

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

LIBRI XX. ADIECTA IN FINE APPENDICIS

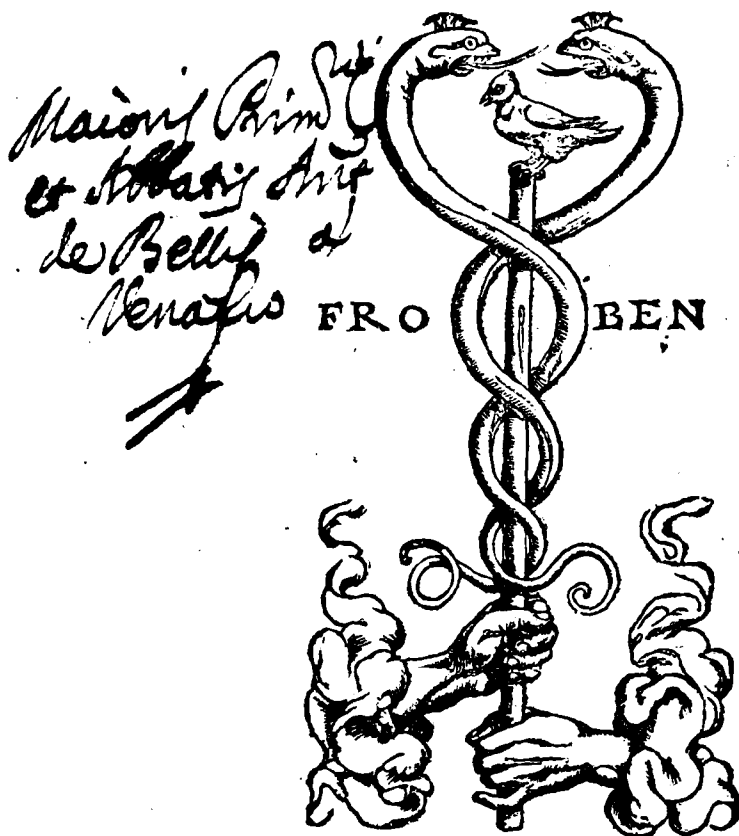
loco Vita Iosephi per ipsum conscripta, à Sigismundo Gelenio conuersi.

DE BELLO IVDAICO libri VII. ex collatione Græcorum codicum per Sig. Gelenium castigati.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptissimis antea, iam ex Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti, opera eiusdem Gelenij.

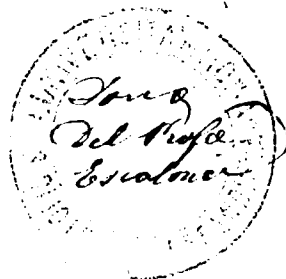
DE IMPERIO RATIONIS, siue DE MACHABÆIS liber unus, ~~per Sigismundum Gelenium~~ recognitus.

Cum Indice accuratissimo.

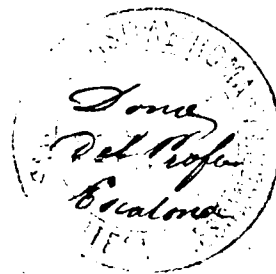

BASILEAE M D LIII.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo
ad quinquennium.

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 10th inst. in relation to the above mentioned matter. I am sorry to hear that you are not satisfied with the result of the investigation. I have been unable to obtain any further information from the authorities concerned. I am sure that you will understand the difficulties of the situation. I am sure that you will be satisfied with the result of the investigation. I am sure that you will be satisfied with the result of the investigation.

JAMES G. M. ELLIS
 CHAS. SCHUBERT & CO.
 1891

N V N C V P A T O R I A

minem, ut tuæ censuræ non minus probari cupiam, quàm excellentissimorum in utraq; literatura professorum nostri huius haud ineruditi seculi. Et pulchre cōuenire uidebatur, ut scriptor qui in omnibus præsertim Christianorum regionibus etiam uulgo teritur, præferret in fronte ceu tutelare nomen uiri apud omnes eas gentes nō solum notissimi, uerū etiam laudatissimi. Deterrebat hoc unum quòd ignotus essem tanto Mœcenati: sed contra cogitabam multos similibus occasionibus innotuisse feliciter. itaq; sic nutantem ut tamen propensior essem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitum noster uetus amicus & liberorum tuorum ad imitandam paternam excellentiam incensor adiutorq; Ludouicus Carinus, uir magnatibus merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissimis quidem illis ut est ipse sincerus, quales in hanc tabulam conferre, nec sine modestiæ tuæ uexatione possem, nec sine adulationis suspitione. Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per otium inspicendum: quod si tibi tale uidebitur ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamentū ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & Gelenium tuum in clientelam, quam nemo non expetit, ipse uehemēter opto ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam enim hanc salutādi formulam mihi tua pace permitto) obseruandissime, unā cum liberorū sua uisissima cohorte totaq; familia, cui me commendatum cupio, si non de officio, saltem de studio addictissimo. Basileæ calendis augustis,

anno à natiuitate Christi seruatoris humani

generis M D XLVIII

* 3

TESTIMONIVM D. HIERONYMI DE IOSEPHO

IOSEPHVS Mathathiae filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam ueniens, septem libros Iudaicae captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecae publicae traditi sunt. Et ob ingenij gloriā statuatam quoq; meruit Romae. Scripsit autē alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquartum annum Domitiani Caesaris, & duos ἀρχαιότητος aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicae continentem scripserat. Alius quoq; liber eius, qui inscribitur πρὸς αὐτοκράτορα λογισμὸς, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum sunt digesta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum libro manifestissime cōfitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Pharisaïs interfectum, & Ioannē Baptistam uere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera suscipiūt: plurimos quoq; tam de Iudæis quā de gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumq; inuidia nostrorum principum cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui eum dilexerant perseuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuus, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab hoc sortita uocabulum, non defecit.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM
comprobato, partim confutato Iosephus historię suę fidem facit.

Acusilaus Argiuis
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldaeus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Chæremon
Chœrilus poeta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus

Hesiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Isidorus
T. Liuius
Lyfimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

CANDIDO LECTORI S.

Quum noua hæc Iosephi Antiquitatû latina cõuersio, quæ iuxta Græcum exemplar est dissecta, antiquæ translationi capitû distinctione non consonaret, uisum nobis est, uetustam diuisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram æditionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene,
& industriam nostram fauore mutuo
amplectere.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER PRIMVS,

Sigismundo Gelenio interprete.

PROOEMIUM.

V I ad scribendas historias se conferunt, non unam neq; eandē sui propositi causam habere mihi uidentur, sed plures, easq; multū inter se differentes. quidā enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæq; ex ea captandæ, ad hoc studiōrum genus se applicāt. alij quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori quātum in se fuit, pepererunt. Sunt quos res ipsa compulit, ut quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in uulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes cognituq; dignas in obscuro latere nō ferrent, atq; ideo narrationem earum in cōmunem utilitatem proferrent. Ex iam dictis causis postremæ duæ me quoq; ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res utrinq; gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdā qui scriptis suis ueritatē deprauarūt. Præsens uero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nō iniucundū fore. Cōplectetur em̄ uniuersam nostræ gentis antiquitatē, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis trāslatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, unde primum oriundi Iudæi, quā uaria fortuna usi, sub quali legislatore ad pietatē cæterasq; uirtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, in uiti ad postremū contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentū, seorsim illud propriè dicato opere exorsus usq; ad finem suum perduxī. Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tantā materiam in alienam ac peregrinā linguā traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabant, & præ cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis disciplinarum, tum uerò rerum gestarū peritiæ cum primis auidus, ut qui ipse in maximis negocijs & uarijs fortunæ casib. uersatus, in omnibus eximiam naturæ indolēti præ se tulisset, inconcussūq; uirtutis studium perpetuo retinisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid ac honestū molientiū fautori, cū me mei iam suppuderet, si uiderer ignauia speciosissimo labori antepondere, uires animūq; resumpsi: simul hac quoq; reputatione nō leuiter permotus, q̄ & maiores olim nostri exteris sua benigne cōmunicauerunt, & Græcorū nōnulli uehementi res nostras cognoscēdi studio flagrauerūt. Itaq; inuenio literis proditum, quòd Ptolemæus secundus eius nominis rex, totus disciplinis colligendisq; libris

a deditus

deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiusq; instituta, & uiuendi
 formam præscriptam, in Græcum eloquiū transferri. Eleazarus autem pon-
 tificum nostrorū nemini secundus, regi hanc utilitatē nō intidit, reclamatu-
 rus omnino, nisi cōsuetudinem haberemus à maioribus acceptā, res bonas
 & honestas cælare neminem. Proinde mihi quoq; cōuenire duxi, ut & pon-
 tificis nostri imitarer māgnanimitatē: & hodie quoq; regis illius multos per
 similes putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatē attinet. neq; enim to-
 tam scripturā occupauit ille, sed legem solam ei tradiderunt interpretes, qui
 ob hoc Alexandria missi fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodi-
 ta, ut quæ quinq; milium annorum historiam in se complectātur, in qua di-
 uersi sunt inopinati casus, uaria belli fortuna, multa imperatorū præclara fa-
 cinora, multæ rerum publicarum mutationes. In uniuersum autem ex huius
 potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei uoluntati
 obsequuntur, & leges bene latas transgredi uerentur, omnia prospere succe-
 dunt suprā quàm credi possit, & felicitas illis præmiū à deo proponit. quòd
 si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; cōsilia eorum exitum in-
 ueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles de-
 finunt. Quapropter iam nūc lecturos hæc uolumina adhortor, ut deo mē-
 tem adhibeant, et legislatorem nostrum probent, si naturam, ut dignum est,
 cōsiderauit, & uirtuti eius cōuenientes semper operationes assignauit, pu-
 ramq; suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum uanitate
 conseruauit: tametsi quātum ad longitudinē temporis, rerumq; uetustatem
 attinet, impune poterat quælibet mendacia cōfingere. Natus enim est ante
 annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam poetæ ne deorum quidem suo-
 rum natales, nedum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed
 hæc omnia procedens oratio accuratē suo quæq; ordine docebit, ita ut nos fa-
 cturos sumus polliciti, neq; subtrahendo quicquam, nec addēdo. Cæterum
 quoniam fermē omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo
 paucis de illo præfari, ne quem fortē cogitatio subeat quī factum sit, ut quum
 operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturę cognitionē spe-
 ctantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quòd uir ille ante
 omnia necessarium existimauit, uel uitam suam rectē disposituro, uel alijs le-
 ges posituro, ut in primis naturæ dei cognitionem habeat, atq; ita considera-
 tis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in suis uiribus
 est, & sectari conetur. alioquin absq; hac contemplatione neq; legislatorem
 ipsum unquam bonam mentem sibi paraturum, neq; scripta eius ullum mo-
 mentum ad uirtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd de-
 us cum sit parens omnium ac dominus, omniaq; cōtueatur, eis quidem qui
 se sectantur, felicem uitam donat: qui autem à uirtutis tramite digrediuntur,
 illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere uo-
 lens, nō à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus,
 quemadmodum alij solent: sed ad deum & mundum ab eo conditū erectos
 mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum dei opus simus homines,
 cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omni-
 bus edocuit. Itaq; alij legislatores priscas fabulas sequuti, pudēda hominum
 peccata

peccata in deos suos uerbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominib. malis magnum incitamentum ad maliciã addiderunt. at noster legislator posteaquam puram putam uirtutem habere deum docuisset, censuit pro se quenq; adniti oportere, ut in partem eius aliquã peruenire possit: in eosq; qui neq; sapiũt hæc neq; credunt, seuerè admodũ animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum uolo lectorem hæc nostra examinare. nanq; sic considerantibus nihil uel absurdum, uel dei magnificentia indignum esse uidebitur. omnia enim summa concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt disposita, partim ita ut dignũ erat à legislatore subindicata, partim decentissimis allegorijs conuestita: partim etiã diserte expressa, nimirum quæcunq; absq; ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim considerare uellet, sublimis inde et ualde philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si deus longiorẽ ætatẽ concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, ut illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerũ seriem uertemus stylum, præmissis quæ Moyse narrat de mundo condito: ea è sacris codicibus ita ut inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

Mundi creatio, & elementorum dispositio. Cap. I

IN principio creauit deus celum & terram. Hæc cū in conspectum non ueniret, alta caligine tecta, spiritusq; eam superne permearet, Gen. 1 lucem deus fieri iussit: quæ cū effulsisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomẽ imposuit noctem, illam uerò diem appellauit, uesperẽ & mane uocabulo exordijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidẽ prima dies extitit, Moses aut unam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omniũ causas proprio uolumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationem differam. Post hæc secunda die coelum uniuersitati rerũ superimposuit, discretũ à ceteris, & in sublimi per se collocatũ, glaciẽq; circumpectum, & humida ac pluuiã natura ob terram irrotatione iuuãdam cõpetenter temperatum. Tertia uerò terrã statuit, mari undequaq; circumfusam: eadẽq; die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò coelũ sole ac luna alijsq; siderib. exornauit, mandato eis dato, ut suo motu & meatu tẽporum anni reuolutionem manifeste indicarent. Quinta uerò die animãtia, tum natatilia, tum per sublime uolantia, per altum perq; aerem dimisit, copulata prius & ad congressus genituræ causã comparata, quò genus eorũ cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo et foemineo sexu distinctum: in hac uerò hominem etiã finxit. atq; ita mundum sex diebus uniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moyse facta esse dicit: septima autẽ requieuisse deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiã nos uacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam sabbatum: quæ uox requiem Hebræorum lingua significat. Gen. 2 Quin etiã naturam interpretari post septimam diem Moyse incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit deus hominem humo telluris sumpta, immisitq; in eum spiritum & animam: homo autem hic uocatus est Adamus. significat autẽ hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermætata est factus. talis enim est intacta terra

Joseph.

a 2

& uera

& uera. Statuit autem deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quam foeminina ei ostēdens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & cōiuctu foeminæ (nondum enim erat) mirantemque quod reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa una exempta, mulierem ex ea formauit: moxque ut est adducta, ex se producta Adamus agnouit. Issa autem Hebræorum lingua uocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat matrē omnium uiuentium. Narrat præterea deum hortum ad orientē plantasse omni uirēti planta: & in his fuisse arborē uitæ, & aliam scientiæ, per quam dignoscere bonum à malo. in hunc hortū cum introduxisset deus Adamum cum uxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autē hic hortus ab uno amne, uniuersam in circuitu terram lustrāte, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horum qui Phison nominatur (ea uox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeūt: quorum Euphrates uocatur Phora, id significat uel dispersionem uel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & uelox. Geon autem Aegyptū mediam secat: id nobis ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porro deus Adamum & uxorem de cæteris plantis gustare iussit, una arbore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, cōfestim exitium eis affuturum. Cum aut per id tempus nullum esset inter animalia dissidiū, & serpens familiariter cum Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis felicitatē uenturam, si iussis dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatē casuros, si mādāta neglexissent, maliciose persuadet mulieri ut de arbore scientiæ gustaret, assue rās inesse ei uim dignoscēdi boni ac mali: de qua si gustassent, beatā nihiloque deterio rem quā deum uitam acturos. atque hoc pacto mulierē subuertit, ut mandatum dñi contēneret: quæ gustato arboris fructu, ciboque hoc delectata, etiam Adamo usum eius persuasit. iamque se nudos esse sentiebant, et de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi uis inerat. Folijs igitur ficulneis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebāt. Mox cū deus in hortum uenisset, Adamus antea familiariter cum deo colloqui solitus, conscius sibi iniusticiæ secedebat. Deus autem miratus causam scitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudinē, nunc fugitaret ac latitaret. Illo uerò tacete præ cōscientia non seruati præcepti, deus ita inquit: Equidem prospexeram uobis, quomodo uitam felicem omnisque mali expertē uiueretis, nulla noua cura in animo sollicitati, omnibus quæcunque ad usum ac uoluptatē conferunt, sua sponte uobis proueniētib, mea unius prouidentia citra omnē uestrum laborem aut solitudinē: quibus fruētes uos neque senectus celeriter opprimeret, & uita diuturna quam longissime proferretur. tu uerò hanc meam sententiā ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum ali quod taces, sed propter malam cōscientiā. quare & senectus ocyor superueniat, & uita uestra minus sit diuturna. Adamus aut excusabat peccatū, & irā dei deprecabatur, culpam in uxore referens, & dicēs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpētem accusabat. Tum deus mulētauit eum, quod muliebri consilio

consilio cessisset: terramq; nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quod ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolis illectū in calamitates coniecisset. quin & serpenti uocem ademit, iratus ob maliciam qua erga Adamum est usus: uenenumq; lingue eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitq; caput eius plagis impetendum esse, tum quod in hoc pernicies hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac uolui fecit. His poenis impositis deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

Deposteritate Adami, & decem ætatibus usq; diluuium. Cap. II

NA T I sunt aut eis & filij mares duo, horū prior appellatus est Cain; quod interpretatur acquisitio: Abel aut secundus, ea uox luctum significat. Natæ sunt eis etiā filiæ. Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant. Abel iusticiā colebat, & omnibus actionibus suis deum præsentē ratus, uirtuti operam dabat. pastoralis aut eius erat uita. Cain uero quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumq; solum spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum uisum eis esset sacrificare deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorū. Huius sacrificiū deo fuit acceptius, q̃ sponte naturæ genitis constaret, q̃ ea quæ homo auarus & industrius per uim quandam à natura extorserat. ideo Cain ægrè ferens prælatū sibi à deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clam fore putabat. Quo cognito deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset. multis enim diebus se nō uidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso uersari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet deo, primum se quoq; demirari ait, quī factum sit, quod frater nusquam cōpareat. Instante uero deo, & accuratius inquirēte, iam cōmotior negauit se pædagogum fratris, aut rerū eius obseruatore esse. Tum deus cōarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quod negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & suppliciū quidem quod cæde cōmeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sæuiret: sed male ominatus ei & posteris ipsius, usq; septimam progeniem puniturum se est comminatus: & ex illa regione extorrē unā cum uxore fecit. Illo autem timēte, ne oberrans in feras incideret, atq; ita periret, secum esse iussit quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragrarē: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones unā cum uxore emensus, tandem Naida condidit: id loci nomen est: atq; illic sedem optauit, ubi etiam liberos procreauit. Cæterū tantum abfuit ut hac castigatione in melius uitam mutauerit, ut peior etiam sit factus, suis uoluptatibus uel cum aliorū iniuria indulgens: & facultates domesticas per uim ac rapinas accumulās, accitis undecūq; latrociniorū & nequitiae socijs, magister illis ad facinorosam uitam est effectus. Adhæc simplicem hactenus uiuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem & generositatē ignaram talium artium in nouam quandam uersutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, urbemq; extru-

IIII
Gen. 4

Etiam & cōmunitā coactis in unū domesticis & clientib. inhabitādā tradidit, Enosē noīe imposito ab Enoso liberorū natu maximo. Is Jaredū genuit, ex quo Malalehel, & ex eo deinceps Mathusala est, pgenitus. huic Lamech⁹ fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septē, ex duabus susceptos uxoribus, Sella & Iada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis cōstructis pastoralī cultu ac uictu fuit cōtentus. Iubal uerò germanus eius musicę operā dedit, psalteriūq; & citharā inuenit. Thobel autē unus ex altera uxore prognatorū uiribus excellēs rē militarē egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & uictū lautiorē sibi cōparauit. quin & ærariā prim⁹ est cōmētus, & filię factus est pater unius, noīe Naamæ. Porro Lamechus diuini iuris nō imperitus, uident poenas se exoluturū paricidij à Caino perpetrati, uxoribus suis hoc indicauit. Cæterū superstitē etiā tū Adamo Caini soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq; sit deterior, nec solū imitat priorū uitia, sed & superat, interim nec à bellis, nec à latrocinijis tēperando: & qui à cædibus abstinebāt, alioquin auare & supbe inter suos uiuebāt. Adamus autē q primus è terra factus, ut ad illū oratio nostra recurat, posteaq; Abel esset mactatus, & Cain ppter cēdē solū uertisset, procreādis liberis operā dedit, q magno prolis desiderio teneret, annos iā natus triginta supra ducētos: quib. cū accessissent septingēti, tandē uita defunctus est. ex huius liberis quos cōplures habuit, fuit etiā Sethus. sed qā de alijs longū esset narrare, de solo Setho mētionē faciā. hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iā quod rectū est discernere ualeret, uirtutis studijs se totū dedit: & cū ipse uir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit. q quoniā erāt oēs bona indole pręditi, & patriā absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate uitā exegerūt: & sideralē sciētā ac cœlestium rerum cognitionē excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum noticia dilaberentur, & prius perirent quā pernoscerentur, scientes Adamum uniuersalem rerū interitū præcēnisse, unum incendio, diluuiō alterum, excitatis duabus columnis utriq; sua inuenta inscripserunt: ut si lateritiā diluuiō deleri cōtingeret, lapidea superstes hominib. discendi copiam faceret, & quæ inscripta cōtinebat, spectāda exhiberet. aiūt enim lapideā illam ab ipsis dedicatā, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

De diluuiō, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitauit
in campo Senaar. Cap. III

v
Gen. 5. 6

IN hunc modū per septē generatiōes perseuerauerūt unū deū colentes omniū rerū dñm, semperq; uirtutis respectū habētes. Proce-
dēte dein tēpore à patrijs institutis degenerarūt, neq; humana iura seruātes, neq; deo cōsuetos honores persoluētes. & qui prius certatim uirtutē exercuerāt, postea duplo maiore studio maliciā cōsectabant: atq; ita deū in sensum sibi reddiderūt. nā multi angeli dei cū mulieribus cōgressi progeniē procreauerūt insolentē, & fiducia roboris omne ius & fas cōtemnentē: quorū facinora nō absimilia his quæ de gigantibus Græci memorāt, posteritati sunt tradita. Noe autē facta eorū moleste & indigne ferēs, suadebat ut in melius uolūtates ac opera sua trāsmutarēt: uerū cū uideret illos sibi nō parere, totosq; uiciorū dulcedini succūbere, ueritus ne & se & familiā suā interimerēt, secedēs cū suis in aliā regionē migravit. tum deus uiri iusticia delectatus, non
cuius

eius solum seculi homines extremæ maliciæ damnauit: sed cum decreuisset uniuerſum humanũ genus extinguere, aliudq; nouũ & à uicijs purũ inſtaurare, primũ uitam eorũ breuiore ſpatio circũſcripſit, & abrogata longæuitate intra centũ & uiginti annos coercuit, dein continentẽ terrã in pelagi faciẽ trãſmutauit, atq; ita genus illud aboleuit uniuerſum. Noe aut̃ ſolus eſt ſeruatus, diuino oraculo uiã euadendi & rationẽ edoctrus talẽ. Arcã quatuor cõtignationũ exſtruxit longitudine cubitorũ ccc. latitudine l. patentẽ in altũ cubitos xxx. in eã cum matre liberorũ ſuorũ, eorumq; cõiugibus cõſcendit: impoſitis prius quẽ ad uitã ſuſtentandã forẽt uſui, & om̃e genus animantib. ad ſeminariũ cõſeruandũ iugatim pro ſexus ratiõẽ introductis, & quibuſdã ex his ſeptenariũ uſq; numerũ. erat aut̃ arca tã tecto q̃ lateribus firmis contra om̃ẽ uim tẽpeſtatũ, & undarũ inſultũ. In hũc modũ ſeruatus eſt Noe cũ familiã, gẽtis ſucceſſione ab Adamo decimus. nã Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic aut̃ Enochi fuit filij Iaredi, Malahelo geniti, qui cũ pluribus fratrib. ex Cainane prognatus fuerat Enofi filio. Enofus uerò Sethi filius erat, Adami nepos. cõtigit aut̃ hæc uãſtitas anno ætatis Noe ſexcẽteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus uocat̃, ab Hebræis Marſonane. ſic enim Aegyptij diſtinxerunt annũ. Moſes aut̃ Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primũ in ſuis ſaſtis ordinauit, q̃ per hunc Hebræos ex Aegypto eduxiſſet. eundẽ etiã omniũ quæ ad rẽ diuinã pertinerẽt, exordiũ fecit: alioq; quod ad nundinationes rerũ uenaliũ reliquãq; diſpenſationẽ anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim aut̃ imbriũ coepiſſe ait uigeſima ſeptima iam diẽti mẽſis, poſt annũ ab Adamo primo hoĩe bis milleſimũ ſexcẽteſimũ quinquageſimũ ſextũ. hoc ſpatiũ tẽporis relatũ eſt in ſacros codices, diligẽter annotantibus priſcis illuſtriũ uirorũ tam natales q̃ obitus. Adæ ſiquidẽ, qui nõ gentos & triginta uixit annos, cũ eſſet triginta & ducentorũ annorũ, Sethus filius natus eſt. Sethus aut̃ ducenteſimo & quinto anno genuit Enofum. qui dum quinq; & nongentis uixiſſet annis, Cainano filio ſuo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centeſimo nonageſimo. hic uixit annis decem & nongentis. Cainan cũ uixiſſet decẽ & nongentis annis, Malalehelem filiũ dereliquit, quem genuit anno ætatis cẽteſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cũ uixiſſet quinq; ac nonaginta & octingentis annis, deſunctus eſt, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum ſexaginta duorũ & centũ eſſet annorum. cui nouem & ſexaginta & nongẽtis annis uiuenti, Enochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorũ & centum annorũ pater eius exiſteret. qui exactis trecẽtis ſexaginta quinq; annis, diſceſſit ad deum: unde ſinis eius nõ inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſala autem Enochi filius, quinto ei & centeſimo natus anno, Lamechum filium habuit quum eſſet annorũ octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatũ, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamechus autẽ cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptẽ, Noe filium ſuum rebus præfecit: qui de Lamecho natus eſt agente annum ætatis ſecundũ & octogeſimum ſupra centeſimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum adminiſtrationi præfuit. Hi anni in unam ſummam contracti ſupraſcriptum tempus conficiunt. Non ſunt autem diſquirendi obitus uirorum illorum: cum liberis enim ſuis agebant

Gen. 7.8 uitam, eamq; usq; ad ipsorū nepotes extendebant: sed natales tantū eorum in hac ratione sunt spectandi. Cæterū deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad quindecim cubitos aqua super terram extitit: quæ causā omnem salutem ademit, nō habentibus quō se in tutum reciperent. centesima aut & quinquagesima die postquā pluerē desijt, tandem coeperūt aquæ sidere, mense septimo, uicesimo septimo die mēsis. destituta deinde arca in uertice mōtis cuiusdā in Armeniā, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & uidēs circa ipsam aliquantulū terræ, meliore spe concepta paulisper quieuit. mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruū, cupiēs cognoscere si qua alia parte terrarū aquæ decessissent, ut tutō exscēdere posset. at ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septē dies columbā ad explorandū terræ statū emisit. quæ cū lutata & frondē oliuē ferens redisset, intellecto terrā à diluuiō iam esse liberatā, postq̃ alios septem dies expectasset, animātes ex arca emisit: & ipse quoq; cū liberis egressus, mactatis deo uictimis, epulabatur unā cū familia. Apobaterion, id est egressoriū, loco nomē Armeni fecerūt. Huius aut diluuij & arcæ meminerūt oēs barbaricæ historiæ scriptores, & in his Berofus Chaldæus. narrās enim de hoc diluuiō, sic fermē scribit: Fertur aut & nauigij huius pars in Armenia apud montē Cordyæorū fuisse, & quosdā bitumē inde abrasum secū reportare: quo uice amuleti loci eius hoīes uti solent. Meminit horū & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phoenicū scripsit, & Mnaseas, et alij plures. quin & Nicolaus Damascenus lib. xcvi. de his rebus narrat in hæc uerba: Est super regionē Minyarū magnus mōs in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tēpore seruatos ferūt, & quendā arca uectū in huius uertice hæsisse, ac reliquias lignorū eius longo tēpore durauisse. qui fortassis is fuit de quo etiā Moyses scribit Iudeorū legislator. Noe aut ueritus ne deus damnatis ad interitū hominibus, per singulos annos terrā inundaret, uictimis incēsis precabatur ut in posterū pristinus rerū ordo maneret, & nulla tāta incidere calamitas, per quā uniuersum animalū genus in salutis periculū adduceretur: utq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocētibus, quos ipse supstitites esse uoluerit, & sua sentētia absoluerit. alioqui miseriore cōditione ipsos fore et grauius dānatos, si nō in uniuersum incolumes alteri diluuiō reseruarent, et prioris pauorē ac spectaculū perpepsi, & posterioris exitiō destinati. orabat igit, acciperet sacrificiū propitiū, neue ullā posthac tantā irā cōtra terrā cōciperet: ut operib. suis eā excolerēt, & urbibus exstructis feliciter uitā degerēt, nullis cōmodis carētes quibus ante cataclysmū fruebant, & ad extremā senectutē longæuitatēq; qualis maiorū suorū fuerat peruenientes.

VII His precibus finitis, deus iusticia uiri delectatus, uotis eius annuit, negans se deletis interitus autorē fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pēnas acciuisse. Si em̄ deletos cuperet, nunq̃ in hanc uitā eos introducturū fuisse. Potius em̄ esse ne dare quidē uitā, q̃ eos quibus dederis perdere. sed cōtinuis, inquit, cōtumelijs quibus pietatē mihi debitā uiolabāt, coegerūt me uindictā de se sumere. nō sum aut posthac tam iracunde pēnas peccatorū exacturus, pręsertim te deprecatore. q̃ si quādo maiores tēpestates cōcitauero, caute expauescatis ob uim imbriū. nunquā enim in posterū aquæ terrā sunt inundaturæ.

Iubeo

Iubeo tamen ut ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui cōtrā fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium usum ad uoluntatem ac libitum uestrum permitto. Dominos enim uos feci omnium tam terrestrium quàm natatiliū & eorum quæ per sublime feruntur, absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum uobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus dei apud illos habetur. His mandatis & promissis deus abiit.

Noë autem cum post diluuiū superuixisset ccc l annos, totūq; hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in uniuersum dccc l. Nec est cur aliquis præsentem uitam, annorumq; eius paucitatē cum priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræq; prorogari uidet, coniecturam hinc de illorum longēuitate faciat. Illi enim deo chari quum essent, ipsiusq; recens etiam tum opificiū, & commodiore uictu ad diuturnitatem uterentur, merito per tam multos annos uiuebant. Præterea tum propter studium uirtutis, tum propter utilitatem inuentarum artium, ut Astronomiæ, ac Geometriæ, deus illis prolixiorē largitus est uitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus dc annis uixissent. ex tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricasue antiquitates literis prodiderunt. Namq; & Manetho Aegyptiarum rerum scriptor, & Berofus Chaldaicarū, adhæc Mochus, Hestæus, Hieronymus Aegyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoq; cū Hecataeo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos uitam produxisse. De his igitur quisq; ut sibi uisum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione. Cap. IIII

TRES uero Noë filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, cētum annis ante diluuiū nati, primi relictis mōtib; planiciē habitare cœperunt, & alijs recenti etiā tum cladis memoria pauidis, nec audentibus à celstore loco descendere, idem faciēdi autores & exemplū fuere. Campo quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterū deo iubente ut propagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerēt, homines rudes nō paruerūt: quamobrē calamitatib; implicati, offensum illū errore suo sunt experti. Cū enim florerēt iuuentutis multitudine, deus rursus de colonia deducēda admonebat. Illi uerò obliuiscuntur se ipsius benignitate præsentib; cōmodis perfrui, totamq; illam felicitatem suis uiribus acceptā ferentes, dicto eius nō fuerunt obediētes. Et quod peius erat, consiliū de colonijs non fauorē numinis, sed insidias interpretabant, uidelicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam deiq; cōtemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noë, uir audax & manu promptus, subinde iactās, nō deo, sed propriæ uirtuti præsentem felicitatem eos debere: atq; ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat, ratus fore ut homines ad se deficerent à deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim enim se exædificaturū, excelsiorē quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum ulturū. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus deo cedere: atq; ita structuram turris occœperūt, nulli labori parcentes, nihilq; sibi ad summā industriam

striam reliquum facientes. Cumq; ingens esset operarum numerus, surgebat opus suprà quàm sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, ut proceritate obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine freru minatis. Hanc corū uæsaniam uidens deus, delere quidē omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerūt: sed dissidium in eos immisit, linguis eorum uariatis, ita ut ob diuersitatem sermōis mutuò se non intelligerent. Locus uero turris nunc Babylon uocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nōinant babel. De turri autem hac, deq; linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his uerbis: Cum uniuerſi homines uno eloquio uterentur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dij uero procellis immisis turrim subuerterūt, & suam cuiq; linguam dederūt: quæ causa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestius hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

Quomodo Noe posterī per totum terrarū orbem sedes sibi occupauerint. Cap. V

X **N** LLO ex tēpore dispersi sunt passim, propter diuersitatē linguarum colonijs nusquā nō deductis, & quo quenq; fors & deus tulit, eam terram cum suis occupauit, ut tam maritima q̃ mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui consensu nauibus ad insulas habitandas traicerent. Porro gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerūt, nōnullæ in familiarem accolis & notio rem uocem sunt uersæ, Græcis potissimū talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis ueterē locorū gloriam sibi usurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Quod gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. Cap. VI

XI **R** ANT autem Noe filiorū liberi, in quorū honorē gentibus nomina imponebant, ut quisq; terrā aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio filij fuerūt septē. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem usq; Tanaim, in Europa usq; Gades, in terris hactenus uacuis occupatæ: quo factū est, ut ipsorum nomina gentibus imponderent. Quos enim nunc Græci Galatas uocitāt, Gomarenſes olim dictos, Gomor condidit. Magoges uero Magogarum à se de nominatorū fuit autor, qui ab ipsis uocantur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane uero Ionia, totumq; Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: et Meschini à Mescho autore appellant. Cappadocum enim appellatio noua est, ueteris autem uestigiū adhuc superest. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere uolenti, hoc priscum fuisse genti nomē. Thires autem Thiras de se uocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filijs sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, unus filius Aschanaxes originē Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nantur

nantur: Rhiphates uerò Rhiphatæis, nūc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrāmæis, quos Phrygas Græcis libuit uocare. Iauanis itē triū filiorū unus Alifas Alifæis ut originē ita nomen dedit, qui hodie sunt Aeoles: pariq; modo Tharsensibus Tharsus. Sic em̄ olim appellabat Cilicia: cuius rei signū est Tarsus urbiū eius celeberrima cæterarumq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porro Chethimus insulā occupauit, tunc Chethimā, nūc Cypriū: quo factū est ut tum insulas oēs, tum pleraq; loca maritima Hebræi gentili uoce Chethim significēt. attestatur mihi una ē Cyprijs urbibus, quæ adhuc nomē retinet. Citium enim uocat ab his qui in Græcū sonum uocabula detorquent, ne sic quidē abludens à Chethimi nomine. Tot gentiū fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Cæterū quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde coeptā narrationē prosequar. Nomina ista decoris causa in Græcam formā mutari ad aurium uoluptatē. nostrates enim huiusmodi forma non utuntur: sed eandē apud nos perpetuo spetiem obtinent, nec terminationē uariant. Adamus certe nobis Adam uocat, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaq; forma nullam variationē admittit. Chamæ uerò filij xii Syriam & regionē Amano Libanoq; montibus hærentē obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupando, & Oceanū usq; ditionis terminos proferendo. uocabula tamē partim omnino euanuerūt, partim ita deprauata sunt in diuersum, ut haud facile agnoscant. ex quatuor enim Chamę liberis Chusō nihil detrimēti tēpus attulit. Aethiopes enim quibus præfuit, nunc quoq; tam à seipsis, quàm ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mesfræis etiam sua mansit appellatio. Aegyptum enim Mesren, & Mesfræos Aegyptios uocamus quotquot eam regionē incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, de suoq; nomine Phutos dici uoluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos historici eius mentionem faciunt, sicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autē præsens nomen ab uno filiorum Mesfræi qui uocabatur Libys. cur autē Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc uocatam habitauit, gentemq; suam Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex. quorum ē numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes uerò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aftabarri: Sabactas quoq; Sabactenos instituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Aethiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesfræi uerò filij numero octo quantum terrarum à Gaza Aegyptum usq; patet possederunt, sed solius Phylistini nomen ipsius regio seruaui. Palæstinam enim Græci eius portionem uocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominauit, tum Nethemi, Phæthrosimi, Cheslœmi, Chephthomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello em̄ Aethiopico, de quo suo loco dicetur, urbes eorum sunt euersæ. Chananæo quoq; filij fuerūt hi. Sidonius, qui & urbem sibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis uocatam. Amathus uerò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab

accolis

accolis Amathe uocitat: tametsi hanc Macedones Epiphaniā ab uno ē regū successoribus denominauerūt. Arudæus Aradum insulā obtinuit, Arucæus Arcen urbem in Libano sitam. cæterorū septem, Euæi, Chettæi, Iebusei, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi urbes eorū exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

XIII
Gen. 9

Postq̃ terra finito diluuiō in pristinā naturā est restituta, Noe cœpit eā colere: quā cum uitibus cōseuisset, suoq; tēpore uindemiaffet, inuēto uini usu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, parum decore nudatus iacuit. id cōspicatus filiorū natū minimus, per ludibriū fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerūt. Sensit hoc Noe: & precatus alijs filijs felicitatē, ne Chamā quidē diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos ultio di

XIII
Gen. 11

uina est cōsecuta. sed de his rebus dicemus postea. Semæ uerò tertio Noe filio filij fuerūt quinq; , qui Asiam usq; ad Indicū oceanū incoluerūt, ab Euphrate propagādæ ditionis initio facto. nā Elymus pōsteros reliq̃t Elymos, à quibus Persæ originē traxerunt. Assuras urbem Ninū cōdidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præ ceteris effloruerūt. Arphaxades eos qui nūc Chaldæi sunt Arphaxadæos nominauit, imperio gētis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui uerò Lydi nūc uocant, olim Ludi dicti, Ludā autorē generis habuerūt. Ex Arami uerò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damasciq; cōditor. ea sita est Palestinā inter & Syriā cognomine Cœlen. Armeniā Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas uerò Mesanæos: nūc Pasini castrū uocat. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quōdam appellabant. Porro Heberus Iuctā & Phalegū genuit, qui natus est dum habitationes distribuere. nā hæc uox Phalec partitionē Hebræis sonat. Iuctæ uerò Heberi filio liberi fuerūt, Elmodadus, Salephus, Azermothus, Iraes, Edo ramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophene flumine Indiæ ad Assyriā usq; habitāt. Hactenus de Semæ progenie sit dictū: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognat⁹ est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, et ex hoc Tharrus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuiū anno secūdo supra ducētesimū & nonagesimū. siquidē Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamū. Nachores cū esset uiginti & octo annorum genuit Tharrū. de Serugo aut Nachores nascitur circa annū trigesimū secundū. Ragaus factus est Serugi pater cum esset annorū triginta duorū. totidē uerò annorū Phalegus genuit Ragau. Heberus aut quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegū, ipse de Sale prognatus annū nato tricesimum: quē Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuiō. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiab. Sara & Melcha, in regione Chaldæorū est mortuus, in urbe quæ Vra Chaldæorū uocatur, & sepulchrū eius nunc usq; ostenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt cōiuges, Melchā Nachores, Sarā Abrahamus. Cæterū cum Tharrus exōsām haberet Chaldæā propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Meso-

Mesopotamiæ, ubi etiã Tharrum defunctũ sepelierũt, anno exacte uitæ ducentesimo quinto. Iam em̃ paulatim subtrahebat de uitæ spatijs, usq; ad Moy sis ætatẽ: post quem c x x annorũ terminus deo finitore est statutus, quantum tẽporis & Moy ses ipse uixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamũ, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atq; hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Thabæum, Gadamum, Tauaum & Machã è Ruma cõcubina genuit. Porro Bathueli uni è legitimis Nachoris filijs nati sũt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis nostri auctor è Chaldæorũ terra profectus habitauit regionem quondã Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur. Cap. VII

ABRAHAMVS uerò Lotum Aranis fratris sui filium, Saræ cõiugis suæ fratrem, adoptauit, quod germano filio careret: & cum iam esset annorũ LXXV. monitus oraculo Chaldæam terrã mutauit Chana-

XV

Gen. 11. 12

næ: quã & ipse habitauit, & posteris reliquit: uir sapiens ex equo & eloquẽs, & in cõiectando sagax. Cumq; ob uirtutẽ eximiã sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est uulgo receptã de deo persuasione cõuellere, & in melius uertere. Ergo primus omniũ clara uoce prædicauit, unum esse deum rerum uniuersitatis conditorẽ: de cetero si quid ad felicitatẽ conferat, nõ nostris nobis uiribus, sed illius uoluntate cõtingere. Hoc uerò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorũ quæ circa solem ac lunã & reliqua sidera uidebat accidere. esse nimirũ potentiã quandã quæ horum curã gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris utilitatib. seruiturũ, cum nihil suapte uirtute polleat, sed uniuersa omnipotẽti ipsius uoluntati obsecundet. quapropter huic uni honorẽ deberi, huic gratias agi oportere. Quãobrem cum Chaldæi Mesopotamitæq; cæteri contra se insurgeret, consiliũ migrandi coepit, & uoluntate ac fauore dei fretus terram Chananæã tenuit: ubi sedibus positus deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit aut patris nostri Abrahami Berosus quoq; nõ tamen eum nominans, his uerbis. Post diluuium aut decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, uir magnus, & sideralis scientiæ peritus. Hecataeus uerò non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus aut Damascenus in quarto historiã sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, ut qui cum exercitu uenerat è regiõẽ suprã Babylonẽ sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo post hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananæam, nunc uero Iudæam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentẽ numerum, quorũ res alibi sum narraturus. Abrahami uerò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & uicus ostenditur, quem uocant Abrahami domicilium.

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptũ est profectus: & ibi aliquantisper cõmoratus, retro unde uenerat est reuersus. Cap. VIII

FAME deinde Chananæam terrã inuadente, Abrahamus audita Aegypti ubertate, proficisci illuc decreuit, tum ut copijs eorũ fruere-

XVI

Gen. 12. 13

tur, tum ut sententiã sacerdotũ de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorũ opinionẽ si modo melior esset, aut ipse rectiora eis cõmonstraturus. Cæterũ cum & Saram secum duceret, ueritus Aegyptiorũ libidinẽ, ne fortẽ ob excellentem uxoris formam à rege interimeretur, artem cõmentus

Ioseph.

b

est

est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, ut ob presentē necessitatē simulationi suæ subseruiat. Vt autē uentū est in Aegyptū, id quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cōiugis pulchritudinē fama diuulgauerat. quamobrē Pharaohes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiā potiri cōcupiuit. Huic malæ libidini deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infectans: cōsultiq; de remedio sacerdotes, quoue modo placandū esset numen, hāc mali causam responderunt, q̄ hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primū scitat, quānā sit, quis ue eius comes. cognita dein de rei ueritate, Abrahamo satisfecit: sororē se putasse nō uxore, & affinitatē contrahere, non iniuriam inferre, uoluisse: donatoq; magna pecunia, potestatem fecit cōgrediendi cum præstantissimo quoq; Aegyptiorū ac doctissimo: quo factū est ut uirtutis noīe in maximā existimationē ueniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuū contemptū atq; infectationē infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorū de religione sermones & à seipsis confutatos, uanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis habere declarauit. ob has dissertationes in precio habitus, ut qui magnam tam intelligendi, q̄ eloquendi docendiq; facultatē præ se ferret, & numerorū scientiā & siderū benigne illis cōmunicauit. nam ante Abrahami ad se aduentū Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quæ à Chaldæis ad Aegyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerūt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Loto diuisit. orta uerò inter opiliones cōtentione de iure ac terminis pascuorum, arbitriū & optionem Loto permisit: ipse cōtentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius q̄ urbs Aegypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, et planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum urbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina ultione ac ira, ut ne uestigium quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicitur.

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.

Cap. IX

XVII
Gen. 14

ODEM tēpore cum imperium Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarum res tam opibus q̄ numerosa iuuentute florebat, ut à quinque regibus administrarent. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisq; regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq; quadrifariam copijs sub quatuor imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, cōmisso tandem prælio uictores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerūt. cumq; per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factum est ut noua in eos Assyriorū expeditio fieret, ductu & auspicijs Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis uastauerunt, & gigantum posteros perdomauerunt. cumq; in agrum Sodomorū esset uentum, castrametati sunt in ualle puteorum bituminis. tunc enim putei fuerant in eo loco: mox uero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine Asphaltitem dixere, repente extitit. eo de lacu paulo post dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium uenerat.

Quomodo

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quam reliquam
prædam uictor reduxit. Cap. X

His auditis Abrahamus, tū Loti cognati, tum Sodomitarū amicorū
ac uicinorū clade cōmotus, nil cunctatus in succursum eorū cum
suis properauit: & quinta nocte hostē affecutus circa Danum (hoc
alteri Iordanis fontū est nomen) oppressum ex improviso facile superauit.
Securi em̄ & incauti partim in cubilibus inermes sunt cēsi, partim præ temu-
lentia pugnae inutiles in fugā se cōuerterūt, quos Abrahamus acriter à tergo
sequēti quoq; luce perurgēs ad Soba Damascenorū cōpulit. Quo facto ne-
mini dubiū reliquit, uictoriā non in multitudine militum, sed in bellatorum
alacritate cōsistere, et uirtutem nulli numero succumbere, ut qui cum dome-
stica tricenaria cohorte, & insuper decem octo uernaculis, triumq; amicorū
auxilijs tantum exercitum profligauerit. quotquot autē ex hac clade euadere
contigit, cum ignominia domum se receperūt. Abraham uerō captiuos incō-
lumibus reductis, parta pace uictor ad suos redijt. redeunti rex Sodomitarū
usq; in locum quem Campum regium uocant, gratulabundus occurrit: ubi
à Solymæ urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomē interpretatur, rex
iustus. erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi dei ob iu-
sticiā dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas uocauit Hierosolyma. Hic
Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad uictū deef-
se passus: simulq; ipsum adhibitū mensæ meritis laudib. extulit, & deo cuius
fauore uictoria contigerat, debitos hymnos ut sua pietate dignū erat cecinit.
Abrahamus contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex uerō Sodomo-
rum Abrahamo prædam omnē cedens solos captiuos suæ regionis reposce-
bat. hanc conditionē ille non accepit, negans ad se quicquā inde rediturum,
exceptis alimentis militū: amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant
Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute delectatus deus: non carebis,
inquit, præmio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debet. Quo respōden-
te, & quā uoluptatē ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream,
(nondum enim pater factus erat) tum deus & filium illi est pollicitus, & po-
steritatē ex eo tantam, quæ stellas cæli posset equare numero. His auditis læ-
tus sacrificiū deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrificij ritus erat hic. mactata
iuuena trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras uictimas ut iussus
fuerat diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquā erigeretur ara ad uolitan-
tibus alitibus ad uictimarū cruorē, oraculū redditur, prænuncians progeni-
em eius malos uicinos per annos cccc in Aegypto habiturā: quo tempore
grauiter afflicto, uictoriā tamē de inimicis reportaturōs, deuictisq; Chana-
næis regionē eorū & urbes occupaturōs. Habebat tum Abrahamus circa
quercū quæ uocabatur Ogis. id agri nomen erat nō longe ab urbe Hebrone.
Cæterū ægre ferēs coniugis sterilitatē, supplex à deo petijt ut prolem sibi ma-
sculam largiret. Tum deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, ut qui
nō temere Mesopotamiā reliquisset, atq; insup liberos ei non defuturos pro-
misit. ibi Sara dei monitu in thalamū eius adducit unā famularū noīe Aga-
ren, Aegyptiā genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cū uterū se gerere
sensisset famula, coepit contēptim habere Saram, ad principatū aspirās, quasi

XVIII
Gen. 14

Gen. 15

Gen. 16

ad prolem suā dominatio peruētura esset. quapropter cū Abrahamus uxori eam ad poenā dedidisset, decreuit fugere nō ferēs afflictionē: deumq; rogabat ut sui misereret. Itaq; per desertū abeunti occurrit angelus iubēs ut ad dominos reuerteret. fore em̄ eam meliore conditione, modo se modeste gerat. nunc em̄ ingratitude ac arrogantiā poenā luere. q; si contēptis dei iussis ulterius pergeret, præsens exitiū eam manere aiebat. sin retro rediret, matrem futurā pueri, qui tandē regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuerſa ad dominos, ueniam est cōsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratū, eo q; deus preces matris exaudierit. hunc Abrahamus sextū supra octogesiū annum natus genuit: cum aut nonagesimū nonum attigisset, apparuit ei deus, nuncians q; ē Sara suscepturus esset filiū. eū iussit uocari Isacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges: easq; iure belli occupaturas uniuersam Chananā a Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiā genus ipsius, quod nolebat cū alijs pmixtū, pudēda circūcidi, idq; octaua die natiuitatis. causam uerō nostræ circūcisionis dicā alibi. Cōsulēte uerō Abrahamo & de Ismahele, an esset uicturus, respōsum est, fore longeuum simul & multarū gentiū parentē. Tum Abrahamus posteaq; deo gratias egisset, euestigio circūcisus est cū tota familia, similiter & Ismahel, annū tūc agēs decimūtertium: ipse uerō pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo deus Sodomitarū gentē excidit flagitijs eorum offensus.

Cap. XI

XIX
Gen. 18. 19

PER idem tēpus Sodomitę diuitijs & abundātia pecuniarū elati tam in hoīes cōtumeliosi erant, q; erga deum impij: quippe qui neq; beneficiorū eius meminerant, & hospites auersabant, deniq; mutuis etiam libidinibus sese incestabāt. His rebus offensus deus decreuit superbiz poenas de illis sumere, & regionē eorū adeo uastam reddere, ut posthac nec plantas nec fructū ullum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus cōspicatus tres angelos (sedebat enim ad quercū Mambræ pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitq; ut ad se diuertentes fruerent hospitio. illis uerō annuētibus iubet panes ē simila fieri, & maſtatū uitulū ac aſſatū sub quercu discubētibus apposuit. at illi uisi sunt ei comedere, & de uxore quærebant, ubinā esset Sara. quo referente, intus cā esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eamq; inuēturos iam matrem. muliere aut arridente, & negante fieri posse ut liberos gigneret ipsa nonagenaria, ē marito centesiū annum agente: nō sustinuerunt amplius simulare: sed falsi sunt se dei esse angelos: & q; missi essent, unus nūciatū de filio, duo uerō ad delēdos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est deum ne promiscue iustos cum iniustis perderet. deo uerō negante quenquam Sodomitarum esse bonū, alioqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse poenam, Abrahamus destitit, angeli uerō peruenerunt Sodoma. ciues autem cum uidissent adolescentes forma præstantes ad Lotum diuertisse, ad illudendū per uim ætati eorū sunt uersi. Loto uerō suadente cōtinerēt se, neue in probrum hospitum ruerēt, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturū, ne sic quidem parere uoluerunt. Deus autē illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne

in

in ædes introitū inuenire possent. cæterū Sodomitarū populū uniuerſum ad ſuppliciū adiudicauit. Lotus autē ab ipſo præmonitus de futuro excidio, diſceſſit inde, aſſumpta etiā uxore & duabus filiabus etiā tum innuptis. ſponſi enim earum monentem de exundo cōtempſerant ut delirum qui talia diceret. Tum deus iaculatū telum in urbem, eamq; cum ipſis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuasta incendio, quemadmodū mihi iam dictum eſt in cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Loti uxor inter abeundum ſubinde ad urbem reſpiciens, & curioſius cladem hanc contra mandatum dei ſpectans, in ſtatuam ſalis eſt uerſa. dictum eſt mihi iam & de illa: nam extat hodie quoq; ipſe uerò cū filiabus in paruum quoddā rus euasit, cui ſoli ignis omnia circumqua; uastaſt pēpercit. id Zoor nūc uſq; uocatur, ſic parū Hebræorū lingua ſignificante. In hac ſolitudine uitā inopem aliquantiſper tolerauit. puellæ uerò uniuerſum genus humanū extinctum ratę, aſtu circumuento parente, cum inſcio ſunt cōgreſſæ, curantes ne totū genus deficeret. ex hoc cōgreſſu nati ſunt filij: maiori Moabus, ac ſi dicas ē patre: iuniori Ammanus, quod nomen ſignificat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiā noſtra ætate. alter uerò Ammonitarum. utriq; Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma:

Abrahamus autē migravit in Gerara Paleſtinæ, Saram acſi ſororem ſecum ducens, eadem arte qua quondam, nimirū inſidiarū metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui & ipſe amore Sarę captus, ea potiri cupiebat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immiſſus: atq; ita medicorum ope deſtitutus, in ſomnis admonetur, abſtineret ſe ab iniuria coniugis hoſpitis. mox cū meluſcule habere cōpiſſet, indicat amicis, qđ deus ſibi hunc morbum immiſiſſet uindicans ius hoſpitis, & uxori eius ab iniuria cauens. non enim ſororem eſſe, ſed uxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de conſilio amicorū accerſitum, ſecurū eſſe de pudicitia coniugis iubet. deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe paſſam ſe illi reſtituere. idq; ita eſſe deum teſtabat, & mulieris conſcientiā. ac ne expetiturum quidē eam fuiſſe, ſi nuptā eſſe ſciuiſſet. ad hæc rogabat, ut æquo animo in ſe eſſet, deumq; propitiū redderet. Et ſiue apud ſe maneret, nihil ei deſore, ſiue abire mallet, deductores eſt pollicitus, & omnia quorū cauſa ad ipſum ueniſſet. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictā cōſanguinitatē aiebat: eſſe em̄ fratris filiam: & ſine hac ſimulatione parū tutam peregrinationē credidiſſe. ac ne morbi quidē cauſam ei ſe fuiſſe excuſabat. Quin et ſalutē regis ſibi curę futuram, & manſurū quoq; cū illo libenter. tum rex tam agri qđ pecuniarum partem ei ceſſit: & conditiones pacis bona fide utrinq; ſeruandas dixit, foedere cum eo ſuper puteo quodam iēto, qui Berſube uocatur. ea uox iuramenti puteū ſignificat: & id nomē & hodie locus ſeruat. Nec ita multo poſt Abrahamus filium ē Sara ſuſcepit, iuxta promiſſa dei, quē Iſacum nominauit. Sic riſus Hebræis ſignificatur. ſiquidē riſus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in cauſa fuit huius appellationis. ipſa em̄ erat nonagenaria, Abrahamus uerò annorum cētum, ipſo anno quo Iſacus eſt natus. cum octaua mox die circumcidunt, qui moſ adhuc Iudæis durat, ut poſt totidem diēs circunciſionem celebrent.

XX
Gm. 20

Gm. 21

XXI **A**RABES uerò post decimūtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorū autor Abrahamo ē concubina natus, post tantū tēporis est circūcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, ē famula Agare natū, nō secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis. uerum postq̃ ipsa Isacum peperit, nō amplius æquum censebat Ismahelem cū hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo ut eum unā cum matre aliquò ablegaret. Ille uerò primū non aduertebat mentē ad Saræ consilium, rem atrocē ratus, puerum nondū adultum & mulierem egenam ablegare. tandem uerò approbante deo, Saræ uoluntati paruit: puerumq; matri cōmisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis utre aque ac panibus iussit ire. quò eos necessitas duceret. & cum defecisset com-
Gen. 21 meatus, in anxietate erat mater. cumq; nihil aquæ superesset, deposito sub abiete puero animā agente, ne spectatrix esset expirātis ulterius pergebat. cui occurrens angelus dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educādi pueri habere iussit. sperādā em̃ illi eximiā felicitatē ē salute Ismahelis. tum uerò mulier meliori spē concepta, cum incidisset in pastores, eorū benignitate miseriam euasit. Postquam aut̃ ad uirilem ætatem peruenit, uxore ei coniunxit Aegyptiam genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæoths, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Mæmassus, Masmefus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphesus, Calmasus. hi quicquid terrarum est Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabatææ nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusq; tribus denominauerunt, tum propter ipsorum uirtutem, tum propter Abrahami auctoritatem.

Gen. 22 **I**SACVM autem Abrahamus supramodum amabat ut unigenitum, & quem in senectute dei dono susceperat. hunc affectū & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accēdebat, omni uirtuti deditus, & tam parentes q̃ deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim uita excessurus uidebatur: id quod
XXII ipsi dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, deus apparuit ei: enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriā illi de hostibus olim cōcesserit, utq; præsenti felicitate suo fauore frueretur, filiū Isacum poposcit ut sacrificiū & uictimā sibi offerret: iubebat aut̃ ut in montē Morium subductū holocaustū faceret. sic enim pietatem eius illustriorē fore, si uel filij salutē uoluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus uerò nefas ducens quauis in re deo morē nō gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes uiuerent, cælans uxore tam dei mandatū, quam suam de pueri cedē sententiā, ac ne famulorum quidem ulli rem indicans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset, assumpto Isaco cum duobus seruis, impositisq; in asinum rebus ad sacrificiū necessarijs, proficiscēbatur ad montē. ac biduum quidē comitati sunt eum serui. tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in campo cum solo puero ascendit in mōtem, in quo post

post Dauid templum cōstituit: ferebātq; secum quicquid ad sacrificium pertinet, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimali quintū annū agebat, aram apparante, percontanteq; quidnā mactaturus esset nullam habēs hostiā: tum ille deum daturū aiebat, qui potēs esset hominib. & quæ nō habeāt largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciā collocent. daturū ergo sibi quoq; uictimam, si quidē propitius esset his sacris interuēturus. postq̃ autē structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic inquit. Fili, mille uotis te expetitur, postquā in hanc uitā uenisti, summa cura ac sollicitudine educaui, nihil beatius existimans q̃ si te uirum uidere daretur, & tandē hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam deo uisum est ut te susciperem, ac nunc rursus ut te amittā, ser generose hoc sacrificiū. Cedo enim deo, qui à nobis hūc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est persecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis ut moriaris, non uulgarem habebis uitæ exitū, sed à pprio patre patri uniuersorū deo sacrifico ritu oblatus, ipso ut credere par est indignum te cēsente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animā tuam exceptam apud se collocabit: ubi memor cur te potissimū educauerim senectutē meam sustentabis, non quidē per te ipsum, sed deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haudquaquā à tanto parente degener, libēter hæc uerba accepit, negans se dignum qui unquā natus esset, si tam dei q̃ patris decreto reluctans, non alacriter se præberet utriusq; placitis: quandoquidē etiam si pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi. iamq; minimū aberat quin perpetraretur facinus, ni deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedēs. non enim cupidine sanguinis humani; pueri cædem imperasse, neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietate orbaret, sed ut probaret eius animū, an etiā talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius prōptitudine ac præcellenti pietate, ratum se habere quicquid illi hætenus concesserat. non defuturam autem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quā eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore uicturum, uitāq; feliciter exacta filijs germanis & probis magnū principatū relicturum. prædixit etiam fore ut genus eorū in multas gentes cresceret, nec minus opibus quā numero augeretur: ipsorū etiam autorum eius generis memoriā fore sempiternā. regione quoq; Chananæa bello quæsitā, usq; ad inuidiam omnium exterarum gētium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, deus illis arietem ad uictimā ex improviso præsto esse uoluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tantę felicitatis promissione, mutuo se complectebātur: mactata deinde uictima incolumes ad Saram se receperunt: uixeruntq; beati, omnes eorum conatus deo prosperante.

Sara obitus Abrahami coniugis.

Cap. XIII

SARA autem non multo post moritur, cum uixisset annos uiginti- Gen. 23
septem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publice
ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ lo-
cum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronēsi ciue: ubi
monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

b

4

Quomodo

XXIII
Gen. 24. 25

XXIII

Post hæc duxit Chæturā, ex qua nati sunt ei filij sex, uiri prudētes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lufubacus, Susus: qui & ipsi filios habuerūt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes: huic Latufimus, Asurus, Luures. Madianis uerò fuerūt, Ephra, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerūtq; Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quā postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatā. Attestatur huic opinioni & Alexāder Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationē Moſis legislatoris Iudæorū historiā cōtexuit, narrat Abrahamū ē Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recēſens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Affyriam. ab Aphra uerò & Iaphra urbē Aphrem & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Antæum. Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem progenitum, à quo Sophaces barbari habent nomen.

Isaco aut iam fermè quadragenario Abrahamus pater coniungere uolens uxorem Rebeccam Nachoris fratris sui neptem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum. modus uerò deuſificiendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub femora, deum ita testem inuocabant eorum quæ destinauerant. Misit etiam dona ad illos, uel rara illic uel nunquam antè uisa. Profectus aut famulus diuturnum iter faciens, eo q̄ difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam, ad hæc propter latrocinia quæ uitari non poterāt nisi à cautis, tandē peruenit ad urbē Carras. & cum uenisset in suburbium, incidit in cōplures puellas eūtes aquatum: moxq; intra se precatur, si deo gratæ forent hæ nuptiæ, ut inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, q̄ cæteris negantibus ipsa potum roganti præberet. hæc secum uoluntans accedit ad puteum, poscens ab eis potum: illis uerò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domū deferant, non alijs præbeant: una omniū obiurgatis reliquis, negādo eas unquam inter homines uersatas, quæ ne aquam quidē impartirent, benigne hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, uolens tamen uerum cognoscere, collaudata prius uirginis indole & benignitate, quæ uel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaret, sciscitatur ex quibus nam esset parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus ut eam ex animi sententia uiro probò elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater uerò fuit Bathuel. quò defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrē, meæ quoq; uirginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiuiſſet: manifesto cernens deum hoc iter prosperare. prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamq;

Ant de Bellis à Venafro

ipsamq; dignā quæ accipiat, cū inter tot uirgines bonitas eius emineat: rogabat etiā ut ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente ulterius progredi nō detur. ferre se mundū muliebrē magni precij; qui nusquā tutior esse possit q̄ apud eos quorū probitatē iam esset expertus. coniecturā enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoq; & fratrem pari humanitate esse præditos, neq; grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurū. ad hæc illa, bene eum de parentū humanitate coniectare, sed nō recte facere q̄ tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturū, indicaturā tamē prius Labano fratri, cuius permissu ipsum adducturam. quo facto postq̄ adduxit hospitem, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse uerò ad cenam eum secū duxit. qua peracta sic eum & matrem puellæ est allocutus. Abrahamus filius est Tharri, uester aut cognatus. Nachores enim tuorum matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodē patre eadēq; matre prognatus. is nunc mittit me ad uos, postulās hanc uirginē filio suo cōiugē dari, quem legitimū habet & unicū, ad omniū suarum facultatū hereditatē educatū. cui cum posset opulentissimam quamuis ex eius regionis foeminis deligere, nō est ita uisum: sed malens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius uoluntatē nolite cōtemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerūt, & puellam hanc & uestras ædes inueni. propinquus em iam oppido, cōspicatus multas uirgines puteum petentes, optaui ut in hanc inciderem: quod & factū est. has igitur nuptias auspice deo cōciliatas, uos quoq; uestra autoritate ratas habetote: & Abrahamum qui me tam accurate huc misit, uestro annutu honorate. illi uerò tum q̄ rem tam optabilē approbarent, tum quòd dei sententiā accedere cognoscerent, mittūt eam quibus postulabatur conditionibus: duxitq; illam Isacus, facultatū paternarū iam dominus.

De obitu Abrahami.

Cap. XVI

DE FVNCTVS est autem Abrahamus nō ita multo post, uir in omni uirtute eximius, & pro sua insigni pietate deo egregie carus. Vixit annos CLXXV. sepultus est in Hebrone iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismaelis. XXV
Gen. 25

De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum.

Cap. XVII

DE FVNCTO aut Abrahamo uxor Isaci gerebat uterū: cuius mole cre-scēte indies, anxius cōsuluit oraculū. Respōsum est, gemellos ei pariturā Rebeckā, & ab utroq; descēsurā gentē auctori suo cognominē: & quæ minor uidebit, eam fore potiorē. nec multo post, sicut prædictū erat, nascunt ei gemini, quorū grandior à capite ad pedes erat hispidus. minor uerò exeuntis ante se calcaneū retinebat. pater aut amabat seniorē Esau ex re cognomē habentē. nam Hebræi pilos uocāt Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame aut in ea terra grassante, Isacus uolēs ire in Aegyptū propter ubertatē regionis, peruenit Gerara, deo sic iubēte. rex aut Abimelechus excepit eū, quia hospitij & amicitiae ius inter eū & Abrahamū intercesserat. cūq; hominē initio magna beneuolentia prosequerēt, motus inuidia nō potuit in eo affectu permanere. uidēs enim deū Isaco propitiū, suūq; fauorē declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, secessit non longe XXVI
Gen. 26

longe à Geraris in locum qui uocatur Fauces. ibi dum foderet puteū, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo ultro cedente, uisi sunt uicisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursus ui prohibentib. alijs Abimelechi pastoribus, hunc quoq; puteū imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorē occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatē faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. ē prioribus uerō alterum uocauit Escon, hoc est pugnā; alterū Syenā, hoc est inimiciā. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech aut ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum syncere cōsuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionem aliquantisper secesserat, ueritus nequādo apud eum plus recens offensa q̄ pristinae amicitiae memoria ualeret, neue iniuriam acceptam ulciscerē, profectus ad illum amicitia cum eo renouat, uno ē suis amicis arbitro adhibito. cumq; Isacus pro naturae bonitate iniurias suas paternae amicitiae libenter donaret, uoti compos domum est reuersus. Alter aut filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idq; autoritate propria, ne patre quidem consulto. neq; enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui nō delectabatur affinitate eius regionis hominum: nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & uisu orbatus, accito filio, praefatusq; aetate, per quam etiam si caecitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius deum solito cultu uenerari, iussit eum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris capias, et para mihi coenam: qua sumpta precabor deum, ut tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem uitam tuam. nam meae finis quā longe absit incertus sum: qui prius quā me opprimat, æquum est ut meis precibus deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus uenatum: interim Rebecca malens Iacobo deum propitium, etiā praeter Isaci mentem, iubet eum hædis iugulatis coenam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. coena uerō parata, circumuolutis hædino exuuiis brachijs, ut contactis pilis Esaus crederetur: nam cætera omnino similis ut gemellus, hoc solo differebat: sollicitus ne mature in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat coenam patri. at Isacus sentiens in uoce non nihil peculiare, aduocat filium. illo uerō protendente brachium hædina pelle amictū: uoce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi uideris. nec quidquā doli suspicans, iam coenatus ad deum precibus inuocandū se uertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarū, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiā mihi praesentem felicitatem es largitus, meis quoq; posteris propitiū te fore, & maiorib. beneficijs eos cumulaturū promissisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter hanc debilitatē despicias, quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei uitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille deum inuocabat, putans se Esao bene precari.

uix absoluerat preces, cū Esaus à uenatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamē est cōmotus. Esaus uero postulabat ut sibi quoq; sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd oēs preces in Iacobū absumpsisset, lugebat quòd uoti cōpos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studijs quidē uenandi, & robore corporis armorūq; præstantia celebrem fore prædicit, eamq; gloriā tum ipsi tum eius posteris mansuram sempiternā: seruiturum tamen patri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne poenas à se exigere ob circūuentum in uotis faciendis patrem, mater cum huic periculo eximit. persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamenā uxorē daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male em̄ Chananæis uolebant Isacus cū suis, priori affinitate offensi, in quorū gratiā filius Basemmathen duxit, quā postea magis quā cæteras dilexit.

XXVII

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

Cap. XVIII

IACOBVS. aut in Mesopotamiā missus à matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, cōsentiente etiā patre iter faciebat per Chananæā: cumq; similitudine haberet cum ea gente, nolebat ad quenquā diuertere: sed sub dio quiescebat, lapide uice puluini capiti subiecto. cui dormienti uisio talis est oblata. Videre uidebatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descēdētes, supra humanā naturā augustas: & in summa scala deum manifeste apparentē, & nominatim se his uerbis cōpellātem: Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suam uirtutē celebri prognatus, nō debes præsentī necessitati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas: nam & Abrahamum ego ē Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi, nec tua cōditio deterior est futura. quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorū numerus erit magnus, & ipsi rursus maiore prolem post se relinquent. his ego terræ huius imperiū dabo, & eorū posteris, qui repleturi sunt terrā omnē & mare quā late sol aspicit. tu ne cæde ulli uel labori uel periculo, tui curam mihi cōmittens & nunc, & magis etiam in posterum. hoc oraculū deus Iacobo reddidit: quo lætus ungit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & uotum deo facit sacrificaturū se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod post reuertēs soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod Græcis domicilium dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras. & cū pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteū quendam sedentes, poposcit potum. hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si fortē adhuc sit superstes. aiunt omnib. sibi notū. neq; em̄ talem esse ut ignotus esse possit. quin & filiam eius unā pascere, demirariq; se quòd nondum adsit. ex eā facile quæ cuperet cogniturum. uix hæc uerba finierunt, cū puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentēs hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Iacobi aduentu, rogabat quis nam & unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacūq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam

Gen. 28

Gen. 29

cognitione

cognatiōe aut huius affectu q̄ insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui per paucas uiderat pulchritudine huic cōferendas. Mihi, inquit, tecū & cum tuo patre, siquidē Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, q̄ sit uel tua ætas uel mea. Tharrō em̄ Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami uerò & Saræ Aranias filiæ Isacus, meus pater, est. & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca em̄ mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita, itaq; cōsobrini sumus ego & tu. & nūc uenio salutaturus uos, cognationisq; officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorū quę de Rebecca ex patre, ut sit, audierat, sciensq; parētes desiderare aliquid de ea cognoscere, prę amore patris lachrymabūda ruit in collū eius, cōplexoq; iuuenē: optatissimā, inquit, & maximā uoluptatē affers patri cū tota familia, qui nunquā matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionē faciēs: eumq; nuncium cū quantauis felicitate nō permutaret. tum iubet ut ē uestigio se ad patrē sequatur, neue diutius eum hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eū ad Labanū: & agnitus ab auunculo, tū ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnā uoluptatē attulit. Post aliquot aut dies Labanus gaudere se quidem eius præsentiā magis q̄ uerbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quāobrem uenisset relictis parentibus ætate cōfectis, & qui ipsius obsequijs ægrē carerēt. pollicebatur etiam benignitatem & operam suam in quacūq; re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam recēsit. Isaco esse filios geminos, se & Esau. eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorē principatus à deo destinati, & reliquorū uotorū paternorum. hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum oēs sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post deum præsidium maximū in auunculo reperturum. Labanus contrā omnem illi humanitatē pollicet, tum propter cōmunes auos, tum etiā ut affectum sōrori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet. uelle se eum gregum suorū magistris pręficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec in donatū nec inhonoratū abiturum, quemadmodū tam propinq; cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se uerò libenter accipere conditionē quantūuis laboriosam, sed equū esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugiū, quā & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eū hanc mētionē iniicere. ibi Labanus ipso uultu læticiā pręferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiore generum potu isse contingere: sed opus esse ut aliquādiu secū maneat. In Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionē nuptum datæ propemodum pœnitere. His assentiēte Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim uoluit seruire mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimine, magis cognosceret quinam uir esset. cæterum elapso pręstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu uero nō sentiente Iacobo inducit in thalamū alteram filiam Rachele maiore natu, facieq; nō admodum liberali. at ille uino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore exposulauit cum Labano. ille ueniam petebat necessitati, qua

qua cōpulsus hoc fecerit. nō maliciose, inquit, Liam supposui, sed cōsuetudine regionis huius cogente. nihil tamē hoc oberit Rachelis cōiugio, sed dabo tam tibi uidenti ac scienti post alterū septenniū. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant aut ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquā ancillæ, subditæ tamen. sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequabatur, expectabatq; post partum se fore in pretio: idq; assiduis precibus à deo cōtendebat. cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cōtigisset. Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse deū: Leui, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarū actio. Gen. 30 Rachel aut uerita ne propter fecunditatē sororis deteriore apud maritū cōditione esset, iubet famulam suam Balam cū Iacobo cubare. ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, dei iudiciū: & aliquāto post alter nomine Nephtalim, ac si dicas artificiosum: q̃ mater arte certauerit cum sororis fecunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte cōtra eam ipsam usā. deducit suam famulam in sui mariti accubitū. ex ea quoq; nascit̃ filius. Gadas, fortuitū significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificū, q̃ macl̃am fecunditate se Lia duceret. Porro cum Rubelus filiorū Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc uiso cōcupiuit hunc cibum, partemq; à sorore precario petijt. Illa uerò denegante, iubēteq; contentā esse, q̃ honoris prærogatiuam apud cōmunem maritū haberet: Rachel mitigatura indignationē sororis, ait se illi uirum cessuram in sequentē noctem: quam gratiam altera libenter accipiēte, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Issachares, quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus beneuolentię: præterq; filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephū filium: ea uox significat additamentum. Gen. 31 Hoc toto tempore, quod fuit annorū uiginti, pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum esse aiebat, ut cum uxoribus ad suos reuerteret. Socero uerò non permittente, clām hoc facere cogitabat: pertentabatq; animū uxorum, quō laturæ essent peregrinationem. quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deorum patrię religionis sublati, unā cum sorore fugiebat: simulq; utriusq; liberi & famulæ cum suis filijs, asportatis etiā totis quantæ erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorū, priusquam Laban rescire posset. sigilla uerò deorum secum ferebat Rachel: non quod deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed ut si forte pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret ueniam impetratura. Labanus autem post unam diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequabatur eum cum ualida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quiescentes: quumq; esset diei serum, ab omni uisite continuit. per noctem uerò deus in somnis illi uisus uetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: neue paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatores futurum: Sequenti uerò luce Labanus Iacobum ad

Ioseph.

c colloqui

colloquium euocat, nō dissimulans oraculum: quumq; ille fidei eius se commisisset, coepit hominē accusare, exprobrans q̄ pauperem omniumq; egenum suscepisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiā erga nos tuā fore firmiorē. tu uero neq; matrē tuam & cōmunem sanguinē, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos quorū ego auus sum, reueritus non aliter q̄ hostem me tractasti. rapuisti mea bona, filiabus ut parentē fugerēt autor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa ueneratione habita. & quā uix hostis hosti faceret, tu cognatus, ē sorore nepos, gener, hospes ac domesticus: cōuictor mihi fecisti. Iacobus cōtrā pro se afferebat, nō sibi soli, sed omnibus esse innatum patriā desideriu, æquumq; ut post tanti tēporis moras tandem ad eam reuertatur. Quod uero præde, inquit, abactę crimen objicis, ipse iniusticiā sub alio iudice damneris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cōseruatis & auctis debeas, an non iniquum est ægreferre, q̄ partem carū modicā usurpauimus? certe quod ad filias attinet, scito non hoc lædendi animo à me factū, sed caritatis coniugalibus hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me q̄ suos liberos. Hæc profecto: retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod auunculus ac socer duris mandatis eum per annos x x uexauerit. & illa quidē quæ nuptiarum spectulerit, quamuis per se grauias, sibi tamen leuiora fuisse: quæ uero postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi beneuolus perferret. Etenim Labanus ualde inique Iacobum tractauerat. uidēs enim eum in omnibus rebus à deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros foetus, modo quicquid album nasceretur, modo quicquid nigrū. cum uero magno numero nascerent quæ Iacobo destinata essent, nō seruabat fidē in præsens, sed in proxime sequentem annum promittebat, q̄ esset ad rem attentior, promittēs quidē eo quod non speraret tantum prouentū, ac mox ubi prouenerat fallens. sacras tamen effigies permissum est inquirere. Rachel aut cognito patrē permissa potestate uti uelle, deponit sigilla in sarcinā cameli qua ipsa uectabat: sedebatq; desuper dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectā non fuisse sacris propius accessurā. Post hæc offensæ ueniam pollicet, uicissim alter amorē filiarū, idq; iure iurādo sanciunt. Hoc foedus ictū est super mōte quodā, ubi columnā erexerunt aræ specie: unde Galades colli nomē factū, à quo Galadena terra est dicta. Post foedus conuiuio celebrato, Laban ad sua redijt. Iacobo aut in Chananēā iter coeptum prosequenti uisiones obueniebant, bonā spem in posterū faciētes: cui loco Dei castra nomē indidit. Volens aut scire animū fratris erga se, præmisit diligenter cuncta exploraturos, timēs eum propter ueterē suspensionē: quos ita frater iussit alloqui. Vltro se patriā reliquisse, ne cū offenso fratre degeret. nūc credere tantū temporis spatiū satis ualere ad reconciliationē, ideoq; redire cum uxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, ut se & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, q̄ ea quæ deus largitus est, cum fratre habere cōmunia. His nunciatis Esau uchemēter exhilaratus, occurrit fratri cum cccc armatis. At Iacobus, audiēs eum obuiam properare cū tot armatis, extimuit ualde. Deo tamen seruatore fretus providebat

bat pro tēpore ne qd detrimēti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igit agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi: ut si quis primos aggredere, ad sequēs agmē haberēt refugiū: & hoc modo instructis qui circa se erāt, præmittit quosdā ad fratrem cū muneribus. ea cōstabant iumētis multisq; ac uarijs quadrupedibus, accipiēti placituri propter raritatē. ueniebant aut alij post alios, ut crebrius occurrētes plures q̄ pro numero uiderent: & credibile erat donis placatū remissurū irā, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatū est prēmisis, ut blāde hominē alloquerent. His ita per totā diē dispositis, noctu mouit agmē. Cumq; Iobacchū torrentē transissent, Iacobus aliquātū ab agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse prior la cessitus: eratq; superior. exclamat igit mactū uirtute qui nō quēuis aduersarium, sed angelū dei uicerit: idq; illi esse magnæ felicitatis prælagiū: genusq; eius nunq̄ defore, nec ullis unq̄ humanis uiribus posse opprimi. iussitq; illum posthac uocari Israelē, quod Hebræis angelo reluctantē significat. Hęc sunt prædicta Iacobo, id ipsum rogāti. Cū em̄ sensisset angelū esse dei, precatus est ut ex eo fatum suū cognoscere liceret. His dictis spectrū euauit. Iacobus uero letus auditis, imposuit loco nomē Phanuel. id significat dei faciē. sed quia latū neruū inter luctādū læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eū uesci nō licet. Cognito uero fratrem iam nō longe abesse, iubet uxores procedere per se quanq; cū pediseqs, ut ē longinquo spectaret pugnam uirorū, si eā frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, nō male de se cogitantem. at Esāus eo salutato, interrogabat de turba mulierū ac puerorū: & cū didicisset oīa, uolebat eos deducere ad patrē. Iacobo uero excusante lassitudinem iumentorū, reuersus est in Seirā. illic enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus aut puenit ad Scenas quas uocant, uetus nomē adhuc retinētes. inde profectus est Sicima, quę est urbs Chanannæorū. & cū esset celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbem ad uisendū cultū mulierū eius regionis. qua uisā Sychemis Emmoris regis filius, raptæ stuprū obtulit: & correptus amore patrē suū rogauit, ut puellam uxore habere liceret. Ille morē ei gerēs, uenit ad Iacobū, rogans ut filio suo Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uero qui neq; negare poterat propter maiestatē rogātis, neq; fas putabat alienigenę filiā nuptū tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex sperans Iacobū assensurū, abiit. Ille uero indicatā filijs iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendū. Simeon uero & Leuis uterini puellæ fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ uoluptati & conuiujs operā dabant, inuasit noctu custodibus sopitos contrucidāt: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuerfos interimunt unā cum rege ac filio, solis parcētes foeminis. quo facinore citra consensum patris perpetrato, sororem reduciunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigneq; ferentem, deus per uisum bono animo esse iussit, lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamēnia uouerāt, persolvere imperat. itaque dum lustrat, incidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachēlem eos furatam. his apud Sicimā defossis in terram sub quadam quercu, profectus inde

Gen. 34

Gen. 34

sacrificauit apud Bethela, ubi somnium illud diuinum uiderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone non illa tam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Benjamin, eo quod doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, foemina una. ex his octo legitimi, est Lia sex, duo est Rachele: quatuor uero est pedisequis, est singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII Inde uenit Hebronem in Chananæa sitam, ubi Isaac habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone.

Cap. XIX

Gen. 35

REBECCA enim iam ante defuncta, Isaac quoque eam sequitur, non multo post filij reditum: & sepultus est a filiis iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isaac uir deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem. ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus est enim exactis cum uirtute annis octuaginta quinque supra centum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER SECVNDVS.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

Cap. I

Gen. 35

DEFUNCTO autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esau Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumææ dominatus est a seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus a uenatu famelicus offendit fratrem coquætem sibi ipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit ut expectatum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem a collusoribus adolescentibus Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hæbræis significat rubens. id nomen post in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Asa, Raguelé Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esau. Aliphazæ item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanasus. Nam Amalecus erat nonthus, est Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim late patentem terram Idumææ nomen cōplectebatur, cuius partes a primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Gen. 36

Quomodo

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua
felicis prænunciā in fratrum inuidiam incurrit. Cap. II

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam uix alius quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum uirtutes beatus erat ac conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœlestē numen, ut etiam ex rebus, sicut tum uidebantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiusq; liberos parentibus nostris uiam ad exitum ex Aegypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob animi uirtutem (erat enim prudentissimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò somnia, quæ sibi uisa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænunciā, quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facile concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tēpore, uisionem uidit quæ non poterat existimari una existis uulgaribus quales in somnis obuerfari solent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens uisum sibi præterita nocte suum tritici manipulum stare loco, illorum uero manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunam ipsi prænunciare, & fratres quoq; in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulātes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri præsagium, ipsumq; maiore etiam odio prosequerentur. Deus autem aduersus eorum inuidiam cōtendens, alteram uisionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum luna & undecim stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somniū in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit uoluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum coniiciens, gaudebat eò quòd ingens filio felicitas portendi uideretur: euenturum olim tempus quando tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia uim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi ualde contristauit id præsagium, haud aliter quàm si alieno cuius hęc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nunciante, de filiis sollicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Ioseph.

c 3

Quomodo

Gen. 37

LLI autem uiso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentū germani à patre missi, sed tanquā inimico in manus suas à deo tradito: uolebantq; cōfestim eum interimere, neq; præsensem occasionem elabi sinere. Rubelus aut̃ inter hos natu maximus uidens eos conspirasse, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturū. Nefariam rem haberi tam dei q̃ hominum iudicio cædem hominis uel nō cognati, sed longe sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoq; in luctum ac diram orbitatē coniecturos. hos respicerēt, reputantesq; quantam eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerent à tam nefario scelere. Deum quinetiam uererentur. spectatōrē ac testem consilij contra fratrem initi. hunc si à cœpto desistant, accepturum eorum pœnitentiam atq; resipiscētiā: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij pœnas; cum nihil ipsius prouidentiam late re possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunque enim sint homines, existimandum ibi deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquam abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrē interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Satiū esse dare ueniam amicis, sicubi non fecisse officium uideantur. Iosephum uero ne peccasse quidem in illos, cuius ætas miserationē potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiam cædis facinus eorum grauaturā, si uideantur ob inuidiam futurę felicitatis ei uitā ademisse, qua felicitate propter cognationē ipsis quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid deus Iosepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura cōmemorans conabatur eos absterre à paricidio. Postquam autem nihil se proficere uidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat ut saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primū pro uirili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satiū esse temperare à manibus, & proiectum in proximū puteum illic extingui sinere, ut saltem manus puras seruant. In hanc sententiam itum est, abductumq; adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo facto

III abijt pascua quæsiturus. Iudas autem unus è Iacobi filijs, conspicatus negociatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Aegyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cōsilium dedit fratribus ut extractum Iosephum uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud externos moriturum, & se impollutos permanfuros. quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus uendunt uiginti minis annos septemdecim

decim natū. Rubelus aut noctu ad puteū ueniēs inscijs fratribus seruare Iosephum uoluit. quo frustra in clamato suspicatus per suā absentiam interemptū; fratres incusabat: cognitoq; qd accidisset, lugere desijt. his ppetratis fratres cōsultare cōeperūt, quō patris suspiciōē à se alienarēt. placuit tandē tunicā qua indutus Iosephus ad eos uenerat, quamq; demittēdo in puteū detraxerāt; laceratā prius sanguine hircino inficere, atq; ita patri allatā ostēdere, ut à feris deuoratū putaret. quo facto uenerūt ad senē, nō ignarū de infortunio filij. aiebant aut Iosephū quidē neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tunicā tamen hāc inuenisse lacerā & cruentatā. quamobrē suspicari beluarū incursum perisse, si tamē eam indutus domo exiuerit. Iacobus aut qui hactenus leuius malū sperauerat, captiuū aliquò abductū puerū, opinionē hāc iā abiecit, euidēs argumentū necis tunicā ratus: agnoscebat em eam esse quā indutū miserat: iamq; haud aliter q̄ extincto se afflictās, lugebat tanq̄ unicū, aliorū consolationē non admittens, q̄ nihil dubitaret in itinere à feris deuoratū. Sedebat ergo sacco amictus, & neq; filij consolando quicq̄ proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephū aut de negociatoribus emptum Petephres uir Aegyptius, qui Pharaohis coquis præerat, habuit liberaliter, quē Gen. 39 & disciplinis ingenuorū erudiendum curauit; & uictu cōmodiore q̄ pro seruili conditione uti præcepit: deniq; totius domus curæ præposuit. ille uerō fruebatur concessis, nec tamen innatam uirtutē propter hanc sui status mutationem amisit: docuitq; prudentiā aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius tū forma in amorē illecta, rataq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturū si cōtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsentī cōditione quā ex immutabili morū generositate, concupiscentia detecta mentionē de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini cōtumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquam se in hac re illi obsequuturū. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sedetur: se quiduis potius perpeffurum, q̄ ut huic eius uolūtati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uero repulsā magis etiam accendebat, q̄ non putaret Iosephum pernegaturum: & non cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem fœminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbū apud maritū, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandū opportunitatē. quā nacta supplex blandicijs talibus eum adoritur. Satius quidē erat primis precibus nō repugnātem cedere, idq; uel dignitati precantis deferre, uel amoris uehemētię, qua cogēte oblita me dominā ad tam abiecta uerba descēdi: sapiēs tamē si uel nūc cedes, & prius erratū corriges. siue em iterū rogari expectabas, iā facio accuratius etiā q̄ ante. nā & ægritudinē ad hoc finxi, & festi lētiā tuę cōsuetudini posthabui. siue prius diffidebas, nō tētari te maliciose certō argumēto colligere potes, quia in eadē uolūtate persto. quare aut præsentē uoluptatē elige,

& amanti obsequere, maiora etiā cōmoda exspectans: aut odium meū & uindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionē præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatā dicam. quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiore fidem habiturus est Petephres, quā tuis. ad hæc uerba lachrymasq; uerborū testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiae proposito: constanterq; restitit intentanti iniustā afflictionē, malens acerbissima quæq; sufferre, quā oblati perfrui: non ignarus iusto se dignū supplicio, si quidquā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; coniugalis ac cōsuetudinis, iubens huius maiore habere rationē, q̄ momentaneæ libidinis. huic enim præsto esse poenitentia, quæ factū quidē doleat, in factū tamē reddere nō possit: adesse & timorē continuū, qui pro magna habeat non prodi suū dedecus. at coniugale consuetudinē & uoluptatē habere securam, & cōscientiæ fiduciam tam apud deū q̄ apud homines. quin & conducibilius esse, si impolluta manēs habeat se herili iure subditū, potius q̄ flagitij cōmunis consciū. satius enim esse conscientia recte factorū, q̄ peccati latebris fidere. his & alijs similibus uerbis mulieris impetū retūdere conabatur, eāq; à praua affectione ad rationis arbitriū reuocare. at illa uehemētius instabat, et cū uerbis nihil perficeret, iniectis manib. hominē ad obsequiū cogere nitebat. Ibi uero Iosephus intēperias mulieris ulterius nō ferēs, relictā etiam interula ex qua retinebatur, profilit ē cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim metu ne suā petulantia maritus cognosceret, decreuit prior Iosephū falso deferre, & hoc pacto uindictā de eo sumere, dignū muliebri astutia rata, si accusationē pōccuparet itaq; sedebat mœrēs & pturbata, q̄ erat dolor ob frustratā libidinē, esse indignationē tentatæ pudicitiae simulās. Marito aut reuerso, & ad hunc aspectū turbato, causamq; scitāte, Ne uiuas, inquit, marite, nī scelestū seruū, cubile tuum uiolare conatū, digna poena multaueris, oblitū & qualis in ædes nostras uenerit, & quāta beneuolētia sit à te cōplexus: qui ingratisimus habēdus nī omnib. modis frugi se appbaret, ne à cōiugio quidē tuo iniuriā abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua, ut facile appareat, modestiā quā prius præ se ferebat, ab herili metu, nō ab indole recta profectā. Quod ut auderet, à te præter spē ac meritū indulgēte corruptus est. uidēs enim oīa tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grādiōribusq; conseruis se præpositū, æquum putauit uxorē quoq; tuā attrectare. & ut uerbis fidē astrueret, protulit tunicā, quasi in colluctatione relictā. Petephres aut uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amorī plus æquo tribuens, omīssa ampliōre ueritatis inquisitione, collaudata prius uxoris fide, audacis facinoris Iosephum damnatū in maleficorum carcerē coniecit: ob uxorisq; pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis.

IIII Iosephus aut innocentia suā deo cōmittēs, neq; se defendere curauit,
 Gen. 40 neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculorum necessitatem tacitus ferens, una spe consolabatur, nimirum potentiorē esse deū his qui se uinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentia in absoluendis operum pensis cōsiderans, tum
 formæ

formæ dignitatem, soluit eum à uinculis, eamque miseriam aliquanto leuiorem reddidit: uictu etiam commodiore quam reliquos uinctos uti permisit. Cæterum his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita ut solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus: familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentem existimauit, uisum somnium ei exposuit, orans indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis uidisse trium palmitum uitis uuas è singulis enatas pendere grandes iam & uindemiæ tempestiuas: easque se exprimere, subdente rege phialam. Colatum deinde mustum se obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat ut si quid scientiæ datum à deo haberet, interpres uisionis esse dignaretur. Ille uero bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à uinculis, rege ipsius ministerium requirẽte, ad quod ei denuo sit redeundum. Interpretabatur enim uitem fructum mortalibus in bonum usum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciat, & inimicitia dissoluantur, adhuc molestia moeroresq; usu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum uindemiasti in somnijs. Tu uero memento mei postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbaue- rit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem discedente. neque enim fontes in hac uincula sumus compulsi, sed ob uirtutē ac modestiam quasi malefici punimur, quod potiorē habuerimus honorem domus in qua uersabamur, & eius qui nos huc contrusit, quam propriam uoluptatem. Atque ita pincerna, ut par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uero quidam seruus pistoribus regijs præpositus, in eisdem uinculis degēs cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium uiderat, rogat eum quidnam sibi quoque præteritæ noctis uisio portenderet: erat autem huiusmodi. Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ipso licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium expectabat. Tum Iosephus coniectura somnij facta, præfatusq; quod mallet ei lætiora prænunciare, quam quæ somnium portenderet, dicit duos omnino dies uitæ ipsi superesse. Hoc em significare canistra, tertia uero cruci suffixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere non possēt. Nec aliter euenit utrisque, quam ut Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnijs diem rex natalitium epulum celebrās, præpositum pistorum in crucem egit: pincernam uinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum aut post biennij tempus in miseria carceris exactū, nihil interim ab ingrato pincerna adiutū, deus eripuit tali uia ad libertatē præstructa. Pharaöthes rex cum

cum eadē nocte in somnis duas uisiōes uidisset, pariterq; interpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætū ut cōiungere poterat significantia: cōuocatisq; prima luce doctissimis Aegyptiorū, interpretatiōē requirebat. Illis uero nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo uiso pincernam subit recordatio Iosephi, eiusq; in hoc genus cōiecturis prudētiq; & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de uisione in carcere agēti sibi oblata, eiusq; euentu iuxta illius interpretationē: quodq; eadē die pistorū prapositus cruci suffixus tanto magis fidem prēdictionib. eius astruxerit. uinctū autē à Petephre coquorū praeffecto, cuius esset seruus. ipsum autē dicere, apud Hebraeos se genere ac parētibus cū primis clavis natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, neue contēpseris hominē propter praeferentē miseriam: clare enim significata somniorū ex eo discere poteris. Cōfestim igit accersitū rex, manuq; apprehensum cōmiter his uerbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentē indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū praeſagia, quē admodū & illi enarraſti, rē gratissimā mihi facturū. caue autē uel metu quicquam supprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris, sed uera omnia, etiamsi fortasse non admodū læta. Visus sum mihi secundū flumen inambulare, uidereq; boues bene pastas & bene magnas numero septē à fluētis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehementer extenuatas macie ac uisu foedas. quę cum deuorassent septē illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, misere à fame uexatę. Post hanc uisionē expectatus ē somno turbatusq; dum mecū agito quidnam sibi uelint species per somnū obuersatę, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterumq; somnium uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, messiq; iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & prae roris inopia deficientibus similes: quę cum illas alteras ingētes ac pulchras absumpsissent, attonitum miraculo me reddiderūt. Ad hæc Iosephus, Somniū hoc Rex, duplici licet specie uisum, unum tamen & eundem euentum significat. Namq; & boues animal aratro & labori natum, uisę ab exilioribus deuorari, & spicę à deterioribus absumptę, famem Aegypto & sterilitatem ad totidem prænunciant annos, ad quod prius ubertatis felicitatē: horumq; fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopię non facile uidetur prospicere & occurrere: id quod inde cōiicio, quia macrę boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista deus, nō ut terreat & cōtristet, prænunciat hominibus: sed ut praeſoniti sibi provideāt, quo leuius imminenti malo premanē. tu ergo si uberioris temporis prouentus reposueris ac dispensaueris, insequentē penuriā Aegyptus nō sentiet. Cumq; rex admiratus Iosephi prudentiam & sapientiā percōtaretur quonā modo esset in futurū prospiciendū ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret uētura sterilitas: monuit & cōsuluuit Aegyptijs ut edū parsimonia, & quod praeſenti usui super esset ad futurā necessitatē referuandū. suasi etiam ut indicta professione frumēti, aratores iuberet id in horrea cōdere, & quantū sat esset, & nō amplius, populo distribueret. ibi rex tam cōsilio q̃ interpretatione Iosephi collaudatis, ipsum huic dispensationi praeſcit, iubetq; providere quaecunq; putaret

in rem

in rem esse uel ipsius regis uel populi: præfatus neminẽ sibi uideri magis idoneum ad hoc consilium exequendũ, q̃ ipsum eius auctorẽ, qua potestate a rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ; in sella curuli sublimis per Aegyptũ circũuectabatur, frumentumq; cõportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantũ in alimenta & sementem sufficeret, neminẽ sciente causam cur hoc faceret. Trigesimum iam ætatis annum exegerat, in summo apud regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, q̃ occultorum inuento rem significat: sed & coniugium nactus est honoratissimum. Duxit enim rege connubium hoc procurante uirginẽ Petephre Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorũ sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uerò Ephraemes, quod redditum significat, eo quòd maiorum suorũ libertati restitutus esset. Aegyptum autem iuxta Iosephi interpretamentũ septennio per diuitem affluentia exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improuissum erat, promiscua multitudo grauitè laborans ad fores regiæ confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuendendo seruator populi citra cõtrouersiam extitit. nec solum eius regionis hominibus forũ aperuit, sed etiam exteris, existimans uniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatorum ope subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptum frumẽtatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro uti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele suscepserat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquã in Aegyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes. nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidem gratia negligere. Ille agnitis fratribus nihil tum minus q̃ de se cogitantibus, q̃ adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterat, tentare eos decreuit quali mente essent præditi. nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi uoluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationẽ simulare. quĩ enim fieri posse ut uir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas uel regibus raro contingeret. id faciebat ut de patre cognosceret, quòue in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidũe de Beniamine sit factũ. sollicitus enim erat ne & cum quemadmodũ se de medio sustulerint. at illos magnus pavor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes; cumq; crimen amoliendum uiderent, Rubelus natus maximus sic cõmunem causam agere cœpit. Nos neq; speculatum huc uenimus, neq; regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, uenire huc cõpulsit, fretos uestra humanitate, quos nõ ciuibus solis, sed exteris quoq; salutem uobis debituris frumentũ uenale proposuisse audiui. Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, uel facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se uariates. Pater nobis est Iacobus uir Hebræus, qui nos duodecim

Gen. 24

Decim ē quatuor mulieribus suscepit, qui donec omēs essent incolumes, res nostræ satis prosperē fuerunt. Cæterum uno, cui Iosepho fuit nomē, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio nō minus nos afficit, quā olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domū misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: quī cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis uos in detrimentum regis ac regni nō uenisse, fratresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursus ad me reuertamini, adducentes uobiscū fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentū uos nihil fingere. His uerbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatē instare, lamentabantur fortunam suam, crebro iactātes, adesse diras ultrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorū penitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ deus innocentiae uindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebrææ gnarum interesse neminem: moerebantq; omnes tacti uerbis Rubeli, & scelus perpetratū damabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam poenam à deo iudicabant infligendam. In hac anxietate cōstitutos uidens Iosephus, dissimulare fratrem ulterius nō ualens, quod lacrymæ iam prorumperēt, quas etiam tum coelari uolebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus, retēto Simeone qui interim obses esset dū fratres ad se redirent, frumentū emere permisos abire iussit, quum prius uni ē suis mandasset, ut pecunia quam pro frumēto attulerant, clam in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret, peregit mandata famulus. Iacobi uero filij reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Aegypto acciderat, & quod pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quumq; dicerēt fratres se esse, & undecimū domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiā Simeonē apud præsidem, donec Benjamin illuc profectus, uerbis eorum fidem astrueret: postulabātq; ut pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo uerò filiorū factum displicuit, & cū ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo ut assentiret psuaderi potuit. at illos quid agendū incertos magis etiam terruit pecunia reperta in sacis frumentarijs. Cæterum deficiente iam tritico, urgente fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem unā cum reliquis mittere. non em̄ licebat eis in Aegyptū reuerti, nisi seruato pacto. Cūq; indies maior necessitas incūberet, & filij rogare nō desinerent, adhuc tamen hæsitabat. Tandē Iudas uir natura uehemens cœpit liberior arguere patrē, quod nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter uoluntatē dei posset accidere siue foris siue domi. se uerò in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicū à Pharaothe

raothe præfidiū adimitur . habendā etiam rationē Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi cōmittere cunctantur , interim ille ab Aegyptijs occidat. crederet deo salutem filij: se certe aut eum saluū reducturum, aut illic unā periturum . ac tum demū Iacobus cedēs tradit eis puerum, & duplex frumenti preciū: addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananæ, balaninum unguentū, stacten, terebinthum & mel: atq; ita multis utrinq; fufis lacrymis à patre digrediūtur, sene misere timente salutē filiorum, illis contrā sollicitis ne per suam absentiam mœrori pater succūberet. in hoc dolore integrū diem exegerunt. mox pater afflictans se domi subsistit, illi in Aegyptum tendentes præsentē tristitiā spe melioris fortunæ leniebāt. quò postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum solliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumētī precium secum abstulerint: quòd mox apud Iosephi dispensatorē diligēter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo uerò negante se unquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. moxq; Simeon iam liber inter fratres uersari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre, bene ualere aiunt. tum ille cognito Beniaminem supereffe quē inter eos uidebat, percontat an is esset frater natus minimus: & audito q̄ is esset, hoc tantū effatus, deum uniuersis rebus providere, secessit nolens ab eis aduerti lacrymas, quas ulterius continere nō poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrē solebant discumbere: cumq; oēs comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminē honorabat.

Post coenam aut illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentū admetiri quod asportaturi erant, & preciū rursus in saccis abscondere: in Beniaminis uerò sarcinam cyphum argenteū, quo ipse præcipue delectabatur, immittere. id faciebat uolens experiri fratrum animū, essent ne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficio hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuerterentur. quæ ubi facta sunt ut imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quā Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinā indiderat. illis uerò turbatis inopinato incurfu, & rogantibus cur irruerent in uiros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint: Aegyptij contrā sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq; comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriā reponere: daturosq; furti poenas minitabantur . non fefellisse enim eos deum, licet ad tempus ministrū mensæ fefellerint. & nunc rogare satis ne sani essent, quasi uerò nesciant statim se ad poenam rapiēdos . his & similibus uerbis famulus præ cæteris insultabat. at illi ut qui nihil de dolo cōposito sciebant, conuiciabantur ei, demirari se hominis intemperias temere obijcientis furti crimen eis uiris, qui ne frumenti quidem precium in saccis inuētum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse ut data opera damnum inferre uellent: certiorē tamen rati inquisitionem quā negationē, iubēt eos scrutari sarcinas: nec recusabāt uniuersi poenas

nas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderet. tanta erat securitas & innocentiae fiducia. acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumque ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem ueniunt, non quod nescirent in eius sacco latere cyphum, sed ut accurate officium facere uiderentur. itaque ceteri iam securi de se, de uno Beniamine adhuc non nihil erant solliciti. sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, adeo ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem steteret ne bonam partem itineris iam confectam haberent: ut uero Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uersi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam praesenti casu fallere cogerentur. augebat etiam dolor eorum, quod cum maxime euasisse omnia pericula uidebantur, fortunae inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quam parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendum precibus importunis tantum non compulissent. Et equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille uidens fratrem in carcerem contruso ceteros lugubri habitu adstare, Itane, inquit, scelestissimi omnium uel meam humanitatem uel dei prouidentiam contempsistis, ut tam nefarium facinus contra hospitem ac benefactorem uestrum auderetis? at illi uicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant: rursumque Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte a uitae calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus: quod si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriam deus tam seuerè in ipsos uindicaret. patris quoque se pestem esse & infortunium maximum, cui ad ueterem luctum recentem hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuo illis scelus eorum exprobrare. Iosephus uero negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus unius pueri supplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam insontium aequum esse, neque illos alieni peccati poenas persolvere. abirent quod uellent, se curaturum ut tutum iter facere liceat. his uerbis grauiter ictos, ceteros praedolore uox defecit: Iudas uero qui patri adulescentem mittere persuaerat, uir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Praeses, grauiter a nobis peccatum, suppliciumque commeritos, quod parati sumus omnes luere, licet non omnium sit culpa, sed unius natu minimi. sed quamuis salutem eius penè pro deplorata habeamus, unica tamen effugij spes in clementia tua bonitateque superest. quamobrem oramus ut non tam nostri commissi rationem habeas, quam tuae naturae, & in hac causa non indignationem iustam, sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: iramque magno animo comprimas, cui uulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succubere solent. dispice quæso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad poenam, & salutem nonnisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuae benignitati sunt acceptam laturi. ne committas ut illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumeto liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi potestatem fecisti. Eiusdem enim bonitatis est, ser-

uare

uare fame de uita periclitantes, & mortē meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiā inuidisse uisa est. eadem planē gratia est, diuerso modo collata. Seruabis enim quos pauisti, & uitam quam prę fame deficere non es passus denuo donabis, quo cōmendabilior sit tua clementia, dum & uitam donas, & per quæ uita retinetur. Quin etiā deum ipsum existimo tibi hanc uirtutis exerendæ materiā suppeditare: ut appareat te proprias quoq; offensas benefaciēdi uoluntati posthabere, & nō in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantūuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, non minus tamen principem ornat clemētia, præsertim in causa quæ ad ipsius iniuriā priuatim attinet. Si em̄ parua peccata remittētes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuinæ clementiæ proximum uideri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum haberem q̄ mō leste ferat pater orbari filijs, non adeo pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiæ laudem cōciliatura uidetur: & si nō haberemus quibus mors nostra luctum ac mœrorem sit allatura, æquo animo suppliciū perferremus. Nunc uerò quando nō tam nostri nos miseret, tãctsi iuuenes adhuc non multum fructum aut uoluptatē uitæ percepimus: q̄ parentis miseri, ætate curisq; confecti, has tibi preces illius quoq; nomine offerimus, & uitā nobis donari oramus, supplicio per hodiernū malefactum obnoxiam, ille certe uir bonus est, nosq; ut similes essemus genuit, dignus qui nūquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciat. q̄ si talem nostri interitus nunciū acceperit, simulq; eius causam, nō sustinebit amplius uiuere, nostræ mortis infamia illius mortem appropinquabit, hoc ipso infeliciore, quia ne nostri dedecoris rumorē sentiret, e uiuis excessisse uidebitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen uindictę gratiam facito: & plus illius miserationis apud te ualeat, quàm nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec uolet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris uocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipsum honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuū est quæ nobis deus dedit cum iure possis, nō auferendo iterū dare, & hoc pacto dei benignitatē imitari, & hac parte similem ei fieri. Cum enim tātundem ad utrūlibet ualeas, præstat bene facere q̄ male, & potestate contentum sui iuris non meminisse, sed tantū ad seruandos homines potentiā tibi datam existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc te ipsum illustriorem fore. potes autem fratri erroris uenia data nos omnes seruare. neq; incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neq; enim aliam gratiam à te Præses petimus, si hanc non impetramus, quàm ut nos eodem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc em̄ satius fuerit, quàm si præ mœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuuenem esse & per ætatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim ueniam dari solere, sed hic finem dicendi faciam, ut siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causæ patrocinato: siue absoluamur,

in solidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiam quàm nos ipsi in causa nostra quæ pro nobis faciât uideris. Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad utrûuis ut uides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat molli re ac placare iram conatur: pariq; modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate uictus & iam ægre personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosceretur. cumq; soli essent, aperit seipsum & inquit. Pietatem uestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum; quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestræ naturæ imputare libet, sed dei potius uoluntati totum ascribo, qui uobis in præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quàm speratam cognoui, & uos tales quales cupiebam erga fratrem cõperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens uobis ut ministris diuinæ prouidentiae in hoc tempus cõmuni nostræ utilitati prospicientis gratiam habere, quàm uestræ, ut tum uideri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoq; temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonum euentum libenter ferre, neq; pudore præteriti errati quicquam contristari. quid est enim cur uos male habeat iniquæ quondam uestræ sententiæ poenitentia, quam frustratam esse iam uidetis? Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de uobis solitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercizat, priusquàm ille in cõspectû meum ueniat, & horum bonorum fiat particeps. quamobrè & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationem assumētes migrare uos huc uolo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinq; adhuc annis duratura. Hęc locutus cõplectitur fratres. illi uerò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore poenitentia quòd in tam bonû fratrem peccauissent. mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibi ipsi aliqd boni accidisset lætatus est, donauitq; eis currus onustos frumēto & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna uiuit cum rege administrans Aegyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper ut uidebatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migravit.

Cap. IIII

NT VERO uentū est ad puteū iuramenti, oblato deo sacrificio, cū timeret ne filijs propter ubertatē Aegypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananēam occupatura eam iuxta promissā dei: neue inconsulto deo migratione præsentī facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequā Iosephum aspicere cōtingat, ex hac uita eximatur: ita uoluntati in animo & somnō grauato deus per uisionē astitit, eumq; bis nominatim inelamauit. Quo rogante quisnā esset, an nō agnoscis, inquit, Iacobe deum perpetuum tam tuū q̄ tuorum maiorū protectorē simul & auxiliatorem? qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci ut coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumē etiam progeniem tuam seruaui, & quem amississe uidebaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigiū euexi, ut nō multum à rege Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni ut me ducē huius itineris habeas, utq; tibi prænunciem inter manus Iosephi te ē uita exiturū, & posteritatem tuam per multa sæcula potentem fore simul & illustrem, occupaturamq; terram cuius ditionē ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libentius in Aegyptum cum filijs ac nepotibus properabat, qui erant in uniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Aegyptios cōtendunt esse non Mesopotamēnos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim; ex quibus Iosephus iam antea uenerat. recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq; progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essarōn, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerūt, Gelsemis, Cathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Efron & Amyrus. Issacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus ē Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephræmen. alteri uerò Beniamini fuerunt decem, Bolossus, Baccharis, Asabel, Gela, Næmanes, Isses, Aros, Nompthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero quadrāginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit, ē Bala uerò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephtholim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus, Dano uerò unicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerunt ē Zelpha Liæ famula. ex his Gadem sequebantur filij septem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Aerines, Erodes, Ariel. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supradictus numerus completur, annumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui

Ioseph.

d 3

præ

præ nimia læticia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamen æquè ac pater. dein de iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum quibusnam studijs potissimum delectarentur. ait, pastorem artem callere, & nihil aliud exercere: id quæ eo consilio respondit, ne fortè distraherentur, sed ut unà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Aegyptijs interueniret si circa eadem cum illis studia uersarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis uixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longeuum. cum quæ ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim ascendebat, neque ullis de cælo pluuijs: ad hæc grauius erat malum quia uulgo improuifum, qui nihil parati habebat, neque Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus uerò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum regi decidebant. cumq; ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius regis deuenissent, alius aliò migrabant, quò certius esset regium dominium. soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremo hæc necessitas adeò non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo uictus utcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt, Iosephus regionis urbes obeuadendo, conuocata per singulas multitudine, agrorum quos regi cesserant usufructum illis restituit, & adhortatus ut non secus quàm proprios colerent, iussit quintam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti in sperata restitutione agrorum culturam strenue aggrediebantur. atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga regem beneuolentia non mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugû etiam penes regum postereros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimûseptimum annum in Aegypto exegisset, inter manus filiorum uitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiam, & uaticinatus quòd singulorû posterum in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quòd factum est aliquàto post tempore. præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs ut Iosephi filios Ephræmen & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicitur. postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autè cum uixisset annos centumquingenta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia dei benignitate est consecutus. Iosephus uerò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem magnifice

VIII

Gen. 48

49. 50

gaſſice ſepeliuit. cæterum fratribus recuſantibus cum eo reuerti, q̃ timerent ne defuncto patre in ſe uindicaret, cum non amplius eſſet in cuius gratiã daturum ueniam ſperarent, iuſſit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecum magnas poſſeſſiones largitus eſt, nec unquã eos ſumma beneuolentia proſequi deſtitit. Moritur aut̃ & ipſe centeſimo & decimo uitæ anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnibus negocijs prudens, & poſtate bene uſus: quibus artibus factum eſt ut neq; externum genus, neq; calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad ſummam dignitatem eueheretur. Reliqui etiã fratres uita feliciter exacta in Aegypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Iosephi autem oſſa poſtea translata ſunt in Chanaanã per Hebræos, dum ex Aegypto populariter migrarent. hoc enim ipſe adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos cccc. Cap. V

AEGYPTII gens delicata & ad laborem ſegnīs, uoluptatibus ſolum & captandis undecunque lucris dedita, male uolebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat. uidentes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus labore atque induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorum incrementa exiſtimauerunt: & cum iam Iosephi beneficiorum memoriam tempus oblitteraſſet, regnũque Aegypti in aliam familiam demigraſſet, inhumane tractabant Iſraelitas & uarijs laboribus atterebant. nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſſi & mœnia exædificare, & aggeres exſtruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam inſanis ſubſtructionibus uexabant gentem noſtram, cogendo uarias artes ediſcere, & laboribus ferendis aſueſcere. atque in hunc modum per cccc. annos fuit laboratum, Aegyptijs id agentibus ut Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contra omnes difficultates eluctari cõnantibus. Exortum eſt deinde aliud quiddam, cur genus noſtrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat ſacrorum ſcribas, quorũque prædictionibus multum tribuit, prænunciat regi naſciturum per id tempus apud Iſraelitas quendam res Aegyptiorum olim grauiter afflicturum, Iſraelitas contra euecturum, ſi modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & uirtute fore præcellentiſſimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipſius monitoris ſententia, quicquid maſculini ſexus inter Iſraelitas naſceretur, in flumen proiectum necari: obſetrices etiam Aegyptias diligenter obſeruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obſetrices ob cognationem edictum regium contemnerent. propoſuit etiam pœnam ſi quis clàm ſeruare foetus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo ſolum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipſi miniſtri eorum interitus eſſe cogebantur: ſed futurum quoque tempus proſpicientes inſolabiliter triftabantur, certum generis exitum expectantes, quandoquidem & pro-

IX
Exo. I

les necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque
 Exo. 2 ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur. Sed nemo potest de-
 uoluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & pu-
 er de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis regijs obseruatoribus clam fuit
 educatus, & uatem non fuisse uanum euentus rei comprobauit. Amara-
 mes Hebræus uir inter suos nobilis, sollicitus tum publico periculo ne gens
 defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quod domi præ-
 gnantem uxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandum
 diuinum præsidium conuersus, orabat ut tandem miseraretur homines à
 quibus unis perpetuo cultus fuerit: darétque finem præsentis afflictionis
 quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad
 misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussitque in futurum bene spe-
 rare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis de-
 futura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum proge-
 niem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum so-
 lum è Mesopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates
 ex uxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones
 reliquisse, Ismaheli Arabiam, Chæturæ filijs Troglodytidem, Isaco Cha-
 nanæam. Res etiam bello meis auspicijs feliciter ab eo gestas nunquam si-
 ne impietatis & ingratitude nota non meminisse potestis. Iacobi uerò
 nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem in qua
 ipse uixit, tum ob eam quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: qui
 à septuaginta uiris patrem in Aegyptum comitatus oriundi iam ad sexcento-
 rum milium numerum creuerunt. nunc quoq; scito mihi cordi esse & publi-
 cam uestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius
 natiuitatis metu Aegyptij foetus uestros ad necem damnauerunt, tibi nasce-
 tur. hic neq; deprehēdetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter
 opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Aegyptia seruitute
 liberabit, memoriāq; sempiternā hoc præclaro facinore consequetur non
 apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficiū in te tuosq; poste-
 ros conferente. fratrem quoq; talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio.
 ipse & posteri eius in omne æuum. His per uisionem cognitis Amarames ex-
 perrectus narrauit hoc Iochabeli uxori, quæ res utrisq; sollicitudinem auxit.
 iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felici-
 tas intercideret. sed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile
 est enixa ut obseruatores fefellerit, nihil sentiētes eorū quæ in uulgarib. pu-
 erperijs sentiri solent. hunc infantulū per tres mēses clam nutrierunt. deinde
 Amarames ueritus ne re deprehēsa iram regis incurreret, ac mox & ipse unā
 cum puero sublatus è medio promissionē dei faceret irritā, maluit salutē filij
 totā ipsius prouidentiae cōmittere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamē per
 difficile erat, molestū tamen in continuo periculo uiuere, non eius tantum,
 sed & suo. De deo uerò certam spem habebat, prouisurum ut oraculi uerita-
 tem euentus indicaret. Hoc consiliū postquam satis placuit, excogitauerunt
 tale quiddam: lectulo è papiro contexto, quantus infantulum commode ca-
 pere

pere poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare posset, indiderūt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiae commiserunt. in hunc modū cum à flumine deferretur, Mariam e infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud uas deportaret à flumine. Hic uerò manifestissime deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosq; qui propter utilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia, sæpe tamen uoti compotes nō fieri: rursū qui suam salutem deo cōmittunt, præter opinionē ē medijs periculis emergere: quod & in hoc puero uidere licet. Erat filia regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis conspicata uas fluitans, missis natatorib. iubet lectulum ad se in ripā extrahi. quo ut iussū erat allato, mire placuit puer, quod esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore deus Moysen persecutus est, ut cum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed auersante, idq; cum alia post aliam adduceretur: Mariam quasi nō data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset. Nihil agis, inquit, regina dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quod si Hebræam aliquam accerferes, tū fortē popularis māmam admitteret. cumq; recte monere uideretur puella, iussā est ipsa hoc negōcium exequi & lactantem quampiam adducere: ac mox usa permissa potestate, redijt adducēs cōmunem matrem, ignotam omnibus qui tū aderant. tū infans perquam libēter inhægere mamillæ uisus est: & rogante regina mulier commissi infantis curam suscepit. et quia proiectus fuerat in profluentē, ab hoc casu nomen est sortitus. aquā enim Aegyptij uocant moyses uero seruatos. quare cōposita uoce ex utrisq; nōmen infanti fuit inditum; qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita ut deus iam antē prædixerat. erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isāco erat prognatus. hic autē Abrahami erat filius. puer aut non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludēdum præ cæteris æqualibus sapere uidebatur. & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium uerò annum ætatis admirandam gratiam ei deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, ut uisa Moyſis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat ut dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis serijs negocijs mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret: allatumq; patri ostentabat, dicens de succēssore se cogitare, etiam si deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quam pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse uideri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi uerò in principatu ac imperio succēssorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appres-

sisset

fisset, filia gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moyses uerò capiti pueriliter detractū prolabi in humum passus, pedibus etiam calcauit, id quod mox ominosum est uisum, & regno nihil boni portendere. moxq; ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Aegypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerū uolebat, uociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatē deus pollicetur, uaticiniū iam confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcando. Hoc interēpto tam Aegyptijs metum q̃ Hebræis sp̃e & fiduciā adime. Thermutis uerò cōfestim eum eripit, rege quoq; nō inuito, cui deus talem animū indiderat, Moysis saluti prouidēs. itaq; educabatur q̃ accuratissime. Quamobrem Hebræi quidē felicitatē suo generi sperabant, Aegyptijs uerò suspecta erat hęc educatio. sed cum nemo extaret uel ē cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamsi Moyses sublatus esset, magnopere uideretur procuraturus Aegyptiorum cōmoda, abstinerunt
x ab eius cæde. Itaq; sic natus, & sic educatus, postquā adoleuit, breui suæ uirtutis specimen edidit, & quantū momēti uel suis uel Aegyptijs esset allaturus, occasionē nactus talem. Aethiopes qui supra Aegyptū incolunt, agebāt & ferebant facultates Aegyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam ulturi: mox prælio cōmisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter cōpulsī retro ad suos se receperunt. quo successu elati Aethiopes fugientibus instabant, & ignauū rati si fortuna nō uterentur, concepta spe subiugandæ Aegypti, late eam populabant: degustataq; prædę dulcedine, nō tēperantes sibi ad maiora audenda accendebantur. cumq; uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebāt ulterius Memphim usq; & mare, nulla ciuitate resistere ualente. Quibus calamitatibus Aegyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumq; responsum esset, Hebræum in auxilium aduocādum, rex à filia postulat Moysen qui uniuersis copijs cū imperio præsit. paruit illa, sed prius rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinatum, pro magno hoc auxiliū imputans, & sacerdotibus probro dans, q̃ non puderet nunc eius opem implorare, quem prius ut hostem occidēdum esse monuerint ac iusserint. Moyses uerò Thermutidis simul ac regis rogatu libenter hoc negociū suscipit. quod factū gētis utriusq; uatibus læticiā attulit. Aegyptij post partam eius uirtute de Aethiopib. uictoriā, occasionē sibi per dolum tollendi non de fore sperabant: contra Hebræi, Moysē copijs præposito, adfore sibi facultatē euadendi ex Aegyptia seruitute. Ille uerò uolens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nō per fluminis ripam, sed per interiora terrę expeditionē fecit. qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudētia. cū enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpētū (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiā genera quę nusquam alibi reperiunt, noxios omēs & ipso aspectu horrēdos, & in his quosdam uolucres, ut nō solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improviso noceant) cōmentus est ad securū iter exercitus stratagema dignum admiratione. uasa enim plexilia non pauca ē papiro in arcæ formā fieri curauit, quæ cōpleta ibibus secum deferrebat. est aut hoc animal infestissimū serpentum generi. quapropter fugitant earum insectationem, & inter fugiendū

dum sicut à ceruis retracti deuorant. sunt aut mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, utpote apud Græcos nō incognitis. postq̃ igitur uentū est in terram uenenosis bestiolis scatentē, ibes illis immisit, quarum bona opera usus, itinere impune peractō nec opinos Aethiopes inuasit: cōmissoq; prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Aegypti frustratos retro in suam regionē cōpulit. nec hoc cōtentus oppida illorum euertebat, & ubiq; magna cædes hostiū patrabatur. quo factum est ut post hæc auspicijs Moyſis feliciter gesta tantam alacritatē exercitus præ se ferret, ut nihil nō laboris toleraturus uideretur, iamq; aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. ad ultimū cōpulsi in Saba regiā eius gentis, quā postea Cambyſes Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat aut penē inexpugnabilis, utpote Nilo circūquaq; cincta, accedentibus ad eius munitiōē & alijs fluuijs Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorē traiectū facerent. itaq; sita in insula, & muro ualido inclusa, non fluminibus tantū arcebat hostem, sed & aggeribus, qui moenia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas instructi, ad hoc quoq; tum proderant q̃ hosti etiam post superata flumina aditum ad urbem oppugnandam negabant. Hic cum Moyſes desidere exercitū ociosum ægre ferret, hoste non audente manus conferere, interim tale quiddā accidit. erat Aethiopū regi filia nomine Tharbis. hæc Moyſen moenibus exercitū admoventem & egregie dimicantē cōspicata, uirtutemq; uiri admirata, qui & Aegyptiorum fortunam labātem in integrum restituiſſet, & Aethiopus modo uictores in extremū periculū adduxiſſet, uehementi eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum ē seruis fidissimos cōiugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post urbem sibi traditam ducturū se eam uxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostē, & actis deo gratijs nuptijsq; celebratis, Aegyptiorū exercitus uictor domū est reductus. illi uerō accepta salute odiū pro gratia Moyſi reposuerunt, & maioribus studijs insidias contra eum machinabantur: suspicatiq; ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Aegypto moliret, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominem habere coeperat, partim inuidia motus ob bellū fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritantibus indefinēter scribis ac sacrificis: ut iam Moyſes minimo minus abesset à perniciē, opprimēdus dubio procul, nisi rem olfaciēs in ipso tēporis articulo seclām subduxisset. et cum uias obseruari intelligeret, per solitudines fugā arripuit, quā euasurū inimici minime suspicabant: & quāuis alimenta nusquam inueniret, inēdīam patientia superabat. cūq; ad urbē Madienam peruenisset, in rubri maris litore sitam, denominatā ab uno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendā puteum lassitudinē ex laborioso itinere cōtractam recreabat. Erat enim tempus meridianū, & urbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negociū incidit natū ex incolarū uiuēdi ratione, per quod et uirtutem suā declarauit, & melioris fortunæ occasionē inuenit. cum enim ea regio laboret aquarū inopia, pastores operā dabāt ut primi puteos occuparet, ne fortē exhausta aqua ab alijs, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt

niunt igitur ad puteū septem uirgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum sâtis uidebatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc usum factas diffundunt. cumq; pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi usurparent, Moyses iniquum ratus nō ferre opem iniuriam patientibus uirginibus, & se inspectante uim uirorum plus pollere quàm ius puellarū, ab actis usurpatoribus auxilium eis ita ut decebat præbuit. at illę accepto beneficio postquam ad patrem uenerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerūt: rogabātq; ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarū erga benefactorem gratitudine, iussit ut Moysen adducerent meritā gratiā recepturū. Qui ubi uenit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in nō ingratos hoc beneficiū collocatum aiebat. relaturum enim se gratiā, non modo parem, sed aliquanto maiore. deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim uniuerſa barbarorum possessio constabat, curatorē cum ac dominum constituit.

XII Hanc fortunā Moyses nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis
Exo. 3 cognomen erat, degebat apud socerū pascens pecora. aliquanto uerò post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione cel-sissimum, & pascuis ualde cōmodum. abundabat enim herba, eo q̃ uulgato rumore numē illic habitare, pastoribus hætenus inaccessus ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile uidit prodigiū. ignis enim rubi fruticem de pascere uisus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuiſſet. ille tam inopinato spectaculo nō mediocriter attonitus magis etiam obstupuit postquā uocē ex igne emissam & nominatim sibi uocato uerba facientē audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nō sit ueritus locū hætenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, et consuluit insuper ut quam longissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac uisione, nō indignus ea propter suam ac maiorum suorū uirtutem habitus, cæterum ulterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantum honorē ac gloriā consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq; cōfidenter in Aegyptum proficisci, futurū illic ducem ac ductorem Hebræorū multitudinis, & liberaturū cognatum populum ab iniqua eius gētis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terrā illam quam Abrahamus generis uestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebræis ex Aegypto in hoc loco sacrificiū gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyses uerò tam uisus quàm auditis territus inſit, Potentiæ quidem tuæ domine quem & ego ueneror. & maiores mei coluerunt, non sum tam infanus ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis persuadere potero ut relicta terra quā nunc habitant me ducem sequantur: uel etiāſi perſuaſero, quō Pharaohes fit cogen-dus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorum felicitas

felicitas. Deus aut iussit illum securū esse de toto hoc negocio, se illi nunquā non adfuturum pollicitus, & siue uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturum, siue operibus, uiriū satis additurū. mox iussit ut uirga in terrā proiecta fidem promissorū acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeret: ac mox denuo in uirgā est mutatus. post hoc manū in sinū mittere iussus cū paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinū colorē redijt. iussus deinde aquam ē propinquo haustam humi effundere, uidit in colorē sanguineum uersam. Ad hæc stupentem ut confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorē affore. utq; apud oēs his prodigijs utendo fidem illis faciat à deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. iret sinē cunctatione, & festinus in Aegyptū properaret, neq; die neq; nocte iter intermittēdo, néue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet. Moyfes aut nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinē tot argumentis auditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandem potentia in Aegypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat ut quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut rem diuinam illi aliquādo facturum nominatim eum ad sacrificiū inuocare posset. tum deus aperit ei suum nomē, nunquam antea hominum ulli auditum aut cognitū, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Moyfi uerò non tunc tantum, sed quotienscunq; opus esset talium prodigiorū facultas aderat, atq; ita nihil dubitās de oraculi ex igne redditi ueritate, deq; dei adiutoris fauore, magnā spem concepit fore ut tandem & sui liberarentur, & Aegyptij insigni aliqua clade afficerentur. Cumq; cognouisset Pharaohem Aegyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele commeatum rogat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribulium suorum utilitatē proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; communibus, Gerso & Eleazaro, iter in Aegyptum arripuit: quorum nomen prius peregrinū significat, posterius, dei auxilium, q̃ diuina ope insidias Aegyptiorū euasisset. cumq; iam non longe à limitibus abessent, Aaron frater uenit obuiam deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in mōte uiderat, & omnia mandata quę diuinitus illic acceperat. mox ulterius progressus obuios inuenit præstantissimos quosq; Hebræorum, qui aduentū eius præsenferant: & mox ne quid amplius de fide Moyfis dubitarēt, prodigia diuinæ uoluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem uisis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentia dei securitati illorum & incolumitati non defuturam. Atq; ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouū regē se confert. Ibi posteaquā cōmemorasset operam suam pro Aegyptijs cōtra Aethiopas cōtemptim agros eorum uastantes nauatam, laboresq; exhaustos dum non aliter quam pro suis popularibus bellū administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de uoluntate dei confirmatus omnem hæsitatiōē posuerit, singillatim

xiii

Exo. 5. 7

enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem dei decretis obstaculo esse uelit. ceterum cum à rege cōtemptim audiri se animaduerneret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina uiderat. Rex uero iratus sceleratum eum appellat, qui Aegyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis prestigijs instructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadē ostenta repræsentarē nosse, nō minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moyses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris uirtute polleat, atque ita apud rudem multitudinē quasi supra mortalem conditionē positus se uenditet: confestimque cum & ipsi suas uirgas proiecissent, in dracones sunt uersæ. Tum Moyses nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorum, attamen quæ ego operor, tanto præstantiora esse aio, quàm istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamque manifeste declarabo nō esse hæc præstigijs ueritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam dei uirtutē, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco, quæ mox dicto parens Aegyptiorum uirgas quæ draconum specie reptabant, unam post aliam aggressa omnes ad unam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moyses rursus sustulit. Rex autē ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset, neque quicquam Aegyptiacis artibus profecturum, mandat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, ut de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthac id facere desijt: sed interdum detentos in opere noctu ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moyses autem neque minis regis à proposito deterrebat, neque assiduis suorum querelis ut à cepto desisteret uel minimum flectebatur: sed obfirmato contra utrumque animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatē restitueret. Itaque denuo regem accedit, suadēs ut dimittat Hebræos in Sina montem, illic deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quēquam eius uoluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius contemnere uideatur, utque populo potestatem exundi faciat, ne fortē contra moliendo posthac culpam in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia dei uolūtati resistētibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinā iram in se prouocauerint: & tum terram tum aerem illis infestū existere, tum procreationē filiorum parum feliciter procedere, elemētis etiā ad uindicandum in eos concitatis. atque hæc mala non posse euitare Aegyptios, etiam si Hebræos regionē eorum exire cōtingat, nisi hanc profectiōē bona pace ipsorum impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba Moysis, neque uel tantillum ad eius preces aduertente, grauißima mala in Aegyptios incubuerūt: quæ singulatim recēsebo tum propter eorum nouitatem, tum ut eò magis appareat non uanas fuisse uatis nostri prædictiones: postremo quia hominū interest talia cognoscere, quo magis ea caueant, quibus iratus deus ad infligendās poenas commoueri solet.

Exo. 7

uitium

uitiū, sed si q̄s siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebāt: eratq̄; talis Aegyptijs solis, Hebr̄eis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristinā naturā retinēs. quo miraculo rex inops cōsiliij, timens incolumitati gētis, permisit Hebr̄eos abire. cūq̄; malū cessasset, rursus ad pristinā mentē redijt, sententiam suam reuocās. Deus aut̄ motus hoīs ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliā plagam Aegypto infligit. Ranarū uis immensa terram eorū populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde nō nisi sanie harum uiciata hauriri posset, immorientibus earū plerisq̄; & imputrescētibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebant̄; rursusq̄; in eundē resolebantur: quin & domesticū uictū foedabant in esculentis atq̄; poculentis nusquam nō repertē, & in cubilibus quoq̄; passim oberrātes: ita ut oīa foeterent putore ē ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarent̄ Aegyptij, rex iubet Moysen cum Hebr̄eis abire quò uelit: & quamprimū hoc dixit euenerunt ranæ, terraq̄; simul & flumen in pristinā naturam sunt restituta. uix dum hoc malū cessauerat, cū Pharaotes denuo mutatus, priorū oblitus retinere populum cōpit: & quasi aliarū etiam afflictionū naturas experiri uellet, negabat exitum quē prius concesserat timore magis cōpulsus q̄ ex animi sui sententia. Rursus igitur deus alia clade in hominē fraudulentū uindictat. pedunculorū enim magna uis ē corporibus Aegyptiorum scatebat, à quibus mali male perdebantur, neq̄; lauacris neq̄; medicamentorū inunctionibus extinguere eos ualentes. Qua noua peste turbatus rex, & nō magis ipso periculo q̄ eius foeditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, egre dimidiata ex parte resipuit. Hebr̄eis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & uxores redivit obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiā deum exasperat, putans se prouidentiam eius circumuenire posse, quasi Moyses & nō potius deus pœnas de Aegyptijs Hebr̄eorū oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarum species immittit, quales nemo ante eam diem unquam uiderat, tanta copia, ut tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitum euadebant, infecti tamen earum ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tum quidem resipiscente ut uoluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolente, non defuerunt deo uariæ prioribus etiam grauiores pœnæ, quib. ob regis maliciā in uniuersam gentē seuerè animaduerneret: sed exulceratis intus in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem rex resipisceret, grando nunquam antè in Aegypto cælo uisa, tunc uerò maior quam apud alios hiberno tempore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto superne ruens omnes eorū fructus cōtriuuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superueniētes ita absumpserūt, ut fructuum colligendorum spes Aegyptijs omnibus omnino sit adempta. Quod si rex stultus tantum, & nō etiam malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandē de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaotes tametsi non ita insaniebat ut causam non intelligeret, tamē tanta malicia pectus eius obsederat, ut adduci nullo modo posset quin deo quasi per contentionem

repugnare, & in publica cōmoda sciēs uolēsq; peccare pergeret. itaq; tandē Hebræis pueros etiā unā cum mulieribus concedit, sed iussis ut bona sua Aegyptijs tanquā prādā relinquerēt, eo q̄ ex ipsoꝝ bonis nihil post tot calamitates superesse cōquererent. Moysē uerō negāte æquū postulari, alioqui nō habituros unde sacrificarent, atq; hac cōtrouersia diutius durāte, tam densę tenebrę omnisq; luminis expertes Aegyptijs sunt circūfusę, ut p̄spectu in uniuersum priuati alij alio casu absumerent, illo quoq; metu imminente, ne forte penitus ab ea caligine absorberent. deinde his discussis post tres dies ac totidē noctes, cū nondū flēcteretur Pharaōthes ut liberū exitū permitteret, his uerbis eum Moysēs aggredit̄, Quousq; repugnabis dei uolūtati, qui omnino uult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud prāter hoc remediū aduersus mala quibus affligimini. Rex uerō irate ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moysēs, se nō amplius hac de causa uerba facturū, sed ipsum cum optimatibus Aegyptijs ultrō Hebræos rogaturū ut quamprimū inde profiscatur. atq; his dictis abiit. Deus aut̄ cum decreuisset adhuc una plaga iētos Aegyptios cogere ad dimittēdos Hebræos, iussit Moysēn edicere populo ut paratū habeant sacrificiū, prāparatū tertiadecima Xanthici mēsis in quartadecimā, qui apud Aegyptios Pharmuthi uocat̄, idem Hebræis Nisan, & Macedonibus Xanthicus: utq; ipse Hebræos educat omnia sua secū portantes. ille uerō instructos prius ad profectiōē, & per sodalitia distributos in uno loco cōtinebat. illucescente uerō quartadecima oēs ad exitū animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabāt, aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carniū exusserunt, tanquā exituri. unde nūc quoq; solenne manet nobis idem sacrificiū, quā festiuitatē uocamus pascha, id trāsītū significat, eo q̄ deus illa die p̄teritis illeſis Hebræis, Aegyptios morbo percussit. nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptioꝝ, ut agminatim ad regiā cōcurreret a proximis uociferantib. nō amplius detinēdos Hebræos. tum rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post eorū exitū regionē cessantibus calamitatib. subleuandā. donis etiā Hebræos honorabāt, alij quo celerius discederēt, alij propter uicinitatis cōsuetudinē. atq; hoc pacto exitū est, flentibus Aegyptijs & poenitētib. ob prāteritā malā tractationē. Iter aut faciebāt per Latopolim tūc desertā: Babylon em̄ post eo loco est cōdita, Cambyse Aegyptū uastāte. cūq; abeuntes iter strenue cōtinuarēt, tertia die peruenerūt Beelsephontē ad rubrum mare sitā. cūq; nihil per uīā inuenirēt propter solitudinē, macerata farina & modico calore in panis speciē solidata se sustentabāt: quo uictu per triginta dies sunt usi. neq; em̄ plus cōmeatus Aegypto extulerāt, atq; cū ipsam parce dispēſabant ad necessitatē magis q̄ ad satietatē. quapropter in memoriam eius inopię festa per octo dies celebramus, quos uocamus azymorū. ceterum multitudo migrantiū unā cū liberis & uxoribus uix erat numerabilis, qui uerō militariē ætatem habebant, sexcentorū milium numerū explebant.

Quomodo Moysē dūce Aegyptum reliquerant Cap. VI

Exo. 12

RELIQUERVNT autē Aegyptū mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringētesimo trigésimo post q̄ Abrahā pater noster in Chananāam uenit: & post Iacobi migrationē in Aegyptū anno ducente

XIII

Exo. 14

ducentesimo decimoquinto. Moyses uerò annū tūc agebat octuagesimū, & frater eius Aaron triēnio erat maior: deferebāt etiā secū ossa Iosephi, ita ut filijs suis mādauerat. Aegyptios aut poenituit q̄ Hebr̄eos dimississet: cumq; rex prae ceteris hanc rē agre ferret, totū praeſtigij Moysis imputās, decretū est ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, perſequebant; retracturi si possent aſſequi. nō enim timendū ne deus offendať, cum iam ſemel exitus illis ſit cōceſſus. ſperabant etiā facile ſe in poteſtatē redacturos inermes & de uia laſſos. itaq; obuiū quemq; rogantes quā tenderent, raptim in ſequebantur, tācti ſi per uiam difficilem non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoq; uiatoribus. Moyses aut hac Hebr̄eos ideo duxit, ut ſi Aegyptij mutata ſententia perſequi eos uellent, poenas maliciā uiolatiq; pacti perſoluerēt: neue Palaeſtini, quos ob ueterē ſimilitudinē inſenſos habebat, de hac proſectio-
ne certiores fieri poſſent. eſt em̄ illorū regio Aegypto contermina. quapropter omiſſa uia quā in Palaeſtinam ducit, per deſertū uia diſpendioſa ac difficili uoluit Chanaanā inuadere: obiterq; iuxta dei mādata in montē Sina populum ſacrificaturū adducere. ſed ubi ad rubrū mare peruentū eſt, ecce Aegyptiorū multitudo circūfuſa in arctū eos cōpellit. aderant em̄ ſeptingenti curruſ cū equitū quinquaginta milibus, & ducēta milia ſcutatorū peditū. hi uias oēs obſederāt, quibus effugiū Hebr̄eis patere poterat, inter rupes & mare cōcluſis, quo loco mons prae aſpretis inuius ad littus uſq; procurrit. atque ita ne fugē quidē ſpe relictā Hebr̄eos mare inter & montē obſidione premēbant, oppoſitis armatis quā exitus in cāpos aperiebat. in hac locorū iniquitate cōcluſi, cum nec obſidionē prae inopia tolerare, nec exitū ad fugā inuenire poſſent, nec arma adeſſent etiā ſi maxime pugnare cuperēt, nihil ſuper-eſſe uidebant niſi ut turpi deditioe ſaluti cōſulerent: quo factū eſt ut Moysen intuſarēt, obli- ti prodigiorū quib. libertatē eis deus ſignificauerat: minimūq; aberat quin propheta lapidato, contēptiſq; per incredulitatē pollicitationibus, deditioe in priſtinā ſeruitutē redirēt. nam & lamētis mulierū ac puerorū exaſperabant, nihil niſi perniciē expectatiū, cum eſſent rupibus & mari & armatis circūcirca cincti, nec ulla ſpes effugij relinquereť. Moyses aut effe-
rata licet contra ſe turba nulli ſuccūbens difficultati nō ceſſabat eis proſpicere, deo fretus, quē poſt tot libertatis praeſagia probabile nō erat permiſſurū ut aut delerent, aut in poteſtatē inimicorū relaberent. cumq; medius in con-
tione cōſtitieſſet, ſic ad eos uerba fecit. Si homo aliq̄s res ueſtras bene ac prudenter haecenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterū ſimilē eius curā & diligentia expectare: nunc poſtquā deus ipſe gubernādos uos ſuſcepit, quantē inſaniae fuerit eius opem nō ſperare, qui per me ultro uobis praeſtitit quicquid ad ueſtrā ſalutē ac libertatē conferre uidebatur, imò hac ipſa difficultas & anguſtia magis uos ad ſperandū accendere debuerat. ipſe enim uos in ar-
ctum hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta neceſſitate praeſter ueſtram æ-
que ac hoſtium opinionem ſeruaret, atq; in hunc modum declararet, non ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiam quo uos perpetuo proſequitur, non enim in paruis rebus deus propitiuſ auxilium aſſerre ſolet, ſed tum pot-
tiſſimum quando ſpei ſuper-eſt minimū. ergo huius ope freti, qui poteſt &
ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terrēami-

ni Aegyptiorum apparatu, neq; propter fugā mari & mōtib; impeditā animum despōdite. potest em̄ deus & hos in planiciē & mare in terrā uertere.

Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus uiam aperuit. Cap. VII

HAE C effatus ad mare eos Aegyptijs spectantib; ducebat. Habentes enim eos sub oculis, q̄ essent persequendo defatigati, pugnā in sequentem diem differre consultius putabant. ut uerō ad extremum littus uentum est, tum Moyſes sumpta uirga deum in auxilium supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse q̄ nec uiribus nec artibus humanis ullū hinc nobis patet effugium: superest ut ipse salutem huic populo expēdas, qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus. ad te solum omni alia spe, omni consilio, destituti cōfugimus: ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quæ sola nos iratis Aegyptijs eripere potest. succurre igitur propere, & potentiā tuā exere, & populum iam conclamatae salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatib; cōstituti sumus, sed nostris nō tuis. tuum est domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram uerti. possumus & per aerem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hæc precatus, mare uirga pcutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capeffendam relinquit. Moyſes aut̄ uidens adesse deum, & mare de suo solo celsisse primus progreditur, hortatur Hebræos ut alacriter sequantur per uiam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortam. illis uerō impigre subsequētib; nimirum diuina ope fretis, Aegyptij primū insanire eos putabant in manifestam perniciem ruentes. postquā uerō uiderunt eos longe processisse, & impune absq; omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutū per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant: iamq; in aduersum littus euaserāt Hebræi, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiā miraculi nouitas nō nihil est remorata: sed cum incolumes illos terrā tenere uiderent, sibi quoq; eundem cūctum pollicebantur. Verum sefellit eos hæc opinio, nescientes nō quorūuis talem uiam esse, sed Hebræorū tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarent. ergo cum iam uniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterum mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, uentis etiā eodē impellentibus: acceſſerunt & imbres de cælo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoq; deferebant, & nihil omnino deerat eorū quæ ab irato deo hominibus ad perniciē immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa cōprehendit. atq; ita totus ille exercitus est deletus, ut ne nuncius quidē cladis domū reuerteretur. Hebræi uerō uix sui cōpotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiam hostiū interitu, quo maior esset libertatis securitas, nemine superſtite q̄ eos in seruitutē uindicare euperet, & deo ex professo illis auxiliū submittente. quapropter tum sua salute, tum inimicorū supplicio læti magis q̄ ulli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem Exo. 15 exegerunt: & Moyſes carmen laudes dei & ob præsentem fauorē gratiarum actiones

actiones cōtinens hexametro uersu cōposuit. Hæc ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim cōscripsi. Nemo aut mirari debet tanquā incredibilia, si priscis hominibus & ad maliciā etiam tum rudibus, de salute periclitantibus uia per mare patuit, siue dei uoluntate, siue naturæ sponte: quandoquidē heri & nudiustertius Alexādi ductu Macedonibus Pamphylīū mare cessit, & Exo. 8. 9 aliā uiam nō habētibus illac iter aperuit, cū deus eius opera ad destruendū Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius regis scripto prodiderūt. Sed de his ut cuiq; libet ita sentiat. Postera uerò die cum æstus & uentus arma Aegyptiorū in littus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoq; diuina prouidentia factū interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta uiritim distribuit: atq; ita iā probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussu esse iam ante dictum est.

FLAVII IOSEPHIAN

TIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER TERTIVS:

Quomodo Moyſes populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. Cap. 1

RECENTEM hāc læticiā ex insperato acceptæ salutis offuscavit nōnihil itineris molestia, quo p̄ deserta in Sina montem ducebant: q̄ emetiēda esset regio difficilis propter ciborum & aquarū extremā inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omnino humoris habens, unde fructus prouenire solent. talem aut uiam necessario sunt ingressi, cum aliam non possent: deferebantq; secum aquā priusquā desertum intrarēt haustam duce ita præmonente. qua absumpta puteos magno labore propter duriciem terræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidē uel satis bonā, uel quantum sufficeret inueniebāt. in hunc modū iter faciētes perueniūt prima uespera in locū quendam, cui propter aquas uiciosas nomē fecerūt Mar, amarorē uocabulo significante: ibiq; lassīs de uia et cōmeatu quoq; iam absumpto inopiā sentire incipiētibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendū puteus forte repertus, qui tametsi tantis copijs nō posset sufficere, nōnihil tamē solatij propter naturā regionis præbebat. audiebāt enim nihil aquæ in progressu se inuēturos. hæc ipsa quoq; amara fuit et nulli potabilis, nō homini solū, sed ne iumēto quidē. Moyſes aut uidens eis animū cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat res cū hoste quē uirtute repellere posset, sed & uiri & imbellis mulierū ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expēdiebat cōsiliū populi miseriā ad proprium infortunium referens. ad hunc unum enim currebant, mulierculæ infantibus opem implorantēs, uiri uerò mulieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium aliquod quæreret. ad preces igitur uersus orat ut deus mutata aqua ex uiciosa potabilem reddat: quo annuente

Exo. 15

hanc gratiā, arripit frustum ligni forte ibi iacens, & mediū per lōgitudinem scissum in aquam mittens, docet Hebræos deum exauditis precibus pollicitem daturū se aquā desiderātibus, si gnauiter iussa peragerēt. quib. rogantib., quid facto opus sit ut aqua mutetur, iubet robustissimū quēq; certatim puteum exhaustire, dicēs, maiore parte euacuata reliquū potabile fore. quo facto aqua agitatione cōtinua purior reddita, potū iam nō aspernandū multitudi ni exhibuit. Hinc castris motis peruenerūt in Ilym, agrum, ut primo aspectu ē longinquo uidebat, nō malum, ferebat em palmas. ut uerō propius est uentum, scellit omniū expectatiōē. palmæ enim nō plures erant q̄ septuaginta, eaq; non admodū proceræ propter loci ariditatē. nam ne à fontibus quidē rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi ut emissis riuulis humiditatē terræ subministrarent. quare ad egerendā harenā uersi in nullas uenas incidere poterāt, & si quid modicū distillaret, fossione turbatū inutile ad potū reddebat. arbores quoq; non multū fructum ferebāt propter eandem aquarū inopiā. quamobrē exortum est murmur multitudinis cōtra ductorem, omnē miseriæ suæ causam in unum illum cōferentis. triginta enim dierum itinere cōfecto, cōmeatum omnē quem secum extulerāt iam absumptum desiderabant, & cum nihil alimentorū in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberāt: atq; ita præsente egestate præteritorū tam dei quā Moyse beneficiorū memoriā excutiente, in iram cōcitati uidebantur iam iam correptis saxis in imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatā multitudinē & tam acriter in se concitatā animaduertens, fretus deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios uociferantes & saxis intentantes. cumq; singularem quandam gratiā in uultu præferret, populariq; facundia cum primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentē necessitatē intenti omniū præteritorum beneficiorū memoriā abijcerēt: utq; à difficultate tunc premente animū ad dei gratiā ac dona uerterēt, quibus toties præter opinionē cumulati fuissent. nunc quoq; expectarēt eum bonū exitum procuraturū, quem uerisimile sit ad probandam eorū fortitudinē, patientiā & gratitudinē, utq; appareat præterita ne an præsentia plus apud eos possint, hāc rerū angustia immisisse. cauendū igitur ne ob intollerantiā atq; ingratitudinē diuino fauore indigni deprehendant, qui & uoluntatē ipsius quā secuti Aegyptū reliquissent, contemnant, & se ministrū eius iniquis odijs persequant, præsertim cum hactenus in nullo eorū quæ dei iussu gerēda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde singillatim, quomodo afflictī fuerint Aegyptij dum eos contra dei uoluntatē detinere conarent: quō idem flumen illis quidē cruentum & ad potum inutile, ipsis uerō dulce fuerit ac potabile. quō item refluxo mari locū eis & uiam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadētes salutem sint consecuti, inimicos uerō internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eam usque diem inermes, deo præbente armorum quoque copiam sibi comparauerint: tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionem incolumes deus eripuerit, qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandūq; nō esse seruum auxilium quantumuis

uis differatur, quod rebus adhuc integris accipit: & sic existimandū, nō contēni à deo sua pericula, sed fortitudinē explorari ac libertatis amorē, ut uideat utrū eius cupidine & ciborū & aquarū inopiā sustinere ualeant; an potius more pecudū dominis in suū usum pascētibus seruire malint. Se quidē non tam sibi priuatim timere; cui cæso iniuste nihil mali accidere possit: q̄ ipsorū incolumitati, si per istā lapidationē facta & cōsilia dei dānare uideant. His uerbis furentes ad saniorē mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit: sed qm̄ intelligebat nō de nihilo cōcitatos, ad preces et supplicationes cōfugit: & conscensa quadā specula, opē dei rebus per inopiam afflictiis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: utq; propitius ueniam daret populo duris rebus exasperato, et propter hoc more humano ab officio decedēti. deus uerò curā sibi populū fore pollicet, & opem quā peterēt iamā affuturā. His impetratis Moyses descendit ad multitudinē: illi uero animaduertētes promissionib. diuinis lætū, & ipsi posito morbo re uultus hilares sumpserunt. tum ille stans in medio cōcionis, ait se præsenti necessitati à deo remediū afferre, nec ita multo post magna uis coturnicū, quod genus auīū præ ceteris Arabicus sinus alit, superato interiacēte mari lōgo uolatu fessarū, q̄ alioquin etiā nō est sublimis, in Hebræos deferret: illi uero cibos diuinitus oblatos certatim cōprehendentes, remediū inopiæ quærebāt: & Moyses rursus ad supplicatiōes uertit, ob auxiliū à deo pmissum simul atq; exhibitū: q̄ ad hūc modū pastis; alia mox alimēta demisit. nam interim dū Moyses precabūdu palmas attollit, ros de cælo delabit: qui cum manib. eius herēs cōcreuisset, suspicatus ille hāc quoq; alimoniā à deo demitti, degustat: lētusq; re cōperta, turbā ignarā & putantē hiberna tēpestate nigrere, monet opinione falli; nec uulgārē rorē de cælo descendere, sed alimoniam, quæ opē alia destitutos periculō famis eximeret: ac mox prægustatū offert, ut experti crederēt. illi uerò ad eius exēplū nouo cibo læti fruebant; qui suauitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspectu uerò ad aromatis similitudinē quod bdelliū dicit, magnitudine coriāndri semini similis: eūq; p se quisq; certatim colligebāt. sed mox edicto admonent, ut ex æquo assaronis mensuram quotidie colligerēt: nō em̄ de fore hoc cibi genus: quod eò factū est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiā plus satis colligūt. quod si quis contēpto edicto ultra præscriptū modū collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat q̄ cæteri: quicquid em̄ ultra assaronē sequēti die supererat, inutile reddebāt, amaritudine ac uermibus corruptū: adeo diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hęc natura est, ut qui hūc habet aliū nō desideret. Quin & nostris tēporibus tota ea regio genere hoc cōphuitur, quēadmodū olim in Moysis gratiam deus id alimentū demisit. hoc Hebræi mānā uocant: nam hęc uox man in nostra uernacula est percōtatiua; quid hoc est interrogans. atq; ita perpetuū gaudiū ac securitatē per hūc cibū sunt adepti, quo per annos XL. deinceps sunt sustētati: tantū em̄ tēporis in deserto hēserūt. Sed ex loco in quo hęc primū contigerūt castris motis, postq̄ in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabāt: eo q̄ & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datū est, & tunc in regionē omnino aquis carentē inciderunt. Rursus igitur Moyse irascebant. ille uerò declinato aliquātisper turbę furore, ad

re ad deprecandū uertitur, rogās ut qui cibum in egestate dederat, nūc potū quoque in extrema necessitate largiretur tantū nō siti deficiētibus, quando- quidem solus cibus in hoc rerū statu nihil proderat. Deus uero nihil cūcta- tus promittit Moyſi daturū se fontē & aquarū abundantiā unde minime spe- rarent: iubetq; ut uirga feriēs petrā in cōspectu sitam, inde peteret ea quæ de- siderabāt, uelle se ut per otīū & absq; labore potum adipiscant. His acceptis à deo Moyſes reuertitur ad populū præstolantem & intentis oculis se spec- tan- tem. iam enim uidebant à specula descendētē. qui postquā reuersus est, ait deum eos ex hac etiam necessitate liberaturū, & insperato modo salutem lar- giturum, fluuiο de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti eneētis petra esset excidenda, Moyſes ferit eā uirga, quæ euestigio dehi- scens aquā euomuit copiosissimā simul ac limpidissimā. illi uerò inopinato spectaculo attoniti, uel aspectu ipso recreabant: moxq; magna cum uolupta- te bibebant, q̃ esset dulcis & qualē diuinitus datam esse cōueniebat. quapro- pter & Moyſen plurimi faciebant, quē deo tam carū uiderent, & deo pro ac- cepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebāt. Testantur autē sacræ literæ in templo dedicatę, quòd deus Moyſi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit. Cap. II

II **HEBRAEORVM** autē fama longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per oēs gentes circūqua; sparsis, nō mediocris metus accolæ eius regionis occupauit: & missis ultro citroq; legationibus adhor- tabantur se inuicem, ut aut arcerent, aut delerēt etiā, si modo possent, aduen- tantem multitudinē. præcipui uerò huius expeditionis instigatores erāt qui Gobolitidē regionē et urbem Petram incolunt, uocanturq; Amalecite, inter eas gentes pugnacissimi. horū reges & se inuicē & finitimos ad Hebraicum bellum cōcitabant, externū exercitū Aegyptiorū fugitiuos perniciē sibi stru- ere dictitantes: quos nō oportere cōtemni, sed priusquā uires corū augean- tur uberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorū cessione cōce- pta priores bellū aggrediant, tutò posse opprimi. cōsultiusq; esse in deserto eorum conatus ulcisci, q̃ expectare dum urbibus bonis ac opulentis potian- tur. Hoc enim esse prudentiū, initijs aduersariorum potentiæ q̃ primum ob- stare, nec expectare dum quotidianis successibus in maius augeatur, & poti- us curare ne in discrimē ueniant, q̃ ut periculo eximantur. Post huiusmodi le- gationes decretū est cōmuni cōsilio, ut Hebræos adorti prælio repellere cō- nētur. Nihil tum minus expectabat Moyſes q̃ motum aliquem indigenarū; ergo cum uideret trepidare ac tumultuari populū, cui de improviso & impa- rato cū instructissimo hoste cōfligēdū erat: hortat ut dei sentētia freti, cuius auspicijs libertatē seruituti prætulissent, nihil aliud quā uictoriam cogita- rent: neue reputarent q̃ armis, pecunijs, commeatu & alijs huiusmodi præsi- dijs sint inferiores: sed cum deum pro se cōtra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiā opibus essent longe superiores. nec ignorare illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos, hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: cūque fauorem satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari &

& monte inclusis insperatū effugium expedit. adhuc tantō magis ad uictoriam aspirandum, q̄ post hanc nihil sint desideraturi eorū quæ ad humaniorem uictum pertinere uidetur. Talibus dictis animato populo, cōuocatisq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem ut grandiorū dicto audiant, hos uerō ut oēs imperatoris sui nutus obseruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabāt hanc pugnam miseriæ finem allaturā, & ultro Moysen rogabāt ut se cōfestim in hostem duceret, neue intempestiua cunctatione alacritatē militum hebetaret. tum ille selectis ē reliqua multitudine ad pugnā idoneis Iesum præficit Naueci filium ē tribu Ephræmitide, uirū manu ac cōsilio iuxta promptū, & pietate insignē & à Moysē præceptore hac parte nō degenerantē. aliquot etiā cohortes ita disponit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu cōsultabat, eumq; de instruendis ordinibus admonebat. appetente uerō iam die, hortat ducē ut spei de se cōceptæ respōdere studeat, & re feliciter gesta existimationē sibi apud milites comparare. similiter Hebræorū optimū quenq; priuatim, ac mōx omnes armatos uerbis ad fortitudinē accendit. atq; ita instructos & animatos Iesu & deo cōmittit, ipse montem ascendit. iamq; ad manus uentum erat, pugnabaturq; strenue, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moyses erectas manus tēdebat, Amalecitæ deteriore cōditione præliabant. Moyses uerō extensione manuum lassatus, cum obseruasset quotiescunq; manus dēmitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariamē maritum Vronem, utrinq; astantes manus sibi indefinenter sustinere, neq; permittere ut per lassitudinē deferrent. quo facto egregie uicerunt Hebræi, fuissentq; internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorū salutem sibi quæsisent. qua uictoria nō alia uel magnificentior uel magis opportuna maiorib. nostris contigit. nam & occurrentē exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circūquaq; degentibus magnum terrōrē incusserūt, & laboris præmii prædam opimam reportauerūt. namq; castris etiam hostilibus expugnatīs publicē & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem uix quotidianū uictum sibi parare poterant. nec in præsens tantum ea uictoria profuit, sed in futurum etiam. nō solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoq; eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tēpore facti sunt formidolosi. ipsis uerō opulentiæ nō mediocris accessio est facta. multū enim auri & argenti in castris fuit repertū, multa ęramēta uel escaria uel coquinaria, magnus etiā pecunię signatę numerus: ad hęc textilia & armorū ornatus, aliq; supellex castrensis, et uaria præda iumentorū & impedimentorū quę exercitū sequi solēt. quin & audaciōres multo successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil nō sibi pollicētes si uirtutē strenue colerēt. Et hoc quidē præliū talē exitū est sortitū. Sequēti uerō die Moyses cęsorū cadauera spoliauit, arma quę fugientes abiecerant collegit, & illis quorū opera insignior fuerat præmia distribuit, Iesumq; ducē pro cōcione collauda

collaudauit, milite per acclamationes laudem uiri cōprōbante. adeoq; incruenta fuit hæc uictoria ut ne unus quidē ex Hebræis desideraret, cū hostiliū cadauerum numerus præ multitudine incōpertus manserit. Maētatis deinde pro gratiarum actione uictimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixitq; in ternecione delendos Amalecitas, ut ne unus quidem eius generis relinquatur, q̄ Hebræos ultro armis aggressi essent, idq; in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus uictoriali epulo excepit. hoc fuit primū prælium post exitum de Aegypto, quo hostem laceffentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete uiribus reparatis, instructo agmine iter continuabant. iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modū paulatim procedentes, tertio mense post q̄ ex Aegypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyfes uisionem ardentis rubi uiderat, ut iam antè cōmemorauimus.

Raguelis consilium quod genero suo Moyfi dedit. Cap. III

III
Exo. 18

VM autem rei feliciter gestæ fama ad Raguellem quoq; peruenisset, gratulabundus occurrit Moyfen & Sepphoram & eorū liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificiū instaurat, & populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illæsus euaserat. dum uerò multitudo per suas quisq; cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorē salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq; suum faustis carminibus prosequēbant, cuius uirtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoq; priuatim multa in populi laudē, multa in Moyfis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac fortes regerentur. Sequenti autē die Raguel uidens Moysem multitudine negotiorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebat equo animo sententiā ferentibus) tunc quidē siluit, neminē uolens impedire quo minus iustitia uiri frueretur. ubi uero tandē à negotiorū tumultu absolutū uidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsultitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantum reipublicæ negocia tractaret. nō deesse enim Hebræis & alios dijudicādis litibus idoneos: curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moyfi similem. itaq; cum nō ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerūt usui, tibi ipse parcēs, permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimāt: tu uerò diuino tantū cultui deditus esto, quo facilius populū ē præsentī necessitate eximas. Quin & illud pro uirili cōsuluerim, ut lustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionib. suos duces præficiēdo: easq; rursus in cohortes millenarias, quingenarias, cētenarias & quinquagenarias partiari: itēq; in manipulos triginta & uiginti & decē cōmilitonū: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militū indita. Iudices autē uiros uirtutē ac iustitia præstātes populi suffragijs creabis, qui de controuersijs eorū decernāt, & si fortē quid grauius inciderit, eius cognitionē ad te relegēt. atq; hoc pacto neq; Hebræorū quisquā suo iure fraudabit, & tu sine interpellatiōe deum colēs fauorē eius propensiorē exercitui cōciliabis.

Hoc

Hoc Raguelis cōsiliū Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc cōmentum usurpans, neq; autorē eius cælans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Ragueli ascribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorū, malens dignos sua laude non fraudare, q̄ sibi alienū decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sepe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores deo futuri.

Moyses consensu Sina monte acceptas à deo decem præceptorū tabulas ad populum reportat. Cap. IIII

In dictis ascendit Sina montē omniū regionis eius celsissimū, & ob nimiam altitudinē cautesq; præruptas nō ascensus tantū hominū, sed aspectus quoq; ipsos defatigantē, ut non immerito propter nomen incolens religiosus haberet. Hebræi uerō iuxta mandatū prophetæ motis castris radices montis occupant, suspēsi animis quidnam boni ita ut promiserat, esset à deo reportaturus: atq; interim dum ductorē suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinendo à cōgressu mulierum per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus deum sollicitantes, ut propitius Moysen excipiens, donū sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitam bene ac feliciter degendam conducibile foret. interim & uictu sumptuosiore utebantur, & ornatu splendidiore unā cum uxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primū præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria q̄ late patebant contegens, reliquum cælum circumquaq; clara serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre uehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulmina q; elisa significabant Moysen ex sententia cum deo propitio conuenisse. Hæc lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certe fas nō fuit discedere ab illis quæ in sacra historia cōscripta habentur. Cæterum Hebræi uisa insolita tēpestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente supra modū turbabantur. nam et rei nouitas terrebat, & rumor uulgatus de monte, q̄ crebro deus eum inuiseret. quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Moyssi, & illo per iram dei sublato, se quoq; simile exitium manere. In tali rerū statu ecce tibi Moyses exultans læticia, uultuq; ipso animū gaudiō gestientem præferens. quo cōspecto repente metus omnis abiit, inq; locū eius spes magni alicuius boni successit: nam & aer ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat, auditurā quæ mandata à deo referat. quam ubi cōuenisse animaduertit, ē superiore loco, ut ab uniuersis audiretur, in hunc modum est affatus! Viri Hebræi, deus optimus maximus, quemadmodū nunq̄ antea uota nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tēpore me legatum uestrum benignissime excepit, & iam in castra uestra præsens ac propitius adest, præscripturus uobis uiuendi rationem, qua nulla beator ne cogitari quidem potest. quare per ipsum perq; eius magnifica opera uos obsecro, ne contemnatis quæ uobis dicturus sum, meam mediocri

tatem intuentes, quodq; humanā linguā audituri estis: sed expēdentes mandatorū bonitatē ac utilitatē, agnoscite eius maiestātē; qui ut uestra cōmoda prouehat, me internūcio ad uos uti nō est dedignatus. Nō em̄ Moyſes Amaram & Iochabelis filius, sed is qui pro uestra salute Nilū sanguineis fluētis labi fecit, & Aegyptiorū cōtumaciā tam uarijs calamitatibus fregit, qui per mare uiam uobis muniiuit, qui omniū egenis cibos cēlitus excogitauit, q̄ potum desiderantibus ē petra scatere iussit, à quo Adamus terrē ac maris ulum fructū accepit, per quē Noe diluuiū effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananæ terræ est factus, per quē Isaacus confectis senio parētibus est natus, per quē Iacobus xii honestissimis filijs est ornatus, per quē Iosephus in Aegyptiorū præsidiē euasit: is inquā uobis hæc præcepta largit̄, ego nihil aliud sum q̄ tātī numinis interpret̄. ea uobis sacrosancta erūt, & cōiugibus ac liberis antiquiora. illis em̄ parēdo beatā uitā agētis, fructes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturę leges felici, eritisq; hostib. uestris semper formidolosi. ego em̄ cū deo corā collocutus, immortalē eius uocē audiui: adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolu- mitas. His dictis adducit populū cū liberis & cōiugibus ut deum loquētē eis audiant, & quid agendum docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanā linguam in animos eorū illaberētur: itaq; omnes audiebant uocē ē sublimi descendentē, ut nemo nō intelligeret. Præcepta aut̄ quæ Moyſes duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem uerbis euulgare, sententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

- Exo. 20. Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.
 Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.
 Tertium, Non temere iurandum.
 Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
 Quintum, Parentes honorandos.
 Sextum, A' cæde abstinendum.
 Septimum, Non adulterandum.
 Octauum, Non committendum furtum.
 Nonum, Non deponendum falsum testimonium.
 Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exo. 21. Hæc ubi multitudo læta ex ipso deo sicut Moyſes p̄dixerat audiuit, dimissa est cōcio. Sequētib. aut̄ diebus sēpius ad ducis tentoriū uentitātes postulabāt ut etiā leges eis à deo deportaret. ille et in hoc eis gratificatus leges tulit, & qd̄ quoue modo agendū esset per idē tēpus præscripsit, sicut suo loco dicet̄. sed maiore legū partē in aliud tēpus differo, priuatim de his cōmentaturus. Eodē ferē tēpore Moyſes rursus in Sina montē ascēdit, præmonito antē populo: nam & spectare eos ascensionē suā uoluit. cumq; diutius moraretur, per x l. em̄ dies absuit, coeperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot erumnis aliud quicq; eos sic contristauit, ut interitus Moyſis opinio. uariabant em̄ rumores, dū alij deuoratū à bestijs iactant, maxime qui minus eum amabāt: alij raptū à deo uideri malunt. qui uero prudētiores erāt, inter utranq; sententiā ancipites, q̄ alterū ab humanis casibus non alienum, alteri uiri illius uirtuti conuenientius uidebant, ipsius sortem satis æquo animo ferebant

ferebant: suam autē uicem dolebant, quòd tali præsìde ac patrono essent or-
 bati, qualem alium inueniri credebāt impossibile: & neq; sollicitudo sperare
 eos sinebat, neq; spe adempta nō dolere poterāt. ac ne castra mouere quidē
 audebant, reditū expectare iussi. tandē XL diebus totidēq; noctibus elapsis
 reuertitur, nullo interim humano alimēto degustato: aduentuq; suo tota ca-
 stra ingēti gaudio repleuit, diuinā prouidentia illis adesse significās, & ratio-
 nem bene ac beate uiuendi se per eos dies didicisse. postulareq; deū ut taber-
 naculū ei faciant, quò descēderet quoties placeret, quòd etiā migrantes secū Exod. 26
 circūferre possent, ut nō sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitās
 crebro & tantū non cohabitās præsēto sit uotis eorū ac deprecationibus. mē-
 suram quoq; & formā tabernaculi sibi præmonstratā, nihilq; superesse nisi
 ut ad eius fabricā q̄ primū se accingerēt. His dictis profert duas tabulas conti-
 nentes decem præcepta inscripta, in singulis quina. erat autem dei manus ea Exod. 35
 scriptura. Illi uero præsētia sermoneq; Moysis læti pro se quisq; certatim ad
 structuram tabernaculi conferebant, aurum, argentū, cuprū, materiē ligneā
 elegantē & contra cariem firmam, pilos caprarū, & ouiu pelles partim hya-
 cinthina partim punicea tinctura, quasdā etiā candidas colore, & alias pur-
 puræ flore infectas. adhæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linū byssinū. la-
 pillos quoq; pretiosos, qui ad ornatū auro includi solēt, atq; insuper uim mā-
 gnā odoramentorū. nam huiusmodi erat materiā tabernaculi, quod nihil ab
 ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquā istæ species am-
 bitiose sunt collatæ, uiritim cōtribuentibus, nōnullis etiā plura q̄ pro dome-
 sticis facultatibus, architectos operi propheta præsicit ex mādato dei, sed tā- Exod. 36
 les ut nō alij deligēdi fuerint, etiā si populi suffragijs res cōmissa fuisset. Eo-
 rum nomina etiā nunc in sacris codicibus extant: Beselel ex tribu Iudæ, Vro-
 nis filius & Mariāmes, que erat ducis soror: & Eliabus Isamachi, tribus Dani-
 dis. plebs autē tanta alacritate operā & impensam offerebat, ut edicto coercē-
 di fuerint, & præconis uoce admonēdi nō esse opus pluribus. ita enim fabri-
 catoribus est uisum. atq; ita structurā tabernaculi aggrediūtur, Moyse & mē-
 surā & magnitudinē designante, sicut in monte ex dei colloquio didicerat,
 tū quantū instrumentū capere deberet ad usum sacrificorū & sacrorū mini-
 sterium, rite ac ordinate præscribēte. nec minor fuit largitio mulierū circa ue-
 stes sacerdotales, & cætera quæ uel ad tabernaculi ornamentū, uel ad diuinū
 cultum attinere uidebantur.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudinem templi
 portatilis referebat. Cap. V

M NIBVS autem paratis, & uasis aureis & æramētis ac textilibus, Exod. 36
 Moyses indicto festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculū
 erigit hoc modo. Atrium primo dimēsus latitudine L cubitorū, VII
 longitudine C, uallos æreos statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uice
 nos, & in postico latere X. In uno quoq; inerāt anuli, & capitella argētea, ba-
 ses uero auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terrā defixæ.
 anulis innectebātur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi
 confixi singulos uallos firmabant, & cōtra uentorum uim tabernaculū mu-
 niebant. Linteū deinde byssinum mollissimū circumtēdebatur à capitellis

ad bases dependens, totumq; cum locū sepiēs, ut nihil à pariete differre uideretur. atq; hoc modo se habebant septi tria latera. quartū uero latus L itē cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patebat, utrinq; habens geminatos uallos instar postium. ex argento hi quoq; constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab utroq; autē latere stabant tres ualli bene firmati. erant autem & illi linteo è bysso cōtexto circumducti. ad ianuam uero pendebat uelum uiginti cubita longum, & quinq; altum, ex purpura byssoq; & hyacintho contextū, uarie picturatum exceptis animantium formis. intra ianuas autē erat aspersoriū æneum, basi ex eadem materia superpositum, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad oriētem, ut sol surgens radios in illud mitteret: eratq; longū cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septem triones obuersus. tergum ad occidentē spectabat, attollebaturq; tantum, quantum in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ ligneæ uicenæ ex utroq; latere, quadrāgulæ, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contactæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autem tabulæ erant uicenæ, quarū latitudo habebat mensuram unius & dimidij cubiti, crassitudo tertiā partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris uero parietis nouē cubitos sex tabulæ faciebāt: quibus coniunctæ sunt aliæ duę tabulę, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerūt ad instar maiorum tabularū. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminetes, uelut quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad inuicem per circuitū respiciētes: & per eos deaurati uectes immissi, singuli cubitorum quinq; tabulas coniungebant: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio capite, in modū pyxidis: & post tergū parietum in longitudine positorum, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera continebātur, incastrationibus factis & immisis ad inuicem. atq; ita cautū est tabernaculo contra uentorum uim alios ue impetus, ut securū & immobile cōsisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita intima, statutæ sunt columnæ quatuor eodē opere & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositę, paribus interualis per transuersum dissitæ: ultra has fuit adytū, reliquum uero tabernaculi sacerdotibus patebat. atq; hæc tabernaculi trifariam diuisio, uniuersitatis naturam referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cælum dei quodāmodo repræsentabat: uiginti uero cubitorum spatiū, tanquā mare & terra hominibus inaccessibilis, solis sacerdotibus cōcedebatur. à frōte uero quā aditus patebat, colūnas statuerūt quinq; æreis basibus innixas. post hæc uela sunt per tabernaculū expāsa, è bysso contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, colorib. distincta. horū primū cubita decē quaquauersum patebat: quod per colūnas est distentū, quæ adytū à reliquo spatio disparabant, & à conspectu hominū excludebāt. totūq; hoc fanum

fanum uocabatur sanctū, adytum uerò ultra IIII columnas situm dicebatur sanctum sanctorū. fuitq; hoc linteū omnis generis floribus quæ terra fert alijsq; ornamentis picturatū, exceptis tantum animantium figuris. alterū autē uelū magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque colūnas tegebat: quod à summo ad dimidiū columnarū pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrātibus præbebat. huic penē cōtiguū erat aliud uelū magnitudine par sed ē lino cōtextum, anulis à funiculo per trāsuerſum pēdens: quod aliquando adducebatur, aliquādo festis præcipue diebus reductū populi prospectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parū serenis obiectu suo picturatū illud uelum à tempeſtatibus protegebatur. unde mos mansit etiam post templū exædificatū, ut uelum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decē aulea quaternorū cubitorū latitudinis, longitudinis uicē uoſtonū cum uncinis aureis qui contiguorū anulis ita inferebātur, ut coaptata unū uiderētur: quæ extēsa fanū superne obtegebāt, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingētia. erāt & alia pipetaſmata undecim æquē lata, sed lōgiora, uidelicet triginta cubitorū singula, ē pilis eadē subtilitate qua illa ē lana cōtexta: quæ tegmine suo uſq; terrā ſuſa inſtar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc uſum ſupra denariū numerum erat adnexum. hæc rursus ab alijs ē pelli bus conſutis cōtra æſtus ac pluuiarū iniuriam protegebātur. quapropter ē lōginquo ſpectātibus res erat miraculo digniſſima: colores enim tabernaculi nō aliter micabant, q̃ ſi cælū quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea uela ita pēdebant, ſicut illud circa fani introitū, ad arcendas tēpeſtates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyſes collocauit.

Cap. VI

Abernaculo autem hunc in modū cōſtituto, etiam arcam deo ſacrā inferunt, ē materie natura ualida & ab omni carie inuiolabili. hæc uernacula noſtra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinque palmorū: altitudo uerò & latitudo trinum palmorū: eratq; intus & extra tota laminis aureis incruſtata: & habebat tegmē aureis cardinibus coaptatū, nulla ex parte prominens. ex utroq; autem longiore latere incrāt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos uectes aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus eſſet quocūq; trāſportari poſſet. neq; enim à iumētis uehebat, ſed ſacerdotū humeris trāſferebatur. operculo autē eius impoſitę erant effigies duę, quas Hebræi Cherubim appellant, ea ſunt animātia uolucris, noua ſpecie nec unquā cuiquam hominū uiſa: quæ Moyſes in dei ſolio uiderat figurata. in hac arcā repoſuit tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraq; uina, & in ſingulis paginis duo cū dimidio: ipſamq; arcā intra adytū recōdidit.

Exod. 37
VIII

De menſa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi.

Cap. VII

Menſam autē menſam collocauit Delphicis non abſimilem, longitudine duūm cubitorū, latitudine unius, altitudine palmorū trium. eam ſuſtinebāt pedes dimidia ſui parte inferiore per omnia pedib. ſimiles, quales lectis Dorięſes addere ſolent: ſed ſuperne quadrāgulares erant. habebatq; circūquaq; labrū quatuor digitis tam inferne q̃ ſuperne prominens. & per ſingulos pedes inerant anuli ferē circa ſummū pedem: adhibebāturq; utrinq; duo ceu manubria ē ligno firmiſſimo deaurata, quæ nō per circulū

ioſeph.

f 3

utrunq;

utrūq; ut uectes traijciebātur, sed fibulato morſu mēſæ labrū ſuperne, inferne pedis anulū cōprehendendo, facultatem transferēdi quocūq; opus eſſet præbebāt. hæc ſolebat deponi in fano uerſus ſeptentrionalē parietē nō lōge ab adyto, & in ea diſponebant duodecim panes nō fermētati, ſeni ē regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, mūdīſſimi cōfecti ē farina duorū aſſaronū, quæ mēſura Hebræorū ſeptē cotylas Atticas cōtinet. ſuper panes aut ponebātur duæ phialæ aureæ thure plenæ. poſt ſeptē uerò dies alij panes inferebātur, feſto quod nos uocamus ſabbatū: cuius ritus cauſa aliàs eſt à nobis indicāda. Ex aduerſo mēſæ propius meridianū parietē ſitum erat cādelabrū ex auro fuſile ſed nō ſolido, pondo minarū centum. hoc pōdus Hebræi cincharēs, Græci talentū ſua lingua nomināt: eratq; diſtinctū globulis, lilijs, malis punicis, craterculis ab una baſi in altū aſſurgētibus, in ſeptē ramos diſſiſſis iuxta numerū ſolis & reliquorū planetarū. exhibat autem in ſeptē capita ordine inter ſeſe reſpōdentia: quibus imponebātur ſeptē lucernæ ſecundū totidem planetarū numerū: reſpiciūtq; ad orientē & meridiē, cādelabro oblique poſito. inter hoc & mēſam ut dixi ſita erat arula ſuffumigatoria, & ipſa ē ligno impu-
Exo. 38 putribili, ſed ſolida lamina circūqua; cōtecta, cubitali in quadrū latitudine, altitudine uerò dupla. ſuper qua ſtabat focolus corona aurea circūqua; cinctus: cui anuli inerāt cū ſuis uectib. quo per uiā à ſacerdotib. deportari poſſet. Sed & pro forib. tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrū quinq; cubita patēs, altitudine triū cubitorum, inaurata, craterē pro focolo ſuperpoſitā habēs. excipiebat enim terra quicquid ignitum ſuperne decidebat, quod baſis nulla ſubeſſet. ad aram uerò præſto erat infundibula & phialæ, thuribulaq; & crateres cū iſtrumento alio rei diuinæ peragendæ accommo-
I do, nihil non ex auro puriſſimo.

De pontificali ac ſacerdotali ornatu.

Cap. VIII

Exo. 39 Tabernaculū quidem cum paratu ſuo ſic ſe habebat. nūc reſtat dicendū de uestitu tam reliquorū ſacerdotū quos illi chaneas uocant, quām pōtificis, quem anabarchen nominant, ſic ſummum ſacerdotem ſignificātes: ac primū de uulgo ſacerdotū. Sacerdos ſacris operaturus purus iuxta legē & caſtus accedens ante omnia manachaſen quem uocāt induitur: quaſi dicas conſtrictoriū. eſt aut ſubligar circa uerenda, conſutū ē byſſo retorto: in quod pedib. inſertis ſubducūt uelut dimidiatas bracas, atq; ita circūilia conſtringunt. ſuper hoc induit linteam interulam byſſinam ē duplicata tela cōfectam, chetomene noſtris uocatur, ſignificatq; ea uox lineā. linum enim uocamus chethon. id indumentū eſt tunica talaris corpori aſtrieta, habēs manicas circa brachia & ipſas ſtrieta, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta ut ſerpentis exuiiū uideri poſſit. floribus etiā picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byſſinis: ſtamen uerò ē ſola byſſo conſtat: quæ ſemel atq; iterū circa pectus reuoluta ad talos uſq; deſluit, tantisper dum ſacerdotes à ſacris feriātur: idq; ad ornatum conferre uidetur. cū uerò ſacris eſt miniſtrandū, ne uentilata ſit impedimento ſuper humerū læuū reiicitur. hanc zonam Moyſes nominauit abaneth, nos uocabulo à Babylonijs mutuato emian dicimus. ſic enim illi nominant. ſed tunica nuſquam ſinuatur, habetq; circa collū amplam apertu-

aperturā, cuius oræ uncinis à pectore & à tergo cōmittūtur: massā bazanem uocant, super caput autem gestat pileū non fastigiatum, neq; totum caput cōprehendētem, sed paulo plus quā mediū. hic uocatur masnaemphthes. est autem tali paratu, ut uideatur uitta linea sæpe in orbem replicata & confuta, quam superne alia tela integit usq; ad frontem descendens, & per superficiē uerticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accurate, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex uerò utitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus o-mittens, sed superinduitur hyacinthinā tunicā talarem, quam nostrates methir nomināt: astringitq; eam zona coloribus supradictæ simili, nisi quòd auro intertexta. cæterū ima uestis ornabatur limbo effigie malorū punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebāt, ut mediū esset quodq; malū punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica nō constat è duobus segmentis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longū contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longū descendentē à tergo & ante usq; ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodē modo quā manus exeruntur est scissā. Super hanc tertiam etiamnum induit uocatam ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex uarijs coloribus auro intermixto ita contextitur, ut circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus ut planē tunica appareat. lacunæ uerò inseritur frustū amplitudine palmi auro eisdēq; coloribus quibus ephodes uarieatum. id uocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, ut ad amussim spatiū illud circa pectus à textēte relictū expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extātibus, intercurrēte tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino futurā explēte. in utroq; aut humero singuli sardoniches auro inclusi fibularū uice epomidē adnectūt: his insculpta sunt Iacobi filiorū nomina literis uernaculis lingue nostratis, in utroq; lapide sena, ita ut seniores dextrū humerū obtineāt. quin & essenē ipsum duodecim gēmae distinguūt, eximia uel magnitudine uel pulchritudine, ornatus hominib. propter enorme precium incōparabilis: cui ternæ p ordines quatuor inerāt, cōsertæ coronulis aureis ita ut excidere nō possēt: in primo ordine, sardonix, topazus, smaragdus: in secūdo carbūculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erāt insculpta filiorū Iacobi nomina, quos tribuū autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerāt. cū aut p se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pōdus gēmarū sustinere: alios duos maiores in extremitate ratiōalis quæ respicit ad collū, eminētes è textura fecerūt: qui suscipiāt catenas aureas, opere plexili, uenientes per fistulas quasdā ad extremitates humerorū: quarū catenarū summitas ascēdens reducitur post tergū, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectit: id quod præcipue sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. essenī aut assuta erat zona iā dictis coloribus & auro distincta, quæ totū cōplexa rursumq; supra futurā nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes aut fimbriæ quibusdā oris fistulosis utrinq; includebant. Porro pileo quali ceteri sacerdotes

utebatur: super quem extabat alius confutilis ex hyacintho uariatus. hunc aurea corona triplici ordine circū dabat, in qua spectabātur calyculi aurei, quales uidemus in herba quæ apud nos uocatur daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscyamus. quòd si quis aut uisam aliquādo nō satis animaduertit, aut nomine tenus auditā de facie nō nouit, huic etiā describere eam non gra uabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinē excedens, napo similem radicem habens: uix enim hac parte est alia similior: folia uerò apio. hæc ē ramis emittit calyculū ipsis inhærentē. uestiturq; tunica quadā, quā exuit fructu ad maturitatē tendente. calyculus aut est quātus articulus minimi digiti, circūferentiā habens crateri similem. quod ipsum clarius faciam propter ignorātes. ima sui parte circa fundū dimidiato globo est rotūditate similis, mox in processu paulatim coarctat, donec in extremitate rursus dilatatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatū, eminētes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas & in acutos mucrōes desinētes. cōtinet aut sub operculo fructū per totū calyculū, herbæ sideritidis semini similē. florem uerò fert qui papaueris uideri possit. eiusmodi corona ab occipitio circū tēpora utraq; procedebat: nam frontē isti calyculi nō ambiebant: sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat. atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietatem numē cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quis tabernaculi fabricā contēpletur, & sacerdotis ornatū, & uasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legislatorē nostrū diuinū quēdam uirum fuisse, & falso nobis impietatis calūniam impingi. in his enim omnibus repræsentatā quodāmodo uniuersitatis rerū naturam inuenire licet, si quis nō ociose sed prudenter singula cōsideret. Nā & tabernaculū longitudine xxx. cubitorū trifariā partitus, & duabus partibus sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terrā & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscue calcantur. tertiā uerò partē soli deo adsignauit, eo quòd cælū hominib. sit inaccessible. itidē per duodecim panes in mēsa dispositos, annū significauit in duodecim menses diuisum. & cū candelabrū ē septuaginta partibus composuit, duodecim signa per quæ planetæ ferūtur subindicauit: & per septē lucernas impositas totidem planetarū cursum. uela quoq; ē quatuor coloribus cōtexta elementorū naturam designant. nam byssus terram referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura uerò mare, eo quòd cōchylij cruore sit fucata. aerē uerò hyacinthus repræsentare uidetur: sicut puniceus color ignē. quin & pōtificis tunica cū sit lintea, terrā similiter significat: hyacinthus uerò polū, per mala punica fulgetra referens, sicut tonitrua per tintinabulorū strepitū. epomis etiā uniuerſi huius naturam indicat ē quatuor coloribus contexta, quibus aurū accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoq; in eius medio est insertus, non aliter quā terra medium mūdi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinem habet, qui uniuerſa circumplectitur. duo præterea sardoniches in uestitu pōtificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habēt. gemmarū etiam duodenarium

denariū siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerū eius circuli quem Græci zodiacum uocant, nequaquam à uera cōiectura aberraueris. pi-
leus item cæli significatio uidet̃ esse, cum sit ex hyacintho confectus: alioqui
non sustineret dei nomē: & corona illustratur aurea propter splendore quo
maxime deus delectat̃. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per oc-
casionē, ne latentē in his legislatoris sapientiā ultro dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant.

Cap. IX

His ita peractis, priusquā dedicarentur apparuit deus Moyſi, iussitq; XII
Exod. 28
29. 30
40
ut sacerdotium Aaroni fratri suo cōferret, ea uirtute prædito ut me-
rito præ cæteris eius ratio habenda uideret̃. qui aduocata cōcione,
recēſuit uirtutes illius, & quā studiosus esset publicorum cōmodorū, pro
quibus toties in salutis etiā discrimen uenire non dubitasset. Cumq; omnes
dicta eius cōprobarent, & fauorem Aaronis uultibus ipsis præ se ferrent, Vi-
ri, inquit, Israelitę, opera iā sunt absoluta, qualia uel deus poposcit, uel nostrę
facultates præstare ualuerunt: & quoniā scitis eum in hoc tabernaculo exci-
piendū, ante omnia prospiciendū est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra cu-
ret & pro uobis uota faciat. quod si res arbitrij mei fuisset, mihi ipsi honorē
hūc adiudicassem, tū quod ita natura comparatū sit ut quisq; sibi optime ue-
lit, tum q̃ mihi conscius sim laborū pro repub. susceptorū, quibus tale præ-
miū iure meo repossere possem. Nunc deus ipse cuius est sacerdotiū, Aaro-
ni hunc honorē deferendū decreuit, eiq; sui calculi prærogatiuā cōtulit, ut q̃
iustitia in toto populo præmineat: cui iam ante uestē sacratā & curam sacro-
rū altarisq; sui destinauit. is pro uobis uota faciet apud deū, eo libentius exau-
diturum, quod & iā antē in uos est propensus, & propitiatorē habituri estis
quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoq; suffragio
dei cōprobauit electionē. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam &
uirtutē fratris honore hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tēpore filij. III.
Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid aut̃ ex collatis ad fabricam Exod. 37
tabernaculi superfuit, totū iussi sunt in uela tectoria tabernaculi & cādelabri,
& aræ in qua suffitus fieret, aliorumq; uasorum impēdere, ut hæc dum in iti-
nere trāsportant̃, neq; puluere neq; pluuiā aut alia quacūq; iniuria lædi pos-
sent. Post hæc conuocato populo imperauit ut rursus cōtribuerent uiritim
dimidiū siclū. siclus autē nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetra-
drachmi Attici. at illi sine mora paruerunt. quorum numerus fuit sexies cete-
na millia, & insuper quinq; milia quingēti quinquaginta: cōferebantq; id ar-
gētum soli ingenui ætatis annorum uiginti & supra usq; ad annum quinquā-
gesimum: quod mox in usus tabernaculi est insumptū. deinde & tabernacu-
lum & sacerdotes lustraui in hunc modum. myrræ electę siclos quingētos,
ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimi-
dium dicti pōderis cōcisa ac contusa iussit macerari in olei oliuarū hin: men-
suræ nomen est quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte un-
guētariorum decoctis factum est unguētum suauissimū: quo & sacerdotes,
& totum tabernaculum unguens purificauit. Offerebantur deinde multa &
uaria super altare aureum adolenda preciosa ualde, quorum naturam, ne
sim prolixitate lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autē bis in
die

die sufflitum facere, ante ortū & circa occasum solis: & oleum purificatū ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totā diē deo lucebāt, reliquæ sub uesperā accendebātur. Porro omnibus iam absolutis, palmā artis fabrilis tulerūt Beselel & Eliabus. nā & aliorū inuenta excoluerūt, & ipsi multa de nouo inuenerūt: ex his tñ duobus præcellebat Beselel. insumptūq; est huic fabricæ tēpus mensium septē: quo transacto primus annus ab exitu
Exod. 45 ex Aegypto est expletus. Initio uerò sequentis anni mense Xāthico Macedo num, Hebræorū nisan, nouilunio tabernaculū dedicatū est, & quicquid uasorū in eo fuerat. Statimq; deus indicauit gratū sibi esse & nō superuacaneū laborē Hebræorū, præsentē se fano suo hūc in modū declarans. cū cælū esset aliās serenū, super solū tabernaculū caligo descēdit, non quidē tanta quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamē tā tenuis ut aspectū humanū transmitteret: iucūdusq; ros distillabat ab ea, præsentia dei fidē populo astruēs. Moy ses aut distributis prius in fabricatores tāti opis pro cuiusq; merito præmijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptū, taurū & arietē, hæ dumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleāt, dicā dū de sacrificijs tracta bo, & quæ uictimæ solidæ tradantur cōflagrationi, & quæ iuxta legē in epulas cedant. Deinde sanguine uictimarū ornatū Aaronis & filiorū eius asper sit, purificās eos fontanis aquis ac unguēto, ut dei fierēt sacerdotes. atq; hoc modo per septē dies ipsos & uestes eorū curabat: tabernaculum item & eius uasā unguento sicut iam dixi cōfecto, & sanguine taurorū & arietū alternis
Leuit. 8 diebus iuxta genus suū mactatorū. octaua autem die festum indixit, & sacrificare unumquenq; pro facultatibus imperauit. at illi dicto parētes certatim & ambitiose uictimas offerebant. quibus super arā impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morē emicuit, & inspectante populo omnia flamma
Leuit. 9 absumpsit. Per idem tēpus accidit Aaroni quædā calamitas, paterno animo grauis, quam tamē generose pertulit. erat enim uir fortis, & intelligebat hoc nō sine dei uolūtate factum. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cū in arā intulissent uictimas non iuxta præscriptū Moy si, sed quales antea solebant, cōbusti sunt flamma in eos conuersa, & uultus ac pectora eorū depascente: nec succurri potuit quin ita occumberēt. Moy ses autem iussit patrē eorū ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atq; ibi honorifice sepelire: totusq; populus inopinātā hanc eorū mortē luxit: solos fratres ac patrē Moy ses uoluit à mœrore abstinere, & potiorē dei honorē q̃ suam tristitiā habere. iam enim sacrū amictū Aaron gestabat. Cæterū Moy ses recusatis omnib. honorib. à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidē nō amplius ascendebat, sed in tabernaculū uentitās oracula quoties opus erat à deo referebat, et cultu habitu priuati hominis uti p̃seuerās, neq; quicq̃ præter reip. curā præ alijs sibi uindicās. Leges præterea scribebat & uiuēdi rationē, quā seruātes & deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacateq; uiuere: atq; hæc omnia dei mōitu faciebat. Dicā aut & de illis legibus suo loco, nūc illud succurrit, qđ in mētiōe sacerdotalis ornatus omīssū nō oportuit. nā ea uestis omnē sub prophetiæ prætextu impostu rarū occasionē ademit his q̃ illa utebant: liberūq; deo uel adesse sacerdotib. uel nō, omnib. et popularib. demonstrauit, et exteris, si q̃ fortē huic spectaculo
interuc-

interveniret. Ex lapillis enim quos pontifex in humeris gestabat (sardoniches erant, quorum naturam nulli non nota narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat: tantumque fulgorem emittebat ut procul etiam intuentibus conspiceretur, idque praeter naturam suam & consuetudinem: quod certe admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiae opinionem aucupant. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gemas, quas in pectore pontifex insutas esseni gestat, in bello victoriam praenunciare deus solebat. nam prius quam exercitus se moveret, rarus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facile innotesceret, adesse deum, operumque & auxilium suum invocantibus esse allaturum. quapropter Graeci quotquot a nostra religione non abhorrent cum hoc miraculum pro copertissimo habeant, ita ut negari non possit, essena vocant *Λόγιον*, hoc est oraculum. Desijt tam esseni quam sardonix fulgorem emittere annis ducentis ante quam haec commentaremur, irato deo propter legum suarum praeviationem: de quo alias opportunius dicetur. nunc coeptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quaecumque ad sacerdotalem ordinem pertinebant rite peractis, populus deo in castrorum cotubernium recepto laetus ad hymnos & sacrificia se converterat, non aliter quam omnibus iam malis aueruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donaque deo tam priuatim quam publice per singulas tribus offerebant. Principes enim tribuum bini de suo conferentes plaustrum cum duobus bubus contributebant, ut sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruiret: & praeter hoc unusquisque eorum obtulit phialam & trulleum & acerram. haec decem daricos ualebat, eratque odoramentis referta: trulleum uero & phiala, utraque simul ducentos siclos pedebant, sed phiala seorsim tantum septuaginta. haec farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs utebantur. praeterea uitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustum, & hircum pro peccatis. adhuc obtulit unusquisque principum alias uictimas quae salutes uocabantur, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis anniculis & haedis. atque ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die unus. Moyses autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quam ut ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeo ut eas nec in pace ob uoluptatem, nec in bello ob necessitatem uiolare fas putaret. sed de his nunc desino, proprium uolumen aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificijs & purificationibus.

Cap. X

Nunc pauca tantum commemorabo, quae ad purificationes & sacrificia pertinent: quando quidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum utrumque duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni absumitur, quod ideo uocatur holocausta. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium uertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocausta facturus, mactat bouem, agnum & haedum: & hos quidem anniculos, bouem uero licet mactare etiam grandiore. Sed opus est ut sint omnia mascula quae solida concremantur. his iugulatis sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt, deinde mundata membris dissecant, & sale con-

sperfa

sperfa in aram imponunt, strue lignorum iam ardēte. deinde pedes & intesti-
 na omnia diligēter primū repurgata ad reliquū aceruum adijciunt: tergora
 uero sacerdotib. cedūt. & holocausta quidē ad hūc modū fiunt. Quum
Leuit. 3 uero pro gratiarū actione sacrificāt, eorundē generū animalia mactant, sed
 quę uitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula foeminis copulata. his
 iugulatis primū sanguine aram imbuūt, deinde renes & omentū & omnem
 pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni arę inferunt. pecto-
 re uero ac dextro crure sacerdotibus cōcesso, reliquis carnibus per biduum
Leuit. 4. 5 epulum instruunt, & quę superfuerint igni cōbutunt. idem ritus seruatur &
 in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas maiores non habent, par colum-
 barum aut turturum offerūt, quarum altera fit holocausta, altera sacerdo-
 tibus in cibum datur. Accuratius aut de his in libro de sacrificijs differemus.
 Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hędum foeminam eiusdem
 ætatis offert: sacerdosq; sanguine non ut antē aram, sed cornua eius sola im-
 buit: renesq; & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram inferunt.
 Sacerdotes uero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fa-
 no. nam lex uetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui aut sci-
 ens peccauit, nemine conscio, arietem offert legē ita iubente: cuius carnes in
Leuit. 4. 9 fanō similiter sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq; cum pro
 peccato sacrificāt, eadē quę plebeij offerunt, hac tantum differentia, q; uicti-
Leuit. 2 mas adducunt taurū & hędum masculum. Iubet etiam lex ut tam in priuatis
 quā in publicis sacrificijs farina afferat purissima, cum agno assaronis men-
 sura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc cōsecrant in altari oleo sub-
 actam. nam et oleū sacrificātes afferunt, cum boue hinis dimidiū, cum ariete
 tertiam partē, cum agno quartā. ea est mēsurā prisca Hebręorū, duos choas
 Atticos continens, qua oleum ac uinū mētiunt. nam uinum circa altare libāt.
 Si quis autem nō sacrificans ex uoto simillam offert, eius primitias pugillum
 unum in aram conijcit. reliquū eius sacerdotes in cibum sumunt, aut co-
 ctum: nam oleo subigitur, aut panibus inde confectis. quantumcunque au-
 tem sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem
 die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; non nisi octauo à partu
 die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperāda uale tudine, aut alia de cau-
 sa, in quibus liba cum uictimis infumuntur, ex quibus nihil in posteram diem
 relinqui fas est, sacerdotibus quoq; partem suam inde sumentibus. Publicis
Num. 28. 29 uero impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uespe-
 re. septima aut quaq; die duos iugulant, eodem modo sacrificantes: & noui-
 lunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis septem,
 & arietem: hędum uero pro peccato, si quid fortē per obliuionem omis-
 sum fuerit. Septimo item mense, quem Mæcedones hyperberetæum uocant, præ-
 ter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hędum pro pec-
 catis. decima deinde luna eiusdem mensis ieiunant usq; ad uesperam: sacrifi-
 cantq; eadem die taurū & arietes duos & agnos septem: & pro peccato hę-
 dum adducunt aut duos præter hunc hędos: quorum alter uiuus extra fines
 in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immi-
 neat auertatur. alterum uero in suburbanum in locum purissimū eductum
 cum

cum ipsa pelle exurūt nihil omnino purgantes. & cum eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus, sed sumptu pontificis. quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in sanum illato, aspergit digito tectū septies, totiesq; pavimentum, rursusq; toties interiora fani circum altare: reliquū deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipēs cū fibrā iecoris inferunt altari: pontifexq; adjicit arietē de suo, solidū deo conflagratūrū. Eiusdem mensis decimaquinta tempore iam in hibernū uergente tabernacula cōpingere iubentur per singulas familias contra uentura frigora quæ annus senescens afferre solet. quin & in patria tandem cōstituti, accedere in eam urbem quam propter templū caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, uictimasq; deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala perseæ dependeant. prima die sacrificium debet esse holocaustoma ex tredecim bubus, & agnis uno pluribus, & arietib. duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietū unā cum hædo mactatur, sed per singulos dies unū de numero boum detrahunt, donec ad septenariū perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantq; sicut diximus uitulū & arietē & agnos septē, & pro peccatis hædum. Atq; hæ sunt Hebræis cærimoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Menſe autem Xanthico, qui nostris nisan uocatur, & annū exorditur, luna quartadecima, sole arietem obtinente, quandoquidē hoc mense ab Aegyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificiū quod tunc exeuntes fecisse diximus pascha nominatū, quotannis instaurare lege iubemur: celebramusq; id per sodalicia, nihil ē uictimis in sequentē diē relinquentes, quæ est quintadecima & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori cōtinenter succedit, duratq; dies septem, per quos panibus non fermentatis uescuntur: & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries unus, agni septem. hæc holocaustoma fiunt, additurq; hædus pro peccatis in quotidianū epulum sacerdotibus. Secunda azymorū die, quæ est mensis huius decimasexta, frugibus demessis & hætenus intactis incipiunt frui: æquūq; rati deum huius ubertatis autorem per gratitudinē honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atq; ita in alicā modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo uno in eam iniecto reliquum sacerdotū usui cedit: & ex eo licitum sit publicas ac priuatas messes metere. primitiarum tempore agnus in holocaustum deo mactatur. Post paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta nouem diebus, quinquagesima quam à numero asartha Hebræi uocant, offerūt deo panem ē farinæ triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos: hæc oblata mox in coenam sacerdotibus apponūtur, & eadē die sic ut nihil supersit absumunt. cæterū holocaustoma faciunt ē tribus uitulīs, arietib. duobus, agnis quatuordecim, hædisq; pro peccato duobus. Nullū autem festum ducitur absq; holocaustomate & laborum uacatione, sed in omnibus omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificiū in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ assaronibus uigintiquatuor. coquuntur autem bini pridie sabbati: & sabbato mane

Exod. 23
Leuit. 23
Deut. 31

Exod. 12.
13. 23
Leuit. 23
Num. 9
Deut. 16

Leuit. 2

proponuntur in sacra mensa duobus ordinib. seni ex aduerso sese respicientes: atq; ita cum duabus lancibus thure plenis permanēt usq; in proxime sequens sabbatum. tunc demū alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores sacerdotibus in cibum dantur: thus item igne adoletur, quo ad holocausta uti solent, & pro eo quoq; aliud cum panib. proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert deo farinam oleo maceratā, & modica coctura duratam: estq; demensum eius farinæ assaron unus. huius dimidiū mane, tantundem uespere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliās diligentius explicabimus. Cæterū Moyse tribū Leuiticam à cætero populo exemptam, ut deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris uasis factum tectum curandum cōmisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrū ministeriū capefferent: atq; eo tempore sacri & deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibū essent pura, & quibus uesci non liceret: de quib. aliquando per occasionē differemus, quam ob causam aliorum esum permiserit, aliorū interdixerit. Sanguinis certē ideo uetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neq; animalis non occisi carnem ad cibum cōcessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiam indixit. Eiecit etiam è cœtu & consuetudine hominū leprosos, & seminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uersari inter homines uetuit, nec nisi post septimā diem puras haberi uoluit. eum quoq; qui cadauer curasset, per totidem dies à cœtu arcuit. si quis aut ultra hunc dierū numerū diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarū alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt. eodē modo & pro gonorrhico sacrificari mos est. qui uerò per somnum genituram emisit, si se mergat in aquā frigidam, ut solet fieri post legitimæ uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam ualeitudinem à deo precib. impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic uarijs sacrificijs deo gratitudinē suam attestatur, de quibus aliās dicemus. Quo magis ridenda est illorum fabula, qui dicunt, Moysen propter lepram ex Aegypto profugū, turbam eodem morbo laborantium in Chananeam duxisse. Nisi enim uanus ille rumor esset, nunquā Moyses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferēte, probabile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gentes leprosi uersentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec cōtemptim habeantur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis cōmittantur, ac ne à templis quidem & fanis arceant. Quid igitur uetabat, si tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potius quàm detrimentum afferrent? Quare manifestū sit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem dei talium legum author esse uoluit. Sed hæc quisque ita ut libitum fuerit accipiat.

XIII Cæterum puerperas sanum introgredi uetuit, aut sacris interesse usque in quadragesimū diem si foetus sit masculus: quòd si foemina sit, duplū eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absq;

absq; uictimis, quæ partim deo, partim sacerdotibus cedunt. Quòd si quis adulterij suspicionē de uxore habuerit, offert hordeaceæ farine assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscripto primum dei nomine in membrana, desert ei iusiurandum cum imprecatione, ut si pudicitiam læsisset, luxato crure dextro & uentre disrupto misere moriatur: sin autem præ amore nimio, & præ zelo typia maritus ad iniquam suspicionem sit cōmotus, decimo mense infantem masculum pariat: peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq; in poculū asperso, ebibendum porrigit. mulier uerò si iniuste est delata, prægnans facta mature & feliciter enititur. quòd si & coniugalē fidem & deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autē tulit tales. Adulteriū in uniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Item incestū cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurū ue, omnesq; tales coitus ut nefarios damnauit. uetuit & cum muliere menstruū fluxum patiente congregi & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem uoluptatē captarent: & qui cōtrā fecisset, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse uoluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis foeminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuā, neq; cauponariam aut stabulariam, neq; à priore marito quacunq; de causa repudiatam. Pontifici uerò ne uiduam quidē permisit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberū reliquit: sed solum uirginem ducere cōcessit, eamq; seruare. Idem nec ad mortuū finitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur simplices esse, omniq; fūco carere. Quicunq; è sacerdotibus integer corpore nō esset, partem quidem suam cum cæteris accipere finitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solū in sacris obeundis puros esse oportet, sed uitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictū gestant, tantisper dum eo utuntur, præter aliam castitatem, puritatē & sobrietatem à uino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omniq; uitio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc uitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurū, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoq; anno remissionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat. quæ uerò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse, & promiscui usus iussit, & neq; indigenam neq; aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemq; obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit: uocaturq; Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur

Exod. 22

Deut. 17

Leuit. 18. 20

27. 29

Leuit. 21

Leuit. 25

tuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam uiolauerint, & supplicij uice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeūt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ uox libertatem significat, conueniunt uenditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse cōperiantur, recipit agrum uenditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor possessionem alteri cedit. sin utraq; paria fuerint, possessio ad ueteres dominos reuertitur. idem ius est in domos quæ in uicis non munitis uenduntur: diuersum uero de illis quæ intra oppidorum moenia uenduntur. Licet enim ante annū elapsū reddita pecunia domū recipere: quod si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in castris in Sina populo tradendas accepit à deo, moxq; literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. Cap. XI

XV

Num. 1

Egibus ad hunc modū digestis, ad rei militaris curam animū aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuū, excepta Leuitica: eiusq; cura principibus demandata, numerū eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre ualerent, ætatis ab anno uigesimo usq; quinquagesimum, & super hunc numerum M M M D C L. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassē Iosephi filium, & Ephrāmē pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à

Num. 2. 3. 4

Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Cōpacto igit tabernaculo in medium castrorū illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas uiæ intercedebant. Forum quoq; rerum uenaliū est positum, & merces suo quæq; loco dispositæ: aderantq; opifices omnium artium in suis officiniis, ut planē ciuitas uideretur, huc atq; illuc cōmeans. Loca autē tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsum sunt recensiti) numerus erat uiginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigessimū à natiuitate diem excederent, in hunc censum uenientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculū perseuerabat, tantisper uelut præsentē deo castra eodem loco manebant: quoties uero se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantū ad inflandum sufficeret, desinebatq; in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba.

Num. 9

Num. 10

Asosra uocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarū una plebs ad concionem uocabatur, altera principes ad cōsultandum de republica exciebantur: utrisq; uero clangentibus uniuersus populus conuocabat. Quoties uero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant excitabantur: secundo uero, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum mediū portabatur inter sex tribus præcedētes, & alias sex ponē sequentes. Leuitæ uero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis

buccinis utebantur etiam in sacrificijs, in quibus uictimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus uictimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem uindicati, Aegyptiorum dominationem effugerant.

Seditio contra Moysen propter egestatem, & seditiosorum poena. Cap. XII

Non multo post à Sina monte castra mouentur: & post aliquot man- xvi
siones, de quib. dicemus, uentum est ad locum qui dicitur Iseremoth: Num. 11
ubi denuo populus seditionibus agitari coepit, & laboriose peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius ubertate carere, uerumetiam pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque aliquo casu deficiat, pculdubio fame interituros. His addebant multa conuitia, quæ in uirum optime meritum passim iactabantur. exortus est interim unus ex populo, qui admonitos præteritorum Moyse beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauib. contumelijs immerito petitum, copias tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tantum diem, sed in plures etiam. Illis uero credere nolentibus, quodam etiam rogante, unde tot hominum millibus prouidere possit: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud uos audientes, nunquam tamen desinemus uestri curam gerere: idque breui estis uisuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas acruatim uenabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis ex populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, uocaturque Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt. Cap. XIII

Moyses autem posteaquam abductos inde adduxisset in locum huma- xvii
næ habitationi parum aptum, non longe à finibus Chananæorum Num. 13. 14
situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumque in medijs constitisset, Duo bona, inquit, deus uobis dare decreuit, libertatem & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeo nulla ciuitas, nullus ue rex nos arcebit, ut ne uniuersa quidem gens collatis in unum uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam, neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoriæ præmium erit. ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ ubertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos uero in primis concordie studere oportet, & deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moyse consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaque tribu unum: qui exorsi à partibus, ad Aegyptum uergentibus, totam Chananæorum regio-

Ioseph.

g 3

nem

nem perlustraerant, donec ad Amathen urbem & Libanū montem peruenirent: explorataq; terræ simul & incolarū natura, reuerſi ſunt ad ſuos, quadraginta diebus in hoc negotiū inſumptis. Et fructuū quidem pulchritudo quorum ſpecimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendum erigebat. cōtrā deterrebantur narratibus difficilem fore eius acquisitionem, quōd flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & urbes moenibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem uero etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chanaanæos inueniſſent, quā quæ hæcenus poſt exitū ex Aegypto uiderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratiōe impoſſibile rati talem terram acquirere, ſoluta cōcione domum reuerſi cum uxoribus & liberis lamentabantur, dicentes deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præſtare. rurſumq; Moysē inculpantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem uociferabant: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in utrumq; cōuicia iactando. mane uero ad concionem cōcurrunt hoc animo, ut lapidatis Moysē ac fratre, in Aegyptū retro unde uenerant reuerterentur. Quem euentū metuentes duo ē ſpeculatoribus, Ieſus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Chalebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populū compēſcūt, orantes ut bona ſpe ſint, nē uideum inſimulent mendacij, temere fidem habentes quibuſdā, qui uanis ſermonibus de rebus Chanaanæorum uulgatis multitudinem credulam terrarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam ſelicem acquirēdi autores ac duces ſe præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; annium profunditatem obſtaturam uiris fortiter rem gerere paratis. præſertim auſpice deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, deoq; freti, quā uos dūcemus ſequimini. Talibus uerbis conabantur ſedare tumultuantē populū. Moysēs interim & Aaron procidētes in faciē supplicabant deo, non pro ſua ſalute, ſed ut inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cum ſubitō nubes ſuper tabernaculū exorta, adeſſe præſentem deum ſignificat. Quo uiſo Moysēs animatus inſert ſe in turbam, & ultro poenā eis à deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculū ingreſſo, & internecionē populi cum lacrymis deprecanti, cōmemoraſſe deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati eſſe pergerent: & q̄ nūc ſpeculatorū ignauia ſeduc̄ti, eorū uerbis plus ueritatis ineſſe putarent, quā ſuis promiſſionibus. quāobrem nō deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliffet: attamen terram Chanaanam eiusq; ubertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine urbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quō peccati poenās exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq; cōmodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus uulguſ attonitum, totum ſe moeſtitię dedit: Moysēq; obſecrabant, ut depre-

deprecaretur deum, quo reconciliatus peccatisq; condonatis, urbes hostiles eis traderet. Ille uerò negabat deum laturum talibus se tentari precibus. Non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem esse cōmotum, sed iustam hanc sententiam protulisse. Non est autem incredibile, Moysen unicū uirum innumera penè hominum milia concitata sedauisse, quandoquidem deus illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinę uoluntati: & alioquin etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirtutem, tum ob fidem non tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratā: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiam si latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturū, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Autoritatis eius plusquam humanę argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensiū iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerūt tamen partem aliquam de uictima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permisi, re infecta rediuerunt, malentes Moysis legibus quàm suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantū ualet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cū tam ualida famēs regionē nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorū allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unā inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinā ueritus, quæ in occulta etiā peccata grauitè animaduertere solet. Quare nō est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & autoritatē obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quòd talem uiuendi rationem deus per Moysen instituerit. Sed de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FLAVII IOSEPHI AN TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVARTVS.

Hebræorum incio Moyse cum Chananæis pugna & clades. Cap. I

Exod. I. 4

HEBRÆOS autem duram uitam in deserto agentes, & multis miserijs afflictos, nihil peius habuit, quam quod deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moysen audire uolebant quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum, quasi hoc tantum agentem, ut in magna inopia constituti, semper ab illius consilij penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium dei sibi pollicentes, non tam Moysis respectu, quam quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenue gerant, uictoriam non negaturum. Satis sibi uirium aduersus eas gentes, etiam si Moyses deum ab ipsis alienare conetur: omninoque expedire sibi ut arbitrato suo potius rem gerant, quam pro excussa Aegyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusque libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus ut deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi uero non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, ut unus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse, ut contempta unius hominis arrogantia, deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neq; diutius sub dei prætextu uerba sibi dari sinant. Cogitandum de præsentī inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore deo manus cum Chananæis quamprimum conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omniū calculis hac sententia, populariter in hostes uadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neq; immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter uertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuētis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos accepta clade consternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præsentī successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in desertum reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius cōsilio prospere cessurum, motis castris itum est in desertum hoc ani-

mo

no, ut non prius contra Chananæos pugnam capefferent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu uenit, maxime rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta milia, & uel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quod minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contumeliosos nō solum erga legislatorem, uerum etiam in mandata diuina per Moysen accepta, liberauit tamen è perniciosissima seditione, cuius absq; sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. Caput II

Ores uir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, uidens Moysen in celsa dignitatis constitutum, moleste ac inuidenter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censebat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorē & genere nihilo inferiorē: multaq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantum gloriæ studere: & nuper præter ius & fas sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu se dignū sibi sit conscius, eum uolente ac persuaso populo sine ui ad tale fastigium aspirare. Qui uerò bonis artibus eò peruenire desperent, à ui quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionem amittant, sed technis maliciosis ad id cōsequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus aperti hostes euadant. Quam enim rationem Moysen afferre posse, cur Aaroni potissimum & filijs sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate deberetur, se merito fuisse præferendum, genere Moyse parem, ætate atq; opibus potiorē. quod si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxta ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, uideri uolens rei publicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, ut concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra unam tribum hæc criminationes continuerunt, uerum sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuique eò

I I
Num. 16

res

res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri Moyſis ademptum in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, ubi ſtans ante dei tabernaculum uociferabatur, tollendum tyrannū, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponeretur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis elector, aliquem dignū fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet merito poſthabendus: uel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moyſes autem qui Coræ calumnias non ignorabat, uidens populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei bene adminiſtrate, & ſciens fratrem electione dei perueniſſe ad ſacerdotium, non ſua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artiū quibus uulguſ tractandum eſt, ad Corem uerſus elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex iſtis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò ne reliquam quidem concionē contemno, etiam ſi uobis diuitijs & cæteris dotibus non ſint conferendi. Nam nec Aaron ideo ſacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterque noſtrum, facultates poſſides. neque quia nobilior. Commune enim uniuerſis genus nobis deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Niſi enim ius & fas præ oculis habuiſſem, nequaquam oblitus mei, dediſſem alteri: cum nemo ſit mihi meiſo propinquior, & mihi non minus quàm illi bene uelim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me uiolati iuris reū facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verum & à mea probitate abſit tale ſcelus, neque deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut uos ignorare quid illi gratiſſimum facturi eſſetis. Ipſe ſacerdotem ſibi elegit, ipſe ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, ſed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium deſcriptum ueſtris ſuffragijs cōmittere, nullam prærogatiuam poſtulans ex eo quòd haſtenus eo ſit legitime functus, ut qui omni ambitione poſita, malit uos ſine ſeditione uidere, tametſi ueſtris etiam calculis antè iam comprobatus. neque enim dei uoluntatem in hoc læſimus, quòd ueſtrum etiam aſſenſum accedere uoluimus. ſed quod illo ultro detulit, ſalua pietate recuſare non licuit: quemadmodum & illud æquum eſt, ut qui ſemel dedit, ſuum donum ratum ac perpetuū efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem uelit pro uobis ſacra facere, & pietatis ueſtræ antiſitem eſſe. Iniquiſſimum enim fuerit, Corem per ambitionem obſtare, quo minus liberam electionem ſui ſacerdotis habeat. Nihil eſt igitur quod ſeditionibus turbemini, quantum ad hanc cauſam attinet. Cras mane cum ſua quiſq; acerra & igne ac odoremētis adeſto. Tu uerò Cores cedè deo, & calculum eius expecta, neque maiorem quàm deus habeat, autoritatem tibi arroga: ſed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adeſto. nec uideo cur uel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehenſibile ſui ſpecimē dedit. ubi uero cōueneritis, coram toto populo ſuffitū facitote, & cuius ſacrificiū acceptius deo fuerit

fuerit, eū meā quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calūniā collatę per priuatā gratiā in fratrem summę dignitatis exoluā. His auditis turba & tumultuari simul, & male suspicari de Moyse destitit, & insuper consilium eius colaudauit tanquam ē republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, sacerdotium Aaroni & filiis est confirmatum. Cap. III

Postera uerò die reditur in concionē ut sacro facto interessent diuino iudicio, per quod competitorū certamē erat dirimendū: eratq; nonihil tumultus, multitudine suspensā ad euentus expectationem, quibusdā Moysen in ordinē redigi cupientibus: qui uero prudentiores erant, seditionū finē exoptātibus. timebant enim ne actū esset de rep. si ulterius seditio procederet. multitudo quoq; natura nouarū rerum cupida, & ad obloquendū magistratib. prona, omnibus rumoribus circumferebat. Moyses autē missis ad Dathamū & Abironē uiatoribus, iussit ut ad condictū uenirent sacris interfuturi. postq̃ autē negauerūt se obtēperaturos, neq; diutius passuros Moyse potentiā artibus malis quęsitā in populo augeri: his renūciatis assumptisq; aliquot pręstātorib. nō est dedignatus ad cōtumacē Dathami factionem uenire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Moysen cū primatibus ad se aduentare, progressi cū liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabant quidnā acturus esset. aderant etiā satellites qui arcerent eum si quid ui agere ueliet. ille uerò iam propior sublati in cælum manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri posset, Dñe, inq; cæli & terrę ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, q̃ quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorū perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationē. tu enim scis omnia, ipsas etiā cogitationes hominū: quapropter nō dedignaberis rei ueritatē atq; istorū ingratitudinem in mediū proferre. Nosti sanē exactē & illa quę natiuitatē meā præcesserunt, uisa nimirū non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorēt, male suspicari tamē non uerent. Ego cum uitam agerē quietā, id quod mea uirtute & tua uolūtate Raguelisq; soceri beneficio cōsecutus erā, tamē relictis eius uoluptatibus & cōmodis meipsum totū dedi di erūnis pro isto populo perferendis: & primū pro libertate corū, nūc uerò pro salute prōptissimē magnos labores suscepi. Nūc ergo quoniā in suspiciōnē ueni hominibus, qui mea cura ac prouidētia tot mala incolumes euaserūt, tu qui in igne illo ad montē Sina mihi apparuisti, & tua uoce spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi uoluisti, qui Aegyptiorū opibus afflictis seruitutē eorū effugere concessisti, & Pharaohis potentiā succumbere mihi fecisti, qui ignaris uię per mare medium iter aperuisti, cuius postea fluctibus Aegyptios inuoluisti, qui incrementis armis muniuisti, qui ex uitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus ē petra produxisti, cibumq; in terra nō inuenientibus à mari attulisti, ē cælo deniq; nunq̃ antē auditū es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornaisti, adesto mihi domine iudex omniū ac testis incorruptissimus, q̃ neq; munera à quoq̃ Hebræorū fauorem meū contra iustitiā captante admisi, neq; pauperē bonam causam habentem propter aduersarium

Nom. 16

uerfarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc republica sincerissime administrata in suspitionē culpæ, à qua sum alienissimus, uenio, quasi fratri ob priuatū affectum & nō tua uoluntate sacerdotiū tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua uoluntate ad effectum peruenit: & quòd res Hebræorū cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriæ tuæ detractores uindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscēs cum familijs & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuatur, ne quis secus quàm piū est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriū ex tua sententia esse comprobabitur. Quòd si uera sunt crimina quæ in me congerūt, tum in meum caput diræ uertāt, illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita exacta poena à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorū tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorum poenas immeritam Israhelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis efflato, terra horrendum repente cōtremuit, & undante superficie, nō secus quàm pelagus uento fluctuans, uniuersum populū terruit: immani mox sonitu eliso, quæ seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momēto omnes ad unum absorbet: sublatisq; in hūc modum profanis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut ne uestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentū diuinæ prouidentiae simul & potentiae: fuitq; hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorū quidem aut eognatorum eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, anteaactorum oblitus, lætis acclamationibus dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, ut pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamū cum suis extinctum Moyſes pontificatus æmulos conuocat, deo denuo cōmissurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotiū, cuius sacrificiū deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta uiri summo in precio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni uirtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante dei tabernaculum adolebant acerris odorama quæ secum attulerant: cum subito tantus ignis effulſit, quantum nec homines ipsi unquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æſtum austri flatu collisis & attritis excitatū uiderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius ui ac impetu ducenti illi & quinquaginta unā cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadauerum quidem reliquiae comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, ut manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendiū. His ita absumptis, Moyſes uolens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, ut hoc monumento omnes terrerētur, qui cæleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxvij. obuenerunt. Cap. IIII

Num. 17

Post tam euidentis argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine ulla cōtrouersia posthac illud tenuit: nec tamē ob hoc diu cessatum est à seditione, imò penē grauior priore est insculta. nam ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturā. Cum enim semel animos hominū occupasset hæc persuasio, nihil sine dei uoluntate geri, arbitrabantur deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquā non peccatorum odio deus sæuaret, sed à Moysē sollicitus: ægreq; ferebant quòd non solum impunē tot optimatū morte populum mulctasset, sed præmiū etiam auferret confirmatū iam fratris pontificatum: quandoquidē nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id male celsisse uideret. adhæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut superbæ & nimix Moysis potestati modum aliquem statueret. facile enim hoc illi esse. Tum ille maturē sentiēs excitari turbas, ueritus ne qui rursus res nouas molirentur, unde magnū aliquod malum accidere posset, concionē aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarētur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrēt tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore sacerdotiū, in cuius uirga deus signum ostenderit. quod ubi placuit, inscriptas attulerūt, cum alij, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticā. eas Moyses acceptas in dei tabernaculū deposuit. sequēti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscebant, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadē specie manere, quæ erāt pridie cū eas Moyses acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germina esse exorta, & quod magis mirū amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno cōstaret. hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omisis odijs quibus tam Moysē q̃ Aaronē prosequeretur, totū in admirationē diuini iudicij uersum, amplius deo repugnare desijt, ratūq; Aaroni sacerdotiū esse uoluit: atq; ita tertio dei calculo cōfirmatus nemine posthac cōtradiciente fuit pontifex, & Hebræorū populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyses autem posteaquā Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne fortē in parandis ad uitam necessarijs occupati, negligentius sacra tractarēt, mandauit ut post armis ac dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro moenibus eorū contiguo duū milium cubitorū, & insuper à toto populo decimas annui fructus exigit Leuitis simul ac sacerdotibus conferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes redditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iussit ut Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea ut populus deo primitias omnium fructuum è terra prouenientiū offerret, & ex quadrupeidibus quæ mactare fas est, primogenitū si masculum fuerit, sacrificandum sacerdotibus adducat, ut eo cū familia uestant in urbe sacra. pro eis uerò quibus patria lex uesti uetat, dominus foetus siclum cū dimidio depēdat, pro homine uerò primogenito quinq; siclos. deberi eis etiā primitias tōsuræ

Ioseph.

h

ouium

III

Num. 18. 35

Leuit. 14

18. 26

- Num. 6 ouium: & qui panes coquāt liba aliquot eis præbere. Qui uerò ex uoto se cōsecrant, Nazaræi dicti, capillū alentes, & uinū non gustantes, cum capillum consecrant, uictimas eorū sacerdotibus cedere. Item qui Corban seiplos nominant, hoc est dei donū, si uelint à ministerio ad quod se ultro obligauerūt dimitti, sacerdotibus pecuniā numerare, mulierē triginta siclos, uirum quinquaginta. qui uerò tantū pecunię nō habuerint, hos sacerdotū arbitrio relinquendos. quin & si quis domi maētet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendū tamē sacerdotibus pecoris pectus & brachiū dextrū. Tantum est quod sacerdotibus Moyses attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximē præcedente uolumine diximus. Quicquid aut à populo sacerdotū ordini contribuit, ex eo tam uxores q̄ filias & famulos etiā participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offerunt. hæc enim
- Num. 20 in fano soli sacerdotio fungētes mares eodē die absumunt. His ita post seditionē dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumææ fines peruenit, legatis primū ad regē præmissis. petebat ab eo tantū liberū transitū, paratus ipsius arbitrio fidē dare, sine cuiusquā iniuria iter se facturū: præterea forum rerū uenaliū suis exhiberi poscebat, persoluturus etiā aquæ precium, si rex ita iuberet. ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; trāsitu, armatus cū exercitu est obuiā profectus, prohibiturus Moysen si ui uia aperire conaretur. at propheta cōsulto prius oraculo, & deo nō permittēte ut ipse pugnæ principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertū iter facturus. Eodem tēpore sorori eius Mariāmæ ultimus uitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaq; est publico sumptu magnificē, super quodam mōte qui appellatur Sein: & post
- Num. 19 menstruū luctum lustrauit Moyses populum hunc in modum: Iuencam laboris & aratri expertē, colore toto corpore rufam, paulum ante castra productam pontifex in loco purissimo maētavit, & sanguinē septies digito asperxit uersus dei tabernaculū. deinde solida iuēcā ita ut procubuit cū pelle ac intestinis ardente, lignū cedrinum in mediū ignem iniiciunt, simulq; hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem uniuersum uir purus ac castus collectum reponit in locum purissimū: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulū huius cineris in fontanā immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima: quo facto pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morē etiam in terra belli sorte quæ sita
- Num. 20 feruari præcepit. Cæterū funesto exercitu ita ut dixi lustrato, per desertum cum eo pergens Arabiam petijt. Cūque uenisset in agrum urbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron cōscendit, præmonitus à Moysē, quod esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliuī, exutā pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat. atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis centesimo uigesimo tertio. dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Atheniensibus hecatombæon dicit, Macedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Moyses ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ mōtibus exortus

tus, desertū medium pererrans, in Asphaltitē lacū influit, Moabitas ab Amoraïs disterrans. estq; hæc regio frugifera, & fructus quantū satis est incolis suppeditat. ad eius regē Schonem misit legatos Moyſes, qui transitū per regnum peterent, fidem daturus, quod sine detrimento uel agrorū uel colonorum militem traduceret: sed persoluturū precium rerū uenaliū ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Schon uerò negato transitu, & armato suorum exercitu, uada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quomodo Moyſes deuicit Schonē & Ogē Amozorū reges, deleuitq; eorū copias. Cap. V

Moyſes autem postquam intellexit Amozos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptū ratus, & uidens Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones renouaret, occasionē eis adimere uolēs, cōsuluit deū, an bello uia aperire permetteret. deo uerò annuente, & uictoriam insuper pollicēte, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditatem exsatiaret, auspice deo & quò sponte iam propenderēt autoritate sua cōpellente. at illi permissa potestate læti, arma corripunt, & euestigio instructa acie ad hostē properāt. Amozus cōtrā ut uidit aduētātes oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est ter-ritus, tum milites animos quos ante uisum hostē præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaq; uix primo conflictu excepto terga uertūt, in sola fuga spem salutis reponētes. confidebant enim munitis urbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerūt. Nam Hebræi ut primum animaduenterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerūt. Iamq; totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebāt. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugne generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm ut armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaq; magna strages editur, & si qui effugerāt, cum uulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cumq; desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Schon rex cecidit. Hebræi uerò cæſos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebant, quod fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totam regionem percurrerant impunè diripiendo, captiuosq; abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amozis accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt uſi. Hebræi uerò terrā eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant, Iobacchus uerò septentrionale, qui in Iordanē influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum rex, in auxilium Schonis amici & socij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret, nihilominus uictoriam sperās, uirtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua spe frustratus & ipse in prælio perijt, & exer-

citus ad unum est deletus. Moyses uerò Iobaccho fluuio superato, regnū Ogis ingressus urbem unam post aliam subuertebat, habitatores internecione uastans, qui omnes eius terrę homines diuitijs & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam uir heroica specie corporis, ne uiribus quidem ac uirtute fuit inferior: cuius roboris & staturę argumentum exstabat in expugnata regia urbe Ammanitidis regiōis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouę longitudine. Huius uiri casum non solum præsens Hebræorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorū successuum illis causa est facta. Sexaginta em̄ oppida egregiē munita de eius ditione ceperunt, & ex praeda tam priuatim quā publicē sunt locupletati. Post hæc Moyses castra Iordanem uersus mouet, & campum magnum ē regione Hierichuntis, ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamū ferēs. Iamq; in tantum creuerant Israelitarum animi, ut nihil magis quā pugnas ac prælia cuperent: & Moyses utendum hac promptitudine suorum ratus, uictimis deo pro gratiarū actione mactatis, epuloq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem uastandam misit, urbesq; gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate. Caput VI

Num. 22
23. 24

Balacus Moabitarū rex, habens uetere amicitiam & societatem cum Madianitis, cum res Israelitarū in tantum crescere uideret, cepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim deum uetare, ne Hebræi quicquam ulterius præter Chananaeam usurpare appetant: atq; ita non satis consultē de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de cōmunibus cōmodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam ultra Euphratem, nobilem in eis locis uatē, & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimū quenq; , rogantes ut ueniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mēse adhibitis, cōsulit deū, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia. qui cum uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi nō deesse uoluntatē illis gratificandi, sed obstare deum, cuius beneficio debeat gloriam ex ueris hætenus prædictionibus comparatā. nam exercitum illum quem ipsi execratum uelint, esse deo longē carissimum. deditq; consilium ut ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacē cum illis quibuscunq; conditionibus facerēt. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus urgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, deum consulit. Deus uerò offensus iubet ut legatis assentiatur. is ratus deū hæc seriō iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundem autem cum uentum esset in uiam quandam angustam inter duas macerias sitam, occurrit ei angelus: quo animaduerso asina qua uehebatur declinās appressit eum ad alterū septum, nihilq; mouebatur uerberibus fessoris pressuram molestē ferentis: cumq; nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finē faceret, tandē procumbens deo sic uolēte humana uoce Balamum incusat, quod nunquam antehac læsus sæuiret in se, non intelligens deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermo

ne dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgans uerberatorē, quod iumentum nō esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra dei uoluntatē facienti. Tum uates territus uolebat retro abire: sed deus iussit eū pergere quō instituerat, modo ne quid aliter agat q̄ diuinitus admoneretur. His mādatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à rege honorificentissimē, uoluit ad quendam montem deduci, unde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus uerò ipse cum regio comitatu deducit uatem in montem proximē imminētem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est factum, mactat uictimas, ut uictoriam præfagire posset. deinde sic fatur: Felices uos quibus deus largam bonorū præbet copiā, & prouidentiam suam perpetuā ducem & auxiliatricem annuit. quoniā nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem deus uos solos hominum complectitur, & ut omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam uos misit, & posteris uestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria uestri nominis implebitur uniuersa terra simul & mare, adeoq; multiplicabitur gens uestra, ut nulla nō orbis regio uestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus uos exercitus & admiratione dignissimus, ex uno parēte in tantum auctus. nunc uobis parum amplum pro dignitate ac numero domiciliū Chanana cōtinget, sed totū olim terrarū orbem habitationi uestræ destinatum scitote, ut tam in insulis quā in continente sit uobis degendū præ multitudine ipsis cæli stellis numero æquiparādā. Cumq; tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad summam rerum copiam deesse patietur in pace, & in bello uirtutē uiris addet. inimicis nostris in mentē ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos arma sumere uelint. non enim reuertet ē tali prælio uictor, qui lætitiā cōiugibus ac liberis afferat. Tanta uobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahare, & quod deest addere. Talia uates fatidica uoce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignē ferēte, & pacta nō seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductū: uenisse eum ad execrandum hostes, quos nūc mactos uirtute ac pietate caneret. Ad quē uates: Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis sitū esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu? ipse uoces quales uult profert & oracula, nobis nec sciētibus nec cogitantibus. Equidē satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eaq; causā ueni ut uoluntati tuæ morem gererē. Sed potētior est deus quā mea uoluntas, qui contra dei uoluntatē ad gratiam hominum loqui proposueram. quamprimū enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certē nihil in horum laudē dicere in animo habui, nec quæ deus eorum generi dare decreuit, cōmemoranda putauī: sed numē illis propiciū, quod gētis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc uerba mihi subdidit. Nunc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rē gratā facere, quorū preces me nō decet nō admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortē deū flectere possim, ut execrationib; hoc genus hominū deu-

uere liceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne iteratò quidē sacro pote-
 statem deuouendi impetrauisset, collapsus in faciē pronus prædicebat quic-
 quid euenturū esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarum quædam non-
 dum conditæ uidentur, quæ uerò extant earū res terra mariq; gestæ ita præ-
 dictionibus responderunt usq; ad nostram memoriā, ut facilis sit cōiectura,
 reliquum etiam eius oraculi non uanum fuisse euentū aliquando comproba-
 turum. Balacus autem ægrè ferens expectationē frustratam, sine honore uir-
 tem ablegat. ille domum repetens, cum iam Euphratē attigisset, accito Bala-
 co & principibus Madianitarū, Balace, inquit, uosq; Madianitæ, quandoqui-
 dem necesse est ut uel præter dei uoluntatem uobis obsequar, Hebræorum
 quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia famēue,
 aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ,
 nequando talis clades incidat qua uniuersi de medio tollant. interdum tamē
 quædam uitari nō poterūt, quibus ad tempus afflicti, mox magis q̃ antē flore-
 bunt, castigatione tali ad sanitatē reuocati. quapropter si breuem uictoriam
 de illis consequi quæritis, hoc consilio uoti compotes efficiā. Filiarū formo-
 sissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quantum
 fieri potest cultas ac ornatas mittite, ut circum castra obuersentur, & iuueni-
 bus cōplexus expetētibus faciles se præbeant: ubi uerò cupidine captos uide-
 rint, subito se proripiant. cumq; rogatæ fuerint ut maneat, nō annuant, nisi
 persuasis, ut relictis patrijs legibus & cultu dei à quo illas acceperunt, Madi-
 nitarū & Moabitarū deos uenerentur. sic enim deum iratū sibi reddent. Post
 hæc monita abiit. Madianitis aut ita ut moniti fuerant filias mittentibus, He-
 bræorum iuuenes pulchritudine puellarū capiuntur: & in colloquiū uenien-
 tes rogant ne sibi uoluptatē ex earū pulchritudine capere inuideāt, neue con-
 suetudinē eorum auerfentur. Illæ libenter & uerba iuuenū & cōplexus ad-
 mittunt: iamq; blanditijs illectos, & cupidine seruētes relinquere parāt. tum
 illi tristes mulierū discessu, precibus instant ne se relinquunt, sed futuræ con-
 iuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneat. hæc promissā iu-
 reiurando confirmabant deū testē inuocando, & lacrymas fundendo, quò
 magis eas ad miserationem flecterent. tum illæ postquam omnino captos &
 consuetudine sua deuinctos animaduertērūt, sic respondēt: Optimi iuuenes,
 non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentū ac domesticorum
 affectus: neq; inopia talium rerum huc ad uos uenimus, aut formam corpo-
 ris nundinaturę preces uestras admissimus: sed persuasę uiros esse bonos hac
 hospitali gratia non dedignatæ qua uos opus habere uidebamus, faciles nos
 uobis præbuimus. Nunc quandoquidē amare uos & abitionē nostram mō-
 lestē ferre asseueratis, ne has quidē preces auersabimur. quare si beneuolētiæ
 conjugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere pōtest, libet̃er uobiscū
 ut legitimæ nuptæ conuietura sumus. ueremur enim ne libidine exsatiata, cū
 iniuria & contumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ so-
 licitudini ueniā uos dare æquum postulamus. Illis uerò quolibet modo fidē
 duros se pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoqui-
 dem, inquit, ita uobis uidetur, & mōres habetis ab omnibus alijs diuersissi-
 mos, ut cibus etiā proprijs uestro mōre utamini, nec potum cum alijs cōmu-
 nem

nem sustineatis, necesse est si uultis nobiscū uitam degere, deos nostros colatis: neq; enim alio argumento persuadebitis amorem istū uos nō fingere, nisi eosdem nobiscū deos adoretis. Nec absurdū fuerit aut uitio uertēdum, si terræ in quam uenistis peculiare deos colere malitis: præsertim cū nostri per omnes regiones honorentur, uestrum nemo præter uos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut igitur cæterorū more uobis est uiuendum, aut alius orbis quærendus, ubi soli iuxta uestra instituta uitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quō trahebantur sequentes à religione patrū desciscunt: & plures deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciūt: cibis quoq; indifferenter utebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebāt: ut iam tota castra iuuenū impietas inuaderet, & seditio priore peior glisceret, & auita religio in extremum periculū deduceretur. iuuetus enim gustatis semel peregrinis morib. inexplēbiter in eos ferebat: & si quā nobilitate à maioribus accepta præcellebant, unā cū reliqua turba corrūpebantur. Zambrias etiā Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynastæ, iussus ab uxore, & cōtemptis in eius gratiam Moyse placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena cōiuge nō dissimulante se oblectabat. In hoc rerū statu Moyse ueritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata cōcione, neminē quidē nominatim accusauit, nolēs in desperationē adducere eos qui tantisper dum latere se putāt, ad sanitatē reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maiorib. eorū decorā, q̄ uoluptatē pluri q̄ deum & religionē facerēt. Expedire illis ut dum tēpus est resipiscant, & nō legū contēptu, sed cōpescendis prauis cupiditatib. sortes se uiros declarent. absurdū præterea dicebat, q̄ cum in deserto modestē uixissent, nūc in bona regione ita bacchantē, & quæ per inopiā quæsiuerant, nunc per affluentia perditū irēt. Talib. dictis conabat iuuentutē corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tum Zambrias insurgens: Tu, inquit, Moyse tuis legibus utere, quib. iam longo usu robur addidisti: quod ni fecisses, sæpe iam poenas dedisses, & tuo malo nō esse Hebræis imponendū didicisses. me certe nunq̄ ad tua tyrannica iussa obstrictū habebis. neq; em̄ aliud hætenus, q̄ sub legis ac religiōis prætextu nobis seruitutē, tibi principatū malitiosis artib. adstruis, uoluptatē nobis ac uitæ licentiā adimens, quæ liberorū sunt, & sub nullius imperio degentiū. hoc enim uel Aegyptiaca seruitute fuerit grauius, in quēuis tuis legib. pro tuo libitu animaduertere: cū ipse multo dignior sis qui puniaris, quando quidē abrogatis quæ omniū cōsensus approbat, plus tua q̄ cæterorū mortaliū placita ualere postulas. ego quæ nūc facio, quia bene facta iudico, ne fateri qdē in hoc cōctu grauabor, mulierculā alienigenā me duxisse. audis à meipso mea facta, ut ab ingenuo. neq; em̄ latere cupio: Sacra etiā dijs facio præter consuetū, quia id æquū censeo, ex multis mihi ueritatē quærere, & nō sicut sub tyrānide uiuere, de unius tantū fiducia pendētē. nemo mihi rem gratā fecerit, q̄ in rebus meis meipso plus arbitrij habere uoluerit. Hæc Zābria, p se & quibūdā sui similib. afferēte, populus quiētus expectabat quō nam audacia hæc esset euasura, maxime q̄ uideret legislatorē amplius nolle cōtendere, ne hominē insolentē iritiorē redderet. uerebat enim ne plures talis in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent.

Atq; ita tum concio dissoluit. ac fortasse ulterius malū hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, tū patris dignitate, iuuentutis faciles princeps, Eleazari pontificis filius, & Moysen magnū patrum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciā: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, uindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quod exempla primatū in utramuis partem plurimū ualeant. Cumq; tantō esset animi & corporis robore, ut non temerè aliquid arduū aggrediretur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentoriū uadit, & eodem ictu ipsum unā cum Chosbi transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam uirtutis æmulationē accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetū, & bonam illorū partem ferro cōficiunt, reliquos infecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorū petulantia cōhibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, q̄ quatuordecim millia uirorum desiderarent. Hanc ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gentē internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum antè non oportuit, dixerimus. Balamū illū, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consiliū dedit, quo effectum est, ut quibusdam infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam

Num. 31 Balamum tanto honore dignatus est propheta, ut oracula eius suis literis inscriuerit: cūq; nihil uetaret quin ea pro suis ederet, nec ullo teste id factū eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria nō fraudare. Sed hæc quisq; ut libuerit ita consideret. Moyses autem ut dicere cōperā, in Madianitas misit exercitum duodecim milliū, singulis tribubus mille militib. imperatis: eisq; copijs Phineē præfecit, cuius opera leges uindictas, & de Zambria uiolatore earum poenas exactas paulo antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moysē duabus cum dimidiata tribubus concessa. Cap. VII

Madianitæ uero intellecto hostium aduentu, & quod iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quā in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstō erāt, impetus eorū pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarū est cæsa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fusis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas unā cum mulieribus interimendo, solis parcentes uirginibus: hoc enim Phinees à Moysē mandatū acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, bouum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, uasorum aureorum & argenteorum magnū numerum, quibus in domestica supellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiorē uictu delectabant. Abductæ sunt etiam uirgines circiter triginta duo millia. Moyses autem partitus prædam, quinquagesimam eius partem Eleaza-

ro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimā: reliquū uero populo distribuit. quo factū est ut deinde suauiter uiuerēt, opibus uirtute quā sitis, otium quoq; ad fruendū nacti. Moyses autem iam admodū senex Iesum designauit, qui sibi in pphetē & ducis (si opus foret) munij succederet, deo ita iubente ut hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus, Moyse præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & alijs rebus abundantes, de cōmuni consilio rogant Moysen, ut sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo antè bello capta fuerat. esse cū pascuis uberem. Ille uero suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiae prætexere, conuitio uiros excipit, meticulosos simulatores dictitās. Velle eos in otio luxuq; terram cōmuni Marte quæsitam possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferētes, terram ultra Iordanem à deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui uidentes eum iratum, ne meritò irasci uideretur, respondent se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiā labores fugere, sed hoc tantū agere, ut præda in locis cōmodis relictā, expeditiores ad certamina fierent: paratosq; se aiebant, si oppida ad tutelam liberorū & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunq; ducerentur sequi, & cōmunibus militare auspicijs. Tum Moyses comprobata eorū uoluntate, aduocatoq; Eleazaro pontifice & Iesu, cæterisq; magistratibus, concedit illis Amoritidē hac conditione, ut simul cum cognato populo aduersus cōmunem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia confecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyses quoq; in eadem regione decem urbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarū tribus asyla sanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte cōmissa eò confugissent. statuitq; talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex uiueret sub quo cædes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij uerò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, duntaxat extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis cognatis esse uoluit, alijs non item. Cæterum oppida refugij fuerunt hæc: ad fines Arabiæ Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gaulademan. & post captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus esset quidam è primatibus Manassitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum sexus relictis, tribules eius uiri insignes Moysen consulunt, an filiarum eius in diuisione & fortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit, si in domum tribulis nuptū darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atq; hac occasione instituit, ut cuiq; tribui suæ sortes perpetuò manerent. Quūq; iam de quadragesimo migrationis anno triginta tantum dies superessent, aduocata concione ad Iordanem eo loco ubi nunc oppidum Abila uisitur, agrum habens palmetis consitum, ubi populū omnem præstò uidit, in hunc modum uerba fecit.

Moyse

Moyſis leges, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus. Cap. VIII

N Iri cōmilitones, & longi laboris ſocij, quoniā deus ita uult, & ætas c x x annorum exacta poſtulat, ut ex hac uita diſcedam, & rebus ultra Iordanem gerendis intereſſe me deo non eſt uiſum, æquum duxi, ut quantum ad ueſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideā, ut pro cōmonſtrata ad eam uia, ſempiterna apud uos memoria dignus habear. Age igitur, ubi prius in quo tam ueſtra quā poſteriorū beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga uos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac uita decedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, uel quòd antehac ueſtris commodis indeſinenter ſeruiens nunquam uos ſefelli, uel quòd anima prope exitum cōſtituta in omni uirtute ac ueritate ſeiſa melior redditur. Filij Iſraelis, una omnib. hominibus felicitatis eſt cauſa deus propitiuſ: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt. cui ſi uos tales præſtiteritis, quales ipſe poſtulat, qualēs ue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquā non macti uirtute, emulandiq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui cōſequemini. Tantū uolūtati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religiōe per contemptum quicquā nouate. Quod ſi feceritis, bello præſtantiffimi inter omnes gentes, & omnib. hoſtibus inſuperabiles eritis. nam auxiliante deo minæ omnes facile contemnuntur. Cæterū uirtutis præmia magna per omnem uitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primū eſt ac potiſſimū præmium: deinde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter uos inuicem utentes & uitam beatam ducetis, & gloriā tum apud exteros tum apud poſteros immortalē conſequemini. Hæc uobis ſunt ſperanda, ſi leges monitu dei me perferente ſcriptas nec ipſi uiolētis, nec alios uiolare patiamini; & harū intellectū ac uſum nunquam non meditemini. Ego uerò cōmodis ueſtris lætus diſcedo, uoſq; pietatis ac prudētiæ legibus, & uirtuti ducum ac magiſtratuū commendando, qui incolumitatis ac felicitatis ueſtræ poſthac curam ſunt habituri. Deus aut ſub cuius ductu hætenus egiſtis, & cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percepiftis, nō deſinet uobis proſpicere, ſed quā diu ipſum & pietatem colueritis, tam diu ſub eius præſidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui uobis optima monita ſuggerant, quibus parentes beati eritis, nimirum pontifex Eleazarus & Ieſus, & ſenatus ac primates tribuū, quibus caute uos difficiles præbeatis, ſcientes quòd qui bene parere nouit, etiam bene imperaturus eſt ubi ad poteſtatē peruenerit: né ue in hoc libertatē ſitam exiſtimetis, ſi mandatis principū obmurmuraueritis. nam hætenus in cōtumacia contra benefactores libertatem reponēbatis: à quo uitio ſi uos in poſterū ſeruaueritis, res ueſtras in meliore ſtatu uidebitis. Abſit aut ut ita in hos exaſperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduiftis. meminiftis enim quòd ſæpius à uobis de ſalute periclitatus ſum quā ab hoſtibus. quod non exprobrandi cauſa dico: nolim enim uos hac cōmemoratione in exitu uitæ contriſtatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo uos tuli: ſed ut admoniti in poſterum ſapiatis, id quod in ueſtram etiam rem futurum eſt. & ne in præpoſitos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occu-
pata

pata Chananæa potiemini. alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & uirtutis cōtemptum prolabamini, deum fautorem nequaquam estis habituri, quem si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terrā uirtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quā late patet orbē dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis. quò si uentum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quo minus periculi sit, ne illas uiolētis, post uictoriam neminem hostium superesse patimini: idq; rebus uestris conducibilius existimate, ne cum illis uiuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionē corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad unū tolli iubeo, ferroq; & flammis ita deleri, ut etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius conseruabitis. Verū ne per ignorantiam meliorum natura uestra in deterius deprauetur, deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quā priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codicem, leges scriptas & instituta bene uiuendi continentem. Illi uero soluebantur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoresq; quanta pericula pertulisset, quāq; alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro solliciti, quòd non essent talem principem habituri, ac ne deum quidem æque propitium Moyse non amplius deprecatore: tum pœnitētes eorū quā in deserto per furorem contra illum cōmiserant, grauissime dolebant: ita ut totus populus lacrymans nullam consolationem admitteret. Moyses uero solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur, atq; ita tum cōcio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operæ precium duxi, leges talis latoris maiestate ac uirtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis seculis instituta. Extant autem omnia quæ ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa liceat asserere: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim ut quāque à deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: quā de re lector admonendus erat, ne si quis fortè ex contribulibus in hæc nostra inciderit, calumniam temere struat, quasi parū sincere scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo aut eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritusq; gentiles pertinent: quæ uero ad priuatam consuetudinē aut contractus uel cum exteris uel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & sacrorum causis deo fauente scribere est animus.

Postq̃ acquisita Chananæa terra, urbibusq; conditis, uictoriæ fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata obseruādo rem deo gratam facietis, & partam felicitatem constabiliētis. Vrbs sacra sit una in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quā deus per oraculū elegerit: & templum in ea sit unum, & altare unū ex lapidibus non politis, sed collectitijs constructū, qui inducti tectorio, decorā & mundā speciē præ se ferāt: ascēsusq; sit ad illud nō per gradus, sed terra leniter p̃ accliuē aggesta: in alia uero urbe nec altare sit ullū, neq; templū. deus enim unus est, & Hebræorū genus unū. Qui cōuitiū deo fecerit, lapidatus per diē p̃decat, deinde ignominiose & obscure sepeliatur. In sacram urbē & templū ter in anno cōuentus fiat Hebræorū ex uniuersa

Leuit. 4
Deut. 16

uersa eorum ditione, ut deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac cōuiuia mutuam beneuolentiā alant. Expedit enim ut inter se noscantur, quibus idem est genus, quicq; eisdem studijs delectantur. Id uerò ex huiusmodi congressib. facile cōtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contrà qui nunquā conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

- Deut. 18** Sint præterea decimæ fructuū seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac **Leuitis** debentur, quibus in patria uenditis, pecunia inde redacta in sacra urbe infumatur in sacrificia & conuiuia. Aequum enim est ex prouentu terræ à deo datæ in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neq; enim quicquam deum delectat cum iniuria coniunctum: neq; maior est turpitudine, quam quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedē pro admissura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem deo sacrificare est licitum. **Exo. 21** Dijs alienis nemo male loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda. Nemo ueste è lino & lana contexta utatur: est enim solorum sacerdotum. **Deut. 17** Septimo quoque anno, quando per Scenopegiae festa apud Sanctam urbem sacrorū causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, unde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonū est ut inscriptam in animis nunquā delendam memoria retineant, sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentium conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuersetur, & quantas poenas contemptus eius incurrat. **Deut. 6** Pueri etiam ante omnia leges ediscāt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, incunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto præstitit. æquū enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua, & in brachijs ostentanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; conspicua sit dei erga populum suum benignitas. Oppidatim præsent septem uiri probatæ uirtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu **Leuitica**. Quibus indicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec cōuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoq; assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid uisum fuerit, illorum sentētia ualere debet, nisi constet pecunijs esse corruptos, aut manifestē coargui possint non rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnib. alijs rebus antepondere. Hæc enim iniuria in dei contumeliam recidit, quasi uero is infirmior sit habendus, quam illi quorum potentia metu præter ius fertur calculus. nam dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quam deum facit. Quod si iudices nesciant de negotio ad se delato pronunciare, sicut interdū accidit.

accidit, in sanctam urbem integram causam relegend: tum uero pontifex & propheta unà cum senatu quod uisum fuerit decernant. Vni testi fides nō Deut. 19 habeatur, sed tribus, aut ut minimum duobus, quorū testimonium uita ante acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testē esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut pre metu non uerum testimoniū deposituros. Quod si cui falso testi creditū fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei poenae sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauate hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio Deut. 21 in aliquo agro commisso, si autor nusquam compareat, neque suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmijs. quod si nullus existat index, magistratus oppidorum uicinorum agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidū, eius oppidani emptam iuuenecam & adductā in tesqua nec sementi nec plantationi idonea neruis ceruicis abscisis cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencae sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere proclamant, eamq; nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse. inuocentq; deum ut propitius factus nunquā posthac in ea regione tale malū accidere permittat.

Optimū quidem est optimatum regimen; & in sic administrata republica uiuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed præstat ut hac contenti in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, deum habere præsidem. Attamen si regis uos cupido coeperit, nemo sit nisi uestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cum cæteris uirtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & deo quàm suæ sapientiæ tribuat, nihilq; præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat uxores, aut pecunijs equis ue plurimis gaudeat: quarum rerū copia facile contemptor legum posset euadere. & si talibus studijs plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quàm rebus uestris expedit. Terminos terræ mouere non est fas, nec propria, nec aliena, dummodo pacata: sed religiose cauendū, ut tanquā dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legum præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur. Deut. 19

Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium usum conuertere. intempestius enim est talis fructus. quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius usus nec deo conuenit, nec domino. quarto uero anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam urbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiujs cum amicis consumat, & cum pupillis ac uiduis. quinto demum anno arbitrato suo fructus colligat. Agrum uitibus confitum ne semines. sufficit enim quod hanc plantam nutriat, nec opus est ut & aratro uexetur. Bubus aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agēda. Semina quoq; debent esse pura & impermixta, nec duūm simul aut trium generū sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq; diuersi

generis iumentorum coitus sunt admittendi. uerendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, ut solēt à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum est autem magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidē leges dissimulant, dum officio suo nusquā deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciāt, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, ut hæc tanquam à fortuna obiecta in usum suum conuertant & alimoniam. De uindemia quoq; racemuli relinquātur pauperibus: similiter de oliuetorū fructu nōnihil, ut sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantū ex negligentiori collectiōe decedit, quantum accedit ē pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq; suis tantum modis prouideat, sed inopum quoq; rationem habeat. Nec bubus in arca triturantibus os obligandum est. non enim æquum est uetare laboris socios quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcendi, sed sinendi ut tanquam proprijs se satient: & siue indigenæ sint, siue exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre uero secum non liceat.

Neque uindemiantes uetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à deo concessis inuidere tantillū concupiscentibus, præsertim quum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur, Israelitas quidem ut socios, & quib. propter cognitionem liceat hoc facere: aduenas uero hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia non in hoc deus abundantiam bonarū rerum largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: uolens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest, benignè cum illis cōmunicant. Qui uerò contrā fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem hanc poenā sustineat, eo quod cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in Aegypto & deserto sitis perpessi, aliorum miseras non negligatis. & dei benignitate amplas facultates consecuti, ex his nōnihil per compassionem egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quottannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoq; anno est conferenda, quæ in egenas uiduas & pupillos distribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit deo gratijs actis, & sacrificijs iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerāt. Hæc omnia ubi quis perfecerit, & utraque decimas tum quæ Leuitis debētur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat ē regione templi, ante omnia deo gratias agat, quod ab Aegyptiorum graui seruitute liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: testatusq; decimas se iuxta Moysis legem soluisse, precetur deum, ut tum sibi priuatim, tum Hebræis publice propitius & quæ bona hactenus dedit, conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

Vbi

Vbi ætas maturuerit uxores ducant uirgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit uirginem, ne sibi coniungat alteri maritatem, ne ue priorem eius uirum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendâ dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrû deus non admittit. atq; hæc ita obseruari ualde interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, & ad studium uirtutis erecta, si non è turpi aut illiberali matrimonio sint prognati.

Si quis aliquam pro uirgine desponsam postea talem non inuenerit, in ius uocatam accuset, afferatq; argumeta quæ habet: puellæ uerò causam agat pater, aut frater, aut q post hos genere uidet proximus. Et si quidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat. cæterum temeritatis & petulantia qua in fontem detulit, poenas luat quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mactæ nomine numerare cogatur. Quod si uitiata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum sollicitè pudicitiam usq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, uiuens exuratur. Si quis duarum uxorum maritus propter amorè, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit, alteri uerò minus: si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quod sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenituræ, ut duplicem facultatum paternarum partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu grandior propter matrè negligentius à patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ ut se præberet, simul cum ea capitalis esto. fontes em sunt ambo: hic quia puellæ persuasit ut liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc uerò quia lucro aut uoluptati succubuit. quod si solitariam alicubi nactus, ui oppresserit, solus det supplicium. Qui uirginem nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quod si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ precium numeret. Qui à coniuge quacunque de causa, ut sæpe hominibus usu uenit, disijgi postulat, scripto ei securitatem faciat, quod eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi: alioqui diuortium non permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior reducere eam uoluerit, non licet ut ad eum redeat. Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine uocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc è republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo uicturæ. quod si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quod uolentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante uerò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tandem res euadet: uxor fratris soluto uiri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti

Deut. 24

Deut. 21

Deut. 22

Leuit. 25

- memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidē è curia discedet, in omnē uitam
Deut. 21 notatus ignominia: mulier uero cui uult nubito. Si quis uel uirginem uel
 maritatum captiuam abduxerit, eiq; legitime coniungi uoluerit, non antè ius
 esto cubile eius tãgere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos
 & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata tum demū ad
 nuptiale conuiuium ueniat. Bonum enim & iustū est, ut qui mulierem ex qua
 liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tantum uolu-
 ptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autē luctus triginta diebus,
 tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptijs dare operam
 liceat. Quòd si satiata cōcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fue-
 rit, ne pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire
Deut. 21 maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; è iunioribus
 parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contu-
 macia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fue-
 rint, hos primum uerbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iu-
 dices. dicantq; non uoluptatis causa in matrimonium se conuenisse, neq; ut
 collatis in cōmune facultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos acquire-
 rent, qui se in senectute nutrant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos au-
 tem à deo cum gratiarum actiōe ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei
 parentes quæ ad eorum salutem & institutionē pertinere uisa sit. nūc quo-
 que quando iuuentutis erratis ignoscendum est, satis sit quòd officij hæte-
 nus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiam deus læsis parentibus
 offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam
 existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio.
 quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius absit ut tu facias pericu-
 lum. His uerbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inscitiam cōmis-
 sis debetur uenia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem, & ad paren-
 tum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas uideāt.
 quòd si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in pa-
 rentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbem sequente
 turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnib. ad spectan-
 dum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocūq;
 legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus
 quisquam expers terræ iaceat, ultra quàm iustum est, pœnas exsoluens.
Deut. 23 Mutuum dare ad usuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neq; po-
 tum. non enim iustum est redditus captare ex fortunis tribulum, sed præstat
 opem ferre illorum necessitatibus, et ad lucrum imputare eorum gratiarum
 actionem, & dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet conse-
 qui. Qui uero acceperint mutuò siue pecuniam, siue fructum aliquem aridū
 aut liquidum, ubi deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, ala-
 cres restituāt eis qui mutuauerūt, quasi sua reponētes, & usuri denuò si opus
Deut. 24 fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferenda
 pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est expectandum. is uero qui as-
 ferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se uenit. & si qui-
 dem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec red-
 datur

datur mutuū. sin autem pauper, restituat id creditor priusquā sol occidat, maximē si uestimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoqui dem deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet nō esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui uerò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quincuplum numerandum est. Qui uerò mulctam soluere non ualet, in seruitutem uindicetur. Qui tribuli in seruitutem est uenditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur.

Quòd si in herili domo prolem è conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unā cū filijs & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatq; sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus, in De ut. 22 quas errātes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se referuet, deum testatus quòd aliena usurpare nō cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus q̃ proprium. Viam ignoranti cōmonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, confestim uindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. quòd si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autē reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedē medici. Qui mulierē uterū gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto foetu populū uno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniā det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det poenas capite: quandoquidem uitam pro uita reponi iustum est. Venenum neq; letale, neq; aliās noxium quisquam Israelitarū penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctet, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos uenenum parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit aliū, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam dominus iugulet. quòd si in arca quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui uel in cibum ueniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bōs interfecerit, ipse quidē lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quā qui percussit, & precium utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, non ut aquatio non sit li-

bera, sed ut absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam nò clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet: tecta quoq; circûsepienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant ac decidere. *Dent. 24* Deposito tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neq; uir, neq; mulier, etià si nemine coarguente ingentè auri uim lucrifactor sit. in uniuersum enim dàda est opera ut sua cuiq; còscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem dei respectus habendus est, quem nemo malus unquam potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando deum testem faciat, quòd nihil sua uoluntate aut malitia sit perditum, nec usum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. quòd si uel minima commissorum parte usus pòst perdiderit, ad redibendum quod accepit, in solidum condemnetur. *Ibidem* Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperem mercede sua defraudet, memor quòd is uice agri & facultatù hoc à deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddendum, cum constet deū nolle ut operarius laboris sui fructu careat. *Ibidem* Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam uirtutem digniores miseratione, quòd è talibus nati sint, quàm odio propter illorum uicia. Neq; patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui uiriliter & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modò posteritatè quantum in se est, sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quòd effœminato primum animo etiam corpora habet muliebria. similiter abhorreere oportet quicquid inter portenta ducitur. Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal. Hæ pacis leges & instituta sunt, & deus propitius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem ut ullum tempus ueniat quod hæc in nouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines uel spòte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, ut scientes quid opus facto sit, cum usus erit in pròptè habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitq; deus ut terrà quam uobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostib. incurfantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrù legibus & institutis, in contrariam disciplinà uos inducat: utq; in perpetua legù à deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella uero uel uobis uel uestris posteris gerenda; *Dent. 20* extra fines deus auertat. Cæterù cum bellum instabit, caduatores primù ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quamuis & copiæ uobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem quod

quod æquū est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis uiribus tribuētēs ius in armis reponant, exercitū contra eos educite, imperium deo committentes, creato uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, & quasi proimperator. multorum enim imperium nō modo moram affert rebus strenuē gerendis, sed nō rarō plus nocet quā prodest. De lectus autem habendus est uirorum tantum robore tam animi quā corporis præstantium: ignaui uerō minimē admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionē potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrū annum illa sunt usi: tum qui plantata uinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata uxore nondum eam domū duxerūt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis uoluptatibus, in gratiam uxorū parum fortiter rem gerant. Castris autem positis caute ne quid asperē ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si uox eis daretur expostulatura uobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliō migratura.

Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterūt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs sunt delendi.

Cauete autem, maxime in bello, ut neq; mulier habitu uirili utatur, neq; uir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moyses reliquit. Leges uerō antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus.

Deut. 22

Deut. 30. 31

32. 33. 34

I

Deut. 17. 21

Deut. 17. 21

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus deo commendauit, sicut contra diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent. deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro uolumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposituerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mādauit, ut occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta poenas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius ut par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis urbe inter duos mōtes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & unā cum illis Leuitas ac sacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fausta leges dei & religionem seruantibus, & Moysis constitutiones nō uiolantibus, alteros uerō acclamationibus hoc approbare: & rursus his precatibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobātes. & tam faustas ominationes quā deuotiones in literas retulit, ut in perpetuum cuius eas discere liceat: quæ tandē huic aræ inscriptæ sunt ex utroq; latere, quā populus iussus est stare, & holocaustomata offerre,

& post eam diem nunquam alias uictimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quæ Moyses præcepit, & quæ Hebræorum gens indefinenter obseruat.

Dent. 29 Postridie populo cum uxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipijs quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custodiam adstrinxit: utque dei uoluntatem diligenter expenderent, neq; cognationis gratiam, neq; periculorum metum, neq; ullam aliam causam tanti facerent, ut eam potiore legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum unus aliquis, siue urbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent. quam si uicissent, à fundamentis ut desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipsius si fieri possit superesse paterentur. sin uerò id efficere non ualerent, nec poenas meritas exigere, saltè testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus in foro iureiurando firmavit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quibus iam diximus. Sed & Iesus superstitie etiam tum & præsentis Moyses uaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, uel foris bello administrando, uel domi ferendis legibus: & ad uiuendi rationem recēs institutam eos præparans, diuino monitu se prælagire aiebat, quòd si patriam religionē uiolarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & urbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta uictoris uenundandos, seruiturosq; gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atq; inutilem errorum poenitentiam acturos. Deum tamē ipsorum conditorem, & urbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autē fore, ut non

Dent. 31 semel tantum amittat, sed sapius. Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Chanaan eos exercitum duceret, affuturumq; coeptis eius deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo, & deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi uiuens adhuc & uobis presentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus uestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibendis: et quia laborem meum ac sollicitudinē dum uestrum statum in meliorem fortunam reducere conor, propicius semper adiuuit: imò uerò ipse & exorsus est rem & absoluit, me ministro usus & uicario in obcundis quæ ad uestram felicitatē pertinere uisa sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam decedam, eius potentia, qui & in posterum uobis non deerit, dignas laudes repēdam, meq; hoc debito exoluam, uestraq; memoriæ cōmendem, quòd hunc solum colere & uenerari conuenit: & leges eius habere in precio, ut quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum à propicio conferendis, longè sint anteponendæ. Grauis enim aduersarius est uel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatē adimi sentiat. Dei uerò indignationem absit ut experiamini, quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc postrema uerba Moyses loquēte, & singulis tribubus sua fata aperiente, uniuersa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangētes dolorem ob futuram ipsius mortem conceptum declararēt. quin & pueri præ mororis impotentia plorantes

rantes præ se ferebant, quòd tanta esset uiri uirtus ac magnificentia, ut ne illam quidem ætatem latere posset. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, utros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligētes quali orbarentur antistite, futuram suam conditionē lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquam eius uirtutem satis degustassent, iam cendum eo, seq; destituendos uidebant. Quantus autē fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturā capere licet ex eo quòd tū prophetæ accidit. Quam uis enim persuasissimum semper habuit, nō esse instante morte dolendum, ut quæ præter dei uoluntatem ac naturæ leges non ueniat, uiso tamen affectu populi, à lacrymis temperare non ualuit: dum uerò eò proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cum flētū sequebantur. Tum Moyse his qui longius aberant manu mota significauit ut consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lacrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi uerò & hanc extremā gratiam ei referendam existimantes, ut quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lacrymātes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus. Ut uerò in mōte Abari uocato constitit, qui celsus eregione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananæ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cumq; post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu ultimum uale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in uallem quandā est ablatu. In sacris autem uoluminibus scripsit se mortuum, ueritus ne propter excellentem eius uirtutem à deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus uniuersum centum uiginti annorum fuit, cuius tertiā partem in imperio exegit, uno mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optime nosset exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur, & nomina tantum eorum ex his quæ in alijs hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tūc prophetæ mors. nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Moyse exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI AN TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram
eorum forte diuisit tribubus. Cap. I

Dixit Moyses, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatum, officiumq; memoriæ uiri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq; exploratores in Hierichuntem, quo mentē eorum & uires cognosceret: castra deinde mouet maturē Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atq; etiam Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatę Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananæa pars septima: reuocauit eis in mētem quid Moyse fuissent polliciti: rogauitq; ut in eius gratiam qui ne ultimo quidē uitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter communem utilitatem, alacriter præstarēt quæ promiserant. illis uerò imperata haud grauatim faciētibus, armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquam metatus est, cōmodum speculatores aderāt, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum urbem per ōcium considerauerūt, & mœnia quaparte magis aut minus erant munita, & portarum quēnā assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquā obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatē hospitum consuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicantur. ut uerò sub uespērā secesserūt in quoddam diuersorium non longē à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est regi cœnanti, uenisse speculatum quosdā è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantū curare quomodo latenter se subducāt. Ille uerò confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos ut causam aduentus sui aperiant. quos ubi aduentare Rachabe cognouit, fortē enim lini manipulos siccat in mœnibus, speculatores his contextit. missis autem à rege dixit, hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi detrimentū aliquod reipublicæ allaturi, paruo negotio posse ab insequentibus de uia retrahi. Tum illi decepti à muliere, quam seriō loqui putabāt, ne perscrutati quidē diuersoriū abierunt. et excurrentes per uias quibus uerissimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebant, uestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autē tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quāto suo periculo salutis eorum consulisset, ut quæ in dolo deprehensā poenam capitis cum tota familia regi erat datura, rogatosq; ut occupata terra Chananæa memores beneficij gratiam sibi rependerent pro accepta salute, iussit ut bono animo abirent: iureiurando prius delato, quòd expugnata urbe, & alijs iuxta ipsorum decretum internecioni traditis: mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum

euentum sibi deū iam antè significasse: illi & in præsens ei gratias agūt, & in futurū abunde relatu-
 ros iureiurādo confirmāt, & hoc consiliū dant, ut cum præsenserit urbem expugnandā, contractis facultatibus & propinquis intra
 diuersoriū, uestem coccineā pro foribus expandat. imperatorē enim edicto
 inhibiturū, ne quis eam domū lādere audeat, quo datæ sibi salutis gratiā reci-
 piat. quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpā fore nō
 suam: neq; se ad eius incolumitatē pręstandā iureiurādo teneri uelle. His con-
 ditionibus discessum est, cum se fune de mœnibus demississent: reuer siq; ad
 suos rem totā ut erat acta narrauerūt. Tum Iesus pontifici Eleazaro cū sena-
 tu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorumq; autoritate iusi-
 randū ratū est habitū. Imperatore aut sollicito de traiectu: amnis enim auctus 10f. 3
 aquis fluebat, & cum pontē nō haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 uidebatur, nec naues ullæ præsto aderant: deus se illis transitum procuraturū
 promisit, fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquā duos dies expectasset,
 copias omnes ad hunc modū in ulteriorē ripā traduxit. Sacerdotes cum arcā
 agmē præcedebāt, post eos ibāt Leuitæ portātes tabernaculū & uasā sacri-
 cijs destinata. Sequebat deinde totū agmen in suas tribus distinctū, receptis
 in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Ut
 uerò sacerdotibus primis ingressis uadabile est uisum, q̃ & aqua decreuisset,
 & glareā non amplius ui undarū uolueretur, sed stabile solum exciperet ue-
 stigia, omnes iam intrepidē uadum transibant, tale redditū cernentes quale
 deus promiserat. steteruntq; in aluei medio sacerdotes, donec transiret mul-
 tudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, & ipsi egressi fluuium, li-
 berum ei solitū cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinā aqua-
 rum molem redijt. Exercitus aut quinquaginta stadia progressus, ad decimū 10f. 4. 5
 à Hierichunte stadium castra metatus est. Porrò Iesus ara exstructa ē lapidi-
 bus quos singuli tribuū principes ex alueo propheta iubente sustulerant, ut
 monumentū esset prodigiose refrænati fluminis, sacrū in ea deo fecit: & pa-
 schæ sollemnitas eo loci celebrata est, omnibus rebus iā affluentibus, quarum
 penuria hætenus laboratū fuerat. nam & segetes Chananæorū maturas tum
 demetebāt, & alias prædas abigebāt. eodē enim tempore & māna eis defece-
 rat, post annū ex quo ea primū uti coeperāt quadragesimū. Cumq; hæc om- 10f. 6
 nia securē & impunē Israelitæ facerēt, nusquā occurrentibus Chananæis, sed
 intra mœnia præ metu se continētibus, expugnare urbes eorū Iesus decreuit.
 Itaq; prima die festiuitatis, sacerdotes arcā gestantes, stipati armatorū custo-
 dia, accesserūt ad urbē septē cornubus clangendo, & ad uirtutē suos adhor-
 tando circūambulabant mœnia senatu comitāte, nec aliud quicq̃ faciēdo, q̃
 quod inflarēt cornua, retro in castra reuertebant. Cumq; per sex continuos
 dies idē fecissent, septima Iesus cōtractis in unū copijs, reliquo populo cōuo-
 cato, lætū illis affert nunciū, urbē ea die sine labore capiendā, deo hanc in po-
 testatē ipsorū tradēte, & ruētibus sua spōte mœnib. facilē aditū aperiēte. iuf-
 sitq; omnes occidi quotquot in manus militū deuenirēt, & neq; lassitudine,
 neq; miseratione, neq; prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium ul-
 lum hostibus permittere: sed quicquid spiritum uitalem habet extinguere, ni-
 hil in prædam aut proprium emolumentum cessurum reseruando. Quic-
 quid

quid autē auri ac argenti repertum fuerit, in unum comportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primū capta urbe deo dedicarentur. solam autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandū ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitū ad muros admo- uet. urbem deinde rursū circumambulant, præcedentibus cum arca sacer- dotibus, & cornuū classico militē ad aggrediendū opus incitantibus. cumq; septies lustrata paulisper cōstitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis ad- motis, nec ulla alia ui ab exercitu illata. Hebrēi uerō nullo negotio per ruinā irrumpētes in Hierichuntē omnes promiscuē cædunt, inopinato mœniū ca- su consternatos, & subitaneo stupore ad pugnā inutiles: passimq; cadaueri- bus uiæ sternebantur, nullum nec præsidium nec effugiū incolis inuenienti- bus, ita ut ne foeminis quidem parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis urbs & postremò incensa rogam defunctis præbuit, in agros quoq; pari sæuiente incendio. Rachaben uerō cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicēte se meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem ur- bis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel ua- statam instaurare aggrediretur: nimirum ut prima fundamenta iaciens orba retur filio primogenito, & absoluto opere natiu minimū ē liberis amitteret. Nec irritam esse uoluit deus imprecationem, sicut suo loco dicitur. E dire- ptione autem ingens uis argenti ac auri, atq; etiam æris in unum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruāte, aut sibi prædam ac lucrū inde quæ- rente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem

108. 7. 8. quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorū pondo, & iniquum ratus si nullum periculi precium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum pro- fundum defodit, putans sicut cōmilitones ita & deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatē significāte. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Aegyptijs & ab erumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis autem post diebus quā Hierichus est excisa, mittit Iesus tria milia militum ad urbem Ainam supra Hierichuntē sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam uersi, trigintasex ē suis deside- rauerunt. Huius incōmodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, ma- iorem quā pro cæsorū numero mœstitiam attulit: nō tam propter amif- sos, tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerant, quā propter despe- rationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illēsum exercitum ha- bituros ut deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu ani- mos hostium uidebant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in lu- ctu ac lachrymis perseuerebant: nullaq; interim corporum curandorum ra- tione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autē uidens exercitū sic affectū, & nihil læti amplius sperantē, cum fiducia deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, ut terram hanc armis subigere conaremur, sed

sed Moyses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā possidēdam, & exercitū nostrum ope tua fretū semper in conflictu aduersarijs fore superiorē. atq; harum promissionum euentum nō semel iam sumus experti. Nunc autē prāter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hæsītates, & à prālijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & prāsentem moerorē uictoriam largitus adime, desperationemq; in futurum attonitis exime. Talibus exorabat deum Iesus, in faciē humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitū pollutum sacrilegio & uiolata religione. hanc enim causam esse prāsentis calamitatis. inquisitione autē facta & poena à sacrilego exacta, Israelitarū fore uictoriam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & uocato Eleazaro pōtifice ac magistratibus sortē per singulas tribus mittebat. cumq; fors in Iudæ tribum cecidisset, rursū per cognationes eius mittebat. & cū in Sachariæ cognatione maleficiū esset inuentum, eam rursū uiritim examinantes, Acharem prehenderunt. qui uidens non esse locum tergiuersandi contra diuinum iudiciū, furtū fassus res furtiuas in mediū protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodū solent damnati iudicio publico. Iesus autē lustratum exercitū ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa urbem insidijs, diluculo hostem ad certamē prolicit. illis uerò audacter ob proximā uictoriā irruētibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, & quasi uictoria iam parta insolescētes. postquam autem subitō conuersis copijs in faciem illis obstitit, & alijs qui in insidijs latebant. ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisq; ciuiū ē muris suorum ut tūm putabant uictoriam spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam uertit: qui urbem petentes integram adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste captam ac cum uxoribus ac liberis incensam animaduenterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicē præsidio non possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladē magna multitudo puerorū & mulierū atq; mancipiorum capta est, & supellex sine numero: pecudum item greges nō modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgala. Cæterū Gabao

11

109.

& hoc esse uerum ex habitu comprobabant. uestes enim quas uiam ingressu
 ri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserāt enim tritas data opera,
 ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionē ingressi, dicunt se
 missos à Gabaonitis & uicinis urbibus, ut saluis patrijs institutis, in amicitia
 eorum uenirent. comperto enim quod deus gratuito munere Chananæorū
 terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis, & o-
 stentatis uestibus in signū longi itineris, orabant ut in fœdus & amicitia ad-
 mitterentur. Iesus autē credens eorum uerbis quod Chananæi non essent, re-
 cipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, ha-
 bituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros, ap-
 probante id fœdus uniuerso populo. hoc astu uoti compotes domū ad suos
 sunt reuersi. Iesus autē exercitu ducto in submontanum Chananææ tractum,
 cum audisset Gabaonitas non longe à Hierosolymis habitare, & esse Chana-
 næorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorū incusabat.
 illis uerò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, &
 ideo ad dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pontificē & senatū con-
 uocat. cumq; decretum esset non uiolandam fidem iureiurando sancitā, sed
 publicis ministerijs deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque
 hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterum cum rex Hiero-
 solymitarum indignē ferret Gabaonitas ad Iesum defecisse, & quatuor proxi-
 marum gentium reges ad bellum contra eos gerendū acciuisset, Gabaonitæ
 uidentes se peti, & hostes castris circa quendam fontē non longe ab urbe po-
 sitis, ad oppugnationē expediri, Iesum in auxilium aduocāt. nam eò tum res
 deuenerat, ut ab his perniciē expectarent, in illis uerò qui ad excidium Cha-
 nanæorum uenerant, propter nouam amicitiam unicā spem salutis repone-
 rent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursū properās, die & nocte itine-
 re factō, diluculo parātes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent,
 per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic
 prælio diuinū auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cælo tonante & cre-
 bris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruēte. accessit & illud
 nunquam antea uisum, quod dies factus est longior, ne interuentu noctis ui-
 ctori hostis eriperetur. quo factū est ut Iesus reges istos caperet in spelunca
 quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sume-
 ret. creuisse autem eam diem ultra consuetū, extat relatum in sacra uolumina
 quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modū regibus qui Gabao-
 nitas inuasérant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitū: & magna in ea
 regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitū reducit in Galgala. cumq; latē
 per circūquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebræorū fortiter gestis spar-
 geretur, deq; stupenda multitudine cæsorū, excitati sunt in eos reges Liba-
 ni accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorū campestria co-
 lit adscitis Palæstinis castra posuerūt ad urbem Galilææ Berotham, non lon-
 ge à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erantq; omnes
 hæ copię, peditū trecenta milia, equitum decem milia, curruū uiginti milia:
 quæ tanta hostiū multitudo, adeo tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas
 terruit, ut præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum deus expro-
 brasset

brasset eis formidinem, & quod eius præsidio se non tam tutos putarent, pollicitusq; uictoriam, equos captiuos enervari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitq; conflictus ualidus, & strages maior quam ut facile credi possit est edita. in fuga quoq; plurimi ceciderunt, ut præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges etiam ad unum omnes sunt cæsi: adeoq; sauitum est in uictos, ut hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus est, nemineq; audente congregari, expugnabat oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent interficiebat. Iamq; quinto huius belli anno exacto Chananæorū nemo supererat, nisi si qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrum tabernaculum in urbe Silunte fixit: quod is locus propter pulchritudinem uisus sit idoneus in quo tātisper maneret, dum maior comoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus uersus Sicima, altare ita ut Moyses præceperat statuit: & diuiso exercitu, in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cū Leuitis ac sacerdotibus. ubi mactatis uictimis, exerationibusq; peractis & in altari insculptis, in Siluntē sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum uideret Chananæorū urbes penè inexpugnabiles, tum propter situm natura tutū, tum propter munitiones ad frustrandos hostium conatus arte additas: nam cognito Israelitarū ex Aegypto exitu, & quod ad suum excidium properarēt, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntē indicto concionē aduocat. cumq; frequens concursus factus esset, res hæcenus fortiter ac feliciter gestas recēsuit, quales par erat dei auspicijs à populo religiosissimo geri: reges triginta & unum ausos manus conferere deuictos, exercitusq; potētissimos prælio superatos, & internecione cæsos, ut ne reliquæ quidem generis superessent. cæterum quoniam ex urbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberēt, censuit eos qui ex regione ultra Iordanē sita in cōmunem expeditionē profecti fuerant, & propter cognationem socios periculorum se adiunxerant, gratijs prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatæ probitatis uiros eligendos, qui regionē totam permensi bona fide & absq; dolo magnitudinem eius renunciarēt. In eam sententiam itum est ab uniuerso populo: moxq; eos uiros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit, ut æstimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chananae natura talis est, ut uidere liceat campos magnos & frugum ac fructuum feracissimos, qui collati ad aliam terrā admodū uberes uideri possent: quod si iidem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferatur, iam non magni precij uidebuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs secūdi. hanc ob rem uoluit iuxta æstimationem potius quam iuxta mensuram fortitionem fieri, quod nonnunquam unum iugerum pro mille alijs ualeat. Decemuiros autem huic negotio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septi

mo mēse reuerſi ſunt ad eum in Siluntē, ubi tūc tabernaculi ſedes erat. Tūc Ieſus aſſumpto Eleazaro cum ſenatu ac tribuū principibus diuiſit regionem nouem tribubus & Manafſitarū dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cumq; ad ſortes uentum eſſet, tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa pertinens uſq; Hieroſolyma. latitudo uerò eius Sodomiticum lacum attingebat. in hac ſorte urbes erāt Aſcalon & Gaza. Secūdo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partem Aegypti & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt, quæ à Iordane amne uſq; mare protenditur. latitudo uerò eius patet Hieroſolyma inter & Bethela. anguſtiſſima autem hæc ſors fuit, propter agri bonitatē. Hieroſolyma enim & Hierichuntē acceperunt. Ephrēmi autem tribus terram à Iordane uſq; Gadara in longum protenſam ſortita eſt, in latum patentem à Bethelis uſq; magnum campum. Manafſetidis item dimidia pars agrum à Iordane uſq; Dora urbem, latitudine uſq; Bethſana, quæ nunc Scythopolis uocatur. Poſt hos Iſacharis in longum patentem à flumine uſq; Carmelum montem, latitudinis uerò mōs Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ uſq; Genefaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ aut regio poſt Carmelum ſita eſt conuallis ex re nomen habens tota Aſcritis ceſſit quā ad Sidonem eſt obuērſa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ uerò ad orientē ſpectant uſq; Damafcum urbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, uſq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mōte oriuntur, quā fines ſunt Arces urbis uerſus ſeptentriones ſitæ. Porrò Danitæ adepti ſunt quicquid uallis ad occidentē ſolem uergit, Azoto & Doris terminati. horum eſt Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit uſq; montem à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum ſex gentium à filijs Chananæi denominatarum regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandā dedit. Amoræam enim & ipſam ab uno ex filijs eius dictam Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat, ut ſuprà diximus. Sidoniorum aut, Lib. 4
cap. 7 Arucæorum, Amathæorū & Aritheorū agri nihil ad hanc diuiſionem per-
tinuerunt. Cæterum Ieſus ætate iam defecta cum non ualeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui picem eius gerebant, negligentius rempub. adminiſtrarent, præcepit unicuiq; tribui, ut ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tollerent. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritātē, & diſciplinæ ac religionis incolu-
mitatem: idq; eos nō ex Moyſi tantum monitis, ſed ſuomet experimento di-
diciffe: deinde ut Leuitis triginta octo deſtinatas urbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis recepta-
cula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curæ, q̃ ut nuſquam à Moyſis præ-
ſcriptis recederetur. hæc fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima,
in Nephthalitide Cedefis, quæ eſt in ſuperiore Galilæa, poſt hæc quod de præda in reliquū erat diuiſit: ſupererat enim permultū. unde non mediocris diuitiarū acceſſio & publicè & priuatim facta eſt. tantū erat auri & ueſtimen-
torum ac reliquæ ſupellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum ut nu-
mero comprehendere non poſſent. Poſthæc aduocato in concionem exercitu,
ad eos qui ex regione ultra Iordanē ſita unā militabant numero quinquagin-
ta milia, in hanc ſententiā locutus eſt: Quoniam deus & pater qui eſt domi-
nus

nus Hebræorum generis; terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum mansuram nobis promisit: uosq; opem uestram indigentibus ex mandato dei alacriter & impigre præstitistis, æquum est cum iam nihil arduum supersit, missionē uobis dari, & promptitudine uestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operam uestram nobis paratam fore. Itaq; gratias uobis agimus quòd socij periculorum esse uoluistis, rogamusq; ut in hac mutua beneuolentia perseueretis, memores amicorum & quòd uos quoq; uestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem deo fauente & uobis adnitentibus peruenimus, nec id sine uestræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati estis, multumque prædæ, auri, & argenti referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referendam uicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moysis mandatis satis fecistis, non cōtempta autoritate mortui, & nihil uobis ad nostram gratiam promerendam reliquum fecistis. Lætos igitur uos ad uestras possessiones dimittimus, hoc unum rogatos, ut nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere: neue propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim Abrahamæ stirps sumus, qui uel hanc uel illam ripam incolimus, unus deus tam nostros quàm uestros maiores in hac lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysen instituta diligenter obseruanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propicius: sicut cōtrā si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & singillatim primatibus populoque in commune dicto uale, ipse quidem eodem loco restitit: reliqua autē multitudo uniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à se inuicem diuellebantur. Itaq; traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumētum posteris & signum coniunctionis cum reliquis qui ultra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Israelitas, cum altare exstructum scirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum uelle introducere: & temerè hac suspitione uiolatæ religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & poenas à uiolatoribus exacturi. existimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationem habendam. atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus uerò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem aggrediendam, & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decē honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi uolentes altare in ripa construxissent. Vt uerò traiecto flumine, & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius, inquit, uestrum delictum est quàm ut uerbis tantum castigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauimus ut poenas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortassè admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad uos suscepimus, ut cognita causa exstructi altaris, non temerè armasse nos in uos uideamur, si pijs rationibus

IIII
Ios. 12

Ioseph.

k 3

adducti

adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem uiolatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos qui perspectam dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disunctos à nobis & in uestram possessionem reuersos, quam deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia uobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & nō ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiā reducti. Quod si in male cœptis obstinate persistatis, non grauabimur ullum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & dei honorē tuendum flumine traiceto, pro Chananæis habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam dei uos euasisse. ubi ubi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quod si putatis locum uobis ad recte sapiendum esse obstaculo, præstat nouā agrorum diuisionē facere, & hanc regionem pecoribus compascuā relinquere. Satiū est igitur ut resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; uos per salutē liberorum ac coniugū, & quicquid habetis carissimū, ne nobis belli suscipiendī necessitatem imponatis, contra quos minime uolumus. In hac enim concione & consultatione situm est, utrū pace nostra & uestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an uos & uestra omnia belli periculis exponere.

Postquā hæc Phineeses dicere desijt, qui concioni præerant, pro cōmunis causæ defensione hæc attulerūt: Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere uolumus, neq; in religione cuius nequaquam poenitet, quicquam innouare. Vnum deū nouimus Hebræis omnibus cōmunem, & altare eius æreū quod est ante tabernaculum, nec aliud unquā nostras excipiet uictimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quodq; uestre suspicioni ansam præbuit, nō ad deum sacrificijs placandum exstructū est, sed ut perpetuum argumentū exstet nostræ necessitudinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non ut uos suspicamini, uiolandæ religionis sit initiū. & hanc fuisse nobis exstruēdi causam, deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorē posthac de nobis opinionem habetote, absitq; ut nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxiiū fecerit, & à patrijs morib. ac ritibus degenerauerit, absq; capitali poena expiari non ualeat. His auditis Phineeses, collaudataq; eorum cōstantia, reuersus ad Iesum, rē totam apud populū exposuit. qui lætus quod nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit deo p̄ sacrificia: moxq; soluto conuētū, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium.

Is. 23. 24

Anno aut post uigesimo iam decrepitis, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe quotquot erat cōmodum, ubi uidit omnes adesse: primū dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq; gloriam peruenerant. hortatur deinde ut dent operam ut deum in posterum æquē habeant propiciū, cum sciant eius beneuolentiā non alijs retineri posse quā pietatis artibus. Suum enim fuisse ut priusquam decederet, illos officij cōmonefaceret. postremò rogauit ut hanc admonitionē boni cōsulerent, essentq; eius perpetuò memores.

post

post hanc concionem naturæ debitū exoluit, anno uitæ centesimodecimo : quorum x l sub Moyse magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum uigintiquinq; reip. præfuit, uir incōparabili tum prudentia tum eloquentia; adhuc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: deniq; in quauis uirtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi hæreditariū relinquens sacerdotiū. sepulturæ eius monumentum impositū extat in urbe Gabatha. Post horū obitum consultus Phineeses à populo de uoluntate dei, cuiusnam foret imperiū in bello Chananæo, respondit iubere deum ut Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his conditionibus rem aggressa est, ut sublatis è suâ ditiōe hostiū reliquijs, tū tributarijs, in alterius tribus extirpādis huius gn̄is reliquijs uicē rependeret.

Quo post mortē imperatoris Israelitæ neglectis patrijs religiōibus in extremas calamitates incidērūt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis Dc. tantū fuisse superstitea. Cap. II

AT Chananæi quorum res tum erant satis integre, cum magno exercitu apud Bezecam urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci. id nomē Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem uictoriæ reponebant in hoc, q̄ Iesus dux Israelitarū esset defunct⁹. aduersus hos quas dixi duæ tribus egregie pugnaverunt: & cæsis decem millibus dum reliquos fugientes insequuntur Adonibezecum ceperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos reges antea hūc in modum à se multatos confessus. sic affectū detulerunt non longè à Hierosolymis, ubi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores terræ cōtrucidauerunt. at superior natura loci & munitionib. est defensa. quare oppugnatione in Hebronē translata, urbeq; uicāpta, in oppidanos omnes sæuitū est. apud hos in eam diem superstites erant quidam è gigantū genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, uisu simul & auditu horribiles: quorū ossa adhuc ostenduntur, qualia uix credāt qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidū Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorū millibus: reliquū eius agrum Chalebo dono dederūt, iuxta mandatū Moyſis. fuerat hic unus è speculatoribus, quos Moyſes in Chananæam præmiserat. Habita est ratio Iethræ quoq; Madianitæ, olim Moyſis foceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarū focij fuerant. expugnatis mōtanis oppidis, in campeſtria & maritima descendētes prædictæ duæ tribus Ascalonē & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autē eos Gaza & Accaron, q̄ in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male multatos facile reijciebant. Atq; ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domū se receperūt, & arma deposuerūt. Beniamitæ uerò in quorū sorte erāt Hierosolyma, tributo imposito habitatorib. eius pacē dederūt: & in posterū alteri à cædibus, alteri à periculis feriat, ad culturā agrorū utriq; se contulerūt. Beniamitarū exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacē Chananæis

nanæis dederunt. Ephræmi uerò tribus cum assidendo Bethelis multo tem-
 pore ac labore impenso nihil proficeret, in coeptis tamen pertinaciter dura-
 uit. tandem cōprehenso uno ciuiū qui in urbem importabat necessaria, fide
 data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clām ipsum cum familia
 seruatu-
 v 1. ruros, proditione eius facti sunt uoti cōpotes: cæsisq; reliquis omnibus
 præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominiū ha-
 buerunt. Omissio deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operā
 dabant: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quā honestati stude-
 bant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria deus commo-
 tus per uatem admonet eos nō ē sua sentētia hosti Chananæo parcere, quam-
 obrem fore ut aliquando per occasionē pro intempestiua clementia crudeli-
 tatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellū tamen non libebat
 suscipere, tum quòd multa ē Chananæo perciperent cōmoda, tum quòd ob
 luxum ad laborem non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & au-
 toritate optimatū inualida, dum nec senatus ut antè legitur, nec magistratus
 solennes creantur: dumq; relicta cura status publici, omnes priuatis tantum
 lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bel-
 lum ciuile exortum est, quod hanc causam habuit. Vir ē plebe Leuitica, in
 Jud. 19. Ephræmitarū ditione habitans, duxit uxorem natam in oppido Bethlemis,
 quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cum uehementer ob formam amaret, pa-
 rum respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier cōtinuas
 expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 titur, is coactus desiderio, & ipse uenit ad soceros, quorū opera missis quere-
 lis cum uxore in gratiam reuertit. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puel-
 læ parentibus habitus. quinta cum decreuisset domū repetere, post meridiē
 iter ingredit. cunctanter enim parētes filiam dimiserūt, nec nisi meliore diei
 parte transacta. comes erat unus famulus, & mulier uehebatur asina. cumq;
 emensi triginta stadia nō longe abessent à Hierosolymis, famulus dabat cō-
 silium ut aliquò diuerterēt: ne si nox iter faciētes opprimeret, in aliquod in-
 cōmodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cū serotina hora etiā
 amicorū loca suspecta facere soleat. marito non placuit alienigenarū uti ho-
 spitio. nam Chananæi tum urbē tenebāt, malebatq; progressus uiginti stadia
 ad sui generis homines diuertere. in hoc consentiētibus omnibus, peruenit
 in Gabam tribus Beniamitidis sero admodū, cumq; in foro inueniret nemi-
 nem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidā ē rure domū repetens, Ephræ-
 mita genere, sed Gabæ habitans, casu repertū interrogat, quis nam sit, & cur
 crepusculo demū cœnam ē foro peteret. ille se Leuitam ait, & uxore à paren-
 tibus domū reducere, & in Ephræmitarum ditione se habere domicilium.
 Tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes ui-
 sus est, ad se deducit hominem. Gabaeni uerò quidam iuuenes qui muliercu-
 lam in foro uiderant, mirati eius formam, postquam ad senem illū diuertisse
 cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, uenerūt ad ianuam: ro-
 ganteq; sene ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriam, postulabant ut exhi-
 bita hospita quieti suæ consuleret. cumq; ille contrā diceret cognatā esse, &
 Leuiti-

Leuitidem, peccaturos eos grauiter, si propter uoluptatē leges uiolarent, iu-
 uenesq; iura contemnerent ac deriderent, cādē minantes si obstare libidini
 eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupi-
 ditatem explerent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria præstare, quos
 exceperat. illis uerò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino ac-
 cipere uolentibus, supplex orabat ne quid contra leges cōmitterent. at illi fu-
 rentes ui raptam mulierem domum abducunt, cumq; ei per totam noctē ad
 satietatē illufissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere affecta ad hospitium
 reuertitur: & præ nimio dolore ac uerecundia, non audens in mariti conspe-
 ctum uenire, quod hunc indignissimē rem laturū putaret, humi collapsa ex-
 pirauit. Leuita ratus sopore oppressam, et nihil grauius suspicans, excitare co-
 nabatur, consolaturus eo quod non sponte se ad stuprum præbuisset, sed ui
 in alienas ædes abrepta. ut uerò defunctam sensit, satis prudēter pro calami-
 tatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat:
 & mēbratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans
 perferentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, &
 de eorum uiolentia. Tum uerò illi nunquā tali antē uiso uel audito spectacu-
 lo ad indignationem grauiter cōmoti, & iusto furore perciti apud Siluntem lib. 28
 conuentū faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter ar-
 mis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita
 temere cognatis bellum inferendū, priusquam uerbis agerēt de criminibus:
 quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptā armari leges permittunt,
 nisi legatis prius de satisfactione missis. rectum igitur esse ad Gabaenos mit-
 tere qui fontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum poena con-
 tentos esse debere. sin contumaces fuerint, bello in eos uindicandum. Itaque
 mittūtur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui uim pudicitiae mulieris in-
 tulerant, & postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas poenas depende-
 rent. Gabaeni uerò non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum si alie-
 nis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli se cedere
 uideri uellent; eratq; magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defu-
 turos se promitterent, si quis eos ui & armis aggredi uellet. Quæ postq̃ Israe-
 litis à Gabaenis renuntiata sunt, iureiurando sanciant, neminem ex suis uiro
 Beniamitæ filiam traditurū in coniugē: & acriore bello persecuturos se eam
 tribū, quā maiores eorū Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerūt
 contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitę ue-
 rò habuerunt uiginti quinq; armatorum millia, & insuper sexcētos. ex eo nu-
 mero fuere quingenti funditores peritissimi, qui leua manu feriebant. itaque
 commissio apud Gabam prælio, egregiē uicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa
 acie uiginti duobus millibus. & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium
 diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra moenia receperunt, Israelitæ ue-
 rò in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, &
 Beniamitis rursus uincentibus, decemocto millia cadunt ex parte Israelita-
 rum, quo factum est ut castra metu desererent. profectiq; Bethela, quæ urbs
 non longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt deo per Phi-
 neesem pontificem ut ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus uictori-
 am

riam & robur contra hostem concederet. Deus uerò precibus eorū annuit, & per eundem uatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copijs, dimidiam partem noctu circa urbem in insidijs collocant, reliqua in acie producta cum Beniamitis manus conserunt, moxq; ut impares paulatim pedem referunt: eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quo longius hostem ab urbe abstraherent, ita ut etiam illi qui in urbe propter ætatē imbellem reliqui fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquā autem satis longe à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signū dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senferunt illi se deceptos, & cum consiliū in ancipiti metu nō suppeteret, in conuallē quandam cōpulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarū in morem sunt confixi. Sexcenti tantū euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cunco, ferociter per medios hostes eruperūt: & in montem quandā fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderūt, numero circiter uigintiquinque millia. Israelitæ uerò Gabam incenderūt, & mulieres atq; impuberes cōtrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum urbes sæuitū est: adeoq; indignatio iusta eos efferauerat, ut ad expugnandā etiā Iabim Galaditidis urbē, quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti urbe occiderunt tam uiros q̄ mulieres & pueros, seruatis tantū quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratū in mulierem scelus, recentibus etiam cladibus exasperatus. qui postq̄ resedit, subsecuta est poenitētia, dum una se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, ut qui contra leges diuinas peccauerant, ieiuniū tamen indixerunt ob eorum exitiū. Sexcētos quoq; illos qui effugerant, missis legatis reuocant. hi petram quandā, quæ Rhoda dicitur, in deserto occupauerāt. Legati uerò apud illos tam ipsorū quā suam cladem conquesti, quod infectū esse non poterat, suaserunt æquo ferrēt animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, né ue quantū in se esset, uniuersam tribum Beniamiticam irent perditū. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantā possent abigere. At illi agnoscētes suam iniustitiam iusto dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorū hortatibus. Israelitæ uerò dederunt eis in uxores quadringentas illas uirgines Iabiticæ. de reliquis uero deliberabant unde illis uxores ad sufficiendā prolem parari possent. cum enim ante initiū belli iureiurando cautū esset ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, nō deerant qui negligendum id sacramentū consulerent, quod ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingrati rem deo fore si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria nō quando necessario fiunt periculosa esse ac graua, sed cum ausu malitioso cōmittuntur. Cum uerò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidā qui diceret habere se consiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis uxores possent cōtingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatē cōuenire, in quo comitatu sequunt & coniuges & filie. Harum quotquot potuerint rapere Beniamitis impune sit, uobis neciuentibus nec phibentibus. quod si patres earum ægre tulerint, & uindictam postula-

postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodiuerint: & q̄ non oportet iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint usi. In hanc sententiam concessum est, decretumq; ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Instante aut̄ festo duceti illi bini triniue ante urbem insidiabantur aduentantibus uirginibus inter uincta & per alias latebras. illæ uero nihil suspicantes lusitando secure iter faciebāt. iuuenes aut̄ coorti dispersas corripiebant: atq; hoc pacto quæsitis nuptijs, agriculturæ insudantes, dederūt operam ut ad pristinā felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est ut Beniamitarū tribus quæ minimū ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum cōsilio seruaretur: moxq; magnis incrementis tam numero q̄ opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna usa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias: non quòd sibi timerēt, sed ut illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterū suas urbes habitarent. & coniuratione facta, magnoq; numero peditū armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronē in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasq; campestres ciuitates: ita ut Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidē ubi ponerent in campestribus habētes. qui cum nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorū haberēt, miserūt ex suis quinq; uiros in mediterranea, dispecturos nunquam locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter unius diei progressi, nō longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renuntiant. qui mox cum exercitu illo profecti cōderunt urbem Dana, cognominem uni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neq; ad laborem se exercerent, neq; pietatem colerent. luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisq; libito uiuebat, ut domestica Chananæorū uitia iam totam gentem impunē inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à deo populus Israelitarum est traditus. Cap. III

Inc ob rem irato deo, felicitas populi multis laborib. acquisita, per luxum ac uoluptatem breui disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infectati, aut ui aut deditione in potestatem eius uenerunt. Tributis deinde iniquiorib. grauati, & alias uarias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. Cap. IIII

Rat in tribu Iudæ Cenizus uir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad audendum pro libertate accenderetur, ascitis paucis quibusdā periculorū socijs, quos præsentis status tædebat & mutātū cupiebāt, primò præsidium suis à Chusarthe impositū interficit: tantūq; primus successus ualuit, ut indies crescēte suorū numero, iam aperto Marte hosti pares uiderent. itaq; cōgressi cū hoste uno plio se in libertatē asserūt, reliquæ fusi & fugati exerci-

exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Cenizus uero egregie nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine ludicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus. Cap. V

VIII
Ind. 3

Post cuius mortem uacante principatu res Israelitarum rursus impius ruere coeperunt, idq; tanto magis quod nec deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, ut Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, sed omnibus uicti ferocia posita iugum acceperunt, tributarij facti. Rex uictor translato Hierichuntem domicilio, modis omnib. plebem uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIII degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipse quoq; apud Hierichuntem. Is in familiaritatē Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominē sibi cōcilians, & eo nomine amicis etiam regijs gratus. accidit ut semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellitib. occupatis circa prandiū. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodā cubiculo morabatur, confabulari cum eo coepit. erant autem soli, quia rex familiariter cū Iode collocuturus famulicium ablegauerat. sedebatq; in sella, & Iodes uerebatur ne fallente ictu plagam non satis lethalem inferret. Iubet igitur eū surgere, dicens habere se somnium, quod ex dei mandato regi sit indicandum. cumq; ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in uulnere, exiit clausis prius foribus. regij famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes uerò Hierichuntiis re clam indicata, auctorē se illis libertatis uindicandæ præbuit. illi uerò libeter hæc accipientes, & ipsi cōfestim arma capiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem cōuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. sed cum iam adueperasceret, ueriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cumq; mortuum inuenissent, hærebant inopes consilij: & priusquam satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in uestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos Israelitæ præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipient, maximè circa ipsa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autem huius felicitatis auctori is honor cōsensu multitudinis est habitus, ut cōfestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiā laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperiū, uix toto uertente anno uitam finiit.

Quomodo

Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi. Cap. VI

Isracilitæ uerò, quos præteritæ calamitates nihilo castigationes reddiderant, in pristinam impietatem atq; inobedientiâ relapsi, priusquam satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananæorum regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ urbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Sysares primus inter amicos regio, congressus cum Israelitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatē tributaria seruitute paciscerentur: quā per uiginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput nō audentes attollere, etiam deo sic uolente, quo nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causā, nimirum quod à legum contemptu profiscerentur, Debora quandam prophetidem adeunt: nomen hoc apem Hebræis significat: rogantes ut precibus deum ad miserationē flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus salutem illis annuit, imperatore designato Baraco, uiro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium uirorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad uictoriam, quam deus oraculo promiserit. Baraco uerò negante se accipere imperium, nisi & illa unā secum administratura id esset: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorē, quem deus te habere uoluit, ego uerò non recuso. & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montem Itabyriū. occurrit mox eodem Sysares, rege suo sic iubente, & nō longe ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autem & Israelitas multitudinem hostium territos, & in tutiora se recipere uolentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die prælio decernere. Victoriā enim penes ipsos fore, & deum subsidium & opem allaturū. Itaq; commissa pugna uehemens imber mixtus grandine superuenit, quem uentus in aduersos Chananæorum uultus ingerens, & prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atq; etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios uix retinebant. Israelitas uerò tempestas à tergo imminens non solum minus offendeat, sed alacriores etiam faciebat, manifestario dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaque rupta aduersa acie, turbatisque ordinibus, ingentem hostium stragem ediderunt. atque ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suomet ipsorum equitatu ac curribus protegebantur. Sysares uerò ut uidit suos terga uertere desiliens à curru, fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen. quæ latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidū exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quem Iale aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, moxq; Baracianis superuenientibus, solo affixum ostendit. atq; ita mulier iuxta Debora præsagium auctor fuit uictoriæ.

Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæso rege, ac urbe solo æquata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitarū deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos
uastauerunt. Cap. VII

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tēpore, paulo pōst
Madianitarū socijs Amalecitis & Arabibus expeditionē contra Israe-
litas fecerunt: & congregati ausos magno praelio uicerunt: uastatisq;
frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos septem annos face-
rent, Israelitas in montana compulso campestri solo cedere coegerunt. qui
speluncis & subterraneis ædificijs excauatis, quicquid hostium uolentiam
euadere poterat, intrò receptum asseruabant. Nam Madianitarū per æstatem
facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, ut pos-
sent denuò labores eorum uastare. Itaque in perpetua fame ac egestate uiue-
bant, nec iam ullum supererat præsidium nisi in precibus ad deum & suppli-
cationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. Cap. VIII

PEr idem tempus Gedeon Iali filius, unus ex primatibus tribus Ma-
nassetidis, manipulos frugum clām in torcular comportatos flagel-
labat. non enim ausus est propter hostem propalām hoc in area fa-
cere. cumq; spectrum ei adolescētis specie se obtulisset, & felicem ac deo cha-
rum appellauisset: respondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est
maximum, quòd torculari nunc utor pro area. illo contrā iubente ut bono
esset animo, & de libertate uindictanda cogitaret, negabat fieri posse. nam &
tribū suam cuius alteri cedere numero, & se iuuenem esse, & tam arduis ne-
gotijs imparem. Deus aut quicquid deesset se suppleturū pollicebatur, & ui-
ctoriam Israelitis daturū, modò ipse imperiū assumere nō grauaretur. Hanc
rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter credētes
oraculo, sine mora effecerūt, ut præstò essent decē millia militū, ad quiduis
pro libertate audendum paratissima. Gedeoni aut deus in somnis apparens,
dixit homines tali esse ingenio, ut sibi placētes nemini uelint uirtute cedere,
& uictoriam sibi potius quā deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. ut
igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa meridiē cum
æstus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuiū: & quotquot procumbentes
biberent, eos uiros fortes crederet. quotquot autē trepidè ac tumultuariè po-
tum sumerent, sic existimaret, eos metu hostiū hoc facere. quod posteaquā
ita ut iussus est fecit, trecenti inuenti sunt cum perturbatiōe aquā sumere, ca-
uis manibus ori admouendo. imperauitq; deus ut his assumptis hostē inua-
deret. Gedeone uerò sollicito, quia mandatū acceperat à deo, noctu illos ado-
riri, uolens ei metū omnem eximere, iussit ut assumpto uno milite, clām acce-
deret ad Madianitarū tentoria. ab illis enim accepturū occasionem fiduciæ.
uadit ille quò iussus est, uno tantū comitante famulo. cumq; ad quoddam ta-
bernaculum adrepisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cōmili-
toni narrantem somnium, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri posset. erat autem
tale. Visus erat sibi uidere massam ordeaceam, præ uilitate hominī fastidien-
dam, per castra prouolui, & primò regis tentoriū, mox ceterorum omnium
prosternere. qui respondit interitū exercitus significari, addēs unde hoc ita
colligeret, inter omnes, inquit, fruges ordeū est sine cōtrouersia uilissimum:

&

& inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias uiliore quam hodie sunt Israelitæ, ut meritò conferri possint hordeo. hi nunc, autore Gedeone, contraxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te uidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, uereor ne deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quā in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accessi hoc signo ad quicquid laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam ferme uigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ. gerebantque singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clam posset hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum uice tubæ. hostium castra latè patebant, eo quod camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi uerò à duce antè præmoniti, cum iam nō longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & cōfractis amphoris, sublatoque militari clamore, certi deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes cōsternatio exoritur, ut incomparabiliter plures mutuis uulneribus, quam hostili ferro caderent, quod diuersæ linguæ homines eadē castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis uictoriæ rumor ubi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientē hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentē circumueniunt, & quotquot ad manus uenere occidunt, interque cæteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerò superfuere duces cū reliquijs exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eo properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum qui eis auxilio uenerant circiter centum uiginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarū regibus. Cæterū Ephraemi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunā, bello cum petere decreuit, eo quod inscijs ipsis hostē esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriā tamē nihilo minus illorum esse, quam suam ipsorum qui militassent: atque his uerbis sedata eorū ira nō minus profuit Hebræis quam rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exiretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senectā deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gētibus circumquaq; finit-
mis bella gesserunt. Cap. IX

XI
lib. 8.9

Abuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex uno ma-
trimonio susceptos, nothum uerò unum ex concubina Druma, cui
nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, unde ma-
ter fuit oriunda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cū uideret malis ar-
tibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, unā cū eis ad paternas ædes
reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane. hic enim fuga inco-
lunitatem quæsiuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia
pro suo libitu, nihil iuxta legū præscripta gerere, omnibus iustitiæ defenso-
ribus inuisus æquē ac infestus. Itaq; dum quodam tēpore publica in Sicimis
festiuitas celebratur, ad quam plebs uniuerſa conuenerat, frater eius Iotha-
nes, quem fuga seruatum diximus, conscenso mōte Garizeo qui Sicimis im-
minet, & sublata uoce ut ab omnib. exaudiri posset, silentiū ei populo præ-
bente, rogauit ut pauca uerba audire dignarentur. Cumq; illi magis etiam si-
lerent intenti, dixit quòd arbores olim humana uoce usæ, in conuentu ad id
habito rogauerunt ficū, ut imperiū in eas acciperet. Recusante aut illa, quòd
cōtenta honore quem propter fructus suos percipiebat, nō requireret aliū:
arbores nō destiterunt principē quærere: uisumq; est, uitū hunc honorē de-
ferre. ea uerò totidē uerbis quot ficus recusauit, & simili modo etiā olea. itū
est deinde cum eisdem postulatis ad rubū. cuius lignū ad ignaria ualet. Is re-
spondit: Si serio me regem poscitis, sub umbra mea requiescite. sin autē insi-
dias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat uos. Hæc, inquit Iotha-
nes, nō risus mouendi causa uobis fabulor, sed quia maximis beneficijs à Ge-
deone affecti, sustinetis Abimelechum necatis fratribus principatum usur-
pare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per trien-
nium in latebris montiū uixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita mul-
to pōst, Sicimitæ poenitentia ducti eorū quæ in filios Gedeonis patrauerāt,
Abimelechū ex urbe & tota tribu expulerunt. Ille uerò cogitabat quomodo
ciuitatē aliqua clade afficeret. cūq; instaret uindemia, nō audebant colligere
fructus, metuentes ne quid incōmodi ab Abimelecho acciperent. Fortē per
eisdē dies cōtulerat se eò cum armatorū manu & cognatis quidam princeps
nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ ut tantisper sui custodiā suscipe-
ret, dum uindemia peragitur: coeperūtq; securē fructus conuehere, & per so-
dalitia cœnantes audebant apertē in Abimelechū conuitia iactare. & princi-
pis cognati dispositis circa urbem insidijs, multos ex Abimelechianis in eas
præcipitados interficiebant. Zebellus uerò quidam ē Sicimitarum primati-
bus, hospes Abimelechi, per nunciū ei significauit, quomodo Gales populū
contra ipsum irritaret: hortatus etiā ut insidias ei ante urbē tenderet. se enim
Galem illò adducturū: atq; ita fore facile ut inimico gratiam qualē meretur
referat. quo facto curaturū se, ut eū populo recōciliet. cumq; Abimelechus
locū insidijs aptū cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius
ageret, cōspectis repente armatis exclamat, Zebelle hostē uideo. illo respon-
dente, umbras esse cautium, iam propiores cernens, imò nō umbræ sunt, in-
quit, sed uirorū cohors. ad hæc Zebell⁹, nōne tu Abimelecho ignauia obij-

cis? quin igitur ostēdis qui uir sis, & armis hominē aggredieris? Gales uerò turbatus excipit primum impetum: cumq; suos inferiores animaduerneret, amissis aliquot cæteros intra moenia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus cum quasi uolens malè pugnasset, effecit ut urbe pelleretur. cæterum Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad uindemiæ reliquū exituri essent, insidias circa urbem disponit. cumq; prodissent, tertiam suorum partē occupare portas iubet ne ciuibz reditus in urbē pateret. cæteri uerò dispersos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima cædes patrabatur. & urbe capta primo impetu ac solo æquata, saleq; in ruinis eius seminato, tum demū militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot aut per regionem dispaleti periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locū natura munitū, muro insuper cingere uolebant. Sed hoc consiliū præuenit Abimelechus, qui quāprimū id cognouit, exercitū eò adduxit. & arrepto fasce arido, iussisq; cæteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit: subiectoq; igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita ut nemo euaderet, sed unā cum uxoribus & liberis absumerentur. numerus uirorū fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendū sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt ingritudinis erga uirum optimè de se meritum. Abimelechus autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, uidebatur non fore præsentī fortuna contentus, neq; prius conquieturus quā uniuersos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrīm quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc expugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier fragmine molæ demisso caput subeuntis ferit. ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum ut se occideret, ne mulieris manu perijſſe diceretur. quo facto fratribz debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas usus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præſagium illis accidit. cæterum exercitus duce mortuo, miles in suas quisq; domos reuersus est. Israelitarū X I I
deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manassetide suscepit, uir tum Ind. 10
rebus cæteris, tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum uiginti & duos annos in principatu uixisset, iam senex defunctus, in Camone urbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum rursum in peiore statu erant, legibus auctoritatem suam non amplius obtinentibus. qua occasione arrepta Ammanitæ & Palæſtini cum ualido exercitu regionem eorum ingressi, omnia rapinis uastabant: & occupatis locis ultra Iordanem, traicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi uerò calamitatibz castigati supplices opē diuinam implorant: & uictimis numen placare conati, rogabant ut iram finiret, aut certè moderatius exerceret. deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis ueniunt: sed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, uir patris uirtute celebris, qui proprios milites alebat: ad hunc missis nuncijs rogabant ut in auxilium ueniret, promittentes se Ind. 11
perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces; cau-

satus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriã pateretur. Cum enim non esset eadẽ matre natus, sed externa quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem, tunc autem in Galadena degebat, omnib. quotquot ad se uenirent stipendia soluens. Tandem exoratus, & iurciurando accepto imperiũ copiarũ penes se fore, militem suum cum eis cõiunxit. Et cum mature quicquid factò opus erat prouidisset, exercitu in urbe Masphaca collocato, mittit legatos ad regẽ Ammanitarũ, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Aegyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulatq; ut de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contrà Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relictã. potuisse enim Moysem & illam occupare. Se uerò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis deo uolente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse uotum fecit, si uictoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domũ reuerso primũ occurrisset. congressus deinde cum hoste uicit egregiè: fugientesq; persecutus est usq; urbem Maniathen. & ingressus regionẽ Amonitidem multas urbes deleuit, præda militi concessa: finemq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiam facta est filia uirgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit uictimam esse deo destinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro uictoria patris & ciuium libertate hostiam. unum rogauit, ut sibi liceret iuuentutem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita uoto patrem soluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimum neq; deo gratũ sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc factò locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionem fecisset, & nunc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxilium attulisse, quod uel non uocatos ferre decebat. ultro deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc cõtra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi deo uolente daturus, si insanius pergeret. ut uerò nihil se uerbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu uenientes excepit: plurimisq; in conflictu cæsis, & postquam in fugam uersi sunt, præmissis qui uada Iordanis occuparet, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominũ peremit. ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apsanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi snere L X, mares XXX: totidẽ deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos uxorib. cura & opera sua coniunctos. cūq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodũ senex diè obiit, in patria sua sepultus. Helon post hunc assumpsit principatũ, tribu Zabulonita

nita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex urbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit; nulla data est ei rerum fortiter & gloriose gerendarum occasio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit. Cap. X

Ost huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miseria liberati sunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatem, in suburbanum suum quod erat in campo magno cum uxore uentitans, crebris precibus sollicitabat deum, ut daret sibi liberos. Insaniebat autem in uxorem præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit angelus dei specie iuuenis pulchri & magni; lætum nuncium afferens, fore ut fauore dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitq; ne capillitium ei detonderetur, utque deo sic uolente ab omni alio potu abstineret, solà aqua contentus. postremo addens à deo se missum abiit. illa marito reuerso angeli uerba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita ut uir tali laudatione motus ad zelotypiam, non nihil de uxoris pudicitia male suspicari inciperet: quæ uolens hunc mariti stultum moerorem adimi, supplex deum rogauit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursus in suburbano uersantibus apparuit angelus soli mulieri. illa rogat ut paulisper maneat dum uirum adducit: quo permittente, cum Manochè mōx ad eum reuertitur. quo uiso, ne tum quidem suspicari desijt: rogauitq; ut sibi quoq; eadem indicaret. illo respondente, satis esse quòd mulier sciat: iubet quisnā esset dicere: ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, neo enim horum causa de filio lætum se attulisse nuncium. cumq; iterum rogaretur ut saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit, tandem exoratus ut paulisper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumque uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; uasculis. quò facto uirga quam gestabat carnes attingit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & angelus fumo tanquam uehiculo in cælum ascendere ab eis uisus est. Manochè autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse se animo, affirmans magno suo bono deum se uidisse: cumq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomē inditum,

quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat.

Iud. 14 Cumq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam urbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uieit iuuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi desponderet. crebrò deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamē eius occursum declinauit licet inermis, sed nudis manibus adortus beluæ fauces elisit, eiusq; cadauer in dumetū uicē uicinū abiecit. aliquot post diebus eandem uiam ad puellam remetiēs, offendit examen apū mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrādas Thamnitæ conuocat, qui quòd uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex æqualiū numero iuueni adhibēt, iussos obseruare nequid auderet. Conuiuiis deinde ut sit hilarescentibus, ait se quæstionē propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonē se daturū & tunicam. qui tum q̄ sagaces uideri cuperent, tum q̄ lucrum nō fastidiret, iubēt eum proponere. Ille, Ex uoraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti suauitas. in his explicandis cum hæssissent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur minis simul & precibus, ut expiscata secretum ē marito indicium sibi faceret. ille repulsis aliquandiu blandicijs, cum rogandi finem non faceret, & lacrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totā de leone aperit, & unde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes: Neq; leone, inquiunt, quicquā occurrenti immitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Sampson subiecit, neq; mulierē dolosius, quæ uobis quæstionē nostram aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis quos fortē per uia inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nūcio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contēpta ut uicissim illi moueret stomachū, nup̄ sit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hæc

Iud. 15 contumelia cōmotus Sampson, decreuit de tota gente poenas sumere: & cōmodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo comprehensis trecentis uulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferē temporis concrematus est. Quo cognito gētis principes, & quid Sampsonē ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnan satellitibus, uxore quōdam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, uiuos exusserunt publicē. Sampson autem in Palæstinos latē grassatus cædibus, ad habitandā Aetam se contulit. ea est petra bene firma, in tribu Iudæ sita. At Palæstini totam tribū bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Sampsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquā diminuerēt, responsum est nō absolundos ab hoc crimine ni Sampsonis deditionē facerent. Illi uolētes hanc suspicionē à se amotā, armatis tribus milibus ad petram ueniūt: & expostulantes quòd suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet

reddet, qui irritati facile possent toti genti magnā aliquam cladē repēdere, dicit: sed in hoc se uenisse ut cōprehensum illis dederēt, postulabant ut consensu p̄suis facere hoc sibi liceat. qui iureiurādo accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantū deditiōē faciendā, descēdens de petra in cognatā gentis potestātē se permisit: & illi uinctum prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebāt. cumq; uentū esset ad locū, qui obscurus antē, nunc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostiū, procurrētib; obuiā Palæstinis, & lætitiā re ex sentētia gesta clamore testātib;: Sampson abruptis repēte uinculis, arreptaq; maxilla asini quē fortē iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis ceteros metu dare terga cōpulit. qua uictoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totū sibi tribueret, q̄ maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset hostiles copias: ingēti siti oborta, confessus nihili esse quātaslibet uires humanas, deo uictoriā acceptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogantiæ data uenia, succurreret & periculo se eximeret. nec irritę fuere preces, sed copiosus fons subito ē quadā petra prorupit. loco Maxillę nomē Sāpson imposuit, quod in hodiernū usq; durat. Post hoc præliū iā Palæstinos cōtemnēs uenit Gazā, & in publico diuersorio egit. quo audito Gazæorū magistratus, ne clā abire posset, stationes pro portis collocāt. Sāpson uerò qui insidias maturē senferat, circa mediam noctē surgēs, portas cū ipsis claustris ac uectib; cæteroq; paratu reuulsas, & humeris impositas, in montē qui est supra Hebronē perlatas deposuit. paulo uerò post à patrijs institutis desciscere, & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniū malorū fuit principiū. cū em̄ meretricē quadā Palæstinā adāmasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabāt. Quamobrē qui apud Palæstinos rerum potiebātur accedunt eā, & magnis pollicitationibus inducūt ut eliciat ē Sampsonē causam tanti roboris, propter quod inuictus haberet ab hostibus. Assensit illa, & cū prima occasio data est, inter cōpotationē & muliebres blādiicias extollens eius res gestas, omni astu utebat ut cognosceret cur tantopere uirtute excelleret. Sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē artibus cōtra mulierem utēs: si septenis, inquit, uitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo alijs fortior. Tacuit illa, rē ita se habere putans: cōmunicatoq; super hoc cum magistratibus cōsilio, inclusaq; in penitiore domus parte manu militū, benepotum ac sopitū accuratē ut ab ipso didicerat uinxit. deinde excitato indicat adesse quosdā qui illum uellēt aggredi, ille ruptis uirgeis uinculis ad resistendum se expedit. Mulier tunc frustrata paulo post aliam opportunitatē nacta, grauib; querelis aggressa est uirum, q̄ amāti non satis fidēs, celaret eam id, quod maxime scire cuperet, ac si nesciat tacere, quicqd alios scire amasio suo nō expedit: rursusq; simili figmēto elusa est, cū septē funib; alligatū perditurū se uires diceret. expta em̄ hoc quoq; nihil effecit: cūq; urgere nō desisteret, tertio mulierē ludificatus est, dicēs capillos suos oportere implecti licio, atq; ita parari uincula. Ac ne hoc quidē uerū experta, postremò adhibitis omnib; artib; nō prius rogādi finē fecit, q̄ fatali iā necessitate instāte, uictus importunitate Sampson in gratiā mulierculæ suū ipse secretū prodidit: Deus, inquit, mei curā habet, & eius prouidētia natus hāc comā alo, cuius tōsurā ipse mihi interminatus

interminatus est. nam in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nesciēti comam derafit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non ualentē. illi orbatum oculis & uinctum abduxerūt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cumq; solēne Palæstinis adesset epulum, cōfidentibus optimatibus in quodam fano cuius tetum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero intercompotandum illuderent. qui hoc extremum malum existimans quod illufores ulcisci non quiret, iubet puerum à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas se acclinet, iam, ut tum simulabat, defatigatū. quibus admotus sic eas concussit, ut subuersæ totius ædificij ruina traherent, qua tria milia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Sampson. Hic finis uiri fuit, exacto principatus anno uigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem usque ad extremum halitum usus est. Nam quod à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi uitia. cætera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filij sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio sunt cæsi. Cap. XI

XIIII
Ruth 1

Ruth 2

Post Sampsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis pontifex, in cuius principatu fames ualida eam regionē inuasit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidū est tribus Iudæ, assumpta uxore Naami, & filijs communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migravit. cumq; ibi prospera fortuna uteretur, filijs suis uxores dedit eius gentis foeminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni. exacto autem decēnio Abimelechus cum filijs breui tempore alius post alium obiit. quo casu Naamis in maximum mœrorem coniecta, desolata à charissimis quorum consuetudinē amor patriæ prætulera, mutato prope consilio reuerti ad sua decreuit. iā enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. nurus autē eius nō sustinebāt ab ea diuelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. at illa precata eis felicius coniugium, quā in quo cum filijs suis uixissent, & in reliquis rebus prosperitatē, & docens quod in se nihil esset opis, rogabat ut manerēt, neue relicta patria in euentū incertum sequi miseram socrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem uerò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquam unā peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cumq; Naamis à ciuib. suo nomine appellaret, iustius, inquit, uocaretis me Maram. significat autē Hebræorum sermone Naamis felicitatē, Mara dolorē. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegium, ut cibos sibi pararet, casuq; in Bozi rus deuenit. q. cū paulo post supertuenisset, conspicatus puellam, de ea uillicū percontatur. is denarravit omnia dño, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat. q. exosculatus in ea beneuolentiā erga socrum, & affectū erga defunctum maritū, noluit spicilegio contentam esse, sed permisit ut sibi ipsi meteret quantū posset, acsumeret: mādauitq; uillico ne eam prohiberet, & ut unā cū messoribus prandiū ac potū ei præberet. Ruthe uerò acceptā ab eo polentā seruauit socroi, & uespere cū frugibus collectis simul attulit

attulit: sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborum, quos ei uicini contulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea q̄ cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegiū cum Bozi ancillis. post aliquot dies iā hordei tritura peracta uenit Bozus in suum rus, & cubabat in area. hoc cognito Ruth 3 cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitq; eō Ruthem dormiturā ad pedes eius. quē nefas rata nō parere socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiensq; eam unā cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerēt, excitatā iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquā aliquis eam ibi dormisse uideat, ad socrū redire. cauēdos enim tales rumores, maximē si nō de nihilo oriant. Cæterū meū, inquit, consilium est hoc. rogabis eū qui tibi propinquior est quā ego, ante uxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eū: sin minus, mea legitima cōiux eris. Hæc uerba ubi renunciauit socrui, bonā spem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras. circa meridiem uerò reuersus ille in oppidum, senatū coire fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui postquā uenit, Abimelechi, inquit Bozus, & filiorum sortem possides. fassus est alter possidere se, idq; iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantū legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptū earum facere. ecce adest mulier, quam si uis possessionē agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & fortē & mulierē celsit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & uxorem esse & liberos. Id Bozus apud senatum cōtestatus, iussit mulierē accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere. quo facto Bozus duxit Ruthem, & anno elapso natus est illis infans masculus. hunc Naamis nutricans Obedem de consilio mulierū nominauit, sibi in senectute constitutæ inseruiturum. nam ea uox Hebræis inseruientem significat. ex Obede prognatus est Iesseus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnū reliquit per uiginti & unā ætates duraturū. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, uolens dei potentiā ostendere, cui facile est etiam uulgares homines ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palæstinis inferunt ob causam talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes & Phineces. hi cōtra omne ius & fas omnia sibi licere uolebant: nec contēti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierū insuper, religionis ergō confluentiū ad sacrum locum, pudiciā uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrannorum moribus differrēt. hanc insolentiā iuuenum & pater ipse magnoperè detestabatur, diuinā ultionem nunquā non expectans, & populus iniquissimè ferebat. postquam autē illorum exitiū deus & patri & Samueli prophetæ etiamnū puero prædixit, tū uerò non aliter q̄ defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade in qua sunt absumpti dicā, quædā de hoc propheta narrāda sunt. Helcanes Leuita uir ingenuus Ramathā urbē in sorte Ephræmitarū habitans duas uxores habuit, Ananā & Phenannā: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihilominus alterā

quantum

quanquam sterilem diligēs. is cum sacrificatū uenisset in Siluntem, ubi tunc dei tabernaculū fuisse diximus, & de epulo partes uxoribus ac liberis distribueret, Anna uidēs alterius liberōs cū matre cōsidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cumq; consolationē mariti nō admitteret, abiit in tabernaculū supplicatura, uotumq; factura, ablata sterilitate matrem factam primū filium se consecraturā, ad ministeria dei nō uulgari more educatū. In huiusmodi precibus longas moras protrahentē animaduertēs Elis pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquā parum sobriam iussit abire. quæ cum respondisset, aquam se potare, sed moestā quod liberis careat, precibus à deo sterilitatis remediū petere, bono animo eam esse iussit, pollicitus habituram ex dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præ moerore fastiditis usa est. in patriam deinde reuersa, breui uterū gerere cœpit. mox ubi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à deo. cumq; parentes gratias acturi deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulq; decimas ex more afferentes, mulier uoti rea puerum Eli tradidit, deo consecratū, prophetamq; futurum. itaq; & comā alebat, & aqua tantum in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius ministerijs educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo propheta agere cœpit. Quadā enim nocte dormientē deus nomine uocauit. tum ille ratus à pōtifice se uocari, accurrit ad eum. Quo negante à se uocatū, deus idē tertio fecit. Tum Elis rem perspicies ait: Ego mi Samuel nūc quoq; ut antè filui, sed deus te uocat. quapropter præsto esse te responde. Itaq; rursum deo uocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum deus: quando, inquit, præsto es, audi imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos una die perituros, & sacerdotiū meum migraturū in familiā Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idq; ne cum ipsorum quidem cōmodo. hoc oraculū cum ab adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se non contristaturo, certiores iam expectationem exitij filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones ueras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione cōtra Israelitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrente ulterius processerunt. tandē congressi prælio, Hebræorū circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrē Hebræi periculum extremū instare putātes, mittunt ad pōntificē atq; senatum qui pōstulent arcam in aciem proferri, ut eius præsentia freti hostem superent, ignari eum qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore ut uincerentur, maiorem esse q̃ arcam, quæ propter ipsum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitū, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquā in conspectum sibi ueniāt. quorū Phineeses iam sacerdotio fungebāt, patre propter senium honorē concedente. Vehementer aut Hebræis arca animos addidit, uictoriam in hac sitā existimantibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis esset præsidio. attamen utrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis uictoria, Palæstinis contigit: & quam cladem

hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerūt frustra se in arca fiduciam collocauisse. namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum milia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderūt: & arca quoq; in hostiū potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arce amissione prouolutus de throno exspirauit. Cap. XII

IN hac cladem & arce captiuitatem postquam in Siluntem Beniaminita quidam iuuenis ægre seruatus ē prælio renunciauit; tota urbe repleta luctu, Helis pōtifex, qui ad alteram portam sublimis in sella se debat, audito eiulatu suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuehem accersit. cumq; audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, ut qui deo prænūciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt uero etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus ē throno exhalauit animam, uitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadagesimo. Eadē die Phineesis quoq; alterius ē filijs uxor obiit, non ualens superesse mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, uitalem tamen, cui ob acceptā ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea uox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat. ille enim Phineesi id tradidit: quod mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Boceizæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi usque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum redijt.

ibidem

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER SEXTVS.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti arcam Hebræis remiserunt. Cap. I

PARTA de Hebræis uictoria, sacraq; arca quemadmodum diximus capta, Palæstini cū cæteris spolijs Azotum eam referunt, & in fano dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti uero die mane uenientes ut adorarent deum suum, inuenerunt eum ē basi excidisse, & prouolūtum prostratum ante arcam: quod ægre ferētes, in pristinum locum eum reponunt. cumq; sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabūdum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populū inuasit. postremo grauissima pestis Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea uitiata morboq; corro-

1. Reg. 5

Ioseph.

m fa

sa euomebant. Ager uero totus scatebat muribus, qui omnia uastates, nec segetibus parcebāt, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexerunt arcam in causa esse, & uictoriā cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserūt igitur ad Ascalonitas, postulantes ut arcam in ipsorum urbem transferrent: qui non grauatim Azotiōrum legationi annuentes, cupide arcam ad se receperunt, moxq; eisdem quibus illi malis laborauerūt. Cum arca enim simul etiam calamitates sunt translata: itaq; hinc quoq; ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem perman- sura. agitati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam transmittiebant. atq; in hunc modum quinq; Palæstinorum urbes peruagata est arca, ueluti tributum per singulas poenam uiolatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & alijs exemplum factæ ne arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse uidebant, quā ut bono aliquo modo à se eā ablegarēt: & cum conuenissent quinq; ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid factū opus esset. Ac primum uisum est remittendam esse arcam ad suos, cuius captiuitatem deus ulcisceretur, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros uastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc impu- tanda captiuæ isti arcæ: cuius si tanta uis esset, aut si omnino deo cara fuisset, nūquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset; suadentesq; ut hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarēt, hæc omnia nō aliunde quā à natura prouenire: quæ & corporibus & terris & plātis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum uices huiusmodi mutatio- nes ingenerare solet. Sed uicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositum negocium censere uidebantur. His neq; remitti arcam placuit, neq; retineri. sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas au- reas dedicari deo in testimoniū gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remedijs euadere fuerit impossibile: & totidem mures aureos addi illis similes qui agris uastitatem intulerunt. His omnibus in loculum inclusis & super arcā impositis plaustrum ei nouū fabricari: uac- cas deinde nuper enixas plastro subiungi, inclusis domi earū uisulis, ne sint impedimento matribus, & ut foetū desiderio magis properent. ipsas uero deduci in triuium arcam uehētes, atq; ibi relinqui ut quamcūq; uelint uiam ineant. Et si quidem ad Hebræorum regionem se uerterint, ad eāq; perrexerint, credere arcam fuisse calamitatū causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse uiriū. hoc consilium om- nibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt exsecuti: et paratis quæ di- ximus, pductoq; in triuiū plastro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

Cap. II.

ibidem.

Accis autem ueram uiam ingressis, & rectā non aliter quā si de- ducerentur tendentibus, principes Palæstinorum sequebātur, cu- pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plaustrum sisterent. Vieus est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc postquam uenerunt uaccæ; tametsi pulchram planitiem ante se haberent, ulterius tamen non sunt progressæ; sed ibi plaustrum statuerunt: ad quod spectaculum à uica- nis

nis mox cum gratulatione est concursus. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: ut uiderunt arcam, præ gaudio mittētes opus ē manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde arcā, & uas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exstabat, deposuerunt: & accitis uictimis peractōq; sacrificio splendide epulati, plaustrū simul ac uaccas holocaustoma deo fecerūt. quo uiso principes Palæstinorū retro ad suos sunt reuersi. Cæterum indignatio dei Bethsamitas inuasit, ex quibus septuaginta occidit, quod cū nō essent sacerdotes, profanis manibus cōtrectare arcam sint ausi. quæ res lætitiā uicanorum nouo luctu nō nihil obscurauit, eo magis q̃ suos nō fatali morte, sed diuina ultione extinctos desiderabant. quamobrem indignos se ducētes qui hospitium arcæ præberēt, mittunt nuncios ad uniuersos Hebræos, qui certiores faciāt de arca à Palæstinis reddita. illi re cognita transferūt eam in Cariathiarim, urbem uicinā Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quēdam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrē, in ædibus eius collocant, idoneū sacrario locum existimātes ubi uir iustus haberet domiciliū. cura arcæ commissā est eius filijs, quam per uiginti annos cum summa laude gesserūt. tot enim annos in Cariathiarim mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cumq; populus toto hoc uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorū promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatē, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tēpori accōmodans & negotio, uerba in hāc fermē sentētiā ad eos fecit: Viri Israelitæ, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō uotis tantum libertatem expetere, sed eò totis uiribus incumbere, ut uel nūc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne uestris met moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiā: expulsisq; omnib. uitijs ex animo, purgatas mentes ad deum conuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas & uictoria de hostibus: quæ neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine cōsequi licet. nō enim his rebus deus præmia p̃posuit, sed probitati ac iustitiæ: qui uestrā expectationē nō fallat, mihi credite. Hanc adhortationē alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcūq; deus uelit ac iubeat. Samuel autem edixit ut conuenirent in oppidum Masphatim, quæ uox cōspicuum significat. ibi hausta aqua libauerunt deo, & indicto unius diei ieiunio publice supplicatum est. Nec latuit Palæstinos Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affluere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consiliū dubijs reb. petentes, nihil dissimulātes nō esse sibi satis uel uiriū uel animi ad confligendū cū tam potēte hoste, à quo toties uicti discessissēt: & libēter quieturos si liceat, ne ultro sibi perniciē accersere uideantur. cōuenisse se ad supplicationes & sacrificia, utq; sacramēto ad militiā adigerētur: nunc imparatis & inermibus imminere hostē, ut nulla spes salutis supersit, ni deus à propheta exoratus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxilium

1. Reg. 7

II

dei defore. & mactato agno lactete, rogat deum ut in se sperantes protegat, & à ui Palæstinorum tutos faciat: ne ue patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac uictima egregie litatu est, & deus præsens ac propitius insignem uictoriã annuit. Sed priusquã totam flamma absumeret, nõdum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factã se habere putãs, interceptis Iudæis imparatis ad pugnã, & tantũ non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti sunt q̃ crederent, etiam si quis prædixisset. Primum enim terra iubete deo sub pedibus eorũ intremuit, & uacillante uestigio nutabant, nõnulli etiã in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulgurib. oculos ac manus semiustulati, ut ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totã ponebãt: cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, reliquos usq; Coræos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ uictoriæ fugęq; hostium termino, qui trophæi uice esset, appellauit eum Fortem, in signũ donatæ à deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunq̃ bellũ instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerũt: & inuersis rerũ uicibus, eorum ferocia in partes uictoris transijt. Nec his cõtentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos uastauit, donec omnino superbiam gentis perdomaret. agrũ etiam quem prælio uictis Iudæis abstulerant, q̃ late inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliquero Chananẽi pacẽ eo tẽpore cũ Israelitis habebãt.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum administrationem filijs suis commisit. Cap. III.

S Samuel autem rebus populi cõpositis, & iuridicis conuentibus per certas urbes institutis, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, ut patrijs legibus respub. administraretur. Deinde senio grauante, ut consuetis munijs sufficere non posset, filijs suis principatum & curam reip. tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; ut alter in Bethelis, alter in Barsabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam uiam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quàm lucri respectum habebant, solutiq; in luxum ac delicias, tum dei uoluntatem, tum patris cõtenebant, cui nihil magis erat cordi, quàm ut in populo iustitia uigeret quammaxime.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. Cap. IIII

P Opulus autem uidens rempub. cura & diligentia prophetæ optime constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, uehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & cõtmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerum non posset, obnixè precabatur ut regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi uoluntas uehementer Samuelem cõttristauit, qui propter innatam iustitiã non ama-

bat

bat regiam potestatem ut nimiam. Valde enim optimatū gubernatione delectabatur, nō aliam ad felicitatē populi cōducibiliorem existimans. adeoq; res hęc hominē sollicitū habuit, ut nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem se in lecto uersaret, multa interim animo uolutās. Sic affecto deus se uidendū præbuit, consolatus eum ne postulata populi ægre ferat: dicens nō tam ad ipsum pertinere hanc contumeliā, quā ad se, quē nolint sibi solum esse regē: idq; moliri cœpisse iam inde ex quo primū ope sua ex Aegypto sunt educti. uerū nō multo post futurū est, inquit, ut eos cōsiliij huius sero pœniteat: quādo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æque ac te ingratitudinē damnabūt. Nunc iubeo te eis creare regē quem ego designauero: idq; prius q̃ facias, præmonebis quantū malorū sibi ultro asciscāt, protestaberisq; eos te inuito ad mutationē status in deterius properare. His auditis Samuel, mane cōuocatis Iudæis, declaraturū se illis regem promissit, addens uelle se prius indicare, quæ erunt sub regibus ferenda, & in quātis incōmoditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primū q̃ a uobis abstrahēt uestros liberos, & alios aurigas sibi faciēt, alios equites & satellites & cursores, & tribunos ac cēturiones: & alios itē opifices, armorum suorum ac curruum aliorumq; instrumentorū fabros: præterea uillicos agrorum suorum & aratores, & uinearū fossiores: & nihil est quod nō cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoq; uestras facient sibi unguētarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellēt, quæ ancillæ necessario uerberum formidine obeūt. possessiones etiā uestras uobis ablatas eunichis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges unicuius ē suis largientur. & ut compēdio dicam, seruietis unā cum omnibus uestris regi, nō secus atq; domestici eius famuli. cumq; hæc omnia patiemini, ueniet uobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitētia tacti supplices dei miserationem implorabitis, ut uos à regib. liberet. uerū ille nō admittet eas preces, sed repulso finet dare pœnas incōsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contēptis omnib. quæ Samuel in rem eorū afferebat: sed urgebat obstinate ut missa futuri cura regē crearet: quandoquidem nisi regis ductu uindicare se de inimicis gentibus non ualerent: nec esse absurdū, si cum finitimi omnes regnētur, & ipsi eandē reip. formā accipiāt. Samuel uero uidēs se prædictionib. suis parū proficere, sed pertinaciter eos in sentētia manere: Nunc, inquit, abite domū quisq; suā, & cū tēpus erit accersam uos, q̃ primū cognouero, quem uobis regē deus dare uelit.

Saulus iubente deo rex declaratur.

Cap. V

Rat quidam ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tū statum specie, quib. respondebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filiū cū uno famulo ad eas quærendas misit. qui cū perlustrata sua tribu eas nō inuenisset, ad alias uenit: et cū nusquā cōparerēt, decreuit redire, ne patri solitudinis causa fieret. & dum nō longe à Ramatha oppido iter faciūt, famulo admonēte habitare ibi prophetā ueridicū, eūq; omnino consulendū esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respōdit,

Ioseph.

m 3 nihil

1. Reg. 9

nihil se habere quod mercedē diuinatiōis daret. iam enim uiaticū esse cōsumptum. & dicēte famulo, superesse quadrantē sicli, eūq; dari posse, nesciebāt enim prophetā mercedes nō accipere, itū est ad illū: inuētisq; circa portā uirginib. aquatū euntibus, interrogāt ubinā sit prophetæ domiciliū. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius q̃ eat ad cōnā. præbere enim eū epulū, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accūbat. Samuel autē hac ipsa de causa cōuiuas uocauerat. nā pridie cum per totā diē precatus esset deū, ut certiorē se redderet quē creaturus esset regē, in crastinū se id facturū pollicitus est: circa eandē enim horā missurū se Beniamitā quendā iuuenē. quā ob rē sedebat in solario, expectās præfinitū tempus: quō peractō ad cōnā se cōferebat. cumq; Saulū offendisset, deus inspirauit ei, hūc esse futurū principē. Saulus uero accedēs eū, salutatū prius rogat ubi propheta habitat. hospitē enim se hoc ignorare. cumq; ille respōdisset, se eū esse, & ad cōnā duceret, dicēs nō asinas tantū quas quæreret saluas, sed omniū omnia bona in potestātē eius fore: supra spem, inquit, meā sunt ista domine. neq; enim ea est mea trib. quæ reges proferat, & familia mea humilior est alijs familijs. tu uero ludis me, & maiora q̃ pro mea cōditione loqueris. Propheta autē deductū eum ad conuiuiū accūbere fecit, & famulū supra alios uocatos. erāt hi septuaginta numero. iussitq; ministris ut Saulo portionē regiam apponerent. cumq; iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domū quisq; suā reuertebātur. Saulus uero apud prophetā cum famulo pernoctauit. & cum primū dies illuxit, Samuel excitatū eum in uiā deduxit. Postq̃ autem egressi sunt urbem, monuit ut famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim qd̃ sine arbitris illi uellet dicere. tum Saulus famulū ablegat, & propheta deprōpta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulq; regē salutāt, deum ei honorē hūc ratū facere dicens, pro tutela Hebræorū, quorū iniurias bello Palæstinis illato ulcisci debeat. hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris. In hoc itinere offēdes tres homines religionis ergo tendētes ad Bethela: quorū primū uidebis ferre tres panes, secundū hædum. hos tertius sequetur utrē uini baiulās. hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. inde uenies ad Rachelis monumētū, ubi occurret tibi qui nūciet inuētas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in coetū pphetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, unā cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicāt, unde hæc felicitas Cisi filio? his signis uisis certo scito deū esse tecū: & saluta patrē tuū et cognatos. Venies autē Galgala, me accersente, ut p̃ his deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postq̃ autē domū redijt, percōtante cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio; nihil illū celauit, ne hoc quidē q̃ apud pphetā fuisset, & ex eo cognouisset inuētas esse asinas. de regno tātū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatis opinionē ei cōtraheret. quāuis em̃ & amicus esset & cognatus, tutius tamē ac cōsultius arbitratus est silētiū, reputās credo humanæ naturæ infirmitatē, q̃ ne mo cōstans in amore, sed etiāsi manifesto diuino suffragio felicitas cōtingat, tamē alios sibi præferri inique & inuide ferūt. Porrò Samuel populū in oppidū Masphatim cōuocat, & cū frequētes adesse uideret, in hanc sententiā alloquitur

quitur. Hæc iussit me dñs suo nomine ad uos perferre. Ego uos in libertatē uindicaui, primū Aegyptiorū seruos, deinde à uicinis regib. toties uictos ac subiugatos. pro quib. beneficijs hæc mihi gratiā reponitis, quod abrogato mihi quātū in uobis est impio, quasi nesciatis utilissimū esse homini à deo regi, unū è uestro numero digniorē existimatis, qui uobis præsit: qui subditis tanq̃ pecudib. p̃ sua libidine utēs, quidlibet in quēuis licere sibi uolet. nō em̃ fieri potest, ut homo erga hominē sic affectus sit, quēadmodū ego erga à me ipso conditū. Eia quādo plus apud uos potest temerarius animi impetus q̃ uel religio uel beneficiorū memoria, digerať multitudo per trib. & familias, & fiat sortitio. Quo factō Beniamiticæ tribus fors exijt. dein familiarū nominib. in urnā cōiectis, Metri familiæ fors obuenit, postremo cū uiritim sortitio fieret Saulo Cisi filio regnū sortito obtigit. Iuuenis uero q̃ hoc præsciebat, abdiderat se, uideri uolēs inuitus ad regnū accedere. Tāta fuit præditus modestia simul & téperantia, ut cū pleriq; uel modica felicitate potiti uix sui prælæticia sint cōpotes, & omnib. se ob oculos ingerāt: hic tot populorū rex declaratus ac dñs, nō modo nō ostentaret se, uerū etiā è subditorū conspectu subduceret, ut nō absq; negotio posset inueniri. cūq; nusq̃ cōparēte Saulo omnes essent solliciti, hæsitātes quidnā fieri oporteat, propheta precib. deū appellat, ut latebras indicet, desideratūq; iuuenē exhibere digneť. qđ ubi impetratū est, mittit qui eū adducāt: & postq̃ uenit, in medio populi iuuenē statuit uniuerfis cōspiciuū, ut qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiā præ se ferret. Tum propheta: Hunc uobis deus dat regē. cōtemplamini quantū omnibus præminet, & q̃ sit hoc honore dignus. Cūq; populus acclamasset, Viuat rex: propheta cōscriptis in libro omnibus quę illis sub regia dominationē erāt euētura, recitauit ea populo rege præsepte, & librū in tabernaculū dei reposuit, ut esset apud posteros prædictionis suæ monumētum. His ita perfectis, dimissoq; populo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Saulū uero in natale oppidū Gabatha redeuntē multi boni uiri comitabant, ut nouo regi debitū officiū præstātes. Sed plures mali & factū hoc eorū uitio uertebāt, & ipsi contempto rege nullis uel munerib. uel obsequijs gratiā eius demereri conabant. Mēse aut̃ post acceptū regnū elapso, exortū cōtra Naā v
sen Ammanitarū regē bellū apud omnes ex æquo autoritatē illi parauit. 1. Reg. 11
Hic em̃ diu Iudæis ultra Iordanē habitātib. infestus, postremo cū magno & forti exercitu regionē ingressus urbes eorū subiugare cōepit: nec cōtētus libertatē in præsens abstulisse, ut oēm rebellādi materiā in futurū adimeret, tā ultro deditis, q̃ ui subactis dextrū oculū eruebat: ut qm̃ scutū sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierēt. hoc modo tractatis trās amnē incolentibus in Galadenā exercitū duxit: & castrametatus ad primariā regionis urbē, cui nomē est Iabes, oratores eò misit, qui cōditiones offerrēt, ut aut deditiōe facta dextris oculis orbent̃ ut alij: aut internecionē hominū & oppidorū excidiū expectēt. eligerent ipsi utrum mallent, paruā corporis particulā decidere, an in omnium facultatū simul & uitæ discrimen uenire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierū petierunt, ut missis ad consanguineos nuncijs postularent auxilium. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se

deditionem facturos quacunq; conditione hosti liberet. Naafes aut qui Gala denos contemnebat, nō grauatim inducias dedit, permissis undecunq; sup petias implorare. qui euestigio per oēs Israelitarū urbes nūcios dimiserūt, si gnificantes se minis Naafis in extremam desperationem adductos. sed quo cunq; illi uenirent tantundem metus quantum mœroris afferebāt, ut nemo se mouere auderet. cæterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiam po pulus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quā mœrēs, Saulus rure do mum reuertēs, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satī saluæ res esēt, & quæ noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & an te solē exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fusos ac fuga tos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mādatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas.

Cap. VI

1. Reg. 12

Olens autē poenæ formidine populū ad Ammaniticū bellū excita re, quo celerius cōueniret, boū qui fortē ab opere ueniebāt neruos succidit, idē passuros minatus qui postridie cū armis ad Iordanem nō afforēt, secuturi quocūq; ipse ac propheta ducerēt. Eo metu factum est ut cū omnes ad præsinitū tēpus præsto essent, recēsit apud Balā oppidum co pijs, inuenirētur septingēta milia cōfluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola arma uit LXX milia. Trāsgressus dein Iordanē & decē schoenorū spatiū nocte una emēsus, ante solis ortum quō destinarat peruenit: & diuiso trifariā exercitu, undiquaq; hostem nihil tale expeētantē aggreditur: & acriter pugnādo ingē ti strage edita inter cæteros Naafen regē occidit. Hæc uictoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytū reddidit, fama longe lateq; fortitudinē uiri ce lebrante. Si qui enim erāt qui prius eū contēnerēt, tunc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū prædicabāt. nam nō cōtētus Iabesenos ser uasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā uastauit, & ditato ex præ da exercitu, gloriose domū reuersus est. Populus uero nimio gaudio gestiēs, placebat sibi q̄ talem regē esset nactus, & illis qui inutilē fore dixerāt insulta bat, rogans ubi nunc essent isti contēptores, & ad suppliciū eos deposcens. & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate cōstituta cōtra autorū eius aduersarios iritatur. Saulus interea studium quidē ac bene uolentiā eorū collaudabat, sed iureiurando affirmavit nō passurū ut quisquā ē consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad suppliciū. Periniquum enim esse uictoriā à deo datā ciuili sanguine polluere: sed magis decere ut po sitis odijs diē epulis ac hilaritate trāsigāt. Post hæc Samuele monēte opus esse alteris comitijs per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cōuentus fit apud op pidū Galgala. ibi rursum inspectāte tota multitudine propheta unxit Saulū sa cro oleo, atq; iterū regē cōsalutari fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceret. Sub Moyse enim & discipulo eius Iesu, qui tū exer citui cū imperio præfuit, optimates rē administrabāt. post cuius mortē octo decim annis populus sine summo magistratu uixit: deinde rursum ad pristinā regiminis formā redierūt, qui belli gerendi sciētia & fortitudine præcelleret, supremū iudicē constituēdo. quam ob rem totum hoc tēpus, quo talis status durauit

durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta priusquā comitia dissoluerentur sic est allocutus populum: Adiuro uos per maximū deū, qui uobis optimos illos fratres Moysen & Aaronē misit, & patres uestros ex Aegypto eduxit: ut absq; pudore ac metu omni ue affectu alio, libere dicatis, nū quid cōtra ius & æquum fecerim, uel proprij lucri cupiditate, uel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me si cuius uitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula quæ in quotidianū uictum cedunt, ab ultro dantibus sumere, uitio uerti non soleat: aut si cuius iumēto ad meas necessitates usus sum. in his & similibus si quem offendi, nūc rege præsente dicite. Acclamatū est uno ore, nihil tale eum fecisse, sed sancte & iuste principatū gessisse. Tum ille, Gaudeo nullas esse uestras de me querelas, at ego habeo nonnihil quod cōquerar, si uera loqui licet: quæ tamē iniuria magis ad deum attinet, quem certe hoc factō ualde offendistis, quod aliū regem poposcistis. oportebat enim uos meminisse, quod auus uester Iacobus, LXX solis hominibus uestri generis comitatus, fame coactus in Aegyptū deuenit. Cumq; ibi in multa milia propagata esset eius progenies, eaq; graui & contumeliosa seruitute ab Aegyptijs premeretur, inuocātib. uestris patribus, absq; ullo rege deus tantā multitudinē eripuit, missis in hoc Moysē & Aarone fratribus: qui uos in hanc terrā induxerūt quam nunc possidetis. & tamen post talia beneficia non semel prodidistis uerā pietatē ac religionē. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dum eius ope uicistis primū Assyriorū potentia, deinde Ammanitarū ac Moabitarū, & postremo Palæstinos. atq; hæc omnia confecistis nō regū auspicijs, sed ductu Iaphthæ & Gedeonis. Que igitur dementia uos impulit, ut detrectantes imperiū dei, sub rege esse malletis? Gessi tamē uobis morē, eo declarato, quē ipse elegit. Vt autē manifeste sciatis deum uobis iratum, nec ei placere in regnū uersam uestrā rempublicā, dabo euidēs signum diuinitus. Qualem enim nunq̃ quisquā æstatis medio uidit in hac regione tempestatē, talem nunc impetrabo à deo, quæ uerbis meis fidem astruat. Vix ea fatus erat, cū tanta uis tonitruū ac fulgurū & grādinis ingruit, ut attoniti extremaq; timentes faterentur se peccasse, & per inscitiam in hunc errorē prolapsos, rogarentq; prophetam ut paterno affectu eos cōplexus, in gratia dei placati repōneret, & quemadmodum aliorū antea, huius quoq; peccati ueniam impetraret. pollicitus est ille rogaturū se pro eis deum, & exoraturum: simulq; cōsiliū dedit, ut probi ac iusti esse perpetuo studerēt, nec unquam obliuiscerētur, in quantas clades & calamitates ob neglectum uirtutis incidissent. meminissent præterea prodigiorū dei legumq; per Moysen latarum, si caram haberent uel suam ipsorum uel regis incolumitatem. quod si hæc negligenter, prædixit grauem ultionem tam ipsis quā regi nō defore. atq; ita denuo confirmatō in regno Saulo, cōnuentum missum fecit:

Palæstini Hebræos bello aggressi uincuntur.

Cap. VII.

Ex autem delectu habito, cōscriptisq; tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitiū, cum quibus ad habitandū Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse iussit, quē misit in Gabā. ille uero expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, &

VI

1. Reg. 19

& occupatis opportunis locis præsidij ea cōmuniuerūt, & omni prorsus ferri usu eis interdixerūt. quā ob rē si quādo agricolis opus esset aliquo ferramēto, puta uomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt uero audiuerūt expugnatū castrum, indignati & non ferendam cōtumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta milia peditum, curruum triginta milia, equitum sex milia: et castra metati sunt ad oppidū Machmā. His cognitis rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionē, edicit ut qui saluam uult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potētiam, & negans tales esse ut timeri debeāt. sed ubi certo compertū est maximū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in spelūcas ac loca subterranea se abdūt, plures uero ultra Iordanē fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus aut accersit prophetā, ut de cōmuni consilio res geratur. Ille renunciat, debere eum eodē loco manentē cōparare uictimas: se enim post septē dies uenturū, ut imolatis sabbato uictimis, cū hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidē quantū propheta iusserat, sed nō per omnia fuit obediens. Cum enim cūctari prophetā cerneret, & se paulatim à militibus deferi, uictimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatū esset prophetā aduētare, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille male factū dixit, q̄ neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia quæ dei uoluntate faciēda erāt pro populo temere occupasset. Saulo uero excusante, expectasse se ad statutū dierū numerū: sed cū milites audito hostē relictā Machma petere Galgala, metu se defererēt, necessitate cogēte properasse ad sacrificiū: Consultius, inquit propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatioe deū, cuius ego mentis interpres sum, nō contēpisses. nam per obedientiā & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionē parare poteras. Ita Samuel offensus regis facto domū est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio uenit in urbem Gabaonem. horū maior pars non erat armis instructa, quod ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariam exercitu, per totidē uias regionē Hebræorum ingressi omnia populabantur, spectante Saulo rege cum filio, nec ualēte prohibere hostē, propter suorum paucitatē. Occupauerant enim collē quendam cum pontifice Achia, qui fuit unus ex Elis pontificis posteris, & uidētes suorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur quod in se nihil esset præsidij. Filius uero Saulis cum armigero suo cōspirat, ut clām ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarēt: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli a colle descendētes uersus hostium castra iter faciunt, ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrerat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum uidebatur. Ergo postquam eò accesserūt, Ionathas confortabat armigerum ad hostē aggrediēdum. Si nos, inquit, uiderint, iusserintq; ascendere, omen uictoriæ accipiendū est. quod si tacuerint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cūq; propius ad hostilia castra accederent

1. Reg. 14

deret appetente iam die, Palæstini ubi hoc uiderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi poenas audaciæ. Quam uocem Sauli filius cupide arripit, ut indubitatum omen uictoriæ, tunc quidem recessit e loco in quo conspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes propter situm incustoditam, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostem. aggressique sopitos uiginti ex his interfecerunt, & totum exercitum stupore ac consternatione repleuerunt: ut abiectis armis in fugam se daret. plerique uero non noscitant inter se, quod ex multis gentibus conflati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebant. quidam metu uulnerum in præcipitia aut ipsi ruebant, aut ut sit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumque renunciatum esset regi per speculatores tumultum esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis e suis abesset: & audito filium cum armigero abesse, iubet pontificem sumpto sacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo respondente uictoriam deum & hostium cladem promittere: ducit militem in Palæstinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipsos inter se depugnantes. quo audito, qui ante in speluncas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpentes militibus Sauli se agglomerant. iamque ad decem milia creuerant, hostemque tota ea regione palantem insectabantur. ibi rex siue nimio gaudio parum sui compos, quod difficile sit eximia felicitate moderato animo ferre, siue per insciam, dignum quiddam reprehensione admisit. Volens enim meritis poenas a Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicumque intermissa cæde ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras insequendi & cædendi finem facere. Paulo post cum delati essent ad quandam syluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudiuerat patris imprecationes, easque consensu populi ratas habitas, fauum forte nactus expressum inde mel edebat: & monitus quod pater additis execrationibus interdixisset ne quisquam cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen recte id a patre factum. maiore enim ui & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & longe plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaque cæsis Palæstinorum multis milibus, sub uesperam demum eorum castra diripiunt: & inter cætera prædam magna pecudum copia reperta mactant, carnibusque nondum a cruore purgatis uescuntur: quod est uestigio regi a scribis renunciatum est, uulgius militum in deum peccare, & carnes etiam tum cruetas coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum grande in medium prouolui: edicitque ut super illud pecudes iugulent, ne ue carnes cum sanguine comedant: quia factum hoc deo displicet. cui edicto cum omnes parerent, statuit ibi altare, & impositis uictimis holocausta deo incendit: idque altare omnium primum a Saulo constructum est. cumque eadem nocte priusquam uires & animos resumerent, hostium reliquias uellet conficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ se ferens alacritatem, accito pontifice iubet eum diuinam super hoc uoluntatem querere, an sibi reliquum hostile exercitum delere permittatur. Pontifice uero negante deum responsum uelle reddere: non temere est, inquit rex, hoc dei silentium, qui antehac ultro solebat quid facto esset opus consulere: sed oportet aliquod latens

in nobis peccatū esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum; quod etiā si filius meus Ionathas peccatum id commississet, ut deum placem, capitis poenam ab eo exigam, non secus quā si de quouis nihil ad cognitionē meam pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine ut hoc faciat, uniuerfos cōfestim in unum locū statuit: & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit. cumq; fors Ionathā indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quod heri dū hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustāui. Saulus uero iurat se eum occisurū, pluris quā genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magnō ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam uictoriam uidere contigit. maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorū insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorē & miserationem flexa est, iurantq; non laturos se ut occidatur Ionathas autor tam luculētæ uictoriæ. atq; ita iuuenem irato patri eripiūt, & uota deo faciunt ut ipsum immunē à peccato faciat. Saulus uictor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cōtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & regem Obæ multas res gessit prospere. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerūt ei Merob & Michael. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus uero & Cis Sauli pater germani fuere Abelix filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunq; hoste cōgressus semper uictor reuertebatur, ita ut Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potētiam eorum in tantum auxerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis uero numero robore ac specie præstātissimū quēq; in suū deligebat satellitiū.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Cap. VII.

VIII
1. Reg. 15

SAmuel autem ad Saulum ueniens, ait se ad illum missum à deo, ut eum commonefaceret, electione dei cæteris eum in regno prælatum, atq; ideo par esse ut ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, deus autem & regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs, dum egressi ex Aegypto in eam quam nunc tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello in eos uindicare, & deuictos internecone delere: sæuireq; in omnem sexū ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis poenas rependere. ac ne iumentis quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquā prædæ nomine usurpare, sed omnia deo sacra esse, ut iuxta Moyſis præceptū Amalecitarū nomen è rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturū se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quamcelerrime mandata exsequeretur, cōfestim omnes undiq; copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpēs, pluribus locis insidias circa torrentem

rentem disposuit, ut nō solum Marte aperto eos infestaret, sed ex improviso etiam per vias circumuentos opprimeret. Postremo magno prēlio in fugam uersos non prius persequi destitit, quā ad unū omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita ut diuinitus prādictum fuerat successit, oppidatim bellum circumferre coepit: quorū aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame siti alijsq; modis cum expugnasset, usque ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanū hoc ratus: primū quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex dei sententia, sed uictus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi usurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse uoluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formā quā dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus. & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerūt, in prædam contra dei mandatū abactis, pecunias etiam cæterasq; opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus à Pelusio, quæ urbs est in Aegypti finibus, usq; ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus uastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, ut secederent, ne uere res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cū Raguele Moyseis socero intercedebat. Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermis-
IX
sum ex ijs quæ propheta iuxta dei uoluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad unguem obseruata, lætus uictoria domum reuertitur. Deus autem offensus est quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam uerterat, cum ipse neutrū permisisset. Iniquū erat cuius ope uictoria contigisset, eius mandata contemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re prophetam, ait se pœnitere Saulum ele-
=
gisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit quicquid ipsi uisum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer conturbatus, per totam noctem fuis precibus deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus ueniam regi non annuit, quod non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quā ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur deus preces prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hūc quā primum rex uidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere deo pro uictoria: omniaq; iuxta uoluntatem eius esse peracta. Tum Samuel: qui sit igitur quod uoces iumentorū & pecudū in castris audio? Respondit rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum regem, de quo ex prophetæ consilio se decreturū. Ad hæc propheta respondit, Non sacrifici-
=

cijjs delectari deum, sed uiris bonis ac iustis. hos autem esse qui uoluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se recte fieri putât, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere non in nō sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediūt, unicumq; hoc & uerum sacrificium non offerunt, ab his deum nec multas saginatas uictimas, nec donaria ex auro argento uel fabricata uel postulare uel admittere: sed auersari hæc ut malitiæ magis quam pietatis argumenta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallēt quam inde discedere, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his requirere. quod si etiā sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quam à quocunque alio uel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram dei inturrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi forte idē esse putas, perire, & immolari deo. Quapropter expectabis amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis mandata eius neglexisti. Saulus autem factus est se peccasse & male fecisse, quod uerbis prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse, quod non auderet militem prædæ cupiditate accessum cohibere. Sed da ueniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabatq; ut maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille uero qui præuidebat deum nulla fletendum uictima, abire incoepit.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

Cap. IX.

T Vm Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in uestimento. cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad uirum iustum & bonum: deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili. Saulus fatebatur deum sibi merito infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabatq; saltem hoc honoris sibi haberet, ut deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & una cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agag rex Amalecitarum, qui cum ô mortem amaram exclamasset, audiuit à propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filijs lamenta & luctum attulisti, ita æquum est ut ipse matri tuæ moestitiam afferas. iussitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipse uero reuersus est Ramatham.

x Rex uero tum demum sentiens in quæ mala offenso deo peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomē collem significat: nec post illam diem unquam in prophetæ conspectum uenit. Samuel uero uicē eius moleste ferenti, deus hanc curā mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum ungere, quē ipse indicasset sibi regno dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri se, ne si Saulus hoc senserit, uel per insidias uel etiam aperta uiperne sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidū peruenit. Eo loci magno hominū concursu salutatus est, quærentibusq; aduentus causam, sacrificatum se uenisse dixit. Peraçto sacro Iessæum ad epulas unā cū filijs conuocat: uisq; nati maximo eximia statura ac forma iuuenis, cōiiciebat inde hūc esse regna-

regnaturum. Sed hac parte non est assequutus dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem ungere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadem spectare deum quæ homines. Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me uero non eximiae corporis formæ præmium est regnum, sed animi uirtuti: & eum requiro qui hac sit perfecte excultus, pietateq; ac iustitia, obediētia & fortitudine animum exornatus. His auditis propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxq; & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Afamus. His quoque uisis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, propheta iubet ut confestim uocetur: non enim licitum esse absq; illo sacrum epulum celebrari. qui postquā accitus à patre uenit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum propheta ad patrem uersus submissa uoce, hic est, inquit, quem regnare deo uisum est. & cum dicto accumbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo delibutū Dauidem in aurem admonet, deum ita uelle ut regnum in populum obtineat: præcipitq; ut iustitiam colat, & operā det ne unquam à mandatis dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam uniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoq; ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gentibus congressus fuerit, semper uictorem rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturū quam posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simulq; numē deserto Saulo ad Dauidem commigrat. quo factum est ut hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus uero in morbum dæmoniācū incideret, ita ut præfocari ac strangulari uideretur, nec aliam opem inuenirent medici, quam si quis peritus excātator adhiberetur. monuerūtq; ubiq; inquirēdum, qui quoties rex à dæmone agigaretur, stans ad caput eius tiōce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumque rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema uidisse filium Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliam honestam institutionē hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq; patri, regem audita adolescentis tam formā quam uirtute, cupere ipsum uidere. Paruit Iessæus, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; uenisset, confestim à rege admodum læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agigaretur, unicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad cinnnyram accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, ut filium apud regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

Liquanto autem post Palæstini conscripto numeroſo exercitu bellum Israelitis inferūt, & castra inter Sochum & Azecū oppida metantur. nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut prioribus castris relictis in munitiorem quendam collem ē regione Israelitarum Palæstini se conferrent, ualle quadam inter utroſq; intercedēte. In hanc ē castris hostium descendit Gittæus Goliathus, uir prodigiōsa statura: quatuor enim cubitos uno palmo superabat, uastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; milia siclorū pendebat, huic moli respondēbat & galea & ocreæ. prægrandē etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorum siclorū ferro cuspidatam. ponē sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter utranq; acie constitisset, immani uoce sublata: Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam uos subire? Date mihi aduersariū, & duorū periculo decernatur, penes utros futura sit uictoria: ut quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant. præstat enim unum aliquem, quā totum exercitū, in periculum adducere. Hæc locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursus procedens eisdē uerbis est usus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hostē prædictis cōditionib. non destitit, stupente Saulo cū uniuerso exercitu: qui prodibāt quidē in acie, sed à neutris initiū pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidē remiserat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa regia sequebantur, isq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellū ducitur magis quā geritur, missus à patre uenit in castra, uisurus quo in statu res essent, & fratrib. necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne unum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortē tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari conuicijs grauiter cōmotus, se paratum dixit ut hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominē, per imperitiā rerum supra q̄ ætatem eius deceat ferocientem, addens satius esse ut ad patrem ac greges q̄ primum reuertatur. reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid uellet dicere, Non est, inquit, rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius conpescā, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendū reddam: tātoq; erit tua simul & tuorū illustrior gloria, quod ab adolescente magis quā uiro hostis deuictus uidebitur. Saulo uero laudante generosum eius animum, nec tamē audente rem tantam tam tenerē ætati cōmittere: Non est, inquit, quod dubites: nam hæc deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascere, raptum agnū ex ore leonis recepi, ipsamq; feram in me impetū uertentem cauda correptā, soloq; afflictā occidi: neq; mitius tractaui ursum greges inuadentem: & hanc quoq; beluā nihilo pluris facio, qui cum in deū atque homines conuicia euomat, non patietur cæleste numen impune hoc illum auferre, sed meis cum manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia

cia iuuenis, ut rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructū prius thorace regio simulq; ense ac galea. Tum Dauid qui armis gestādis nō assueuerat, grauari se his magis quā muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratū pugnam capessere. & cum dicto arma deponit, baculumq; tātum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, fundā dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatus postquā uidit barbarus adeo contempsit, ut per ludibrium percōtaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnantē prodiret. Imō cane uiliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsūrum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi uero pro armatura deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discēt omnes quod deus curam Hebræorum habet, eiusq; prouidentia uires nobis simul atque arma suggerit: sicut cōtrā ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quā ut procurrare posset, magnis passibus in iuuenem ac inermē contempit ferebatur.

Singulare certamen Dauidis & Goliathi, sequitāq; Palæstinorum clades.

Cap. XI

Hic Dauid impigre occurrit, occultum adiutorē deum secum in certamen ducens: & promptum ē pera in hoc selectum ē torrente unum lapidem, fundā rotatum tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantumq; in eo momenti fuit, ut ē uestigio Palæstini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebræorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruūt, & quotquot assequi poterāt cædentes, usque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palæstinorum triginta milia, & duplo plures sunt uulnerati. Saulus uero a persequēdo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius deo cōsecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clam Dauidem odisse, hac potissimum occasione. Cum enim uictor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam uenerunt ei mulierum ac puellarū chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse: uirginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores uictoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa se uersari, ex satellite tribunum fecit, nō tam illius honori quā suæ securitati consultum uolens, ut sæpe hostibus obiectum aliquis casus ē medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudi-

1. Reg. 17

ioseph.

n 3 nem

2. Reg. 17

nem non solum apud populum graciosus fieret, sed etiā Sauli filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē quidem latere id posset. Nactum enim se ampliore in insidiarū tendendarū occasione putans, renūciantibus puellæ amore, libēter se illam ei traditurū respondit, futurā periculorū et exitij causam. Promitto, inquit, filiæ cōiugium, si sexcenta hostiū capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturū, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & cōmodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatē nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pētentarent, quomodo erga puellæ coniugiū sit affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiā quā cū apud regē tum apud populum polleret, Saulus generū sibi eū destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocres res uidetur generum regium fieri, mihi certe non item, qui cōsciū mihi sum q̄ plebeijs ortus sim natalibus. Quo renunciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat. hoc enim uēdere fuerit filiam magis q̄ elocare. Sed cupere generum, fortitudine alijsq; uirtutibus præcellentem, quales in ipso iam comperi. poscere autem pro nuptijs filiæ non aurum aut argentum quod ē paternis ædibus afferat, sed cladē Palæstinorum, & sexcenta eius gentis uirorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificū non uulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium uiri spectatæ ac testatæ fortitudinis cōuenire. Quibus auditis Dauid putans syncere à rege affinitatem suam expeti, nihil cū status neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitiō ad imperatā exsequenda properat: & hic quoq; ut in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscaisa signum uictoriæ ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. Cap. XII

1. Reg. 19

XII

Aulus autem non ualēs tergiuersari, quod turpe duceret uel mētiri, uel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mādāta tam periculosa uiro forti struxisse uideri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit uel regno suo uel uitæ: & cum durum esset uel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq; necis Ionatham filium cum domesticorum fidissimis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quod non solum amare talem iuuenē desuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolētia, tum uirtute hominis motus, secretam patris uoluntatem ei nunciat: simulq; consulit, ut salutis suæ mature fuga prospiciat, neu in sequentem diem usquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optime & de republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiore te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, seque quā primum ē conspectu regis subtraxit.

Quod

Quod rex Dauidi necem sit molitus.

Cap. XIII

Sequenti autem die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendisset, coepit de Dauide uerba facere. Pater, inquit, qua nam in re uel magna uel parua laesus iubes interfici uirum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum uindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idē postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob uirtutem, sed etiam ob necessitudinē. Iniuria enim hæc ad filiam quoq; tuā pertinet, quæ prius uiduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, ne uel sæuias in uirum primū optime de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo misere uexatum pristinae sanitati restitutū seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tā egregie uindicauit. Indecorū em̄ fuerit horū omniū obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnē iniuriā à Dauide abstinere se uelle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitū patrem iam nihil magis quàm salutem ipsius cupere: reductumq; in aulā patri reconciliat, ut solita officia circa eum quemadmodum antē obiret.

Quomodo Dauid aliquoties insidias regis ægre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam reductum interficere non iustituit.

Cap. XIII

Per idem tempus Palæstinis bellum redintegrātibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; uictor magna eorū strage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo ut sperabat, utq; post rem feliciter administratā excipi oportebat: sed successu moestus, eius felicitatē periculosam sibi fore existimabat. Cūq; rursum intemperijs ut ante agitaretur, accitum in cubiculum in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculū in eū iaculatus est. quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domū refugit, ibiq; per totā eam diem mansit. Noctu uero misit rex qui usq; mane ædes eius seruarēt, ne clam elaberetur, ut in iudiciū euocatū capitali sententia damnaret. Melcha autē eius uxor & regis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrit ad maritū, quanto is in periculo esset, ipsaq; unā cū eo renūciās, quo sine uiuere nec uellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehēdat, aut nunq̄ posthac te uidebit. sed fuge dū per nocturnas tenebras licet, quas deus ad tuā salutē lōgiores faciat. alioqui scito qd si te pater inuenerit, sine mora est interfectorus. His dictis fune per fenestrā demissum periculo exemit. deinde parato lecto tanq̄ ægotātī, stragulis iecur capræ recēs exemptū subiecit: diluculoq; ueniētib. quos pater ad Dauidē miserat, ostēdit lectū opertū, & qd palpitacione iecoris stragula moueri uiderēt, maritū ægrū anhelare persuasit, addens totā noctē inquietā eū exegisse. Quod ubi renūciatū est regi, ea nocte in aduersam ualetudinē incidisse, iubet sic ut erat eū afferri. omnino em̄ illi moriendū esse, qui cū reuersi ac relecto cubili artē muliebrē tadē deprehēdisset, rem totā ad regē deferūt. & cū pater expostularet qd inimicū sibi eripuisset, excusationē uerisimilē cōmenta est. Ait illū mortē sibi ni pareret ac adiutaret cōminatū: itaq; uenia se dignā quæ hoc nō spōte fecerit, sed necessitate com-

1. Reg. 20

pulsa. debere enim illi cariorē esse uitā filiā, q̄ inimici interitū. atq; ita ueniā consequitur. Dauid aut fuga elapsus peruenit ad prophetā Samuelem in Ramatha: ei q; rem oēm quo erga se animo rex esset indicat, & q̄ minimū abfuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: id q; cū neq; regē ulla in re lēssisset, neq; in bello segniter aut improuide se gessisset, sed fauente deo cūcta ex sentētia confecisset. atq; hoc ipsum esse quod Saulū ad inuidiā ac odium magis excitaret. Propheta uero cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidē ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibi q; aliquādiu cum eo habitauit. Ut uero nūciatum est regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehēsum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem uenerunt, offendunt eum in coetu prophetarum: mox q; eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare coeperūt. Hoc audito Saulus alios eō mittit, Dauidē cōprehensuros, quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursus alios mittit. cum q; tertij quoq; prophetico spiritu corriperebantur: tandē irā impotēs ipse eō properat. iam q; nō longe ab eo loco remotus, prius q̄ in conspectū Samuelis ueniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cum q; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mente, abiectō q; uestitu nudus per diem ac noctē in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidijs conquerens, quod se nihil tale meritum totis uirib. opprimere cuperet. Ille uero rogabat ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs fortē suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri. alioqui indicaturū eū sibi fuisse, cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Contrā Dauid iureiurando asseuerabat se uera dicere: obtestabatur q; ut mallet credere ac salutē amici prospicere, quā contemptis eius uerbis tanquam uanis tum demum fidem habere, posteaquam extinctum uel uiderit uel audiuerit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso non communicare, quod non ignoret mutuā beneuolentiam quā inter ipsos intercedat. Quare tristis q̄ iam persuasus esset, percontatus est qua nām in re posset illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quod bene mihi uelis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solenne regis conuiuīū, cui me quoq; adhibere solet. quare si ita uidetur extrā urbē in agro clam te pręstolabor. tu uero cū requisierit me, dic profectū in patriā Bethlema, ut intersim festo quod mea trib. celebrat: id q; permissu tuo factū. Quod si ut mos est de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illū nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter respōderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentū. indicabis q; mihi rem, ita ut pręsenti mea calamitate mutua q; nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo uoluisti inire. qua si me indignum aut erga parētem tuum iniurium censes, nihil expectatis eius iussis iam nūc me tuo gladio confodito. Hęc ultima uerba grauiter ferens Ionathas, facturum se postulata promisit, & si quid patrē male de ipso cogitare deprehēderit, indicaturū. & quo maiore ei fidem faceret, educto sub diuī iureiurando cōfirmat, nihil se nō tētaturū quod ad salutē ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hęc uniuersitatē q̄ late uides implet ac moderat, qui q; prius q̄ eloquar mētē meā nouit, testis esto initi inter nos foederis, quod q; nō prius patris uoluntatem scrutari desistā, quam

quàm compertū habuero ecquid latētis odij aduersum te cōceperit: & quicquid deprehendero, siue amicū, siue infensum, cōfestim tibi significabo. No-
uit deus q̄ ipsum tibi perpetuo propitium precor, utq; semper tuas res pro-
speret, quemadmodū & nūc facit, & posthac facturum est. & siue pater meus
siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunq̄ non uictor euades. Tu uerò
memor esto huius nostri affectus, & si me perire cōtingat, liberos meos ser-
ua, & mihi debitā gratiā in illos colloca. Post hoc iusiurandū Dauidē dimit-
tit, iussu in certū agri locū secedere, in quo se exercere solebat. cognito e-
nim patris animo uenturū se illuc unā cū puero. & si, inquit, emis sis tribus ad
scopū iaculis, collecta puerū referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito ni-
hil triste à patre timendū. q̄ si contrariū me dicere audieris, patrē quoq; con-
trario modo affectū existima. utcūq; tamē ceciderit, ego dabo operā ne quid
tibi secus q̄ uelimus accidat. Tu cū lātiora tēpora uenerint, fac memor sis ho-
rum, & liberos meos cōmendatos habeto. His Ionathæ p̄missionibus con-
firmatus Dauid ad constitutū locū proficiscitur. Sequenti uero die qua fuit
nouiluniū, rex de more caste ac pure ad cōnam uepit. cumq; filius Ionathas
dexter illi accūberet, alterūq; latus Abenares exercitus imperator clauderet;
uidens Dauidis locū uacuū tacuit, suspicatus eum ideo abesse, q̄ à cōgressu
uxoris non esset purus. sed cū ne postridie quidem adesset, sciscitatus est ex
filio, qua de causā neq; tunc neq; hesternā die adfuisset solennibus epulis Ies-
sai filius. Respondit ille profectū in patriam ad solennem tribus eius festiui-
tatem, cōmeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuita-
uit, & si tibi idem uidetur, ibo. nosti enim quanta beneuolētia hominem pro
sequar. Hic iam nō amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare po-
tuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim
adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociūq; & adiu-
torem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimi-
cis cōspiret, & nō possit induci ut credat nunq̄ secure regnatos incolumi
Dauidē. simulq; iubet, ut hominem accersat, daturum debitum supplicium.
cumq; filius quæreretur, ob quā culpam eum capite plectere uellet, nō iam in-
tra uerba iram continens proripuit se, & nactus alicunde spiculū impetū in
filium fecit: perpetrassetq; impium facinus, ni inter cursu amicorū fuisset co-
hibitus. atq; ita manifeste malignum & infestum erga Dauidē animū apud fi-
lium prodidit, cum minimum abfuerit quin suis ipsum manibus propter illū
perimeret, Ac tum quidē regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularū,
tum suum periculū, tum amici iam neci destinati uicem dolens, in mœrore
noctem exegit: & prima luce ante urbem in agrum prætenu exercendi se, sed
re uera ut amico indicaret omnia, processit. peractisq; in iaculatione his quę
promiserat, ablegatoq; in urbem comite puero, solitudinem nactus ad collo-
quium Dauidis properat. qui ut primum in conspectum est datus, procum-
bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complecti-
tur, atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquā sortem suam
deplorabant, quæ illis suauissimam cōsuetudinem inuideret, & inuitissimos
à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur. ac uix tan-
dem multis lamentis exsatiati, obtestatiq; se inuicem ut mutux fidei perpetuo
memi-

XIII meminissent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infestissimum regem,
 I. Reg. 21 in oppidum Nobam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solū neq;
 famulatio stipatum, neq; amicis comitatum aduenisse uidens, motus admi-
 ratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à re-
 ge se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nā famulos
 in cōstituto loco sibi occurrere iussos, poposcit autem ab eo uaticū. sic enim
 & amici officium facturum, & ad præsens negocium opē collaturū. quo im-
 petrato, armorum etiam aliquid petijt, aut hastam aut gladium. Fortē autem
 aderat quidam Sauli seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mula-
 rum curator. Pontifex uero negauit sibi esse quicquam armorū. esse tamē ibi
 Goliathi gladium, quem occiso Palæstino deo cōsecrauerat. Hoc accepto Da-
 uid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorū, apud quam
 regnabat Anchus. ubi agnitus à regis ministris, & indicio ad regem perlato,
 hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum milia neci dederit: ueritus
 ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hūc
 incideret, furorem ac rabiē simulat, ita ut ore spumam emitteret, & alia signa
 insanix præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium regē astrueret.
 I. Reg. 22 qui iratus famulis quod mente captum hominem ad se adduxissent, iussit ut
 q̄ primum eijceretur. Hoc pacto ē Gitta cum euassisset, in tribum Iudæ perue-
 nit, & agēs in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos do-
 ceret, ubinā ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eū contulerunt,
 nec non & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timētes, ad eum
 ultro confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerētes. quorum
 numerus ad quadringētos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto
 eo loco ad Moabitarum regem proficiscitur, rogatq; hominem ut parētes ip-
 sius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu
 collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud regem
 quamdiu illi manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribū
 Iudæ se cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postq̄
 ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorū manu esse conspectū, in nō
 mediocrē metū ac perturbationē regē coniecit. Sciēs enim eius magnanimi-
 tatem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus re-
 gis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimū afferret. cōuoca-
 tisq; amicis & ducibus & uniuersis suis tribulibus ad regiā urbē Gabā, sedēs
 in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoq; & toto satellitio,
 sic eos est affatus. Viri contribules, scio uos meminisse quantis à me affecti si-
 tis beneficijs, & agris locupletati, & honorib; ac præfecturis aucti. Rogo igitur
 num plura & maiora munera à Iessai filio expectetis. scio enim uos om-
 nes in illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & uobis huius sen-
 tentiæ autor est. non enim me latent clandestina inter illum & Dauidem icta
 foedera: neque quod consilio & opibus aduersariorum partes contra me ad-
 iurat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti quò res euasura sit expecta-
 tis. Post hæc regis uerba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum re-
 giarum curator respondit, uidisse se Dauidem in Noba oppido, quò cum ad
 pontificem Achimelechū uenisset, ab eo de euētū rerum oraculū accepisse,
 adiutumq;

adiutumq; cōmeatu & gladio Goliathi armatū, quò uolebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium quo familiam meā prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere fassus est hæc se non tam Dauīdi præstitisse quàm ipsi regi. Excepi, inquit, non ut inimicum tuum, sed ut dissimulatum ministrum & tribunum, & quod maius est generū, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac nō potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina uoluntate, non nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; sæpenu-mero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negotium properare, nō sup-
peditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iu-
dicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc
Dauidem moliri audiui, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi ad-
uersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum
uolui, quicquid officij in illum contuli. His uerbis Saulus fidem habere no-
luit, quòd plus apud eum metus periculi ualeret quàm excusatio quantūuis
iusta. itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumq;
illis religio esset uiros deo sacros ferro uiolare, Doecum Syrum eam eadem
perpetrare mandauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis,
pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat treceti o-
ctuaginta quinque. moxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum,
qui cōtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, ix
postremo flāmis eā deleuerūt: ex qua clade unicus tantū Achimelechi filius,
nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum dei Eli pontifici
olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem
eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facino-
re perpetrato, stirpe pontificia interneccione deleta, neq; teneram ætatē mise-
ratus, neq; grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriā ac alumnā
sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio deus elegerat, solo æquata,
satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum
humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obse-
qui, æqui ac boni uiri esse uidentur, mirumq; quoddam iustitiæ studiū præ-
se ferunt. quin & pietatem interea colunt, deumq; omnibus actionibus no-
stris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed si-
mul atq; ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus,
& tanquam in scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta, in omnem au-
daciam & insolētiā diuinarumq; æque ac humanarum rerum contēptum
prolabuntur. & cum ad superandā inuidiā maxime illis opus est pietate & iu-
stitia, cumq; omnes eorum non actiones solum, uerūetiam uoluntates in cō-
spicuo sint omnib. propositæ, tū maxime tanq̃ aut dissimulāte deo, aut & ip-
so potestate eorū formidāte, in subditos debacchanē. & quicquid aut per ina-
nē metū, aut odiū uel fauorē irrationabilē decernūt, id tū hominib. ratū, tum
deo quoq; ipsi probatū esse existimāt: futurorū uero prorsus nullū nec respe-
ctum

Etū nec rationē habent. Quotquot enim in eorū gratiā plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiā nō solum dignitatibus priuant, sed per calumniā etiā sæpe opprimunt, non considerātes q̄ meritō, tantumq; temerarijs delationibus absq; ulla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt nō in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitū, qui primus post sublatam optimatum administrationē ac iudicū supremum magistratū rex Hebræorū creatus, propter suspectū Achimelechū trecentos sacerdotes & prophetas interfecit: cæsosq; excidio urbis obruit, & quātum in se fuit summi dei fanū sacerdotibus sacrisq; ministerijs orbauit, post tam numerosam cædem ne patriā quidem eorū & seminariū superesse passus. Abiatharus aut Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædē sacerdotū euaserat, ad Dauidē fuga delatus, familiæ cladē & patris interitū ei renunciavit. at ille iā ante se hoc prælaguisse dicebat, cum illic Doecū uideret: facileq; suspicātū, calumniā pōtifici apud regem struendā: ægerrimeq; ferebat quod ipse tanti mali occasionē præbuisset. simulq; iussit, ut apud se maneret, quod nusquā tutiores latebras inuenire posset. Per idem tēpus cū indicatū esset Dauidi Palæstinos in Cillanorū agrum irrupisse, eumq; quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius propheta, an deus uictoriā annueret: confirmatusq; oraculo, & cū sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædasq; ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dum fruges ex arcis conueherent. Resciuit hoc mature Saulus. nam rei feliciter gestæ fama cōtineri non potuit quin late propagata ad regias quoq; aures permaneret, nō sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lætus rex putauit se iam rem factā habere, audiēs inimicū se intra unius oppidi moenia conclusisse, & diuinitus hanc occasionē opprimendi eius datam dictitans, edicit populo ut Cillā propere circumuentā tam diu premāt obsidione, donec Dauidē in potestatem redactū interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus consulere, fore ut Cillani eius deditione ab ira regis se redimant, relicta urbe in desertū se cum quadringentis armatis contulit, ibiq; collem quendā munitū insedit, nomine Engelain. Saulus aut cognito q̄ Dauid nō amplius apud Cillā esset, expeditionem eam omisit. Dauid uero ex deserto in Cænam locum agri Zipheni se cum suis trāstulit: quò etiam Ionathas regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq; eū ut bene speraret, ne ue presentibus difficultatib. defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, et uniuerso Hebræorū populo præfuturū. Tales aut felicitates nō solere ocio- sis cōtingere. Renouatisq; foederib. & sancita sub deo teste in omnem uitam amicitia, additisq; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solitudine leuatum: ipse uero domū suam repetijt. Zipheni uero gratiam regis captantes, certiorum eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturq; suam operam, ut in manus regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquū illi fore effugium. Saulus uero hominibus collaudatis, gratijsq; actis quod inimicū sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurū pollicitus, misit qui diligenter quærerēt Dauidē, omnesq; deserti latebras perscrutarent: dicēs se breui

1. Reg. 23

breui cum exercitu secuturū. Atq; ita Zipheni duces se regi ad perquirēdum eum & comprehendendū obtulerunt, studium suum erga ipsum nō indiciō tantum declaraturi, sed omnibus uiribus conādo ut in potestatem redactum regi traderēt. Sed nō habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculū ex silētiō immineret, per adulationē & auaritiā uirum pium & prāter ius ad mortē quāsitum, regi se tradituros erāt polliciti. Dauid enim cōgnitā eorū malicia, simulq; regis aduētū, relictis locorū angustijs in quib. tum uersabat, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundū q̄ superatis faucibus euasisset, ad alterū petræ latus peruenit: futurūq; erat ut Dauid circumuētus cōprehenderet, nisi rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditionē eius hostiliter irrupisse adferebant. Satiū enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus uastaretur opem afferre, q̄ studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atq; ita Dauid prāter omniū opinionē seruatus, ad fauces agri Engadeni se cōtulit. Saulo aut post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorū milibus ex omni exercitu selectis, properē eos ad locū indicatū duxit. cumq; nō longē abesset, offendit speluncam longo recessu opacā, & in penitiore sinu latē patentem, in quam fortē Dauid cum sua cohorte delitescēbat: in eamq; solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuō ab uno ē Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre deū, nec esse negligēdam occasionē tot erumnas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniā tantum regij pallij præcidit: indignū ratus in proprium dominum sæuire, quem deus ipse ad imperij fastigiū electione sua prouexerat. nec enim par esse iniurijs certare cū eo, qui immeritū extinguere cuperet. Egresso deinde ē spelunca Saulo, Dauid quoq; in apertū progressus regē inclamat, & cum ad agnitā uocē se conuertisset, ex mōre prius adoratum sic alloquitur: Quā iniquum est rex, te calumniatoribus patulas aures præbentē, & uanissimis hominibus fidem adhibentē, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. uerba enim uel falsa possunt esse uel uera: sed nullū apertius de animo q̄ ex factis argumentū potest colligi, quemadmodū nūc quoq; iudicare potes num temerē illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciūt quod nē in mentē quidem unquā uenit: & in tantū te exasperauerūt, ut nocte atq; die nihil magis q̄ de mea perniciē cōgites. An nō uides uanissimā esse tuam opinionē, qua persuasus es me familiæ uestræ inimicū, tuæq; in primis necis esse cupidū. Aut quibus oculis deum putas immanitatē tuam aspicere, qui hominē ad cædē expetis, oblata uindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunq̄ elabi ē manibus siuisses. Nihilo enim maiore negotio caput tibi præcidere poterā, quā hanc uestis laciniā. Simulq; pannum protulit, qui uerbis fidem astrueret. Ego certe nē iustæ quidē ultioni indulsī, & tu iniustas simultates contra me exercere nō uereris. Sed horū deus iudex erit, probabitq; uter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum Saulus demirās ē quāto periculo esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similem q; gemitū referētē Dauide, rex se iustius gemere passus

1. Reg. 24

Ioseph.

o

est

est. Tu enim, inquit, multorū bonorū causa mihi fuisti, ego contrā tibi multarum calamitatū autor. Et nūc quoq; declarasti te à priscorū equitate nō degenerē, qui inimicos in solitudine ad iniuriā expósitos nacti, incolumes dimittere maluerūt. Itaq; hodie manifestē cerno regnū tibi à deo repositū, & sub tuum imperiū uniuersam Hebræorum gentē cōcessuram. quamobrē postulo ut iureiurando fidē mihi facias, te rerū potitū obliuioni iniurias meas traditurū, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurādo, atq; ita regē in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, uiri q̄ suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustre q; uirtutis ipsius ac suæ obseruatæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu celebrat: & postquā iusta exoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad unum quēuis propriē hęc orbitas pertineret. fuerat enim uir ad omnē iustitiā ac bonitātē a natura cōpositus, & ob has uirtutes deo lōgē acceptissimus. Præfuit populo post Elis pōtificis obitū primū solus annis duodecim, deinde Saule regnāte annis decē & octo. cuius extremi dies in hęc ut dixi tempora inciderūt. In locis aut in quibus tum Dauid uersabatur erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples & multorū gregum dominus. habebat enim in pascuis ouium tria milia, & capras mille: ab his Dauid omnē iniuriā abstinuit, grauius interminatus suis ne uel cupiditate uel egestate, uel latēdi spe impulsū quicquam uiolarēt, sed pluris iustitiā facerent, & dei uoluntatē, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidē inijcerēt. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominē probum & sua beneuolentia dignū hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudētis & elegantis mulieris maritus. Ad hūc Dauid pecora tōdentē decē ē suis misit salutatū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominarent: simulq; rogarēt ut ē facultatibus suis aliquid cōmunicaret, cum ē pastoribus intelligere possit, q̄ longo iam tempore in solitudine uersati adeo nihil detrimētī attulerint gregibus, ut custodes eorum fuisse potius uideri possint. Quicquid aut in Dauidem contulerit, in hominē gratum ac memorē collaturū. Ad hęc postulata homo suo more nimis durē dedit responsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, ut audiuit esse Iessei filium. Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolēter ac superbē se gerūt. Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorū relictis (iam enim sexcētorum manum coegerat) contra Nabalum proficiscēbatur, iuratus q̄ ea nocte & familiam eius & omnes opes esset euersurus. Neq; enim se tam ægrē ferre, q̄ homo ingratus officij nihil repēderet, q̄ quod ultro cōuicijs se impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Interea quidam ē seruis pastoribus ad herā suam, illius uxorem, uenit nuncians q̄ Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solū nihil impetrauerit, sed cōuicijs etiā nō ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eamq; insolentiā domini posse illi magnā aliquam calamitatē asferre. Hoc audito Abigæa (id nomē mulieri fuit) oneratis aliquāmultis a sinis, & uarijs xenijs in sarcinas cōgestis, inscio

in scio marito & per temulentiam sopito, ad Dauidem properat: ei que in uallis cuiusdam descensu contra Nabalum armatorum agmen ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare uidit, de iumento desiliit, & prona in faciem adorabunda deprecata est ne uerbis Nabalis moueret, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebraeorum lingua uocat insipiens. Excusabatque se neminem eorum uidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da ueniam, & age gratias deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus a caede permanseris, ipse pro te poenas ab his qui te laeserunt exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu uero propicius haec mea munuscula admitte, & ira qua merito in maritum meum es commotus, in mea gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum cui fata regnum destinauerunt. Ille uero muneribus acceptis: Profecto, inquit, dei uoluntate ad nos hodie uenisti: alioqui crastinam diem non uideres. iuraui enim me hac nocte domum uestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meosque contumeliosum. nunc uero deus tibi in mentem immisit, ut mature occurrens furor meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te ueniam nunc consequitur, poenam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Haec locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum aequalibus compotantem, iamque uino grauem, ideoque tum nihil eorum quae gesserat indicauit. sequenti uero die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in tantum moerore eum coniecit, ut toto corpore sideratus decima post die morte obiret. Quod ubi Dauidi relatum est, meritas poenas deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & ultioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum uindictam dei posse euadere. nec humanas res a deo neglectas ferri temere: sed bona bonis, & malis quod illis dignum est rependi. Moxque missis ad uxorem eius nuncijs, acciuit eam in legitimum thorum coniugem sibi inducturus. quae praefata prius se indignam ut uel pedes eius contingeret, cum omni tamen suo paratu uenit: & uxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosque mores, tum propter eximiam formae gratiam. Habuerat autem Dauid & ante coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nupta pater Liso Pheltiae filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphendorum quidam renunciauit Saulo, Dauidem rursus in eorum regione esse, & si uelit adiutare, posse eum comprehendi. at ille cum tribus milibus militum eo proficiscitur: & superueniente nocte castrametatus est in quodam loco, cui nomen Sicella. Dauid autem cognito quod rex contra se cum armis ueniret, speculatoribus missis iussit ut se certior facerent, quonam usque processisset: cumque audisset eum esse apud Sicellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisaeo sororis suae Saruiae filio, & Achimelech Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormienteque Saulo & circum eum satellitio, simulque imperatore copiarum Abenero, in tentorium regium insinuatus, neque regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisaeum accessum ad facinus permisit: sed prohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere;

2. Reg. 26

quantumuis malum: eius enim esse in eū uindicare, qui regnū dedisset, utq; aliquod signum esset, q̄ nactus potestatem regis opprimēdi, non esset ea usus, ablato spicūlo & lecytho aquali, quę iuxta cubile sita erāt, nemine sentiēte castra exiuit, intrepidē & quasi per ociū inter sopitos uersatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus. trāsgressusq; torrentē, & cōscenso mōtis uertice unde facile poterat exaudiri, in clamatis Sauli militib. & imperatore corū Abenero ē somno eos excitat. & cū imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se uocaret, sic respondit: David ego sum Iessai filius, à uobis profugus. Sed quī factum est ut tu uir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, ut dormire malis q̄ curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpā admisistis, qui paulo antē quosdam ē nostris clam in castra regia subrepentes non sensitis. Vide igitur quonā deuenit spicūlum regiū, & aquę lecythus: & disce quantū flagitium sit cōmissum. Saulus autem agnita Dauidis uoce, & cognito quod adeptus eum à somno & custodum negligentia proditū, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute cōcessa professus est. hortabaturq; ut bono esset animo, nihilq; mali in posterū timens, ad proprias ædes reuerteret. Compertū enim habere, non sibi ipsi salutem suam cariorē esse q̄ Dauidi. Se enim seruatorē suum, hominem spectatā per multa officia beneuolētię, in exiliū actum, & sępe in capitis discrimen adductū, amicorumq; cōsuetudine orbatū persequi nō desistere. illum uerō pro hostili insectatione salutē sibi reponere. Tum David iussit ut mitteret qui & spicūlum & lecythum reportaret, hoc attestatus, quod deus futurus esset utriusq; naturę & morū ac gestorū iudex, cui notū esset, q̄ ea quoq; die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis ē manibus emissus, tetro in regiam se recepit. Cæterū David ueritus ne si diutius in eis locis hæreret tandē comprehenderet, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoq; uisum esset, unā cum sexcentorū manu ad Anchū se contulit regem Gittę unius ē quinq; eius gētis ciuitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima & Abigęa habitauit. Saulus autem cauior factus posthac destitit cōtra eum aut proficisci aut militē mittere, uidēs id sibi iam bis male cēsisse, minimūq; abfuisse quin captādo caperetur. Dauidi autem nō placuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut ad pristinā erga se hospitalitatē hoc quoq; adijceret, & agri partē ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra moenia morādo onerosus Gittēsis uideatur. annuit eius precibus rex, & uicum quendā nomine Sicellam ei donauit, quam David postea regnū adeptus adeo dilexit, ut suam & posterorū priuatam possessionem in perpetuum esse uoluerit: qua de re alias fusi⁹ dicturi sumus. totū autem tempus quo David apud Sicellam uixit, fuerūt menses quatuor, additis uiginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinę gētis uicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorū & camelorum prædas abigēs. mācipia enim nō abstrahebat, ueritus ne horum indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubijs aut munera mittere ad regem solebat. quo percōtante unde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum

daorum regionem campestrē incurfare se respondēs, regi facile persuasit ut crederet quod uerū esse uehemēter cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentē propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos cōmuni Palæstinorū decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Regam, ubi collectum exercitū Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorū ecohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicēte adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, rex contra quo magis cum sibi deuinciret, promisit se cum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

XIIII
1. Reg. 28

Hebræi à Palæstinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unā cum filijs fortiter pugnans occubuit. Cap. XV

Aulus autē e regno suo diuinos omnes & uentriloquos ac ariolos cæterosq; similis uanitatis homines eiecerat, solis prophetis retētis: cumq; audisset Palæstinos Sonnā usq; urbem progressos castra ibi metatos, & ipse cū suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendā Gelboe dictum castra e regione hostium posuit. ubi nō mediocri trepidatio illum incescit, reputantē hostilem exercitū uiribus longē præcellere: qua de re sollicitus ad oraculū dei cōfugit, euentū prælij sciscitās. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit, præfagiēs cladem imminere, posteaquā deus præter solitum auxiliatricē manum subtraheret. quæri nihilominus imperat mulierculam quampiā uentriloquam, & manes elicere callentē, quo uel sic rerum euentū prænosceret. nam uentriloquorum genus euocatis defunctorū animabus per eas futura sciscitātibus prædicunt. cumq; indicio cuiusdā familiaris sui cōperisset esse talem mulierculā in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis ad Endorū & mulierē fatidicam proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animā uiri cuius ipse uoluerit. illa autem repugnante & negante se edictū regis contempturā, qui hoc diuinaculorū genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacepsitus insidias sibi strueret, quo deprehensa uetitas artes attrèctare ad suppliciū raperet: iurauit neminem hoc resciturū, neq; se responsū cū alijs cōmunicaturum, sed fore eam extra omne periculū. Vt uerò iureiurādo persuasa est nō timere, iussit eā Samuelis animā excitare. quæ cum nesciret quisnā fuisset Samuel, ab inferis hūc euocat. quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regē, nōnne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogāte trepidationis causam, ait se uidere ascendentē uirum diuina quadam specie præditū. percōtante deinde qua effigie quoue habitu esset ac ætate, ait senē esse uenerandū, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse, & procidens adoratione salutauit. anima aut Samuelis interrogante quā ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactū conquestus est. imminere enim grauem hostium exercitū, & se inopē esse consilij destitutum à deo, neq; per uates, neq; per somniorū uisiones futura præsignare dignāte. quapropter ad eū se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel uerò adesse

iam regi extremū uitæ diem præuidens, superuacaneū respondit ex ipso futu-
 ra scitari, cum à deo destitutum se agnoscat. Audi tamē, inquit, in satis esse ut
 David assumpta regia dignitate bellum ex sentētia cōficiat. te uerò & princi-
 patum & uitam simul amittere, eo q̃ in bello quod cōtra Amalecitas gessisti
 obediens deo nō fueris, & quæ tibi per me etiam tū uiuum mandauit neglexe-
 ris. Scito igitur & exercitū tuum ab hoste profligandū, & te unā cum filiis in
 prælio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus obmutuit præ moestitia,
 & in humum collapsus est, siue ob subitanē tristitiam uiribus deficientibus,
 siue ob inediā, q̃ ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset.
 tandem cum ægrē ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibū sumeret,
 hanc gratiā ab ipso reposcēs officij, quod per interdictas artes nō sine suo pe-
 riculo poscēti præstiterat, priusquā sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro
 quo beneficio hoc tantū reposcebat, ut mēsa apposta uires refoueret, quo ad
 exercitū redire ualeret. resistentē uerò & cibū omnē præ desperatione auer-
 sari pergentē, tantū non adegit improbiis precibus ut assentiret. cumq; unicū
 haberet uitulū domi à se educatū mulier quotidianis operis uictū sibi parās,
 & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis appo-
 suit. Saulus uerò eadē nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco
 mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à rege artem exercere
 uetita qua uictum parare assueuerat, hominē nunquā antē uisum, immemor
 totam alendi se rationē per hunc sibi ademptam, nō auersata est ut hospitē &
 ignotum, sed cōmiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendū adhorta-
 ta est: & quod solū mulieri pauperi superfuit, promptē ac libenti animo appo-
 suit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorē regis captans;
 quæ iamiam moriturū præsciebat: cum tamē homines natura ita comparati
 simus, ut tum demū officiosos esse libeat: quādo aut pro meritis gratia est re-
 pendenda, aut ipsi demereri quempia cupimus, quē cumulatē aliquando be-
 neficium repositurū speramus. Egregiū igitur exēplar beneficētiæ nobis ex-
 hibuit, ostendens nihil esse potius q̃ in necessitate constitutos subleuare, ni-
 hil quod hominē magis deceat, nihil quod deū æquē cōciliet, & ad benefaci-
 endū nobis prouocet. atq; hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nūc aliā quādā
 admonitiōē scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gētibus profuturā,
 tum præcipuē uiris eximijs & ad gloriā natis incitamento futurā ad uirtutem;
 quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare ua-
 lens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus gentiū, quàm ciuitatū ma-
 gistratibus debet subdere, ut contemptis periculis atq; etiā certa morte, nihil
 durum pro patria subire ac sustinere subterfugiāt. Quod ut faciā opportunē
 Sauli Hebræorū regis illustre exemplū flagitat. Hic em̃ licet futuri gnarus, &
 de obitu suo præmonitus à propheta, noluit tamē eum uitare, & ob uitæ cu-
 piditatē exercitum hosti prodere, atq; hoc modo regiā maiestātē dehonestare:
 sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrū existimauit in
 prælio pro suo subditis imperio pugnādo cadere, & filios in eiusdem laudis
 societatem assumere, potius q̃ superstites relinquere, incertū quales nam fu-
 turos. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immorta-
 lem memoriā sibi futuram. Quamobrē hic mihi uerē iustus & fortis ac pru-
 dens

dens fuisse uidetur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic uirtutis testimonium ab omnibus reddi æquū censeo. Nam illos qui cū certa uictoriæ incolumitatisq; spe bellū aggrediuntur, posteaquam magnificū aliquid gesserint, nō censeo meritō fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamē generosi ac fortes periculorumq; cōtemptores iure dici possunt, qui Saulū æmulantur. Quid enim magni est cōmunem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius uti? contrā nihil lætū sperantem, & præsciū q̄ necesse sit in pugna cadere, intrepidē tamen & imperculso animo lato minanti occurrere, id uero generosi & fortis uiri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus uerē gloriæ amatoribus, ut si honesti apud posterōs nominis rationē habēt, idem sibi si quando usus ueniat proponant: in primis aut regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeo nō licet esse ignauis, ut turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidē etiam plura in hoc argumēto de Sauli generositate dicere, uerū ne uidear immodicus, eō unde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias undiq; cōtrahentibus, delectuq; per singulas gētes ac regna 1. Reg. 19 & satrapias habito, nouissimū uenit cum suo milite rex Anchus, quem secutus est Dauid cum sexcentorū cohorte, quem ubi uiderunt Palæstinorum duces, percontabant regem undē nam uenirent Hebræi, aut à quo uocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exceptū, nunc ut gratiam hospiti referat, utq; de Saule uindictamumat, in auxilium uenisse. at illi nō probabatur, q̄ ueterē hostem in auxiliū acciuisset: suadebantq; ut eum retrō remitteret, ne fortē cladem aliquam ipsis afferat. facile enim habiturū occasionē reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentū aliquod attulerit. Quare prospiciendū esse in futurū, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendū. Hunc enim esse illum Dauidē uirginibus cantatū q̄ plurima Palæstinorū millia deleuisset. Visum est regi quoq; Gittæ rectē illos monere: moxq; accito Dauide: Equidē, inquit, fidem tuam ac uirtutē compertam habens sociū huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc nō probat. quare confestim agrū quem tibi donauī repete, nihil de uoluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cū exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionē inuadāt. hoc enim pacto nō minus amici ac socij præstiteris officiū. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palæstinorū castra sequerē, Amalecitarū gens expugnata & incēsa Sicella, prædaq; tam inde q̄ ex uicinis Palæstinorū agris abacta, in suam regionē reuertebat. Dauid aut uicum suū uastatū inueniens, omnibusq; direptis utramq; etiam uxore abductā, & pari modo cōmilitonū uxores ac liberos cū cætera præda abactos, doloris impatiēs scidit uestimēta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut nō prius flere ac lamentari suā & suorū uicē desineret, q̄ lacrymæ eum deficerēt. nec multū aberat quin ab iratis ob iacturā coniugū & liberorū militibus saxis impeteretur, quod ipsum causam tanti mali reijcerēt. Postquā aut à mœrore se recollegit, & animā ad deū erexit, rogauit pontificē Abiatharū ut sumpto sacerdotali amictu deū cōsuleret, & oraculū referret, nū deus cōcessur? sit affecuto Amalecitas

uxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoste sumere. pōtifice uerò iubente persequi, assumptis sexcētis armatis quantū potuit per uestigia hostiū prope-
rauit. cumq; ad torrentē quendā nomine Basclū peruenisset, incidit in quen-
dam Aegyptiū errantē, iamq; inopia & fame deficientē, qui toto triduo per
desertū impastus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatū, rogat cu-
i⁹ esset, & quā natione. is respōdit se Aegyptiū genere, à domino relictū in
itinere, quòd propter languorē non posset agmen cōsequi eorū qui uastata
Sicella finitimisq; locis domū se recipiebant. Itaq; hoc ductore Dauid usus
ad persequendos Amalecitas, affecutusq; eos in terram proiectos, & partim
prandiū sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex prēda quæsitis se oble-
ctantes, ex improviso irruens, magnam eorū stragem edidit. Inermes enim,
& nihil tale expectātes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facile ab
armatis cōficiēbantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appo-
sitōs cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicē opprimebant, nōnulli
uerò somno iam ac uino sopiti: & si q se interim armare potuerunt, nō mul-
to maiore negotio q ceteri cēdebant. durauit enim ea cēdes à prandio usq;
ad uesperā, ut ex omnibus Amalecitarū copijs ægre quadringenti celeritate
camelorū ab interneciōe sint exempti. ceterū prēda omnis est recepta, uxo-
resq; tam ipsius Dauidis q commilitonū. Remetientes aut iter postq ad eum
locū peruenerūt, ubi ducētos minus expeditos ad custodiā impedimentorū
reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prēdæ partē admittere, q per
ignauīā in persequēdo hoste delassati fuissent, aiebantq; cōtentos esse opor-
tere receptis uxorib. ac liberis. Hanc eorū uoluntatē iniquā Dauid pronun-
ciauit. Par enim esse, ut uictoria diuinitus cōcessa, receptisq; ex hoste spolijs,
uniuersi milites ex æquo fruerent, maximē cum reliqui impedimēta interim
asseruauerint. ex eo præiudicio mos in posterū obtinuit, ut tantundē ex prē-
da cederet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimento-
rum custodiā sunt uersati. Reuersus deinde Sicellā Dauid, per totā tribū Iu-
dæ partes ex prēda ad amicos & familiares misit. atq; in hūc modū circa Si-
cellā & in persequēdis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio
cū hoste congressi, & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi
Saulus & filij cōtra hostē egregiē certātes, & hoc tantū agētes ne inulti cade-
rent, utq; honestis uulnerib. cōfecti luctuosā hosti uictoriā relinquerēt, to-
tam uim hostiū in se cōuerterunt: & circūuenti multitudine, magna circa se
strage Palæstinorū edita postremo & ipsi hostiū telis sunt obruti. fuerūt autē
Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorū casum uniuersus
Hebræorū exercit⁹ pfligat: dumq; nullo ordine trepidi fugiūt, instātib. à ter-
go barbaris ingēs cēdes est perpetrata. Saulus quoq; stipat⁹ suorū caterua fu-
giebat: in quē Palæstini immisis sagittarijs & iaculatoribus, oēs paucis exce-
ptis cōfixerūt. ipse uerò post multa fortia facinora edita, grauāt⁹ uulneribus,
utiā nec subsistere, nec sibi ipse man⁹ inferre ualeret, obsecrauit armigerū ut
se ferro trāsfigeret, priusq; uiuus in hostiū potestatē fieret. qd' cū armiger ob
maiestatis reuerentiā detrectaret, ipse admoto ad pect⁹ pprij gladij mucrōe
in eū incubuit. et cū deficientib. uirib. traicere se nō posset, circūspiciēs iuuenē, proximū
rogat, quis nā esset: auditoq; esse Amalecitā, orat ut se iuuaret efficere, quod ipse suis
manibus

manibus nō quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantū potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius cōspecta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit. pari modo & uniuersum eius satellitium unā cum domino suo cecidit, circa montē qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui uallem ultra Iordanē sitam habitant, quiq; campestres urbes tenent, quōd Saulus rex cum filiis & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasq; urbes confugerūt: quæ Palæstini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die uero quæ prælium proximē consecuta est, dum cæsorū cadauera spoliant, inciderūt in Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderūt: & dimissis in hoc per totam suam regionē certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorū arma in templo Astartes dedicauerunt, porro corpora eorū circa moenia urbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquā auditū est in Iabissa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorū cadauera, rem indignā ratū eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi egrediunt (aliter enim hæc urbs homines robustos ac feroces) factoque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ moenia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerūt, nemine hostiū arcere eos aut aggredi propter uirtutē ipsorū audente. Iabisseni autē populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorū cædem luctu ac ieiunio dierū septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quōd mādātā dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pōtifice, urbē quoq; pontificālē subuertit. Regnauitq; uiuente Samuele annis decē & octo, & post mortē eius annis uiginti: quo tempore exacto, eum quem diximus uitæ finem est sortitus.

FLAVII IOSEPHIANI TIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER SEPTIMVS.

David apud Hebronem unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obuihet. Caput I

Hoc prælium in eum diem incidit, quo David de Amalecitis uictor Sicellam est reuersus. tertio autē post eius reditum die, elapsus ē prælio Sauli interfectōr, scissā ueste, caputq; sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde ueniret, ē conflictu Israelitarū ait se uenire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper rege cum filiis post campugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis uisā, cum fortē in fugientem cum suis regem incidisset, quem a se rogatu ipsius cæsum fatebatur,

ne

ne uiuus in manus hostiũ ueniret: cum enim in gladium incubuisset, nō potuisse seipsum præ multitudine uulnerũ interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regiũ, quæ ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. At illè tam certis indicijs credere coactus, scidit uestimentũ, & in fletu ac lamenti totam diem cum amicis exegit. accebat ad moeroris cumulũ Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta aut fuit Dauidis uirtus & erga Saulũ beneuolentia, ut quamuis sæpius capitalibus eius insidijs appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitũ, uerumetiam interfectore illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filiũ se declarauerit, duci hominẽ mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernũ usq; diem legũtur. His extremis officijs honorato rege, luctuq; finito, consuluit deum per prophetã, quã nam ex urbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederèt. cumq; responsum esset Hebronẽ concedi, relicta Sicella eò cõmigravit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domestica: moxq; tota tribus ad eum locũ confluens, regem cum cõmuni suffragio declarauit. Audito deinde quod Saulũ cũ filijs Iabiseni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorũ facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulq; nuntiarèt, quod Iudæ tribus regem se cõsalutasset. Interea Sauli copiarũ præfectus Abenerus filius Neri, uir strenuus, & ad magnas res obeundas natus, quã primũ cognouit cecidisse regem & Ionatham, aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus, reliquũ ex omnib. filijs nomine Iebosthũ periculo eripit, & superato unã cũ illo Iordane, totius populi regem cum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur castrũ. inde profectus est cum delectissimo milite, ut prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quod Dauidem regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruię Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæum & Asaelẽ, uniuersumq; Dauidis exercitũ ducens: & cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cumq; Abenerus dixisset cupere se experiri utrius partis præstantiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter utramq; acie, emissis prius pilis, gladios stringunt: cõprehensiq; aduersariorũ capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis uulneribus ad unũ se conficerèt. quò facto exercitus etiã conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum hærens hortabatur suos ut ne defatigarentur: idemq; etiã fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicipitatem celebris, & non solũ cum hominibus, sed cum equis etiã cursu cõtendere solitus. is tum Abenerum rectã insequēbatur, nec in sinistram nec in dextrã deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari uolens, primũ unius militis armaturã cum eò depacisci uoluit, ut persequi desineret. deinde rogabat ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto, in fratris eius conspectum posthac uenire non auderet. cumq; ille his uerbis

nihil

nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita ut uersa hasta fugiebat, imminenti letale uulnus infligit, ut in uestigio concideret. qui uerò cum eo Abenerum insectabantur, postq̃ ad locum in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circū cadauer constiterunt. Ioabus aut̃ & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate usq; ad solis occasum persecuti sunt Abenerū, & usq; locū qui ab aquæ ductu nomē accepit. hic in loco eminentiore consistit, Abenerū cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultū, nec esse uiros consanguineos improba insectatione cogendos omiſſa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluiſſet, & ide o iſtus cecidiſſet: uiſus est non male admonere: moxq; Ioabus dato receptui ſigno ſuos cohibuit: & in eo loco caſtris poſitis pernoctauit. Abenerus uerò continuato per totam noctē itinere trans Iordanē in Iebosthi regiā se contulit. ſequenti die Ioabus recensitis caſorū cadaueribus omnes ſepultura dignatus eſt. ceciderant aut̃ ex Abeneri exercitu trecēti ſexaginta: ex Dauidis nouemdecim, præterq; Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumētis intuliſſent, ad regē ſuū in Hebronē ſunt reuerſi. Hoc fuit inter Hebræos ciuiliſ belli initiū, quod aliquandiu durauit, ſed ita 2. Reg. 3 ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, contrā corū qui ſub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid ſex filios ē totidē uxoribus ſuſcepit, quorū natus maximus ē matre Achima natus, Ammon dictus eſt. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Geſſirorū, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex uxore Angite ſuſceptus. quintū uerò & ſextū Gertheſam & Galā nominauit. Porro poſt conflātū ciuile bellū, & crebros partiū conflictus, præcipuū monumentū fuit in Abenero, qui q̃ eſſet uir prudens, & ad popularē gratiam factus, multitudinē in officio cōtinebat, ut lōgo tēpore in fide Iebosthi perma-
nerent. Deinde uerò inſimulatus apud eum q̃ conſuetudinē haberet cū concubina eius Ræſpha filia Sibathi, & ea de cauſa obiurgatus, dolore & indignatione motus quaſi nō bona gratia ſibi pro ſideli ſtudio redderetur: minatus eſt ſe regnū ad Dauidē translaturū, & declaraturū q̃ Iebosthus nō tam propria uirtute aut prudētia regno trans Iordanē potiretur, q̃ ipſius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; miſit in Hebronē ad Dauidē, qui ſuo nomine ſœdus cum eo ferirent, hac cōditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, ſi populo ad defectionē à filio Sauli concitato, efficeret ut Dauid ab unuerſis Hebræis rex agnoſceret. Qui cum uehemēter hoc nuncio lætus conditionē accepiffet, & quo magis ratū eſſet ſœdus, poſtulaffet ut Melcholen uxore ad eum remitteret, quam magno ſuo periculo & annumeratis Saulo ſexcētis Palæſtinorum capitibus emerat: ante omnia remiſit eam abſtractā à Pheltiæ coniugio, adiuuante etiam Iebostho. nam & huic Dauid ſcripſerat, æquum eſſe uxore ſibi reſtitui. deinde cōnuocatis ſenioribus populi, & præſectis militiæ in eam ſententiam locutus eſt apud eos. remoratum ſe quidē illos quo minus relicto Iebostho ad Dauidē deſciſcerent: nunc aut̃ libēter ſe hoc illis permiſſurū, quando quidē certo comperiſſet hunc per Samuelem

muellem prophetam totius Hebræorū gentis regem diuino iudicio designatum esse. eundemq; uatem præcecinisse, quod huius ductu uindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugū Israelitarū eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiā Abenerū transisse, Dauidi in posterū apertè studuerunt. Supererat ut & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, q̄ ex hac tribu esset Iebosthi satellitū. ad quos quū eadem uerba fecisset, ac ne illos quidē reniti animaduertisset, cum uiginti ferme comitibus ad Dauidē proficiscitur, ut præsens foedus initū confirmaret: tum quia quisq; in rebus suis sibi magis q̄ alijs fidit, tum quia uolebat certiorē facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandē petijt ut dimitteretur, traducturus ad eum exercitū, & quod p̄miserat re exhibiturus, & quasi in manū imperiū gentis ei traditurus. Vix ad hæc p̄missa exsequenda missus à Dauide Hebronē exiuerat, cum Ioabus copiarū imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoq; quod Abenerus ic̄to cū Dauide foedere paulo antè abisset regnū ei tradi curaturus: ueritus ne is primū inter amicos locū obtineret, autor illi factus regij fastigij, & alioqui uir prudēs in consilijs capiendis, & rerū momētis obseruandis: ipse uerò deteriori conditiōe esse inciperet, & præfectura copiarū priuaretur, malū & iniquū consilium concipit. ac primū calumnijs eum aggressus, persuadere conatur regi, ut caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat. Nihil enim illū non tentare quo regnū Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidijs circumueniendi Dauidis abire. Postq̄ autē frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tantillū quidē regē his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominē tollere, mittit confestim qui cursim per eius uestigia uiam carperent, & affecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddā maximē ad rem pertinnens illi significare omisisset. Abenerus autē postquā hæc audiuit ex nuncijs in loco cui nomē Besira x x stadijs ab Hebrone dissito, nihil eorū quę euentura erant suspicatus ad urbem reuertit. Cui obuiam factus ante moenia Ioabus, humanissimē exceptū summam beneuolentiā præ se ferens (ut sæpe fit cum ad obtexendas insidias malū aliquod facinus molientes summā bonitatem simulant) scorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cū eo colloqui uellet: atq; ita abductū in locū portæ solitariū, uno tantū fratre Abisæo præsentē stricto ferro per ilia trajicit. Hūc exitū habuit uir egregius, insidijs à Ioabo interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionē fratris Asaelis, quē in prælio ad Hebronē cōmissō Abenerus pertinaciter se insequentē interemerat: re autē uera q̄ miserē timeret, ne honore quē obtinebat priuaret, Dauide imperiū exercitus in Abenerū transferente. Hinc sanē uidere licet, q̄ nihil nō audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nam & dum cupitis potiri properant, nō dubitant quod uis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiā non reformidant: sic existimātes, leuius incōmodū esse ad summū fastigiū nō peruenire, quā ab assuetis iam bonis excidere. ideoq; plus illis semp̄ audaciæ superest,

dum

dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admo-
nuisse. Porro Dauid audita Abeneri necē uehementer indoluit, sublataq; ad
cælū dextera magna uoce protestatus est quod nec iubente se nec cōscio cæ-
des ea fuerit cōmissa. ad hæc diris imprecationib. autorem necis huius exe-
cratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde
enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cum Abenero ictū fuisse
admissum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirū, & solennib. fū-
neralibus ei parentaret, scissis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modō exe-
quias frequentari uoluit, quas & ipse unā cum honorationibus ac præfectis
deduxit, planctu & lacrymis satis indicans uel beneuolentiā erga uiuum, uel
mœrorem ob defunctū, quodq; præter ipsius uoluntatē interemptus fuerit.
quin & magnificē apud Hebronem sepultū, ac epitaphio à se cōposito ho-
noratum, stans super monumentū primus deplorauit, suoq; exemplo cæte-
ros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; grauitè Abeneri morte affectus
est, ut nullis amicorū precibus ad gustandū ea die cibū adduci potuerit, sed
iuratus ieiuniū usq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrem
ipsi gratiam apud multitudinē conciliauit. Nam quotquot erāt Abeneri stu-
diosi uehementè hunc defuncti extremū honorem & seruata ad ultimum
fidem probauerunt, q̃ omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri so-
lent, & non ut inimicū aliquando neglectæ & ignominiosæ sepulturæ tradi-
disset: tū cōsiderantes pro se quisq; egregiā regis benignitatē, eadē sibi quoq;
ab illo pollicebant. atq; hoc modo optime Dauid famē suæ cōsultuit, nemine
amplius suspicante ipsius uolūtate cēsū fuisse Abenerū. quin & priusquam
multitudo quæ ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos
quantū ipse in animo uulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimen-
tum amisso uiro in rebus bellicis tam cōsilio q̃ manu præstantissimo. Sed
deus, inquit, qui uniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi
testis esto quod in Ioabū & Abisæū animaduertere nō ualeo, qui apud exer-
citum penè plus possunt quàm ego ipse. poenam tamen diuinitus infligendā
non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum uitam finiuit.

Leboſtho amicorū insidijs interfecto, uniuersum regnum ad Dauidem deuenit. Cap. II

In Eboſthus autem Sauli filius morte eius audita grauitè hoc tulit, q̃
priuatus esset uiro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat ut
in paternū regnum succederet, mirumq; in modū ob hanc causam
se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha
& Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere,
& inter præcipuos optimates, existimantes si Leboſthū interficerent magna
se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid ho-
norificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Leboſthū
in cubiculo meridianem, uidentesq; nec satellitum quenquam adesse, neq;
ianitricem uigilare, sed & ipsam partim lassitudine, partim æstu in somnum
solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præcisoq; capi-
te, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læsis prope-
rantes ad eum quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruene-
runt; ostensoq; Dauidi Leboſthi capite, cōmendabant ei suam operam ac be-

neuoletiam, quòd regni æmulū de medio sustulissent. Sed multū eos spes sua fefellit: neq; enim pro eorū opinione illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iamiam poenas daturi, an nesciebatis quod à me operę præmiū Sauli interfectoꝝ retulerit, qui ad me coronā eius aureā apportauerat? & ille quidē rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostib. caperetur. Aut fortē aliū me iam factum credebatis, ut mutatis moribus delectarer uiris maleficis, & domini eodē tanquā beneficiū oblatū complecterer: idq; occiso à uobis in suo lecto uiro iusto, qui neminē unquā læsit, uos uerò maxima etiā beneuolētia, summisq; honorib. persecutus est. quapropter eadem opera & illi poenas uiolatę fidei dabit, & mihi iniquę de me opinationis, quę putastis de tali Iebosthi cæde libēter auditurū. Neq; enim alio modo grauius existimationē meam lædere potuistis. Hęc locutus iussit eos exquisitissimis tormētis excruciatos supplicio dedi: caputq; Iebosthi cū omni honore funeratum in Abeneri monumentū intulit. His ita finitis uniuersī Hebręorū proceres Hebronē ad Dauidem conuenerunt, cū tribunis ac præfectis, seq; & sua omnia illi dederunt, cōmemoratis prius ueterib. officijs quę in eum uiuēte etiā tum Saulo contulissent, & quod tribunū tunc regiū in summo honore habuissent. et qđ diuino suffragio per Samuelem prophetā rex unā cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli destinatū esset ut perdomitis Palæstinis Hebręorū reb. perpetuā salutē ac securitatē afferret. At ille collaudato eorū studio, hortatusq; ut in coeptis permanerēt, fore enim ut nunq̃ eos poeniteat, cōuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populū in regiam adducendū. Conuenerunt itaq; ex tribu Iudę armatorū sex millia octingenti, scuta & lanceas gestātes, qui hactenus Sauli filiū secuti fuerant, & sine quib. hęc tribus Dauidi regnū decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centū eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum principe suo Iodamo, cum his erat pōtifex Sadacus cum uigintiduob. cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hęc enim tribus adhuc sustinebat credens aliq̃ ex genere Sauli regnaturū. Ex tribu Ephræmi uiginti millia & octingenti, uiri animis & uiribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decē & octo. Ex tribu Isachar ducenti futurorū præcij, & armatorū uiginti millia. Ex tribu Zabulon armatorū lectissimorū quinquaginta millia. Hęc enī tribus sola uniuersa ad Dauidē confluit. hi omnes eadē armatura utebant, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati. quos sequebant̃ reliqui tribules eorū, multitudo penē innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorū uigintiseptē millia, ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duab; aut tribub; trās Iordanē habitantib. & reliquo tribus Manassitidis armatorū scuto & hasta galeaq; ac gladio uigintiduo millia. Reliquę quoq; tribus gladijs utebantur. Hęc fuerunt copię quę in Hebronē ad Dauidem sunt collectę cum magno cōmeatu frumēti & uini caterorūq; ad uictum cōmodorū, omnesq; cōmuni sententia regnū ei ratum ac firmū esse uoluerunt. cumq; triduo illic festa celebraissent, epulisq; operati essent, Dauid cum omnibus his copijs Hierosolyma est profectus. Iebusæi uero qui tum urbem incolebant, Chananæorū & ipsi generis, clausis ad eius aduentū portis, & in moenib. quotquot erāt cæci uel claudi, aut alioqui mutili in contemptum

temptum regis collocatis, dictitabant hos ad arcendū hostem sufficere; freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad iram cōcitatus, oppugnationē aggreditur: & cum strenua militū opera uteretur, omnibus adnitentibus ut unius urbis expugnatione cæteris si qui similiter pertinaces essent metus incuteretur, ui inferiorē urbis partē occupat. Resistente autē sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmijs militem ad rem alacriter gerendā excitare: promisitq; ei qui per subiectam uallem in arcem euasisset, totius exercitus imperiū se cōmissurū. & cum eò certatim omnes eniterētur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & cōscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarū imperium repoposcit.

David ut captis Hierosolymis Chananæos inde populariter efficit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit. Cap. III

Ieſus deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, rex ea ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tēpus domicilium inibi habuit. cæterū tempus quo apud Hebronē solius tribus Iudæ rex fuit, septem anni fuere, & menses sex. postquam autē Hierosolymis regiā sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebant, deo prouidente ut ea urbs egregijs accessionib. q̃ celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. David autē superiorem urbis partē & arcem in ea conditam in unū corpus redegit, cingendūq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus David Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatē denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri auctoris Solyma uocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorū nomine hanc urbem intelligendā. templū enim iuxta Hebræorū linguam nominatū est hac uoce, securitatē significante. Totū autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorū aduersus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quem Israelitæ nunq̃ barbaros ex Hierosolymis eijcere ualuerunt, usq; ad hanc Dauidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentiū Orphonas uir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorū parcitū est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiā, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo pōst magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiā undecim suscepit, quorū nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphah, & præterea filiam Thamaram. Horū nouem ex legitimis coniugib. nati sunt, duo uerò postremi è concubinis. Thamara autē Abesalomi germana fuit.

David Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolymā uictoriā illustrem consequitur. Cap. IIII

Palæstini autem cognito quòd Hebræi Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cōualle quæ dicitur Gigantum nō procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum uerò rex nihil inconsulto deo solitus agere, iussit pōtifi

cem quid tunc quodq; de euentu belli polliceretur prædicere. à quo postq̃lta omnia didicit, incunctatè & ipse exercitū cōtra hostes eduxit: & cōmissō prælio, ipse à tergo eos ex improviso adortus, partim occidit, partim in fugā cōpulit. Nemo autem suspicetur modicū aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitum qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, q̃ nō magno negotio sit, p̃fligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat uniuerſam Syriam ac Phœnicen consociatis armis auxiliū illis tulisse: quæ causa fuit ut toties uicti, tam multis millibus desideratis, denuò bellum maioribus uiribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoq; cladē triplicato exercitu Dauidis ditionē inuaserunt, & eodem quo prius loco castramentare sunt ausi. Rege uerò iterū de euentu oraculum cōsulente, respōdit pontifex, in sylua quæ fletus cognominata nō lōge ab hoste aberat, exercitū continendū, nec prius ad pugnā educendum quā sylua nullo perflante uento suapte sponte ageretur. quod ubi primū obseruatū est, & deus maturè præsentia suæ signū dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitata uictoriam est progressus. nam ne primū quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox ut ad manus uentū est terga uertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendoq; terga fugientiū, & multos prosternendo, usq; Gezara quod oppidum in utrorumq; confinio sitū erat, uictos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, ubi nō magno labore ingenti præda potiti, deos etiā eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, uisum est regi de cōmuni seniorum et optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione cōuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos unā ad oppidū Cariathiarim, arcam dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemq; diuinū cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maiorib. acceptis, in posterū in hac urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuissent neglecta, nunquā talem cladem populū accepturū fuisse. Conuentu igitur sicut decretū fuerat habito, rex ad transfereendam arcam accedit: quā sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumq; nouum impositam, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes, & omne genus patriorū carminū, & ad uariorū instrumentorū musicorū pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcā Hierosolyma deducentes. postquam aut uentum est ad locū cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bubus em̃ exorbitantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus manum sustendendi causa admoliri, in uestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde usq; hodiernū Ozæ percussio uocatur. Tū Dauid territus & cogitans se fortè idē passurū quod Oza, si ad se in urbē arcā reciperet, quandoquidē ille manu tantū in eam extēsa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere: diuertensq; paulū in uillam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio usa, rem Obadami familiarē auxit, eiusq; domū multis felicitatibus cumulauit. Rex aut cognito quod Leuita is ex paupere & humili repente usq; ad inuidiam eorum qui incrementa eius uiderunt felix extitisset

extitisset, nihil amplius mali ueritus arcam in urbē suam transtulit hac pompa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducereturq; à septē choris à se in hoc institutis & ordinatis, & rege ipso interim cinnynam pulsante ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli prioris regis filia, factū hoc improbare. quā ubi intra urbē illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc usum erectū. In ea festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatū est, & totus populus exceptus cōuiuio, ut tam mulieribus quā uiris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganū frixum, & frustum de uictima. atq; his epulis populo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrens Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; deus propitius largiri solet: reprehendit tamen q̄ præter decorum tantus rex saltasset, ta ut in conspectu seruorū suorum & ancillarū partes quasdam inter saltandū denu-
 2. Reg. 7
 darit. at ille non pudere se huius facti respōdit, quod sciret gratū esse deo qui eum & patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturumq; se si sæpius ac saltaturū, nihil curantem, quā indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis uideatur. Hęc Michole ex Davidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinq; liberos genuit, ut suo loco dicetur. Cæterū rex uidens res suas quotidianis successib. per dei fauorem proficere, peccare se putauit, quod cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decreuit exædificare deo templū, quēadmodū Moyses prædixerat. cōmunicatoq; super ea re consilio cum Nathane propheta, cum is autor esset proposita exsequendi, pollicereturq; deum opem ad hoc laturū, audior etiam struendi templi factus est. Sequēti uerò nocte deus Nathani per uisionē apparuit, iubens ut Dauidi nūtiaret, gratam quidē sibi esse eius uoluntatē, quod primus omniū de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimū fanum construeret. Veruntamen postquam longam uitam rex ad ultimam senectutem prouectus felici fine clausit, exstruendū esse templū à filio eius & successore, qui uocandus esset Solomon. cuius nō aliter q̄ filij curam se habiturum pollicebatur, regnumque per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non ultra morbos & terræ sterilitatē processuram. His ex propheta cognitis David lætus, quod iam sciret posteris suis imperium permansurum, et familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit deū, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quod se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; prouidentia qua res Hebræorum augere atq; ornare non desineret: atque ita gratijs actis, hymnoq; decantato è tabernaculo digressus est.

David subactis finitimis gentibus tributa illis imponit. Cap. V

On multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæsti-
 nos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, ut quemadmodū
 2. Reg. 8
 deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militib. ad conueniendū, iussisq;

omnibus ut quàm instructissimi ad bellum essent, ubi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinā peruenit: hostibusq; magno prælio uictis, & bona agrorum parte mulctatis, hisq; agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita cōcidit, ut tertium tantum pars superesset, quam in deditionem accepit. His quoq; annuo tributo imposito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorū regem: cum quo ad Euphratem congressus, uiginti peditū millia, equites quinque mille occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Damasceni à Dauide uincuntur. Cap. VI

Interim Adadus Damasci & Syrorū rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cum esset eius amicus ac socius, cum ualido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellū ab eo depulsurum. cumq; & ipse non procul Euphrate cum Dauide cōflisset, prælio uictus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie uiginti millibus, reliqui fuga salutis suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc uerba meminit. Longo deinde post tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnū obtinuit. Hic bello inter eū & Dauidem Iudæorum regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem uictus est, multis editis facinoribus regē se & uirium & animi robore præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnum simul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimam usq; generationem regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiēs, quemadmodum apud Aegyptios Ptolemæi. ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere uolens ignominiam aui temporibus acceptam expeditione contra Iudæos facta Samariam uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit. de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cū uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperiū redegit, dispositisq; opportunis in locis præsidijs, & tributo imposito, domū est reuersus: & ceu trophæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquamq; eorū armaturam deo Hierosolymis consecrauit. has postea Susacus Aegyptiorum rex, uicto Roboam huius nepote, spoliata urbe cū multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc postq̃ ad ea tempora uentum fuerit dicentur. Hebræorum autem rex fauore numinis utens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari urbes aggressus est, Bettæam & Machonem: easq; uel expugnatas diripuit. in his magna uis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quod auro preciosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud uas mare appellatū, & pulcherrima polubra, cum templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quodq; exercitū amisisset, timēs sibi decreuit in fidem & amicitia Dauidis ultro uenire: misitq; ad eum Adoramum filium, qui uictoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur

laretur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argentea & ærea. Dauid uerò inita amicitia cū Thæno (sic Amathenus uocabat) & acceptis muneribus, filium eius pro utriusq; dignitate tractatum dimisit. munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarum urbium redacto auctori uictoriæ deo dedicauit. qui non solum quoties ipse rex bellum administraret rem prosperabat: uerum etiam misso in Idumæam Abisæo Ioabi summi copiarū ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata præsidijs recens capta regione, rex non ex agris tantum, sed uiritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure uerum tantum & æquum respiciebat. exercitui uerò uniuerso Ioabum præfecerat. à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum pontificem cum Abiatharo. amicus enim eiebat. Scribam uerò Sisam constituit. Banaïam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes regis seniores filij inter patris satellites uersabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici quondam Ionathæ, foederisq; mutui quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quod egregie meminerat beneficiorum quæ unquam acceperat. Igitur scitatus est num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta consuetudine. cumq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat superstites noscere, percontatus est num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere uiuum, cui pro beneficijs à ueteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo respondente superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quod nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapsum ex humeris læserat: diligenter peruestigauit, ubinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus uerò postquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. moxq; iussus est bono animo esse, & omnia quæ euperet de benignissimo rege sibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinentibus accepit: iussusq; est ad eandem cum rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. Cumq; adolescens lætus promissionibus & muneribus regis gratias agens adorauisset, rex accito Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitq; eum uillicatione agrorū suscepta, omnes redditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mēsa adhibuit: & Sibam cum quindecim filijs & uiginti seruis Memphibostho largitus est. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ uerò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Ionathæ posterì à rege fuere affecti.

Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naasses, socius & amicus defunctus esset, filiusq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiose eum consolatus est, hortatus ut æquo animo patris obitum ferret, eandemq; quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expecta-

2. Reg. 9

VI

2. Reg. 10

ret. Priores uerò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiose hanc legationem missam interpretati sunt, concitaueruntq; regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & uerbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese conijciat. At rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei ueritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisoq; di midio uestimentorum, factis non uerbis animū suum declarauit. Quam rem Dauid indignissime tulit, nihil dissimulans non neglecturū se iniuriam cum contumelia coniunctā, sed bello uindicaturum in Ammanitas, & poenas uiolatae contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, conscij sibi uiolati foederis, ac debitam poenam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant. & missis legatis ad Syrum Mesopotamienorum regem cum mil- letalentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicit.

Cap. VII

Non terruit tamē Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus societas, deo fretum, & scientem quod bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatā ulcisceretur. Itaq; Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite cum contra hostem misit: qui mox ad primariā eius gentis urbem castra admouit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs constabat, in patēti campo: alteram uerò quæ Ammanitarū gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabāt: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit. & assumptis fortissimis militum, ipse Syro alijsq; regibus se opposuit. reliquis Abisæo fratri traditis, iussit ut contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, ut si uideret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idem se facturū si ipsum Ammanitas ægrè sustinere contingeret. cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; ut generose & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquantisper magna ui restitissent, multis suorum cadētibus terga uertere sunt coacti. quo uiso Ammanitæ territi, Abisæū cum suo milite aduentantem non expectauerūt, sed moti sociorum exemplo intra moenia refugerūt. atq; ita Ioabus male-mulctatis hostibus uictorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nectamen ea clades Ammanitarum effecit, ut experti se impares in posterū quiescerent. sed missis nūcijs ad Chalamam Syrorum transeuphratensem regē, eius auxilia mercede conduxerūt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cōstabat ex octuaginta peditū, equitum uerò decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quod denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolēs amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum uniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & cōmisso prælio uictor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum uerò

uerò septem milibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo prælio uulnus accepit à rege, ex quo postea curam non admittente mori cum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnae euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditione fecerunt. atq; ita appetente iam hyeme Hierosolyma est reuersus. Vere autem incunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateq; uastatis hostium agris, compulsos eos in Rabbatham gentis metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi uir iustus ac pius & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamen peccatum incidit. Cum enim uergente iam die in solario regis more solito deambularet, prospexit in uicinis ædibus mulierem frigida lauante, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: uictusq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non ualens, accitâ ad se cõplexus est. Paulo post mulier grauidâ se sentiens, nunciat regi ut dispiciat quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnata supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris, Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontat. quo referente omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitq; ut profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites regis noctem eam exegit. quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad uxorem non iuisset, idq; præter communem omnium hominum morem, quicumq; peregre ad suos redeunt. respondit ille, non esse æquum ut interim dum imperator suus & cõmilites in hostili solo in castris humi cubitat, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. hæc locutum manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad uicarium suum ducem dimissurus. uocatus deinde ad cœnam, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem usq; progressus, nihilominus tum quoq; proforibus regis cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio tactus. hanc ob rem indignatus rex scripsit Ioabo ut in Vriam poenam meritum animaduerneret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim ut quâ plurimum periculi esset hosti opponeretur, moxq; à socijs, quo facilius opprimi posset, destitueret. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriam cõmisit ad Ioabum perferendam. qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quem locum maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum ut existimationi quam tum apud regem, tum apud cõmilites sibi parauerat respondens, libenter potius quam grauatim iussa capesseret. cumq; Vrias magna alacritate mandatū munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut cum primū occurrentibus hostibus urgeri hominem uideret, deserto illo in tutum se reciperent. Itaq; cum Hebræi fecissent assaultum ad moenia, ueriti Ammanitæ ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpunt. quod ubi uiderunt qui circa Vriam uersabant, memores Ioabi mandatorum, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quod puderet contra quam promiserat assignatum locum non tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit

non

VII

2. Reg. 11

non paucos, donec circūuentus cū aliquot alijs, quos ignaros cōsilijs pudor idem in officio cōtinuerat, nō inultus occubuit. His ita gestis Ioab regi per nunciū significat, quod non ferēs obsidionis moras, oppugnatione adortus moenia, amissis aliquāmultis infecta re in castra redire sit cōpulsus. mandarat autem nuncio, si regem hoc factum ægrè ferre sentiret, ut de Vriæ quoq; morte renūciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis malè factum aiebat, quod aperta ui moenia tētassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditū moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticū exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim ui capere cōtātus, saxo ab anicula misso ictus turpiter uitā amisit, uir alioqui fortissimus, q̄ inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimū aut in re militari quid alijs bene aut secus cesserit cōsiderādo, cū simile periculū incidit, hæc sequi, illa fugere. postquā aut indignabundo de Vriæ quoq; morte relatum est, irasci desijt: iussitq; Ioabo renunciari, uulgare esse id incōmodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint uicissitudines. debere tamē cum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnata urbem solo equare, & habitatores eius ad unū neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit. ceterū Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: ubi uerò à mœrore ac lacrymis destitit, sine mora eam rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias deus nequaquā æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum propheta Nathani per uisum nocturnū se obtulisset, regē grauiter incusauit. propheta uerò q̄ esset uir festiuus ac prudens, reputans reges quoties suis affectibus rapiunt, non magnum iuris respectū habere solere, cōminatione numinis ad tēpus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiā eius exploraturus. Duo uiri, inquit, eandē urbem incolebant: alter prædiues multorumq; armentorum & gregum dominus: alter unius tantum ouiculæ possessor. eam unā cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu q̄ si esset filia. cū uerò hospes diuiti superuenisset, ille parcēs suis pecoribus, nullum in amici gratiā mactare uoluit: sed abstracta per uim ouicula pauperis, iugulatam & apparatus hospitii apposuit. His uerbis rex grauiter cōmotus, sceleratum hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suo pte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demū illi exposuit in quantā indignationem numinis incurrisset, cuius fauore uniuerse gentis Hebræorum rex constitutus, circumquaq; uicinarū etiam gentiū earumq; multarū & magnarum dominiū consecutus esset: nō semel antea liberatus ē Sauli manibus. nunc cum eiusdē benignitate aliquot legitimas uxores habeat, cōtempto omni humano simul atq; diuino iure, alienā eū duxisse uxorē, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinā ultionē, & ipsius quoq; mulieres ab uno ē filijs per uim cōstuprādas, & ipsum insidijs ab eodē appetēdū, ut p̄ clā admissio peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerū ex ea natū sine mora esse interiturū. terrore aut per hanc denunciationē rege, uehementerq; perturbato, & cū lacrymis fatente se peccasse in deū: erat enim uir pius,

&

& qui hoc uno excepto in tota uita nihil admiserat: placatus deus recepto in gratiam promisit, & regnum & uitam ei seruaturum se esse. post poenitentiam enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquā futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex uxore Vriē natus Dauidi, immittēte deo graui morbo corripitur, cuius uicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à deo salutē pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima uerò die mortuo puero, familiares nō audebāt hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiā à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tā impotēter tulisset. qui cum turbatā familiā sentiret, & aliquid mali cœlari, facile intellexit extinctum puerū: accitoq; uno ē famulis postquā ueritatē comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; ueste candida, ad dei tabernaculum properauit. posthac iussis famulis ut cœnam sibi apponerēt preter omnem opinionē, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus q̃ cum nihil horū ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licētia, causam sciscitabantur. Tum ille: Non intelligitis, inquit, q̃ dum puer uiueret, de salute eius sperās, nihil nō faciebam quo deum flecterē? nūc postquā is obiit, superuacaneū sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiā eius laudauerunt. nec ita multo post Bethsabe grauida exactis legitimis naturæ mensibus filiū ei peperit, quē Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcis aquæductibus, & cōmeatibus interceptis, ita ut fame simul & siti laboraret. ab unico enim puteo spes eorū pēdebat, ac ne hoc quidem ad satietatē utebantur, parcē aquam dispensantes, ne fortē in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidiū urbis ipse ueniret, & hunc quoq; titulū uictorijs suis apponeret. qui collaudato ducis officio fideq;, assumpto secū exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscit: eamq; mox ui captam militi diripiendā permisit. ipse uerò ex præda nactus est Ammanitarū regis auream coronā talentū pendentē, & precioso sardoniche insignē: quam postea capite gestare solitus est. necnon & alia multa ac magni precij præda in ea urbe potitus est. uiros uerò eius excruciatos prius ad unū interemit: neq; mitius alias Ammanitarū urbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc uictoriā domū reuerso graue quiddam accidit ex tali causa: Filiam habebat adhuc uirginē, formosissimas quasq; mulieres pulchritudine uincentē: Thamaram nomine, ex eadem qua Abesalomus genitrice natā. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter uirginitatē ipsius & asseruationē potiri ea nō posset, adeo passione hac conflictabatur, ut non aliter q̃ ex morbo lentam tabem ac pallorē sibi contraheret. id malum deprehēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus, uir prudens & magni consilij. uidens enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illū rogans ut causam sibi indicaret. Suspiciari enim se amatoriā quandā esse hanc passionē. quo fatente sororē germanā sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatis potiri ualeat. sua sit enim ut simulata ægritudine, simulatq; pater uisendi causā illū accessisset, roget

VIII

2. Reg. 13

roget ut sororē ad se mittat, cuius ministerijs releuatus eo citius cōualefcere possit. Paruit Amnon, & cū nihil cūctatus decubisset, simulare morbū coepit. Dein cū pater officiose inuisens percontaret de ualitudine, petijt sororē ad se mitti. ea postq̃ iussu patris accita uenit, postulauit ut suis manibus colyphia frixa afferret. Sic enim libētius se comesturū. quæ in cōspectu fratris farina subacta, formatisq; colyphijs ac frixis, iuueni obtulit. at ille nō ea gustauit, sed famulis mādauit, ut quotquot pro foribus cubiculi obuersarent, submouerent: dicens se absq; strepitu quiescere cupere. quo factō iussit sororē in intimum cōclauē paratā coenā inferre. quod cū puella fecisset, apprehensæ suadere coepit ut sui copiā faceret. At puella exclamat: Abstine uim frater, abstine, nefas est te rem tam turpē perpetrare. Desine à tam flagitiosa concupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiā toti familiæ nostræ afferre potest. aut si resistere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandū est, nō per uim extorquendum. at ille amore seruēs nō paruit, sed libidinis oestro percitus reluctantem per uim opprimit: atq; post oblatū uitiū, in contrariū mox affectū uertitur, & exosam ac fastiditam conuicijs aggressus iubet ut euestigio se inde facessat. quæ cum hanc iniuriā priore grauiorē diceret, q̃ constupratā uel usq; noctē illic manere non patiat, sed confestim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo ut eā eijceret. illa uerò scissa talari tunica, qualibus tū regiæ puellæ ex more uelabant, & cinere caput sparsa, per mediam urbem discedebat, uim sibi illatam quiritando. in quam sic affectam cum Abesalomus frater incidisset, sciscitatus est quid mali haberet q̃ ita sese affligeret. cumq; illa de stupro rem totā ei denarrasset, solatus eam hortabatur ut equo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriā suam pertinere putaret, cum à fratre sit uitiata. quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari desijt: et deinde aliquam multo tempore in coelibatu apud Abesalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater uehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem ut filiorum natu maximū, non sustinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus graue odiū eius in pectore cælabat, opportunitatē uindictæ expectās. iāq; alter annus abierat, ex quo pudicitia sororis eius illusum est: & cū esset iturus in Belsephon, quod est oppidū tribus Ephremiticæ, ad tōdendos suos greges, inuitauit patrem ac fratres ad solenne conuiuiū. quo excusante quod nollet eum grauare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficisci. quo impetrato suis iniunxit, ut quamprimū animaduertissent Amnonē temeto grauatū, neminem ueriti ad nutum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinū familiæ disidiū Dauid à filio regno pulsus est. Cap. VIII

NT uerò perpetratum est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisq; timēs, correptis quis cursu ad patrē ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cæsos nunciat. qui nō aliter q̃ par erat amissis simul tot filijs, idq; fratris scelere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit: neq; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum se luctui tradens, conscissa ueste humi prostratus iacebat, deplorans nō magis quos peremptos acceperat, quam ipsum interfectorē. Ionathas uerò Samnæ fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans se de morte cæterorū credere: nec enim causam

causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, q̄ memor iniurię sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. interea sonitus aduentantiũ equorũ, & quorundã eos præcurrentiũ, omnes in se conuertit. hi fuere filij regis, qui relicto cõuiuioprofugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex insperato uidens quos paulo ante extinctos acceperat. denuoq; gemitus ac lacrymæ instaurantur, his fratrem, rege filiũ foede trucidatũ deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternũ auum fugit, eius regionis dynastam, ibiq; toto triennio permanfit. Cum aut̄ Dauidi animus esset Abesalomũ ad se reuocare, nõ ad supplicium, 2. Reg. 14 sed ut eũ apud se haberet: iam enim ira resederat: ultro huc propensum Iobus imperator suis artib. impulit. mulierculã enim quandã grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regẽ accedens, aiebat inter duos suos filios ruri agentes rixam exortã adeo incruduisse, ut cum soli essent, ac nemo adesset q̄ dirimeret, alter ab altero ictus expirauerit: rogabatq; hanc gratiã, ut quoniã cognati eius qui interfectus est alterũ ad cãdẽ expeterent, salutis eius cõsuleret, ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neq; enim aliud remediũ superesse, si nullũ apud regẽ inueniret. nam nihil esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiã. Cumq; rex postulatis eius annuisset, hæc uerba subiecit: Tuæ quidẽ benignitati rex gratias ago, q̄ senectutẽ meam & tantũ non orbitatẽ miseraris: sed quo certior sim de tua clemẽtia, tuũ ipsius filiũ prius in gratiã recipe, & indignationẽ contra eũ deponere. alioqui quomodo possem de cõcessã hac mihi gratia nõ dubitare, cũ ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas. At cuius est prudẽtiæ, uno cõtra uoluntatẽ amisso, ultro necẽ alterius addere? Tetigit mox regis animũ suspitio, personã à Iobo esse subornatã: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Iobũ, dicens eum affectũ quod cupiebat, licereq; ut Abesalomũ reducat. Nõ enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationẽ præterijssẽ. At ille adorato rege, & uerbis eius libẽter acceptis, euestigio Gesura properauit, & assumptũ secum Abesalomũ Hierosolyma reduxit. Rex uero audiens filiũ aduentare, misit qui ei denũciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectũ, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est deuitato patris cõspectu, intra domesticos parietes cum suo famulatio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, uel propter moerorem, uel q̄ nõ ea tractatione uteretur, quã uti regiũ iuuenem par erat: sed tam forma q̄ statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, ut intra octauũ quemq; mensem ad ducentos siclos, hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc modũ priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres, & una filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filiũ ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Iobũ rogans ut se penitus in paternam gratiã reducat, & impetret ut sibi liceat patrẽ inuifere & alloqui. quod quum Iobus facere cunctaretur, agrum eius uicinũ per quosdam e suis incendio uastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomũ uenisset, expostulanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere uoluisse, quandoquidẽ mandata de conciliando sibi patre negligeret. quam

ob rem, inquit, nunc te præsentem obsecro, ut placatū mihi reddas genitorē, quandoquidē molestior est mihi reditus in patriam quā exiliū fuerat, si ille in indignatiōe sit pertinax. Tum Ioabus his uerbis inductus, & uicem eius miseratus; deprecatus est regē pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatē confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua ueniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteaكتورum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnū equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorū quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiā ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fauore, quarto post recōciliationem anno orauit patrem, ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota quæ in exilio conceperat persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illò confluerent. Inter ceteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidē conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificiū euocati: nec mora stratagemate succedente, rex ab uniueris consalutatur. Cæterū Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonata prioris noxæ, multo sceleratiora cōsilia cepisset, primū usurpandi regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totū negotiū iudici deo cōmittens, reliquit regiæ custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcëtorū cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquā discesserat. Abiatharū uerò & Sadocū pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupiētes, arcamq; asportare, bonis rationib. manere persuasit, dicens sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandū: simulq; mandauit ut de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certior rem facerent. fidelem enim operam in talibus negotijs præstiterunt filij pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoq; Gittæus nullis regis monitis adduci potuit ut maneret, quo magis illustris fuit eius erga regem fides ac beneuolentia. Ascendenti aut per cliuum oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renuntiātū est etiam Achitophelem mutatis studijs in partes Abesalomi concessisse: quo uix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrè precatus est deū, ut Abesalomi animū ab Achitophèle alienaret. uerebatur enim ne eius consilij contra se uteretur, uiri prudentissimi & oculatiss. in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in uerticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatē, & cum multis lacrymis nō aliter quā regno eiectus deum precabatur. ibi offendit uirū in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspiciatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussu æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixè precat-

tus

tus est, ut simulato Abesalomi partium studio, diligēter secreta eius perscrutaretur, & Achitophelis consilijs semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturū, quā si unā maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo pōst etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulū progressus obuiā habuit Sibam Memphibosthi seruū, quem ipse ad curam prædiorū amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessarijs ad uictū onustos. Is obtulit ei ut quicquid uellet sibi ac suis acciperet, simulq; rogatus ubinam Memphibosthū reliquisset, Hierosolymis relicto respōdit. sperare enim eum rebus turbatis, fore ut ob Sauli meritorum memoriā ipse suffragijs populi rex crearetur. quamobrē indignatus, omnia quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicēs hunc digniorem quā illum ut talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi uero iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, faxis eum simul & conuitijs impetēs: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuitia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens ut impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasq; agebat deo, quod per proprium filium poenam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum cōmiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abiseo uero etiam interficere Semeim uolente, Dauid eos cohibuit, negans addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inq̃t, moror hunc rabidum canem, & deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum uero si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordie deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbēt. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim eum conuitijs affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, cōcursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hætenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordate respondit, nō esse dei uoluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à deo enim regnum hoc accepisti. quod si in tuorum numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatus est, sed in eadem manet, filio succedente. His uerbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quid nam esset agendum. Is suasit ut cum paternis pellicibus congredieretur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hætenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, ueritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Id quæ totum iuxta Nathanis pro-

phetæ uaticiniū euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur prædixerat.

Abesalómus contra patrem profectus cum exercitu perit. Cap. IX

1. Reg. 17

Moc Achitophelis consilium exsecutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturū patrem, atq; ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera Dauide sublato pariturum. Hac sentētia delectatus accersit Chusim Dauidis amicorū principem: sic enim eum ille uocabat: & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestaté redactus facile occidi posset, contrariā sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorū qui illum sequuntur, quòd in multis conflictib. semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquam cum parte militū insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referēt, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis uiribus in pugnam redeant. interim ille ex improviso superueniens, suis animū addet, nostris uero metū ac consternationē afferet. Expende igitur meum quoq; consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac. ac potius edicto per totam Hebræorū regionem copias contra patrem collige: quæ ubi in unū conuenerint, imperium earum tu ipse assume, né ue alterius fidei cōmittas. Facile enim illum deuinces si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uero tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasionē cupiunt declarandi q̄ sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra moenia cuiuspiam oppidi se concluderit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatā: sed hoc ipsum deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret. qui propere ad pontifices Sadocum & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit: quodq; ipsius comprobatum sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarenturq; eum, ut sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, ut extra urbem laterent filij, renuntiaturi Dauidi quid in urbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferētem quid Abesalomo decretū sit: mandaruntq; ut quantum possent properarent Dauidi hæc indicaturi. qui euestigio cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabāt. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturè pontificum filij, & diuertentes à uia publica in propinquum uicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierē quandam rogauerunt ut se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexit: rogataq; à superuenientib. persecutoribus num eos uidisset, conspectos sibi non negauit, accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat.

cebat: & si modo alacriter persequantur, fore ut eos cōprehendant. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier uero ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculū iuuenibus ne capiantur, per funem rursus extra-
ctos cōeptū iter continuare iussit. Illi quanta potuerūt festinatione ad Daudi-
dem peruenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi renuntiauerūt: qui suos
confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset nihil cunctari passus.
Porro Achitophel ubi suum alterius consilio posthabitu uidit, cōscenso iu-
mento Gelinonem patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domesticis, expo-
suit eis quæ Abesalomo consuluerat, addens quoniā non persuasisset, certo
se breui periturum. Daudem enim omnino superiorem hoc bello fore, &
amissum regnū recepturū esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, ut uirū
ingenuum decet, è uita exire, quā Daudi ob filio nauatam contra eū ope-
ram, excarnificandū se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, se-
ipse suspendit. atq; ita Achitophelem, suo iudicio tali morti addictum, co-
gnati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterū Daud superato ut dixi-
mus Iordane, peruenit Castrū, pulcherrimā ac munitissimā eius tractus urbē.
Ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exce-
ptus est, partim præsentis hominis necessitate motis, partim reuerentia pristi-
næ felicitatis. Fuerūt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis
dynastes, & Machirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad uictum
pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, ut nec lecti strati eis deessent,
nec panis ac uinum, quin & carniū copia semper aderat, & quicquid uel
ad alimoniam, uel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim Abesa-
lomo coacto grandi contra patrem exercitu, & trajecto Iordane amne, con-
stitit non longe à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito exercitui
cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa.
hæc uero & Saruia Ioabi mater, sorores erant Daudis. Rex autem recen-
sitis qui circa se erant, comparatoq; numero circiter quatuor milliū, decre-
uit non expectare dum Abesalomo prior ipsum aggrediatur, sed creatis tri-
bunis, diuisoq; in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alte-
ram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, sed
è Gitta oriundo. Ipsum autem uolentem radesse in exercitu amici prohibue-
runt, idq; prudentissima ratione. Si enim eo præsentē uinceretur, nihil spei
reliquum fore. quod si unā parte exercitus uicti, cum cætera ad ipsum refu-
gissent, reparandarum uirium facultatem nō defore. alioquin etiam hostem
suspiciaturum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium: itaq;
persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, ob-
testabatur ut memores omnium acceptorū beneficiorum strenuam ac fide-
lem operam sibi nauarent: & ut post uictoriam filio parcerēt, ne occiso illo,
aliquid mali in seipsum statueret. atq; ita præcatus illis uictoriam, exercitum
emisit. Cæterum cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suam explicuisset in
planicie syluam à tergo habente, Abesalomo quoq; suos contra eduxit: &
congressi, acriterq; pugnantes multa utrinque præclara facinora edebant:
his dummodo Daud regnum recipiat, quiduis periculi magno animo con-

temnentibus: illis cōtrā ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciae poenas det, nihil nō uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe praeſtarent, ignominioſum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere. Cōtrā regij ut tot millia proſtigarent omni ope cōnnixi, tandē ut erat dignū ueteranis & rei militaris peritiſſimis hoſtem terga uertere coegerunt. fugientes deinde per ſaltus & abrupta inſequendo, alios captiuabāt, alios trucidabant, ita ut multo plures in fuga caderēt quā in praelio. Interfecta ſunt enim ea die ferme uiginti millia. Plurimi autem in Abesalomum ſerebantur, inſignem tam pulchritudine quā ſtatura corporis. Is ueritus ne uiuus caperetur, cōſcenſa mula regia effuſo curſu fugiebat. Cumq; per agitationem uentilaretur capillitium, aſperq; arboris prominenti ramo inopinate implicitum iuuenem ſuspendit. Iumentum enim uehementi impetu ſerebatur, non aliter quā ſeſſorem gerens. at ille ſublimis in ramo retinebatur, ne hoſtem effugeret. Quod animaduerſum quidam ē militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta ſiclos promittente ſi illum cōfoderet, reſpondit, Nec ſi duo millia daturus eſſes, facerē hoc domini mei filio, maxime cū omnibus nobis audientibus parci iuueni ſit precatus. At ille iuſſit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit, moxq; deſixo in cor telo eum interemit. Ar migeri uero Ioabi circumſiſtentes ab arbore eum detraxerūt, & proiectum in hiatum profundum ac obſcurum congeſtis ſaxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioabus ſuos à perſequendo cohibuit, parcendum ciuili ſanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat ſibi in ualle regis columnam marmoream cum inſcriptione, duobus ſtadijs à Hieroſolymis diſſitam, quam uoluit uocari Manum Abesalomi, dicens quod etiam ſi liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipſius eſſet manſurum. Habuit enim tres mares, & unam filiam Thamarā, quemadmodū iam antē diximus: quā Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius ſucceſſorē peperit: ſicut poſt loco ſuo copioſius dicetur.

Quomodo Dauid regno reſtitutus feliciter uixit. Cap. X

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quiſque ſuam dilapſus eſt. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut ſibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturō lēta omnia, quodq; diuina opē ac prouidentia uictoriam ſit conſequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire ut antehac afferre lēta ſolitus, nunc de morte filij regem certiorē faceret: iuſſitq; eum ibi manere. ſed uocato Chuſi illi mandauit, ut omnia quā ſciret ad regem perferret. Achima uero denuo rogante, ut ipſe mitteretur, uictoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, paſſus eſt eum hoc facere. Is uiam compendioſam ingreſſus ſoli ſibi notam, Chuſim anteuertit. Sedente autem rege in porta, & expectante aliquem de praelio nuncium, ſpeculatorum unus conſpecto Achima curren- te, necdum ualens eum agnoſcere, ait ad regem, uidere ſe quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum eſſe nuncium ominaretur: paulo poſt ſequi illum alterum quendam indicauit. Reſpondente rege, hunc quoque bonum fore nuncium, ſpeculator iam propiorē Achimam noſcitans, Sadoci pontificis

ficis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc uerba finierat, dum Achimas regem adoratū salutat: & scitante de pugna, lætam uictoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus cōfestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militū Abesalomum persequentiu: nec præterea quicquā compertū habere, quòd iubente Ioabo properè discedendū fuerit, ut uictoriam renūtiaret. iamq; & Chusis aderat regē adorans, & uictoriā annuncians, qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc uerba in causa fuerunt, ut nullam ex ea uictoria uoluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflicto, ac uociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorū amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequeretur. Exercitū autem & Ioabum, audito quòd rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidū ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta ueniebant. Cæterū cum rex operto capite gemere desiderio filij perseveraret, Ioabus cōsolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quòd hoc pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atq; adeò te ipsum & familiam tuam oderis: ames uero tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nō desinas? Nam si Abesalomus uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquū fecisset: sed à te ac tuis liberis initio facto, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non desistentibus nos inimicis, sed gaudētibus, & grauius punientibus eos qui nostram uicem miserarentur. Te uero non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectū tuorum militum, & gratias illis age quòd sua uirtute hanc uictoriam nobis pepererunt: alioqui si quā cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac uerius quàm antè lugeas. Talibus uerbis Ioabus regi mœstitiā excussit, eumq; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior esset militi eius conspectus, pro foribus portę confedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo uindicati fuissent: & quàm inique hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicę suscipiat. De hac re crebri nuncij ueniebant ad regem: isque mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulis sit ac consanguineus. pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ip-

sius ex sorore nepos, exercitui nō persuaderet, ut Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi nō solum ueniam, quæ iam contigisset, uerum etiam uniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices uerò tum principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocāt: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciūt. atq; hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ usq; Iordanem amnem illi occurrit. eodem præsto fuit Semeis filius Gere, sequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi unā cum tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerūt, ut rex cum suis absq; negocio transire posset. Ut uerò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidensq; ad regis pedes, rogabat ueniam commissorum, utq; insensus sibi esse desineret, neue recepta potestate in se primum animaduerneret: reputaretq; id quoq;, quod erroris poenitētia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicāti ac misericordiam imploranti Abisæus Ioabi frater: Satin hoc, inquit, putas ad effugiendum suppliciū, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum uersus: Desinite Saruiæ filij, neue nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim uos existimare uolo, hanc esse mihi aditalem regni diem. quam obrem iuro me omnibus omnē poenam remittere, qui quocunq; modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de causa animaduersurum esse. Tu quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio sollicitus. At ille adorato rege, coepit eum præcedere. Post hæc Memphibosthus Sauli nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neq; comam totondit, neq; uestem purgauit, calamitatem eius non secus quam propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum regē interrogatus ab eo, qua de causa nō simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibam esse in culpa. Hunc iussu parare ad profectionem necessaria, uerba sua non aliter quam alicuius mancipij contempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuisset, & ad profectionem his uti potuissem, nunquam abs te relinqui passus fuisset. Nec cōtentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quod tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & deum ac ueritatem cui tantopere studes diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporibus uersatus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra eo nomine poenas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recēti etiā tū earū memoria summā potestaté affecutus, præterea in amicorum ordinē allecctum, & mensæ tuæ quotidianū conuiuium adhibitum, nihilo deteriore cōditione q̃ unum quemuis è maxime necessarijs apud te esse uoluisti. his auditis neq; Memphibosthū punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitū,

ueniam

ueniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promissit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totum Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzellæum deinde Galaditam uirum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem usq; rex rogauit ut simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus cum parentis loco se habiturum, nihilq; illi de fore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse regiæ uoluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo uitæ actu & sepultura sollicitum: rogansq; ut sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumq; instrumentorum, quibus aulici regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogante: Te, inquit, dimitto: hunc uerò Achimanum filium mecum abire finito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omniaq; fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iudæ tribum integram. Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominū multitudine: incusabantq; Iudæ tribum, quod inscijs cæteris ad regem se contulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere debuerint. Principes uerò tribus Iudæ rogabant ut æquo animo ferrēt quod præuenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prosequerentur. neq; enim se hac de causa ulla munera accepisse, ut meritò ægrè ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum principes: Demirantur, inquit, fratres, quod regem uobis propriè cognatum uindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo deus præesse uoluit: ergo cum totus populus undecim partes habeat, uos unicam, tantoq; potiores simus, præter æquum fecistis, quod nobis nescientibus ad regem uenistis. In hac principum altercatione exortus est uir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata uoce in medio multitudinis exclamauit: Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium. Simulq; cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus. Vbi concubinis cum quibus filius Abesalomus cōgressus fuerat, in alias ædes traductis omnia benignè ut antè administrari iussit, ipse uerò posthac non amplius eis est usus. Amasam deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitq; ut collectis quantis posset è tribu Iudæ copijs post triduum ad se ueniret, ut eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in eare occupatio maturè non rediret: tertia die rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabæo concedi: ne fortè instructior factus plus damni det, plusque exhibeat negocij, quàm modo Abesalomus exhibuisset. Non est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fra-

2. Reg. 20

tre

tre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut praelio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderat militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui uicus quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è uagina elabi passus est: eoq; mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improviso ictu uentrè ei perfodit, hominemq; confecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem immerentem propter æmulationem summæ præfecturæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestum prætextum fraternæ ultionis dignius uenia uidebatur: in Amasæ uerò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer. hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure cæsum meritis poenas dedisse: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæum eius duces sequi debere. Iacente uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluente, & ut fieri solet cum admiratione circumstante, custos translatum illud in uillam quandam longe à uia remotam deposuit, & ueste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabæum esset persecutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadam urbe, nomine Abelmachea. qua obsessa & circumuallata, iubet militè muros eius suffodere & euertere: ualde enim irascebatur quòd portas ei clausissent. Mulier autem quædam honesta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, conscensis moenibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit: Deus, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu uerò nulla in re læsus, primariam Israelitarum urbem expugnatum uenisti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se uel unum è plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiam excisam uelit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, regi rebellis, omissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è moenibus deiiciendum: moxque ad ciues reuersa: Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumque pro Dauide, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare, & unam hanc urbem tam ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: confestimque signo receptui dato dux obsidionem soluit: & Hierosolyma reuersus denuo uniuersis copijs imperator præficitur. Banaias quoque satellitibus & sexcentorum cohorti à rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium fiunt principes. Susa scribis præpositus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo mansit.

Post

Post hæc fame regionē premente, rex supplex à deo petijt, ut populū miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare deum ut Gabaonitæ uindicentur, quos Saul rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat uiolauerat. Quamobrē si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi uoluerint exigere permittat rex, fore ut placatus deus populū ē præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem ē Sauli progenie deposcerēt ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Memphibostho tamen Ionathæ filio parcēs. his acceptis Gabaonitæ, ut libitum est in eos animaduenterunt: confestimq; pluen-
 te deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem redijt, populusq; copia rerum ut antē fruebatur. Aliquāto post rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum uictos audius persequit, ultra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulum conspicit Acmon filius Araphi, unus ē gigantum sobole, indutus lorica circulis confertam, & lanceam gerens trecetos siclos pendentem, accinctusq; gladio: & conuersus ē fuga haud dubiē conficisset regem, ni Abisæus Ioabi frater repenti superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset. quo regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerūt, ne in posterum cum alijs interesset prælio, ne si propter fortitudinem & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram urbem conuenissent, rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiā laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chetteus, unus ē fortissimis Dauidis militibus. complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & uiribus eximijs insolescebant, orco tradidit, præcipuus autor uictoriæ quam tunc Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à rege, optimē se gessit Nephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorū cōgressus, occiso illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hostiū in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castrametati sunt ad quoddā oppidū nō procul Hebræorū finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cubitorū sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximum momentū ad uictoriam attulit, & ipse fortissimæ uiri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit ultimum, non ausa postea se contra Israelitas mōuere. Cæterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem dei composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum corū laudes dei decantare, tam sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorum hæc fuere: cinnryra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos cōtinet, sed digitis carpitur: cumq; his aderāt & cymbala ærea, bene magna atq; lata: quod

XII

2. Reg. 21

2. Reg. 23

quod sanè de prædictorũ instrumentorũ natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos viros circa se habuit, sed maxime insignes præclaris facinoribus **xxxviii**, quorũ quinq; tantum uirtutẽ cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura. tales enim erãt hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gẽtes debellare. Primus Issæmus filius Achemæi, quoniam semel in acie hostiũ irruẽs nõ prius à cæde abstitit, quàm non gẽtos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cū rege in Arasamo. hic in quodam prælio Israelitis multitudine hostium territis & in fugam uersis, solus locum suum nõ deseruit: & cõgressus cum hostibus multos interfecit, adeo ut cruore gladius eius ad dexterã adglutinare: quo uiso reuersi in præliũ Israelitæ cedentẽ iam hostẽ urgendo admirandã ac celebratam uictoriã retulerũt, Eleazaro sternente, uulgo uerò militum prostratos spoliante. Tertius erat Ili filius Sebas. hic quoq; cum bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræiq; rursus territi loco cederẽt, solus in aciei uicẽ hosti se opposuit: & nõ paucis letho datis, reliquos impressionem eius non sustinentes, & in fugã effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderũt. Eo uerò tempore, quo rege Hierosolymis agente Palæstinorum exercitus usq; ad urbem accessit, & dũ ille consulturus deum de bello, arcẽ ascendit, in ea ualle castra metatus est, quæ **xx** stadiorum spacio usq; Bethlema pertinet: dicẽte ad amicos: o quod bonam aquam habemus in patria mea, maxime in cisterna portæ uicina: o si quis eã mihi afferret, id certe mallet quàm multũ argenti accipere: tres isti his auditis euestigio excurrerũt, & cum per media hostium castra Bethlema peruenissent, hausta aqua per eandem uiam ad regẽ sunt reuersi, attonitis audacia tãta barbaris, nec ausis paucitatem eorũ contemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicẽs periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi nõ cõuenire: sed deo inde libauit, gratias agens pro uirorũ incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisæus, qui una die non hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus uirtute inter Moabitas illustribus, utrumq; confecit. Rursus ex prouocatione cum miræ staturæ Aegyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem confodit: quo insignior fuit uictoria, quod adhuc uiuenti ademptis armis, prius cum spoliauit, mox proprijs armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel præferri potest, uel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quod angustum esset, uidebat breui fore ut id niuibus oppleretur: atque ita desperato exitu, & salute rugire occæpit. Banaias autem fortẽ fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestię: & cū descendisset in puteũ, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid uolens

xiii
2. Reg. 24 cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Moysis, qui prædixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum deo semisclum, iussit Ioabum imperatorem ut iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negotium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, &

cognito

cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum uocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim poenituit, agnoscens in deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta milia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ uerò tribu quadringenta milia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem quòd deum offendisset, supplex orare coepit, ut propitius redditus facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadum prophetam ad eum misit, tres optiones offerentem, ut ex his quam mallet eligeret, aut famem per septennium duraturam, aut bellum per tres menses iniquo Marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum inter Hebræos futuram. Illo uerò hærente ac turbato propter difficile inter hæc mala electionem, & propheta urgente ad celerem responsionem, ut deo renunciare posset: rex cogitans quòd si famem peteret, sui magis quam aliorum rationem habuisse uideri posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus dei, quam in manus hostium. Hæc ita ut audiuit propheta deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita ut uarijs modis absumerentur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incomptis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repente cum uehementi dolore, & amaro cruciatu animam exhalabant. alij paulo lentiore uexati malo ne curationem quidem ferre poterant, sed inter officia medicorum exspirabant. alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu prefocati exanimabantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur. quo factum est ut à matutina hora usque ad prandium hac peste septuaginta milia hominum sint absumpta. iamque genius à deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbem simili malo afflicturus. Tum rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat deum ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret. inter has preces sublati oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad deum: se esse pastorem poena dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoque ad eum Gado propheta, mandauit ut confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna uerò circa trituram frugum occupatus, ut regem unam cum omnibus filijs accedentem uidit, occurrere adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicus Dauidis: quæ causa fuit ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrè herus ad seruum accederet, ait se uelle aream eius emere, ut in ea domino altare construeret, & sacra faceret. at

XIIII

ille & aream & aratra & boues & holocaustomata gratis largiri se dixit, precariq; ut deus libens ac propitius hoc sacrificiū admittat. Rex uerò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatē professus, uoluit ut precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna uerò dicente facturum se quicquid rex uellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructoq; ibi altari, sacrificia & holocaustomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo festo deus placatus, propitius ut antè est redditus. Erat aut is locus in quem olim Abrahamus filium ut holocaustoma faceret adduxerat, & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repente astans altari apparuerat: qui pueri uice fuerat mactatus, ut iam antè scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificiū, decreuit totum illum locum altare uniuersi populi appellare, & deo templum ibi exædificari: quā eius uocem deus in futurum ratam esse uoluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum exstruendum prædixit à filio, quem regni successorē esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta milia. ex his constituit lapididarum octuaginta milia: reliquos ad conuendendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præfecit, magnam quoque uim ferri ac æris ad horum operum usum congeßit: materiẽq; cedrinam multam & prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideo se apparare, ut filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & nō tum demū eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facile opus persoluat.

Dauid se uiuente Solomonem filium suum regnū auspiciari uoluit. Cap. XI

Ac cito deinde Solomoni filio mandauit, ut quamprimū regnum adeptus esset, templum deo construeret, dicens se id uoluissē quidem, sed oraculo prohibitum, quod propter crebra bella cruciatus haberetur: prædictumq; sibi id ædificiū à fatiis destinātū filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quā filium patri, ipsi deo curæ futurum: atq; etiā totā Hebræorum regionē hoc principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omniū est potissimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, uerumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quādoquidem à deo designatus es rex, antequam natus, da operā ut alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Moysen traditas obseruans, & ab alijs eas uiolari non permittens: & insuper templum quod te regnāte strui sibi uoluit, cura ut sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquā. Scito sanē auri quidem collecta decem milia, argenti uerò talentorū centum milia: æris item ac ferri tantum congeßi, quantum uix numero comprehendī possit: & adhæc lapidum ac lignorū materiam copiosissimam. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris deo, cumq; e perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi, ut

ut in ea structura filiū adiutarent, & securi de omnibus aduersantibus, cultui tantum diuino uacarēt. percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ statum, quæ præmia pijs ac iustis deus solet reddere. Postquā autem absolutum fuerit templum, iussit arcam in eo reponi, cæteramq; sacrā supellectilem, cuius receptaculo iam pridem templum debuerat exstrui, nisi patres mandatum dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum hostilem terram occupassent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quàm ad principes. Prægrauante autem iam senio, & corpore per ætatem frigescente, aliosus factus est, ut ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: cumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, ut lectissima è formosis totius regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuēta est in urbe una foemina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quàm recalfaciebat eum: iam enim præ senio ad uenereas res elanguerat. sed de hac uirgine paulo post incidet mentio. Cæterum quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta uiros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidem est, quid sibi uellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & pōtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebant, pōtifex Sadochus & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Seméis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontē qui est in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos uerò qui pontificis & Nathanis prophetæ & Banaïæ satellitum præfecti partium erant ad hoc conuiuiū nō uocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasiq; ut tam propriæ saluti, quàm filij regno consulere: ingressaq; ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum rege se quoq; superuenturum propheta pollicitus est, & uerbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & regem adiit. Quo adorato, impetrataq; dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum pontificem Ioabumq; principem exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis. addebat etiam totum populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: ut cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquēte cubicularij nunciant Nathanem uenisse ut regem uiseret: statimq; admissus percontabatur, num hodie regem declarat Adoniam, & principatū suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuiū, uocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum

x v

3. Reg. i

bum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & alacritate
 faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neq;
 me, inquit, uocauit, neq; Sadocum pontificē aut Banaïam satellitio tuo præ-
 positum. quare æquū est ut ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sen-
 tentia. His auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat enim cubiculo pro-
 pheta ueniēte. qua introgressa: Iuro, inquit, tibi maximū deum, regnaturum
 tuum filium, ut iam antē iurauī, eumq; in solio meo sessurū, idq; hac ipsa die.
 Ad quæ uerba cum mulier adorato rege longā ei uitā esset precata, Sadocum
 accersit pontificē, & Banaïam præfectum satellitū: quibus mox uenientibus
 iubet ut assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositoq; filio ipsi-
 us Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem qui
 uocatur Gion: unctumq; sacro oleo regem declararēt. hoc autem munus Sa-
 doco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit: mādauitq; ut inuecto per me-
 diam urbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret: In
 æternum Solomon rex in solio regio sedeat: ut notum fiat uniuerso populo,
 regem eum à patre declaratum. Solomoni uerò præcepta imperādi dedit, ut
 iustē acpiē præsit tum Iudæ tribui, tum uniuerso Hebræorum populo. Post
 hæc Banaïas deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mo-
 ra eum in regiam mulam imponit: & deductū extra urbem ad fontem, oleoq;
 unctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus introducūt, ut multos
 annos in hoc principatu feliciter exigit: moxq; adductum in regiam in solio
 paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatemq; ani-
 mum aduertit, choris & tibijs sese oblectans, ut præ cōcentu instrumentorū
 terra simul ac aer resonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius cōuiuæ audi-
 uere, uehemēter sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere uel
 sonitum illum uel tubam. Cumq; nemo frueretur appositis, sed omnes cogi-
 tabundi accumberent, accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas: &
 cum Adonias libenter uisum iuuenem bonum nunciū ominatus esset, ordi-
 ne illis rem totam de Solomone & regis uoluntatē exposuit. quo audito pro-
 ripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisq; domum diffugiunt. Adonias au-
 tem ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare confu-
 git, & hoc apprehenso se tutabatur. quod ubi ad Solomonem est perlatum,
 quodq; rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate im-
 punitatis: clemēter simul ac prudēter præteriti quidē errati ueniam ei cōces-
 sit, sed præmonito ut cauere in posterum: alioqui si amplius aliquid nouare
 deprehenderetur, ipsum sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex
 asylo educerent. qui cum uenisset, nouumq; regem adorasset: iussit eum do-
 mum suam abire nihil sollicitum, ac in reliquum curare ut uir bonus sit, quan-
 doquidem hoc ipsi maxime expediat. Dauid autem uolens eum totius popu-
 li regem declarare, conuocat principes Hierosolyma, unā cum sacerdotibus
 ac Leuitis. quibus recensitis inuenit eorum qui trigessimū annum excede-
 rent **xxxviii** milia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter
 mille supra uiginti milia: iudices uerò populi & scribas eorum sex milia: iani-
 torū uerò domus dei quatuor milia: tantundemq; eorū qui hymnos deo ca-
 nerent

nerent, & instrumētis musicis à Dauide ut diximus in hoc præparatis uterentur. Hos diuisit in cognationes, & separat in reliqua tribu sacerdotibus, uigintiquatuor eorū cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. instituitq; ut una cognatio ministraret deo per dies octo, à sabbato usq; sabbatum: atq; ita sortitio facta est omnium cognationū in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principum. & cuius prima fors exijt, descripta est cognatio prima, & post hanc secūda, deincepsq; usq; uigessimamquartam: quæ quidem diuisio durat usq; in hodiernū diem. Leuiticam quoq; tribum in partes uigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerūt. Præcipuus autem honos Moysis posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum dei, & donariorum quæ reges solent dedicare. instituitq; ut uniuersa Leuitarū tribus & sacerdotes per suas quisq; uices inter diu noctuq; circa cultum diuini numinis uersarentur, sicut olim à Moyse præscriptū fuerat. Post hanc totas copias in duodecim partes digessit, eisq; tribunos, centuriones & præfectos assignauit. continebat quæq; pars milia uigintiquatuor: uoluitq; ut singulæ singulis mensibus stationē agerent circa regiam Solomonis, unā cum tribunis suis ac centurionibus: & cuiq; suum ducem præfecit, uirum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & uicis & agris, eorumq; cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nō habeo. Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cōcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhuc omnibus qui negocijs & facultatibus regijs præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quòd cum uoluissē templum exstruere, multum auri cum in usum & argenti centum milia talentorum comparauī. sed deus ipse per prophetam Nathanem me uetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate uestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filium meum regniq; successorē templum sibi iussit exstruere. Nunc igitur quando quidem scitis quòd etiam maiores nostri Iacobi filij cū duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatum obtinuit, & mihi cū sex fratres essent, posthabitis illis deum ad me regnum detulisse, nec eorum quenquam id factum iniquē tulisse: ita ego quoq; postulo, ut Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed sciētes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit si deus ita uelit uel externos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quā eiusdem honoris participes. Ego sanè nihil magis in uotis habeo quā ut promissiones dei deducātur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quòd quidem dubio procul ita futurum est, & omnia recte eueniēt, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumq; legum custodem geras: alioquin si hæc nō seruentur, nihil nisi triste est expectandū. Hoc sermone finito inspectatibus omnibus Solomoni templi descriptionē ac formā dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quā superiores,

earumq; numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondera quæq; uasa tam aurea quàm argentea fieri deberent præfinit, hortatusq; est eum ut summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticam, ut eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum sat maturam, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus, & ad templum ædificandum. quam quidem fabricam nequaquã fore difficilem, præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorumq; ac cæmentariorum multitudine, & smaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria milia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currum dei cherubinos, quos oporteret supra arcam stare eamq; protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticæ, de suo quoq; cõferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentiũ. obtulerũt enim se contributuros talentorũ auri quinq; milia, & stateres decem mille. argenti uerò centũ milia, ferri quoq; talentorũ multa milia. & si cui lapillus aliq; erat preciosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendũ: quorũ curæ præpositus erat unus è Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecit totũ populum, & maxime Dauid uisã principum ac sacerdotum reliquorumq; omniũ promptitudine, elata uoce deum laudauit, patrem ac conditorẽ huius uniuersitatis appellitãs, fabricatoremq; rerum tam humanarum quàm diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cõmissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentẽ bonam & iustã, omniq; uirtute præditam: iussit ut populus quoque deo laudes persolueret. Illi uerò prostrati humi deum adorauerũt: uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die sacrificia sunt instaurata, mille uitulis, mille arietibus, mille agnis in holocausta oblatis: ad pacifica quoq; sacrificia multis milibus uictimarũ matris: & tota ea die rex unã cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit. Cap. XII

XVI
3. Reg. 2

Aulo autem post Dauid accedẽte ad senium morbo, uidens iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego, fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam omnibus qui nunc sunt, qui uerò post erunt communem ingredior: quam remetiri nõ licebit, nec quid in hac uita geratur reuifere. Quapropter uiuens adhuc & morti uicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè consului, ut iustus sis erga subditos, & pius erga deum qui te hoc regno cohonestauit: utque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne uel gratia uel assentatione aut cupiditate aliãue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem erga te eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies ut regnum in familia nostra

stra maneat, & nulla unquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerū Neri filium, & Amasam filium Iethranis, in eum tuo arbitratu animaduertes, quando quidem hætenus poenam euasit, quod meipso esset potētior. Cōmendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officijs quæ pater illorū in me exulem liberaliter congersit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiitijs quando Castrum petebam, moxq; ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc a me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Repub. & amicis, & eis quos punitos uolebat, exspirauit, exactis septuaginta uitæ annis, postquam regnasset apud Hebronē tribui Iudæ imperitans annos septē, & menses sex, Hierosolymis uero uniuersæ regionis rex annos triginta tres, uir optimus, & omnibus uirtutibus præditus, quas regem tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo alius, & in certaminibus pro subiectorū tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in consilijs prudentissimus, & egregie callens quid in præsens, quid uel in futurum conduceret. adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt regum uirtutes. nec in tanta potestate unquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ uxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius rex uel Hebræorū uel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit cōiectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCC Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, uolens pecuniā ei dare, ut abducto exercitu obsidionē solueret, nec ualens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorū millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursus post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui regum cineres continēt, neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hætenus dixisse sufficit.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimicos expulit. Cap. 1

3. Reg. 1

De Davide igitur & eius uirtute, quantorumq; bono-
rum suæ gēti autor fuerit, & quantis bellis feliciter ge-
stis senio confectus decesserit, in proximo uolumine
docuimus. Cæterū posteaquam Solomon eius filius,
ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sentētia
patris & decreto diuini numinis in solio consedit, po-
pulus quidem totus, ut nouis regibus solet, faustis ac-
clamationibus precatus est ei perpetuam rerū felicitā-
tem, & post regnū bene administratū diuturnam senectutem. Adonias uero
qui etiam uiuente patre occupare conatus est regnū, accessit ad regis matrē,
eamq; blande salutauit. Qua quærente nunquid uenisset q̄ opera sua opus
haberēt, omniaq; benigne pollicente, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, q̄
tam ætatis prærogatiua, quā populi consensu regnum sibi deberetur. sed
quoniam deo uisum sit id transferre in filiū eius Solomonē, se quoq; libēter
ferre illius dominationē, & contentū esse præsentī cōditione. rogauit dein-
de ut apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet ut bona eius paceret
at sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginē,
quod pater præ senio congregi cum ea non ualuisset. Bethsabe uero promi-
sit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare uo-
luit, tum q̄ rex ultro fratri gratificari cuperet, tum quod eō preces matris es-
sent accessuræ: atq; ita plenum spe hominē dimisit: moxq; ipsa ad filiū prope-
rauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum rex oc-
currisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat
regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam conse-
dit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristio-
rem facias. Respondit ille, iuberet quicquid uellet, pium enim esse, matri
quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspi-
cetur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, ut uirginem Abi-
sacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrem, dicens A-
doniam maiora moliri, mirariq; se quod non eadem opera postularet, ut re-
gnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium ex-
petat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum & Abia-
tharum sacerdotem. Mox que accito Banaia præfecto satellitum, mandauit
ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote,
Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum il-
lud præcipue, quod unā cum eo arcam transtulisti. Hæc autem poena tibi erit
Adoniæ partes sequuto, ut neque hic maneat, neque in conspectum me-
um uenias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri uiue, atque ibi usq; ad mor-
tem

tem dege, quandoquidem talia cōmisisti propter quæ indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaque causam ablatus est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut deus Eli prædixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineessis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia pontificem, ex Phineessis gente priuatam uitam egerunt hi: filius Iosephi pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathamis uero Maræothus, & Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante pontifex est creatus. Porro Ioabus imperator audita nece Adoniæ, ualde extimuit. eius enim amicitiam magis quam regis coluerat, & ideo non immeritò male suspiciens ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimans, propter notam regis erga deum pietatem. Qui posteaquam de Ioabo renunciatum est, misit Banaïam qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quam aliàs moriturū. Hoc eius responso per Banaïam accepto rex iussit ut inibi caput eius ita ut uellet abscideretur, & hanc poenam lueret pro duobus imperatoribus, quos cōtra omne fas ac nefas peremerat. Corpus uero sepeliri, ut peccata eius apud posteros manerent, ipse uero ac pater innocentes essent quod ad Ioabi mortē atinet. Banaïas uero exsequutus mandatū, ipse in imperium copiarū ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo pontificatu, rex solum Sadocum id sacerdotiū obtinere uoluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominē ad id mandatum seruandum adexit. Semeis uero professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum unā cum illis reuersum, egre tulit non præscriptum modò suum contemptum habitum, sed sacramentum etiam dei uiolatum. Accitoq; mox, Nonne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neq; ex hac urbe in aliam cōmeaturum? non euades poenam periurij, uir pessime, sed luēs etiam illa quæ olim per petulantiam in patrē meum eiectum es debacchatus: ut scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si nō statim post peccatum puniātur, sed per omne tempus quo propter impunitatē securi sibi uidentur, crescit illorum poena quam iamdudum sunt promeriti. atque ita Semeim iussu regis Banaïas interfecit. Solomon autem sublati iam inimicis, regnoq; constabilito, Pharaonis Aegyptiorum regis filiam duxit uxorem: instauratisq; Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus uel iustitiam coleret, & leges custodiret, uel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

De sapientia

Nisum est autem ei Hebronem petere, & super altare æreū à Moyse
 fabricatum sacrificare, mille uictimarum holocaustatis cælesti
 numini oblatis: qui honor deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim no-
 cte cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quic-
 quid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon uero pulcherri-
 mum quiddam ac maximum petijt, quod & deus libentissimè largitur, et ho-
 mini est utilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diui-
 tias ut homo iuuenis petijt. nam hæc sola uulgo hominum uidentur expeten-
 da, hæc sola diuina munificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine mentem
 sanam, & intellectum bonum, ut his acceptis populum hunc uere ac iustè iu-
 dicare ualeam. Hac postulatiōe delectatus deus, pollicitus est se etiā alia quæ
 non petierat, additurum, diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectu
 ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit uel regum uel priuatorum.
 Adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modò iu-
 stus esse pergat, deoq; per omnia parere, & paternis uestigijs incedere, præ-
 cipuas eius uirtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se pro-
 ripit. & adorato deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernacu-
 lum plurimis uictimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudi-
 cium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem
 autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, ut qui hæc le-
 gent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inci-
 derit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent.
 Duæ mulieres quæstus meretricij uenerūt ad eum, quarum altera quæ iniu-
 riam pati uidebatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eo-
 dem cubiculo. Accidit autem ut ambæ eadē die, eademq; hora infantes ma-
 sculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per so-
 mnū oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dor-
 mienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere uolens
 infanti, meum nō inueni, sed istius mortuū uidi iuxta me iacentem: id quod
 certissimis indicijs deprehendi. & quia repetens meum filium nihil profeci,
 ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est
 qui coarguat, pertinaciter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat al-
 teram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc
 fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius uero mor-
 tuum: nemine que inueniente quid decerni posset, sed omnibus ut in re ob-
 scurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussis af-
 ferri infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quendam è satellitibus, im-
 peratque ut stricto gladio puerum utrumque secet in duas partes: quo utra-
 que dimidium accipiat tam uiui quàm mortui. Hanc sententiam totus popu-
 lus tacite damnabat ut puerilem: sed interim cum uera mater exclamasset,
 non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat
 esse

esse si uiuū uideat, etiā si alienus existimetur: altera uero parata esset, ex alieno dolore crudelem uoluptatē capere: animaduertens rex has postremas uoces non fingi, ei quæ exclamauerat infantē adiudicauit, quod hæc re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quod & suum perdidisset, & amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumētum regię prudentię simul & sapientiæ, & ex illa die non secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebat, præerat Vres. Ea uero in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadab Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achili, cuius præfecturę contributa erat & ea regio quę usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanum, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonē usque præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiā nomine Basimā. Maritimam uero quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum, totamq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit cōmissa. Tabares regionē trans Iordanem sitam sub se habuit: & rursus his omnib. unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudę, populo ad agrorū colendorum studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc optatissima libertate auidē perfruentes, in hoc potissimum erant intēti, ut suas quisq; facultates augeret, & maioris precij faceret. Erant præterea regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorumq; barbarorū Euphratem inter & Aegyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari cōferebant in quotidianos regię mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales uiginti, & saginatos agnos centum. præter capturas uenationum, quæ constabant ceruis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam curruū multitudinem habebat, ut quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa regem uersabatur, reliqui uerò sparsim per uillas regias degebant. & qui regijs impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, cō conuehendo ubicunq; rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret, atq; etiam Aegyptios, qui omniū sapientissimi habentur, longē post se relinqueret. præcellebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Aëmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hermaonis. Composuit etiam libros Odarum & Carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinū libros ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo usq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibusq; & quę per aerē feruntur. nullius enim horū naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatū earū summam præ se tulit. quin & eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatē & medelam hominum

minum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationū modos scriptos reliquit, quib. cedentes dæmones ita fugantur, ut in posterū nunq̃ reuerti audeant: atq; hoc sanationis genus nunc usq; plurimū apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarū, in præsentia Vespasiani & filiorū & tribunorum reliquorumq; militū, multos arrepticios percurantem. Modus uero curationis erat hic. Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactū per nasum extrahebatur dæmonium: & collapsō mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionē faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volēs dein Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficaciam, nō longe inde ponebat poculū aut polubrū aqua plenū, imperabatq; dæmonio hominē exeunti ut his subuersis signū daret spectantibus q̃ reliquisset hominē. quo factō nemini dubiū erat quāta fuisset Solomonis scientia & sapiētia: quamobrē libuit hoc quoq; narrare, ut omnib. nota sit eximia regis huius natura: quamq; charus deo fuerit, & in omni genere uirtutū excellentissimus. Porro Tyrriorū rex Iromus audito q̃ Solomon patri in regnū successisset, uehemēter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat, et per legatos salutato gratulatus est præsentem felicitatē. per quos Solomon scripsit ad eū in hunc ferē modum. Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum uoluisse ædificare templū deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugandis hostibus destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego uero gratias habeo pro pace qua nunc fruimur, & præsentī otio decreui uti ad extruendum coelesti numini domiciliū. id enim à me fabricandum, iam antē patri meo deus prædixit: quamobrē rogo ut aliquos unā cum meis mittas in montem Libanum ad materiem cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quā nostrates. mercedis autem quanta huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, Solomoniq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus regi Solomoni. Gratia deo quod tibi paternum principatum tradidit, uiro sapienti & omni uirtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, uoluntati tuæ libēs obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atq; cyparissinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdemq; iubebo ut cōpactis ratibus ad quemcunq; uolueris tuæ regionis locū eas appellānt, unde post per tuos Hierosolyma deportentur. Tu uero hanc nobis gratiam repones, ut exportandi ad nos frumenti potestatem facias, quo utpote insulares maximē indigemus. Harum literarum exemplaria hodieq; durāt, tam in nostris quā Tyrriorū annalibus: & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum cōmentariorum cōseruatoribus uisendi copia, cōperiet eorū scripta consonare cum his quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, ut qui hæc legunt, sciant nos nihil ueris affingere, neq; uerisimilia quædā & ad delectationem accōmoda narrationi nostræ interserere, atq; deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirēdo fidē nobis habeat: quandoquidē in hac cōmentatione à decoro discedere absq; nefario scelere nō licet. quāppter nō recusamus qn scripta nostra reijciant, nisi talia sunt ut

eorum

eorum ueritas ualidissimis argumentis approbari possit. Cæterû Solomon rex acceptis regis Tyriorû literis, & facilitatē eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmijs eum est remuneratus, frumenti annuôs bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus aut capit sextarios L x x i i. parē quoq; uini modû illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regû horû exorta, maioribusq; incremētis aucta, in tantû adoleuit, ut in perpetuû firma durauerit. Solomon aut à populo suo millia x x x operariorû exegit, prudēter inter eos operas partitus, quo minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrû cedere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua uiginti millia suû opus absoluunt, ita ut quarto demû mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorû cæteraq; materiæ L x x m, & cæmentarij L x x x m. magistriq; horû ter mille & c c. ijs mandatum fuerat ut saxa prægrandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbē conueherent: idq; non modo indigenis, sed & mīsis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsusq; est Solomon fabricam hanc anno regni sui III
quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium uocant, Iar uero He- 3. Reg. 6
bræi, annis D x c duobus postquam Israelitæ ex Aegypto excesserant: mille & x x annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationem: post diluuium uero annis M c c c x L. quòd si ab Adamo creato usq; templi ædificationem temporû ratio subducatur, cōperientur anni M M M c i i. Initium uero fabricandi tēpli in annû undecimû regni Iromi incidit, apud Tyrû regnantis, quæ condita est c c x L annis antequam templû exstrueretur. Iecit igitur rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis ualidissimis, quæ contra omnem temporû iniuriam resistere possent, ita ut cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, nō minorem admirationē habitura, quàm quæ supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt. exstruxeruntq; illud usq; lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorû sexaginta, & totidem lōgitudo, latitudo uerò uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis constaret. uersum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altû cubitis centû uiginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externe parietes templi fulciebāt. erantq; inter se peruiæ. & patebant singulæ in longû uigintiquinq; cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis attollebātur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursus alia, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contexta. Et cellæ quidem suum quæq; tectum habebant, non proximo

Ioseph.

s contiguum

contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat confertum, ad utrunq; latus pertingentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto cōsibulati firmiores redderetur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cēlaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiā cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita ut omnia reniderēt auro, & intrantium oculos fulgor undiq; occurrens perstringeret. Tota uero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem inter se quadrantibus, & cōmissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigium apparet, sed connata potius omnia quā arte congesta uiderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic cōmentus est rex, ut cochleam in hūc usum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriēte magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parū ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem cōplectentes, & crassiss catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes sano, penetrale eius uiginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spacium in usum sacerdotū consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cēlatas & inauratas. eas prætexuit uelis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssoq; splendidissimo ac molliss. distinctis. Post hæc in adyto uiginti cubitos quauersum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrumq; quinque cubitorum altitudine. uterq; duas alas habebat ad quinque cubitos protēsas: quapropter nō longo seiunctos interuallo statuit, ut una ala australem parietem attingerent, altera septentrionalē: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quā nam specie fuerint, nemo uel conijcere potest uel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos uiginti, & auro illitas. Atq; ut compendio dicā, nihil tam intus quā foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum

3. Reg. 7 porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operariū insignem in quauis materia, sed præcipue in auro & argento ac ære. Huius opera usus est in omnibus quę artificiose in templo fieri uoluit. Is fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorū, altas decem & octo cubitos, quarū circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorū: quibus circumdata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ series malorū punicorū ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu uestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alterā à sinistris nominatam boz. Fecit etiam uas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuueni ad tractus quatuor uentorum obuersi terni, quorū postica subsidebant ut eis orbiculare illud uas incumberet

cumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorū tria millia. Fecit præterea laborum decem bases æreas quadrangulas. harū quæque longitudine fuit cubitorū quinq; latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebantur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium utrinq; inferebantur. erant autem hæc tripartitæ, & inter iuncturas cælaturis distinctæ, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq; eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum uero opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali inter utramq; extremitatem intervallo. eratq; mirū uidere rotarum circumferētias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insisterant. Angulos autē superne continebant fusiles humeruli manūū extensarum. his imposita erat spira, cui labrū inferebatur; ita ut manibus sustineri uideretur: qua parte effigies leonū & aquilarum sic erant adaptatæ, ut connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchæ specie, quorum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant. horum quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextrū australe; ita ut orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignauit, ut inde sacerdotes templum ingredientibus manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem ut eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animantiū ad holocaustoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum uiginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocaustomata incenderentur. Fecit item uasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoq; multas dedicauit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes: reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebant phialas & pateras, aureas uiginti mille, argentearum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Moylis: ex quibus unum in templo dedicauit, ut interdū luceret iuxta legem: & mensam unam impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. mediū autem inter utrumq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & uelo disparata ab adyto. illò enim arca erat inferenda. Cantharorū autem uinariorū octuaginta millia rex comparauit, & phialarum aurearū millia decem, argentearum uero alterum tantum. Lancium item aurearum, ad offerendam in eis simillam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum uero argentearum. Craterarum quoq; in quibus simillam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantū argentearum. Mensurarum uero quales Moyli hinc uocantur, & assafon, aurearū erant uiginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoq; aureæ quibus odoramenta in templum inferri solēt, erant numero uiginti mil-

lia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templū situm quinquaginta millia. Paratæ erant & sacerdotales uestes in usum pontificū, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cum suis gemmis in uniuersum mille. Corona uero in qua Moyses dei nomen inscripsit, unica fuit, & usq; in hodiernū permanfit. Stolas autē sacerdotales è bysso fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moyses præscripsit c. c. m. Item alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ naula & cinyræ uocantur, in usum hymnodiarū ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorē dei magnificē parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hæc in thesauris dei condidit. Circumdedit deinde tēplo septum quoddam trium cubitorū altitudine, quod nostra lingua gison uocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat sanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum singulæ singulos uentos spectabant, & foribus auratis claudebātur. in hoc sanum cuilibet è populo, puro modo ac casto, & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autem nō potest, ac uix etiam oculis credi, quā mirandum fuerit illud exterius fanū. uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent, & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templū exstructum est æquauit: atq; hoc modo factum est ut area fani cum solo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores uero habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donarijs septennio perfectis, non ad opulentia modo, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim etatem integram hominis pōscere uidebantur, tam breuif si ad magnitudinem conferatur tempore erant absoluta: Solomon rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam deo sacratam: denuntiataq; omnibus profectio Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonib. hyperberetæus: inciditq; in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum dei parata, transportauerunt in templum: acceperuntq; illò cum uictimis tam rex q̃ uniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarū sanguine uiam perfundentes, & infinitam uim odorum adolētes, ut circumqua; totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atq; in hunc modum arca est translata. Quum uero iam in adytū inferri deberet, reliqua quidem multitudo abcessit, soli uero baiulantes sacerdotes inter duos cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) arcam uelut sub umbella aut tholo protexerunt: continēbat

tinebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decē præcepta, dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi est positum, ut apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificētia. reliquum uero uasorū instrumentum omne in unum congestum, intra templum est repositum. Postquā autem omnibus quæ ad arcam attinebāt rite peractis sacerdotes sanctuariū exiuerunt, repente globus nebulae, nō asper, nec qualis hiberno tēpore grauidus pluuiā condensatur, sed diffusus ac temperatus in templū influxit: & prius sacerdotū uisum ut uix se inuicē cernerent obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quod deus in templum descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia uoluentibus animo, rex qui tum forte sedebat, assurrexit: uerbisq; & se & deo dignis cæleste numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari constat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc uero templum ideo tuo nomini adornauimus, ut in hoc sacrificijs ac precibus in cælū missis tibi propitio litaremus, certo persuasi quod & heic ades & nusquam interim abes. Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil obstat hæc ædes quo minus ubicunque te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his qui te desiderant nocte dieq; præsens ac propitius. His uocibus deum precatus, uertit orationem ad populū, docens eos de potentia dei simul & providentia. Hunc Dauidi suo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondū nato nomen imposuisse, quo uocandus esset: quodq; paterni regni successor templū ei ædificaturus esset prænunciassse. ergo cum uaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinē rex, rursus ad templum uertit oculos, & extensa ad multitudinē dextera. Operibus quidem, inquit, impossibile est hominibus gratiam deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinū numen indiget, nimirū maius quàm cui tales retributiones conueniant. sed hoc uno quo nos cæteris animantibus præstantiores uoluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorū populum dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis uel parum propitius placandus, uel in fauore es retinendus, quàm uoce? quam ex aere haurimus, & per hunc rursus ascendere nouimus. Quapropter gratias tibi ago, primum quod patrem meū ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihi ipsi in præsentem diem omnia quæcunq; promiseras præstitisti: precorq; ut in posterum largiaris quæ deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostrā in sempiternū augeas, quæ ad modum patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quod apud nos regnum sit permansurum, & per innumeras successiones propagandum. Hæc igitur

nobis concede, simulq; meis omnibus uirtutem qua potissimū delectaris. Ad hæc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, ut nobis appareat, in terris quoq; te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium uniuersum hoc cæli conuexum, nedum hoc qualecūq; templum. Tu tamen hoc ut proprium integrum seruato à uī hostiū, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatū prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, similiue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem uotis expectens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solum Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecunq; profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidēs, quod & tu hanc ædē apud nos tibi exstrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te cōmuniter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasque ad altare adhibuit: quumq; id solidis uictimis repleuisset, litatū deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq; inspectantib. in altare delapsus, correptas uictimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturū, & præ gaudio procidens in solum, unanimiter adorauit. Rex autem ad laudes dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur, quando quidem signa uidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, ut perpetuò talē se exhibeat, & mentē corū puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Moysen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulq; iubebat eos meminisse, quod quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatione quæsituri. Neq; enim aliter existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autē facilius parare quæ desint, quàm parata tueri, & cauere ne ullum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimisit, sacris primū factis tam pro se quàm pro populo: mactauitq; uitulorum duodecim millia, agnorum centum & uiginti millia: nam tum primū templum uictimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopægiæ festum ante templum splendide ac magnifice rex per quatuordecim dies celebrauit cum uniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus absolutis, precatiq; ut eis omnipotens deus in longum tempus Solomone rege frui cōcederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnosq; sacros canentes, ita ut præ gaudio nullū uitæ tædiū in reuertendo sentirent. Cæterum illata in templū arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito

hibito, festisq; diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus, gratum deo fuisse eius sacrificium, & uota exaudita esse. quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: in primisq; ipsum si a paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec unquam e Iudæ tribu regem desore. Quod si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neq; generis ipsius reliquias mansuras, neq; Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & à patrio solo extorres, peregrè apud exterarum gentes obraturos. Templum uero quod tum recens exstructum esset, dei permissione à barbaris direptum atq; incensum iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq; sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias, maximamq; gloriã essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denuntiata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio, ut dictum est, durauit, regis structuram est aggressus, quam uix tertio decimo anno consummauit. neq; enim tantam curam huic operi, quantam edificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quam credi possit celebre, cooperanti deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia uero tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quod neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & regi non deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis est exædificata. Operæ precium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, ut ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quæ ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eo ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum ualuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis ualidis suffulta: & in ea tribunal magnificum, ubi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in usum reginæ facta, & aliæ aulæ quò se negotijs peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ partim saxo quadrato decemcubitali constructæ, partim ita ut solent regis uel templa, incrustatæ pretioso marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulæis Babylonice prætexebantur: quartus uero sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant uariæ arborum ac plantarum species, frondibus & folijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quodammo-

do uiderentur. Reliquum uero quod supererat usq; ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat uarieatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad uoluptatem facta, & porticus ad ornatu regie longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, ut quæ aurea supellectili ad omne regij conuiuij ministerium erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac uarietatem aularum, tam maiorum quam mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæ ue in aerem elegantissime attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento cõstabat: dispositis per parietes & laquearia uarijs lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factu fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægran de solium cælatu, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonũ effigies erant impositæ, totidẽ alijs superne imminentibus. qua uero parte rex insidebat, manuũ effigies cum excipiebant: & quæ reclinabatur, dimidiatus erat iuuenus tergũ suũ respiciens: totumq; tribunal auro coagmentatu erat. Hæc opera Solomon uigintiannis perfecit, cõferente magnã auri uim, maiorẽ argenti Iromu Tyriorũ rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromũ est remuneratus, singulis annis frumentu ei mittens & uinu atq; oleum, quibus maxime opus habebat, ut diximus, eo quod insulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero uiginti nõ procul à Tyro dissita ei donauit; quæ cum ille perlustrata satis considerasset, & non ualde probasset, renũtiari iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis. & ex eo terra Chabalon est appellata, uoce Phœnicũ lingua id quod displicet significate. Quæstiões etiã ænigmaticas Tyrius rex ad Solomonẽ transmisit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerũ ac natura prudentissimus, nihil in explicatu relinquebat: sed omnia ratione peruincens, et perscrutatus eorũ intellectu, apertissime declarabat. Meminit horũ duorum regũ & Menander, qui è Phœnicũ lingua annales Tyriorũ in græcũ sermonem est interpretatus, in hunc modũ scribens: Defuncto Abibalo successit in regnũ filius Iromus, qui uixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos xxxiiii. hic aggersit ad insulam agrũ qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multã in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ noua instaurauit: primusq; Herculi statuã crexit mense peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos suscepta, q̃ debita tributa nõ persoluerẽt, subactis illis uictor est domu reuersus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adolescens, q̃ problemata à Solomone Hierosolymorũ rege iniuncta dissoluebat. Meminit & Dios sic scribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnũ excepit. Is orientale urbis partẽ aggeribus auxit, & eo pacto pomeria protulit. templũ quoq; Iouis Olympij, quod antẽ separatũ erat, medio spatio repleto aggeribus cum urbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit. cõscenso deinde Libano materie ad structurã templorũ cecidit. Additq; Solomonẽ Hierosolymorũ regẽ ad hunc Iromũ ænigmata misisse, solutionẽ eorũ postulantem: qđ cũ ille nõ ualuisset, magna pecunia mulctatu esse. Deinde p Abdemonẽ quendam

quendam uirum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Cæterum rex cum uideret moenia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatē egerē, nec ea dignitati urbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit etiam urbes uel præcipuis annumerandas, Asorum & Magedonem, & tertiā Gazara Palæstinæ urbem, quam Pharaō rex Aegypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad unum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ dono dederat, quam obrem denuō rex eam exædificauit, quod esset natura munita, & ad bella rerūq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas urbes condidit, quarū altera Betachora, altera Baleth uocabatur, necnon & alias ad secessus uoluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; ubertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, urbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate uerò unius. ad magnam autem Babylonem inde sex dierum uia protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc urbs tam procul habitetur, causa est hæc, quod mediterranea per desertum petentibus, ibi demū fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur urbe exstructa, & mœnibus ualidissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris uocatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos querere, quī factum sit ut omnes Aegyptiorum reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quiq; multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, usque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam rege nomine desumpto: operæ precium existimo eorum ignorantiaē mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaō regē Aegyptijs sonat. Opinor aut ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quamprimum reges creati fuerint, potestatis eius nomē patriæ linguæ uernaculū assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, post assumptum regnum uocati sunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quod Herodotus Halicarnaseus cum c c c x x x reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones uocati sint omnes. Cum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomē eius ponit Nicaulen: nimirum ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam foemina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego uerò in nostræ gentis commentarijs reperi, quod post Solomonis socerum Pharaonem, nemo Aegyptiorum regum amplius hoc nomine sit uocatus: & quod post illum uenerit ad Solomonē iam dicta mulier, quæ tum Aegypti simul ac Aethiopiæ regnū obinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc uerò ideo hæc memorauī, ut ostenderē nostros libros & Aegyptiorū in multis cōsentire. Solomō aut rex reliquias Chananæorū quæ Libanū montē usq; ad urbē Amathē colebant,

&

& imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerū seruorum & colonorum qui per agros distribuerentur exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, ut cum tam multas gētes deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quàm deuiētis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis uerò quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regij, & sua cuique opera atq; negotia præscriberēt. Quin & classem rex in Aegypto sinu edificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nūc Berenice uocatur, non procul ab Elana urbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi regis amici fuit usui: Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot uoluit, qui nauigantes cum regijs procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrēt. hi collectis circiter quadringentis talentis retro ad regem sunt reuersi. Interim ad Aegypti Aethiopiæq; reginam, mulierem sapientiæ studiosam, & cætera quoque egregiam, Solomonis uirtutum ac sapientiæ fama delata, cupiditas eam incescit coram hominem uisendi: sic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quod toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescent: decreuitq; suscepta longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento paratu. Adducebat enim secum camelos onustos auro & uarijs aromatibus lapillisq; preciosis. Rex uerò honorificentissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia facile explicans, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad regis sapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: magisq; etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem, quod hic quoque ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapfiles, apparatusq; ministerij. nam & cultu erant decentissimo, & perquam scitè omnia ministrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia uideret, quantaq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea uersarētur. Hæc quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regē ingenuè falsa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiunt cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ uel intra te sunt reposita, sapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlata est: sed quum esset uera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamē res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatēdum est, quod cum de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus deus qui regionē hanc

&

& habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari uoluit. Viginti enim auri talēta ei donauit, & aromatum uim magnæ æstimationis, lapillorumq; preciosissimorū. Aiunt etiam quòd balsami plantam, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius reginæ munificentiae ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quàm illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atq; ita Aegyptiorum regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur.

Per idem tempus allatis ex Aurca sicut uocant terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie rex fulcra templi ac regiae fecit, eiusq; parte usus est ad instrumenta musica, einnyras & nabra, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere: nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna uocantur, quæ uē ad alliciendos emptores hac appellatione mangonizāt negociatores, illis esse similia. illa em̄ aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantia in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materie mentionem nos induxerūt. Eadē clāsis attulit regi auri talēta DCLXVI. nō annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducēta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide precioso, in usum cōuiuij singulari arte fabricata, reliquamq; omnem supellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in cōmercijs erat precium. Multa enim nauigia rex in mari quod uocatur Tarsicum habuit, quæ ad remotas gentes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumq; eboris, & mancipia Aethiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur: qua excitati plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur uasa tam aurea quàm argentea, & uestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currusq; & muli subuchēdis sarcinis, qui uel robore uel pulchritudine regi placituri uidebantur: ut ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antè habuerat, ex donatijs quadringenti currus accederēt. Habuit enim prius currus mille, equorum uiginti milia. hi quum pulcherri mi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, ut collati ad cæteros omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoq; capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie spargebant, ut ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteret. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus ueste candida, mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorum schoenorum

norum spacio prædiū nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amoenum simul ac opulentum. in eum locum uectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne uiarū quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebāt, silice cōstrauit, tum ut ultro citroq; commeantibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca uero ubi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa uisas, in campis eius adeo multiplicauit, ut moros numero equarent. Mandauit etiam negociatoribus Aegyptiacis ut equos uenales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Syriæ reges & transeuphratenses mittere solebat. Cumq; esset omniū regum gloriosissimus & pijsimus, & opibus ac prudentia omnes superasset qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patrijs moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus uitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus uene reis immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atq; ita contemptis semel Moysei institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere coepit, amoris earum hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere uoluerat; ne per hanc occasionem peregrinis implicarentur ritibus, neue relicto patrij numinis cultu, ad illarū religiones se transferrent. Sed hæc Solomon cōtempnit, uoluptate irrationabili uictus: ductisq; uxoribus è principibus uirisq; illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Aegyptiorum regis filia, adeo consuetudine earum est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam antè quoq; à præscripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neque illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis uirtutem, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à deo, dicens neque clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: uiuo tamen regnum nō auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium poenas daturum: ita tamen ut non uniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & urbis Hierosolymorum in qua deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon uehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrarium uergente. Nec multum temporis post hanc prophetæ

3. Reg. 11

prophetæ denunciationē est elapsum, dum hostis ei deo sic uolente exortus est, cui nomē Aderus, regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stēmate. Cumq; Ioabus copiarū Dauidis imperator Idumæam subigeret, omnibus eius gentis qui per ætatem arma ferre possent internecione intra semestre deletis, hic etiamnum adolescētulus ad Pharaonē Aegyptiorum regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum redditibus uiueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit tam carus ei factus est, ut rex cōiugis suæ sororem, nomine Taphinem, nuptū ei traderet: ex qua filius natus, cū regis liberis est educatus. Porro accepto in Aegypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit rogans ut sibi in patriam reuertere permitteret. Rege autem percontāte quid illi deesset, quā ue sua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petitū, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaō difficilem se hactenus præbuerat, Aderus impetrato à suo rege comite in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quòd ualidis præsidij impositis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui descuerat à Sophenæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionib. populabatur, societatem cum homine inijt: cuius ope occupata ea parte Syriæ, rex declaratus, Israelitarum ditionem crebro irrumpendo, uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræis unus hostis externus, domi exstitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabatæi filius, ueteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnib. cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, ut rex comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam ei fit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de uia paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim frustra pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decē inde sumere, præfatus deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum unam cum altera ei cōtigua daturus est: tibi uero decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum ut tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse. His prophetæ uerbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam peruenit, nō immemor præfagij prophetici sollicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipsique principatum deferret. Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomō uolebat eum comprehensum occidere. At ille ad Sufacum Aegypti regem profugus

& præsens periculum euasit, & manendo illic usq; Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. Cap. III.

VIII
3. Reg. 12

SOLOMON autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, uite uero nonagintaquatuor: sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atque prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est.

Cæterum defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere suscepit, mox quidam è proceribus in Aegyptum miserunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi una cum Hieroboamo, rogantes ut aliquid de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmiter ei fore imperium, si amari mallet quam metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem uenit, quod sine mora uotis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benemerendum. non nihil tamé spei suberat: quod non statim essent repulsam passi. Interim ille conuocatis paternis amicis consultabat quale responsum populo dari oporteret: qui quum bene ipsi cuperent, & uulgi naturam probe callerent, suaserunt ut comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illi amatuos, quod natura ita comparatum sit, ut subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus sententia, certe ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis uideretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterat, nec deus sinebat, utiliora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorum esse quam patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putaret, durius etiã in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum ut ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine dei uoluntate, ut Achizæ uaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim uelut ferro tam duris uerbis, non secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem uno ore exclamant, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, ut Adoram quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis lingue petulantiam, placandosq; concitati uulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint

ruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo faxis impet-
tum, ueritusq; ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, tre-
pide conscenso curru quantū potuit Hierosolyma properauit. Et Iudæ qui-
dem ac Beniamis tribus cōmunibus suffragijs regem cum eligūt: reliqua ue-
ro multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Roboamo imperiū de-
tulit. id Roboamus egre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum
indicto, & delectu c l x x x milliū habito, conaturus erat reliquas decem
ui ad officium retrahere, nisi deus per prophetam intercessisset, admonens
nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum deo uolente populus ab eo
defecisset. Nunc prius Roboami Israelitarum regis gesta, ac tum demum res
Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante.
Ergo Hieroboamus regia Sicimis cōstructa, inibi domicilium optauit: nec
eo contentus, apud Phanuelam urbem aliud ædificauit. Nec multo pōst in-
stante Scenopegia, cogitans secum, quòd si permitteret populo Hierosoly-
mitanā profectiōem, & festi illic celebrādi potestātē faceret, populus captus
religione tēpli & ceremonijs, facile mutata uoluntate, seq; relicto ad priorē
regem accedere posset, idq; non dominationi suæ tantum, uerumetiam uite
periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas uitulas ex au-
ro fecit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Da-
nam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontē, effigies illas utro-
bique cōsecrauit: & conuentu indicto decem tribuum quibus ipse præerat,
pro cōcione in hunc modū eas est allocutus: Viri populares, notū uobis exi-
stimo, q nullus locus deo est uacuus, & quòd is nullo certo loco includitur:
sed ubiq; uota exaudit, ubiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi,
hoc tempore uos Hierosolyma urbem infensam longo itinere proficisci re-
ligionis ergò. Homo illud templū statuit, quemadmodū & ego duas aureas
uitulas cōsecraui, alterā in Bethelis, alterā in Dana, ut pro locorū opportu-
nitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic deū rite adoretis.
Nec deerunt sacerdotes ac Leuitæ ex uobis per me designati, ne quid Leuiti-
cam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq; ex uobis sa-
cerdotium ambit, uitulū & arietem deo mactet, quo ritu ferūt etiam primū
sacerdotem Aaronem creatū esse. His uerbis populū decepit, autor ei factus
patriæ religionis deserendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum,
ut bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerent,
sicut suo loco dicitur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, uolēs
& ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duab. tribubus Hierosolymis ce-
lebrabatur, ante uitulam altare posuit: moxq; assumpta pōtificis persona cū
suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumq; iam holocaustomata in conspectu
totius populi pararet incendere, deo mittente superuenit à Hierosolymis
propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente
rege ad altare sermonē uertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorieť qui-
dam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes
illius temporis, & impostorū ad impietātē populū seducentium ossa super te
incendet. Et ut nemini dubium sit prædictionem hanc nō esse uanam, prodi

3. Reg. 13

gio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipēs uictimarum in eo conge-
sti in humum effundentur. His prophetæ uerbis irritatus rex, intēdit in eum
manum, iubens hominē comprehendi: moxq; sideratū brachium dirigit,
ut reducere manum non posset, torpente membro haud secus quā si esset
exanime. Altare quoq; disruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates dei
prædixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut
deum exoraret, quò affectæ dexteræ uigorem pristinū redderet. quod cū ita
factū esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cum eo prandere di-
gnaretur, excusauit Iadon, negans se in ea urbe panem aut uinū sumpturum.
id enim sibi contra interdictum dei non licere. uetitū etiam ne per eandem
uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri continentia, eo magis
de se coepit esse sollicitus, ex his quæ uiderat & audierat, parum felicem rerū
IX suarū exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta,
quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā lo-
quente. hic tum decumbebat, quò esset senio languidus. cumq; audisset à fi-
lijs de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigijs per eum patris, &
q̃ Hieroboamus emortuam dextrā ad illius preces sanam recepisset: ueritus
ne rex de hospite melius quā de se opinaret, mandauit filijs ut uestigio as-
inum stratū ad iter sibi expedirent. quibus impigre iussū exsecutis, conscenso
iumento per uestigia prophetæ properabat. quem affecutus interquiescen-
tem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde expostulauit cum
eo quòd nō ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente uetitum se
à deo, ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, li-
cuit sumere. nam ego quoq; propheta sum eiusdē cuius tu cultor numinis.
& nunc ipsius iussū uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali exce-
pturus. Tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prandenti-
bus, & familiari sermone se oblectantibus, deus apparuit Iadoni, poenam in-
obedientiæ, poenæq; modū denūcians. Fore enim ut in itinere à leone discer-
patur, nec in paternū monumentum inferatur. Hæc autem deo uolente con-
tigisse opinor, quo minus apud Hieroboamū Iadonis uerba fidem inueni-
rent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymā leo factus obuiam,
detractum de iumento necauit, nihil læso asino. imò & illum & prophetæ ca-
dauē seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisā pseudoprophe-
tæ renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbē reporta-
uit, inibi q; magnifice sepelijt, monitis filijs ut se quoq; post mortē in idē mo-
numentū inferrent. Vera enim esse quæcunq; ille præcecinisset, de urbe illa
& altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis. ad se autē nullam post mortem
iniuriam peruenturam, propter cōmunem cum illo sepulturam confuso os-
sium discrimine. Post iusta funebria prophetæ reddita, & iniuncta filijs man-
data, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit,
istius fatui turbatus es sermonibus? Illo uero de altari & sua ipsius manu re-
ferente, ac uere hominē dei uatemq; optimū uocitante, coepit hanc eius opi-
nionem malitiose labefactare, & probabilibus rationibus rei ueritatem offu-
scare. Aiebat enim præ lassitudine manū eius obtorpuisse, dum altari infert
uictimas

uictimas, ac deinde post quietem pristinū uigorem recepisse. Altare quoq; recentis etiam tum structuræ, quod tot ac tantarum uictimarum molem nō ferret, disruptum concidisse. Postremo uatis mortē indicat, à leone esse necatū: adeò nihil diuinū nec in uita nec in uerbis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & mentem eius à deo & iustis ac pijs operibus in totū auersam in extremam impietate præcipitauit. In tantum enim posthac contra omne ius ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quæreret, quàm quomodo indies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum regno potitus, urbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Ethame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa, Marefa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde eque magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit, frumento, uino, oleo, cæterisq; cōmeatibus abunde instructis. Scutorum etiam & lancearum tantū numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum ditione confluerunt sacerdotes & Leuitæ, & quotquot è reliqua plebe erant boni ac iusti patrias suas relinquebant, ut Hierosolymis deū colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum uitularū adorationem ui adigere uolebat. quo factum est ut Roboami regnū integro triennio talibus accessionibus cresceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia primogenitā, ex qua Abiæ pater factus est. & quāuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham. erant enim ei legitimæ uxores octodecim, cōcubinæ uero triginta: & ex his uigintiocto filij, filiæ uero sexaginta. Abiam uero Machæ filiū successorē sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasq; urbes credidit. Sed ut plerunq; solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoq; idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus contemptor ueræ religionis, ita ut etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerū humanarum natura, ut cum principum ac magistratū moribus etiam subditi deprauentur, quorū modestia ceu norma corrigi debebant, & pro uirtutibus uitia eorum sequantur: alioquin nisi eadē quæ reges faciant, improbare facta illorum uidentur: sicut sub Roboamo cōtigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studijs regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex capitis Hierosolymis diuitias eius urbis in Aegyptum transportauit. Cap. IIII

Anc cōtumeliam deus per Susacum Aegyptiorum regem ultus est, cuius res gestas Herodotus per errorē Sefostri adscribit. hic enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimū exercitum contra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus M C C, equitū L X M, peditū C C C M: eius miles maxime ex Afris constabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionē, munitissimas Roboami urbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quib. præsidio

ioseph.

t 3

firmatis

firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus uerò unà cū suis à Susaci exercitu obseffus, uersus ad supplicationes exorare deū non pōtuit; ut uictoriam annueret. Samæas quoq; propheta eos terruit, dicēs deum minari deserturum se illos qui cultū ipsius priores deseruerant. quamobrē consternati, & uidentes nullam salutis spem reliquā, omnes confiteri cœperunt, iure se à deo propter impietate ac legum neglectum destitutos. Deus autē uidēs eos sic affectos, & peccata sua cōfiterentes, per prophetā denūtiavit, nolle se eos perdere: subditurū tamen Aegyptijs, ut experiantur utrum cōmodius sit, deo seruire an homini. Susacus autē Roboamo propter metū dederit urbem, conditiones non seruauit: sed deprædatus templū, thesauros tum deo sacros tum regio expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto: Detraxit etiā aurea scuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidē aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ rege acceptas: atq; ita cum opimā præda domū est reuersus. Meminit autē huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantū errans, & quod peruasus multis alijs gentibus etiam Palæstinam Syriam subiugarit, hominibus non expectata uindictionē facientibus. Apparet autē satis q̄ nostram gentē dicere uelit ab Aegypto subactā. narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos qui prius q̄ martem experirentur deditiōē fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autē is fuit rex noster, qui urbē anteq̄ oppugnaretur dedit. Idem ait Aethiopas quoq; ab Aegyptijs circumcisiōē uirilīū didicisse. Phœnicas em̄ & Syros Palæstinos fateri se hanc ab Aegyptijs accepisse. Constat autē quod nulli alijs circūcidātur in Palæstina Syriæ præterquā nos. Sed de his quisq; suo arbitratu sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assignauit: & sine ulla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni sui tempora elabi passus est, metu cohibente, eo quod perpetuū illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos LVII, ex quibus decem & septem in principatu exegit, uir arrogans ac insipiens, ut qui propter spratū paternorum amicorū consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regijs conditorijs. In regnū paternum Abias successit octauū iam supra decimū annum, Hieroboamo apud decem tribus regnū obtinēte.

XI
3. Reg. 14 Et quoniam huius regis exitum diximus, superest ut quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neq; modū neque finem impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his ē uulgo assignabat. Hanc suam contumeliam, dignamq; tanta impietate poenam, nō multo pōst deus in caput ipsius atq; familiæ uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit uxorem suam mutato cultu, sumptoq; priuato habitu, ad Achiam prophetam proficisci. esse enim hunc uirū in prædicendis futuris mirificū, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset. mandauitq; ut quasi peregrina de filio percontaretur, esset ne præsentem morbū euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iussa fuerat, in Siluntem ubi tū Achias degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præsenio deus apparuit, indicans & q̄ Hieroboami uxor ad
cum

eum ueniret, & quid ad interrogata respondendū sit. Et cum iam p̄ foribus esset priuatam hospitem simulans, exclamāt: Ingredere Hieroboami cōiux, quid te ipsam cēlas? deū certe latere nō potes, qui me de aduētū tuo præmonuit, mandauitq; quid tecū loqui debeam. Vade igitur ad maritū, & hæc dei uerbis ei renuncia. Quoniam te magnū ē paruo & nihili reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cōtrā immemor horū beneficiorum fusiles deos q̄ me colere maluisti: ideo delebo te & tuū genus, & cadauera uestra à canibus atq; alitibus deuorabunt. constituā enim regem super populū meū, qui neminē ē Hieroboami genere superstite est electurus. Nec populus erit expers ultionis, sed excidet ē terra bona hac, & in transeuphrates regiones disperget, quia regis impietatem est imitatus, & deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs. Tu uero mulier ad maritū propera, hæc illi renunciatura. Filiū enim mortuū reperiēs. nām te urbē incunte, ille ē uita exiturus est: sepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic ē Hieroboami familia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurā filij mortē iam tum deplorans plagēsq; misera properat propter maritū, eadem opera filio fatū accelerans, quē non nisi mortuū uisura erat: reuersaq; domū illum quidem ita ut propheta prædixerat, exanimem reperit, regi uero cuncta ordine renuntiauit.

Hieroboami cōtra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quōd Balanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauerit. Cap. V

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem uictoriam reportaturum. Ille uero audito aduentu Hieroboami haudquaquam est perterritus, sed supra ætatē, & supra quā hostis sperauerat, impigre collecto ē duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodā loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad præliū se & suos parabat. Habebat aut in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copię duplo numerosiores fuere. Ut uero pugnādi studio acies instructæ ex aduerso constitere, Abias, occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quōd Dauidi atq; eius posteris regnū in multas ætates duraturū diuinitus sit concessum, ne ipsi quidē ignoratis: quo magis miror cur deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nunc ab illo cōtra nos stetis iusto dei suffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniusta ui occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit deo pœnas perpetratorum scelerū, qui sine imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidem ipse non uult imponere, atq; etiam uos ad omnem iniquitatem incitare nō desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consilijs seductus, parum comiter uos allocutus est, irati deseruistis non tam illum q̄ deum optimum maximū, legesq; eius omniū quæ unq̄ fuere sanctissimas. Atqui æquū erat ueniam dedisse non solū uerbi durioris homini iuueni & concionandi

non admodum perito, sed etiam si re aliquid per etatem peccasset, uel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos uero nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numerofo exercitu contra nos uenitis. qua quaeso re freti? num aureis illis uitulis, & aris ac lucis celsioribus? quae non religionis sed impietatis uestrae argumenta sunt. An forte multitudo qua potiores estis, spem uobis facit uictoriae? At nihil pollet quantumlibet innumera uis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes uictoriae sita est, quae profecto penes nos est, qui constanter in seruandis legibus & ueri numinis cultu perseveramus: quem non manus artificis e materia fragili sculpsērunt, neque scelestus rex comentus est ad imponendum uulgo ignobili: sed qui conditor est omnium, & principium huius uniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoque suadeo ut resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis contra instituta patria bellum gerere, per quae ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias uerba facit ad Israeliticum populum, interim a Hieroboamo pars copiarum occulte missa a tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se uidentes non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemque fiduciam in deo ponere: illum certe nullis hominum insidijs circumueniri. Ad hanc regis uocem redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit caeleste auxilium, quod hostium uigorem retudit, Abianis longe praepollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis uel Graecorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Caesis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros uictoriam retulerunt: & urbes eorum munitissimas ui captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemque Isaniam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami uires omnino fractae fuere, quoadiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est non multo post uictoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusque est Hierosolymis in maiorum suorum conditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorum numerus e mulieribus XIIII ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Macha genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque haec sunt quae de rebus Abiae sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cum regnasset annis uigintiduobus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternae malitiae ac impietatis aemulus, eo que in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palaestinarum urbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam e domesticis eius amicis Basanes Macheli filius insidijs interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit, euenitque iuxta prophetae uaticinium, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabantur a canibus laniati absumerentur: qui uero in agris, ab alitibus. Atque in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum poenas exsoluit.

Aethiopum

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum sub Afano, & exercitus eorum interitus. Cap. VI

Sanus autem Hierosolymorum rex uir erat moribus honestissimis præditus, & cælestis numinis obseruantissimus, quiq; nihil uel cogitaret uel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in suo regno uitiosum, sublatis omnibus exoticis immunditijs. habuitq; in exercitu lectissimorum uirorum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Aethiopum rex cum maximo exercitu contra eum uenit, ducēs peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecētis curribus. Huic progressio usque Marasam, quæ est urbs ditionis Iudæ, occurrit Afanus: & instructa contra eum acie non procul ab urbe in quadam ualle, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentem Aethiopum multitudinem, exclamauit deum inuocans, oransq; ut uictoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium uictores posset reddere. Hæc precanti deus uictoriæ signum obtulit: quo uiso rex alacris cum hoste conflixit, cæsisq; plurimis, reliquos terga uertentes usque in agrum Gerarenum persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est: unde multum auri egestum est, prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta uictoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; nō longe aberant quum illis propheta Azarias sit obuiam. is posteaquā agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc uictoriā diuino fauore eis contigisse propter seruata iustitiam ac pietatem, & quia semper dei uoluntati obtemperauissent. Quod si ita ut coeperant pergerent, in posterum quoque uictorias de hoste & uitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin uero à religione descuerint, omnia contraria illos manere: sequuturumq; tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neq; sacerdos iustitiæ cultor. Tuncq; & urbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronumq; more uitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus esset probitati studerent, & diuinū fauorē sibiipsis non inuiderent. His auditis rex unā cum populo gauisi sunt, dederuntq; operam & publice & priuatim ut religio facta tecta maneret, dimissis à rege per totam regionem à quibus hoc negotium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Afani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Basanem Israelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæso regnū eius occupauerat. Hic in Tharse urbe electo domicilio uiginti quatuor annis regnauit, sceleratior, magisq; impius quā uel Roboamus uel illius filius, afflictor populi, & aduersus deum contumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratio habita

xii

3. Reg. 16

habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset. Cui quum similis esse uoluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminētes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in posterū & anteactorū poenitens placato numine uitaret exitiū: sed uelut proposito præmio si strenue pergeret, ac si per prophetam ampla spes propofita, non calamitas denūtiata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadijs à Hierosolymis: quam captā muniebat, ut eam sedem belli faceret, unde sui milites excursionibus regnum Asani uastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitās quā multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius societatem, & admonens quod paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societate cum eo inijt, relictā Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & urbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerunt, uidelicet Achionem, Damnam, & Abelmaen. His auditis Israelitarum rex, omiſſa munitioe Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è cōuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cōdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare ualuit, fatali morte præuentus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterum regni annum perijt per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immiſſa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quā militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum urbis occupati fuere.

Basanæ stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. Cap. VII

DEinde ex magistro equitum factus rex, totam Basanæ stirpem iuxta Gimonis uaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interijt propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecione absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito regis casu, & quod Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiam properat, eā que expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiecto que igne simul cum ea se quoque concremauit, regni sui die septimo. Quo facto confestim populus in diuersa studia scissus est, alijs Thamanum, alijs Amarinum regnare uolentibus. Cuius factio quum tandem uicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Marcone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum uocauit à Samaro, de quo

quo montem emerat, in quo urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus differbat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, ut populum quotidianis impietatibus à deo ab alienarent. Quapropter iratus deus effecit ut alius alium tolleretur, & cum toto suo genere extirparentur. Hic Samarię diem suū obiit, succedente Achabo filio. Hinc certe uidere licet quàm curæ sint deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Israelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs sublati sunt. Asanus uero Hierosolymorum durumq; tribuum rex ob pietatem ac iustitiam feliciter dei fauore uiuens ad extremam peruenit senectam, & post unum & quadraginta regni annos bona morte decessit. cui mox Iosaphates successit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum regem retulit, quemadmodum paulo post dicitur.

Cæterum Achabus Israelitarum rex habitauit Samariæ, ubi uigintiduo- XIII
bus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipue. nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: moxque ab ea domesticos illius deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoque impotentis insanix, ut non uerita sit templum Beli deo Tyriorum exedificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante se reges superans. Hunc propheta quidam dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus adiit, dicens eum prænunciare, quod nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates non compareret. Additoque iureiurando quo magis rem confirmaret, secessit ad tractum australē, ubi ad torrentem quendam degebat, unde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui postquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierem uiduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iamque non longe à porta aberat, quum uidet mulierem operariam ligna colligentem: & significante deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit ut aquam potabilem afferret: abeuntemque iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicum farinæ pugillum & olei paululum: uenisseque se eo ut collectis lignis sibi ac filio panem coqueret, quem ubi comedissent fame absumerentur, quandoquidē nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lætiora sperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in uase illo farinam defore, nec oleum in fideliā, donec deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunque propheta petierat fecit: deincepsque & sibi & filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit siccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis sic scribens. Hoc regnante etiā pluuiarum defectus
fuit

fuit ab Hyperberetæo mense usq; ad insequentis anni Hyperberetæum continuus. qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna uis tonitruum. Hic Botrym in Phoenice condidit, & Auzaten in Africa. His uerbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa propheta hospes cum filius eius morbo præualente exspirasset, eiulās & uoces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduētū hominis qui peccata eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte dictitans. Ille consolabūsus iubet eam sibi tradere filium, breui recepturam uiuū: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit: quo deposito super suum lectulum, exclamauit ad deum, nō bonam hospitij gratiam altrici relata extincto ipsius puero: rogabatq; ut remisso spiritu uitam ei restitueret. Itaq; deo genitricem miserāte, & prophetæ gratificante, ne uideretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit uati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretē. Paulo deinde post dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei uenturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad uictum necessarium penuria, ut non solum hominibus panis deesset, uerum etiam equis cæterisque iumentis terra negaret pabulum: tanta erat ubique siccitas. Rex igitur uocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit ubiq; fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cumq; multum quæsitus propheta Helias nusquam compareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator uiam ingreditur. Erat autem uir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas sæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis subterraneis abdidit, pane & aqua sustentandos. Huic à rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à uenerabundo salutatur. Mox propheta mandāte ut aduentum suum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubiq; gentium ad necem perquirat? Quis enim locus est ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regem adeo, te dei spiritus quo agitaris aliò rapiat: & rex te non reperto frustratus in caput meū sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quā scire possis quā sim studiosus tui similibus, qui centum dei homines furori Hiezabelis eripui, & nūc eis in latebris alimēta suggero. Propheta contrā iubet ut nihil metuens regē adeat, sacramento interposito se quoq; eadem die in eius conspectum uenturum. Quo indicio postquā Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tu ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu ne sterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato ueri dei cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris uates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorū prophetas quadringentos plus minus. Vt uero omnes acciti à rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio consistit, & quousque, inquit, inter utrumque uacillabitis? Si enim deum nostrum uerum & solum creditis, hunc & mādā-

ta eius sequimini. quòd si non huic sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo uero nihil ad hæc respondente, Helias postulat, ut quo certiore argumento uel proprii uel alienorù probetur potentia, solus ipse dei sui uates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorù struem imposito, sed nullo igne subdito. idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos deos, ut ligna uelint accendere. Hoc enim pacto ueram dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postq̃ placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores sacram rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cumq; suis precibus & inuocationib. nihil p̃ficerent, ludens Elias altius eos iubet uocē attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant. Illis uero à mane usq; meridiem frustra inclamatibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidētibus, cum iam suæ uices sacrificandi uenissent, amotis sacrificiis illis fanaticis iussit uulgū propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postq̃ accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerū tribuū Israelitarū altare ex eis instaurauit, foditq; circum illud fossam bene profundam. & coaptata super altare strue lignorū uictimaq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas sup altare iussit effundi, ita ut fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quib. peractis, cœpit inuocare deum, precariq; ut erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & ecce adhuc illo errante, ignis repente de cælo in altare lapsus inspectate populo tum uictimam tum aquam omnem circumfusam absumit, ita ut locus fieret aridus. Quo uiso Israelitæ prostrati in terram unum deum adorant, hunc maximū & solum uerū confitendo: cæteros nihil aliud esse quàm nomina uanis stultorū hominum opinionibus conficta: moxque comprehensos eorum prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui & regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum: breui enim uisurū pluuiam. quo abeunte Elias uerticem Carmeli conscendit, & cū humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulum ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari uiderit. Paruit ille nō semel ascenso scopulo, sed nihil se uidere retulit. Tandem septimo reuersus ait se uidisse in aere nescio quid nigricans, humano uestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens ut rex propere in urbem redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelam urbem cœpit tendere, sine mora offuscato aere & inuoluto nubibus procella mixtus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currū usq; Iesraelam Azari urbem currens prosequutus est. Iezabela uero Achabi uxor 3. Reg. 19 audito prodigio per Eliam patrato, quqdq; prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. Et Elias territus fugit in urbem Bersube, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumææ contermina: relictoq; ibi famulo, ipse in desertum abiit. Cumq; precatus esset mortem, quòd non esset cæteris melior, ut illis absumptis ipse uitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadam obdormijt: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam ac cibum appositum. & cum comedisset collectis ex hoc cibo uiribus, ad Sinæū usq; montem peruenit, in quo Moyses à deo legem accepisse proditur: ubi nactus am

plum quendam specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem eius uoce incertum unde profecta, percontante quamobrem relictæ urbe desertum coleret: ait se occisis externorum deorum uatibus persuasisse populo, quod unicus sit deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à regina expeti. Mox eadem uoce iussus in crastinum sub diu prodire auditurus quid opus facto sit: sequenti luce è spelunca prodijt. Ibi & terræmotus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutoq; mox silentio, diuina uoce nihil terreri presentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatumque mox ut domum reuersus declaret populi regem Ieum Nemessæi filium: apud Damascus uero Syrorum Azaelem: & pro se prophetam Elisæum constituat, ex Abela urbe oriundum. Impios enim poenam duros, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offenderet Saphati filium Elisæum. arantem cum quibusdam alijs impellentibus iuga duodecim, accessit & ei palli um suum iniecit: quæ euestigio prophetare occæpit, relictisque bubus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen ut prius sibi liceret parentibus ualedicere, quo impetrato illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habue-

XIIII

3. Reg. 21

runt. Cæterum Nabuthus quidam ciuis urbis Azari, quum prædium haberet regijs fundis contiguum, sæpe rogatus ab Achabo ut ei quantolibet precio uenderet rus finitimum, adiungendum regio: aut si mallet unum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauit se id facturum. gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quam si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare uoluit, nec cibum sumere. Iezabela uero scitante quid acciderit, ut nec balneum admittat, & cœnam æque ac prandium fastidiat, quam rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Mox que literas Achabi nomine scriptas mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribueret. Deinde subornatis tribus uiris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiam populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita ut regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus deo ac regi fecisse conuiuium, à populo est saxi obrutus. Quod ubi Iezabellæ relatum est, regem accedit, suadetque ut sine suo sumptu uincetorum Nabuthi hæreditatem capeffat: & ille exiliens præ gaudio, ad uisendum id prædium euestigio se confert. Deus autem iratus Eliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, rogæt que quid ita occiso uero domino eius prædij hæreditatem iniuste sibi usurpet. Quem ubi ad se uenientem uidit, turpe ratus obiurgari, prior passus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & regis & reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum

delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem cōtra ius per calumniam oppresserat. Tum demum Achabum eius facinoris poenitentia subiit, & indutus sacco, nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatum cōfitens, & deum ita placare cupiens. Deus uero per prophetam denūciat, se quidem usq; post eius obitum dilaturum uindictam, quandoquidem sceleris poeniteat: minas tamen uanas non fore, sed Achabi filium pro cōmissis poenas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur. Cap. VIII

3. Reg. 20
 Vm hæc circa Achabum gerūtur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damasci rex, cōtractis è toto regno suo copijs, ascitisq; ultra Euphratē trigintaduobus socijs regibus, contra Achabum duxit, qui intelligens se imparem eius copijs, à congressu quidem abstinuit, sed tractis ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat moenibus firmissimis, & alioquin uidebatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obsessam urbem oppugnare cœpit. missosq; caduceatore ad Achabum, petijt ut sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quid nam peteret: quo impetrato quum uenissent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores esse Adadi. quod si ipse quoq; fateat, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere; abducto exercitu regem obsidionem soluturū; Achabus uero iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesq; uniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursus aliam Syrus misit, postulans ut quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eis que liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis nō placuerint, sibi haberet. Achabus lætus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos suos, omnesque facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijisse. Nunc uero misisse eum famulos qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquunt, nimirum belli ansam querentem: ut quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratū rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum se tamen, quicquid ipsis uisum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendū esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nūc quoque consentiat securitatis ciuium gratia, posteriora non admittat. atque ita eos dimisit. Hoc responso commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia moenium, se uero parem illis aggerem excitaturum, si uel pugillum terræ singuli milites conferant: uolens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo uero respondente, inter armatos non uerbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta socijs regibus responsa referunt. Ille cuestigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationē præ-

Ioseph.

u 2

termitti

termitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens deum polliceri, daturum se uictoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc uictoria continget: per filios, inquit, principum, sed te regēte illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, ut siue pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra moenia paratum cum armis habuit. Filij uero principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usque ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Israelitarum rex animaduertit, uniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est ut in ebrios & inermes impingerent, ita ut relictæ in castris armatura fugerent, & rex ipse preceleri equo uix euaserit. Achabus uero longo spacio Syros persequutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in urbem reuersus est. Cæterum propheta monente ut in sequentem etiam annū paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum iterum, rex omni ope bellum apparat. Porro Adadus seruatus è clade cum reliquijs exercitus, aduocatis amicis consultabat quomodo cum Israelitis bellū gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confingendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis uinctos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore. Præterea consuluerunt ut dimissis regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementumque in sua ditione tam equitum quàm peditum conscriberet. Placuit regi consilium, deditq; operam ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris signū se protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus uero cum suis copijs obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longe inferior. Superueniente deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut hostis cōtra quàm opinabatur sentiret deum Israelitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima uero quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter utrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum uim terga uerterent, quibus impigre uictoriam prosequantibus, cōfusus agmen trepide fugientium equitum, peditum, curruū, à seipsis proculcatum obtrebatur, nō multis pro tanto numero in Aphecā amicam urbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter uiginti septem millia: in prælio uero centū millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiā Israelitici

litici regis prædicantibus, & spem uenię facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permisi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tū priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititiū eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei dixit, quod è pugna euassisset, fratrisq; loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducūt ad Achabum, qui tum sublimis curru uehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptumque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus actis gratijs quàm longa sibi uita daretur memorem se fore huius beneficij professus est, redditurumque Israelitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samarię habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum propheta quidam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitq; eum ut uulnus sibi in caput infligeret, addens deum ita uelle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientię poenam prædixit, & leonis incursum periturum. Quod quum ita euenisset, alterum propheta adiit, idem imperans. A quo incunctanter ictus, & uerticem faucius, obligato capite uenit ad regem, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso periclitari se nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit si captiuus effugeret. Respondente uero Achabo meritò id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheas præbuit. Hac autem arte usus est, quo maiorem uim uerbis suis adderet. Ait enim deū in regem animaduersurum, quod Adadum hominem impium & contra diuinitatem contumeliosis dictis furentem elabi permisisset. Futurum enim ut ipse ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate prophetę offensus, iubet eum in carcerē conijci, & uehementer ea prædictione contristatus domum se recipit.

De Iosaphato rege Hierosolymorum. Cap. IX

Actenus de Achabi rebus, nunc ad Iosaphatum Hierosolymorum regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidijs per urbes ditionis suę dispositis, ne illas quidem sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decē tribuum rege ceperat. Hic rex perpetuo propitium & auxiliatorem deum habuit, quod esset uir iustus ac pius, & per singulos dies dabat operam ut aliquid gratum deo faceret. Quo factum est ut & ipsi à circumquaq; uicinis regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc quoque tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio conuocatis principibus & sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Moysis, earumque obseruantiam atque religionis cultum docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, ut certamen huius stu-

Iosaph.

u 3 dij

dij inter eos susceptum uideri posset. Finitimæ quoq; gentes constanter hūc regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, paremque hædorum numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ualidas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes uero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducēta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ducētabat centum octuaginta scutorum millia, absque militibus qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioram Achabi decem tribuum regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum regem comitabatur, publice exhibito frumento, uino & carnibus. rogatusque est ab Achabo, ut contra Syrorum regem arma cum eo coniungeret, ad recipiendam urbem Ramatham in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato uero auxilium pollicito, quod non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs, progressi extra mœnia duo reges, & sedente in suo quisque solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uero censebat si qui prophetæ essent accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat usque in illam diem.

Achabus à Syris bello laceratus in prælio uictus occiditur. Cap. X

Achabus uero accitis suis prophetis numero quadringentis iussit eos ex deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadum mouenti uictoriam & urbis dominium propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis uero bellum suadentibus: uincendū enim Syrum, & in potestatem uenturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum uerbis, & quod falsi uates essent: percontatus que est Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiā futura præscire ualeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quod malum euentū prædicat, foreque ut ipse à Syrorum rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum. Eum uocari Michæam Iemleæ filium. Iosaphato uero postulante eum produci, missus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat, ceteros omnes prophetas uictoriam regi prædicere. Respondit uates, sibi non licere contra quàm deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uero ad regem peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait sibi deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quàm greges sublati pastoribus. Hoc quoque significare deum dicebat, quod cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, uersus ad Iosaphatum Achabus: Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm male mihi uelit iste. Michæa uero cōstanter asseuerante se nihil nisi iussu dei prædicere, illum uero spe uictoriæ sollicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, rex attētius cogitare coepit

coepit. Interea Sedecias quidam unus è pseudoprophetis in medium progre-
 ditur, negans curandum quid Michæas garriat. nihil enim ueri eum prædi-
 cere. argumento esse prædictionem Heliae, qui sine dubio melius quam iste
 futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezraelam in Nabuthi suburba-
 no lambendum à canib. regis sanguinem, quemadmodum lapsissent cruo-
 rem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istū men-
 tiri, qui longe præstantiori prophetæ non uereatur contrarium dicere, q̃
 periturus sit rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quam ue-
 ri sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat
 mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehēdi eum pro-
 phetam iussisset. Puto enim te audiuisse quòd hoc ita factum sit. & cum di-
 cto inflixit ei alapam. cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam
 Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. uincebat em̃,
 opinor, fati uis, plus fidei falsis quam ueris prophetis astruens, & causas ad fu-
 turum euentum præstruens. Sedecias uero aptatis sibi ferreis cornibus, dicit
 Achabo, deum significare uentilandā cornibus uniuersam Syriam. Michæa
 contra asseuerante breui fore ut Sedecias è cella in cellā fugiat latebras quæ-
 ritans ne luat pœnas uaniloquij, iratus rex iubet eum apud Achamonem ma-
 gistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem &
 aquam ei præberi. Atque ita duo reges uersus Ramatham cum copijs pro-
 fekti sunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ra-
 matha castra posuit. Conuentum autem erat inter reges socios, ut Achabus
 priuato habitu uersaretur in prælio, Hierosolymitanus uero sumpto Acha-
 bi cultu staret in acie, quo facilius Michææ uaticinium eluderent. sed inue-
 nit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos
 militi, ut neminem alium occiderent, sed solum regem Israelitarum. Syri uē-
 ro primo congressu uidentes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achā-
 bum impetu facto eum circumuenerunt: sed postquā è propinquo cogno-
 uerunt esse alium, omnes se retrō receperunt. à mane autem usque ad uespē-
 ram pugnantes & uincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fue-
 rat, solum Achabū ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandē unus
 ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, regem per tho-
 racem in pulmonem fauciat. Achabus autē noluit hoc scire suū militem, ne
 terga uerteret: sed aurigam iussit currū extra prælium euehere, quòd graue
 ac lethale uulnus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur, perstitit tamen
 in curru usq; ad solis occubitum, & tandē profluuio sanguinis uiribus defi-
 ciens interiit. iamq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprī-
 mum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris do-
 mum quisq; reuertitur. Cadauer regis Samariam relatū, illic sepulture tradi-
 tur. & cum currus regiūs cruore foedatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, ue-
 ritatem Eliæ prædictionis euentus cōprobauit. Canes enim lambebant eius
 sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabant. Mortuus autem est
 apud Ramatham, iuxta Michææ uaticiniū. Ergo quoniam utriusq; prophe-
 tæ prædictionem euentus consecutus est, ueneranda sunt illorum oracula;
 eisq; semper plus oportet tribuere, q̃ eorū qui ad gratiam loquunt sermo-

nibus: nec aliter existimare quàm q̄ nihil sit illis utilius, quandoquidē per ea diuinitus monemur quid cauere debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, q̄ insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen nō potest: sed tam diu homines sibi uana spe blandiunt, donec in illius casses incidant. nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, ut prænunciantibus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat. Cap. I

4. Reg. 3
2. Paral. 19

IOSAPHATO aut regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti propheta Ieus occurrēs, reprehendit eum q̄ cum homine impio & scelerato arma cōiunxisset. Deū enim indigne tulisse hanc societate: seruasse tamen eum propter suam bonitate, licet male, quod nō debuerat, fecerit. Post eam admonitionē rex supplicationib. & sacrificijs deo conciliato, uniuersam suam ditionē perlustrauit, populū leges diuinitus per Moysen traditas, & cultū pietatis docendo: cōstitutisq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, ut solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec munerib. corrupti, nec magnatū aut diuitū captantes gratiā: omnibusq; quod æquū est redderēt, scientes q̄ etiā occulta deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices & sacerdotū ac Leuitarū ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos ut iuste & accurate iura populo redderent. Quòd si grauiore cōtrouersia deferrent ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horū negotijs maiore etiam diligentia decerni uoluit: quod eam urbē maxime æquitatis seruante esse deceat, in qua & templū simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitarum & Ammanitarum cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam urbem Asphaltitæ lacui uicinam castra metantur, trecentis stadijs à Hierosolymis dissitam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionē aduocat: & ad templum uersus deum inuocat, ut tantum uirium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste poenam audaciæ. In hoc enim templum id exstructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coram numen præsens inuocet, diuinā que ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, uolentes quæ semel diuina munificentia contingere, per uim ad se retrahere. Sic præcatus est lacrymans

manis, accedente eodem totius populi cum uxoribus & liberis supplicatioe. Ibi Iaziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam clium, cui nomen Sis, uoce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant deum, & Leuitæ organis suis hymnos canebant. Diluculo uero progressus rex in solitudinē subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni propheticæ, & non struendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendās que deo gratias, non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus regis consilium, id' que mox etiam exsequuti sunt. Deus uero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum socijs, ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicē debaccharentur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus uero prospiciens in uallem in qua castra hostium fuerant, cum totam uideret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato dei auxilio, quòd sibi citra sudorem & sanguinem uictoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantā que fuit multitudo, ut ægrè per integrum triuum omnia spolia legerent. Quarta uero die cōgregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteris gentes tam mirificæ uictoriæ fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, ut res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; usque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarum nauium, quæ merces in Pontū peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quòd nō bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est ut hac cura uacauerit in posterum. Atque hætenus de Iosaphato. Achabi uero filius Ochozias 11 regnauit apud Israelitas, & regiam Samariam, uir pessimus, & utriq; parenti 4. Reg. 1 omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem ut Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberet, morboq; ex hoc casu contracto Accaronem ad Myiodis (id deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorū uero deus Eliæ prophetæ mandauit, ut nuncijs ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium deum non haberent, quando quidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetq; eos reuerti, & regi dicere eum non reualiturum. Quod quū Elias fecisset

fecisset, nuncij his auditis confestim ad regem reuerfi sunt. Quo demirante celeritatē reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse uirū quendam, & uetuisse ulterius progredi: iussisseq; renunciarent suo regi Israelitarū dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege uero iubente ut sibi figuram hominis illius designarent, dicebant hominem esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Heliam per hæc descriptum à nuncijs, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis uertice descendere iussit, & ad regem uenire. In hoc em̃ se missum, ut ni sponte sua faciat, ui coactū eò pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo uerus propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum unā cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus est: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatū perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum prophetæ minatus uim esset, ni uolens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito rex misit tertium. Is quod esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum ubi tum erat Elias, & amice eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod ut regis mandato paream, inuitus ad te uenio, sicut & illi qui ante me uenerunt. Misertus igitur mei & horum militum uolens ac libens descēde, nosq; ad regem sequere. Tum Elias delectatus uiri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit dominus: Quia me pro deo nō habuisti, quem de morbo tuo ueri nihil prædicere posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de ualetudine cōsulendum mittere maluisti, scito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapsū, dum ita ut Elias prædixit decedens, quod liberis careret, Ioramō fratri succedenti locū fecit, homini patrem cum alijs uitijs, tum maxime impietate referenti. Omisso em̃ sui dei cultu, totum se externis religionibus dedit, uir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominib. exemptus est, nec in hodiernū usq; mortaliū quisquā scire potuit quisnam fuerit eius exitus.

Discipulū reliquit Elisæum, sicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho qui fuit ante uniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse ē consuetudine mortalium, mortuos tamen esse nemini unquam fuit co-

III
4-38-1 gnitum. Ceterum Ioramus accepto post fratrem regnō, Moabitarum regi Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, in tonsarum pecudum annua ducenta millia. Ergo postquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoq; per nuncios sollicitauit, ut quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellū contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se solum uenturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioramus ubi renunciatum est ei de talibus auxilijs, uenit Hierosolyma: & splendide ab eius loci rege exceptus, cum de cōmuni sententia uisum esset per Idumææ deserta, quā minimē hostis expectaret, iter facere, cum alijs duobus regibus Hierosolymis profectus est, uidelicet cum hospite

hospite, & cum rege Idumæorū. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarū penuriam inciderunt, ut omnibus tantum non desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad deum, quā nam sua culpa tres reges sine prælio in Moabitarum regis manus traderet? Iosaphatus contra, ut uirum pium decebat, consolabatur eum: iussitq; perquiri, num quis in exercitu propheta adesset, per quē quid faciendū deus posset consuli: & indicante quodam famulo, uidisse se ibi Elię discipulum Elisæum Saphati filiū, suasu Iosaphati tres reges ad illum uadūt: quumq; ad illius tabernaculum uenissent, quod fortē extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuē Ioramus. At ille iussit ut absteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris, prophetas consuleret, illos enim esse ueridicos: rex precibus urgebat, ut responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nō fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati uiri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim uates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absq; uento & pluuia uisuros alueum repletum aquis, ita ut militi & iumentis abunde potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, uobis à deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem uastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, sequenti die prius quā sol oriretur torrens magno impetu ferri coepit, auctus imbris qui in Idumæam triū dierum itinere inde distantē demissi fuerant: ut & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autē Moabitarum ut audiuit tres reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in ditionē suam impetum facerent. qui uidentes exoriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineam, quod eo tempore maxime aqua radijs icta rutilet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma uertisse, & eorum sanguinem per torrentem defluere: & cum hac persuasione regem suum adeuntes, rogabant ut eos ad diripienda hostilia castra ire permitteret. quo impetrato ruentes uelut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed ualde eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos undiq; hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiēdo ægre in terram suam euaserunt. Reges uero agros Moabitarū ingressi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauserunt, & rura eorum glareæ torrentis operierunt, & optimas quasq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq; solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandā urbē, & obsessus, ueritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ uisæ sunt. quod ubi præter spem non successit, in urbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniore enim filium qui regni successor destinatus fuerat, productū in mœnia, toto hostili exercitu inspectante holocausta deo sacrificat. Reges uero hoc uiso tantā necessitatē miserati, & humanarum uicissitudinū memores, soluta obsidione domū quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus uero post hæc expeditionē pacatus quidē, sed nō diu Hierosolymis

solymis superuixit, exacto uitæ anno sexagesimo, regni uigesimo quinto: sepultusq; est in ea urbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatore se-
peliri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus fratres & pa-
ternos amicos interfecit. Cap. II

Elius quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maxi-
mus patris uoluntate in regnum successit, cum Israelitarum rege
cōmune nomen habens, uxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius,
& tum recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum se-
cum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcrip-
tas inserere nostræ narrationi operæ precium duximus. Obediæ uxor, qui
Achabi dispensator fuerat, tunc uidua Elisæum adiit, dicens nec ipsum igno-
rare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius
centum ex eo numero seruauerat: quos ut alere clam posset, multum æris alieni
contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitu-
tem uelle rapere. quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactum eius miser-
tus opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, ni-
hil se habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illam ire,
& acceptis comodato à uicinis uacuis uasis compluribus, foribusq; cubicu-
li clausis, in omnia oleum id indere. deum enim repleturum omnia. Paruit mu-
lier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetam reuersa, rem totam illi retu-
lit. Ille consuluit ut diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquan-
tum enim de olei precio superfore, quòd ad liberorum alimenta ualeat. atq;
in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem Ioramum per
nuncios admonuit, ut locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum
uolentibus insidiæ positæ fuerant. Quò factum est ut ille præmonitus uena-
tum non iret. Adadus autem frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis de-
tectas: & uocatis domesticis per conuiuium proditores appellauit, minatus
etiam mortem, eo quòd rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quo-
dam autem respondente, non recte eum facere quòd proditoris amicos insi-
mularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi
fuerant: sed scire debere, quòd Helisæus propheta nihil non indicet, pro-
datq; uel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in quâ nam
urbe Elisæus habitet: renunciatumq; est ei apud Dothaim hominem degere.
Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum com-
prehenderet: qui noctu urbem circumuentam circumquaq; custodiebant.
Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes uellent eum ca-
pere, trepide accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, &
bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxi-
lio: rogauitq; deum, ut ad confirmandum famulum presentem se & auxilia-
torem ostenderet. Tum deus exoratus speciem magni equitatus et curruum
circa Elisæum famulo uidentem exhibuit, ita ut animatus his suppetijs, nec
ipse quicquam timeret amplius. Post hæc uates iterum deum orauit, ut obscu-
raret oculos hostium, caligine immissa per qua agnoscere ipsum nequeat: & im-
petrato hoc quoq;, dedit se in medium illorum, interrogans quæ quæreret. q̄b. re-
sponden-

spondentibus, Elisæum prophetam se quærere, pollicitus est hunc se traditurū eis, si ad urbē in qua esset ipsum sequerent. atq; ita, ut qui & oculis & mente à deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter secuti sunt. quos ubi Samariam perduxit, Ioramū regem iussit portas claudere, & Syris suum militē circumdare: precibus deinde rursus ad deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorū acie, conclusos se animaduertunt in medijs hostibus. cumq; attoniti & inopes consilij hærerēt in tam prodigioso negotio, rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uetuit. solos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne læsa quidem ipsius ditione, dei uoluntate & potentia ignaros omniū eò loci esse productos. cōsuluit igitur ut hospitali mensa refectos incolumes abire permetteret. Itaq; Ioramus prophetæ monitis obsequēs, liberaliter ac splendide tractatos Syros ad regem eorū Adadū remisit. Illi reuersi omnia quæ eis cōtigere suo regi renunciant: qui in tanto prodigio manifestam dei potentiam admiratus, simulq; uatis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarū regem clam molitus est: sed decreuit aperto Marte rem gerere, potētiorem se ratus, & numerosioris exercitus dominū: comparatisq; ingentib. copijs, uniuerſas contra eum educit. qui putans se imparem, si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariā se continuit, fretus urbis munitionibus. Adadus uero cogitans, si nō machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturū, oppugnationē aggreditur. Tāta aut Ioramus laborabat rerū inopia, ut propter nimiam indigentiam intra Samariā ueniret octuaginta denarijs argēteis caput asini, & quinq; denarijs Hebræi columbini stercoreis sextariū uice condimenti emerent: nihilq; magis uerebatur rex, q̃ ne quis fame adactus, & nō ferens inopiā, urbem hostib. proderet. quamobrē per singulos dies obibat ipse moenia & excubias, dispiciens ne quis in urbem clam admitteret, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cūq; mulier quædam exclamasset, Miserere dñe, putans eam aliquid cibi petere, commotus ira male precatus est ei, negans sibi esse uel areas uel torcularia, unde ipsi impartiri posset aliquid. illa uero dicēte nihil se eiusmodi petere, nec ob cibū molestā esse, sed ut litem inter se & aliā mulierē finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait se cum amica quadā uicina pactā, ut quandoquidē nullum aliud adsit cōtra famem remediū, iugulatis infantibus (nam utriq; erat filiulus) unū atq; alterū diem hoc cibo se alerent. Se prius suū occidisse, quo hesternā die cōsumpto in cōmunem alimoniā, alterā illā mulierē à pacto discedere, & suū abscondidisse filiū. Percussus uehemēti dolore Ioramus uestē sibi conscidit, & exclamans hoc demū defuisse ad calamitatū summā, ira contra prophetam accēditur, tollendū dictitans qui in tantis malis nullū dignaretur à cælesti numine impetrare subsidiū: cōfestimq; mittit q̃ caput illi amputet. Et ille quidē ad cædē eius properabat, Elisæū uerò regis ira non latuit: sed domi sedēs cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduentū eius obseruate, ut dū erit pro foribus oppositis uos, & obiectis forib. illū remoremini. mox enim rex ipse aderit, mandati iam poenitēs. Illi ita ut iussi sunt, hominē uenientē excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, & ueritus ne cædes acceleret, quantū potuit, ad Elisæū

properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & uatem periclitantem seruaturus. quò ut uentum est, incusare eum coepit, q̃ in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec ullum à deo peteret remediũ. Tum propheta promittit in crastinũ eadem hora qua tum rex ad se uenerat, futuram magnam rerum ad uictum necessariarũ abundantiam, ita ut publicè in foro uno siclo ueniret satum similæ, & uno æque siclo duo fata hordei. His dictis rex cum suo comitatu supra modũ exhilaratus est, propter expertam toties prædictionũ fidem tum quoq; nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tum rex fortè familiariter incubebat, Nō credibilia, inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdũ sit sperare similæ ac hordei pluuiã, ita nec quod tu dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: Videbis ipse, ne dubita, sed uidebis modò, nō frueris etiam. Hæc prædictio effectũ talẽ habuit.

4. Reg. 7 Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra moenia degerent: & tum quoq; quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter sæuientẽ famem nihil ex urbe ciborũ acciperet, & siue in urbẽ reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi percundũ certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: ut siue eis parceretur, uiuerent: siue sæuire hostis mallet, certe leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententiã postq̃ comprobata est, noctu eunt ad castra hostiũ. Ea nocte deus Syros exterruit, immisso in aures eorũ sonitu quasi curruum & armatorũ aduentantium, adeò ut crescente magis ac magis suspiciõẽ cõsternati è totis castris ad regem suũ concurrerent, dicentes adesse reges à Ioramo conductos, regem Aegypti & regem insularũ. iam enim exaudiri eorũ strepitũ. Hæc nunciantibus Adadus credidit, q̃ & ipsi aures inani sonitu pulsarent ut cæteris: & per summam trepidationẽ omnes sine ordine ad fugã se expediunt, relictisq; intra castra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi uerò illi Samaritæ ueniẽtes in castra Syrorũ in ipso ualli aditu ingens silentiũ & magnã rerũ copiam deprehendũt, progressiq; ulterius, & ad unũ quodpiam tentoriũ delati, postq̃ ne unum quidem adesse uiderunt, resecti primum cibo ac potu, ueste & multo auro se onerant, eam prædam extra uallũ elatam in quodam loco abdunt: mox alterũ tentoriũ aggressi faciunt similiter ut prius: idq; quater fecerũt, nemine interim cõspecto. Vnde facile coniectantes de abitu hostiũ, damnabant suam negligentia, q̃ non hæc Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio. quãppter ad moenia Samariæ properant, & in clamatis custodib. discessum hostiũ eis significant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negotio amicorũ & ducũ consiliũ aduocat. ait rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri sibi insidias struãt, desperãtes fame urbẽ expugnari posse: ut si ad diripiẽda castra quasi fuga deserta pcurrant, repẽte coorti cæsis direptorib. urbẽ etiã facile occupent. quare suã sententiã esse, ut diligẽter eam cõtra insidias muniant, & cauti sint, neq; temere credita fuga hostiũ procurrẽdo periculo se obijciãt. Hoc consiliũ quidã laudauit ut prudẽs: addiditq; sibi uideri mittẽdos duos equites q̃ omnia Iordanẽ usq; explorẽt: q̃ si fortè intercipientur cautiore fore ceteros, ne & ipsi temerẽ pgressi circũueniant: nec duorũ equi

tum

tum fore grauē iacturā, quos fortassis alioquin fames absumeret. id regi placuit, & euestigio misit q̄ omnia dispicerēt. illi renūciant nihil se per uia reperisse hostiū, sed passim iacere arma iactata, & frumentū reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerēt. his auditis rex multitudinē ad castrorū direptionē emittit. nec fuit uulgaris praeda, sed auri & argēti plurimū, & uaria iumentorum genera, præterea tantū inuenerūt frumēti atq; hordei numerū, quantū nec in somnis sperare poterant, ut mox oēs præteritæ famis obliuio caperet. tanta em fuit abundantia, ut duo sata hordei siclo emerent, & eodē precio satum similæ, iuxta Elisæi uaticiniū. satū aut cōtinet modiū Italicū & dimidiū. solus aut hac copia nō est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. cōstitutus em ad portā a rege, ut cohiberet proruētis multitudinis impetū, ne se inuicem conculcando obtererent, ipse hoc passus est: atq; ita interijt, quemadmodū Elisæus prædixerat, cū prænūcianti annonæ abundantia nollet credere. Rex aut Syrorum Damascū reuersus incolumis, ubi cognouit diuinitus immisso terrore se unā cū exercitu in fugam coniectū, & uanū fuisse quod de aduentu hostiū crediderant, ratus omnino aduersum se habere numē, per animi ægritudinē in morbū etiā corporis incidit. cūq; per idem tēpus Elisæus Damascū inuiseret, hoc cognito fidissimū ē familiarib. suis Azaelem honoris causā ei misit obuiā, nō sine muneribus, scitaturū quis nam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculū. Azael assumptis XL camelis quicquid optimū ager Damascenus fert, & quicquid in regia fuit eximiū, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerēter eum salutat, dicens se ab Adado rege missum ut offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamē sperare debeat. ppheta nūcio nihil mali renūciare iusso, tantū moriturū regē indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus uero flebat, & multis manabat lacrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitū. Azaele deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, q̄ me Israelitarū misereat, tam multis a te afficientē cladibus. nā optimos ex eis interficies, & munitissimas eorū urbes incendes, & infantes ad saxa alides, & dissecabis prægnātes mulieres. Azaele uero dicēte, & unde mihi uires ut hæc faciā, ait sibi diuinitus significatū, q̄ ipse regnaturus sit in Syria. Itaq; Azael reuersus ad suū dominū, melius eū habiturū nunciat: & sequenti die reti uiuido in eum iniecto, præfocati a se regiā occupat, uir alioquin strenuus, & graciosus apud Syrorū ac Damascenorū multitudinē: quo factū est ut usq; in præsens tam Adadus q̄ Azael eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiā, tum quia magnifice templis exstructis Damascenorū urbē ornatiore reddiderint. eorū enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatē iactant, nescientes q̄ non admodū sint ueteres, & nondū centū supra mille anni ab eorū ætate intercesse rint. Cæterū Ioramus Israelitarū rex audita morte Adadi, a continuis paoribus respirauit, lætus tandē aliquando licere sibi in pace uiuere. Alter uero Ioramus qui Hierosolymis imperitās eodē ut dixi nomine censebat, mox ut principatum inijt, a cædibus fratrum & paternorū amicorū potestātē auspicatus, uidebat cum Israeliticis regibus certamē suscepisse, ne inferior haberiposset, quantū ad impietatē attinet, nactus ad hoc magistrā idoneam Go-

4. Reg. 8

v

4. Reg. 8

tholiam uxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorū numinum cultū didi-
cit. Et quamuis deo certū esset seruare quæ Dauidi p̄miserat, Ioramus tamen
indies nouis superstitionib. irritare eum, & populi religionē deprauare non
desistit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficerēt, cæso rege suo
qui Iosaphato hætenus paruerat, & nouo in eius soliuū imposito: quam iniu-
riam ulturus Ioramus cū equitatu qui tum ad manū erat, & curribus in Idu-
mæam noctu irrupit: & exustis uicis finitimis non est ausus ulterius p̄gredi.
nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi q̄ plures defectiones se-
cutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolūt.
Tantus aut fuit hominis furor, ut adigeret populū lucos in editis montibus
fitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus ob-
liro instituti patrij, affertur ab Elia propheta epistola, uindictā dei minitans,
quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorū regū
impietate se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæe tribum & Hierosoly-
morū ciues impulerit relictā patria religione ad externos ritus desciscere, &
effigies hominū colere, quemadmodū & Achabus sibi subditos cōpulerat.
ad hæc quòd fratres & alios uiros bonos ac iustos interfecisset. poena etiam
qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in po-
pulum regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec uxo-
ribus. Ipsum quoq; lento uentris profluuiū uexatum, intestinis simul paula-
tim effluentibus, sero per hoc peccatū agnoscentem, miseram efflaturū ani-
mam. atq; hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto, po-
stremo ipse misera morte tollitur. Cap. III

N Ec multo post exercitus Arabū qui uersus Aethiopiā incolūt, cum
alijs Barbaris Iorami regnū inuadit, qui & regionem omnem, & ip-
sam regiam diripuit, iugulatis etiā uxoribus eius ac liberis. unus
tantū fuit superstes, ægre elapsus ē manibus hostiū, Ochozias nomine. post
hanc publicā calamitatē & ipse in morbū incidit, sicut ei iam antè prædictū
fuerat, id malū in uentrem eius ingruit, ut manifesto diuinæ iræ indicio mise-
rabiliter periret, uidens quotidie per uentrem intestina defluere. quin & po-
pulus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans, quā inuisus deo fuisset
homo nefarius, nec eū regio funere dignatus est, nec paterno monumen-
to intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymita-
nus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello impetit. Cap. IIII

I Sraelitarum aut rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramathā
Galaditicam urbem se posse recipere, magno prius factō apparatu
exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam
Syro non letaliter, in Azaram urbem se recepit curandi uulneris gratia, reli-
cto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasias filiū præfecerat,
qui illam ui expugnatam recepit. erat aut ei propositum percurato uulnere
4. Reg. 9 Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato uni ē discipulis suis sacro oleo, mi-
sit eū Ramathā, ut eo delibutū Ieum regē appellaret, diceretq; se autoritate di-
uina regē eū eligere, mādatis etiā quibusdā alijs, iussit eū fugientis more iter
facere

facere, nemine abitus eius conscio. Ille ubi ad destinatam urbē peruenit, offendit Ieum fortē sedentē mediū inter duces exercitus, ita ut Elisæus fore prędixerat: accedensq; ad illū, ait se cum eo uelle colloqui. & cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptū oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te regem elegit in perniciē Achabi generis, & ut ulciscaris prophetarū eius sanguinē, qui à Iezabela contra omne fas occisi sunt: ut quēadmodū prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familię propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullū semen maneat reliquū ex Achabi genere. Atq; hęc locutus ē conclauē se proripuit, nolēs à quoquam conspici. Ieus aut statim in confessum ducū redijt. Percontantibus autē illis, qua de causā uenisset iuuenis, & insanū uideri dicentibus: recte, inquit, coniecturā facitis. nam insani uerba locutus est. illis uero magis etiā exponi sibi quid esset orantibus, regnū populi sibi à deo delatū, ait illū dixisse. Hęc ubi prolocutus est, unusquisq; ducū detraxit sibi palliū, quibus congestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouū regem cōsalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cū exercitu Iezraelam urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, Ioramus curabat uulnus quod in Ramatensi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officiū cognationis etiam Hierosolymorū rex Ochozias. q̄ esset sororis eius filius, ut quomodo se habeat uulnus inuideret. Quos ut Ieus repentino accessu opprimeret, edixit ut ē suis militibus nemo Ioramō indicatiū faceret: hoc em̄ extremum fore argumentum, quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ioramus à Ieu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias. Cap. V

Ilites uero læti imperata faciunt, & omnes uias obsidēt, ne quis ad Ioramū illis inscijs peruenire, & quid agatur renūciare ualeat. Ieus interim stipatus equitū lectissimis, ad Iesraelā sublimis curru prope uehitur. quo iam appropinquante, speculator à rege constitutus ut uenientes in urbē obseruet, ubi uidit Ieum cum turmis aduchi, renunciavit Ioramō aduentare agmen equitū. ille cūestigio mittit quendam equitē qui occurrat & cognoscat quis nā ueniat. ad quos ubi accessit eques, rogat qd agatur in exercitu. regē enim scire cupere. Ieus iubet illū nihil de hac re esse sollicitū, & ut sequatur se cū alijs. hoc speculator cum uidisset, renunciat Ioramō equitem illū admixtū agmini iter facere cū illis. mox & alterū à rege missum Ieus idē iubet facere. ut uero & hoc per speculatorē Ioramus didicit, postremo ipse cōscēso curru cū Ochozia Hierosolymorū rege, quē ut cognatū inuifendi gratia illō uenisse diximus, exiuit illi obuiā. nam lente & composito agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat fatin saluę sint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & ueneficę meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis coepit fugere, dicens Ochozię, circūuentos se dolo ac insidijs. Ieus uero sagitta per cor transfixū de curru eū pręcipitat. mox Badaco tertię partis exercitus pręfecto imperat, ut cadauer Iorami in Nabuthi agrū proijciat, prophetiā Elię in mentē ei reuocās, qua patri huius Achabo prędixerat, fore ut aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tū ex

ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita ut prædictum fuerat euenit. Cæso aut Ioram, Ochozias suæ quoq; saluti metuens, currum in aliam uiam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille affecutus eum ad quendam clium, sagitta ictum sauciat. qui relicto curru equum propere conscendit, & continuato cursu delatus est in Magdonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere mortuus, relatusq; Hierosolyma, illic sepultus est, cum regnasset anno uno, patre suo longe sceleratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usq; quartam generationem eius progenies. Cap. VI

IEu uero ueniēte Iesraelā, Iezabela ornata regio stans in turri, ó seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, ut eam de turri dent præcipitē. quæ inter cadendū cruentatis mœnibus, ubi solū attigit ab equitibus conculcata & obtrita perijt. post hæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabelæ famulis ut eam sepelirent in honorē generis, quod nata esset ē regibus: qui nihil reliquū inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinā, qui eam reginam in hac ipsa urbe male perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū pædagogos, alteras ad urbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, ut quandoquidem arma, uiri, equi & currus illis non deessent, creato ex eo numero rege qui per ætatē maxime uideri posset idoneus, in domini interfectores uindicent. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus aut & pædagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppresserat, esse impares, rescripserunt ipsum esse dominū, se uero imperata eius paratos facere. Ille rursus rescripsit, ergo Achabi filiorū capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus acceperunt adolescentū altoribus imperant, ut occisis illis præsecta capita ad Ieum transmittant. illi nihil miserti iussu peregerunt, & congesta in uasis quibusdā plexilibus capita Iesraelam miserunt. Quæ cum eo perlata essent, renuntiatur coenāti cum amicis regi, adesse Achabi filiorū capita. ille ante portam ex utroq; uiae latere acruos ex eis iussit cōstrui: quo facto, diluculo ad ea uisenda progressus, uertit se ad populū: & si ego, inquit, cum coniuratis dominū meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatq; eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solum, sed prænunciante etiam deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelitas ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cū incidisset in cognatos Ochoziæ regis Hierosolymorū, rogauit quó nam tenderent. Aiunt se uenire salutatū Ioramū, & cum eo regem suum Ochoziam. nesciebant enim utrunq; ab eo necatū. ille hos quoq; comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei uir bonus & iustus, nomine Ionadabus, uetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationē multis uerbis prædicauit eius facinora, quod ex sententia dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exstirpat radicitus

4. Reg. 10

radicitus. Ieus uero suavit ei ut cōscenso curru quo ipse uehebatur, simul intraret Samariā. Visurū enim quōd nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, q̄ populo seducto autores fuerint relicta patria religiōe externa sacra suscipiendi, ad unū omnes supplicio dederet. iucundissimū spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dantes meritas pœnas anteactorū scelerum. Paruit regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorū Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortē adegit. cumq̄; cuperet neminem ē falsis prophetis & sacerdotib. profanis euadere, dolo uniuersos circumuenit. Cōuocato enim populo ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq̄; ut ex sentētia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se cōuenire. Celebrādum enim solennibus uictimis diem festum Bali: quo nomine Achabi deus uocabatur. ab ea festiuitate si quis sacerdotū abfuerit, capitalē fore. dimissis deinde per omnem Israelitarū ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerēt, iussit omnibus uestes donari. eas cum accepissent, uenit in ædem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarent ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens ut sacris eorū alienus ac profanus ullus sese ingerat. illis uero negantibus quenquā talem adesse, & iam sacra sua parātib. aggredi, foris octuaginta uiros ē fidissimis armat: quibus mandat ut pseudopphetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos ulciscant, interminatus quicumq̄; aliquem eorū elabi permiserit, uicarium pro illo moriturū. Illi uero omnes ad unū necauerunt. & regia ipsa incensa urbem externis sacris profanatam purificaauerunt. Iste Bal Tyriorū deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorū ac Sidoniorū regis foceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetam suū significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnuros.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annū caſa pontifex Ochoziæ filium regem constituit. Cap. VII

DVM Ieus homines nefarios in hūc modum persequitur, Gotholia VII
regis Achabi filia cōperta filij morte & generis sui perniciē, decre 4. Reg. 11
uit etiam ē Dauidis familia neminem superstitē relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipsa fuit perfecit. Seruatus tamen est unus Ochoziæ filius ad hunc ferme modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cum inter cæſorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clām aluit, quā diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: dataque & accepta silentij fide spei pleni negocium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regiōe sacerdotes ac

Leuitas & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pōtifi-
cis euocatos secū adducunt. ille habere se utile reipub. consilium ait, apertu-
rumq; eis, si id apud se continere uelint: opus enim esse nō silentio tantum,
sed etiam auxilio. Cumq; sacramentū ab eis accepisset, tuto se posse quicquid
uellet dicere, producto puero Dauidici generis quē alebat: Hic est, inq̃t, rex
uester, ex illa natus familia, quā scitis deū prādicasse regnaturā in perpetuū.
Itaq; cēseo tertiā uestrū partē custodiā eius in tēplo agere, tertiā item omnia
tēpli loca opportuna occupare: eam uerō quæ superest, patentē portam qua
itur in regiā seruare. reliqua uero multitudo in tēplo inermis sit, neq; quenq;
cū armis intrare sinite, qui nō sit sacerdos. præterea certos ē sacerdotibus ac
Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs regē stipare, & si quis
armatus in templū irrumperere ausit, incunctanter occidere, & posito omni
metu seruandi tantū regis curā gerere. illi approbato pontificis cōsilio rem
statim aggrediunt. Ioadus uero aperto armamētario, quod Dauid in templo
instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotib. ac Leuitis quantū ibi ha-
starū inuenit & pharetrarū, & si quod aliud armorū genus aderat. atq; ita ar-
matos tēplo circūdedit cōsertis inuicē manibus, ut ab ingressu quos interes-
se nō oportebat excluderēt. adductoq; in mediū puero, corona regia caput
redimitū, & inunctū sacro oleo regē pronunciat. populus quoq; gaudēs si-
mul & plaudens faustis acclamationib. uitam & uictoriā nouo regi congemi-
nat. Tumultus hic & acclamationes prætēr spem ad aures Gotholiæ uenien-
tes effecerunt, ut uehemēter perturbato animo cum satellitio profiliret à re-
gia. Venientem deinde in templū ipsam quidem sacerdotes admittūt, sed ar-
matos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice cir-
cumdati fuerant. Cēterū Gotholia postquā puerū uidit in suggestu stantem,
redimitumq; corona regia, discissa ueste sua, magno clamore iubet interfici
insidiatorem, & occupatorē tyrannidis. Ioadus contrā accitis centurionib.
iubet mulierē arripi, duciq; in torrentē cedronis, atq; illic pœnas luere. neq;
enim fas esse templū uenificæ supplicio pollui. mandauit etiā, si quis ei cone-
tur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igit quibus hoc mandatū
est, eductam extra portā mulorum regis illic interficiunt. Vt uero cōspiratio
contra Gotholiam successit, Ioadus cōuocato populo ac militib. in templū,
omnes sacramēto ad fidem regis adegit, incolumitati ipsius tuēdæ, regnoq;
augendo daturus operā. eodē iureiurando mox regē astrinxit ad diuini nu-
minis reuerentiā, & ad ōbservationē legū quas Moyses cœlitus acceptas ad
populū pertulit. post hęc ad ædem Bali sacram concurretur, quam Gotholia
cum marito Ioramo cōstruxerat, in ueri dei contumeliam, & ad Achabi gra-
tiam: eam populus à fundamētis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium
eius tenuit, trucidauit. Templi uero curā & custodiā sacerdotibus ac Leuitis
iuxta Dauidis regis institutū Ioadus cōmisit, iussitq; ut bis singulis dieb. so-
lenne offerrent sacrificiū, & suffitum iuxta præscripta legis facerēt. Deinde
quosdā ē Leuitarū numero ianitores ad custodiā tēpli cōstituit, ne quis pol-
lutus posset intrō subrepere. Hęc ubi ad hūc modū disposuit, cū cēturionib.
& ducib. totoq; populo ex tēplo Ioasum in regiā deduxit: cūq; collocato in
solio denuo alacriter acclamatū esset, populus ad epulas cōuersus festiuitatē
per

per aliquot dies egit, omnib. scelestæ mulieris cædē libenter ferentibus. Erat 4. Reg. 12
 Ioas cum in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus Sabia, ex oppido
 Bersabe oriunda. fuit aut legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tem-
 pore quo Ioadus fuit superstes: duxitq; uxores duas postquā ætate maturuit,
 conciliante coniugiū eodē pontifice: ex quib. utriusq; sexus liberos susce-
 pit. Atq; hæcenus de Ioasō quomodo elapsus ex insidijs Gotholiæ, tandem
 regnum affecutus est.

Azaelis Damascenorum regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosoly-
 mitas expeditiones. Cap. VIII

A Zael aut Syrorū rex bellū cum Israelitis & Ieo rege eorū gerens re- VIII
 gionis trans Iordanē sitæ orientales tractus uastauit, qui à Rubeni- 4. Reg. 12
 tis & Gaditis atq; Manassitis colebantur: necnō Galaditicam & Ba-
 tanæam, omnia rapinis miscens, & incendijs, ac ne ab hominū quidem cædē
 temperans quotquot in eius manus inciderēt. Neq; em Ieus arcere eum à po-
 pulationibus potuit, contemptor & ipse numinis religionumq; & legū à ma-
 ioribus p manus acceptarū toto regni sui tēpore, quod fuit annorū x x v i i .
 quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore prin-
 cipatus relicto. Ioasum aut Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupido
 subijt: uocatoq; pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionē Leuitas
 & sacerdotes dimittere, q in singula capita semisiclū argēti exigerēt in usum
 eius instaurationis, eò q sub Ioramo & Gotholia, & eorū liberis tuēdi & sar-
 tiendi tēpli cura penitus abiecta fuerat. Pontifex uero hoc nō fecit, sciens ne-
 minem libēter argentū erogaturū: sed anno regni uigesimotertiō rege incu-
 sante q uoluntati suæ nō obtemperasset, & iubente in futurū templi repara-
 tioni prospicere, tale quiddā ad colligendā pecuniā cōmentus est, quod nō
 grauatim tulit populus. arcā parauit lignēā, in qua bene clausa unū tantū fo-
 ramē superne reliquit. eam cū in tēplo iuxta altare deposuisset, iussit quēq;
 pecuniæ quantū liberet per foramē immittere, in tēpli instaurationē cōferen-
 dā. id populus tulit equissimo animo, & multū auri atq; argēti certatim con-
 tulit. arcā uerò singulis dieb. præsente rege exinaniebant scriba gazophylacij
 & sacerdos eius custos, numerataq; pecunia & recōdita, rursum unde sustu-
 lerant reponebant. & cū primū uideret collatū quantū sat esset, pontifex &
 rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ ma-
 teriei cōparauerunt. instaurato deinde tēplo, quicquid ex collato auro & ar-
 gento supfuit (superfuit aut nō parū) id totū in crateras, cantharos, pocula,
 & alia uasa insumptū est: insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur.
 atq; hæc tantisper dū Ioadus uixit diligēter accurata fuerūt. illo aut post annū
 ætatis centesimū & trigessimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā insignem,
 tū q Dauidici generis seruator fuisset, in regū monumēta illato, rex Ioas à pri-
 stina religiōis cura facile desciuit: moxq; & primates populi ad eundē modū
 deprauati sunt, ut nihil apud eos potius haberet q contēptus iuris ac iustitię.
 Deus uero indignatus, ppter hanc regis & cæterorū mutationē misit, pphe-
 tas q cōtestarent eos & à præsenti malitia cōpescerent. illi uero tā insano affe-
 ctu eā cōplectebant, ut neq; exēplis maiorū qui ppter contēptū legū cū to-
 tis familijs perierāt, neq; pphetarū cōminationib. moti resipiscerēt, & ad re-
 licta

lieta honesta studia reuerteretur. Quin & Zachariã pontificis Ioadi filiũ rex in ipso tẽplo saxi iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorũ, tantũ quia propheta diuinitus cõstitutus, pro cõcione populũ & regẽ adhortatus ad iustitiam, graues poenas illis minatus est, si moniti parere contemnerent. Moriẽs tñ Zacharias testẽ & iudicẽ deũ inuocauit, q̃ pro bono consilio & patris sui beneficijs, à Ioa mortis amarũ præmiũ sibi rependeret. Nec diu debita regi poena dilata est. Azael em̃ Syrorũ rex impressiõe in regnũ eius facta, & Gitta primũ direpta atq; euerfa, mox ipsum Hierosolymis desidentẽ adortus est. Tũ Ioa cõterritus oẽs thesauros dei priorũq; regũ exhaustit, & cũ eis detracta tẽplo donaria misit ad Syrũ, tanti pacẽ redimẽs & securitatẽ, ne oppugnatus in extremũ rerũ suarũ discrimẽ adduceret. Ille tam ingẽti pecunia corruptus, uim exercit⁹ à regia urbe abstinuit. Ioa tñ graui morbo implicitus, amicis Zacharię poenas dedit, q̃ ne filius põtificis maneret inultus, p̃ insidias eũ sustulerũt. Sepultusq; est Hierosolymis, nec tñ propter impietatẽ dignus habitus qui regijs monumẽtis inferret, cũ uixisset annos quadraginta & septẽ.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto uictor euadit. Cap. IX

4. Reg. 14

IN regnũ successit ei filius Amasias. Anno aut̃ Ioa si uigesimal primo apud Israelitas & Samariã Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos x v i i, patri nequaquã similis, sed magis primis eius regni regibus impijs, qui palãm omnẽ contemptũ cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex Syriæ tãtopere attriuit, ut ex numerofo exercitu nõ plus q̃ decẽ millia peditũ, equites quingẽti superesset: qua expeditiõe multas magnas urbes illi ademit, & hostiũ non mediocres strages edidit. Hæc autẽ Israelitis acciderũt secundũ Elisæi uaticiniũ, quo tempore Azaeli etiã prædixit, quod necato domino Damasci ac Syriæ regnũ esset occupaturus. In hac temporũ difficultate Ioazas ad preces & supplicationes cõfugit, orans deũ, ut se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus aut̃ qui nõ solum perpetuam innocentia, uerum etiã resipiscẽtiam fauore cõplectitur, & cum perdere possit si uelit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacẽ naçta ad pristinũ felicitatis statũ breui redijt. Post obitũ Ioazæ Ioa filius regno Israelitarũ apud Samariã potitur, trigesimo septimo anno regni Ioa regnãtis in tribu Iudæ. nam & iste eodẽ quo Hierosolymitanus nomine uocabatur: tenuitq; regnũ annis x v i. Hic optimus uir erat, nihil paterni ingenij referens: & cũ Elisæus iam admodũ senex in morbũ incidisset, uisendi causa eũ adiit: quẽ animaduertẽs extremũ spiritũ ducere, flere cœpit, & lamentari, patrẽ & clypeũ appellitans: q̃ eo uiuo armis cõtra hostẽ opus nõ fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è uita discedere, se uerò exarmatos Syris & alijs hostibus obijci, quamobrẽ adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius unã cũ illo hanc uitã relinquere. His querimonijs motus Elisæus, regẽ consolatus afferri arcũ postulat, eumq; regẽ iubet intẽdere: deinde inieçta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset: si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnũ excindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem prælijs uinces Syros, & regionẽ quã tuo patri ademerũt recipies. His auditis

rex

rex abiit, & ppheta paulo pōst defunctus est, uir inclytæ iustitię, & citra con-
trouersiam deo longe charissimus. multa enim & miranda diuinæ mētis ar-
gumenta exhibuit, quorū memoria apud Hebræos durat clarissima. sepul-
chro etiā honoratus est magnifico, quale decuit hominē numini diuino ac-
ceptissimū. Contigit aut aliquando ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in
monumentū eius abderēt, quod mox reuixit à contactu prophetę corporis.
Atq; hæc fuerūt & uiui & defuncti uatis opera. Azacle aut rege extincto, ad
Ada dū filiū Syriæ regnū hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarū rex
tribus prælijs uicto omnē eam regionē abstulit, quæ urbes ac uicos de patre
ipsius captos cōplexa est: quod & ipsum Elisæus iam antē prædixerat. postq̃
uero etiam Ioas fato functus est Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasie uictoria de Israelitis & Ioæ rege eorum reportata. Cap. X

Ecundo aut anno Ioæ regis Israelitarū, regnum accepit Amasias 1 x
Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus urbis regiæ ciue, ap-
pellata Iudan. mirum aut in modū iustitiā colebat, tametsi ætate
adhuc iuuenis. Regni administrationē exorsus à necis paternæ
uindicta, qui amicorū insidijs sublatus fuerat. eosq; omnes in potestatē reda-
ctos affecit supplicio, parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moyse præ-
scriptas: qui iniquū censuit pro parentū culpis à liberis eorū pœnas reposce-
re. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, cōscripto flore iu-
uentutis, utpote etatis annorū plus minus uiginti, centuriones his copijs ido-
neos attribuit. deinde misit ad Israelitarū regem qui uiginti scutatorū millia
cōducerent stipēdio talentorū argenti centū annūmerato. decreuerat enim
cōtra Amalecitarū & Idumæorū atq; Gabilitarū gētes exercitū ducere. iam-
quē propediē moturus erat in eos, cū interueniēs propheta dimittere Israeli-
tas cōsuluisset. esse em hoc hominū genus impiū, & cladē certā imminere ora-
culo se mōitū, si talibus rex utat auxilijs. alioqui deo fauēte uel modica ma-
nu deuinci posse hostiles exercitus. Rege aut ægreferēte, quia iam publicē sti-
pendiū Israelitis numerauerat, hortatus est ppheta ut dei uoluntatē seque-
retur, quo propitio nō defore pecuniā. illos itaq; dimisit, præfatus se donare il-
lis, quicquid mercedis nomine accepissent, & cū domesticis tantū copijs con-
tra prædictas gētes pfectus est. Quib. uno prælio uictis interfecit x millia, &
totidē millia captiuorū abducta in magnā petrā quæ imminet Arabiæ, eo lo-
co p rupes præcipitata necauit: atq; ita uictor cū opima præda domū redijt.
Interea uiginti illa Israelitarū mercenariorū millia, ignominiosam rati suam
missionē, ac si p inutiles dānata esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt:
& pgressi usq; Bethsemere, regionē populati sunt, abactō magno iumentorū
numero, cæsisq; trib. colonorū millibus. Amasias uero post uictoriā factus
insolēs, autorē eius deū cœpit habere cōtēptui, & p eo uenerari asportata de
Amalecitis numina. Quāobrē à ppheta conuentus est, mirari se dicēte si hos
deos crederet, q cultorib. suis nihil opis afferre ualuerint, nec eos ab Hebræo-
rū uiutos pstitierint, sed tanq̃ ad se nō pertinētes cēdi & captiuos trahi passi
sint. qn & ipsos belli iure abductos inter reliquā captiuorū turbā Hierosoly-
ma puenisse. Rex his uerbis ad irā pccitus iussit illū hac de re esse quietū, mina-
tus suppliciū si negotijs alienis miscere se pgeret. tū ille, se qdē quieturū dixit,
deum

x deum tamen ultorem huiusmodi nouitatibus nō defore. Nec multo pōst Amasias felicitatem suam, cuius tamen autorem deum non agnoscebat, nō capiēs, sed fastu inflatus, scripsit Ioā regi Israelitarū, ut ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut antehac idē populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: q̄ si nolit ultro facere officium, bello esse decernendū de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc uerba rescripsit. Rex Ioas regi Amasie. Olim in eodē monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupressō filiam petijt filio suo dari coniugem. Interim bestia quædā superueniens cōculcauit carduū. Hoc exemplū te moneat, ne maiora q̄ par est appetas, ne ue propter recentem de Amalecitis uictoriam elatus, & te & regnū tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellū concitatus est, deo, sicut fas est credere, instigante, ut tandem meritas impietatis poenas exsolueret. Vbi uero in conspectū hostium uenit, instructa utrinq; acie, tantus repēte pauor ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, ut priusquā manus consererentur iam terga uerterēt: & alijs aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem ueniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, ut Hierosolymitæ apertis portis se cum uictore exercitu admitterent. ea necessitate & uitæ amore adactus, persuasit ciuibz ut hostē reciperēt. At ille dirutis ad trecentorū cubitorum spaciū moenibus, curru per id interstitiū triumphabundus inuectus est, captiuū præ se agens Amasiam: & hoc modo factus urbis dominus, dei thesauros abstulit, & quicquid auri uel argenti in regia repertū est, totū asportauit: ac tum demū dimisso rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasie decimoquarto. Appetitum tandem amicorū insidijs fugit in urbem Lacheis: nec tamē euasit, illuc quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatū, & regia magnificentia funeratum est. Tam miserū aut exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptū, post exactū annum uite quinquagesimū, regni uero uicesimū nonū, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit. Cap. XI

x i
4. Reg. 14

ione 1

Decimoquinto autem anno regni Amasie, Hieroboamus Ioā filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem qua maiores eius Samarie regia. Hic rex cū esset uehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi nō permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, q̄ deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones usq; Amathē urbem, ad meridiē uero usq; Asphaltitem lacū. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionē. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnū addidit, nihil fallente Ionæ uaticinio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fide res Hebræorū proditurū, nō dissimulabo quid de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus enim à deo proficisci in regnū Nini, & illic prædicare, quòd imperiū illud periturū esset, nō ausus est hoc facere: sed putans se posse deū effugere, consensu apud Ioppen nauigio petebat Tarsum Cilicie: exorta aut uehementi tempestate, ita ut ut periculū esset ne nauis mergeret, gubernator & nautæ, atq; ipse etiā nauclerus uota

uota pro incolumitate faciebāt: Ionas uero solus operto capite iacebat, nihil quemadmodū alij faciēs: cumq; turbantib. procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquē ē uectorib. esse in causa, decreuerūt sortito quārere quis nam ille sit. quo facto, fors prophetæ obtigit. percontantibus quis nam esset, uel qd haberet negotij, ait se Hebræū esse, & prophetam dei maximi, consuluitq; ut ipsum in mare iacerēt, si uellēt præsens periculū euadere: se enim esse propter quē tempestas sauiat. At illi primū quidē non audebant hoc facere, impiū facinus ducētes, hominē hospitem, qui uitā suā fidei concessidisset, in tam manifestū exitium mittere. tandem urgēte periculo & nauim tantum non mergente, partim prophetæ autoritate, partim suo pte metu cōpuli, in mare eum proieciunt. Et tempestas quidem sedata est, Ionam aut fertur à ceto deuorātū post triduum in Euxinum pontū reuomitum, uiuum & toto corpore illæsum. ubi impetrata à deo erratorū uenia, ad Nini urbem pfectus est. & cū in loco unde exaudiri poterat cōstitisset, prædicauit q paulo post amissuri essent imperiū Asiæ: & cū hoc dicto abiit. Hec de eo sic retulimus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboamus aut exactis feliciter in suo principatu x l annis mortuus apud Samariā sepeliť, Zacharia filio successore. Ozias itē successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisq; rebus solers & industrius. is suscepta expeditiōe in Palæstinos, prælio uictor urbes eorū uicepit, Gittam & Iamniā, & earū moenia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Aegypto uicinos: & cōdita urbe ad mare rubrū, præsiđiū in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributoq; genti præfinito, & omnib. locis usq; ad Aegypti terminos in potestatē suā redactis, in posterū ad curam urbis se cōtulit. quicquid enim mōeniū uel uetustate labefactum erat, uel superiorū regum incuria, totū instaurauit: atq; eam etiam partē, quam Israhitarū rex Amasia patre huius capto diruerat, quando urbē uictor ingressus est. his addidit non paucas turres centū quinquaginta cubitorū altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæ ductus quoq; nō paucos exstruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudū infinitam penē multitudinem, q regio esset apta pascuis. cumq; admodū esset agriculturæ studiosus, terrā uarijs arborū ceterarumq; plantarū generib. excoluit. habuit præterea selectorū militū trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni uiri generosi & inuictorobore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitū phalangis ordinē struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnāda oppida, quib. uel saxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia instrumēta his similia. Dumq; in his studijs & paratibus uersatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalē illam ac sempiternam cōepit nō magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruans, ita ut ad paternā impietatem uideretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorē & perpetuos successus in rebus maximis moderatē ferre nesciret. Et cū uenisset sollemnis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingres-

4. Re. 14. 15

sus templū ad aureū altare deo suffitū facturū astitit. Accurrit eò mox Azarias pōtifex octuaginta sacerdotū glōbō stipatus, & regē compescuit, uociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotib. datū suffire, qui sint ex Aronis genere. iubebatq; ut exiret, & deū talibus factis prouocare ad irā desineret. Tum rex cōmotus mortē illis ni quiescerēt minatus est: & ecce tibi terra uehementer concutit, fissioq; superne tēplo radius solis os regis improbū ferit, quod euestigio lepra cōtactū est. accessit huic & aliud prodigium, qd eodē terramotu ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidiū montis ad occidentē uergentis reuulsum, & per quatuor stadia uolutū, obiectu demū orientalis montis cōstitit, obstructa uia publica; et oppressis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò postq̃ in facie regis lepram animaduērunt, diuinitus inflīctam ei plagam indicauerunt, & ut tanq̃ pollutus & impuratus urbe cederet admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruit, superbiz cum impietate coniunctz tam miserabili pōcna mulctatus. & cū aliquandiu priuatus extra urbē uixisset, filio Iothamo rempub. administrante, mōrore tandē cōfectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secūdo, sepultusq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarū autem rex Zacharias Hieroboami filius uix sexto regni mēse exacto, ab uno ē suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui occupata uacua Zachariæ cāde regia, trigesima post die male partū regnū male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tēpus apud Thapsam urbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnib. copijs propere uenit Samariam, & prælio uictū Selesmū interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu uictore profectus est. oppidani uerò obfirmatis portis noluerunt regē admittere, at ille ut in defectores sēuies totum circūquāq; agrū uastauit, & postremo urbem quoq; uī cepit: & qd esset Thapsensibus infensus, omnes ferro cōfecit, ne teneræ quidē ætati parcens, & nihil sibi ad extremā crudelitātē reliquū faciens. quæ enim ne in barbaros quidē deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis p̃fuit. petitus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, nō ausus est cū eo in certamen descendere, sed pactus m. talētis argēti, mature se ab ea uexatiōe redemit. hāc summā Manaemo popul⁹ cōtulit, exactis l. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samariæ sepultus est, Phaccia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis, duob. tm̃ annis regnauit. quib. exactis in cōuiuio cū amicis trucidatus est, insidijs Phacciæ tribuni, q. Romeliæ fuit filius. obtinuit aut hic Phaccias principatū annis x. x. dubiū impius magis an iniustus. Huius tempore Theglaphalassar Assyriorū rex Israelitas aggressus, subacta Galadica regiōe, & quicqd trans Iordanē colitur, uicinaq; Galilæa, & Cydida, & Asora, colonos abstractos in suū regnū traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porro Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorū regia, natus matre urbani generis nomine Ierasa. Huic regi nulla uirtus defuit, erga deū pio, iusto erga homines, & reipub. studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sartiendū curauit. in tēplo uestibulū refecit & porticus. mōnium partē labantē restituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmuniuit.

Ammani-

Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talēta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantūq; regnū auxit, ut tam domi felix esset, q̄ foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorū & Nini subuersiōe hęc uerba uaticinatus est. Ecce Niniue piscina aquarū fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentq; , state, state, eripite aurū, eripite argentū. & nemo ualeat. mallent enim uitā seruare q̄ facultates. occupabit em eos graue dissidiū, & lamētatio, & dissolutio membrorū, & facies eorū præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domiciliū leonū, & mater catulorum leoninorū? Dicit tibi Niniue dñs: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mūdo imperitabūt. & alia multa de Niniue in hanc sententiā prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus uideri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum c x v. Et de his quidem hætenus.

Rasē Damascenorū rege Hierosolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. Cap. XII

IOthamus autē ē uiuis abiit ætatis anno x l i. cū regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnū ad Achazen eius filiū hæreditario iure peruenit, qui erga deū impijssimus omniū, & patriarū legum desertor, ad imitationē Israeliticorū regū se cōtulit, aras Hierosolymis erigēs, & in eis idolis sacrificans, quib. etiā propriū filiū holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarū, bello aggrediuntur: erant enim amici & socij: & compulsū Hierosolyma multum diuq; frustra oppugnauerunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syriæ rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorū coloniā eō deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abijisse domum, putans se Israelitarū rege non inferiore uiribus, eduxit contra eum copias. & cū irato deo cōmisisset præliū, propter tot impia facinora uictus est. centū em & uiginti millia tūc ceciderūt de Hierosolymitarū exercitu. In eodē prælio Zacharias supremus dux Israelitarū cū Amia filio Achazæ congressus, superatū occidit, & pari modo Ericam prætorianorū præfectū adeptus interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarū ducē uiuum in potestatē suā redegit. magnū præterea captiuorū utriusq; sexus numerū ē Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas autē quidam qui in ea urbe per id tempus propheta erat, occurrēs illis ante moenia, magna uoce hanc uictoriā nō ipsorū uirtute partam asseuerabat, sed q̄ deus regi Achazæ irasceretur. incusabatq; eos q̄ non contenti præsentī felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica cōsanguineos suos captiuos abducere: & suadebat ut hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, deū ab illis pœnas exacturū. post hanc admonitiōē Israelitæ in concionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exsurgens autē quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cū alijs tribus, negabāt se pas-

Ioseph.

y 2 furos

furos ut ciues sui captiuos in urbē introducerēt, ne fortē omnes ex quo diuina ultio perderet. satis esse präteritorū peccatorū, in quæ propheta clament, etiam si nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permiserunt illos, quicquid uellēt, arbitrato suo agere. Tum prædicti uiri assumptos captiuos exemerūt uinculis, & curatis eorū corporibus, adiutos uiatico remiserūt domū incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerūt eos usq; Hierichuntē & ulterius, cumq; nō longe abessent à Hierosolymis, repeterūt Samariam.

Assyriorum rex ut expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis. Cap. XIII

4. Re. 16. 17

Chazes autē rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorū regem Thieglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Israelitas & Damascenos atq; Syros, magnā pecuniam illi pollicēs, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxiliū Achazæ profectus est, & uastata Syria, expugnataque Damasco, Rasem quoq; regem occidit. Damascenos uero in superiorē Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorū gentes in agrū Damascenum reposuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos cōprehendit. Post Syros ad hunc modū tractatos, rex Achazes sublato quantū erat auri & argenti in regijs thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc secū deferens uenit Damascū, & sicut antē pactus fuerat, omnia regi Assyriorū tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma. Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorū tamen deos colere nō desineret, sed in eorū ceremonijs, tanquā uictoriam inde sibi pollicens, pietatē collocare pergeret. post cladem uero acceptā, Assyriorū uenerari coepit numina, quiduis potius adoraturus, q̃ uerum & à maioribus acceptū deum, cuius indignatione ut tum uinceret factum est. In tantum autē religionis contemptum prolapsus est, ut spoliatū prius donarijs templū clauderet, ne illud solennibus sacrificijs honorare liceret. post has insanas impietates tandē moritur, cum uixisset annos trigintasex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezecia filia. Quo tempore etiā Phaceias Israelitarū regnum cum uita amisit, cæsus per insidias cuiusdā ex charioribus sibi aulicis, cui nomē Oseas, qui cum regnū scelere quæsītū per annos 1 x obtineret, uir fuit pessimus, nihil pietatis deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorū rex Salmanassar, & quia deū non habebat propitiū, destitutū eius auxilio facile subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autē anno regni huius Oseæ Ezecias Hierosolymis regnū adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius, is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullā magis necessariā uel utilem tam sibi quā subditis curā existimauit, q̃ religiōis ac diuini cultus. quamobrē aduocata populi & sacerdotum leuitarumq; concione, sic fertur ad eos uerba fecisse. Ne ipsi quidem ignoratis quod ppter peccata patris mei, & nō redditos deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremā dementiam passi estis uobis psuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidē uestro malo didicistis q̃ pñciosā res sit impietas, hortor ut illa obliuioni

uioni tradita purificetis uos à præteritis pollutiõibus unà cum sacerdotibus & Leuitis, ac tum demũ conuenientes aperiatis templũ, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinũ honorẽ & reuerentiam restituat. hoc enim pacto placatũ deum & propitiũ habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes templũ aperiũt, & eiectis inde inquinamẽtis, adornatisq; sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uerò dimissis per totã ditãionẽ suam nuncijs, populũ Hierosolyma ad Azymorum celebritatẽ conuocat multo iam tẽpore intermissam propter impiam superiorũ regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis cõsuetis superstitionibus ad priscam illam pietatem & ueri dei cultũ redirent. Se em̃ illis permissurũ ut Hierosolyma uenientes azymorum festum unà cum suis ciuib; celebrent. Hęc autem se suadere non ut suũ negotiũ ageret, sed ipsorum utilitatis gratia, quos beatos fore, si huic cõsilio paruerint. Israelitę uero audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentẽ nõ adhibuerunt, ut eos ludibrio habuerint, & prophetas quoq; eodem cohortantes, & præmonẽtes quantæ calamitates instarent ni mature ad pietatẽ redirent, respuerint: quos postremo cõprehensos necauerunt. nec his facinorib; contenti ad peiora etiã sunt prolapsi, ita ut non prius desisterent, quàm ob extremã impietatẽ deus ultor in potestatẽ hostium eos tradidit, sicut suo loco dicitur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atq; Isacharis prophetarũ monitis parentes ad pietatem sunt cõuersi, atq; hi omnes Hierosolyma ad Ezechiam confluxerũt, ut deũ adorarent. Postquam aut ea multitudo conuenit, rex ascensõ templo unà cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem, & totidem arietes, paremq; hircorũ numerum. & cum primũ manus in capita uictimarum imposuissent tam rex quàm principes, sacerdotibus maclandas reliquerunt. illi uero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarũ corona circumstante cum instrumentis musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos psallere docuerat. reliqui uero sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciẽ prostrati deum adorabant. post hęc sacrificauit boues septuaginta, arietes c, agnos c c, populo uero ad epulũ largitus est boues D c, & reliqui pecoris tria millia. Cũq; omnia rite sacerdotes perfecissent, rex lætus epulabatur cũ populo, agentes deo gratias. Instante uero azymorũ festo, paschale sacrum facientes, alias deinceps uictimas maclabant per continuos dies septem. populo etiã præter eum numerũ quem ipsi maclauerunt, taurorũ duo millia. pecorũ septem millia rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ullum festum tam magnifice est celebratum à Solomonis temporib; in eum usq; diem, peracto festo urbẽ egressi totam regionẽ lustrauerunt, ipsa quoq; Hierosolyma ab omni idolorũ spurcicie munda reddiderũt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri mandauit, & sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuum, ut possent esse circa diuinũ cultũ assidui. Quo factũ est ut populus omne genus fructuũ conferret Leuitis & sacerdotibus: rex uero horum apothecas & promptuaria condidit, unde singulis partes distribuerent cum uxoribus & liberis, atque in hunc modum pristinus cultus restitutus est. His

ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit, & parta uictoria omnes eorū urbes à Gitta usq; Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denūciat, omnem eius regionem se subiugaturū, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias uero minas eius non magni fecit, fretus deo suaq; pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israelitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIII.

XV
4. Reg. 17

Almanasar autem Assyriorū rex cōperto quòd Israelitarū rex mississet clām legationem ad Soam Aegyptiorum regem, inuitās eum ad societatem contra ipsum ineundām, iratus duxit exercitum contra Samariam; anno Osæ regni septimo, & nō receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem ui cepit, anno eiusdem regis nono, Ezeciae uero Hierosolymorum regis anno septimo: extinctoq; funditus Israelitarum imperio, populū traduxit in Mediam & Persidem, cum quo etiam Osas rex uiuus captus est. Deinde migrare iussā quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominat, sedes ei designauit in agro Samariæ, cæteraq; Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum Aegyptum egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingētis. post defectionem uero à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua supra diximus annis CXL. mensibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neq; legi subditi esse uoluerunt, neq; prophetas audire, prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatē, ni ab impietate desisterent. omniū autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplū ad eandem iniquitatē pertracto, indignationem celestis numinis eis conciliauit, & ipse quoq; meritas pœnas non effugit. Porro Assyriorū rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorū annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrū regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorū annalibus in græcam linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Gittæos cum classe eò profectus sub imperium suū retraxit. contra quos misso exercitu Assyriorū rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copijs domū reuersus est. paulo post Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Assyriorū regem defecerunt: & cum soli Tyrij facere eius imperata detractarent, reuersus est contra eos cū sexaginta nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiā octingentis remigibus. Quibus occurrētes Tyrij cū duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerūt, quo facinore nō mediocrē rei naualis gloriam sibi cōparauerunt. Reuertens aut rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberēt: quod cū per cōtinuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inueniunt. Cæterum

terum noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, & à Perfidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti, cum quinq; gentiū essent, totidem deos patrios secū attulerunt, quos ritu suo colentes deū maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim seua pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, ut deū maximū colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. missis igitur ad regē Assyrium legatis, petierunt ut sacerdotes aliquot e captiuis Israelitis ad eos remitteret. quo facto legem & dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum coeperunt colere: moxq; cessauit pestilentia: permanentque nunc quoq; in ea religione, Chuthæi uocati Hebræis, Græcis uero Samaritæ. qui pro præsentī semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis coniunctos. quando uero in reb. aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longe remotis gentibus ad ea loca uenerint: de quò aliàs dicitur opportunius.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER DECIMVS.

Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechie regis oppugnatio. Cap. I

EZECIAE duarum tribuū regis anno quartodecimo Senacheribus Assyriorum rex cum instructissimo exercitu eū aggressus est, omnesq; urbes uicē cepit quotquot sunt in Iudæa tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cum ad illū uenit legatio, imperata facturū, & tributa soluturū promittēs. Senacheribus uero auditis legatis decreuit omisso bello postulata regis admittere, & pollicitus est, si argenti talēta trecenta, auri triginta acceperet, pacatum se abiturū, iureiurando interposito quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus hoste remoto posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copijs contra Aegyptios & Aethiopes, Rapsacem ducē cum duobus alijs ad continuandū Hierosolymitanum bellū reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. ut uero admoto moenibus exercitu castrametati sunt, per nuncium postulauerunt, ut Ezechias ad se prodiret in colloquium. ille quòd sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimum procuratorem, & Somnæum, & Ioachum à cōmentarijs. hi cum prodijissent, ante duces cōstitērunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus scire uult, quo fretus dominū suū refugiat, & obedire nolens exercitū in urbē non recipiat. an fortē Aegyptijs,

4. Reg. 18

sperans ab illis posse exercitū regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, quā non solū nō sustinetur, sed lapsus etiā manū transfigitur. Scire autem eum oportere, quōd non sine dei uoluntate facta sit hęc expeditio, qui sicut ante de Israelitis uictoriam dedit, ita nunc quoq; Ezeciam cum suis subditis Assyriorum armis uelit succūbere. Hęc Rhaphace Hebraice dicēte, cuius linguę peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consterneretur, rogauit eum ut loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiā uoce Hebraice respōdit: debere eos audire mandata regis, & quod in rem ipsorū sit, deditionē facere. Satis, inquit, scio quōd uos & uester rex populū uana spe seducētes, ut resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis uos posse exercitū nostrum à mœnibus repellere, promptus sum uos duobus equorū millibus instruere: uos dātis totidē sessoribus uires uestras ostēdite. sed nō potestis dare quos nō habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos possunt uel inuitos ui capere? maxime cū spontanea deditio tuta sit: contrā cum sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hęc cum audissent ex duce tam legati q̃ populus, ad regē etiā perlata sunt. Ille percussus habitū regalem exiit, & saccum indutus humili specie, ut mos est patrius, in faciem procidens deo supplicat, ut cum alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiā ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni salute precibus deū sollicitet ac sacrificijs, ut frangens nimias spes hostiū, misereatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo iussit regem atq; amicos bono esse animo, prædicens hostē sine prælio uictū discessurū cum ignominia, & positurū feroces animos. deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoq; Senacheribū non succedente expeditione Aegyptiaca domū reuersum, ferro esse interiturū. Fortē autē acciderat ut eodē tempore uenirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quōd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; internecionē omnibus, nisi spōte patefactis portis exercitū intra Hierosolyma reciperent. Has lectas cōtempnit propter fiduciam quam in deo collocauerat, & epistolam cōplicitam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quibus urbis salus deo commendata est, Esaias exoratū esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere timentes neminem. Procedente autē tempore Assyriorum rex frustrari suos conatus uidens infectis rebus redijt ex causa tali. Multū temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; aggerem penē mœnibus æquauerat, & uidebatur assultum propediem factururus, cum audiuit aduentare Tharsicem regem Aethiopū, Aegyptijs laturū suppetias, & per desertū copias ducere, ut improuisus adoriat Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum suis abiit. Herodotus autē hunc contra Vulcani sacerdotem bellū gessisse dicit, nimirum quōd idem & rex esset & sacerdos.

11 Oppugnans, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Aegyptius implorauit opem sui numinis: quod exoratum magnum Arabi in+ commo-

commodum attulit. nam & in hoc errat quod pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte muriū uis tanta extitit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitū abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quod apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestauerit, his uerbis narrat.

Quod Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & quod rex eorum domum reuersus filiorum insidijs periit. Cap. II

Enacheribus aut ab Aegyptiaco bello reuertēs offendit ibi exercitū, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletū, prima nocte posteaquam urbē oppugnare coeperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copijs sollicitus, maximis itineribus in regnū suū contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorū ē filijs suis, Adramelechi & Sennari, uitam amisit, occisus in ipso templo Araſci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidiū à popularibus pulsus, & in Armeniam fugientibus, Assarachodas minor filius in regnum successit. Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquādiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. Cap. III

Ezecias aut præter omnem opinionē liberatus periculo, uota pro incolumitate deo persoluit, quandoquidem manifestū erat huius solius ope hostem partim peste deletū, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absteritum. Dumq; totus circa dei cultū occupatur, paulo post in grauem morbū incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus. nec tam uitæ periculum angebat regem, quàm q̄ sine liberis decedēte generis successio in eo deficere uidebatur, & regnū sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimū confectus, supplex cum lacrymis deum rogauit, ut tantisper differretur uitę terminus, donec procrearet sobolem, ne uenondū factus pater eximeretur numero uiuentiū. Misertus aut deus, idq; eo libentius quod non sibi doleret regni uoluptates adimi, sed successorē tantū germanū principatus quæreret, missō ad eum propheta Esaia, iussit nuntiari quod post triduum morbū euaderet: & superuiuens annos quindecim, nō nisi relicto hærede filio decederet. Hæc cū propheta ita ut iussus erat ad regē perferret, ob magnitudinē morbi & inopinatū nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulat, ut certo posset credere, missum illū ad se à deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse uidentur, eorū solet hoc pacto cōfirmari ueritas. Et rogante propheta quod nam signū exhiberi sibi posset, uoluit ut quando umbra in suo solario iam ad decimā lineā processerat, per totidē lineas reuerti eam faceret. Et cū deus hoc dedisset, pphetæ precibus, uiso ita ut uoluit tā insigni prodigio, cōfestim recepta sanitate ad templū ascēdit, & adorato deo uota persoluit. Circa eadē ferme tēpora imperiū Assyriorū per Medos dissolui cōtiguit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autē rex Baladas missis ad Ezechiam legatis cū muneribus, inuitauit eū ad societatem

tem

tem & amicitia. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiā ostēdit, & apparatus armorū, & quicquid preciosum auro constabat ac gemmis: atq; ita cū donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatusq; quānam essent qui uenerant: ait ē Babylone missos à rege uenisse: ostēdisseq; se illis omnia, ut uisis diuitijs colligētes ex his ipsius potentiā, regi suo renūciare possent certius. tum propheta respondēs: Scito, inquit, q̄ hāc diuitiā paulo post transferent in Babyloniā, & posteri tui uirilitate amissa eunuchi seruient regi Babylonio. Hāc enim prādicat dñs. Ezechias cōtristatus hac prēdictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatē non incidere, sed quando aliter uisum sit deo, precari ut saltem ipse possit in pace quod reliquū uitæ exigere. Huius quoq; Baladæ Babyloniōrū regis Berosus meminit. Cāterū propheta hic cum esset diuinus, & usq; ad miraculū ueridicus, certus se nihil à uero alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitudo eorū posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij prāterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit, totū illorū respondet oraculis. sed hos alias singillatim percēsebimus. Ezechias porrò cum quantū iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum uitæ quārtū & quinquagesimum, regni uero nonum & uigesimum.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniōrum rege captus post aliquantum temporis ab eo rursus in regnum suum restituitur. Cap. IIII

4. Reg. 21

Vius successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omisis paternis studijs contrariū uitæ institutū tenuit, nullam impietatem prātermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarū imitans, quos deus propter peccata perdidit. ausus est etiam scelestus templū dei profanare, atq; adeo totā urbem & reliquā ditiorē quā late patuit. Exorsus enim à dei cōtemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cēdibus, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens. nam & ex horū numero per singulas dies aliquē afficiebat supplicio, ut Hierosolyma inundarent sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus deus ad iracundiā, mittebat unū post aliū prophetam ad regem simul atq; populū, per quos easdem illis cōminabatur calamitates, quas propter contemptū religionis fratres ipsorū Israelitæ aliquāto ante perpessi fuerant. At illi nolētes fidē habere illorū sermonibus, per quos moniti si paruissent imminētia mala uitare poterant, re tandē ueritatē eorū experti sunt.

V Cum enim in eisdē perseuerarēt moribus, hostē illis deus immisit regem Chaldæorū & Babyloniæ. is missō in Iudæam exercitu, regionē totā depulatus, Manassem quoq; dolo interceptū & abductum, perpetuo poenæ habuit obnoxiiū. Tum demū miser malo suo doctus admissā culpā agnouit, & ut hostē humanū ac clementē experiretur, à deo precib. petijt. Nec deus se prābuit inexorabilē, sed misertus exaudiit supplicē: quem post aliquantum temporis spatiū Babyloniū domū remissum in pristinū principatum restituit. Cāterū clemētia uictoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorū peccatorū etiam memoriam, mutatis morib. totus conuersus ad religionis studia. Nam & urbem lustrauit, & templū consecrauit denuo: & in reliquū totus fuit in eo ut gratitudinē deo posset approbare

bare, et quoad uiueret eius retinere beneuolentiā. Idē facere populū quoque docuit, memor in quale incidisset infortuniū ob perperā administratā rempub. Adornato etiā altari, ex præscripto Moyſis ſolēnes obtulit ſup eo uiſſimas. Reſtitutis in ueterē ſtatū religionis ritibus, ad munienda Hieroſolyma curā tranſtulit, ita ut reparatis antiquis mœnib. noua illis circūdaret, & turres excitaret altiſſimas, ſuburbanasq; arces cū alijs neceſſarijs tum in primis cōmeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus eſt, ut ex quo deū colere cœpit, toto uitæ tēpore prædicatus ſit beatiſſimus. Cūq; uixiſſet annos Lxvii. in uiuis eſſe deſijt, exactis in regno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus eſt in hortis proprijs: regnū excepit Amos filius, natus matre Emalſema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus iuuenilia ſui patris opera, & à ſimilibus nō abſtinens facinoribus, mature dedit poenas, domi à ſuis oppreſſus familiaribus uix dū exacto anno uitæ quarto & uigeſimo, regni uero ſecūdo. In eius interfectores animaduertit populus, ipſum in paternū monumentū intulit, & regnum eius filio Ioſiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

De Ioſiæ rege. Cap. V

Vius mater fuit ex oppido Boſcetha, Ieda nomine, ipſe indole optima, & ad uirtutē natus, Dauide rege exēplari & regula totius uitæ ſibi propoſito. quamprimū enim duodecimū annū ætatis at tigit, egregiū edidit pietatis ac iuſtitie ſpecimē. Autor em̄ fuit populo, ut abiectis erroribus, & relicta de falſo creditis dijs perſuaſiōe, cōferret ſe ad cultū patrij numinis. Et retractatis maiorū ſuorū inſtitutis, quicqd peccatū eſſet corripuit, tam prudēter adhibitis remedijs, q̄ ſi eſſet ætate maturiſſima. quæ uero decēter ſe habere inuenit, immota ſeruauit, & imitatus eſt. Hæc autē faciebat tū per innatā ſapientiā, tum etiā ſeniorū monitis & cōſilijs. Sequendo enim legū ductū in ordinanda repub. & cultu diuini numinis aberrare nō potuit, à quib. recedētes priores aliquot reges ſeipſos perdidērant. Itaq; obeundo tam urbem q̄ regionē totam, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria quę eis à maiorib. cōſecrata fuerant, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à uana opinatiōe ad uerū dei cultū conuertit: & conſueta holocautomata cæteraq; ſacrificia ſup altare obtulit. Cōſtituit etiā certos magiſtratus, & morū cēſores, qui priuatā quoq; negotia ſic diſponerēt, ut in omnib. non minorē iuſtitie q̄ uitæ ipſius rationem haberent. dimiſſis deinde per totam ſuam ditionē nuncijs iuſſit ut quicunq; uellēt cōferret aurū & argentū in reparationē templi, idq; ſuo quiſq; arbitrato, ut nemo grauaret: & allatis pecunijs curam ſumptuū in templum factum tectū præſtandū cōmiſit Amaſi præfecto urbis, & Saphani ſcribæ, & Ioathæ cōmentarienſi, & pōtifici Eliaciæ. qui omiſſis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & ſuppeditatis omnibus rebus ad reparationē neceſſarijs, incūbebant operi: atq; ita inſtauratū eſt templū, & ipſum regie pietatis argumentū futurū. Anno deinde regni ſui xvi. iuſſit Eliaciam pōtificem pecunia quæ inſtaurationi ſuperfuit in maſſas cōflata crateras inde & libatoria phialasq; ad miniſteria tēpli cōficere: præterea quicquid auri argentiue in theſauris eſſet, id quoq; prolatū in eodē uſus cōuertere: pōtifex autē dum promit aurū, fortē incidit in ſacros libros Moyſis in tēplo reſpoſitos: eos pro
latos

4. Reg. 22

latos dedit scribæ Saphani. qui cum eos perlegisset, regē adiit, & quæ impressisset omnia facta indicauit. præterea libros recēs inuētos ei legit. Quæ lectio ne audita rex scidit sibi uestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliacia pōtifice, misit eos ad prophetissam Oldam, uxore Sallumi, uiri clari ac nobilis, ut persuaderēt ei deū placare, & propitiū genti suæ reddere. timendū em̄ esse ne ppter neglectas à maiorib. leges Moyſis graues casus immineant, ne ue eiecti patrio solo in externis regionib. destituti omnibus cōmodis misere uitam finiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renunciari, q̄ deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: ut populus eijciatur proprijs sedibus, & omnibus præsentibus cōmodis propter nō seruatas leges mulctetur: quandoquidem concesso ad resipiscendū tanto tēporis spacio, ne prophetarū quidē hortatibus ad saniorē mentē reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretū id mutari nō posse, ut ipso euētū discant esse deū, & in prophetarū eius prædictionib. nihil inesse mendacij, quibus certā suam uoluntatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatē regis dilaturū deū aliquantisper imminētem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam antē mala in populū missurū. Hoc mulieris uaticiniū regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nuncijs, iussit Hierosolyma conuenire sacerdotes ac leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cum congregati essent omnes, primū eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramentū adegit uniuersos ad cultū diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno cōsensu facturos se receperunt. moxq; sacra faciētes & mactantes uictimas deū precabant ut propitijs adesse dignaret. Postremo iussit pontificē, si quod uas in tēplo superesset à maioribus dicatū idolorū externorū usui, ut inde eijceretur: & cum nō pauca essent collecta, omnib. incensis cinerem eorū dispersit. deniq; sacerdotes idolorū à genere Aronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregre, & quicqd per totā regionē in honorē externorū numinū à Hieroboamo dedicatū inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarū super altare, qd̄ primus Hieroboamus exstruxerat, cōbussit: sicut superius diximus, iam tum cū super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse prophetam, & in p̄sentia totius populi prænūciasse, q̄ unus ex Davidis progenie, nō mine Iosias, hoc esset factururus: cuius prædictionis euētus post annos trecentos sexagintaunū secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, q̄ captiuitatē & seruitutē Assyriorū euitauerant, eisq; persuasit ut omiſsis impijs actionibus, & religionib. externis, deū maximū ritu patrio colerēt, eiq; soli adhererent. nec hoc cōtentus oppidatim ac uicatim per domos scrutatus est, ne qd suspectū intus delitesceret. quadrigas etiā solis, quas superiores reges in uestibulo tēpli cōsecrauerant, & si qd aliud diuinis honorib. uulguſ imperitus dignabat, de medio sustulit. Cæterū lustrata ad hunc modū regione uniuersa, populū Hierosolyma cōuocauit ad celebrandū festū azymorū, quod dicitur pascha: deditq; populo ad epulū de suo triginta hædorū & agnorū millia, & boum tria millia. principes quoq; sacerdotū contulerūt sacerdotib. ad idem festū agnorū duo millia, & sexcentos: & similiter leuitis eorū primarijs dederunt

dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cumq; tanta esset uicti-
marum copia, immolabantur omnes iuxta leges Moyſis, ſacerdotib. ei curæ
præpoſitis, & exemplo ſuo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samue-
lis prophetæ temporibus in eam uſq; diem nulla talis feſtiuitas celebrata fue-
rit, cauſa eſt quia tum omnia iuxta præſcripta legum & antiquas conſuetudi-
nes peragebant. Poſt hæc Iofias cum pace, diuitijs & gloria floruiſſet, uitæ VI
finem habuit huiuſmodi.

Necho rege Aegypti contra Babylonis per Iudæam exercitum ducere uolente,
Iofias uetare conatus prælio uictus occiditur. Cap. VI

NEchaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratē
duxit contra Medos & Babylonios qui Aſſyriorum imperiū euer-
terant, uolens ſibi Aſiæ regnum quærere. Cumq; proceſſiſſet uſq;
Menden oppidum ditionis Iofia, oppoſuit ſe ei, uetans per ſui iuris regionē
iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore miſſo, ait ſe non illum
petere bello, ſed ad Euphratem properare. nō eſſe ſibi imponendam neceſſi-
tatem præter propoſitum cum obſtante dimicandi. Iofias autem uerbis Ae-
gyptij nihil mouebatur, ſed perſeuerabat in ea ſententia, ut per ſuam ditionē
uolenti ducere tranſitū pernegaret, ſato opinor ad hanc arrogantiam urgente
homine, ut occaſionem aduerſus eum inueniret. Dum enim aciem inſtruēs
curru ab uno cornu ad alterū uehitur, Aegyptius quidā ſagitta ic̄to bellandi
ſtudiū exemit. ſaucius enim & cruciatū non ferēs, iuſſo exercitu deſlectere,
Hierofolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere eſt mortuus. Sepultus eſt magni-
fico ſuaere in monumentis paternis, cum uixiſſet annos triginta nouem, re-
gnaviſſet trigintaunum. Luxit eum populus multis diebus lamentis, & triliitia
mortem eius proſequens. Hieremias etiam epicedium ei ſcripſit lugubri car-
mine, quod nunc quoq; exſtare uidemus. hic propheta & inſtanti urbem ca-
ptiuitatem Babyloniam, & noſtri etiam ſeculi clades prædictas mandauit li-
teris. Nec ſolus ille hæc uaticinatus eſt multitudini, ſed & ppheta Hiezeciel,
qui primus duos libros hoc argumento ſcriptos reliquit. erant aut̄ hi duo ſa-
cerdotalis generis. quorum Hieremias uixit Hierofolymis, ab anno decimo
tertio regni Iofia uſq; dum templū unā cum urbe eſt dirutū: cuius ſuo loco
mentionē faciemus. Porro mortuo quēadmodū diximus Iofia, regnū ſuſce-
pit filius eius Ioazus, anno ætatis uigeſimo tertio, regiā habēs Hierofolymis.
Hic matre natus Amethala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegy- VII
ptiorū rex à bello reuertens acceſſitū ad ſe in urbem Syriæ Samathā uinxit,
& fratri eius ſeniori, eodē patre nato, Eliacimo nomine regnū tradidit, Ioaci-
mi nomine prius illi indito. regioni uero eius centū argenti talentorū tribu-
tum impoſuit, & unius talēti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazū ſe-
cum in Aegyptū abduxit, ubi mortuus eſt cum regnaſſet mēſes tres, dies de-
cem. Mater aut̄ Ioacimi uocata eſt Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quo-
que malitioſo fuit ingenio, nec erga deum pius, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadēs Syriā Ioacimū ad amicitia & ſocietate ſuā pertraxit. Ca. VII

ANno aut̄ quarto ex quo is regnare incepit, quidā Nabuchodono-
ſorus apud Babylonē regno potitus cum inſtructiſſimo exercitu
Carchabeſam ad Euphratē ſitam petijt, bellū inferens Aegyptio

Iofeph.

z Nechao

Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, nō contēpsit hostem, sed cum ualidis & numerosis copijs ad Euphratem ei se opposuit. & collatis signis cū eo cōgressus amissis multis millibus coactus est cedere: Babylonius aut superato Euphrate, totam Syriam Pelusium usq; subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi uero octauo, Babylonij Iudæis bellū inferunt magnis uiribus, dira
 4. Reg. 24 minantes ni tributa pendant quemadmodū reliqui Syriæ habitatores. At ille timore suadente pacē mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa
 VIII persoluit. Inductus deinde ad uanas spes rumoribus expeditionis Aegyptiorū contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est: nam Aegyptij bellum instaurare nō ausi sunt: id quod propheta Hieremias quotidianis monitis prędicere nō destitit, frustra eos spem in Aegyptiorū pręsidio ponere. Imminere enim urbi certā subuersionē à Babylonijs, & Ioacimo regi captiuitatē. Sed hæc uaticinia quōd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam uulgi quā proceres contemptim hæc audiebant, & irati male ominanti, prophetam apud regem accusabant, deposcētes eum ad supplicium. Delata demum re ad regium senatum, maxima pars ut impro uida calculis suis eum damnauit. pauci uero quidam sapiētiores ē regia prophetam dimiserunt, autoresq; fuerunt etiā alijs ne in eum sēuire pergerēt. Adducebantq; rationē, non hunc solum mala urbi prędicere, sed & Michęā antē talia prędixisse, & multos alios, quorū nemo à sui temporis regibus aliquid esset passus, sed omnes ut dei uates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt ut reuocatis suffragijs propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnib. suis prophetijs, ieiunanti populo & in templum congregato, nono mēse quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & urbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librū adimunt, simulq; iubent tam ipsum quā eius scribam Baruchum ē medio secedere, ut omnes lateat ubi sint: librum uero ad regem pertulerunt. qui pręsentibus amicis iussit scribam librū sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectū in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturus supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursus Aegyptiorū rebus studentem interfecit, & Ioacimū eius filium pro eo regem constituit. Cap. VIII

NOn multo pōst uenientem cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus prophetæ prędictionibus. quōd enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ unā cum ipso rege interfecit: quem etiam insepultum extra moenia iussit proijci: & pro eo Ioacimum filium regem urbis & regionis constituit. eorum uerō qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeiel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui uiuit annos triginta sex, regnauit undecim. Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

Baby-

Babylonius mutata sententia Ioachimū obsidet, deditumq; ultro captiuū
Babyloniam abducit. Cap. IX

Babylonium autem regem statim dedisse regnum Ioachimo poeni- IX
tuit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regione 4. Reg. 25
ad defectionem perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eū
obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantē pro-
pter se urbem despiciere: sed matrem & cognatos missis à rege ducibus tradi-
dit obsides, iūcto in hoc cum eis foedere, quod nec urbi mali aliquid inferrēt,
nec ciuibus. Sed tum quoq; ne per integrū quidem annum fides seruata est,
Babylonio rege uiolante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut om-
nem iuuentutem captiuam ex urbe abducerent, & quicquid inesset artifi-
cum, & uinctos ad se adducerent. fuerūtq; hi omnes decem millia numero,
& octingenti triginta duo; & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à re-
ge in custodia sunt habiti:

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur. Cap. X

Pro Ioachimo autē Sedeciam eius patruū regem constituit, iureiu-
rando astrictum quod nihil in ea regione esset nouaturus, nec
iuuaturus Aegyptios: is erat annorū uiginti & unius cum princi-
pātum acciperet, natus eadē matre qua frater Ioacimus, sed iusti-
ac decori negligēs, ut qui æquales quoq; circa se haberet impios. quin & to-
tus populus in eandē solutus est licentiam. Quamobrē sæpenumero Hiere-
mias propheta illū adiit, obtestans ut omīssis impietatibus iustitiæ curā gere-
ret: ne uel aut ducibus mentē adhiberet, q̄ essent mali pleriq; aut falsis pro-
phetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturū am-
plius urbem Babyloniū, uincendumq; bello petitū ab Aegyptijs. hæc enim
nō uere dici, nec euentura esse unquā. Sedecias uero tātis per dum audiebat
prophetam, agnoscebat eum uera dicere, & in rem suam esse si illi fidem ad-
hibeat: sed per amicos rursus deprauabatur, & abducebat à prophetæ con-
silijs in diuersum quocūq; uellent. Sed & apud Babylone Iezeciel eodē tem-
pore uastationē templi prædicebat, eamq; prædictionē etiam Hierosolyma
transmisit. quibus uaticinijs Sedecias hac potissimū de causa noluit credere.
In ceteris enim omnibus inter se concinebant, q̄ & urbs ui capietur, & Sede-
cias ipse captiuus abducetur. in hoc uero discrepare uidebat Iezeciel, quod
negaret Sedeciam uisurū Babylone, cum Hieremias asseueraret omnino fu-
turum ut captiuū eum Babyloniū rex secū abduceret. quare cū hic diuersa
dicere eos uideret, ne illa quidē uera putabat in quibus consentirent: etiam si
euentus omnia uera fuisse cōprobauit, sicut aliās opportunius dicet. Igitur
cum p̄ octo annos socius Babyloniū fuisset, uiolato foedere ad Aegyptios
defecit, sperans si cum illis uires coniungeret Babyloniū necessario succum-
bere. Quo cognito Babyloniū exercitū contra eum duxit: uastataq; regiōe,
et occupatis arcib. ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegyptius autē
audito in quibus angustijs esset Sedecias socius, assumpto ualido exercitu Iu-
dæam petijt, uolēs obsidionē soluere. At Babyloniū intermissa obsidione,
obuiā illi p̄fectus, uno prælio uictū tota Syria expulit. Mox uero ut obsidio
soluta est, pseudoprophetæ Sedeciā deceperunt, uanū iactantes q̄ à Babylō-

nijs regi eiusq; subditis instaret belli periculū, quod ue transferendi essent ē suis sedibus in Babyloniam. immo etiam captiuos reddituros esse cum omnibus uasis quibus rex templū spoliauerat. At Hieremias adito rege omnia uera & his contraria prænunciat, dicēs eos regem decipere, nihilq; cōmodi sperādū ab Aegyptijs: sed uictis illis Babyloniu copias ad Hierosolyma redūcturū, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturū: direptisq; omniū facultatibus, & exhaustis tēpli diuitijs, in urbē simul & templum ferro ac flammis sēuiturū, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruie mus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medii nos eripient, extincto Babyloniorū imperio. quorū ope dimissi, & huc reuersi templū ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisq; persuadebat: principes uero & impij uelut furiosum contemnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth reuiscere, qd' à Hierosolymis xx stadijs est dissitū, quidā ē magistratib. in itinere fortē obuius cōprehensum detinuit, calumnians qd' ad Babylonios uellet trāsfigere. propheta cōtrā negauit eum uerū crimen afferre, sed ire se in patriā. at ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quib. diu tortus et excruciatu seruabat ad suppliciū, & aliquanto tēpore coactus est uiuere in his afflictionibus. Anno aut nono regni Sedeciæ, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterū exercitū admouit Hierosolymis: & cōtinuata p xvi mēses obsidione, modis omnib. expugnare urbē conatus est. præter externā aut oppugnationē duobus grauib. malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendū Babylonium: nam hoc factō seruandos esse unā cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros. addebat manentibus in urbe hostili ferro aut fame percundum, qui uerō ad hostē perfugerint, mortē euasuros. At principes ne malis quidē pressi audire uolebant, sed irati ad regē omnia deferēbāt, incusabātq; prophetā ut furentē, & frangentē sibi animos, & obnūciandis calamitatibus omnem populi promptitudinē & alacritatē eneruantē. illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerō minari tristia, & dicere expugnatā urbē omnino subuertendā esse. Rex uero suo pte quidē ingenio nō exacerbabatur: sed ne in principū inuidiā tali tēpore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerēt: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptū inde in quendā coenosum puteum per funē demiserunt, ut ibi præfocatus moreretur. ille uerō usq; collū mersus ibi manebat. interim quidam ē seruis regis charioribus, genere Aethiops, renunciat domino qd' prophetæ acciderit, dicēs nō recte principes statuisse & amicos, qd' uatem in coenū demerferint, & grauiorem q' quæ in uinculis erat expectāda, mortē homini excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris consilij, qd' principibus prophetā in potestātē tradiderat, iubet Aethiopem triginta socios ē suo famulatio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad uiri incolumitatē opus sit, & quantū potest propere ē puteo Hieremiā extrahere. tum Aethiops assumptis quemadmodū iussus erat socijs, extractū ē coeno permittit abire liberū. Accitus deinde clam ad regē, interrogatus est ecquod posset diuini-

diuinitus afferre ad rem præsentē remediū. ille habere se ait, sed neminē crediturū sibi, aut præceptis suis obtemperaturū. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficū cupiunt me perdere. & ubi nūc sunt impostores illi qui negabant Babyloñiū amplius rediturū? Quamobrē uereor apud te ueritatē promere, ne forte in uitam meam sēuias. Sed cum rex iureiurando cōfirmasset, nec se illum interfectorū, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babyloñijs dederet. ita enim se internūcio iubere deū, si modo uelit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne urbs solo æquetur, templumq; tradatur incendio. Ni faciat, ipsum fore omnium malorū causam tam sibi ac suæ familiæ, quā uniuersō populo. Tum rex, se quidē cupere facere quæ uates in rem cōmunem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babyloñios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animū, uanum cum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurū, si ciuitatem dederet, ac ne uxores quidē eius & liberos: mansurū etiam templū incolume. Hæc locutū Hieremiam rex dimisit: iussū nemini ciuiū communicatū inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidē indicare, si cognito collocutos se esse, percontarentur cūr nam esset à rege accersitus: sed prætexendum q̄ uenerit rogatum, ne posthac amplius haberet in uinculis. id quod factū est à propheta: uolebant enim scire quā nam de causa accessisset ad Sedeciam.

Capitis Hierosolymis Nabuchodonosorus populū traducit in Babyloñiam. Cap. XI

Nterea Babyloñius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quib. arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos em̄ aggeres circūquaq; excitauerat, urbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebat urbs, ciuib. nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, alias contrā machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarēt, uerumetiam artibus, dum illi his potissimū sperant se urbem posse capere, hi salutē suam in eo putant consistere, si non cessent nouis cōmentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandē succubuerē, partim inedia uicti, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autē urbs undecimo anno regni Sedeciæ, quarti mensis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloñiorū, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem cōmiserat, dum ipse apud Reblatha dēgeret. quod si quis requirat eorum ducū etiam nomina, sunt hæc: Nergelcar, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templū ingressis, Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertū. quod cum Babyloñij cognouissent transfugarum indicio, sub aurorā aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos nō procul à Hierichunte circūuenerunt. Amici uero & duces fugę comites uisis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quā quēq; tulit spes effugij. Ipse penē desertus cū uxorib. ac liberis & paucis amicis in hostiū potestātē deuenit, & mox ad regē perductus est. Quem postq̄ in cōspectu habuit Nabu-

chodonoforus, impiũ & fœdifragũ uocare cœpit, promiffionũ immemorẽ, quòd regi feruare illam regionẽ effet pollicitus, exprobrabat etiã ingratitudinem, q̃ cũ à fe accepiffet regnũ Ioacimo fratri debitũ, accepta potestate abufus effet in autorẽ beneficij. Sed magnus eft, inquit, deus qui te ppter mores tuos peffimos in manus meas tradidit. His uerbis cum Sedeciã increpuiffet, eueffigio iuffit ipfo & alijs captiuis infpectantib. filios eius & amicos trucidari. Deinde ipfum excecauit, Babylonẽ fecũ abducendũ. Atq; ita utriufque prophetæ prædictiões, tam Hieremiæ q̃ Iezecielis, quãuis ab illo contẽptæ, euentu nõ uanæ fuiße cõprobatae funt. q̃ captus abducetur ad Babylonĩ, & coram cũ eo loquetur, & oculis fuis faciẽ eius uidebit, Hieremias prædixit. q̃ uero cecatus primo cum Babylonẽ perductus effet uidere eam nõ potuit, Iezecielis fuerat uaticiniũ. Quẽ quidẽ ignorantibus fatis declarare poffunt dei naturã, quã uaria fit & multimoda, omnia tempeftiue disponens, & futura præfignificans: ficut humanæ infcitiae & incredulitatis infigne exemplũ hic eminet, per quã nõ licuit eis futurã calamitatẽ euitare, ut ne cauerẽt quidẽ fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis regũ exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; temporis fpatiũ quingentos & quindecim annos cõtinet, & mēfes infuper fex cum diebus decẽ: annumeratis uiginti annis primi regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterũ Babylonius poft uictoriam Nabuzardanẽ ducẽ miffit Hierofolyma cũ mandatis, ut templũ fpoliatũ incēderet, regia quoq; fimiliter cremata urbẽ à fundamētis dirueret, populũ in Babylonĩ traduceret. Qui cũ eò perueniffet undecimo Sedeciæ regni anno, è tẽplo uafa omnia tam aurea q̃ argẽtea fuffulit, & labrũ quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat. præterea columnas illas æreas cum fuis capitulis, & menfas aureas atq; candelabra. His fublatis templũ incendit menfis quinti die prima, anno regni Sedecię undecimo, regni uero Nabuchodonofori xviii. deinde & regiã incēdit, & urbẽ diruit. Incẽfum eft autẽ templũ annis ex quo exftructũ fuerat elapfis cccclxx. menfibus fex, & diebus decem additis. exactis à transfmigrationẽ ex Aegypto annis mlxii. menfibus fex, diebus decẽ. A diluuiũ autẽ ufq; ad templi deuafationem intercefferunt anni mcccccl. mēfes fex, dies decẽ. Ab Adamo item cõdito ufq; ad hunc tẽpli ca-

Anni mundi. sum tria millia annorũ elapfa funt, & infuper dxiii. mēfes fex, dies decẽ. Tan-
tus cenfetur annorũ numerus, quo tẽporis fpatio quid & quando geftũ fit, fuo quæq; ordine explicauimus. Dirutis Hierofolymis & populo migrare iuffo, dux regiũ captiuos fecit hos: pontificẽ Sareã, & qui poft hunc fecundum inter facerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres præfectos cuftodiæ templi, eunuchũ primariũ regis cubiculariũ, cum feptem alijs regijs amicis. præterea fcribam regiũ, & alios principes uiros fexaginta. quos omnes unã cum fpolijs tẽpli perduxit ad regẽ fuũ agentẽ tunc Reblathis, quẽ eft Syrię ciuitas. Rex uero pontificẽ & principes in ea urbe iuffit capite plecti, reliquã captiuorũ multitudinẽ & in his Sedeciã ipfe Babylonẽ perduxit. Iofadocũ etiam pontificẽ uinctũ fecum duxit, Sareæ pontificis filiũ, quem modò Reblathis affectũ fupplicio diximus. Nunc quoniã regũ genus & eorum fucceffionem ordine recenfuimus, conueniens duxi etiam pontificũ enumerare nomina, qui regum tempore per continuatas fucceffiones summũ adminiftrauerũt

facerdo-

facerdotium. Ergo primus omniū in templo recens à Solomone exstructo pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit. post Achimā Azarias, & post hunc Ioramus. post Ioramū Ifus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonē pertractus est. hi omnes quasi per manus traditū sacerdotiū filij parentū successores acceperunt, cōtinuata generis serie. Cæterū rex Babylonem reuersus Sedeciam in carcere usq; ad mortē eius detinuit, mortuū tamen regia funeris pompa elatum sepelijt. uasa quibus Hierosolymitanum templū spoliauerat, suis consecrauit numinibus. populū in Babylonia sedes attribuit. pontificem ē uinculis exemit. Nabuzardanes autē XI dux qui populū captiuū abduxerat, trāsugas & pauperes illic reliquit, ducē illis præposito nomine Godolia, Aicamī hominis nobilis filio, uiro equo & bono. His imperauit, ut pro agris quos ad culturā acceperant, certū tributū regi penderent. Prophetæ quoq; Hieremiæ ē carcere exempto suasisit ut iret secū Babylonē: iussum enim se à rege, ut ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret ubinā habitare cuperet, ut de hoc regē per literas certior rem possit reddere. Prophetæ uero neq; ducē sequi uoluit, neq; aliō ad habitandū ire, cōtentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux uolūtate eius cognita, Godoliæ quē ibi relinquebat cōmendauit hominē, mandans ne quid ei deesse pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipse quoq; domū pfectus est. Hieremias autē domiciliū elegit apud oppidū Masphatā, impetrata prius à Nabuzardane gratia ut secū ē carcere dimitteretur etiā Baruchus Neri filius, insigni familia natus, & in patria linguā egregie doctus. Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tēpore diffugerant, posteaq; Babylonios, recessisse audiuerūt, undiq; collecti uenerūt ad Godoliā Masphatha. Eorū principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nōnulli alij: præterq; hos Ismael quidā ortus regio genere, uir alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsidionis profugerat ad Bathalē regē Ammanitarū, & apud eum per id tēpus moratus fuerat. His igitur ad se uenientibus, Godolias suasisit ut ibi manerent, nihil timētes à Babylonijs. posse enim eos impune regionē colere. interpositoq; iureiurando paratū fore suū auxiliū si quis molestaretur, cōsuluuit ut unusquisq; habitaret in quo uellet oppido, dicēs missurum se unā aliquot ē suis, & daturū operam ut diruta instaurētur, & habitentur denuo. illos uero debere donec tempestiuū est curare ne frumentū & uinum ac oleū desit in futuram hyemē quo sustententur. hæc locutus permisit quemq; arbitrato suo quē liberet locū incolere. Quæ fama postq; ad circumuicinas Iudææ gētes peruenit, q̃ profugos ad se uenientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colēdos assignaret, imposito certo tributo quod penderetur Babylonio, undiq; concursus est ad eum, & cœperūt regionē colere. Ioannes autē cum alijs principib. uidētes regionē coli multum amauerūt Godoliam propter bonitatē eius & humanitatē: admonueruntq; eum q̃ Bathales Ammanitarū rex ideo misisset Ismaelē, ut ipsum clam dolo interficeret, & principatū inter Israelitas occuparet, cū sit ē genere regio: securū autē fore ab insidijs, si eis permittat Ismaelē clam occidere. Vereri enim

se, ne si ipse insidijs preoccupatus fuerit, reliquie Israelitarum in totum pereant. ille uero respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum a se beneficio. non enim esse uerisimile cum qui in tanta inopia necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, ut cui circumuento insidijs non posset sine scelere non succurrere, eum sua manu interimere conetur. Attamen etiam si uera essent quae deferreret, emori esse satius, quam hominem qui salutem suam fidei commisisset, opprimere. Itaque Ioannes cum ceteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta uenit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: ubi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitum mero graue & somnolentum aduertens, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit ceteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis caedibus tam in Iudaeos quam in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti uero die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscium quae acciderant. quos uidens Ismael intro uocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraque eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quam ei quaedam occultata in agris traderent, suppellectilem & uestes atque frumentum. quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem uero Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciae filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autem cum ceteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godoliae, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eumque apud fontem Hebronensem deprehenderunt. quibus uisis captiui Ismaelis laeti, rati id quod erat auxilium sibi uenire, omnes ad Ioannem transuerunt. Ismael autem cum octo tantum comitibus ad Ammanitarum regem perfugit. Ceterum Ioannes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atque pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibique ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptum, timentes Babylonios, ne irati propter caedem praefecti in ea regione a se constituti, in illos saeuirent. prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt ut haesitantibus oraculum expediret quidnam faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. eumque propheta operam suam esset pollicitus, decima demum die deus apparuit iussit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurum, & prouisurum ne quid incommodi a Babylonijs quos timebant accipiant. Sin in Aegyptum malent iter facere, curam eorum relicturum, infensumque tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse uiderint. Haec diuinitus monenti propheta noluerunt credere, quod ex dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eum falso uerbis suis deum praetexere, re autem uera loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorum iram effugere. Contempto igitur dei consilio quod per prophetam dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Aegyptum abiit, abducto simul Barucho & Hieremia. Quo postquam peruentum est, deus significauit prophetae fore ut Babylonius exercitum ducat in Aegyptum: iussitque praedicere populo

pulo, quòd capietur Aegyptus, & ibi partim interficient, partim captiui Babylonē abducentur, id quod etiā factū est. quinto enim post excidiū Hierosolymitanū anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori uigessimus tertius, cū magnis copijs inuasit Coelen Syriā. qua subacta bellū gessit cōtra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Aegyptū hostiliter est ingressus: occisoq; qui tūc regnabat, & alio rege cōstituto, repertos ibi Iudæos rursus captiuos Babylonē abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorū, ut accepimus, bis ultra Euphratē traductorū. nam per Assyrios decē tribus ē Samaria sunt abductæ, regnāte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorū Chaldeorum & Babyloniorū regem captis Hierosolymis. Sed Salmanasar in uacuas Israelitarū sedes deduxit gentē Chuthæorū, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritæ deinde uocati à regione in quā demigrauerūt. rex uero Babylonius p̄ abductis duabus tribubus nullā gentē in eam regionē reposuit: quo factū est ut Iudæa cum Hierosolymis ac tēplo per LXX annos deserta maneret. tēpus aut̄ totū quod inter decē tribuū captiuitatē & duarū reliquarū transmigratiōē intercessit, anni fuere centum triginta, & mēses sex, dies decem. Cæterū Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum XII
Dan. 1
pueris, & Sedeciae regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere conspicui, pædagogos eorū curæ assignauit, ex selectis quibuscūq; ex eo numero, quemadmodū solitus est facere & aliarū gentiū deuictarū formosis adulescētibus: præbebatq; eis de sua mensa uictū, & Chaldæorū disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimū. in his erant quatuor de Sedeciae genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorū nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarē, pro Anania Sedrachem, pro Misacle Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiam indolem & nō medioerem eruditiōē uehementer charos habuit. Cumq; uisum fuisset Danieli cū cognatis uictitare durius, & à regiae mensæ abstinere edulijs, atq; adeò ab animatis omnibus, accesserūt Aschanē eunuchū qui curæ eorū erat præpositus, rogantes ut quæ mittebant à rege in suos usus conuerteret; ipsis legumina tm̄ & palmulas in alimēta præberet, & si quid aliud præterea uellet inanime. se enim alijs fastiditis talem uictū appetere. ille uero ait se gratificari eis cupere, sed uereri ne hoc rex deprehēdat extenuatis ipsorū corporibus, & immutata specie, q̄ necesse sit ut habitudo & color rationi uictus respondeat: idq; magis fore conspicuū ex collatiōe aliorum qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculū. Itaq; nacti Aschanem non admodū difficilem, persuadēt ut saltē per decem dies hoc eis permittat experiēdi gratia: q̄ si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodē uictu perseuerare, qui cōpertus sit innoxius. sin aut̄ detrimentū aliquod inde acceperint, minus speciosi facti q̄ alij, ad pristinā diætā eos reduceret. ut uero apparuit non solū nō lædi eos talibus, sed habitiores p̄ alijs & maiores inde fieri, ut cū eis nō essent cōferendi qui cibis uescebant regijs, sed Daniel cum socijs potius delicatā uitā agere uideret, ex eo tempore secure Aschanes partes quæ de regia mēsa mittebant pueris, sibi retinebat, & illis apponebat q̄ iam diximus. Illi uero utpote puros iam habentes animos & ad percipiendas
disciplinas

disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborē corpora, q̄ neque illi læderentur aut grauarentur uarietate deliciarū, neq; hæc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinā tam Hebraicam quā Chaldaicam: sed præcipue Daniel peritus talium artū, coniectandis quoq; somniorum significationibus studuit, uisiones etiam diuinas uidere solitus. Exa-
 Dan. 2. cto autem biennio post Aegypti populationem Nabuchodonosorus cū uidisset mirandam uisionē, cuius etiam euentū deus ei in somnis indicauerat, mox ut ē stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & magis ac uatibus, ait se somniū uidisse, & quoniā oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somnium sibi indicent, & eius significationem. Illis autē respōdentibus hoc supra humanas uires esse, q̄ si exponeret uisionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortē nisi somniū etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito q̄ omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochū regij præfectū satellitij: rogauitq; causam cur ita rex statuisset in omnes sapientes & magos atq; Chaldæos animaduertere: & cognito q̄ cum oblitus esset somnij, iussissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationem magis à rege peteret. spem enim sibi esse, deum ea ipsa nocte exoratū indicaturū esse id somnium. quæ Danielis postulata cum per Ariochū regi essent renūciata, iussit cædem magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer uerò cum socijs digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex deū precibus sollicitauit, ut rem sibi aperiret, & magos cum quib. & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet, manifestata sibi uisione quā rex præterita nocte uisam elabi ē memoria passus sit. Deus autē & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somniū quā eius interpretationem ei notam reddidit, ut hanc per eum rex cognosceret. Ille hac reuelatiōe lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus uitam, & tantum de morte cogitantibus: hortaturq; ut tranquillo sint animo, & de uita melius sperare nō dubitent. Cum quibus actis deo gratijs quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans ut se ad regē ducat, indicaturū ei somniū quod proxima ante hanc nocte uiderat. Ad quem ingressus primū deprecatus est eam opinionē, quasi ipse Chaldæis & magis esset sapientior, quòd nemine illorum ualente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, uel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: sed deus, inquit, nos de uita periclitantes miseratus est: rogantiq; mihi pro mea populi-
 riumq; uita, & somniū & eius significationē aperuit. neq; em̄ tam me sollicitū habuit ea tristitia, q̄ à te indigni uita essemus iudicati, q̄ metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot uiros bonos & honestos necari iuberet, idq; iniuria, q̄ non esset humana sapientia cōprehensibile quod mandabas, solo deo ualēte præstare quod cuperes. Ergo cū hæc te cura teneret, quis nam post te potiturus esset orbis imperio, dormiēti tibi deus uolēs oēs regnaturos ostendere, tale immisit somniū: uidebaris tibi uidere statuā grandē stantē, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argētea; uēter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū uidisti abruptū à mōte in statuā illā incidere, & hanc deiectā cō-
 terere

terere, ut nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentū, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: eumq; ingruente uenti ui difflatū in terras diuersissimas. Saxum uero illud tam magnum accepisse incrementum, ut quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod uidisti somniū, quod in hunc modū interpretari oportet. Aureū illud caput te significat, & alios reges ante te Babylonios. duæ uero manus & humeri duo portendunt, q̃ a duobus regibus uestrū imperiū delebitur. illorū quoq; imperium aliis ab occidente ueniēs tollet ē medio, amictus armis æreis. Huius quoq; uires debellabunt ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, q̃ ea sit auro, argento ac ære ualidior. adiecit & de saxo interpretationem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est præterita, non etiam futura, scribere. quod si quis ueritatis audius nō desistit inquirere, futurorū quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam ut Danielis librū perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porro Nabuchodonosorus his auditis agnoscens suum somniū, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quā deum adorauit, diuinis iuuenē dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei dei sui nomine, uniuerse ditioni suæ præpositū esse uoluit, cum eoq; simul eius cōsanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti in periculū inciderūt, offenso rege propter causam talem. Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus cōuocauit ex omni sua ditiōe principes, eisq; mādaui, ut quamprimū tuba dari signū audierint, procidentes in faciē adorent statuam. quod qui nō fecerit, pœnam proposuit ut conijciatur in ardentis fornacis incendiū. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis cognati negauerunt se hoc facturos, q̃ nolent patrias leges transgredi. moxq; delati, et in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidentia, & præter omniū opinionē euaserunt mortis periculum. Ignis enim eos nō attigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacē coniectos, percipit, & nō exeruit uim suam in iuuenes, deo inuicta flammis faciente horū corpora: quæ quidē res magis etiam eos regi cōmendauit, q̃ probos & deo charos esse animaduertit: quo factū est ut semper in maximo apud eū honore haberentur. Non multo deinde post, rursus aliud dormiens rex uidit Dan. 3 insomniū, q̃ priuatus regno uitam acturus esset inter bestias, & post exactū eo modo septenniū, denuō restituendus esset in pristinū imperiū. quo uiso rursus conuocatis magis percontatus est quid significet. Eius intellectū nemo alius inuenire & regi indicare potuit, solus Daniel quid portēderet coniectura affecutus est: & qualē hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tēpus prædictū exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominiū, exorato deo rursus in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi uitio debet uertere, quod hæc ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus enim criminatoribus dudū occurri in initijs huius historię, palām profitēs me tm̃ Hebraicorū uoluminū in gręcā linguā interpretē: et quę illic continent bona fide relaturū me promisi, nec addentē quicquā de meo nec auferentē etiā. Cæterū Nabuchodonosorus cū regnasset annos XLIII, uitā finijt, uir industrius, & prioribus regib. lōge fortunatior. Meminit

XIII minit eius & Berofus in tertio rerum Chaldaicarum libro his uerbis. Pater autem Nabuchodonoforus audito q̄ Satrapa quem Aegypto & cauæ Syriæ Phœnicæq; præfecerat, a se defecisset, cum nō posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonoforo copiarū parte, iussit hūc contra illum proficisci, qui collatis signis cum defectore cōgressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suū imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonoforus apud Babylonē morbo absumptus est, cum regnasset annos **xxi**. Nabuchodonoforus uero nō multo post patris morte cognita, & cōstitutis Aegypti ac reliqua^{rum} regionū negotijs, demandataq; amicis cura captiuorū Iudæorū, Syrorū, Phœnicū & Aegyptiorū traducendorū in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertū Babylonē properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorū primo seruata erat in eius reditū, factus est totius paterni imperij dñs. ac primū omniū captiuos recēs adductos per opportuna Babylonie loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templum et alia quædam magnifice exornauit. auxit etiā & reparauit antiqua urbis ædificia, munito et fluminis alueo, ita ne hostes eo possent uti ad ciuitatis incōmodum. Tres quoq; murorū ambitus intra urbē exstruxit, & totidē foris circūdedit, omnes ē coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operib. ciuitatē munisset, & portas in templorū modū ornasset, paternæ regiæ contiguā exstruxit aliam regiā, cuius substructiōes & reliquā magnificentiā forte superuacaneū esset dicere: unū silere nō possum, quod tam amplū & superbū edificiū intra quindecim dies absolutū est. In hac regia moles faxeas fornicib. suspendit, montiū speciem referētes, superne consitas uarijs arborū generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quod uxor educata in Media concupisset quandā patriæ suæ similitudinē. Horū hortorū etiam Megasthenes in quarto rerū Indicarū uolumine meminit, ubi ostendere conatur quod hic rex uirtute & rerū gestarū magnitudine Hercule longe a tergo reliquerit. subiugasse enim eum & urbē Africæ primariā, & bonam partē Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerū Persicarum libro eius regis mentionē facit, & Philostratus tam in Phœnicū quam in Indorū historijs, quod hic rex per tredecim annos Tyrū oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ithobale. Atq; hæc sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonofori, & quod Cyrus eorū imperiū in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudæorū apud Babylonios habuerint. Cap. XII

Aeterum post Nabuchodonofori obitū Abimamarodachus eius filius regnū suscepit, qui mox Hierosolymorū regem Iechoniam ē uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonē regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem nō seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum uxoribus & liberis totaq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per uim expugnatam dirui, sicut ante diximus. Abimamarodacho post decimum octauum regni sui annū defuncto Niglifar filius successit, cumq; regnasset annos quadraginta, uitā cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Labordachū filium regnū peruenit: apud quē cum nouem tantū mensibus hæ-

sisset

fisset, post mortē eius transijt ad Balthasarē, qui Babylonijs Naboandel nominatur. Huic bellū intulerunt Cyrus Persarū rex, & Darius Medorū, à quibus dum intra Babylonē oppugnatur, mirabilis quædā & prodigiosa uisio ei cōtigat. Discumbebat cœnans in ampla quadā aula, magno apparatu uasorum argenteorū quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiā concubinis & purpuratorū præcipuis. Deinde cum ita collibuisse, iubet ē suo tēplo afferri uasa dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in usum suū ueritus uertere, in dei sui tēplo reposuerat. Ipse uero iam mero calens ausus est ex eis potare, uerba interim cōtumeliosa in deū proferens: & ecce tibi uidet manū ē pariete prominentem, & in eo syllabas quasdā scribentem. quauisioe territus cōuocauit magos & Chaldæos, & totū hoc genus quod apud Barbaros prodigiorū & somniorum interpretationē profitetur, postulans ut sibi enarrent id quod erat scriptum. magis autē negantibus se eius intellectum inuenire, rex ob rei nouitatē mœstus ac sollicitus, præconis uoce per totam suam ditionē publicauit: quicunq; mentem earum literarum interpretari posset, daturū se ei torquē aureū, & purpureæ uestis usum, quali Chaldeorum reges utuntur, atq; insuper tertiam regni sui partē. Post hoc præconium maior etiam fit magorū concursus, certatim sensum literarū scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autē tristem hac de causa regē eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendā captiuū Iudæū per Nabuchodonosorum uastatis Hierosolymis adductū, uirū sapiētem, qui possit obscura & soli deo nota perquirere. hūc Nabuchodonosoro quæ opus erat interpretatū, cū id eo tēpore posset alius nemo. rogabatq; ut accito illo percōtaret quid sibi uelint hæ literæ, ut coarguata cæterorū inscitia, etiam si triste sit, prodigiū id intelligat. His auditis Baltasar accersit Danielē: & præfatus se rescuiisse de eius sapientia, deq; spiritu diuino quem habeat, & q̄ solus sit idoneus interpretandis quæ aliorū cognitionē effugiunt, rogauit ut sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmiū usum uestis purpureæ torquemq; aureū, & ditionis suæ partem tertiam, ut sapientia eius insignita talib. honoribus, illustis fiat apud omnes qui honoris causam sciscitādo cognouerint. Daniel autē recusatis muneribus, q̄ his diuinitus concessa sapiētia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturā hanc uitæ finem prædicere: eo q̄ ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatē colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorū enim ob impietatē damnatū ad uictū ferinum, post multas preces miserante deo restitutū ad hominū cōuersionē & pristinū imperiū, ac deinde per totā uitā agnouisse & laudasse dei uirtutē & prouidentiam. hunc uero oblitū domestici exēpli, uoces impias iactasse in deū, & potasse ē sacris uasis unā cum suis pellicibus. Ob hæc iratū deū per has literas denunciare qualē sit habiturus uitę exitū. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratū esse iam dierū tuę uitæ ac regni numerū, & perbreue tēpus superesse. Thecel, quod est pōdus, appensum à deo regni tui tēpus iam ad finē uergere. Phares, quod est fragmen, fracturū deū tuū regnū, & partes eius in Medos ac Persas distribuēdas. Hac interpretatiōe accepta rex nō poterat nō uehemēter tristari, attamē Danieli

Ioseph.

A suam

XIIII
Dan. 6

suam munificentiam non subtraxit tanquam malorum praenuncio, sed dona quae pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non prophetam: imo illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit ut erat euenturum, tametsi parum laetus euentus sequeretur. Non multum autem abijt temporis, dum & ipse & urbs in Cyri Persarum regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimosextimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus a Cyro suo cognato, annum agebat sexagesimumsecundum, qui fuit Astyagis filius, apud Graecos alio uocatus nomine. Hic etiam Daniel prophetam assumptum secum duxit in Mediam, eumque in maximo honore apud se habuit. erat enim unus e tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCCXX satrapas. tot enim a Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam charus & honoratus apud regem esset, ut qui ei tanquam diuino libenter de quouis negotio consulenti pareret, non effugit ceterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos qui aliquem sibi a rege praeferrari non patiuntur aequo animo. cumque aemuli occasione calumniae contra eum quaererent, nullam unquam eis praebuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quaerere quomodo honore deiectum e medio tollerent. & cum animaduertissent Danielum quotidie ter deo supplicare precibus, comenti sunt occasionem qua cum possent perdere: aditoque Dario renunciant ei, uisum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissione: quibus nec ab ipso, nec a quoquam hominum aut deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex uero non perspiciebat eorum malitiam, quod Daniel hoc comento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitusque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabat. Id cum omnes praemetu seruare conarentur, magnum fuit ubique silentium. Daniel uero nihil haec curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat deum suum & deprecabatur. Tum satrapae nacti occasionem quam dudum captauerant, regem adeunt prope, Danielumque accusant, quod contempto edicto solus ex omnibus deos precari ausus sit, idque non ob pietatem, sed ob hoc ipsum quod obseruari se sciret ab aemulis. Et cum regem ob nimiam erga Danielum beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile ueniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt ut iuxta latam legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum a bestiis, hortatus est eum ut praesentem casum aequo ferret animo: & postquam coniectus est, cum obliuississet lapidem qui ori foueae incumberebat uice hostij, domum reuersus est: totamque eam noctem sine cibo & somno exegit de amici salute sollicitus. diluculo autem surgens ad foueam se contulit: & inuento illaeso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram superne Danielum inclamauit, quaerens an adhuc saluus sit. Ad quam uocem cum ille responderet illaesum se & incolumem, iussit eum e fouea bestiarum extrahi. inimici uero eius uidentes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc dei prouidentiae tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit mul-

tum

tum carniū obīci leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueā conijci, ut appareat si propter saturitatē eos nō attingant, ac tum demum euidētissimū fuit uatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercunt, sed nō secus ac si fuissent famelici, & alimētis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autē ferarū rabiem non uexatio famis quā iam eis exēpta fuerat, sed obiectōrū malitia, deo sic uolente, ut ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modū uatis insidiatores perissent, Darius rex per totū suū imperiū nuncios dimisit qui Danielis deū prādicarent, hunc esse solū uerū & omnipotentē deū asseuerando. ipsum deinde uatem in maiore etiam q̄ antē honore habuit, primū inter amicos locum ei tribuens. qui cum ab omnibus deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionē esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimū, & singulari admiratione dignū, quod in hodiernum usq; durat, & spectantib. recentissimæ structuræ uidetur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutū: tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorū ædificiorum cōsuetudinem, quæ æque atq; homines uetustatis iniuriam sentiūt, nec firmitatē solū, sed etiam decorem sensim deperdūt. Mos autē durat usq; in præsens tempus ut in ea turri sepeliantur Medorū reges & Persarū atque Parthorū: eiūq; custodia sacerdoti Iudaici generis hodieq; conceditur. Quod aut in hoc uiro præcipua dignū est admiratione, silentio nō præteribimus. omnis enim eximia felicitas ut prophetæ excellentissimo ei cōtigit, & uiuenti tam apud reges q̄ apud populū gratioſo, & post obitū sempiternam memoriā consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiā nūc apud nos legunt, qui nobis certā fidem faciunt, q̄ deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prædixit quemadmodū alij prophete, uerum etiā tempus quo euentura essent præfinijt. & cum alij prophetæ calamitates prædicerent, ideoq; malam gratiam apud reges & multitudinē uulgare inirent, hic bonarū rerum uates fuit, ut propter faustam ominationē quidē beneuolentiā omniū sibi conciliaret, propter euentuū uero certitudinē fidē sibi apud uniuersum mortaliū genus compararet. Exstat enim in eius scriptis unde maxime illius prophetiæ certitudo potest colligi. ait em̄ se apud Susā primariam Persidis urbem cum sodalibus prodisse in campū, & ibi terrā motu repentino exorto, diffugientibus metu amicis solū esse derelictum, seipsum quoq; consternatū in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendā excitantem se & iubentem ut surgeret ac uideret quæ post multa secula euentura essent suis ciuib. surgenti deinde ostensum esse arietem magnū, enata habentem multa cornua, & in his ultimū cæteris celsius. uersis deinde ad occidentem oculis, uidisse se hircū delatū per aerem concurrisse cum ariete, & bis cornib. ictū prostrauisse humi & cōculcasse pedibus. deinde uidisse enatum ē frōte hirci cornu maximū, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa inuentos singulos. & ex his etiam aliud minus exortū scripsit, quod postq̄ esset adultū, deus qui hæc ostendebat dixit gesturū bellū contra gentem ipsius, & urbē ui expugnaturū, & ceremonias templi conturbaturū, sacrificiaq; uetiturū per dies MCCXCVI. hæc est uisio quā in campo apud Susā

se uidisse scripsit: eamq; deū sic interpretatū esse. Arietē significare Persarū & Medorū regna, cornua uerò futuros in his reges; & horū ultimū designari per cornu ultimū. hunc em̄ fore diuitijs & gloria praestantissimū. Per hircum uero indicari, fore aliquē ē Græcorū regibus, qui cum Persa bis cōgressus eū praelio superet, totūq; eius imperiū occupet. Per cornu uero illud magnum ex hirci fronte exstans primū regem significari, & per aliorū quatuor pro illo pullulationē, & ad quatuor terrae tractus singulorū uersionem, successuros ostendi, post primi regis mortē, & regni inter eos partitionem. hos nēq; filios eius neq; alioqui ad cognationē ipsius pertinētes, multis annis p orbem habitatū regnatos: ex hisq; exoriturū quendā regē, qui bellū gerat cum gente Iudæorū & legibus, & formā institutæ iuxta has reipub. auferat: spoliatoq; templo uictimas in id induci per trienniū prohibeat. quē quidem calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurū Daniel ante multos annos scripserat. Eodem aut̄ modo scripsit & de Romanorū imperio, & quantam uastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hęc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legēda reliquit, ut uidentes euentū non discrepare à prædictionibus, Danielē mirentur ob tam insignem honorē illi à deo habitū: simulq; Epicureorū error coaguet, qui prouidentia ē uita eijciunt, & deo regimen rerū nolunt permittere, nec credunt uniuersitatē à beata illa & immortalī essentia uel cōseruari uel gubernari, sed sine rectore & curatore mundū suo pte impetu ferri asseuerant. qui si ita ut illi autumant careret præsīde, quemadmodū naues sine gubernatorib. uidemus procellis & fluctib. obrui, currusq; aurigis destitutos eueri ac confringi, ita & ipse perderet immoderato impetu. Quamobrē dum Danielis uaticinia cōsidero, nō possum nō damnare istorū inscitia, qui deo negāt curę esse res mortaliū. quī enim fieri potuit ut prophetijs eius respōderet euētus, si temere in mundo gererent omnia? Verū ego hęc ita ut inueni in literas retuli, q̄ si quis mauult diuersam opinionē sequi, id per me quidē erit illi integrū.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Persarum rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia. Cap. I

1. Esd. 1
2. Esd. 2

PRIMO aut̄ anno regni Cyri, q̄ fuit transmigratiōis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est deus captiuitatē & calamitatem erumnosi illius populi: & sicut illis p̄ Hieremiam prophetam ante dirutam urbem prædixerat, quod postquam seruierint Nabuchodonosori eiusq; posteris p̄ annos septuaginta, rursus eos restitutus esset in patriā, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristina, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit ut ille in hunc modum

modū per uniuersam Asiā scriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniā me deus maximus orbis regem cōstituit, hunc illū esse credo quem Israelitarum adorant populus. Is enim meū nomen per suos prophetas prædixit, & quod templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc aut Cyrus cognouit ex lectiōe libri qui Esaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem cōscriptas. Hic enim secretū hoc deū sibi indicasse dixit, quod uellet Cyrū, quem multarū ac magnarū gentium regem declaraturus esset, remittere populū suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centū quadraginta annis anteq̃ templū deuastatū est. Quibus lectis rex admiratus uatis diuinitatē correptus est cupidine exsequēdi quæ scripta legerat: cōuocatisq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere ut proficiscant in patriā, urbemq; Hierosolyma & dei templū ædificēt denuo. Nam & ipsum deū futurū illis auxilio, & se scripturū uicinis Iudææ ducibus ac satrapis, ut cōferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & uictimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuū principes, Iudæ & Beniamiticæ, simulq; leuitę & sacerdotes, propere Hierosolyma se cōferunt: multi enim maluerūt manere apud Babylonē, non sustinētes possessiones suas relinquere. Quò cū peruenissent, omnes amici regij fuerūt eis auxilio, cōferebantq; ad templi structurā alij aurū, argentū alij, nōnulli pecudū & equorū multitudinē: soluētesq; uota quibus damnati fuerāt, offerebāt solennes uictimas, quasi urbē denuo cōderent, & pristinū patrij ritus usum reciperēt. Nam & uasa quibus olim templū spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrū tunc ē Babylone remissa fuerāt. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferēda ad Abassarē, asseruanda apud eū dum templū ædificaret: cui mandatū est q̃ primū id absolutū esset, mox ea sacerdotibus & magistratib. populi redderet in templū restituenda. quin & epistolā ad Syriæ satrapas in hæc uerba scripsit. Rex Cyrus Sisinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionē meam habitant permisi, ut quicunq; uellent in propriam patriā reuersi urbē denuo conderent, & templū dei Hierosolymis ædificaret eodē quo prius loco. nisi aut eò etiā ærarij mei præfectū Mithridatem, & Zorobabelem principē Iudæorū, ut fundamētis iactis templum superstruant altitudine cubitorū LX. & totidē latitudine, faciantq; tres ordines ē lapide polito, & unū lignē ē materie quā fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificent deo: quos sumptus omnes de meo uolo fieri. Vasa quoq; quæ Nabuchodonosorus rex de tēplo prædatus est, mitto per Mithridatē ærarij præfectū & Zorobabelē Iudæorū principem, ut ea perferant Hierosolyma, & in templū dei restituāt: quorū numerus est hic: psycteres aurei L, argentei cccc. thericlea pocula aurea L, argentea cccc. situlæ aureæ L, argenteæ D. libatoria aurea xxx, argentea ccc. phialæ aureæ xxx, argenteæ mcccc. præterea uasa alia magna mille. Cōcedo etiam eis eosdē redditus quos maiores eorū soliti sunt accipere, in precium pecudum, & uini & olei drachmas ducentaquinq; millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atq; hæc ē Samariæ tributis præberi uolo. immolabuntq; sacerdotes has uictimas iuxta Moysis legem Hierosolymis, & inter sacra precabuntur deum pro salute regis eius que generis, ut regnum Persarum incol-

lume maneat. Qui uero per inobedientiã hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi uolo, & facultates ipsorũ fisco nostro attribui. Atque hoc fuit epistolæ argumentum. Numerus autem eorũ qui è captiuitate cõuenerant Hierosolyma XLII millia fuere, & insuper CCCCLXII.

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent. Cap. II

II
1. Esd. 4.

I dum templi fundamēta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gētes, præcipue Chuthæi, quibus olim è Perside ac Media traductis Salmanasar Assyriorũ rex in Samaria Israëlitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos quibus cõmendata erat hæc ædificatio, ut Iudæos impedirēt, quo minus urbẽ ac templũ instaurare ualeant. Illi uero pecunijs etiã corrupti uendiderunt Chuthæis suam circa demandatũ officiũ cessationẽ & negligentia, Cyro nesciẽte utpote distracto in alia negocia, qui demũ Massagetico bello periit. Cambyse deinde in paternũ principatũ succedente, ex Syria & Phoenice Ammanitarumq; & Moabitarũ ac Samaritarũ regionibus redditur ei talis epistola. Domine, seruĩ tui, Rathymus cõmentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phoenices ac Syriæ. Cognoscere te oportet rex, q̃ Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionẽ nostrã uenerunt, & ciuitatẽ ob defectionẽ merito deletam restituunt, forumq; rerũ uenaliũ: reparant etiam mœnia & templũ exstruunt, quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persolutores amplius, nec imperata facturos. opponẽtes enim seipsos regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, uisum est nostri officij non dissimulare hoc negotium, & admonere ut inspicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos regũ desertores & hostes, urbemq; ipsorũ ob hoc crimen desolatã ac dirutã. quin hoc quoq; admonendus es, q̃ si hæc urbs incolatur denuo, mœniumq; ambitũ absoluat, intercludetur tibi uia in Phoenicen & Cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet. Cap. III

Ambyses autẽ lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad malitiam, grauius cõmotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cõmentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phoenices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspicere maiorũ meorum cõmentarios ubi inuentum est urbẽ istam semper inimicã fuisse regibus, habitatoresq; eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis et rerũ nouitatibus. quodq; reges habuerint potentes ac uiolentos, qui continuis tributorũ exactiõibus Phoenicen & cauam Syriam uexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos urbẽ denuo condere, ne per hanc occasionẽ crescat eorũ malitia, qua cõcitati hactenus rebelles fuerũt regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cũ collegis euestigio conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducẽtes secũ magnam hominũ multitudinem, prohibueruntq; Iudæos ne urbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos 1 x. usq; in secundum annũ regni Darij Persarũ regis. Cambyses enim cum per sexenniu regnasset, subacta interim Aegypto, reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde magis qui post eius obitũ regnum

per

per integrum annum occupauerant, septem illæ Persarum familiæ Hytaspis filium Darium cōmunibus suffragijs regem declarauerunt.

Darius Hytaspis filius Iudæis templum ædificat. Cap. IIII

IS adhuc priuatus uouerat deo si regnū adipisceret, quicquid sacro-^{1. Esd. 5. 6}rum uasorū apud Babylonē esset, remissurū se in templū Hierosoly-
ma: & forte fortuna per illud tēpus uenerat ad eum à Hierosolymis:
Zorobabel, qui captiuorū Iudæorū dux declaratus fuerat. nam erat uetus re-
gis amicus. quamobrē inter satellites cū alijs duobus assumptus, speratū ho-
norem cōsecutus est. Primo autē sui regni anno Darius splendido ac magnifi-
co apparatu excepit tam domesticos suos q̃ Medorū ac Persarū satrapas, pro-
uinciarūq; præsides ab Indis usq; ad Aethiopas, & p̃fectos copijs p̃ cxxvii
satrapias. Cūq; ad satietatē epulati, discessissent cubitū ad suū quisq; diuerso-
riū. Darius post breuē in lecto quietē à somno relictus, nec ualēs redormisce-
re, cœpit fabulari cū tribus satellitibus: & qui proponendā à se quæstionē ue-
rius ac prudētius soluerit, ei præmiū fore promisit usum purpurę & aurei po-
culi. in cubatu quoq; ac uectatione usurū instrumēto aureo, & tiara byssina
actorque aureo: & in cōfessu habiturū locū regi p̃ximū, annumeratū inter
gētiles regios. post hæc p̃missa quærit ex primo num uinū maxime polleat,
ex secūdo num reges, ex tertio num mulieres, an fortē ueritas magis q̃ hæc o-
mnia. his ad inquirendū p̃positis siluit. Mane uero accersiuit megistanas &
satrapas ac toparchas, residēsq; ubi solebat iura reddere, iubet satellitū illorū
quenq; corā toto cœtu respōdere ad quæstionē sibi propositā qd ipsi uideat
uerius. Tū primus eorū sic exorsus est uini p̃dicare potentiā. Viri illustris-
simi, equidē uino potētīæ palmā tribuere haud dubito, dum eius uiriū hinc
coniecturā capio. Animaduerto em̃ q̃ quorūuis potantiū mentē subuertit,
& uel regis animū sic afficit, ut nō secus q̃ puer aliquis parentib. orbus cura-
toris egeat: seruū quoq; suæ cōditionis oblitū ad dicēdi libertatē concitat, &
pauperi addit animos diuitis. mutat em̃ & regenerat animas quas subingre-
ditur. nā & calamitosorū extinguit tristitiā, & ære alieno atq; usuris oppres-
sos facit aliquātisper uideri sibi omniū ditissimos, ut oblitū sui nihil sonēt hu-
mile, sed talēta crepēt, & alia fortunatorū uerba magnifica. p̃terea tam ducū
q̃ regū illis sensum ac metū eximit, & omnē amicorū ac familiariū memoriā.
armat em̃ homines uel aduersus charissimos, eosq; facit uideri alienissimos.
cūq; edormito temeto p̃ no c̃tē sobrij fuerint redditi, surgūt omnino inscij q̃
eis p̃ ebrietatē patrata sunt. quo fit ut his argumētis p̃suasus, uinū ducā rē om-
niū lōge potētissimā simul & uiolētissimā. Postq̃ prim⁹ plata sua de uino sen-
tentia dicēdi finē fecit, tū secūdos cœpit extollere potestatē regiā, huius uires
asseuerās esse maximas omniū q̃ intellectu ac potētia p̃dita sunt. id conatus
est p̃bare his ratiōibus. Omniū rerū penes homines esse imperiū q̃ & terras
& maria ad quoscūq; usus seruire sibi adigūt. at ipsis hominib. reges imperi-
tare, eisq; qdlibet p̃ suo mādare arbitrio. p̃inde q̃ in fortissimū animaliū ha-
bēt dominiū, eorū uim ac uirtutē meritō existimandā insuperabilē. qd q̃ dū
ad bella et pericula subditos mittūt, oēs eorū imperata obsequēter faciūt, siue
dum p̃ eos obijciunt hostibus, siue dū cogunt cum moenib. ac turribus, atq;
adeo cū mōtib. ipsaq; rerū natura bellū gerere, ipsoꝝ iussu parati uel occidi
uel occidere, dū ne uideantā regijs mādatis usquā digredi parata dein uictoria, belli

cōmoda uniuerſa ad regem redeunt. Iam uero qui alieni à militiā dant agris colendis operam, poſt lōgos labores & ſudores cōparatis fructibus regi tributa perſoluunt: & quicquid ille iuſſerit, hoc neceſſario ſine mora perficiunt. Interim ille expletus omnibus delicijs & uoluptatib. dormit in cubiculo, excubantibus ante fores ſatellitibus, & ceu uinctis metu nuſquā diſcedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, ſed unam hanc curam putans neceſſariā, in hac una eſt aſſiduus. Et quī fieri poteſt, ut nō is ſit omniū potentiffimus, cui tanta hominū multitudo paret p̄ omnia? His peroratis ſucceſſit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & ueritate, quarū uis quanta ſit, quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus, ſic docere aggreſſus eſt. Confeſſum eſt & uinū pollere plurimū, & regē cui omnes obtēperant, maior tñ eſt potentia mulierū. nā & rex per mulierē in lucem hanc productus eſt, & eos qui uites colendo uinū nobis afferūt, mulieres & educant & pariunt: & nihil eſt omnino quod nō illis acceptū ferendū ſit. nam & ueſtimenta nobis texunt harū opera, & rei domesticæ cura his eſt concredita: nec ullo pacto poſſumus carere foeminis. ſed licet argēto multo abūdemus & auro, preciſiſq; rebus alijs, ſimul atq; mulierē formoſam conſpexerimus, neglectis illis omnib. inhiamus in uiſæ pulchritudinē, & libenter ei bonis cedimus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & uel amiciffimorū ſæpenumero propter mulieres obliui ſcimus: ac ne cōmori quidē cum illis refugimus. addam & aliud argumentū earum potentiae non minimū. quicquid terra mari uel lōgo labore quaſitum nōne totū hoc mulieribus cōmittimus? Ipſum etiam regem tantarū rerum dominū uidi aliquādo ab Apame Rapsacis Themafini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantū ferre, ſed ut ſibi detractum diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentē cum ridēte, & irata illa moerentē, & adulatorie ſe ad affectus illius attēperando humiliter ſatisfaciētē ſi quid eam offenſam animaduerneret. Interim dum ſatrapæ mirabūdi alij in aliorū uultus inter ſe mutuo conijciunt oculos, Zorobabel ad ueritatis laudes fecit tranſitū. Dixi, inquit, & declarauī quantū mulieres polleāt, uerū tamē nec hæ nec rex ueritati ullo modo cōferendus eſt. Nam cū terra ſit maxima, celū item immenſæ altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc dei uolūtas gubernet ac moueat, q̄ deus iuſtus eſt & uerax, conſequit ut ueritas ſit rerū omniū longe potentiffima, cōtra quā iniuſtitia nihil omnino ualeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere uideant, mortalia ſunt, & celeres habent exitus, ueritas uero immortalis eſt atq; ſempiterna. Quin & ea quæ ab illis percipimus, nec mortalia ſunt, nec iniurię temporū aut fortunę reciprocis uicibus obnoxia, ſed iuſta & legitima, ſecretaq; ab omni labe iniuſtitiae. his dictis Zorobabel ſermoni finē impoſuit. Acclamante uero auditorio q̄ dixiſſet optimē, & q̄ ſola ueritas uim omnis ſenij uel mutatiōis expertē habeat, iuſſit eū rex poſtulare aliqd ex his quæ paulo ante ultro fuerat pollicitus. Libēter enim ſe conſeſſurū, ut uiro ſapienti, & quī prudentia uincat cæteros. quare poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus inter cognatas mihi neceſſitudines. His auditis admonuit eū uoti, quo ſe obligauerat ſi adipiſceret poteſtatē regiam: id aut erat, denuo cōdere Hieroſolyma, & ibi dei templū inſtaurare, ac deinde
ſacra

sacra uasa olim p Nabuchodonosorū inde sublata, & Babylonē perlata, resti-
 tuere. Hęc est, inquit, mea postulatio, quam nunc mihi permittis, sapientē me
 uirū iudicans. Tum rex lætus assurgens excepit eū osculo, moxq; scripsit
 toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelē, eosq; qui unā profe-
 cturi erant ad instituendam & absoluendam templi fabricā. Mandauit etiam
 per literas Phoenices ac Syriæ magistratibus ut materiem cedrinā in Libano
 excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantē eam urbem adiutarent: in
 quib. literis hoc quoq; adscriptū erat, iubere & uelle regē liberos esse omnes
 Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint. & pro-
 curatores suos ac satrapas uetuit quicquā in regios usus à Iudæis exigere: &
 quantumcūq; agrorū occupare ualeant, permisit eos immunes à tributis co-
 lere. Idumæis etiā & Samaritis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, ut
 agros qui aliquando Iudæorū iuris fuissent antiquis possessoribus redderēt,
 atq; insuper talenta in fabricā templi conferrent. ipsis autē iuxta patrias le-
 ges sacra facere permisit, & quæ in hunc usum essent necessaria, sacrasq; ue-
 stes in quib. pontifex & cæteri sacerdotes rem diuinā faciunt, de suo præberi
 uoluit, necnō etiā organa quibus leuitæ sacros hymnos accinūt. & custodi-
 bus urbis atq; tēpli certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos an-
 nos pro alimētis certā pecuniā. deniq; de remittēdis sacris uasis, deq; Iudæo-
 rum restitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zoroba-
 bel autē hanc gratiā à rege consecutus, q̄ primū egressus est regiā, suspiciens
 in cælū gratias agit deo, q̄ coram rege inter concertatores uisus sit sapien-
 tior, confitens totū hoc diuini esse beneficij: peractaq; gratiarū actiōe, preca-
 tus ut & in posterū propitius esse pergeret, Babylonē profectus est, lætū po-
 pularibus suis nunciū afferēs. Quo audito primū gratias egerūt deo pro red-
 dita sibi patriā: deinde ad epulas & cōpotationes uersi, per huiusmodi hilari-
 tates continuos septē dies exegerūt, ob receptā patriam ceu natalitiam festi-
 uitatem denuo celebrantes. deinde duces Hierosolymitanæ profectionis ex
 sua quemq; tribu elegerunt, cōparatis & iumentis quæ uxores ac liberos ue-
 herent: deducuntibusq; quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter uiam
 emeticbantur hilares, personantibus omnia tibijs, & cymbalis perstreptenti-
 bus, prosequēte per lulum ac lætitiā & reliqua Iudæorū multitudine. nam
 certus numerus ē singulis cognationibus selectus proficiscebatur: quas no-
 minatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium
 afferā. hoc tantū dicā cōpendio, fuisse pubertatē egressorū quater mille mil-
 lia, & sexcēta uiginti octo millia, dūtaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leui-
 tarum enim sequebant quatuor millia & septuaginta. promiscuæ uero mul-
 titudinis puerorū ac mulierū numerus erat quadraginta millia DCCXLII. pre-
 terea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CXX. sacri serui
 CCCXXII. ad hæc qui dicebāt se Israelitas, nec tamē poterāt aporobare genus
 suū, sexcēti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdo-
 tali quotquot duxerant uxores, quarū genus nec ipsi indicare poterant, nec
 in Leuiticis & sacerdotalib. genealogijs inueniebat. erat aut numero DCCXV.
 Sequebatur etiam seruitiorū multitudo septem millium CCCXXVII. canto-
 res etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DCCXV. Dux
 autem

autem multitudinis quam modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & stirpe Davidis natus; & cum eo Iesus Iosedeci pontificis filius, & Mardocheus ac Serebæus: hi duo tribulium suffragijs ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectiois minas auri centū, argēti uero quinquies mille. atq; in hunc modū sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorū, qui tum apud Babylonē erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua uero multitudo paulisper discedentes profecta, domos quisq; suas redijt. Septimo autē mense postquam Babylonem exiuerant, Iesus pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nuncijs è tota regione populū Hierosolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerēda deo sacrificia iuxta leges per Moysem traditas. Quæ dum faciūt, non æquis oculis aspiciebantur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tēpus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblatiōes & quotidiana sacrificia, uictimasq; sabbatorū atq; omniū sanctarū festiuitatū. tum qui uota uouerant, reddebāt ea sacrificantes à nouilunio mensis septimi. Deinde templi ædificationē sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorū qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebant, trabes cedrinæ de Libano deferentes, quib. mox in rates compactis, in Ioppensem portum eas perducebant, ita ut primum à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris coeperunt superstruere: præposuerūtq; operi curando Leuitarū quotquot uigesimalū annū attigerant, & Iesum cum filijs ac tribus fratribus, & Zolimiclem Iudæ fratrem, Aminadabi filiū, eiusq; filios: quib. summa cura & diligētia cōmissum negotiū tractantibus, celerius opinione crescebat templi ædificiū. Id ubi factū est, accedentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitæ Asaphiq; progenies, canebāt sacros hymnos, in Dei laudē à Dauide quondā institutos. Sacerdotes autē & Leuitæ cognationumq; principes etate prouectiores, qui & illud prius templū uidere meminerant magnū & opulentum, & hoc recens pro præsentium fortunarū tenuitate deterius fieri animaduertebāt, reputantes quantū ab illa prisca felicitate abesset, oborta inde moestitia temperare à lacrymis nō poterant: uulgus autē contentū erat præfenti templo, ut quod nulla priorū temporum cōparatione seipsum cruciabat, nec ullū detrimentū factum quibat animaduertere. contrā seniorū ac sacerdotū multo deteriore cōditiōe res suas esse existimantiū gemit⁹, uix concentu tubarū obscurari poterat. Samaritæ autē inimici auditis tubis, & lætantium atq; dolentiū promiscuis uociferationibus, accurrerunt uolentes causam discere: & cognito qd Iudæi è captiuitate Babylonia postliminio reuersi templū instaurarēt, adeunt Zorobabelē ac Iesum, principesq; cognationū, postulantes ut eos admitterēt ad templū cōmuni sumptu ædificandū. Nam se quoq; aiebāt deū colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius studiosos fuisse iam inde ab illo tēpore quo Salmanasar Assyriorū rex è Chuthia & Media gentē eā in loca illa trāstulerat. Ad q̄ postulata illi de cōmuni sentētia respon-

responderunt, ad simul ædificandū admitti eos non posse, cum & prius Cyrus, & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamē eis ibi adorare. idq; facere uetari eorū neminem, ac ne cæterarū quidem gentiū quenquam, cum omnibus hominibus eò uenientibus templū ad adorandū pateat. His auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indigne tulerunt: & instigauerunt Syriæ gentes, ut Satrapas rogarent quemadmodū sub Cyro primū, ac mox sub Cambyse, ut templi ædificationē impedirent, Iudæorūq; conatus & diligentē circa hoc opus operā quoad liceret de industria remorarentur. Per idem tēpus ascendit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdā alijs, rogaueruntq; Iudæorū principes, cuius permissu templū sic ædificaret, ut arx potius quā fanū existimari possit: & cur tam firmis moenibus & porticibus urbē cinxissent. Responderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse dei maximi, cui templū hoc exstructum à quodā eius gentis rege fortunatissimo & in omni uirtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorū suorum impietate p Nabuchodonosorū Babyloniorū & Chaldæorū regem expugnata & deleta urbe, tēploq; spoliato ac incēso, & populo in captiuitatē Babylonicā abducto, Cyrū qui Persidis & Babylonie regno potitus sit, regio diplomate mādasse tēpli instauratiōē, & donaria uasaq; per Nabuchodonosorū sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, ut ea deportaret Hierosolyma, rursūq; in templū instauratū reponerent. eiusdem enim regis mandato Abassarū missum ad eā urbē, ut daret operā ut id templū primo quoq; tēpore absolueret. eum acceptis regijs literis cōfestim uenisse, & fundamēta iecisse. atq; ex eo tempore nunq̃ inimicas gentes interturbare ædificationē, atq; impedire destitisse. Quare si illis ita uideretur, scriberent Dario, ut inspectis regijs cōmentarijs manifestū fiat uera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationē inhibere inconsulto Dario, sed cōfestim ei de hac re scripserunt. Iudæis autem sollicitis & metuentibus ne regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggeus & Zacharias, bono animo eos esse iuebant, nec à Persia quicquā timere: quandoquidē ipsi cōpertam haberent super hac re dei uoluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quod urbē muniant, templūq; arci quā fano similis exstruant: asseuerantes nō esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambysis epistolā, per quam eam ædificationē impediuerat & uetuerat, ratus nō esse rebus suis tutā aut utilem: postq̃ etiā Sisinis & collegarū de eodem negocio literas accepit, iussit regios cōmentarios super hac re cōsuli: & inuentus est apud Ecbatana castrū Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur. Anno primō regni sui Cyrus rex decreuit, ut templū dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX, & totidem latitudine, quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneū unū è materie quā fert ea regio: & sumptus in hoc ex erario regis præberent. Sed & uasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportent Hierosolyma. Vtq; cura eius negotij sit penes Abassarē Syriæ ac Phœnices præfectū eiusq; collegas, q̃ abstinerent quidem ipsi

ab eis

ab eis locis, seruos uero dei Iudæos & eorū principes sinerent templū struere: ipsi uero adiutarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoq; suppeditarēt, tauros, arietes, agnos, hædos, similā, oleū, uinū, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint deū pro salute regis atq; Persarū. Quicunq; aut contra mandatū hoc facere ausus fuerit, is ut cōprehensus in crucē agatur, & facultates eius fisco addicant. inibi etiam addita erat execratio, ut quicunq; eius templi ædificationē uetare uoluerit, deus eū feriat, atq; hoc modo iniquitatē eius cohibeat. Hæc cū Darius in Cyri cōmentarijs inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex Darius Sisini magistro equitū & Sarabazani cæterisq; magistratibus S. Mitto ad uos exemplar epistolæ Cyri, quā in ipsius cōmentarijs inueni: uoloq; ut omnia fiant, quemadmodū in ea continent. Valet. Ergo cognita ex his literis uoluntate regis, Sisines & reliqui decreuerūt eam per omnia sequi. itaq; suscepta cura sacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratusq; illorū & principes, & magnis omniū studijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij, prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutumq; est intra septenniū. Anno aut regni Darij nono, uigesimatertia die mēsis undecimi, qui nostris dicit Adar, Macedonibus Dystrus, sacerdotes ac Leuitæ cū reliqua Israelitarū multitudine obtulerūt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate proq; recepto nouo tēplo, tauros centū, arietes ducentos, agnos cccc, hircos xii. pro peccatis totidē tribuū: constitueruntq; Leuitæ iuxta Moysis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoq; quibus templū circūqua; includebat. Instante deinde azymorū festo, mense primo, qui Macedonib. est Xanthicus nobis uero Nisan, confluit totus populus ex oppidis in urbem: celebraueruntq; id festū casti ac puri unā cū coniugibus ac liberis ritu patrio, & uictimam paschalem immolātes decima quarta luna epulati sunt p continuos dies septem, nullis sumptib. parcentes, holocaustoma etiam offerentes, & agentes gratias deo, q̄ eos tandem antiquæ patriæ & eius legib. ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiā regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina usi incoluerūt Hierosolyma, instituta ea reip. forma, q̄ per optimates administra. penes pōtiffices em̄ fuit summa autoritas, donec Asamonæorū gens mutato rerū statu regnū obtinuit, ante captiuitatem em̄ iam inde à Sauli & Dauidis temporib. egerūt sub regibus p annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æque monarchæ res administrauerūt appellati Iudices, qui reipub. status plus q̄ quingentis annis durauit post Moysis & Iesu imperiū. Hoc igitur modo habebant se Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ aut, infensa gens & inuida, multis molestijs eos afficiebāt, freti opibus, & affectātes cognati Persarū uideri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauebantur, magistris equitū interim conniuentibus: & quacunq; in re uel per se uel per alios poterant nostrā gentem ledere, nullā occasionem prætermitebāt. Visum est itaq; senatui populoq; Hierosolymitano legationem ad regem Dariū mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis alijs quatuor collegis. Cæterū rex cognitis criminibus quæ

per

per legatos Samaritis obijciebant, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius provinciae, & ad senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitū apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq; eorum conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardocheus Iudæorū legati accusauerūt uos, q̃ molesti fueritis templum ædificantibus, quodq; non præbeatis impēsas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur ut lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum usus postulat, ut non desinentes quotidie sacrificare tam pro me quàm pro Persarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. Cap. V

DEfuncto aut Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinū cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolētia persecutus est. Hoc regnante pōtifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem uero degentiū Iudæorū primarius sacerdos erat Esdras, uir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populū. is cum esset legū Mosaicarū peritissimus, in regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumq; aliquos ē Babylonijs Iudæis ducere, petijt à rege cōmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regū Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis dei, S. Decretū est à me & septē meis cōsiliarijs, ut quicumq; in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorū ac leuitis uoluerit tecū Hierosolyma petere, per meam benignitatē hoc ei liceat facere, & inuiscere Iudæam iuxta dei legē: utq; Israelitarū deo dona perferatis, quæ ego & amici uouimus. præterea facio tibi potestātē auferendi omne aurū & argentum quantumcūq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre uoluerit, quo emantur uictimæ super altare dei uestri immolandæ: & fabricādi ex auro ac argēto uasa quæcūq; tu & fratres tui uolueritis. Sacra quoq; uasa quæ tibi dantur, deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hūc usum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriā & Phoenicem te cōmendaui, scribens eis ut quicquid Esdras sacerdos & lector legis dei petierit, sine mora dent. Et ut deus propitius sit mihi & meis liberis, uolo usq; centū coros tritici deo secūdum legē dari. Vobis quoq; magistratib. præcipio, ut à nemine sacerdotū, leuitarum, sacrorū cantorū, ianitorū, sacrorū seruorū quicquā exigatis, né ue ulla onera eis imponatis. Tu uerò Esdra iuxta cōcessam tibi diuinitus sapiētiam cōstitue iudices, qui p̃ Syriā ac Phoenicem iura reddant populo legem tuam scienti: quin & nescientes doce libere, ut quisquis legē dei uel legē regiā uiolauerit, mulctetur pecunijs, aut etiā damnetur capite, utpote qui nō per ignorantiam, sed per contumaciā peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit deū, & gratias egit, illi benignitatē regiam acceptā referendā, & illū maxime dignū cui gratiæ agant existimās. Aduocata deinde Iudæorū cōcione qui apud Babylonē degebant, & perlecta epistola, ipsam quidē retinuit: exēplar uerò eius in Mediā ad omnes suæ gētis hominēs transmisit. qui cognita regis erga deū pietate, & erga Esdrā beneuolētiā, omnes uehemēter

Joseph.

B sunt

sunt lætati: multi uero ex eis assumptis suis facultatibus Babylonē uenerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. reliqua Israelitarū multitudo assuetum iam domiciliū noluit relinquere. quapropter duæ tantū tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decē autē tribus nunc quoq; ultra Euphratē sunt, infinita hominū millia, quæ uix est numero cōprehendere. Ceterū ad Esdram magna multitudo cōuenit tam sacerdotū & leuitarū, q̄ ianitorum sacrorūq; uel cantorū uel ministrorū. Ille uero omnes qui ex captiuitate in patriā reuerti uolebāt ad Euphratē cōgregauit: ubi peractō triduo ieiunio, uotisq; p̄ incolumitate & felici itinere cōceptis (recusauerat em̄ deductores equites, dicēs deo salutē suorū curæ futurā) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerūt Hierosolyma eiusdē anni mēse quinto. & cōtinuo sacerdotib. gazophylacij custodibus Esdras sacrā pecuniā tradidit, argenti talēta sexcēta quinquaginta. uasa argētea talentorū centū, uasa aurea talentorū uiginti, uasa ærea auro meliora pondo talentorū xii. Hęc enim erant dona regis eiusq; amicorū, & Israelitarū Babylonē manentiū. quō factō obtulit deo secundū legem holocaustoma, tauros xii. pro cōmuni salute populi, arietes & agnos. lxxii. hircos p̄ peccatis xii. procuratorib. etiā regijs, & præfectis Phœnicis ac Syriæ scriptas à rege reddidit epistolas: qui cum eis nō parere nō possent, omni honore gentē nostrā profecuti sunt, & in omnibus necessitatib. eis fuerūt auxilio. Et consiliū quidem huius migrationis ab Esdra profectū est, successum autē felicē deus addidit, ut equidē reor, uiri huius uirtutē ac pietatē respiciens. Aliquanto deinde pōst cōperit quorundā indicio, q̄ quidā ē uulgo sacerdotū & Leuitarū parū seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis uxoribus ordinem sacerdotalē confuderint: rogatusq; ab eis ut ferret auxilium legibus, ne deus propter paucos iratus omnes denuo cōmuni clade feriat, scidit uestē præ tristitia, uellens capillos & barbā, & humi se prosternens, eo q̄ primores populi deprehēsi essent in tali crimine: & cogitās nō esse audituros, si iuberet eos uxores cū liberis eijcere, nolebat se à terra attollere. Itaq; cōcurrerunt ad eū quotquot erāt bonę mētis, & unā flebāt addētes se socios eius tristitię. Esdras autē sublati ad cælū manibus: Me quidē, inquit, pudet ad cælū oculos attollere, dum cogito q̄ populus ne maiorū quidē suorū cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tñ clemētissime deus nostri misertus seminariū aliquod & reliquias superstitēs cōserua, quas Hierosolyma in antiquā patriā reducere dignatus es: & da ueniā præsentis errati, mortē quidē cōmeritis, uerū tamen in tua bonitate sperātibus. Dum ita pius sacerdos lacrymat cum eo coetu qui ad eū conuenerat mixtus ex uiris & mulierib. atq; pueris, accessit eò quidam primarius Hierosolymita nomine Achonius, cōfiteus se peccasse q̄ alienigenas uxores duxerint: suasitq; ei ut omnes adiuuaret, ut uxores cū nata ex illis prole abijcerēt: & si qs legi parere nollet in eū animaduerteteret. q̄ secutus uiri consiliū, exegit super hac re iusiurandū à principib. Leuitarū & sacerdotū & tribuū Israelitarū. quo factō exiuit templū & cōtulit se in domiciliū Ioānis & Eliasibi, ibiq; totā eam diē ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto ut oēs ē captiuitate reuersi intra biduū aut triduū Hierosolyma cōuenirēt, & quisquis per contemptū nō adfuerit intra præscriptū tempus, ut ex-

commu-

cōmunicetur, bonaq; eius sacro ęrario addicantur, intra triduū conuenerūt utriusq; tribus homines, uigesima die noni mēsis, quē Hebręi thebethū, Macedones Appellēū nominant. cūq; confedissent in superiore parte tēpli, præsens etiam senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestū, surgēs Esdras accusauit eos qui contra leges duxissent uxores alienigenas. nūc si uelint rem deo gratam & sibi metipsis utilē facere, ablegandas esse uxores eiusmodi. acclamātū est facturos id omnes æquo animo, sed esse earū non parū numerū, et tempus esse hibernū, nec posse rem eam intra unā aut alterā diem perfici. itaq; opus esse ut negociū hoc differatur aliquantisper, & tum demū principes aliquot q̄ sint alieni ab hac culpa, cū selectis undecūq; senioribus inquisitionē faciant eorū qui contra legis præsriptū uxores duxerint. consenserunt omnes in eam sententiā, & prima die mēsis decimi coepta inquisitione, quæ durauit usq; primā diem mēsis sequentis, inuenerūt multos tā ex Iesu pontificis cognatione q̄ ex ceteris sacerdotibus ac Leuitis & alijs Israelitis, qui & uxores et natos ex eis liberos sine mora abiecerūt, pluris facientes legum obseruantia, quā naturales affectus quantūuis uiolentos: moxq; ad placandum deū arietes immolauerunt. quorū nomina recensere non est necesse. atq; ita Esdras hoc erratum circa cōnubia correxit, & malā in hoc consuetudinē emendauit, ut in posterū hęc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autē mense dum scenopegiæ festum celebratur, & ferme totus populus conuenit, accedentes ad patentē templi partē quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdrā ut eis legē Moysis legeret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane usq; meridiē. ex qua lectione nō solum in præsens & futurū discebant quid esset iustum, sed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabātur, sic cogitantes, quod nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legis diligēter obseruassent. Esdras autē uidens eos ad hunc modum affectos, iussit ut domū abirent: esse enim festū, nec licere ea die flere. quin potius hortabātur ut ad epulas uersi, ita ut festo die decet, hiliter agerent: & hac anteactorū poenitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita coeperunt re uera festū agere, quod cū per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factū est ut post cōparatam sibi apud populum egregiā gloriam senex uita defunctus apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cū etiam Ioacimus pōtifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in sacerdotiū ei successit. Ceterū quidā ex captiuis Iudęis, pincerna regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum urbē Susā, cū hospites quosdam post lōgum iter exactum in urbē aduentātes Hebraice inter se cōfabulari animaduertisset, accedens ad eos rogabat undenā uenirēt. et audito quod ē Iudęa, rursum scitatus est quō se haberet ille populus & caput eorū Hierosolyma. Quibus male se habere dicētibus, quod eius mœnia diruta essent, & circūuicinę gentes multa mala Iudæis inferrēt, die nocteq; agros excursionib⁹ ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atq; adeo ex urbe ipsa captiuos abducēs, ita ut passim per uias reperiātur cadauera: fleuit Neemias motus populariū suorum miserijs: & sublati oculis ad celū, Quousq; inquit, patieris domine

Ioseph.

B 2 gentem

gentem nostrā tantis malis opprimi, ut simus praeda omniū? cunctante uero illo apud portam & ob hæc lamentante, accedens quidā nunciauit ei, regem iam accubitū ire. ille confestim ita ut erat nō abluta facie ad ministerij sui functionem properat. Rex uero post cœnā iam hilior, uidens Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille deū prius precatus ut suadæ gratiam prius uerbis suis adderet: Quī possum, inquit, rex aliū uultū sumere, aut mœrorē ē corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorū, in qua exstant sepulchra maiorum meorū ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc unam gratiam mihi concede, permitte mihi ut profectus illō muros eius exstruam, & quod deest ad fabricā templi suppleam. At rex petitiōi eius annuit, simulq; literas ad satrapas cōmendatitias, ut & honorē ei haberent, & præberent quicquid cūperet: quare desine, inquit, tristiari, & posthac libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato deo, actisque regi p̄ tam ampla pollicitatione gratijs, absterso à uultu omni mœrore, frontem exporrexit p̄ lætitia. Sequenti uero die accitus, accepit literas regias, quas Sadæo Syriæ, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandū opus sit: cū igitur Babylonē uenisset, & multos à popularibus ultro se adiungentes comites assumpsisset, tandē peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis uigesimo quinto: & ostendens prius suis literas Sadæo magistro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hierosolyma uniuerso populo, stans in medio tēpli sic eos est allocutus. Viri Iudæi scitis q̄ Deus opt. max. memor maiorū nostrorū Abrahami Isaaci & Iacobi eorumq; pietatis, qua illos quondā, eadē nos quoq; prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regē obtinui, ut mihi permetteret mœnia restituere, & quod superest ad absoluendū templum perficere. Quamobrē nunc ita faciendū censeo, ut quoniā non ignoratis q̄ infensas habeamus gentes uicinas, & quod cognita uestra in ædificando diligētia nihil nō molientur quo uestros conatus quantum in se erit impedian, primū forti animo sitis, & omnē fiduciam collocetis in deo qui facile resistet illorū importunis inimicijs: deinde nec die nec noctu operis structurā intermittatis, sed omni cura id opus cōtinuetis, quandoquidē nunc maxime tempestiuū est hoc facere. Hæc locutus cōtinuo iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populū, attributo certo modo in singulos uicos & oppida: pollicitusq; se quoq; cū domesticis uelle adiutare impigre, concionem dimisit. Iudæi uero eius autoritate permoti ad opus se expediebāt: quæ appellatio tum primū illis & regioni est indita, quando à Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat.

2. Esd. 4.6 Eius rei fama ubi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasq; & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissime tulerunt, nec unquā cessauerunt insidiari & conatus ipsorū impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipsum Neemiam p̄ conductitios sicarios tollere. crebros etiā terrores eis incutiebat, rumores spargētes quasi magni diuersarū gentiū exercitus eos essent inuasuri, ita ut parū abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterēt. Neemiā uero nihil horū ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitibus in trepidus pergebat, p̄ nimio studio nullū laborē sentiens. eam autē salutis proprię curam

curam non ideo habuit, quòd mortē timeret, sed quia certo sciebat se extincto ciues suos nō reparaturos mœnia. iussitq; in posterū edificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidē non sine gladio erat, similiterq; qui materiam ei suggererat: scuta uero nō longe inde in promptu esse uoluit, & tubicines interuallo quingentorū passuum, ut sicubi se hostes aperuissent, signa canerēt, ut populus arreptis armis resisteret, né ue inermis ab hoste posset opprimi. ipse uero noctu circumqua; urbē obibat, nunq̃ defessus aut opere aut duritia uictus & excubijs, nec cibo nec somno utens nisi quantū postularet necessitas: atq; ad hunc modū perdurauit duob. annis & tribus mensibus. tantum enim tēporis elapsū est donec absoluerent mœnia, uigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde urbe Neemias & populus deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerunt. quæ res ubi Syriæ gentibus est audita, graues indignatiōes in eis cōmouit. Neemias autē uidens nō satis magnā in urbe populi frequentiā, persuasit circūqua; uicinis sacerdotib. & Leuitis ut migrarent in urbē inibi habitaturi, exstructis eis de suo domicilijs: & agricolarū plebē decimas in urbē cōferre iussit, ut esset unde sacerdotes ac Leuitæ uiuerēt, nec auocarent à diuino cultu ac cæremonijs: quod quidē illi perlibēter fecerunt: & hoc pacto factū est ut urbs magis frequentaret in posterū. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, uir ad uirtutem & iustitiam natus, & in popularēs suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hierosolymitanis mœnibus. atq; hæc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit quin tota Iudæorum gens
Amani dolo extingueretur. Cap. VI

LO mortuo regnū ad filiū eius Cyrū, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximū periculū genus Iudæorū adductū est, ne cum uxorib. ac liberis deleret, ob causam quā paulo post referemus. prius em̃ quædā de ipso rege dicenda sunt, quā factū sit ut uxore duceret Iudæam foeminā ex regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricē fuisse ferūt. Artaxerxes em̃ post susceptū imperiū, & cōstitutos ab India usq; Aethiopiam cxxvii satrapas; anno regni tertio amicos & duces gentiū Susis accepit epulo sumptuosissimo ut decebat regē opulentū magnificos centū octuaginta dierū apparatus ostentantē: cui plurimæ gentes, & earū legati, per cōtinuos septē dies interfuerunt. id erat instructū in hunc modū. Tabernaculū fixit suffultū aureis & argenteis columellis, prætextū telis linteis & purpureis, multorū millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationē simul & miraculū factis. Mandauit etiā ministris, ne quē more Persarū ad bibendū cogerent, sed arbitrato suo quenq; appositis frui sinerēt. dimissis etiam per totam ditionē nūcijs edixit ut feriati ab operibus festū pro incolumitate regni diebus aliquot agerēt. Regina quoq; Vaste pari modo mulierū in regia celebravit conuiuīū: quam rex ostēdere cōuiuiis cupiēs ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa uero uolēs Persarū leges seruare, quæ uxores uetant ab alijs præter domesticos cōspici, nō iuit ad regē: & cū nō semel ad eam cunuchos ea de causā misisset, nihilominus in negādo fuit peru-

Ioseph.

B 3. cax

cax. quæ obstinatione mulieris offensus rex, dimisso cōuiuiō septem uiros illos, penes quos apud Persas legū est interpretatiō, cōuocat: & apud eos uxorem contumacię ream peragit, quod toties uocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidē paruisset: iubetq; quid sit iuris, proferre sententiā. Quorū unus Muchæus cum pro sententiā diceret, nō ipsi soli factam iniuriā, uerumetiam Persis omnibus, quibus periculū instet ne despecti ab uxoribus inhonestam uitam degant in posterū: quando nulla posthac maritorū futura sit reuerentia, dum cæteræ exemplū à reginæ superbia sumūt, nihil ueritæ cōtra omnipotentem regē contumaciter agere: suaderetq; tam contumacē erga ipsum mulctari grauissimē, idq; decretū per omnes gētes promulgari: uisum est repudiari Vasten & honorem transferri in aliam mulierē. Rex uerō qui uehementer eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamē retinere propter legem poterat, mœrens q̄ uoluntati suæ non liceret satisfacere. Quæ in anxietate uidentes cum amici, consulunt ut inutilem mulieris amorē ex animo eijciat, & facta per totum orbem formosarū uirginum perquisitione, quā alijs prætulit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderii, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit rex consiliū, moxq; mandauit certis hominib. ut forma celebres uirgines ex toto regno selectas ad eum adducerēt. id mandatum illis diligenter exsequētibus inuēta est Babylone Esther puella utroq; parente orbata, quæ apud patruū Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, unus ex Iudæorū primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellēbat pulchritudine, & gratijs uultus in se oculos conuertebat. itaq; uni eunuchorum cōmendata, tractata est apud eū delicatissime, odoramētis atq; unguentis preciosissimis quib. principes fœminę corpus curare solēt, quotidie delibuta. atq; hac tractatione per sex menses usæ sunt quadringentę numero uirgines. quando uero satis iam curatas existimabat, & regis lecto tēpestiuas, unam singulis diebus mittebat ad eum qui post cōplexus eam ad eundem eunuchū remittebat. Perducta uero Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimā coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasq; celebrauit anno regni sui septimo, mense XII, qui Ader dicitur: dimisitq; quos angaros uocant, per omnes gentes nuptiale festū eis indicens. Ipse uero Persas & Medos, & primates aliarum gentiū accepit conuiuiō nuptiali per mensem integrum: & ingressæ regiam uxori diadema imposuit: atq; ita cū ea cōuixit, nunquam interrogata quō nam esset nata genere. patruus uero eius & ipse Babylone Susā migravit, ibiq; degens obuersabatur quotidie circa regiam, sciscitās de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quā propriā filiam. Rex autē legem tulit, ut nemo ē domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in regio folio: adhibitis in hoc etiā lictoribus cū securibus, ut si quis cōtrā faceret, plecteretur capite. rex interim uirgam tenebat auream, quā quoties aliquē ex inuocatis uenientibus seruare uellet, porrigebat ad eum: isq; uirgæ cōtactu eximebatur periculo. Et de his quidem hætenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra regē, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehēsas insidias patruo reginę indicat. at Mardochæus per ipsam regi insidiatores

fidiatores prodidit. rex uero territus, ueritatem per quæstiones inuenit: & il-
 lis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debe-
 bat præmij nihil persoluit, tantū nomē eius in cōmentarios suos referri ius-
 sit & annotari, ipsum uero uersari in regia, receptū inter amicos regis neces-
 sarios. In eam regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Esth. 3
 regem ueniebat, adorabant eū omnes tam Persæ q̃ exteri, idq; ipsius Artaxer-
 xis iussu. Mardochæo uero propter patriam institutionē non adorante ho-
 minem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset. & audito esse Iu-
 dæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarēt eum,
 seruū istum dedignari idem facere: uolensq; pœnas de Mardochæo sumere,
 parū putauit ipsum ad suppliciū deposcere, nisi gentē eius uniuerſam perde-
 ret, q̃ esset natura Iudæis infestus: quandoquidē Amalecitarū gens, ex qua ip-
 se erat, à Iudæis uictoribus extincta fuerat. Igit̃ adito rege orsus est accusatio-
 nem, esse gentē quandam malā, sparsam per uniuerſum ipsius regnū, infōcia-
 bilem, abhorrentē à cæteris hominibus, diuersis ceremonijs & legibus uten-
 tem, infensam & moribus & studijs reliquorū populorū, & totius mortaliū
 generis. Hanc gentē, inquit, si uis subditis tuis gratū facere, exstirpabis fundi-
 tus, nemine uel captiuo uel seruo superſtite relicto. & ne qd inde tuis tribu-
 tis decedat, de meis bonis promitto tibi XL talentorū argenti millia, libenter
 tanta pecunia cariturus, modo regnū tuum repurgetur ab ista hominū col-
 luuie. Hæc Amano poscente, rex & argentū illud ei se remittere dixit, & ho-
 mines eos cōcedere, ut de illis ipse arbitrato suo statueret. Aman aut̃ uoto po-
 titus, cōfestim edictū nomine regis p̃ omnes nationes euulgat in hanc senten-
 tiam. Rex magnus Artaxerxes cxxxii satrapis qui Indiam inter & Aethio-
 piam prouincijs præſunt, hæc scribit. Consecutus imperiū tot gentium, & or-
 bis q̃ late uolui dominio potitus, cum nihil superbū aut ſauū in subditos ad-
 mitterē, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacē in primis ac
 iuris tutelam procurarem, cogitauī quomodo hæc bona possent eis manere
 perpetua. Admonitus igit̃ ab amico propter prudentiā & iustitiā mihi semp̃
 præ cæteris honorato, & ob egregiā fidem secundū post me locū obtinente
 Amane, esse permixtā hominū generi gentē inimicā, & suis quibuscūq; legib.
 utentē à cæteris diuersis, inobedientē regibus, & deprauatā moribus ac riti-
 bus, nec monarchiā nec negocia nostra probantē, uolo ac edicō, ut hos ab
 Amane mihi parētis loco habito indicatos cū uxorib. & liberis perdatis, ne-
 mini eorū parcētes, neq; miserationi plus q̃ nostro edicto tribuētes: idq; fieri
 iubeo decimatertia die duodecimi mēſis præſentis anni: ut una die deletis in
 totū nostris hostibus, imposterū pace ac ſecuritate frui nos liceat. Hoc edi-
 cto oppidatim p̃ totam regionē sparſo, oēs ad Iudæorū internecionē in diem
 præscriptū sese expediebāt, idēq; studiū erat & Susis in urbe regia. Rex inte-
 rim & Aman cōuiujs uacabāt & cōpotationibus, pturbata ciuitate & futuri
 expectatiōe suspēſa. At Mardochæus re cognita, ſciſſis uestibus, opertus ſac- Esth. 4
 co & sparſus cinere ferebat̃ per urbē iniquū facinus clamitās, maximā gentē
 internecioni esse addictā: & uociferando talia usq; regiū palatiū delatus, ibi
 demū cōstitit. nō em̃ fas erat illū tali habitu in regiā ingredi. nec alius erat Iu-
 dæorū habit⁹ aut affectio in cæteris urbib. quacūq; regiæ literę plateæ fuerāt,

omnibus ob denuntiata sibi cladē lugentibus & lamentantibus. Vt uero reginæ nunciatū est, Mardocheū in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei uestimenta mutarēt. Qui cum id recusaret facere, q̄ nondum cessasset causa propter quam eum habitū sum- pserat, uocatū ad se eunuchum Achratheū, qui tum fortē aderat, misit ad eū, scitatū quid mali accidisset homini, ut talem cultū sumeret, ac ne ipsa quidē rogāte uellet deponere. ibi Mardocheus omnē causam eunuchus exponit ordine, & q̄ edictū regiū per uniuersam ditionē esset diuulgatū, & quantā uim pecunię pollicitus sit Aman, ut internecionē eius gentis à rege redimeret. ad hæc exēplar edicti Susis propositi ad reginā perferendū ei tradidit, adiectis mandatis, ut supplex regē adiret super hoc negotio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gētis ad tēpus infra dignitatē sese demittere, & deprecari eius periculū. Amanē enim, cuius secūda sit post regē dignitas, incitare eū crebris cōtra Iudæos accusationibus. Hoc cognito regina rursus Mardocheo nunciat, nec uocatam se à rege, & capitale esse inuocatū ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatē donare uolēs uirgā aureā protenderet. his enim solis impune esse, quib. hoc forte cōtingeret. Quibus ille auditis rursus p̄ eundē eunuchum orat eadē, dicēs nō oportere eam respectū habere salutis propriæ, sed potius uniuersi generis. si em̄ hoc nunc facere negligat, deū quidē omnino laturū suis auxiliū, ipsam uero cū sua familia daturā poenas eis quos tūc contemneret. Tum Esther nō mutato nūcio iubet patruū Susis concionē Iudæorum aduocare, & p̄ reginæ salute triduanū ieiuniū indicere: se quoq; idē facturā pollicita cū ancillis domesticis, ac tū demū uel cōtra legē aditurā regē, & mortē etiā libēter perlaturā si ita usus ueniat. Paruit ille reginæ & indicto suis publico ieiunio, ipse quoq; supplex deū precatus est, ne populū suū deleri permetteret, sed quemadmodū antea sæpe saluti eorū prospexisset, & indulgisset peccatorū ueniā, tum quoq; eos à denūciato liberaret periculo. nō em̄ sua culpa se uenisse in discrimen infamis supplicij, sed ideo sequi Amanē ira percitū, q̄ soli deo debitū adoratiōis honorē à se nō tulerit, & propter diuinarū legū reuerentiā integre seruata, uniuerso generi moliri perniciē. Similes erāt preces totius populi, rogātis deū ut eorū saluti prospiciat, & totū genus Israeliticū imminētī cladi eximat, quā uidebant sibi habere præ oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in faciē prostrata, & amicta uestitu lugubri, p̄ triduū abdicatō cibo & potu & omnib. delicijs: rogabatq; ut miseratus daret ei apud regē quali maxime opus esset facundiā, & maiore q̄ unq̄ antea formæ gratiā, ut modo utroq; p̄motus rex ad clementiā, & in ipsam fiat indulgētior, & popularibus suis in extremo periculo cōstitutis patrocinantē æquis oculis aspiciat. Vtq; in rege odiū inimicorū ingeneret, om-
esth. niūq; imminentiū in eorū perniciē, ni ipse auertat infortuniū. His precib. solicitata p̄ triduū diuina miseratiōe, denuo mutat habitū: & sumpto cultu q̄ reginā deceat, cū duab. pedisequis, quarū altera sustinebat innixā leniter, altera à tergo sinuosam & fluentē in terrā uestē summis attollebat digitis, ad regē uenit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam uenustatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem ubi cōspexit sublimē in folio, insignemq; cultu distincto auro & gēmis ac unionibus, horror quidā eam repēte subjicit: & forte

forte toruius eam ac subirato uultu inspexerat: moxq; attonita fluentib. membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubiū quin uoluntate dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blandeq; in ulnas exceptam refouebat suauī alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata uenerit. legem enim illam latam esse in subditos. ipsi uerò, ut regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manū eius inseruit, & ceruicem eius uirga permulcēs aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata: Dñe, inquit, eloqui nō possum, quid mihi repēte acciderit. ut enim te cōspexi tanta maiestate uerendum, continuo refugiens interius defecit me animus. & cum hæc uerba ægre languida & exili uoce protulisset, magis etiam sollicitus solari eam cēpit prolixius, paratū se quiduis gratificari pollicēs, uel si dimidiū regni sibi deposceret. Esther autē hoc tantum rogauit, ut ad coenam sibi paratam conuiua cum Amane amico ueniret. Quod cū annuisset, amboq; uenissent, inter pocula uxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim nō impetraturam, etiam si regni partem cuperet: illa in crastinū differre se petitionem dixit, si modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuiū. id uero libēter annuēte rege, Aman admodum lætus abiit, q̃ solus tali honore dignatus sit, ut cum rege uocaretur à regina ad conuiuiū, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in palatio uideret Mardocheum excanduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersusq; domū aduocata uxore Zaraza, & amicorū cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quā apud reginam. nam cum ea die solus cum rege apud eam cōnasset, in crastinū quoq; se uocatum esse. unum sibi esse permolestum, quòd Mardocheum Iudæū uideret in palatio. cumq; Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorū parare, & mane petita à rege potestate Mardocheū in eam crucem tollere: cōprobata ea sententia iussit familiares curare ut eiusmodi trabs erigeretur in suo palatio, parata ad Mardochei suppliciū: id quod etiā mox factū est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturū longe aliud. Nam ea ipsa nocte somnū regi ademit: qui nolens uigiliæ tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribā allatis cōmentarijs res tam à se quā à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregie gestam donatū amplis possessiōibus in regione cuius nomē erat ascriptū: alium ob fidem munera accepisse precij maximi. tandem uentū est ad eum locū, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochei detectam indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transfiret, inhibuit eū rex, percōtatus an non sit ascriptum redditum ei aliquod præmiū. illo uero negante quicquam tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officiū: & audito q̃ esset iam diluculū, mandauit ut uiserēt quisnam amicorū adesset pro palatij foribus, sibiq; renunciaret. forte aut Aman aderat, qui solito citius uenerat, rogaturus Mardochei suppliciū. famulis uero renunciantib. Amanē esse p̃ foribus, iussit eū intro uocari. cui ingresso, cum sciā, inqt, amicū te mihi p̃ cūctis beneuolū, rogo da mihi cōsiliū, quō possim p̃ mea magnificētia honorare quendā mihi admodū carū hominē. tū Aman co-

gitans

gitans quancunq; sententiam protulisset, in rem suam fore, quòd ipse præ ceteris regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimū his uerbis. Si uis hominē, quem tibi ais dilectū, cumulare insigni gloria, fac ut equo uehatur uestitus sicut tu, & aureo torque ornatus: & unus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totā urbem q̄ sic honorabit quem rex honorare uoluerit. Id consuluit Aman putans hunc honorē non alij deberi q̄ sibi. Rex uero lætus: Ergo, inquit, uade, & sumpto equo, ueste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatū equo insidentem ipse præcede, agēs præconē interim. nam tu amicus es intimus, & consiliū quod dedisti exsequeris optime. debetur enim honor hic meæ uitæ cōseruatori. His præter omnē spem auditis uix fuit cōpos animi, & cum nō haberet qd aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardochæū sacco amictū, iussit eo deposito induere purpurā. Qui ueritatē rei nesciēs, sed illud sibi putans: Scelestissime, inquit, ad cō ne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandē q̄ rex hoc ei præmiū pro accepta salute redderet, proq; detectis eunuchorū insidijs, induit purpurā qua rex ipse uti est solitus: & ornatus torque, cōscensoq; equo urbē obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabit quē rex honorare uoluerit. Perlustrata deinde urbe, Mardochæus ad regē ingreditur. Aman uero præ pudore domū se contulit, & cum fletu uxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Respōderunt illi, ademptam iam ei omnē occasionē uindicandi in Mardochæū, quandoquidem illi manifeste deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, uenerūt Estheris eunuchi, Amanē sine mora ad cœnā uocaturi: quorū unus Sabuchadas uisā cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatusq; ē quodā famulo in quem usum parata sit: ut cognouit q̄ reginæ patruo, quē Aman uolebat à rege ad suppliciū deposcere, tunc quidē siluit. Cæterū postquā rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit reginā indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturā quicquid petierit: cœpit deplorare periculū sui populi, dicens se ad interitū cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re uerba facere. Neq; enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem uendi eos iussisset, quòd mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc uero orare, ut se ab imminente clade eripiat. Quærente autem rege, quisnam hoc moliretur, iam aperte accusando in Amanem inuecta est, dicens hunc, quòd pessime erga eos affectus esset, autorem talis consilij. Tum rex turbatus recepit se in hortos ē conuiuiō: & Aman paratum sibi iam intelligens infortuniū, cœpit apud reginam erratū suum agnoscere, & precari ueniam: simulq; in lectū eius procubuit. Interim superueniēs rex, & hoc uiso magis etiam cōmotus: Scelestissime, inquit, etiā uim uxori meæ inferre uis? Amane autem ad hanc uocem exterrito, & ne hiscere quidem uolente, ibi uero Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum uenisset. esseq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq; ut confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potētiam, iusti-

Esth. 7

iustitiamq; ac sapientiam uel ex hoc facto colligere, qui nō solum Amanem merito supplicio tradidit, uerumetiā poenam in alterū excogitatam, in caput inuentoris illo inscio cōuertit. Atq; ita Aman immodice amicitia regis usus Esth. 8 perijt, & facultates eius reginæ donatæ sunt. Mardocheus autē a rege accitus, qui iam cognatū esse cōiugis ex ipsa didicerat, anulū accepit ab eo qui prius Amani fuerat cōcreditus. regina uero possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde regē ut Iudæis præsentē de uita metū adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis q̄ late pateret imperium. neq; enim se posse uiuere, nisi & patria salua, & suis popularibus. rex autē pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturū, neq; uoluntati eius ulla in re cōtra iturum. Permisit etiā ut ipsius nomine quicquid uellet de Iudæis scriberet, & regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cōfirmatas em̄ regio signaculo, autoritatē habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminē. Accitis igitur scribis regijs, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniū gentiū, quæ sitæ sunt Indiam inter & Aethiopiā sub centum xxvii satrāpis. quarū literarum exemplū hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratib. nostris fidelibus S. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorū quæ ex nimia conferentiū bonitate percipiunt, nō solum erga inferiores exercent superbiam, uerumetiam contra ipsos autores beneficij nō uerentur insolescere, quantū in se est tollentes omnem omnino gratitudinē quæ usquam est inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutūtur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec deum quidem timentes, cuius nūmen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrandis publicis negotijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes summū est imperiū, falsis criminib. ac calumnijs efficiunt ut indignentur innoxijs, atq; ita miseros adducunt in salutis periculū: id quod non ē priscis exemplis aut fama auditis uobis potest esse perspicuū, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: ut posthac non oporteat mentē adhibere qualibuscunq; criminibus uel potius calumnijs, sed de cognitis causis iudicare: & si quidem peccatū sit seuerè animaduertere: sin contrā, absoluerè: & rebus, non uerbis credere. Namq; Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi non Persici sanguinis, hospitij iure primū receptus, deinde per nostrā bonitatē in tanto honore habitus, ut patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundū post nos locū obtinere, felicitatē suam ferre non potuit, neq; sobria mente magnitudinem honoris metiri: sed regnō meo struxit insidias, & eo cui uitā & imperiū debeo, benefactore ac seruatore Mardocheo priuare me uoluit, simulq; uitæ ac regni socia Esthere, malis artib. petitis ad interitū. Sic em̄ orbato mihi hominib. amicissimis, imperiū postremo uoluit adimere. Ego uero qm̄ a scelesto homine destinatos neci Iudæos nō malos esse compertū habeo, sed optimis institutis uiuere, ac deū colere cū q̄ & maiorib. meis & mihi largit⁹ est & seruat hoc imperiū, nō solū absoluo eos a pœna q̄ priorib. continet literis, p̄ Amanē ad uos trāsmisis, quib. mentē adhibere nō debetis: uerū etiā uolo ut eos omni honore p̄sequamini. nā cū q̄ his perniciē molit⁹ est, cū tota familia p̄ portis Susorū in cruces suffixi, omnipotēte deo iustissimas pœnas a scelestis exigente

exigente. Iubeoq; ut transcriptis in plurima exempla & per totam nostrā ditionē uulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace uiuere: eisq; sitis auxilio, ut possint poenas sumere de illis qui eorū aduersis tēporib. iniurias eis facere ausi sunt: idq; decimatertia die mēsis duodecimi q. est Adar: quandoquidē deus eam diem pro interneciua salutarē eis esse uoluit: quæ quidem felix sit ijs qui nobis bene cupiunt, & monumentū ultionis de insidiarū machinatoribus. Notum esse uolo omnibus & urbibus & gentibus, quod quæcunque aliquid ex his quæ nunc mandamus per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni uastabitur. atq; hæ literæ proponantur per uniuersam nostram ditionem, & accingant se utiq; in præscriptam diem, ut se de inimicis suis uindicerent. Cū his literis continuo ueredarij per omnes uias dimissi sunt. Mardocheum uero cultu regio coronaq; aurea & torque ornatum ē palatid prodeuntem ut uidere Iudæi, felicitatem eam sibi quoq; cōmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas urbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes quotquot uel oppida uel agros habitarent occupauit: ita ut multi aliarum gentium, metu eorum circumcidentes uerenda, securitatem sibi hoc pacto quærerēt. nam ad decimatertiam diem mēsis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlata regiæ literæ animabant Iudæos, ut qua die ipsis imminabat exitiū, ea in inimicos impune sæuirent. quo factū est ut procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberēt, omnibus modestiam indente metu ex Mardocheo. post diuulgatas enim ubiq; regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter 20 homines: & cum rex coniugi indicaret cæforum intra mœnia numerū: nam incompertū esse quantus sit in alijs ciuitatibus: rogaretq; ecquid amplius uellet, pōtituram enim cupitis: rogauit illa ut permitteret Iudæis sequenti quoq; die in reliquias inimicorū ad eundem modū desæuire, & decē Amani filios in crucē agere: & id quoq; Iudæis concessum est, rege nolente Estheri in ullare contradicere. At illi rursum cateruatim decimaquarta Dystri discurretes, occiderunt fermē trecentos ex aduersarijs, ne minimū quidem attingēdo ex eorum facultatibus: per alia uero oppida eodem Iudæorū incursu perierunt LXXV millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequentē uero festis attribuerunt epulis. apud Susa quoque quaramdecimam sequentis mēsis per festos cœtus celebrauerunt: unde hodiē quoq; per totū orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cōuiujs sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus sub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, ut uniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoq; traderent, ut sempiternū id festum ad perpetuā rei memoriam maneat. Aequū nanq; esse, ut cum per eos dies dolis Amani in salutis discrimē adducti sint, tam suæ liberationis, quā de inimicis uindictæ memoriā celebrent, & pro tanto beneficio deo agant gratias. Quamobrē ea festa per eos dies obseruāt, Phruræa uocantes, quasi cōseruatoria. Cæterū Mardocheus illustri loco apud regem fuit, uir præpotens, regi administratiōis, reginæ uero etiam uitæ socius: quorū opera Iudæorum res floruerunt supra q̄ uel sperare poterant. Atq; hæc ferē sunt quæ sub hoc rege genti nostræ euenire memorabilia.

Bagosæ

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affecit. Cap. VII

Post Eliasibi autem pōtificis obitū, sacerdotiū eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioānes filius, qui in causa fuit, ut Bagoses Artaxerxis copiarū imperator templū pollueret. idem dux etiā tributa Iudæis imposuit, ut prius quā quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderēt: idq; ita ob hanc causā accidit. Erat Ioanni frater Iesus. huic q̄ amicus esset Bagoses, pontificatū se daturū est pollicitus. hac fiducia Iesus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re usq; rixā progressa, tantam bilem mouit fratri ut ab eo per iram interficeretur. quā quidē impietas fuit lōge maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullū tale impietatis exemplum exstat uel apud Græcos uel apud Barbaros. Deus certe hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causā libertatem amisit, & templū pollutū est à Persis. Nam Bagoses dux cognito q̄ pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Audi estis scelesti in templo uestro cædem perpetrare? & cum conatus templū ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impurio rem q̄ cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atq; hac occasione per septenniū eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoq; frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario rege ultimo satrapa, Chuthæus genere, unde & Samaritis origo est, sciens insignem esse urbem Hierosolyma, regesq; eius multa negotia tā Assyrijs quā Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu uadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiae.

Quanta Alexander Macedonū rex in Iudæos beneficia contulerit. Cap. VIII

Per idem tempus Philippus Macedonū rex apud Aegæas oppidum à Pausania Cerastræ filio ex Orestarum gente insidijs interceptus perijt. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Hellesponto congressus ad Granicum flumen cum Darij ducibus uicit egregie: subacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuasit in Pamphyliam sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores egreferentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxisse externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atq; ita fore ut paulatim misceantur profanis gētibus. nam & prioris captiuitatis & malorū quæ secuta sunt causā fuisse, q̄ quidā contra legem peccantes duxissent uxores non sui generis. postulabant igitur ut Manasses aut dimitteret uxorem, aut nō amplius ad altare accederet. Et cum pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manasses ad Sanaballetē socerum, se quidem amare dixit filiam eius Nicaso, nolle tamē propter eam priuari sacerdotio, qui honor & gētilitius sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima existimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantum seruaturum, sed & pontificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ principem eum facturum, modo filiam suam uxore retineat:

Ioseph.

C ædifica-

ædificaturumq; templū Hierosolymitano simile in mōte Garizin, qui immi-
 net Samariæ reliquis mōtibus celsior: idq; polliceret ex cōsensu regis Darij
 se facturū: elatus tali spe Manasses mansit apud socerū, putans se pontificatū
 dante rege consecuturū. Iam enim Sanaballetes erat senior. Cumq; multi sa-
 cerdotes & Israelitæ intricati essent eiusmodi coniugijs, non leuiter turba-
 batur Hierosolymorū respublica. omnes enim hi defecerunt ad Manassem,
 Sanaballetes prēbente eis & pecuniā & agros ad colendū & domicilia, ac mo-
 VIIII dis omnibus adiutante ambitionē generi. Quo tempore Darius audito q̃
 Alexander traiecisset Hellespontū, & prælio uictis ad Granicū suis satrapis
 ulterius procederet, contractis tam pedestribus q̃ equestribus copijs decre-
 uit Macedonibus occurrere, priusquā totam Asiam sibi subijcerēt. Itaq; ul-
 tra Euphratē traducto exercitu, & superato Tauro monte Ciliciæ, statuit in
 ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autē lætus descensu Darij,
 aiebat se mox præstiturū Manassi pollicita, quā primū rex reuerteret post
 uictoriam. persuasum enim erat nō ipsi tantū, sed & omnib. Asiaticis, ne pri-
 mum quidē congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores nume-
 ro: sed longe alius fuit euentus q̃ ipsorū opinio. Rex enim collatis cum Mace-
 donib. signis uictus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiā & uxore
 cum liberis in hostiū potestatē reductis, fugit in Persidē. Alexander uero in
 Syriam ueniens cepit Damascū, & occupata Sidone Tyrū quoq; oppugna-
 bat: scriptisq; ad Iudæorū pontificē literis petebat auxiliū, & ut forū rerum
 uenaliū præberet exercitui: & ut quæ prius Dario cōferre sit solitus, nūc det
 Macedonibus, prælata eorū amicitia. fore enim ut illū non poeniteat. cumq;
 pontifex nuncijs respondisset, sacramento se obligatū Dario, ne arma cōtra
 eum sumeret, idq; ratū fore quā diu ille uixerit: iratus Alexander Tyri qui-
 dem oppugnationē non omisit, qua breui potiturus uidebat: minatus est ta-
 men hac capta mox se ducturū contra pontificē, ut omnes discant, cui iustu-
 randum seruari oporteat. quare non parcens labori tandē Tyrum expugna-
 uit, & constitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemesem Persici
 præsidij præfectū obsedit. Interea Sanaballetes ratus iam adesse tēpus, à Da-
 rio defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia, in Alexandri castra
 se cōtulit. cumq; offendisset eū Tyri oppugnationē aggredientē, & suā prouin-
 ciam eius fidei cōmisit, & hunc pro Dario dominū libenter agnouit. a quo
 obuijs manibus exceptus, libere iam quid uellet elocutus, ait se generū habe-
 re Manassem, Iaddi Iudæorū pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis
 homines, & uelle in sua prouincia templū exstruere. idq; fore in rem ipsius
 regis, si diuidatur Iudæorū potentia: ne fortē de cōmuni sententia rebellan-
 tes multū negocij regibus facestant, quemadmodū soliti sunt Assyrijs impe-
 rātib. quod ubi impetratū est, omni ope adnitēs templū ædificauit, & Ma-
 nassem eius sacerdotē constituit, amplissimum hunc honorem filiae suæ po-
 steris relicturū se existimans. Septem autē mensibus in Tyri oppugnatione,
 & Gazæ duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est: Alexander uero
 expugnata Gaza Hierosolyma propere petijt. Iaddus uero pontifex postquā
 hoc audiuit, sollicitus hærebat inops consilij, nec inueniēs quomodo regem
 deberet excipere, iratū eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo
 indictis

indictis populo supplicatiōibus, & immolatis deo uictimis, ad opē eius confugit, illi publicam salutem cōmendans. Proxima deinde post sacrificiū nocte, in somnis ei deus apparuit, iubēs ut bono esset animo, & coronata urbe portas aperiret: utq; populus in albis uestibus prodiret obuiam, ipse uero cū reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de dei prouidētia. Experrectus autem ē somno lätus ciuibus hoc oraculū indicat, & paratis omnibus ut in somnis præmonitus fuerat, regis aduentū præstolabatur: & cum renunciatū esset eū iam non procul ab urbe adesse, progressus est cū sacerdotibus & urbana multitudo pompa quadā noua et uenerabili usq; ad locum qui dicitur Sapha, quæ uox speculā significat: quod ibi & urbs & templū in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarēt sibi licere quicquid iratus rex posset permittere, direptionē urbis, & pontificis exquisitū suppliciū, planē contrariū euenit. Alexander enim ut uidit ē longinquo candidatū populū, & sacerdotes ante agmē in amictu bysino, pontificēq; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantē cum præfixa aurea lamina insculpta dei nomine: solus ad eum accedēs nomen illud adorauit, & salutauit pontificem. Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrū consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, uix credētes regem mentis cōpotem: solus Parmenio propius accedēs rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraret ab omnibus, nūc adoraret Iudæorū pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed deo cuius pontifex esset, honorē eum exhibuisse, hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedonię, qui me deliberantē quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitū trajicere. nā suo ductu potiturū me Persarū imperio. Quapropter quia nunc primū talem habitum uidi, agnoscens hūc & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionē impulit, puto me non sine numine in Dariū exercitum ducere, & breui fore uictoriæ cōpotem: & sublato Persarū imperio, cessura mihi omnia ex sentētia. Hęc locutus ad Parmenionē & comiter cōplexus pontificē, deducētib; sacerdotibus in urbem peruenit. & ascendens in templum immolauit deo ex sacerdotis præscripto, ac pontifici quoq; suum honorē exhibuit. Ostensoq; sibi Danielis libro, in quo Græcum quēdam Persas debellaturum significat, hūc ipsum se esse interpretatus, lätus dimisit multitudinē. Sequenti uerō die uocatis eis iussit ut quicquid uellent peterēt. Pontifice autē petente ut patrijs legibus uiuere sibi liceat, utq; septimo quoq; anno cōcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde ut eos quoq; Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret uti institutis proprijs, hic etiā postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cū fecisset eis potestātē, si qui uellent saluis suis ritibus sequi eius militiā, multi in eam expeditionē dederūt nomina. Atq; his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas urbes exercitum. cūq; ab omnibus amice exciperetur, Samaritę quorum tunc caput erat Sicima sita ad montē Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ, uidentes quod Alexander Iudæos tractaret tā magnifice, decreuerunt se quoq; Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, ut & ante diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, ueritatem tūc

dicendo. cum uero affulgere eis fortunam uiderint, confestim in societatem irruūt, attinere ad se affirmādo, & à Iosepho eiusq; filijs Manasse & Ephraēmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnam alacritatem præ se ferentes regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatisq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secū militibus quos Sanaballetes miserat: rogātes ut inuisat ipsoꝝ urbem, & illud quoq; templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumq; postularent ut septimi anni tributum sibi remitteretur, nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit qui nam essent qui hoc rogarent. illis uero dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas uocari à Sidonijs: iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis, equidē, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligētius cognita, faciam quod æquū uidebitur. atq; hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autē milites iussit ut se in Aegyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo pōst fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum uero in Garizini mōte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibī sumpti, aut uiolati sabbati, aut similis criminis reus ageret, ad Sicimitas confugiebat, calumniam se passum dictitans. Eodem uero tempore etiam Iadus pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER DVODECIMVS.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit. Cap. I

ALXANDER Macedonū rex in suam potestatem re-
 ducto Persarum imperio, & cōstitutis ut iam dictum
 est Iudæorū rebus, uitam finiit. Imperio uero in mul-
 tos successores distracto, Antigonus Asiam occupat,
 Seleucus Babylonem cum uicinis gentibus, Lysima-
 chus Hellepontum, Macedoniam Casander, Ptole-
 mæus Lagi Aegyptum. Qui dum seditionib. agitan-
 tur, & de imperio cōtendunt, durante longo bello, &
 urbes multæ afflicte sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa prælio-
 rum certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tū passa est sub Ptolemæo
 Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occu-
 pauit, dolo tamē circumuenta. Ingressus enim urbem sabbato uelut sacrorū
 gratia, Iudæis nec arcentibus q̄ nihil hostile suspicarentur, & alioquin cum
 diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè
 eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui
 successore

successorū Alexandri res gestas conscripsit, superstitionē nobis exprobrās, q̄ propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudæorum dicitur, urbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestate peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominū receperunt. Et Agatharchides quidē de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterū Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorū uicina, Samariaq; & Garizin monte in Aegyptū traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimē iurisiurandi fidem seruare compertū haberet ex responso quod Alexādri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cū Macedonibus cōditione dedisset, sacramēto omnes deuinxit, seruatuos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorū Iudæorū sponte in Aegyptū migrauerunt, partim ubertate terræ allekti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuę fuerunt inter eorū posteros & Samaritas instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq; inter se iugiter, dum Hierosolymitani suū templū sacrosanctum esse affirmant, & uictimas à Iudæis nō aliō mittendas: Samaritæ contra in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorū legem in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa deo in templo eius dedicat. Cap. II

Ost hunc Philadelphus assumpto Aegypti regno, quod per annos undequadrageſa tenuit, & legem transferri in græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Aegypto seruientes liberos dimisit, numero centum uiginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam ut si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot ubicunq; audisset cognitu dignos, aut cupiditati regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à rege q̄ multa millia iam cōparasset, ait se iam habere circiter ducenta milia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertū sibi certis indicijis multos esse apud Iudæos, qui leges eorū scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseq; scriptos ipsorū lingua & literis, & exhibituros negotiū his qui uelint eos in græcum sermonem uertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & caractere similitudinem, habere tamē multa peculiaria. Nihil igitur uetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nō desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum rex collaudato Demetrii circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum pontifici, ut curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidam Aristæus ex intimis regis amicis, & ob modestiam admodum carus, cum iam dudum animum haberet rogare eum ut Iudæos in suo regno libertati restitueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitibus Sosibio Tarentino & Andrea consilium hoc communicat, multum obtestatus ut preces suas apud regem quantum possunt adiutent: & postquam intellexit ipsis quoque

rem cordi esse, adito rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos rex uerū dissimulare, sed ingenue proloqui: cum hoc agamus ut Iudæorum leges nō transcribantur tantū, uerum etiam uertantur, quō nam honesto prætectu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certe non alienū fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperiū, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius uniuersitatis eundem quem illi nos quoq; colimus, Iouem nominantes, nimirum q̄ uiuet uitam omniū. Quapropter uel deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu uenerantur, redde eis patriā, ut in natali solo liceat eis uitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me uel genere uel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atq; cōmodum: sed quum omnium hominū idem deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi rex libetī ac hilari uultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centū uiginti millia. Ad hæc rex, Paruā ne igitur tibi Aristæ uidetur hæc quā poscis liberalitas? Sosibio uero & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicētibus, pro accepto regno hanc deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu iussit, ut quando militi stipendium numerauerint, p̄ singulis captiuis qui apud eos sint drachmas centum uiginti annumerēt. atq; hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quā dei uoluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoq; qui uel antè uel pōst in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam uindictam libertatis dicerent plusquam quadringenta talenta pōscere, ne hæc quidē impendere gratiatus est. Eius edicti exemplar, quo illustrior fiat regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicumq; ex militia patris nostri Syriā ac Phœnicen incurfauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusq; urbes abducta diuendiderunt, atq; etiam quicūq; uel antè uel pōst diuenditi sunt, hos omnes liberos uolo fieri: proq; singulis mancipijs centum uiginti drachmas recipere, milites quidem unā cum cætero stipendio, reliquos uero à mensarijs regijs. Censeo enim hos præter patris mei uoluntatē, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, quā uastata Iudæa sui cōmodi causā in Aegyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & cōmiseratione eorum qui à potentioribus per uim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absq; dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihi ipsi profuturū existimo. Eum uerò qui parere noluerit, cuius deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fisco nostro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoq; qui uel antè uel pōst capti fuerant,

libera-

liberaliter & illis indultum est eadem regis beneficentia: iussitq; ut ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum uiginti drachmas, quasi regis edictum etiam hos complecteretur, ubi adscriptum erat, p singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc ubi ex sententia regis magnifice sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorū codicibus. nihil enim temere fiebat à regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in cōmentarios relatum est; & multitudo missorum donariorum, & quod à quoq; factum est, ut primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam auctorum quam artificū præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mādasti rex ut quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hætenus nostram inquisitionem effugerūt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquū faciens, scire te uelim inter eos quos adhuc desideramus esse Iudæorū legis codices. Hebraicis enim characteribus & uernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quàm par est habiti, eo quòd nondum eis regia providentia contigit. necesse est autem ut & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiore enim & sinceriore legislationem continent, utpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, ut Hecataeus Abderita refert, cur nullus uel poeta uel historicus mentionem eius legis faciat, aut uirores qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quòd sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaq; si idem tibi uidebitur rex, scribes Iudæorum pontifici, ut mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earū peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorū accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem iussit rex suos ut ad Eleazarum Iudæorum pontificem de hac re scriberent, simulq; per easdem literas certiore facerent de Iudæis per Aegyptum pristinae libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinē: iussitq; custodes arcarum in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiā pecuniæ pro sacrificijs & reliquis templi usibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatū, ubi primū exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum pontificem, qui hoc sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est. Onia pōtifice defuncto filius ei Simon successit, iustus cognominatus, quòd & deum pie coleret, & eius summa potiretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite unico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, pontificatū assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ dum rerum potirentur captiuos cōpertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia usus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam

castellorum custodia per Aegyptū assignata, ut essent terrori indigenis. Ego uero postquam principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum usus, tum maxime in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem uindicaui, restitutis de meo precijs eorum possessoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri uidebatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo ut & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, uisum est mihi legem uestram in græcam linguam uertere, & ita uersam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex unaquaque sex uiros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim si hoc ex sententiâ succederit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecū de hac re agant, Andream præfectum satellitum, & Aristæum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & uictimarum misimus, talēta argenti centum. Rescribes autem quicquid uolueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quod potuit honorificentissimè. Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo S. Si uales cū regina Asinoc communibusque liberis, nostræ quoque res se habent optime: Acceptis tuis literis gauisi sumus plurimum ob egregiam tuam uoluntatem: aduocataque cōcio- ne eas legimus, testes pietatis qua colis deum maximū. ostendimus etiā phialas quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandā, centūque illa talēta quæ in uictimas & alios templi usus attulerunt Andreas & Aristæus amici tui charissimi, uiri boni ac docti, tuaque amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos etiā si quid præter ingeniū nostrū facere oporteat. prouocati enim beneficijs in ciues nostros collatis nō debemus segnes esse ad referendā gratiā. Quamobrē continuo pro te sororeque tua & liberis & amicis hostias obtulimus, & populus uota fecit, pro felici rerū tuarū successu, & pro pacato regni tui statu: utque hæc legis uersio tam felix tibi sit quod cupis maxime. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cū lege misimus. tuæ autē pietatis erit ac iustitiæ, ut transcripta lege ad nos eam tuto remittas unā cum eius deportatoribus. Bene uale. Hæc sunt quæ rescripsit pontifex. superuacaneū autē uisum est apponere LXX seniorū nomina qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorū tñ quæ rex deo misit ornatū & magnificentiā silētio præterire nō possum, ut omnib. nota fiat eius regis erga deū pietas ac liberalitas. abūdo enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assidue uisendo, nullam eis segnitiae aut negligentiae relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur regis liberalitas: primumque mensam conabor describere. Cupiens enim longe maiorem facere mandauit explorari eius quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quodque maior etiam esse posset: ait se eius uel quincuplam magnitudinem redditurum, ni ueretur,

ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset utilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad usum etiam esse accommodata: itaque uolens declarare se non auri penuria uel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit uarietate ornatus & operis pulchritudine. cum enim esset ingeniosus in contemplantis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, per sua sapientia prescribat artificibus, exigens ne quid a prescriptis formulis discederent. ac primum constituto mensae modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem unius, altitudine sesquicubitali, totum opus ex auro facientes, loricae ei palmum latam circumdederunt: cuius cymae uersatiles sculpturam habebant resticulata indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent triangulae, per singulos angulos eadem erant figurationes, ut conuersae non alia sed eadem specie oculis occurrerent. loricae uero pars interior ad mensam uergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longe pulchriores, uidelicet quod haec totae essent conspicuae. quin & cymae illae facile & cito uertebant, & quemuis ex tribus angulis pari mensura oculis subijciebant. resticulis autem illis sculptilibus insertae erant gemmae preciosae paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensae. exterior autem loricae facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente densa sculptura uirgarum quae per circuitum mensae uoluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repraesentans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis interfertis: quae omnia constabant ex lapillis etiam colorem natium fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursus alia series ouorum priori similis cum uirgatis peraeque sculpturis uidebatur: ut ex utraque parte spectaretur eadem operum uarietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine: ac ne inuersis quidem mensae lateribus ulla sentiretur diuersitas, sed idem artificium usque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transversam mensae latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensae iuxta loricae, ut his insistent quaque uerteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Maeander, magni precij gemmis per medium tanquam stellis uariegatus, carbunculo & smaragdo suauissime radiantibus, aliisque generibus quae ubique grata sunt propter precium. Praeter Maeandrum uero resticulati quidam nexus circumquaque discurrebant, rombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliolorum similitudinem referebant, folijs sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum uideretur. basis autem facta erat ex carbunculo palmum lata crepidinis specie, quae uero pedes innitebant, octo digitorum latitudine: erantque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus una cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta uerorum similitudine. tanta enim erat artis subtilitas, ut perflante uento agitata, naturae non artis opus uiderent. constabatque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, ut commissurae nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autem mensae erat semicubitalis. tanta fuit in hoc dono regis magnificentia, opulencia materiae, artis pulchritudo

do ac uarietas ad naturę imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, ut si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certe nouitate cōmenti & ornamentorū splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, squamatae, à basi usq; præcincturæ, spiras habentes uarijs gemmis distinctas: deinde Mæandrū cubitali altitudine ex omni genis gemmis compositum: & super eum uirgatam sculpturam, & deinceps usq; labrū plexile quiddā reti simile, crebra romborū specie interueniente. addebant gratiā, insertæ gemmæ scutulæ, quatuor digitorū amplitudine. Labrū uero crateris in orbem ornatū erat lilijs & floribus, atq; implexis inter se palmitibus uuas ferentibus. & ornatus quidē utriusq; erat hic, amplitudo uero quæ amphoram caperet. argentæ uerò quæuis specula splendore uincebant, certius etiam reddentes inspectantiū effigies. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid spacij gemmis erat uacuum, frondib. edere & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atq; hæc omnia non solū artificum ingenijs ornabātur usq; ad miraculū, sed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligētius accurabantur: qui non satis putans quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiā serijs negotijs sæpe adibat officinas & inuisebat artificū opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. uidentes enim q̄ cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione uersabantur in opere. atq; hæc sunt donaria ab hoc rege ad Hierosolymitanum templum transmissa. Quibus consecratis pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis q̄ attulerant, nō sine muneribus ad regem eos remisit. Hi postq̄ Alexandriam sunt reuersi, rex cognito eorū simul & septuaginta seniorum aduentu, cōsestim legatos Andreā & Aristæū acciuit: ab eisq; & epistolam pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum uehementer cuperet congregari cum septuaginta seniorib. qui Hierosolymis ad interpretandā legem uenerant, quicumq; priuatorū negociorum causā expetebāt eius colloquiū, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tū uero illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. ut uero senes illi uenerunt cum muneribus à pōtifice missis, & cum membranis quæ legē aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. ut uero ex inuolucris depromptos obtulerūt, multum diuq; miratus membranæ subtilitatē, & cōmissuras quæ ita latebant, ut uisū discerni nō possent, gratias se illis habere dixit qui uenerint, & maiores etiā ei qui miserit, sed longe maximas deo cuius leges attulerint. cumq; seniores eorumq; comites uno ore omnia fausta regi acclamassent, præ nimia lætitiā lacrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnū gaudium cōsequi natura uoluit. iussitq; libros accipere quorū hoc erat officiū, tum demū uiros salutauit, præfatus æquū fuisse ut prius de ea re propter quā acciti fuerant percontatus deinde illos quoq; compellaret. diem quidem ad uentus eorum tam gratum sibi confessus est, ut quoad uiueret, per singulos annos redeūtem eius memoriam colere se uelle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonū nauali prælio uicerat. uoluitq; ut cōuiuē sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autē qui excipiendis hospitibus præerat, Dorothēum eos curare solitū iussit parare

rare cuiq; ad uictū pertinentia. Sic enim rex disposuerat, ut ex eis ciuitatibus quæ in ratione uictus aliquid peculiare habent uenientibus, more ipsorum omnia pararent, ut tractati more cōsueti suauius uiuerēt, & nulla in hoc nouitate offenderent. quod honoris his quoq; exhibitū est, Dorotheo hac cura cōmissa, q̄ is callebat morem quo solerēt uiuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primū duos accubitus strauit, rege ita iubēte, qui uolebat dimidiā eorū partem ad dextrā suam discumbere, reliquā uero post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorū pertinēs. postquā autē discubitu est, iussit Dorotheū illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa uenientibus. quapropter præconibus & sacrificulis, alijsq; id genus quorū est à suis precatiunculis auspicari conuiuiū, locus hic non fuit: sed unū ex conuiuarum numero sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam cōsecrare ipse rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatū est ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebant appositis. cumq; rex siluisset quantū satis uisum est, coepit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquā de natura subtili disquisitione dignā. illis uero diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorū consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuiū. Si quis autē cupit cognoscere quæstiones agitatae in eo cōuiuio, legat Aristæi librū quem hoc argumento cōscripsit. Quos sermones cum non solū rex admiratus esset, sed Menedemus etiā philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eoq; facilius tueri hanc sententiā, finis est huic quæstioni impositus. Rex uero iam tum se uberē ex eorum aduentu fructū percipisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnū administrare oporteat: iussitq; datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuersoriū. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiit aggerē illum septem stadiorum, & pontem qui insulā continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domū remotā à strepitu, & cōtemplationi rerum idoneā: rogauitq; ut quandoquidē ad opus iam ita instructi sint ut nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationē feliciter. illi uero non parcentes labori quā poterant accuratissimē interpretabantur, usque horam nonnam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita ut mandatum ei fuerat. mane autem regiam ingressi, salutato rege in eundem locum ad institutū negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locū ubi uersa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. cōcio uero & seniorum interpretationē approbavit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepissent: rogaueruntque ut etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & sacerdos & seniores interpretū & magistratus populi postulauerūt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, ut rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quæ sententia cum omnib. placuisset, iusserunt ut prius si quis aliqd deprehenderet uel superesse legi uel deesse, diligentius inspectum & indicatum corri-

corrigeret, quando consultum esset ut res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrē rex multū gauisus est, uidens hanc quoq; suam uoluntatem in publicū celsisse cōmodum: sed maiorē etiam percepit uoluptatē dum sibi lex legeretur, nō sine admiratione legislatoris sapiētiae: cōepitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quī factū sit ut tam admirandarū legū nec historicus ullus nec poeta mentionē fecerit. Tum Demetrius respōdit, ne minem ausum eam attingere, quam cōstaret diuinā esse & omni ueneratiōe dignissimam: & punitos esse quosdā à coelesti numine, qui illam temerē atrectare nō sint ueriti. Theopompū enim uolentē inde quādam suis scriptis inferere, mente motū fuisse diebus xxx. & per interualla insanīæ precibus deum placasse, facile cōiicientem quā morbi causa fuerit. atq; etiā in somnis admonitum hāc ideo pati, q̄ fuisset circa res diuinas curiosior, easq; uoluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cōcepto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectā etiā poetā, cum in quadā tragœdia uellet aliquid ē sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratū agnouisset, exorato deo redditā aciem. acceptos deinde à Demetrio liberos rex cū adorasset, asseruari iussit diligenter, ut incorrupti manerent: rogauitq; interpretes ut crebro ē Iudēa uenientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus cōmodum fore q̄ honorificum. Nunc enim æquū esse ut remittantur: sed si ultro ad eum uenerint, cōsecuturos quicquid uel ipsorū sapientia dignū sit, uel regia mūnificētia. Tum quoq; remissi sunt donati ternis uestibus optimis, & binis auri talētis, singulisq; unius talēti calicibus, & toris discubitorijs. præterea pontifici per eosdē misit decē lectos cum argenteis pedibus cum cōpetenti apparatu, & calicem talentorū triginta: ad hāc decem uestes purpureas, & coronam insignē, & telas byssinas centū, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas deo dicandas. rogauitq; eum per litteras, ut si quis ex his uiris uellet ad ipsum uenire, permetteret, quandoquidē plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi infumeret. Atq; hāc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Honor à regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à se conditis ius ciuium ei concesserint. Cap. III

III

Ed & ab Asiæ regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Nam Seleucus cognomēto Nicanor in cōditis à se per Asiā & inferiorē Syriam urbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, uoluitq; parī ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoq; uiuunt inter eos homines. Argumento est quia Iudæis externo oleo nolentibus uti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quē morē cum Antiochensis populus, pximo bello abrogare uellet, nō permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano, & Tito eius filio, Alexādrini & Antiochēses rogātes adimi Iudæis ius ciuiū, impetrare id nō potuerūt, manifesto Romanorū equitatis & magnanimitatis indicio, sed p̄cipue ipsorū principū: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellātibus, nihil tñ de iure ipsorū diminutū uoluerūt: idq; nec irē p̄prię, nec duob. maximis populis cōtra eos licere passi sunt:

maiores

maiolem rationē habentes ueterum gentis meritorū quā præsēntis offē-
sionis, aut gratiæ quā hoc factō apud hos populos inire poterant : dicētes
eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam satis suppliciorū exsoluif-
se, eos uero qui nihil peccassent non esse æquū spoliari suis priuilegijs & iu-
ribus. Marcum quoq; Agrippam similiter affectū erga Iudæos fuisse prodit-
tur. Ionibus enim contra hos seditiose cōmotis, & rogantibus Agrippam, ut
ciuitatis quā eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci deum co-
gnominant, soli essent participes: & postulantibus ut siquidē eiusdem gene-
ris haberi uelint Iudæi, eosdē quoq; deos colerent : cum res ad iudicium co-
gnitionē deuenisset uicerunt causam Iudæi: obtinueruntq; ut sibi liceret suis
moribus uiuere, patrociniō Nicolai Damasceni adiuti. Agrippa em̄ pronun-
ciauit, nihil sibi licere innouare circa hoc negociū. quē si quis uolet exactius
cognoscere, legat historiarū Nicolai libros tertiū & quartum supra centesi-
mum uigesimū. Sed Agrippæ sententiā mirari nō debemus : neq; enim tum
gens nostra cum Romanis bellū gesserat: Vespasiani uero & Titi magnāni-
mitatē merito quis miretur, q̄ post tanta belli certamina nihil immoderate in
nos statuerūt. Nunc unde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia
regnante in cōtinua uexatione tam Iudæa fuit q̄ Coele Syria: q̄ eo bellum ge-
rente cū Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio q̄ Epiphanes cognominatus
est, siue uinceret, siue uinceretur, male mulctarent, non aliter q̄ nauis flucti-
bus utrinq; oppugnata, inter prosperam & aduersam Antiochi fortunam ia-
ctatæ. Tandē uictor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto uero
Philopatore, filius eius magnū exercitū duce Scopā misit in Coelesyriā : qui
& multas eius urbes & nostrā gentē uī in potestātē eius retraxit. Aliquanto
aut post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopā prælio cōgressus sit supe-
rior: cumq; recepisset occupatas à Scopā urbes Coelesyriæ simul & Samarię
Iudæi quoq; ultro deditionē fecerūt : receptūq; intra moenia eius exercitum
& elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præfidiū in arce à Sco-
pā relictū impigre auxiliū tulerunt. Quamobrē Antiochus æquū ducēs ali-
quam Iudæis p̄ studio suarū partiū referre gratiā, scripsit ad amicos suos &
duces literas, testes beneficiorū quæ in ipsum cōtulerant, in quib. etiā signifi-
cabat quomodo remunerari eos decreuerit. earū exēplar subiiciā, citato pri-
us Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarū eius xvi. Scopas,
inquit, copiarū Ptolemæi dux ad mediterranea uerso impetu per hyemē Iu-
dæorū gentē subegit. ac paulo post in eodē lib. narrat quomodo uicto Sco-
pā Antiochus Batanæā, Samariā, Gadara, & Abila recepit: moxq; Iudæi qui
Hierosolyma & celebre eius loci templū incolūt, ad eū defecerūt: de quo cū
multa essent dicenda, ait se id in aliud tēpus differre. & hæc quidē Polybius.
nos aut narrationē continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex
Antiochus Ptolemæo S. Quoniā Iudæi mox ut regionē eorū sumus ingressi
studiū erga nos suū declarauerunt, & in urbē suam uenientes splendide ex-
ceperūt senatu obuiam p̄gresso, exercituiq; nostro & elephantis copiose ui-
ctū præbuerūt, & cū eo simul præfidiū Aegyptiorū in arce expugnauerūt:
uisum est nobis gratiā aliquā eis reponere, & urbē eorū refouere uarijs cala-
mitatibus affectam, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam

Ioseph.

D qui

qui nūc dispersi sunt habitatoribus. ac primū decreuimus pietatis ergo præberi eis in precium pecudū maſtandarū, uini, olei, thuris, argenteorū uiginti millia, & ad ſimilam ſecundum prouincialē legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuagintaquinq; uoloq; ut hæc eis præbeantur ita ut mandauī: & quod deest tēplo abſoluitur, ſiue porticus ſiue qd aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipſa Iudæa q̃ ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à ueſtigalibus: quæ immunitas & alijs rebus conceditur ad apparatū atq; ornatum templi pertinētibus. Permittitur etiam eis ut omnes uiuant iuxta leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis tēpli atq; cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurū coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et ut eo citius urbs frequentetur habitatoribus, cōcedo omnibus qui nunc eam habitant, qui ue ante hyperberetāū menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorū uſq; in triennium: remittimusq; eis in poſterū tertiam partem tributorū, in præteritorū damnorum cōpenſationem. Et quotquot ex urbe abrepti ſeruiūt, & ipſos & natos eorū uolumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorē templi per totum ſuum regnū propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi contra uoluntatem Iudæorū, ſed ſolis hoc facere fas ſit, q̃ iuxta præſcriptū legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in urbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pātheræ aut uulpis aut leporis, aut cuiuſuiſ omnino ex his animalibus quæ Iudæis uetitū eſt attingere. ac neq; pelles eorū inferre liceat, aut aliqd ex his in urbe alere: ſed tantū ſolitas more maiorū maſtare uictimas, quibus deus litari ſibi uult. qui uero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium milliū drachmarū argēti mulctam luat ſacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimoniū, quo tempore quosdam per Phrygiā ac Lydiā nouis rebus ſtudere cōperit. Zeuxidem enim amicū præcipuū, in ſuperioribus ſatrapijs ductantem exercitum, iuſſit quosdam e noſtratibus apud Babylonē degentibus in Phrygiā mittere, ſcribens in hunc modū. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutē. Si uales bene eſt ego quoq; ualeo. Quia quosdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, uidetur hoc negotiū curā meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolūt duo millia familiarium cum tota ſupelleſtili eò traducere, & locis opportunis p præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerū cuſtodes beneuolōs: tum quia cæleſte numen pie colunt, tum quia fides eorū & promptū obſequiū etiā maiorum noſtrorum cōprobatur teſtimonijs. Volo igitur ut eos, licet difficile uideatur, traducas, pollicitus libertatem uiuendi proprijs legibus. perductis dein de ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſſignabis areas, tum agros ad colendum aruiſ & uinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pēdere cogantur ex annuiſ terræ prouentibus. & donec ipſorū agri fruges protulerint, demenſum frumentū accipiāt in ſeruorū alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantū ſatis eſt, ut benigne à nobis habiti alacrior

res sint in nostris negotijs. Cura aut ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolemæo cōiunctus est & foedere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Coelesyria, unā cum Phoenice, Iudæaq; & Samaria: diuisisq; inter utrunq; regem uectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorū redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regiū ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpe Iudæos infestabant agros uastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime sub Onia pontifice. Post obitū enim Eleazari Manasses eius patruus pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium Simonis Iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat, & auarus: quæ causa fuit ut tributum, IIII quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti uiginti non soluendo, ad iram cōmouerit Ptolemæum Euergetem patrē Philopatoris. Qui misso Hierosolyma legato inculabat Oniam quòd tributum non redderet: minabaturq; ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturū. quod audiētes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfrieta fronte hæc cōtemneret, nihil curans præter pecuniam.

Iosephus Tobia: filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus

Ptolemæo regi factus. Cap. II II

Iosephus autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ pontificis, cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali uico aberat, ueniens in urbem inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modo pecunijs parcat, conijceret in periculum populum, à quo & reipub. administrationē & pontificalem honorem acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneret, ut propter eam sustineat & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad regem, & precibus obtineret ab eo uel totam, uel partē aliquam eius pecuniæ. Onia uero dicente neq; principatum se morari, & pōtificatum etiam modo liceat libenter se depositurum: neq; iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicā suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata cōcione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia meliorem securitatis spem concipiant. Seipsum enim iturum legatū ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumq; ei quòd irascatur immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse uero egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatū pretiosis muneribus, lauteque per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicens se quoq; mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat ut in Aegyptum ueniret, operamque suam obtulerat: effecturum enim se ut quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Aegyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitude, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui uenturū aiebat, & pa-

Ioseph.

D 2 trocina-

trocinaturum populo, cuius curam propter pontificis segnitiam suscepit. Tantis deniq; iuuenem assidue ornabat laudibus, ut & rex & regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optime. at Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniā mutuo sumerēt, satis iam instructus ad profectiōem iumentis, uestibus & poculis, impensis in hęc uiginti drachmarū millibus, peruenit Alexandriā. Fortefortuna ita accidit, ut illo ipso tempore ad regem uenirent omnes Syriæ ac Phœnices urbiū principes ad emenda uectigalia, quæ singulis annis rex uendebat oppidanorum potentioribus. hi uidētes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cū apud Alexandriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiā. Sedente autem rege in curru unā cum regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi usus fuerat) conspicatus cū Athenio mox regi notū reddidit, dicens hunc esse illum iuuenem, cuius bonitatē ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & currū iussit conscendere. quo facto Oniam accusare coepit. At Iosephus: Danda est, inquit, senectuti uenia. Scis enim q̃ senes & pueri eundem habent animū. Nos autem iuuenes officio nostro non derimus, ut nihil de nobis merito possis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeo coepit eum amare ut iuberet eū diuersari in regia, & quotidie suæ mēse adhiberet. quod cum primates Syrorum uiderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumq; dies auctiōnis uenisset qua addicenda erant uectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisq; patriæ: & cum octo millia talentorum colligerentur ē uectigalibus Coelesyriæ, Phœnicesq; & Iudææ ac Samariæ, accedēs Iosephus culpabat illos licitatores, tanquam de cōposito tam paruum regi precii promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorū confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege uero libenter hęc audiente, & ut amplificatori reddituū suorū addicturū se promittente, rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiue respondit, daturū se homines probos & honestos, quibus nō grauaretur credere. Quos ut proferret postulatus: Te, inquit, rex dabo, tuamq; coniugem, ut alter alteri pro me fideiubeat. Tum rex arridens permisit eum absq; fideiussione habere uectigalia. id quod ualde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, nō sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus aut acceptis à rege duobus militū millibus, quos ideo petierat ut posset contumaces in urbibus ui cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingēta talenta, profectus est in Syriam. Et cum uenisset Ascalonē, tributumq; à ciuib; exigeret, & non solū nihil acciperet, sed conuitijs etiam appeteretur: cōprehensos circiter uiginti eorū primates affecit supplicio: & reductis ex eorū facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid uellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cumq; etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more solito tributa depēdere, horū quoq; necatis primatibus, facultates damnatorū ad regem misit: comparatisq; mul-
tis

tis pecunijs & multa lucratus ex redemptione uectigaliū, his opibus ad constabiliendam præsentem potentiam usus est, prudenter existimans optimum esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius redditibus. multa namq; munera regi atq; reginæ in manū mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorū hoc pacto sibi concilians. Vsus est autem ea prosperitate per annos xxii, ex una uxore procreatis septē filijs, suscepto etiam uno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occasione duxit coniugē. Cum aliquando uenisset Alexandriā cum fratre, ducente secum filiam nubilē, ut eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit, soliq; fratri hoc indicauit, rogās ut quandoquidē lege uetaretur habere rem cum fœmina alienigena, subseruiret ei ut clam ea potiri posset. Frater uero libenter operam suam pollicitus, ornatā filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atq; ita parum sobrius, per errorē cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus est apud fratrem q̄ periculū esset ne non posset excutere amorē saltatriculæ, quam fortē rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait nō esse opus ut hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atq; etiam uxorē eam ducere: fassus quòd maluerit filia fieri iniuriam, quā fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, uxorē duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus Hyrcanum filiū. Is cum annos natus tredecim adulescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se cōcitauit odia, quòd eos in omnib. uideretur antecellere. Iosephus enim uolens cognoscere quisnam ex his ad uirtutem esset idoneus maxime, unumquemq; misit ad eos qui tum professione disciplinarum erāt celebres: illi uero propter segnitiam & laborum impatientiā indocti domū reuersi sunt. Deinde minimū natu Hyrcanū cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierū in solitudinem, ut illic sementē faceret: sed prius subtractis clam loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postq̄ peruentū est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditū tempus perdere, cōmentus est quiddā ueterano duce magis dignū quā id ætatis homine. Maectatis enim decem iugis carnes quidē in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, sementeq; facta, domum redijt. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quòd excogitata auderet aggredi, ut solū germanum filiū, magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea uenit quidam nuncians quòd regi Ptolemæo natus sit filius: uersiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiā, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatū sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauante domi manere coacto. pertentaui tamen filiorum animos, num quis ex his uellet eam profectiōē suscipere: & recusantibus cæteris, q̄ se negarent scire mores aulicos, quomodo uersandū sit cum regibus, suadentibusq; ut Hyrcanū fratrem mitteret: libenter hoc audito, sta-

tim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneū se putaret, qui ad regē salutatum accederet. qui cum promptē eam profectiōem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore diceret: uelle enim se frugaliter uiuere, ut decem drachmarū millia sufficiant, admodū lætatus est filij prudētia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasisit patri ne domo quicquam munerū regi mitteret: sed ut ad procuratorem suum Alexandrinū scriberet, ut pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretiosissimum. Ille uero ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij cōsilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniā tractabat Alexandria, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas solebat eò mittere, & quoties præstitutū tempus ueniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igit acceptis à patre literis, Alexandria proficiscit: moxq; fratres ad omnes regiones amicos scripserunt, ut eum aliquo modo perderent. Ut uero exactō itinere Arioni epistolam reddidit, rogatus quōt nam talēta uellet accipere: putabat enim decem petiturū aut nō multo amplius: ut respōdit mille sibi opus esse, iratus procurator obiurgauit eum acriter, q̃ uellet ea per luxū perdere: monēbatq; ut sequeretur exemplū patris, qui eam pecuniā laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quā decem præbiturum, & ea non in alium usum quā ut mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionē coniecit in uincula. Procuratoris autem uxore reginæ hoc renunciante, & rogāte ut puerum compesceret: graciosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non uenerit, sed procuratorem etiam patris sui uinxerit. iubebatq; ut ueniret, ac causam eius facti diceret. Ille contrā regi nunciari iubet, legē esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquā ad ito templo mactasset uictimas: eaq; ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autē iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominū. Nisi em tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi regi ut cōtemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescentē mille talentis liberauit se à uinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ cōmuni est adhibētus, in parentis sui gratiam. moxque clam aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formosissimos, & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum uocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuiis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimū in conuiuijs rex delectabatur propter scōmata & facetias hominis, rogatus à conuiuijs ad regem se uertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossum ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quòd & pater eius totam Syriam ita spoliāt, quemadmodū hic ossa nudauit carnibus. Rege uero ad hoc dictum

dictum arridente, & rogante Hyrcanum, unde illa ossium congeries: Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa unà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: uultu cōmonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autē comedis carnibus solent abijcere ossa, quod & ego homo cū sim, nunc facio. Ibi rex miratus urbanitatē, iussit omnes cōuiuas huic dicto plaudere. Sequenti uero die aditis regis amicis & aulicis potētioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturū talenta duodecim, alium rursus aliud pro suis quemq; opibus: simulauit se dolere, q̄ non haberet unde tantundem largiri ualeat, nec ultra talenta quinq; numero. idq; mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudētibus, quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem muneris, ubi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta nō plus quàm uiginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros, totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, has uero Cleopatrē. Omnibus uero admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atq; ipsis etiam regibus, amicos quoq; regis & ministros multorum talentorū donis honorauit, ne quid sibi ab illis nascere periculi. ad hos enim fratres scripserant, ut quocūq; modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcūq; uellet petere. At ille nihil aliud petijt, quàm ut se rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissime tractatum, & donatum regie, scriptis quoq; ad patrem, & fratres, & omnes suos duces atq; procuratores cōmendaticijs literis, dimisit liberallyter. Fratres autem cum cognouissent tantū honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiā proficisci, & de medio illum tollere, ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, non erat de salute eius sollicitus. eam tamen irām metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congressus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cāteros: reliqui uero fuga euaferunt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad urbem cum exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic uitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris uitæ occasionem præbuit, per duos & uiginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phoenices & Samariæ uectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Deinde uita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorū rex Arius legationē misit cum literis, quarum hoc exemplar exstat.

Amicitia & societas Lacedæmoniorū cum Onia Iudæorum pontifice. Cap. V

Ex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abraham. Acquum igitur est, ut quum

fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoq; faciemus, & res uestras tanq̃ nostras existimabimus, nostras item uobiscum communes habituri. Demoteles est qui has uobis reddit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obsignatas aquilæ sigillo, draconē tenentis unguibus. Et epistola quidē hæc continebat. Iosepho autē mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. pleriq; enim fauebant senioribus, & in his Simō pontifex propter cognationē. Hyrcanus autē Hierosolyma quidē noluit repetere, sed ultra Iordanem habitans assiduū bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahēs. Aedificauit etiam castrū munitissimū, è marmore candido exstructis usq; tectum eius parietibus, habentibus in seulptas diuersorū animalium effigies enormi magnitudine: idq; ædificium fossa profunda, & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine. aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuijs, diætāq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, ut loco uoluptatem simul & ornamentum adderent, Speluncarum uero ora nō amplius aperuit q̃ ut unum caperent: idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortē oppugnaretur à fratribus. Aedificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eaq; hortis spatiosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum uocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trās Iordanem sita, nō procul regione Essebonitide. præfuitq; illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum Antiochus eius frater in regnū successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori uero Physcon. Hyrcanus autem uidens præpotentem Antiochum, & ueritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabas ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionē uero eius uniuersam occupauit Antiochus.

Iudæi seditionibus agitati Antiochi opem inuocant. Cap. VI

VI
I. MAC. I

Defuncto per idem tempus Onia pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, q̃ filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicitur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem, moxq; in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, ut indicauimus. Cæterum Iesus Iasonem se uocari maluit, sicut alter frater p̃ Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobia filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur. quorum uim non sustinentes Menelaus & Tobia filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se uelle relictis patrijs institutis ac legibus, religionē regis & Græcanicos ritus assumere: rogaueruntq; eum ut sibi permitteret gymnasiū Hierosolymis exstruere. quo impetrato, adduxerunt sibi præputia, ut nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contēptis omnibus patrijs ritib. imitabantur

tabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi usus fortuna prospera, expeditionem Aegyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nõdum idonea. Profectus igitur cū magno exercitu Pelusium, astu circumuēto Philometore Aegyptū occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locisq; circumuicinis, ad Alexandria duxit, & urbē & regē subiugaturus. Sed omnes eius conatus unica Romanorū denūciatione repressi sunt, ita ut iam occupata relinqueret, sicut & aliās diximus. Nūc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templū occupauerit, quod in prioribus cōmentarijs breuiter tantum perstrinximus, ut necesse sit idem altius repetere.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius urbis domino, templum etiam spoliauerit. Cap. VII

Reuersus ab Aegypto quam metu Romanorū reliquerat rex Antiochus ad Hierosolymitarum urbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine ullo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factiōis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partium: direptisq; pecunijs & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post urbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, uigesima quinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacate uenienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatū est in tēpli diuitias: quæ cum essent maximi precij, uisæ sunt satis amplum uiolati foederis præmiū. Spoliato igitur tēplo, & ablati uasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam uocant, ac ne aulæis quidē relictis quæ è cocco ac bysso cōstabāt, euacuatis etiam thesauris reconditis, ita ut nihil omnino relinqueret, cōiecit Iudæos in luctum maximū. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum ætuit eos facere: direptaq; tota urbe, habitatores partim necauit, partim captiuos unā cum liberis & uxoribus abduxit, usq; ad decē millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcherrimū, & demolitus mœnia, in inferiore urbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminēs. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicū præsidium imposuit. admixti tñ erant ex impijs Iudæis scelestissimi, a quibus plurimū uexata fuit ciuitas. In tēplo quoq; ara posita porcos mactauit, sacrificiū à Iudæorū religiōe alienissimū: & cogebat omnes abrogato ueri dei cultu, ipsius uenerari numina: & oppidatim exstructis tēplis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare uictimas. Cōminatus est etiā gra- VI uem poenam, si quis liberos circumcideret, cōstitutis qui mandata exigerēt, atq; etiā ui ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidē Iudæorū pars uel sponte uel metu supplicij parebat edictis regijs. qui uero p̄batores erant, & generosæ indolis, maiore rationem habuerunt moris patrij, quam poenæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrē quotidie necabantur excruciatu tormentis crudelissimis. Flagris em̄ cæsi & lacerati corpora, uiui adhuc & spiran-

& spirantes suffigebantur crucibus. Vxores aut eorum & circumcisos liberos strangulabant iuxta mandatū regium, & suspendebant à crucifixorū parentum ceruicibus. abolebatur etiā ubicunq; repertū esset sacrū uolumē ali quod, & ipsi apud quos inuentū esset mali male peribant. Samaritæ autē uidentes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebant se cognatos corū, neq; Garizitanū templum esse dei maximi, nihil absconū facientes à suo ingenio, de quo antè diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, ut re uera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho deo illustri suggestio à Sidonijs in Sicimis habitantibus. Maiores nostri cōpulsi crebris suæ regionis pestilentijs, & inducti ueteri quadam superstitione, morē fecerunt obseruandī eam festiuitatem quæ apud Iudæos uocatur sabbatum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes uictimas. Nunc aut ex quo tibi uisum est in Iudæos ut eorū malitia dignū est animaduertere, qui exsequuntur mandata regia, existimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, uolūt nos in cōmunem cum illis causam inuoluere, cum simus ab origine Sidonij, quemadmodū extat relatū in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorē ac beneficū, ut mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis molesti sint quasi herentibus in eodē cum Iudæis crimine, à quib. tam diuersi sumus moribus q̃ origine: utq; templū quod hactenus nullius dei titulum habuit, posthac uocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestijs liberi: & securius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarū supplicationem rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserūt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt qui in hoc missi sunt, q̃ alieni sint à Iudæorū criminibus, & placet illis iuxta Græcorū instituta uiuere, absolui mus eos quantū ad hanc causam & eorū templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadē autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis undecima.

Antiocho uctante Iudæos uti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias regem contempsit, profligatus etiam eius ducibus. Cap. VIII

1. Mac. 2

Odem tempore habitabat in Modim uico Iudææ quidā Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, sacerdos ex uice Ioaribi, Hierosolymita genere: erantq; ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphus uocabatur. Is Matthias sæpenumero questus est apud filios de tam afflictō rerū statu, direptione urbis, deprædatione templi, cæterisq; calamitatibus: aiebatq; præstare mori eos pro patrijs legibus quàm sic in glorie uiuere. Cumq; uenissent in eum uicum in hoc à rege constituti, ut Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent ut Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à rege præmia: negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne li-
b cris

beris quidem ipsius persuaderi ut patriam religionē deferant. Vt uero silente eo Iudæus quidam in medium progressus coepit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filiis armatus gladijs: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellem regiū ducē cum suis militibus, qui uolebant plebem eam cogere: dirutaq; ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum dicto comitantibus filiis in desertum se contulit, relictis in uico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familijs in idem desertum profugerunt, ibique uiuitabant in specubus. Quo audito duces regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertū persecuti sunt. quos affecuti, primū uerbis persuadere conati sunt ut ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imponerent sibi necessitatem sæuendi hostiliter: & cum nihil proficerent apud obstinatos, aggressi sunt eos die sabbati, & ita ut erāt in speluncis exusserunt, nō repugnantes, ac ne aditus quidem speluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduersitatibus quidem uiolare honorē sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaq; perierunt cum uxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille. multi etiā elapsi adiunxerunt se Matthiæ, cumq; principē sibi elegerūt. At ille docuit eos, pugnandum etiam sabbatis, aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruātibus, & non nisi sabbato illos aggredientibus. atq; ita fore ut uel sine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum usq; mos hic permanet, ut si ita necessitas postulet, pugnent etiā sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebant enim ad eū quos ante metus per circūuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circūcidere qui hætenus uetiti fuerant, expulsis qui ad hoc ut uetarent constituti erant ab Antiocho. Exacto VIIII autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem uiam ingredior, interim commendo uobis meum propositū, & rogo ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ uoluntatis seruate ritus patrios, & rempub. tantum non collapsam restituite: neq; illis accedite qui aut sponte aut ui eam prodiderūt hostibus. Præstate uos mihi germanos filios, contemptaq; omni ui ac necessitate, parati sitis pro legum tutela uel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes q̄ deus uos tales non despiciet, sed delectatus uestra uirtute in pristinam patrijs moribus uiuēdi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclare gestorum memoria uice immortalitatis esse poterit, cuius amatores uos aspirare uolo ad gloriā, adeo ut non grauemini uel immori egregijs facinoribus. Prima autē cura sit concordia, & quibus quisq; præcellit artibus, his utatur reliquis cōcedentibus: Simonēque fratrem eximia prudentia uirum parentis loco habete obtemperantes eius consilij: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim ulciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot usquā sunt iusti ac pij, & hoc pacto uires uestras augebitis.

Matthiæ

1. Mac. 3

Aec locutus filijs, precatusq; deum adesse illorū conatibus, & populo pristinum uiuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitū ei publici luctus honorē, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerū præficiť, anno cXLVI: qui adiutus impigre à fratribus, eieťto hoste, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio uictus occiditur. Cap. X

IX

Is auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim cōtra Iudam duxit exercitū. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio uictum cum alijs multis interficit, gladio etiā eius potitus uelut opimo spolio, plurimis etiam hostium uulneratis, & castris eorū direptis, ditatus præda redijt. Seron aut Coelesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis undiq; ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad cōfligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Cōtractis igitur quibus præerat militibus, adiūctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus usq; Bethora uicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autē occurrens ei pugnandi animo, ubi uidit milites suos parū alacres partim, ppter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam uictoriam, sed in pietate erga deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorū sctorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiae. His dictis persuasit ut non detrectarent prælium: & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persequutus usq; ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Lyfiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades. Cap. XI

Vditi his rex Antiochus uehementer iratus omnes undiq; copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo uere in Iudæam irrumperere: Cumq; numerato stipendio uideret thesauros suos exhaustos deficere: nam neq; tributa omnia reddebant propter crebras rebellatiōes gentium, & ipse uir magnanimus ac munificus nō erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Cōmissa igitur rerum administratione Lyfiæ, amico probatæ fidei, & prouincijs Asiæ quæ Aegyptum inter & Euphratem sitæ sunt curę eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iussit ut Antiochum filium diligenter educaret usq; in suum reditū: eidemq; mandauit, ut subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentē extingueret. His mandatis profectus est in Persidem cXLVII anno, & traieťto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lyfiæ aut delectis ad hoc negotium eximijs duobus ex amicis regijs, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam

Iudæam misit eum exercitum. qui usq; Emauntem urbem progressi, in campesribus eius castra metati sunt: ubi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex alijs uicinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci empturi mancipia, & instructi cōpedibus, paratis in hoc ut uincerent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas aut animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites ut forti essent animo, & in deo collocarent omnē fiduciā, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti faccos solent orare ueniā, ut deus ad miserationē flexus uires contra hostē eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, qui ue agros recens sibi comparauerāt, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, uerbis etiā aggressus est hortari suos ad rem gerendā strenue. Nullū focij tempus nobis dabitur ad uirtutē & periculorum contemptū opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmiū, quam suapte natura desiderabilē hoc magis nos optare decet, quod absq; hac ne religionē quidem tueri poterimus. Sic igitur exstimate, in hac pugna sitū esse, utrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est uitam iuxta patrias leges recte institutā: an per summam ignominiam etiam reliquæ nostri generis intereāt, nisi fortes uiros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite præliū. Cum igitur tam ignauos q̄ fortes mors certa maneat, gloria uero sempiterna propugnatores pietatis, legū, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui uobis in crastina pugna possint esse usui, uel ad uictoriam, uel certe gloriā. His suos Iudas hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice cōperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditū quinque millibus, ut ductu perfugarum noctu se inopinū inuaderet: decreuitq; & ipse eadē nocte in hostiū castra impetū facere, maxime quod ab futura esset bona pars illorū exercitus. itaq; confestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti, p̄p̄inqua castra hostiū. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorū inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit ubinam essent quærere. Iudas aut sub diluculum peruenit ad castra hostiū, ducens tria uirorū millia non satis instructa armis propter inopiam: uidensq; hostem armatū egregie, & castra ex arte disposita, hortatus primū suos ut nō dubitarent uel nudis si ita opus sit, corporibus in pugnā ruere: quandoquidē deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio cōtra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improviso deinde adortus nihil minus expectantes ita terruit, ut cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur usq; Gadara, & usq; campos Idumææ, & Azoti & Iaminia. Ceciderunt aut ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ociū deinde posse eos ditari ex spolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani ē quodam loco edito: unde prospiciētes suorū cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se expectantē instructa acie, nō ausi manus cōferere, trepide se retrō in tutū receperunt. Iudas uero sine certamine uictor, tum demū permisit suos ad prædam discurrere: ditatusq; cū suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpura incolumem redu-

1. Mac. 4

exercitum, laudans deum autorem eius uictoriae, quae haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouum exercitum parauit: contractisq; lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudaeam ingressus motana eius ascendit, & ad Bethsura uicem castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus: & cum uideret hostem longe praestare numero, uotis pro uictoria factis deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu ut ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, ut Lysias animaduertens eis certo statutum aut mori aut in libertatem se asserere, ueritus magis desperationem eorum quam uires, copias Antiochiam reduceret: ubi mercenarios conducens & maiores uires colligens, parabat se ut ad primam opportunitatem bello Iudaeos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis, ut quandoquidem tam multas uictorias deus concesserat, ascenderet Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes uictimas: ubi cum inuenisset templum desertum, & portas eius incensas, & in atrijs uirgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis coepit ob tantam deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem, ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accurate factum est, intulit in illud uasa noua, candelabrum, mensam, & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia. addidit & uela foribus operandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanatum fuerat, nouum ex collaticijs saxi impolitis construxit. Vigesima autem & quinta mensis chaslei, quae appellatur Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam posuerunt: & in nouo altari holocausta immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio desertum fuit templum post factam ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum c x l v, & diem Apellae mensis xxv, in Olympiadem c l i i i; renouatum est autem eadem die c x c l i i i anno, Olympiade c l i i i. praedixerat autem eam desolationem propheta Daniel ante annos c c c c v i i i, disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestae uoluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in dei uero laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta uero laetitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maxime quod ea felicitas ex insperato obtigerat, ut lex lata sit ad posteros, quae iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremonijs templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: uocamusque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circundatis deinde urbi moenibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitque Bethsuram oppidum, ut eo tanquam arce uti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, uicinae gentes moleste ferentes Iudaeorum uires resuscitari, pro insidiis adoriendo multos oppresserunt: cum quibus Iudas assidue bellum gerens conabatur eorum incursationes comescere: quo tempore etiam Acrabatenam inuadens multos Idumaeos Esau posteros interfecit & depradatus est: & principis eorum Batanis filiorum castella, unde Iudaeos infestabant, uicinasque propugna-

propugnatoribus incendit. Quib. perdomitis in Ammanitas arma trāstulit, quorū numerosam manū Timotheus ductabat, & his quoq; deuictis, Iazorū eorū urbē expugnauit: abductisq; in captiuitatē uxorib. eorū ac liberis, di reptam prius incendit, atq; ita domū uictor reuersus est. Sed q̄ primū uicinæ gentes sensere eius abitū, contractis copijs in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugiētes in castrū Dathema, significabant Iudæ p̄ nuncios & literas, q̄ oppugnandi essent à Timotheo, rogātes ut se huic periculo eriperet: & interim dū legit has literas supuenerūt Galileorū nūcij, querētes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidēses, Iudas Ammanitas superat. Cap. XII

IVdas igitur prospiciens utrorumq; necessitatibus, Simonē fratrem cum tribus selectorū millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cū octo militū millibus, in Galaditicam proficiscitur: quod supererat uiriū Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quib. mandauit ut abstinerēt à pugna tantisper dū ipse ad eos reuerteret. Simon igitur postq̄ in Galilæam uenit cōgressus cū hoste cōegit eum terga uertere: & fugientē persequutus usq; portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quib. spoliatis, receptos captiuos cū tota supellectile in Iudæā transtulit. Interea Iudas cū fratre Ionatha triū dierū iter emēsi, accepti sunt à Nabathæis pacifice: quorū indicio cōpererūt, q̄ multi ex ipsorū fratrib. in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitiq; ut propere illis succurrerēt, p̄ desertū illuc festinauerūt. In eo itinere Barasam oppidū oppugnare adorti, ui ceperūt: cæsisq; ad unū puberibus tecta igni subiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter cōtinuauit usq; castellum in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cū mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas admouere moenibus: iussuq; tubicine canere, & cohortatus suos ut bonā ac fidelē operā præstaret periclitantib. fratribus, diuisis trifariā copijs oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei uerò milites cognito Maccabēū adesse, cuius uirtutē & felicitatē iam ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequētibus. Inde ad Mallen barbarorū urbē flexo itinere, eaq; expugnata mares omnes neci tradidit, ædificia incēdio sunt cōsumpta. Eodē impetu & Chaspoma & Bosora cum alijs Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto post Timotheus cōtractis numerosis copijs, & inter ceteros auxiliares cōducta manu Arabū trans torrentem castra posuit cōtra oppidum Rasam. ibi hortatus est suos milites ut strenue pugnaret arcerentq; Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam uictoriā, Iudæis futuris superioribus si trāsire potuerint. Iudas autē audito q̄ Timotheus paratus esset ad prælium, propere cōtra eū duxit exercitū: traicētoq; torrēte adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugā cōpulit, armis etiā passim abiectis. horū nōnulli celeritate pedum salutē consecuti sunt, quidam uero in fanum quod Carnain dicūt refugientes, tutos se ibi fore sperauerūt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostiū alios flammis alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & cōtractis ē tota regione Galaditica Iudæis,

unā cum uxoribus & liberis ac facultatib. in Iudēā eos traducebat. In eo itinere cū uenisset ad Ephronē oppidū, per quod necessario transeundū erat, nisi retrorsum reuertī mallet, misit ad oppidanos rogans ut patefacerēt sibi transitū. nam obstructis portis uiam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare nō posset, cohortatus suos, corona oppugnauit moenia: & diē ac noctē ibi remoratus ui cepit oppidū: occisisq; omnib. maribus per incēscineros traduxit exercitū. tantus aut erat occisorū numerus ut in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnū campum ueniunt, quā sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & uictoriale carmen multitudine: uotiuasq; hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidē post tot cōflictus ne unus quidē ē Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæā cōtra Ptolemaidenses, Iuda uerò & Ionatha fratre in Galaditicā, præsidio Iudææ relictī fuerāt: uolētes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriā, ad Iamnam uenerūt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militū: nec prius destiterunt fugere q̃ in Iudææ finibus. hæc aut clades meritō illis accidit, ob cōtemptū Iudææ mandatū, qui interdixerat ne se absente manus cū hoste confererent: nam hoc quoq; Iudæe prouidentiam cōmendat, q̃ intellexit nō impune fore si à mandatis discesserint. Iudas autē & fratres eius continuabant bellū contra Idumæos, urgētes eos undiq;: expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerūt suppositis ignibus: peruasatisq; agris hostiū, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoq; ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam uictores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus. Cap. XIII

XIII
1. Mac. 6

Odem tempore Antiochus rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside urbē prædiuitē Elymaida nomine, & in ea templū Dianæ opulentū, refertū omne genus donarijs: scuta etiā ac thoraces ibi asseruari, quondā relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonū. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His uero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territī, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. nō contenti em̃ repulisse illū à moenibus, recedentē etiam persecuti sunt, ita ut plurimis desideratis fugientis more Babylonē se reciperet. Quam cladē cum ægre ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis quos ad Iudaicū bellū reliquerat ducibus, deq; Iudæorū in dies crescente potentia. Accedēte igitur alia super aliā cura, impar solitudini morbū sibi cōtraxit: quo magis ac magis inualescēte, intelligēs adesse fatale tēpus, amicos cōuocat: eisq; & uim morbi & causam indicat: nimirū q̃ pœnas ob afflictā Iudæorū gentē lueret, atq; ob spoliatū sacrilegio templū, & contemptū cælestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrē demiror Polybium Megalopolitanum, qui uir alioqui probus, ait hunc Antiochū perisse, q̃ conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. uoluisse em̃ tantū, ac nō etiā perfecisse sacrilegiū, non uidet res digna supplicio. q̃ si hæc causā Polybio digna uidet, cur Antiochus

tiochus deberet capite poenas psolvere, multo uerisimilius est ob exhaustū sacrilegijs Hierosolymitanū templum acceleratū esse eius interitū. Si quis tñ magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antiochus Eupator profligato Iudæorū exercitu Iudam in templo obsidet. Cap. XIII

Aeterū Antiochus prius q̄ extremū suum diem obiret, accitū ad se unum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorem regni constituit: traditoq; ei diademate regiaq; stola & anulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multum obtestans ut educationis curam haberet; & regnum ei seruaret usq; dum per ætatem ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno centesimo quadragesimo nono. Lysias autem postea quā populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum sub sua tutela tum positum regem constituit, imposito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incōmoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorum causa templū adibant, conficiebant eos non magno negotio, quod arx ipsi templo esset supra uerticem. Quamobrē Iudas necesse habuit, oppugnare id præfidiū, aduocatis ad id totius populi uiribus. Annus aut is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impijs, uenerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maxime cum patris ipsius auctoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dum malunt patrios ritus quā regia mandata contemnere. Nunc uerò periculum esse ne Iudas arcem cum præsidio ui capiat, nisi ipse mature suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq; amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suam ditionē delectus habere: ita ut breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitum uerò uiginti millia, atq; insuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egressus est Antiochiā cōmissa Lysię administratione uniuerſi exercitus: & progressus usque Iudæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitū & expugnatum non facile. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas per excursiones igne concremantibus, multum tēporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omiſſa oppugnatione regi cum copijs obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, dissitas ab hoste septuaginta stadijs. At rex relictis Bethsuris, exercitū duxit ad eas fauces ubi Iudas castra metauerat: & quā primū dies illuxit, acie ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cumq; non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit ut unus post aliū incederent, attributis qui stuparent singulos mille peditibus, & equitib. quingentis. Beluis autem imposita erant celsa propugnacula instructa sagittarijs. reliquum autem exercitum ab utroq; latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus. atq; ita sublato militari clamore hostem aggredit, micans aureis & æreis clypeis, ita ut fulgore corū coruscarent om-

nia. clamore aut feboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C ex eis occidit, qui primi ad manus uenerant. Cæterum Eleazarus eius frater, quem Auranem uocabant, conspicatus excellentem elephantum ornatum faleris regijs, & ratus in eo regem inuehi, uasto animo in eum fecit impetum. & occisis multis prius quam ad eum penetraret, cæteris uero metu cedentibus, succedens sub eius uentre, confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamen inultus interijt generose inter acervos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorē numero, Hierosolyma se recepit, uolens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus uero parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsuram, cum reliquo uenit Hierosolyma. Bethsuram terribi apparatu regio, maxime cum comatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius ut hostis à se iniuriā omnem abstineat: quod quidem à rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectionis oppidanis, suorum presidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis rex intentauit machinam, quam non illi contrarijs machinationibus eluderet. tantum laborabatur uictus penuria, quod fruges ueteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colligunt, quod eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum uel arare terram, uel serere. quo factum est ut multi se clam subducerent propter inopiam, ut penes paucos templi tutela remanserit. Cæterum rex & Lysias imperator cognito quod Philippus usurpato sibi regno aduentaret ex Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tam militem quam duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit rex Lysiam ut alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quod locus esset munitissimus, & comatus eos iam deficerent, & auocarēt multa regni negotia quod opus esset regi componere. Itaque præstare foedus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos uti patrijs legibus, quibus priuari se non sustinentes rebelauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

Antiochus omissa oppugnatione cum Iuda foedus facit & amicitiam. Cap. XV

Ubi rex misso caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatemque uiuendi proprijs legibus. Illi uero libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt ex templo. At Antiochus cum ingressus uidisset locum egregie munitum, uiolato sacramento iussit suum exercitum, ut solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim regi consuluit ut eum interficeret: si uellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, ut Iudæos ab institutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Berocam Syriæ necauit, post exactum in pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui ut sibi principatum adstrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei successit

cessit in pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterū Antiochus cum offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello uictū, & in potestatem suam redactū affecit supplicio. Filius autē pontificis Onias, quē diximus orbatū patre adhuc puerum, uidens q̄ rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem pontificum, Lysia suadente ut transferret eum honorē in aliam familiam, fugit ad Aegypti regem Ptolemæum: apud quem & uxore eius Cleopatram in precio habitus impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuus.

Bacchides Demetrii dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negotio ad suum regem reuertitur. Cap. XVI

Iodem tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tri- XV
polim occupat in Syria: assumptoq; diademate, & cōtractis quot 1. Mac. 7
quot potuit militibus mercenarijs regnum inuadit: cumq; certa-
tim ad eum populi deficerent excipientes eum obuijs manibus, etiam Antiochum regem & Lysiam comprehensos uiuos ad eum perduxerunt: qui mox iussu Demetrii necati sunt, post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in alijs cōmentarijs diximus. Ad nouum regem cōfluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus pontifex: accusabantq; totam gentem, præcipue Iudam cum fratribus, q̄ post interfectos omnes amicos & fautores regis, se quoq; eiecissent è patria, metu coactos solum uertere: postulabantq; ut ex amicis quempiam eò mitteret, q̄ cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanis, uirum strenuum, cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & cōmendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet ut Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres, inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, q̄ uideret adesse exercitum, quem putabat adductū belli potius quàm pacis gratia. Quidam tamē è populo credētes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter cōmunem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab utr oq; iureiurando, nihil mali passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorū fidei se cōmiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiore iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. itaq; amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad uicum Bethzethó, comprehendit multos perfugas, & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relictā sub eo parte exercitus, Antiochiā ad regē Demetriū reuersus est. Alcimus autē uolens principatū sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse populariū beneuolētia, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiā, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quā antè habuerat. horū pleriq; erant impij & profugi, quorum opera & ministerijs utendo regionem obibat, occidēs eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatē redigere poterat. at Iudas animaduertēs tantopere cre-

uisse illius potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius uolentia, ipse quoq; obibat regionē, interficiens quotquot in manus eius uenerent ē studiosis Alcimi. Qui uidens se uiribus imparem, quo posset diutius resistere, decreuit cōfugere ad auxiliū & opes regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam sollicitabat cōtra Iudam illius animum, accusans q̄ plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu uir audax & facinorosus poenas debitas lucret.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus unā cum uniuerso exercitu internecione periit. Cap. XVII

XVI
1. Mac. 7

Demetrius uerò ne suis quidē rebus tutum existimans, si ita Iudæ uires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorū charissimum simul & fidissimū: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quantū satis cōtra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primū dissimulans hostē, decreuit specie pacificatoris dolo Iudam intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratū se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortē periculi metuat. In hoc enim tantum se uenisse cum amicorū comitatu, ut mentē sui regis ei notā faceret, q̄ propensus sit in fauorē Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data uicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cū toto exercitu. Cumq; post primam salutationē colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit ut eum cōprehenderent. Ille mature intellectis insidijs propere ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertā uim uterq; se uertit. Cōmisso deinde prælio prope uicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem cōpulsus est. Reuertenti deinde præter templū Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentantes uictimas, quas se dicebāt oblaturus deo pro salute regis Demetrij. at Macedo ne à cōuicijs quidē in deū temperās, minatus est nisi populus Iudā sibi traderet, breui se reuersurū, & in templū ipsum sæuiturū, ita ut ad solū usq; id diruat. atq; cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti cum lacrymis deo supplicauerunt, ut sacratā sibi ædē unā cū suis cultoribus tutaretur ab hostiū iniuria. Nicanor uerò egressus Hierosolyma castris locū optauit apud uicū Bethoron, ubi se cum eo cōiunxit alia manus recens tum ē Syria ueniens. Iudas quoq; castra posuit ad aliū uicū nomine Adasō, triginta modō stadijs distantē ab hostibus, habēs circa se non plus mille militū. hos cohortatus ne terreantur hostiū multitudine, ne ue cogitēt cum q̄ multis decernerēt, sed quales ipsi, & p̄ qualibus præmijs cōtenderēt, iussit forti animo hostē aggredi & pugnā capessere. itaq; edito acri certamine, multi ceciderūt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacēte ne cetera quidē acies substitit amplius, sed amisso duce uerterūt terga, arma iactantes quo expeditius fugerēt. Iudas uero impigre cū suis p̄sequens sæuebat cædibus: & tuba significabat uicinis oppidis & uicis uictoriā: moxq; undiq; armati prosiliētes p̄fligatis incōditeruentib. occurrebant infestis gladijs, ita ut ne unus quidē incolumis euaserit ex nouē millibus: tot enim in uniuersum fuerant. Ea uictoria cōtiguit decima
tertia

tertia die mensis adar, ut nostri nominant, qui Macedonib. Dystrus dicitur: eaq; die festiuitatē nostri per singulos annos renouant ob rei prospere gestę memoriā. Post eam uictoriā aliquantisper quieuit Iudæorū gens a cōtinuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterū in eadē reuoluta est discrimina. Alcimo autē pontifici uolenti demoliri ueterē adyti parietē, sanctorum uatū ædificiū, morbus diuinitus inflictus est, per quē repente uoce priuatus in terrā procidit, & cruciatus nō paucis diebus misere periit, post exactum in sacerdotio quadrienniū: quo defuncto pontificatū populus cōmunibus suffragijs Iudæ tradidit. Qui quoniā multa audierat de Romana potentia, q̄ deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginēsis Gręciā quoq; subegerint, & reges Perseū, Philippū, magnumq; Antiochū perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorū amicitia. Missis igitur in hoc Romā duobus ex amicorū numero, Eupolemo Ioānis & Iasone Eleazari filio, rogauit ut in societatem reciperetur & amicitia, & ut Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacefferet. Hanc legationē senatus admisit, & auditis eorū postulatis amicitiam annuit. moxq; senatusconsultū de ea re factū inscriptū æreis tabulis relatū est in Capitoliū: cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autē senatusconsultū de societate & amicitia Iudæorū huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellū gerere liceat, neq; præbere hostibus eorū triticum aut naues aut pecuniam. utq; si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro uiribus: & uicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cōtra eum sint auxilio. Quod si Iudæi uelint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cōmuni populi Rom. sententia: idq; ita demū ratum fore. Scriptum est hoc senatusconsultū per Eupolemū Ioannis filiū, & Iasonem Eleazari, sub pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atq; hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitia.

XVII

I. Mac. 8

Bacchidis denuo missi in Iudæam uictoria. Cap. XVIII

Demetrius autē accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæam misit cum alijs copijs: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidū Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominū numerus cōfugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito q̄ Iudas in Berze-
tho uico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditū uiginti, equitū uerò duo millia, cū Iudas non plus haberet q̄ mille milites. ex his quidam terri-
ti multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita ut octingenti tantū reliqui fuerint. Iudas autē quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat unde delectū in supplementum faceret, maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus ut generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus ut tunc se in tutū reciperet, cum sit tanto inferior & numero & uiribus, ac mox maioribus copijs hostem inuaderet: Absit, inquit, ut me terga obuertentē hostibus sol aspiciat. nam etiā si mori nūc oporteat, nunquā tot res hætenus egregie gestas, tantamq; uirtute partā gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atq; ita suorū reliquias cohortatus persuasit ut intrepide expectarent conflictum hostium.

XVIII

I. Mac. 9

Quomodo

Nterea Bacchides, pductis extra castra copijs instruebat acie, equitum alas hinc & inde in utroq; cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam uenit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est utrinq; acriter: donec uergente iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaq; phalange penetrauit in mediam aciem; & impulsis in fugam aduersarijs persecutus est eos usq; montem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. qui uidens nullum superesse effugium urgentibus circumqua; hostibus, in uestigio cum suis constitit: & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quam uulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequeretur milites orbat tanto imperatore, tum demum in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres induciji factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim uicem magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ uiri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullum unquam per libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito uirtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata est Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit. Cap. I

1. Mac. 9

VE M A D M O D V M libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo praelio fuerit occisus, in precedenti libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudæorum à pietate descuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita ut accedente etiam fame, quæ tum forte regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatosque ad libitum, postremo omnes ad unum enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti

experti fuerant: quotquot erant reliqui ex Iudæ socijs, ueriti gētis interitum
 adiuerūt Ionathā eius fratrem, rogabātq; ut germani æmulus fieret, qui ad ex-
 tremū halitū libertatē propugnans præclaris conatib. sit immortalis: nec si-
 neret totā gentē sine præside uenire in extremū salutis periculū. Tum Iona-
 thas paratū se uel ad mortē obtulit, p̄ tutela populi, & uisus dignus qui Iudæ
 fratri suo succederet, cōmunibus Iudæorū suffragijs administrandæ militiæ
 præfectus est. Quo cōperto Bacchides ueritus ne Ionathas quoq; multū ne-
 gotiorū exhibeat regi & Macedonibus, quemadmodū antè Iudas fecerat, de-
 creuit eū dolo tollere: sed hoc eius propositū nec ipsum nec Simonē fratrem
 latuit. quamobrē mature moniti assumpta sociorū manu in desertū urbi ui-
 cinū celeriter refugerūt: & cū uenissent ad aquā quę dicitur lacus Asphar, ibi
 morabant. Porro Bacchides sentiēs eos timere & in desertis illis latitare, du-
 xit contra eos omnes suas copias, & positis ultra Iordanē castris confluentē
 illuc militē recipiebat. Ionathas aut cognito illius aduentu, misit fratrem suum
 Ioannē Gaddim ad Nabathæos Arabas, ut apud eos impedimēta deponeret,
 donec armis cū Bacchide decerneret. erant enim amici. sed in itinere inuase-
 runt eū Medabenses Amaræi filij. direptisq; impedimentis & quicquid secū
 deferbat, cōprehensum interfecerunt cū omnib. socijs: cuius facinoris pau-
 lo post poenas dederūt eius fratribus, sicut suo loco diceēt. Bacchides aut co-
 gnito q̄ Ionathas castra haberet in Iordanis palustribus, sabbato illū aggres-
 sus est ratus nō repugnaturū ppter religionē diei. at ille cohortatus socios,
 & ostēso periculo q̄ nisi uiri essent, nō possent euadere, clausi à tergo amne,
 à fronte hostibus: uotisq; deo factis, p̄ uictoria, impigre hostē aggreditur: &
 prostratis nō paucis, uidens ipsum Bacchidē in se ruere, ferire eum conatus
 est. sed cum ille caute ictum declinasset, Ionathas cum socijs desilientes cōmi-
 serunt se flumini, & in oppositā ripam enatarūt, hostibus nō ausis traicere,
 sed ad Hierosolymitanā arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero
 fermē duobus millibus. post eū conflictū Macedo cōmuniuit aliquot oppi-
 da, Hierichuntē, Emmauntē, Bethoron, Bethellā, Thamnatham, Pharatho-
 nem, Tochoā, Gazara, additis mœnibus & turribus, ut impositis in eas præ-
 sidijs, res Iudæorū inde infestaret excursionibus: sed nihil æque ut Hieroso-
 lymitanā arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorū primatibus filios obsides
 inclusit, ut ibi custodirentur. Eodem tempore nuntiatū est Ionathæ & Simo-
 ni fratribus, q̄ Amaræi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam
 ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdā inter Arabas: eamq; puellā tradu-
 cendam cum pompa sumptuosa & splēdida. Fratres aut existimantes oppor-
 tunissimū ad uindictam tempus sibi oblatū, & facile ulturos se iniuriam fra-
 tri illatam, uersus Medabam properauerunt, & insidijs in monte collocatis
 expectabant eorū transitū. Vt uero in conspectū uenit sponsus cum uirgine
 & amicorū comitatu, ut fieri solet in nuptijs, coorti ex insidijs omnes ad unū
 interfecerunt, & cum ornamentis cæteraq; præda reuersi sunt uoti cōpotes,
 & egregie uli germani interitū de Amaræi filijs. ceciderunt enim hi nō soli,
 sed cum uxoribus, liberis & amicis, usq; ad quadringentorū numerum. Atq;
 ita Simon cum Ionatha in palustria Iordanis reuersi, illic commorabantur.
 Bacchides autem per totam Iudæam præsidijs dispositis. ad regem suum re-
 uersus

uersus est: quo tēpore p̄ integrū biennii status rerū Iudaicarū fuit pacatior. Transfugæ aut̄ & uulgus impiorū hominū uidentes Ionathā & eius factionem secure uersari in Iudæa propter tranquillitatē temporū, per nuncios sollicitauerunt Demetriū, ut Bacchide misso Ionathā in potestātē suam redigeret. fore em̄ hoc perfacile, & unica nocte posse omnes eius milites insperato incurſu opprimi. qui ubi iussu regis in Iudæā peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darēt operā ut cōprehēderet Ionathas. Cumq; omniū insidijs appeteretur, nec tñ quicquā proficerent: cautus enim erat ut qui dolū præsenserat: iratus Macedo transfugis, putansq; & se & regē ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 12 præcipuos. Ionathas aut̄ cum fratre & suorū manu metu secessit in uicū Bethalagam, qui in deserto situs est: eūq; muniuit moenibus & turribus, ut tutū haberet receptaculū. quo audito Bacchides cum totis suis copijs, adiunctisq; Iudæorū suæ factionis auxilijs contra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter: relictoq; ad oppidi tutelā Simone fratre clam egressus, & collectis in uicina regione suæ factiōis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit ut frater aduentū suum cognosceret. quā primum enim tumultū sensit in castris hostiū, eruptione facta incendit eorū machinas, cæde etiā nō mediocri edita. Bacchides uero uidens se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatū obsidionis exitū, uix fuit cōpos animi. totam autem indignationē effudit in transfugas ut impostores, quorū opera missus à rege fuerat, unū cogitans quomodo ex dignitate sua & regis obsidioni sine imposito, exercitū sine ignominia posset reducere.

Ionathas fessum bello Bacchidē cōpellit inito cum Iudæis fœdere exercitū abducere. Cap. II

1. Mac. 9

Qua eius uoluntate cognita Ionathas, misit ad eū nuncios, petēs societātē & amicitia inter se & eum fieri, captiuis utrinq; redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificū, & oblatā occasionē quā posset non inglorius obsidionē soluere, amicitia cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrū arma moturū in alterum: redditisq; & receptis captiuis, Antiochiam ad suū regem reuersus est: nec unquā posthac Iudæam cum exercitu repetijt. Ionathas uero hanc securitatē nactus, & degens apud Machmam oppidū, administrationi rerū & iuri populis reddēdo operam impendit, & seuerè animaduertēs in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetriū bello aggreditur. Cap. III

11

Anno autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius ueniens in Syriam Ptolemaidē occupauit, proditione militum qui eam tenebant præsidio, moresq; Demetrii oderant, ut parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in regium quoddam castellum munitū quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſsa reipub. cura degebat in ocio per segnitiam, unde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quod Alexāder occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copijs contra eum profectus est.

Demetrius

Demetrius missa legatione ad Ionatham multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit. Cap. IIII

Misit etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & amicitiam, praeuenire Alexandrū cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, q̃ odia inter se & Ionathā intercesserant: cui mandabat ut haberet delectū militū, & arma pararet, reciperetq; Iudæorū obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanā arcem incluserat. Talis conditio cum offerret a Demetrio, Ionathas uenit Hierosolyma, & legit regias literas audiente tam populo q̃ arcis præsidio. quibus lectis impij & transfugæ qui in arce erant, uehementer sunt territi, q̃ rex Ionathæ & exercitū colligere permetteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parentib. restituit. Atq; ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea urbe reparans. nam & moenia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent cōtra assaultus hostiū. Quod ubi senserunt qui dispersi erant p̃ præsidia, omnes relictis illis receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcē Hierosolymis. nam horū maxima pars constabat ex Iudæis religionis desertoribus, & ideo præ metu nō sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit. Cap. V

Alexander aut cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans uiri fortitudinē, & quomodo se gesserit cōtra Macedonas, tum qualiter uexatus sit a Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore cōmodiorem socium inuenire q̃ Ionatham: qui & uirtute sit eximia, & peculiare odij causas cōtra Demetriū habeat, quod datis uicissim & acceptis cladibus exacerbātū fuerat. Itaq; si idē ipsis uideat, adesse occasionē inuitādi hominē ad amicitiam. cumq; id purpuratis quoq; suis probari animaduerneret, scripsit talē epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri S. Quia iam dudū audiuius de fide tua simul & fortitudine, mittimus ad te qui de societate agant, & amicitia: & nostro suffragio hodie te pontificem Iudæorū constituimus, & in amicorum nostrorū numerū ascribimus. mitto etiā tibi munera, stolam purpuream & coronam auream, & rogo ut sic honoratus a nobis, nō cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas pontificiam stolā induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadrienniū exactū a Iudæ fratris obitu, cum uacasset interim sacerdotiū: moxq; cōtraxit exercitū, & fabricauit magnū armorum numerum. Demetrius uero hoc cognito multū doluit, damnans suā cunctationem, q̃ non præueniens æmulū eblanditus sit Ionathæ foedera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripī passus sit. Scripsit tamen etiam ipse pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam seruaistis nostrā foedera, & sollicitantibus uos inimicis nostris nō accessistis, equidē laudo uestram fidē, hortorq; ut constantes sitis in ea, dignam percepturi a nobis gratiam. Remittam enim uobis maximam tributorū partem: & iam nunc remitto quæ pēdebatis tam mihi quàm his qui me præcesserunt regibus: insuperq; salis præcium & aurū coronarium, & tertiam seminis dimidiamq; partem fructus arborei solitam

Ioseph.

F mihi

mihi cedere, ab hodierno in posterū uobis remitto: simulq; quod in singula capita pendeat ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariā, Galilæam & Peræam, uobis concedo in perpetuū. Et Hierosolymitanam urbē sacram esse uolo, & ius asyli habere, immunēq; esse cum suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiā eius permitto pontifici uestro Ionathæ, ut quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius cōstituat. Eos quoq; Iudæos qui iure belli capti seruitutē in nostra ditione seruiunt, in pristinam libertatē restituo, ac ne iumēta quidē ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & festis solennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodē modo Iudæos qui in mea ditiōe habitant, liberos & sine molestia degere uolo: & quicunq; ex eis mecū militare uoluerint permitto, duntaxat usq; triginta milliū numerū: idq; ea cōditione stipendiorū, qua cæteros meos milites. Habebo etiā eos in præsidijs & in meo satellitio, & principes eorū in aulicorū meorū numero. Permitto etiā ut patrijs utant legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: utq; pōtifici curæ sit, ne quis Iudæus aliud templū præter Hierosolymitanū religionis ergō adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorū quindecim millia siclorū argenti, & quod pecuniæ superfuerit uestrū esse iubeo. & decem illa drachmarū millia, quæ de templo accipiebant reges, sacerdotib. atque ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertū mihi est. Quicūq; etiam confugerint in templū Hierosolymitanū, fanumq; contiguū, siue ob debitā regi pecuniā, siue alia de causa, immunes sint ab omni uexatione, tam ipsi q̄ eorū facultates. Permitto etiā, ut reparetur templū, & operū sumptus de meis pecunijs fieri iubeo: sicut & mœnia & turres altas æque de meo uolo ædificari. tum si quæ sunt loca per Iudæam apta ad struendas arces, imponendaq; præsidia, & hæc meo sumptu muniant. Atq; hæc fuerūt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexander aut rex magnis copijs contractis tam ē mercenario milite, q̄ eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrū cornu Demetrij oppositā sibi aciē terga coegit uertere: hærentesq; diu fugientiū uestigijs etiam castra eorū diripuerunt. at dextrum cornu in quo rex ipse pugnabat, cōpulsum est loco cedere: & reliquis effuse fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostiū occidit, alios nō sustinentes ipsius impetū persequens, abreptus est in coenū quoddam profundū & transitu difficile: ubi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatū enim corona confixerunt iaculis. at ille etiā pedes generosē repugnabat, donec crebris uulneribus cōfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum undecimum, sicut in alijs cōmentarijs iam antè demonstraui.

De templo Dei ab Onia ædificato. Cap. VI

IIII

Nias aut pontificis Oniæ filius qui profugus Alexandriae degēbat apud Ptolemæum Philometorem ut iam antè diximus, uidēs Iudæam uastatā à Macedonibus eorumq; regibus, & sibi æternam memoriā parare uolens, decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per literas petere, ut sibi liceat in Aegypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere cōstituerē

stitueret. Hoc autē consiliū cepit fretus maxime prophetæ Esaiæ uaticinio, qui ante d c amplius annos prænunderat fore omnino ut templū aliquando deo maximo ædificaretur in Aegypto, idq; hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatraz talem epistolam. Dū in bello strenuam uobis operā nauans cum deo uarias regiones obire, animaduerti apud Coelesyriam & Phœnicen & Leontopolim quæ est in præfectura Heliopolitana, alijsq; in locis Iudæos præter decorū habere tēpla, & ideo male inter eos cōuenire: quod & Aegyptijs usu uenit, ppter multitudinem templorum & diuersitatē religionū. Et quia locū idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenū uaria materia sacrifq; animalibus, rogo ut mihi permittatis templū quod illic est nulli sacratū numini, iamque collapsū repurgare, & aliud loco eius deo maximo exstruere ad Hierosolymitanū illius similitudinē, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & reginæ atq; liberorū uestrorum; ut Iudæi qui Aegyptū incolunt illuc conueniētes, quo magis alunt mutuam concordia, eo accommodatiores fiant tuis usibus. Nam & Esaias uates prædixit, qd erit domino deo sacrariū in Aegypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis rex & soror eius ac cōiux Cleopatra declarauerunt suam pietatē per epistolam quam ei rescripserunt. Nam peccatū hoc & præuaricationē legis à se in Oniæ caput reiecerunt, Sic enim rescriptū habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas in quibus postulas ut tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapsū templū repurgare, quod uocatur agrestis Bubastis: quod sanē miramur, si poterit acceptū esse deo templum statutū in impuro loco & pleno animalibus. Sed quoniā ais prophetā Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne uideamur per hoc peccare in dominū. Onias igitur impetrato loco exstruxit ibi templū & altare deo ad Hierosolymitanū similitudinē, sed minus & nō perēq; opulentū. Mensurā uero eius & uasa nūc nō libet repetere, cōmemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudæicæ uolumine. Nec defuerūt Oniæ similes ipsius leuitę ac sacerdotes, qui illic diuinū cultū frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriā uero inter Iudęos & Samaritas qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionē induxerunt, seditio est exorta de sacris ipsoꝝ, ita ut res ad regis cognitionē perueniret: dum Iudæi contendunt iuxta Moyſi præscripta Hierosolymitanū templū esse legitimū, Samaritæ uerò Garizitanū: prouocatūq; est ad regem & amicorū eius confessum, ut ab his causa audiretur, & utrius partis causidici succumberēt, morte mulctarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cū Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalami filius. iuraueruntq; per deum & regem, quod ex lege probatiōes allaturi essent, & rogauerunt regē ut necaret eum qui iusiurandū non seruasse deprehenderetur. Itaq; rex multis amicis in consilium adhibitis, cōsedit causam aditurus. Iudæi uerò qui Alexandriā habitabāt ualde erant solliciti pro tuentibus iura Hierosolymitani tēpli, ægre ferētes auctoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe tēpli uocari in discrimen. Sed cū Sabbæus & Theodosius cōcessissent Andronico ut prior diceret, orsus ex

lege approbare eius sanctitatē & religionem, ostendēsq; per continuas pontificum successiones sacerdotij usque in sua tēpora propagationē, & ab omnibus Asię regibus maiestātē eius loci honoratam donarijs: Garizitani uero ac si omnino nullū esset, nunq̃ ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit regi ut decerneret Hierosolymitanū esse ex sentētia Moyſis conditū, Sabbā uerò & Theodosiū addiceret supplicio. Atq; hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortē Demetrii Ionatham in summo honore habuit. Cap. VII

v
1. Mac. 11

Aeso autē in pugna Demetrio sicut superius dictū est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribebat Ptolemæo Philometori, filiā eius nuptū sibi dari deposcens, æquum esse dicens ut se affinitate dignetur post receptū fauente deo paternū imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus uerò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturū in matrimonium: iussitq; ut sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illō filiā, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutū locū peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam cōiunxit, additæ in dotem auri & argenti summa quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias uocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum uenisset ad reges, amplisq; muneribus utrunq; donasset, ab utroq; in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum uestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauitq; suis ducibus ut in medium urbis eo producto, præconis uoce edicerēt, nemini licere accusationem cōtra hominem instituere, aut ulla in re exhibere ei negotium. quo factō cum manifestum esset quanti rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandū parati uenerant, subdixerunt se, ueriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autē beneuolētia rex hic Ionatham profectus est, ut ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

Demetrius Demetrii filius deuictō Alexandro & occupato regno in fœdus & amicitiam Ionatham recipit. Cap. VIII

Nno autē centesimo sexagesimo quinto Demetrius Demetrii filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander uehementer est territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, ut res eius ante Demetrii aduentū in tuto constitueret, interim Cœlesyrię Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamnam, misit ad Ionatham pontificem nuncium, rem indignam dicēs eum solū pro suo arbitrio uiuere non subiectum regis imperio: & sibi ipsi esse opprobriū, q̃ eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidēs putēs te posse aliquid: sed si confidis tuis uiribus, in campum descende, ut ferro decernamus uter nostrum sit uirtute præstantior. Ne sis tñ inscius, quod è singulis urbibus fortissimi mecū militant, assueti semper tuos maiores uincere. quamobrē prouoco te in eum locum, ubi armis non saxis pugnandum est, & in quo nullū præsto est uictis refugium. His uerbis irritatus Ionathas, delectis decem milibus militū, unā cum Simone fratre profectus est Hierosolymis

Ierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra urbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha aut oppugnationem instituyente, ueriti oppidani ne per uim caperentur, portas ei aperiant. Apollonius uero postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumque uenisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo uictorie spem collocans. Ionathas uero progressus insequiebatur Azotum uersus Apolloniū: qui ubi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est ut præliū committeret. cumque mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, ut se Iudeis à tergo obijcerent, Ionathas qui hoc mature sensit non est territus: sed instructa in laterculi formā acie, hortatus est suos ut utrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumque prælium protraheretur usque uesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostiū phalange configere. ipse uero suis mandauit ut obiectis scatis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiecta scutorum ceu testudine, densitate eorum facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi uero iaculando à mane usque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & usus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quoniam equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & uidentes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas aut uictos Azotum usque persequens, multis caesis reliquos desperata salute in templum Dagonis quod est in ea urbe contulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos uicos incendit. ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & sanum ipsius & quotquot eo confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quam qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra urbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum uoluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterum Alexander audito quod uictus esset dux eius Apollonius, simulabat se læsum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium: & misit ei uirtutis ergo fibulam auream, quod gestamen solis cognatis regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis uenit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus usque Azotum, ubi obtundebatur querimonijs deplorantium Dagonis templi incendiū: accusabantque populariter Ionatham autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum uastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulater audiēte eorum querimonias. Ionathas uero apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum usque Eleutherum fluiuium regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam autem Ptolemaidem perue

nit, minimum abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidijs per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earū fuisse autorem, & coepit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eum Ammoniū infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit poenam Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, dum amictu foemineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri poenitens, & lati aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatōs de societate & amicitia, his cōditionibus, ut data ipsi in matrimonium filia, in paternū regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus est. unus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, ut Antiochenis persuaderet Demetriū recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoq; nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facile impulsī sunt ut eum ex urbe eijcerēt. Atq; ita elapsus ex Antiochia uenit in Ciliciam: Ptolemæus uerò urbem ingressus, & à ciuibus rex consalutatus est & ab exercitu, coactus duo sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Aegypti uerò alterum. Sed cum esset natura iustus, & nimiae potentiae minime cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochenis concione, persuasit eis ut Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quam odiorum quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoq; affirmauit monstratorem ei fore uitæ recte instituendæ & administrandæ reipub. nec passurum quicquā tentare quod non deceat. nam quod ad dominationē attineat, cōtentum se esse Aegypti imperio. atq; ita perducti sunt in eam sententiā Antiocheni, ut Demetrium reciperent. Cæterū cum Alexander ducens ualidum exercitū è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum uastaret rapinis atq; incendijs, occurrit ei Ptolemæus unā cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & uictus Alexander cōpulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, ut equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eū excuteret, prostratumq; aggressi hostes uulneribus in caput inflictis in periculum extremū adducerent, ni creptus esset interuentu satellitū. attamen per integrum quatrimum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquētes intelligere. Alexandri uerò caput Zabelus Arabū dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demū respirans à uulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animū & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipse uitam finijt. Alexāder aut cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut alias indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cū esset prauo ingenio male mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis quæ per Cleopatras nuptias recens intercesserat. Illi uerò perosi hominis ingratitude receperunt se Alexandria, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas pōtifex coactis ē

tota

tota Iudæa copijs, aggressus est oppugnare arcē Hierosolymis & Macedonicum præsidium, cum desertoribus religionis qui eò cōfugerant. Hi primū contemnebant conatus Ionathæ, q̄ satis fiderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionathā: cumq; peruenisset usq; Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille nō intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, uestem, aliaq; xenia deferens uenit ad Demetriū, & hac munificentia mitigauit regis animum: tractatusq; honorifice, confirmatus est in pontificatu; quemadmodū à superioribus regibus. Accusatoribus aut̄ eius trās- fugis fidem non habuit: uerumetiam rogatus ut pro Iudæa uniuersa tribusq; attributis ei toparchijs, Samaria, Ioppe, & Galilæa, ccc tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale: Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplū epistolæ quam scripsimus Lastheni patri nostro, misimus ad uos ut sciretis: Rex Demetrius Lastheni patri gaudium. Genti Iudæorū amicis nostris & iura amicitie seruantibus, decreui beneuolentie gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliaq; tributa pro fructu terræ atq; arborum: præterea salinarū uectigal & aurum coronarium: neq; quicquam horum exigetur in posterum: Cura igitur ut huius scripti exēplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porro Demetrius uidens ditionē suam pacatam, & nihil timendū periculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secū ē Creta alijsq; insulis collectos adduxerat. quamobrē odiū sibi cōcitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab alijs ante eum regibus etiā pacis tempore stipendiū accipere, ut hoc pacto alacriores fierent ad subeunda quoties opus esset pericula:

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnū
asserit, recepto in amicitiam Ionatha. Cap. IX

Am alienationem militum à Demetrio animaduertēs quidam ex Alexandri ducib. genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, uenit ad Malchū Arabem, qui educabat Alexandri filiū Antiochum: & cum indicasset ei q̄ infensi essent Demetrio milites, suasisit ut sibi Antiochum traderet. effecturū enim se, ut is receptus potiretur paterno imperio. At ille primū difficilem se præbebat, q̄ non satis ei fideret; tandē Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas pontifex uolēs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosq; qui arces tenebant in ea regione, legatione cum munerib. missa ad Demetrium, rogabat eum ut præsidia de Iudææ castellis eijceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiam gratificaturū se ei pollicitus est, quā primum leuatus esset præsentī bello, p̄ cuius negocia nō liceret nūc id facere. postulabat etiā ut, p̄ iure amicitie mitteret auxilia, quandoquidē sui milites ad hostē defice-

VIII
1. Mach.

rent

rent: moxq; tria millia delectorū militū Ionathas ad regem misit. Cæterum Antiochenses exosum habentes Demetrium; tam propter ipsius quā ppter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionē aggredi: uidētesq; auxilium ei uenisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius uires nisi mature præuenirent, correptis armis circumsteterunt regiam uelut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestaté suam redigere. Qui uidēs populū armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliariis, confligit cum Antiochenis, & superatus numero cōpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectū regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populū: quod cum tutò facerent propter loci eminentiam, facile repulerūt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam urbem peruagatū est, propter densitatem ædificiorū, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenes uerò non ualentes ædib. flagrantibus succurrere, in fugam se uerterunt. Tū Iudæi de uno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autē animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & uxoribus, & ideo intermisisse præliū, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditiōē facere: & cōcessā audaciæ uenia, seditionē compescuit, donatosq; Iudæos præda quā ex direptionib. parauerant, & collaudatos quasi autores eius uictoriæ, remisit ad Ionathā non sine præclaro uirtutis eorū testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorū gens solita est prioribus regibus pendere. Fecissetq; etiā ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatū contra Ionatham factum in illum potius uertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adolescēte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus qui fraudati stipendijs fuerant, aperto bello Demetriū adortus est: & uno prælio factus superior, tum elephantos, tum Antiochenam urbem illi ademit, cōpulsō in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & pontificatū ei cōfirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea uasa & pocula uestemq; purpuream & ius utendi misit ei, nec nō fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus quantum eorum esset Tyrum inter & Aegyptum præposuit. Ionathas uerò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficijs atq; honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturūque unā bellum contra communem hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrii duces gerere, confestim profectus est ad uicinas urbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Ascalonem uenisset: hic quoq; ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias urbes Coelesyriæ ut à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs poenas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur
ad

ad hoc consentire debeant. quibus persuasis ut pollicerentur auxilia, ad Gazæos peruenit, ut hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se coniungere. quare Ionathas irritatus est ut & agros uastaret, & urbem conaretur ui capere: relictaque ad eius obsidionem partem exercitus, cum reliqua manu in uicos sæuebat incendijs. Tum Gazæi uidentes præsentem calamitatem ab hoste, nec ullum interim auxilium à Demetrio, & spem quoque incertam propter locorum distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit utile, cum deberent sapere ante acceptum incommodum, & ultro potius quam coacti imperata facere. Ionathas uero acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem usque Damascum obibat. cumque Demetrii ualidus exercitus accessisset ad urbem Cedesam, quæ propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, uellentque Ionatham abstrahere à Syria laturum opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò propere Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & inessum à Demetrianæ factionis hominibus, ut iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis uehementer infestarentur, ueriti ne occupato per uim loco ad unum necarentur, per nuncium rogabant Simonem, ut sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille uero data eis in hoc ut postulabant fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa motus à stagno Gennesara castris quæ primum posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani uero qui ante unum diem aduentum eius præsenferant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspiciens Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, ueriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita ut penè omnes Ionatham defererent in periculo. Soli duces Matthias Apfalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta uirorum fortium manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, ut territi ceu furentibus cederent. Tum uero illi qui Ionatham destituerant, uidentes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam uersos persequabantur, donec ad Cedesam uentum est, ubi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia uictoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia dei fauore uideret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, ut in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosque cognitionis admonerent atque foederis. qui postquam Romam uenerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ pontificis, quod cuperet renouari foedera, & impetratis quæ uolebant omnibus, acceptisque literis commendatitijs ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudæorum, & senatus ac populus Iudæo-

Iudæorum, Ephoris Lacedæmoniorū senatuiq; & populo fratribus suis Salutem. Si ualeatis, & res uestre tam publice q̄ priuatim prospere cedunt, gaudemus: ualemus enim nos quoq;. Superioribus tēporibus perlata ad Oniam pontificem nostrū, ab Ario rege uestro missa per Demotelē epistola, de cognatione nostra, cuius exēplar subiūximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiā, quamuis iam ante hoc nō ignoraremus, nimirū docti ē sacris nostris scripturis. Quod uerō nō prius uos cognatos agnouerimus, ideo factū est, ne uideremur uobis captandæ amicitie occasionē præripere. Interim eo tēpore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiā pro uestra salute ac uictoria uota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis uexaremur propter uicinorū immoderatas cupidines, tamen nec uos nec alios amicos sollicitandos duximus. Nūc uerō peracto bello, misimus ad Romanos Numeniū Antimachi & Antipatrū Iasonis, uiros senatores & honoratos: quibus etiā ad uos dedimus literas, ut renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igit facietis, si uos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis, si qua in re uobis opera nostra possit esse usui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicū de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc tēpore tres Iudæorū sectæ erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: una Phariseorū dicta, altera Saducæorū, tertia Essenorū. Horū Pharisei, quædā, at nō omnia fato tribuunt, quædam uerō in sua potestate esse aiunt, ut uel fiant uel nō fiant. Esseni uerō omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicq; hominibus præter fati decretū accidere. At Saducæi fatum omnino negant, & e rebus tollunt, dicētes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorū potestate esse, ut tam felicitatis nobis ipsi autores simus, q̄ infortunii, si deteriora cōsilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello uolumine. Porro Demetrij duces uolentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt cōtra Ionatham. qui cōperto eorū aduentu propere in Amathensem agrū occurrit: nolebat enim eos sine impedimēto Iudæam inuadere. cumq; ad quinquaginta stadia prope hostē castra posuisset, misit qui res hostiū & munitiones perspecularentur. qui cum explorassent omnia, & quosdā captiuos noctu adduxissent, indicantes q̄ ex improviso hostis uellet eos aggredi, mature omnia cōmunijt, dispositis etiā extra castra excubijs, & in armis retinens per totā noctem exercitū, iussu parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, ne quid eos hostiū conatus fallerēt. Demetrij uerō duces ut sensere Ionatham præmonitū hārebāt inopes cōsiliij, hoc ipso turbati, q̄ uiderēt sibi nihil successurū absq; insidijs, nec aperto Marte pares se Ionathæ futuros ducerēt. De creuerūt igitur abire, & relictis multis p̄ tota castra ignibus, quo magis hostē fallerēt, noctu discesserūt. At Ionathas mane castra adortus, postq̄ deprehendit inania, cœpit fugiētes persequi, sed frustra. Iam em̄ trāsgressi fluuiū Eleutherū in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis uastatis, abactaq; præda & captiuis abductis, Damascum ueniēs, illic omnia uendidit. Per idem tēpus & frater eius Simon obeundo totā Iudæā & Palæstinam

stinam usq; Ascalonē, opportuna loca firmabat præsidijs, atq; ita cōmunita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatæ ualidū imposuit præsidium, q̃ intellexerat Ioppenses uelle Demetrio dedere suū oppidum. His igitur ad hunc modū dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi pontifex aduocata in templū concione populi, suasisit ut reficerēt urbis mœnia, & murū quo templū septum fuerat rursum reficerent, turribusq; altis additis munitiorē redderent. utq; alium murū excitarent inter arcem & urbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcē custodiebant, & ad cōmeatum penuriā eos adducerēt. præterea ut arces hinc inde per regionē dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Quasententia cōprobata suffragijs populi, ipse assumpta sibi muniendæ urbis cura, Simoni ut idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negotium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, uolens hanc & Babylonē simul occupare, ut potitus superioribus satrapijs, sedē belli ibi constitueret. uocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorū Græcis atq; Macedonibus, pollicentibus deditionē si ueniret, atq; etiā contra Parthorū regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos celsissent prospere, facile se inde exturbaturum Tryphonem ē regno Syriæ. ut uerò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto ualido exercitu bellū Arsaci intulit, & superatus prælio amissosq; exercitu, ipse uiuus in potestatē hostiū uenit, sicut aliās narrauimus.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X

Ryphon aut cognita calamitate Demetrii, nō amplius fidus erat I X
Antiocho, sed cogitabat quō nam pacto eo sublato regnū posset ipse inuadere & occupare: nec aliud magis uidebatur obstare eius cupiditati, quā Ionathas amicus Antiocho. Itaq; decreuit illum prius ē mediō tollere, atq; ita demū adolescentē aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominat Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorū militū, paratum obistere si quis uim inferre conaretur. Videns igitur hominē non imparatū ad certamen, munerib. & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus ut imperata Ionathæ facerent, quo magis fidē beneuolentiæ fictę astrueret, & omnem illi suspiciōē eximeret, atq; ita incautū opprimeret facilius. postremo suasisit ut dimitteret exercitū, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retenta circa se modica manu, comitaretur cum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatē eam arcesq; finitimas, dicens se in hoc uenisse, ut has ei traderet. Ionathas uerò nihil mali suspicatus, credensq; uerē & beneuolo animo Tryphonē hæc cōsulere, dimisit exercitū, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliqt, mille uerò secū duxit, Tryphonē profectus Ptolemaidem. Oppidanis uerò urbem cōfestim ita ut præmoniti fuerant claudētibus, uiuus captus est, militibus eius ad unū cōtrucidatis. moxq; missa est in Galilæam pars exercitus, ut & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenierat, arreptis armis mature inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experi-

1. Macc. 12. 13

experiri uim, & intelligerent paratos pro tuenda uita extremū adire periculum, infecta re unde uenerant retro reuersi sunt.

Quod Simoni Iudzorū gens & pontificatū simul & copiarū imperiū detulit. Cap. XI

1. Mac. 13

Ierosolymis aut postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingēs dolor cepit omnes & tanti uiri desiderium, quod non sine causā timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestaretur à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum uidebantur uelut dato signo coorituri, & adducturi Iudæorum gentem in extremū salutis periculum. nec eos fefellit sua expectatio. quā primū enim auditū est ne catum esse Ionathā, undiq; excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere. quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon aut uidēs Hierosolymitanos metu nouorū motuū attonitos, & uolēs eis cōtra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templū populo, sic exorsus est ad eos uerba facere. Non ignoratis uiri tribules, quā gnauiter ac intrepide ego & pater ac fratres, pro libertate mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouū sit in nostra familia legibus patrijs & religioni propugnandæ uitam impendere, nullo terrore adigi potero, ut uitam glorię præferam. Quapropter cum nō desit uobis dux paratus pro uobis quiduis quantum uis magnū uel pati uel facere, sequimini alacriter quocūq; duxero. neq; enim ego melior sum meis fratrib. ut uitæ parcere debeam: neq; ita degener ut quod illis semper uisum est longe pulcherrimū, scilicet pro religione atq; legibus uitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanū me illorū fratrem egregijs approbare facinoribus. Cōfido enim in deo q̄ pœnas ab hostibus exigere dabitur, uosq; unā cum uxoribus & liberis ab eorū iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniam tutā præstare ab illorū impia uiolentia. Video em̄ profanas gentes nō ob aliud in uos cooriri, nisi q̄ existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis uerbis accensa multitudo recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita ut uno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperiū accipere, & in locū fortissimorū fratrū Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquā enim se detrectaturos iussa illius. Itaq; collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est urbem moenibus cingere, cōmunireq; celsis & ualidis turribus. quo opere perfecto, misit Ioppen unū ex amicis Ionatham Absalomi filiū, iussu habitatores eius populariter inde eijcere, ueritus ne urbē Tryphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad urbis custodiā. Tryphon aut Ptolemaide profectus cum magno exercitu, uenit in Iudæam ducens secum uinctū Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidū Addida, situm in monte cui Iudæorū campi subiecti sunt: Tryphon uero cognito q̄ Simon Iudæorum princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circūuenire cupiēs: mandabatq; ut si uellet dimitti fratrem Ionathan, centū argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quod ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à regis imperio. nunc enim eum tantisper serua-

seruari in uinculis, dum debitā regi pecuniam redderet. At Simonē technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timēs criminationem suorū, ne negatis pecunijs & filijs uideretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionē exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ. præstabilius tamen esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon nō seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem, uolens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitq; usq; Dora Idumææ oppidū. At Simon cum perpetuo consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant urgentibus Tryphonem ut propere sibi commeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadem nocte uēturus Hierosolyma. sed quia per eam noctē multa nix delapsa uiam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum est eius propositum, & motis inde castris, in Coelesyriam redijt propere: obiterq; in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autē à Basca oppido fratris ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: ubi amplissimū monumentū exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido. excitato enim in late conspicuam celsitudinē, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admirationē dignissimū. ad hæc pyramides septem parentibus & fratribus cuiq; unā erexit, mira tam magnitudine q̃ pulchritudine, quæ durant usq; ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, ut Ionathas cæteri q; domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est, exacto pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo sui principatus anno suis immunitatē tributorū peperit, quæ hætenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimū septuagesimū ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto autē in honore apud populum fuit Simon, ut tam in priuatis instrumentis q̃ in scripturis publicis adijcerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorū ethnarchæ optime de gente sua meriti. nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulere uictorias. Deuastauit enim Gazarā & Ioppen & Iamniā, expugnataq; Hierosolymorum arce solo eam æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, né ue inde urbi aliquod inferretur incōmodum. quo facto uisum est ei operæ præmiū, si mons quoq; in quo sita fuerat cōplanaretur, ut solum templum emineret: effecitq; id cōmemoratis pro concione malis quæ à præsidiarijs in eam diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidiū. adeoq; permotus est eius exhortatione populus, ut non intermisso per triennium neq; die neq; noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per uices sibi succedētes redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obstaret quominus templum omnibus in urbe locis esset longe celsius.

Ioseph.

G

Simon

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui.
Pius cognomen erat, fœdere. Cap. XII

X
1. Mac. 15

Non multo aut post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquàm eius tutelam susceperat: sparsoq; rumore, q̃ inter exercendū se esset extinctus, per intimos amicos sollicitauit milites magnis pollicitationibus, ut sibi regnū deferrent, captū à Parthis Demetriū dictitans, Antiochū uero fratrem si potiretur imperio, ultorem fore defectiōis qua fratrem eius deseruerint. illi adducti in spem maximā, quasi ditandi hoc principe, imperiū ei cōtinuo deferunt. Tum uerò adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulare prauū ingeniū ualuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominū sibi cōciliaret. quàm primū enim rex declaratus est, absq; persona Tryphonē agere cœpit, id quod aduersariorū partib. nō mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram uxorem Demetrii, quæ tum in Seleuciā cum liberis se incluserat. Et cū Demetrii frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab ulla urbe reciperet metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugiū suum & regnū ei offerens. fecit aut hoc partim amicorū suasu, partim q̃ timeret ne quidam Seleucenses urbem Tryphoni traderent. quò postquàm uenit Antiochus affluēte ad eum quotidie multitudine, & crescentibus uiribus, bellū Tryphoni intulit: quem prælio uictū eiecit è superiore Syria, & usq; Phœnicen persequēs, cōpulsum in Doram castrū munitissimū obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorū pontificē, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libēter admisit, & mox misso cōmeatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochū ita demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperet. at Tryphon elapsus è Dora cum perfugisset Apamiam, urbe ui capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regis è Iudæa profugatur. Cap. XIII

XII

Aeterū Antiochus ob innatā auaritiā beneficiorū immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum ut uastata Iudæa Simonē in potestatem redigeret, qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tñ indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cū exercitu fit obuiam: præmissisq; cum fortissimo quoq; filijs, ipse cū reliquis copijs subsequēbat diuerso itinere: positisq; cōpluribus locis inter angustias insidijs, nusquā nō rem gessit ex sentētia: & in omnib. congressibus factus superior, reliquū uitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quòd Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolū occisus est. Cap. XIII

XIII
1. Mac. 16

Sp octo annos Iudæis præfuit, postremo in cōuiuio cæsus, insidijs generi sui Ptolemæi: qui uxore etiā eius & duobus filijs cōprehēsis ac cōiectis in uincula, misit quosdā ut tertiu quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomē, interficerent. adolescens aut hoc præsentiens mature in urbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulq; odio quo Ptolemæū prosequēbatur populus. Is enim uolētem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo q̃ iam Hyrcanum receperat.

Quomodo

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est. Cap. XV

Ille igitur recepit se in quandam arcē supra Hierichunta sitam, quę Dagon dicitur. Hyrcanus uerò accepto paterno pontificatu, & sacris operatus, cum litatū esset eduxit contra Ptolemæū exercitū: & oppugnādo locum cætera quidem erat superior, uincebatur autē sola pietate erga matrē & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescbat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicabat ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operā ut reductum in potestātē inimicū afficeret pœna, & ulcisceretur homines sibi natura coniunctissimos. gratum enim sibi fore inter tormēta emori, modo nefarius homo scelerū suorum suppliciū lucret. Hyrcanus uero talibus uerbis accendebatur ad assultū maiore impetu faciendū, sed quā primū uerberari & lacerari matrē uidebat, refrigescbat statim oppugnationis feruor, & uincebatur filius maternis affectibus. cumq; hoc pacto traheretur diutius obsequio, superuenit annus ille quō solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atq; ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

XIIII
1. Mac. 16

Historiarū
Biblicarū finis.

Quod Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanū exercitu, placatus centenis talentis fœdus cum eo inijt. Cap. XVI

Antiochus autē memor incōmodorum quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cēperat anno quarto, principatus uerò Hyrcani primo, sexagesima secūda supra centesimā Olympiade: uastatisq; agris Hyrcanū in urbem ipsam compulit. eam septenis castris cum cinxisset, primū nihil proficiebat, propter firmitatē mœniū & uirtutē propugnantū, accēdēte etiam aquarū penuria. cui tandem sub occasum pleiadis delati imbres fuerūt remedio. postremo ad septētrionalē muri partē, quā planior erat aditus, excitatis centū turribus quæ surgebant usq; tertiā cōtignationē, impositisq; in eas cohortibus, quotidie tētabat mœnia: dupliciq; fossa lōga simul & lata cinctis Iudæis præcluserat omnē exitum. illi cōtrā crebro excursantes, si fortē negligentius custodiri castra offenderent, afficiebāt hostē clade aliqua: q̄ si paratos ad resistendū inuenirēt, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus autē postq̄ cognouit sibi obesse suorū multitudinē, q̄ inutiliter absumerent ad uictū necessaria, secretā infirmiorē turbā eiecit extra mœnia, solis retentis q̄ ob uigorē etatis ad pugnā erant idonei. Antiochus autē exclusos uetabat progredi, ita ut miserabiliter oberrantes mœnibus conficerent inedia. sed cum superuenisset festū scenopegiæ, miseratione suorū rursus in urbē recepti sunt. Rex etiam rogatus ut gratia festi inducias septē dierū concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus uictimas misit magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea q̄ argētea referta omne genus aromatibus: et exercitui præbuit epulum, lōge diuersus ab Antiocho Epiphane, q̄ capta urbe porcos super altari

XV

ioseph.

G 2 mactauerat

maſtauerat, & iure carniũ illarum templũ aſperſerat; uiolatis Iudæorũ legibus ſimul et ceremonijs: unde acerbiffima exorta ſunt eius gentis cõtra eum odia. at hic Antiochus ppter religionẽ Pius cognominatus eſt ab omnibus. Hyrcanus uerò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eũ miſit, rogãtes ut liceat ſibi patrijs uiuere legibus. tum rex repulſis qui ſuadebãt internecione delendã gentem inſociabilẽ & diſcretã inſtituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, imperauit ut obſeſſi arma ſibi traderẽt, & uectigalia Ioppes cæterarumq; extra Iudæam urbiũ concederent, & inſuper præſidiũ reciperẽt, promittens pacẽ eis ſe daturũ his conditionibus. Aſſenſerunt illi ad omnia excepto præſidio, q̃ uitarent exterorũ conſuetudinẽ: quod ne reciperẽt maluerũt regi dare obſides & d talẽta inſuper; quorũ ccc. mox repræſentata ſunt, & inter obſides fuit etiã ipſius Hyrcani frater: deiectaq; mox lorica quæ impoſita erat mœnibus, ſoluta eſt obſidio. Cæterũ Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regũ omniũ fuerat ditiffimus, tria millia talentorũ inde protulit: quib. pecunijs fretus primus omniũ cœpit externũ militem alere: & inito cum rege foedere, exceptũ in urbẽ cum exercitu tractauit liberaliffime: quin & proſectũ in expeditionẽ Parthicã ſecutus eſt unã cũ auxilijs. Teſtis eſt nobis Nicolaus Damascenus ſic ſcribens: Antiochus erecto tropheo ad Lycũ fluuiũ, ubi Indatem Parthorũ ducẽ proſtigauerat, hæſit ibi per biduũ ad preces Hyrcani Iudæi, q̃ in id tempus fortẽ quædã Iudæorũ feſtiuitas incurrerat, per quam nõ licebat eis iter facere. Et uerũ eſt quod ille ſcripſit: nam pentecoſte inſtabat poſt ſabbatũ, quo tẽpore noſtris iter facere nefas habetur. Deinde cũ Arſace Partho Antiochus ſigna cõtulit, quo prælio uictus, & uitã ſimul amiſit & exercitũ. Syrorũ aut regnũ frater eius recepit Demetrius, dimiſſus ab Arſace quo tẽpore Parthorum regionem inuaſerat Antiochus, ſicut iam antè in alijs cõmentarijs diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam. Cap. XVII

XVI

Aeterum Hyrcanus audita morte Antiochi, conſeſtim ad urbes Syriæ duxit exercitũ, ratus id quod erat, inuenturũ ſe eas uacuas propugnatoribus. Medabã igit nõ ſine labore ſexto demũ mẽſe ui cepit: deinde Samegam cum uicinis oppidis, & inſuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthæorũ quæ accolebat templũ inſtar Hieroſolymitani exſtructũ permiſſu Alexãdri à Sanaballetẽ duce in gratiã generi ipſius Manaſſis, qui fuerat frater Iaddi põtificis, ut antè dictũ eſt. incidit aut hu ius tẽpli deſolatio poſt annũ cc. Hyrcanus uerò etiam Idumææ urbes cepit, Adora & Mariffam, ſubiugatisq; omnib. Idumæis edixit ut circunciderent, niſi mallent è proprijs pelli ſedibus. at illi amore patriæ amiſerũt & circũciſionẽ & reliquã iuxta Iudaicos ritus uiuẽdi formulã: atq; ex eo primũ tẽpore inter Iudæos cẽſeri cœpti ſunt. Cæterũ Hyrcanus põtifex renouaturus cum Romanis amicitia, miſit legatos ad ſenatũ: ubi recitatis eius literis amicitia impetrata eſt his cõditionibus. Fanius M.F.Pr. indixit ſenatum in campũ VII. Id. Februarias, præſente L. Manlio L.F. Mentina, & C. Sempronio C.F. Falerina, ppter eas res quas legati retulerũt, Simon Doſitheĩ, Apollonius Alexandri, Diodorus Iſonis, uiri honeſti ac probi, miſſi à populo Iudæorũ: qui etiã egerunt de amicitia & ſocietate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs

gotijs publicis, ut Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; urbes reliquę per Antiochū ablatae prāter senatus decretū, restituant hęc omnia. ne ue militibus regijs liceat per regionē ipsorū aut subditorū iter facere. & ut eo bello p Antiochū attentata prāter decretum senatus fiant irrita: utq; legati à senatu missi, curent reddi quicquid Antiochus abstulerat, & peciū agrorū estimēt qui eo bello uastati sunt. & ut literę cōmendatitię legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius possint reuerti in patriā. Quibus de rebus uisum est senatui renouare societate & amicitia cū uiris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis aut scribēdis responsum est curę futurū senatui, q̄ primū ab alijs negotijs uacauerit, & daturū operā ne ulla posthac eis inferat iniuria, mandatūq; est prātori Fanio, ut ex publica pecunia legatis numeraret uiaticū, quo cōmodius se referre possent in patriā. atq; ita publico sumptu legatos prātor domū remisit, cum cōmendaticijs ad eos per quorū loca erant transitori. Et Hyrcani quidē pontificis rerū status hic fuit. Demetrius aut rex cupiens bellū Hyrcano inferre, opportunitatem nō habuit, inuisus ex æquo tam Syris quā militibus, ppter mores improbos, ita ut miserint ad Ptolemæū Physconē, rogātes ut aliquē ex Seleuci genere eis daret, quē possent regē sibi cōstituere. cumq; is misisset Alexandrū Zebina, cōmisso praelio Demetrius uincit, & refugiēs ē pugna ad Cleopatrá uxore in Ptolemaidē exclusus est ab ea: delatusq; inde Tyrū ab inimicis capitur, & diu misere uexatus tandē interficit. Alexander aut regnū adeptus foedus ferijt cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrii filio, in praelio cæsus occubuit. At Antiochus regnū Syrię cōsecutus nō ausus est expeditionē contra Iudæos suscipere, audito q̄ frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias cōtra se apud Cyzicū colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se cōtra fratris aduentū, cognominati Cyziceni, eo q̄ in illa urbe educatus sit. patre aut genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat em̄ ut Cleopatra duobus fratribus alteri post alterū nuberet, sicut alias diximus. Porro Antiochus Cyzicenus ubi peruenit in Syriā, multis annis cū fratre conflictatus est, Hyrcano interim p totū illud tēpus agēte in pace cōtinua. mox em̄ post Antiochi cedē defecerat à Macedonibus: iamq; nec ut subditus, nec ut amicus ullā illis ferebat opē amplius: sed maximis successibus res eius auctę sunt Alexandri Zebinae tēpore, & maioribus etiā regnantib. his duobus fratribus. bellū enim quo se atterebant mutuò, occasione Hyrcano præbuit, ut secure frueret Iudææ prouentibus, & ingentē pecuniarū uim inde cōgereret. Et Cyziceno uastate fratris regionē, nō dissimulauit & ipse quid moliretur: uidēsq; Antiocho nihil esse ab Aegypto p̄sidij, sed tam ipsum quā eius fratrem multas clades accipere ex cōtinuis inter se certaminibus, utrūq; facile despexit.

Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxiliū ferens uictus aufugit. Cap. XVIII

Quapropter duxit exercitū ad Samariam urbem munitissimam, quę q̄ nunc Sebaste uoce ab Herode condita, cum erit opportunū dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudęorū & socijs, sed Syrię regi subditis. Cum itaq; urbē fossa & duplici muro cinxisset p lxxx stadia,

Ioseph.

G 3 obsi-

obsidioni præfecit filios Antigonū & Aristobulū: quibus urgentib. & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritę, ut coacti uesci cibis insuetis homini, postremo Antiochi Cyziceni opē implorauerint. q. cū uenisset properē, uictus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eū fratrib. usq; Scythopolim, ægre euasit. at illi reuersi cōtra Samaritas rursum eos cōpellūt intra moenia, & cogūt iterū ab eodē Antiocho auxiliū petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorū millibus, quos ille inuita matre & tm̄ nō imperio p. eam deturbatus miserat, primū uagabat p. ditionē Hyrcani latrocinabundus cū Aegyptijs nō audens quidē aperto Marte decernere q. esset impar uiribus, existimans tm̄ se uastādis agris effecturū ut Hyrcanus obsidionē Samarię solueret. Sed postq. multos ē suis amisit exceptos hostiū insidijs, pfectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducib. demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius q. prudētius cum hoste cōgressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autē pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædā oppida manifeste Iudæis prodidit: nec quicq. Samaritis obsessis pfuit. atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, nō cōtentus urbē capere, etiā solo eam æquauit, inductis illō torrētibus: quorū eluue ita cūcta fœdata sunt, ut ne uestigiū quidē supesset eius oppidi. Incredibile autē quiddā narrat de Hyrcano pōtifice, dignatū eum esse diuino colloquio. Fert̄ em̄ q. illa ipsa die qua eius filij cōseruerunt cum Cyziceno præliū, pōtifex ipse solus in tēplo odoramēta adolēs uocē audierit, nunciantē filiorū recentē de Antiocho uictoriā: idq; mox pgressus renūciauit multitudini, & paulo post certius cōprobatū est eius oraculū. Et Hyrcani quidē res gestę sic se habuerūt. Accidit autē hoc tēpore ut nō Hierosolymis solū, sed & apud Alexandriā reliquāq; Aegyptū & Cyprū fortuna aspiraret Iudęorū successibus. Cleopatra enim regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidēs, copijs suis duces pposuit Chelciā & Ananiā filios Onię q. tēplū in Heliopolitana pfectura edificauerat Hierosolymitano simile, ut alias diximus. ex horū sentētia regina gerebat omnia, sicut et Strabo Cappadox testat̄ his uerbis: pleriq; em̄ q. prius nobiscū uenerūt in Cyprū, quī ue post à Cleopatra illō missi sunt, cōfestim deficiebāt ad Ptolemęū. soli uerò ex Oniæ factiōe Iudæi constanter manserūt in officio, eo q. ciues eorū Chelcias & Ananias apud reginā essent in p. cio. Hæc Strabo. Hyrcano autē apud Iudæos felicitas inuidiā peperit. sed præcipue Phariseorū secta male ei uolebat, de qua suprā mentionē fecimus. tanta autē eorū autoritas est apud populū, ut etiā si regi obloquant̄ aut pōtifici, fidē tm̄ eis uulgus habeat. Horū discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominum generi. quos cū aliquñ uocasset ad conuiuiū, & accepisset comiter, postq. animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suā uoluntatē, q. nihil magis cuperet q. iustus esse & omnia iuxta dei placita facere, quæadmodū & ipsi doceāt. attamē si qd in ipso desiderarēt, & aliqua in re à iustitiæ pscriptis aberrantē deprehenderēt, officij illorū esse ut admonitiōe corrigāt. cū uero omnes eius uirtutē cōprobarent, uehemēter gauisus est eorū testimonio. tandē unus ē cōuiuis Eleazarus, uir malus & seditiosus: Quandoquidē, inqt, ais te cupere audire ueritatē, si uis esse iustus abdica te pontificatu, & cōtētus esto principatu populi. Illo uerò causā rogāte cur ita hoc postularets:

Quia

Quia, inquit, audiuius à natu grandioribus, matrē tuam captiuā fuisse, regnante Antiocho Epiphane. Falsus aut erat is rumor, & ideo grauitur his uerbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisei ceteri. Tum Ionathas quidā ē Saducæorū secta, quæ est Phariseis cōtraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cōmuni Phariseorū sentētia conuitiatū Eleazarū: q̄ si dubiū uideatur, manifestū fore interrogatis illis qua pœna hominē dignū censeāt. Quod postq̄ Hyrcanus rogauit, dicēs ex p̄nunciata ab illis sentētia se cogniturū, an ex eorū cōsensu factū sit sibi conuitiū, & illi satis putarūt si uinculis castigaretur & uerberibus, q̄ iniquū uideret capite hominē plecti ob maledicentiā, & alioq̄ hoc genus clemēs sit in animaduersionibus: uehemēter exacerbatus est, quasi iam compertū haberet eos esse autores opprobriatæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furētī calcar addere, intantū ut desertis Phariseis ad Saducæos deficeret, & abrogatis illorū cōstitutionib. earū obseruatores pœnis afficeret: atq; hinc factū est ut & ipse & eius filij parum gratiosi apud uulgū fuerint: quēadmodū aliās oportunius dicet. Nūc em̄ indicandū est, q̄ multas cōstitutionū à maiorib. p̄ manus acceptas Pharisei tradiderint populo, q̄ nō sunt scriptæ inter leges Mosâicas: & ideo Saducæi his autoritatē abrogāt, dicētes oportere eas tm̄ seruari, q̄ scripto cōtinent. atq; hinc magna inter utrosq; exorta est cōtrouersia, dū ditiores stāt à Saducæorū partibus, Pharisei ceterę multitudinis nitunt̄ fauoribus. Sed de his duab. sectis & Essenorū tertia satis docuimus in 11 de Iud. bello uolumine. Hyrcanus aut seditione sedata, & post hanc exacta uita feliciter, elapsiq; uno & xxx annis eius imperij morit̄; relictis quinq; filiis superstitibus, tribus maximis à deo habitus dignus honoribus, principatu gētis Iudæorū, & pōtificatu & p̄phetia. fruebatur em̄ diuinis colloquijs. unde tantā nactus est futurorū p̄scientiā, ut p̄dixerit duos maiores natu ē suis liberis, nō diu fore paterni principat⁹ cōpotes: quorū exitiū operæpiciū est cognoscere, q̄ magis patris eluceat diuinitio.

Aristobulus primus diadema sibi imposuit. Cap. XIX

DEfuncto em̄ eorū patre, Aristobulus natu maximus uolens principatum in regni formā uertere, diadema sibi primus imposuit, post cccclxxxi. annos & mēses tres ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cumq; fratrem suum secundū Antigonū amaret, in societate dominationis eum assumpsit, ceteros uerò in uinculis habuit. matrē etiam coniecit in carcerem principatus æmulam (nam illam Hyrcanus dominam rerū reliquerat) atq; eò crudelitatis processit, ut fame necaret in uinculis. post matrē uerò interfecit fratrem quoq; quē præ alijs diligere uidebat, & in regni societate admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim q̄ cum diligeret, partim q̄ per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus solenne scenopegię festū celebrat, accidit ut Aristobulus ægotans decumberet, frater uerò interfuturus sacris splēdidissime ornatus in templū ascenderet cū armatorū comitatu, potissimū pro salute regis uota facturus. Tum hi quibus studiū erat excitare inter fratres discordiā, nacti occasionē è reb. p̄spere gestis Antigoni & pompa quā adornaauerat, uenerunt ad regē & omnia exaggerauerunt, dicētes hęc

XVIII

iam esse supra priuati hominis conditionē, & affectati regni manifesta indicia: aiebātq; uenturū breui cum ualida armatorū manu ad occidendū regē, q̄ stultū existimet cum regno solū potiri liceat, cōmunicato honore contentum esse. Aristobulus aut̄ quamuis non omnino his crederet, tñ prospiciens quomodo posset & suspicionē uitare, & securitati suæ cōsulere, collocauit satellites in loco quodā obscuro & subterraneo (decumbebat aut̄ in turri quæ post mutato nomine Antonia dicta est) mandauitq; ut siquidē sine armis frater ueniret, nemo cum attingeret: q̄ si armatus aduētare, ut trucidaret. prēmisit tñ ad eum qui rogaret ut inermis ueniat. At regina & reliqui insidiatores, persuaferunt nuncio ut cōtraria diceret, audisse fratrem q̄ armaturā eximiam sibi cōparasset, cupereq; ita armatū contemplari. Antigonus uerò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolētia, ita ut erat cum tota armatura uenit ad Aristobulū, contemplandū se præbiturus. cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, quā ualde obscurus erat transitus, à satellitib. interfectus est. Huius aut̄ casus facile ostēdit quantū possint liuor & calumnia, & q̄ sint efficaces ad subuertendā etiā naturalē beneuolentiā. Sed illud maxime admiratu dignū est, quod Iudas quidā, cuius prædictiones nunq̄ fefellerunt, uaticinatus est. Is cum uideret Antigonū accedentē ad templū, apud discipulos qui cum ob hanc scientiā affectabant̄ exclamauit, poenitere se iam uitæ, quandoquidē eius uanitatē coarguet incolumis Antigonus, quē ea die apud Stratonis turrim moriturū prædixerat: quoniā locus ille abesset d c stadijs, & dici pars maior exacta esset: atq; ita periculū esse ne mentiat̄ suū oraculū. Ad hunc modū sollicito nunciat̄ Antigonū cæsum ad cellam subterraneā turris, quæ & ipsa Stratonis uocabat̄, sicut & illa maritima quæ post Cæsarea nominata est: quæ ambiguitas uatē perturbauerat. Aristobulū aut̄ continuo cepit fraternæ necis poenitētia: quæ res morbū eius aggrauauit, dum factū suū continenter detestaret̄, ita ut postremo crescentib. doloribus sanguinē uomeret. cum quidā ē ministris efferens, diuina opinor ita uolente prouidētia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis cruēta habebat uestigia. quo facto ingens eorū qui uiderant clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinē, ita ut clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus aut̄ dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, q̄ natura ita comparatū sit, ut suspecta nobis sint quæ dissimulant̄ silentio. tandē ubi minis ac terrorib. expressit ut faterentur ueritatem, conscientia grauius ictus animū plurimas effudit lacrymas: & gemitū ex imo pectore ducēs, Ergo non latet deū, inquit, meum impium ac sceleratū facinus, quando tam cito reposcor poenas cognati sanguinis. ó corpus impudēs quousq; retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur nō semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meū sanguinem, atq; ita parētare oppressis per nefas & parricidiū. uix ea fatus erat cum exhalauit animā, uno tñ anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorū amator, post auctā multis beneficijs patriā, illato bello Iturææ, magna; eius parte attributa ad Iudææ limites: cuius habitatores cōminatiōe exilij coegit circuncisionē cæterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioq̄ natura æquus erat & modestus, ut attestat̄ Strabo ex autoritate Timagenis sic dicēs: Hic uir æquus fuit et Iudæis multis

multis in rebus cōmodus. nam & ditionem eorū auxit, & partem Ituræorū eis attribuit, deuinctam circumcissionis fœdere.

Alexandri Iudæorum regis res gestæ. Cap. XX

Ost Aristobuli obitum Salome eius uxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse ut diximus uinxerat: Iannæū qui & Alexander est regē constituit, ætate cæteros præcedentē atq; modestia: cui accidit ut mox natus exosus patri factus sit, nec unq̄ dum ille uiueret in eius conspectū admissus. eius odij causam ferunt hanc. Cum aliquādo in somnis ei deus apparuisset, rogauit de successore, sollicitus de Aristobulo & Antigono quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cum deus huius effigie designasset, contristatus q̄ is in omnes fortunas esset successurus in Galilæa educari eum uoluit. Sed oraculi fidē euentus approbavit. Potius em̄ hic regno post defunctū Aristobulū, alterum fratrum insidiantē sibi interfecit, alterū contentū priuata & otiosa uita in honore habuit. Cōstitutis deinde rebus imperij prout sibi uisum est cōducere, ad Ptolemaidē duxit exercitum: & cum prospere pugnasset uictos intra mœnia cōpulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim ē maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidē apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cū Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas uires attererent, nihil præsidij ab eis expectandū erat Ptolemaidēsibus, uerū Zoilus tyrannus cū ijs quos alebat militib. eorū quoq; dominationi propter discordiā regum inhians, nō nihil opis attulit. Nam reges negligere uidebant illorū periculū, athletis similes, quos cum defessi sint certamine, pudet tñ aduersario manus dare, sed p̄ interualla se ad instaurandū certamē refouēt. Supererat una spes ab Aegypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, q̄ a matre Cleopatra ē regno eiectus Cyprū obtinebat, ad hunc igit̄ missis legatis, orabant ut auxilio ueniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet, qui cū ei spem fecissent q̄ delatus in Syriā habiturus esset Gazæos & Ptolemaidēses in suis partibus, simulque Zoilū & Sidonios multosq; alios adiuturos, elatus promissis navigationē parabat. Interim Demænetus qui plurimū apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensib. ut mutarēt sententiā, conducibilis dicēs incertā cum Iudæis belli aleam subire, q̄ in certissimā seruitutē accito dño se dedere, & insuper non præsens solū bellū sustinere, sed maius etiā ab Aegypto imminens. Cleopatrá enim nō permissurā Ptolemæū uires sibi parare ē uicinia, sed cōtra eos uenturā cum ualido exercitu. dare em̄ reginā operā, ut illū etiam ē Cypro eijciat. futurū autē ut si Ptolemæū sua spes frustret, ipse in Cyprū retrorsum fugiat, miseri uerò ciues in extremo deserant periculo. Igit̄ Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidēsū mutatiōe, nihilominus cursum cōtinuauit, & cū appulisset ad Sycaminū, eo loci copias exposuit, q̄ cōstabāt cōnumeratis peditibus & equitibus circiter xxx millibus. His adductis ad Ptolemaidē, & castris ibi positis, cū neq; legatōs eius admittere, neq; uerba audire uellēt, in magnā cōiectus est solitudine. Postq̄ uerò Zoilus ad eū & Gazæi uenerūt, petētes auxiliū cōtra Iudæos & Alexandrū agros ipsorū uastantē, ob sidio qdē urbis metu Ptolemæi soluta est. Ceterū reducto domū exercitu

citu Alexander coepit astu agere, clam Cleopatram contra Ptolemaum uocans, aperte uero amicum eius & socium se simulans. quin & cccc argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille uicissim in gratiam ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudaeis attribueret. Tunc igitur Ptolemaeus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde uero comperto quod ille clam ad matrem ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo foedere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quae portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandam oppugnationem ducibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad uastandam ac domandam Iudaeam se contulit. At Alexander postquam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter L millia, uel ut quidam scriptores malunt LXXX millia, & cum his hosti iuit obuiam. Ptolemaeus uero ex improviso ad ortus sabbato Asochim Galilaeae oppidum uic cepit, & circiter decem captiuorum millia praeter aliam multam praedam abduxit.

Ptolemaei Lathuri de Alexandro uictoria. Cap. XXI

DEinde aggressus & Sephorim non longe inde distantem, multis desideratis abiit conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium; iuxta Asophon, qui non multum distans est a flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autem Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille. quos hecatontamachos appellabat, gestantes aetatos clypeos. sed & Ptolemaei prima acies aequae gratis scutis utebatur. Et caetera quidem inferiores sibi uisi cunctantiores erant ad praelium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendae artifex, iubens transire fluuium supra quae castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, ratio faciliorem sibi fore uictoriam, si hostis a tergo haberet fluuium, & e pugna non posset refugere. & primum quidem aequo Marte certabatur, multis utrinque cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum mature cedentibus opem attulit. cumque inclinato Iudaeorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugae initium, caeterosque exemplo suo traxerunt. contra Ptolemaei milites acriter instando Iudaeos fugientes caedebant, & tandem profligatos eousque insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus. ferrum quoque hebesceret. Ferunt xxx millia cecidisse in eo praelio: Timagenes autem L millia in suis scriptis retulit: caeteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemaeus uero cum post uictoriam longe lateque excurrisset, sero tandem in quosdam Iudaeorum uicos se recepit: quos ubi uidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi ut promiscue iugulatos & in frustra concisos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, ut qui effugerant e praelio hostem crederent humanis uesci uisceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quam Nicolaus meminit. Idem etiam Ptolemaidem uic expugnauerunt, sicut alias indicauimus. Porro Cleopatra uidens augeri filij potentiam, subiecta Gazeorum urbe, & Iudaeorum regione impune peruastata, non permittendum duxit ut ille magis cresceret, maxime cum circa Aegypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuo tam nauales quam terrestres exciuit copias, quarum supremum regimen penes Chelcia & Anania Iudaeos esse uoluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotibus. &
testa-

testamento apud Coum insulam deposuit. Iussuq; Alexandro filio cū magna classe in Phoenicem appellere, & deficientib. ad se eius regionis incolis, peruenit Ptolemaidem: unde exclusa oppugnationē eius urbis instituit. Tum Ptolemæus relicta Syria properauit in Aegyptū, sperans ex improviso occupaturum se præsidij uacuam, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum ē Cleopatraz ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Coelesyriam Ptolemæū persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & q̄ ei tentanti Aegyptū non ex sententia successerat, missa eò parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit. atq; ita rursus ex Aegypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cū præsidarijs expugnat. Quò cum uenisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, ut dignū erat hominē afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumq; quidam amicorū reginæ suaderent, ut illā quoq; regionē occuparet, nec sineret tantam bonorū Iudæorum multitudinē unius uiri parere nutibus: Ananias contrariū consuluit, iniquū facinus dictitans si hominē in societate receptū suis facultatib. exueret, præsertim suū cognatū. Sic enim fore ut illata huic iniuria, omnes ubiq; gentiū Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananię regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Coelesyriæ urbē Scythopolim. Tum uerò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hætenus impendere uisum est, expeditionem suscepit in Coelesyriam, ubi Gadara post decem mēsum obsidionē cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrū omniū quæ ad Iordanem sita sunt munitissimū, ubi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decē millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamē hac clade rex absterritus est quominus in maritimo tractu Raphiam bello aggredere, & Anthedonem, cui postea Herodes rex mutauit nomē in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprū recessisse, & matrem eius Cleopatram in Aegyptum, insensus Gazæis q̄ acciuisissent illum cōtra se in auxilium, & urbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus est. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitorū militū, & decem millib. quæ ex oppidanis armauerat erupit in castra Iudæorū: & quā diu nocturna erat pugna superiores erant Gazæi, hostibus aduentū Ptolemæi suspicantibus. sed quā primū dies illuxit, & rei ueritas apparuit, Iudæi se conglomerarunt, & impetu factō in oppidanos circiter mille ex eis interfecerūt. Attamen ne sic quidē quāuis grauantē inopia uoluerunt cedere, parati quiduis potius perferre q̄ ab hoste subigi: & addebat illis animū Aretas rex Arabū, auxiliij spem ostentans. Sed priusquā ille ueniret, Apollodoto perempto ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei q̄ tam gratus esset apud populum, occiso eo collegit manum militū, atq; ita urbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgressus est, deinde immisit in oppidanos militem permissa sēuendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebant inulti, sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebant. alij uero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam
suismet

fuiſſmet manibus uxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatē abſtra-
herentur. Senatores aut numero d. in Apollinis cōfugerant: forte enim ſena-
tus habebatur cum hoſtis intromiſſus eſt. Alexander uerò etiam his iugula-
tis, & diruta in ſuper urbe reuerſus eſt Hieroſolyma, anno poſt quàm caſtra
ad Gazam admouerat. Eodē tempore etiam Antiochus Grypus occiſus eſt
Heracleonis inſidijs, anno ætatis ſuæ quinto & quadrageſimo, regni uerò
nono ſupra uigeſimū. cui ſuccedens Seleucus filius bellū geſſit cum Antio-
cho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captū neci
tradidit. Nec ita multo poſt Cyziceni filius Antiochus cognomēto Eufebes
peruenit Aradū, & impoſito ſibi diademate Seleuco bellū intulit, quem uno
prælio uictū ē tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, poſtq̃ à Mo-
pſeatis receptus eſt coepit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactiōē,
unā cum regia & ipſum & amicos concremauerūt. Regnante uerò apud Sy-
ros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello cum aggredit̃,
& uictus uitā ſimul amiſit atq; exercitū: poſt quem frater eius Philippus aſ-
ſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus
quartū eius fratrem Eucærū cognomine accitū à Gnido, regem apud Dama-
ſcum cōſtituit. His duobus fratrib. ſtrōue reſiſtens Antiochus, breui extin-
ctus eſt. uocatus enim in auxiliū Laodices Galadenorū reginæ cum Parthis
bellū gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit: quo factō Syriæ regnū
remanſit penes duos fratres, Philippū atq; Demetriū, ſicut aliàs narratū eſt.
Porrò in Alexandrū domi ſeditio coorta eſt, cum per ſcenopegia celebrata-
tem in parantē ſacrificare cōiecta ſunt citrea: nam hoc feſto noſtris morem
eſſe palmeos & citreos thyrfos geſtare indicauiſus. quin & conuiſijs impe-
titus eſt populariter, exprobrātibus captiuitatē, & indignū qui ſacris opere-
tur iactantibus. quibus iniurijs exacerbatus occidit eorū circiter ſex millia:
& extructo circa fanū & altare ſepto ligneo pertinente uſq; ea loca ad quæ
ſolis ſacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à ſe uim multitudinis. Sed
& mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas. nam Syris inſenſus, nō ute-
batur eorū opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabit̃s & Galaditis
imperauit, & Amathuntem diruit, nō audente Theodoro manus cōſerere.
Congreſſus etiam cum Arabū rege Obeda, & pertractus in inſidias, cum ca-
melorū multitudine protrufus eſſet in fauces aſperas & accēſſu difficiles iux-
ta Gadara uicū Galaditidis, ægre euafit ipſe incolumis: delatusq; fuga Hiero-
ſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello uexatus, non
minus quàm l. millia Iudæorū occidit. & cum eos hortaretur ad reconcilia-
tionem, adhuc magis accēdit eorū odia: dum roganti quid ſe uellent facere,
ore uno reſponſum eſt, ut ſeipſum interficiat: moxq; miſerūt ad Demetriū
Eucærum, qui ab illo auxilia peterent.

xx

Demetrius Eucerus Alexandrum prælio ſuperat. Cap. XXII

Lle ueniens cum exercitu, cōiunxit ſe cum eis qui ſe acciuerant,
& circa Sicima caſtra poſuit. Alexāder uerò cum mercenariorū
ſex millibus & ducentis in ſuper, Iudæorūq; ſuæ factionis uigin-
ti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitū tria millia, pe-
ditū uero quadraginta. Itaq; multa utrinq; tentata ſunt, dū hic mercenarios
utpote

utpote Græcos ad defectionem sollicitat: ille uero stantes cum Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquæ uisum est armis decernere, uictoria fuit penes Demetriū: in quo prælio miles Alexandri cōductitius ad unū cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Ceterū postquæ Alexander ad mōtes perfugit, miserati eius fortunā confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorum metu Demetrius retrō abiit. Post hæc Iudæi proprijs uiribus bellū gesserūt aduersus Alexandrū, sed semper uicti multos amittebant ē suorū numero. tandem potētissimos eorū compulso in Bethoma oppugnauit, & capto oppido reductos in potestātē abduxit Hierosolyma, ubi facinus cōmisit lōge immanissimū. epulans enim cum pallacis excelsiore loco unde p̄spectus patebat, ad dccc iussit suffigi crucibus: in conspectu adhuc uiuentium iugulauit uxores eorū & liberos, poenas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sæpe ab inimicis afflictus in extremū uitæ & regni periculū adductus fuerit, dum non contenti proprijs eum impugnare uiribus, externa etiam auxilia conciunt: & postremo in eam necessitatē eum compellunt, ut quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi armā sua aduersus eum cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita ut propter hanc crudelitātē Thracidæ cognomē apud Iudæos inuenerit. Cæterū aduersariorū exercitus ad octo milliū numerū noctu in tutum euaserunt: & toto tēpore quo uixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demū liberatus à tumultibus secure administrauit regnū in posterū. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secū decem millia peditū, & mille equites. Straton uerò Beroæ tyrannus & Philippi socius Zizum principem Arabū exciuit & Mithridatem Sinarem præfectū Parthorū, qui postquam uenerūt cum magno exercitu Demetrii castra oppugnauerunt, & tam siti quā missilium telorū multitudine deditionē cum suis facere coegerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetriū captiū ad Mithridatem Parthorū regem miserunt. Antiochēses uero quotquot in castris inuēti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus uerò rex Demetriū apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio. Cap. XXIII

Einde Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius, Damascū xxi principatū ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus est. qui cum exercitū duxisset cōtra Arabas, Philippus eius frater hoc audito Damascū aduolat: & cum opera Milesii arcis præfecti urbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem nō remunerauit eum, quæ uellet uideri terrore urbē, non proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursus Damascum amisit. progressum enim in circū animi gratia Milesius exclusit, & urbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus cōfestim rediit ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitū octo millium peditū, & equitum octingentorū. Cuius inuasionē Alexander me-

Ioseph.

H tuens

tuens, fossam profundā duxit à Caparsabē quæ nunc Antipatris dicitur, usq; ad Ioppense mare, quā solū patebat accessus: excitatoq; muro & p̄ interualla castellis ligneis per c l stadia, præstolabat Antiochū. at ille omnib. his incensis traduxit hac exercitū in Arabiā. & cū Arabs primū cessisset, deinde cū æquitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter. iamq; de uictoria certus occisus est, dum alterū suorū cornu laborās uult in integrū restituere. post eius casum exercitus refugit in uicū Cana, ubi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyrię regnū Aretas adipiscitur, uocatus ad imperiū à Damascenis propter odiū quo persequēbant Ptolemæum Mennæū. Is quoq; in Iudæā profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionib. reduxit suos unde uenerat. Alexāder uero ad Dion oppidū admoto milite, eoq; ui capto, ad Essam inde duxit, ubi erant Zenonis res preciosissimæ: & primū triplici muro cū locū circūdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quoq;, redegit in suam potestātē uallem quæ Antiochi dicitur, & castellū Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorū corū dño, principatu suo illum exiit, & tertio demū huius expeditionis anno domū reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientibus. Per hæc tēpora iam & Syrorū & Idumæorū & Phœnicum urbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniā, Ioppen, Iamniā, Azotū, Gazā, Anthedona, Raphiam, Rhinocurā. in mediterraneis per Idumæam regionē Adora & Marissā, totamq; Samariā & montes Carmelū ac Itabyriū. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidē, Seleuciā, Gabala: & Moabiticas urbes, Eschbonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonē, Zaram, Aulonem ciliciū, Pellam. hanc ultimam diruerunt, q̄ incolæ recusarēt Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ nō obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post hæc Alexāder ex temulētia morbo cōtracto, & triennio integro quartana laborans, nec tñ abstinens à castrensib. officijs, tandē exhaustis uiribus fato cōcessit in Gerasenorū finibus, obsidēs Ragaba castellū quod ultra Iordanem sitū est. Quem uidens regina iam morti uicinū, & nullā salutis spem præ se ferentē, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorū desolationē lamentabat. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipue cū nō ignores q̄ infensus sit tibi totus populus. Tum ille cōsultuit ei ut suis monitis pareat, si uelit secure cum filijs regnū obtinere. primum ut apud milites celet suam mortē, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postq̄ uictrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit, Pharissæis nō nihil licētiae permittat. hos em̄ pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populū. posse em̄ plurimū apud Iudæos, siue exosum aliquē cupiāt lædere, siue amicū iuuare. Valde em̄ his fidē habere uulgus, etiā si per inuidiā de quopiā male loquant. nec se ob aliam causam incurrisse totius gētis odiū, q̄ quia hoc genus offenderit. Ergo, inqt, ubi Hierosolyma peruenieris, accersitis corū primoribus, ostende illis meū corpus, & uerbis q̄ proximi ueritatē simulatis p̄mitte ut eo utant arbitratu suo, siue insepulto & proiccto cadaueri uelint illudere, p̄pter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id squire, et pollicere nihil te nisi ex illorū sentētia gesturā in administrādō imperio

imperio. his uerbis si apud eos usa fueris, & mihi magnificentior quam à te sepultura continget, contentis illis permessa potestate, & tu secure dominaberis. post hæc monita uxori data moritur, anno regni sui xxvii, uitæ uerò undequinquagesimo.

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit. Cap. XXIII

Alexandra uero capto castello iuxta mariti monita Phariseos allocuta est, & omnia illorū arbitrij faciēs, quæ ad cadauer uel ad regnū pertinerēt, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi, pgressi ad plebē concionabant, res gestas Alexandri celebrantes, & regē iustū se amisisse cōquerentes, populū ad eum luctū ac mœstitiā prouocauerūt, ut nulum antehac regē funerauerint sumptuosius. Cæterū Alexāder duos quidem reliquit filios, Hyrcanū & Aristobulū, regni tñ administrationē Alexandræ testamēto reliquit. ē filijs aut Hyrcanus erat reb. administrādis parū idoneus; & amator otij: minor uero natus Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populū, eo q̄ semper uisa sit ægre tulisse ea quæ maritus præter officiū faceret. illius cōsilio pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, q̄ propter innatā segnitiam: alioqui ex Phariseorū sentētia permissū reginæ gerebant omnia: quibus etiā plebs parere iussa est: & si qd cōstitutionū Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisei iuxta maiorum traditiones induxerant, id totū sancitū est denuo. Nomē igit regni erat penes reginā, penes Phariseos uero administratio: nam hi & exulibus reditum, & uinctis solutionē procurabāt. quædā tamen etiā per se, pvidebat mulier, & magnū mercede conductorū militū alebat numerū, uiresq; suas ita augebat, ut terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisei turbas excitabāt, incitantes reginā ut necaret illos q̄ Alexādro autores fuerūt sumēdi de dcc simul uiris supplicij: moxq; unū ex his iugulant Diogenē, deinde alium post aliū, donec potētiore cōuenientes in regiā, & cum his Aristobulus præ se ferens nō placere sibi quæ fierēt, & si occasio dare nō permissurus tantā licentiam matri, cōmemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidē suam dño appbauerint, quodq; hac de causa magnis præmijs eos dignatus sit: rogabantq; eam ne omnino in cōtrariū spes suas uerteret. nunc enim q̄ periculū ab hostib. euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opē ferēte. aiebantq; , siquidē cōtenti sint iam occisis aduersarij, propter innatū affectū quo dominos prosequant, patiēter se laturos hanc calamitatē. q̄ si illi sæuire pergerēt, petebāt sibi dari discedēdi ueniā. neq; em̄ nisi ipsius reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatē, alioqui laturos ut ibidē in ipsa interficiant regiā. Sed turpe esse tum sibi tū reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis uexent. nihil em̄ libentius auditurū Aretam Arabē & reliquos tyrannos, q̄ si ipsa se priuaret talibus uiris, quorū illis olim uel nomen auditū terrori fuerit. q̄ si ne hoc quidē uelit cōcedere, & malit indulgere Phariseorū cupiditatibus, saltē per castella se distribueret. se em̄ quandoquidē fortuna ita persequat Alexandri familiares, cōtentos esse in humili statu uitæ reliquū exigere. Hæc & alia multa cū dicerent, & ad miserationē tam cæsorū q̄ periclitantiū manes Alexandri inuocarēt, omnib. circumstantibus

ioseph.

H 2 cōmotæ

XXII

cōmotæ sunt lacrymę: sed maxime Aristobulus mentē suam declarabat, multis uerbis matrē corripiens. Verū illi sibi ipsi causa fuerūt horū malorū, qui foeminæ ambitione imperandi p̄ter æquū cōmiserunt regni habenas, quasi uerò deessent posterī. Tum illa inops melioris cōsiliij, custodiā castellorū eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quib. res sibi charissimas recondiderat. Nec multo pōst Aristobulū filium cum exercitu misit uersus Damascū, contra Ptolemæū Mennæum, qui grauis erat urbi uicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domū redijt. Per idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū regē cum d militū millibus inuasisse Syriā, & breuī in Iudæam esse uenturū. ea fama nō immerito reginam & totam gentē terruit: miseruntq; ad eum legatos cū magni precij muneribus, obsidentē tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, aliās Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius auctor erat ut Tigranem excluderent. Ibi inuentū regem legati rogauerunt, ut bene sibi de regina sua deq; tota Iudæorū gente polliceretur. Ille uerò collaudatos q̄ è longinquo uenissent ad exhibendum sibi officiū, iussit omnia bona sperare. Capta uerò Ptolemaide nunciāt Tigrani, Lucullū dum persequitur Mithridatem, illum quidem nōn assecutū, qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum uastare eam regionem: quo cognito ille statim domū reuersus est. Post hæc cum regina in morbum difficilem incidisset, & uisum est Aristobulo iam adesse tēpus aggrediendi negotium, noctu egressus uno comitante famulo contulit se ad ea castella, quib. paterni amici erant præpositi. Iam dudū em̄ moleste ferēs quę mater gerebat, tum uerò longe magis timebat, ne illa mortua totū suum genus ueniret in potestātē Phariseorum: & uidebat quā ineptus esset administratiōi frater, ad quem spectabat successio. Conscia uerò fuit eius conatus sola uxor quam domi reliquit cum liberis. ac primū uenit Agaba, ubi Galæstes erat unus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti uerò luce regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamē statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verū posteaquam uenerunt nūcij alij super alios, quod iam hoc iam illud castellū occupasset: nam uno incipiēte statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demū in magna cōsternatione fuit & ipsa regina & uniuerſa gens. sciebant enim nō multū abesse Aristobulum, quin sibi usurparet gentis imperium: & uehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerāt. placuit igitur ut uxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad Aristobulū autem magnus fiebat confluxus, ut iam nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermē dies occupauit castella uigintiduo. in quibus habens receptaculū, colligebat exercitū à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines em̄ semper pluribus se agglomerantes libēter obtemperabant, sperantes etiā nōnihil utilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientē euexissent ad dignitatis regię fastigium. Iudæorū autē seniores & Hyrcanus reginā conuenerunt, & rogabant ut præsentibus rebus aliquod expediret consiliū. Aristobulū enim iam penē totam dominationē ad se traxisse, occupatis tot locorū opportunitatibus. se autem nō decere, etiamsi maxime ipsa ægrotet, ea superſtite consultare absq; illius conscient-

conscientia. periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent reipub. conducere. habere eos magnam facultatē, uires gentis, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationē, nimirum deficiente corpusculo. his dictis nō. multo post extremū halitū reddidit, exacto anno regni. x, uite tertio supra septuagesimū, mulier supra sexum suum egregia, ut quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriā, quasi exprobrans uiris inscitiam, qui parum feliciter administrant respublicas. semper enim præsens magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatē gubernationi, neque ab honestate neq; à iustitia deduci uoluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, ut potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse uidetur, & rempublicam orbasse præsidiis: quin & post obitum eius ex reliquijs malæ ipsius administrationis multæ turbellæ originem duxerunt in domo regia. attamen quàm diu rebus præsuit, gentem in pace cōtinuit. atq; hic fuit rerum Alexandræ reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER XIII.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret. Cap. I

DE Alexandræ reginæ rebus & obitu in præcedenti uolumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studētes quàm ne quid uel per ignorantiam uel per obliuionē prætermittamus. Nam qui historiam & rerū propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitetur, debet quidem non negligere orationis cultū, & elegantem compositionē, tum quicquid lectioni gratiā cōciliat, & adimit tædium: sed præcipua cura impendēda est ueritatis studio, ne suā fidem sequentes fallant & inducant in errorē aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus anno tertio septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Cōs. statim bellum ei Aristobulus intulit: & cōmisso ad Hierichuntē prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem cōfugit, in quam custodiendi filij & uxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, ut antè diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum uictoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionē fecerūt. Ceptū est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quib. obtinuit Aristobulus ut regnaret, & fratrem sineret in otio frui quæ illi obuenerāt facultatibus, & priuatam uitam agere.

Ioseph.

H 3 Hoc

Hoc foedus ictum est in ipso templo, & data acceptaq; fide iunctisq; dexteris sancitum: & post mutuos cōplexus in cōspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum. Cap. II

- II Micus aut quidā Hyrcani Idumæus nomine Antipater, uir pectuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo q̄ ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorū qui in Iudæā uenerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiā Herodis eius filij, quē fortuna ad Iudæorū regnū euexit, sicut suo loco dicitur. Hic igitur Antipater primū uocabatur Antipas, eodē quo pater ipsius nomine: quem ab Alexād̄ro rege & eius uxore constitutū ducē totius Idumææ ferunt amicitias Arabū & Gazæorum & Ascalonitarū coluisse, multisq; eos sibi conciliaſſe muneribus. Itaq; minor Antipater suspectam habens Aristobuli potentiā, & timens eum propter mutuam similitudinē, clancularijs obrectationibus effecit ut contra illum potentiores Iudæorū conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare usurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natum maiorem, eumq; ætatis prerogatiua spoliasset. eisdem uerbis etiam Hyrcanū obtundebat assidue, addens ne uitam quidē illi esse in tuto, nisi matura fuga salutis suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquā non cōsultare, quomodo eo sublato de medio, dominationē alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, q̄ esset natura bonus, & calumnias nō libenter admitteret: quæ quidē animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionē ignauitiæ. at Aristobulus planē contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. Cum igitur Antipater uideret Hyrcanū nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur uitæ illius. tandem urgēdo ægre obtinuit, ut assentiret fugere ad Aretam regem Arabū, suum quoq; pollicitus auxiliū: idq; eo facilius impetravit, q̄ Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaq; Antipater ad regē, accepturus ab eo fidem, q̄ inimicis non dediturus esset suum supplicem: quod ubi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanū reuerſus est Hierosolyma: & nō multo post assumpto eo noctu urbē egressus, magnis itineribus peruenit in urbē quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quod esset regi amicissimus, rogabat eum ut Hyrcanū in Iudæam restitueret, & instando quotidie dandoq; munera tandē persuasit. Hyrcanus quoq; pollicitus est si ope eius reductus regnū reciperet, redditurū se ei regionē cū duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperant. erat autem hæc: Mebaba, Naballos, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Orona, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.
- III Alibus promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulū, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxq; uicit prælio. post eam uictoriā multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit

Aristobulus prælio uictus compellitur Hierosolyma. Cap. III

Hiero-

Hierosolyma. Arabs autē adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis sacerdotibus non deserentibus Aristobulū. sed Aretas admotis tam Iudæorum quā Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita gerunt instante azymorū festo quod Pascha uocamus, optimates Iudæorū relicta sua regione fugerūt in Aegyptum. Quidam autē Onias uir iustus & deo charus, qui aliquādo siccitatis tēpore impetrauerat pijs precibus pluuiam, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellū præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, ut quemadmodum olim sterilitati attulerat remediū, ita tūc deuoueret diris Aristobulum & quotquot eius factionem sequebant. id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorū sic precatus est. Deus uniuersi huius mūdi rex, quoniam & hi qui mecū stant tuus sunt populus, & qui oppugnant tui sacerdotes sunt, precor ut neq; hos contra illos, neq; illos contra hos, orantes exaudias. Post hæc uota circumsteterūt eum quidam ex Iudæis uiri perditī, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem deus ultus est cōtinuo, cædisq; Oniæ poenas exegit in hunc modū. Dum Aristobulus oppugnatur cum sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est multis deū honorare sacrificijs. quibus quia carebant obfessi, rogauerunt suos tribules ut accepta quantam postularent pecunia uictimarū copiā sibi facerent. illis uerò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium. at illi accepta pecunia non reddiderunt uictimas: sed eò progressi sunt impietatis, ut non seruata fide hominibus, deū etiam fraudaret debitis honoribus. sacerdotes autem quibus per factorū speciem illusum fuit, orauerunt deū ut poenas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est uindicta: sed procella uehemens immissa fecit per totam eam regionē magnam uastationē fructuum, ita ut tritici modius ueniret drachmis quindecim.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxillum. Cap. IIII

Interea Pompeius Scaurū misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille uerò ubi Damascum uenit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cōtinuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano quā ab Aristobulo, utriq; petentes societatem & auxiliū. & cum Aristobulus polliceretur cccc talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. is enim liberalis erat, & abundans pecunijs, & rogabat officiū præstari facilius. alter uerò pauper erat ac tenax, & cum maiora quā frater impetrare cuperet, tamen nō satis bona fide polliceri uidebatur. Nam difficilior erat expugnare urbem adeò munitā & ualidam, quā profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non ualde ad id bellum gerendū animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denūcians Aretæ ut recederet, ni pareat declarandus hostis Ro. populi. Et Scaurus quidem Damascū reuersus est: Aristobulus uero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanū profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nōinant, prælio uicit cæsis circiter septem millibus hostiū, inter quos etiam Cæphaliō frater Anupatri cecidit.

H 4 Quomo-

On multo autē post cum Pompeius Damascum uenisset, & obiret Coelefyriam: præsto fuerunt ei legati ex uniuerſa Syria & Aegypto atq; Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, uitam auream 12 talentorū. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his uerbis: Venit & ex Aegypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue uitis, siue hortus, quod opus τὸν πολὺν, id est delectamentum uocabatur. hoc donum uidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri regis Iudæorum: extimabaturq; quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum uenerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo, qui etiam accusabat eos qui acceperant pecuniam, primum Gabinus, deinde Scaurus, ille CCC, hic quadringenta talenta, hos quoq; inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem uenire, incunte uere copijs ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiterq; arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, uirinoxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus, qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lysia, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoq; medio monte in Coelefyriam ueniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit, & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab utroq;. Aiebant enim se nolle esse sub regibus, quòd patrium institutū habeant, ut sui dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed uelle principatum gentis in aliam formam traducere, ut eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quòd cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre usurpata per uim omnia. hūc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsurum fuisse gentem ad defectionem, nisi barbarū concitator esset, atq; natus ad uiolentiam. Attestabanturque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contrā excidisse eum è principatu aiebat propter ignauia, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negotia, & ideo uenisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se uero necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione uero uti, qua & pater ipsius Alexāder usus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas uestes, capillitij curam, & phaleras ornamentaq; cætera: qui hoc cultu tanq̃ ad pompam & nō ad iudicium uenerant. Pompeius uero his cognitis, & improbata Aristobuli uiolētia dimisit eos placide: promittens se uenturū in eorū ditionem, quàm primū inspexisset res Nabatæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulū, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tñ ullam apud eum iniuit gratiā. non expecta-

spectatus enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Quo stratagemate castella occupauerit. Cap. VI

Qua re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteraq; Syria copijs auxiliaribus, alijsq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulū mouit. Ut uero præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, ubi Iudææ mediterranea uersus est initiū, inuenit elegantem arcem in montis uertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulū intellexerat, accersiuit illum ad se per nuncios. ille uero multis suadentibus ut caueret bellum à Romanis, descendit: & cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciēs, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente aut Pompeio ut traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægre ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellū se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere uenit nuncius è Pōto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans. VII

Hierosolymitani portas Romanis claudunt. Cap. VII

Et cū prima castra habuisset apud Hierichuntē, ubi palmeta sunt præstātissima, & opobalsamū prouenit inter unguēta præcipuū, incisus acuto scrupo fruticib. sueci in modū scatens, mane sequēti mouit inde uersus Hierosolyma. Tū uero Aristobulus ante actorum poenitens obuiam ei uenit: & oblatis pecunijs etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat ut omisso bello quicquid uellet pacate ageret. Pompeius uero data petenti uenia, mittit Gabiniū cum militibus in urbem ad accipiendā pecuniam: qui tamen re infecta redijt, exclusus & uacuis manibus, militibus Aristobuli pactū irritum facientibus. Ea res uehementer Pompeio mouit stomachū, & additis Aristobulo custodibus ipse ad urbē properat, cætera quidem probe munitam, tantū è septentrionali latere iniurijs expositam. Circuit enim ea parte uallis lata & profunda templū ambiens, quod muro ualido è saxo structo cingitur. VIII

Pompeius templum cum inferiore urbis parte ut expugnat. Cap. VIII

Intus aut erat dissidiū, urbanis quid opus esset facto nō consentientibus. nam quidam censebant urbem Pompeio dedendam: Aristobuli uero factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quod illum haberet in uinculis. hi præuenientes alteros templū occupant, & præciso ponte qui in urbē ferebat, ad bellū se expediunt. at illi intro misso exercitu tradiderunt Pōpeio urbē & regiā. ille Pisoni legato suo misso eò cum parte exercitus & urbis & regię cōmisit custodiā: ipse uicinas tēplo domos aliaq; propinqua ædificia munit. & primū conditiones pacis eis obtulit: quas cū nō admitterent, omnia quæ circū erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid usus posceret. Pōpeius uero à septentrionali tēpli latere

latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant aut hac quoq; parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam uallē quæ templū cingebat. nam etiā uersus urbē abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo cōtubernio. erigebantq; quotidie magno labore aggerē Romani, cædētes circūqua; arbores. quod opus ubi perfectū est, ægre cōpleta fossa ppter immensam altitudinē, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templū saxi missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per otīū septimū quemq; diem exigere, nō potuissent absoluerē aggerem uetantib. aduersarijs. prohibere enim uim inferētes lex permittit, sed opus facientē hostē impedire nos nō finit. quod ubi animaduenterunt Romani, sabbatis neq; eminus incessabant telis Iudæos, neq; manus cū eis cōse rebant: tantū erigebant aggerē & turres, machinasq; admovebant, ut eis postridie aduersus nos uti possent. Facile est aut uel hīc discere, quanta pietate deū colamus, & q̄ obseruantes legū simus, quandoquidē oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus solennia peragerent sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horā super altari immolantibus nostris sacerdotibus, ac ne in extremo quidē discrimine sacra intermittētibus. etenim capto templo tertio demū mense, die ieiunij, CLXXIX Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Cos. hostis quidē irrumpens iugulabat omnes obuios: illi uerò nihilominus sacris operabant, neq; metu mortis, neq; iam cæsorū multitudine absterri, passuri quicqd liberet uictori potius q̄ deserturi altaria, aut aliqd omiffuri præscriptū patrijs legibus. q̄ autē hæc nō fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei ueritas, attestant omnes qui res à Pompeio gestas cōscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; conditor historiæ T. Liuius. Nam cōcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaq; & secū ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiū agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequēte cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter utrumq; Fabius & ipse centurio cum manu suorū ualida. Omnia aut erant plena cædibus, & Iudæorū alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis uulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabant, non sustinentes spectare quæ patrabant ab hostibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romanorū perpauca desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiā est non mediocriter tēpli religio, humanis antehac nec uestigijs penetrati, nec oculis. Introgressus est em̄ in illud Pompeius, & unā cum eo nō pauci alij, & inspererunt quæ nefas est uidere nisi solis sacerdotibus. cumq; intus essent ex auro mensa & candelabrū & pocula, & odoramentorū magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorū duo millia, nihil horū præ pietate attigit, sed hic quoq; sui similis fuit, & nihil cōmisit indignū cæteris uirtutibus. Sequēti uerò die iussis purgare templū ædituis, & instauratis legitimis sacrificijs pōtificatū Hyrcano reddidit, tū ppter alia ipsius officia, tū quia tota regiōe habitantib. Iudæis autor fuit ne arma p Aristobulo sumerēt. dein de belli cōcitatores securi percussit: Faustoq; & alijs q̄ primi murū cōscēderūt, digna præmia p̄soluit. Et Hierosolyma quidē po. Ro. fecit stipēdiaria, ur-

bes uerò quas eorū ciues sibi subiugauerant in Coelesyria, adēptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentē prius elatam rebus prosperis, contraxit intra ueteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta instaurauit in gratiā liberti sui Gadarēsis Demetrij, reliquas uerò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariā, Marissam, Azotū, Iamniā, Arethufam suis restituit habitatoribus: easq; in mediterraneis, præter uarijs bellis dirutas. Maritimas uerò, Gazā, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnifice condita, & portubus atq; tēplis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorū omniū malorū causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicē. nam tum primū libertatē amisimus, subiecti Romanorū imperio: & regionē de Syris bello captā reddere ipsis coacti sumus: & insup plus q̄ decem millia talentorū breui tēpore à nobis Romani exegerunt: & regnū quo prius pontificale genus honestabat, ad plebeios translātū est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterū Pompeius Coelesyria usq; ad Euphratē amnem & Aegypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romā properans: abduxitq; secū Aristobulū uinctum cum duabus filiabus & totidē filijs.

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt. Cap. IX

Scauro autē ad Arabiæ Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentū ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo q̄ hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata uastationē agrorū redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atq; his conditionibus hoc bellū finitū est, non minus ē Scauri quā ex Aretæ sententia.

Alexander à Gabinio uictus, in quodam castello oppugnatur. Cap. X

Aliquanto autē post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus uexante, imperator Gabinius ē Roma uenit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrū expeditionem suscepit, Hyrcano iam non ualente ei resistere, & de muris Hierosolymorū reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionē multos Iudæos armauit: collectisq; propere decem armatorū millibus, & mille quingentis equitibus, munitionib. firmauit Alexandriū castellū iuxta Coreas sitū, & Machæruntem in finibus Arabū. contra eū uenit Gabinius, præmisso M. Antonio cum alijs ducibus. atq; ita Romani cōiuncti cū Iudæis in officio manētibus, quorū duces erāt Pitholaus & Malichus, assumptis etiā Antipatri auxilijs, occurrerunt Alexandro, sequente cū reliquo exercitu Gabinio. tū ille recepit se propius Hierosolyma, ubi cōserto prælio Romani occiderūt hostiū circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius ueniens ad Alexandrium inuitabat conclusos ad pacē, ueniā præteritorū pollicendo. & cum multi hostium extra castellū stationē haberēt, Romani eos adorti sunt, ubi multis cæsis egregiā operā nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationē parte exercitus, ipse reliquā Iudæā plustrabat: & quotquot inueniebat urbes

urbes dirutas, ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ nō pau-
 cæ: idq; mandante Gabinio, quarū posthac habitatio tuta permansit, cum
 XI antè longo tempore desertę fuissent. His ita per regionē dispositis, reuer-
 titur ad Alexandriū: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos ueniā pe-
 tijt Alexander, offerēs castella Hyrcaniam & Machærunte, & postremo Ale-
 xandriū: quæ Gabinus diruit. Cumq; Alexandri mater ad eum uenisset, quę
 Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romę asservatis, impetrauit
 ab eo quicquid petijt. moxq; dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanū Hiero-
 solyma, curaturū templū & suum sacerdotium. deinde cōstitutis quinq; iu-
 ridicis cōuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit:
 ita ut alij iura peterēt Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntē alij: quarti ue-
 rò Hierichuntē, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidū, sicq; liberati
 dominis sub optimatū gubernatione degebant.

Aristobulus Romæ uinculis elapsus, rursus in Iudæa captus à Gabinio
 Romam remittitur. Cap. XI

XII

Aeterū cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iu-
 dæā, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuo munire,
 Gabinus misit eò milites ducib. Sisenna, Antonio, & Seruilio,
 qui eum locum occupari non sinerent, & darent operā ut ipsum
 comprehenderent. nam multi Iudæorū ad eum propter nōminis celebritatē
 confluebant, nouarū rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum
 præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi
 fuere non satis armis instructi. Aristobulus uero uolēs occupare Machærun-
 tem, tales dimisit ut inutiles ad moliendū aliquid, assumptisq; tantum arma-
 torum octo millibus, illuc contendit. quos affecuti Romani uicerūt egregie.
 quamuis enim repugnantes aliquantisper impressione facta coegerūt terga
 uertere, occisis eorū circiter quinq; millibus. reliqui uerò dissipati, ut quis-
 que potuit salutē sibi quæsiuerūt. Aristobulus tñ plus mille secū trahens per-
 fugit Machærunte: muniebatq; id castrū, & quāuis rebus afflictis bene spe-
 rare nō destitit. Sed nō ultra biduū sustinere potuit oppugnationē, & multis
 acceptis uulnerib. captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad
 Gabiniū, adductus est. atq; ita reslāte fortuna rursus remissus Romā in uin-
 culis est habitus, postq̃ regno & pōtificatu potitus est annis tribus cum dimi-
 dio, uir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tñ eius dimisit se-
 natus, cū ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorū matri, dum ca-
 stella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porro Gabinio paranti expe-
 ditionē in Parthos, & iam Euphratē traiciēti, mutata sentētia uisum est Pto-
 lemæū in Aegyptū reducere, sicut aliās indicatū est. In hac quoq; expeditiōe
 ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecunijs: & illius cōsilio Iudæi
 q̃ Pelusiū accolunt, ceu custodes Aegypti aditus, in societate pertracti sunt.
 Cæterū reuersus ex Aegypto deprehēdit Syriā laborare dissidijs & tumulti-
 bus. Aristobuli em̃ filius Alexander, denuo inuasor p̃ uim principatu multos
 Iudæorū ad defectionē impulit. collectoq; magno exercitu regionē obeūdo,
 interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in mōtē Garizim
 compul-

compulsos obsedit. Gabinius uerò hoc in statu Syriā offendēs, Antipatrum propter notam uiri prudētiā præmittit ad tumultuatores, si forte posset ad saniorē mentem reductis persuadere ut meliora sequantur cōsilia: quod ille sedulo fecit, & multos reduxit ad officiū. Alexandro uerò potiri non potuit, is enim habens secum xxx Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyriū: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica x millia. Tum uictor cōstitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabatæos profectus, hos quoq; profligat uno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore q̄ aufugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium. Cap. XII

Rassus aut expeditionem contra Parthos parans in Iudæā peruenit, & pecuniam sacram quā Pompeius nō attigerat, duo millia talentorū abstulit, totoq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorū millia templum spoliauit. Tulit etiam trabē ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina aut apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabē ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malitia: nam erat uir bonus & iustus: sed cum concreditam haberet aulæorū templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admirāda pulchritudo erat & apparatus preciosissimus: uideretq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionē pro omnibus ei dedit: cum prius cum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorū millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ lignæ, quod ceteris omnibus ignotū solus sciebat Eleazarus. Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & mox uiolato iureiurando totū quantum intus erat egressit. Nec est mirandū tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius deum cum omnes ubiq; terrarū Iudæi uenerentur ac colant, tam ex Europa quā ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his uerbis: Mithridates aut misit in Coum insulam qui afferrent sibi inde pecuniam quam Cleopatra regina ibi deposuerat, & Iudæorū octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc deo sacram: & satis apparet, quod hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim uerisimile, eos qui Iudæam habitabant, habentes urbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quib. nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit gesturus bellum cōtra Mithridatem & Lucillum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit. quatuor erant genera in Cyrenensium urbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes urbes subrepfit,

Ioseph.

I nec

nec est facile inuenire locū in orbe habitabili, quē recepta semel non obtineat. nam & Aegyptus & Cyrene, utpote eisdē solitæ parere dominis, aliæq; multæ regiones horū ritus admiserunt: aluntq; congregationes Iudæorum maximas, tēpore coalitas, & utentes institutis domesticis. Per Aegyptū sanē etiā coloniæ sunt eius gētis, absq; eo q̄ Alexandrinæ urbis magna pars eis assignata est: habet etiā propriū magistratū qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & cōtractus atq; pacta rata habeat, nō aliter q̄ fit in absoluta republica. Inualuit itaq; hæc gens in Aegypto, eo q̄ antiquitus originē inde habeat, & facile migretur eō propter uicinatē. In Cyrenaicam uerō regionē inde transijt ut conterminā, quēadmodū etiā Iudæa est, uel potius partē olim regni Aegyptij. Hæc Strabo. Cæterū Crassus rebus arbitrato suo cōpositis, Parthorū ditionē inuasit: ubi cum omnib. copijs perijt: sicut aliās narratū est. Cassius autē in Syriā refugiēs occupata ea resistebat Parthis, propter recentē uictoriā excursantibus: & cum uenisset Tyrū, inuasis etiā Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermē xxx millia captiuorum abduxit. Pitholaū quoq; qui Aristobuli partes fouebat interfecit hortāte Antipatro, qui plurimū apud eū poterat, & maximā inter Idumæos autoritatem habuit. apud quos duxit uxorē illustri inter Arabas loco natā, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij, Phasaclus, & Herodes q̄ postea regnauit, & Iosephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiā alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maxime Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum cōtra Aristobulū gereret. At Cassius reparatis copijs ad Euphratem se contulit, ibiq; Parthis se opposuit, quemadmodū & ab alijs scriptoribus est memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam. Cap. XIII

XIII

Liquanto autē post Cæsar occupata Roma, & Pōpeio unā cum senatu ultra mare Ioniū fugato, solutū uinculis Aristobulū decreuit in Syriā mittere, additis ei duabus legionibus, quo facilius ordinaret puinciā. sed is breui frustratus est sua spe, quā ex accepta à Cæsare potestate conceperat, à Pōpeianis ueneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autē eius diu melle curatū iacuit, donec Antonius id in Iudæā remissum mandauit reponi in regū conditorijs. Scipio uero iussu Pōpeij securi percussit Alexandrū Aristobuli filiū, eo q̄ aliquādo contra Romanos rebellauerat. & hic quidē apud Antiochiā affectus est supplicio. fratres uerō eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis quæ sita est in monte Libano. nam misso Philippione filio Ascalonē ad uxorē Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonū filiū & filias, quarū alterius Alexadræ amore captus Philippio duxit eam coniugē. deinde uerō occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorū eius curam habere non destitit.

Cæsar in Aegyptū expeditio, & quā fidelī Iudæorū opera adiutus sit. Cap. XIII

XVI

Ost Pompeij autē obitum & uictoriam Cæsar, bellū ei gerētī in Aegypto multis in rebus usui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idq; mādato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec ualēte transire per Pelusium, & circa Ascalonē hærente, Antipater ei se adiūxit cum armatis Iudæorū tribus millibus, egitq; cum

cum Arabum primatibus ut & ipsi uenirent auxilio : eiusq; potissimū opera ē tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montē incolens, & urbes penē uniuersæ. Mithridates uerò motis ē Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus urbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentibus in urbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Aegyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater ut tribules in partes suas traduxit, maxime cum ostendisset Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, ut amicos se præberent Cæsari, eumq; cōmeatibus iuuarent & rebus exercitui necessarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac pontificis libenter paruerūt. quod ubi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatē accersuerunt, & ille cō profectus hos quoq; adiunxit suis partibus.

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia. Cap. XV

Ostquam aut uentū est ad Delta quod uocant, confligit cum hoste circa locum qui Castra Iudeorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, uidebaturq; cladem accepturum, nisi mature præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis socijs periculo, Aegyptios iam uincentes coegisset terga uertere: qui adeo fugiētibus institit, ut castra quoq; hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longe à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates uerò de his Cæsarem per literas certiores reddidit, ingenue fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & uictoriæ: ita ut Cæsar & tunc eū collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera usus sit: in quibus certaminibus etiam uulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tum in Hyrcanū quem cōfirmavit in pontificatu, tum in Antipatrū quē ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli uero aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Aegyptū uenisse. Attestat mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij sic scribēs: Postq̃ Mithridates in Aegyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis sic scribens: Mithridatem primò solum uenisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse. in hisq; Hyrcanum pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem ueniens, questus est de patris infortunio, quòd, ppter ipsum ueneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus. rogabatq; ut sui misereretur, paterno principatu eiectionis. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per uim principatū gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniurijs. Antipater uero causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonomq; seditionis & nouarū

rerū studiosum esse cōarguit. cōmemorabat etiam quāntū proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum uerborū suorum testem adducēs. Aristobulum aut merito Romam uinctum pertractū, perpetuū hostem & inimicū pop. Romani. Fratrem uero huius conuictū latrocinij debitas poenas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratiōe Antipatri motus, Hyrcanū pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunq; ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Cæsaris literæ & senatusconsulta de Iudæorum amicitia. Cap. XVI

XVII

Yrcano uerò etiā patriæ moenia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim usq; ad id tēpus, ex quo à Pompeio fuerāt diruta. deditq; hac de re in urbem literas ad consules, ut decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exemplū sic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad senatum idibus Decembribus in æde Concordiæ. præsentē L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudæorū, uiri optimi & socij nostri petierunt, renouantes ueterem erga populū Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum L. millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, ut per regiones eorū atq; portus secure possint iter facere. Placuit igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Atheniensibus honor habitus est Hyrcano, quæ sitis beneficijs: miseruntq; ad eum decretum scriptū in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, panemi mensis luna uigesima, oblatū est ducibus decretū Atheniensium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis undecima, concilio iudiciū factū in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos, & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniā Hyrcanus Alexandri pōtifex Iudæorū ac ethnarcha perpetua tam publice q̄ priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittēs: & quotquot Atheniensium uel propter legationes, uel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorū constat testimonijs: uisum est nunc Theodosio Theodori referente, & populū de huius uiri uirtute cōmonefaciente, quā propēsus sit ad benemerendū de nostris ciuibus, honorare hunc uirū uirtutis ergō corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitū: & præconis uoce promulgari eam coronā in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ agunt, & Panathenæis & Eleusinijs, & in gymnicijs certaminibus. Curæque esse nostris ducibus, ut dum ille in amicitia nostra perseuerat, ut quicqd in honorē eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exsequant sedulo: quo perspicua sit omnib. populi nostri erga bonos uiros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honorib. plures ad benemerendū de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Atheniensium numero qui ad illum decretū hoc perferant, hortenturq; ut acceptis his honorib. certet nobiscū beneficijs. & hæc

nus

nus de collatis à populo Rom. & Atheniensi in Hyrcanum honoribus.

Porro Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus ante omnia disiecta per Pompeiū moenia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compe-
scuit, tum minis agens tum consilijs. Fore enim, ut si Hyrcano contenti sint principe, feliciter degant fruendo suis quisq; possessionibus. Sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum uero pro rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæsarem acerbos hostes, p principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi cōstituerint. atq; his monitis ille regionem totam composuit.

Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen cōmittit, & quod Sex. Cæsar Herodem magnū ac illustrem reddidit. Cap. XVII

CAeterum cum Hyrcanum stupidū ac segnem animaduerneret, Phasaelum ē liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicine regioni ducem constituit, Herodi secundo Galilæam curandā commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamen illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionem inuenit quomodo posset uirtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem, Syriæ fines incurfare ac prædari solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij socijs. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam; nihil magis cupientes quàm repurgari taudem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per uicos & oppida, ut autorem pacis & fruendi secure possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit; cognato magni Cæsaris & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolēs uirtutis laude haberi inferior: nihilq; magis studuit quàm gratiofus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negotia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia uersando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam. quo factum est ut Antipater haud secus quàm si rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec tamen rebus tam secundis more cæterorū hominū deprauatus est, quo minus Hyrcano fidē seruaret atq; amicitiam. Cæterū optimates Iudæorū uidentes eum cum filijs tantopere crescere, tam fauore gentis, quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa redditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitia cōtraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano ut pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi usurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiēs adeo nihil curabat, ut gaudere etiam facto uideretur. Sed maxime terrebat Iudæorum primates uiolentum ac audax Herodis ingeniū & tyrannidis cupidum, adeuntesq; Hyrcanum aperte iam incusabāt Antipatrum. Quousq; tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non uides Antipatrū cum filijs succinctos principatus opibus, tibi uerò præter inane regni nomē nihil fieri reliquū? Sed caue ista nescias, ne ue te securū putes, incolumitatis tuæ atq; re-

gni iuxta negligēs. neq; enim procuratores tuos amplius agūt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationē exercent: nam Herodes Ezeciā cum plerisq; alijs interfecit; contemptis nostris legibus, quæ hominē quantumvis scelestū non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicū. iste uerò hoc ausus est, prius q̄ a te potestātē hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderūt autē eius iram matres etiam eorū quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in tēplo non desinebant precibus suis tum regem tum populū obtundere, rogantes ut Herodes corā confessu iudicū facti sui rationē cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudiciū & dicendam causam euocat. at ille præstō fuit, præmonitus tamē a patre, ut nō priuati more, sed cum comitatu ad se tuendū idoneo ueniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodū existimabat sibi cōducere, mediocrē sed tñ sufficientē sibi manū adiunxit in itinere, ne uel Hyrcanum terreret si plures adduceret, uel ipse sine tutela subiret iudicij periculū. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanū ut eum absolueret, minis si cōtrā fecisset additis. Quod quidē facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicū sententia feriretur, quando quidē amabat eum non secus atq; filium. Cumq; cōstitisset ante iudiciū unā cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorū qui absentem accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum unus quispiā Sameas nomine, uir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgens sic exorsus est: Equidem iudices, tuque rex, nec ipse unq̄ uidi quenq̄ qui ad causam apud nos dicendā uocatus ad hūc modū cōparuerit, nec uos puto posse proferre huiusmodi quempiā: sed quisquis hactenus apud hunc cōfessum iudicandū se præbuit, humilis uenit & habitu timentis periculū ac captantis misericordiā, atratus & promisso capillitio. at bonus iste Herodes cēdis reus, & tam graui obnoxius crimini, adstat hic purpuratus & crine belle cōposito, cum armatis stipatoribus: ut si capitalē iuxta leges sentētiam in eum tulerimus, nobis maētatis ipse euadat illata ui legibus. Verū isti non succenseo q̄ maiorem incolumitatis suæ quā legum rationem habeat, sed uobis magis & regi qui hanc ei concessistis licentiā. Scitote tamen potentē esse deum, & q̄ iste quem nunc in Hyrcani gratiā legibus eripitis, & uos aliquādo & regē ipsum puniet. Nec uanus fuit uates. nam Herodes regnū adeptus omnes illōs iudices & regem quoq; sustulit, excepto uno Samea. hūc em̄ in honore habuit, ppter iustitiā, & quia pōst obsessā urbe ab Herode ac Sosio, admittēdi Herodē autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationē illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porro Hyrcanus animaduertēs iudices propensiores ad damnandū Herodē, rem in sequentē diem distulit, & clām eum admonuit, ut fuga sibi cōsuleret. non enim esse remediū aliud. atq; ita ille secessit Damascū, quasi regem fugiens: cumq; cōuenisset Sex. Cæsare, & res suas in tuto collocasset, palām præ se tulit q̄ nō esset cōpariturus si denuo citaret ad iudices. Illi uerò indignabant, & conabantur Hyrcanū docere, q̄ in ipsius perniciē hæc omnia tenderēt: q̄ nō ignorabat quidē eos uera monere, sed nihil expedire poterat p ignauā & amentiam. Cæterū cū Sex. Cæsar accepta pecunia Herodē præfecisset Coelestiyriæ, uehemēter timuit ne ille cōtrā se duceret, nec eū sua sefellit opinio. Iratus em̄ quod

quòd iussus sit causam dicere, ueniebat cū exercitu: sed patris ac fratris occur-
 su & precib. cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantiū eum
 & rogantiū, ut terruisse cōtentus, re ipsa lēderet neminē, neue ulterius aduer-
 sus autorē suæ dignitatis pcederet. Debere etiā eum nō tam meminisse q̄ ci-
 tatus sit, q̄ quòd absolutus etiā, & gratiā habere q̄ nihil triste passus abierit in
 columis. Cogitandū quoq; q̄ periculosa sit belli alea, & q̄ deus arbitratu suo
 his uel illis annuat uictoriā: atq; eo minus tū eam esse sperandā, quando nō
 solū cōtra regē suum & aliorē bellū moueat, uerū etiā benemeritū, ipse nulla
 affectus iniuria. nam si qd illi nūc obijciat, nō ipsius esse culpā, sed cōsultorū
 nō bonorū, q̄ ei opinionē crudelitatis cōciliēt. Paruit his monitis Herodes,
 ratus sufficere sibi ad futuras spes q̄ potentiā gēti declarauerit. atq; eo tum in
 statu res fuerūt Iudaicæ. Cæterū Cæsar Romā reuersus expeditionē parabat XIX
 in Africā contra Scipionē & Catonē. tum Hyrcanus p̄ legatos eū rogauit, ut
 cōfirmaret coeptā societate & amicitia. Nūc uidet mihi operæ precii percen-
 sere omnes honores gēti nostræ à Romanis imperatorib. habitos, & inita cū
 eis fœdera, ut uniuerſis notū sit, q̄ tam ab Europæ q̄ ab Asiæ regib. obserua-
 ti fuerimus p̄pter fidē ac fortitudinē. Quoniā aut multi nos odio habētes nō
 credūt de nobis Persicarū uel Macedonicarū rerū scriptoribus, q̄ ea monu-
 mēta nō ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros,
 certe Romanorū decretis cōtradicerē non poterunt. nam hæc & publice de-
 dicata sunt in urbibus, atq; etiā in Capitolio, et columnis insculpta sunt græcis.
 Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudæis inscriptione colum-
 næ æræ, quòd Alexādrinę ciuitatis ius habeant. quare his argumētis usus
 sum. apponā etiā senatuscōsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanū &
 nostrā gentē attinent. C. Iulius Cæsar imp. & pont. max. dictator iterū, Sido-
 niorū magistratibus, senatui & pop. salutē. Si ualetis bene est, ego quidem &
 exercitus ualemus. Mitto uobis exemplū tabulæ, quæ ad Hyrcanū Alexādrī
 filiū, Iudæorū ethnarcham ac pontificē attinet, ut in publicis uestris monu-
 mentis reponat, inscriptū græcis & latinis literis in ærea tabula. Est aut hoc.
 Iulius Cæsar imp. iterū & pont. max. de cōsiliij sentētia decreui. Quoniā Hyr-
 canus Alexādrī filius Iudæus & nunc & præteritis tēporibus tam pace q̄ bel-
 lo bonā ac fidelē operā in nostris negotijs præstitit, sicut ei multi imperato-
 res attestati sunt, & in p̄ximo Alexandrino bello in auxiliū uenit cum m d mi-
 litibus, & ad Mithridatē à me missus uirtute celsit nemini: has ob causas Hyr-
 canū filiū Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorū esse iubeo, & pon-
 tificatum Iudæorū perpetuo retinere more patrio, esseq; ipsum & filios eius
 nostros socios, et in amicorū nostrorū recipi numerū. Iura quoq; omnia pō-
 tificialia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit
 de Iudaica disciplina, iudiciū penes ipsum esse. ad hæc nec hyberna militi de-
 bere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris cōsulis, placita, cōcessa, decreta, sic
 habēt: ut filij principatū gentis Iudæorū, et donata sibi loca possideāt: ut pōt-
 fex ipse ac ethnarcha Iudæorū iniuriā passis adsit: utq; ad Hyrcanū Alexādrī
 filiū Iudæorū pontificē mittant legati acturi de societate & amicitia. dedica-
 riq; æreā tabulā hæc continentē in Capitolio, & apud Tyrū, Sidonē, Asca-
 lonē, in tēplis, inscriptā Romanis atq; Græcis literis: utq; hoc decretū apud

omnes omnium urbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar, imperator, dictator, consul, honoris, uirtutis & benignitatis causa, concessit in cōmodum S. P. Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiusq; filios pontifices ac sacerdotes esse Hierosolymorum totiusq; gentis, iure quo & maiores eorū hoc sacerdotium gesserunt. C. Cæsar quintū Cos. decreuit habere & munire Hierosolymorū urbē, & gubernare eam Hyrcanū filium Alexandri pōtificem Iudæorum ac ethnarcham secundum suam uoluntatem, & ut Iudæis secundo locationis anno de redditib. eorum subducant, immunesque sint ab angarijs & uectigalibus. C. Cæsar imp. iterum, statuit ut singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absq; anno septimo quem Sabbaticū nominant, quoniam in eo neq; fructus arborum colligūt neq; seminant: utq; in Sidone secundo quoq; anno tributū reddant quartam partem satorū: & ad hæc Hyrcano eiusq; filijs decimas persoluant, sicut hæctenus eorū maioribus. Utq; nullus uel præses uel dux uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: ne uel militibus liceat pecunias ab his exigere, uel hybernorum uel quocunque alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcūq; etiā postea parauerunt uel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quā ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom. amicitiam reciperentur, placere ipsoꝝ esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanū Alexandri filium cum suis filijs, tam ab eius agri aratoribus, quā uectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonē exportantur, annua modiorum **xxmdclxxv.** excepto anno septimo quem uocant Sabbaticum, in quo neq; arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eū possederunt, placet senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerūt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcūq; beneficia à S. P. Q. R. concessa. Præterea eodem iure licere illis uti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Rom. possederant, placere senatui ut Hyrcanus Iudæorū ethnarcha habeat. esseq; ius Hyrcano eiusq; filijs & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Utq; quotiescūq; postulauerint à dictatore aut magistro equitum in senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar imp. **iiii.** Cos. **v.** perpetuus dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorū pontifici Iudæisq; tam in prouincijs quā apud S. P. Q. R. & hoc nomine S. P. Q. R. ei gratias egit, æquū est nos quoq; horū meminisse, & dare operam ut Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani à S. P. Q. R. pro suo erga nos fauore gratiæ referant. C. Iul. Cos. Parianorum magistratibus S. P. Q. Sal. Acceperunt me in Delo Iudæi & quidā de colonijs Iudæorū, præsentib. etiā uestris legatis, & indicauerūt mihi decretū, q̄ uetatis eos uti patrijs sacrificijs & ritib. mihi uero non placet talia decreta aduersus

uersus amicos nostros & socios fieri, uetariq; eos uiuere suis moribus, & cōferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere uetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in urbe sodalitia, hos solos neq; pecunias conferre, neq; conuiuia parare uetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges cōuenire. Quapropter æquum est etiam uos si quod decretū fecistis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum uirtutem, & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit p̄ uniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorū, in hunc modum. Dolabella imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q. Sal. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib; suis quod militare non possint, eo quod neq; arma gestare neq; iter facere eis fas sit diebus sabbatis, neq; uictum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ego quoq; quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos uolo à militia, permittoq; ut patrijs utātur moribus, conuenientes sacrorum causa sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerēda templo sacrificia. uoloq; ut hæc ipsa scribatis per urbes prouinciæ singulas. Atq; ita Dolabella Hyrcano per literas rogāti gratificatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudæica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobreis. Multa itaq; exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanū & gentem nostram aliasq; urbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præfides, de quibus propter hæc quæ hoc loco inseruimus credere facile est his qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiae, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc usque durantibus, duraturisq; in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, ut de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos uera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus unus è Pompeianis per insidias interfecto Sexto Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum uenientibus cum equestribus ac pedestribus copijs: ad quos & Antipater misit auxilia cum filijs, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoque repetendas poenas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus uenit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto coniurauerant in senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab alijs scriptoribus memoriæ proditum est.

Cassius

Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit. Cap. XVIII

XX

Ello deinde ciuili post cædem Cæsaris exorto, cōsularibus alijs alio discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius in Syriam uenit, occupaturus eum qui circa Apamiam erat exercitū: solutaq; obsidione tam Marcum q̃ Bassum in suas partes pertraxit: obeundoq; ciuitates cōparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauiā. sed maxime Iudæam afflixit, plus quā septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res ubiq; turbatas uidens partem eius pecuniæ duobus filiis exigendā cōmittit, partē Malicho sibi parū amico, partem quibusdam alijs: & primus Herodes ex Galilæa quantū imperatū erat afferens, maximā apud Cassium gratiam inijt. prudens enim illi uidebatur consiliū, iam tum Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipse ciuitates uenū dabantur unā cum suis habitatoribus: quarū quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit. adeo aut exacerbat⁹ erat, ut etiam Malichū interfector⁹ fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrū centum talentis de suo missis, furorem eius lenisset. At ille post Cassij discessum maxime insidiatus est Antipatro, p huius mortē Hyrcani dominationi securitatē se paraturū existimans. nec tamen latuerunt Antipatrū eius consilia. nam cum hoc sensisset, ultra Iordanē profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verū Malichus uir callidus inficiabat⁹ insidias, deierans apud Antipatrū & filios, q̃ Phasaelo Hierosolymorū præsiidiū tenente, Herode uero habente armorū custodiam, ne in mentē quidē sibi unquā tale aliqd uenerit. & uidens nō succedere quod, pposuerat, recōciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidēte. qui postq̃ intellexit res nouas in Iudæa molitū Malichū, minimū abfuit, quin eū interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum ueneno tollit. Cap. XIX

Ed Antipater imprudēs seruauit Malichū ut se perderet. nam Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copijs, regnū etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniore Cæsarem. Malichus uero tum maxime timens Antipatrum, decreuit ē medio tollere. corruptoq; pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, ueneno necauit hominē, & assumpta armatorū manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterū postquā Herodi ac Phasaelo innotuerunt struētæ in parentē insidiæ, indignantibus illis Malichus strenue pernegauit omnia. atq; hic fuit finis Antipatri, uiri iusti ac pij, & patriæ amātissimi. Ex filiis aut alter Herodes confestim uolebat patris mortē ulcisci, & cum exercitū aggreddi Malichū: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne uideretur ciuile bellū incipere. itaq; accepta Malichi satisfactiōe simulauit se credere, non esse illū paternæ necis consciū: seq; uertit ad excolendum monumentū quod patri struxerat. Interim Herodes ueniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddēdo controuersias ciuium dirimere. non multo autem post instante Hierosolymis festo, & ipse uenit in urbem cum militibus: quem Malichus metuēs Hyrcano

cano suafit ne eū intrare permetteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremonijs profanā turbā superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu urbē ingressus est, & Malichū uehemēter perterrituit. at ille solitarū artiū non immemor palām lacrymabundus cōque rebatur de Antipatri tanquā amici interitu, clam uerò parabat sibi satellitiū, quare uisum est Herodis amicis simulationē hanc non coarguere, sed ad uitandam suspicionē uicissim comiter tractare Malichum.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit. Cap. XX

Altamē Cassio de patris obitu significauit p̄ literas: et ille q̄ nō ignorabat mores Malichi, rescripsit ut ulcisceret̄ parētis iniuriam: clam etiā mandauit Tribunis apud Tyrū agētibus, ut adessent Herodis iustis conatibus. Cumq; capta à Cassio Laodicia, simul ad eū iter facerēt afferētes coronas & pecuniā, Herodes expectabat daturū esse illic poenas Malichū. at ille circa Tyrū Phœnices suspiciōe concepta, maiora moliri cogitauit: & q̄a filius eius obses in ea urbe seruabat, decreuit eam ingredi, & furtim illū in Iudæā abducere: & occupato cōtra Antoniū Cassio, gēte ad defectionē concitata, sibipsi principatū eius acquirere. Sed cōsilijs eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius p̄posito, p̄missō famulo quasi ad parandā coenā, q̄a comites omnes inuitauerat, re autē uera ad tribunos, iussit eos Malicho cū pugionib. occurrere. illi uero egressi, & nacti eum prope urbem in littore, confoderunt hominē. quo factō Hyrcanus adeō est attonitus ut obmutuerit. tandē ægre ad se reuersus percontabatur Herodē qd hoc rei esset, et q̄s interfecisset Malichū. & audito factū esse iussu Cassij, laudauit facinus. malū enim uirū fuisse, et insidiatorē patriæ. atq; ita Malichus p̄ oppresso Antipatro poenā persoluit debitā. Porro Cassio p̄fecto ē Syria, apud Iudæā tumultus exorīt. Felix enim relictus cum militib. Hierosolymis, in Phasaelū fecit impetū, & populus arma corripuit. Herodes uero ad Fabiū profectus est Damasci præsidiē, & uolens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primū cōpulsum, incolumitatē deinde pactū abire passus est. quamobrē mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, q̄ post accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorē impēderet. nā frater Malichi tunc nō pauca castella occupauerat, et inter cetera Masadā lōge munitissimū. Vt igit̄ cōualuit Herodes cōtra hūc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyrriorū tyranni paternum regnum repetentem Herodes profligatum ē Iudæa pellit. Cap. XXI

Aristobuli aut̄ filium Antigonū, qui cōciliato sibi pecunijs Fabio exercitū cōparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatē. hunc etiā Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidē adeptus, per Syriā quoq; tyrannidē exercēs, dispositis in ea præsidijs, atq; etiā in Galilæa cōtermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illō profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clemēter dimisit, donatis ex his nōnullis propter beneuolentiā qua ciuitatem eorū profesequebatur. His peractis occurrit Antigono, cumq; prælio superat, & uix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem

Hiero-

Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit q̃ populus. Iam enim gener per sponſionem aſcitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam ſuſcepit, ducturus Alexandri Ariſtobulo geniti filiam, Hyrcani uero ex filia neptem, ex qua poſtea pater factus eſt filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autē etiam antē uxorē ē ſuis popularibus Dorē nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniſs eum ſibi conciliat, quo factum eſt ut ille accuſatores eius non admiferit. Cap. XXII

Acterū Caſſio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuictō, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam proficiſcitur. qui ubi peruenit in Bithyniam, omniū gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phaſaelum & Herodem accuſaturi: quaſi in ſpeciem ſolum regnaret Hyrcanus, re autem uera tota poteſtas eſſet penes hos fratres. Herodem uero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda uenerat, quo factum eſt ut ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiferit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autē Ephēſum præſtō fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, aſſerens coronā auream, & rogans ut quos Iudæos Caſſius præterius belli captiuos abduxerat, ſcriptis p̃prouincias literis in libertatē uindicaret: & agros per Caſſium ademptos genti reſtitueret. Quorū poſtulata Antonius æqua exiſtimans, cōfeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimulq; ad Tyrios miſit decretū hanc ſententiam continens. M. Antonius imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorū ſalutem. Si ualetis bene eſt, ego & exercitus ualemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephēſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hactuo ac gentis nomine diligenter perfuncti ſunt, declarantes quanta nos proſequaris beneuolētia. quare cognitā nō tam ex uerbis q̃ ex operibus ueſtram amicitia, & mores cōpoſitos ac pios, nō cōplecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac pop. Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis nec ciuitatib. parcentes, neq; iuſſurandum præſtitū ſeruantes: non tam priuatum noſtrum negotiū agentes, quā ſuſcepta deſenſione reipub. in diuini ſimul ac humani iuris uiolatores uindicauiſus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus uidetur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetrātū ſcelus in Cæſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleſcientiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & uſq; ad mare montiū uallo permunitis, ut per unicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus uicimus. & Brutus cōpuſſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſusq; à nobis, addidit ſe Caſſio ſocium exitij. qui poſtquam meritas pœnas dederūt, pace nōs in poſterū fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam em̃ noſtra opera uniuerſum Aſiæ corpus uelut ē graui morbo colligere ſe incipit. Cum igitur etiam de te cū tua gente augēdo orandoq; cogitem, curæ mihi erit quicquid in rem ueſtram fuerit. edictum etiam oppidatim propoſui, ut quotquot uel liberi uel ſerui ſub haſta à C. Caſſio Caſſianis uē

Cassianis uē uenundati sunt, libere dimittantur. Voloq; ut quæ mea & Dolbellę benignitate uobis concessa sunt, ea perpetuo rata sint. Tyrios quoq; iubeo ut iniuriam à uobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finib. occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misisti accepimus. M. Antonius imp. Tyriorū magistratibus S.P.Q.Sal. Renūciatū est mihi Ephesi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchę legatis, agros ipsorum ditionis uos occupasse, idq; factū quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello suscepto, iustitię pietatiq; prospicientes uindicauimus in ingratos ac perfidos, uolo etiam uobis pacem esse cum nostris socijs: & quicquid ab aduersarijs nostris accepistis, habere uos non permitimus, sed iubemus uos prioribus dominis reddere. nemo em̄ eorū neq; prouinciam à senatu accepit, neq; exercitū, sed quæ per uim corripuerunt, largiti sunt ministris suę uiolentię. quando igit illi meritis pœnas dederūt, æquū censemus ut socij nostri ea quæ antè habuerunt, nemine uetante, retineant: uosq; si quos Hyrcani Iudæorū ethnarchę agros, postquam C. Cassius bellum illicitū in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: nē uellā uim interponatis quo minus ad pristinos dominos redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætenditis, q̄ primum ad ea loca uenero integrum uobis erit ius uestrum repetere, id quod etiam socijs nostris peræque integrum seruabimus. M. Antonius imp. Tyriorū magistratibus S.P.Q.Sal. Edictū meū ad uos misi, quod uolo curetis referri in publicas tabulas literis græcis & latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, ut legi possit ab omnibus. M. Antonius imp. ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerū statu alienam prouinciam & militem præsidarium inuasit, & sociorū nostrorum facultates diripuit, & uastauit Iudæorum gentem amicam pop. Rom. insolentia eius armis nostris perdomita, iudicijs atq; edictis quæ ille perpetravit corrigimus, ut ablata restituatur nostris socijs. & siue corpora Iudæorum siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hæc ad pristinos reuertantur dominos. Qui uero cōtra edictū hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientię cōuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidonijs, Antiochenis & Aradijs scriptumq; est hoc loco etiam hæc inferere, argumento futura quāta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius in Syriam prouinciam ueniens Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit. Cap. XXIII

Est hæc autē in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursum centum ē Iudæorum gente potentissimi uenerunt ad eū ut accusarent Herodem unā cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoq; ē suo numero. Iuuenem autem causam defendendam Messala suscepit, assistēte sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius uero audita utraque parte apud Daphnen, sciscitatus est ex Hyrcano, utra pars melius administraret rem publicam. Qui cum respondisset Herodem in hoc præstantiorē esse, Antonius qui iam antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cum Gabinio agens patris eorū cō-

Ioseph.

K traxerat

XXI

traxerat amicitiam, hōs ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis cōmittit gubernacula. Literas quoq; in hoc scripsit, & ex eorū aduersarijs xv cōiecit in uincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed rursus mille uenerūt Tyrum, Antoniū ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magistratui, ut in Iudæorū legatos nouatores rerum animaduerneret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes uero ante urbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos ut se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantū instaret periculū si contendere pergerent: quod illi cōtempserunt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui uerò domū refugientes posthac quieuerunt. Populo uerò clamoribus agente cōtra Herodem, cōmotus ad iram Antonius iussit quos uinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerūt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorū satrapa: quo tēpore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonus Aristobuli filium in regnum reducunt. Cap. XXIII

XXII

Antigonus deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum se Parthis est pollicitus, si ab Hyrcano in illum regnū transferrent, & Herodem unā cum suis interficerent. quæ tamē non dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt uersus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorū excluderunt Tyrij, sed Sidonij ac Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonus. eos ducebat pincerna regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticū inuadere, ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Dryinœ uocabatur: & quibusdā eis occurrentibus peruaferunt usq; Hierosolyma. Vbi adiungentibus se alijs iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conferta, repulerunt hostem iuuenes: eoq; in templum cōpulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes ut eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes ultus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidianæ uelitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad pentecosten, quam uocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & urbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaclus custodiebat: Herodes uerò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga uertere, fugientia partim in urbem, partim in templum, partim etiam intra uallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaclus

faelus adiuuit nō nihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus rogante Antigono in urbem ingressus est, prętextu quidem quasi seditionis compescendę gratia, sed reuera principatū illi astruere cupiens. quin postq̃ à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasisit ei ut legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factū Herode propter Barbarorum perfidiam, hortanteq̃; ut potius Pacorum & alios ad se uenientes opprimeret. Itaq; profecti sunt in eam legationē Hyrcanus atq; Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodē ducen-
tis equitibus, ac decem liberis quos uocant, legatos deduxit. Vt uero in Galilęam uentū est, armati eis occurrunt q̃ illis oppidis pręerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatq̃; muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus uerō cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuerforiū. Vbi audito q̃ Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidā etiam nunciavit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certē cepissent eos, nisi expectassent donec relictī Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublati ille præsentiens effugeret. id quod uerū esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelū, ut nihil amplius expectans cōscenso equo se inde proriperet, pręcipue Ofilius, qui id secretū cognouerat ē Saramalla Syrorum tūc ditissimo, & naues ad fugam offerēbat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanū & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agigaret eiusmodi cōsilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturum à se q̃ ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidē secutos infontes interficere. At barbarus hæc audiēs deierabat nō esse uera, & inanibus eum turbare suspicionibus: moxq; ad Pacorū abijt.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt. Cap. XXV

Vo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt uincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periurium. ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, ut productum extra muros comprehenderet. Phasaelus uerō miserat nuncios, qui indicarēt Parthorum perfidiam: quos quoniam hostes interceperāt, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cū scirēt omnia, dolose dissimulabant: aiebantq̃; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersarijs, sed aduentare significaturos quā bene Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, ut qui ex alijs de fratre capto audierat. quā eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi despōsa erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus libenter parebat, utpote mulieris cordatissimę. Interim dum Parthi quid faciendum sit cōsultant, quod non placeret aperte tantum uirum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduērsa eorum trepitatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, utcunq; negarent alij, appetente uespere decreuit ad fugam uti hac opportunitate temporis, neq; diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubijs. Assumpto igitur armatorum quos circa se

ioseph.

K 2 habebat

habebat subsidio, & impositis in iumēta mulieribus, matre & sorore, & spōsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matreq; spōsae Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitū, pperabat uersus Idumæā inscijs hostibus: ex quib. nemo erat tam ferreus, qui nō tali rerū facie cōmotus fuisset ad misericordiā, foeminis infantulos suos trahentibus, & cū lacrymis ac ciulatu relinquentib. patriā, & uinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verū Herodes obdurato cōtra sēuientē fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundū singillatim accedens hortabatur ne moerori succūberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita. quib. uerbis accensi conabant calamitati resistere. interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso uehiculo & matre adducta in mortis periculū: adeo & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iamq; gladiū strinxerat uolēs se percutere, cum interuentu proximorū est pphibitus, obtestantiū ne suos inimicorū iniurijs relinqueret. neq; em̄ esse uiri fortis, se uno in libertatē asserto amicos contemnere. partim igit̄ ui, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tēpore adhibitis remedijs, pergebat institutū cursum petens castellū Massadam q̄ maximis cōpendijs. in quo itinere nō semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper uictor discessit. Imò ne Iudæi quidē eo fugiēte quieuerūt, sed sexagesimo ab urbe stadio illū aggressi in pugnam pertraxerūt. quibus uictis & pfligatis, quasi nō ex necessitate, sed multo ante præparatus cōflixisset, in eo loco ubi Iudæos uicit, postq̄ regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilē, adiūcto etiā oppido, quod Herodiū uocari uoluit. Postea uerò q̄ ad Resfam uicū Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: ubi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cum tantam turbam secū traherent, etiam absq; milite conductitio: Massada uerò, ad quod castellū decretū erat confugere, tantam multitudinem nō caperet. Maiorē igitur partē dimisit, numero supra nouē millia, iussis alijs aliās per Idumæam salutem sibi quærere, additoq; uiatico: expeditioribus autem quibusque, & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositisq; ibi cum suo comitatu mulieribus, quorū omnium numerus ad octingentos pertingebat, quod ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterent, ipse properauit ad Petram Arabiæ. Cæterum ubi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorū bona direpta sunt per Parthos unā cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talēta, intacta remāsit. Herodis etiam facultatū magna pars euasit, præsertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec cōtenti Parthi urbis direptione, egressi agrum quoque late populati sunt, & Marisam urbē opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum uinctos accepit. Vehementer autem tristatus est, quod mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & unā cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde, ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens, ne ille propter hoc uitium ad recipiendum pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, nisi ei qui in-

tegro

tegro sit corpore. Sed maxime miranda est Phasaeli generositas, qui ubi neci se destinatum cognouit, non tam mortem indigne ferens, quam miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus sibi inferre non posset propter uincula, alliso ad saxum capite uitam abrupit, quod illi tum in tali necessitate constituto, uisum est honestissimum, adempta inimico potestate saeuendi in se pro libidine. Fertur autem quod sauciato uehementer capite, Antigonus submissis medicis, pro remedio uenenum in uulnus indiderit. ante tamen quod exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quod Herodes frater hostem euassisset, ualde tranquillo animo mortem tulit, ultorem suae necis post se relinquens, qui posset ab inimicis poenas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantium magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficijs iam antea obligatum proficiscitur, cum maxime opus haberet mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam uel munere uel foenore ab homine sibi obnoxio. non dum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam ut eum quamprimum ab hoste redimeret, uel trecenta talenta paratus expedere. qua de causa etiam Phasaeli filium septennem secum ducebat, oppigneraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi a Malcho qui denunciarent ut finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (praetexebat autem hoc suasu optimatum suorum ne debitam pecuniam redderet, utque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non uenisse ut molestus esset cuique, sed ut colloqueretur cum rege de rebus necessarijs. deinde cum consultius uideretur discedere, ualde moleste abiit Aegyptum uersus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templum diuertit, ubi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti uero die cum uenisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem poenitentia motus, & cursim insecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat uersus Pelusium properans. quo postquam peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit. a quibus ob pristinae fortunae reuerentiam honorifice in eam urbem deductus, a Cleopatra detinebatur. quae tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hiberno tempore, & parum tranquillis, ut nunciabatur, rebus Italiae. Soluens igitur inde uersus Pamphyliam, & cum graui tempestate conflictatus, aegre in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei praesto fuerunt, Sappinas & Ptolemaeus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauius afflictam bello quod contra Cassium gestum est, ne praesenti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus uel supra uires eam refoueret: instructaque triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brundisium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quae sibi in Iudaea contigerant: & quod frater Phasaclus a Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur. quodque Antigonum regem constituissem, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat. & quod eas noctu abspertasset non sine labore, & aegre manus hostium euassisset. & post haec omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus difficultatibus properante ad unicum subsidium quod in illo haberet repositum.

XXIII

Antonium uerò mutatae Herodis fortunæ cōmiseratio subiit, reputantem q̄ etiam ab illo fastigio deuoluantur homines, nō mediocriter mouente eum cū paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope rex fieret, quemadmodū ante potestaté tetrarchæ cōsecutus fuerat. sed præcipue huc impellebat odiū Antigoni, quem q̄ pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandū Herodē erat propensior. Cæsar quoq; partim propter Antipatri militiam in Aegypto cū patre ipsius toleratā, & hospitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim ut Antonio gratificaretur, quem ualde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouēdos erat paratissimus, conuocatoq; senatu Messala ac deinde Atratinus, cōmendarunt productum Herodem, tam patris q̄ ipsius beneficia & studium Romani nominis cōmemorantes: simulq; accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonū, non solū ob uetera crimina, uerumetiā q̄ contemptis Romanis à Parthis accepisset imperiū. quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius eū docuit q̄ etiam ad Parthicum bellum plurimū conduceret regnare Herodē: idq; mox omniū suffragijs approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studiū, non solum quia præter ipsius spem regnū ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiam quia intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, ut suo loco indicabimus. Cæterū dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterisq; magistratibus deducentibus, ascenderuntq; in Capitolium sacra ibi facturi, & senatusconsulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die cōuiuio acceptus, est ab Antonio. atq; hoc pacto ille regium fastigiū adeptus est c l x x x i i i i Olympiade, C. Domitio Caluino iterū, C. Asinio Pollione Cofs. Toto autem eius absentia tempore Antigonus familiā eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cetero cōmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita ut hac de causa Iosephus frater cum ducētis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchū iam pœnitere, q̄ parum officiosus in Herodem fuisset: id consilium mutauit imbre noctu de cælo demisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quā diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrabant, & conferentes manus cū Antigonianis, modò aperte modò clām multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ut Parthos è Syria pelleret, post illorum abcessum in Iudæam uenit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed re uera hoc consilio, ut pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igit castris prope Hierosolyma, satis magnam pecuniæ uim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militū parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset dum Parthi ut ipse sperabat succurrerent.

Herodis

Interim Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidē, collectis nō mediocrib. copijs tū ex cōductitio, tū ex suā gētis milite, properabat p Galilæā cōtra Antigonū, adiutus à Silone ac Vētidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cū mandatis ut Herodē in suum regnū deducerēt: quāuis Ventidius tū fortē distinebat cōponēdis ciuitatū tumultibus, quos irruptio Parthorū excitauerat. Silo uerò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamē Herodis ulterius pcedētis copiae augebant indies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducēti aut ei uersus Masadam, q̄ necesse esset seruare cognationē in eo castello obsessam, impedimēto fuit Ioppe: quā occupatā ab hoste opus erat primū capere, ne quā hostilē munitionē à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasiōe arrepta Silo mouit exercitū: quē cum Iudæi persequerent, Herodes cū modica manu eis occurrit, & Iudæis pfligatis Silonē ægre repugnantē seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadā ad liberandos obsidione domesticos. Ex indigenis aut alij ppter paternā amicitia illi se adiungebāt, alij ppter ipsius gloriam, nōnulli q̄ amborū deuincti essent beneficijs. sed maxima pars ob spes quas de cōfirmato iam rege cōceperant. Augebat aut ualde exercitus, cui Antigonus in trāsitu locis opportunis struebat insidias, & tñ nihil aut parū hostē lædebat his artibus. nam Herodes receptis ē Masada domesticis, & capto Reffa castello, petebat Hierosolyma, sequētib. Silonis militibus, et multis Hierosolymitanis eius potētia pterritis. Cūq; ad occidentalē urbis tractū castra posuisset, q̄ hac parte dispositi erāt custodes sagittis eū impetebāt & missilib. deinde qbusdā cateruatim excurrentib. & statioēs hostiū infestātibus, Herodes caduceatorē clarigare iussit circa moenia, se bono publico uenisse & ad salutē urbis, ne apertorū quidē inimicorū retaliaturū iniurias, sed etiā inimicissimorū in se peccata obliuioi traditurū. ad hęc Antigonus ita respōdebat, uerso sermone ad Silonē ac Rom. milites, iniquū eos facere q̄ Herodi regnū astruat, homini priuato & Idumæo, hoc est semijudæo, cū id more gētis debeat successiōi generis. nam si offensi q̄ ipse à Parthis regnū accepisset, ideo uelint hoc auferre, nō deesse multos ex eo gñe q̄ legitimē possint id accipere, nihil de pop. Ro. malemeriti, & sacerdotes insup, quos iniquū sit priuari debitis honoribus. ad hūc modū ambob. inter se cōtendētibus, & usq; cōuitia prorūpentibus, Antigonus pmisit suis ut arcerēt hostes à moenibus: q̄ cū strenue iacularent ē turribus, facile eos fugauerūt. Tū uerò Silonē largitiōe corruptū esse patuit. subornatis em aliquot militib. ē suis familiaribus, q̄ clamoribus largiores cōmeatus & pecuniā in alimēta flagitarent, abduciq; se in hiberna ad cōmodiora loca postularēt, uastis circa urbē omnib. q̄ Antigoniani amoliti essent uite necessaria: turbari cepit exercitus & parare abitū. cōtra Herodes rogabat Silonis tam duces q̄ milites ne se desererēt, missum tū à Cæsare & Antonio, tū à senatu reliquo. sibi curæ futurū ne quid exercit⁹ desideret, atq; etiā ut abunde adsint quacūq; requirerēt. post quas preces cōtinuo dimissis suis p agros, nullā Siloni discedēdi ansam reliquā fecit. maior em q̄ quisquā speraret rerū necessariarū allata est copia: familiaribus etiā suis apud Samariam agētibus imperauit, ut frumentū, uinum, oleū, pecora, & reliqua

necessaria Hierichuntē comportarent, ut & in posterū inde suggeri pos-
 sent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed cōtinuo dimisit per agros
 qui per insidias frumētatores interciperēt. qui sicut iussi sunt cōparata circa
 Hierichuntē armatorū multitudinē, in fessisq; montibus, intenti obserua-
 bant eos q̄ cōmeatus cōueherēt. Nec Herodes interim segnis erat: sed assum-
 ptis x cohortibus, quarū v ē Romanis totidē ē Iudæis cōstabant, adiunctisq;
 mixti generis cōductitijs & equitatu modico, Hierichuntē petijt: offendēsq;
 urbē relictā ab habitatoribus, & n̄ ex his ad montiū uertices confugisse cū fa-
 milijs, hos quidē captos dimisit. Romani uero inuadētes urbē diripuerūt, re-
 pertis intra ædes omne genus rebus preciosissimis. Rex igitur relicto in ea
 præsidio reuersus est, & Rom. exercitū hibernatū in recēs deditas regiones
 dimisit, Idumæā, Galilæā & Samariā. Antigonus quoq; p̄ largitiōe obtinuit
 à Silone ut partē Rom. exercitus intro Lyddā acciperet, captans Antonij gra-
 tiam. atq; ita Romani degebāt in magna rerū copia, ab armis tantisper uacan-
 tes. Herodi uerò otari nō libuit, sed misso in Idumæā Iosepho fratre cum æ-
 peditibus & cccc equitibus, ipse in Samariā profectus, & deposita ibi matre
 cognatisq; alijs q̄s ē Masada eduxerat, in Galilæā duxit, expugnaturus quēdā
 loca ab Antigono infesta præsidijs. cumq; Sephorim cælo nīgente puenis-
 set, Antigonianis inde refugientib. magnā nactus est rerū necessariarum co-
 piam. Inde in latrones quosdā speluncarū recessus habitātes equitū alam im-
 misit, cum peditū trib. cohortibus, ut eos cohiberet à maleficijs. aberant autē
 nō longe à uico qui Arbela dicit̄. Quadagesimo deinde die uenit cum toto
 exercitu, & magna audacia hoste occurrēte, in sinistro aciei cornu laborari
 coeptū est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam uin-
 cētes coegit terga uertere, suos uero fugiētes gradū sistere. nec hoc cōtentus
 p̄fligatos & palantes usq; Iordanē persecutus est. atq; ita uniuersam Galilæā
 in partes suas traduxit, præter eos q̄ erant in speluncarū receptaculis. nume-
 ratisq; uiritim cl. drachmis, & p̄ portiōe centurionibus, suos in hiberna di-
 misit. Interea Silo ad eū uenit cū suis ducibus q̄ apud Antigonū in hibernis
 fuerant, illo nolēte eos post unū mensem exactū amplius alere. nam & ad cir-
 cumuicinos miserat q̄ iuberēt eos sublatis omnib. rebus ad uictū necessarijs
 in mōtes refugere, ut Romani p̄ inopia fame perirēt. at Herodes Pherorē fra-
 trū minimo cōmeatuū curam cōmisit, iussu instaurare Alexandriū. Ille uero
 breui & militib. magnā necessariarū rerū abundantia p̄buit, & castellū illud
 prius desertū denuo cōdidit. Eodē tempore Antonius morabat̄ Athenis. In
 Syria uerò Ventidius Silonē accersens contra Parthos, iussit primū Herodi
 nauare operā, deinde ad propriū bellū exire prouinciales auxilios. At il-
 le Silone ad eum misso, ipse cōtra latrones in speluncis degētes duxit militē.
 Erant autē hæ speluncæ sitæ in præruptis mōtibus, angustis tramitib. accessi-
 biles, & acutis cinctæ rupibus. in harū cauernis illi cum totis habitabant fa-
 milijs. Rex autē arcas in hunc usum cōpactas de uertice montis per machinas
 demittebat catenis ferreis: eo q̄ nec inferne propter asperitatē montis ascen-
 dere daret̄, nec superne cōtra eos derepere. hæ arcæ cōpletæ erant militibus
 hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per
 præceps. hæc tamē arcarū demissio periculosa erat propter immensam alti-
 tudinem

tudinem : & in speluncis nō deerant uictui necessaria . ut uerò demissæ sunt arcæ ad earū ostia, & nemo p̄ metu audebat progredi, quidā scutatus accinctus gladio, manu utraq; apprehēsa catēna qua arca sustinebat̄, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus : & ad quandā cauernam accedens, primū iaculis multos intus cōfecit : deinde resistere conatos falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demū in arcam se recepit . cæteros uerò ciulatum audiētes pavor corripuit, & salutis desperatio . eos tamē conatus impediuit nox interueniens, multiq; rege per præconē pollicente ueniam deditionem fecerunt . Sequenti uerò luce eodem usi sunt oppugnationis genere , magis etiā ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendēdo . inerat enim intus multa materies . Senex aut̄ quidam deprehensus intus cum uxore ac septem filijs, rogatus ab eis ut se fugere hostē permetteret, stans ante hostium, primū quemq; exeuntem iugulabat, donec ad unum omnes confecit, & uxorē ultimam . deinde præcipitatis cadaueribus, postremo seipsum superiecit, mortē seruituti præferens . primo tamen in obscuritatē Herodis multa eiecit conuitia, licet rex ē specula quadam dextram porrigeret , & polliceretur ueniam . Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatae sunt . Rex autē Ptolemæo præposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditū, ut armis cum Antigono rem decerneret . Sed Ptolemæo sua præfectura non bene celsit : nam inuasus ab his qui & antē Galilæam turbauerant, interfectus est . quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia, totum eum tractū rapinis infestantes & excursionibus . Herodes aut̄ reuersus poenas ab eis exegit latrocinij : & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit : atq; ita sublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis multauit . Interea cæso in pugna Pacoro , & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxiliū mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio . Ille uocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia . At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed per funditores glandibus impetum arcuit, satis declarans suū animum . ille tum demū Herodē bene monuisse , & se nō obtemperantē errasse intelligens, in Emauntē urbē se recepit : & in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei uenerunt, interfecit nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant, quo facto rex exacerbatus petebat Samariam . nam decreuerat ea de causa adire Antoniū , alijs sibi opus dictitans , quàm his qui se magis quàm hostē læderent . alioqui sufficere uel seipsum ad opprimendum Antigonū . Machæra uerò consecutus eum rogabat ut maneret : aut si certum esset pergere, saltem Iosephū fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonū . Itaq; recōciliatus Machærae multū roganti, relicto ibi Iosepho cū exercitu, præcepit ei ne rem totā in discrimen adduceret, né ue cum Machæra contenderet . Ipse uerò properauit ad Antonium oppugnantē Samosatam sitam ad Euphratem fluuium , ducens auxiliares tam pedites quàm equites . postquam autē peruenit Antiōchiā, repertis ibi multis collectis qui cupientes

tes adire Antoniū non audebant se cōmittere itineri propter obsidentes uias barbaros & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducē se præbuit. statione aut̃ altera, procul à Samosata insidiabat̃ barbarorum turma cōmeantibus ad Antoniū: ubi quā exitus erat in campestria occultaucrunt se nō pauci equites, non moturi se loco, donec uiatorū agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertransiuisent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur à fermē quingentis equitibus. qui cū primos sibi occurrētes in fugam uertissent, rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorū animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antē fugerant, ita ut ubiq; cæderentur barbari. Rex aut̃ sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ nō pauca gerebant sarcinas, si mulq; mancipijs, cœptū iter profecutus est. Et cum plures alij in propinquo campis saltu insidiantes in illos coirerentur, hos quoq; cum ualida suorum manu aggressus in fugā cōpulit: multisq; ex eorū numero cæsis securum sequentib. se iter præstitit. illi uerò seruatorē eum & protectorem suū appellabant. Postq̃ aut̃ prope Samosata uentū est, exercitū instructū & ornatū ei honoris causā misit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia p̃fligatos ab eo barbaros audierat: multūq; gauisus eius aduētū, & cognitis quæ obiter gesserat, collaudata uiri uirtute, cōplexus est eū & salutauit comiter, in summoq; honore habuit ut regē recens à se declaratum. Antiocho aut̃ paulo post id castrū dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio provinciā Antonius cū exercitu tradidit: cōmendatoq; ei Herodis negotio, in Aegyptū ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum rege præmisit in Iudæam, ipse cū reliquo exercitu sequebat̃. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorū fratris quæ illi Antoniū aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinq; cohortibus uersus Hierichuntē p̃fectus ad demetēdas eius agri fruges, in mōtibus castris locū cepit: & quia Rom. cohortes cōstabant è tyronibus non admodū rei militaris peritis, q̃ plerique è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorū difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enī cohortes desideratæ sunt. Antigonus uero potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, & talētis à Phæroræ fratre redimendū. quo facto Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacū demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra aut̃ Gittham castellum muniebat. Regi uerò apud Daphnen Antiochiæ suburbiū fratris casus renūciatus est, iam antē tale aliquid expectanti propter quēdā insomnia, quibus nō obscure de fratris morte premotus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montē peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam unam Romanā legionem, Ptolemaidem petijt: unde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio uicti cōpulsi sunt in castellū unde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, ui repente tēpestatis coactus est infecta re inde exercitū in proximos uicos abducere. Superueniente aut̃ ab Antonio legione altera, qui castellū tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoq; properauit Hierichuntē, uolēs ulcisci fratris interitum. quò postquam uenit, honoratissimum quemq; adhibuit

buit ad conuiuium: peractaq; coena dimissis cōuiuis recepit se in cubiculū. Hic uidere licuit res regis à deo non negligi. Tricliniū enim illud in quo coenatum fuerat, iam uacuum sine cuiusquam noxa cōcidit: quo factū est ut omnes Herodem deo charū crederent, ut qui miraculose seruatus uideretur è tanto periculo. Sequenti uerò die cum hostiū sex millia ad pugnam descendissent à montiū uerticibus, Romanos terruerunt: eorumq; uelites procurando iaculis & saxis feriebāt regios, adeò ut ipsi quoq; regi quidam uulnus in latus inflixerit. Porro Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, uolens uideri ita abundare copijs, ut foris quoq; posset bellum gerere. Sed ille Machææ se opposuit. Herodes uerò occupatis quinq; oppidis, præfidiariorum circiter M in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad uicū Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, ubi animaduertit hostem præ audacia uenire ad pugnam, collatis cum eo signis uicit egregie, & accensus ulciscendi fratris cupidine, sæuendo instabat in uicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis uidit omnia referta & cōstipata militibus. hos igit saxis superne impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculū miserabilius, quàm uidere innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maxime fregit hostiū audaciam, ita ut nō amplius sperarent aliquid letius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente ualida tempestas interuenisset, regij uictōres petissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans urbē deferere. At rex iam uespere iussis parare coenam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauātū abiit: ubi maximū discrimen adiit, quod tamen euasit dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & unius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò compulerat. dumq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti, ut illæso rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti uerò die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in ultionē fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc ubi tempestas desæuiit, moto inde exercitu uenit Hierosolyma, & castra prope urbem metatus est, anno tertio postq̃ Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quàm maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, uolens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarū multitudine: & cetera circumquaq; materie, præpositisq; huic operi uiris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur. Cap. XXVIII

Eractis uerò nuptijs uenit per Phœnicē Sosius, præmissisq; per xxvi mediterranea copijs, mox & ipse affuit habens secū multos tam pedites q̃ equites. uenit etiā rex à Samaria, ad ueterē exercitū non mediocrē accessione adducens. erant enim circiter xxx millia. omnes

omnes autem confluebant ad Hierosolymorū mœnia, & assidebant septentrionali urbis lateri, ad undecim legiones peditū, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxiliū, & Herodes pro seipso bellum gerens, ut deiecto Antigono hoste pop. Rom. ipse pro eo ex senatuscōsulto regnum acciperet. Intus autē certatim resistebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templū domini iactantes, & fausta populo ominantes, non deserturum deum suos in periculo: direptisq; extra urbē tam hominū q̄ equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatē annonæ augebāt obsessoris. Cui rei Herodes ita prospexit, ut contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidijs, & cōmeatus additis præsidijs etiam è longinquo conueheret, ut breui necessaria uictui abundarēt in exercitu. adhuc operarum frequētia facile absoluti sunt tres illi aggeres. ætas enim erat, & opus feruebat, nulla inturbatū aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obsessi intrepide repugnabant, conatus eorum eludentes uarijs artibus. excurrētes em̄ crebrò, modo incepta, modò iam perfecta opera incendebant: & cōserentes pugnā cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantū rei militaris cedebant. tum prodisiecto machinis muro intus recentem exstruebāt, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, ut nōnūquam sub terra mānus cōsererent. utentesq; desperatiōe pro fortitudine ad extremū perdurabant, idq; obsessi à tam numerofo exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaserunt in mœnia primū lectissimi uiginti milites, deinde Sosij centurio. captus est enim primus murus die XL, secundus uerò quintadecima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigoni incendisse calumniabatur, uolens in eum cōcitare inuidiam populi. Capta uerò exteriori templi parte & ima urbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem urbem refugerūt: timentesq; ne à Romanis impedirentur mactare deo quotidianas uictimas, per legatos petierūt ut has tantum sinerentur introducere. Rex uerò annuit, sperans remissa tandem obstinatiōe cessuros. Vt uerò spem suam frustratam uidit, pertinaciter pro Antigoni regno cōtendentibus, totis uiribus adortus urbem expugnauit: moxq; omnia repleta sunt cædibus, Romanis lōga oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionē extirpare funditus: eratq; cōtinua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente supplices. nō ætati ulli parcebatur, non sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstante rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus, sed ueluti furore perciti sæuiebant nullo ætatis discrimine. Antigonus quoq; neq; ueteris neq; recentis suæ fortunæ ratiōe satis habita descendit è turri, Sosioq; ad genua procidit. & ille nihil miseratus mutatam eius fortunam, insultauit homini Antigonom appellans. nō tamen incustoditū reliquit tanq̄ foeminam, sed uincto custodes addidit. Cæterū Herodes deuictis hostibus, nō minus negotij habuit in compescendis alienigenarum auxilijs. ruebat enim multitudo conductitiorum ad uisendum non fanum solū, sed intimum etiam adytum. Rex uerò alios precibus, alios minis, nonnullos & armis

armis reprimebat, molestiorem clade uictoriam existimās, si quid eorū quæ uideri fas nō est, ueniret in conspectū profanę multitudinis. Prohibebat etiā rapinas per urbem fieri, identidē Sosium rogans, solitudinis ne se regē Romani facturi essent, exhausta urbe rapinis simul ac cēdibus: exiguumq; dicēs sibi uideri tantæ ciuium cædis precium, etiam si totius orbis dominiū contingeret. Illo uerò referente pro expugnatione urbis direptionē merito per-mitti militi, promisit se de suo mercedē numeraturū singulis. atq; ita redempta ciuitate ab ulteriore uexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio uerò etiam regiē dedit mūnera, ita ut omnes bene nummati discederent. Ea clades Hierosolymorū incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, clxxxv Olympiade, mense tertio, ferijs quibus solenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem tēporis monumentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadē die urbs capta fuerat ante annos uigintiseptem. Sosius aut cōsecrata deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonū uinctum ducens ad Antoniū. Herodes aut ueritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud senatū iure secū contenderet, docens se regio natū sanguine, Herodem uerò plebeium, & q si ipse propter offensum Rom. pop. indignus esset qui regnet, certē filijs eius infontibus regnū debeat: hæc inquā timens multis pecunijs induxit Antoniū ut Antigonom tolleret. quo facto tum demū Herodes metu liberatus est. atq; ita Assamonæi principatus desijt post annū centesimū uigesimumsextū: quæ domus illustris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorē sacerdotij, facinorāq; maiorum egregia quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verū hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperiū: Administratio aut rerum peruenit ad Herodem Antipatri filiū, plebeio natum genere, & subiecto regibus. Atq; hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XV.

Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes uero præcipuum quemq; ex amicorū eius cohorte interimit. Cap. I

IEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atq; Herodis, & captiuitatē Antigoni, superiore uolumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postq̃ tota Iudæa potitus est Herodes, quantū urbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauorat, eos uicissim promouebat: aduersæ autē factionis homines quotidianis absumebat supplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Phariseus, & Samæas huius discipulus. dum enim obsiderentur Hierosolyma, hi cōsulebant

Ioseph.

L ciuibus

ciuibus ut Herodem in urbem reciperet, eamq; ob rem gratiam illis habuit: Pollio uero hic olim capitis reo Herode Hyrcano cæterisq; iudicib. prædixit opprobrans, qd absolutus eorū sententijs ab omnib. illis poenas exigeret, quā prædictionē procedente tempore deus euentu cōprobauit. Tunc uero captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilē in unū congeſsit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna ui auri ac argenti, totū id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam XLV primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custōdibus qui etiā cadauera scrutabant ne quis eorū efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argēti inueniebat, id totū ad regem referebat. nec ullus finis malorū aderat. nam bona eorū auaritia domini egētis absuſmebat: & agri inculti manebant propter tēpus anni ſabbatici, quo nobis non est fas ferere. Cæterū Antonius accepto Antigono uolebat eum uinctū ſeruare ad triumphum: ſed ubi audiuit gentē ad res nouas ſpectare, & odio Herodis ſuere Antigono, magis placuit apud Antiochiā eum ſecuri percutere. uix em Iudæi cōtineri poterant in officio. Testis eſt Strabo ſic ſcribens. Antonius Antigonom Iudæum perductum Antiochiam ſecuri ſubiecit: Romanorūq; primus affecit regem hoc ſupplicio, ratus non aliter poſſe adduci Iudæos ut Herodem pro illo regem conſtitutum admitterent. nam ne tormentis quidē adigi poterant ut appellatione regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris regis exiſtimatio. quare uiſum eſt ignominioſa morte obſcurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem pontifex captiuus apud Parthos cognito qd Herodes regnum affecutus ſit, reuerſus eſt ad eum, in hunc modū dimiſſus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanū qui primo pontifex deinde rex fuit, & fratrem Herodis Phasaclum, captiuos abduxerant: quorum Phasaclus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi uitæ honeſtam mortem præferens, ſeipſe interfecit, ſicut ſuprà diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem reuerſus eſt. Cap. II

HYrcanum autem ad ſe perductū Phraates Parthiorū rex propter claritatem generis comiter habuit: & uinculis ſolutum permieſit Babylōne degere, ubi magna erat Iudæorū frequentia. hi non aliter q̃ pontifici ac regi Hyrcano honorē habebant, nec hi ſolū, ſed quantū Iudæorum ultra Euphratem habitat: ita ut non admodum præſentis fortunæ poeniteret hominem. Sed poſtquam reſciuit Herodem ad regiam dignitatem euectū, ad nouas ſe ſpes tranſtulit, natura ſuorum amans, & gratiam ab eis exſpectans, qd aliquando de capite periclitantē ſeruafſet in iudicio. Coepit igitur de proſectione cōſultare cum Iudæis, officiij cauſa inuiſere illū ſolitū: qui tamen ut maneret ei ſuadebant, cōmemorantes obſequia ſua & honores quos exhiberent non aliter quā uel regi uel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatē cum obtinere poſſe, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec reges ſolere meminiffe accepti in priuata uita beneficij, quando quidem mores cum fortuna ſint mutabiles. nec tamē his monitis Hyrcano potuerūt eximere patrię deſideriū. Herodes quoq; ei ſcripſit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne ſibi inuiderēt cōmunem cum genero futuram poteſtatē. nunc enim adeſſe tempus referendæ ſuo quondam &

& altori & seruatori gratiæ. Simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatū misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurū ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optime merito. Nectñ re uera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanū in potestatem suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autē dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum uiatico, cum excepisset, in summo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiujs semper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lætabat hominem quo minus suspicaretur insidias. quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, unde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauēs enim ne quis illustrium crearetur pōtifex, accito Babylone nō obscuri generis sacerdote Ananelo, huic summū sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra nō tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, uxor Alexandri Aristobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimū, nomine Aristobulum, alterā Mariamnen Herodis coniugem, insigni pulchritudine foeminam. Hæc iniquissime ferebat contemptum filium, q̃ eo superstitite aliunde uocatus pontificatum usurparet. Scribit igitur Cleopatraz per quendam fidicinem, ut pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudæam profectus, ut uidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescētis simul & pulchritudinem, nec minus Mariamnem regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit ut depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim ut his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his uerbis excitata mulier eas effigies ad eum transmisit. Gellius quoq; rem exaggerabat, affirmans eos sibi uisos non mortali, sed planē diuino natos genere, uolens Antoniū in amores pellicere. qui indecorū sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatraz suspensiones uitans, scripsit ut aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum uideatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, uidelicet decimum sextum agentem annū, adhæc genere nobilissimū mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi uoluptates undecunq; uenantem impune propter potentiā. Rescripsit igitur, si uel pedem è regno suo moueat adolescens, fore ut cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerū sub alio rege sperātibus. hoc pacto cum satis fecisset Antonio, decreuit non omnino adolescentē & Alexandram spernere, uxore etiam Mariamne assiduis precibus obtūdente, ut fratri debitū pontificatum redderet, dicenteq; ipsi quoq; id fore cōmodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis uerbis in Alexandram inuectus est: eam & clām regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere ut ope Antonij à se regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quod & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnū perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis. se tamen præteritorum li-

benter obliuisci, nec desinere pietatē erga eam cæterasq; necessitudines cō-
lere: & nunc eius filio pontificatū reddere, cui Ananelus hactenus propter
ætate immaturā prælatus sit. Hæc postquā elocutus est uerbis meditatī quo
magis fucū faceret mulieribus & amicorū consistorio, Alexandra uix sui com-
pos, tum præ gaudio, tum q̃ se suspectam intelligeret, cœpit cum lacrymis, p̃
se uerba facere, falsa se pro sacerdotio nihil non tentasse indignitatis & con-
temptus impatientia: regnum aut negans se uel ambisse unquā, uel etiam si
ultra offerretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi uideri, q̃ filiā cum ip-
so regnare uideat, satisq; ita consultū securitati totius familię. Victam igitur
beneficiorū magnitudine accipere se honorem filij, futuramq; posthac regi
obsequentissimam: ueniamq; præteritorū petere, si quid fiducia generis &
necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc collo-
quium ad recōciliationis fidem datis uicissim dexteris discesserunt, omni ut
tum uidebatur suspicione sublata.

Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem pontificem declaratum nouo
multo pōst necandum curauit. Cap. III

III **T**VM rex cōfestim pontificatum abrogat Ananelo, uiro peregrini
generis, utpote nato ex Iudæis olim ultra Euphratem traductis
per Assyrios, ut antē diximus. Multa enim millia huius gentis Ba-
byloniam incolūt, unde & hic erat, à pōtificibus alioquin oriun-
dus, & Herodi iam dudū notus familiariter. Eum adeptus regnū cum autori-
tate sua pontificem fecisset, ipse postea deposuit quo familiam suam compo-
neret perturbatam, ppter neglectas leges patrias. alioquin honor hic semel
assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legē uiolauit,
pro Iesu subrogato in hoc sacerdotiū fratre ipsius Onia. Secundo Ari-
stobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes
Aristobulum adolescentē uiuo adhuc pontifici successorē dedit. atq; ita tum
uisus est discordiæ domesticæ attulisse remediū. nec tamen ut decebat post
reconciliationem uacauit suspicionibus, ueritus Alexandram ne in posterū
quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam
continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. adhuc obseruabatur
assidue, ita ut nihil regem lateret, ne eorū quidem quæ ad quotidianam ui-
uendi rationē attinent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad odiū.
plena enim muliebri superbia suspectā se obseruari indignissimē ferebat, ma-
lens quiduis potius pati, q̃ amissa licētia, honoris specie in seruitute & timo-
re uitam degere. misit ad Cleopatram literas, præsentē rerum suarum statum
deplorans, & rogans ut opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam unā cum fi-
lio clām in Aegyptū ad se confugere. quod consiliū placuit, moxq; tale quid-
dam cōminiscitur. Paratis duabus sandapalis in has se & filium inclusit, ius-
sis famulis cōscijs, ut noctu has efferrent. erat aut mare petendum, ubi para-
tum stabat nauigium quod eos in Aegyptum deucheret. hæc apud Sabbionē
amicum mulieris Aesopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non inscium
eius consilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, su-
spectus quasi socius insidiarum quibus Antipater ueneno sublatus est, arri-
puit occasionē conciliandæ sibi per hoc indicium regię beneuolentiæ: & ad
cum

eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotiū, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nō ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim nō cessaturam Cleopatram, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, uolebat per clementiā uideri indulgentior. statuit tamen modis omnib. adolescentem tollere. sed interponēda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iamque instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cū reliquo populo per hilaritatē exigere. attamen hinc quoq; data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postq̃ enim adolescens annum tum egressus decimumseptimū, sacris iuxta legē operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasq; decenter tractabat ipse eximia forma & statura q̃ pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secū etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas uoces ac cōprecationes, licētius q̃ sub tali rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriā tum gratiam. Hæc omnia perpulerūt Herodem ut quod de adolescente decreuerat perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandrā accipitur conuiuio, comitate pertracto in oppōrtunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere. cumq; loci eius natura esset æstuosior, citō defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primū spectabant natantes quosdam e socijs & famulis. deinde postq̃ prouocante Herode adolescens quoq; eis se miscuit, amicorū quibus hoc datū erat negotiū, deprimentes eum natantem, & quasi per lūsum ac ac petulantiam mergentes non prius destiterunt q̃ omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananellū redijt. hic casus ubi mulieribus renunciatus est, uersa repente rerū facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamq; urbē rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatē deflente tanquā propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam & si dolus nō fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendam sibi manum pronior, impetū tamen hunc animi repressit, si fortē superesse posset extincto per summū nefas filio, & retēta diutius uita nullam significationem dare q̃ data opera necatū sensisset, donec aliquando se offerret ultionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspiciōē præ se ferēs. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se incio casum hunc contigisse, non luctum solū fingens, sed & lacrymas & mœstitiam ueræ simillimam. ac fortasse ueræ etiam miserationis non nihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulchritudinis, tametsi mortē eius plurimum ad securitatē suam existimaret cōducere: sed potissimū hoc agebat ut alienus uideret ab hoc crimine. Cæterū quod ad magnificentissimū funeris apparatus attinet, nihil sibi ad summā liberalitatem fecit reliquū, tam in exornando cōditorio, q̃ in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur. Cap. IIII

Alexandra tamē nullo modo emolliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctū accendebat ad uindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatraz indicat, simulq; filij sui miserabilem interitū. Illa uerò iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortuniū, non secus q̃ proprium curauit hoc negotium: nec unquam destitit incitare Antonium ad ulciscendam necem iuuenis: indignū facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno positum, in legitimam regum stirpem tam insolēter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatraz odia metuens, indefinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neq; enim aliter facere poterat, sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clām ei mandauit, ut si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga uxorem, ut etiam si post ipsius mortem aliquem potiri cōtingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatq; totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius foeminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitā accensus sit. atq; his mandatis, non admodum letā sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antoniū. Porro Iosephus creditum sibi regimen administrans, & sēpissime Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causā, dum crebra mentio sit cōiugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationē mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eis affectum regis eò prouectus est, ut mandatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quod neq; sine ea uiuere sustineret, neq; uel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Iosephi uerba mulieres non tam ut indubitatum Herodis amoris signū interpretatæ sunt, quā exhorruerunt illius tyrannicum animū, si uel mortuus sæuaret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra uero etiam Iosephū hortata est, ut assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa urbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primum si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorū beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen si in Antonij conspectum uenerit, atq; etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim uenit ad Antoniū, muneribus eū placauit quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem uiri lenijt, ut minus posthac pōderis apud eum haberet Cleopatraz instigatio. negabat enim Antonius oportere regem facti sui rationem reddere, alioqui ne regem quidē futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatē permittendam esse. idq; ipsum etiā Cleopatraz aiebat con-

ducibile

ducibile, si non multū se misceret alienis imperijs. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumq; honorē quo se dignaret Antonius, ad confessum adhibēs & ad quotidiana cōuiuia, idq; nō cessante à criminationib. Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnū id sibi usurparet, omnibus modis quærebat illū perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil posthac expectandū grauius, uenturumq; breui constabilito tam regno q̃ amicitia. nec relictā Cleopatræ cupiditati ullā spem, quando Antonius pro eius postulatis Coelesyriā ei cōcessisset, hac cōditione, ne posthac Iudæam peteret, & ut molesta esse desineret. His literis redditis uoluntas confugiendi ad Romanos euauit. nō tamē latuit id consiliū, sed q̃ primū deducto aliquātisper Antonio cōtra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cū suis uoluerit. nec hoc cōtenta Salome etiā maritū suum Iosephū criminata est, Mariammes cōsuetudinē obijciens. hoc aut fecit propter similitudinē ueterē, q̃ regina elati animi foemina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porro Herodes qui semper ardentem amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, non ferēs zelotypiæ stimulos. ægre tñ se continēs, ne à recta ratione transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen percūctatus est, ecquid haberet cū Iosepho cōmercij. illa uero pernegante factū cū deierationibus, & quicqd insons foemina posset in defensionē adducēte, rex paulatim assentiēdo placari se sinebat uictus amore uxorio, ita ut postremo ueniā peteret, q̃ temerē fidē habuisset rumoribus: agebatq; ei gratias, p̃ seruata pudicitia, suū uicissim amorē cōmemorās. tandē ut mos est amantiū prorumpentibus lacrymis ruunt in cōplexus mutuos. cum tñ nondū uxori amoris sui fidē faceret, tantoq; magis conaret id efficere: tum illa, Nō est, inquit, amantis mandare si quid ipsi humanitus accidat, uxore innoxia addi fati comitē. Hoc uerbo rex uelut ictus præ dolore cōfestim eam ē cōplexu dimisit: uociferabaturq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratā à Iosepho coniugē. nunq̃ em̃ proditurū fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuū fide p̃ stupri consuetudinē. atq; ita parū absuit quin eam interficeret. Sed amore uictus, licet ægre, cohibuit se tamen. Veruntamen Iosephū ne in conspectū quidē admissum iussit interimī, & Alexandram ut malorū omnium causam, uinctā coniecit in custodiam.

Interea turbabant res Syriæ, Cleopatra non desinēte in omnes incitare Antonium: quem hortabatur ut auferens cuiq; suam dynastiam, ipsi contribueret: multumq; apud eum poterat irretitū suis amoribus: cumq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur regni successio, ueneno sustulit, agentem annum xv. deinde Arsinoen sororem suam Ephesi in tēplo Dianæ supplicē, interfecit per Antoniū. Pecuniarum etiā ubicūq; spes affulgeret, neq; tēplum, neq; sepulcrū, neq; asylum ullū unquā uiolare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæsitā uel sacrilegio: miscebatq; sacra, pfana, fas nefas, ut augeret lucris uel iniquissimis. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & uoluptatib. deditæ, cuius cupiditates uix totius orbis expleri possent opibus. quamobrē & Antoniū cōtinuo sollicitabat, ut alijs ablata ipsi largiret: & ingressa cum illo Syriā, statim co-

gitauit quomodo eam possessionem suam faceret. Nam Lysaniam Ptolemæi filiū interfecit, causata eum studere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis regibus. Verū ille erat quidē adeo deditus ei mulieri, ut non illecebris solum, sed etiam ueneficijs eius captus uideretur: puduit tamē eum tam insignis iniustitiæ, ne uideretur ad procacis fœminæ nutū libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur uel negando eam cōtristaret, uel imperata illius omnia faciens uideret mortaliū omnium nequissimus, partes de utriusq; regione ablatas ei largitus est: ad hæc urbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum usq; Aegyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorū etate sciebat liberas, quamuis has quoq; illa multis precibus impetrare cōnata fuerat.

Cleopatraz reginz in Iudæam aduentus. Cap. V

HAec afflicta Cleopatra, & Antoniū in Armeniam cum exercitu profectū usq; Euphratē prosecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damasco, etiā Iudæā ei libuit inuisere: ubi excepta ab Herode, concessam sibi Arabiae partē & Hierichuntini agri redditus ei locauit. Is & balsamū fert, quod unguentorū lōge preciosissimū ibi tantū prouenit, & eximiarū palmularū uim maximā. p hæc negotia cōtracta maiore cum rege familiaritate concubitū eius appetijt, mulier natura intēperans, & dedita libidini, ac fortē etiā amore tacta nō nihil: quāuis uerisimile sit p stūprum quæsitā occasionē struendis insidijs. Sed illa amorē prætexebat. Herodes aut iam antē ei parū amicus, q̄ nosset infestā ex equo omnibus: tum uerō etiā abhorrens tam prostratā impudentiā, & reiecturus si petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic em̄ multis molestijs leuare posse eos quib. uel hætenus infensa fuerit, uel in posterū futura sit. qn̄ & ipsi Antonio id fore utile, quandoquidē nec illi fida futura sit, si in quā tēporū difficultatē delapsus operacius opus habeat. Huc procliuiorē cohibuerūt amici, indignū cēsentes, hominem in magnis uersantē negotijs in manifestū se periculū conijcere, & obsecrantes ne qd ageret temere. nō enim hoc laturū Antoniū, quantūuis ei hoc approbet utile. quin hoc ipso augendū eius desiderū, q̄ p uim atq; insidias amisisse eam uidebit. nec superesse uel mediocrē excusationē, qn̄ mulier sit omnium eius ætatis lōge honoratissima, & si qd utilitatis ex eius nece possit existere, cōiunctū sit cū Antonij iniuria. unde facile apparere q̄ magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia regis ipsius, cum nihil uetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsentī statu recte disponere. his deterrētes, & periculū probabilibus rationib. ostendētes, cohibuerūt eū à tanto facinore. Ille placata munerib. regina, uersus Aegyptū eam deduxit. Cæterū Antonius subiugata Armenia Artabazē Tigranis filiū cum filijs suis satrapis uinctū in Aegyptū misit, munus Cleopatraz, & quicqđ preciosum de eo regno ceperat. Regno aut Armeniæ potitus est Artaxias filiorū illius natū maximus, q̄ in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per uim à se pulso iuniorē ipsius fratrem successorē dederunt. Quod aut attinet ad tributa regionū quas regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuste reddebat, parum tutū putans præbere Cleopatraz occasionē maleuolentiæ.

Arabs

Arabs uerò postq̃ corū exactio ad Herodē spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducēta talēta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior uix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellū Arēte infert, quo tēpore Antonius à Cæsare Actiaco prælio uictus est. Cap. VI

Quam eius iniquitatē & iuris contemptū non ferēs Herodes illaturus erat bellū, ni remoratus esset Romanorū contentionibus. cum enim expectaret pugna Actiaca, quæ in clxxxvii Olympiadē incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes uerò multorū iam annorū possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans redditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxiliū Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negās sibi opus esse. uerū quia tam ex ipso q̃ ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illū bellū uertere. nam & regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis attererent cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitū, cum quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copijs instructissimus, Diospolim petens quò occursuri erant Arabes. nō enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimū igitur conflictū penes Iudæos fuit uictoria. Post hæc rursum magnus Arabū exercitus cōfluxit ad Cana, qui lōcus est in Coelesyria: quod præsentis Herodes duxit cōtra eos maximā exercitus sui partē. cumq; uellet munitis uallo castris per occasionē deinde præliū cōmittere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cōfestim in Arabas duceret. Faciebat aut̃ eis animos, tū q̃ pulchrē instructam aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiē uicerant. cum igitur ardor corū uix cohiberi posse uideret, decreuit rex uti alacritate militū, & professus se nō cessurū illis uirtute, armatus ante agmen ibat in hostē, subsequēte instructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper em̃ repugnare conati, ut uiderunt nō posse ferri corū audaciā, maiore ex parte in fugā uersi sunt. actūq; de eis fuisset, ni Athenio Herodē inuasisset, eiusq; exercitū. Hic Cleopatraz dux erat in ea regione: & quia Herodē oderat, nō imparatus pugnæ euentū expectabat, quieturus si Arabes uincerēt. Vbi uerò uinci eos animaduertit, cū collectitia manu indigenarū fessos iam, & uictoriam suam putantes ex improuiso adortus magnā stragē ædebat. Nam Iudæi uirib. in professos hostes absumptis, tum uerò etiā ob uictoriā dissolutiores, facile hosti cedebāt, multaq; uulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorū peritiores erāt aduersarij. His igitur uehemēter laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugiētes. nec una erat exitij facies, pauciq; in castra euaserūt. Rex uerò uidēs eos uiribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent, nec tñ licet festinus, affuit in tēpore, sed Iudæorū castra capta sunt. Arabibus aut̃ non mediocris felicitas ex insperato cōtigat, dum & uictoria potiunt, à qua plurimū aberāt, & hostiū ualidū exercitū opprimūt. Ex illo tēpore Herodes latrocinijs cœpit agere & excursionib. in Arabiā, castra ponēdo in montibus: & cauebat quidē totū exercitū prælio cōmittere, sed interim nō mediocriter proficiebat suos labori assuefaciēs, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

De

Vo tempore dum maxime apud Actiũ Antonius cõflicatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam antè motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudũ: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimẽti accepit, utpote sub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum urbibus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarij. legatos itaq; gẽtis, qui rebus afflictis pacem petaturi uenerant, cõprehensos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitũ. at illi non ausi aduentũ eorum præstolari, utpote deiecti animis ob calamitatẽ, rempub. negligere, nec multũ à desperatione abesse uidebant. quos ita affectos rex excitabat, duces eorũ appellãdo, & quantũ in se erat conando animũ illis addere. cumq; generosiores quosdã in meliorem spem restituisset, tum demũ ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius uiderat in recẽtib; cladibus nullam orationem admittere, eos igitur his uerbis consolatus simul & cohortatus est.

Herodis concio ad exercitum. Cap. VIII

On ignoramus, uiri fortissimi, multa hoc tẽpore nostros conatus remorata infortunia, quib. quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniã bellũ est pro foribus, & quæ hætenus acciderunt talia sunt ut uestra uirtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monẽdi quo pacto retinere possitis pristinũ robur animi. ac primũ de bello uerba faciã, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod uel præcipuẽ debet acuire uestrã fortitudinẽ. deinde ostendã, nec hæc quæ nos contristant, esse tam grauiã q̃ uident, & magnam nobis superesse spem uictoriæ. ac primũ de eo differã quod prius proposui, uosq; ipsos testes eorũ quæ dicturus sum faciã. Nostis em̃ ipsi Arabũ iniustitiam, & q̃ sint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirũ genus hominũ impiũ ac barbarũ: sed nos præcipuẽ infestauerunt, ob auitiã & inuidiã perpetuis iniurijs nos laceffentes. Et tamẽ ne alia beneficia nostra in eã gentẽ collata cõmemorem, quis eos imminẽte Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea em̃ cum Antonio cõiunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit ne qd isti grauius paterent, dum ille cauẽt cõmittere qd et nobis suspectũ esse posset: deinde postq̃ precib. illa euicẽt ut de utraq; regiõẽ portiones quædã ei deciderent, in his quoq; dispẽsandis nõ cessauit mea industria: et datis de meo magnis munerib. securitatẽ ambob. acquisiui meo unius sumptu, dum c c talẽta expẽdo, & p alijs ducẽtis fideiubeo, pro redditibus eius ipsius terræ quã isti olim nostrã occupant. atqui æquũ erat nos Iudæos & à tributis immunes esse, nec cuiq; ullã agrorũ partẽ decidere. certẽ in Arabũ gratiam, q nobis salutẽ suam debẽt, indignũ erat quicquã expendere. Sed multo iniquius est, eos q negare nõ possunt suã liberalitatẽ nostrũ esse beneficiũ, et eam ob rẽ gratias nobis egerũt, fraudare nos debitis, p̃sertim amicos et pacis tẽpore: quandoquidẽ fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos locum

locum habeat necesse est. at non inter tales quales isti sunt, qui nihil honestū putant nisi cum lucro coniunctū, & iniuriā impunitā esse debere, quæ lucri gratia cōmittitur. Dubiūm ne igitur est, nostri officij esse iniustos iusto bello persequi, quod deus ipse fieri uult, iubetq; nos semper ulcisci uim & iniuriā, maxime in bello nō solum iusto, uerū etiam necessario. quod em̄ confessiōe omniū tam Græcorū quā Barbarorū est crudelissimū, hoc cæsis nostris legatis perpetrauerūt. Nam & Græci caduceatores sacros ac inuiolabiles esse uolūt, & nostri honestissima sanctissimaq; legis præcepta per angelos, hoc est nūcios à deo acceperūt. hoc em̄ nomē & deū in hominū notitiā adducere, & hostes hostib. cōciliare potest. Quid igit magis nefariū, q̄ legatos de iure agētes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda uel in bello p̄speritas, uel in reliqua uita felicitas? ego sanē nō uideo. Dixerit fortē aliq; : ius quidē & fas penes nos est, sed penes illos uires & maiores copiae. uerū isthæ oratio indigna est nostris hominibus. cum quibus em̄ iustitia est, cū illis etiā deus. ubi autē deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiā per se uires nostras expēdamus. Prima pugna uicimus, in secūda primo cōgressu eos profligauimus nō ferētes nostrā impressiōē. uictores deinde nos Athenio nō indicto bello ex insidijs aggressus est. uerū hæc fortitudo eorū dicēda est, an insidiæ potius & secūda iniquitas? Cur igit nobis minus sit animi, quib. oportebat esse plus spei? aut cur nobis timēdi sint, qui quoties absq; dolo certandū est semp succūbunt, quādo uerō uincere uidentur p̄ iniustitiā hoc faciūt? Quid q̄ etiā si fortes q̄s eos existimet, hoc ipso magis ad uirtutē excitari debet? non est em̄ generosi laus infirmissimū quemq; aggredi, sed posse etiā fortes deuincere. Quod si quē domesticæ clades terrēt & terræmotus p̄ximus, primū cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit, putantes grauiorē q̄ re uera fuit: deinde nō decere ut illis audacię, nobis timiditatis, eadē causa sit. Illi em̄ nūc audēt nō q̄ alicuius boni sibi sint cōscij, sed quia nos afflictos credūt calamitatibus. ubi autē nos uiderint occurrere, collabēt eorū fiducia, & nobis hoc ipso crescēt animi, q̄ iam cū nō ita ferociētib. pugnabimus. nam neq; admodū afflictī sumus, neq; , ut quidā putant, irato deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quod si dei uoluntate hoc factū est, mirū ni eiusdē uoluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quod uerō præsens bellū ei probetur ut iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionē terræmotu oppressis, uestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumēs, manifesto diuinę uolūtatis indicio, q̄ si populariter militassetis unā cum liberis & uxoribus, neminē uestrū desideraretis. Hæc cogitātes, & quod maius est, habere uos deū protectorē omni tēpore, persequimini iusto bello gentē impiā, nec amicitiae iura, nec foederū fidē seruante, in occidēdis legatis fortē, cū uirtute gerēda res est, semper fugacē. His uerbis Iudæorū animi non mediocriter accēsi sunt ad præliū. Herodes autē sacris de more peractis, p̄pere duxit eos ultra Iordanem cōtra Arabas: metatusq; castra nō procul hostibus, decreuit castellum intra utrosq; sitū occupare: cōmodum sibi id ratus, siue pugnandū esset, siue castra in tutiorem locum transferēda. cumq; idem esset Arabum quoq; consiliū, circa eum locū certamen contractū est. ac primum

num telis uelitati eminus, deinde manus conserunt, utrinq; nōnullis cadentibus, donec Arabes uicti discesserunt. Ea pugna Iudæis tantū momentū ad bene sperandum fuit, ut quia hostes certamen detrectabant, ausi sint uallum eorū diuellere ipsa castra expugnaturi. atq; ita coacti processerunt non satis bene structa acie, ne tantillū quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes: conseruerunt tamē manus uel quia plures numero, uel quia necesse erat laceffenti hosti resistere. post diutinū igitur conflictum non paucis utrinq; cæsis, tandem Arabes in fugam uersi sunt. Tanta aut strages impulsis semel edebatur, ut non solum hostiū gladijs conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorū telis se induerent. itaq; quinq; millia desiderata sunt. cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tam cōmeatus quā aquę penuria. Porro Iudæi quia non potuerunt unā cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cinxerunt, & auxilijs aditus, & fugam obseisis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodē miserunt, primū pacem petentes, deinde quia sitis urgebat, præsentī necessitati remediū. At ille non legatos, nō pecuniam pro captiuis, nihil deniq; æquum admittebat, enixe cupiens facinorum in suos patratōrū poenas ab eis exigere. Itaq; coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se uinciendos, & in captiuitatē abigendos, ita ut intra quintam diem capti sint ad quatuor milia. Sexta uero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, uel certam cladem malentes, quā paulatim ignominiose opprimi. Quæ sententia postq̃ placuit, eruperunt e castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tam uiribus q̃ animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregiū experti sunt, clientelam se dederunt.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanū interficit. Cap. IX

VII

Va felicitate ille multū elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maxime res suas constabilisse uidetur, summum discrimen adiit, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, nō ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune ei fore tantam Antonij amicitiam. quo factum est ut amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici uerò condolere se fingentes, clām gauderēt, pollicentes sibi in futurum meliorem statum reipublicæ. Ibi Herodes uidens præter Hyrcanū neminem superesse regij generis, statuit eum e medio tollere: siue euasurus esset periculū, tutius ratus neminē extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionē illi inuidēs. Hæc secū uolutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui q̃ esset miti ingenio toto uite suæ tēpore nullis se admiscuit negotijs, omnia fortunæ permittēs, & quācunq; illa conditionem attulisset, ea bene cōtentus. Verū Alexādra ambitiosa foemina, & mutationis spē modeste ferre nesciēs, sollicitauit patrē ne ulterius ferret Herodē afflictorē suę familiæ, sed potius sibi quoq; caueret, seq; speratæ fortunę seruaret. cōsuluuit deinde ut Malcho Arabiā ditiōe tenēti scriberet, peteretq; ab eō tutelam

tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodē male mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatē generis, & fauorē populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit, deinde uictus importunitate mulieris, interdū noctuq; eandem cantilenā de futurorum spe, deq; Herodis insidijs occinentis, ad Arabē literas dat amico cuidam Dositheo: in quib. scriptū erat, ut equites mitteret, qui cum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hę literę ideo Dositheo potissimū creditę sunt, quod & Hyrcani cliens erat & filię: & exosum ei Herodem non una de causā uidebatur uerisimile: nam Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hęc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens pręsentis regis gratiam, ostendit ei epistolam. qui actis primum gratijs, unum etiam ab eo postulauit ministerium: ut cōplicata epistola, & ob signata Malcho eam redderet, & respōsum ab illo reciperet. multū enim sua referre, si etiā illius mentē intelligat. Quod ubi Dositheus sedulo exsecutus est, Arabs rescripsit paratum se & ipsum & familiam recipere, atq; etiam omnes illius factionis Iudęos: missurumq; instructam manum quę eos tutō deducere ualeat, & uoluntati eius obsecuturum per omnia. Postq; aut etiā hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eū, ecquid haberet cum Malcho foederis. quo inficiante, prolatis in cōsistorio literis, occidi eū imperauit. Atq; hęc ita in ipsius Herodis cōmentarijs scripta habentur: nam ab alijs tradunt aliter, uidelicet non ob hoc crimen, sed quasi regi insidiatū, necatum esse. Scribūt enim sic. In quodam conuiuio dissimulata suspicione quęsiuissē ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepisset. respondissē illū, accepissē quidem, sed nihil pręter officiosam salutationē continentes. Alterū amplius interrogassē, num quod etiā munus accepisset. cumq; respondisset, nihil pręter quatuor iumēta quibus uectaretur: regē traxissē hoc in crimen corruptelę ac proditiōis, moxq; hominē duci iussissē. In fontem autem perissē argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, ut qui ne iuuenis quidē unquā ullam temeritatis aut audacię significationē dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoq; pleraq; omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc uerō iam octuagesimū annū excesserat, sciebatq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisq; qui trans eum amnem in summo honore habuerant, in patriam postliminio redijt, ut sub illius potestate uiueret, quo minus uerisimile est eū molitū facinus à sua natura alienissimū, cōfictaque uident hęc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post uariā fortunā qua tota uita circumactus est. nam uiuente etiā tum matre Alexandra pontifex Iudęorū creatus, per nouē annos eum honorē obtinuit: cui defunctę cū in regnū successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus. receptisq; omnibus honorib. quadraginta annos in eis exegit. deinde iterū ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captius apud Parthos uixit. unde aliquanto post domū reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum cōsecutus est post tantam fortunę uarietatem: & quod omniū est maxime miserabile, ut modō

diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æquanimantissimus & perpetua modestia, imperiūq; maxima ex parte per alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi cōscijs. Antipater certe atq; Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quib. meritis cōtra ius ac fas occisus est. Cæterū Herodes Hyrcano sublato ad Cæsare properans, & nihil boni de se sperans propter amicitia Antonij, suspectā habebat Alexandram, ne usa hac temporis opportunitate ad defectionē concitaret populū, & intestinis seditionibus regnū perturbaret. quare mandata regni cura Pherorē suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, & totam deniq; cognationē in Masada deposuit: iussitq; fratrem, si quid sibi accidisset durius, habenas regni retinere. Mariammen uero uxore, quia propter similitudinem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocavit, cōmissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, uiris & antè semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulieribus regijs adhibitis. Verū his quoq; mandatum dederat, ut si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, cōfestim ambas interficerent, regnumq; pro uiribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

Quomodo Herodes etiam regnum à Cæsare obtinuit. Cap. X

His mandatis properauit Rhodum ut illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantū diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissusq; ad colloquium, tum maxime ostendit animi sui magnitudinē, neq; ad supplicationes (ut in tali fortuna mos est) uersus, neq; preces adhibens quasi rogando ueniā, sed facti sui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitia sibi intercessisse maximā cum Antonio, & totis uiribus se conatū ut penes illum esset rerū imperiū: nō armis quidē coniunctis q̃ tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illū frumento simul atque pecunijs. nec tamen se hac parte sibijpsi satisfecisse. professum em̃ amicū pro bene de se merito non opes solum, sed caput etiā & salutē debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudē suam esse, q̃ ne post Actiacā quidem cladē illū deseruerit, neq; fortuna iam apertē mutata ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at cōsilio à se adiutū hominem, cōmonstrando quo uno modo seruari posset, nec omnino in ordinē redigi, uidelicet si Cleopatram interficeret. hoc enim mature perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atq; ita faciliores à te pacis cōditiones impetrare. ille uerò per incogitantia cōsiliū meū aspernatus est: atq; hoc pacto tibi magis q̃ sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meū quoq; studiū damnas, non negauerim ea quæ feci, neque uereor ingenue fateri quanto illū amore persecutus sim. q̃ si amoto personarū respectu hoc tantū in disquisitionē uocas, qualis sim amicus, & q̃ memor beneficiorū, licet tibi quoq; hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudē suam merebitur. His uerbis cum magnā generositatē præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, uirū liberalem ac magnificū: ut occasione dicēdæ causæ paulatim insinuarēt se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum ut nō minus suam q̃ quondam Antonij amicitia coleret, in summo honore habuit, addēs scripsisse Cæpidium

pidium, quantū apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo ubi præter spem acceptum se uidit Cæsari, & ope eius denuo confirmatū in regno, senatusconsulto quoq; per illū impetrato, deduxit eum in Aegyptū, donatū plurimis muneribus, quibus etiā amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinē. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare ueniā, quod tamen nō potuit, quia Cæsar animaduersurū se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes q cōtrā exspectauerant attonitos reddidit, quasi dei benignitate semper illustrior ē periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendū redeuntē ex Aegypto Cæsare. qui postq̄ uenit, omni regia magnificētia eū accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnē hospitalitatē exhibuit, & rerū ad uictū accōmodarū copiā. quo factū est ut in intimā familiaritatē reciperet; unā obequitare solitus dum traducunt copiæ, tractansq; tum ipsum tum amicos ministerio uirorū c l ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntib. nihil deesse passus est, non uinū, nō aquā, qua miles tum magis etiam delectabat. Ipsum quidē Cæsare talentis d c c c donauit: adeoq; satisfactū est omnibus, ut luculētius etiam q̄ pro eius regni facultatib. tractatos se faterent. quo magis amicitiae promptaq; ad benemerendum uoluntatis fidē fecit, & usus opportunitate tēporis egregiā opinionē magnanimitatis sibi parauit. rursusq; ab Aegypto redeūtes alios Romanorū primates tot officijs prosecutus est, ut nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit. Cap. XI

Ed cum primū in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, insensamq; sibi uxore Mariammen & socrū Alexandram. rata enim, id quod nō immeritō suspicabantur, non securitatis causā se in id castellū conclusas, sed quasi in carcerē, ita ut nec suis nec alienis bonis frui possent, egerrime ferebant. Mariamme quoq; maritū simulare amorem credebat, q̄ ei bonū esset atq; cōmodum. sed nihil molestius ferebat, q̄ q̄ ne illo quidē defuncto spes relinquebat ipsam fore superstitē: nec unquā excidebant mandata olim Iosepho data, ita ut omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemū, non ignara incolumitatē suam sitam in eius manibus. ille uerò principio fidus erat, nō discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blāditijs muliebrib. paulatim mollitus est: postremo effutijt omnia mandata regia, præsertim q̄ nō speraret eū cum eadē potestate reuersurū. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculū, & à mulieribus paratā gratiā, præsentē dignitatē & in posterū facile retēturis. Quòd si Herodē rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eū nisi uxoris arbitratu acturū. sciebat enim q̄ impotēter eam rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamme uero iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex alijs ab Herode nasci pericula: uotaq; faciebat ne ille unquam saluus reuerteret, cogitans uitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte fassa quid se ureret. Ille em̄ cum præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primæ ut par erat uxori lætum de hac re attulit nuncium: eamq; solam præ alijs uxoribus ob amorē ac iucundissimā consuetudinē salutauit & cōplexus est. Mulier uerò narrante eo suos successus,

Ioseph.

M z susq;

susq; deq; ferre uidebatur, nec belle suū affectū occultabat: sed ut erat ingē-
 nuis minimeq; fucatis moribus, ad illius blandas appellatiōes ingemiscebat:
 narrationeq; eius contristari magis q̄ gaudere uidebatur: ut iam Herodes nō
 tam suspitionibus q̄ manifestis signis turbaretur. angebatur enim uidens in-
 expectatam & apertam uxoris auersationem: quam molestiam prae amore
 ferre non ualens, nec in ira nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi
 ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeo animus inter
 amorem & odiū ambigebat, ut cum saepe cuperet punire mulieris superbiam,
 intercedente amore uetaretur. Nihil autem magis timebat quam ne sumpto
 de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctę desiderium.
 Talibus curis æstuantē & sic erga Mariammē affectū ut uidere soror eius &
 mater, opportunissimū tempus se nactas putauerunt: moxq; assiduis calum-
 nijs concitabant hominē accendentes eius odiū ac zelotypiam: quas ille nec
 reiiciebat, nec tamen libebat credere, & scire in dilectā coniugē. peius tamē
 indies erga eam afficiebatur, magisq; ac magis exasperabat, dum nec illa cu-
 ras suas occultat, & ipse amorem uertit in odium. Ac fortasse iam tum scius
 in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset extinctis Antonio
 & Cleopatra Cæsare Aegypto potiri: cui obuiam properans familiam sic ut
 erat reliquit. Discedenti Mariamme cōmendauit Sōhemum, plurimum ei se
 debere propter habitam sui curam profitēs, & cuiusdam Iudææ partis ei do-
 minium impetrauit. Cæterum Herodes in Aegypto cum Cæsare congres-
 sus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficijs or-
 natus est. quadringentorū enim Gallorū Cleopatraz satellitiū ei donauit, &
 regiōis partē reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiā eius regno
 Gadara, Hippon, & Samariā, & in maritimis Gazam, Anthedonē, Ioppen,
 Stratonisq; turrim: quæ illi nō mediocris fuit ad regiū splendorem accessio.
 Deducto deinde usq; Antiochiā Cæsare in regnū reuersus sensit fortunam
 q̄ foris propitiā, tam domi aduersā, maxime quod ad coniugiū attinet, qua
 parte sibi antē uidebatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cōiugis Ma-
 riammes amore q̄ qui ardentissime, ne illis quidē exceptis, de quib. à scripto-
 ribus prodiit. ea fœmina cætera pudica & inuiolata fidei, innatā habebat mu-
 liebrem quandam morositatē, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ,
 ita ut nō habita regiæ potētiae ratione, nō raro contumeliosius eū tractaret,
 quam tamen ille dissimulanter & moderate ferebat, licet solitam aperte & so-
 rori eius & matri exprobrare humilitatē generis. quæ causā fuit implacabilis
 inter eas mulieres odij, atq; etiā calumniarū quoties daretur occasio: eaq;
 suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrū annum post Herodis à
 Cæsare reditū. tandem diu præmeditatū odium in hunc modū erupit. cum
 meridiano tempore quietis causā in cubiculū se rex contulisset, pro cōiugali
 affectu Mariammen accersijt. hæc aut introgressā quidē est, sed unā cubare
 noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem oppro-
 brans. quo indigne ferente, & uix ab inferendis mulieri manibus tēperante,
 postq̄ ex strepitu cōmotiorem eum sensit soror, submittit iam dudū suborna-
 tum pincernā, qui indicaret sollicitatū se à Mariamme, ut ei operam cōmoda-
 ret in propinando regi amatorio poculo: & si amplius sciscitaret qualenā id
 esset

esset, dicere pharmacū penes ipsam esse, à se requisitum tantū ministerium. q̃ si rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctū illo ipso tēporis articulo intromittit ad eū alloquendum. atq; is cōposito uultu ingreditur, & quasi rem ualde seriam afferens, ait se largitiōe à Mariamme sollicitatum, ut amatoriū regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacū quoddā sibi oblatū, cuius ipse uim ignoret: ideoq; id renūciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. Ad hæc uerba Herodes, iam antè satis cōmotus, cū magis etiam exasperatus esset, eunuchū Mariammes fidissimū tormētis examinauit, sciens q̃ sine illo nihil nec magnū nec paruū tentatū sit. qui cruciatus nō ferens ad interrogata quidē nihil respōdit, hoc tantū prodidit, offensam esse mulierē propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemū & sibi antehac & regno fidissimū non fuisse hæc proditurū, nisi aliquid cōmercij secrētioris inter ipsos intercessisset. moxq; Sohemū cōprehensum imperat interfici, uxorē uerò causam suā iubet agere aduocato intimorū amicorum cōsilio, accusationē accuratā exorsus, & confictū ueneficij crimē intentans. erat aut uerbis immodicus, & iratior q̃ decorū iudicij postulat: quo factū est, ut cum eum ita uelle uiderent, omniū qui aderant suffragijs damnata sit, qua sentētia prolata, uisum tñ est tā ipsi q̃ alijs quibusdā præsētibus, nō esse eius suppliciū præcipitandū, sed includendā in aliquē regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnib. dedit operā ut mulier sine mora necaretur: quò tanto facilius regē perpulerunt, q̃ dicerent timendū esse aliquem motū in populo, si sciret uiuam asseruari in carcere. atq; ita Mariamme ducta est ad suppliciū. Id conspicata Alexandra, & intelligēs similē exitū sibi exspectandū ab Herode, omīssa pristina ferocia ualde indecore mutata est. Volens enim ostēdere se nō esse consciā eius criminis, coepit filiæ conuiciū facere omnib. audientibus scelestissimā & ingrātā erga uirū clamitans, dignamq; tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. nō enim pro merito tractatū maritū amatissimū. Hæc illa turpiter fingente, & inuolutura ut uidebatur capillos miseræ, etiā alij merito damnabant ineptam eius simulationē. sed in nemine hoc magis apparuit, q̃ in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neq; uerbo ullam dignata est, neq; uel tantillū intemperijs eius perturbata, excelsō animo im̃pbare se illius turpē dementiā uultu significabat. ipsa intrepida specie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq; suo tēpore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperās & magnanima, sed nō satis modesta, & paulo contentiosior. Cæterum formæ uenustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici nō potest quantū omnes ætatis suæ foeminas superauerit, quæ potissima causa fuit quo minus iūcunde cū rege uitam degeret. Obsequijs enim ob amorem ab eo culta, & nihil molestū expectans, licentiosius æquo se gerebat. moleste etiā ferebat suorum casus, idq; apud ipsum quoq; fatebat. Tandē effecit ut exosa esset regis & matri & sorori, atq; etiā illi ipsi à quo solo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiā flagrare cepit rex, iam antè misere affectus sicut diximus. neq; enim uulgari coniugū more amabat, sed cum penē ad insaniā usq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidē uxoris moribus effici potuit ne in-

dies magis ac magis eam diligeret. Tum uerò maximè sibi uisus est irato deo necasse Mariammen. sæpe inuocabat eius nomē, sæpe etiā indecore lamentabatur. excogitabat aut oblectamenta quæcunq; poterat, apparandis cōuiuijs ac comotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curā reliquit. adeoq; dolori succubuit, ut sæpe ministros iuberet uocare Mariammē, quasi illa adhuc uiueret. Sic affecto superuenit pestilētia, quæ & plebis & purpuratorum maiore partem abstulit, omnibus irato deo hanc immissam interpretantibus propter iniustū reginæ suppliciū. ita aucta regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu uenationis, ubi afflicta se intra paucos dies grauem morbū cōtraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nō nihil, nec remedia quicquam prouiderant, sed cum exacerbare potius malū uiderentur, res minimum à desperationē abfuit. itaque medicī partim propter morbi cōtumaciam, partim quia in tanta difficultate nō erat libera diætæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertū euentum salutem fortunæ cōmittentes. Quo sic apud Samariā, nunc Sebasten, decumbente, Alexandra habitans tum Hierosolymis re cognita conata est urbis arces in suam potestatem redigere, alteram templo contiguam, alterā in ipsa urbe sitam. nam qui has obtinēt, totam gentē habent obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificijs degere, quibus uita citius cōtemnatur q̃ religio. præfectos igitur tentat, ut sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderet, ne fortè illo defuncto occuparent ab alijs. q̃ si contingat eum sanitatē recipere, interim à nemine tutius eas seruari q̃ à domesticis. Hęc sollicitatio nō est æquis auribus accepta, sed cū essent alioquin etiā fidi, tū eo magis manebāt in officio, q̃ & Alexandrā oderāt, nec fas putabāt desperare de salute principis. amici em̃ erāt ueteres, unus etiā nepos regis, Achiabus nomine. quare cōtinuo per nuncios de Alexandra significauerūt. ille sine mora eā iussit interfici: superatoq; tandē morbo affectis & corporis uirib. & animi sic efferatus est, ut quauis ex causā ad sæuiendū esset propensissimus. quamobrē ne ab intimis quidē amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro uidelicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus unus inter primates Idumæorū, penes cuius maiores olim fuerat sacerdotium Coze numinis, quod tū religiose ab ea gēte colebat, priusquā sub Hyrcani principatu Iudæicos ritus acciperet. hunc Herodes q̃ primū regnū adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimoniū Salome sua sorore, cuius maritū Iosephū interfecerat, ut iam dictū est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, ut regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorū sacra & religionē acceperant: misitq; legationē ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruissse. proinde nunc quoq; impetrandā esse regionē ab Antonio. Se enim paratū illi potius obsequi. Hęc aut moliebat non q̃ Cleopatram mallet habere dominā, sed ut accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorum dominationē inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas q̃ pecuniarū copia, quib. parandis ille nunq̃ non intētus ne à turpib. quidē lucris abstinebat, nimirū nihil mediocri uolutans in animo. Sed Cleopatra frustra

tentato

tētato precib. Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominē, nisi intercessissent p eo tam mater q̄ soror: ita tñ eum donauit illarū precibus, ut nunq̄ posthac illi fideret. orto deinde inter cōiuges dissidio, Salome libellū repudij marito mittit, p̄ter legitimū morē patrię. lex em̄ nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus aut̄ ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris uiri p̄missu. Verū illa magis ex ppria licētia quā cōmuni iure fecit diuortiū, & ad fratrem se cōferens ait se p̄tulisse fraternā beneuolentiā coniugali fœderi. cōspirasse em̄ eū ad res nouas molēdas cū Lysimacho, Antipatro & Dositheo: suisq; reb. fidē astruebat p Babæ liberos, q̄s ille iam p xii annos seruasset incolumes. erat aut̄ hoc uerū, & tum p̄ter omnē opinionē a rege auditū uehemēter eius animū perculit. Quod em̄ ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquādo tollere, aduersatos semp suis conatibus, sed procedente tēpore p obliuionē hoc omiserat. causā uero odiorū hęc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerū difficultatibus maior populi pars fessā propēsa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia. sed ob̄sistebāt Babæ liberi pollētes autoritate ac opibus & fidi Antigono, q̄ putarēt eum regē magis esse ē republica. Tandē capta urbe per Herodē, Costobarus destinatus ad obseruandos urbis exitus, ne q̄s aduersæ factionis elaberet, sciens magnā esse Babæ filiorū apud uulgus autoritatē, & cogitās illos mutato rerū statu magnū momentū asserre posse suis conatib. subtractos clām in suis agris habuit. Ac tunc quidē licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquā scire quō illi deuenerint. rege deinde per edicta prēmīū promittēte indici, & modis omnib. eos perquirēte, ne tū quidem fateri uoluit. ueritus em̄ nō impune sibi hoc fore post primā negationē, pergebat eos occultare, iam necessitate etiā nō modo beneuolētia. Hoc post quā sororis indicio rex cōperit, missis quibusdā ad loca latebrarū, & illos interfecit, & quotquot in eodē hærebant crimine: ut nihil iam reliquū esset ex Hyrcani cognatiōe, sed sublatis omnibus quorū excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicqd uellet agere, nemine amplius resistēte. Quo factū est ut magis ac magis discederet a patrijs ritibus, & peregrinis studijs ueterū instituta corrūperet inuiolabilia: quo tēpore p̄ magna facta est bonorū morū in deterius inclinatio, labante disciplina qua antehac populus solebat cōtineri in officio. Ac primū athletica certamina quinto quoq; anno in honorē Cęsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrū utrūq; sumptuoso opere cōspicuū, sed alienū a Iudaicis moribus, apud quos nullus est horū usus, nulla spectaculorū ostētatio. Ille tñ celebritatē hanc nobilissimā esse uoluit, denūciatā circūuicinis atq; etiā lōginquis gētibus: ppositisq; prēmijs magnus undiq; athletarū cæterorumq; certatorū cōcursus factus est, cōfluxerūtq; exercitatissimi quiq; in hoc genere. euocabant em̄ magnis prēmijs nō hi tñ qui gymniciis certaminib. dant operā, sed musici etiā p̄stantes, & quocant thymelici: necnō quadrigarij ac trigarij, & q̄ singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna cōtentione regis, ne quid desideraretur, quod usquā in hoc gñe sit spectabile. Theatrū ipsum p circuitū titulis erat ornatū Cęsaris, & trophęis deuictarū ab illo gētīū, auro atq; argēto collucentibus, quod uerō ad instrumentū & apparatū attinet, nō uestes pre-

tiosissimę, nō gēmę raritate insignes deerāt in his spectaculis: cōquisitis etiā
 feris plurimis, leonibus cæterisq; uel robore spectādis, uel aliquo naturę mi-
 raculo. hę modò inter se modò cū damnatis hominibus cōmittebantur: quę
 peregrinis quidē spectatorib. plurimū admiratiōis simul atq; delectationis
 afferebāt, indigenis uero prorsus ad dissolutionē patrię disciplinę tēdere ui-
 debantur. nihil em̄ magis impiū existimabāt, q̄ ex spectandis hominib. cū be-
 stijs cōparatis uoluptatē crudelē captare homines: absurdū æque peregrinis
 artib. mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestū fuit q̄ trophæa: quę
 cū putarēt armis cōtectas imagines, quarū usus interdict⁹ est nostris legibus,
 indignissime eas ferebāt. à quib. cū eos sic abhorrere Herodes animaduerte-
 ret, p uim nihil agere uoluit, sed blādis allōquijs conabāt hęc sup̄stitionē exi-
 mere. nihil tñ mouebant, sed credētes eū grauiter peccare, uno ore exclamāt:
 etiā si reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra urbē hominū imagi-
 nes: si trophæa uocabāt: hoc em̄ nefas esse. Herodes uero uidēs eos turbatos,
 & sine satisfactiōe nō facile cessuros, accitis ad se p̄cipuis ex illo numero, &
 in theatrū adductis, rogabat eos, ostēsis trophæis, qd̄nā hoc esse putarēt. cūq;
 reclamassent, hominū esse imagines, iubet detrahi ornatū apposititiū, & ostē-
 dit nudos stipites. quo facto in risum uertit indignatio cōcepta ex suspiciōe
 imaginū. atq; ita sedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo ani-
 mo ferebāt omnia. quidā tñ ne sic quidē destiterūt externos mores abomina-
 ri, ueriti ne ex hac mutatiōe sequerēt magnū aliquod reip. incōmodum: pu-
 tauerūtq; sui officij labanti disciplinę publicę uel capitis periculo succurre-
 re, nec pati Herodē quicq̄ cōtra receptos mores inducere, & p̄ rege hostē a-
 gere. ex his x ciues cōiurauerunt contēpto periculo, siccās q; uestib. texerūt:
 & in his unus cæcus, ob indignitatē eorū quę audierat nō tam paratus ad a-
 gendū aliqd, q̄ ad patiendū si qd̄ assertorib. patrij moris accideret, cuius exē-
 plo nō mediocriter cōfirmati sunt cæteri. Hi cōmunicatis consilijs in thea-
 trum uadunt, sperantes nec ipsum regē improuifum impetū suum euasurū,
 aut certē multos ex aulicis eius stipatorib. opprimendos: & uel hoc sibi fore
 mortis solatiū, si illū uiolatę religiōis ergō in populi inuidiam adducerēt. Et
 illi quidē quasi duces se cæteris præbētes hęc facere statuerāt. quidā uerò ex
 his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam
 expiscatus, regi theatrū ingressuro aperit. is nō ignarus quantū odiorum sibi
 quotidie cōcitaret, recipit se in regiā, & nominatim coniuratos accersit: qui
 cōprehensi in ipso facinore, & scientes nullū esse effugiū, decreuerūt pręsen-
 tem necessitatē ferre forti animo. nihil em̄ inficiati interrito uultu ficas pro-
 tulerunt, profitētes se recte ac pie cōiurasse, nō propter priuatos affectus, aut
 sui cōmodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus uiolare ne
 morte quidē sibi intentata sustineat. hęc illi cū magna cōfidentia pro se at-
 tulissent, à regijs abducti p̄ omnes cruciatus necati sunt. nec multo post dela-
 tor eorū inuisus omnibus à quibsdā interfectus frustatim cōcisus est & ob-
 iectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamē hoc factum prodidit,
 donec post lōgas ac molestas Herodis inquisitiōes à conscijs quibsdam mu-
 lierculis per tormenta expressa est confessio. tum uerò autores eius facinoris
 cum totis familijs plectebant, plebē nihilominus interrita, & parata leges de-
 fendere

dere, ni maiore cohiberetur potentia, quod animaduertēs rex omni ope obuiam iuit eorū conatibus, ne fortē hac rerum nouitate ad apertā defectionē adducerētur. cum igit̃ duas arces munitas in urbe haberet, unā in qua ipsius erat regia, alteram uerō iuxta templū Antoniam à se cōmunitam, uisum est tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quē foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere unius diei, ad urbanos etiā tumultus cōpescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrin dictam: ipse Cēsaream appellari maluit. In magno etiam quem uocant campo forte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelā regni per totam regionem opportune dispositis, adempta est uulgo leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui uel præcaueant, uel recens ortos compescant. In primis autē Samariam cincturus moenibus dedit operam ut tam ē milite auxiliari, quā ē finitimis gētibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maxime quia prætextu magnificentiae securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato uetere nouum nomen Sebastes imposuit, agrosq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, ut mox ab initijs essent locupletes: firmissimū deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuioris adiutus, & præter ueterem ambitum tantum spatij cōplexus, ut nulli celebriū urbium cederet. erat enim x x stadiorum circuitus. in eius meditullio sanum sesquistadij amplitudine esse uoluit, modis omnibus ornatissimū, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum: reliquas etiam urbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatē captans ex firmitate loci quo arce uti uoluit, pulchritudine uero loci suæ liberalitatis ac magnificentiae monumentum relicturus ad posteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit. Cap. XII

INodem anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit uindicta irati numinis, siue ita ferebant statæ temporum uicissitudines. Primū siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam mutata uictus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus alijs post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestē exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis ueteribus frugibus, & nullis in earū uicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non uno anno etiam semina ipsa pereunt, terrā non reddeute debitum. quapropter necessitas multa ad præsentem usum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum redditibus, absumpta in ædificationem urbium uetere pecunia: adeoq;

adeoq; omnia uarijs malis uastabantur, ut uix esset cui succurri posset. ad hęc accedebat popolare in regē odium, q̄ ferē soleat calamitatū culpa in eos reijci, penes quos est regimen reipublicæ. Cogitabat tamē aliquā medelā afferre tam difficili tēpori, sed modū uix expediebat, q̄ nec finitimi res ad uictū necessarias uenderent, eadē pressi inopia, nec pecuniarum tantum superesset, quantū posset omnibus sufficere. attamen uidēs opus esse ut omnes ad ferendam opem cōsilia cōferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ q̄ argenteæ, id totū concidit, nec laudatorū artificū parcens operibus, nec uasis ad usum necessarijs. inde confectam pecuniam mittebat in Aegyptū, quā tum Petronius obtinebat pro Cēsare. is licet obrutus multitudine ob talē necessitatē ad se confugientium, tamē quia priuatim amicus erat Herodi, & seruos cupiebat eius subditos, præ alijs eis concessit frumenti exportationē, tam in emendo q̄ in euehendo adiuuans, ita ut maximū momentū ad gentis salutē in eo fuerit. Porro Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solū mutauit auersorū à se animos, uerū etiam eximiā laudem beneficentiæ & prouidentiae retulit. Nam primū his qui sibijps frumentum quærere nō poterant, diuisit omnibus accuratissimē dispēsans. Deinde quia multi erant qui propter senium uel aliam debilitatem cibos parare non ualebant, his quoq; prouidit adhibitis pistoribus, ut in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hiemis asperitatem prouidit, ne qui periclitaretur inopia uestiū absumptis pecoribus, & lanis alijsq; tegmentis deficientibus. Vbi uerò etiam huic necessitati prospectū est, propinquis quoq; Syrorum urbibus solitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanē & ipsi fuit cōmodum, terra mox uberē referente gratiam, ut omnibus alimenta suppeterent. & quamprimū segetes messi maturæ factæ sunt, ad L M hominū quos ipse aluerat dimisit per agros: atq; ita res penē perditas restituit sua diligētia, non mediocriter subleuatis etiā finitimis q̄ eisdē laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quē non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & urbes, & ex plebe qui grauabant numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebāt remediū: ita ut reuocatis ad rationē quæ in exteros tantū insumpserat, reperta sint frumētī cororum x millia. corus autem capit x medimnos Atticos. intra regni uerò sui pomœria Lxxx millia cororum expensa sunt. quæ quidē eius cura & tam opportunē collata gratia tantum apud ludæos ualuit omnium sermone celebrata; ut positis odijs quicquid hactenus uel administrando regno, uel transgrediendis patrijs ritibus peccauerat libenter obliuiscerentur, bene cōpensatum putantes eius liberalitate, qua usi sunt hoc difficillimo tēpore. nec minor uel gratia uel gloria parta est apud exteros, ut per hęc mala nō mediocriter nomen regis illustratū sit, & quantum damni domi acceptū est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes nō qualis antē fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cēsari, quingētos selectos ē suo satellitio, quos Aelius Gallus duxit in expeditionē Arabicā, eorumq; sæpe forti operā usus est. Rebus igit in pristinam felicitatē restitutis, regiam in superiori urbis parte ædificauit, exstructis

ædibus

ædibus amplissimis, exornatisq; auro & marmorib. & subsellis, ut magnum
 uirorū numerum possent capere: domibus etiam pro cuiusq; dignitate ap-
 pellatione indita, ut una diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem de- XII
 inde duxit amore correptus, ne distraheret uagis uoluptatibus. occasio autē
 nouarū nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boe-
 thi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebatq; filiam omniū
 eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cum uulgi sermonibus celebraretur,
 primū fama illius Herodēs permotus est, deinde cōspectæ amore captus no-
 luit uti sua potentia, ne tyrannice uideretur agere, maluitq; in legitimū tho-
 rum puellā introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen cōtem-
 ptu dignus uideretur, quo cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius uisum
 est elegit, ut uidelicet honoris accessione eū ornaret. mox igit Iesu Phabetis
 filio pontificatū abrogat, & successorē ei dat Simonē, atq; ita affinitatē cum
 illo cōtrahit. Peractis deinde nuptijs nouū castellū condit, quo loco Iudæos
 olim profligauit, dum pelleret armis Antigoni. distat autē à Hierosolymis cir-
 citer LX stadiis, natura firmū, & ad excolendū idoneū. collis enim est leniter
 accliuis, attollens se in manufactā altitudinē, habēs mammæ specie circumfe-
 rentiā: estq; distinctus teretibus turribus, ascēsu arduo, qui per CC gradus la-
 pideos scanditur. intus aut diuerforia sunt regia, magnis impēsis structa, tam
 ad firmitatē, quā ad pulchritudinē: & in pede collis habitatiōes spectatu di-
 gnissimæ, tum ppter alia, tum ppter aquæductus egregios, magno sumptu
 e longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ
 urbis magnitudinē, cui collis ille uice arcis imminet. Ita omnib. ordinatis ex-
 sentētia, nullos amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum mo-
 dis subditos in officio cōtinens: timore suppliciorū quæ nemini remittebat,
 & liberalitate qua providebat publicis necessitatibus: cōmuniebatq; se accu-
 ratissimē, quasi incolumitas sua pertineret etiā ad rempublicam. Ciuitatibus
 se comem & humanū præbebat, dynastas per occasionē colebat, ad cōcilian-
 dam sibi eorū gratiā munificentissimus, q̄ innatam haberet magnanimitatē
 regiam. Ita factū est ut cum apud omnes esset graciosus, magnis rerū suarum
 incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio studiumq; demerendi Cæsarem
 cum Romanis potētiōribus causa fuit ut multū à patrijs institutis decederet,
 & leges diuinas uiolaret, dum in honorē eorum urbes condit, & templa ex-
 struit, licet nō in solō Iudaico. hoc enim illi nequaquā laturi erant, q̄ nefas sit
 nostris statuas ac effigies more Græcorū colere. Quapropter extra eorū re-
 gionē tales urbes collocabat, excusans se Iudæis, q̄ non spōte, sed potētiōrū
 iussu hæc faceret: & interim Cæsare Romanosq; tanto magis sibi deuinciēs,
 q̄ in eorū honorē à patrijs consuetudinib. sustineret discedere. Sed p̄cipuus
 scopus erat utilitas propria, & studiū memoriæ propagandæ ad posteros, ita
 ut in cōdendis & exornandis urbibus nullis sumptibus parceret.

Cæsarea conditur. Cap. XIII

Ergo quum animaduertisset in maritimis locum condendæ urbi
 opportunissimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, &
 formam eius magnifice descripsit, & ædificijs marmoreis totam
 exornauit accuratissime, tam regijs palatijs, quā priuatorum ci-
 uium

uium ædibus. & quod fuit omnium operosissimū, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, stationibus instructum & diuersorijis, admirandum structura, eo quòd ppter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conuehēda fuerit. Sita est hæc urbs in Phoenice, quā in Aegyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, litorales urbeculas, non satis portuosas quòd Africo sint oppositæ. hic enim pro cellosis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam stationē quietam esse patitur, ita ut plerunque naues mercibus onustæ in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incōmoditatem correcturus circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendæ sufficere: & in uiginti ulnarum profundū prægrandiā saxa demisit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis uerò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædā etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachiū ducentos pedes longū efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frangendis fluctibus, inde procymation græce dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarum maximæ & pulcherrimæ nomē Druſus à Druso Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri forniceſ, nautarum diuersoria. Exscensus deinde lato ambitu totū portum cingebat, locus ad inambulandū animi cauſa iucundissimus. Os autem portus patet uersus septentrionem uentorum serenissimū. crepido uerò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistentis ad firmiter resistendū fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portū ædes continuata serie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in medio tumulo, in quo templū Cæsaris à longe conspicuū adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, unde nomen Cæsareæ, urbi tam materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis nō minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitijs in mare exeunt, una transuersa dirimente, ut imbrium & purgamentorum proluues facilius in mare deferatur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam urbem subluere. Exstruxit etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimū, unde late prospectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorū spatio sunt absoluta, rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera urbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrū & Aristobulum, ut salutarerent Cæsarem: eratq; eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimū, licebat tamē etiam Cæsaris uti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, ut arbitrato suo è filijs quemcunq; uellet hæredem regni designaret, aucto prius noua accessione Trachonitidis, Batanæ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidā conduxerat ditionē Lyſaniæ, nec cōtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoq; captans compendiū. incolæ em̄ locorū eorū libenter raptō uiuunt, afflueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò nō uetabat, ut lucrorū etiā esset particeps. ab his male uexati propinquorū agrorū coloni, Varū prouinciæ præsidē querelis obtundebāt, postulātes ut Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari.

Ille

Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionē eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore ut eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ uicinis ullas exhiberent molestias. alioquin difficile erat eos cōpescere iam assuetos his artibus uictum quærere: ut qui nec oppida haberent, nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarū refugia habebant autē paratam aquæ & cibariorū copiam, ut externa ui petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi unum post aliū hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quā credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus cōstat petra aspera, & nō facile meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ nō per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propin quos populari nō datur, ipsi inter se exercēt latrocinia, nihil sibi non permit tentes. Eam regionem postquā Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatē peperit. Zenodorus autē partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamē efficere potuit.

Interea in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas provin XIII cias pro Cæsare. cum quod esset amicissimus, Herodes apud Mitylenen cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterū Gadarenses quidā Agrippā ad eunt, Herodē accusaturi, quos ille ne auditos quidē ad regē uinctos remisit. Arabes etiam iam dudū infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, ut tum uidebāt satis probabili. Zenodorus enim desperatis reb. suis Auranitidē ditionis suæ partē illis elocauerat L talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris cōplectebatur, non patiebant auferri, modo excursionibus ac ui eam sibi uindicantes, modo contendētes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiā ad se egenos milites, qui miserorū more meliora sperant ex rerū nouitatibus. Hæc cum maturē Herodes cognouisset, maluit tamē bonis rationibus occurrere quā hostiliter, ne daret occasionē nouis motibus. Decimo septimo demū eius regni anno Cæsar uenit in Syriam: moxquē Gadarensum plurimi cœperunt clamare in Herodē, grauē eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimū Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurādo pollicitus erat, nō prius se destitūrū quā quouis modo efficeret, ut illi à dominatione regia liberati attribuerent ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabant, idquē aliquanto audacius, quia ne illos quidē pœnas dedisse uidebant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim si quis alius erga suos inexorabilis, ab alienis uero acceptas iniurias libēter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de ui & rapinis eius, uiolatisquē ac dirutis tēplis quæ rerentur, Herodes quidē nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar uero comiter illū tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantē multitudinē. & prima quidē die qua congressi sunt, facta est horū mentio, deinde uero interruptū est hoc negotiū. Gadarenses enim uidentes quorsum Cæsar & amici eius tenderēt, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerūt, alij præcipitauerūt tormentorū metu: quidam etiam in flumē se iaciētes necauerūt: atquē ita eū seipso prædamnare uiderentur, sine mora Cæsar Herodē absoluit. accessit huic & alia nō mediocris

felicitas. Zenodorus enim precordijs ruptis sanguine multo p secessum pro-
 fluente apud Antiochiā Syriæ periit. Cæsar uero & huius portionem, sanè non
 contemnendā, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonē, com-
 plectitur Vlatham, Paneadē, & agros finitimos. adiunxit eum deinde recto-
 ribus Syriæ, mandauitq; ut omnia ex eius sentētia fierent. Deniq; eò tum feli-
 citatis prouectus est Herodes, ut cū in toto q̄ late patet Romano imperio
 duo essent omniū potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippā nemi-
 ni maiorem q̄ illi honorē haberet, Agrippa item post Cæsarem nemini. qua
 mutua beneuolētia fretus Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo
 regno decisis centum talentorū redditibus, ut etiam si quid fatale sibi accide-
 ret, in tuto essent res illius, neq; subijceretur Herodis filiorū imperio. Dedu-
 cto inde ad mare Cæsare in regnū reuersus, in terra Zenodori elegantissimū
 ei templū construxit ē marmore candido, prope Paniū quod uocant. id spe-
 lunca est in monte amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ de-
 uexitas, plena aquis stagnantibus. ei mons ualde magnus imminet. sub spe-
 lunca aut scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum aliquin etiam cele-
 brem ornauit templo exstructo in honorē Cæsaris. Tunc etiam tertiam tri-
 butorū partem remisit regni sui subditis, prætextu quidē ut post sterilitatem
 se reficerent, re aut uera ut placaret eorū animos, offensos talibus regis ope-
 ribus, quæ uidebant planē ad religiōis & bonorū morum perniciē tendere,
 ut omniū iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remediū attulit, occa-
 siones turbelarū auferens, & iubens sua quemq; agere negotia, uetitis per ur-
 bem conuenticulis & frequentioribus conuiujs, appositisq; etiam specula-
 toribus, & grauissimis poenis qui contrafacerent propositis. nam multi clam
 & propalām abducebantur in castellū Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium:
 & dispositi erant tam in urbe q̄ per itinera qui obseruarent conuenientes cu
 iuscūq; rei gratia. adeo enim hanc curā non negligebat, ut sæpe ipse plebeio
 cultu noctu misceret se uulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: &
 quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer ani-
 maduertebat: reliquā uerò multitudinē sacramēto obstringebat, iusiurandū
 exigens q̄ non discessuri essent à fide & officio. atq; ita maior pars metu ce-
 debat & obsecundabat: q̄ uerò liberius stomachabant & cogi se indignaban-
 tur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiā iusiuran-
 dum à Pollionis Pharisei Sameæq; sectatoribus plerisq;: quod cū non impe-
 trasset, non tñ in eos ut in ceteros tales sequit, Pollionis reuerētia. remisit etiā
 hanc necessitatē his qui Essæi apud nos uocant, genus hominū Pythagoreis
 Græcorū non absimile, de quib. alibi narraui prolixius. nunc prætereundū
 nō uidet, nec alienū à proposita historia, cur religiosam de his opinionē rex
 habuerit. Erat quidā Essenus Manahemus nomine, cum aliās uitæ honestæ
 & probatę hominū testimonio, tum uero diuinitus etiā concessum habēs do-
 num fatidici spiritus. hic cōspicatus Herodē etiā tum cū cæteris pueris ludū
 literariū frequentantē, regē Iudæorū salutauit. ille putans se aut rideri, aut nō
 satis notū esse homini, correxit eius uerba, unū de plebe se profitēs. Tum Ma-
 nahemus subridēs, & blando plausu posteriora eius permulcēs uerius q̄ fe-
 riens, Imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic em̄ deus uult: & me-
 mor

mor esto Manahemi uerberū, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, q̃ de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturū, futuri præscius. eris enim tam diuini q̃ humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen deū latebis, qui te extremo uitæ tēporē graui castigatione reprehensus est. Hæc uerba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnū & tantam felicitatem elatus, cum maxime uigeret Manahemū accersitū rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante regem decem annos duraturū sit, & uiginti, inquit, & triginta: atq; ita indeterminatū fatalem finem reliquit. Herodes uero uel hoc contentus Manahemū data dextera dimisit. & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere uidentur, uisum est tamen lectori indicare, q̃ multi sint in eo genere quibus ob morū probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes nouū templū Hierosolymis ædificat. Cap. XIII.

DEcimo octauo autē sui regni anno Herodes post tot præclara fac- XIIII
nora, post absoluta tot admiranda opera, eximiū aliud concepit ani-
mo, dei templū denuo construere, ampliore ambitu & huic conue-
niente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omniū celeberrimū etiā ad
posteritatis sempiternā memoriam. Cæterū ueritus ne populū difficultate de-
territum minus ad hoc obsequentē haberet, aduocata concione sic eum allo-
cutus est: Non habeo necesse, uiri tribules, ut uel gesta uel opera mea cōme-
morem, quæ ex quo regnare coepi, plus uobis utilitatis & securitatis q̃ mihi
ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi q̃ in maximis uestris difficul-
tatibus nulla priuati cōmodi ratione uobis prospexi: & quæ hactenus opera
deo iuuante absolui, uobis potissimū seruiunt, per quæ factū est ut res Iudai-
cæ nunc magis q̃ unquam antea floreant. quare ut dicere coepi, nō opus est
singulatim percensere uel urbes uel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam,
tum alias huic cōtributas regiones excoluimus: sed illud potius uobis nunc
proponam, quod maxime uel ad religionis cultū, uel ad regionis ornatū atti-
net. Templo huic quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres
nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem LX cubita. tanto enim
celsius erat uetus illud Solomonis ædificiū. nec hoc culpa maiorū nostrorū
accidit, per quos nō stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc
mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hytaspis filius: sub quorum im-
perio quia illi tum uixerunt, sicut postea Macedonū, non potuerunt assequi
primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam deo uolente ego rerū po-
tior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximū
est, Romanorū orbis dominorum amicitia, dabo operam, ut quod maiores
sub alieno nutu uiuentes nō satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest
ad honorem dei, memor acceptorū beneficiorum, grate ac pie persoluam.
Hæc tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem
polliceri uideretur: & angebantur magna solitudine, ne fortē demōlitus
uetus ædificiū, nouum non posset absoluere. quare periculosum uidebatur
consiliū, & conatus perdifficilis. Quod ubi animaduertit rex, iussit eos bono

animo esse. mansurum enim uetus templum integrum, nec demoliendū tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neq; eos fefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu uestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hosq; omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde ueteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum exstruebat. Longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & uiginti amplius. qui uiginti cubiti aliquanto post sidentib. fundamentis decesserunt, eosq; denuo addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine uigintiquinq; cubitorum in longum, octo in altum, latitudine uerò cubitorum duodecim. habebatq; basilicæ similitudinem, hinc & inde humilior, media sui parte excelsum, à multis stadijs conspicuū, maxime ex aduerso habitantib. aut aduētantibus. Ianua uerò penè ipsi tēplo par, & superliminare aulæis uariiegatis ornabat, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus uitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cinxit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ responderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine uincerent. harū duæ ualidis muris fulciebantur, opere uel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus, à uertice sensim uersus oriētale urbis latus resupinus. huius uerticem primus Solomon rex noster instinctu dei muro circumdedit. Radices quoq; eius alio muro cinxit, cui uersus austrum subiecta est uallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se uinctis, completens interius spacium, & in profundum descendens, ut miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro uincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est uertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, ut complanatis omnib. fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorū circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius deinde ipsum uerticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus q̄ longum est duplicem habet porticum, spectantem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & benemunita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotum simul & principatum tenuerunt, & turrim id uocauerunt, repositorium stolæ pontificiæ, quæ nō promebatur, nisi pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, usq; Tiberij Cæsaris tēpora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, ut iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius custodes usque Agrippæ regis obitum, post quem Cassius Longinus præses

ses Syriae, & Cuspius Fadius Iudaeae procurator, iusserunt eos denuo stolam in Antoniam deponere; dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Caesarem, deprecaturi talem necessitatem: ubi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolae custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo pontificis & praefectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & praesidij Romani praefectum, & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportata in eundem locum, & in conspectu arcis praefecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties uariatum morem admonere uisum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij uocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab una transitus erat in regiam per uallem in medio interiectam: duae ferebant in suburbia, postrema in urbem, gradibus multis usque; imam uallē dispositis, & inde alijs sursum per accliuē tendentibus. Vrbs enim sita erat e regione templi, theatri specie, toto australi tractu in profundam uallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab utroque angulo aequae distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab orientali ualle ad occidentalem pertinentem. Nec enim ulterius poterat. Ibi spectaculum erat, si ullum aliud sub sole, memorabile. Nam quum uallis in immensum dehisceret, ita ut caligaret despicientium oculi, desuper exstructa erat praeterea porticus: cuius tecto conscenso si quis utramque altitudinem coniunctam contempleretur, absque uertigine id non poterat, uisu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eius porticibus stabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnae, quantam possent tres homines confertis inter se complecti brachijs: longitudo uigintiseptem pedum, subiecta spira duplici. Numerus uniuersarum fuit centum sexagintaduo, capitellis sculptis opere Corinthio pulchris usque; ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternae porticus, ita ut in uno quoque latere duae pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadij longitudine, claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo uero duplicata, tanto superabat utranque. Earum lacunaria lignea, sculpturata figuris uarijs. Mediae uero conuexitas altitudo surgebat, excitato super epistylia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio commissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habebat primus ambitus. Interius uero non longo interstitio secundus, paucis gradibus scanis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quae uetaret transgredi alienigenam, sub interminatione poenae capitis. hoc interius septum tam austrino quam septentrionali latere patebat ternis ianuis aequidistantibus, ab oriente uero una magna, per quam intrarent casti una cum uxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium uero spatium intimum, solis sacerdotibus accessibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hostias immolare deo

soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non aditus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum porticum: absolutoque octo annis reliquo edificio, tandem templum ipsum eorundem sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum uictimarum, quantum uix comprehendi possit numero, fallente ueram aestimatione earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutae templi fabricae etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, ut hoc pacto conduplicaretur laetitia publica. Caeterum rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum usum ut occulte illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra regem uellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluuisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interromperet aedificatio: eaque fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est ueri absimile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato haec tenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

LIBER XVI.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumnijs appetuntur. Caput I

INTER caeteras reipublicae curas ad se pertinere existimans rex etiam priuatas iniurias tam in urbe quam in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quam ipse sancijt, ut perfossores parietum liceret uendere in seruitutem extra regni terminos: quod uidebatur non tam ad poenam maleficorum tendere, quam ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud externos, & diuersam uiuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis laedebat, quam ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: uidelicet furem quadruplum reddere: quod si non sit soluendo, uendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed uindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic uulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam poenam statuere, & tyrannicum quiddam magis quam regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturque hoc nomine rex omnium criminationibus inuidiosissimis

diouissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutatum Cæsarem, & ad inuifendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissime tractato filios redu-
cendos domū reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui post-
quam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studijs multitudi-
nis, quòd essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi, & mo-
dis omnibus regium quiddam præ se ferrent ipsa specie. Mouerūt hæc ad in-
uidiam Salomen sororem regis, cæterosq; quorū calumnijs Mariamne op-
pressa fuerat, metuētes suę potentię, quum uiderent non de fore ultores ma-
terni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoq; calumnijs appetūt,
dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria suppli-
cij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Vi-
debant enim calūniatores esse causam odij, & hac una uia expugnare se posse
& abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum regem perferebant,
contenti in uulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis
facile diuinabant exoriturum tantum odium, ut ne naturalibus quidem uin-
ceretur affectibus.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges. Cap. II

Ed tum nondū frigescente paternā pietate rex nihil mali suspicans
in eo quo par erat honore illos habuit, & quòd iam essent adulti,
uxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexan-
dro Archelai Cappadocū regis filiam Glaphyram. Post hæc audito quòd ^{II}
Marcus Agrippa ex Italia redisset in Asiā, profectus illò inuitauit eum in re-
gnum suum, ut uenire dignaretur ad amicum & hospitem: quo impetrato,
nihil prætermisit quod illi uoluptatem afferre posse crederet, excipiens eum
in recens conditis urbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deli-
ciarum & magnificentię tam ipsi quā amicis exhibens, apud Sebasten &
Cæsariensem portum, & in exstructis à se arcibus, Alexādrō, Herodio, Hyr-
cania. In urbem quoq; Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus po-
pulariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. A-
grippa autem deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quam-
uis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempe-
statum metu maturius abnauigauit in Ioniam, unā cum amicis maximis ho-
noratus muneribus.

Herodes ad Agrippam nauigat. Cap. III

Ex autem exacta domi hyeme, instāte uere rursum ad illum pro-
perauit, audito quòd cum exercitu Bosphorum peteret: factaq;
præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbū petit, ratus se
ibi eum inuenturum. Sed repulsus aduersis Boreę flatibus, ali-
quot diebus apud Chium hæsit: ubi & priuatim multos salutatum uenientes
regijs honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum urbis diru-
tam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari nō
posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum
contulit in eius fabricam, quantum abunde ad absoluendam sufficeret, horta-
tus ut quā primū ueterem ornatum urbi redderent. Mutato deinde uento

N 4 primum

primum Mitylenen, deinde Byzantiū allatus, ut audiuit Agrippam iam ultra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam urbem eum offendit, ex insperato uisus cum classe appellere: fuitq; gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem cōplexi sunt: quod euidentius esset argumentū fidei & amicitie, regem intermissis proprijs negotijs præsto factū Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrē indiuisus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorū particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiā, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotijs, quorū causa illuc Agrippa uenerat, placuit nō reuerti nauigio: sed per Paphlagoniā, Cappadociam ac maiore Phrygiam terrestri itinere perueniunt Ephesum: & inde rursus Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferē per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorū subueniens necessitatibus. Solitus est enim non solum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: uerū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius uoti compos factus est. Cumq; etiam ipse magnanimus esset, ac facilis ad concedendū ea quæ neminem læderent, non leue erat momentū & in rege, incitante uel spōte currētem ad beneficiā. Primū enim iratum Iliensibus recōciliauit, & pro Chijs debitā Cæsaris procuratoribus pecuniā persoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacūq; in re singulis opus esset, affuit.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa. Cap. IIII

Postquam autem uentum est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis urbes incolentium: qui nacti opportunitatem questi sunt de indigenarum iniurijs, quod nec legibus suis eos uiuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere uetarent, adigerentq; se ad expeditiones & munia publica conuertendāque in eos sumptus sacram pecuniam, contra concessa per Romanos priuilegia. Has querelas ut Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis uno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorū honoratioribus, & regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis uerba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præstantissime, confugiendi ad potestatum maiorum opem incumbit necessitas: nobis uerò etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, q̃ quod iam antè uestra beneficentia concessum est: quodq; hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos uestro subiēcti sunt imperio. Atqui si magnum est uestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo iudicatis. sin paruum, turpe fuerit, ne parua quidem uos posse concedere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad uos quoq; pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non uentur, & gratiam irritam reddere. Quod si ipsos aliquis interroget, malint ne uita

uita carere, an patrijs institutis, pompis, sacrificijs, festiuitatibus, quibus honores deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quam diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionib. uindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius qua per uos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuiq; licet suo more uiuere, & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc alijs inferre conantur: quasi uero non perinde sit, uel tuam uel alienam pietatē impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Est ne ulla gens aut ciuitas aut populus, qui nō summam suæ felicitatis in uestro principatu & Romana potentia collocet? est ne qui uestram gratiam uelit esse irritam? Nemo sanè, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id uel priuatim uel publice non referat. Atqui isti dum uestra nobis beneficia conātur auferre, ne sibi quidem ipsis ullum ius saluū relinquunt, corū quæ uestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimbilia. Quale enim uel illud est, quod quum multæ aliæ gentes regib. pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam uitam exigūt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim cōmuni cum reliquis uestris subditis felicitate fruētes, nihil nobis eximium poscimus, nisi ut liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam cōducibile. Nam deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam merito offendi debeat? imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neq; enim celamus præcepta uitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoq; die ab omnibus alijs negotijs uacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri cum per se quoq; in disquisitionem uocati nihil habeant reprehensibile, nunc uetustate etiam, contra quàm multi opinantur, consecrati sunt: ut non possit non esse religio, tot seculis sancita deferere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per nim inferunt, deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunibus tributa imponētes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantum in religionis nostræ contumeliā, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atq; illicitis odijs prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obstitit odijs. Has iniurias, Agrippa præstātissime, rogamus ut à nobis proehibas, utq; in posterum quoq; detur nostris uiuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed cōcessum etiā uestra clemētia: & exstant de hac re multa senatuscōsulta in Capitolio æreis tabulis cōsecrata, quæ hodieq; leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atq; beneuolentiam, & alioqui sacrosancta etiam si nullum nostrum præcessisset meritū: quando quidē non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeo nihil de pristinis beneficijs detrahitis, ut ea potius indies præter omnē spem reddatis cumuliora: quæ quidem omnia per censere præsentis tēporis angustia non patitur. Sed ne uane iactare uideamur nostra officia, omīssis præteritis satis testari potest uel rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ

lentiæ aut officij genus familiæ uestræ nō exhibuit? ubi fides eius desiderata est? quid non in honorem uestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Aegypto gessit cum M. M. militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, ut tam terrestribus quàm naualib. prælijs nulli uirtute cederet. nec libet cōmemorare quantum tunc rebus eius momentū attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentū sufficere ad declarandū non immeritō nos dignatos tanta gratia, & à te cōfirmationē eius petere: à quo uel nouam sperare debuimus, uidentes tantam tibi cum rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidē & à Iudæam habitantibus renunciātū est nobis, quantum uictimarum obtuleris deo, quibus ue uotis illum honoraueris: utq; populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officijs delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiae Iudæorū gentis & tanti Romanorū principis, confirmatæ corā ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius regis præsentia, nihil aliud q̃ ut quæ ipsi concessistis Iudæorū generi, aliorum fraude intercipi nō patiamini. His Nicolai uerbis nemo Græcorum se opposuit quia nō de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solū facto prætexbant, q̃ onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquā iniuria patrijs legibus uiuere. Quamobrē Agrippa intellecto q̃ uim paterentur, sic respondit: se non solū propter Herodem amicū illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare uideantur: quare etiamsi plura petijssent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Rom. cōmodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, ut quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Rom. beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patriā uiuentibus. Hæc locutus dimisit cōuentū. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus uale dicto à Lesbo digressi sunt.

Herodes in Iudæam reuertitur. Cap. V

Ex igitur paucis post diebus secunda nauigatiōe usus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petijt: ibi aduocata in concionem tam urbana multitudo, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè adorant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quo magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi uero simul oratione simul munificentia regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta regi comprecati.

Domesticum

Domesticum dissidium inter Herodem & filios. Cap. VI

Interim domesticū dissidium indies augebat, Salome tanq̃ hæred-
 tario odio adolescētes prosequēte, atq; ex præterito facinore q̃ ma-
 trem eorū oppresserat, audaciā assumēte, & hoc agēte ne qs super-
 esset q̃ posset ulcisci mortē immeritæ. Nec deerat occasio, q̃ adolescētes non
 optime erga patrē affecti uiderent, partim memoria materni interitus, par-
 tim dominādi cupidine. Rursum igit̃ uetera mala renouabant, his in Salomē
 ac Pherorā conuitia iactātibus, illis uicissim odia & insidias cōtra adolescen-
 tes exercētibus: & cū esset odiū mutuū, nō erat tamē simile: dum hi uel ppter
 genus & mores ingenuos, uel propter ætatis imperitiā procaci lingua iram
 nō dissimulant: illi cōtrā maleuole ac astute calumnijs uiam præstruūt, pro-
 uocantes adolescentū ferociam, quam mox erant apud patrem eorū in suspi-
 cionem uocaturi: uoluntatem uindicandi maternam necem uel propria ma-
 nu non deesse illis hoc argumēto colligētes, q̃ nec puderet eos talis matris,
 & iniuste interfectā contenderent. Iamq; fabula erant totius ciuitatis, cūctis
 simplicitatē adolescentū miserantibus, nec cessante Salome occasiōes uerifi-
 milis criminatiōis ex ipsis sumere: qui impatiēter ferētes matris mortē, & iu-
 ueniliter cōtentiosi, nō illius modō uicē, sed suam quoq; fortē miserabant,
 q̃ necesse haberēt cum infelicis parētis intersectorib. uitā degere, & se quo-
 dammodo cōtaminare illorū contubernio. atq; huic dissidio magnū incre-
 mentū absētia regis addidit. Qui postq̃ reuersus est, & concionē illā apud
 populū habuit, mox tū à Pherora tum à Salome est monitus, imminere ma-
 gnum periculū ab adolescentibus, palām iactantibus nō impune laturis qui
 matrē interfecissent. his affinxerūt, Archelaū Cappadocem eis spem facere,
 q̃ ope illius peruenturi sint ad Cæsarē, & patrē accusaturi. quibus auditis He-
 rodes turbatus est, tanto magis q̃ eadē & ab alijs renunciabant: & per hęc an-
 teactorū admonebat, q̃ propter domesticorū dissidia nec amicis nec dile-
 ctissima cōiuge diu frui potuerit: futuraq; ex præteritis colligēs, & maiorem
 aliquā calamitatē secuturā timēs, planē cōfusus erat animo. Reuera em̃ quēad-
 modū foris supra spem fortuna utebat̃ propitia, sic domi præter opinionem
 omnia male cedebāt: ut meritō ambigendū sit, possit ne pensari tanta felici-
 tate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex equo utraq; et
 intra priuatā fortunā cōsistere. Dū talib. curis intra se fluctuat, uisum est aliū
 filiū q̃ etiamnū priuatus erat accersere, cōprimēdisq; adolescentū ferocibus
 animis illū opponere, & honorib. euehere: is dicebat Antipater: nō q̃ uellet,
 sicut postea uictus affectu nimio fecit, omnia in illū cōferre, sed ratus se filios
 Mariāmes hoc pacto castigatiores redditurū, & minuendā eorū arrogantia,
 si uiderēt nō esse necesse ut sibi solis seruet̃ tanti regni successio. quapropter
 hunc quasi succedaneū in domū induxit, putans se iam pspexisse adolescen-
 tibus, ut posito fastu tractabiliōres se patri præbeant. sed longe aliter euenit.
 nam & illi factū hoc iniuriā suam interpretabant: & Antipater tali erat inge-
 nio, ut præter spem nactus ampliorē libertatē, in hoc omni ope incūberet, ne
 fratribus primo loco apud patrē cederet, & alienatū iam ab illis p calumnias,
 & propēsum ad hoc, ut (quod iste uehemēter cupiebat) infensior etiā indies
 fieret. Quamobrē nihil aliud cogitabat, hoc tantū cauens, ne ipse uideretur
 fratrum

fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neque suspecti essent regi, & fidem etiam propter amicitiam uerbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiae captabant: cumque per multas easque inter se fidas personas haec ageretur fabula, adulescentes magis etiam quam ante occasionem illis praebant. nam & lacrymae saepe eis prorumpabant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremque iam aperte ut parum aequum amicis incusabant. quae omnia malitiose ab Antipatri coniuratis obseruabantur, moxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum dissidium. Rex enim aegre haec ferens, & uolens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo uictus, matrem eius in regiam induxit. Caesari etiam saepe pro eo scribentes, priuatim hunc diligentius commendabat: & cum nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam duendum, & recipiendum in Caesaris amicitiam: ut iam uiderent omnia per hunc agi, protrusis a principatu adulescentibus.

Antipatro Romae degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Caesarem accusat. Cap. VII

A peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustis enim factus est Romae, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum moleste ferebat, quod non poterat fratres continuis uexare calumnijs, & uerebatur ne patris animus mutatus, aequior se praerberet erga Mariammes filios. Haec assidue cogitans non desistebat a proposito: & absens quoque per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius sollicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus uiam sibi praemuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, ut inimicus esset adulescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Caesarem, ne propter indignationem uideretur parum pius erga filios. quo postquam peruenit, non inuentum ibi Caesarem Aquileiam usque persecutus est: & cum uenisset in colloquium, rogassetque ut de infortunio suo uellet cognoscere, adductos coram filios accusauit insolentiae tentati, ueneficij, conquerens eorum processisse illorum odia, ut per immane facinus paterno regno potiri cuperet: cum sibi per Caesarem libera potestas permessa sit relinquendi eum successoris qui in pietate erga patrem sit constantior. illos uero etiam si principatus non accedat, contentos esse patris exitio, idque etiam cum suae uitae periculo quaerere: tam immane ac sceleratum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Caesari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quae uel iniuria? aut quomodo eos aequum putare, ut quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quaesisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuicumque per pietatem hunc honorem promerito, ut ad hoc praemium spectantibus maior fiat de pietatis officijs contentio: maxime cum saluo naturae iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid, neminem enim posse affectare

affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitū, quandoquidē ui-
uo non detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorū quæ regijs
liberis ab amantissimo patre prestari cōueniat, non ornamenta, nō ministe-
riū, nō delicias, cōiugia quos procurasse illustrissima, alteri suæ sororis,
alteri Alexandro Archelai regis filia collocata. Et quod maximū sit, ne post
talē quidē causā patria se potestate in eos usum, sed ad cōmunom benefacto-
rem Cæsarem adduxisse, & decedentē ex iure uel patris uiolati, uel regis p in-
sidias appetiti, ex æquo se cum eis apud talem arbitrum disceptare, rogare ta-
men ne impune sit illis tantū facinus, ne uel ipse cogat in perpetuo metu uitā
degere: quando ne illis quidē expediat post tam nefarios, conatus solē inspi-
cere, & impunitatem auferre post procūcata pietatis ac humanitatis iura om-
nia. Hæc crimina postquam Herodes magna uehemētia filijs obiecit coram
Cæsare, adolescentes qui ne loquente quidē illo continere lacrymas poterāt,
tum uerō perorata causā toti in fletus effusi sunt, nullius quidē tantē impieta-
tis sibi conscij, grauem tamen accusatorē patrem sustinentes: q̄ neq; decorū
esset contra eum libere dicere, neq; tutum causam suam deferere. Quamob-
rem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus, miserationē sibi quæretes, &
hoc ipso solliciti, ne uiderentur perturbante conscientia, defensionē sui expe-
dire non possent, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur:
quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit. adeoq; omnium quotquot
aderant mouebant misericordiam, ut ne pater quidem accusator immotus
hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defensio, & cum parente reconciliatio. Cap. VIII

In iuuenes ubi obseruauerunt & illū iam flecti & Cæsarem, cæ-
terosq; partim condolentes sibi, partim etiam nō temperantes à
lacrymis, alter illorū Alexander uersa ad ipsum patrē oratione,
sic aggressus est obiecta diluere. Pater, q̄ beneuolus sis erga nos
animo, satis declarat hoc ipsum iudiciū. Si em̄ aliquid triste de nobis statuif-
ses, nunquam ad omniū seruatorē nos adduxisses: poteras enim uel p regia,
uel p patria potestate in fontes animaduertere. cæterū adducere nos Romā,
& hunc testem ac arbitrū facere, seruare uolentis argumentū est nemo enim
ad sana ac tēpla adducit quem uelit perdere, quod sanē causam nostrā aggra-
uat, qui quidem ipsi nos indignos uita censemus, si sustinenda sit læsæ erga
talem parentē pietatis opinio, quanto enim satius mori innoxios, q̄ tanti sce-
leris suspectos uiuere? Quare si ueritati satis patrocinari poterimus, felices
nos uel tuo iudicio, uel euaso discrimine. Quod si uincit calumnia, superua-
caneum fuerit nos solem hunc cernere, quid enim hoc non amota suspiciōe
profuerit? Videtur quidē in nostram atātē affectati regni crimen cōpetere,
& probabilius hoc facit infelicitatis calamitas. Sed uide obsecro, an non
idem erimē in quemuis nostri similē torqueri possit. Nihil em̄ prohibet qui-
cunq; rex habeat liberos defunctæ matri superstites, eos in suspiciōe uoca-
re, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine,
aḡ proferat qui potest argumentū tentati facinoris, quod aliquā fidē calum-
nia ualeat asruere. Potest ne quisquā indicare uenenū paratū, aut coniura-
tionē cum aequalibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas cōtra te lite

Ioseph.

O ras

ras? cum tamen horū singula interdū de nihilo fingat calūnia. Grāuis em̄ res est dissidēs inter se regia: & spes principatus, quē tu ais pietatis præmiū, sæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certē nullius facinoris conuinci possumus. calūnias aut̄ refellere apud obturatas aures quī possumus? Sed liberius quasdā uoces iecimus. At nō in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutunt. Matrē aliquis nostrū defleuit. at nō quia mortua sit, sed quia etiā post mortē, à quib. minime debuit, male audiat. Principatū affectamus quē pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, sicut re uera cōtigerunt, an nō conatus noster est superuacuu? Sin minus, certē sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terrę laturę sint, nec maria? Quid subditorū pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere partō regno potiri, & sanctissimū à te instauratū templū ingredi? Quid, si cæteros cōtemneremus, posset ne quiscūq; interfectō tuus pœnā euadere incolumi Cæsare? Nō tam impios genuisti neq; tam stultos, sed infortunatiores fore quā tuis etiā rebus est cōducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicq; deprehēdisti, qd tibi potest tantæ impietatis fidē facere? Quia mater periit. Sed illius fatū cautiores nos potius q̄ irritatiores debuit reddere. Potueram⁹ plura pro nobis afferre, sed qd opus est excusare quę nunq̄ facta sunt? Quare ab omniū dño Cæsare, & nūc nostro arbitro, hoc tm̄ petimus, ut si re uera de nobis suspiciōes potes ponere mi pater, uiuamus quantūuis infelices. qd em̄ miserius q̄ temere in simulari criminis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostramet sentētia damnemur. nec em̄ usq; adeo chara nobis est uita, ut eam cum autoris molestia retinere uelimus. His uerbis & Cēsar ne antē quidē ad credendū calūnię facilis, magis etiā flexus est, q̄ intentis in Herodē oculis ipsum quoq; permoueri animaduerneret: & quotquot p̄sentes aderāt sollicitudo cepit de iuuenibus, nō sine regis inuidia apud oēs aulicos. nā absurditas calūniæ, iuuenūq; in ipso flore ætatis periclitantiū miseratio, ad ferendā opē cōcitabat animos omniū: sed multo magis postq̄ tam cordate Alexāder accusatiōi patris respōdit: manentib. reis in eodē habitu, et p̄ moestitia humētes oculos in terrā demittētibus. Tandē alluxit spei nō nihil, ut uideret rex ipse excusatiōis egere, q̄ sine ullis certis argumētis tam temerē criminationē aggressus sit. Postremo Cēsar aliquantisp̄ deliberabūdus, hoc ipso iuuenes alioq; insontes peccasse p̄nunciavit, q̄ nō tales se parēti prætississent, ut nulla posset in eos hærere suspicio. Herodē aut̄ rogauit ut suspicari desineret, ac reconciliaret̄ filijs. Periniquū em̄ esse habere eum fidē talibus calumnijs: & posse illos in posterū mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuū amorē pristinū, si ad abolēdas suspiciōes ueteres utrinq; diligētius coleret pietas. Post hanc admonitiōē iuuenib. innuit. Quib. iam preces parantibus pater has nō expectās prior flētes unū post aliū cōplectit, cōpatientib. omnibus q̄ aderāt tam ingenuis q̄ famulis. Tum igit̄ post actas Cæsari gratias unā discesserūt, & cū eis Antipater simulās se gratulari reuersis in gratiā. Sequētib. deinde dieb. Herodes ccc talētis Cæsare donauit, munera edentē Romę, & cōgiariū diuidentē populo. Cēsar uicissim ei donauit dimidiū reddituū ē metallis Cyprijs, & reliquū dimidiū procuratiōi eius cōmisit: alijsq; hospitalibus

talibus officijs honorato, liberā potestātē permisit eligēdi successorē quem-
cunq; ē filijs, aut si mallet distribuēdi regni in singulos. quod cum ille iam pa-
raret facere, negauit se cōmissurū quin ille q̄ diu uiueret tam regnū haberet
in potestate q̄ filios. His ita peractis rex rursus Iudæam repetit. Quo absēte
Trophonitæ, nō parua ditiōis pars ab eo defecerant, sed opera ducū quos in
regno reliquerat perdomiti, rursus coacti sunt imperata facere. Cæterū He-
rodes & filij nauigantes cū appulissent Eleusam oppidū Ciliciæ, quod Se-
baste mutato nomine dicit, offendunt ibi Archelaū regē Cappadocij. Is exce-
pto rege perhumaniter, multū gauisus est ob recōciliatos filios, & q̄ Alexan-
der eius gener egregie refellisset obiecta crimina: datisq; uicissim regijs mu-
neribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæā reuersus aduocata in tēplū
conciōe qd ea in peregrinatiōe egisset exposuit: denarrataq; humanitate Cæsa-
ris, et alijs reb. quas illos quoq; scire uoluit, extremā orationē uertit ad filios:
aulicosq; & cæterā multitudinē ad concordia adhortatus est, pronūcians fi-
lios post se regnatos, primū Antipatrū, deinde ex Mariāme natos Alexan-
drū & Aristobulū. Interim debere oēs se unū respicere, & p̄ rege habere atq;
dño, non obstante senectute, quæ ad regendū propter longā experiētiā ma-
gis est idonea, præfertim nō deficientib. alijs facultatibus, quib. & subditi in
officio continent, & liberi. milites quoq; cum suis ducib. si se unū respiciāt,
felicē uitā acturos absq; ullis pturbationibus. His peroratis dimisit cōcionē,
quibusdā recte uisus dixisse, quibusdā secius. iniecta em̄ æmulatione inter fi-
lios, res omnino spectare ad aliquā mutationem uidebantur.

Herodes quinquennale certamen ob absolutā Cæsaream celebrat. Cap. IX

PEr idem tēpus perfecta est Cæsarea, decimo anno postq̄ ædificari
coepta est, regni uerò anno viii supra uigesimū, Olympiade cxcii.
in eius dedicatiōe magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sum-
ptuosissimi. exciti em̄ sunt ad certamen artifices musici, & athletæ gymnico-
rum certaminū. ad hæc gladiatorū ac ferarū cōparatus magnus numerus, &
quicquid huius generis in precio est tam Romæ q̄ apud gētes cæteras. Cōse-
cratū est aut hoc quoq; certamē Cæsari, instaurandū p̄ singula quinquennia.
Hūc omnē apparatū rex suo sumptu magna ambitioe undecūq; curauit con-
uehi, multa in hoc conferēte etiā uxore Cæsaris Iulia, & mittēte p̄ multa pre-
ciosa ex Italia, ut omnibus cōputatis sumptus ad n̄ talēta accederet. Congrega-
ta igitur ingēti multitudine spectaculorū gratia, legatiōes quæ à diuersis po-
pulis mittebant ob accepta beneficia, oēs excepit diuersorij & mēsis & cōti-
nuis hilaritatibus, dum hominū frequētia spectaculis se totos dies oblectat,
noctu uero cōuiujs & ostētatione magnificētiæ, cū insigni laude magnani-
mitatis regiæ. in omnibus em̄ studebat ut posteriora quæq; maiorē admira-
tionē sui facerēt: ferturq; ipsum sæpe Cæsarē & Agrippā dixisse, q̄ maior q̄
pro præsentī ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus uideretur to-
tius Syriæ atq; Aegypti imperio. Post hanc celebritatē & festos dies aliud op-
pidū exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquosō
& plantis idoneo, amne circumfluēte ipsum oppidū, & luco circūdante pul-
cherrimarū arborū. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida.
deinde castellū matrē suā nomine referēs supra Hierichuntē cōdidit, cui Cy-

pron uocabulū imposuit, cōmunito egregie, & instructo amœnis domici-
 lijs. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherri-
 ma, primū turrim pharo non minorē in ipsa urbe, in defuncti monumentū
 Phasaelū uocatā, propugnaculū urbis munitissimū. deinde eiusedē nominis
 oppidū circa uallē Hierichuntinā condidit, quā itur ad septētrionalia: quod fa-
 ctum est, ut circūquaq; situs ager antea penē desertus diligētius coleretur ab
 habitatoribus, Phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquā eius beneficen-
 tiam enarrare p̄difficile fuerit, quanta cōtulit in urbes tam Syriæ q̄ Græciæ,
 & ubicūq; illū peregrinari cōtigit. plurimas em̄ adiuuit, aut exstructis publi-
 cis operibus, aut sicubi incoepta pendeabant, ppter inopiā, pecunijs in absolu-
 tionem eorū erogatis. Inter hæc præcipua sunt q̄ Rhodijs Pythiū templum
 suo sumptu exædificauit, & ad cōpingendas naues multa argēti talenta præ-
 buit. Nicopolitanis urbē ad Actiū à Cēsare conditā habitantib. maiorē partē
 publicorū operū suis perfecit impendijs. Antiochēsis urbē maximā habi-
 tantibus, secante mediā eius longitudinē platea, hanc ipsam utroq; latere or-
 nauit porticibus, & uiam eius subdiualē lapide polito strauit, nō tam ad orna-
 mentū urbis q̄ ad incolarū cōmoda. Ludos etiā Olympios nō satis respōden-
 tes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis redditibus, quo
 splēdidijs & sacrificia fierēt, & alia quæ ad decorandū tam frequentē cōuen-
 tum pertinet: pro qua munificētia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic
 alius quispiā miretur in uno homine tantā diuersitatē ingenij. Si em̄ specte-
 mus eius liberalitatē ac beneficentiā qua erga omnes usus est, nō possumus
 nō dicere eū natura beneficentissimū. ediuerso si iniurias eius & seuitiam in
 subditos etiā coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominē fuisse
 durū, inexorabilē, & ab omni alienū modestia. atq; ita pugnantes inter se uo-
 luntates habuisse uidebit. Ego uerò aliter credo, & utrūq; ab una causa pro-
 sectū existimo. Eo enim q̄ honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui
 deditus, incitabat ad magnificentiā, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut
 in posterū memoriæ: quare q̄ esset supra facultates sumptuosus, cōgebat mo-
 lestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimū pecuniæ, necesse erat
 eam aliquādo male quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subie-
 ctis, eas offensas lenire uidebat difficile, neq; enim poterat nisi uellet redditus
 minuere. itaq; abutebat suorū odio in suum cōmodum. nam si qs illorū non
 per omnia seruitutē toleraret, aut uideret uelle dominationē eius excutere,
 in tales impotēter sæuiebat nō aliter q̄ in hostes, nullo cognatorū aut amico-
 rum discrimine, q̄ solus uellet honorari ab omnibus. Quam aut honoris cu-
 pidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honorib. quos ille Cēsari & Agrippæ
 cæterisq; eius amicis exhibuit. uolebat em̄ exēplo esse suis, ut quēadmodū ip-
 se præstatiores coleret, sic etiā coleret ab omnibus: & hoc pacto satis decla-
 rabat cuius rei natura esset appetētissimus. Sed Iudæis p̄ leges patrias nō licet
 hoc modo potētiores colere, quos necesse est maiorē rationē iusti et equi ha-
 bere q̄ officiorū taliū: quibus satis incōmodum erat, q̄ nō possent statuis &
 tēplis demereri regis gratiā, & similib. adulatiōibus explere insanā cupiditatē
 gloriosi hominis. Atq; hæc mihi causa uidet cur Hero des erga familiares &
 cōsiliorū participes iniquior, erga externos & alienos tātō beneficētior fuerit.

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio. Cap. X

Siatici aut & Cyrenenses Iudæi multum affligebant ab earum regionum ciuitatibus, qui cum a priscis regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias a Græcis patiebant, quasi exportaretur pecunias, & essent noxii reliquis ciuibus. Cumque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescriptis ad prouincias, placere ut Iudæis seruetur æquale ius cum alijs. cuius rescripti exemplar subiicimus, quo testatur fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores ueteres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet: Quoniam Iudæorum gens semper fida & grata fuit populo Romano. non nunc tantum, sed superiori etiam tempore, precipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano pontifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos uti proprijs ritibus ac legibus, sicut utebantur tempore Hyrcani pont. dei max. & fanis eorum ius asyli manere: licereque eis uotiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad prestanda uadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam x in parasceue. Quod si quis deprehendat furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religionis, hunc teneri sacrilegi, & bona eius addici erario Romano. Suggestio- nem etiam eorum oblata mihi per C. Marcium Censorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem uniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyræ. & si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri poena mulcabitur. Inscriptum est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis ubicumque gentium degentibus sacram pecuniam ex ueteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibere liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoque per Iudæis scripsit in hunc modum. Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui & populo. S. Pecuniam sacram quam Hierosolyma mitti solet more patrio, procuracionem ac tutelam penes Iudæos esse uolo in Asia: & si quis sacram Iudæorum pecuniam furatus ad asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad poenam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad prestanda uadimonia. M. Agrippa Cyrenæorum magistratibus & senatui S. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Libyæ præsidi, alijsque eius prouinciæ magistratibus, non esse uetandos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma: conuesti sunt nunc apud me, uexari se imperatorum quorundam sycophantijs, & uetari hoc facere pretexto quorundam tributorum quæ tamen non debentur. Hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo. & si qua in urbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardiniorum magistratibus. Sal. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum uetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque uobis scribo de hac re, ne uos lateat tam mea uoluntas quam Cæsaris. Nec aliter Iul. Antonius procos. rescripsit: Ephesiorum magistratibus, senatui ac populo. S. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. et Agrippam concessisse sibi uti patrijs legibus & moribus, primitiasque suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absque impedimento ad templum dei maximi: rogaueruntque ut ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire uos uolo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta promittere, ut quicquid uoluit

Ioseph.

O 3 iuxta

iuxta patriū morē nemine prohibente faciāt. Hæc decreta in hoc apposuimus, ut qm̄ scripta nostra in Græcorū manus puētura sunt, ostenderē eis iam inde à maioriū etate hūc honorē nobis habitū, ne prohiberemur p̄ potestates publicas uti patrijs moribus; imò illorū cōsensu religiōe cōcessa deū coleremus. q̄ qdē eo crebrius inculco, ut flectā gētes exteras, & odiū nostri, cuius nullā rationē habēt idoneā, eorū animis eximā. nam morib. nulla gens eisdē utit̄ p̄petuo, sed oppidatim ferē in his fit mutatio. Iustitia uero omnib. hominibus ex æquo cōpetit, res utilissima tā Græcis q̄ barbaris, cuius maxima in nostris legibus habet ratio, nosq; om̄ibus, modò eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quāobré rogatos oēs uolumus, ut nō tā nos ob diuersum uitę gen⁹ horreāt, q̄ cōplectant̄ ob uirtutis studia. Hęc em̄ cōmunis est om̄ibus, et sine hac nō potest hūana uita cōsistere. nūc ad historię cōtextū redeo.

Herodes opus habens pecunia sepulchrū Davidis subiit. Cap. XI

Herodes multū pecuniarū domi forisq; profundēs, auditō q̄ Hyrcanus q̄ ante eū regnauit, recluso Davidis sepulcro tria milia talētorū argēti extulisset, superesseq; multo plura q̄ possint, quantūuis magnis sumptib. sufficere, multo tēpore animū habuit idē aggredi. Tūc uerò noctu apertū sepulcrū ingredit̄, cū prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tm̄ amicorū fidissimis. depositas tm̄ pecunias nō inuenit sicut Hyrcanus, sed mūdi preciosi & aureorū ornamentorū uim magnā inde sustulit. his inuitatus ad diligētius scrutandū, interius p̄cessit usq; ad cōditoria corporū Solomonis ac Davidis: ubi duos satellites amisit, erūpente (ut fert̄) ex adytis flāma cōtra p̄gressos temere. q̄ casu territus exiuit, et tactus religiōe ad expiandū se in aditu sepulcri monumentū ē cādido marmore cōdidit sumptuosissimis impēdijs. eius operis & Nicolaus illius tēporis scriptor meminit, sed nō itē de descēsu regis, p̄ter decorū id factū existimās: idq; more suo fecit. Viui em̄ regis hęc aurib. dedit, captās gratiā, & ea tm̄ attingēs q̄ ad gloriā illius p̄tinere uisa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie afficta fucauit, aut quantū potuit occultare studuit: quādoquidē etiā crudelitati in Mariāmen ac filios speciosam causam astruere conat̄, illā impudicitia, hos insidiarū patri paratarū insimulās: & hoc toto opere facit p̄petuō, q̄ recte ac iuste rex gessit nimis extollēs laudibus, cōtraria uerò diligēt̄ excusans. Sed illi ob quā dixi causam dāda uenia, nō tā ad posteritatis cognitionē, q̄ ad gratificandū suo regi scribēti. Nos uerò q̄ & generis p̄pinitate Asamonæos reges cōtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducētes mendaciū, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerētia posterorū regis illius, q̄ etiā nūc rerū potiunt̄, maiore tm̄ ueritatis rationē habētes cū ipsorū q̄q; uenia. Ceterū Herodis domus post uiolatū sepulcrū cepit labi in deterius: siue diris ultricib. in eā partē incūbentib. q̄ iam antē male habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tēpora, ut merito uideri possit impietatis p̄miū. Dissidiū em̄ erat in aula bello ciuili simile, et odia mutua cōcertantia calūnijs. Sed inter oēs eminebat Antipatri cōtra fratres artificiosa machinatio, qui p̄ alios inuoluēs illos falsis criminatiōibus, ipse patrociniū eorū sæpe simulabat, ut app̄bata sua beneuolētia facilius iuuenes clā posset opprimere: atq; talib. uerfutis circūueniebat patrē, ut putaret hūc solū incolumitatis suę curā gerere. quāp̄pter etiā Ptolemēū, p̄curatorē suū rex Antipatro cōmendauit, & cū ma-

tre

tre ei⁹ oīa cōmunicauit cōsilia, adeò ut nihil nō horū arbitratu gereret, et infē-
 sum eū redderēt his q̄s exosos regi esse ipsoꝝ intererat. Mariāmes uerò filij rē
 indies ferebāt ægrius, ppter nobilitatē indignantes suo loco se dimoueri ac
 deteriorib. cedere, & tm̄ nō in ordinē redigi. Quin & uxores ipsoꝝ eisdē la-
 borabāt passiōib. quarū altera Alexādro nupta Archelai filia Glaphyra o-
 dio mutuo p̄sequebat Salomē, tū ppter mariti amorē, tū q̄ insolētius se erga
 filiā eius gereret. ea nupta erat Aristobulo, quā illi sibi honore æquari fere-
 bat muliebriter: atq; hac altera cōtentiōe accedēte, ne Pheroras qdē regis fra-
 ter alienus erat à discordia. habebat em̄ priuatā causam suspiciōis & odij. In-
 ciderat in amorē ancillæ p̄priæ tā insanū, ut oblatā sibi à rege in cōiugiū filiā
 fastidiret, cōtentus ancillæ cōplexib. Id ægerrime tulit Herodes, uidēs germa-
 nū affectū à se tot beneficijs, et penē regni sociū, nō respōdere pietate mutua,
 & infortunatū se fratrem existimās: & cū nō ualeret Pherorā ad æquiorē mentē
 reducere, puellā collocauit cū Phasaeli filio. p̄cedente dein tēpore ratus iam
 deferbuisse fratris cupidines, cōquestus de repulsa, alterius cōditionē ei detul-
 lit, q̄ Cypros nomine dicta est. Tū Ptolemæus Pherorę cōsultit, ne p̄gat fratrem
 contemnere, et ab amore turpi resipiscat, ppter quē stultū sit priuare se regis
 amicitia, et in eius uicē odiū ac trāquillitatis iacturā incurrere. Ille intelligens
 hoc sibi utile, q̄ iā antē calūnijs appetitus ueniā à rege cōsecutus fuerat, mu-
 lierē iā filij matrē ex se factā ablegat: et regi pollicet ducturū se filiā ei⁹ alterā:
 cōdixitq; diem xxx ad celebrādas nuptias, iureiurādo interposito nihil sibi
 posthac cū ablegata fore cōmercij. elapso autē p̄finito tēpore intantū amorē
 succubuit, ut nō staret pollicitis, & rursus reuolueret ad pristinā mulieris cō-
 suetudinē. Ibi tū Herodes nō ampli⁹ potuit irā tegere, sed sepe iaciebat uoces
 quasdā, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi q̄ p̄ occasionē hūc eius
 affectū fouerēt calūnijs. Iāq; nec dies abibat ulla nec hora, qn̄ aliqd ei nouarū
 turbarū accideret, cōmissis inter se necessitudinib. quas natura uolebat esse
 carissimas. Nā & Salome infensa Mariāmes filijs ne filiā qdē nuptā Aristobu-
 lo adolescentū alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciēs ad effutiēda & pro-
 dēda secreta cōiugū colloq̄a: & si qd, ut affolet, offensiūcularū incideret, exa-
 cerbās multis suspiciōib. q̄ factū est ut secreta eorū expiscaret oīa, et puellę
 q̄q; iuuenē exosum redderet. illa uerò in matris gratiam sepe narrabat, q̄ illi
 q̄ties soli essēt, crebrā mētionē Mariāmes facerēt, et odiose de p̄re loquerentē,
 minarēturq; si principatus ipsis cōtingeret, reliquarū regis uxorū filios scri-
 bas se facturos in oppidulis. ad hoc em̄ cōducibilē illis fore literaturā, cui tū
 darēt operā. uxores etiā regias si qn̄ uiderēt matris ornāmēta usurpare, p̄ p̄re
 sentib. delicijs uestituros se cilicijs, inclusas ubi ne solē quidē liceat aspicere.
 Hęc mox Salome regi renūciabat: q̄ ille tametsi p̄ moleste ferret, emēdare tā
 malebat q̄ punire. maxime autē exasperabat suspiciōib. & indies seipso peior,
 omnib. omniū rumoribus credebāt. attamē tūc obiurgatiōe filios castigasse
 cōtētus, & illorū respōsiōne placat⁹ aliquātisp̄ quieuit. Sed mox malū recru-
 duit. Pheroras em̄ Alexādrū cōuenit maritū ut dixim⁹ Glaphyrę Archelai fi-
 liæ: aitq; se audisse ex Salome, Herodē ardēter amare Glaphyram: nec posse
 hūc affectū excutere. hoc audito iuuenis zelotypus uellemēter excāduit et qcqd ho-
 noris ac comitatus Herodes mulieri exhibebat in gratiā filij, qd qdē fere quotidianū

erat, in peiorē partē interpretabatur, suspitione cōcepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eam indignationē concoquere, sed adito patre cū lacrymis ei sermonē Pheroræ aperit: quamobrē ille magis adhuc turbatus est, nō ferēs in simulari se falsō tam turpis criminis, multa querēs de suorū malitia, à quib. pro beneficijs talē reportaret gratiā. Moxq; accersitū Pherorā adortus iurgio, pessime inquit omniū mortaliū, eō ne ingratitudinis prolapsus es, ut talia de nobis uel dicas uel cogites? nōne deprehēdo tuū propositū, q̄ non cōuitio tenus hæc dixisti filio, sed ut insidias & ueneficia hoc pacto in caput meū strueres? Quis em̄, nisi bono aliquo genio ductus ut iste filius, pateret̄ur patrē suspectū impune ferre talē iniuriā? Vtrū tibi uideris sermonē in animū, an in dextram gladiū inseruisse, quo parentē cōficeret? aut quid tibi uoluisti, cū & ipsum fratrem oderis, in me tm̄ calūniando simulans beneuolentiam, & ea dicēs quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem benemeritū animū. Et tu quidē quoad uixeris tua cōsciētia fruire: ego uerō dabo operā ut sim meis melior, neq; dignas poenas exigens, & maioribus q̄ digni sint beneficijs eos prosequēs. Sic destomachante rege Pheroras cū in manifesto crimine deprehēsus teneretur, Salomes ait hoc esse cōmentū, & ab ea prima hos sermones p̄fectos esse. Quo audito illa (nā forte aderat) cōposito ad uerborū fidē uultu exclamat, nō esse hæc sua, & oēs hoc unū agere ut eam inuisam regi faciāt, & de medio tollant Herodis amantissimā, & præcauentē ipsius pericula. nunc uerō etiā maioribus se appeti insidijs. solā em̄ autorē fuisse fratri, ut abiecta qua se oblectabat muliercula filiā regis duceret, & hanc esse causam odij. hæc illa loquente, simulq; capillos sibi uellēte, & pectus plangēte, species quidē negantis erat uerisimilis, sed mala mēs dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras aut̄ medius tenebatur, ne pretextū quidē ullū sui facti inueniēs, cū nō inficiaret̄ se dixisse, & audisse eadē psuadere nō posset. ea perturbatio nō sine altercatiōe durauit aliquādiu. tandē rex pt̄sus & fratrem & sororē ablegauit: collaudatq; filij tēperantia, & q̄ hos sermones ad se detulisset, admodū sero ad curā corporis se contulit. Post hanc contentionē male audiebat Salome, quòd uideret̄ auctor huius calūniæ: & uxores regiæ male ei uolebant, q̄ scirēt morosam & uariabilē, & pro tēpore nunc inimicā nunc beneuolā. Semper igit̄ aliquid contra eam Herodi occinebāt, arrepta occasiōe ex casu quodā fortuito. Erat Arabum rex Obodas, homo segnis & otio deditus: negotia uero eius administrabat Syllēus uir callidus, ætate florēs & corporis specie. hic cū propter quēdā negotia ad Herodē uenisset, contēplatus unā cōnantē Salomen animum ad eam adhibuit: cōpertoq; esse uiduā, uenit cū ea in colloquiū. illa q̄ deterius q̄ antē tractabat à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nō abhorrebat à nuptijs: & cū per eos dies frequētarent̄ conuiuia, exstebāt multa nō mediocria signa q̄ cōsensus & mutus amor inter eos intercederet. Hęc uxores regi nō sine derisiōe referebāt. Herodes aut̄ hoc nō contētus sciscitabat̄ ex Pherora, & iubebat eū inter cōnā obseruare, quomodo erga se inuicē affecti sint. ille renunciauit q̄ nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quò tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duob. aut tribus mēsisibus hanc ipsam ob causam reuersus, & collocut⁹ de hac re cū Herode, postulauit
ut

ut Salomen sibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatē utilē propter Arabum cōmercia, quorū principatū & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cū ille ad sororē retulisset, percōtando an ei nubere sit animus, mulier facile assensum præbuit. postulantib. deinde ut Syllæus accenseret in Iudæorū religionē, & tum demū uxorē duceret, alioqui nō esse licitū: ille facere hoc nō sustinuit, lapidandū se dicēs à popularibus si faceret: atq; ita re infecta discessit. ex eo tēpore Pheroras Salomē insimulauit intēperantiq; ac magis etiā uxores regiæ, dicētes eam cōsueuisse cum Arabe. Et puellā quā fratri despōsatam ille domesticæ mulierculę illecebris uictus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiā collocaturus Salomes filio nato è Costabaro, mutauit sententiā persuasus à Pherora, negante adolescentē amaturū talē socerū propter patris sui cædē, & æquius cēsentē ut ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiū. quod ubi is persuasit, impetrauit prioris offensæ ueniam. Mutatis igit sponſalibus puella data est nuptū adolescentulo, addita c talentorū dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebant etiam, à turpib. initijs progressæ usq; ad calamitates tristissimas. Erāt in delicijs Herodi propter formā eunuchi tres, unus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorū opera etiā in serijs regni negotijs uti est solitus. hos quidā ad regē detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna ui pecuniæ: & quæſtionib. examinati ecquid cū illo habuissent cōsuetudinis, rem falsi sunt: præterea nullius tentati cōtra patrē facinoris se esse cōscios. admotis deinde acrioribus tormētis, uicti necessitate, ministris magis magisq; in gratiā Antipatri fauientibus, aiunt Alexandrū innatū contra parentē odiū alere: hortatumq; eos ut Herodē defererēt iam inutilē, facientemq; fucū ætati, & senium dissimulantē tincto capillicio. quin potius sibi adhiberēt animū, potituro uel inuito patre regno debito, exspectarētq; breui dignitatē primariā. iam enim non tantū generis prærogatiuā sibi suffragari, sed instructa etiā ad inuadendam dominationē omnia. staturos pro se multos duces militū, multos amicos regios, paratos quiduis uel agere uel pati in ipsius gratiā. His auditis Herodē totū ira & timor occupat, q; filij uerba & cōtumeliosa uiderent, & minacia: utroq; igit exacerbatuſ uerebat ne quid grauius cōtra se conflātū esset, q̃ ut eodē tēporis momento posset cauere & occurrere. quamobrē nō ausus palām inquirere, p dimissos clancularios rem gerebat, omnes suspectos iuxtā habēs atq; inuisos, & in suspicionibus etiā de immeritis securitatē suā collocans: quarū adeò nullus erat finis, ut quo quisq; ei coniunctior esset, eo magis timeret, ut tanto ad nocendū potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, uel nominari à delatore fat erat, moxq; ad suā securitatē pertinere putabat illorū interitus. Postremo etiā domestici anxij de incolumitate ppria in seipſos uersi sunt, tutissimos rati q alios præuenirēt calumnijs, certissimūq; hoc ad salutē remediū: qui mox uoti cōpotes hoc ipſo aliorū in se conciebant inuidiā, uidebanturq; merito retaliandi, & sic accipiēdi, ut ipsi tractassent alios. Iamq; etiā priuatas simultates hoc modo exercebant: moxq; deprehēsi eadē patiebant, occasiōe cōtra inimicos utētes, p laqueo, quo paulo pōst ipsi cōprehendebant. Rex em̄ uelox erat ad pœnitentiam, eo q multos nō cōuictos tolleret: quod tamē nō in hoc proderat ne si-

milia

milia post hac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari multasse supplicio. Tantum erat tunc in aula regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit ne uel in conspectum suum ueniret, uel intra limina palatii, maxime his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho enim & Gemello ueteribus amicis, & qui plurimum regem tam legationibus quam consiliis iuuerant, filiosque eius instituerant, & maiorem ceteris habebant fiduciam, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander utebatur familiariter: Gemello uero quod ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret uirorum claritas: quare contentus est tum ab legatis ademisse auctoritatem, ut posita proborum hominum reuerentia debaccharetur licetius. Horum porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accedebat hominis sauitiam: & tunc uidebatur egregie fungi officio, si daret operam ut quicumque reniti possent tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tetati contra se facinoris essent conscij. illi uero immoriebantur cruciatibus, quod nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur questionibus, quod præter opinionem nullum deprehendi posset ne excogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à ueritate malle quam à fide erga dominos & amicos discedere, urgebatque ut secreta pergrerentur apprehensis pluribus. Tandem unus è multis tormenta non ferens ait se non semel audisse iuuenem dicere, quoties laudaretur à proceritate stature, aut sagittandi peritia, ceterisque uirtutibus. eximij, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quam beneficia. patrem enim per inuidiam his offendi omnibus. quapropter quoniam simul inambularet contrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in uenatorijs iaculationibus illo presente destinata non ferire, quod norit genitoris ingenium non feretis laudari filium. Hæc uerba dum expendantur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo ut in uenatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnum postulaturus Romam perfugeret. Inueniuntur etiam iuuenis litteræ ad fratrem scriptæ, conquerentis de patre, non recte factum quod Antipatro addidisset agros, ex quibus ad eum rediret centum talenta annua. tum uero Herodes probabilis, ut ipsi uidebatur, argumento confirmatus in suspitione, Alexandro comprehenso iubet iniici uincula: & rursum incipit sauire, quamuis ne ipse quidem auditis satis crederet. neque enim excogitare poterat cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles contentiones uidebantur, nec uerisimile post manifestum patricidium uoluisse eos Romam petere. quamobrem uolens maius aliquid impietatis argumentum inuenire, sollicitusque cauens ne uideretur filium temere danasse ad uincula, et questionibus subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confessos interfecit. Cumque tota regia tumultu, terrore ac tormentis prestreperet, iuuenis quidam in tali necessitate constitutus dixit Alexandrum Romam ad amicos litteras misisse, rogantem ut curaretur se accersiri à Cæsare, indicaturum de quibusdam contra illum conspirationibus, quoniam pater societati Romanorum pretulerit Mithridatis Parthorum regis amicitiam. addidit habere eum uenenum quod apud Ascalonem paratum

ratū sit. His auditis Herodes credidit, cōsolantibus eū in calamitate adulato-
ribus, q̄ nō temere quidquā faceret. uenenū tñ summa cura quæsitū nusquā
inuentū est. Cæterū Alexāder oppressus malis adeo nō celsit, neq; inficiatus
est, ut patrē exasperaret amplius: siue uolēs pudefacere facilitatē eius ad cre-
dendū calumnijs: siue ut, si forte crederet, inuolueret eū cum tota regia ma-
gnis calamitatibus. Quatuor em̄ libellos à se cōscriptos ei misit, negans opus
esse tormentis pluribus. Structas em̄ insidias, participesq; eorū esse Pherorā
& amicorū fidissimos. Quin & Salomen obrepentē noctu cū inuito se esse
cōgressam, omnesq; eò tēdere, ut illo sublato optatā assequerent̄ licentiam,
eiusdē cōspirationis arguebant & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi
fidissimi. nec aliter q̄ rabie quadā occupati in se inuicem efferabant̄ homines
pridē amicissimi, nō defensione, nō coarguitiōe expectata tantisp̄ dum ueri-
tas pateret, iudiciū pueniēte supplicio. alij uinciebant̄, alij necabant̄, alij nihil
lētius expectātes moras ipsas q̄ rēpresentationē malorū ægrius ferebāt: ingēsq;
mœror ac torpor fœdabat pristinā felicitatē regiæ. Ne Herodē quidē ipsum
uite in tali perturbatiōe nō tēdere poterat, cui q̄nemini se auderet credere, p̄
tormēto erat futuri exit⁹ expectatio: sæpeq; illi obuersabat̄ irruēs gladio stri-
cto fili⁹, noctes atq; dies nihil aliud uolutāti, ut iā minimū abesset ab infania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat. Cap. XII

D Vm ita Herodes animo angit̄, Archelaus Cappadocū rex de filia & IX
iuuene genero sollicitus, tū amici quoq; uicē miserās inuoluti tam
perplexis et turbatis negotijs, officij sui putauit profectiōē ad eum
suscipere. Quē ubi sicut audierat affectū inuenit, importunā rem putauit, si
obiurgaret ac temeritatis & nimix credulitatis argueret. fore em̄ ut ille ex ad-
uerso contendēs & excusare se studēs exacerbaret amplius. Quapropter aliā
rationem cōmentus est qua res affectas cōponeret, indignatiōe uersā in iuue-
nem, asserens regē nihil præter æquitatē, sed omnia recte fecisse. Se quoq; di-
rempturū illud coniugiū, ac ne filiæ quidē parsurū, si sceleris cōscia nō fecis-
set indicatiū. Tum Herodes ubi p̄ter opiniōē uidit hominē pro se læso tam
grauiter excandescere, asperitate remissā, & factū suū iusta æstimatiōe uolēs
expēdere, paulatim ad paternos affectus redijt. Iamq; utroq; flexo ad miseri-
cordiā, quoties aliquis obiecta à iuuenē crimina refelleret, ad iram cōmoue-
batur rex: postq̄ uerò Archelaū quoq; accusationē aggredi uidit, lacrymis af-
fectū prodens, rogabat illū ne nimiū indulgeret iræ, né ue, p̄pter iuuenis er-
ratū coniugiū dirimeret. Tum Cappadox nactus eū iam mitiorē, cēpit crimi-
na trāsferre in amicos q̄ deprauarēt hominē iuuenē, & rudē omnis malitiæ,
p̄cipue frat̄ regis urgēs suspiciōibus. nam cū & Pheroras in Herodis indi-
gnationē incurrisset, intelligēs reconciliatorē neminē Archelao magis ido-
neū, atratus illū adiit, alia q̄q; desperātis de salute signa præferēs. q̄ nō despe-
xit preces supplicis, negās tñ sibi facile tā cito flectere offensum regis animū.
Satius esse ut ipse à fratre ueniā peteret, prius cōfessus se fuisse causam horū
omniū. cā confessionē profore multū ad leniendā iracundiā, ac tū demū se
quoq; oportuni⁹ deprecatorē accessurū. paruit ille cōsilio, qd̄ utriq; celsit se
licit̄. nā & iuuenis p̄ter opiniōē exēptus est criminatiōibus, et Pherorā Ar-
chelaus reposuit in fratris gratiā: ipse q̄q; inita maxima gratia apud regē in tā difficili
ip̄sius

ipsius tempore, latus in Cappadociam profectus est. nam & cum muneribus dimissus est preciosissimis, & facile primū inter amicos locū obtinuit. Cōuenit etiam inter eos ut Herodes Romā peteret, quandoquidē de hoc negotio Cæsari scripserat: feceruntq; simul iter usq; Antiochiam, ibi præsidē Syriæ Tium reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuersus est.

Trachonitarum defectio. Cap. XIII

Sed interim dum ille Romā profectus à regno abest, bellū Arabicū ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionē Zenedoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, uetiti exercere latrocinia, cogebantur in studijs agriculturæ mitius degere. hoc uitæ genus nec ipsos delectabat, neq; terra respondebat laboribus. tamen à principio cohærente rege, abstinebant iniuriā ab accolis, nō sine laude Herodis diligentia. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrū accusaturus & cōmendatus Antipatrū Cæsari, Trachonitæ sparsio rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc tamen absente rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterū XL ex his latronū principes captorū exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomēs coniugiū. à quo cum munitū quendam locū accepissent habitandum, excursionibus non Iudæam tantū infestabant, sed totam Coelesyriam, abigebantq; prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatē & securitatē maleficijs. Herodes aut reuersus à Romanā peregrinatione, cōperit multa damna illata suis à latronibus. cumq; non posset eos in potestatem suam redigere, q̄ essent sub tutela Arabū, nec tamen iniuriam acceptam concoqueret, perhistrato Trachone interfecit illorū domesticos. quo facto illi irritiores, maxime q̄ legem haberent quæ iuberet domesticorū cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionē agēdo & ferendo perpetuis uexabant incurSIONIBUS. Tum rex ad præsides à Cæsare missos Saturninū & Volumniū rem detulit, latrones deposcēs ad suppliciū. illi hoc audito maiore manu se cōmunire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & uicos populari, iugulare quotquot in manus eorū inciderēt, ut bello q̄ latrocinio res esset similior. iam enim usq; ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuū creditum repetebat, exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cōmodauerat. Syllæus uero qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differbat reddere, de qua disceptabat apud Saturninū & Volumniū Syriæ præsides. Tandem illis autoribus conuenit, ut intra triginta dierum spatiū & debitum redderet, & ex utroq; regno restituerent perfugæ. Sed apud Herodē prorsus nemo Arabū inuentus, uel ob maleficiū, uel quacunq; de causa profugus: uerū Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

Expeditio Herodis in Arabiam. Cap. XIII

Acterum postquā aduenit præstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes uerò exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Voluminio permittētib; ei cōtumaces armis persequi: collectoq; exercitu

tu inuasit Arabiā, septē mansiones emensus triduo. cumq; peruenisset ad ca-
stellum in quo se latrones continebant, primò impetu id cepit: ipsamq; muni-
tionē nomine Ræptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cū
in auxiliū eorū procurrisset dux Arabū Naceb⁹, cōmissum est præliū, in quo
pauci ex Herodianis, Arabū uerò xxv cum ipso duce ceciderunt: reliqui in
fugā cōpuli sunt. Hoc modo latrones ultus Idumæorū tria milia in Tracho-
nem deduxit, ut cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in
Phoenicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in contumaces tantū
Arabas cōcesso ab eis iure usus sit, nihilq; egerit præterea: idq; ipsorum in-
quisitione postea uerum compertum est.

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem. Cap. XXV

SED aliter Rōmam properatis nuncijs Syllæo relatum est, suo mo-
re exaggerātibus omnia. is iam ante insinuatus in noticiam Cæsa-
ris, forte tum circa palatiū obuersans, his auditis cōfestim mutata
ueste atratus eū adiit, denarrās ut bello afflicta sit Arabia, totūq;
regnū euersum ab Herode ingresso cū exercitu. ad hęc lachrymans quereba-
tur cecidisse duo milia & quingentos Arabū primates, & in his amicū ac co-
gnatū suum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Ræptam repositas. atq;
hęc facta per cōtemptū Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducem
se absente idoneū. Hęc dicēte Syllæo, addēteq; quòd nec ipse hęc profectio-
nem suscepturus erat ni crederet Cæsari curę esse pacē publicam omnium,
neq; se domi præsentē Herodes nisi suò malo eā pacē uiolaturus, Cæsar que-
rela cōmotus percōtatus est ex Herodis amicis qui tū aderant, & ex suorum
quibusdā recēs reuersis à Syria, hoc tantū an Herodes ullū exercitū extra re-
gni sui fines eduxerit. Id cū illi fateri necesse haberēt, nec Cæsar causam expe-
ditionis audire dignaret, magis etiā irat⁹ Herodi scripsit minaciter, se hactē-
nus illo usum tanquā amico, posthac habiturū eū pro subdito. Syllæ⁹ quoq;
ea de re scripsit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones q effugerāt uolue-
rūt dedere, neq; acceptā mutuo pecuniā persolvere, neq; pro pascuis quę cō-
duxerant, quicquā numerare, freti eo quòd rex offendisset Cæsarem. Quin
& Trachonitæ hac occasione usi insurrexerūt in Idumæorū custodiā, & iun-
cti Arabicis latronibus qui illorū regionē diripiebāt, non tā suis lucris quàm
uindictæ studētes miris modis in eos saueiebāt. Hęc omnia Herodes ferebat,
offenso Cæsare minus iam habens uel fiducia uel audaciæ. legatos enim eius
ad agendā regis sui causam missos primū ne admisit qdē: iterū ueniētes dimi-
sit infecto negotio. Quamobrē uehemēter anxio metū augebat Syllæus, Ro-
mæ præfens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus in-
hians. Defuncto enim Obodæ in Arabū regnum successit Aeneas, dictus A-
retas mutato nomine. hūc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi princi-
patum usurpare, multā pecuniā partitus in aulicos, multa etiā Cæsari daturū
se pollicitus: quē iratū sciebat Aretæ quòd se incōsulto ausus esset regni ha-
benas suscipere. Tandem & ille literas cū muneribus misit ad Cæsarem, & in
his multorum talentorū coronam aureā. in his literis accusabat Syllæū, quòd
nequissimus seruus ueneno sustulisset Obodam, quo etiā uiuo inuasisset re-
rum administrationem, uxores Arabum adulterās, & cōflato ære alieno uiā

Joseph.

P sibi

sibi ad occupandū principatū muniens. Cæsar autē ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatusq; eorū mūnera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorū res ac Arabū indies se habebāt deterius, turbatis omnibus, & cōponente nemine. nam regum alter nondū principatū suū constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autē ueritus ne si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarē, cogeatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem urgentibus malis inueniens, decreuit denuo Romā legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

Eurycles calumniæ contra Herodis filios. Cap. XVI

xi

P Er idem tempus dissidiū cum filijs domesticū multo magis exacerbatum est. quamuis enim iam antè nunquā prorsus uacaret suspitione, malo pernicioso regibus, tunc tamen id maxime ob talē causam inualuit. Eurycles quidā Lacedæmonius, uir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & delicijs perditus, sed utrunq; uitiū egregie dissimulans, usus Herodis hospitio, datis munerib. & maioribus acceptis, ad gratiā cum eo conuersatus effecit ut reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrū, Alexandro quoq; propter crebros cōgressus familiaris. aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyrā obsequijs colere. cumq; uideretur omnibus ex æquo deductus, obseruabat quæcunq; uel dicerent uel fierent, undecunq; captans gratificandi per calumnias materiam. deniq; adeo se blandis colloquijs insinuauit unicuiq; ut illi soli fidus uideretur, cæteros ita tractare, prout amico esset cōmodum. his artibus ita sibi deuinxit Alexandrū ut iuuenis putaret ei solitū se posse querelas suas concedere. aperiebat igitur ei dolorem suum, & pater esset à se alienatior, casumq; matris narrabat: & q̄ Antipater præcepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patriam talibus imbuto odijs, ut cum ipsis nec conuiuia nec colloquia cōmunicare sustineat. Hæc ille, dolorē suū in sinū amici, ut tum uidebat, deponēs. atq; ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen nō posse ob periculi magnitudinē, & consukū ei uelle, ut cauēret ab Alexandri insidijs. non enim eum dissimulare animū, sed ipsis uerbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolētiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad ultimū ab eo persuasus est ut ad Herodē referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilē aurē præbuit, & eo deductus est uerborū ambagibus, ut implacabilē iram in filiū cōciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycles enim talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multū Alexandrum prædicans, operā etiam suam cōmemorauit q̄ utilis ei fuerit ad conciliandā patris gratiā: & ab eo quodq; accepta pecunia, prius q̄ deprehēderetur hominis malitia discessit. Reuersus deinde in patriā, cum ibi quoq; similibus artibus uteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porro Iudæorū rex non iam ut antè cōtēntus aurem præbere criminatōribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiā nemine accusante obseruans singula, & sciscitans, & permittens omnibus quicquid uellent cōtra eos dicere: & inter cētera Euaratū Coum cōmunicasse cū Alexandro

xandro consilia. uidebaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortuniū, calumnijs nunq̃ cessantibus, & omnib. certatim aliquid mali de eis ad regem deferētib. scilicet incolumitatis eius studio. erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporū. hi propter quandā offensam pulsi ē regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, q̃ essent exercitissimi honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam suspicione cōcepta, tormēta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandē aiunt se sollicitatos ab Alexandro, ut inter uenandū Herodem feras persequentem interficerent: facile enim confingi posse, præcipitatum ab equo suis nec telis transfixū esse. nam & antē penē simile quiddā ei acciderat. Simulq; indicauerunt aurū defossum in equorū stabulo, & præfectū uenatorū arguebant, q̃ eis præbisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est q̃ eos intra castellū reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniā regiā ibi reconditā. Sed illo pernegante filius eius accedēs, uera esse dixit omnia: protulitq; referentes manū Alexandri literas in hanc sententiā. Quāprimū deo fauētē perfecerimus quæ decreuimus, ad uos ueniemus. curate igit ut quēadmodū estis polliciti, nos in castellū recipiatis. His literis uisis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi a filijs insidias. Alexander autē dicebat Diophantū scribam imitatum suum characterē, esseq; Antipatri malitia exco gitatū illā schedulā. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & post in similib. deprehensus dedit suppliciū. eos uero qui torti sunt rex apud Hierichuntē produxit ad populū, ut accusarent filios, ubi saxis sunt obruti. cumq; uulgus concitū pœna Alexandrū cum fratre uellet afficere, Herodes per Ptolemæū & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. cō nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorū dicta & facta omnia. iamq; pro cōdemnatis habebantur, tum aliorū opinione, tum sua. eorū alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrū ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An nō tibi quoq; inquit, periculū imminet, delatæ q̃ spe nuptiarum Syllæo de omnib. quæ hic fiunt per literas significes. quæ uerba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens uinciri eos iubet, & seorsum quemq; quid contra patrē moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidē nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modū suspecti & solliciti uiuere. Eodem tēpore cum uenisset ē Cap padocia ab Archelao legatus Mela unus ē dynastarū illius numero, uolēs Herodes declarare eius maleuolentiā, acciuit ad se Alexandrū ē uinculis: & rursum interrogauit de fuga, quō nam & quomodo decreuissent discedere. Ad Archelaū, ille respondit, pollicitū quod inde Romā mitteret. Cæterum cōtra parentē nihil durius aut parū pietati conueniens se machinatos esse, neq; quicquā ueritatis inesse confictis aduersariorū criminationibus. cupiuisse etiam ut Tyrannus cum socijs examinaret cautius: sed illis approperatā mortem per Antipatrū, qui admixtis suis uulgū in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, ut interrogare-

tur num ignorasset paratas Herodi insidias. quò ut uentum est, cōtinuo mulier uinctū cōspicata maritū, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita, clare ingemuit. iuueni quoq; manātib; lacrymis, qui aderāt miserabili hoc spectaculo turbati; diu nihil mandatorū poterāt uel dicere uel facere. Tandē Ptolemæo, cui cōmissus erat iuuenis, iubentē dicere, nū & uxor fuerit consilij conscia: quī potuit, inquit, non esse, carior mihi uita, & parēs liberorū cōmuniū. ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse cōsciam. quod si id aliquid ad salutem eius cōferat, paratam se mentiri uel in suā perniciem, & nihil omnino negaturā. Tum Alexander, impiū quidē, sicut suspicātur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitauī, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romā, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictū à se Archelaū maleuolentię, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis ut inter nauigandū appellerent ad Eleusam oppidū Cilicię, et Archelao scripta de his redderēt: & post expostulationē quòd filijs conatuū fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerēt. & si inuenerint à Nicolao placatū Cæsare, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincēdos iuuenes scripta mittebātur. Igitur Archela⁹ pro se attulit, uoluisse quidē excipere iuuenes, quòd id et ipsis & patri eorū putaret utile, ne quid ob suspiciōes & dissidia durī⁹ in eos statueret: non tamen missurū fuisse ad Cæsare, nec confirmaturū eos in maleuolētia: Romā autē delati inuenerūt iam Herodi reconciliatū Cæsarem, eiq; literas reddiderūt. Nam Nicolai legatio ad hunc modū se habuit. Quamprimū Romam uenit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandū suscepit. animaduertit enim dissidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerūt, & hoc autore necatos plerosq; cognatos Obodę manifeste coarguerūt ex ipsi⁹ literis interceptis per aduersarios.

XII Qua fortuita occasione Nicolaus uti non neglexit, studēs Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionē regis ordiretur, difficilē se habiturum iudicē. quod si accusaret Syllæum, nō defore occasionem pro suo rege satisfaciendi. cōtestata igitur lite, & præstituta ad agendū die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæū, interfectorē asseuerās domini ac regis sui multorūq; Arabū, pecuniam etiam mutuatum ad perturbādā quietem publicā, matronasq; arguens corrupisse tam Romæ q̃ in Arabia. addidit his grauissimū crimen, circūuentum mēdacijs eius Cæsarem, quem nihil ueri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc occasiōis locū postquā uentum est, Cæsar interlocutus iussit eū omīssis cæteris hoc tantum de Herode dicere, an non exercitū in Arabiā duxerit, neq; duō milia & quingētos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionē depredat⁹ sit. Ad hæc Nicolaus, de his se uel maximē ait docere posse, nihil horū aut certē minimā parē ita se habere, quemadmodū ab illo relata sint, neq; ullā mereri indignationē. His præter opinionē auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primum indicauit ei de d. talentis mutuo sumptis, deq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsū præstitutū tempus pignora ex uniuersa regione capere: deinde, non expeditionē hostilem hanc fuisse, sed exsecutionē iuris & repetitionē debiti. idq; non propere actū quanquā permittente syngrapha, sed appellatis prius sæpe de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus

dibus: postremo apud Berytū in horū præsētia Syllæo p Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturū se & pecuniā, & Herodis perfugas. & cum horū nihil Syllæus præsstitisset, aditos rursū præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demū illum profectū in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellū quod aduersarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen qui potest bellū uocari, permissu præsidiū & ex pacto illatum post periurio uiolatos tum alios deos, tum in primis nomē Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ xl primū, mox plures, fugientes Herodē metu supplicij, receptaculū sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omniū hominum iniuriā, agrosq; eis dedit, & prædarū fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebat restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptū terminū. nec potest ostendere quenq; præter hos captū in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaferunt. Nunc confutata etiā de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimū figmentū quod ad prouocandam iram tuam cōmentus est. Affirmo enim q̄ cum Arabū manus nos inuassisset, & unus atq; alter ē nostris cecidisset, tū demū Herodes repugnare coactus Nacebū, & cum eo xxv. non amplius cecidit, quorū singulis centuplicatis iste bis mille & quingētos cecidisse retulit. His motus Cæsar, uultu irato ad Syllæū uersus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngropharū conditiones, & rescripta præsidiū, literæq; urbiū cōtinentes querelas de latrocinijis. Ad ultimū eò res deuenit, ut Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodē in gratiā receperit: & poenitens q̄ calumnijs permotus durius scripsisset, hoc quoq; Syllæo opprobrouerit, illius mendacijs impulsū se discessisse ab officijs amicitiae. In summa, remisit eum in prouinciam, ut postq̄ satisfecisset creditoribus, daret supplicium. Cæterū Aretē indignari pergebat, q̄ regiā dignitatē ac potestātē usurparet, priusquā a se acciperet: uolebatq; Arabiā quoq; Herodi tradere: sed hoc consiliū mutauerunt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatū esse Cæsarē, mox ita ut mandatū erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis uisum est nō onerare insuper alio regno senē & infortunatū circa filios: admissisq; legatis Aretē, & hactenus obiurgatis q̄ rex eorū temerarie principatum sumpsisset, nō exspectata sua sentētia, admisit munera, & regnū ei autoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se uicem eius qui tales haberet filios, debereq; eum, si quid contra pietatē ausi sint, ut in parricidas animaduertere. se enim liberam ei potestātē permittere. q̄ si tantū fugam meditati sint, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castigatione contentū esse. quare suū consiliū esse, ut indicto cōsistorio apud Berytum Romanorū domiciliū, & adhibitis præsidiis cum rege Cappadocē Archelao, amicisq; cæteris & uiris illustribus, de cōmuni sententia quid statuendū sit dispiciat. atq; hoc fuit argumentū epistolæ Cæsaris.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio. Cap. XVII

Qua accepta Herodes supra modū gauisus est, tum quod redijisset in gratiam, tum propter cōcessam sibi statuēdi de filijs potestātē liberam: & nescio quo pacto accidit, ut q̄ prius in secūda fortuna durus

Joseph.

P 3 quidem

quidem pater fuerat, nō tamen temerarius aut præceps ad filiorū interitum: nūc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nūcios quotquot uisum est Cæsari, uno Archelao excepto, uel q̄ hominem oderat, uel q̄ uereretur ne obsisteret suo proposito. & postq̄ Berytum cōuenerunt cū præsidēs, tum cæteri exciti è diuersis urbibus, filios quidē, quos adducere in concilium noluit, in Platane uico Sidoniorū detinuit, nō longe ab urbe: ut posset eos si uocarentur sistere. ipse uero solus introgressus, coram confessu c. l. uirorū, usus est accusatione non tam propter infortuniū & necessitatem miserabili, q̄ patri parū decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans non satis se explicabat, multaq̄ furoris ac feritatis præferebat indicia. nec p̄bationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiūgebat indecore pater contra filios, literasq̄ ab ipsis scriptas legebat: in quib. nihil insidiarū aut impietatis inerat, sed tantū de incunda fuga consilium, & conuitia signa offensi animi. ad quæ postquā ille peruenit uociferabatur quasi in confessis insidijs: remq̄ exaggerabat deierās mori se malle q̄ audire talia. Postremo dicēs sibi & à natura & à Cæsare potestātē in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: ut si cui accusato parentes manus imponāt capiti, necesse habeant circumstātes saxis eum ferire, atq̄ in hunc modū interficere. quod cum sibi promptū sit in patria & suo regno facere, tamen exspectare se illorū quoque calculos. Venire se tamen ad eos non tam ut iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, q̄ ut per occasionē indignationi iustæ parentis suum addant suffragiū, & exemplū edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erāt in consilio uidentes rem eò deuenisse, ut nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestātē eius confirmauerunt. Et primus Saturninus uir consularis, multisq̄ defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam, circumstantijs: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, q̄ & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc maximum nolit adijcere. Post illū ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiam tulerunt. Contrā Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentē fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, ut omnino uiderentur addicti ad suppliciū. Moxq̄ inde Herodes Tyrū eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma ueniens, rex prius expositis quæ apud Berytū acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentiret de eius filijs. Ille respondit uideri consilia iuuenum impia, cōijciendosq̄ uinctos in carcerem. deinde pensitato diligentius negotio, si ita uideatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere. sin contrariū placeat, absoluēdos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorumq̄ amicorum sententiam. Tum rex diu multumq̄; tacitus secū cogitauit, & illum secū nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream uentum est, mox omnes fuerunt de filijs solliciti, euentum exspectantes. ualde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cumq̄; dolerent eorum uicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictū aliquod liberius uacabat periculo: sed in sinu misericordiæ cælantes, taciti dolorē dissimulabant. Vnus omniū uetus

uetus regis miles nomine Tiro, filiū habens Alexandri æqualem & amicū, quicquid alij quieti occultabant, ipse libere eloquebat, & sæpe exclamare co-
gebatur in turba, perisse ueritatē & iustitiam in rebus humanis, & pro his re-
gnare cum mendacijs malitiam: eoq; tantam caliginē inductam negotijs, ut
ne grauissima quidem errata sua homines animaduertent. hæc loquēdi li-
bertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat q̃ non sine ra-
tione fortiter se gereret tali tēpore: libenterq; hæc audiebant singuli, & cum
sibi cauerent silentio, eius tamen nō improbabant licentiam. nam tanti mali
expectatio potuisset à quouis cōmiserationis uoces exprimere. Ille uero etiā
ad regem magna libertate se ingerēs, postulauit solus cum solo colloqui: qđ
ubi concessum est: Non possum, inquit, ó rex diutius ferre hanc anxietatem
animi: quæ me cōgit audaces uoces & mihi periculosas promere, sed tibi, si
uelis, utiles. Vbi nunc est tua mens? ubi animus ille semper hætenus quan-
tumuis arduis par negotijs? quē nam hæc est tanta amicorum ac cognatorū
penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantū scelus
sustinēt in quondā felici regia. quid tu? quid agatur nō dispicies? occidēs ne
duos iuuenes è regina uxore susceptos, & in omni uirtute eximios, teipsum
hac ætate cōmissurus uni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse to-
ties iudicasti dignos supplicio? An nō animaduertis tacitum uulgus simul &
tuū errorem damnare, & miserari calamitatē iuuenum? adhæc tum militaris
turba, tum ipsi duces illis cōpatiuntur, & execrantur autores huius infortu-
nij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suæ calami-
tatis, q̃ domesticorum perfidiæ. Sed illo immodeste ac militariter instante, &
per simplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & oppro-
bationem hanc magis q̃ admonitionem amicam existimans, sciscitatus qui-
nam essent illi ægreferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes
cum ipso Tirone uinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Try-
pho quidam tonsor regis accedens cum ait se non semel à Tirone sollicitatū,
ut inter curandū guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorū mu-
nerū, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutū iubet corripī: moxq;
tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui uidens patrē sæuissime tractatū,
obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse ullam spem salutis ex cru-
delitate regis conijciens, ait se indicaturū ueritatē, si tormenta sibi ac parenti
remitterētur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos ut Tiro sua
manu regem interficeret. patere enim ei aditū soli ad solū, atq; ita perpetrato
facinore libenter quiduis passurū in Alexandri gratiam. His dictis patrē exe-
mit cruciatibus, incertum ueritate expressa an ut se ac genitorem hoc pacto à
diuturniore uexatione redimeret. Herodes autē eiecta ex pectore omni siqua
prius inerat dubitatione de filiorū supplicio, nec ullū relinquens locū resi-
piscentiæ, properauit exsequi suum propositū: & productis in concionem
trecentis ductoribus militū unā cū Tirone ac filio, tonsoreq; indice, omnes
aecusauit apud populū. in quos multitudo quicquid ad manū ueniret conij-
ciens, ad unum eos interfecit. Alexander autē & Aristobulus ducti Sebasten,
ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora corū in Alexandrium recondita
sunt, ubi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et

fortasse alicui mirum non uidebitur, coalitum tanto tempore odiū adeò excreuisse, ut modū excedēs ipsam naturam uicerit. Illud merito dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferēda; qua patrē longo tēpore exasperatum tandem in odiū coniecērint immedicabile: an in ipsius duritiam, & cupiditatem tam gloriæ quam dominationis immodicam, qui nullū ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunā, cuius potentiae nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, ut necessario consequantur: eamq; uim fatum uocamus, q̄ nihil sit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem ut arduū leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studijs nōnihil tribuit, & uarietatis actionum causas examinat: quæ quidē contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ uoluminibus. Cæterū ex duabus reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arrogantiam, & fastum regium, q̄ nimīū tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac uitam parū æqui inquisitores fuerint, malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autē planē pudendus error est & inexcusabilis, quod neq; insidiarū structarū conuictos, neq; ullis huius conatus argumentis deprehēsis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solū gratiosos, non in uenationibus segnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilib. facundia studijs. horum enim omniū non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiā si damnare libuisset, aut uinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cū securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem uim, adeò nō insidias, extimescere debuerat. nunc tam cito eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ: maxime cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantia uel imperitiæ non competit. neq; enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas uero cunctationes & deliberationes, postremo talē quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualē sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcēs qui antē uidebant charissimi. qui tametsi minus miserales erāt, quod meritò perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. qua de re dicturi sumus in sequentibus.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XVII.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Caput I

Antipater autem sublati fratribus agitatedis, gradu iam ad extremam contra patrem impietate facto, nondum improbae spei satis faciebat & in futurum audax. Liberatus enim æmulum metu qui possent in principatus societatem venire, in aliam maiorem difficultate parandi sibi regni incidit, uidelicet odium quo populariter inuisus erat omnibus, huc accedebat quod illi magis etiam haberet sollicitum, alienati militum animi, a quibus pendebat regum securitas, si quando gens ipsa uideretur nouarum rerum cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis conciliauit. & tamen haud aliter quam rex cum patre administrabat res Iudæorum, credente se Herode eius fidei, & id factum quo supplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiae, quasi saluti regis consulens illos prodidisset, non moreris odio quo tam illos quam patrem prosequeretur: quandoquidem & illos propter patrem oderat totus infensus furis: dabatque opera ut nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos posset Herodes aperta uisus refugere. sed tum longe magis stimulabatur coeptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quod si diutius uitam protraheret, periculum uidebat ne proditis aliquo modo suis technis patrem haberet insensissimum. Ideo nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficijs uolens obruere, praecipue quotquot Romae erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriae praerat. Spes etiam erat fratrem ipsius corrumpi posse donorum magnitudine: pariterque regis sororem, nuptam uiro inter amicos regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiae specie hominum animos, & dissimulandi odij summus artifex. Non tamen fallebat amicitiam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, et ideo machinis omnibus occurrebat eius maliciae: quamuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas uxorem duxerat. sed nec affinitas hæc effecit quo minus cognosceret eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autem adamatam Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni consensum preberet alienaturum se ab ea beneuolentiam. quare illa paruit auctoritati uxoris Cæsareæ, alioquin etiam utile danti consilium. Per idem tempus remissa est ad patrem Cappadocum regis Archelai filia, quondam uxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, nequid ea de causa exoriretur controuersia. Ipse autem filiorum liberos educabat magna diligenti-

gentia. Alexander em̄ ē Glaphyra duos mares suscepit, Aristobulus ē Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquândo præsentib⁹ amicis cōmendans, & filiorū deplorans infortuniū, deū precatus est nequid simile cōtingeret eorū liberis: sed potius uirtutibus cū ætate aucti, gratiā sibi nutritionis reponerent. desponsauit etiā futuras adultis uxores, maiori ex Alexandri filijs Pheroræ filiā: Aristobuli uerò filio filiā Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alterā aut̄ filiam, Herodi suo filio, nato ex filia pōtificis. mos em̄ nobis est patrius, plures simul uxores habere. Hæc cōnubia rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatē Antipatrū ad caritatem eorū inuitans. Sed ille eundē erga pueros animū obtinuit quem erga parētes ipsorū habuerat: sollicitatus etiā regis circa eos cura, ne forte adulti officerēt suæ potētiae, Archelao quoq; rege adiutē nepotulos, et Pherora tetrarcha accipiente pupillarū alteram filio suo coniugē. Eodē incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parētib⁹; & ipsum autorē eius calamitatis odio prosequētis, & parati aliquândo per occasionē detegere eius erga fratres male uolētia. quapropter machinabat̄ de hoc negotio decreta patris irrita facere, ægre latur⁹ si deberet eos habere potestatis participes: flexitq; Herodē precibus ut ipsi filiā Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pheroræ filiā. itaq; præter eius sententiā mutata sunt pacta cōnubialia. Rex autē eodem tempore nouem uxores habebat. una erat Antipatri mater, altera summi pontificis filia, ex qua puer natus est patrē nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles, præterea Samaritis una; & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quā postea duxit regis fratrueis Iosephus. Archelaus autē & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippū, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaëlum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autē natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores, quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alterā Phasaëlo fratris sui filio: atq; hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Cap. II

NOlens deinde à Trachonitis tuta esse omnia, uicū Iudæis magnitudine urbis decreuit in eius regionis medio cōdere, qui & suis esset præsidio, & unde hostes facili⁹ ex propinquo possent inuadere. Cumq; intellexisset forte fortuna uirum Iudæum ē Babylonia cū quingentis equitibus sagittarijs & centū sermē cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiā quæ sita est ad Daphnen degere, ubi à Saturnino præside Valatham castellū ad habitādum acceperat, accersiuit eum unā cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, ut ibi opponeretur infestatoribus: omniū etiam tributorū ac uectigaliū immunitatē promisit tam agris quā hominibus. His cōditionibus allectus Babylonius uenit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & uicū nomina Bathyrā. eratq; hic uir pro obice cōtra Trachonitis indigenis, simulq; Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergo petētib⁹, quō tutiores essent à latrocinij: multiq; undiq; ad eū confluerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta

eti.

est ea regio ualde populosa propter immunitatē quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porro magnus Agrippa & eodē nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauib. tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tēpore dicemus prolixius. Zamaris autē Babylonius, qui hanc regionē possidendā accepit ab Herode, exacta cum uirtute uita, mori egregijs liberis superstibus, & in his lacimo equite insignis fortitudinis, q. cū ala Babylonia reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens filiū reliquit Philippum, uirum manu promptū, & uirtuti si quis alius deditum, regi q; Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo uniuersis suis copijs exercendis ac ductandis est præpositus.

Antipatri contra Herodem insidiæ. Cap. III

Aeterum in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postq̃ semel prospiciendi suis cōmodis potestātē accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide tegens suam malitiam, & in omnibus facile fidem à parēte impetrans: eratq; omnibus formidabilis ob uersutiam magis etiam q̃ ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illū colebat, & ab eo uicissim colebatur, circumuētus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & uxori & socruī & sorori, quamuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis uirginibus. attamen ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius peruestigantibus, & mutuo se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres cōsentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos regis sorore: quæ iam dudum explorabat omnia, sciens eos in regis tantum perniciem cōspirare, & paratā rei eius indiciū facere. qui ut cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contrā excogitauerunt, ut non congregarentur in propatulo, fictisq; conuicijs simularent dissidiū, maxime præsentē Herode, aut alio quopiā qui ei renunciaturus id uideretur: clam autē alerēt & confirmarent mutuam beneuolentiā: atq; ita etiam fecerunt. Hoc autē Salomen non latuit, nec cū primò excogitatu est, nec postea cum cœpit fieri. omnia enim peruestigabat, moxq; ad fratrem affingens aliquid deferbat, uidelicet occulta eorum conuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si mature sibi non prospiceret. In aliorū enim cōspectu dissidentes & iactantes inter se conuitia, celare amicitia: deinde quando soli sint cōsentire, dubio procul cōspirantes in eos quib. occultā uelint esse suā amicitia. Hæc illa & peruestigabat diligēter, & ad fratrem mox deferbat, iam & per se nō nihil intelligentē, sed cohibentē se adhuc, q̃ suspectum haberet etiā sororis procliue ad calumnias ingeniū. Erat enim quædā Iudæorū secta exactiorē patriæ legis cognitionē sibi uindicans, quibus tanq̃ deo ut uideri uolebant caris, addictum erat hoc mulierū sodalitiū. Hi Pharisei uocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoq; infestum, ut

eos etiam aperte impugnare non uereatur. nam cū tota gens Iudæorū fidem suam iureiurādo obligasset regi & Cæsari, hi soli nō iurauerunt: excedentes sex milium numerū: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pheroræ uxor pro eis mulctam persoluit. cui reponentes gratiā quoniā credebātur futura præscire ex dei colloquijs, prædicebāt, decretū esse deo regnū ablatū ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritū Pherorā ac cōmunes liberos. Sed hoc quoq; regi p Salomē innotuit, & quod aulicorū quosdā sollicitarent munerib⁹ atq; corrūperent. qua in culpa pharisæorū aliquot deprehēsos interfecit, præcipuos autores huius consilij, cumq; his Bagoā eunuchū, & suas delicias Carum, præstātissimæ formæ gratia sibi cōmendatum: & præter hos quoscunq; è domestica familia cum Phariseis cōspirasse ipsorū indicio cōpererat. Nam Bagoas in eā spem sublatus erat, quasi parēs & benefactor appellandus regis, quē destinarent uaticinia. prospere enim cessura nouo regi
 IIII omnia, cōstabiliendo successiōe prolis legitimæ. Herodes porrò conuicta Phariseis ac supplicio traditis amicorū consiliū aduocat, & apud eos Pheroræ uxoris accusationē instituit. quod ipsius impulsu frater cōditionē regiarū uirginū spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriā pertinere affirmās, quod mulier ruptis legib. naturæ inter fratres serat dissidia quibuscūq; ualeat tam uerbis q̃ operibus. mulctam quoq; contumacibus à se impositā illius persolutam esse impendijs, & in summa consciam esse totius recentis conspirationis. Recte igitur facturū Pherorā, si non expectatis fratris precibus spōte talem mulierē ableget, fratres inter se cōmittentem mutuis odijs: quandoquidem ei aut huius uxoris iactura facienda sit, aut fraternæ cōiunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurū sit integrū germanitatis uinculum. Pheroras aut quamuis uehementi regis oratione grauaret, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura persancte culturū, & à coniugali caritate haudquaquā discessurū: emoriq; se malle, q̃ sine dilecta uxore uiuere. Tum Herodes licet graui se iniuria existimaret affici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & uetuisse mulierum regiarū conuenticula. illi facturos se iussa regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes cōueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ uxorē cum Antipatro quoq; stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem. Cap. IIII

Quapropter suspectum habens patrem, & ueritus ne ulterius serpendo eius odia ad se quoq; peruenirēt, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, ut quā primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrū Herodes misit cum preciosissimis muneribus & testamēto, in quo ipsum Antipatrū regem declarabat, aut si ille prior uita decederet, Herodē natū sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundē criminū reum egit apud ipsum Cæsarem, quorū Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorū honoratorū cædes apud Petram se inuito patratas obijciens, maxime Sohemi hominis in omni uirtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum
 Fabatum

Fabatū ab illo interfectū fuisse ob talem quandā causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimū tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecunijs corruptū eò perduxit, ut ei regis sui cædem sit pollicitus. hoc ubi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, regi mox indicauit. qui è Corintho confessio nē extorsit cogitati facinoris, diligēter ex eo perscrutatus omnia: simulq; duos Arabas ab eodē satellite insimulatos comprehendit, alterum uirum principē, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti cōfessi sunt ideo se uenisse ut Corinthū urgerent crebris adhortationibus ad perpetrandū facinus, atq; adiuuaret etiā in opere, si ita factū op⁹ sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romā iudicādos amplius & puniēdos trāsmisit.

Pheroræ obitus. Cap. V

PHeroram autē obstinate permanentē in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libēter, addito iureiurando nunquā se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeo ut paulo post decūbente rege uocatus ad accipiendā quēdam secretiora mandata tanquā a morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamē ille in hoc fratrē est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cū Pheroras in morbum incidisset, uel inuocatus ad uisendū eum uenit: quo morbo postquā absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romā profecto malorū fuit initium, deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totū ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod morneat habendam esse uirtutis rationem in omnibus.

Pheroræ uxor accusatur ueneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias. Cap. VI

PHerora mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimi Herodem vadeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortē, utq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius aurē simul ac fidem præbente illorū sermonibus, aiunt eum apud uxorem coenasse ea die quæ morbi fuit initium, uenenūq; oblatum ei mixtū nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id uenum allatū ab Arabissā quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem uera Pheroræ letiferū. sunt enim Arabū mulieres ueneficæ maximæ. hæc autē quæ tum insimulabatur, dicebat amicę Syllæi familiarissima. ad eā cōparandi ueneni causā profectę fuerāt uxoris Pheroræ mater et soror, et cū illa reuersę sunt pridie quā ille coenam letiferam sumeret. His auditis rex ad iram concitatus torsit ancillas earū & quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquā fateretur aut detegeret, postrema quædā dolore uicta nihil aliud protulit, quā quod imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quādo quidem ipsa causa esset præsentīū tormentorum omnibus. Hæc uox ad diligentiore inquisitionē Herodem permouit, ita ut extorqueret earum secreta omnia, comestationesq; illas & occulta conuenticula, tū sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talēta se accepisse ab eo, ut abstineret Pheroræ colloquijs. Addebāt ancillæ quanto patrē prosequeretur odio, utq; sæpenumero apud matrē de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse con-

Ioseph.

Q senesce

senesceret, ut non multũ se iuuare posset tam fera successio. adhuc simul nutrirĩ multos fratres ac fratrum filios, ut ne sperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio. addere his solitũ accusationẽ sœuitiæ, nõ temperantis nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendũ esset, Pheroræ uerò in suam tetrarchiam. Hæc quia probe congruebant cum illis quæ ex sorore antea rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malitiosis conatibus Doridẽ matrem Antipatri, spoliata multorum talentorum ornamenti eiecit e regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placator. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quod letale uenenum Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minime suspecto patrem tolleret. id uenenũ allatum ex Aegypto per Antiphilum unũ ex amicis Antipatri, missum inde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberiq; apud Pheroræ uxorem, à marito ad asseruandum acceptum. De quo rogata per regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto seipsam deiecit. nec tamen letalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquã se recollegit, rege pollicito incolumitatẽ & ipsi & familiæ, si totam rei ueritatẽ promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita ut aucta sint: & ut multorum tum fuit opinio, nihil omnino mentita est. Venenũ id, inquit, ex Aegypto attulerat Antiphilus, paratũ ibi opera fratris sui, professione medici. Theudio deinde in domũ nostram intulit, & ego seruauĩ acceptũ à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiose ad uisendum eum & curandũ uenisti, motus ille, & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, o uxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consilijs & ueneficis ministerijs suum patrẽ meum fratrẽ appetit. Nũc igitur quandoquidẽ in germano nihil pietati qua hætenus erga me usus est uideo decedere, & mihi instare uitę terminũ, age ne fratricidalĩ animo manes maiorum contaminem, me inspectante uenenũ illud exure. tum se sine mora prolatum iuxta uiri mandatũ concremasse, paululo seruato ut si post mariti mortem rex eam tractare uellet durius, possit ei necessitati occurrere. Hæc elocuta uenenũ quoq; unã cum pyxide in mediũ protulit. Post hæc alter Antiphili frater & cõmunis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidẽ etiam agnoscendo. Accusabatur autẽ etiam pontificis filia regis uxor, quasi secretorum horum omniũ particeps, sed conscientia dissimulans. quapropter & ipsam rex abiecit, & filiũ eius e testamẽto deleuit, ubi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiam Theophili filiũ Hierosolymitani genere. Interim Roma uenit Bathylus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se uenenũ quod daret patroni sui matri & Pheroræ, ut si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggredierentur. Simulq; uenerũt ad regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricaret de

cæde Alexandri ac Aristobuli, miserarēturq; fatum germanorū innocentū, iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud q̄ ut euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc aut amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & uerba eorū ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatū colebat amicitias, cōparatis uarijs ornamentis ducentorū talentorum precio. Mirum aut est, q̄ cum per se septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatū sit. In causa erat partim diligens itinerū observatio, & uiarum custodia, partim popolare hominū in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem uellet quærere.

Antipater capitis damnatus in uincula conficitur. Cap. VII

Quæterum Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus ex
sententia peractis breui se rediturū in patriam, dissimulata ira insi-
diose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod
nollet accideret. Simulq; modice de matre eius questus est, pollicēdo remis-
surum se querelas post aduentū illius: modisq; omnibus magnā charitatē
præ se ferebat, ueritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum,
& moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid.
Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas uero quæ Pheroræ mortem nun-
ciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam q̄ Pherorā ama-
ret, quā q̄ ille morte præuentus pollicita de patre ueneno tollendo nō præ-
stiterat. Iam ad Celenderim oppidū Ciliciæ peruenerat, cum dubitare cœpit
de reditu, uehementer contristatus matris ignominia: & amicorū quoq; ua-
riabant sententiæ, alijs euentū alicubi expectare, alijs sine mora domum na-
uigare consulentibus. facile enim dissoluturū criminationes omniū, quan-
doquidem nunc quoq; non aliunde q̄ ex illius absentia aduersarijs audacia
uiresq; ad calumniandū creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appel-
litq; ad portū Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructū sic appel-
lauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestū erat incidisse Antipatrū in infor-
tunium, nemine salutante aut accedente hominē, quem prius uotis & faustis
acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc uerò contrarijs uotis
licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis ultricibus. Forte per idem tem-
pus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Sy-
riam, tunc uero ab Herode in consiliū de rebus agendis adhibitus. Quibus
unā sedētibus superuenit Antipater omniū inscius, & ita ut erat purpuratus
in regiam ingressus est. quo mox admissō, amicorū comitatus per ianitores
exclusus est. Id primū mentem eius perculit, iam sentientem quo deuenisset:
quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratri-
dium & cogitatum patricidium opprobrans, & Varum cognitorem ac iudi-
cem in crastinū denunciāns. Ille tam inopinato malo uelut ictus abiit attoni-
tus: moxq; obuias inuenit matrem & uxorem: hæc erat Antigoni filia, qui
ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se
ut in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac rege, ad-
hibitisq; in confessum utriusq; amicis, acciti sunt etiam cognati regis & Sa-

lome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quiq; tormentis examinati fuerant: nouissimeq; serui matris Antipatri capto paulo anteq̃ ipse rediret in patriā. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarū hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, unicumq; ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat ne in patris manus deueniat. Tū Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat ne de causa sua prius decerneret q̃ cognosceret, sed defensionem rem integram seruaret: rex uero postq̃ iussit eū in mediū sisti, deplorauit infelicitatē suā in procreandis talibus liberis, quodq; senecta ætate incidisset in Antipatrum. enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamq; benigne suggessisset illi ex opib. quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quo minus capitalibus appeteretur insidijs, ut regnum quod iure & patris uoluntate cōtingere poterat, ante tempus in impietatis præmiū cederet. Mirariq; se Antipatrum quānam spe elatus in tantam pnruiisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: uiuenti quoq; sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta redditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse ecc talento- rum uiatico. Obijciebat deinde fratrum accusationē, quorum siue fontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorū circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec cōperisse de eis quicquā nisi hoc indice, nec in eos statuisse nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cum abruptissent, rogauit Nicolaum Damascenū amicitia & domestica consuetudine coniunctissimū, & pulchre eius negotij gnarū, ut prosequeretur quæ attinerent ad examinatos cōscios, & ad conuincendū filiū. Sed ille præueniens, causamq; suam exorsus dicere, hæc ipsa exēpla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirū pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operā suā postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse ut qui patrē eripuerit ab aliorū insidijs, ipse nunc eiusdē reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerū imperitos maculam cōtrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionē designatus rex haberet magis quā speraret, & nemine uetante honorū esset particeps? neq; enim probabile esse, affectatū cum periculo quod iam pro uirtute contigerat, & ob incertam spem cōtemptam certā infamiam, maxime cum is conatus fratribus nō successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorū de impietate punitor etiam. nec se poenitere gestorum, quæ argumento sint quā incorrupte parentē diligit. Quæ uero in urbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareq; eius de hoc literas, quas per iniquū sit inimicorum & improborū hominū posthaberi calumnijs, quibus nihil magis sit cordi, quā regiam familiam inter se cōmittere, nactis cōminiscendi otium per suam absentiam, quod se præsentem nunquam habere potuerint. Sub finē dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquētis gratiam, & postremo se quoq; torquendū offerebat nihil deprecans. His cum nōnihil moueretur conciliū, miserabiliter lacryman-

te Antipatro & sibi met cōuerberante faciē, ut uel inimicos subiret misratio, Herodesq; ipse quantū uis dissimulans fieret mitior: Nicolaus ut rogatus fuerat accusationē à rege coeptā prosequens, exaggerabat singula, proferebatq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectōrū confessionibus. ad hęc extollebat regis de eo merita in educandis ac instituendis filijs, p quibus tam malā reportaret gratiā. Nec tamen æque mirandā fuisse priorum temerariam stultitiā, qui rudi ætate corrupti à malis cōsiliarijs naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis q̃ opū cupidine. Sed Antipatri stupendā esse tam sceleratā audaciam, qui sæuior nocentissimis bestijs, a benefactoribus tamen iniuriam abstinētibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidē calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorū æmulator fieret. Atqui tu ipse, inquit, ó Antipater index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirete coarguti sunt, tu in cōuictos animaduertisti. nec improbamus q̃ eos iusta indignatione persecutus sis, immo miramur te imitatū eorū intemperantiam: & facile colligimus illa quoq; te nō ad securitatē patris, sed ad fratrū fecisse perniciē, ut detestādo eorū malitiā, pietatis erga cōmunem parentē opinionem tibi quæres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitus, quod tandē facere aggressus es. Dum enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorū socijs, omnib. facis p̃spiciū bene cōuenire tibi cū eis, quorū posthac uti possis in opprimēdo patre opera. itaque duplicē uoluptatē cepisti tuis dignā moribus: alterā palām quasi re bene gesta gloriabūdu sublatiis fratribus: alterā clam maiore facinore per occultas insidias conando patrē subuertere, cuius modo uindex uideri uolueras. Si enim uere detestatus esses illorū malitiam, nunq̃ imitandā tibi proposuisses. Nimirū hoc agebas istis artibus, ut dignioribus sublatiis nullos haberes successioneis æmulos, & tum demū fratricidio necē patris adderes, ut in occulto manerēt insidiæ quibus oppugnasti germanorū capita, & nō solū ipse meritum suppliciū effugeres, uerū etiam miserū parentē poenę tuæ uicariū supponeres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullū exemplū extat in omni hominū memoria. non em̃ qualicunq; patri insidiatus es, sed amanti. simul & indulgentissimo, iam regiæ potestatis particeps, iam successor designatus, tum p̃senti fruēdi uoluptate ante tēpus permissa, tum in futurū spe testamēto patris cōfirmata. Tu uero cupiditatib. tuis nondū non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, nō cōtētus societate patris indulgētissimi, nisi quoq; suam partē præriperes: & cuius te seruatorē uerbis præferebas, eum re uera quærebas perdere, nō ipse tantū scelestus, sed matrī quoq; inurens eiusdē nō tam sceleris, & fratrū disturbans beneuolentiā, dissidijsq; miscēs omnia: & post hęc ausus es patrē uocare bestiā, ipse uenenatissimis quibusq; bestijs nocentior, proprio ueneno abutēs in cōiunctissimos optimeq; de te meritos, muniensq; te custodib. ac uarijs tam uirorū q̃ mulierū technis cōtra unū senem, quasi nō tua sola scelestā mens satis esset ad explendū odiū. Et nūc post tortos tua causa uiros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta cōiuratorum indicia, audes ueritati cōtradicare: & qui dudū patrē sperasti è rebus humanis tollere, nunc quantū in te est conaris legē quoq; cōtra tui similes scriptam abolere, simulq; Vari æquitatē, omnēq; quantā est in rerū natura iusti-

tiā. an ideo mētitos dices tormētis examinatos, ut fidē abrōgēs patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormētis plus credendū est. Nō liberabis regē Vae à cognatorū iniurijs? nō dabis neci hāc pessimā bestiā, pietatē erga genitorē simulantē in fratrū pñiciē, ac deīn ut solus regnet deprehēsum in struēdis illi capitalibus infidijs? Scis parricidiū nō priuatū esse crimē, sed publicā uitæ ac naturæ iniuriā, quod cogitatū etiā nō minus q̄ perpetrātū contamine: imo quod qui nō punit, & ipse in naturā parentē est iniurius. Post hęc matris eius quædā adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat. consultos uates de regno, & sacris exitialibus impetitū regis caput: tum libidinosas & ebriosas Antipatri uolutationes cum Pheroræ mulieribus. quæq; ad testimonia pertinerent per tormēta elicitæ, multa & uaria, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atq; hoc ipso certiora. Homines em̄ quicquid antea metu Antipatri silētio texerant, post uersam eius fortunā uidentes accusationibus inimicorū obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorū odijs grauabatur, ut proprijs sceleribus, hostili in patrē animo, disturbata fratrū cōcordia, cōmissis inter se domesticis omnibus: ut qui nunq̄ nec odia iusta exerceret, nec amicitie fidē coleret, nisi quatenus sibi uideret commodum. idq; cum iamdudū à multis esset obseruatū, quo quisq; erat æquitatis amātor, eo grauior illi fuit aduersarius: & q̄ primū tutō licuit, magnis uociferationibus reum urgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cumq; uariorū criminū proferrētur indicia, nihil tamen fingi apparebat, q̄ neq; ad regis gratiā loquerent, neq; periculi metu silentio quicquā tegerēt, sed damnarant omnes scelestos conatus Antipatri, eumq; nō tam ob patris securitatē q̄ suometipsum merito de medio tollendū censerent, & tradendū supplicio. nec hi soli qui interrogabant eum accusabant, uerū etiā spontanei delatores pleriq; aderant: ita ut licet callidissimus esset mendaciorū artifex, & frontis perfriētissimæ, tñ ne hiscere quidē cōtrā ualeret. Post q̄ aut Nicolaus accusare eum & cōuincere destitit, tum Varus potestatē ei dicendi pro se fecit, si qd haberet quō declararet suam innocentiam. Se em̄ nihil magis optare, & idē patrē quoq; eius optare scire, q̄ ne in ullo obiecto deprehenderet crimine. At ille pronus in faciē & supplicabūdus humi iacēs, deū consciētiae suæ inspectorē obtestabat, ut euidēti aliquo signo p̄baret alienū se ab omni culpa, nec quicq̄ unquā molitū in patris perniciē. Is enim est mos malorū omniū, ut quoties nefariū aliquod facinus aggrediūtur, nihil nō sibi permittant, nullo respectu diuini numinis. cum aut suis sceleribus inciderunt in periculū, tum demum illis in mentē uenit deus, p̄ cuius inuocationē & testimoniū uolunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio pmittere: id quod tū quoq; Antipatro usu euenit: qui cum antē omnia sic gelsisset quasi nullū numē interesset rebus mortaliū, imminēte ultione destitutus iuris præsidij, ad diuinā confugiebat potentiam, se in hoc diuinitus seruatū asseuerās, ut p̄ incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cū crebris interrogationibus nihil eliceret, illo deū tantū inuocante, uidens alioqui nullū fore finē, iubet proferri uenenū in mediū, ut quā nam ui præditū sit experimēto posset colligere: quod mox allatū, & ad bibendum datū cuidam damnato capitis, sine mora necauit hominē. quo facto surgens abiit ē concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, ubi plurimum

mum solebat degere, & illic esset Syrorum regia. Herodes uero cōfestim uin- VII
 xit filiū, omnibus ignorantib. quæ nam fuissent eius cū Varo ante discessum
 colloquia. coniectura tñ erat cuncta regē facere ex illius sentētia. cōiecto de-
 inde in carcerē, Romā Cæsari de eo significauit per literas, missis etiā qui co-
 ram eloquerent mandata, docerentq; q̄ scelerata sit hominis malitia. Per eos-
 dem dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Aegypto missæ literæ:
 quibus solutis hæc in eis scripta rex ipse cōperit. Misi ad te Acmes literas, etiā
 cum uitæ meæ periculo. scis enim q̄ si deprehēderer, infestas mihi duas po-
 tentes familias redderē. Tu dabis operā ut rem geras feliciter. Atq; hoc fuit ar-
 gumentū huius epistolæ: rex autē diligenter requisituit etiā alteram. ea tamen
 nusquā comparebat, & seruius Antiphili negabat se attulisse ullam præterea.
 & cum diutius hærerent, unus ex amicis regis animaduersa quadā futura in
 interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica ce-
 latas literas: nec cum sua fefellit opinio: depromptaq; est inde epistola hæc fe-
 re continens. Acme Antipatro. Scripsi patri tuo quales iussisti literas: & ad-
 ieci confictū exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominā meam missæ: qua
 lecta scio q̄ poenas ab ea tanq̄ ab insidiatrice exiget. Ea uero quam à Salome
 scriptā uideri uolebant, Antipatri cōmentū erat supposito Salomes nomine,
 ipsius arbitratu & cōmodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadē & regi scri-
 psit in hanc sententiā. Acme regi Herodi. Cū mihi sit curæ ne qd te lateat ad
 salutē tuam pertinēs, inuentā Salomes epistolā contra te scriptā ad meam do-
 minam, nō sine periculo transcripsi, & ad te misi: in qua postulabat ut sibi li-
 ceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne qñ propter eā uitæ discrimē adeā.
 Sed hoc cōmentū prodebant q̄ ad ipsum Antipatrū scripserat, significans so-
 uolūtati eius obsecutā, & literas ad Herodē misisse, & insertū his exēplar ficti-
 tiarū Salomes literarū ad suā dominā, quæ insidias Herodi tenderēt. Erat autē
 hæc Acme Iudæa genere, agēs in ancillatu Iuliæ uxoris Cæsaris, operāq; hanc
 Antipatro magna pecunia uēdiderat, qua cōtra amitā simul & patrē uteretur.
 Cæterū Herodes cognita hinc filij malitia, minimū abfuit quin illū euestigio
 tolleretur, ut concitatorē turbelarū omniū, qui non solū suam & sororis salutē
 in periculū adduxisset, sed disciplinā etiā corrupisset domus Cæsaris. eodē
 incitabat eum & Salome, pectus plangēs, & mōri nō recusans, si ullū extaret
 uiolata à se fidei argumentū idoneū. Rex autē accersito filio iubet illū cum fi-
 ducia promere, si qd haberet quod pro se afferre posset. Qui cum ad hæc ne
 hiscere quidē ualeret, rogatus ut qñ mediū teneret deprehēsus in maléficio,
 saltē socios sceleris proderet, omnē culpā conferebat in Antiphilū, aliū præ-
 terea nominabat neminē. ibi Herodes uehemēti dolore animi sauciū cogita-
 uit eum Romā mittere, ut apud Cæsaris tribunal parricidij causam diceret.
 Deinde ueritus ne amicorū ope eriperet periculo, ipsum quidē in uinculis ut
 antē retinuit: legatos autē & literas accusatrices misit ad Cæsarē, simul indicās
 adiutū eum Acmes opera, epistolarū quoq; adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & Iudæorum seditio. Cap. VIII

Nterea dum legati instructi mandatis ac literis Romā properāt, rex VIII
 morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relin-
 quens natorū minimo, exasperatus in Archelaū & Philippū calum-

nijis Antipatri: Cæsariq; legauit mille talēta, & uxori Iuliæ liberisq; eius & amicis atq; libertis talēta quingenta. Suis quoq; filijs distribuit pecunias & agros ac credit⁹, similiter etiā nepotibus. Salomes etiā ratio est habita, quā propter perpetuā & incōcussam beneuolentiā ditauit egregie. Desperata deinde salute, q̄ iam ad septuagesimū ætatis annū accederet, mirū in modū effertus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causā erat opinio contēptus, quodq; existimaret gentē lætari suis infortunijs: quam opinione confirmauit quorundā apud populū gratiosorū seditio, mota ex causā tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctissimi erant Iudæorū, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idq; chari populo q̄ iuuentutē disciplinis instituerēt. totis em̄ diebus eis dabant operā quotquot cupiebāt in uirtute proficere. Hi postq̄ cognouerunt morbū regis esse incurabilē, concitauerunt iuuentutē, ut sublatis operibus quæ rex præter patriā consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitū inde exspectantes præmium. Nam hanc esse regi causam cum calamitatū domesticarū tum postremo præsentis morbi, uidelicet q̄ contēptis legib. multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in reb. pietatē regis hi doctores desiderabant. Inter cetera supra maiore portā templi dedicauerat donū preciosum, aquilā auream magni ponderis, cum lex nostros homines uetet imagines statuere, aut consecrare animantium effigies. quamobrē doctores hi autores erāt suis discipulis, ut aquilam illā detraherēt. Etsi em̄ res uideat nō carere periculo, tamen etiam iucundæ uitæ præponendū esse honestū obitū, si contemnatur propter tuēdas leges patrias, quandoquidē sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriā eorum intermori. & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundē manere interitum: proinde recte facturos uirtutis cultores, si ex cōmuni necessitate honorē sibi decerperēt, & cū hoc solatio ē præsentī uita discederēt. magnū em̄ leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendū præmiū laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partē tota cognatio tam uiri q̄ foeminæ ueniant, quo qd esse possit optabilius? Hac exhortatiōe accēsis iuuenibus rumor superuenit extinctū regē nūcians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendētes detractā aquilā conciderūt securibus, inspectante cōgregata in templū multitudine. Quod ut renunciātū cognouit dux regius, maiore aliquā conspirationē metuēs, occurrīt eō cum ualida suorū manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in uulgū rudem & imparatū ac conglobatū temerē, facile reliquis disiectis & cedētibus circiter xī iuuenes resistere ausos cōprehendit, cumq; his autores facinoris Iudam & Matthiā turpe putantes cedere: omnesq; ad regē perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginē demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatū exsecutos, ut fortes uiros decuit. Nam & honori diuino, inquit, succurrimus, & legē cuius discipuli sumus uindicauius. Nec est quod mireris si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyfes autore & doctore deo pertulit: nec recusamus mortē ac suppliciū quodcūq; nobis intuleris, conscij nos nō ob maleficiū sed pietatis causā hæc perpeti. Hæc illi non minore animo quàm uerbis præferentes fortitudinē, æque tum ad constanter patiendū alacres, atq; antē ad fortiter agendum fuerant. Eos

rex uinctos misit Hierichuntē : moxq; accitis Iudæorū primoribus in concionem eorū lectica ob imbecillitatē delatus, cœpit cōmemorare labores suos exhaustos pro republica, tum instauratum templum impendijs ingētib; quale opus per cxxv annos nemo Asamoncorum regum ad honorem dei ualuisse perficere, nec exstructū id tantum à se, uerum etiam ornatū uotiuīs muneribus ac donarijs templo dignissimis. ob hæc facta sperasse se uel post obitum sempiternam, & memoriā, & gloriā. nunc pro nefas uiuē etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriā : & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata uiolari ac detrahi: q̄ iniuria licet in ipsum intentata, re tamē uera ad deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiores quiq; ueriti crudelitātē eius, ne forte efferatus in se quoq; grauius animaduerneret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, uiderique sibi, admissam esse rem dignā supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiē pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq; successorē dedit fratrem uxoris suæ Ioazarum. Huius Matthiē pontificatu accidit etiam alium pontificem ad unam diem substitui, quā Iudæi populariter ieiuniū celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, uisus est sibi per somnū cum uxore congrēdi : & cum ob hoc ad rem diuinā faciendam non esset idoneus, Iosephus Ellemi filius adiutor uicarius propter cognationem ei datus est. Cæterū Herodes post multatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorem eiusq; socios uiuos exussit : in quam noctem etiā defectus lunæ incidit. Regi uerò morbus factus est grauior, poenā impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehēderetur, quā intus popularetur uiscera. aderat & uehemens uoracitas, cui necesse esset continuo cibos suggerere : simulq; uexabatur intestinorū exulceratione & colicis passionibus. pedes tuebant phlegmate humido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; uerenda putrefacta scatebant uermiculis, accedēte foeda nec minus molesta tentigine, nō sine foetore grauissimo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrē constans erat inter uiros diuinos & fatidicos opinio, regem læsē tot modis pietatis deo poenas expēdere. Qui tamen si grauius affligeretur, quā ut uideretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurū se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamētis conquirendis undiq; profectus etiam ultra Iordanem fluuiū, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, quæ præter uim medicam potu quoq; iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum cōsilio immissus fouendus in refertum oleo solium, uisus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullāque amplius salutis spem superesse intelligens, donatium militibus quinquagenas drachmas iussit distribui : magna deinde liberalitate usus in duces atque amicos, rursus Hierichuntē reuersus est: ubi atra bile prægrauātē eō immanitatis prolapsus est, ut facinus animo conciperet lōge atrocissimū. Nam cum ē tota ditione nobiliores Iudæorū ad eum conuenissent, euocati minaci edicto poenā capitis intentante nō parētibus, infensus ex æquo siue fontibus seu innoxijs, uniuerfos conclusit in circo: accita deinde Salome sorore maritoq;

ritoq; eius Alexa, ait instare sibi terminum uitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendū esse, quando iuxta cōmunem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, q̄ optatā suam mortem lætis accepturi sint animis, quando quidem uel à uiuēte etiā tum non abstinuissent contumelias. sed illorū esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere. nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe q̄ aliorum regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non fecte lugentibus. Ergo quāprimum uiderint se exhalasse animā, debere eos clausam Circo nobiliū multitudinē cingere militibus, ignorantibus etiā tum suum obitum, non prius uulgandum quā mandatum exsecuti sint, iubere deinde ut circumuentos una omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, uel q̄ mandatorum fuerint memores, uel q̄ obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos p̄ mutua fidem ac beneuolentiam perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatū uellent, eis contra pollicentibus duros se operam ut cuncta iuxta ipsius mandatū fierent. Hæc sane etiā si quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere uellet pro incolumitate & securitate sollicitudini, ex hac certe nouissima eius uolūtate deprehendere potest quā inhumano animo præditus fuerit: quando quidem iam iam è uita discessurus curabat ut ex singulis familijs uno aliquo sublato, totam gentem in luctum & charissimorū desiderium conijceret, nec læsus à quoquam eorum nec ualens eis quicquam obijcere: cum hi quibus ullum est uirtutis studium, etiā inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

Antipatri exitium. Cap. IX

Vm hæc mandata cognatis dat, superuenerūt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarū summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrū relinqui arbitrio & regis & patris: siue in exilium uellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est uoluptate nuncij poenæ Acmes, & permissæ sibi potestatis libere statuēdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc uero circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassetq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibisset eius dexterā: moxq; denuo luctus cum trepitatione ac tumultu occupauit palatiū, quasi rege iam agente animam. quem strepitū ubi per sensit Antipater, ratus patrē uere uitam finisse, spem concepit fore ut solutus uinculis sine difficultate regnū acciperet. coepitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurū post acquisitā potestātē pollicens. ille uero adeo non paruit, ut mox conatus eius regi renunciaret, utq; sollicitatus ab eo ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet uerberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq;

iussitq; unum è satellitio sine mora cum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Herodis mors, testamentum & funeratio. Cap. X

DEinde mutata uoluntate mutauit etiam testamentū. Antipam em̄ quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit. regnum uero Archelao largitus, Trachoniticam, Gaulonicā, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamnam aut, Azotū & Phasaelida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cæterorū cognatorum ratio, abundeque prospectū singulis leganda pecunia & redditibus annuis. Cæsari quoq; legauit argenti signati centies centena millia, præterq; sua uasa tam aurea q̄ argentea, magnumq; uestis preciosæ numerū. Iuliæ aut Cæsaris uxori, & quibuscūq; amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die postq̄ Antipatrū filiū occidit, uita defunctus est post detrusum regno Antigonū anno trigésimo quarto, ex quo aut à Romanis rex declaratus est, anno x x x v i i, uir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia usus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, uixitq; longissimo tempore. quantum aut ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sentētia, oppressis inimicis & aduersarijs, sed infelicissimus in eo iudicio. Cæterū Salome & Alexas priusquā regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quemq; dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, ut in agros digressi curarent suamet ipsorū negotia: atque hoc pacto magno beneficio uniuersam gentē sibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregataq; in Hierichuntinū amphitheatrū omni militia primū legerūt literas eius scriptas ad milites, in quib. gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; ut eandem seruarent & Archelao filio, quē regni successorē sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis signatorius creditus fuerat, testamentū per legit, quod nō aliās ratū habendū esset, q̄ accedente consensu Cæsaris. Moxq; acclamatū est regi Archelao, & milites cateruatim unā cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hætenus præstitissent fidem atq; operam, lætis ominationibus deū illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur regi, Archelao curante ut exsequiæ patri fierent q̄ splendidissimæ, & omnem ornatū proferente ut in pompa comitaretur mortuū. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta uarijs gēmis preciosis, & instrata purpura: corpus quoq; amictū erat purpura, imposito capiti diademate, & desup corona aurea, sceproq; in manu dextera. lecticā stipabant filij & cognatorū numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primū satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi uelut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodiū usq; per octo stadia, ubi quemadmodū antè mandauerat sepultus est. Et Herodes quidē sic defunctus est. Archelaus autē per septē dies iuxta patriam legē luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo mul-

lo multitudini præbito, in templū ascendit: & quacunq; transiret excipiebatur gratulationib. ac faustis acclamationibus. Tum conscenso suggesto sublimis in aureo folio residens, accipiebat lætus gratulatrices uoces fauoris indices, & ipse uicissim omni comitate respondebat multitudini; agebatq; grates q̃ obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parem pro corū studijs gratiam. adhuc tamen abstinere se à regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quē sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrē ne ab exercitu quidē apud Hierichuntem ultro offerente ambitiosum diadematis honorē se accipere uoluisse, cum nondū constaret de legitimi collatoris animo. cæterum q̃ primū constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore ut beneuolētia omniū uideatur dignissimus: daturumq; operā ut per omnia patre suo sit illis cōmodior. Illi uerò, sicut uulgus solet, rati primis diebus aperiri mentē huiusmodi potestates ineuntū, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebāt laudibus, poscebantq; sibi ab illo beneficia: quidam ut leuius annum tributū penderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos uinxerat, & in his plerosq; diu in carcere detinuerat: nōnulli uectigalium immunitatem, quibus grauabatur forū rerum uenalium, magnis flagitabant uociferationibus. Horū nihil ille negabat, hoc agens ut cōciliaret sibi multitudinis animos, nō leue in eo momentū rerum suarū situm existimans: postremo re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

Populus seditionem mouit contra Archelaum. Cap. XI

XII **I**nterea Iudæorum quidam nouarū rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ uiolatores recens neci traditos, tunc cum clamorib. & eiulatu in defunctum regem iactabant conuitia, quasi in mortuorum solatiū: congregatiq; in unum, in uindictam eorū ab Archelao deposcebant ad pœnam quosdam ex his qui chari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compescere tamen placide conabatur, quod pararet profectiōem ad Cæsarem, ut sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militū, per eum hortatus est, ut omissio uindictæ studio, cōsiderarent legibus pœnas dedisse quorum moleste ferrent interitū: ad hæc postulata eorum nō carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opusq; esse concordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus rex assensu Cæsaris. tum demū dispiciendū super his rebus, & statuendū de cōmuni sentētia: interim quiescerēt ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamātū est strenue, periculum intentantibus quicunq; conaretur uerbis eos ad saniorē mentem reducere: q̃ plus suæ uoluntati tribuerent, q̃ autoritati præsidentium: & indignum ducerent, si amicorū quos uiuo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio. adeo enim cōcitati erant ut id tantū ius & fas putarēt, quod ipsis uoluptatem allaturū uidebatur, ne sui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt. & cum multi ad eos à rege mitterentur, qui partim
ipsum

ipfius nomine, partim ex fua perfona uerbis fedarent turbidos, neminem au-
dire fufținebant, fed ad maiorē iram accendebant, aufuri aliquid fi maior ac-
ceffiffet numerus. Cumq; feftum inftaret quo patrium Iudæis eft uefci nō fer-
mentatis panibus (Pascha uocant, monumentū ueteris ex Aegypto effugij,
quo fuma alacritate maiorē folito populus mactat uictimarū numerum, &
infinita turba, nonnulliq; etiā extra regionis terminos habitantes confluunt
religionis gratia) feditiofi deploratores legis doctorū Iudæ ac Matthiæ con-
globati in templo permanebant, non deficiente uictu quē illos non pūdebat
mendicato quærerē. Tum Archelaus ueritus ne ad grauius aliquid eorū in-
folentia procederet; mittit tribunū cum cohorte qui cōpescerent homines,
priusquā cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & fi quorum emi-
neret in concienda feditione ferocia, illos ut ad fe adducerent. In hos turba-
tores illi clamoribus & hortatibus plebē exasperauerūt, & ferientes faxis ple-
rosq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt faucij. quo perpetrato rur-
fum facris operati funt. Archelaus porrō de rerū fuma periclitari fibi uifus
eft, ni plebis impetū illum retunderet. itaq; totū exercitū in eos immittit, fi-
mulq; equites, qui & aduenas prohiberent occupantib. templū succurrere,
& quotquot ex eis peditū euaffiffent, iam in tuto fe exiftimantes ferro excipe-
rent. ab his equitibus ad tria millia uirorū cæfa funt, reliqui fuga fe in proxi-
mos montes receperūt. Archelaus aut per præconem edixit, ut omnes in fua
difcederent. illi metu grauioris mali feftiuitate relicta abierunt, quamuis au-
daces & fine difciplina homines. Tum Archelaus ad mare defcēdit unā cum
matre fua, ducens fecum Nicolaū & Ptolemæū, multosq; ex amicis alios, &
familia & regno cōmiffis Philippi fratris fui fidei. Simul etiam profecta eft
Salome Herodis folor, ducens fecū fuam progeniem. alij quoq; ex cognatis
fequebantur multi, quafi collaboraturi pro paranda regia dignitate Arche-
lao, re aut uera obnixuri ei potius, & præcipue perpetrātū in templo facinus
incufaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæfaream Sabinus pro-
curator Cæfaris in Syria, in Iudæam properans ad afferuandā Herodis pecu-
niam, quem Varus cōmodum interueniens retinuit: aderat enim ab Arche-
lao accerfitus per Ptolemæū. ita ille in præfidis gratiam neq; arces occupauit
in Iudæa, neq; thefauros obfignauit regios, omnia relinquēs in potestate Ar-
chelai, tantūſper donec Cæſar de his aliquid ftatueret: & hæc pollicitus man-
ſit Cæſareæ. Sed poſtquā alter Romam nauigauit, alter uerſus Antiochiam
profectus eft, ipſe Hieroſolyma petijt, & occupauit regiā. accitis deinde præ-
fectis arcium, & regijs procuratoribus, ratiōes repoſcebat ab eis & arces ſibi
cōmitti poſtulabat. Præfecti tamen nō diſceſſerunt à mandatis Archelai, ſed
omnia ſeruabant in ipſius aduentū integra, prætexentes ea ſe ſeruare Cæſari.
Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi ſibi
regni ſpe, ad quam excitatus erat per Salomen, quafi Archelao præferēdus,
eo q̃ prioribus teſtamenti tabulis ſucceſſor regni deſtinatus fuerit, quē uali-
diores deberent eſſe q̃ illæ ſcriptæ poſterius. Ducebat autem ſecum matrem
ſuam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuū,
& tunc ſuis fauentem partibus: ſed maxime illum ad affectandum regnū mo-
uit Irenæus orator, uir eloquens, & diu uerſatus in regijs negotijs. quapro-

Iofeph.

R pter

XIIII

pter suadentibus quibuscūq; ut fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamēti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. qui postquā Romā peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipsius amore, q̃ Archelai odio, libertatē maxime cupientes, & degere sub Romano præside: quod si parum succederet, commodiōrem sperantes Antipam quā Archelæum, studebant illis partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentum patris, simulq; rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atq; ita euentum expectabat. qui perlectis his omnibus, Variq; ac Sabini literis, tum quantū pecuniarum esset ac annuorū reddituum, præterea quæ Antipas sibi regnū vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuēs: moxq; potestatem facit dicere uolentibus de præsentī negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, uir facundissimus & insensissimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret: qui etiam si essent hanc poenā promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandū fuisse potestati legitimæ, non ipsi usurpandum, siue regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod peius esset etiam. quare immerito nunc eum ab ipso hunc sperare calculū, quem iam quantum in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos auctoritate propria quosdam duces militiæ: quodq; sedisset in regio solio, & tanquam rex quasdam causas determinasset, annuissetq; postulatis populi, deniq; nihil non fecisset quod per Cæsare confirmatus posset facere. ab illo quoq; dimissos aiebat eos qui in circo inclusi fuerāt: multa q; afferebat alia, partim uera, partim uerisimilia propter iuuenilem ambitionē hominis recens euecti ad tantū potestatis fastigiū. præterea neglectum patris luctū, & comessationes insequentī mox post eius obitū nocte celebratas: qua indignitate motum ad seditionē populū, uidentem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, ut interdū tanquam personatus lacrymas fingeret, per singulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnū acceperit, quā hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tantūquam in morte inimici non patris, haudquāq; abesse ab immani scelere. nunc uenire ad Cæsarem ut annutu eius regnū accipiat, cum iam antē non aliter se gessisset, q̃ si constabilis rex fuisset auctoritate ipsius. maxime autem exagerabatur in sacro loco perpetrata cædes impia, idq; die festo, quando tam hospites quā indigenæ uictimarum more mactati sint, & sanum refertū cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicū suum ingeniū expleret exercendis passim in omnes iniurijs. Quare ne per somnum quidē unquam patrē dum sanus esset, de hoc sibi post obitū substituēdo principe cogitasse, ut cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnū uocatum non animo

mo ante corpus præmortuò, sed integris etiã tum & rationis & corporis uiribus. Imò etiam si iam tum tale de Archelao fuisset patris iudiciũ, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualis nam rex futurus sit, qui auctoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam uerbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatiõe testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao, eadẽ illam circa templum cõmissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuandò destiterint, quàm ille coactus sit eos ui compescere: hoc magis culpabiles, quàm non solum malitiam suam exercuissent; uerũ alijs etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorũ in specie quidem infestatum Archelaum, sed re uera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriã. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, factò ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio quo prosequatur Archelaũ morem gereret. eorũ igitur esse culpam qui priores iniuria nõ abstinuerint, & aliorũ arma ad defensionẽ sumpta in se proritauerint. Cætera quoq; de quib. Archelaũ accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens nihil horũ nisi ex illorũ sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, quàm ipsi uideri uelint, dum per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatũ hominem, cum de patre bene meritum, tum ipsos omnib. semper prosecutũ officijs. Testamentũ certe à rege mentis cõpote esse scriptũ, & posteriores semper potiores esse tabulas, has uero tanto magis, quàm Cæsari rerum domino auctoritatem confirmandi relinquat. Nec Cæsarem iniquitatem istorũ imitaturum, qui cum maximis ab Herode uiuo affecti sint beneficijs, nunc extremã eius uoluntatẽ uiolare conẽtur: quin potius uiri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittẽtis, testamentũ ratum habiturum. multũ enim interesse debere inter horũ malitiam, & Cæsaris uirtutẽ atq; fidem toti orbi cognitã. quapropter non iudicaturũ parum sanæ mentis decretũ eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidẽ uerisimile non sit in deligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genua sibi æcidentem erexit humanissime, dignum esse regno pronuncians: prę se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum & Archelao ipsi commodum: uidensq; hac promissione confirmatũ in spe iuuenẽ, nihil tum amplius super ea re statuit. & dimisso concilio solus secum dispiciebat, unĩ ne regnum ratum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cum omnes eius ope indigeant.

Seditio Iudæorũ contra Sabinũ, & quomodo Varus autores eius puniit. Cap. XII

Sed priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Martha-
ce Archelai mater morbo uitam finiit, & à Varo Syriæ præside uenerunt literæ defectionem Iudæorũ significantes. Nam discessum inde Archelai sequuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cum Varus uenisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima

ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam, legionem unam reliquit Hierosolymis, ut Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. Quàmprimū enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistēs uexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parē se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his utebatur, molestās eos, & ad defectionē irritans: ut qui & arces occupare conaretur, & uiolentas pecuniæ regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos uocamus celebritatē quandam patriam, confluxerunt undique multa millia non solum religionis gratia, uerum etiā indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantū ex Iudæa grauius offensa, sed & Galilæa quoque, ac Idumæa, tum à Hierichunte, & trans Iordanē sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitimque trifariā hoc modo castra faciunt, pars una circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumfudet. ab occidentali altera quæ sita erat domus regia. Ita inclusos undique Romanos oppugnare etiā parabant. Tum Sabinus territus audacia hominū, quibus decretū esset aut mori aut uincere, statim ad Varum misit literas, hortans ut properet, relictamque legionem præsentī periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat ut in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidē se auderet committere, postulabat ut alij propter eius auaritiā mortis periculo se obijcerēt. qui postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: unde in aduersarios pugnantes uel mittebant, uel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec ualentes contra missilibus ad se pertingere, eoque facilius uincebant. atque hæc pugna conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomēta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quæ esset pice ac cera ob inaurationē peruncta, facile correpta est incendio, quo lacunaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improviso perierunt exitio. pars enim cum tectoruente unā præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixa: nonnulli desperatione salutis & ui mali attoniti, aut in flammās sese dederunt, aut suismet gladijs confecti sunt. quæ si aliqui refugientes quā ascenderāt in tutū se recipere uolebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quæ inermibus nihil prodesset ferocia, ita ut ne unus quidem ex his qui tectum ascenderant incolumis euaderet. Tum Romani quæ se incendiū remisit alij ab alijs protrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperijt, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi uerò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna charorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. factō tamen globo è pugnacissimis circumdederunt regiam, incensuros se eam & omnes intus occisuros

occifuros minitantes, nisi quamprimū discederent: quòd si mox abirent, im-
 punitatem Sabino unā cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorū ma-
 xima pars stabat. Rufus quoq; & Gratus, qui sub se habebant tria millia belli-
 cosissimorum & strenuissimorum uirorum ex Herodis exercitu, in partes
 Romanorum se transfulerunt: simulq; equitatus Rufo duci parebat, nō me-
 diocris sanē ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius insta-
 bant oppugnationi; muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes
 ut abirent, ne ue diutius uindicatibus se in libertatem à maioribus acceptam
 obfisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidē pro
 missis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiā æqui-
 tatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In xv
 hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus
 exoriebantur, ut quemq; aut lucri aut uindictæ concitabat cupiditas. Duo e-
 nim uirorum millia qui aliquando sub Herode meruerāt, tunc uerò dimissi
 domi agebant, in unū collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu
 nepotis Herodis Achiabi: qui nusquā æquò loco eos sustinere ausus ut uete-
 ranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantū poterat asperitatib.
 accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Hero-
 dem magno labore expugnati filius, apud Sephorim urbem Galilææ colle-
 cta circa se hominum desperatorum manu incurfabat regis ditionem: & po-
 titus eius armamentario, armatisq; inde suis ad unum omnibus, pecuniā
 quoq; regiam in illis locis occupauit: iamq; formidāus accolis spoliabat in
 quoscunq; incidēret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium nō bo-
 nis artibus quarū imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita ubiq; turbat,
 etiam Simon Herodis regis seruus, uir alioqui & forma & statura & robore
 egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis
 copijs, & rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi p̄ quouis alio,
 auspicatus potestātē diripiēda ac incendēda Hierichuntina regia: passimq;
 crematis alijs regis palatijs, & præda concessa suæ factionis hominibus, ma-
 iora etiam ausurus uidebatur, ni mature occursum fuisset. nam Gratus re-
 giorum militū dux, tum Romanorū partes fouens, suas copias contra Simo-
 nem duxit: ubi post acerrimū conflictum transamnani homines incompo-
 siti, & ferociter magis q̄ perite pugnantes deleti sunt: ipsum Simonē per an-
 gustas quasdam fauces fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Ama-
 tha quoq; Iordani flumini apposita palatium regium incēsum est à quadam
 hominum colluie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per
 totam gentem grassabatur, eo quòd proprium regem non haberet, qui mul-
 tudinem bonis rationibus contineret in officio: qui uero externi ad casti-
 gandos seditiosos uenerant, malū potius exacerbarēt, graues superbia simul
 & avaritia. Quandoquidem & Athronges, uir nec maioribus clāris prognā-
 tus, nec uirtute aut opib. subnixus, sed pastor hætenus obscurissimus, uasto
 tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatē regiam, pa-
 ratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erāt quatuor fratres,
 & ipsi grandi statura & manu prōpti ad quoduis arduū facinus, instrumen-
 tum ut ipsis uidebatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum

quisq; ductaret cohortem militū. magna enim ad eos turba confluxerat, quā in fratres quasi legatos distributam obire iubebat praelia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarū penes se seruabat arbitriū: durauitq; diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibisset exsequitur, maxime in Romanos cædibus sæuiens, & milites regiones, utrisq; ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode usi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indices magis exasperabatur, imminebantq; ubiq; omnibus, uel lucri cupidine, uel in consuetudinem iam uersa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanā cohortē frumentā & arma in exercitū portantem insidijs exceperunt: ductoremq; eius Ariū centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora tam expectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorū cadaueribus. In hunc modum lōgo tempore praelia per occasionem conferentes, & Romanos non leuib; affecerunt incommodis, & suā gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipsi capti sunt, unus à Grato pugna uictus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestātē redactō, ultimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam uidens salutis spem reliquam, quod eius copię exhaustæ essent uel morbo uel continuis laboribus, accepta fide & iureiurādo ipse quoque Archelao se dedit. sed id aliquanto post factum est. Tunc uerō Iudæa plena erat latrocinijs, & ut quisq; seditiosorum cœtus coiuerat, passim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quod minima eius mali pars rediret ad Romanos, ipsi uero inter se diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterum Varus cognito ex Sabini literis periculo, timēs tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis (nam tres in uniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxilijsq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam ut obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petrus amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non par uam manum misit tam peditum quā equitum. postquam autem apud Ptolemaidem in unum conuenit totus exercitus, partem ejus filio & amicorū uni tradidit ducendam contra Galilæos ejus urbis agro finitimos. qui regionem eorū ingressus, profligatis quotquot ausi sunt eum armis occurrere, Sephorim cepit: & uenditis sub hasta incolis, urbem absumpsit incendio. Ipse Varus uersus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum cōtagio: castra autem posuit in quodam uico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. cum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque ejus infensi. inde progressi Sampho alium uicum ijdem Arabes diripiunt, moxq; incendunt, quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in uindictam cæsorū ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hierosolymis, Iudæi qui legionem ab ea parte obsidebāt, ad primū uenientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relicta. Hierosolymitani aut Iudæi grauiter à Varo increpiti, excusationē afferebant,

popu-

populum quidem propter festum confluisse, bellum uero non ex sua sententia, sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeo non oppugnasse Romanos, ut potius una cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis regis nepos, Gratusque ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non uenit, sed subducens se clam ex urbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios ut fontes puniret, nonnullos dimisit incolumes: actique sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post haec ablegato exercitu cuius non erat usus amplius, quique contra eius uoluntatem lucris studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudeorum in unum confluisse, properauit ut eos deprehenderet. illi non ausi manus conferere, deditionem fecerunt arbitrati Achiabi. Varus autem data seditionis uulgo defectionis uenia, duces eorum misit ad Caesarem: Ille caeteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quod nec cognationis nec iustitiae respectu a nefarijs armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in praesidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autem Romae aliud negotium exhibitum est tali de causa. Venit eo Vari permissu Iudeorum legatio, postulans ut eis liceat suis legibus uiuere: erantque legati quinquaginta, quibus aderant Iudeorum urbem incolentium plus quam octo millia, cumque Caesar conuocasset in aedem Apollinis magno sumptu a se exstructam concilium amicorum & primariorum ciuium, uenerunt eo legati, prosequente Iudeorum turba, & Archelaus cum amicorum comitatu. cognati autem regis neque ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauebantur, quod pueret eos coram Caesare aduersari homini tam propinqua coniunctio necessitudine. Aderat & Philippus ex Syria Vari hortatu ueniens, ea potissimum de causa, ut fratris aduocatum ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde non nihil sperans, si impetrarent Iudaei potestate uiuendi suis legibus, fore ut diuiso in Herodis progenie regno, ad ipsum quoque rediret pars aliqua. Data igitur Iudeorum legatis dicendi copia, postulantes non esse ulterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus usum ad subiectae gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentum esse ingenio: Nec opus esse commemorari quod multis uitam ademisset, cum longe deterior fuerit conditio superstitum, quos non modo perpetua truculentia & asperitate teruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus non abstinuerit. itaque uicinas urbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno fitas exhauriret exactionibus: adegisseque gentem suam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliatur, aut facta uiuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cum annua tributa imposita sint per singulos, seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam seruorum qui huiusmodi exigendis praesent, ut hoc pacto iniuriosam uexationem redimerent. Silentio enim praetereundas constuprationes uirginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem haec patientibus

tibus maximum sit solatium, si quæ paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter ipsis præfuisse Herodem, quam si sæuissimæ bestiae in eos commissum fuisset imperiū. Itaque cum multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum promptis studiis regem consalutatum, quod ita putarent, fieri non posse, quin quicumque tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratū luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum quasi timeret ne non uideretur germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendū sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cum totum negotium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editumque; mox subditis futuræ uirtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuiū deo in ipso templo pro uictimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illū prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere, & ius regni sibi uindictet? Postremo summa postulatorū hæc fuit, ut mutata reipub. forma posthac sine regib. agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, utrum seditionibus delectetur, & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus utrique patrocinator est, dicens Herodem quidem quoad uixerit nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui si iustam uiuentis accusationē attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus laceffere. Quæ uero obijciantur Archelao, ipsorum imputanda esse uolentæ contumaciæ: qui cum affectassent res non concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc uitio uerterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebat eos libenter agitari seditionibus, quod nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

Cæsar Herodis testamentum confirmat. Cap. XIII

Cæsar uero his auditis dimisit concilium. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat, sed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quam primum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eumque cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnanæ regio cecidit cum Galilæa, & cent talenta annua. Batanæa uero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (ut uocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui redditus, Archelao uero Iudæa & Idumæa, præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eo quod cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazæ, Gadara & Hippon græcanici instituti urbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit. De autem talenta quotannis redibant à sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter

ter legatas à fratre urbes Iamniā, Azotū & Phasaelida, argentiq; signati quingenta milia, Cæsar largitus est in Ascalone palatiū : percipiebatq; ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut testamēto cauerat. Duē deinde eius filiæ uirgines præter relicta sibi à patre, accepere ex Cæsaris munificentia du cena quinquagena signati argenti millia, & elocatae sunt Pheroræ filijs. imò totum etiam regis legatum mille quingentorū talētorum æstimatione cessit ipsius filijs, paucis aliquot uasis sibi retentis, non tam ob precium charis, q̃ ob amici memoriam.

De Pseudalexandro. Cap. XIII

His ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, edu- XVIII
catus Sidone apud quendam Romani ciuis libertū, adoptauit se-
metipsum in Herodis familiam, per occasionē similitudinis, qua
referbat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omniū
quotquot utrunq; uiderant oculis : atq; hac uia grassari cœpit ad regium fa-
stigium. itaq; ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiæ rerū gna-
rus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius
institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filiū, mortū subtractū cu
iusdam beneficio, cui demandatū sit eius interficiendi negotium. suppositis
enim necis ipsorū uicarijs, & se creptum & fratrem Aristobulum. His nugis
inflatu, alijs quoq; non desinebat fucum facere : cumq; Cretam appulisset,
quotquot Iudæorum uenerunt in eius colloquiū, omnibus rem persuasit, &
auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam : ubi magnam pecuniæ uim
quæsiuit prætextu regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturū se paternū prin-
cipatum, remuneraturumq; beneficos, Romā properat suis hospitib. dedu-
centibus. cumq; adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simul fa-
uore exceptus est, cōcurrentibus tanq̃ ad regem qui Herodi uel hospitij iure
coniuncti, uel aliquo erant obstricti beneficio. in causa fuit hominum natu-
ra rumorū auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis
qui ualde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, nō
aliū, idq; alijs non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod
postq̃ Romam perlatum est, uniuerſa Iudæorū illic agentiū multitudo profe-
cta est obuiam, tam insperatam salutem ad dei referentes gratiam, & publico
applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatū per
uias. nihil enim ei ad regium cultū deerat, suppeditantibus sumptum hospi-
tibus : affluenteq; certatim multitudine, acclamabat faustis omina-
tionibus, ut fieri solet in re præter spem incolumi. Id ubi allatum est ad Cæsarem, no-
bat fidem habere nuncio, q̃ sciret Herodem non facile potuisse decipi in re
tam seria : nōnihil tamen spe motus, Celadū unum è suis libertis familiariter
olim uersatū cum adolescentibus illò mittit, iussu ut Alexandrū in conspe-
ctum suum adduceret : quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alijs sagacior.
Non tñ imponi potuit Cæsari, q̃ non tanta esset similitudo ut etiam pruden-
ter considerantes falleret. Pseudalexāder em̃ & manus habebat duratas ope-
re, & corporis illa gratia carebat, quæ solet bene natis & educatis cōtingere,
q̃ ipse non uixisset in tantis delicijs. Postq̃ igitur animaduertit conspirasse in
menda-

mendacia præceptorē atq; discipulū, & ex cōposito loquentibus adesse fiduciam, percontabat quid factū esset simul erepto Aristobulo, aut cūr nam ille nō uenisset, unā cum fratre ius tam præclaris natalib. debitū reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorū quibus mare nauigantes expositi sunt: ut si qd ipsis cōtigisset durius nō omnino Mariāmes genus intercideret, sed superesset saltē Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simulque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si nō me quoq; coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam salutē attinet: nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neque em̄ istius ætatis est tam insidiosa malitia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum cōmentum indicat, quibus modis, & à quo sit cōpositum. Cæsar aut̄ Pseudalexandrū, ut pollicita seruaret, in remigū ordinem allegit, q̄ esset ualido corpore: doctorē uero eius affecit supplicio. ceterū Melijs abunde magna multa fuit, quæ in fictitiū Alexandrū frustra impenderant: atq; ita cœptū Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est. Cap. XV

XIX

Acterū Archelaus iam ethnarcha in Iudæā reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, in simulato quòd seditiosis consenserit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Neara uicus iuuabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum etiam uicū conditū à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorū ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege uetentur fratrum uxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio positus est, subrogato in uiuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maxime cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira cōmotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquā scribere, Vale, inquit, & quàm primū illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicataq; uoluntate Cæsar, ad profectiōem hortatus est. Mox ubi uenit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensiōe, misit eum Viennam in exilium, quæ est urbs Galliæ, multatū prius omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi uidere decem spicas maturas tritico plenas à bubus absumi: experrectusq; non contemnendam uisionē ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum uariaret interpretatio, Simon uir Essæus præfatus ueniam, ait hanc uisionē Archelao significare mutationē in deterius. boues em̄ significare miseriam, q̄ in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerū mutationem, quia terra horum opera uersata nec locum eundem retineat, nec faciem. ceterū decem illas spicas totidem annorū præfinire numerum. eas enim redire annuis uicibus, iamq; instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somniū inter-

interpretatus est: post cuius uisionē quinta die uenit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandū illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius uxori accidit, Archelai regis filiæ. hæc ut iam diximus, uirgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterū nupsit Iubæ regi Mauritanie. hoc quoq; defuncto uiduam apud patrē agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamne priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatū est. Visa sibi est Alexandrū uenientem complexu excipere præ gaudio. Illum uero exostulantem dicere, Cōfirmasti Glaphyra uulgare illud dictū, non esse fidendū mulieribus, quæ uirgo mihi cōiuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarū nuptiarum desiderio, ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiā, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritū sustinens, At ego non obliuiscar ueteris tuæ beneuolentiæ, teq; liberabō ab hoc opprobrio, mihiq; te meam uindicabo. hoc somniū cum illa exposuisset apud quasdā familiares sibi mulieres, post paucos dies uita functa est. quod ego ideo hic referendum putaui, q̃ sermo sit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli uidetur, certissimū immortalitatis animorū & diuinæ prouidentie argumentū continens. Cui uerò hæc uidentur incredibilia, fruatur opinione sua, & alijs nō obstrepat qui talibus excitantur ad uirtutis studia. Cæterum ditione Archelai cōtributa Syriæ, missus est illō à Cæsare uir cōsularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum uenderet.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XVIII.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilaus res nouas molitus est. Caput I

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum usq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam ut iura populis redderet: facultatesq; censeret omnium: & cum eo uenit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam uenit iam attributam prouinciæ Syriæ, ut percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi uerò tametsi primū ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo autoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Exiit tamen post quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Sadducos, sollicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud, quam

quàm manifestam seruitutis professionē esse dictitās, & uniuersam gentem ad tuendā libertatē adhortans. Fore enim ut re bene gesta fortunis suis fruatur feliciter, & confirmati in earū possessione laudem quoq; sibi parent fortitudinis: nec sperandū auxilium coelestis numinis, nisi ipsi quoq; rebus suis consulant. Accipiebant hęc pronis uulgi auribus, ita ut accenderent ad audendum aliquid: atq; ita dici uix potest quantū hi uiri totam gentem conturbauerint, dum omnia miscent cædibus & latrocinijs, promiscuisq; nullo amicorū aut inimicorū respectu prædationibus, & insignium uirorū cædibus: prætextu quidē propugnandæ libertatis publicæ, sed re uera priuatorū lucrorū studio. Itaq; conficientibus se mutuo ciuibus, & furiosissima cōtentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidē fames fortē superueniens potuit eos cōpescere quo minus sæuierēt expugnandis oppidis, & fundēdo ciuili sanguine, donec postremo malum eō progressum est, ut hostilis flamma dei templū inuaderet. Adeo periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidē Iudas & Saddocus omniū harū calamitatum autores fuere, dum super tres pristinas sectas nouā quartā inducunt, & nouitatū cupidos affatim ad se contrahunt: id quod nō in præsens tantum turbauit rempublicam, sed futurarū etiam cladum fuit seminarium. Quamobrem conueniens uidetur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

Quæ & quot sectæ fuerint apud Iudæos. Cap. II

11

Vdæi patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retro seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorū, Sadducæorū, & eam quæ Phariseorum uocata est. De his licet nō nihil in secundo Iudaici belli uolumine à nobis dictū sit, tamen nunc quoq; paucis dicere nō ab re fuerit. Ergo Phariseorum uictus simplex est, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter. maiores natu uenerantur, nec audent eis responsare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini uoluntatis assensum adimunt, hoc temperamento deū uti dicentes, ut cū omnia fiant ex ipsius cōsilio, in homine tamen sit uoluntas accedēdi ad uirtutem aut uitium. Animas credunt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tum præmia quoq; contingere ex uirtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad uitam reditū. per hęc placita magnam sibi autoritatē parauerūt apud populū. & quicquid ad solennes precatiōes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ, & uitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cum corpore extinguit simul & animas: nec quicquam præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cū præceptoribus disceptare ad uirtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horum tamen sententia uix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Phariseorum decretis assentiunt, ni facerent non ferendū à plebeiorum multitudine. Essenorum uero placitū uniuersitatis regimen citra exceptionem deo asserit, immortalitatē animis: nec aliud quicquā æque ac iustitiam omni contentione expetendū existimat. ad templum autē donaria

ria mittentes sacra ibi non faciunt, & sanctioribus utantur ceremonijs: quapropter exclusi à cōmuni fano seorsum sacrificāt. moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totū dediti. Miranda etiā est eorū iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe superāt, multis iam seculis triti in eius continuis studijs. Facultates in cōmune possident, nec aliquis diues magis utitur suis bonis, q̃ quiuis nihil possidēs. Atq; hoc instituto uiuunt uirorum supra quatuor millia, nec uxores habentiū, nec seruos, & alterū ad iniuriam cōmunis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati uitæ parum cōmodum, quare per se ipsi uiuentes inuicem sibi ministrant. Quæstōres creant uiros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum redditibus & frugū prouentu cibos eis conficiant. In summa eandem ferē uiuendi rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos plisti nominantur. Quartæ autē studium sapientiæ sectantiū uiz primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Pharisæis consentiunt, nisi q̃ constantissimo libertatis amore flagrant, credentes solū deū dominum habendū ac principem, facilius uel exquisitissima poenarum genera laturi unā cum cognatis suis ac charissimis, quā mortalem aliquē appellaturi dominum. quod quia multis sæpe spectatū scio, plura de hoc non libet dicere. non enim uereor ne fidem nō inueniant mea uerba, imò illud potius, ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequant, quæ quidem animositas plurimū in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessij Flori iniurijs, quibus postremo effectum ut deficerēt à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc suffecerint.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorē Cæsaris conditæ. Cap. III

Q Virinius autem uenditis & confiscatis Archelai facultatibus, per- 111
actoq; censu, qui incidit in annum trigésimumseptimū, post uictum a Cæsare in Actiaca pugna Antoniū, cum mota esset cōtra Ioazarum pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes uero & Philippus suæ quisq; tetrarchiæ res ordinauit & composuit: quorum Herodes Sephori cincta moribus, fecit eam totius Galilææ caput & defensaculum. aliud deinde oppidū quod tunc Betaramphthā dicebatur, cōmunitum nomine mutato Iuliada ab uxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; Paneada sitā ad Iordanis fontes instruxit ædificijs, indito Cæsareæ nomine. Vico etiam Bethsaidæ in ripa lacus Genesarethini urbis speciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæsaris filiæ cognominem esse uoluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæā administrāte huiusmodi quidam accidit. In festo azymorum quod Pascha uocamus mos est sacerdotibus post mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quāprimum aperta sunt, Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factū est ut posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo post Coponius Romanum reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis regis uxor uita decedens Iuliæ Iamniæ cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaclidem, Archelaidemque plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside

Ioseph.

S Cæsar

Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum imperator, præfuitq; reipublicæ annos quinquagintaseptem, sex mēſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuagintaseptem. Ei Tiberius Nero priuignus successit, Iuliæ filius, Romanorū imperator tertius: à quo quintus Iudæorū præſes miſſus est in Annij Ruſi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabi filium iuſſit eſſe pontificem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarū Anani pontificis filiū cum honorem tranſtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem; & Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. hic quoq; anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt cedere Iosepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis, Gratus Romā repetit, in Iudæa exactis annis undecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porro tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipſius nomine urbem à ſe conditam uocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: unde non longe apud Emmauntē uicū ſunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorum nonnulli eò migrare coacti ſunt, quidam etiam è nobilitate ſedes illic ſibi optauerunt. quoq; maior eſſet frequentia, recepti ſunt ad incolendū etiam tenuiſſimi quiq; undecunq; confluentes, & in his aliquot quos non ſatis conſtabat eſſe liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficijs proſecutus aſtrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros largitus: quo minus horrent ædificatam præter ritum patrium in ſolo multis ſepulcris reſerto: cum iuxta noſtras leges ad ſeptem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorū rex per inſidias ſublatus eſt à Phraatæ filio, huiuſmodi de cauſa. Phraates habens legitimos liberos, ancillā Itælici generis Thermuſam nomine, inter cætera dona à Cæſare miſſam, primū in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obſtapeſcens præcellenti mulieris forma, ſuſcepto iam ex ea Phraatæ filio, legitimo thoro eam ſibi coniunxit. Quæ cum quicquid uellet regi perſuaderet, cogitans filio ſuo Parthorum regnum aſtruere, intellexit nihil ſe effecturam, niſi ablegaretur legitimi Phraatis filij. Perſuaſit igitur marito ut Romam eos obſides mitteret: quod illis ſine cunetatione faciendū fuit, patre uolūtati Thermuſæ tam obnoxio. Interea Phraataces ſolus domi ad regnum educabatur: qui tædioſum ratus exſpectare dum à patre decedente principatum acciperet, cum matre contra eum conſpirauit, cum qua creditus eſt etiam ſupri habere conſuetudinem. Ergo parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus, prius quàm confirmaret ſuas opes per tumultum pulſus interiit. Tum uerò nobiliſſimi Parthorum animaduertentes non poſſe ſine rege conſiſtere ipſorum rempublicam, nec tamen uolentes eligere alienum ab Arſacidarū ſanguine, putantesq; ſatis eſſe ſemel uiolatā regiam maiestātē Italicæ mulieris libidinibus, Horodem per legatos acciuerūt. Is erat quidē regij generis, ſed inuiſus multitudini propter nimiam crudelitatem, quòd intractabilis eſſet, & ad iram proniſſimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, ut quidā tradūt, in conuiuio. ſolent enim perpetuo geſtare gladios. Vt uerò à plurib. fertur, in uenatione occiſus eſt. Legatiōe deinde miſſa Romā, petierunt regē unum

ex obsidibus, prælatusq; est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externū simul & domesticū. Sed breui pœnitētia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatū impatientissimos. dedignabant enim facere imperata mancipij, sic uocantes obsidē, & hac appellatiōe exaggerantes ignominiā. non em̄ belli iure sibi regem impositum, sed quod turpius sit, per pacis cōtumeliam. moxq; uocant Artabanū in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruī libenter, & præsto fuit cum exercitu. cui cum occurrisset Vonones, primū manente etiā tum in officio uulgo Parthorū, prælio uictus Artabanus retro in Mediam repulsus est. Sed paulo pōst instauratus copijs Vononem ausum configere uicit egregie, ita ut cum paucis equitibus in Seleuciā confugeret. Artabanus aut magna cæde grassatus in profligatos barbaros, & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum uictoricibus copijs. Ille igit hoc modo regnū adeptus est. Vonones aut refugit in Armeniā, & a principio quidē affertauit eius regionis dominiū, missis Romā legatis super hoc negotio. Ut uerò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauia hominis, & moto Parthi cōminationibus bellū iam intētantis: destitutus omni spe regnandi, q̄ potentiores Armeniorū Niphatē accolentes sequerent factiōnē Artabani: Silano Syriæ præsidī se dedit. is respectu educatiōis quæ illi Romæ contigerat, hominē apud se asseruauit in Syria. Armenis aut Orodē unū ē suis filijs Artabanus regē imposuit. Per idē tempus cū Antiochus quoq; Comagenæ rex fato cōcessisset, cōtentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnū in puinciæ formā redigi postulantibus, plebe cōtrā cupiēte sub rege ut antē uiuere: qua propter Germanicus ex S. C. ad res orientis cōponendas missus est, fortuna occasione querēte illius exitio. post redactam enim in meliorem statū Syriā, Pisonis opera ueneno sublatus est, sicut dicetur aliās.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio. Cap. IIII.

Aeterum Pilatus Iudææ præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in urbē intulit ad legis nostræ contumeliā, qua cautū est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebāt urbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. qđ ubi cognitū est ciuibus, magno agmine petierūt Cæsareā, ubi per multos dies supplices orauerūt præsidē, ut trāsferret illas imagines aliō. Pilato uerò pernegante se facturū qđ coniunctū esset cum iniuria Cæsaris, cū Iudæi precari nō desinerēt, sexto post die iussis clām in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, q̄ aptissimus esset infidijs. ibi cōpellatus iterū de eodē negotio, signū dat militib. ut eos circumueniant, mortē minitans, nisi q̄ primū quiescerēt, & suā quisq; domū discederent. at illi procidētes humi, & exertos præbētes iugulos, manifeste præ se ferebant, uita sibi chariorē esse obseruationē legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam cōstans legū studiū, continuo reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. deinde aquę ductū struere aggressus est ex sacro ærario, induturus aquas Hierosolyma à ducētesimo stadio. id egerrimē tulit populus, & cōgregati p̄ coctus numerosos usq; ad multa hominū millia, uociferatiōibus

conabant eum deterrere à proposito . nōnulli uero ita ut sit apud incōditam multitudinē, etiam conuitijs laceſſebant præſidē . at ille milites ſub populari habitu clam armatos fuſtibus iuſſit reliquam multitudinē corona cingere: & quāprimū uulguſ cōepit iacere conuitia, dedit illis ſignum ex cōpoſito . illi ſuprà quā mandatū erat uſi ſunt fuſtibus, tumultuatores & quietos cāden-tes nullo diſcrimine . Ibi tam inclementer accepti inermes ab inſtructis , pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt ſaucij: atq; hoc modo compreſſa eſt ſeditio.

- VI** Eodem tempore fuit Ieſus, uir ſapiens, ſi tamen uirum eum ſas eſt dicere . Erat enim mirabiliū operum patrator, & doctōr corū qui libēter uera ſuſci- piunt: plurimoſq; tam de Iudæis quā de gentibus ſectatores habuit . Chri- ſtus hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatuſ cum addi- xiſſet cruci, nihilominus nō deſtiterunt eum diligere qui ab initio cēperant . Apparuit enim eiſ tertia die uiuus, ita ut diuinituſ de eo uates hoc & alia mul- ta miranda prædixerant: & uſque in hodiernum Chriſtianorū genus ab hoc
- VII** denominatum non deficit . Circa eadem tempora etiam aliud Iudæoſ tur- bauit incōmodum, & Romæ in ſacris Iſidis ſumma turpitu- do deprehēſa eſt . Dicam igitur priuſ de Iſiacorum nefando ſcelere, ac tum demum reſ Iudæo- rum proſequar . Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum q̃ natalium claritate illuſtris, adhæc opulenta & formoſa, ut quæ eſſet in ipſo ætatiſ flore, ſed in primis ornata pudicitia . Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge digniſſimo . huiuſ amore captuſ eſt Deciuſ Munduſ iuueniſ nō obſcuruſ in equeſtri ordine: & quia maior erat ſœmina, q̃ quæ poſſet cor- rumpi muneribuſ, eo magiſ accendebatur amantiſ inſania, ita ut offerret ei ꝑ unica nocte ducenta drachmarum millia . ac ne ſic quidem ualēſ eam ſecte- re, non ferēſ amoris impotentiam, decreuit morbuſ ſimul & uitam finire inedia . hoc eiſ propoſitū nō ſeſellit Iden libertam Mundi paternam, uarijſ inſtructam ſed non probatiſ artibuſ, quæ indigne ferēſ obſtinationem iuue- niſ, blanda oratione conuentum animare conata eſt, ſpem ei ſaciēſ effectura ſe ut potiatur Paulinæ complexibuſ . Cumq; ille preceſ eiſ libenter acci- peret, ait ſibi opuſ tantuſ drachmarum millibuſ ad expugnandam mulie- riſ pudicitiam . Ita refocillato iuuenē, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingreſſa eſt, uidēſ Paulinam non capi pecunijs . Sciēſ por- rò eam uehementer addictam Iſidiſ cultui, tale quiddam cōmiſcitur . Con- uentiſ aliquot ex eiſ ſacerdotibuſ, accepta fide ſilentij, & quod efficacissi- muſ eſt oſtentato præmio, in præſentia uigintiquinq; millibuſ, & alteriſ toti- dem poſt nauatam operam, indicat eiſ amoreſ iuueniſ, rogāſ ut omnibuſ modis adniterentur eum reddere uoti compotem . Illi auri cupidine tacti, be- nigne ſunt polliciti, quorum natu maximuſ propere ſe ad Paulinam contu- lit, & admiſſuſ impetratoq; abſq; arbitriſ colloquio, uenire ſe ait miſſuſ ab Anubide captū ipſiuſ forma, & iubente ut ad ſe ueniat . Illa libenti animo ac- cepit nunciuſ, moxq; iactabat ſe apud familiariter notat muliereſ, q̃ dignata ſit amore Anubidiſ: marito quoq; indicat, condictam ſibi cœnam & cubile Anubidiſ . id eo faciliuſ cōceſſuſ eſt, q̃ cognita & probata eſſet uiro pudici- tia coniugiſ . itaque in templuſ proſciſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni tempore incluſa ꝑ ſacerdotē, tenebriſ conciliantibuſ in latentē ibi Mun- dum

dum incidit: totamq; eam noctē obsecuta est iuueni, deo se grātificari existi-
mans. Eo deinde abeunte priusquā sacerdotes doli conscij surgerent, Pauli-
na mane ad maritū reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idē apud
amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat, Illis nec credere libebat rei natu-
ram considerantibus, non mirari tamen nō poterant ob insignem mulieris
pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ forte for-
tuna obuius, ó factum bene Paulina, inquit, q̃ & ducenta illa millia mihi ser-
uasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uo-
luntati gelsisti. Nihil enim mea refert q̃ Mundum contempsisti, quandoqui-
dem prætextu Anubidis optata uoluptate expletus sum. atq; his dictis abiit.
At mulier tum primum deprehenso flagitio, uestem sibi lacerat, & re tota ad
maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. mari-
tus porro imperatori totum significat. Tiberius postq̃ accuratissima inqui-
sitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, unaq; Iden
inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudi-
citia mulieris: dirutoq; templo statuam Isis iussit mergi in Tyberim, Mun-
dum autem mitiore poena exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupi-
dinis impotentiam referens. Et Isiacorū quidem facinus huiusmodi extitit.
Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romę degentiū
aduersitatibus.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato. Cap. V

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus poenas daret, metu solum uer-
terat, uir modis omnibus pessimus. Is tum Romæ agens gerebat
se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatem tribus alijs
per omnia sui similibus. his cum se in disciplinam dedisset Fulvia
mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, persuaferunt ei ut purpuram & au-
rum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios usus
uerterunt, quò iam antè destinauerant. Id postq̃ Tiberius ex amico suo Satur-
nino ipsius Fulviæ marito de iniuria cōiugi facta questu cognouit, iussit uni-
uersos Iudæos ex urbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor mi-
lia militum miserunt in Sardiniam. plurimos etiam qui patria religione de-
tredebant militiam, affecerunt poenis grauissimis. Ita propter quatuor scele-
ratos omnes Iudæi coacti sunt urbe cedere. Interea ne Sariatani quidem tu-
multu caruere. Cōcitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducēs men-
dacium, & omnia cōminiscens ad plebis gratiam, iubens ut conuenirent in
montem Garizim apud eam gentem sanctissimū, asseuerans se illic eis osten-
surum sacra uasa reposita, quæ ibi Moyse deposuerit. Illi creduli sumptis ar-
mis Tirathabam uicum infederunt, expectantes ibi confluentes cæteros, ut
magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis oc-
cupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud
uicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam
uiuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mul-
tauit capite. Tum primates adeunt Vitellium uirum consularem, & Syriæ
præsidem, Pilatūque cædis accusant, negātes defectionem fuisse à Roma-
nis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati uiolentiam.

At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad urbem iter suscepit: quò prius quàm perueniret, uita excessit Tiberius.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susci-peret. Cap. VI

VIII

Vitellius autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: ubi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum uectigal fructuum uenalium, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pōtifex eius nominis primus constructa prope templū turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnū adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessiōnem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & ob signatæ sigillo pontificum atq; custodum sacri ærarij, præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponbat in cellam ubi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quò nam illa reponatur, aut quando proferatur in usum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ pontificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit uersus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandâte ut cum Artabano foedus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs sollicitauit ad inferendum quamprimùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerūt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo factò & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique eius gentis ceciderunt unà cum regis filio et multis popularium millibus, regioque tota hac incurfione uastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habensque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fu-

ga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani, & assentiente illo, conueniunt ad Euphratem rex & Vitellius: ubi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de foedere conuenit, Herodes tetrarcha utrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multo post Artabanus misit Tiberio filiū Darium obsidem cum multis muneribus, inter quę etiam uirum statura cubitorū quinque, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter uastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam redijt, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes uolens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriore partem accipiens, iram cælabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen.

Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obijt, anno Tiberij principatus uigesimo, quum ipse præfuisset trigintaseptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanæ, uir perpetuo modestus, & amator quietis ac otij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrediretur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occurso opẽ eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sententiam damnaturus, aut absoluiturus innoxium. Obijt autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouincię Syrię attribuit, ita tamen ut tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Aretâ superatus est. Cap. VII

INtere a Herodem inter & Aretâ regem Petrę bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha uxore habebat Aretę filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quę erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippę maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionẽ facere. Qua assentiente, conuenit inter eos ut quàm primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, ut Aretę filiam eijciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquã expediuit negotia propter quę uenerat, domum reuersum uxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat ut se mittat Machæruntem, castrũ situm in confinijs regionis Aretę subditę, quantum poterat cælans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quę iam antè curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta, deducuntibus Arabibus, magna celebritate peruenit in ædes patris:

eiq; indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata sequuta est de Gamali-
 tici agri finibus contentio: & contractis utrinque copijs bellum per legatos
 gestum est, commissioq; praelio Herodis exercitus intereptione perijt, pro-
 ditus à quibusdam exulibus, qui pulsus è tetrarchia Philippi, tunc merebant
 Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille uerò indi-
 gne ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio ut ei bellum inferat, & aut uiuū
 captum abducatur, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Ti-
 x berij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta ultione numinis deletū He-
 rodis exercitum, propter Ioannem qui Baptista cognominatus est. Hunc e-
 nim tetrarcha necauit uirum optimum, Iudæos excitantem ad uirtutum stu-
 dia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simulque ad baptismi lauacrum: quod ita
 demum deo gratum aiebat fore, si non ab uno tantum altero ue peccato ab-
 stineant, sed animis per iustitiam prius mundatis, addant & puritatem cor-
 poris. Quumque magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ audi-
 da, Herodes ueritus ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam para-
 ret, quod uiderentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse
 prius quam noui aliquid exoriretur illum tollere, quam reb. turbatis seram
 poenitentiam agere. itaque uinctum missum in Machæruntem supra dictam,
 illic occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato
 x i deo perditum esse Herodis exercitum: Vitellius autem ad bellum para-
 tus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & levis armaturæ, atque equi-
 tum auxilijs missis à socijs regibus properans uersus Petram peruenit Ptole-
 maidem. Quumq; uellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius re-
 gionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permit-
 tere, ut inferantur ullæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque.
 Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missioq;
 per magnum campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis ascen-
 dit Hierosolyma sacrificaturus deo in festiuitate quæ tum instabat publica.
 Quò postquam uentum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi tri-
 duo: & interim à sonatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transu-
 lit. Quarta autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento
 adegit in fidem Caij noui principis: reuocatasque ex itinere copias in hiber-
 na dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam
 accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse
 ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moritu-
 rum, uel qui bellum paret, uel cuius iussu paretur, uel eum contra quem mo-
 uendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Aristobuli fi-
 lius ante unum annum Romam uenerat, ut propter negotia quædam conue-
 niret Cæsarem. Sed prius quam de hoc dicam, explicabo Herodis proge-
 niem, uel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: uel quo magis ap-
 pareat, quantum ualeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate
 nihil prodest nec numerosa soboles, nec ulla humana potentia, ut licet uide-
 re in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles, exceptis paucis
 perijt: quod sanè exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam:
 simulq; in primis uidetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata
 fortuna

fortuna, præter omniū quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mētio, dicemus tamē hic quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq; ex ipsius patris autoritate: altera uero dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaclus ē Salampfone genuit quinq; liberos, Antipatrū, Herodem, Alexandrū, & filias Alexandrā ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram uero duxit Timius Cyprius uir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias, Bernicen, Mariammen, Drusillā. filij uerò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horū patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice uerò neptis ē Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem unā cum Alexandro ab Herode occisum diximus. Postq̃ autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ, prognatam ex Iosepho qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulū. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampfingerami Emesenorū regis filia, ex quibus nata est filia furda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidē ex tribus fratribus sunt progeniti, Herodias uero soror eorū nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat ē Mariamme filia Simonis pontificis, ex quib. prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptū legis patriæ de nouo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome aut filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius q̃ Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atq; hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiā Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexāder, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole discesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus est, Alexandrū & Tigranem filios suscepit ē Glaphyrā Archelai Capadocum regis filia: ex his Tigranes apud Armenos regnans cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit, Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lefidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est. Progenies autem Alexandri ab initio ab institutis patrijs ad religionem Græcorum desciiuit. Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è uita excesserunt. Per-

xii

Nauiga-

Nauigatio Agrippæ ad Tiberiũ, & quomodo accusatus uinctus sit, utq; post excessum
Tiberij à Cato eius successore solutus sit. Cap. VIII

PAulo ante Herodis regis obitũ Agrippa Romæ degens, & per con-
uictum insinuatus in familiaritatem Drusi imperatoris Tiberij fi-
lij, nactus est etiam amicitiam Antonia Drusi maioris coniugis,
commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq;
natura esset liberalis & magnanimus, quàm diu mater uixit noluit ingenium
suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice de-
functa est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani uictus splendore, partim
liberalitatibus immodicis, præcipue in liberos Cæsaris, quorum fauorem ca-
ptabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ uiuere: quando &
Tiberius amisso filio uetuit amicos eius in conspectum suum uenire, ne re-
crudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abiit
re male gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pe-
cuniam redderent, & quidem multis ac importune urgentibus. Quare nul-
lum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idu-
mææ Malatha, cogitans miseram uitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius
propositum ubi Cypros uxor persensit, omnibus modis id impedire conata
est: ad sororem quoque eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrip-
pa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataque est eam ut pro iure co-
gnationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantũ posset suble-
uaret eius miseriam, quamuis in longe minoribus facultatibus. Accersitus igitur
à sorore eiusque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pe-
cunia unde uiueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset ho-
noratior. Nec tamen diu Herodes in ea uoluntate perstitit, quamuis ne sic
quidem satis fieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrũ in con-
uiuio largius indulgissent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, expro-
brante Herode inopiam, & quòd suo sumptu hominem aleret. quare ad Flac-
cum uirum consularem & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ
amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo uiuebat, iam antè habente a-
pud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante
tamen hac simultate, quò minus ex æquo utrumq; complecteretur pro con-
sul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flac-
cum insensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Si-
donijs contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito quòd
Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt ut adesset ipsorum partibus,
polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis fa-
cere. Aristobulus autem quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flac-
cum detulit. Et facta inquisitione, ac deprehenso crimine, Agrippa excidit
amicitia præsidis: rursusque ad extremam egestatem relapsus uenit Ptole-
mida, & quòd non haberet unde alias uiueret, decreuit nauigare in Itali-
am. Sed quum deesset pecunia, iussit Marfyam suum libertum ut quauis ar-
te à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris li-
bertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antonia clientelam uene-
rat, rogat ut accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam antè debe-
re

re sibi nonnihil Agrippam affeuerans, extorsit à Marſya ſyngrapham uiginti millium drachmarū Atticarum, detractis ſibi de ea ſumma duobus millibus & quingentis, eo facilius, quod non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem naſtus, parabat ſe itinere. Id ubi cōperit Herennius Capito procurator Iamniæ, miſit eō milites exacturos argenti trecenta millia, quorū debitor Cæſaris fiſco factus eſt dum adhuc Romæ ageret: atq; ita impoſita eſt illi manendi neceſſitas. & tunc quidē facturum ſe iuſſa ſimulat: ſed quamprimū nox terris incubuit, præciſis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandrō Alabarcha poſcit mutuo ducēta argenti millia. Ille non ipſi ſe mutuaturū profeſſus eſt, ſed Cypro, coniugalem amorē in ea demiratus & uirtutes cæteras. fideiuſſit mulier: & mox Alexander quinque talentis repræſentatis Alexandriæ, reliquam ſummam exhibiturum ſe promiſit Puteolis, profuſionem Agrippæ ueritus. Ita Cyproſ expedita mariti nauigatione in Italiam, ipſa cum liberis in Iudæā itinere pedestri reuerſa eſt. Cæterū Agrippa poſtq̃ Puteolos appulit, ſcripſit ad Tiberium Cæſarem degentem Capreis, ueniſſe ſe officiij cauſa ſignificans, & poteſtatem accedenđi eam inſulam poſtulans. Tiberius nil cunctatus humaniſſime reſcripſit, gratulans ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præſentem excepit & amplexu & hoſpitio. Poſtridie Cæſar receptis literis ab Herennio, quod Agrippa trecētis millibus mutuo ſumptis, nec ad conſtitutum tempus perſolutis, de reddendo admonitus, fuga ſe è ſubiectis ipſius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademiſſet, ægre tulit: mandauitq; cubicularijs non prius admitti hominem q̃ perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij poſtea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. quæ memor Bernices huius matris cōſuetudinis, familiariter em ea fuerat uſa, ſimulq; educatū fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibētē fruebat amicitia principis: adeoq; conciliatus eſt Cæſari, ut is nepotē ſuum cōmendaret Agrippæ, mandaretq; ut progredientē ſemper comitaret officiij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratioſum apud omnes & honoratū ob parētis memoriā. Erat ibi forte Allus Samarita libertus Cæſaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitū Antoniæ reddidit: reliquū materiā habuit demerendi Caiū officiioſus. A quo receptus in intimam amicitia, quodam die dum unā geſtatur incidit in conſabulationē de Tiberio: & quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, ut q̃ primū principatus locum Caio digniori cederet. has uoces excepit Eutychnus, libertus Agrippæ, & auriga: ac tum quidē ſiluit. Inſimulatus deinde à patrono quaſi ueſtem ei furto ſubduxiffet, ſicut re uera ſubduxerat, & ex fuga retractus, cū perductus eſſet ad Piſonem urbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecrēta quædam quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter uinctus miſſus eſt Capreas. hunc Tiberius more ſuo detinebat in uinculis, q̃ eſſet cunctator, ſi quis unquam alius aut rex aut tyrannus. nam neq; legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum uel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis: Proinde uinctos quoque negligebat

bat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitanti-
bus: legatos quidem
ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alij denuo creati redeât, atq; ita ob-
ruatur continuo excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates autē se-
mel constitutas ideo finire, ut parcatur subditis. cum enim natura omnis ma-
gistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus
terminus, eo magis ad rapinam sollicitare homines. itaq; si diutius eo fruant,
exfatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. q̃ si successor immineat, non
suffecturos eorum atiditati provinciales, dum decessor tanto magis spoliât,
quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebaturq;
hac similitudine. Consauciati cuiusdam uulnera muscæ agminatim ingruen-
tes operuerant, eum quidam forte fortuna præteriens miseratus est, putans
languidiorem q̃ ut illas posset arcere: accedensq; propius parabat eas depel-
lere. orâte aut faucio ut sic eum fineret, quæsiuit alter causam cur ita liberari
ab hac molestia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem molestiâ mihi
faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nōnihil. quòd si recentes
accederent, & famelicæ, me iam antè pessimè affectum facile perderet. quare
se quoq; aiebat hac ratione providere subditis, multorū rapacitate uexatis, q̃
more muscarū eos infestarent, maxime si ad innatam cupiditatem metus citò
desinendi accederet. q̃ autem uerā narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi
factum ipsius. nam cum duobus supra uiginti annis obtinuerit imperium,
duos in uniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratū & successorem eius Pi-
latum. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum quoq;
causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio cito leuentur ma-
lis quæ meruerint antea actis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt,
multo grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus
tam diu egerit in uinculis, priusquam Cæsari aures ei præbere sit collibitum,
Procedente deinde tempore à Capreis uenit Tusculanum, stadijs ferè centū
ab urbe dissitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret ut tandem audire-
tur Eutychus, cognoscereturq; cuius accusaret patronum criminis. nam An-
tonia in magno honore habebatur apud Tiberium, uel propter affinitatem,
quòd Drusi fratris uxor fuerat: uel propter continentiam, quòd florète etiā
tum ætate uidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandū
coniugium, in eoq; uitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat pri-
uatum beneficium, quo maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas
contra eum moliretur Seianus amicorū unus, uir ualde potens propter præ-
fecturam prætorianorum militū, conspirantibus multis senatoribus & liber-
tis Cæsaris, & uiris militatibus, tantum illi conflatum erat periculum, ut mi-
nimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Anto-
niæ, per quam occursum Seiani malitiæ. quā primū enim intellexit infi-
dias compositas in principem, rem totam ei perscripsit accuratissime: tradi-
tisq; literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tibe-
rium. quibus ille cognitis Seianum occidit, & socios cōsiliij: Antoniaq; iam
antè habitæ in precio, maiorem etiam in pōsterum fidem habuit per omnia.
Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic
quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem poenam sufficere:
sed

sed uidendū illi esse, ne dum inconsultius à liberto poenas expetit, inquisitione facta, malū quod alteri molitur sibi ipse conciliet. quod ubi Agrippa audiuit ex Antonia, tanto magis urgebat inquiri de hoc negotio: & cū nullū orandi finem faceret, nacta opportunitatē Antonia, uidens Tiberiū à prandio letitica gestari, præcedēte ipsius nepote Caio unā cū Agrippa, accessit propius: & pedibus eum comitata, petijt uocari & examinari Eutychem. Ad quā ille: deos testor Antonia, q̄ non spōte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successorī imperat Eutychem adducere. quo sine mora ueniente, rogat eum Cæsar quidnam cōtra eū afferat à quo libertatē acceperit. qui respondit: Dñe, uectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: ubi post multos sermones ultro citroq; habitos, Agrippa his uerbis ad Caium usus est: O si iam tandem dies illa ueniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil em̄ huic uoto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facile opprimeres. Tum uerò ad publicam orbis felicitatē mea quoq; priuatim accederet. His uerbis Tiberius facile credens, nō nihil etiam ueteri offensa motus, q̄ Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: uersus ad Macronem, huic, inquit, iniice uincula. At Macro nō satis intelligens quēnam ille diceret. neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat, cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuo Macronem appellans, an nō, inquit, iussi ut huic uincula iniicias? quo scitante cui tandem, Agrippæ inquam, ille respondit. Agrippa uero ad preces uersus, per memoriā filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissime usus fuerat, et per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat ueniam. sed frustra, prætorianis ita ut erat purpuratū in uincula trahentibus. cumq; æstus esset uehemens, & præ inopia uinisitis eum ureret, conspicatus quendam ē Caij seruis nomine Thaumastū gerentem hydriam poposcit potū: & cum libenter oblatū hauisset, inquit, certe tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: q̄ primum enim hanc necessitatē euasero, impetrabo tibi libertatē à Caio, quandoquidē etiam uincto mihi nō es grauatus ministrare ut antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominē, sed gratiā ei reposuit. nam regnū adeptus Thaumastum à Caio impetratū manu misit, & bonorū suorum dispensatorē constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq; filiæ reliquit eadē ministerij conditione, apud quos in precio usq; ad extremū diem habitus cōse-
nuit. Sed id postea cōtiguit. Tunc uerò Agrippa uinctus ante regiā stabat inter alios quosdā æque uinctos, incumbens præ mœrore in quandā arborē. cui cum infedisset bubo, unus ē uinctis natione Germanus alitē conspicatus, scitatus est ē milite quisnam esset ille purpuratus. & cognito Agrippā esse, Iudæorum nobilissimū, rogauit militem ut liceret sibi propius ad eū accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, o iuuenis, inquit, contristat te quidē tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facile credes propē esse effugiū, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios deos, & qui huic regiōi præsident, & qui nos perduxerūt in hæc uincula, quòd nihil aurib. tuis daturus

Ioseph.

T sum

sum, neq; te inani consolatione lactaturus: non ignarus q̄ huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, q̄ si nunquam omnino auditæ fuissent. itaq; æquū duxi uel cum meo periculo interpretari tibi quid dii portēdant manifestis auspicijs. Fieri nō potest quin confestim euadas ex his uinculis, & mutatis rerum uicibus ad amplissimā dignitatem simul atq; potentiam peruenias, usq; ad eorum inuidiam quibus nunc uideris miserabilis. Felicem quoq; habiturus es uitæ exitū, relictis in opum successione liberis. Memento aut̄ quando hanc alitem iterum uideris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurū. Hæc sunt quæ tibi cælestes missa hac aunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, uisum est impartiri te hac lætitia, quo spe futuri cōmodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo ut quamprimū felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam ut nos quoq; eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præfagium tam uidebatur Agrippæ ridiculum, quā pōstea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauius ferens calamitatē iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat nō solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit ut in custodia seruaretur à militibus cōmodis moribus præditis, conuictoremq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis uteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus, quorū subleuaretur officijs. admittebanturq; ad eum, Silas amicus, & è libertis Marfyas atq; Stichus, inferētes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi uenalia circumferentes, noctu substernebant permissu militū iam ante præmonitorum Macronis imperiū. atq; in hunc modū sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus primū languore modice tentatus est: inualecente deinde morbo iam male de se sperans, per Euodum libertorū suorum charissimū accersijt filios, quasi ad extremum colloquium. erant aut̄ ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum unicum filium amiserat. supererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchre excultus, adhæc graciosus apud populū propter paternarū uirtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quod esset modestissimis moribus, comis in alloquijs, & nemini se præferens. quibus artibus non senattis modo ac populi fauorē sibi parauit, uerū etiam quotquot ubiq; sunt prouincialiū, quos partim affabilitate, partim officijs deuinxerat. quā ob rem defunctū omnes non honoris simulatione luxerunt, sed ueris lacrymis prosecuti, tanquam in priuata quisq; mœstitia. adeo citra omnem omnium offensam uixerat: quod & filio eius plurimū profuit, cū apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinē, quæ pro ipsius dignitate tuenda nullū periculum non aditura uidebatur. at Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est deos patrios, ut manifesto aliquo indicio designarēt futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed nō ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaq; augurium concepit, cum sibi successurum, qui sequēti mane prior ad salutandū se uenerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, ut mox prima hora adolescentem adduceret, ratus deum huic principatum an-
nuere

nuere. sed aliter uisum est coelesti numini. nam cum imperator hæc uoluitans diluculo iussisset Euodū eum ē filiis introuocare qui prior aduenisset, egressus ille Caiū offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, uocat te, inquit, pater! simulque introducit iuuenem. Quo uiso imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam sibi adempta sit potestas statuēdi quæ decreuerat: sentiensq; diuersum cordi esse superis, non tam suam uoluntatem irritam doluit, quam uicem infelicis nepotis, cui nō satis esset principatum adimi, nisi etiam incolumitas in ultimum discrimen ueniat: quandoquidem alio potētiore futuro, parum eum tutatura uidebatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentia, altero non ante securum putante suum principatū, quam si insidijs præoccuparit alterum. erat enim mathematicorum quoq; disciplinis addictior, iuxta quorum consilia in tota uita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim uenientem cōspicatus uersus ad intimos quosdam amicos, En, inquit, uirum, futurum aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarium unquam tantam fidem habuit diuinationibus, non uanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotem iam extinctum cerneret: seq; ipsum culpabat, qui confugisset ad huiusmodi omīna. cum enim liceret ei securo ē uita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatē præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successiōe, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore cōsanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudiciū, tum uero deorum immortalium suffragium secutus, tibi in manus trado Romanum imperiū. rogo autē ut hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, qui tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore cōplectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quam si illi nō desis quem tibi natura uoluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiam scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuum imperium: extincto uero, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa em̄ est solitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in cōsanguinitatis iura peccant, nunquā diuinam ultionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictē. Quamprimū enim principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoq; aliquanto post coniuratorum insidijs oppressus est. At Tiberi⁹ Caio successore sibi designato post paucos dies obiit, cum uixisset in imperio annis uigintiduobus, mensibus quinq;, diebus tredecim. post quem Caius reipub. præfuit, quartus in imperatorum serie. Romani uero nunciato eius obitu uehementer quidem gauisi sunt, non tamen audebant credere: non quod uerum esse nunciū non cuperent, quod iamduēū magno redemissent libenter: sed quod uererentur ne tentati falsis nuncijs, si intempestiue gaudium suum detegerent, delatorū opera in certissimā perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quod esset iracundus & implacabilis, etiam sine causa odio plerosque

prosequens, & pro innata sæuitia mortem leuissimam poenam existimans: quapropter optatissimam hanc famam non sunt ausi fronte hilari excipere, intelligentes quantū subesset spei frustratæ periculum. Marfyas uerò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, lætissimū ei nuncium afferens. quem cum offendisset petentem balineum, admoto capite sermone Hebraico, mortuus est, inquit, leo. id ille satis intelligens, inopinatoque perfusus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officijs, tum pro hoc nuncio quam tandē dignam gratiā referam, si modo uera nuncias. tum centurio qui custodiæ præerat, animaduertens tam Marfye festinū aduentum, quā insecutam illius uerba hilaritatem Agrippæ, suspicatusque accidisse noui aliquid, rogauit quā de re inter se conferrent. quib. primo cunctantibus, cum ille urgere non desineret, tandem Agrippa ut iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, coenam lautam apposuit. Sed dum epulis simul indulgetur & poculis, ecce tibi quidā superueniens affert incolumem esse Tiberium, & breui in urbem reuersurum. quibus uerbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ sibi conscius, quod cum uincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonans. Tū me impune fallēs mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto uinciri iubet, solutum hætenus, & accuratius impofterum custodiri cum imperat: totamq; eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera uero die rumor de Tiberij morte increbuit, palām id iactatibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa faciētibus: moxq; allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium: alteræ ad Pisonem urbi præfectum, idem indicantes, mandantesq; ut Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo uixit postea: nam licet custodiretur, tamē suo uictitabat arbitrio. Cæterum Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referēs, more solenni funus celebrauit sumptuosissime: & cum uellet Agrippam eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quod ea male uellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne uideretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille uinxerat. elapsis tamē non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, uestemq; mutare præcipit. imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, regem constituit, adiecta Lysaniæ quoq; tetrarchia, & pro ferrea catena dedit auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero deinde anno principatus Caij Cæsaris Agrippa petijt ueniā nauigandi in suum regnū ordinādi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod ubi imperator annuit, præter omniū spem rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis felicitatis & egestatis pristinæ. & alij quidem beatum prædicabāt qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij uix credebant tantam felicitatē hominis.

Quomo-

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est. Cap. IX

Erodias autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: urebat eam nimirum quod qui profugerat nō ualens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum uideret ornatum regijs insignibus per turbas inuchi: adeoq; non poterat imperare suis affectionibus, ut maritum assiduus hortatibus ad similia speranda; & suscepta transmarina peregrinatione apud urbem ambienda erigeret: negans sibi uitam ferendā diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremā inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse uero filius regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiā nihil tale affectaret, priuata uita cōtentus. Atqui marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore q̄ olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitū appete: neque ferendū puta existimatione cedere uiro qui tuis quondam sustētatus sit opibus: neq; per tuam patiaris ignauīā, ut illi uideatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunā industriæ, quàm tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censerī, qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit uiuere. Ergo Romam eamus non parcentes nec labori, nec auri argenti ue impendijs, quandoquidem nō tam hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negotia: conabaturq; eam in diuersam sententiam traducere. mulier contra quanto magis cum tergiversari uidebat, tanto urgebat improbius, nihil nō tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, nō ualentis alias eius importunitatem excutere. itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, unā cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porro cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quamprimū eos ē portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatū suum libertum ad imperatorem cum muneribus, & literis scriptis cōtra Herodem: simulq; mandauit ut per occasiōē amplius cum principe super hoc negotio differeret. Qui subsecutus Herodē, & secunda nauigatione usus, tantum modò à tergo relictus est, quod tum primū ad Cæsarem admissio superuenit, literasq; reddidit. uterq; em̄ Puteolos appulit. & Caius tum fortē apud Baias repertus est: id oppidulū est Campaniæ, quinq; ferme stadijs à Puteolis distitum: ubi palatia sunt splendidissima, dum imperatorum quisque superiorem uincere contendit magnificentia: inuitantib. eò lauacris calidis sponse ē terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporū ualitudinem, quàm ad animos otio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorē em̄ eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterū Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperiū. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorū, quā tum instruendis uirorū septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar com-

motus, percontatus est Herodem, uera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neq; enim uera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoq; eius donas Agrippæ indici: Herodem uerò perpetuò damnauit exilio apud Lugdunū urbem Gallia. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiam, pecuniam ei propriam concessit: & ratus nō libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parfurū promissit. ad hæc illa: tu quidem imperator, ut tua maiestate dignū est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quo minus fruor hac indulgentia. nō enim æquum censeo ut cui secundæ fortunæ fui socia, cum nunc in aduersa deferam. at ille indigne ferens tam excelsum animum in foemina; ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atq; hæc fuit uindicta quam deus intulit tum Herodiadi fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendū uaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui principatus anno rempub. administrauit egregie: moderateq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. procedente uero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & cōtumeliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores usurpare ausus est.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio. Cap. X

XV

Vm̄q; inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab utraq; parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion uerò Alexandrinorū legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, interq; cætera quòd Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cū quam latè patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomē Cæsaris. Hic acerbè inuecto Apione, multisq; alijs quæ ad exasperandū Caium facerent, Philo ē Iudæorum legis potior, uir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam uix temperante ab iniuria. quapropter eiectus conuictio, uersus ad Iudæos affectatores, Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim deus nobis contra illum aderit.

Caius in Syriam mittit Petronium iussu Iudæis bellum inferre, nisi maius recipere ipsius statuam. Cap. XI

Caius porro indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petroniū successurum Vitellio: iubetq; ut cum ualido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo dei collocet. quòd si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam ut exsequeretur mandata Cæsaris: contractisque quantum poterat auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidē, primò uere bellum illaturus: quòd & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria

dultia, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis
 contumaciam. Interim Iudæorum multa millia uenerunt Ptolemaidem ad Pe-
 tronium, deprecaturi ne quid facere cogerebantur contra leges patrias. Quod
 si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret,
 ac tum demum suo arbitratu rem perageret. nam quantisper superessent, non
 posse ferre uiolari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab opti-
 mis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ assertis forte
 ualerent apud me aliquid, si meis ipsius consilijs & auspicijs rem gererem:
 nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impu-
 ne non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum est à præscripto Caij non
 discedere, neq; eos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina poten-
 tia, & maiorum nostrorum uirtutis æmuli. neq; enim sumus adeo pusillani-
 mes, ut quæ nobis cæleste numen imperauit proposito felicitatis præmio, ea
 præuaricemur intempestiua uitæ cupidine. quapropter feremus fortunam
 quamlibet, dummodo patriæ legis religio maneat incolumis: & parati sumus
 subire pericula, sperantes deum nobis non defore, propter cuius honorem
 non reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per
 ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simulque ob negle-
 ctas leges indignationem numinis, cuius uel te iudice potior quàm Caij ha-
 benda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruica-
 ciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum
 amicis & famulatio properauit Tyberiadem, ut ex propinquo melius res Iu-
 dæorum dispiceret. Iudæi uero magnum timentes è Romano bello pericu-
 lum, sed maius ex uiolatis legibus, iterum multorum millium numero occur-
 runt Petronio Tyberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret,
 ne ue sacratam urbem pollueret uestitis inraginibus. Tum Petronius: pugna-
 bitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec uestram imbecillitatem adhiben-
 tes in consilium? Non pugnabimus, inquit, sed moriemur citius, quàm
 discedamus à legibus. simulque procumbentes ac nudantes iugulos, para-
 tos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per
 quadraginta dies cōtinuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum ma-
 xime sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propo-
 situm, mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Ari-
 stobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimati-
 bus cæteris eius familiæ, Iudæorumque primatibus accedunt Petronium,
 rogantes ut cōsideraret obstinationem populi, ne ue illis desperandi ansam
 præberet, quin potius Caio scribat quantā peruicacia reclametur dedicati-
 ni statuæ: utque relictæ agriculturæ studio, de bello quidem nulla uirium fi-
 ducia non cogitent: sed parati sint mori potius quàm tantam religionis la-
 bem in se admittere: ad hæc semente omiſsa instare latrocinia, dum non est
 unde possint persolui uectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sa-
 uius in eam gentem statuatur, ne ue illi rebellandi materiam præbeat. Quod si
 non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse
 negotium. atq; hæc fuerunt preces Aristobuli. Petronius uero partim depre-
 catoris respectu epixo urgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim conten-

tiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominū millia in gratiam infanientis Caij perdere, & cæleste numen suamq; ipsius conscientia reueritus, maluit absurditatē rei per literas docere imperatorem uel suo periculo, non ignarus quā ille esset iracundo ingenio, & ad uindictandum pro-
no, nisi quis quā primum furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiam si ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum uertat cunctantius mandata exsequentem; esse tamen boni uiri officiū, pro incolumitate infantis tam numerosi populi uel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse uidit multa millia, progressus in concionem ait expeditionem non à se ultrò susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius executionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis: & alioqui conueniens esse ut ipse ab auctoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen uestre, inquit, salutē meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patrijs legibus contendere. imò ne mihi quidem probatur, summi dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat uestram irrevocabilem sententiam, quantumq; in me erit hortabor ut honestissimæ uestre uolūtati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit ut & religio uestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullū sibi cōtrahat piaculum. Quod si offensus iram omnem in me uerterit, patiar quoduis periculū, siue in corpus siue in uitam illi sœuire libeat, modo ne tam ingētem uestrā multitudinē propter constantē bonam uoluntatem perire uideam. Abite igitur quo suū quemq; uocat negotium, & terram labore uestro colite. Legationē autem ipse in urbem missurus sum, & quicquid in rem uestram potero, tam per me agam, q̃ per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus ut agros colerēt interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua uirili consolatus est. Deus autem manifeste ostendit Petronio suam prouidentiam, quodq; omnibus iuste atq; honeste cōceptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionē decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitus pluuiam penē desperantibus, etiam si nubes uiderent, quæ toties spem eorū frustratæ fuerant. Quapropter terratum præter solitum præterq; expectationem rigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiā obstupescit, euidenter cernēs curæ esse deo res Iudaicas, attestante tam insigni prodigio, ut nemo nisi impudens posset contradicere. cumq; accuratē super hoc negotio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atq; perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria: ne uel seipse mulctaret luculētis ex ea gente prouentibus, æternūque apud eam sibi pararet improprium: id quoq; adiecit, quā charus sit deo populus, quāq; manifestis signis declarēt suam erga illos beneuolētiā. Hæc Petronius. Rex autē Agrippa, qui tum fortē Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium

uiuū tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoq; omni exquisitissimarum lauticiarum ac uoluptatum genere, ut omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atq; ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerēdi principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animū quā magnificentiā, qui etiam supra uires ac facultates placere sibi contenderet, uolensq; cum eo certare mutuis officijs, iam uino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiā prouocantem sic allocutus est. Equidē & ante expertus sum tuā beneuolentiā, quando uiuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc uideo te modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita: quare cum turpe mihi sit à te uinci officijs, quicquid hactenus per me cessatum est iam pensabitur: tantumq; ad pristinā meā erga te liberalitatē accedat enixe dabo operam, ut maximū ad futurā tuā felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus amplā latifundia postulaturū, aut urbium aliquarū uectigalia. ille uero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neq; olim propter priuatum cōmodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam uberiorem fuisse q̃ unquam spe cōcipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare ualeas, meis tamē non solū meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactū est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis urgere cœpit, ut uellet uti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: quandoquidē domine liberalitatem tuā tam benigne mihi offers, equidē petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuā gratiam abundo. illud potius postulabo, quod impetratū & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoq; gloriosum erit, si post innumeras alias hanc unam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur ut mandatū reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorū templo ponēda. hæc ille uelut aleam iaciens, nō ignarus quantū subesset periculum, quodq; capitale esset placitis Caij cōtradicere. Imperator autē simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam uanitatem ducens, si coram tot testibus ultro ad petendū prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam uirtutē hominis, qui pluris faceret pietatē, suāq; gentis tranquillitatem, quā incrementum dominationis aut reddituum, fecit eum uoti cōpotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriā in cōparando exercitu, & in exsequendis mandatis quæ acceperat: quod autem ad statuā attineat, si quidem dedicata sit & posita, sinendam esse. sin minus, non esse cur in eo negotio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantū honoris à se haberi, ut non possit uoluntati eius contradicere. In hunc modū Caius scripsit Petronio, priusquā ad defectionē spectare Iudæos cognosceret. allatis postea de rebellionē rumoribus, indigne ferēs gentis audaciā, & contemptū imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullamq; rationem honestatis habēs, & impetu iracundia

diæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunq̃ studuit, imò ad felicitatē suā pertinere putans si quā maxime affectioni huic indulgeret, deūo scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te ualuerunt Iudæorum munera, q̃ mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio quid de teipso statuere debeas semel indignationē meam meritis. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidem, non tamen Cæsare uiuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita ut prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim nō fuit immemor Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorē atq; Iudæorum religionem subiit: sed amoto à reipub. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis q̃ à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus cum prosequētibus, in quos potissimū Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nō multo post quam Petronio scripserat illam mortis denunciatricē epistolam. Causam autē propter quam Caius sublatuſ est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. cæterū Petronio prius redditæ sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit. Et ille quidē miro hoc modo euasit mortis periculum.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus. Cap. XII

XVI

Inciderunt in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesq; & calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accurate tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Neerda dicitur urbs Babylonæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hæc non patet hostium assaultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorū natura, sacrum didragma quod deo ex more solent offerre, cæteramq; uotiuam pecuniam, in his urbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quæ deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum suberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenses patria, orbatipatre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium. hos officinæ magister, apud quem artem didicerant, quòd serius aliquando ad operandum accessissent, castigauit uerberibus. illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locū ubi fluuius scinditur, uberem pascuis, & frugum fertilem, cæterorumque fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluit iuuenum quisque egentissimus, quorum armis stipa-

ti pro

ti pro ducibus se gerebant; nemine cōhibēte maleficia. cum enim facti essent
 inexpugnabiles, & arcem sibi cōstruxissent, dimissis exactoribus tributa col-
 ligebant ab accolis, certum uidelicet pecoris numerum, & quantum in ali-
 menta eorum sat erat, promittentes amicitiam morē sibi gerentibus, & pro-
 pugnationem contra externam uim si quā ingrueret: contra occisionē gre-
 gum ac pastorū, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coa-
 cti mittebant eis quantumcunq; poscerent. quo factū est ut aucta eorum po-
 tentia, ualidi essent ad incurstrandū quoslibet, nemoq; uicinorum auderet eos
 offendere, aut armis cum illis congregi: adeo ut ad Parthorū quoq; regē ru-
 mor hēc detulerit. Satrapa autem Babylonīe postquam hēc audiuit, uolens
 crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueni-
 ret incōmodum, collecto quantum poterat ē Parthis ac Babylonijs exercitu,
 properauit contra eos; cupiens ex improviso opprimere: obfessaque palude
 suos iussit aliquātisper quiescere. postridie uero Iudæis sabbaticas ferias otio
 publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere,
 sed nullo negotio uinctos se abducturum, paulatim procedebat, ut derepēte
 in eos irrueret. Asinæus uero qui tum fortē positis prope se armis cum socijs
 desidebat in otio; Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non
 qualis est passim pascentiū, sed qui sessorem tergo uehant: nam & frenorum
 sonitum sentio, uereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed prōcurrat ali-
 quis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciēt: optarim autem
 uana esse quæ diximus. moxq; quidam profecti uisum, celeriter redeunt, nō
 falsam suspicionē fuisse referētes: adesse ultores acceptæ iniuriæ. ex insidijs se
 obrutos equitatu copioso uelut pecora, ne ad repugnandū quidam paratos,
 uetante propter ferias patria cōsuetudine. at Asinæus longe aliter quā spe-
 culatori uidebatur statuit, non concedendam censens hanc uoluptatem ho-
 stibus, ut per otium in se grassarētur cædibus: quā potius uirtutis & præsen-
 tis necessitatis memores conniti debere, ut si ita fors ferat, non inulti pereāt:
 primusq; correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciam, ad cō-
 ferendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim ueniebant rem
 factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga uertere. Eius pu-
 gnæ postquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum auda-
 ciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium: confestimq; ad eos misit
 fidissimum ē satellitibus qui hęc uerba illis referat: Regem Artabanū tametsi
 iniuriam eorum uiolentia in suo regno acceperit, indignationem tamen uir-
 tuti ipsorum remittere: misisseq; se qui fide data impunitatem & securitatem
 itinerum eis offerret ipsius nomine, q̄ amicitiam eorum ēuperet, sine fraude
 omni & insidijs. paratam esse regis munificentiam, foreq; ut hac sua uirtute
 posthac rege fauente utantur melius: Tum Asinæus ipse quidem profectio-
 nem distulit, fratrem uero Anilem misit cum quibus potuit muneribus. Iuit
 ille ad regem, & facile admissus est. Artabanus aut uidens Anilem solum ue-
 nisse, rogauit cūriam domi reliquisset Asinæū. cognitoq; metu illum se cōti-
 nere intra palustria: p̄ patrios deos deierauit, nihil eos se læsurū in fidē ueni-
 entes: idq; porrecta iuueni dextra sancijt, qd̄ apud barbaros cōuenturos cer-
 tissimū est argumentū fiducię. nā post datā dextrā apud eos nec fallere fas est,
 nec

nec diffidere, cessantib. omnino suspicionibus. Tum quoq; Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurū fratri ut simul ueniat. Hoc autem agebat rex uolens cōciliatis sibi his fratribus per Iudæorū uirtutē illas satrapias continere in officio, quæ uidebantur ad defectionē spectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam uiribus, siue uolentibus prouincialibus, siue inuitis nō temperaret à maleficijs. Hoc igitur consilio illū accersijt. Asinæus uero facile à fratre in eā sententiā inductus est, præsertim cōmemorante quā luculente erga ipsos rex affectus sit, quodq; ad firmādā fidem iusiurandū interposuerit. quare primo quoq; tempore ad Artabanū ambo perueniunt. ille perlibet eos excepit, in primis miratus generosum Asinæi animū, quod uideret breui statura hominē, & primo aspectu contemnenda specie quasi nullius precij, apud amicos dictitās, nihil esse in tantillo corpore, quod tam uasto animo respondeat, & inter epulas ostensum magistro militū Abdagasi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset ut bona regis uenia liceret illū interficere, poenasq; tot maleficiorū de eo sumere quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurū in hominē qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurādo adhibito. Quod si, inquit, uir bellicosus haberi uis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorū ignominiam: sed redeuntē aggressus per uim absq; meo cōsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tēpus tibi est, inquit, iuuenis domū reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiā me inuito conarētur interficere. cōmendo autem tibi terram Babyloniam, ut eam tua cura tutam à latrocinij & illæsam custodias. mihi uicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidē tuū caput non dubitasti meæ fidei cōmittere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæū dimittit. ille domū reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq; intantum auctus est, quantū ante cum nemo alius, à talibus exorsus initijs: nec contentus honoribus Babyloniorū, à Parthorū quoq; obseruabat ducibus, qui in uicinas prouincias mittebant cū imperio. Adeo creuit eius autoritas unā cum potentia, ut Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius uergere, q̃ neglecto pristino uirtutis studio, contemptisq; institutis patrijs, uoluptate uicti dediderunt se externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorū quidam dux cum coniuge tam alijs dotibus quā insigni forma laudata usq; ad miraculū: hanc siue aspectu siue fama cognitā adamauit Asinæi frater Anilæus: & cū neq; suis imperare posset cupidinibus, neq; ulla alia spes esset potiendi muliere, bello maritū eius petijt: primoq; conflictu cæso Partho, uxor in uictoris potestātē & thalamū peruenit: quod quidē magnarum calamitatū tam ipsi quā fratri fuit principiū. cum enim amisso priore marito captiua duceretur, simulacra patriorum numinum quæ gentilitio ritu & domi secū habere solebat & in itinere, clām inter cæterā supellectilem aduexerat. ea primū colebat sine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nacta fiduciam, propalām operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis utriusq; fratrisuarijs, indignum facinus dicti-

dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductâ uxorem barbarâ, deditam impijs patriæ suæ superstitionibus. quare uidendum ne dum nimîū indulgent uoluptati corporis, à principatu excidant, quæ diuino fauore consecuti sint. Sed adeo nihil profectum est his admonitionibus, ut præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numē in precatus est fratribus eorumq; socijs, ulturum læsam & religionem & amicitiam, utq; simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidē quod autores iniuriæ fuerint, hi quod patrocinatorem legum per summū nefas opprimi passi sint. quamuis enim moleste ferrent talia, plus tamen apud eos ualebat præteritæ uirtutis memoria, cui acceptam ferebant præsentem felicitatē. sed indignationem eorum accendit mulieris impietas, nō ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factoque concursu ad Asinæum uociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius parū potuit quid utile sit dispicere, nunc certē erratū corrigere, priusquā id publica expietur pernicie. nam & connubiū illud nemini probari, ut parum conueniens patrijs ritibus: & supersticiosum numinum cultū quem mulier sibi permittat, pertinere ad dei ueri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturū sibi ac suis magnum aliquod incōmodum, uictus tamē germanitatis affectu facile ignoscebat succumbēti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concursus ad eum & uociferationes fierent, tandem super ea fratrem admonuit, antea acta obiurgans, & iubens ut resipiscat in posterū, mulieremq; domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & uerita ne Anilæo propter amorē sui durius aliqd accideret, ueneno Asinæū sustulit, secuta quod sub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterū Anilæus ad se unū iam principatu redactō, cum exercitu fecit impetū in uicos Mithridatis uiri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiā: eosq; magna præda abacta populatus est. nam & pecuniā multam & mancipia reperit: pecoraq; & res alias quib. fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates uero qui fortē tum non procul aberat, audita uicorū expugnatione, indigne ferens ultro se ab Anilæo laceffitū iniuria, habitamq; ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectoque equitatu q̄ potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad uicū quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso otio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdā uici incola, & inter cetera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuiū: iussu curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, ut inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam uigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutem querere. Mithridatē etiam uiuum captū secum abduxit, nudū super asinū impositū, quæ apud Parthos grauissima habetur cōtumelia. quem cum sic ad syluam quandā perduxisset, hortantibus amicis ut illū interficeret, ipsi diuersum uisum est, negāti occidendū uirum genere apud Parthos præcipuum, & honoratū affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare ueniam. quamuis enim offensus sit Mithridates, habitū-

rum tamen pro concessa incolumitate gratiā. quod si grauius in eum consulant, nō quieturū regem nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone delegentes uindictet: quibus parcendū esse propter coniunctionem sanguinis, & ut ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat ut sunt belli uicissitudines. eam sententiam approbavit multitudo cætera, atq; ita Mithridates dimittit. qui domum reuersus ab uxore exceptus est conuitio, quod regis gener post acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam uitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam uirtutem recipe, aut deos testor quibus curæ est regum dignitas, me tua cōditione non usuram postea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortiū faceret, inuitus quidē, coegit tamen quantas potuit copias, indignū seipse uita existimans, si homo Parthus Iudæis uictoriam cederet. Anilæus uero ubi cognouit aduentare illū cum ualido exercitu, turpe ducens cōtinere se intra palustria, & sperans fortunam contra hostes priori similem, fretusq; milite iam assueto uincere, & ipse contra eduxit copias: cui præter ueteranos multi tum etiā prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimū in conspectum uenerit, progressos autē meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboreq; itineris adeo fessos ut arma ægre sustinerent, ipse recentibus uiribus: confestimq; in fugam uersis tanta cædes secuta est, ut multa uirorū millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenū effusissima fuga se in quandam syluā recepit, relicta Mithridati lætissima uictoria. Verūm ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorū hominum, qui licentiam pluris quàm propriam salutem facerent: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quod essent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum castella, lateq; uastabat omnia. Tum Babylonij reliquiq; hostes miserunt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum deposerent ad supplicium. quod cum non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere, ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationē de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babylonijs legati ad Anilæum. tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clām noctu irruunt in sopitos et grauatos crapula: & impune quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum uero hoc metu exoneratus Babylonis populus, qui antehuc nō ausus erat odiū effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nunc his nunc illis præualentibus: sublato inquam Anilæi sodalitiū, in Iudæos undique coortus est. Itaque non ferentes eorum uiolentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolētes cum eis habitare amplius, migrarūt Seleuciam urbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim cōditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante, de nouo inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, sequuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac urbe semper Græcis male cum

cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò postquam à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cepit esse potior, aucta uiris bellicosus, & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & uidentes se non posse recuperare dignitatē pristinam manēte Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerūt de pace & amicitia, id quod facile impetratum est. nam cum utrinq; primatibus cōmissum esset negotium, secuta est reconciliatio, quam ita demū ratam fore placuit, si utriq; Iudæos cōmunibus prosequerentur odijs: eosq; ex improviso aggressi, occiderunt supra quinquaginta uirorum millia: nec ullus euasit, nisi si quem amici aut uicini seruauit misericordia. hi deinde secesserunt Ctesiphontem urbem Græcanicā uicinam Seleuciæ, ubi quotannis rex hibernare est solitus, habens ibi maiorem supellectilis partē repositam: ibiq; sedes fixerunt, tutos se rati regiæ maiestatis reuerentia. Ceterum Babyloniorum ac Seleucensiuū terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est ut pleriq; Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earū munitioibus, quæ alioquin etiam habitantur à uiris bellicosissimis. Atq; ita se tunc habuerūt res Iudæorum per Babyloniam.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XIX.

Quomodo Caius à Charea cæsus est. Caput I

AIUS porro non in solos Iudæos Hierosolymis & in uicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra mariq; quàm late Romanum patet imperiū, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ unquam ueterum monumentis sunt proditæ. Sed maxime Roma ipsa eius sequitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quàm urbes cæteræ, præsertim senatores ac patricij, cæteraq; nobilitas: innumerisq; iniurijs uexabantur qui uocantur equites, opibus & dignitate senatorib. proximi, utpote ex quorum ordine senatorum habeatur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cædibusq; & confiscationibus, quæ tum ferè cædis accedebant premium. Se uero pro deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in urbe celeberrimum, Iouem eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Alijs quoque operibus suam declarabat insaniam, quando à Puteolis urbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi trajcere, & alioqui ad suam dominationem pertinere existimās, si à mari

Ioseph.

V. 2

eadem

eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum ponte iuncto medio sinus spacio, curru ultro citroq; uectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum in spoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atque statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid ubique terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana urbe spectari debere dictitans. his spolijs palatium suum & hortos exornauit, aliosque suos secessus per Italiam, ad hæc Iouem qui à loco in quo uniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Atheniensis statuarij, ausus est iubere in Urbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negotium, negantibus loco moueri posse illæsum simulachrum, & absque uitio. aiunt etiã prodigijs fidem excedentibus Memmium uetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inseruit excusantibus cessationem suam literis. cumque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique insanię prouectus est, ut natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulachri genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, utro maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo ut Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patrum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem repleffet sycophantijs, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad uindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere uolentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato, saluum manere non potuit, præcipue nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurare denarrare totum negocium, uel ideo ut argumentum sit diuinæ potentiae, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta uirtute in perpetuam corruant miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ authores habebant uiros fortissimos, nã Aemilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus nō paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita ut non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, uel amicis, uel alioqui uiris strenuis. Minucianus uerò partim Lepidum ulciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd uideret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea nō ferebat exprobratam sibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pericula

ricula quibus propter familiaritatē eius erat expositus, optime se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbae ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat, successurum negotium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse uel uitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quod propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent, tum quoque contentione magna rogabant, ut tributorum ac uectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum uociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit a clamoribus, exemplo doctus maiorem uitæ rationem habendam quam pecuniæ, quod uiderent pro importuno eius studio multis re-præsentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpe quidam epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quod dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio cōmodior, ut non irritō conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum uerò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuuit in se iram Cæsaris, non sine probro effoeminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus uicibus signum à se peteret, foemineum aliquod & probrosum dabat uocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris uti amictu muliebri, cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreae turpitudinem. qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissime, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essetque cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebat fore ut afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot asciscere, iustam iræ causam præferens. in his erat Popedius uir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator otij. hunc detulerat inimicus eius Timidius; quod in Caium iecisset conuitia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cum alijs multis tum Popedio. quæ cum nolle amatores suum falso, ut erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius urgebat tormentis eam subijci. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones iniungere, quod putaret hæc executurum inclementius, quo molliciae notam effugeret. Quintilia porro cum torquenda duceretur, consciorum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens ut bono esset animo, ne ue ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaq;

crudeliter eam examinavit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus; Cùmque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus; Popedium absoluit, & pecunijs solatus est mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter tolerauerat, Id uero indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, ut ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus urbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, ut ipsi uisi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, sed uultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum uerbis non auso suggillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates urbis & imperij. harum, inquit, causa uulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur ueritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, immò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finem imponere possimus eustum in ciues tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam fœda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quàm corpora in seruitutem redigit, contaminantésque nos quotidie cruore cæsum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab alijs pari modo tractabimur. non enim hoc modo chariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alloqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequaquam conquiescet prius quàm nos quoq; cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi mature prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. expectandam esse optabilem occasionem, fortuito alicunde offerendam. sibi quidem ob ingrauescentē iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem uirum quòd non contemnendum nosset libertatisque amatorem eximium, & ferentem ægre præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans consilium, decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res præderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negotio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, ut qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hæctenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc uero opem etiam polliceri non modò silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque rati non amplius cun-

us cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum uirtutis studio, Caio uero suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo: omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præcæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo: quamuis enim metus periculi non sineret eos manifeste proferre odium quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnemque laudem meritis, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant ut ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quòdnam signum ea die ab imperatore accepisset: uulgatum enim iam erat per urbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. ibi Chærea cupide arrepta occasione, fretusque Minuciani fide: at tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quòd me ultro properantem excitas. neque mihi ampliori adhortatione opus est, si quidem tibi quoque idem placere uideo, & priusquam conueniremus iam antè consensimus. gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet. quare age aggrediamur opus te auctore, equidem uolens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus superest, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negotium, securus quid mihi post eueniat: quandoquidem nec libet nec uacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicië. & dignus sum opinor uel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari uideo. Tum Minucianus sic animatum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est ut pergeret, apprecatus ut superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuum confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum. Nam ingrediente curiam Chærea, uox cuiusdam è turba audita est, iubens eum, dijs iuuantibus, destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se aut à quopiam conscio, aut uoce dei, cui curæ sunt res mortaliū. iamque multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simulq; militum quotquot erant conscij. nemo enim erat qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris uirtute cederet, cunctis tam uerbis quam opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui unus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundansque pecunijs quas ex munerum corruptelis parauerat: utebaturque immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis pertinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quòd esset pecuniosus nimium. quare ad

Claudium clam desciscibat, colens eum quod speraret successurum in imperium, & iam tum obsequijs captans eius gratiam, quò tandem apud illū quoque esset in precio. nam & iactauit apud eum, iussū se ut ueneno ipsum tolleretur, & hactenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudij. nec enim ille si patrum necare uoluisset, tulisset excusationes Callisti: & libertō cessanti imperata facere mox repræsentatum fuisset meritum præmium. Claudius tamen qui diuino quòdam fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterum Chærea conatus differebantur indies consciorum quorundam segnicie. nam ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filiae salute uictimas saepe dabatur occasio: uel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, numos inde aureos & argenteos spargentem populo: uel opprimendi celebrantem arcanis sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet uersaretur inter continue præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à dijs seruari, sibi uni & animum esse & facultatem, uel absque ferro conficiendi hominem: adeò insensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi uidebant quidem eum pro communi libertate sollicitum, postulabant tamen paulisper differri negotium, ne si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur uiris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cæsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit. & exstructa ante regiam scena, conueniunt eò spectatum Romanorum nobiles unà cum uxoribus ac liberis, præsentem etiam principem. ibi cōclusis tam multis millibus intra modicum spacium, conatum facile successurum, non ualentibus etiam si uelint succurrere protectoribus domesticis. Assensit Chæreas, decretumque est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quam consiliū, ita ut uix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum dies ultimus. tum Chærea socijs conuocatis: multum, inquit, elapsū est temporis, quod nobis segnicie exprobrat in honestis consilijs: quæ uerendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sæuiat. An non uidetis quòd ad hunc modum nihil aliud sit quam libertatis detrimentum, & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primum securitatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem, unde ad nos & gloria maxima reditura sit. illis uero tam honesto proposito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc, & per stuporem silentibus: quid, inquit, boni uiri, differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diem ultimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Aegypti uisendæ gratia: pulchrum uero fuerit, si emittamus è manibus hoc propudium hominis, terra mari que triumphaturum de Romanorum ignauiā. An non ignominiosum sit, nos Aegypto cuiuslibet libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere: ego certe deliberationes uestras non expectabo amplius, sed pericu-

periculum faciam hodie, ita ut fortem uirum decet quicquid fors ferat libentius perpeffurus, quàm ut me uiuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & feipsum accendit, & cæteris animum addidit, ut omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: moxq; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab imperatore petere: & fortè ea die uices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem protrudendo, dum quisque locum spectandi præcipere nititur, magna uoluptate hanc contentionem spectante Caio: quod nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscue sedebant uiri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde imperator rem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente uictima cõtigit respergi cruore togam Asprenatis unius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita ut insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peraçto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram uersus subdiualem aream, alteram uersus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorũ confessu: qua parte erat cella quædam tabulatis intersepta, ubi mimi uersabantur, & musici. Cùmque iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius uir prætorius submissa uoce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quò negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum Cluuitus, tace, inquit, bone uir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homërico carmine. Sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: et fabula acta est Cinyra, in qua & ipse & eius filia Myrra occiditur: multumque ficticij cruoris fusum est tam circa crucifixum, quàm circa Cinyram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterum Caio dubitante, permaneret ne usque finem spectaculi, præsertim cum dies esset ultimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur, ut erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, ueritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum uiderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quò nam, inquit, bone uir. quem ille reueritus sedit denuo. sed uicit timor: & paulo post rursus surrexit, Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, ut more solito lotus & pransus tum deum reuerteretur: cupiebat enim ut conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, ut suo quisque loco nauaret operam: ægreque moras ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chæreas uolebat

bat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eam bene rependi libertate publica. iamq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc uolente: re autem uera captantes solitudinem quo facilius possent cædem perficere. præcedebant autem cum Claudius patruus, & M. Minutianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri uetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox ubi regiam ingressi sunt, relicta recta uia per quam cum præstolabantur seruorum ministeria, & quâ Claudius cum alijs præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco uisurus qui uenerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chærea signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuitio simul ac ferro eum adortus ferit grauitè, non tamen letali uulnere: quod quidam data opera factum putant, ut multis ictibus consauciatus periret cruciabilius, mihi non fit uerisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quod si hoc animo id fecit Chærea, uidetur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter se ac suos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. alioqui uidebitur se & amicos potius quam illum affligere uoluisse, cum posset re bene gesta clam se ultoribus eius subducere, non perdendo temere tempus, uel seipsum potius. Verum hæc quisque ut libuerit æstimet. Caius porro præ dolore uulneris, quod humerum inter & collum impactum ne ulterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici ullius, siue quod nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat ulterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit ut in genu procideret: moxque circumfistentium una uox erat, repete, atque ita confecerunt eum, illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixisse fertur Aquila, qui ultimum exitum illi attulit. author autem facinoris merito Chærea dicendus est. quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit, primusque ausus est consilium communicare cum alijs: quod ubi probari sensit, coniuratos in unum contraxit usus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumque res operam posceret, hic quoque primus in eum irruit, & sua uirtute cædem exorsus, trucidati cadauer proculcandum alijs præbuit. quapropter merito quicquid & à socijs perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque uirtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finijt multis confossus uulneribus. Quo interfecto, Chærea cum socijs recipere se quâ uenerant, uidebat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quod non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad ultionem militibus: siue quod angustæ erant uiae ubi patrata est cædes, & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per
aliam

a' iam uiam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum neca-
 uerant. hæ fuerunt contigæ palatio: quod ita unum erat, ut tamen excultum
 esset ædificijs per partes à singulis imperatoribus, quorū appellationem reti-
 nebant. iamq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in oc-
 culto esset casus Cæsaris. primi autem Germani senserunt eius interitum, co-
 hors satellitū ex ea gente lectorum ad principis custodiam: homines natura
 iracundi, ut quiuis alij barbari, quod plerunq; quid fiat non intelligant, ro-
 busti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad ui-
 ctoriam momentū afferre in quamcūq; partē incubuerint. hi cognita mor-
 te Caij uehementer indoluerunt, nō ipsius uirtutibus rem metientes, sed suis
 cōmodis, quod graciosus apud illōs fuerat crebris largitionibus beneuolen-
 tiam eorū sibi comparans: moxq; duce Sabino (is non sua aut maiorū uirtu-
 te, ut qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatū prouectus est) stri-
 ctis gladijs discurrebant per domos scrutabundi ubi nam laterēt interfecto-
 res Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt,
 cum cuius togam crude uictimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio.
 post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à
 multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem uidēs,
 homo ualidus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: uideba-
 turq; non inultus moriturus, ni circumdatus multorū simul obrueretur iecti-
 bus. tertius è senatoribus Anteijs cum paucis mala fortuna sicut priores in
 Germanos incidit, pertractus eò cupidine uisendi Caij cadaueris, quem ue-
 hementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non conten-
 tus egisse in exilium, occidit postremo missis illò militibus. pascebat igit o-
 culos gratissimo spectaculo: uerū audito tumultu latebras quæritans, non effu-
 git Germanorū diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atq; inson-
 tes trucidantium. & illi quidē tali fato absumpti sunt. cæterum postquam in
 theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm
 fidei. quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdu-
 dum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. alijs contra ideo
 non libebat credere, quia uerū esse nolebant, atq; etiā maius putabant quàm
 ut humana uirtute posset effici. hi fere erant pueri ac foeminae atq; mancipia,
 tum nōnulli ex militibus: quod eius stipendia merentes simul exercerent ty-
 rannidem, ministri superbiae, concutientes optimū quemq; ciuium, & præ-
 darum participes. mulieres autem & iuuentus delinicti, ut solet uulgus, specta-
 culis, muneribus gladiatorijs, uisceratiōibus, oblectamentisq; id genus alijs:
 quarū prætextus erat uoluptas populi, re autem uera seruiebāt crudelitati &
 insaniae principis. apud seruos item graciosus fuerat, ppter licentiā contem-
 nendi dominos, cōtra quos in eo paratū habebant præsidium. Facile enim erat
 fidē impetrare confictæ calumnie, & indicata herili pecunia non libertatem
 solū assequi, sed & diuitias, q̄ delatoribus octaua confiscatorū bonorū esset
 decreta. nobilium aut etiam si quibus credibile fieret, uel q̄ aliquid præsen-
 rant, uel quod uerū esse misere cupiebant, adeo nō proferebant gaudium, ut
 ne audiuisse quidē se fingerent: alij ne spe frustrata proditæ uolūtatis poenas
 luerent: insidiarum alij conscij, & tanto magis præ se ferentes ignorantia, ne
 forte

forte suspecti his quibus expediebat tyrannū uiuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium; non tamen occisum, uerū diligenter curari à medicis. quo factū est ut audientiū nemo declararet suum animū: aut enim amici eius erant, qui nunciabāt, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut contrā infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro ueris credita cōmunicare cum alijs putabātur. accessit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obscurauit gaudiū: eum contempto uulnerū periculo, sic ut erat cruentatum procurrisset in forum, atq; ibi concionari apud populū. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore accipiti: nō tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quā quo factū interpretarentur delatores & iudices. Sed postq̃ Germani strictis gladijs circumdedere theatrū, nemo spectatorū non putabat de se actū, & ad cuiusuis ingressum expauescebant, quasi iam iam contrucidandi: hærebantq; in opes consilij, ut quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandē irrumpentibus militib. clamor toto theatro tollitur suppliciter deprecantiū, & excusantium insidiarum ignorātiā, siue insidiæ illæ fuerint, siue quid aliud. addebant & planctus, & lacrymas, deosq; innocentiaē testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant, quæ eos docebat præsentaneum uitæ periculū. His flexa est ira militū, ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidē hoc ipsum quamuis furentib. immane uidebatur, circumlata cæsorū cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorū aspectu nihil miserabilius uisum est spectatoribus, dignitatē eorū & infelicitatē reputantibus, & de se quoq; sollicitis, quod incerti essent etiam num an omnino periculum euaserint. itaq; etiam qui iustissimis odijs Caium prosequiebantur, non tamen sincerū capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendēte se miseris. Tandē Aruntius homo graciosus, qui uocalis erat utpote præcō rerū uenaliū, paraueratque sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrū ingreditur habitu quā maxime ad luctum composito. quamuis enim insensissimus esset Caio, tamen urgente præsentī discrimine ad dissimulandā lætitiā, præferens insignia mœroris omnia, quibus uti mos est in charissimorū desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinē diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorū impetū, simulq; tribuni iuebant gladios recondere, significantes imperatoris interitum: quæ quidem certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis, & eorū qui quomodocūq; inciderent in Germanos: qui si aliquā spem incolumitatis illius habuissent, a nullo abstinuissent maleficio. adeo illū diligebant, ut suarū animarū iactura redemptā salutē eius cuperent nullo respectu calamitatis reipublicæ. itaq; tum demum cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in uindictā ruebant, uel quod iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: uel quia timebant non impune sibi fore tantam uiolentiā, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerū regimen. Sic tandem Germanorū rabies sedata est, per Caij cædem paulo antē excita. Cæterū Chærea qui ualde timebat Minuciano, ne periret in fures Germanos incidēs, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precib;que commendans eis salutem

salutem hominis: quo factum est ut ille una cum Clemente ad eum perductus collaudaret tam egregium facinus, testatus id esse e republica, eiq; senatus nomine gratias egerit, quod nec in deliberando consilium, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturam tyrannidis, ut elata breui uoluptate ex impotentis & iniquae dominationis licentia, infelicem sortiatur uitae exitum, ut inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationem initam legum contemptu, & non ferendis iniurijs etiam amicissimos a se alienauerit, a quibus nunc peremptus uideatur, cum reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iamq; & in theatro spectatores tumultuabundi consurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi praebita. Arcyon medicus correptus ut curaret quosdam saucios, praetextu parandorum remediorum dimisit proximos: re autem uera ut sese praesenti periculo eximerent. Interea senatus in curiam conuenit, populusq; in comitium confluens trucidatores Caii quaerebat, & is quidem serio, senatus uero tantum in speciem. cumq; Valerius Asiaticus uir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Caesaris, multis cum rogantibus quisnam esset eius caedis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caii accusatio, iubentes ut domum redirent tam populus quam milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus uero praemia, si modo nihil turbarent & abstinere ab iniurijs. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, ne uel ad rapinas uerterent & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerat, praecipue qui caedis erant conscii: audebantq; sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Quomodo Claudius principatum adeptus sit. Cap. II

N hoc rerum statu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in unum milites, & collatis de rebus gerendis consilijs, uidebant populum non suffecturum tot urgentibus negotijs, si ad ipsum rediret rerum administratio: nec sibi utilem eam fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum igitur uisum est rebus adhuc turbatis principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum qui tum in senatum coiuerauerant non praefereundum, siue natalium claritatis, siue liberalis eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio praemia cuiq; pro meritis decernat. haec sententia simul approbata est, & Claudius correptus a militibus: In senatu autem Cn. Sentius Saturninus, non conscius Claudium raptum, & instare uirtutis certamen, quasi protrusus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generosis auditoribus exorsus est in hanc ferme sententiam. Etsi incredibile uidetur, Quirites, quod praeter omnem spem nobis offertur post tam longum temporis spacium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quam diu mansuram, & in potestate deorum sitam quorum hoc munus est: sed quae in praesens certe exhilarare nos ualeat, quicumque sequatur exitus. bonis enim uiris iucundum est uel unam horam liberos in libera patria uiuere, ueterisq; illius & florentis reip. aliquem gustum capere. equidem prae illius libertatis non memini, ut post eam sublatam natus, praesentis sane sum cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atq; institui honestis studijs: proximumq; post deos im-

Ioseph.

X mortales

mortales honorē his uiris habendum cenſeo, quorū uirtute uel ſero tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas utinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis uel hæc dies ſufficit, tam iunioribus noſtrū quàm ſenioribus: his quia non omnino ignari bonorū libertatis morientur libentius: illis quia uirtutis exemplū recens propoſitū eſt, quod æmulari ſit longe pulcherrimū, & non degenerare à claris maioribus. quamobrē nihil nobis magis curandū eſt, q̃ ut cum uirtute uiuamus, quæ ſola libertatē parit ſuis cultoribus. mihi res ueterum auditu tantū ſunt cognitæ. ex his uero quæ ipſi uidere licuit, ſatis intellexi quantū malorum ciuitates inuehant tyrannides, uirtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrā atq; adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur omnia. Ex quo enim Iulius Cæſar poteſtatē populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit rempublicam, oppreſſo iure ſeruiēs ſuis cupiditatibus, nullum malorū genus eſt quo non attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſq; præcedentem ſtudet uincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire urbem generoſis ciuibus: q̃ exiſtimarent hoc ad ſuam pertinere ſecuritatem, ſi rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorū uiroꝝ non ſolū magnanimitatem premant, ſed ipſos etiam perdant non uno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint rempublicam. Quorū unus Caius qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit q̃ cæteri, non in ciues ſolū, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracundiam, & iniuſtas pœnas eis infligens, inſenſus dijs ſimul & hominibus. Tyrannis em̃ nō ſufficit uoluptatū ſtudiū & ſuperbia, neq; rapinæ & adulteria, ſed præcipuū cōmodum ducunt ſi inimicorum totas excindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos ulla iniuriarū patientia eſt efficax. etenim cōſcij ſibi quàm multis malis oppleuerint homines ſubditos, etiamſi illi contemptim ferant ſuum infortuniū, ipſi tamen maleſcientiæ ſuæ memores, ita demū ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſſint omnino tollere. His malis leuati, & nemini niſi uobis inuicē obnoxij, id quod & præſentis cōcordiæ & futuræ ſecuritatis certiffimū pignus eſt, inſtaurate collapſum ciuitatis decus, & iuſta cura rempub. in priſtinam integritatem reſtituite. Liberum eſt ſententias proferre de his quæ diſplicant, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui poteſtas ſit in earum authores animaduertere. quid enim aliud nuper creſcentem tyrannidem aluit, quàm iſtorum ſegnicies, qui nulli in re libidini eius refragati ſunt? quietis enim uoluptate uicti, & aſſueti mancipiorū more uiuere, dum honeſtæ morti turpem uitam præferunt, coniecerunt ciuitatē in calamitates nō ferendas, quas partim audiuiſus, partim uidimus. Ante omnia uero tyranni interfectoꝝ honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipue: qui uir dijs fauentibus tum conſilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, ut pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honeſtiſſimū enim eſt benefactoribus gratiam reponere, qualis & uir hic habendus eſt, Brutorum ac Cæſiorū æmulus interfectoꝝ Iulij Cæſaris: & hac parte anteferendus, quod illorum

illorum opera bellis ciuilibus perturbatū est totum Romanū imperium : hic uero cæso tyranno omnib. malis ciuitatē eripuit. Hæc Sentius senatu magna cum uoluptate audiente, & quotquot equitū aderant, tum exurgens Trebellius Maximus, anulū ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus inculptam habens Caij effigiem : quod ille tum intentus aliò nō animaduernerat : statimq; ea contracta est. Et iam nox processerat, cum Chærea signū à consulibus petijt : atq; illi libertatem dederunt. adeo autē mutatas res mirabantur, ut ipsis sibi uix satis crederent. tunc enim primum ex quo reip. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules redijt, penes quos ante Cæsares imperiū fuit in milites. id acceptū Chærea militibus tradidit his qui à senatu stabant, uidelicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi q̃ tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, pauloq; post etiam populus lætus ac spei plenus, multū sibi placēs ob reuersam in pristinū statum rempublicā, & Chæreæ nihil nō tribuens. Is indigne ferens superesse uxore Caij & filiā, mittit unū è tribunis Iulium Lupū, qui utramq; interficiat : ideo potissimū illi demandato negotio, q̃ Clementis esset cognatus, & dignus ut in partē ueniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio cōscius. non deerant tamen è coniuratis quidā, quibus crudele uideretur sœuire in mulierē, quādo Caius non ipsa incitante, sed suopte morē gerens ingenio ciuitatē afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contra illam potissimū malorū omniū causam asseuerabāt, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atq; ita unam ueneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorū sententia postremo uicit, & Lupus properauit ad hoc ministeriū, ne quid moraretur publicum cōmodum. cumq; uenisset in palatiū offendit Cesoniam humi strata iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & foedatam cruore uulnerū, afflictantem se cum iacente simul filia. nec alia uox eius audiebatur quā Caij accusatio, quod amantissimæ uxori non paruisset præmonenti toties. quod quidem tum ambiguū uisum est, sicut nunc quoq; duplicem interpretationem recipit: alijs sic intelligentibus, consuluisse eam ut rediret ad saniores mentē, & in ciues sœuire desineret, moderatūq; principem ageret, ne fortē prouocati eius crudelitate, parem ei uicem reponerēt: alijs cōtrā, instigasse eam maritū ut sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignū sit, suæ tamen securitati prospiceret. idq; tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeo in diuersum sensum trahebantur uerba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerneret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat ut propius accederet: utq; sensit cædis causā eum uenisse, non magni pendentem uerba nihil ad suum propositum facientia, cōfestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & urgens ne differret inceptæ à socijs fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulā: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto sui principatus anno finijt, uir & ante principatum maleficus, uoluptatibus deditus, & fautor delatorum, periculorumq; metuens, atque ea de causā sanguinarius, unicū fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & præ-

das ex iniustis cædibus ac rapinis ageret; attollens se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, popularique assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quam uirtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimularetur ad uindictam ac supplicia: osor bonorum uirorum omnium, quicquid collibuisse citra omnem contradictionem licere sibi postulans. quare ne à sororis quidem germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem & multis retro seculis inauditam libidinis licentiam. opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad utilitatem hominum, præter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentarijs ex Aegypto uenientibus. hoc enim citra controuersiam maximum opus est, & utilissimum nauigantibus. ac ne id quidem absolutum est: sed imperfectum mansit remissa contentione operantium. In causa fuit studium rerum inutilium, & quod pecuniam in priuatas suas uoluptates infumere maluit, quam in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus utriusque literaturæ tam Græcicæ quam patriæ: facileque intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & uel in maximis negotijs suadendi facultate præditus si quis alius, quam uel ingenij felicitate, uel diuturna exercitatione sibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, quæ ceteros ciues à tergo reliquerat. nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: intantum ardua res est eos sapere, quibus adest quid uis faciendis impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos à se alienauit usurpanda immodica licentia, quorum odij indies gliscentibus postremo

III per insidias eorundem oppressus est. Cæterum Claudius, ut supra dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præter claritatem natalium. nam priuatam uitam agens permodeste se gesserat, uel mediocri statu contentus, literisque se oblectabat Græcis maxime, omnem negotiorum deuotans strepitum. tum uero attonita uulgi multitudine, regia referta discursantibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta ultro citroque ruente temere, prætoriani qui potiores habent inter reliquos milites, consultare coeperunt quid agendum sit, non tam solliciti de necesse principis, quem iure cæsum existimabant: quam quomodo rebus suis prospicerent, Germanis in interfectores saeuientibus, suimet respectu magis quam utilitatis publicæ. quæ omnia magis audebant trepidationem Claudij, maxime cum uideret circumferri Asprenatis & unam cum eo cæsorum capita. stabat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occultens. ibi Gratus unus è palatinis militibus, non ualens satis uultum eius discernere præ tenebris, hominem tamen esse uidens qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus ut discederet: & tandem protractum agnouit, inclamans alios sequentes, profecto hunc esse Germanicum, dignum qui uacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius uidens eos paratos ut se rapiant, metuensque

ne

ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat ut sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se inscium rerum omnium. ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse sollicitus, cum potius debeas animū ad principatum erigere, quem dii Caio sublato tuæ uirtuti offerunt, orbem terrarum tandem respiciētes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. moxque attollunt eum in humeros non ualentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. iam enim complures prætoriani circa Gratum uersabantur, ita ut quidā putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur ut hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus esset in uitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiā ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum uiderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem urbis ut ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter uidentium, & magno studio conantiū eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominū. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantū per eas peccatum sit ante mutatum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursus non esse in rem suam uidebant, si unus quispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferētes consultationes, cum alijs quoque affluentibus cōmunicabant. cumque idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, ut ibi sine impedimēto reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutē effugere cupiunt: plebs contra hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibi que aduersus potētorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperās huius opera cariturā se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem affligerāt. Senatus porrò cognito quòd milites Claudium in castra transportauerint, lectos sui ordinis uiros illò miserunt, qui eum doceant non esse per uiolentiam affectandū imperium: præstare ut senatus permittat curā reipublicæ, & unus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum alijs quomodo res administrari debeant: memineritque quā misere tractata sit ciuitas uel à prioribus dominis, uel nuper Caio principe, sub quo ipse in cōmuni fuisset periculo: neque decere ut qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperijs eius subijciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur otium solitam uirtutem retinens, fore ut maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi uiri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per uices nunc præesse alijs, nūc subijci. quòd si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros

eius conatibus. nam & non contemnendam militum manū stare à suis partibus, & armorū superesse copiam seruitiorumq; multitudinem, quorū opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius q̄ pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentesq; ad eius genua suppliciter orabāt, ne ciuitatem in bellum ciuile conijceret. Et cum uiderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc cōsules, rogabant, ut si principatū ambiret, mallet eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absq; uolentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capefferet.

Disidium inter senatum & plebem. Cap. III

Porrò Claudius sciens senatus arrogantiam, modeste legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatum ultro oblatum non dimittere è manibus. Is enim postquam suæ dignitatis authorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & composuisset ut tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius satellites, nuncians uiuere quidē eum, sed quia crucietur uulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterum ubi cognouit raptum esse à militibus Claudium, ægre dimota turba ad eum peruasit, & nactus eum turbatum, pronumq; ad cedendam potestatem senatui, confirmauit hortatus ut magno animo in retinendo principatu pergeret. Iamq; unus erat è fautoribus Claudij, cum accersitus à senatu, ignarum se omnium simulans, & unguentatus tanquam à comotatione ueniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit. quibus id quod uerū erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsentī statu postulātibus: se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen ut magis spectent utilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata uideant auribus. contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendētibus aliquid aduersum accidat. illis & arma sibi superesse dicētibus, & collaturos se pecuniam: nec deesse militē, & posse armari seruitia uocata ad pileum: subiunxit rex: utinam P. C. conatus uester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem uestram puto promere. scitis qui à Claudio stant ueteranos esse & rei militaris longo usu peritissimos. pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus uiris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui ei deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc ubi persuasit cum alijs aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autorq; fuit, ut responderet sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur, mirum non uideri quòd senatus egre ferat subesse unius arbitrio, expertus aliquot principum seuitiam. nunc uero degustaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, sed reuera omnia gerat de communi sententia

tentia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in uaria temporū conditione nunquā ab honesto discessisse suis ipsi oculis uiderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: moxq; concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos ut in fide manerent, uiritimq; diuisit quina drachmarum milia. sub diluculum autem Cōs. senatum uocauerūt in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in urbe, ne irent: alij rus mature sunt profecti, præuidentes quò nam res euasura esset, optātesq; tutam seruitutem cum otio potius quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum nō amplius, quibus consultantibus de præsentī negotio, repente clamor militum pro foribus stantium tollitur, unum imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebāt de uni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui uideretur principatu dignior: quod senatui ualde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatē uel coniunctā cum Cæsaribus. nam M. Minucianus uir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem neccentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfecto Caij cohibuit. fuissetq; cædes quanta uix unquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu cōtendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes uigilum, cum magna manu remigum ultro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd uel sibipsis timerent, uel populo. Deinde appetente iam die Chærea cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum uiderent manu silentium innuere, concionari nō passi sunt, omnibus unū imperatorem, idque sine dilatione poscentibus. Tum uerò minime senatus poterat expedire constitutionem reipublicæ, militibus auctoritatem eius contemnentibus, & interfecto Caij amplissimum ordinem militari insolentiae cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram quòd imperatorem peteret, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis exstruendis ille uiles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chærea, multaue alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse, si post insanum stulto principatum committant. At illi uerbis eius nihil moti, strictis gladijs, & sublati signis tendebāt ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules ferme in priuatorum redacti ordinem, moestitia stuporēque occupatis omnibus, nec scientibus quid nam agendum post irritatum in se Claudium. iamque poenitentes alius in alium iactabant conuitia. Tum Sabinus è tyrannicidis unus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum ut se inspectante imperium committatur Claudio, & asciscatur ultronea seruitus: simulque Chæream obiurgabat, quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis uideatur

publicam libertatē prodere, quasi uero sine hac ulla uoluptas uitæ possit esse uiris fortibus. ille contrā hac amissa sibi certum ait mortis propositum, uelle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendū Claudio, & inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quod senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladijs perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed nō idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul uenerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius uerò discessit saucius, & eorū nemo non periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio ut mitius se erga senatores gereret: his enim sublati nō habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitq; eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam urbē lectica delatus est, deducuntibus militibus non sine uexatione plebeie multitudinis. ē tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictū Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se uidebatur magnificū, perfidie tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum, ductus est igitur ad supplicium unā cum Lupo alijsque compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortuniū, nihil mutato uultu ad indecorū habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lachrymas, eumq; is detracta ueste quereretur de frigore, ille cauillatus est, lupum nunquam offendi frigore. Et inspectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus esset ad cædes, & num acutum haberet gladiū: postulauitque eum quo ipse Caium interfecerat. denique uno ictu feliciter perijt. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus quando solenne parentandi tempus redijt, pop. Rom. dum suorum quisq; manes honoraret, eadē opera etiam Chæreæ suam partem in ignem conijciebant, apprecati ut propitius non irasceretur ipsorum ingratitude. atq; hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non solum absolutus à Claudio, uerum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, si à fide coniuratis data descisceret, in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. Cap. IIII

v

Laudius porrò ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caiū antè concessio confirmabat, collaudans simul eius operā & industriā: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur uelut familiæ debitas restituit. Abilam autē & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde regis cū Ro. po. in æs incisum est in urbis foro medio. Antiochum

chum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciz. dimisit etiam Alexandrum Lyfimachum Alabarcham ueterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniz, quem Caius iratus uinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex uirginē Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio uehementer oppressa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cepit animos resumere: moxq; ad arma uentū est. Tum Claudius per epistolam mādāt Aegypti præsidi, ut seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit scriptū in hanc sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus regijs, post adiectamq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illō diuersis temporibus præsides, nullamq; de eorū iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissumq; eis ab Augusto, ut in defuncti ethnarchæ locum alium suis suffragijs substituerēt, utq; quisq; in suis ritibus maneat, neq; cogatur religionem patriā deferere: cæterū Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæsaris temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriā gentis religionem pro deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: uolo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eisq; ius esse perseuerādi in patrijs ritibus. iubeoq; utramq; partem quoad fieri potest dare operam ne quid turbarum cōmoueatur, idq; proposito hoc edicto ita statuo. atq; hæc erant quæ in illo edicto cōtinebantur. in reliquum autem orbem Romanū tale missum est: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pōtifex max. trib. pot. Cos. designatus. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amicissimis, ut permitterem Iudæis in imperio nostro degētibus uti suo iure quemadmodū antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorū annuimus, non deprecatorū tantū causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruata populo Romano fidem & amicitiam. Acquisimū igitur censeo, nullam ne Græcam quidē urbem negare illis ius suum, quandoquidē & sub D. Augusti principatu cōseruatum eis fuit integrum: licebitq; in posterum Iudæis per totum nostrū imperium sparsim habitantibus uti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo ut hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neq; cōspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu uiuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus colonijs & municipijs Italicis ac prouinciabilibus per magistratus publicari uolo, ad reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta cōtinuis diebus ita proponendum ut ab omnibus humani stantibus possit perlegi.

Agrippæ

His edictis Alexandriam & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxque Agrippā ad curam sui regni misit auctū maioribus honoribus, commendatumque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratorib. omnibus: at ille ut re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, uotiuua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. unde & multos nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pōdere parem illi ferreæ quæ regias manus uinxerat, monumentū aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruiere, & deū ualere illa erigere denuo. omnes em̄ admonebantur per hanc consecratam catenam, q̄ Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit uinctus, pauloq; post cōpedibus solutus splendidiorem q̄ ante principatum adeptus sit: eam esse naturam rerū humanarum omniū, ut celsissima quæq; prolabantur facile, rursusq; inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur uotis deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locū substituit. erāt aut̄ Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes rex uxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur quod fratres & pater sacerdotiū Simon adeptus est: quemadmodū olim sub imperio Macedonū idem cōtigit tribus filijs Simonis pontificis, eius qui Onia patre
VI prognatus est, ut supra meminimus. Cōstituto deinde pontificatu rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiā retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorū putans si non pateretur se uinci amore tuo. Magistrum aut̄ præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorū & difficultium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo pōst Doritę quidā iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuatam Cæsari, quod Agrippam uehementer cōmouit ad iracundiam, quod ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petroniū Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse nō minus ægre ferens hoc facinus ut impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc ferme sententiam.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta. Cap. VI

Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doriensiu. Quoniam tam audax est quorundā uestrum insolentia, ut etiam contra edictū Claudij Cæs. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus uiuere, synagogam corū profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorū non est licitum, atq; hoc facto non Iudæorū tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio tēplo statua poneretur q̄ in alieno, maxime in synagoga, cum iustū sit & imperatoris iudicio cōprobatū ut sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta cōmemorem post contemptā autoritatē Cæsaris, q̄ Iudæis nō religionem tantū permisit, uerum etiā æquū ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui cōtra edictū Augusti ausi sunt talia

taliam indignantibus etiam proprijs magistratibus, hæc furore populi, nō suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationē reddituros. Magistratus autem hortor, ut si uideri uolunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, dentq; operam ne quid turbæ aut rixæ oriatur, quam quidam captare uidetur: cum cōtrā ego & mihi charissimus rex Agrippa nihil æque curemus, quā ne ullā Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quæ nam sit super hoc negotio uolūtas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, charissimus rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suū postulans, & ut suis beneficiū Cæsaris maneat incolume. Quamobrē iubeo ut in posterū nullam quæritis seditionū materiam, & cæleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, ut & admissum erratum corrigeretur, & in posterū caueretur ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere uoluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam rex beneficiā libenter amplector, contentus tua uoluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrū illum amictū semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi q̄ nunc reciperem. q̄ si quæris, ostēdam qui honore hoc sit longe dignior. est mihi frater & apud deum & apud te rex innocentior, ab omniq; peccati labe mundior, quem asum tibi cōmendare ut idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marsus in administrāda provincia Syria successit.

Gesta Agrippæ usq; ipsius obitum. Cap. VII

Illa autem magister militiæ regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi socius esse detrectauerat, sed uel difficillimos labores pro eo sæpe susceperat, fretus amicitia postulabat etiā paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere. semperq; licentius agebat cum eo. & in familiarib. colloquijs molestus erat interdum extollens se immodice, & sæpe prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, ut ostentaret quā studiosus ipsius cultor fuerit, nunquā non labores in eius gratiam exhaustos memorans. quæ cum sine modo repeteret, opprobare uidebatur, ita ut rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucūda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultū est indefinenter exprobrare debitū. postremo intantum exasperatus est regis animus, ut iræ plus quā rationi tribuens non contētus sit ademisse illi præfecturam, uerum etiam uinctū in ipsius patriam ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliū adhibita, reputauit quantū laborum uir ille pro se pertulisset: cumq; natalē suū celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas, accersuit Silam ut mox interesse uelit regio cōuiuio. ille ut erat morib. ingenuis non dissimulauit indignationē cuius iustam causam habere uidebatur,

uocan-

uocantibus se respōdens, ad quem honorē me rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; cū prius beneuolentiæ præmiū mihi diuturnū esse passus est; sed spoliavit eo me affectum contumelia. nisi forte putat linguam mihi post hac fore minus liberam: imò fretus conscientia nunquā clamare desinam ē quantis cum eripuerim calamitatibus, quantū laborum tulerim, ut illi incolūmitatem & honores parerem: pro quib. officijs nunc præmiū retuli uincula & obscurum carcerem. ego certe horū nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille uociferabatur, iubens ut eadem regi referrent. qui cum uideret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus aut ad Hierosolymorum curam muros nouæ quæ uocat ciuitatis permunijs sumptu publico, latioresq; & altiores quā antē fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam uim inexpugnabiles, ni Mar sus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem p literas. q̄ suspicatus molituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ ut à munienda urbe desisteret: atq; ille mox paruit. Erat aut is rex adeo natus ad liberalitatem ac beneficijs demerendos populos, ut magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna uoluptate ducens quæ sita munificentia gloriam, longe alius quā Herodes qui ante eum regnauerat. ille enim malitiosus erat ac procliuius ad sœuitiam: & propter mutuū odium manifeste præferens erga Græcos maiorem quā erga Iudæos beneuolentiam: ut qui externas urbes orna ret pecuniarum largitionibus, aliās balnea & theatra, aliās templa & porticus exstruens: Iudæorū autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec ulla liberalitate profecutus est. Agrippa cōtrā mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continue degebat Hierosolymis, institutorū ac ritū patriæ seruator religiosissimus. purus enim erat à contaminamētis omnibus, nec ulla dies ei præteribat absq; sacrificio. Accidit aliquando ut quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata cōcione per regis absentia agentis tum Cæsareæ, crimineretur illum ut impurū & arcendū templi aditu, quod nō nisi dignis pateat. id ubi præfectus urbis illi significauit p literas confestim accersuit hominē: à quo forte fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit. moxq; sedata uoce & placide, Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cū nihil haberet quod diceret, precatus est ueniam. tum rex citius quā quisquā opinaretur reconciliatus est, clementiam magis q̄ iram decere reges existimans, & lenitatē animi magis q̄ celsitudinem. itaq; illum dimisit non sine munere. inter alias aut multas eximijs ornamētis honorauit ciuitatem Berytiam, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simulq; æque magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendijs modo absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horū celebrata est splēdidissime, exhibitis in theatro spectaculis et musicorū omne genus certaminibus, aliaq; uoluptatū uarietate: in amphitheatrū uerò ad ostentandam magnificētiam inductis plurimis gladiatorū paribus. uolens deinde spectatores oblectare etiā cateruatim cōmissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes

hortes fecit septingentorū quamq; hominū, ut illis per imaginem belli decernerentibus, poena noxiorum in pacis uoluptatem uerteret. atq; ita omnes mutuis absumpti sunt uulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migravit VIII in urbem Galilææ Tiberiada. suscipiebat aut ab alijs regibus: uenitq; ad eum Antiochus Comagenæ rex, Emesinorū Sampfigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes frater rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne uideretur indignus qui expeteretur à tot regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marfus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiā usq; ad septimū lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cū Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru uectus, suspectam præsidii redderet tantam regum concordiam. ratus enim id non esse è republica, per idoneos nuncios mandauit singulis ut sine mora discederent: qua re Agrippa uehementer offensus est. Et Marsum quidē hac de causa exosum habuit. Matthiæ uerò adempto pontificatu successorem dedit Elioneum Cithæi filium. Iamq; tertium Iudææ totius regni annū exegerat, cum peruenit in urbē Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: ubi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatē magna multitudo nobiliū ac procerū conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus ueste tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis solis percussa & diuinū quendam fulgorem emittens, uenerationē cum honore incutiebat spectantibus. moxq; adulatores perniciosi alius unde acclamantes deū consalutabant, rogantes ut faueret propitius. hætenus enim ut hominē reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddā mortali natura excellētius. hanc impiam adulationē ille nec castigauit, nec repulit: pauloq; post suspiciens uidit supra caput suum bubonem funi extento insidentē: moxq; ut sensit hunc esse calamitatis nunciū qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordijs indoluit. secuta sunt uentris tormina, statim à principio uehemētia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille uestra appellatione deus uitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente uestrū mendacium: & quem immortalē salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est uoluntas cælestis numinis. neq; enim male uiximus, imò tanta felicitate, ut omnes me beatū prædicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. propere igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturū. quamobrem cōfestim totus populus unā cum uxoribus atq; liberis saccū indutus more patrio supplicabat deo pro salute regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celso decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per cōtinuos quinque dies nihil se remittente confectus uitam finijt, annū natus quartū supra quinquagesimum, postq; regnasset per septenniū. quatuor em̄ annos sub Caio Cæsare obtinuit regnū. primū in Philippi tetrarchia per trienniū, cui quarto demū anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionē in Iudæa quoq; regnauit & Samaria, simulq; Cæsarea. ex annuis aut redditibus percipiebat cum plurimū MCC myriadas. nec his cōten

tus, mutuum accipiebat pecunias. Cum em̄ esset munificus, impensis nō sufficiebant redditus, q̄ liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterū prius q̄ euulgaret̄ regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à rege mandatum acceperit.

- IX** Atq; hic fuit Agrippæ regis exitus. Superstites aut̄ ei fuerunt, filius quidē unus Agrippa annum agens decimumseptimū: filiæ uero tres. ex quib. Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam uirgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorū regis Antiochi. Postq̄ autem cognitū est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiā, conuitia non dicenda iactantes in defunctum: militū quoq; uulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarū statuas unanimiter detulerunt in lupanaria, eisq̄ue ut poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq; per loca publica epulis cōuiuia celebrabāt coronis redimiti & delibuti unguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. Atq; hæc agentib. nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes urbiū illarum conditor, quas portubus & tēplis magnificentissime ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tēpore, educabaturq; apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerāt, illius quidē causa indoluit, ingrat̄ aut̄ populis uehementer iratus est. confestim igitur uoluit successorē paterni regni Agrippam iuniorē mittere, simul ut iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multū apud eum poterāt dissuaserunt, negantes tutum admodū adolescenti & uixdum egresso pueritiam tantum regnum cōmittere, cui administrando sit impar, quodq; etiam uiriles grauare possit humeros. cumq; uisi essent æquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiusq; regni misit Cuspiū Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autē Fado iniunxit, ut Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictā mortuo iniuriam, cōtumeliasq; illatas adhuc iuuenibus. alam uero Cæsariensem & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontū illic militaturas: militesq̄e è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudiū ut manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasianus uictor, ut paulo post dicitur, eos ex illa regione aliò transtulit.

531

FLAVII IOSEPHI AN-

TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XX.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali. Cap. I

DEFUNCTO rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Marso Cassium Longinum, memorię regis amici hoc tribuens, à quo uiuo adhuc per literas sepe rogatus fuerat, ut Marsum amoueret ab administratione rerum Syrię. Fadus autem qui procurator Cæsaris in Iudæam uenit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes contendere cum Philadelphensibus de Mię uici finibus, referti uiris bellicosissimis. Ceperant autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuū, multosq; Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus uehementer iratus est, q̃ non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factam à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè ad arma concurrissent. Compræhensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus uinciri eos mandauit. horum unum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarū exilio punijt. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronū principem uinctum ad se perductū, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditq; operam ut tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis deinde pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, quam solum summum pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, ut esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (uenerat & ipse Hierosolyma cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primū ut legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacrę stolę seruandę ius: deinde ut expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros ut legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumq; promptè liberos suos dedissent, legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat ut diximus, cognito qua de causa uenissent, rogauit Cæsarem ut Iudæis sacrę stolę custodiam petētibus annuere dignetur, & Fado super eo negotio scribere. Tum Cæsar uocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens ut Agrippę gratiam habeant. hoc enim se illius donare precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus III imp. x. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, senatui & populo, totiꝫue Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pijsimus, quem ego domi educo, adduxit ad me uestros legatos, gratias agentes q̃ sedulo genti uestre

Ioseph.

Y 2 proui-

prouideam, rogantesq; enixè ut pontificalem stolam & coronam uobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante uir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: uestraq; uoluntati annuo primū motus pietate propria, & quia placet quemq; religiosum esse more suæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & uestri studiosissimos, meritoq; illorū amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto Calēdas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Cos. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæsare potestatem in templū & sacrum ærarium, iusq; eligendorum summorum pontificum: impetrauitq; hæc omnia, ita ut etiam posteris eius idem ius manserit usq; ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem redacta, Iosepho Canei summum pontificatum contulit.

Quomodo Helena Adiabenorum regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint. Caput II

Er idem tempus Adiabenorū regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudeorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in uxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde ut una cubans, & manum reclinatam habens in uxoris uterum, uocem quandam sibi uideretur audire, iubentem ut manum à uentre tolleret, ne uo premeret foetum, qui ut non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac uoce ille territus, mox ut excitatus est, rem uxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. suscepit autem iam ante Monobazum hoc seniore ex Helena, & alios filios ex alijs uxoribus, manifeste tamen omnem charitatem in hunc unum contulit: unde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quod is affectus nō à malitia procederet, sed quisq; cupiebat patri esse quā charissimus. Izatem uero cui ualde timebat à fraternis odijs, cumulatū magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini uocant accolæ, cōmendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolētia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadā regione, unde luculentos redditus percipiebat. Porro Monobazus iam admodum senex, uidens sibi superesse modicum uitæ spaciū, concupiuit uidere ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Cæron, amoni feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquie, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoq; uidere uolentibus. In hac regione Izates uixit usq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamen uestrum

uestrum quoq; super hac re iudicium exspecto. Beatus enim est non qui ab uno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, ut experiretur uoluntatem cōcilij. Quibus auditis procures primū more suo reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam reginæ dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quem scirent merito & ex cōmuni popularium uoto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebātq; suam operam ut primum fratres eius atq; cognatos occiderent, quo securius nouo regi pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandam ipsius sententiam. Tum procures consuluerunt ut saltem uinctos asseruaret donec ille ueniat, quo magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & pro regem fecit grandiore filium Monobazum, imposito ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simulq; sumpsit ut ipsi uocant: iussitq; cum administrare rempub. donec frater ueniat. Is autem celeriter uenit audito patris obitu, & ultro cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterum eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatē nactus regiarum mulierum, docebat eas ueri dei cultū ritu Iudaico. per has deinde cū Izatæ innotuisset, ipsum quoq; in eandem opinionem traducit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus est magnis precib. pertractus. forte autem acciderat ut etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porro nouus rex postquā in Adiabenam reuersus offendit fratres et cognatos in uinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut uinctos seruare uetaret pietas, contra affectos iniuria dimittere parum tutum uideretur, nequando de uindicta cogitarent: partem eorū unā cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanum Parthum, futuros utrobique obfides. cognito deinde quod mater multum delectaretur Iudæorū moribus, dedit operam ut & ipse ad eam religionem transiret. cumq; existimaret se nō esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquam mater rescivit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans. multum enim eam rem à rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus desciscere cognoscerent: neq; ullo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. rex autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret, timere enim se ne si occulta proferrentur in uulgus, ipse arriperetur daturus pœnas ut author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam absq; circumcissione deum pie colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quā in circumcissione corporis: daturumq; deum ueniā, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu nequa exoriat subditorum defectio. his uerbis tum regi p̄suasit quod uoluit. Aliquanto autem post, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus ē

è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis ualde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim regem admissus, cum eum offendisset legentem sacra Moyſis uolumina: nescis, inquit, ó rex, quantam iniuriam legi & per hanc deo facias. nec enim satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumciscus? si nondum legisti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, ut scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis rex nõ distulit negotium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. quos continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad uulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium uiri alienis religionibus dediti. sibi quoque uidebant imminere periculum, ut conscijs & auctoribus eius consilij. Sed deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubijs & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd ad se respicientibus, sibi que uni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porrò mater regis uidens res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est uisendi Hierosolyma, templumque illud apud omnes mortales famosissimum, ut ibi deum adoraret, uotiuasq; uictimas redderet. Et quia facile com meatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso uiatico descendit in Hierosolymitanam urbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. Cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos uim magnā tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atq; hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea.

III Cæterum Parthorum rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quaesiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. Assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primùm adorauit more patrio, deinde in hæc uerba erupit. Ne despicias me rex tuum supplicem, né ue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes simus obnoxij casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoq; reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso uultu lachrymans. Izates autem audito

dito eius nomine, uidensque astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, & Bono, inquit, animo esto rex, nec turberis praesenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua moestitia: inueniesque amicum & socium meliorem, quam forte sperasti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum restituiam, aut meum tibi cedam. Hæc loquutus imposito in equum Artabano, ipse cum comitabatur pedibus, ut maiori regi hunc honorem exhibens. Id Parthus rex tulit permolestè, iurauitque per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insiliit, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in confessibus ac cōiuijs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non praesentis eius status, sed dignitatis pristinae, reputansque eadem posse cuius mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos suadens ut suum regem reciperent, fidem suam interponens non fore cum iniuriarum memorem. paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi uerò non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quòd iam principatum dedissent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim esse, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinna-
mus autem uoluntate procerum cognita, cum esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio præditus, scribit ei ut accepta à se fide reuerteretur, recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus rediit. Cinna-
mus autem obuiam profectus, adorato & regis appellatione salutato diadema suo capiti detractū imposuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnū suum restitutus est, unde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniae, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo post Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasit ei ut uellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. Ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat ut linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simulque matrem adoraturam in templo, sicut diximus, segnior erat, & Vardonem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterituum eum à laceffendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, deo frustrante spes eius uanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias, Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secū patre genitis regna distribuit, Pacoro

grandiori Mediā, Tiridati minori Armeniam. Porro Monobazus regis frater & coghati cæteri uidentes Izatæ propter eximiam erga deum pietatē res prospere succedere, prædicariq; eum passim tantæ felicitatis nomine, coeperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus, id ubi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes dissimulauerūt tamen indignationem, opportunitatem exspectantes per quam ab eis poenas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebantque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum poenas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictoque cum Arabe foedere, hortabantur ne differret negotium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem uenit. Cumque iam hostes in cōspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus ueniretur omnes sui ex composito eum deserunt: tergaque uertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter incunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, ubi inquisitione facta in authores ignominia, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsisque plurimis, reliquos ueram fugam coegit capeffere. ipsum regem acriter persequutus in castrum Arsamum compulit: impetūque facto in moenia, ui illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam uiuum in suam potestatem redigere non ualuerit, quia captiuitatem uoluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso regi Parthorum, rogantes ut Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suū regem aiebant, eo quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandū excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetijt: bellū interminatus, si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciensque quod etiam si ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretusque huius auxilio liberos & uxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto foenum omne flammis corruptit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cūque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius uenisset, posuissetque castra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm late patet Bactra inter & Euphratem fluuium: minabaturque daturum eum poenas ingratitudinis erga dominos: ac ne deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. Hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem

dem se nullo modo conferendum esse Parthorum uiribus, nec tamen ignorare deum esse longe potentiorē uniuersis mortalibus. atq; ita dimisso nuncio supplex humi ante deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi unā cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus deum inuocans: Si nō frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, teq; merito solum & primū habeo dominū, ueni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, q̄ illorū repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes uoces nō horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantē & lamentantē exaudiuit deus: illaq; ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum ualidam manū contempta regis absentia populari regionē Parthicam, infecto negotio retrorsum cum exercitu abiit: ita ut euidenter appareret Izatem tum seruati diuina prouidentia. Non multo aut post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimū, regni uigesimo quarto, superstitionibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post cōmunis patris obitum. Mater porrō Helena mortem eius cōpertam tulit grauiter, ut par erat orbatam amantiſſimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cum audiret successisse suum maiorem natu filiū, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaq; in Adiabenam, non multo tēpore Izatē peruixit. Monabazus autē ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab urbe Hierosolymitana stadio disſitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado porrō procuratore apud Iudæam præstigiator quidā IIII nomine Theudas persuasit magnæ uulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuiū. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurū se uerbo fluuium, & facilem præbiturū transitū, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit ut nihil lucrifacerēt ex sua insipientia, immisis in eos turmis equitū: qui ex improviso irruentes ex his multos interemerunt, multos uiuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atq; hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspj Fadi tempore.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi puniit. Cap. III

Ado autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius V qui Alabarchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omniū in ea urbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Aegypto comparatū in egenos distribuit, ut iam dictū est. eodem tempore etiā filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos sollicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eiq; succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tēpore idem Herodes Agrippæ magni frater uita excessit octauo anno princi-

principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorū Aristobulus ex priore uxore natus est, ē Bernice uerò fratris filia Bernycianus & Hyrcanus. eius
 VI principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumanus exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt. Cap. IIII

T Nistate Paschæ festo per quod nostris hominib. uesci panibus instrumentatis mos est, cōcurrentibus undiq; ad solennitatem turbis plurimis, ueritus Cumanus ne inde nascēretur motus aliquis, iussit cohortem unam armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum si quis forte existeret. nam idem & alij ante illum præfides factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes uociferabantur non se affectos, sed ipsum deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militē. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen ut desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeo nō parerent, ut maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitū cum armis conuenire in Antoniam castellū templo imminens, ut supra docuimus. uulgaris autem multitudo uiso aduentu militum territa, coepit magno impetu fugere. & cum essent angusti uiarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabāt in angustijs, ita ut perirent plurimi. uiginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: uersaq; in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationū obli ti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit unius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica uia centesimo ab urbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerunt sarcinas. quo audito Cumanus confestim eò misit milites, iussos ut uicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidā libros Mosaiicos in quodam uico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentē totam conuitijs. Hoc ubi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes ut non suam, sed læsi numinis ulcisceretur iniuriam. Tum præses ueritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum uiolatorem legis securi ferijt, atq; hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta. Cap. V

P Ost hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidiū initijs talibus
 VII Mos erat Galilæis per dies festos Hierosolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum transirent uicum Samaritarū ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter uiatores & uicanos pugna multi Galilæorū desiderati sunt. Id indigne ferētes eorū primates Iudæos ad arma cōciuerunt, hortantes ut se in libertatem

bertatem affererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum uero fieri intolerabilem, si cum subditorum iniurijs coniuncta sit. Cumque magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturque se Cumano persuasuros, ut poenas de cædis autoribus sumeret: uulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, ascito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans uicos Samaritanorum incendijs & rapinis uastauerat. At Cumanus cognitis quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam, & quatuor cohortes peditum: armatisque etiam Samaritanis contra Iudeos proficiscitur: quos affecutus multos perimit, plures uiuos captos abducit. Tum uero Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, ut uiderunt ad quantam calamitatem uentum sit, induti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberosque cum uxoribus captiuos abducendos ut profanis nationibus seruiant: rogabantque ut mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. His uerbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones uero ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore uniuersa Iudea repleta est latronum receptaculis. Porro Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri de gentem conueniunt, & Iudeos accusant, quod uicos eorum diripuerint ac incenderint; addentes non tam se ægre ferre propriam iniuriam, quam cõtempnam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli usquam essent Romanorum magistratus, uicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se uenisse, ut uindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contra & seditionis & pugnae causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudeam rei ueritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negotio discessum est. Paulo uero post Quadratus uenit in Samariam, ubi quum iussisset reos causam suam dicere, cõperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quod & Iudeorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus uiuos ceperat. Inde profectus in uicem Lyddam instar urbis amplum, sedens pro tribunali, & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit e quodam Samarita, Dortum Iudeorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudeos ad defectionem sollicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam uero summum pontificem, & Ananum ducem uinctos Romam misit, ut apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudeorum, simulque Cumanum procuratorem, & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, ut sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersijs. Ipse ueritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adiit Hierosolyma: ubi pacata inuenit omnia, populumque occupatum patrio festo, & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanus porro & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem

uorem libertorū & amicorū Cæsaris: quorū operā uicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorū primores premi fauore potentū uidēs, multis precibus obtinuisset ab Agrippina uxore Claudij, ut marito persuaderet legitime causam cognoscere, & in deprehēsos tumultus autores iustā proferre sententiā. Claudius igitur his precib. præmolitus, auditis partibus ut cōperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudiciū uenerant supplicio tradidit. Cumanū uero multauit exilio. Celerem uero tribunū iussit perductū Hierosolymā inspectante toto

rx populo raptari per uias, atq; ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysię fuerat. Chalcidem uero ei abstulit, cum iam dynasta illius fuisset quadriennio. His donationib. ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizō Emesenorū regi circumciso sororē Drusillam. Epiphanes em̄ Antiochi regis filius recusauit eius nuptias, q̄ mutata sententia Iudæorū religionē amplecti nollet, ut erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoq; matrimonio cōiunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multo post dimissa est ab Azizō ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, uisa hac fœminarū omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicū suum, Iudæum genere Cyprum, pro mago se gerentem ad eam misit, qui mulierē sollicitaret ut relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si nō fastidiret hominem. illa male cōsulta uolens euadere molestationes sororis Bernices, inuidētis sibi formæ præcellentiā, consensit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomē Agrippę imposuit: qui iam adultus quomodo cum uxore perierit Vesuiiani Clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porro Bernice post Herodis obitū, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tēpore in uiduitate acta, cum spargeret rumor cum fratre eam congregi, suasisit Polemoni regi Ciliciæ, ut circumciscus prius se duceret, rata sic se coarguturā mendaciū. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitijs: id tamen coniugium diuturnū non fuit, propter intēperantiam ut fertur discedēte ab eo Bernice: qui mox desertus ab uxore, & ipse Iudæicę religionis desertor factus est. Eodemq; tempore etiam Mariamme dedignata Archelaū migravit in thalamū Demetrii, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus q̄ genere, & tum Alabarchiæ magistratū gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius.

x Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis, & octo mensibus, diebusq; uiginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatum esse uxoris ueneficio, huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus uerò Domitius Aenobarbus unus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu uiduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem uxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorū natu maximam ex

Pætina

Pætina prima uxore suscepit: quam Neroni collocauit. sic enim nomē priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autē ueritate Britannicus adultus a patre acciperet successionē imperij, uolēsque principatū suo filio quærere, procurata ut fertur morte Claudij, cōfestim ad prætorianos milites misit præfectum eorū Burrum cum tribunis & libertorum potētissimis, qui Neronem ad eos perductū imperatorem cōsalutarent. At Nero principatū sic adeptus Britannicum clam ueneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrē suam ferro propalam, hanc illi gratiam nō pro natiuitate solū referens, uerum etiā quod eius artibus ad imperiū prouectus sit. Occidit & uxorem Octauiam, multosque uiros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo: nō desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorū aliqui in gratiam eius ut bene de se meriti, ueritatē neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, ut merito damnandi sint in historia. quos equidem nō miror de Nerone mentitos, quando ne superiorū quidem imperatorū gesta scribentes rationē ueritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causā odisse poterāt. sed istis ueritatis cōtemptoribus liceat ut libet scribere, quā delectari uidentur hac licentia. nos uero quibus propositū est a ueritate nusquā discedere, quæ a nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ uerò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatū quidē ac errorū cōmemoratione uitata. Ergo ad res nostras narrādas reuertamur. Primo Neronis principis anno, regi Emesorū Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autē Armeniæ dominiū Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius a Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partē Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agroque eius habitato uicis xiiiij.

Gesta Felicis Iudææ præsidis. Cap. VI

Aeterum Iudææ res prolabebatur usque in deterius. tota enim referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitiisque uulgi seductoribus. quorū multos, sicut & latrones, Felix quotidie cōprehensos afficiebat supplicijs: & in his Eleazarū Dinai filiū, qui nō mediocrem latronum globum circa se habebat, dolo uiuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quod nihil mali esset passurus, persuasit ut ad se ueniret: moxque uinctū Romam transmisit. cumque odio prosequeretur Ionatham summū pontificem, ut admonitus ab eo sæpe de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium errorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excogitauit qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis si admoneantur crebrius. Qua de causā Felix amicū Ionathæ fidissimū Doram Hierosolymitam genere induxit promissā pecunia, ut sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiā præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergo in urbē ascenderūt sicis clam succincti sub uestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominē. cuius facinoris quia nemo ultor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa uentitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios cōfodiebant, propter priuatas

Ioseph.

Z

inimi-

inimicitias, alios cōducti pecunia, idq; nō modò in reliquis urbis partibus; sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdū ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatē læderēt. unde fas est credere deū tanta impietate offensus auersatum esse Hierosolyma: temploq; ut non amplius puro domicilio Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gētiq; cum liberis simul & uxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderent hoc infortunio. Et urbs quidē talibus inestabat latrocinijs. Impostores autē & magi turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostēsurus eis clarissima signa & prodigia: persuasq; multitudo mox poenas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedit. Eodem tempore quidā ex Aegypto uenit Hierosolyma uatem se esse profitens & plebi suadēs ut secuta se in mōtem Oliueti ascenderet, qui ē regione urbis ad quintū abest stadium: illic enim uisuros suo iussu cadere Hierosolymorū moenia, ita ut per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbā seductam ab Aegypto: quorū quadringentis occisis, ducentos uiuos cepit: Aegyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursus ad rebellandum Romanis incitabant populū, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium uicos direptos absumebant incendijs. Apud

xiii Cæsaream quoq; inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore cōditione uolebant esse, q̃ urbis eius cōditor Herodes rex fuerit Iudæus genere: id Syri non inficiabant quidē, sed aiebāt urbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tēpore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionē præsidum, correptisq; ex utraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos uerberibus, atq; hoc modo seditionem cōpresserunt aliquandiu. rursus enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros laceſcebant cōuitio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo q̃ plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos cōuitia. deinde ad lapides uentum est, ita ut multi utrinq; uel fauciarent uel caderent. penes Iudæos tñ fuit uictoria. Felix autē ut uidit cōtentionem progressam usq; ad belli speciem, profiliens rogabat Iudæos ut desinerent: quibus nō parētibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorū domos diuitijs refertas in prædam cōcessit militibus. Iudæorū uerò honoratiores ac modestiores sibi ipsis timentes rogauerunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceretq; iam & resipiscendi facultatē concederet: id quod præses indulsit eorū precibus. Per idem tēpus Agrippa rex summum sacerdotiū Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi pōtiffices dissidere coeperūt à sacerdotibus & primatib. Hierosolymitanorū ciuiū, singuliq; incedebant stipati manu audacissimorū & seditiosorū hominū, conflictantesq; inter se mutuis certabant cōuitijs & lapidationibus: nec erat q̃ cōpesceret, quasi uacāte urbe magistratib. Intantū autē exarsit summorū pontificū impudētia, ut auderēt seruos suos in areas mittere, q̃ auferrēt debitas sacerdotib. decimas, aliquotq; pauperiores ē sacerdotū ordine alimētorū inopia fame deficerēt. Tanto plus tū pollebat uiolētia seditiosorū q̃ iustitia.

De

Acterū postq̃ Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentiū Romam profecti sunt. Felicem accusaturi: dedissetq; omnino pœnas iniuriarū quib. Iudæos affecerat, nisi Nero eū donasset Pallātis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. Cæsariensium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc uerò Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt ut impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hætenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatū nostrarum omniū causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses ubi cognouerunt quæ scripta sunt, magis etiā perstabant in seditionibus, donec initiū belli conflātū est. Cum autem uenisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus uicos passim populantibus, quorū ferocissimi appellati sicarij, tunc ad maximū numerum excreuerāt, utentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis, quales ficas Romani nominant, unde latronibus ipsis cognomen est inditū, multorū cæde infamibus: qui, ut iam dictū est, festis diebus admixti turbæ undiq; in urbem confluenti religionis gratia, nullo negotio quotquot collibuisse tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorū uicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres et pedestres copias misit contra quendam impostorem magū, qui homines post se trahebat in solitudinē, deceptos uanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi uniuersi unā cū seductore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodem tēpore Agrippa rex exstruxit insigni amplitudine domū prope porticū in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorū fuerat, sitā in edito loco unde amœnissimus prospectus patebat contemplari urbē uolentibus, cuius uoluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templū fieret. id ubi uiderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrē altum parietem exci-tauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo uersa ad solem occiduum. hæc non solum regij triclinij prospectū arcebat opposita, uerumetiā occidentalis extra templum sitæ porticus, ubi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam. quo factō tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt ut liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse uiuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summū pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietē, gratificatus in hoc uxori suæ Poppeæ piæ foeminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decē illos uiros redire permisit, Chelciam uerò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquā Agrippa resciiuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

Ioseph.

Z 2 De

Aesar autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam
 misit præsidem. Rex uero Iosepho iussu priuatam uitam agere, sa-
 cerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi uocato Anano eodē quo
 pater nomine. Seniores istum Ananum aiunt fuisse omnium fe-
 licissimum, ut qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi dei pontifi-
 cio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam
 ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is
 quem nunc summum pontificatū accepisse diximus, audax erat & ferox inge-
 nio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est
 xvi seuerissimū, ut antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunū
 se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, conciliū iu-
 dicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobū nomine, et
 unā quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factū
 omnibus in ea ciuitate bonis & legū studiosis uehementē displicuit: missisq;
 ad regē clam nuncijs rogauerūt mandaret Anano, ne quid tale posthac age-
 ret. nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrētes ue-
 nienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cōsen-
 su aduocare conciliū. horū uerbis ille persuasus iracunde scripsit pōtifici, da-
 turum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertium men-
 sem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio cōcessit. Albinus porrò
 ut uenit Hierosolyma omnem curam & diligentiam adhibuit ut pacaret pro-
 uinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pōtifex indies apud popu-
 lum celebrior fiebat & charior, honorabaturq; ob liberalitatē ab omnibus:
 quotidieq; Albinū donis uenerabatur & summū pontificē. Sed habebat ser-
 uos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeuntes areas ui auferre
 bant sacerdotū decimas, pulsantes eos qui cunctarentur reddere. alij quoq;
 pontifices faciebant similia, nemine ualente cōpescere: multiq; sacerdotum
 quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sica-
 rij die festo qui tum superuenerat noctu urbem ingressi uiuum ceperūt feri-
 bam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc uinctū abduxerūt,
 ac deinde miserunt Ananiam, qui eorū nomine promitteret scribam dimit-
 tendum, si pater Albino persuaderet, ut ex eorū numero decē captiuos sol-
 ueret: tum Ananias urgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones
 illi postulauerant, id quod maiorū calamitatū fuit initiū. Latrones enim sem-
 per aliquam artem cōminiscebātur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam in-
 terciperent, nec prius dimittebant q̃ suis aliquot reciperent: auctiq; denuo
 magno numero, & recepta audacia, totam eam regionē uastabant. Hoc tem-
 pore Agrippa rex prolatis pomœrijs Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato
 nomine in Neronis honorē uocauit eam Neroniada: & theatrū apud Bery-
 tios impēdijs magnis exædificatū ornauit spectaculis annuis, assignata in eū
 usum ingenti ui pecuniæ. Frumentū enim donauit ei populo, & oleū uiritim
 distribuit: totamq; eam urbē ornauit statuis passim dispositis atq; expressis
 ad antiqua clarorū artificum archetypa imaginibus: & omnia penē sui regni
 ornamenta in eam ciuitatē transtulit: unde magnā sibi apud subditos parauit
 inuidiam

inuidiā, quod suos spoliāns externam urbē excoleret. eodē rege iubēte Iesus Gamalielis filius in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio nō libēter sibi cedenti, unde natū est inter utrumq; dissidium. ascitis enim globis audacium iuuenū sæpe à conuitijs prorumpēbant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoq; & Saulus suam quisq; circa se manū habebat sceleratorū hominum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationē fauorabiles, alioqui uiolenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atq; ex illo maxime tempore labare cœpit nostra respub. & indies in deterius ruere. Porro Albinus audito Gessium Florum sibi successurū uenire, uideri uolens gratificatus Hierosolymitanis ciuib; productis uinctis, quotquot erant in manifeste capitali culpa iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in uincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modum uacuato uinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito rege induxerunt eum precibus ut aduocato cōcilio decerneret eis usum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus, hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam, neq; frustra fuit eorū postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, ut deposito priore habitu, lineum ut uoluerunt sumerēt. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant cōtra instituta legis patriæ, nunq̃ uiolatę absq; piaculo. Iam absolutū erat & templi ædificium. Populus igitur cum uideret esse in otio circiter octodecim opificum millia, solitorū hactenus in templo ex operarū mercedibus uictū querere, nolensq; sacram pecuniam repositā habere nequando pręda Romanis fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiens: quod uel una hora operato statim merces repræsentaretur: suasisit regi ut orientalem instauraret porticum. ea tēpli extima claudebat profundæ ualli & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxi constructo quadratus ualde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorū uiginti, sex uero altitudo: opus Solomonis regis qui primus integrū templū condidit. Rex autē cuius curæ Claudius Cæs. fabricam tēpli cōmiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticū egentē & tēpore longo & pecunijs plurimis, nō annuit populi precibus: sed urbem candido saxo consternere si liberet non uetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontificatum abrogatū concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicū bellum habuit initiū. Conueniens uidetur præsentī historiæ narrare de pontificibus quæ origo eorū, & qui ad hunc honorē admittant, & quot usq; ad finē eius belli fuerint. Primus igitur omniū hoc dei sacerdotiū gessisse fertur Moyſis germanus Aaron pōtifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorū posteritati mansisse hunc honorē perpetuū. unde cōsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem dei pontificē fieri nisi descendentē ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatē cōcedi uel regib. oriundis alio genere. Fuerunt igit uniuersi à primo Aarone usq; Phanasum, quē belli tēpore sedi-

XVII

XVIII

tiosi declarauerunt pontificē, LXXXIII numero. horū XIII præfuerūt sacris ab eo tēpore quo primum in deserto Moyſes erexit deo tabernaculum, uſq; dum in Iudæam uentum eſt, ubi deo templū ædificauit rex Solomon. nam à principio pontificibus non ſuccedebat niſi mortuis: deinde uiuentibus etiā ſubrogari cœperunt alij. Itaq; hi XIII cum eſſent duorum Aaronis filiorum poſteri, per continuatas ſucceſſiones hoc honore potiti ſunt: ſub his primò penes optimates adminiſtratio fuit reipublicæ, poſt ad monarchas, poſtremo ad reges tranſijt. ex quo autem die patres noſtri ductu Moyſis Aegyptū ſunt egreſſi, uſq; ad templum à Solomone rege conditum, elapſi ſunt anni DCXII. poſt XIII illos pontifices alij XVIII ſecuti ſunt, à tempore Solomonis regis ſibi ſuccedentes uſq; dum Nabuchodonosor Babyloniorū rex contra noſtram urbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iofedecum quoq; pontificem illò abduxit. horum pontificatus tempus CCCCLXVI annorū fuit, menſium ſex, dierū decem, reipub. Iudæorum gubernantibus regibus. poſt ſeptuageſimū autem Babylonice captiuitatis annum Cyrus Perſarum rex dimiſſis Babylone Iudæis & reuerſis in antiquam patriam permisit templū denuo cōdere, quando Ieſus Iofedeci filius aſſumpſit ſummum ſacerdotium. Hic & eius poſteri quindecim uniuerſi uſque ad regem Antiochum Eupatora ſtatum reipub. popularem rexerūt per annos CCCXIII. Cæterū iam dictus Antiochus cum ſuo duce Lyſia prius Oniam cognomento Menelaum apud Berytum uita ſimul priuauit, & ſacerdotio, repulſoq; à ſucceſſione eius filio, Iacimū conſtituit ſummū pontificem, natū quidem ex Aaronis progenie, ſed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrē referēs, in Aegyptum profeſtus & inſinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatrz eius coniugis amicitiam, perſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo templū inſtar Hieroſolymitani extruerent, ſeq; illic pontificē conſtituerent: de quo templo ſæpe aliàs diximus. Iacimus autē triennio in pontificatu exacto mortuus neminem ſucceſſorem habuit, ſed per ſeptennium ſine pōtifice manſit ciuitas. Dein poſtquam Aſſamonæorū familiæ principatus noſtræ gentis eſt creditus, rebellantes Macedonibus Jonathan creauerunt ſummum pontificem, qui ſeptennio toto præfuit. quo per inſidias Tryphonis ſublato è uiuis, frater eius Simon obtinuit id ſacerdotiū. cui dolo generi oppreſſo inter epulas, filius Hyrcanus in honore ſucceſſit. cum per unū & triginta annos geſiſſet, iam decrepitus ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine Ariſtobulus eſt dictus. huic frater hæres fuit tam regni q̃ ſacerdotij, poſtquā ille ſumpto tum primum diademate unum annū utraq; dignitate pōtitus eſt. Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens pontificatui cum uigintiſeptē annis præuiſſet rebus Iudæicis moriens Alexandræ uxori permisit deligendi pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia potestate nouenniō è uiuis exceſſit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello uictum pontificem ad priuatam uitam redegit, & ſibi ipſe regnū ſimul uſurpauit ac ſacerdotium: exactisq; in utraq; dignitate tribus annis, & totidē menſibus, cū ſuperueniens Pompeius uic cepiſſet Hieroſolyma, à uictore uinctus Romam

Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in pontificatum, principatum quoq; suæ gentis accepit, sed absq; diademate: præterq; priores illos nouem, per alios xxiii annos summū sacerdotiū obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorū traiecto Euphrate bellū Hyrcano inferunt, eoq; uiuo abducto Aristobuli filium Antigonom regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiam iussu Antonij dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit pontifices, sed cum honorē quibuscumque ex sacerdotū ordine concessit etiam obscuris, absq; uno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotē, & Mariammes suæ uxoris fratrem, ob fauorē populi, & Hyrcani aui memoriā summo sacerdotio dignatus est. deinde ueritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantē in piscina, ut supra diximus: neque postea ulli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere uoluit. idem fecit in ordinandis pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt provinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu usque in diem qua templū & urbs incendente Tito conflagrauit, pontificatum gesserunt, in uniuersum numero uiginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus hæc nus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albinus successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, ut coacti sint arma sumere. Cap. IX

Essius autem Florus Albinus successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenus erat genere, adduxitq; secum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam ut Poppeæ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeo uerò potestate uiolenter abusus est, ut Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficium. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quasi ad ostentandam missus malitiam, malitiam, publice traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis unquam lucris satiabilis, undecunq; parua æque captans ac magna, ut etiam latronum esset particeps. multi enim illū quæstū exercebant de incolumitate, quam ab eo redimebāt decisis prædarū partibus: adeoq; nullus erat iniuriarū uel modus uel finis, ut miseri Iudæi nō ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs, ad externos fugere, iudicantes ubiuis etiam apud Barbaros se uiuere posse cōmodius. Et quid multis uerbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel uniuersos quàm paulatim perdere. Itaq; secundo anno postquam is uenit procurator in provinciam, duodecimo uerò Neronis imperij, bellū id cœptū est: quo tempore quanta uel coacti fecimus, uel perpessi sustinimus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atq; hic dicendi finē faciam de antiquitatibus, quas

belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæq; per tot secula Iudæis uel in Aegypto obuenerūt, uel in Palæstina cæteraq; Syria, tum quas clades ab Assyrijs & Babylonjs accepimus, quò ue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis etiam pontificū successiones recensuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regū quoq; res ordine tradidimus, & status reipublicæ monarcharumq; potentiam, per omnia sæcūti auctoritatem sacrorū uoluminū, ita ut à principio sumus polliciti. ausimq; addere quòd nemo alius scriptor Iudæus externus ue potuisset hoc argumētum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribulium meorū confessione disciplinas patrias egregie calleo, Græcicæ quoq; literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronuntiandi rationem assequi per patriam consuetudinē non licuit. nostri enim homines nō suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis cōmunē cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarū literarum tantam assecuti sunt peritiā, ut eas etiam interpretari ualeant. qua in re cum multi collocarint operam, uix uni successit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autē nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, gestisq; per totam uitā rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt qui uel attestari possunt, uel coarguere: atq; ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa uiginti uoluminibus, uersuum uero sexaginta millibus. Quòd si deus concefferit, compendio rursus referam belli casus, & quæ nobis in præsentem usque diem euenerunt, quæ incidit in decimumtertium annum principatus Domitiani Cæsaris, ætatis uerò meæ sextum & quinquagesimū.

Promisi etiam scripturū me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, & quas de deo eiusq; essentia, & de legibus, quare per eas liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI VITA

Mhi igitur genus est nō obscurum, sed longa serie deductum à sacerdotibus: & sanè quemadmodū apud alios aliæ nobilitatis rationes censentur, ita apud nostrates ius sacrorū habere argumentū est illustris originis. ego autem non solum ex sacerdotum oriundus sum genere, uerumetiam ex uice prima inter uiginti quatuor illas, quas inter nō mediocre discrimen est. quin & ad regiū genus per matrē pertineo: quādoquidem Asamonzorū familia, ex qua illa prognata est, tempore longo regnum simul & sacerdotiū in gente nostra obtinuit. nunc ipsam seriem propagationis pertexam. Atauus mihi fuit Simon Psellus cognomine, quo tēpore Hyrcanus Simonis pont. filius eius nominis primus summū sacerdotiū tenuit. is nouem filios habuit, & in his Matthiam Aphliæ cognomine. hic ex Ionathæ summi pōtificis filia Matthiam Curtum suscepit, primo anno Hyrcani principis. ex eo Iosephus progenitus est anno regni Alexandræ nono: qui Matthiam genuit annum decimū regnante Archelao. is porrò me genuit imperij C. Cæsaris anno primo, ipse autem filios habeo tres: quorū Hyrcanus maximus natus est anno quarto Vespasiani principis, deinde septimo Iustus, nono Agrippa. atq; hanc generis nostri successionem ut est in publicas tabulas relata huc transcripsi, parui faciēs improborum calumnias. Matthias autem meus pater, nō nobilitate solū, sed multo magis iustitia fuit celebratus, cuius nomine totis q̃ ampla sunt Hierosolymis innotuit. ipse à pueritia cū Matthia eisdem parentibus nato incumbens disciplinis egregie profeci, uisusq; sum intellectu & memoria præcellere: ita ut iam tum quartumdecimū annum agens laudem consecutus ex literarū studijs etiam à pontificibus & urbis primoribus de penitiori legū sensu consulerer. sextumdecimū deinde ingressus decreui nostratium sectarum gustum aliquem capere, quas tres esse diximus, Phariseorū, Sadduceorum, & Essenorum: sic enim faciliorem delectū fore putabam, si omnes cognoscere: itaq; duro uictu & magno labore per omnes tres transij: ac ne hac quidem experientia cōtentus, cum audissem Banū quendam in solitudine uiuere, amictū sibi parantem ex arboribus, & sponte prouenientibus alimētis utentem, crebrisq; nocte ac die lauacris frigidis ad castitatem tuendam, coepi eius institutū imitari: exactisq; in eius contubernio tribus annis, postq̃ cōcupitis satis potitus sum, in urbem redij. Iamq; unde uiginti annos natus ciuilem uitam aggressus sum, addictus Phariseorum placitis, proxime ad stoicam apud Græcos sectam accedētib. Post annum uerò etatis sextū supra uigesimū Romam mihi proficisci contigit ob causam hanc. Quo tempore Felix in Iudæa procurator erat, sacerdotes quosdā mihi familiares, uiros honestos & bonos, ob leuem quandam culpam uinctos Romam misit, acturos causam suam apud Cæsarem. quos ut aliquo pacto eriperem

perem periculo, præsertim cum audirem, ne in calamitate quidem constitu-
tis curam pietatis excidisse, & ficis ac nucibus eos uitam sustentare, ueni Ro-
mam multis in mari exhaustis periculis.mersa em̄ nostra naue in medio mari
Adriatico, circiter sexcenti per totam noctem natauimus, & diluculo demū
Cyrenaicam nauem deo fauente conspicati, octuaginta ferme nostrū felicio-
re usi natatu in eam recepti sumus. ita seruatus Dicæarchiā, siue Puteolos, ut
Itali uocare malunt, familiaritatē contraxi cum Alituro mimorū actore, qui
Iudæus genere Neroni charus erat: per quem ubi Poppeæ uxori Cæsaris in-
notui, confestim per eam impetraui absolutionē illis sacerdotibus: præterq;
magnis donatus ab ea muneribus in patriā reuersus sum. ibi deprehendi iam
nouarū rerum studia gliscere, multosq; ad defectionē spectare à Ro. po. Itaq;
conabar seditiosos ad meliorē mentē reducere, proponens eis. ob oculos. cū
quibus essent bellū gesturi, nimirū cum Romanis, quibus & peritia rei mili-
taris, & felicitate essent impares: monebamq; ne temere ac imprudenter pa-
triam seq; & suos in extremū periculū conijcerent. ad hunc modū uehemen-
ter dehortabar, infelicissimū belli finē prospiciens. nec tñ quicquā profeci,
tanta erat tum desperatorū insania. Veritus igitur ne eadē continenter apud
eos repetēs in odiū atq; suspicionē inciderem, quasi fautor hostiū, né ue hoc
nomine cōprehensus ab eis neci traderer, occupato iam castello Antonia se-
cessi ad templū interius. deinde post occisum Manahemū & primates latro-
num cohortis rursus ex tēplo prodij, uersabarq; cum pontificibus & Pha-
risæorū primoribus, non mediocriter sibi timentibus. uidebamus enim po-
pulum arma corripuisse, ipsi inopes consilij. & cum nō possemus tumultua-
tores cōpescere, q̄ ea res nō careret periculo, simulabamus quidē nos p̄bare
illorū sententiā, suadebamus tñ ut se continerent, & hostem abire sinerent, q̄
speraremus Gessīū breui uenturū cum ualidis copijs, & cum tumultū seda-
turum. At ille reuersus, & in prælio cum multis occisus, sua clade extremam
toti nostrę genti calamitatē attulit: mox em̄ belli autorib. additus est animus,
sperantibus omnino Romanos deuincendos, quo tēpore & aliud quidā ac-
cidit. Syriæ urbium circumuicinarū habitatores Iudæos intra eadē mœnia
secū degentes cōprehensos unā cum uxorib. & liberis trucidabant, sine ullo
crimine: quippe qui neq; deficere à Romanis cogitauerant, neq; cōtra ipsos
priuatim aliquid moliti fuerant. Sed inter cæteros eminuit impia Scythopo-
litarū immanitas. Cum enim bello peterent à Iudæis exteris, coegerunt suos
Iudæos cōtra tribules arma sumere, quod nostris uetitū est legibus: horūq;
ope hostes profligati sunt. post uictoriā aut obliuisci fidei socijs inquilinis debi-
tæ, omnes occiderunt, cū essent multa hominū eius gentis millia. nec mitius
tractati sunt Iudæi Damasce incolæ. Sed de his prolixius in libris De bello Iu-
daico narrauimus: nunc ob hoc tantū earū cladiū memini, ut sciat lector no-
strā gentē nō ultro sed necessitate cōpulsam ad id bellū deuenisse. Itaq; profli-
gato Gessio Hierosolymitanorū primores cum uiderent latrones ceterosq;
pacis turbatores habere armorū copiam, ueriti ne ipsi inermes inimicis ob-
noxij fierēt, ut pōst accidit: cognitoq; q̄ Galilæa nondū tota à Romanis defe-
cisset, sed pars eius etiam tum quiete ageret: miserunt eō me & alios duos sa-
cerdotes, uiros honestos ac bonos, Ioazarū & Iudā, ut prauis illis hominibus
persua-

persuaderemus arma deponere: doceremusq; satius esse cōmitti ea gētis optimatibus. placere enim ut illi arma in futurū semper parata habeāt. expectandum tamen dum certò sciatur quidnam Romanis sit animi. Cum his mandatis in Galilæam ueniens reperi Sephoritas in magno discrimine, tuentes patriam contra Galilæorū uim uolentiū eam diripere, q̃ perstarent in amicitia Romani populi, fidemq; seruarent Senio Gallo tum Syriæ præsidi. His ego securitatē reddidi sedatā infesta multitudo: permisiq; ut quoties uellent in Dora (ea Phœnices urbs est) ad suos mitterent, quos obsides Gessio dederant. Tiberiadis autē incolas inueni iam arma sumpsisse ob huiusmodi causam. tres in hac urbe factiones erant. una honestorū uirorū, cuius caput erat Iulius Capella. Is & qui eū sequebant, Herodes Miari, Herodes Gamali, Compfus Compfi: Crispus enim huius frater olim à maiore Agrippa ei urbi præfectus tum in suis possessionibus trans Iordanē agebat: hi omnes inquam autores erant manendi in fide regis & Ro. po. solus ex nobilitate Pistus dissentiebat in gratiam Iusti sui filij. Altera factio è plebeis & obscuris cōstans bellandum decernebat. In tertiā Iustus eminebat Pisti filius, dubitare se de bello simulans, sed interim occulte mutationē rerū cupiens, cuius occasione sperabat se consecuturū aliquam potentiā. itaq; progressus in concionē conabat̃ docere multitudinē q̃ eorū ciuitas inter Galilæas semper sit habita: quodq; metropolis eius regionis fuerit Herodis tetrarchæ tempore, qui ipsius conditor Sephorim ei subiecerit. hanc præminentiam ei mansisse & sub Agrippæ patris imperio, usq; ad Felicem Iudææ præsidem: nunc demū postquam Agrippæ iuniori à Nerone donata sit, primatū amisisse. mox enim Sephorim ex quo Romanis parere cœpit, reliquę regioni præpositā: desiuisseq; apud se archiua & mēsam regiam. His & alijs multis in regē iactatis cum irritasset ad defectionem populū, aiebat nunc esse tempus, correptis armis, & assumptis in societatem reliquis Galilæis primatū sibi de integro uindicare omnib. fauentibus Sephoritarum odio, quos pertinaciter hærētes in Romanorū amicitia libenter aliqua clade afficerent: iuuandosq; eos conatus totis uiribus. His dictis permouit multitudinem, q̃ haberet popularem quandam facundiam, & saniora suadentes uerborum præstigij uinceret. erat enim etiā Græcarum disciplinarum non imperitus, quibus fretus ausus est rerum tunc gestarum historiam texere, quo ueritati fucum faceret. Sed de huius nequitia, & quomodo unā cum suo fratre patriā penē subuerterit, procedēte sermone narrabimus. Tunc aut Iustus ciuib. persuasis, quibusdam etiam coactis arma capere, cum omnib. egressus incendebat uicos Hippenorū atq; Gadarenorum, contiguos Tiberiadis agro, & Scythopolitanorū finibus. quæ dum apud Tiberiadem gerunt, Gischalorū status erat talis. Ioannes Leui filius uidens ciuium suorū quosdam ferocientes iugum Romanorū excutere uelle, conatus est eos retinere in fide & officio: quod tamē nullo modo efficere ualuit. interim uicini populi, Gadareni, Gabaraganæi, & Tyrij collectis ualidis copijs irruentes expugnant Gischala, quib. incensis atq; dirutis domū se recipiunt. qua iniuria Ioannes accensus, suis omnib. armatis, conflictūq; cum prædictis populis habito, instauratam patriam securitatis causā cinxit moenibus. Gamala autem in Romanorū fide perstabat ob causam hanc. Philippus
Iacimi

Iacimi filius, Agrippæ regis præfectus, præter spem dum regia Hierosolymitana oppugnaret elapsus in aliud periculū incidit, ne iugularetur à Manahemmo & socijs eius latronibus: seruatus est tñ interuentu cognatorū quorundam Babyloniorū, qui tū erant Hierosolymis: quintaq; post die quo minus agnosceretur mutato capillitio fugam inijt. & cū peruenisset ad quendā suæ possessiōis uicū situm prope castellū Gamala, accersuit aliquam multos sibi subditos. interim diuinitus ei quiddam accidit, quod alioqui perituro salutē attulit. nam repentina febre correptus literas ad Agrippam & Bernicen scriptas liberto cuidam cōmisit, qui Varo eas redderet: huic enim tum rex & regina curandam regiam crediderant, ipsi Berytū profecti obuiam Gessio. At Varus acceptis Philippi literis, cognitoq; q̄ euaserit, tulit id grauiter, ueritus ne posthac rex & regina nō egerent sua opera, ut Philippo incolumi reddito. productum igitur ad plebem eum qui literas attulerat, & accusatum tanq̄ falsarium, quodq; fictum nunciū attulisset, Philippum Hierosolymis cum Iudæis contra Romanos bellum gerere, supplicio tradidit. qui cum nō reuerteretur ad Philippum, ille causam nesciens rursus aliū misit cum literis, renunciaturū quidnam priori accidisset, cūr ue ita differret reditū. Verū & hunc Varus oppressit per calumniam. etenim à Cæsariensibus Syris inflatus fuerat ut aspiraret ad sublimia, dicētibz fore ut Agrippa interficiatur à Romanis ob rebellionem Iudæorū, & ipsi detur regnū debitum propter cognationem regiam. nam constabat Varū esse regij generis, descendente à Sohemmo tetrarcha Libani. Is igitur spe tali elatus literas apud se retinuit, diligēter cauens ne peruenirēt in manus regias: obseruabatq; omnes exitus, nequis clām elapsus renunciaret regi quę ibi fierent: multosq; Iudæorū interficiebat in gratiam Syrorū Cæsariensium. quin & in Bathanaæ Iudæos qui Babylonij uocantur, Bathyram incolentes decreuit ope Trachonitarū inuadere: uocatisq; ad se Cæsariensibus Iudæis duodecim primarijs, iussit eos profectos illo nunciare suo nomine tribulibus, relatum sibi esse q̄ bellum aduersus regē molirentur: sed quia nō liberet credere, denunciare ut arma ponerent. id enim argumentum fore certissimū, quod meritò fidem nō habuerit falsis rumoribus. adiunxit, mittendos esse uiros septuaginta ex optimatibus, qui crimen obiectum diluant. fecerūt iussū illi duodecim: & cum Bathyram uenissent ad suæ gentis homines, eosq; nihil noui moliri inuenissent, persuaferūt ut septuaginta uiros mitterent. hos aduentantes cum duodecim legatis Cæsaream, Varus stipatus regio milite in itinere exceptos unā cum ipsis legatis interficit, ac mox pergit cōtra Iudæos incolētes Bathyra. sed præuenit eū quidam ex illis septuaginta casu seruatus, quo nūcio moniti arreptis armis receperunt se cū uxoribus & liberis in castellū Gamala, relictis uicis refertis multis opibus, & pecorū ingenti numero. quo audito Philippus & ipse eodem se cōtulit. ad cuius aduentum acclamabat populus ut ducem se eis præberet, & cōtra Varum ac Cæsarienses Syros bellū susciperet. fama enim sparserat regem ab his occisum esse. Philippus uerò cōprimebat eorum impetum, collatā in eos regis beneficia in memoriam reuocans, tum quanta esset Romanorum potentia, quam rebellando irritare immāni periculo nō careat. atq; ita tandem uicit huius uiri consiliū. Rex porro cū sensisset Varum uelle apud Cæsa-

Cæsarem Iudæos cum uxoribus & liberis multorum milium explentes numerum interficere, misit ei successorem Equum Modium, ut alibi dictum est. Philippus autem Gamala & uicinam regionem in Romanorum fide cōtinuit. Interea cum uenissem in Galilæam, certis nuncijs super his rebus edoctus, scripsi Hierosolymitanorum cōcilio, quid me iuberent sciscitans. rescriptum est ut in Galilæa maneam, eiusq; tutelæ provideam, retentis etiam collegis, si illis ita uisum sit. hi cum multum pecuniæ parassent ex debitis sibi sacerdotij nomine decimis, statuerant reuerti in patriam: sed rogati ut tantisper mecum essent dum componeremus omnia, facile assenserunt. Cum his igitur à Sephoritarum urbe profectus in Bethmauntē uicum ueni dissitum quatuor stadijs à Tiberiade: missoq; nuncio accersui ad me senatū Tiberiadis & primores eius populi, qui postquā affuerunt, & inter hos Iustus quoq;, dixi me unā cum collegis legatum à populo Hierosolymitano missum ad eos, ut agerem de diruendo palatio, quod ibi à se exstructū Herodes tetrarcha uarijs animalium picturis ornauerat, cum id uetitū sit nostris legibus: rogabamq; ut nos quantocyus id facere permetterent. Quod cum diu Capella & suæ factionis homines recusassent, tandē magna contentione assensum eis expressimus. interim dum nos ea de re contendimus, iam Iesus Saphiæ filius nautarum & inopum factionis dux assumpta aliquammultorum Galilæorum manu palatium incenderat, ratus se bonam prædam inde paraturū, quia tecta eius quædam inaurata uiderat: multaq; in eo diripuerūt præter animi nostri sententiā. nos enim post colloquium cum Capella & Tiberiensium primatibus apud Bethmauntē habitum in superiora Galilææ nos recepimus. Tum Iesu factio Græcos omnes eam urbem habitantes interimit, & quotquot inimicos ante id bellum habuerant. His auditis uehementer cōmotus descendi in Tiberiadem, dedi q; operā ut quicquid possem recuperare ex direptis regis facultatibus, candelabra corinthia, mensas regias, & rudis argēti satis magnam copiam. quæcunq; autē recepi, regi seruare statui. accitis igitur decem ē senatu potioribus & Capella Antylli filio, uasa illa eis tradidi, interdicēs ne cuiquam præter me ea redderent. Inde Gischala cum collegis ad Ioannē ueni, cogniturus quidnam haberet animi: moxq; deprehendi cum rerū nouarum cupidum affectare tyrannidem. rogabat enim me ut sibi potestātē facerem exportandi frumentū Cæsaris, quod in superioris Galilææ uicis erat repositum, dicens se id uelle impendere in structuram moenium patriæ. at ego cum olfecissem eius conatus & cōsilia, negabam me hoc ei permittere. cogitabam enim id frumētum aut Romanis seruare aut mihi ipsi, quod haberem iam curā eius regionis à ciuitate Hierosolymitana mihi cōmissæ. ergo cum nihil à me impetraret, collegas appellauit sup hoc negotio futurorū improvidos, & auidos munerum. ab his largitione totum eius prouinciæ frumentum obtinuit, me nō ualente cōtra duos cōtendere. deinde altero dolo Ioannes usus est. aiebat enim Iudæos Cæsariæ Philippi incolas, regis cui suberant mandato intra moenia cohibitos, querentes de olei puri penuria, id à se petere, ne præter morem cogantur uti Græcorum oleo. hæc autē non religionis respectu dicebat, sed uictus turpis lucri cupidine. sciēs enim apud Cæsarien-

ses sextarios duos drachma una uenire, Gischalis autem octuaginta sextarios drachmis quatuor, totum illud oleū quod ibi erat ad eos transmisit, me quoque ut uideri uolebat permittente. non enim uolens permittebam, sed metu ne si obfisterem lapidarer à populo. postquā igitur concessi, plurimū pecuniæ Ioannes quæsiuit hoc maleficio. ex hoc oppido remisi collegas Hierosolyma, totusq; posthac fui in cōparandis armis & muniendis urbibus. accitis deinde latronum fortissimis, cum uiderem nō posse illis arma adimi, persuasi multitudini ut mercede eos conduceret, cōducibilius docēs habere eos stipendiarios, quā sinere agrōs incursionibus eorum diripi: atq; ita eos dimisi sacramento obstrictos ne nisi uocati in regionē nostrā uenirent, aut nisi stipē debitā reciperent, iussos prius abstinere à Romanis & accolis iniuriā. Sed ante omnia curauī in pace continere Galilæam. cumq; uellem optimates eius regionis circiter septuaginta prætectu amicitiae habere quasi obfides fidei, ascitos in amicitiam feci mihi comites & iudicandi socios, pleraq; decernēs ex ipsorum sentētia, in primis curans ne temere discederem à iusticia, ut uē abstinere ab omni corruptela munerum. agēs igitur annum trigesimum, qua ætate etiamsi quis temperet cupiditatibus illicitis, difficile tamē euadit calumniatorum inuidiā, maxime si cum magna potestate sit, nulli mulieri uim intuli, & nihil mihi obtrudi sum passus, ut rei nullius indigus: immo ne debitas quidem mihi ut sacerdoti decimas accipere uolui ab afferētibus. ex manubijs tamen partem post deuictos Syros accolae recepi, quas me Hierosolyma misisse ad cognatos fateor. Cumq; bis Sephoritas ui expugnassē, Tiberienses quater, Gadarenses semel, & Ioannem sæpius insidias mihi molitum in potestatem redegissem, neq; de ipso neq; de ullo memoratum populorum pœnas sumere sustinui, ut procedēte stilo indicabimus. quāobrem opinor deum recte factorum inspectore, & tunc me eripuisse ex inimicorum insidijs, & post sæpe ē multis periculis, sicut suo loco dicetur. Tanta autem erga me erat uulgi Galilæorū fides ac beneuolentia, ut expugnatis eorum oppidis, & in captiuitatē abductis familijs, non tantum gemitus suis calamitatibus, quantum curæ incolumitati meæ tuendæ impenderent. Hæc uidentem Ioannem inuidia subiit: rogauitq; me per literas ut sibi permitterem ualetudinis causā apud Tiberiadē foueri aquis calidis: quod ego nihil suspicans libenter annui: quin & his quibus ciuitatis administratio per me fuerat credita scripsi, ut diuersorium ei pararent & comitibus, rerumq; ad commodum uictum idonearum copiam. ipse interim agebā in uico Galilææ qui Cana dicitur. Ioannes autem postquam uenit Tiberiadem, egit cum oppidanis ut obliti datæ mihi fidei ad se deficerent: multiq; preces eius libenter admiserunt, homines gaudentes nouitatibus, & mutationum auidi procliuesq; ad dissidia: præcipue uera Iusto & patri eius Pisto cupide arrepta est deficiendi à me ad Ioannem occasio. id tamen consilium interuentu meo feci irritum. Venerat enim ad me à Sila, quem Tiberiensibus ducem præfecerā, nuncius uoluntatem eius populi indicans, & hortans ut properē: alioquin fore ut ciuitas breui in aliorum potestatem ueniat. lectis igitur Silæ literis, cum ducen-
tis uiris per totam noctem iter feci, præmisso nuncio qui aduentū meum significaret

gnificaret Tiberiensibus: manē autem iam ciuitati proximo plebs mihi uenit obuiam, & Ioānes inter alios. qui cum ualde turbato uultu me salutasset, ueritus ne detecto suo conatu ueniret in capitis periculū, propere se recepit in diuersoriū. cumq; peruenissem in stadiū, dimissis absq; uno satellitibus, retentisq; decē armatis, alloqui cœpi concionem Tiberiensium stans in celso quodā suggesto: hortabarq; eos ne tam cito deficerēt, alioqui fore ut breui eos fidei mutatæ poeniteat: neq; illis posthac quenquam crediturum facile, nimirum merito suspectis ob hanc præsentem perfidiā. Vix hæc effatus eram, cum audio ex meis quendam iubentem me descendere. non enim tempus esse conciliandæ Tiberiensium beneuolētię, sed prospiciendi incolumitati proprię, & quomodo inimicos effugiam. Ioannes enim postquam didicit me penē solum esse, delectos ē mille suis militibus fidissimos miserat iussos me interficere: iamq; ueniebant, & patratum fuisset facinus, nisi ocius defiliuissem cum Iacobo satellite, subleuatus ab Herode Tiberiensi: à quo deductus ad lacum, nauigio quod fortē ibi nactus sum conscenso, euitatis præter opinionem inimicis perueni Taricheas. eius urbis incolæ audita Tiberiensium perfidia uehementer irati, correptis armis hortabantur ut se cōtra eos ducerem, dicentes se uelle ulcisci læsi ducis iniuriā: facinusq; hoc renuntiabant per totam Galilæam, quo omnes cōcitarent cōtra Tiberiada, rogantes ut frequentes ad se conuenirent, facturi de consilio ducis id quod uisum fuerit. itaq; magnus undiq; Galilæorum armatorum cōcursus factus est, postulantium ut Tiberiada inuaderē, expugnatamq; diruerem, & incolas cum totis familijs sub hasta uenderem. idem suadebant & amici qui ex ea urbe euaserant. ego uero non annuebam, indignum ratus ciuilis belli initium facere, & censens non debere eam contentionem ultra uerba progredi: immo ne ipsis quidem aiebā id conducere, si Romanis inspectantibus dissidijs intestinis se conficiant. hac ratione demum Galilæorum ira placata est. Ioannes porrò ubi non successerunt insidię, sibi ipsi timuit, & assumptis armatis quos circa se habebat relicta Tiberiade Gischala petijt: inde ad me scripsit factum excusans, quasi non fuisset eius conscius: rogabatq; nequid suspicaret de ipso, addens iuramenta cum diris execrationibus, quo magis scriptis suis fidem astrueret. At Galilæi, quorum ē tota regione denuo magnus cum armis affluxerat numerus, scientes hominē esse malum & periurum, rogabant ut se cōtra eum ducerem, promittentes funditus se deleturos & ipsum & patriam eius Gischala. Actis igitur pro fauore gratijs, pollicitus sum me eis non cessurum officijs ac beneuolentia: rogabam tamen ut cohiberent se ipsos, & darent mihi ueniam quòd tumultus compescere mallem absq; cædibus. concesserunt id mihi Galilæi, moxq; Sephorim uenimus. oppidani autem quibus decretum erat permanere in fide Romani populi, timentes meum aduētum, conati sunt me in alia negocia distrahere, quo ipsi securius degerent: missoq; nuncio ad Iesum latronum principem agentem in confinijs Ptolemaidis, magnam pecuniam ei sunt polliciti, si cum octingentorum manu quam aiebat, bellum nobis inferret. is promissis motus uoluit nos nec opinantes & imparatos aggredi. itaq; rogat me per nuncium, ut sibi salutan-

di me postatam facerem. quo impetrato, quandoquidem non præsenseram insidias, assumpta latronum cohorte iter fecit propere. non tamen ei successit tentatum facinus. cum enim iam non longe abesset, quidā ex eius cohorte transfuga conatum ipsius mihi indicat. quo audito processi in forum simulans me nihil scire de insidijs, sequente armatorum Galilæorum multitudine, & inter hos quibusdam Tiberiensibus. deinde dispositis qui seruarent uias, iussi portarum custodes ut solum Iesum cum primis uenientem intramitterent, cæteros excluderent, & si ui tentarent irrumpere, plagis repellerent. quibus imperata facientibus intrauit Iesus cum paucis: iussusque à me arma confestim proijcere, nisi interfici mallet, uidens se cinctum armatis paruit. tum qui eum sequebantur exclusi ut ducem suum captum senserunt, euestigio fuga se proripiunt: & ego seorsum abducto Iesu dixi me non ignorare paratas mihi insidias, quibusue id factum sit autoribus: daturum tamen erroris ueniam, si mutatus uelit esse mihi fidus in posterum. quo omnia pollicente dimisi hominem, permissum quos prius habuerat colligere: Sephoritis uero poenam interminatus sum nisi posthac quiescerent. Per idem tempus uenerunt ad me duo Trachonitarum magnates regis subditi, adducentes suos equites, & afferentes tam arma quam pecuniam. hos cum Iudæi circumcidi cogerent, si uelint inter ipsos uersari, non siui ut eis molesti essent: assueuerans oportere suo quenq; arbitrato & non alieno impulsu deum colere: neq; committendum ut eos securitatis causa confugisse ad nos poeniteat: atque ita persuasa multitudine, uiris illis consuetum uictum abunde præbui. Interea rex Agrippa copias mittit duce Equo Modio, quæ Magdala castellum ui capiant: quæ tamen obsidere id non aufæ, in seipsis uijs infestabant potius Gamala. Ebutius autem Decadarchus qui Magni campi præfecturam tenuit, audito quod in Simoniada uicum uenissem situm in Galilææ finibus, distantem ab ipso sexaginta stadijs, noctu assumptis quos circa se habebat centum equitibus, & ferme ducentis peditibus, Gabensiumque auxilijs, nocturno itinere in eum uicum peruenit. contra quem cum meorum explicuissem ualidam aciem, conatus est nos in planiciem prolicere, fretus equitibus. nihil tamen profecit, quia moueri loco nolui, quippe uidens eum potiores habiturum, si cum essemus omnes pedites descenderemus in campestria. cumque aliquandiu strenue repugnasset Ebutius, tandem animaduertens nullum esse eo loco usum equitum, signo receptui dato Gabam abiit infecto negotio, tribus tantum in pugna amissis. ego uero euestigio secutus sum cum armatorum duobus milibus, cumque uenissem Besaram, quod oppidum in Ptolemaidis situm confinijs stadio uigesimo abest à Gaba, ubi tum erat Ebutius: dispositis foris per uias stationibus militum, quo tuti essemus ab incurfu hostium, donec frumentum exportaremus, cuius magna uis è circumuicinis reginæ Bernices uicis eò congesta fuerat: oneratisque plurimis camelis & asinis quos in hoc adduxeram, transmisi frumentum id in Galilæam: absolutoque hoc negotio, feci Ebutio pugnandi copiam. Eam cum ille detrectaret audacia nostra territus, uerti me in Neapolitanum, audito quod populatus sit agrum Tiberiensium. is cum equitum ala præsi-

dio

dio erat Scythopoli. hoc igitur ab ulteriore Tiberiensium uexatione prohibito, totus eram in prospiciendo rebus Galilææ. Cæterum Ioannes Leui filius, quem diximus degere Gischalis, postquam cognouit omnia mihi ex sententia succedere, amarique me à subditis, & timeri ab hostibus, iniquo id tulit animo. ratusque non esse in suam rem meam felicitatem, non mediocri inuidia tactus est: speransque se meos successus impediturum si subditorum in me concitaret odia, sollicitauit Tiberienses & Sephoritas, ratus etiam Gabarenos ad se defecturos, quæ ciuitates sunt in Galilæa præcipuæ. aiebat enim suo ductu longe melius administranda omnia. & Sephorientes quidem, quòd utroque nostrum posthabito ad Romanos spectarent dominos, non assenserunt homini. Tiberienses autem defectionem quidem recusabant, pollicebantur tamen illi quoque amicitiam. Gabareni autem Ioanni se addixerunt, autore Simone ciue primario, qui Ioannis erat amicus & socius. Nec tamen aperte ad eum defecerunt, quippe qui uehementer timebant Galilæos, iam ante experti eorum erga me beneuolentiam: sed aliam captabant occasionem insidijs. Et sanè periculum adiuui maximum de causa tali. Dabaritteni quidam audaces iuuenes cum animaduertissent uxorem Ptolemæi procuratoris regij cum magno paratu deducentibus aliquot equitibus per Magnum campum ex ditione regia in Romanorum prouinciam iter facere, in eos repente irruunt: fugataque muliere quicquid secum portabat diripiūt: quo facto Taricheas ubi tum eram, quatuor mulos adducunt onustos uestimentis uariaq; suppellectili: inter quam & uasa erant argentea non pauca, & quingenti nummi aurei. Hæc ego seruare uolens Ptolemæo, ut eiusdem tribus homini, quòd lex nostra ne inimicos quidem tribules fraudare permittat, dixi his qui attulerant oportere ea seruari, ut diuenditorum precium conferatur in Hierosolymitanæ urbis moeniorum fabricam. id iuuenes illi permolestè tulerunt, nō admissi in partem prædæ ut sperauerant: quapropter sparsi per uicos Tiberiadis rumorem disseminant, uelle me Romanis eam regionem prodere. Finxisse enim prædam destinatam esse præmuniendis Hierosolymis: re autem uera in hoc eam seruare, ut rapta domino suo restituiam. qua quidem in re nil eos fallabat opinio. post discessum enim iuuenum accitis duobus primarijs ciuibus, Dassione & Iannæo Leui filio, regi amicissimis, mandauit eis ut raptam suppellectilem ad illum transmitterent, mortem interminatus si hoc secretum proferrent apud quenquam mortalium. Sed cum Galilæos rumor peruasisset, me uelle regionem eorum Romanis prodere, omnibus incitatis ad sumendum de me supplicium, Taricheatæ quoque fidem habentes iuuenum commenticijs sermonibus, suaserunt meis satellitibus & militibus reliquis, ut me dormientem deferentes in circum uenirent, cum cæteris ibi de abrogando mihi imperio consultaturi. qui persuasi multos ibi iam ante congregatos inueniunt, unanimiter uociferantes uindicandum esse in proditorum reipublicæ. Sed præcipue instigabantur à Iesu Saphiæ filio, qui tum summum magistratum gerebat, uir malus & natus mouendis tumultibus,

seditionosusque ut qui maxime. Is tum præ se ferens Moysis tabulas in medium progressus, si uestri, inquit, nulla cura tangimini, at sacratas has leges nolite contemnere, quas publico odio prosequendus Iosephus iste uester dux sustinuit prodere, quantumuis atroci poena dignissimus. Hæc effatus & exceptus acclamatione populi, assumptis armatis ad ædes ubi diuersabar properat cum certo interficiendi me proposito, me nihil tumultus sentiente & quiescente interim præ lassitudine: cum subito Simon unus satellitum, qui tum solus mecum permanserat, uiso incurfu ciuium me excitat: indicatoque instante periculo simul hortatur, ut potius generosi ducis more uitam abruptam, quam inimicorum arbitrio moriar. Hæc illo monente, ego salute mea deo commissa mutataque ueste in cœtum atratus prodij, & suspensum à ceruice gestans gladium, per uiam illam qua neminem aduersariorum occurrurum sciebam in circum ueniens uisendum me præbui, in faciem prostratus & terram rigans lachrymis, ita ut omnes mouerem ad misericordiam. cumque sensissem mutatos affectos populi, conatus sum eorum sententias scindere, priusquam armati reuerterent à meis ædibus: fassusque me non alienum ab obiecto crimine, postulabam ut primum discerent in quem usum seruarem relatam ad me prædam, ac tum demum si liberet me interficerent. Multitudine uero iubente me dicere, armati reuerfi & me conspicati irruunt occidendi animo. Sed cohibiti plebis uocibus, represserunt suum impetum, rati post confessionem preditionis & seruata regi pecuniæ habituros se meliorem occasionem patrandi facinoris. Itaque facto silentio, Viri fratres inquam, si uobis uideor mortē commeritus, nec ipse mori recuso: uolo tamen ante exitium ueritatem apud uos proloqui. Equidem cum animaduertissem ciuitatem hanc cōmodissimam hospitibus, multosque relictis proprijs patrijs delectari uestra consuetudine cuiusuis fortunæ futuros socios, decreueram moenia uobis cōdere ex istis pecunijs, propter quas ad hoc destinatas exorta est tanta uestra indignatio. ad hæc uerba Tarichenfes & hospites conclamant, gratias mihi agentes & iubentes me bono esse animo. Galilæi uero atque Tiberienses perstabant in iracundia: factumque est inter ipsos dissidium, his minantibus poenam, illis contra securum me esse iubentibus. postquam autem & Tiberiensibus promisi me ædificaturum moenia & alijs oportunis ciuitatibus, fidem habentes pollicitis dilabebantur ad suum quisque domicilium: & ego præter omnem spem elapsus è tanto periculo, cum amicis & uiginti armatis domum reuersus sum. Sed denuo latrones & seditionis autores, timētes sibi ne peccati poenam luerent, cum sexcentis armatis concurrunt ad meum diuersorium, incendendi illud animo. quorum aduentu nunciato ratus turpe fugere, decreui uti contra eos audacia. clausis igitur meo iussu ædium foribus, ipse è coenaculo postulabam ut ad me aliquot mitterēt, accepturos ob quam tumultuabantur pecuniam, nequid habeant quod stomachentur amplius, quo facto turbulentissimum ex his qui intro recepti sunt, uerberibus cæsum & alteram manum abscissam suspensamque à collo gerentem, rursus eieci

eieci, rediturum ad eos qui se miserant. at illi mirum in modum sunt territi:
 timentesque similem poenam si ibi morarentur diutius, quippe qui puta-
 bant me plures domi habere armatos, subito omnes diffugiunt: sicque hoc
 stratagemate alteras euasi insidias. Nec tamen defuerunt qui rursus conci-
 tarent uulgum, negantes magnates illos regios qui ad me confugerant o-
 portare uiuere, nisi transirent ad eorū ritus à quibus salutem peterēt: crimi-
 nabanturque eos ut Romanorum studiosos & ueneficos: moxque tumul-
 tuabatur multitudo decepta à loquentibus ad gratiam. Quo comperto ego
 contrā docui populum, non esse exagitandos qui ad ipsos confugerint: ca-
 uillatus in uanitatem obiecti ueneficij, frustra Romanos tot legiones alere,
 si ueneficorum opera possint uictoriam consequi. His uerbis paulisper pla-
 cati, ubi digressi sunt rursus in magnates illos irritabātur à quibusdam per-
 ditis, ut etiam armati ad eorum aedes quas Tarichææ habitabant concurre-
 rent, interfecturi homines. Quod ut audiui, ualde timui ne hoc scelere pa-
 trato nemo posthac ad nos confugeret. quamobrem assumptis quibusdam
 alijs propere ueni ad eorum diuersorium: quo clauso, & perducta inde fossa
 ad lacum, accitū nauigium cum eis inscendens, traieci in Hippenorum con-
 finia: & reddito eis equorum precio, quos in tali fuga abducere non pote-
 rant, dimisi multum rogatos ut presentem necessitatem forti ferrent animo:
 nam & ipse permolestē ferebam, cogi me rursus in hostilem terram expone-
 re uiros, qui semel se meæ fidei cōmiserant: satius tamen ducens Romano-
 rum manu eos, si ita contingat, cadere, quā in mea ditione per scelus op-
 primi. Illi tamen seruati sunt, rege concedente errati ueniam. Et horum qui-
 dem hic fuit exitus. Tiberienses porrò per literas regem rogauerunt, ut in
 eorum agrum præsidium mitteret, defectionē pollicentes. Quo facto quā-
 primum ad eos ueni, postulabant ut moenia sibi promissa exstruerem. Au-
 diuerant enim Taricheas iam cinctas mœnibus. ego uero annui, & conge-
 sta undique materia iussi architectos opus id aggredi. Post triduum uero
 me à Tiberiade digresso Taricheas triginta stadijs inde distitas, forte for-
 tuna conspectus est Romanorum equitatus non longe à Tiberiade iter fa-
 ciēs, quos oppidani rati esse regios, mox in regem honorificas uoces, in me
 contumeliosas iactare ausi sunt: moxque cursim quidam ueniens renunti-
 at illorum motum ad defectionem spectantium: id quod me ualde perterru-
 it, quòd instante tum sabbato armatos à Taricheis domum dimiseram, quo
 quietius Taricheatæ sine militari turba feriantur: & alioquin quoties eo
 loco degerem ne satellitio quidē utebar, fretus probata sæpe incolarum be-
 neuolentia, itaque cum septem tantum milites & aliquot amicos circa me ha-
 berem, anceps eram consilij. nam reuocare copias sub uesperam non pla-
 cobat, quibus postera die neque necessaria arma tractare permittebatur no-
 stris legibus. Quòd si Taricheatas eorumque hospites prædæ spe inuitatos
 illò ducerem, uidebam in eis non esse satis uirium. & res dilationem non pa-
 tiebatur, quòd timerem ne à rege missi occupata urbe me excluderent. qua-
 propter decreui uti stratagemate. Euestigio amicorum fidissimos Tarichea-

tarum portis apposui, neminem permiffuros eggedi: conuocatisque familiarum primatibus, singulos iussi nauem in lacum deducere, eaque cum gubernatore in scensa me sequi. Tum & ipse cum amicis & septem illis militibus consensu nauigio petebam Tiberiada. At Tiberienses ut cognouerunt nullas à rege uenire copias, lacum uero totum refertum nauibus, attoliti & ciuitati suæ timentes ac si naues militem ueherent, mutauerunt priorem sententiam. itaque positis armis obuiam mihi cum uxoribus & liberis prodeunt, excipientes me faustis acclamationibus, quod putarent me non sensisse ipforum propositum, rogantesq; ut propitius in eorum urbem adueniam. Ego autem propius accedens iussi gubernatores longe à terra ancoras iacere, ne appareret oppidanis nauigia esse inania: ipse naui una aduectus proxime, cum eis exoptulabam quòd tam stulte ad uiolandum fidem mihi datam essent faciles: deinde pollicebar certam ueniam, si decem primates ad me mitterent: quo sine mora facto, in nauem impositos misi Taricheas in custodiam. Atque hac arte alios post alios accipiendo paulatim uniuersum senatum & parem ex primoribus populi numerum illò transfuexi. Tum reliqua multitudo ut uidit in quantò esset periculo, rogabat ut tumultus autorem supplicio traderem. Is Clitus dicebatur, audax & temerarius iuuenis. Ego qui nefas ducebam uirum tribule interficere, & tamen necesse habebam poenam de eo sumere, Leuiam unum è satellitibus iussi, ut accedens ei manum alteram præcideret: qui cum nò auderet solus in tantam multitudinem progredi, ne timiditas eius sentiretur à Tiberiensibus uocato Clito, quoniam inquam meritis es ambas manus amittere homo in me tam ingratus & perfidus, esto nunc tibi ipse carnifex, ne tibi cunctanti grauius inferatur supplicium. Cumque multis precibus alteram manum sibi donari peteret, ægre annui. moxque libenter, ne ambabus mulctaretur, arrepto cultro sinistram sibi præcidit. Atque hoc modo is tumultus est compositus. Me deinde reuerso Taricheas, Tiberienses ut cognouerunt stratagemam quo usus sum, mirabantur quòd absque cæde sedauissem ipforum uesaniam. Ego autem accitis è custodia Tiberiensibus, & in his Iusto patreque eius Pisto, adhibui eos conuiuio: & inter epulandum dixi me non ignorare Romanos potentia mortales omnes præcellere, dissimulare tamen propter latronum multitudinem: suadebamq; ut & ipsi idem facerent expectantes meliora tempora, neque interim grauatim ferrèt meum imperium, quandoquidem non daretur alius dux commodior. Iustum etiam admonebam, quòd ante quàm ego Hierosolymis uenissem, Galilæi fratri eius manus amputauerint, obiectis fictitijs literis & falsi crimine: quodq; post Philippi discessum Gamalitæ à Babylonijs dissidentes Charetem occiderint ipsius Philippi consanguineum: & quòd Iesum eius fratrem, ipsius Iusti sororium, æqua & modica poena affecerint. His allocutus eos in conuiuio, iussi mane Iustum cum suis abire liberos. Paulo autem ante Philippus Iacimi filius à Gamala talem ob causam abierat. Quamprimum didicit Varum à rege Agrippa defecisse, successoremque ei missum Modium Equum

uirum

uirum sibi amicum, de suo statu significauit ei per literas: quibus ille receptis perlibenter cognouit Philippum esse incolumem: easq; literas ad regem ac reginam misit tum agentes apud Berytum. Tum rex ut intellexit falsum fuisse rumorem quod Philippus ducem se Iudæis contra Romanos præbuerit, misit equites qui eum ad se deducerent: uenientemque complexus comiter, ostentabat hominem Romanis ducibus, hunc esse dicens quem fama defecisse à Romanis uulgauerat: moxque iubet eum assumpta manu equitum properare in Castellam Gamala, & abductis inde domesticis Babylonios in Batanæam restituere: dareque operam modis omnibus nequid noui moliantur subditi. His mandatis à rege acceptis Philippus ad exsequendum ea properat. Iosephus autem quidam medicaster ascitis iuuenum audacissimis, & concitatis Gamalensium primatibus, suasisit populo ut à rege deficerent, armisque arreptis uindicarent se in libertatem pristinam: atque ita alios pertraxerunt in suam sententiam, cæsis qui auderent contra hîscere. in his perijt & Chares Iesusque huius consanguineus, & soror Iusti Tiberiensis, sicut supra diximus. Post hæc me rogarunt per literas, ut præsidium ad se mitterem, & simul qui oppidum eorum cingant mœnibus: ego uero utrunq; annui. per eosdem dies Gaulanitis quoq; regio ab Agrippa deficit usque ad uicum Solymam. Soganni etiam & Seleuciæ locis natura munitis addidi mœnia. Superioris etiam Galilææ uicos quamuis prærupto situ munui similiter, Iamnam, Amerytham, Charaben: In Galilæa uero permuniui oppida Taricheas, Tiberiada, Sephorim: uicos, Arbelorum speluncam, Bersobe, Selamen, Iotapata, Capharath, Comosogana, Napapha, & montem Itabyrium. in ea loca & frumenti magnam uim condidi, & arma quibus se tuerentur contuli. Interim Ioannes Leui filius indies maiori me prosequeretur odio, meos successus ferens grauius. cumque decreuisset omnino me de medio tollere, postquam Gischala patriam cinxit mœnibus, Simonem suum fratrem cum centum militibus mittit Hierosolyma ad Simonem Gamalielis filium, rogans ut cum Hierosolymitana ciuitate ageret, ut mihi abrogato imperio, rebus Galilææ Ioannem ipsum suffragio cõmuni præficerent. hic Simon Hierosolymitanus erat illustri cū primis genere, Phariseus secta, quæ quidem uidetur exactius tenere leges patrias: insigni uir prudentia, & qui labantes res posset consilio suo in integrum restituere: utebaturq; iam pridem Ioannis amicitia, mihi insensus tunc temporis. Motus igitur amici precibus suasisit pontificibus Anano & Iesu Gamalæ filio, alijsque suæ factionis hominibus ut me crescentem tollerent, nec paterentur ad summæ gloriæ fastigium euadere. id enim fore ipsis quoque conducibile, si amoueretur à præfectura Galilææ. Sed non esse cunctandum Anano & cæteris, ne hoc consilio prodito urbem inuadā cum exercitu. Hæc consulenti Ananus pontifex retulit non esse id facile, cum tam multi pontifices & primores populi testes sint mihi bene administratæ prouinciæ: nec æquum esse accusare eum cui nihil possis obijcere. Tum Simon iubet illos totam rem silentio tegere: sibi curæ futurum, ut quamprimum à Galilæa submouear: accitoque fratre Ioannis, mandauit ei ut munera ad Anani amicos mitteret. ita enim
forte

fortè citius concessuros in suam sententiam. Sic tandem Simon effecit quod uoluit. Ananus enim & socij corrupti largitionibus, consilia de abroganda mihi præfectura conferunt, è ciuibus nemine alio cōscio. itaq; placuit mittere uiros præstantiores genere, eruditione pares. horum plebeij erāt duo, Ionathas & Ananias Pharisæi: tertius uero Ioazarus sacerdotalis generis, Phariseus hic quoq;. Simon uerò ex ordine pontificum, omniū natu minimus. hos iusserunt aduocata Galilæorum concione quærere cur ita me diligant. quòd si respondeatur quia Hierosolymita sim: dicere sibi quoq; Hierosolyma esse patriam. Sin autem peritiam legum in me probent, dicendum nec sibi ignotos esse ritus patrios. quòd si sacerdotij nomine me diligi dixerint, referendum ex ipsis quoq; duos fungi sacerdotio. ita instructi collegæ Ionathæ argenteorū quadraginta milia ex ærario accipiūt. Et quia per idem tempus Iesus quidam Galilæus cum sexcétorum militum cohorte Hierosolyma uenerat: accitum hunc numerato trium mensium stipendio conducunt, iussu sequi Ionatham & collegas, imperataq; eorum facere: eisq; adiungunt trecentos ciues mercede autoratos similiter. His ita paratis legati proficiscuntur, comitante Ioannis fratre cum suis centum militibus, mandatum habentes ab his qui se miserant, ut si sponte ab armis discederem, uiuum me Hierosolyma mitterent: si repugnarem, freti mandato impune interficerent. Eisdem etiam literæ ad Ioannem datæ sunt, hortantes ut sit paratus bellum contra me gerere. quin & Sephoritis, Gabaritis atq; Tiberiensibus autores fuerunt, ut Ioanni contra me ferrent auxilia. Hæc cum pater meus ex Iesu Gamalæ filio consiliorum omnium particeps mihiq; amico cognita ad me perscripsisset, male me habuit ingratitude ciuium per inuidiam occidere me uolentium, nec minus ægre ferebam uocari me solliciti parentis precibus, dicentis cupere se meum conspectum ante obitum. quapropter amicis aperui omnia, addens post triduum relictæ præfectura abiturum me in patriam. quo audito mœsti omnes & flentes deprecabantur ne se deseram perituros si destituantur meo imperio. Cumq; apud me propriæ salutis quàm precum illarum potior haberetur ratio, ueriti Galilæi ne ob meū discessum contemnerentur à latronibus, dimissis nuntijs per totam regionem suam indicant me uelle discedere. quo audito multi undique conuenerunt cum uxoribus & liberis non tam mei desiderio ut opinor, quàm metuentes sibimet. me enim præsentem in tuto sibi esse uidebantur. Venerunt igitur ad me populariter in Magnum campum, ubi tum agebam apud uicum Asochim: quo tempore mirabile somniū noctu mihi obuersatū est. cum enim in cubili essem mœstus & turbatus ob recens acceptas literas, uisus est mihi uir quidam adstans dicere: Desine ó bone tristari & metuere. nam hæc tristitia magnum te reddent ac fortunatum per omnia. succedent enim feliciter non hæc solum, sed & multa alia. quare perdura memor quòd oporteat te & cū Romanis bellum gerere. Post hoc somnium surrexi uolens in campum descēdere. tum uero me conspecto multitudo Galilæorum mixta mulieribus & pueris prostrata in faciē cum lachrymis supplicabat ne se imminēte hoste deseram, neue meo discessu regionem suam prodam inimicorū iniurijs. & cum
prec-

precibus nihil agerent, adiurabant me ut maneam, iactantes multa conuicia in Hierosolymitanum populum, qui se in pace non sinerent. Hæc audiens & uidens plebis moestitiam flexus sum misericordia, non indignum ratus pro tanta multitudine uel apertum sustinere periculum. itaq; mansurum me annui, & iussis adesse ex omni eo numero quinque milibus cum armis ac com meatibus, cæteros dimisi in suam quenque patriam. cumq; præsto essent illa quinque milia, assumptis his & tribus milibus militum quos ante habueram, & octuaginta equitibus, iter feci in uicum Chabolonem situm in cōfinijs Ptolemaidis: ibiq; continebam paratas copias, quasi gesturus bellum contra Placidum. uenerat is cum duabus cohortibus & turma equitum, missus à Cestio Gallo ut incenderet uicos Galilæorum uicinos Ptolemaidis, & cum ille militem suum uallo cinxisset non longe à Ptolemaidensi uicinia, ego quoque castra metatus sum procul à Chabolone sexaginta stadijs. quapropter sæpe militem utrinque produximus quasi conflicturi prælio, sed conatus omnis intra uelitationes cōstitit. quippe Placidus quanto audidiorem pugnandi me cerneret, tanto magis ipse metu detractabat prælium, nusquam secedens à Ptolemaide. Per idem tempus ueniens cum collegis Ionathas, quem missum Hierosolymis diximus à factione Simonis & Anani pontificis, conabatur me per insidias capere, nō ausus aperte aggredi: scripsitq; ad me literas huiusmodi. Ionathas & collegæ legati Hierosolymitarum Iosepho salutem. Quoniam Hierosolymis relatum est eius ciuitatis primatibus, Ioannem Gischalenum sæpe tibi tetendisse insidias, miserunt nos ut obiurgaremus hominem, iuberemusq; in posterum imperata tua facere. quare ut de tuo quoq; consilio prouideamus in futurum quid agendum sit, rogamus quamprimum ad nos non magno comitatu uenias: neq; enim uicus hic capit turbam militum. hæc ita scripserunt alterutrum sperantes, aut habituros se uenientem sine armis obnoxium: aut si copias armatas adducerem, iudicatuos perduellem patriæ. has literas quidam eques attulit, iuuenis audax, qui olim regi militauerat. erat autē hora noctis iam secunda, & forte cum amicis Galilæorumq; optimatibus discumbebam in conuiuio. cumq; famulus renunciaisset uenisse ad me quendam Iudæum equitem, meo iussu intro uocatus salutauit neminem. tantū epistola prolata, hanc, inquit, tibi mittunt qui nunc uenerunt Hierosolymis. & alij quidem conuiuæ mirabantur frontem militis: ego uero hortatus sum eum sedere et nobiscum cœnam sumere. quod ubi recusauit, epistolam ita ut acceperam manu retinens, cum amicis fabulabar de rebus alijs: ac paulo post surgens ablegatis alijs cubitum, retentisq; solum quatuor amicis intimis, & puero iussu uinum promere, apertam epistolam percurri uidente nemine: & celeriter animaduerso argumento denuo complicatam tenēs manibus acsi nondum legissem, iussi militi uiginti drachmas numerari in uaticum. quibus acceptis cum egisset gratias, intelligens hominem lucri esse cupidum, & hoc facile expugnabilem: Si inquam nobiscum potare uolueris, accipies drachmam in singulos cyathos. accepit ille conditionem, & multum uinum ingurgitans quo plus mereret pecuniæ, iamq; ebrius secreta continere non potuit: sed nemine rogante ultro
fessus

fassus est structas mihi insidias, & quòd damnatus essem capitis. Quibus auditis rescripti ad hunc modum. Iosephus Ionathæ & eius collegis salutem, Quòd ualeatis quodq; in Galilæa uenistis gaudeo, maxime quia iam possum traditis uobis rerum gubernaculis reuerti in patriam, cuius reuiscendæ iam pridem desiderio teneor, quamobrem libenter ad uos non solum in Xallo uenirem, sed longius etiam, uel si nemo me accerferet. Veniam tamē dabitis nō ualenti nunc id facere. apud Chabolonem enim manendum est, & obseruandus Placidus, ne quod conatur irrūpat in Galilæā. præstat igitur ut ipsi uos huc conferatis ad me lecta hac epistola. Valete. His literis datis ad perferendum militi, missi cum eo triginta Galilæorū nobilissimos, iussos salutare tantum homines illos, & nihil dicere præterea. additis etiā singulis militibus fides in singulos, qui obseruarent ne missi à me aliquod haberent cū Ionatha colloquium. Post horum discessum legati frustrati prima experientia, aliā epistolam mihi scripserūt talem. Ionathas cæteri q; legati Iosepho salutem. Denunciamus tibi ut absq; militibus ad tertium diem uenias ad nos in oppidum Gabara, cognituros de Ioāni obiectis per te criminibus. His scriptis & consalutatis Galilæis quos miseram ueniunt in Iapham uicum Galilææ maximum & munitissimum refertumq; habitatoribus: ubi excepti sunt clamoribus plebis uociferantis unā cum mulieribus ac pueris, abirent, & sinerent se frui duce optimo: eadēq; erat uox omnium, nullius nisi Iosephi se parituros imperio. Itaq; legati hinc discedentes infecto negotio Sephorim se cōferunt urbem Galilææ maximam: cuius incolæ studiosi Romanorum uenientibus quidem prodierunt obuiam: de me autem nihil dixerunt, nec in laudem nec in uituperium. at postquā inde descenderunt in Asochim, qualibus apud Iaphenos excepti sunt clamoribus: nec iam cohibētes iracundiam, iubēt suos milites, ut fustibus acclamatores illos abigant. Gabara autē uenientibus præsto fuit Ioannes cum tribus militum milibus. At ego qui iam ex literis præferā quòd bellum mihi inferre decreuerint, assumptis tribus milibus militū, relictoq; in castris quodā amico fidissimo, recepi me in Iotapata, ut uicinus eis essem ad quadagesimum stadium: scripsi q; eis in hunc modū. Si omnino uultis ut ad uos ueniā, quadringētī quatuor in Galilæa sunt uici partim, partim oppida. ad horum quemlibet ueniam absq; Gabaris & Gischalis. altera enim patria est Ioannis, altera socia & amica ciuitas. His literis receptis legati non rescripserunt amplius, sed aduocato amicorum concilio, & Ioanne quoq; adhibito, consultabant quomodo me possent aggredi. censebat Ioannes scribendū esse ad singulos Galilææ uicos & oppida: esse enim in singulis unum saltem & alterum mihi insensum: eos prouocandos quasi cōtra hostem publicum. idem decretum mittendum Hierosolyma, ut & eius urbis ciues cognito iudicatum me esse hostem à Galilæis, confirmet eam sententiam suo suffragio. ita fore ut præsentī Galilæorum fauore destituar. hoc cōsiliū assensu cæterorum comprobatum est: moxq; circa horam noctis tertiā ad me est perlatum, renunciante Sacchæo trāsfiga. Quamobrē uidens non esse cunctandi tempus, Iacobum uirum fidelē ac strenuū iubeo cum ducentis militibus obseruare uias ferentes à Gabaris in Galilæam, & uiatores com-
prehen-

prehenſos ad me mittere, maxime apud quos reperiantur literæ. adhæc Hieremiam & ipſum ex amicorum meorū numero cum ſexcētis militibus miſi in fines Galilææ quā itur Hieroſolyma, iuſſum latōres epistoſtarū interciperē, & ipſos quidē cōijcere in uincula, literas uero ad me trāſmittere. His mandatis, edixi per nuncios Galilæis ut in craſtinum cum armis & trium dierum cibarijs ad Gabara mihi præſto ſint. eis uero quos circa me habebā militibus in quatuor partes diuiſis ſidiſſimos ſatellitū præfectos cōſtitui, iuſſos neminem ignotū militē inter ſuos admittere. Poſtera uero die circa horam quintā tam ueniens Gabara, inuenio ante oppidū totum campum plenum armatis quos ē Galilæa exciueram in auxilium, & præter hos magnā ruſtici pulgi multitudinem. in quorum cœtu poſtquā concionaturus conſtitui, omnes acclamabant benefactorem appellantes me & ſeruatores ſuæ patriæ. tum ego actis pro fauore gratijs, ſuaſi eis ut inſtarent neminem, cōtentiq; comœtatu proprio ē caſtris ad diripiendas uillas nō excurrerent. uellē enim me omnem tumultum abſq; cæde componere. euenit autē ut qua primū die cuſtodes uiarum diſpoſui, tabellarij Ionathæ in eos incidere: quibus ita ut iuſſerā detentis in cuſtodia, poſtquam perlegi literas legatorum plenas cōuicijs & mendacijs, ſilētio diſſimulans ire ad eos decreui. at illi audito meo aduentu, cum omnibus ſuis & Ioanne receperūt ſe in Ieſu domiciliū: id erat turris magna, & nihil ab arce differens. ibi abdita cohorte militū, & clauſis abſq; uaniauis, expectabant me ad ſalutandum ſe uenturū ex itinere: iuſſis prius militibus ut uenientem me ſolum intromitterent excluſis cæteris. ſic enim putabant me facile poſſe in ſuam poteſtatē redigi: ſed ſefellit eos opinio. olfaciēs enim inſidias quā primū eō perueni, ingreſſus ē regione eorum ſitū diuerſorium, dormire me finxi. legati uero credētes me uere ſopitū quieſcere, deſcendentes in campum ſolicitabant multitudinē ut me male ducis officio ſurgentem deſererent: ſed contrā quā ſperabāt accidit. ad primū enim eorum conſpectū exortus eſt clamor Galilæorū, teſtantium quā me pro meritis cōplecterent beneuolentia: incuſabantq; legatos quōd nulla laceſſiti inſuria ueniſſent ad turbandā tranquillitatē publicā, abire iubētes, eo quōd non admiſſuri eſſent præfectum alium. his mihi renunciatis non dubitauī in medium progredi. itaq; propere deſcendi auditurus quid legati afferant. ibi procedenti mihi applauſum eſt certatim ab omnibus, & acclamatū ab agentibus gratias pro reb. adminiſtratis optime. his auditis Ionathas & cæteri extimuerunt ne ſalutis periculū adirent incurſu tantopere fauentis mihi populi, cogitabātq; auſugere. ſed quia non erat id eis liberum, me poſtulāte ut mancant, ſtabant moeſti uix rationis compotes. Igitur cohibitis turbæ acclamationibus, & ſidiſſimis militum ad uias ſeruandas appoſitis, ne nos inopinos Ioannes inuaderet, iuſſisq; in armis eſſe omnibus, nequis repentinus hoſtiū incurſus terrorē eis incuteret: primum literarum mentionē feci, quibus ad me ſcripſerant, miſſos ſe à Hieroſolymitanorū ciuitate, ad finiēdas inter me & Ioannem controuerſias, meq; ad comparendum euocauerāt: moxq; ne inſiciari poſſent, protuli ipſam epistolam. atqui, inquā, ſi contra Ioannis criminationes apud te Ionathā tuosq; collegas reddēda eſſet mihi uitę ratio, addu-

etis pro me duobus tribusue probis uiris testibus, necesse fuisset approbatis testibus & examinatis testimonijs absolui me uestra sententia. nunc uero ut sciatis bene à me administratas res Galilææ, nolo tres testes probitatis adducere, sed hos omnes uobis exhibeo. ab his rationem uitæ meæ poscite, an cum omni honestate & iustitia eis præfuerim. Vosq; uiri Galilæi adiuro ne ueritatem cēletis, sed coram his tanquā iudicibus proferatis siquid à me peccatum est. nondum hæc uerba finieram cum una omnium uox exorīt, benefactorem me suum & seruatorem appellantiū: anteaq; omnia suo testimonio probantium, & ut in posterum mei similis esse pergerē rogantium. affirmabant etiam iureiurando omnes saluam esse per me uxorū suarū pudicitiam, & nullam sibi unquam à me illatam molestiam. Post hæc duas Ionathæ epistolas à custodibus meis interceptas & ad me delatas, audientibus multis Galilæis legi maledictis refertissimas, meq; falso insimulātes quod tyrānum uerius quā ducem agerem. multa; alia cōtinentes per summā ficta impudentiam. has literas dicebam mihi ultro oblatas à tabellarijs, nolens aduersarios scire de custodijs, ne absterrentur à mittendis posthac literis. at cōcio commota in Ionatham atq; collegas quasi interfectura irruit, & patratum fuisset facinus, nisi furētes à me fuissent cohibiti. legatis uero pollicitus sum errati ueniā, si resipiscerēt, & in patriā reuersi uera de administratione mea referrent. his dictis eos dimisi quāuis scirē non facturos pollicita. populus aut efferabatur in eos, rogans ut pœnas sumere de illis sinerē, itaq; omnibus mihi utendum fuit artibus quo eos eriperē, quod scirem omnē seditionem perniciosam esse reipub. multitudo porrò perstabat in iracundia, unoq; impetu omnes ruebant ad Ionathæ diuersoriū. ego uero uidens eos non posse retineri amplius, conscenso equo edixi ut sequerentur me ad Soganam uicum Arabum, distantē inde uiginti stadijs. atq; hoc stratagemate caui ne uideretur ciuili bellī fecisse principium. postquam autem uentum est prope Soganā, iussi agmen sistere: monitisq; ne essent ad iniquā iram tam præcipientes, centum ætate ac dignitate præstantes deligo, qui se parēt profecturi Hierosolyma, & accusaturi apud eum populum autores seditionum & turbatores suæ reipublicæ. Mandauī præterea ut si possent populū oratione sua flectere, impetrarent publicas literas, quibus mihi confirmaret præfectura Galilææ, & Ioannes iuberet inde discedere. Cum his mandatis celeriter expeditos tertia die post concionem dimisi, additis qui eos deducerent quingētis militibus. Samariam quoq; amicis scripsi, darent operam ut legati per eorum agrum iter tutò faciant: iam enim ea urbs Romanis erat subdita: & illac necessario fuit eundem properantibus & sequentibus uiarum compendia: ut tertia die peruenirent Hierosolyma. quin & ipse eos deduxi usq; Galilææ confinia, appositis per uias custodibus, ut nō facile quiuis discessum legatorum cognosceret. quo facto aliquantisper apud Iapha moratus sum. Ionathas aut & collegæ suo conatu frustrati remiserunt Ioannem Gischala: ipsi deinde profecti sunt Tiberiadem, sperantes eam in suam potestātē uenturam, quandoquidē Iesus tunc magistratum ibi gerēs per literas erat pollicitus, persuasurū se populo ut ad eos deficiat. illi igitur cum hac spe iter ingressi sunt. mihi aut rem

totam

totam Sila per nunciū significat, relictus ibi, ut dixi uicarius, redire me quā-
 primum postulās. cuius monitu reuersus propere, in salutis discrimen talem
 ob causam incidi. Ionathas & socij Tiberiade multos aduersæ mihi factionis
 ciuium ad defectionis consilia pertraxerant: quare aduentu meo territi, cōfe-
 stim ad me uenerunt: ac primum mañtum animi dicentes, gratulabātur mihi
 præsentem honorē partum ex optima administratione Galilææ: eam enim
 gloriam in se quoq; redundare, quorum & ciuis essem & discipulus. deinde
 meam quā Ioannis amicitiam se malle professi, iubebant ut me domū con-
 ferrem, promittentes effecturos se mox ut ille in manus meas perueniat: atq;
 hæc religiosissimo apud nos sacramento cōfirmarunt, cui nefas putarē non
 credere. post hæc rogauerunt ut aliò secederē, quòd instaret sabbatum. nol-
 le enim se aliquid tumultus excitare in Tiberiensium populo. tum ego nihil
 suspicatus iui Taricheas, relictis nihilominus in ciuitate qui curiose obserua-
 rent sermones de me hominū. per totā etiam uiam ferentem à Taricheis Ti-
 beriadē certos disposui, qui à relictis in ciuitate cognita & quasi per manus
 tradita, ad me deferrent. Sequentē igitur die populus conuenit in profeuchā
 quam uocant, precationis domum amplam & capacem tantæ multitudinis:
 quò postquā uenit & Ionathas, non ausus aperte defectionis mentionem fa-
 cere, dixit opus habere ciuitatem præfectis melioribus. At Iesus summus ma-
 gistratus nihil dissimulās, præstat, inquit, ó ciues obedire nos quatuor uiris
 quā uni, præsertim illustri ortis genere, & prudentiæ nomine celebrib, si-
 mul ostendens cum suis collegis Ionathā. hæc uerba mox Iustus collaudans
 pertraxit ciuium quosdam in suam sententiam. Plebs autem non assentiebat
 horum orationibus, & dubio procul exorta fuisset seditio, nisi concionē sol-
 uisset sexta hora superueniens, quæ nostros ad prandiū uocare solet sabbat-
 tis. ita legati consultatione dilata in diem posterū, abierunt infecto negotio.
 quibus confestim mihi renunciatis, decreui mane uenire Tiberiadē: cumq;
 illuxisset diei sequentis initium, à Taricheis eò ueniens offendi congregatū
 iam in profeucha populum, nondum satis scientem ad quid conuenerit. Tū
 legati præter expectationem me uiso ualde sunt territi. Tandē in mentem eis
 uenit rumorem spargere, uisos esse Romanorū equites in finibus eius agri
 ad locum qui Homonoea dicitur: quo data opera crebrescente: ijdē ipsi auto-
 res eius uociferabantur, nō permittendos hostes ita impune populari agrū
 in conspectu omniū. quod ideo faciebant, ut me digresso ad ferēdas colonis
 suppetias, ipsi interim urbē occuparent alienatis à me animis ciuium. At ego
 licet scirē ipsoꝝ propositū, feci tamen quod uoluerūt, ne uiderer contem-
 nere Tiberiensium pericula. progressus igitur ad dictū locum postquam ne
 uestigium quidem uidi hostium, reuersus itinere properato offendi conue-
 nisse unā senatum simul & populum, & legatos apud concionē prolixa accu-
 satione in me inuehi, quòd neglecta belli cura proprijs tantū indulgerē uo-
 luptatibus. His dictis proferebāt quatuor epistolas, quasi scriptas ad se à Ga-
 lilæis extremos eius regionis fines tuentibus, & implorantibus suum auxili-
 um. His auditis Tiberiēses creduli clamare coeperunt non desidendum esse
 ulterius, sed ferendam opem tribulibus in tanto periculo. ego cōtrā legato-

rum fucum intelligēs, aio me sine mora iturū quò belli uocet necessitas: sed quia ē diuersis quatuor locis literæ uenerint, Romanorum incursiones nunciantes, oportere in totidem partes diuisis. copijs, singulos legatorū præfici singulis. decere enim uiros fortes nō consilio solum rem laborātem iuuare, sed ductu etiam suo & auxilio. me enim non posse nisi unam exercitus partem ducere. Placuerūt hæc multitudini, moxq; cogebat & ipsos exire ad obeunda ducū munia. at illi uehementer animo turbati sunt, conatu suo frustrato per machinationes à me oppositas. Ibi unus eorū Ananias nomine, uir malus & maleficus, suadet indici publicum ieiunium in diem posterū, utq; ad eandem horā omnes in eundem locum inermes conueniant, nimirū agnoscetes sine diuina ope nihil agi armis hominum. hæc autem non pietatis ergo dicebat, sed ut me exarmaret unā cū meis militibus. tū ego quoq; obediui necessariò, ne uiderer piā admonitionē contemnere. Itaq; digressis domum omnibus Ionathas & collegæ scribūt Ioanni, ut ad se mane ueniat quāto possit comitatu militum. facile enim me in potestātē suam redactō uoti fore cōpotem. ille acceptis literis libenter paruit. Postera die satellitū duos fortissimos ac fidissimos iubeo celatis sub ueste breuib. gladijs mecū prodire in publicum, ut nos possemus defendere contra inimicorū si qua existeret iniuriā: ipse quoq; thorace indutus & accinctus gladio q̄ occultissime in Profeucham ad precandū conueni. Iesus autē me cum amicis ingressō, astans foribus reliquorū ex meis admitti permisit neminē. Iāq; nobis ritu patrio preces inceptatibus, exurgēs Iesus ex me querit de supellectili incensæ regiae rudiq; argento, apud quē sint hæc deposita, quorum ideo tum mentionem faciebat, ut tempus in Ioannis aduentū tereret. Respondi Capellam habere omnia, & decē illos Tiberiensīū ciues primarios: iussiq; ut ex ipsis scitarent an uera loquerer. Quibus habere se fatentibus, Quid, inquit, illi uiginti aurei, quos argēti rudis certo pondere uendito recepisti, in quē usum à te cōuersi sunt? Et hos, inquā, dedi in uaticum legatis missis Hierosolyma. ad hæc Ionathas & collegæ responderunt, nō recte factum quòd legatis ex publica pecunia mercedem soluerim. Plebe autem cōmota ob euidentē hominum maliciā, cum intelligere nō procul à seditione rem abesse, uolens magis etiā contra eos irritare populum: Si, inquam, male factum est quòd legatis mercedem dedi ex publico, non est cur molesti mihi sitis amplius. nā ipse persoluā istos uiginti aureos. tum populus tanto magis accensus est, quanto euidentius erat iniquum illorum in me odium. Tum Iesus uidens rem contra quā sperabat succedere, iussit solo senatu remanente abire cæterā multitudinem. neq; enim per tumultū posse inquisitionem de tanto negotio fieri. populo autem reclamante nunquam fore ut me solum inter eos deserant, uenit quidā clam Iesu nuncians, non longe abesse Ioannem cum armato milite. Tum Ionathas nō amplius se continens, deo fortasse sic salutis meæ prospiciente, alioquin enim nō euasissem Ioannis impetum: Desinite, inquit, Tiberienses de uiginti aureis inquirere. nō enim meretur Iosephus propter hos supplicium: sed quia tyrannidem affectat, & principatū sibi parauit decepta imperita multitudine, & cū dicto interfectori conabantur mihi manus iniicere

cere. quo uiso mei comites strictis gladijs intentādo uulnera absterruerūt eos: simulq; populus sublati lapidibus ferire uolens Ionathā; eripuerunt me ab inimicorum uiolentiā: cumq; paulum progressus, incidissem in uiam per quam Ioannes ueniebat cum manu militum, territus deflexi per quendā angiportum ad lacum: atq; ita conscensa naue Taricheas euasi, tantum nō oppressus inopinato periculo. Quamobrem accersitis mox Galileorum primatib. denarraui eis quomodo præter ius & fas penē occisus fuerim à Ionatha & Tiberiensibus. qua iniuria cōcita tota Galileorum multitudo, hortabatur ne cunctarer inimicis bellum inferre, sed sinerem eos ire, ipsumq; Ioannē & Ionatham atq; collegas delere funditus. attamen compescebam eorum iracundiam, expectare iubens donec cognoscamus quidnā legati nostri à Hierosolymitanorum ciuitate afferant. aiebam enim oportere nos nihil citra eorum assensum agere. his uerbis persuasi sunt. Ioannes autē tunc quoq; irrito conatu reuersus est Gischala. Post paucos aliquot dies legati nostri reuersi nunciabant Hierosolymitanum populum ualde irasci Anano & Simoni Gamalielis filio, quod absq; cōsilio publico legatis missis conati sint me dimouere à præfectura Galilææ: aiebantq; minimū abfuisse quin ædes eorum incensæ sint à populo. attulerunt etiam literas, quibus Hierosolymorū primates ex autoritate populi, confirmabant me Galilæis præsidem: simulq; Ionatham & collegas eius iubebāt quantocyus domum repetere. His literis receptis ueni in uicum Arbela, quò Galileorum cōuentum indixeram: ubi iussi legatos narrare quā indigne Hierosolymitani tulerint Ionathæ maliciam, quodq; eius regionis præfecturam suo decreto mihi ratam fecerint, & Ionatham cum suis iusserint inde decedere. ad quos cōfestim transmisi eam epistolā, obseruare iussu tabellario, quidnā facturi sint. illi recepta epistola terri nō mediocriter, accersunt Ioannem & senatores Tiberiensiu; & primates Gabaræ, cōsulentes eos quidnam oporteat facere. Tiberienses igitur censebant debere eos cōstanter obtinere administrationem reipublicæ, nec deferere urbem quæ semel ipsorum fidei se cōmiserit, maxime cum ego eos uellem inuadere. hoc enim me minatum mentiti sunt. idem probabat & Ioānes, addēs mittendos esse duos è collegis Hierosolyma, qui me accusent apud populum, quòd nō recte curem res Galilææ: dicens id persuasuros facile, tum ob ipsorum autoritatem, tum quòd omne uulgus natura sit mobile. Placuit Ioannis sententia: moxq; Ionatham cum Anania mittunt ad Hierosolymitanum populum, reliquis duobus manentibus apud Tiberiadem. deducebantur autem securitatis causa à centum è suis militibus. Tiberienses porro fartis diligēter moenibus, iusserunt habitatores urbis arma sumere: & à Ioāne, qui tum Gischalis erat, acciuerūt nō paucos milites, qui sibi essent, si ita fors ferret, cōtra me præsidio. Interim Ionathas cum suis iter faciens ut uenit Darabitta, qui uicus in Magno campo situs est in extremis Galilææ finibus, media nocte in stationē meorum militum excubantium incidit: qui iussos arma ponere asseruauerunt uinctos quo loco mandaueram. mihi autem Leui eorum militum præfectus rem totam significat: itaq; per biduum dissimulato negotio, per nuncios hortatus sum Tiberienses ut ab armis discederent. at illi rati

Ionatham iam peruenisse Hierosolyma, nihil responderunt præter cōuitia. nec tamen sum deterritus quominus arte cōtra eos uterer, nefas ducens belli ciuilis initiū facere. Volens igitur eos extra moenia prolicere, selecta militum decem milia diuisi trifariā. Horum partem subsidientem Doris occulte collocaui: mille uero in alio uico montano similiter, distāte quatuor stadijs à Tiberiade, expectātes dum signū procurrendi acciperent. ipse uico egressus substiti in propatulo. id uidentes Tiberienses procurrabāt cōtinuò iacentes amarulenta dictēria: tantaq; eos tum insania corripuit, ut proposita funebri lectica ornata magnifice, circa eam me uidelicet lamentarent per ludibrium. at ego tacitus fruebar eorum stultitia. Volens autem Simonem per insidias intercipere & cum eo Ioazarum, rogavi ut paulum extra urbem cū amicis & stipatoribus securitatis causa procederent. Velle enim me per colloquium fœdus cum eis ferire, & prouinciæ curam diuidere. Tum Simon stultitia simul & lucri cupidine captus nō recusauit uenire: Ioazarus uero in sidias suspicatus remansit. aduenientem igitur Simonem comitatum amicis & corporis custodibus excepi humaniter, gratias agens quod uenire dignatus sit. paulo uero post inambulando, quasi sine arbitris dicturus aliquid seductum ab amicis longius, mediumque arreptum sublimem tradidi perducendum in uicum proximum: datoque signo militibus, petebam cum eis Tiberiadem. cumq; utrinq; coortum esset acre prælium, nostris iam cedentibus cohortatione animum reddidi, & Tiberienses tantum nō uictores intra moenia cōpuli. immissa deinde alia manu per lacū, mandaui ut quam domum primam occupassent incenderent: quo facto Tiberienses ui captam urbem rati, abiectis armis supplicabant cum mulieribus & pueris ut uictis parcerem. ego uero precibus flexus, impetum militū cohibui: & dato receptui signo iam uespere ad curandum corpus abij: adhibitoq; Simone ad conuiuium, cōsolabar hominem, promittens remissurum me cum Hierosolyma instructum uiatico & deductoribus securitatis causa additis. Insequenti uero die cum decem armatorum milibus Tiberiadem ingressus sum: & accitis in stadium primatibus populi, iussi quinā essent defectionis autores dicere. eos indicatos iniectis uinculis misi Iotapam. Ionatham autem & collegas solutos, numerato etiam uiatico, militibus quingentis deducēdos Hierosolyma tradidi. Deinde Tiberienses iterum ad me conueniunt orantes ueniam, & quod hætenus cessatū sit repensuros se pollicētes futuris officijs: rogabātq; ut direpta bona ueteribus dominis restituerē. mox igitur edixi ut omnia cōferrentur in medium. cumq; cunctarentur milites, quendam ex eis conspicatus cultiorem solito, scitatus sum unde eam uestem nactus sit: & fassum rapina esse partam castigauī uerberibus, omnibus grauiorem pœnam comminatus nisi proferrent quicquid rapuerant: congestaq; præda plurima singulis ciuium agnoscētibus sua reddidi. Hoc loco libet paucis reprehendere Iustum huius argumenti scriptorem, cæterosq; qui historiam polliciti ueritate neglecta non uerentur ad gratiam odium ue mendacia posteritati prode-
 re: nihil enim ab instrumentorum falsarijs differūt, nisi quod hos magis corrumpit impunitas. Is ut uideret bene tempus insumere, res hoc bello gestas
 scribe-

scribere aggressus, multa mentitus de me, ne de sua quidem patria uera loquutus est. Quamobrem nunc mihi incumbit necessitas, ut ad coarguenda quæ de me falso testatus est, proferam quæ hactenus silui. nec mirum uideri debet, quòd tam diu id facere distulerim. historicum enim dicere quidem uera necesse est, licet tamen ei non inuehi in malos acerbius, non quòd illi hac gratia digni sint, sed propter seruandam modestiam. Vt igitur ad te iam sermonem uertam Iuste historicorum tuo testimonio grauissime, quomodo ego & Galilæi in causa fuimus, ut patria tua deficeret à rege simul & Romanorum imperio? quandoquidè priusquam ego ex decreto ciuitatis Hierosolymitanæ in Galilæam dux mitterer, tu cum tuis Tiberiensibus armis correptis populariter ausi estis infestare etiam Syrorum Decapolim. Tu enim illorum uicos incendisti, & in illo conflictu tuus famulus cecidit. atque hæc non à me tantum dicuntur, sed & in Vespasiani imperatoris commentarios relata sunt: quodque apud Ptolemaidem Decapolitani crebris clamoribus flagitauerunt ut imperator de te poenas sumeret, nimirum autore calamitatum suarum omnium. fecissetque id sine dubio, nisi Agrippa rex te sibi ad supplicium deditum, donasset sororis Berenices precibus, seruatum tamen longo tempore in custodia. Quin & ea quæ post gessisti in republica, satis declarant tum uitam tuam reliquam, tum quòd defectionis à Romanis autor ciuibus tuis fueris: id quod euidentibus argumentis paulo post docebimus. nunc etiam alij Tiberienses propter te accusandi sunt, & docendus lector quòd neque Romanis neque regi fideles amici fueritis. Urbium Galilæarum maximæ sunt Sepphoris & Tiberias tua Iuste patria. Sed Sepphoritæ in meditullio regionis siti, & habentes circa se uicos plurimos, quoniam decreuerant seruare fidem dominis, & me excluderunt, & edicto uetuerunt ne quis ciuium suorū Iudæis militare audeat: utque à me minus sibi esset periculi, per fallacias induxerunt me prius ut moenibus urbem eorum cingerem. Quibus absolutis præsidium sponte receperunt à Cestio Gallo tum gerente res in Syria, me contempto qui tum terrori eram ceteris propter potentiam. Iidem cum oppugnarentur Hierosolyma & commune gentis nostræ templum esset in periculo, non miserunt suppetias ne uiderentur arma contra Romanos sumere. Tua uero Iuste patria sita ad lacum Genesarethum, & distans ab Hippos triginta stadijs, sexaginta à Gadaris, à Scythopoli centum & uiginti, oppidis ditionis regię, nullique uicina Iudaicarum urbium, si uoluisset facile Romanis fidem seruare potuit. nam & publice & priuatim uobis erat armorū copia. Quòd si ego tunc in causa fui, ut tu Iuste dicis, quis fuit postea? nam me scis priusquam oppugnetur Hierosolyma in Romanorum potestatem uenisse, & ui capta Iotapata castellaque multa alia, multosque Galilæorum absumptos pugnis uarijs. Tunc igitur oportebat uos nihil amplius à me timentes arma proijcere, & regi ac Romanis accedere, siquidem non ultro sed coactos id bellum suscepisse uos dicitis. At uos expectastis donec Vespasianus ad moenia uestra omnes admoueret copias, ac tum demum arma posuistis metu periculi. immo expugnanda erat ue-

stra ciuitas, nisi rex excusata uestra stultitia impetrasset uobis à Vespasiano ueniam. Non mea igitur est culpa, sed uestra qui hostiles gessistis animos. An non meministis quoties uictoria de uobis potitus neminem interfecerim. Vos uero dissidentes inter uos nō propter regis aut Romanorum studium, sed propter uestram maliciam, centum octuagintaquinque ciues occidistis, quo tempore ego à Romanis oppugnabar in Iotapatis. Quid an non in Hierosolymitana obsidione recensita sunt Tiberiensium duo milia, qui partim ceciderunt, partim uiui capti sunt. An ideo te hostem fuisse negabis, quia tum ad regem perfugeras. Atqui hoc ipsum te fecisse aio à me perterritum. Dicis me esse malum hominem. Quid tu cui capitis per Vespasianum damnato rex Agrippa remisit supplicium: & cum te magna pecunia donasset, iterum atque iterum coniecit in uincula, totiesque egit in exilium: semel etiam quem ipse duci iusserat, reuocauit à morte motus Berenices sororis suæ precibus. Postea toties in maleficijs deprehensum cum te præposuisset scribendis epistolis, ut comperit hic quoque te mala fide rem agere, in conspectum suum uenire prohibuit. Sed in hæc diligentius inquirere desino. Cæterum tuam demiror impudentiam, qui asseueres omnibus qui hoc argumentum scripserunt te id tractasse melius, cum ne hoc ipsum quidem scias, quid in Galilæa gestum sit. Eras enim tum apud regem in Beryto, ac ne Iotapatæ quidem oppugnationem cognouisti, aut quomodo me oppugnatus gesserim potuisti discere, quando nemo superstes fuit qui tibi renunciare ualuerit. Sed forte dices te exacte perscripsisse quæ circa Hierosolyma gesta sunt. Et qui potuisti, cum nec ei bello interfueris, nec legeris Vespasiani commentarios. Non legisse te autem hinc conijcio, quia scripsisti contrarium. Quod si confidis te scripsisse melius omnibus, cur uiuo Vespasiano ac Titō quorum auspicijs id bellum gestum est, & Agrippa superstitute cognatisque eius uiris Græcarum literarum peritissimis, non edidisti tuam historiam? Ante uiginti enim annos eam scripseras, & poteras à conscijs habere testimonium. Nunc postquam illi non sunt inter nos amplius, nec putas esse qui coarguat, ausus es librum edere. At non sic ego, neque meis scriptis timui: sed ipsis opus id imperatoribus tradidi, cum adhuc recens id bellum pene uersaretur in hominum oculis. Conscius enim mihi eram ueritatis seruatae per omnia, unde speratum testimonium consequutus sum. Quin & alijs multis mox communicauī eam historiam, quorum nonnulli bello interfuerant, sicut rex Agrippa & cognati eius aliquot. ipse sanè Titus imperator adeo è solis illis libris cognitionem earum rerum homines petere uoluit, ut sua manu subscriptos in bibliotheca publicari iusserit. Rex autem Agrippa septuagintaduas ad me dedit epistolas, testimonium ueritatis ferentes, quarum duas subieci, ut ex ipsis rem tibi cognoscere liceat.

Rex Agrippa Iosepho suo charissimo salutem. Perlibenter legi tuum librum, in quo mihi uideris accuratius hæc scripsisse quàm cæteri. Quare & reliquum mihi mittito. Vale mi charissime. Rex Agrippa Iosepho suo charissimo salutem. Ex tuis scriptis mihi uidetur non esse opus ut

de

de me discas aliquid. Attamen ubi conuenerimus, coram te docebo quædam quæ nescias. Sic ille absolutæ meæ historiæ de ueritate fuit testis, non assentando: neque enim id eum decuit: non item per irrisionem ut tu fortasse dicturus es: multum enim ab eo abfuit talis ingenij prauitas: sed in hoc tantum ut ipsius testimonio lectori commendaretur scriptorum meorum ueritas. Et hæc quidem ad Iustum necessariò dicta sint hætenus. Ego porrò compositis rebus turbatis Tiberiensium, aduocaui amicorum concilium, consultaturus quid cum Ioanne agendum sit. Placuit autem omnibus, ut armatis uniuersis Galilæorum copijs illum innaderem, & pœnas de eo sumerem tanquam autore totius dissidij. Mihi tamen non probabatur hæc sententia, quòd mallem sine cæde tumultibus illis finem imponere. Quapropter iussi eos omnem adhibere diligentiam ut scirentur nomina Ioannem sectantium. Quo facto, & comperto quoniam essent hi homines, edictum proposui, quo data fide inuitabam omnes eius factionis qui modo resipiscerēt, ad amicitiam: præscripto uiginti dierum terminò his qui suis rebus uellent consulere. Alioqui si in armis permanerent, minabar me incensis eorum ædibus facultates daturum in prædam populo. his auditis illi non mediocriter perterriti Ioannem deserunt: & inermes ad me uenerunt numero quatuor milia. Soli autem apud eum manserunt ciues ipsius, & mille quingenti mercenarij Tyrij. Atque hac arte uictus à me ille posthac in patria metu se continuit. Sub idem tempus Sepphoritæ ausi sunt arma sumere, freti firmitate mœnium, & quòd me uiderent destineri rebus alijs. Itaque mittunt ad Cestium Gallum tunc Syriæ præsidem, rogantes ut aut ipse cito ciuitatem occupet, aut saltem mittat eò præsidium. Gallus uerò uenturum quidem se promissit, sed non significauit quo tempore: at ego id sentiens cum copijs in eos feci impetum, & urbem expugnaui fortiter. Hanc occasionem Galilæi nacti, & rati uenisse tempus exsatiandi quibus & Sepphoritas prosequabantur odia, uidebantur funditus deleturi tam urbem quàm incolas. Irruentes igitur in uacuas ædes ignem iniiciunt: nam homines metu in arcem refugerant. Diripiebantur autem omnia, & nullum modum faciebant deprædandi cognatos homines. Hoc animaduertens, & magno dolore affectus iussi eos desinere, admonens nefas esse ad eum modum tractare eiusdem tribus homines. Postquam uero neque precibus neque imperio coerceri poterant prægrauantibus odijs, mandauì amicorù fidissimis, ut rumorem spargerent, diuersa parte irrupisse Romanorum ualidum exercitum. Id autem feci ut sic represso Galilæorum impetu seruaretur Sepphoritarum ciuitas. Et bene hoc stratagema celsit, quando territi tali nuncio relictis rapinis, circumspiciebant quò fugerent: præsertim cum uiderent me ducem idem facere. Ad confirmandum enim rumorem simulabam me pariter metuere. Ita Sepphoritæ meo commento præter spem seruati sunt. Sed & Tiberias minimum quin diriperetur abfuit ob causam huiusmodi. Primarij quidam senatores scripserunt regi, rogantes ut ueniens ciuitatem reciperet. Rescripsit ille uenturum se propediem, & cuidam suo cubiculario nomi-

ne Crispo genere Iudæo literas ad Tiberienses perferendas tradidit. Hunc in itinere agnitum & comprehensum ad me pertraxerunt Galilæi: moxque re cognita uniuersa multitudo arma corripit. Postridie uero multi confluentes undique uenerunt Asochim quò tunc diuerteram, uociferando proditricem esse & regis amicam Tiberiadem: postulabantque ut permitterem eos illò profectos funditus ciuitatem diruere: & alioquin Tiberienses non minus quàm Sepphoritas oderant. Mihi interim non ueniebat in mentem quomodo eam ciuitatem iratis Galilæis eriperem. Nam literas regem uocantes scriptas ab eis inficiari non poteram, manifeste arguente eos rescriptò regio. Itaque cum diu tacitus mecum cogitassem, Tiberienses, inquam, peccasse & ipse fateor: neque obsistam quo minus uobis prædæ sint. Attamen cum iudicio facienda sunt talia. Non enim soli Tiberienses libertatis nostræ proditores sunt, sed multi præterea Galilæorum nobilissimi. Expectandum est dum fontes inquisitione facta comperiam, & tum demum poteritis omnes simul tractare pro meritis. Hæc loquutus persuasi multitudini, moxque sedati dispersi sunt. Nuncium autem illum regis cum coniecissem in uincula, post paucos dies necessariam quandam profectionem simulans, clam accitum monui, ut militem suum custodem obrueret poculis, atque ita ad regem fugeret. Tiberias autem iam iterum constituta in extremo excidij periculo, meo stratagemate seruata est. Eodem tempore Iustus Pisti filius ad regem perfugit me inscio: causa autem fugiendi fuit hæc. Cum primum nasceretur bellum Iudaicum, Tiberienses decreuerant regi parere, & à Romanis non deficere. Iustus uero persuasit eos arma capere, sperans rebus turbatis inuasurum se patriæ tyrannidem. Non tamen assecutus est quod concupiscit. Nam & Galilæi Tiberiensibus infensi recordatione eorum quæ ante bellum ab eis passi fuerant, non sinebant Iustum potiri gubernaculis: & ego cum potestate missus in Galilæam à Hierosolymitano populo, sæpenumero adeò accendebar, ut uix à nece temperarem, non ferens Iusti sceleratum ingenium. ille igitur ueritus ne ira tandem in cædem prorumperet, ad regem se contulit, sperans commodius & securius apud eum se posse degere. Sepphoritæ autem præter opinionem elapsi è priorè periculo, iterum ad Cestium Gallum miserunt, rogantes ut ocius ciuitatem caperet, aut mitteret aliquam manum militum, quæ incursiones hostium reprimeret: nec prius destiterunt, quàm illo mittente equites & pedites bene multos, noctu eos reciperent. Vastatis deinde circum uicinis agris à Romano exercitu, collectis meis militibus ueni in Garisimam: ubi positis castris uiginti stadiorum intervallo procul à Sepphori, noctu assaultum feci ad moenia: cumque per scalas euasissent in ea multi milites, bonam urbis partem in potestate habui. Sed paulo post coacti propter locorum ignorantiam recessimus, occisis duodecim Romanorum peditibus & duobus equitibus, præterque Sepphoritarum paucis aliquot: ipsi uero unum solum desiderauimus. Aliquanto post in planicie conferto prælio cum equitibus, diu repugnantes fortiter, tandem profligati sumus. circumuenti enim

enim me à Romanis, nostri terga uerterút eo casu territi. In ea pugna cecidit Iustus unus meorum satellitum, qui olim in regio satellitio fuerat. Per idem tempus uenerant regiæ copię peditum simul & equitum, ducente Sila præfecto regis satellitum. hic ad quintum stadium procul à Iuliade castris munitis stationes militum disposuit per uias, eam quæ fert Cana, quæq; in castellum Gamala, ut eorum locorú habitatoribus cômectus intercluderet. Quo audito misi eò duo milia militum cum præfecto Hieremia: qui positis prope Iordanem amnem castris à Iuliade interuallo stadij, nihil præter uelitationes quasdam fecerunt, donec ipse ad eos ueni cum tribus militum milibus. Sequenti uero die celatis prius insidijs in ualle quadam non longe à castris hostium, prouocabam ad pugnam regios, mandato ut nostri simulata fuga ad locum insecsum sequentes pertraherent, id quod factum est. Sila enim ratus nostros sedulo fugere, eò prouectus est ut à tergo haberet militem locatum in insidijs, quod eius copias ualde terruit. tum ego celeriter conuersus inuasi regios, & in fugam compuli: fuisseque potitus ea die insigni uictoria, nisi fortuna quædam male inuidisset nostris conatibus. Equus enim ex quo pugnabam in coenosum quendam locum delatus unà mecū prolapsus est: quo casu contusis manus articulis, deportatus sum in uicum Cepharnoma. id auditum à meis reuocauit eos à persequendis hostibus, quòd ualde solliciti essent nequid durius mihi accideret. accitis igitur medicis & curata manu, mansi ibi eam diem correptus febre etiam: deinde ex medicorú sententia noctu translatus sum Taricheas. quod ubi Silæ & regijs est cognitum, rursum eis animos addidit. & quia negligētius custodiri castra audierāt, noctu trans Iordanē collocata in insidijs turma equitum, diluculo prouocauerunt nostros ad prælium. Quibus non detractantibus & progressis in planiciem, coorti è latebris equites turbatis nostrorú ordinibus coegerunt eos fugere: interfectisque sex tantum è nostris reliquerunt imperfectam uictoriam. audito enim quosdam milites aduectos esse per lacū à Taricheis Iuliada, metu cecinerunt receptui. Non multo autē post Vespasianus cômitante Agrippa rege Tyrum peruenit: ubi clamores Tyriorum in regem coorti sunt, hostem suū simul & Romanorum appellantibus. ducem enim eius militiæ Philippum prodidisse Hierosolymis regiam, & Romanorum in ea præsidium, idq; factum iussu regis ipsius. Vespasianus autem obiurgata Tyriorum impudentia, quòd uirum dignitate regia sublimem & Romanorú amicum, afficerent contumelijs: ipsi regi suasit mittere Philippum Romam ad reddendam rationem eorum quæ gesta sint. Sed Philippus in conspectum Nerozi nō uenit: cum enim offendisset eum laborantē extremo periculo propter bella ciuilia, retro ad regem reuersus est. Postquā autem Ptolemaidem Vespasianus attigit, Decapolitanorú primates magnis clamoribus Iustum deferabant, quòd uicos eorú incenderit: quamobrem ille regi eum dedit, ut subditis ipsius pœnas lueret. rex uero imperatore inscio cōiecit hominē in uincula, ut iam ante diximus. Tum Sepphoritæ obuiam progressi salutato Vespasiano præsidium ab eo accepere duce Placido: cū quibus mihi negotium fuit donec ipse imperator uenit in Galilæam. De cuius aduentu, & quomodo

quomodo post primum ad Taricheas cōflictum recepi me Iotapata, atque ibi post longam oppugnationem uiuus captus sum, quomodūue solutus, quæq; gessimus Iudaici belli tempore, hæc omnia in libris de eo bello cōscriptis narrauimus: nunc memoranda uidentur & illa quæ in eis libris non diximus, duntaxat quæ ad uitam nostram pertinent. Expugnatis Iotapatis in Romanorum potestatem redactus asseruabar summa diligentia, in honore tamen à Vespasiano habitus, cuius etiā iussu duxi captiuam quandam uirginem Cæsariensem patria. hæc nō diu mecum mansit, sed me soluto, & in comitatu imperatoris hærente, abiit Alexandria. alteram uxorem duxi Alexandria, & inde cum Tito missus sum Hierosolyma: ubi sæpe mortis periculum adij, Iudæis magnopere cōnantibus me capere ut afficerent supplicio, & Romanis quoties aliqua clades accideret, meæ proditori imputatibus, & imperatori cōtinenter occlamantibus, ut proditorem tolleret. At Titus nō ignarus belli uicissitudinū, importunas militū uociferationes trans mittebat silentio. Vrbe deinde ui capta, sæpe hortatus est me ut ex ruinis patriæ quicquid uellem sumerem, dans mihi hoc faciendi licentiā. ego uerò collapsa patria nihil ad cōsolationem mearum calamitatum duxi potius quàm poscere libera corpora, quæ unā cum sacris uoluminibus libenter mihi ab imperatore cōcessa sunt. nō multo post & frater cum amicis quinquaginta mihi deprecatori donatus est: in templum etiā ingressus permissu illius, cum inuenissem ibi inclusam magnā mulierum & puerorum multitudinem, quotquot ex eis amicorum meorū & familiarīū esse comperi, eripui omnes circiter centum & quinquaginta numero: quos ne precio quidem accepto dimisi in pristinū statum redditos. Missus deinde à Tito Cæsare cum Cereali & mille equitibus in uicū qui Thecoa dicitur, ad cōsiderandum an locus esset castris idoneus, cum illinc reuertens uiderē multos captiuos in crucem suffixos, & in his tres mihi quondā familiares agnoscerē, uehementer indolui, & cum lachrymis accedens indicaui rem Tito: qui euestigio iussit demptos curari diligentissime. horum duo inter medicorum manus exhalauerunt animam, tertius uerò superuixit. Compositis deinde Iudææ rebus Titus cōijciens rus quod habebā circa Hierosolyma mihi fore inutile, propter milites Romanos qui ibi relinquendi erant ad regionis custodiā, alia prædia mihi donauit in campestribus: & repetiturus Romam, honoris causā nauigationis me assumpsit socium. ut uerò in urbem peruenimus, multis Vespasianus me dignatus est beneficijs. nam donatum ciuitatis iure diuersari iussit in ædibus quas ipse antequā imperator fieret habitauerat, pēsiōneq; honorauit annua, nihil de benignitate subtrahens donec uiueret, id quod periculum mihi cōciliauit per meæ gentis inuidiam. Iudæus enim quidam Ionathas nomine tumultu apud Cyrenen excitato, & collectis indigenarū duobus milibus, illis quidem auctor fuit exitij. ipse uero uinctus ab eius prouinciæ præside, & ad imperatorem missus, aiebat à me sibi subministrata arma & pecunias. nec tamen Vespasiano suis mendacijs imposuit, sed damnatus luit poenas capite. Post hæc & alij inuidorum appetitus calumnijs, omnes euasi dei prouidentia. à Vespasiano præterea dono accipi in Iudæa latifundiū, quo tempore uxorem dimisi

offensus

offensus incōmodis eius moribus, quamuis iam tres ex ea suscepissem liberos: quorum duo defuncti sunt, Hyrcano solo superstite. Post eam duxi aliā mulierem Cretensem Iudæam genere, parentibus natā domi nobilissimis; & moribus inter cæteras eximijs, ut ex cōuictu eius comperi. ex hac duo mihi nati sunt filij, Iustus grandior, & post eum Simonides Agrippa cognomine, & huiusmodi quidē sunt res nostræ domesticæ. mansit autē mihi perpetua Cæsarum beneuolētia. Nam defuncto Vespasiano Titus successor in eodē quo pater honore me semper habuit, nec ullis aduersum me accusationibus unquam credidit. Post hunc Domitianus maioribus etiā me cumulauit honoribus. nam & accusatores meos Iudæos capite punijt, & seruum eunuchum filij mei pædagogū meum calumniatorem puniri mandauit. & quod est honorificentissimum, immunitatem prædiorū quæ in Iudæa habeo, mihi concessit. Domitia porrò Cæsaris uxor nunquā mihi bene facere destitit. Hæc sunt quæ per omnem uitā à me gesta sunt, ex quibus qui uolet de moribus meis iudicet. Tibi autem Epaphroдите uirorū optime dedicato Antiquitatum toto contextu, hic in præsentiarum scribere desino.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM
libri uigesimali finis, & loco Appendicis uita Iosephi ipsius, Sigismundo Gelenio interprete.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IUDÆICO

LIBRI VII. INTERPRETE RVFINO AQVILEIENSI,
ad Græcum collati & emendati per Sigismundū Geleniū.

PROLOGVS.

QVONIAM bellū, quod cum populo Romano gessere Iudæi, omniū maximū quæ nostra ætas uidit, quæq; auditu percepimus, ciuitates cū ciuitatib. gētēsue cōmisisse cum gentibus: quidā, non quod rebus interfuerint, sed uana & incongrua narrantiū sermones auribus colligentes, oratorū more per scribūt: qui uero præsto fuerūt, aut Romanorū obsequio, aut odio Iudæorū contra fidē rerū falsa cōfirmant: scriptis aut̃ eorū partim accusatio, partim laudatio cōtinetur: nusq; uero exacta fides reperit̃ historiæ: idcirco statui, quæ retro barbaris antea missi, patria lingua digesta, Græce nūc his qui Romano imperio regunt̃ exponere, ego Iosephus Matathiæ filius Hebræus genere, sacerdos ex Hierosolymis: qui & initio cū Romanis conflixi, posteaq; gestis, quia necessitas exegit, interfui. Nā cū hoc, ut dixi, bellū grauissimum exortū est, Romanorū quidē populū domesticus motus habebat: Iudæorū aut̃, qui ætate ualidi, & ingenio turbulenti erant, manu simul ac pecunia uigētes, adeo temporibus insolēter abusi sunt, ut pro tumultus magnitudine, hos possidendarū spes, illos amittendarum partium Orientis metus inuaderet. Quoniā Iudæi quidē cunctos etiam qui trans Euphratem essent, gentiles suos, secū rebellaturos esse crediderant. Romanos autem & finitimi Galli irritabant: nec Germani quiescebāt: dissensionūq; plena erant omnia post Neronē: & multi quidem temporum occasione Imperium affectabant: lucri autē cupidinē exercitus rerum nouandarum cupidi erāt. Itaq; indignū esse duxi, errantem in tantis rebus dissimulari ueritatē: & Parthos quidem, ac Babylonios, Arabumq; remotissimos, & ultra Euphratem gentis nostræ incolas, itēq; Adiabenos, mea diligentia uere cognoscere, unde cœpisset bellum, quātisq; cladibus cōstitisset, quoue modo desisset: Græcos uero & Romanorū aliquos, qui militiam secuti non essent, figmētis siue adulationibus captos, ista nescire. Atq; historias audēt eas inscribere, qui præter hoc (ut mihi quidē uidetur) quod nihil sani referunt, etiā de proposito decidunt. Nam dum Romanos uolunt magnos ostendere, Iudæorū res extenuant, & in humilitatem deiiciunt. Non autē intelligo, quonam pacto magni esse uideantur, qui parua superauerint. Et neq; lōgi temporis eos pudet, quo bellum tractum est: neq; multitudinis Romanorū, quā in ea militia labor exercuit: neq; ducū magnitudinis: quorū profecto gloria minuitur, si cū multum pro Hierosolymis desudauerint, rebus per eos prospere gestis aliquid deroget. Nec tamen ego contentione Romanas res extollentiū, gentiles meos amplificare decreui: sed facta quidem utrorūq; sine ullo mendacio prosequar: dicta uero de factis reponam, dolori atq; affectioni meæ in deslendis patriæ cladibus indulgens. Nam quod domesticis dissensionibus est euersa, & in templum sacrosanctum inuitas Romanorum manus atq; ignē Iudæorum tyranni

ni traxere, testis est qui eam uastauit, ipse Cæsar Titus: per omne bellū miseratus quidē populum, quod à seditiosis custodiretur: sæpe aut cōsulto differri passus ciuitatis excidiū, protracto obsidionis spacio, dūmodo belli poeniteret autores. Quod si quis me aduersus tyrānos eorūq; latrociniū accusatorie loqui putet, uel patriæ miserijs ingementē calūniari præter legē historię, dolori ueniam tribuat. Ex omnibus enim, quæ Romano imperio parēt, solā nostrā ciuitatē contigit ad summū felicitatis fastigium euadere, eandemq; in extremū miseriæ deijci. Deniq; omniū post condita secula res aduersas, si cū Iudæorū calamitatibus cōferantur, superatū iri non ambigo. Et horum auctor nullus externus est: unde nec fieri potest, ut à questibus temperet. Siquis autem durior misericordiæ sit iudex, res quidē tribuat historiæ, lamēta uero scriptori: quanquā merito Græcorū disertos increpauerim, qui tantis rebus sua memoria gestis, quarū cōparatione præterita olim bella exigua red dunt, iudices resident aliorū facundiæ detrahentes: quorū & si doctrinā superāt, proposito uincunt. Ipsi uero Assyriorū & Medorū gesta perscribunt, ueluti minus recte à scriptoribus antiquis fuerint exposita: cū in scribendo tantū eorū uiribus cedant, quantū sententiæ. Erat enim unicuiq; studium, quæ uidisset facta, cōscribere: quoniā & interfuisset rebus gestis, & efficaciter quod promittebat, impleret: mētiriq; apud sciētes, inhonestū esse uideretur. Enim uero noua qdē neq; ante cognita memorię tradere, suiq; tēporis res cōmendare posteris, laude ac testimonio dignum est. Industrius autē habet, nō qui alienā dispositionē atq; ordinem transfert, sed qui noua dicendo etiam corpus propriū cōficit historiæ. Sed ego quidē sumptu ac labore maximo, qui cum sim alienigena, Græcis simul & Romanis gestarū rerum memoriā repono. Ipsis autē indigenis, ad quæstum quidē ac lites, ora patent, linguæq; solutæ sunt, ad historiā uero, in qua uerum dicendū est, summaq; ope negocia colligenda sunt, obmutescunt: cōcessa infirmioribus neq; scientibus licētia scribendi res à principibus gestas. Honoraī itaq; apud nos historiæ ueritas, quæ à Græcis negligit. Ab origine quidē Iudæos repetere, qui fuerint quouē pacto ab Aegyptijs discesserint, quasq; regiones errādo peragrauerint, & quas uel quoties incoluerint, & quemadmodū inde migrauerint, neq; huius esse temporis, & præterea superuacaneum existimaui: quoniā multi ante me Iudæorum de maioribus huius gentis uerissima composuerunt: & nonnulli Græcorum, quę illi scripserāt, patria uoce profecuti nō multum à ueritate deuiarunt: ex eo autē historiæ principiū sumā, quo scriptores eorū & prophetæ nostri desierunt. Et bellum quidē meis temporibus gestum, latius quaq; potuero diligentia referam: quæ uero ætate mea sunt antiquiora, summatim breuiterq; percurrā: Quomodo Antiochus cognomento Epiphanes, deuieta penitus Hierosolyma, cum triennium sexq; menses eam tenuisset, ab Asa monæi filijs expulsus est. Deinde quod eorū posterī de regno dissentientes, ad res suas occupandas populum Romanum Pompeiumq; traxerunt: quomodoq; Herodes Antipatri filius eorum potētię finem fecerit, auxilio Sosij. Tum, quomodo Herode mortuo, plebis in eos orta seditio est, Augusto qui dem imperante Romanis, Quintilio aut Varo prouinciā obtinente. Quodq;
bellum

bellū anno duodécimo imperij Nerōnis eruperit: quamq; multa per Cestii acciderint: quātaq; ad primos impetus armis Iudæi puaferint: quoq; modo: accolas permunierint: & quod Nero propter acceptas Cestij ductu clades summæ rei metuens, Vespasianū bello præposuerit: & quod is cum maximo filiorum Iudæam intrauerit, quantumq; Romanorum exercitū ducēs: quantaq; manus auxiliorum per omnem cæsa fuerit Galilæam: & quod eius ciuitatum quasdam ui ceperit, alias deditio. Vbi etiam Romanorū in bello disciplina curāq; rerū, & utriusq; Galilææ spatia, & naturā finesq; Iudææ, nec non & peculiarem terræ qualitātē, lacusq; & fontes, captarumq; ciuitatū mala, cum fide sicut uidi, aut pertuli, expediam. Nec etiam misérias meas cēlaue rim, cum scientibus eas relaturus sim. Deinde, quod iam fessis rebus Iudæorum, Nerō quidē mortem obierit: Vespasianus autē in Hierosolymā properans, imperij causa retractus sit: quæq; signa de hoc ei contigerint, Romæq; mutationes: & quod inuitus à militibus, imperator declaratus sit: & quod eo disponendæ reipublicæ gratia in Aegyptū digresso, Iudæorū status seditio nibus agitatus sit: quoq; modo tyrānis succubuerint, corūq; inter se discordias mouerint. Et quod ex Aegypto Titus reuersus, bis Iudæorū fines ingressus sit: quoq; modo exercitum, & quo in loco cōgregauerit: uel qualiter, & quoties ciuitatē affecerit ipso præsentē seditio. Aggressus quoq; numerosos & quantos erexerit aggeres: triumq; murorū ambitum & magnitudinē, siue mensuram, & munitionē ciuitatis: & fani templiq; dispositionē: ad hæc aræ spaciū, mensuramq; uerissime dicam: festorū quoq; dierum mores aliquos, septemq; lustrationes, & munia sacerdotū. Itemq; pontificis uestes, sanctaq; templi cuiusmodi fuerint, sine aliqua dissimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannorum in suos gentiles crudelitātē, Romanorumq; in alienigenas humanitatem: quotiesq; Titus, ciuitatē simul ac templū seruare cupiens, ad concordie foedera dissidentes prouocauit. Differam uero populi uulnera, & calamitates: quamq; multa mala nunc hello, nunc seditio nibus, nunc fame perpessi, postea capti sint. Nec uero aut perfugarū clades, aut captiuorū supplicia prætermittam: uel quemadmodū templum inuito Cæsare conflagrauerit: quamq; multæ opes sacræ flamma raptæ sint: ac totius, quæ reliqua erat, ciuitatis excidium: & quæ præcesserant portenta, atq; prodigia, uel tyrannorum captiuitatem, uel qui seruitio abducti sunt, multitudinē: aut cui quisq; fortunæ sit distributus: & quod Romani quidem belli reliquias persecuti sunt, deuiCTORUMq; munimina funditus eruerunt, Titus uero peragrata regione cuncta restituit: eiusdemq; reditum in Italiam, ac triumphum. Hæc omnia septem libris comprehensa, adnexus ne uituperationem à rerum scientibus & qui bello interfuerunt sustineam, studiosis ueritatis magis quam uoluptatis perscripsi. Narrandi autem initium faciam hoc ordine, quo capitula sunt digesta.

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO

LIBER PRIMVS.

De uastatione Hierosolymæ ab Antiocho. Cap. I

V M potentes Iudæorum inter se dissiderent eo tem- Ant. lib. 12
 pore, quo de tota Syria cum Ptolemæo Sexto Antio- cap. 6
 chus, qui Epiphanes dictus est, ambigebat (erat autē
 illis cōtentio de potentia, q̄ honoratus quisq; graui-
 ter ferret similibus subiugari) Onias quidā ē pontifi-
 cibus postq̄ præualuit, Thobiaz filios expulit ciuitate.
 Illi autē supplices ad Antiochū confugerūt, petētes ut
 ipsis ducibus in Iudæā irrumperet. Idq; regi persua-
 sum est, iam pridem sic animato. Quare cum magnis militū copijs egressus,
 & ciuitatem fortiter expugnatam capit, & maximam eorū multitudinem, qui-
 bus Ptolemæus carior erat, interfecit. Dataq; passim militib. prædandi licen-
 tia, ipse & templū spoliavit, & quotidianæ religionis assiduitatem per annos
 tres, sexq; menses inhiuit. Pontifex autē Onias effugit ad Ptolemæum: acce- Ant. lib. 13
 ptoq; ab eo in Heliopolitana præfectura solo, ibi oppidū condidit Hieroso- cap. 4
 lymis simile, templumq; ædificauit: de quibus iterū opportune referemus.
 Veruntamē Antiocho neq; præter spem deuicta ciuitas, neq; populatio, ne-
 que tantæ cædes satis fuere: sed intēperantia uitiorū, eorumq; memoria quæ
 in obsidione pertulerat, Iudæos cogere cœpit, ut abrogato more patrio, nec Ant. lib. 12
 infantes suos circūciderent, porcosq; super aram immolarēt. quibus omnes cap. 7
 quidē aduersabant, optimus uerò quisq; propterea trucidabat. Et Bacchides
 præsidij ab Antiocho præpositus, ad naturalem crudelitatem suam præceptis
 impijs obsecundans, omnimodā iniquitatē excessit: cum & singulatim uiros
 honorabiles uerberaret, et cōmuniter quotidie speciē captę urbis exhiberet:
 donec eos atrocitate incōmodorū, qui ea patiebātur, ad uindictæ audaciam
 irritauit. Denique Mathathias Asamonæi filius, unus ex sacerdotibus, ex uico Ant. lib. 1
 cui nomē Modin est, cū manu domestica (nam quinque filios habebat) sicis cap. 7. 8
 armatus, Bacchidē occidit: et statim quidē præsidiorū multitudinē ueritus, in
 mōtes refugit. Multis uerò ex populo sibi sociatis, recepta fiducia descendit:
 cōmissoq; prælio, superatos duces Antiochi ex Iudææ finib. exegit. Secūdis
 autē rebus potentiā nactus, suisq; uolētibus, q̄ ab alienigenis eos liberasset, im-
 perans, mori relicto Iudææ principatu, qui filiorū suorū natu maximus erat.
 Ille autē (neq; em̄ cessaturū existimabat Antiochū) & indigenarū cōflauit exer-
 citū, & cum Romanis primus amicitia pepigit: Antiochumq; Epiphanē ite-
 rum in fines suos ingredientē uehementissima percussus plaga repressit. Ad-
 huc autē feruente uictoria, in præsidia ciuitatis impetū fecit: necdū enim cæsa
 fuerant: habitoq; cōflictu, milites de superiori ciuitate, quæ pars sacra dicit̄,
 ad inferiorem cōpellit. Fano autē potitus, & locū purgauit omnē, muroq; cin-
 xit: & uasa noua diuinis reb. curandis subricata, in templū intulit, uelut prio- Ant. lib. 12
 ribus profanatis: aramq; aliā ædificauit, & religionib. dedit initiū. Sacro autē cap. 14. 15

Ioseph.

C c ritu

ritu uix ciuitati reddito, morit̃ Antiochus. Regni autē eius, & in Iudæos odij filius Antiochus hæres existit. quare coactis peditū millibus L, equitū autem prope v millibus, LXXX uerò elephantis, mōtana Iudæa p partes aggredit̃. & Bethsurā quidē oppidū capit. in loco uerò cui Bethzacharię nomē est, quā transitus erat angustior, Iudas cū suis copijs occurrit. & prius q̃ cōgrederent̃ agmina, Eleazarus frater eius, prospecto præter alios excelsō elephante, turriq; maxima & munimētis aureis ornato, illic Antiochū esse ratus a suis procul excurrit: ruptaq; hostili acie ad elephantū usq; puenit. sed illū quidē quē regē esse opinabat̃, cōtingere, q̃ multū superemineret, minime potuit. beluā uerò in aluo percussam super se deiecit, & obtritus interijt: nulla alia re gesta nisi q̃ magnū opus aggressus, uitā glorię posthabuit. qui tñ regebat elephantum priuatus erat. & si casu in eo fuisset Antiochus, nihil plus Eleazaro præstitisset audacia, q̃ ut sola spe præclari facinoris mortē uideret̃ optasse. hoc autem fratri eius totius prælij præsagiū fuit. nam fortiter quidē Iudæi diuq; decertarūt: sed à regijs secūda fortuna usis, numeroq; præstātib. superati sunt: multisq; interfectis Iudas cū cæteris in Gophniticā toparchiā refugit. Antiochus aut̃ ad Hierosolymam profectus, ibiq; dies paucos cōmoratus, penuria utensiliū abstinit: relicto quidē ibi p̃sidio, quantū satis esse arbitrabat̃: cætera uerò multitudine ad hyemandū deducta in Syriā. discessū aut̃ regis Iudas nō quiescebat, sed accessione multorū suæ gētis animatus, aggregatis etiā quos ex prælio receperat, apud uicū Adasa cū Antiochi ducib. congregit̃: factisq; fortib. in prælio cognitus, multis hostib. interfectis occubuit. & in dieb. paucis frater eius Ioānes occidit̃, insidijs eorū captus q̃ cum Antiocho sentiebāt.

Ant. lib. 12
cap. 18

De successione principū à Ionatha usq; ad Aristobulum. Cap. II

Ant. lib. 13
cap. 1

Qm aut̃ successisset ei frater Ionathas, & in alijs q̃ ad indigenas pertineret, cautius se ageret, suamq; potentiā Romanorū amicitia corroboraret, Antiochi quidē filio recōciliat̃. non tñ horū ei quicq̃ profuit ad depellendū periculū. Namq; Tryphon tyrannus, Antiochi quidē filij tutor, sed insidijs eū captans, & præter hoc amicis nudare cupiens, Ionathan cum ad Antiochū paucis comitatus Ptolemaida uenisset, dolo cōprehendit. coq; uincto cōtra Iudæam mōuit exercitū. unde repulsus à Simone Ionathæ fratre, quodq; ab eo superatus esset, iratus eundē Jonathan interfecit. Simon aut̃ fortiter regēdis reb. intētus, Zara quidē & Ioppen, & Iamniā capit. Euerit aut̃ & Accaron subactis præsidijs: aduersusq; Tryphonē Antiocho auxilium præbuit, qui Doram ante expeditionē quam in Medos fecit obsidebat. Sed regis auiditatē satiare nō potuit, quamuis neci Tryphonis suam quoque operā adhibuisset. Nō multo em̃ post Antiochus Cendebeū ex ducib. suis ad uastandā Iudæā opprimendūq; seruitio Simonē cum exercitu misit. Ille aut̃, quanq̃ senior erat, bellum tamen iuueniliter administrabat: & filios quidem suos cū ualidissimis præmisit, parte uerò multitudinis comitatus alio latere aggredit̃: multisq; per multa loca insidijs etiā in montana dispositis, in omnibus superat. clarissimāq; potitus uictoria, pontifex declaratur: & ducentos septuaginta post annos Iudæos liberat à dominationē Macedonū. sed & ipse perijt in cōuiuio, captus insidijs Ptolemæi generi sui: qui eius coniuge duobusq; filijs in custodiā cōclusis, certos misit, ut Ioannē tertiu, cui etiā Hyrcanus

Ant. lib. 13
cap. 14

nus nomen fuit, interficerent. Cognito aut impetu qui parabat, adolescens ad ciuitatē properabat, multo populo fretus, & ppter memoriā paternā uirtutis, & q̄ iniquitas Ptolemēi cunctis esset inuisa. uoluit aut Ptolemēus etiā alia porta ingredi ciuitatē, sed à populo reiectus est, qui maturius Hyrcanū susceperat. & is quidē statim recessit in quoddā ultra Hierichūta castellum quod Dagon uocat. Hyrcanus autē paternū honorē pōtificis affecutus postq̄ Deo sacrificia reddidit, uelociter Ptolemæū petit & matri simul & fratribus adiumento futurus: castellūq; aggressus, alijs quidē rebus superior erat, iusto aut dolori cedebat. Ptolemæus enim quoties premeret, matrem eius fratresq; in murū productos, palām ut possent conspici, uerberabat: eosdemq; præcipitandos, nisi q̄ primū recederet, minabatur. Vnde Hyrcanū quidē plus timor ac misericordia, q̄ iracundia cōmouebat. Mater uerò eius nihil plagis aut intentata nece perterrita, manus protendens, filium precabat, ne uel suis fract⁹ iniurijs, parceret impio: siquidē ipsa sibi mortē à Ptolemæo propositam immortalitate duceret meliorē, dummodo ille pœnas eorū, quę in domū suam cōtra fas admisisset, expenderet. Ioannes autē nunc obstinationē matris cogitans, ac preces eius audiens, ad irruendū impellebatur: modò uerberari eam lacerariq; conspiciens, effoeminabatur: totusq; plenus doloris erat. Ob hæc autē diu tracta obsidione, feriatu annus aduenit: quem septimo quoq; circuitu redeuntē, apud Iudæos cessare moris est, exemplo septimorū dierum. Et in hoc Ptolemæus obsidionis requiē nactus, fratribus Ioannis unā cū matre occisis, ad Zenonē confugit, q̄ Cotylas cognominatus est, Philadelphię tyrannum. Antiochus autē ob ea quę per Simonē passus fuerat, iratus in Iudæam ducit exercitum: ibiq; assidens Hierosolymis, Hyrcanū obsidebat. Ille autē patefacto sepulchro David, qui regū ditissimus fuerat, ablatisq; inde pecunię plus q̄ tribus millibus talentorū, & Antiocho persuasit, datis ei trecentis talentis ab obsidione discedere, primusq; Iudæorū priuatis opibus alere peregrina coepit auxilia. Rursusq; tamen quando Antiochus contra Medos bello suscepto tempus ei uindictę præbuit, confestim aduersus ciuitates Syrię perrexit, uacuas propugnatoribus esse ratus: quod & uerū fuit. Medabā quidē & Samæam cū proximis, necnō & Sichimā, & Garizim ipse cepit, & super his Chuthæorū gentē, adiacētia sano loca incolentiū, ad exēplū eius qd est Hierosolymis, ædificato. Cepit autē & Idumææ nō paucas alias ciuitates, & præterea Dorcon, & Marisan. In Samariā uero usq; progressus, ubi nunc est Sebeste ciuitas ab Herode rege condita, ex omni eā parte cōcludit: filiosq; suos Aristobulū & Antigonū obsidioni præfecit. Quibus nihil remittentib. ad hoc famis penuria qui erant intra ciuitatē uenerunt, ut etiam insuetā carnem cogerētur attingere. Igitur Antiochū adiutorē sibi aduocant, Spondiū cognominatū, qui cum prompta eis uolūtate paruisset, ab Aristobulo & Antigono superatur. & ille quidē ad Scythopolim usq; persequentib. eum memoratis fratribus effugit: hi uero in Samariam reuersi, & multitudinē iterū intra murum cōcludunt, & expugnata ciuitate ipsam diruunt: & habitatores eius captos abducunt. Prospere aut gestis ita cedentibus, alacritatem refrigescere non sinebant: sed cum exercitu Scythopolim usq; progressi, & ipsam peruaferunt, & agros intra Carmelum omnes, inter se partiti sunt.

Ant. lib. 13
cap. 15

Ant. lib. 13
cap. 16. 17

Ant. lib. 13
cap. 18

Ecundarum aut rerum Ioannis & filiorum eius inuidia seditionem gentilium concitauit, multiq; aduersus eos collecti non quiescebant, donec aperto bello deuicti sunt. reliquum uero tempus Ioannes cum fortunatissime uiueret, & optime rebus per annos xxx & tres administratis, & quinque filiis relictis moritur: uir plane beatissimus, & qui nullam dedisset occasionem, cur eius causa de fortuna quispiam quereretur. Denique tria uel maxime precipua solus habebat. nam & gentis princeps, & pontifex erat, & praeterea propheta: cum quo deus ita colloquebatur, ut futurorum nihil penitus ignoraret. quinetiam de duobus maioribus filiis suis, quod rerum domini permansuri non essent, prauidit atque praedixit. quorum uitae quis fuerit exitus, narrare non indignum uidetur, quantumque a paterna felicitate diuerterint. Patre namque mortuo maior Aristobulus translato in regnum principatu, diadema sibi primus imposuit: quadringentis & octogintauno annis ac tribus mensibus, postquam populus in eam terram deuenit seruitio quod apud Babylonios sustinuit liberatus. Fratrem uero a se secundum Antigonus (namque illum diligere nidebatur) in honore pari producebat: alios aut uinctos custodiae tradidit. Matremque itidem colligauit, ausam aliquid de potestate contendere. namque hanc rerum dominam Ioannes reliquerat. Eoque crudelitatis processit, ut uinctam fame necaret. Horum aut facinorum poenas Antigoni fratris morte persoluit, quem plurimum amabat, quemque regni participem habebat. nam & hunc interemit, adductus criminationibus per maleuolos regni compositis. Itaque primo quidem Aristobulus dictis fidem non habebat, qui & fratrem magnipenderet, & pleraque liuore fingi arbitraretur. Sed cum Antigonus ex militia clarus redisset, festis diebus, quos tabernaculis positis deo celebrare mos patrius exigebat, euenit eodem tempore ut aduersa ualetudo Aristobulum corriperet. Antigonus uero circa festorum solenniorum finem armatis comitatus templum ad orandum quammaxime petiuit, plusque in honorem fratris ascendit ornatus. Tumque delatores nequissimi regem adeuntes, & armorum pompam, & Antigoni arrogantiam priuata fortuna maiorem esse criminabatur: quodque maxima caterua stipatus, ut illum interficeret eo uenisset: nec enim perpeti honorem solum ex regno habere, cui regnum ipsum liceat obtinere. His paulatim, quamuis inuitus tamen credidit Aristobulus. ac ne uel suspicari quicquam uideretur, prospiciens, & ut incerta praecaueret, suos quidem satellites in quendam subterraneum & tenebrosum locum transire iubet. Ipse aut iacebat in castello, Bari antea, post autem Antonia cognominato: & ut inermi quidem parceretur, occiderent aut Antigonus, precepit, si cum armis adiret. nec non & ipsi Antigono quod preciperetur misit, ut inermis ueniret. ad haec regina fati callidum cum insidiatoribus consilium capit. namque his qui ad eum missi fuerant persuadet, ut mandata quidem regis taceant, dicant uero Antigono, quod frater audisset, arma sibi eum pulcherrima in Galilaea ornatumque bellicum fabricasse: quae ne singulatim inspiceret, morbo impeditum fuisse: nunc aut, praesertim cum alio discessurus sit libenter eum uideret armatum. His auditis, Antigonus (ne quid enim male suspicaret, fratris suadebat affectus) cum armis uelut ostentatum se ueniens, properabat. Sed ubi ad obscurum transitum, qui Stratonis pyrgus uocabatur, accessit, a satellitibus interemptus

ptus est: certumq; documentū præbuit, omnem beneuolentiam, iusq; naturæ calumnijs cedere, nullamq; optimarū affectionum tantum ualere, ut inuidiæ perpetuo possit obistere. In hoc autē etiam Iudam quis non recte miretur? Essæus erat genere, qui nunquā diuinando aberrauit, neq; mētītus est. Is Antigono transiente per templū, mox ut eum uidit, ad notos qui aderant exclamauit (non paucos autē discipulos siue cōsultores habebat) Papē, nunc mihi pulchrum est mori, quando ante me ueritas interijt, mearumq; prædictionum aliquod mendaciū deprehensum est. Viuit enim iste Antigonus, q̄ hodie deberet occidi. Locus autē neci eius apud Stratonis pyrgū fato fuerat destinatus. & ille quidem sexcentorū abhinc stadiorū intervallo distat. Horē uerò diei sunt quatuor: sed & uaticinationē tempus effugit. Hæc locutus senior, mœsto uultu & mēte sollicita secū multa reputabat. & paulo post interfectus Antigonus nunciatur, in loco subterraneo, qui eodē nomine quo maritima Cæsarea, Stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit quod uatē fefellit. At uerò Aristobulo cōfestim sceleris poenitudine morbus ingrauescit: semperq; facinoris cogitatioe sollicitus, perturbato animo tabescebat, donec mororis acerbitate uiscerib. laceratis subitō sanguinē uomeret. Hunc ergo unus ē seruulis eius ministerio destinatus foras efferens, prouidentia numinis errauit: & ubi Antigonus erat occisus, sup̄ extantes adhuc cædis maculas cruorem interfectoris effudit. Ululatu autē eorū qui id cōspexerant cōtinuo sublato, tanq̄ puer de industria sanguinē illic libasset, clamor ad aures regis peruenit, causamq; requirebat: & cū eam prodere nullus auderet, ad rescindendū magis ardebat. ad extremū uerò minitanti, uimq; adhibenti, uerū qd erat indicauerunt: atq; ille cū lacrymis oppleisset oculos, quantūq; poterat ingemuisse, hæc dixit: Sperandū certē nō erat, ut maximū dei lumē facta mea nefaria laterēt. nam citō me ultrix cognatæ cædis iustitia persequit. Quā diu ō corpus improbū fratri matriq; damnatā animā detinebis? q̄ diu paulatim illis libabo sanguinē meum? simul totū accipiant: neq; iam meorū uiscerum inferias fortuna derideat. His dictis ilico morit̄, cū nō plus anno regnasset. Vxor uerò fratrem eius uinculis dissolutis regē cōstituit Alexandrū, qui ætate maior erat, & modestia præstare uidebat. Sed ille potestatem adeptus, fratrem quidē alterū regnū appetentē occidit: alterū autē priuata uita cōtentū ablatis rebus secū habebat. Præliū etiā cum Ptolemæo cognomento Lathyro cōmittit: qui oppidū Asochin ceperat, & multos quidē peremit hostiū, sed uictoria in Ptolemæi partes propensior fuit. Postea uerò q̄ ipse pulsus à matre Cleopatra discessit in Aegyptū, & Gadarā obsidione capit Alexander, & castellū Amathuntis, omniū maximū quæ trans Iordanē sita erant, ubi preciosissima quæq; bonorū Theodori filij Zenonis habebant. At Theodorus repētē superueniens, & pprias res recipit, & sarcinas regis aufert, Iudæorūq; ferē decem millia interficit. Verū Alexander receptis post cladē uiribus, aggressus maritimas regiones Raphiam capit, & Gazā, itemq; Anthedonē, quæ postea ab rege Herode Agrippias nominata est. His autē seruitio domitis, concitatur in eum festo die populus Iudæorū. Nam plerūq; epulæ seditiones accendūt. nec uidebat insidias posse cōprimere, nisi conductitios haberet auxilio Pifidas & Cilicas: nam Syros mercenarios respuebat, ppter ingentē cū Iudæo-

Ant. lib. 13
cap. 20

rum gente discordia. Cæsis aut supra octo millibus exturba rebellium, Arabiæ bellum intulit. Ibiq; Galaaditis ac Moabitibus subactis, tributoq; his imposito, ad Amathunta regressus est. Cumq; Theodorum metus eius secundis successibus perculisset, castellum sine præsidio repertum funditus eruit. mox aut congressus cum Oboda rege Arabum, qui locum fraudi opportunum in Galaadensi regione occupauerat, captus insidijs totum amisit exercitum in uallē altissimā compulsum, atque obtritum multitudine camelarum. Ipse uero elapsus in Hierosolymam, olim sibi gentem infensam ad nouarum rerum motus magnitudine cladis accedit. Fit autem etiam tunc superior, crebrisq; prælijs non minus quinquaginta millibus Iudeorum per sex annos interfecit: nequaquam tamen uictorijs lætabatur, quoniam regni sui uires consumeret. Unde armis omissis, sermone placido cum subiectis redire in gratiam conabatur. Illi autem inconstantia eius morumq; uarietatem intantum oderant, ut percontanti, quomodo nam pacto eos sedare posset dicerent, si moreretur. nam uix etiam mortuo daturus ueniam, qui tam multa scelerate fecisset, simul etiam Demetrii auxiliū, cui cognomen Acer, accersuerunt. qui cum his maiorum præmiorum spe facile paruisset, uenissetq; cum exercitu, miscens auxilijs eius Iudei circa Sichimam. Vtrosq; tamen Alexander mille quidem equitibus, sex autem peditum mercenariorum millibus excepit, cum haberet ex Iudeis quoque prope ad decem millia bene sibi cupientium, aduersæ autem partis essent equitum tria millia, peditumq; millia quadraginta. Et prius quam ueniret ad manus, intercedentibus nuncijs & præconibus, reges transfugia tentabant: Demetrius quidem Alexandri mercenarios, Alexander autem Iudeos qui Demetrium sequerentur, obtenturos sibi sperantes. Sed cum neque Iudei sacramenta, neque fide Græci contemnerent, armis iam cominus decernebant. Superatq; prælio Demetrius, quamuis Alexandri mercenarij multa & animose & fortiter gessissent. Euentus autem pugnae præter spem cedit utrique; nam neque hi qui Demetrium acciuerant, in partibus uictoris permanserunt: & immutatae fortunæ misericordia, sex Iudeorum milia se ad Alexandrum, qui in montes effugerat, contulerunt. Huius inclinationis momentum Demetrius ferre non potuit: sed Alexandrum iam quidem collectis uiribus prælio sufficere ratus, omnem uero gentem ad eum transire existimans, mox inde digressus est. non tamen reliqua multitudo ob abscessum auxiliorum simultates deposuit: bello autem assiduo tam diu cum Alexandro decertabat, donec plerisque interfectis cæteros in Bemefelim ciuitatem compulit, eaq; subacta in Hierosolymam captiuos abduxit. Verum immoderata fecit iracundia, ut crudelitas eius ad impietatem usque procederet. Octingentis enim captiuorum in media ciuitate crucifixis, mulieres earumq; filios in conspectu matrum necauit, atque hæc potans, & cum suis concubinis recubans, prospectabat. Tantus autem populū terror inuasit, ut etiam diuersæ partis studiosi proxima nocte octo millia hominum extra totam Iudeam profugerent: quorum exilij mors Alexandri finis fuit. Cum eiusmodi factis tandem ægreque regni otium quæsisset, ab armis requieuit.

De bello Alexandri cum Antiocho & Areta, de quo Alexandra & Hyrcano. Cap. IIII

Rursus autem fit ei turbarum initium Antiochus, qui etiam Dionysus dictus est, Demetrii quidem frater, sed eorum nouissimus qui Seleucum generis autorem habebant. hunc enim times qui Arabas parato bello pulsarat, totum quidem super Antipatrida montibus proximum, & inter Ioppes littora

littora spaciū, fossa altissima diremit. ante fossam uerò murum ædificauit excelsum, turresq; ligneas, ut faciles aditus obstrueret, fabricauit: nec tamē Antiochū arcere ualuit. Exustis enim turribus fossisq; repletis, cum suis copijs transgressus est. Vindietaq; posthabita, qua deberet eum à quo prohibitus est ulcisci, protinus contendit in Arabas. Horum autē rex in loca suę nationi cōmodiora cedens, mox ad pugnā cum equitatu reuersus (habebat autē numerum decē millium) imparatos ex improuiso Antiochi milites inuadit. Valido autem prælio cōmisso, quā diu quidē supererat Antiochus, durabat eius exercitus, quamuis eum passim Arabes trucidarēt. Vbi uerò procubuit (succurrendo enim uictis semper in periculis aderat) omnes terga dederūt: maximāq; pars eorum cū in acie, tum in fuga absumit. Reliquos autē in uicū Cana delapsos, alimentorū penuria perire contigit, præter admodū paucos. Hinc Damasceni Ptolemæo Minnæi filio infensi Aretā sibi sociant: Syriæq; coeles regem constituunt. qui bello illato Iudææ, postq̃ pugna uicit Alexandrum, pactione discessit. Alexander autē Pella capta Gerasam petiuit rursus opum Theodori cupidus: tripliciq; ambitu circūdatis defensoribus, locum expugnauit. Necnō & Gaulanen & Seleuciā, & eā quę Antiochi Pharanx dicitur, sub iugū mittit. Ad hæc autē capto Gamala castello ualidissimo, eiusq; præfecto Demetrio multis criminib. inuoluto, in Iudæam regredit̃, expleto in militia triennio: lætusq; à gentilibus ob res prosperè gestas excipitur. Belli autē requiē secutū est morbi principiū. Et qm̃ quartano febriū recursu fatigabatur, depulsum iri ualetudinē credens, si rursus animū negotijs occupasset, intēpestiuę militiæ sese dedit: & ultra uires corpus laboribus uexās, inter ipsos tumultus trigesimo & septimo regni anno moritur: idq; Alexandræ coniugi suæ reliquit: Iudæos eius uel maxime dicto obediētes fore nō dubitans: quod lōge ab eius crudelitate discrepans, & iniquitati resistēs, beneuolentiā sibi populi cōparasset. Neq; spes eum fefellit. Namq; opinione pietatis obtinuit muliercula principatū. Quippe quæ mōrem gentis patriū probe norat, & qui sacras leges temerassent ab initio detestabat̃. Cum autē duos filios Alexandro genitos haberet, natu quidē maximū Hyrcanum, & propter ætatem declarat pontificē, & q̃ præterea segnior esset q̃ ut potestate regia molestus cuiquam uideret̃, regem constituit: minorem aut Aristobulū, priuatum uiuere maluit, q̃ feruentioris esset ingenij. Iungit autē se eiusedē mulieris dominationi quædam Iudæorū factio, Pharisei: qui præter alios pietatē colere putarent̃, & peritius leges interpretari: ob eamq; causam magis eos suspiciebat Alexandra, diuinæ religioni superstitione deferuiēs. Illi autē paulatim focminæ simplici insinuat, quosuis, p̃ sua libidine summouendo, deponendo, itemq; uinciendo, ac soluendo, iam procuratores habebant: prorsus ut ipsi quidē regijs commodis fruerent̃, expensas uero ac difficultates Alexandra perferret. Sed eadē mire callebat res administrare maiores: itaq; augendis copijs semper intenta, duplicem conflauit exercitū: neq; pauca mercenaria parauit auxilia, quibus non modò statum suę gentis roborauit, sed etiā metuentam se reddidit externæ potentia. Imperabat autē alijs, uerū Phariseis ipsa ultro parebat. Deniq; Diogenem quendam insignem uirū, qui Alexandro fuerat amicissimus, interficiūt, eius factū cōsilio criminati, ut octingētī (quos

Ant. lib. 13
cap. 22

suprà memorauimus) regis iussu tollerent in crucem. nihilominus autē Alexandræ suadebant, ut & alios, quibus autoribus Alexander in eos fuisset concitatus, occideret. Cumq; his nimia superstitione nihil abnuendum putaret, quos sibi libuisset ea specie trucidabant, donec optimus quisq; periclitantium ad Aristobulum confugeret. atq; ille matri persuasit, ut his propter dignitatē parceret, ciuitate autē pelleret quos nocentes existimaret. Igitur illi quidē data sibi copia per regionē dispersi sunt. Alexandra uero in Damascū misso exercitu, quoniam Ptolemæus sine intermissione ciuitatē premebat, illam quidē nulla re memorabili gesta cepit. Regem autem Armeniorū Tigranem, qui admoto Ptolemaidi milite, Cleopatram circumferebat, pactionibus donisq; sollicitat. Sed illum domesticarū barbarum metus, ingressō in Armeniam Lucullo, iam dudū inde retraxerat. Inter hæc Alexandra morbo laborante, minor eius filius Aristobulus, cum famulis suis quos multos habebat, omnesq; pro ætatis fauore fidissimos, uniuersa castella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit conductis auxilijs regē se declarauit. Ob hæc miserata querelas Hyrcani mater, coniugē Aristobuli cū filiis includit apud castellū quod à septentrione fano adiacens, Baris antea uocabatur ut diximus, postea uerō Antonia cognominata est, imperante Antonio, quemadmodū de Augusti & Agrippæ nomine Sebaste & Agrippias aliæ ciuitates appellatæ sunt. Antē tamē Alexandra moritur, q̄ in Aristobulū fratris eius Hyrcani contumelias uindicaret: quē deijci regno curauerat, quod ipsa nouē annos administrauit. Et hæres quidē omniū sit Hyrcanus, cui regnū etiam uiua cōmiserat. Verū Aristobulus uiribus atq; autoritate præstabat. Habito autē inter eos circa Hierichunta de rerū summa conflictu, pleriq; Hyrcano relicto transeunt ad Aristobulum. Hyrcanus autē cum reliquis fuga peruenit in castellū Antoniam: ibiq; salutis obsides nactus (erat enim ibi in custodia, ut præmisimus, coniunx Aristobuli cum filiis) prius q̄ grauius aliquid accideret, ea lege in concordia redijt, ut regnū quidē Aristobulus haberet, ipse uerō cederet, quasi frater regis alijs honoribus contentus. Hoc modo in fano recōciliati, cū in conspectu circumstantis populi benignissime alter alterū cōplexus esset, domus permutat: & Aristobulus quidē discedit in regiā, Hyrcanus autē in Aristobuli domū.

De bello Hyrcani cum Arabibus & expugnatione Hierosolymæ. Cap. V

Ant. lib. 14
cap. 2. 3. 4.

Etus uerō & alios eius inimicos præter spem dominantis occupat, & maxime Antipatrum iam dudū Aristobulo inuisum. Erat autem genere Idumæus, & nobilitate ac opibus gētis suæ princeps. Is igitur & Hyrcanū ut ad Aretam regē Arabiæ cōfugeret, eiusq; auxilio regnū repeteret hortabatur, & ipsi Aretæ ut Hyrcanū susciperet atq; in regnū deduceret suadebat, multum obtrectans Aristobuli moribus, multisq; Hyrcanum laudibus prædicans. simulq; admonebat q̄ cum deceret regno clarissimo præsentē, iniquitate oppressis manū porrigere: Hyrcanū autē iniuriā pati, qui principatu iure successione sibi dedito excidisset. Sic instructis & pparatis ambobus, nocte cū Hyrcano ex ciuitate pfugit: citatoq; cursu in oppidū quod Petra dicitur saluus euasit: ea est Arabiæ regia. Ibi postq̄ Hyrcanū in manū regis Aretæ tradidit, multis dictis multisq; muneribus ut auxiliū præberet, quo in regnū deduceretur, effecit. Erant autē peditū equitūq;

tumq; millia L, quibus nequaquā restitit Aristobulus: sed primo impetu superatus, in Hierosolyma fugere cogit: atq; omnino captus esset, nisi dux Romanorū Scaurus aduersis horū temporib. imminens soluisset obsidionem. namq; is ex Armenia quidē in Syriam missus erat à Pompeio Magno, q cum Tigrane bellū gerebat. Sed ubi Damascū uenit, recens à Metello & Lollio captam reperit: his inde submotis, cognitoq; in Iudæa quid ageretur, illuc uelut ad quæstū cucurrit. Deniq; mox ut fines ingressus est, Iudæorū legati ad eum ueniunt à fratribus, utrisq; ut sibi potius adiumento essent orantibus. Sed trecentis talentis quæ Aristobulus ei miserat, iustitia posthabita est. Tot enim acceptis Scaurus ad Hyrcanum & Arabes legatos misit, Romanorum eis & Pompeij nomen intentans, nisi ab obsidione desisterent. Itaq; & Areta ex Iudæa in Philadelphiam recedit metu perculsus, & Scaurus Damascū redit. Aristobulus autē q captus non esset, satis sibi esse non credidit: sed omnibus quas haberet copijs collectis, persequēbat hostes: & circa locū quem Papyrona uocant prælio cōmisso, supra sex eorū millia cædit: in quibus erat & Cephalon frater Antipatri. Hyrcanus uerò & Antipater Arabū priuati auxilio, spem in aduersarios transtulerunt. & cū Pompeius Syriā ingressus Damascū peruenisset, ad ipsum cōfugiunt. multisq; muneribus ei datis, eadem illa quibus ad Aretam usi fuerant allegantes, magnopere precabantur ut Aristobuli uiolentia damnata, regno Hyrcanū restitueret, cui tam ætate q moribus deberet. sed nec Aristobulus sibi defuit, corruptiōe Scauri fretus. Venerat autē quantū potuit ornatus cultu regio: deinde offensus obsequijs, neq; ferendum existimans abiectius q regem deceret utilitati seruire, à Diospoli regrediebatur. Ob hoc iratus Pompeius, etiā Hyrcano eiusq; socijs hoc precantibus, Aristobulū petit, & Romano simul exercitu & Syrorū instructus auxilijs. Cū uero Pellam & Scythopolim prætergressus Coreas uenisset, unde Iudæorū fines incipiunt per mediterranea loca subeuntibus, cognito Aristobulū in Alexandriū confugisse (castellū est magnifice structū, in mōte præcelso sitū) mittit per quos eum iuberet inde descēdere. Ille autē decreuerat, quia p imperio uocaret, periclitari potius q parere. sed populum uidebat horrescere: & amici monebant ut Romanā uim cogitaret, quam sustinere nō posset. Itaq; horū consilijs obediens, descēdit ad Pompeiū: quodq; iuste regnaret, multis p se dictis in castellū redijt. & cum iterū descendisset prouocatus à fratre, ac de suo iure cum eo disceptasset, denuo regreditur non prohibēte Pompeio. Erat autē inter spem timoremq; medius: & ueniebat quidem uelut exoraturus Pompeiū ut sibi cuncta permitteret, ad montem uerò reuertebatur, ne quid regiæ dignitati derogare uideret. quia tamen castellis eū Pompeio cedere placebat, hisq; præpositos monere literis ut decederent, quibus præceperat ut nō nisi manu sua scriptis epistolis obtēperarent: iussa quidem facit: sed in Hierosolymā cum indignatione discessit: belloq; iam cōgredi cū Pompeio cogitabat. Ille autē, nec enim tempus apparatus dandum putauit, statim eum insequit. multū quippe alacritati eius addiderat, circa Hierichuntem Mithridatis mors nunciata. Vbi pinguisima Iudææ regio & palmarum plurimū ac balsamū nutrit: cuius inciso lapidibus acutis robore stillantem lacrymā ex uulnerib. colligūt. Cumq; illic pernoctasset, mane in Hierosolymā prope-

Ant. lib. 16
cap. 6.7

*Ant. lib. 14
cap. 7. 8*

properabat. Itaq; hoc eius impetu perterritus Aristobulus, supplex occurrit; pecuniamq; pollicitus, quodq; semetipsum ei cū ciuitate permitteret, Pompeium mitigat sæuientē. Nec tamen quicq̃ eorum quæ promissit effectū est. Gabiniū enim q̃ ad suscipiendā pecuniā missus fuerat, ne in oppidū quidem Aristobuli socij receperunt. His cōmotus Pompeius, Aristobulum in custodiam collocat: ad ciuitatē uero profectus, explorabat qua ex parte facilior esset accessus, nam & murorum eius firmitatē oppugnari posse facile nō uidebat: uallemq; pro mœnib. horribilē, fanumq; illic cernebat proximum, adeo tutissima munitione circumdatū, ut etiā si ciuitas caperet, secundū esset hostibus in eo refugiū. Hoc aut diu qd faceret hæsitante, seditio intra ciuitatē orta est: Aristobuli quidē socijs bellū geri potius regēq; liberari dignū esse cēsantibus: qui uerò cum Hyrcano sentirent, Pōpeio portas aperiri. Metus aut hos plures faciebat, Romanorū constantiā reputantes. Deniq; uicta pars Aristobuli cōcessit in templū: & ponte q̃ ab eo ciuitati iungebat abscisso, ut ad ultimum usq; resisteret, instruebat. Cum aut alij Romanos recepissent in ciuitatem, hisq; domū regiam tradidissent, ad hæc obtinenda Pompeius unū ē duobus suis Pisonē cum militib. intromittit. isq; præsidij in ciuitate dispositis, quia nemini eorū qui in templū confugerāt pacē persuadere poterat, omnia quæ circū erāt oppugnationi parabat: Hyrcano eiusq; amicis ad cōsilia conferenda, & ad efficiēda quæ iuberet alacriter animatis. Ipse uerò ad partes septentrionales fossamq; uallemq; replebat omni genere materiæ per milites cōportato, cum per se opus esset difficillimū, propter immensam altitudinē, & præterea Iudæi modis omnib. desuper obsisterent. mansissetq; labor imperfectus, nisi Pompeius obseruatis diebus septimis, quibus Iudæos religio ab omni opere manus abstinere cōpellit, p̃ eos aggerē cumulare præcepisset, inhibitis à prælio militibus. Pro solo em̃ corpore Iudæis etiā per sabbata pugnare licet. Igit̃ iam ualle repleta, & impositis aggeri turribus, admotisq; machinis Tyro allatis, mœnia tentabat. Desuper obstantes lapidib. repellebant, cum diu turres obsidentiū magnitudine simul & pulchritudine præstantes, uim repugnantīū sustinerent. Veruntamen Romanis tunc plurimū defatigatis, Pompeius Iudæorū tolerantīā & in alijs admiratus est: & præcipue, quod nihil ceremoniarū inter media tela uersantes intermiserunt. sed uelut in alta pace ciuitas ageret, quotidie sacrificia & uictimas, omnēq; dei cultū diligentissime celebrarunt, nec uel in ipso excidio cū ad arā in dies singulos trucidarentur, legitimis religionis suæ munerib. abstinuerūt. Mense igit̃ obsidionis tertio uix una turre deiecta, in fanū irruptū est. Primus aut murum transcendere ausus est Syllæ filius Faustus Cornelius, & post eū centuriones duo Furius & Fabius cum suis cohortibus. & circūsepto undiq; fano, alios aliò cōfugiētes uel etiā paulisper repugnātes interficiūt. Vbi plurimi sacerdotū, quā hostes strictis gladijs irruentes uidebant, intrepidi tñ in peragēdis rebus diuinis perseuerabant: & in ipso libandi templūq; adolēdi ministerio mactabantur, saluti quoq; præferentes religionis obsequiū. Multos aut sui gentiles aduersæ partis studiosi trucidabant, plurimi sese in rupes præcipitabāt. nonnulli furibundi cunctis quæ circa murū erant in desperatione succensis, pariter cōflagrabant. Itaq; Iudæorū quidē milia duodecim occubuerūt: Romanorum

norū uerò perpauci: sed plures fauciati sunt. Nihil aut grauius in illa clade Iudæorū genti uisum, quàm sanctū illud arcanū, neq; cuiquā prius uisum alienis esse detectū. Deniq; Pōpeius unā cum suis comitibus in templū ingressus, ubi neminē prāter pontificē adesse fas erat, quæ intus erant candelabra cum lychnis & mensis in quib. libare atq; adolere moris est, & uascula ex auro cuncta spectauit: congestamq; pigmentorū molem, sacræq; pecuniæ ad duo millia talentorū. Nec tñ uel hæc uel aliud quicq; de sacrosanctis opibus siue instrumētis attigit: sed postero die post excidiū purgare templū edituos iussit, & solennia sacra celebrare. Ipse aut Hyrcanū pontificem declarauit: q̄ se & in alijs rebus alacrem q̄bsidionis tempore præbuisset, promptamq; ad bellum agrestiuū multitudinē ab Aristobulo reuocasset: per quæ sicut imperatorē bonū decuit, beneuolentia potius q̄ timore plebem sibi cōciliauīt. Inter captiuos etiam cōprehensus Aristobuli socer idemq; patruus tenebat. & illos quidē qui maxime belli causa fuissent, securi percussit. Faustū uerò & q̄ unā fortiter operā nauauerant præclaris præmijs donat & Hierosolymis tributū indicit. ablatas aut genti etiam quas in Cœlesyria cōperāt ciuitates, Romano qui tunc erat præfidi parere iussit: proprijsq; tantū finibus circūclusit. Instaurauit aut in gratiā cuiusdā ex libertis suis Demetrii Gadarensis, etiā Gadaram, quam Iudæi subuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates ab eorū imperio liberauit, quas præuenti non exciderant, Hippon, & Scythopolim, & Pellam, & Samariam, & Marisam: itemq; Azotū, & Iamnam, & Arethusam: necnon & maritimas, Gazam, & Ioppen, & Doram, & quæ pridē Stratonis pyrgus uocabat, post aut ab Herode rege clarissimis ædificijs transformata, Cæsarea nominata est: easq; omnes indigenis ciuib. redditas prouinciæ Syriæ coniunxit. Huius aut & Iudææ, cunctorumq; administratione ad Aegypti usq; fines & flumē Euphratē cum duabus legionibus Scauro permessa, Romam ipse per Ciliciā properauit, captiuū ducēs Aristobulū cum familia. Erant aut filiae duæ, totidemq; filij: quorū unus Alexāder ex itinere fugit, minor autem Antigonus cum sororibus Romam uectus est.

De bello Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo. Cap. VI

Nterea Scaurus in Arabiam ingressus, ad Petram quidem regionū asperitate prohibebatur accedere: quæ aut circum erant, omnia uastabat, multis & in hoc malis afflictus. nam exercitū fames premebat: cui tñ Hyrcanus per Antipatrū uictui necessaria suppeditabat. quæ uelut Aretæ familiarē etiam Scaurus ad eum legauit, ut bellū pactione deponeret. Itaq; persuasum est Arabi, ut c c c talenta daret: atque ita Scaurus ex Arabia transduxit exercitū. Alexāder autē Aristobuli filius qui Pompeium fugerat, magna manu medio tempore congregata, Hyrcano grauis imminabat, Iudæamq; depopulabatur. quem quidē maturē debellare posse credebat: quoniam disturbatū quoq; à Pompeio murū Hierosolymis renouatū esse confidebat: nisi Gabinius in Syriam missus qui Scauro successerat, quum in alijs fortem se præbuisset, tum etiam in Alexandrū mouisset exercitū. Huius autē ille impetum ueritus, & ampliorem militum manum congregabat: donec facta sunt decē millia peditū, & mille quingenti equites: locaq; opportuna muris, hoc est, Alexandriū & Hyrcaniū, & Machærunta non longe ab Arabiæ montibus

Ant. lib. 14
cap. 9

Ant. lib. 14
cap. 10

montibus, munebat. Igitur Gabinius cum parte copiarum præmissis M. Antonio, ipse cum toto exercitu sequebatur. Lecti autem Antipatri comites, aliaque Iudæorum multitudo, quorum Malichus & Pitholaus principes erant: iunctis cum M. Antonio uiribus suis, Alexandro obuiam processerunt: neque ita multo post aderat cum suis copiis Gabinius. Alexander autem quod tum in unum confertam hostium multitudinem sustinere non poterat, abscessit. Cumque Hierosolymis appropinquasset coactus prælio decertauit: amissisque sex milibus, quorum tria uia capta sunt, tria uero prostrata, cum reliquis effugit. Gabinius autem ubi Alexandrium castellum uenit, quia multos deseruisse castra cognouit, promissa delictorum uenia conabatur eos ante prælium sibi coniungere. Cum autem illi nihil mediocre cogitarēt, plerisque interfectis, reliquos in castellum concludit. In hoc prælio dux M. Antonius multa præclare gessit: & quauis semper & ubique uir fortis apparuisset, tamen nunc etiam suum uicit exemplum. Gabinius autem relictis qui castellum expugnarent, ipse ciuitates adire, & intactas quidem confirmare, subuersas autem erigere curabat. denique iussu eius & Scythopolis habitari coepit, & Samaria, & Anthedon, & Apollonia, & Iamnia, & Raphia, & Marisa, & Dora, & Gadara, & Azotus, aliaque multæ, lætis ciuib. atque incolis ad eas concurrantibus. His autem recte dispositis regressus Alexandrium, uehementius urgebat obsidum. Quare territus Alexander, omnibus desperatis legatos ad eum misit, & ignosci delictis orans, & quæ sibi parerent castella Machærunta & Hyrcanum tradere non dubitans: quinetiam Alexandrium eiusdem potestati permisit. Quæ quidem Gabinius omnia consilio matris Alexandri funditus eruit, ne rursus belli alterius receptaculum fierent. Aderat autem, quo suis Gabinium palparet obsequijs, uiro suo cæterisque captiuis metuens, qui Romam fuerat abducti. Post hæc ergo Gabinius Hyrcano Hierosolymam deducto, eique fani cura mandata, cæteris reip. partibus optimates præfecit. Omnemque Iudæorum gentem in conuentus quinque diuisit: uno Hierosolymis, altero Doris, itemque tertio ut apud Amathunta respondeat, destinatis: quarto Hierico, & quinto Sephoris Galilææ ciuitas attributa est. Singulari autem unius dominatione Iudæi liberati, libenter ab optimatibus regebant. Veruntamen non multo post euenit, ut turbarum his fieret initium elapsus Roma Aristobulus: qui magna iterum Iudæorum manu conflata partim cupida mutationis, partim quibus olim dilectus erat, primum occupat Alexandrium: idque recingere muro tentabat. Deinde cognito quod Gabinius Sisennam & Antonium & Seruilium duces contra se cum exercitu misit, in Machærunta concedit: uulgique imbellis onere deposito, solos armatos prope ad octo millia militum secum duxit: inter quos & Pitholaus erat secundarum partium rector cum mille uiris ex Hierosolymis profugus. Romani autem sequebantur, habitoque conflictu, aliquandiu cum suis Aristobulus fortiter dimicando perseuerabat, donec uel Romanorum subacti, cæsa sunt uirorum v. m. prope uero ad duo millia in quendam tumultum confugerunt. cæteri que mille cum Aristobulo, perrupta Romanorum acie, in Machærunta coacti sunt. Vbi rex cum in ruinis prima uespera tetendisset, sperabat quidem aliam se manu per inducias belli posse contrahere, castellumque bene munire. Impetum autem Romanorum super quod poterat, per biduum remoratus postremo capitur: & cum Antigono filio qui Romæ secum fuerat uinctus, ad Gabinium atque inde Romam perductus est.

Scd

Ant. lib. 14
cap. 11Ant. lib. 14
cap. 12

Sed illum quidē senatus carceri inclusit. filios autem eius in Iudæam transmi-
sit, quia Gabinus scripserat per epistolas, id pro traditione castellorū coniu-
gi Aristobuli spondisse. Parato autē Gabinio bellum Parthis inferre, Pto-
lemæus impedimento fuit. Qui reuersus ab Euphrate, petebat Aegyptū, Hyr-
cano & Antipatro amicis usus ad omnia quæ militiæ necessitas exigeret. nā
& pecunijs & armis eum & frumento Antipater & auxilijs adiuuit. Et Iudeis
in ea parte uias quæ Pelusiū ducerent obseruantibus, transmittere Gabiniū
persuasit: alia uerò Syria discessu Gabinij cōmota, & Iudæos iterū Alexāder
Aristobuli filius ad defectionē reduxit: & maxima multitudine conflata, Ro-
manos omnes qui per eam terrā degerēt obtruncare decreuerat. Quam rem
Gabinus metuens (iam enī ex Aegypto redierat) hoc tumultu instante, nō-
nullis dissidentīū præmissō Antipatro concordiam persuasit. Cum Alexan-
dro autē millia triginta remanserant, & ille ad bellū promptus erat. Itaq; ad
pugnam egreditur. Occurrunt autē Iudæi, & circa montem Itaburium con-
gressi, decē millia sternunt: cæteram uerò multitudinem fuga dispersit. Et
Gabinus ad Hierosolymam reuersus (id enim Antipater uoluit) remp. eius
cōposuit: deinde hinc profectus, Nabathæos pugna superat, & Mithridatem
& Orfanem à Parthis perfugas clām dimittit: eosq; militib. aufugisse dixit.
Interea Crassus ei successor datus Syriā suscepit. Is in Parthicæ militiæ sum-
ptum, & omne aliud aurū templi quod Hierosolymis erat, abstulit, & à quib.
Pompeius tēperauerat, duo millia talentorum. Euphratem uerò transgressus
& ipse perit & exercitus eius: de quibus nō est huius temporis cōmemorare.
Post Crassum autē Parthos in Syriam properantes irruere Cassius inhibuit,
receptus in prouinciam. Eius autē fauore quæsito, in Iudæam festinabat: cap-
tisq; Taricheis, prope ad tria millia Iudæorū abducit in seruitium. Occidit
autē etiam Pitholaum, seditiosos Aristobuli colligentē, cuius necis suasor e-
rat Antipater. Huic aut nupta fuit ex Arabia nobilis scēmina nomine Cypris:
unde filios quatuor, Phasaelum, & regem Herodem, & Iosephum, & Phero-
ram, & Salomē filiam habebat. Cum autem omniū qui ubiq; potētes essent,
amicitiam hospitij familiaritateq; conquireret, præcipue regem Arabū per
affinitatem sibi sociauit: eiusq; fidei cōmendans filios suos ad eū misit: quo-
niam bellum cum Aristobulo gerendū suscepserat. Cassius aut compulso ad
otium per conditiones Alexandro, ad Euphratē reuersus est, Parthos transi-
tu prohibiturus, de quibus alio loco referemus.

Ant. lib. 14
cap. 13

De Aristobuli morte, & bello Antipatri contra Mithridatem. Cap. VII

Aesar autem post senatus & Pompeij fugam trans mare Ionium, re-
bus omnibus Romaq; potitus, solutum uinculis Aristobulum cum
duabus cohortibus uelociter ad Syriam misit: & hanc facillimē &
cuncta Iudææ proxima per illum subijci posse ratus, uerum & spēm Cæsaris,
& Aristobuli alacritatem præuenit inuidia. Nam ueneno peremptus à Pom-
peij studiosis, aliquandiu etiam sepultura in solo patrio carebat, corpusque
mortui seruabatur melle conditum, donec ab Antonio Iudæis missum est in
monumentis regalibus sepeliendum. Occiditur autem Alexander quoq; fi-
lius eius, à Scipione securi percussus Antiochiæ, secundum Pompeij literas,
accusatione eius pro tribunali prius habita super his quæ in Romanos admi-

Ant. lib. 14
cap. 14

Ant. lib. 14
cap. 15

Ioseph.

D d ferat

Ant. lib. 14
cap. 16

serat. Ptolemæus autem Minnæi filius, qui Chalcidem sub Libano tenebat, cæptis eius fratribus, filium suum Philippionem, qui eos arcefferet, mittit Ascalonem: atq; ille abstractum ab Aristobuli coniuge Antigonom, eiusq; sorores adducit ad patrem. Amore autem captus, minorem earum coniugio suo copulat, ob eamq; postea causam à patre occiditur. Accepit enim Ptolemæus in matrimoniū Alexandram perempto filio: huiusq; affinitatis gratia fratres eius propensiore cura tuebatur. Antipater autem Pompeio mortuo in clientelam Cæsaris se contulit, & quia Mithridates Pergamenus ab accessu Pelusij prohibitus, cum exercitu quem ducebat in Aegyptum, apud Ascalonem morabatur, non solū Arabas, quamuis hospes esset, auxiliū ferre persuasit: uerū & ipse armata Iudæorū tria circiter millia secū mouit. Excitauit autem præsidio Syriæ quoq; potentes, & incolam Libani Ptolemæum, & Iamblichū, & Ptolemæū alterum, quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellum pariter inchoarunt. Iamq; fretus Mithridates auctis propter Antipatrū copijs, Pelusium proficiscit. Et quia transire uetaret, ciuitatē obsidebat: Antipater uerò in hac oppugnatione clarius enituit. Effracto enim ex parte sua muro, primus in ciuitatem cum suis insiluit. et Pelusium quidem captum est: ulterius autem eos progredi non sinebant Iudæi Aegyptij, terrarum incolæ, quæ appellantur Oniæ. Quibus tamen Antipater non modò ne obstarent, uerumetiam ut uictui necessaria præberent militū persuasit. Vnde factū est, ut nec Memphitæ ad manus uenirent, ultroq; sese traderent Mithridati, atq; ille Delta iam peragrato pugnam cum cæteris commisit Aegyptijs, in loco cui nomen est Iudæorum Castra: eumq; in acie omni dextro cornu liberauit Antipater, circumgressus fluminis ripam. Leuum enim cornu contra se positum superabat. Facto autē in eos impetu qui Mithridatem persequerentur, multos occidit: tamq; diu reliquos fugientes agebat, donec etiam castris eorum potitus est, octoginta tantum de suorum numero amissis. Octingentos autem ferè Mithridates cum fugeret perdidit. Præter spem uerò seruatus ex prælio, uacuis inuidia, testis rerū ab Antipatro gestarum fuit apud Cæsarem. Vnde ille tunc quidem Antipatrū spe & laudibus incitatum ad subeūda pro se pericula reddidit promptiorem. In quibus omnib. bellator audacissimus comprobatus est, multaq; perpeffus uulnera, toto corpore gerebat signa uirtutis. Post autē quando rebus in Aegypto cōpositis, ad Syriam redijt, & Romana cum ciuitate simul & immunitate donauit: alijsq; rebus honorando, amicissimeq; tractando, dignum æmulatione reddidit: eiusdemq; gratia etiā pontificatum confirmauit Hyrcano.

De accusatione Antipatri apud Cæsarem, de pontificatū Hyrcani & Herode bellū mouente. Cap. VIII

Odem uerò tempore Antigonus quoq; Aristobuli filius cum uenisset ad Cæsarem, maioris præter opinionem felicitatis causam præbuit Antipatro. Nam qui de patris morte queri deberet, propter inimicitias Pompeij ueneno, quantum putabatur, perempti, & crudelitatis in fratrem accusare Scipionem, nullumq; inuidiæ dolum admiscere miserijs, ultra hæc Hyrcanum & Antipatrū criminabatur, uelut ife patrio loco cum fratribus iniquissime pellerent, multisq; gentē iniurijs afficerent

cerent, dummodo fatiarentur: quodq; in Aegyptum auxilia ipsi Cæsari non beneuolentia, sed timore ueteris discordiæ miserint, & ut amorem Pompeij deprecarent. Ad hæc Antipater, uelste proiecta, multitudinem uulnecum demonstrabat. & qua fide quidem Cæsarem coluisset, uerbis non esse opus dixit: nam corpus etiam se tacente clamare: Antigoni aut mirari audaciam, qui cum hostis Romanorū sit filius, & fugitiui Romanorū, nouarumq; rerū studiū uotumq; seditiosum patris habeat, apud Romanorum principem alios accusare conet, boniq; aliquid adipisci tentet: quem hoc solū oportere contentum esse q̄ uiueret. Namq; nunc eum non propter inopiam desiderare facultates: sed ut in eos qui dedissent, Iudæorum seditiones accenderet. Quæ ubi Cæsar audiuit, Hyrcanū quidem pontificatu digniorem esse pronunciauit: Antipatro autē cuius uellet potestatis detulit optionem. Qui permissio dignitatis modo ipsi qui daret, Iudææ, pcurator declaratus est. & præter hoc impetrauit, ut subuersa patriæ mœnia renouare sibi liceret. Et hos quidē honores Cæsar incidendos in Capitolium misit, ut iustitiæ suæ uirtutisq; signū Antipatri memoriæ traderet. Antipater uero ubi de Syria Cæsarem psecutus est, in Iudæam reuersus, ante omnia patriæ muros à Pompeio dirutos reparabat: omniaq; lustrando, ne quid in illis regionibus turbarum esset, nunc interminando, nunc etiam suadendo curabat: unumquemq; admonens, q̄ si cum Hyrcano sentirēt, in otio atq; opulentia uicturi essent, fortunisq; suis & cōmuni pace potituri: sin spe uana ducerent eorū qui priuati quæstus gratia res nouas optarent, se quidem non procuratorem, sed dominū omnium, Hyrcanum uero tyrannum pro rege, itemq; Romanos & Cæsarem hostes, p amicis & rectoribus habituri: nec enim passuros huius potestatem labefactari, quem ipsi regem constituissent. Sed quamuis hæc diceret, tamē etiam per se, quoniam Hyrcanum segniorem uideret, neq; tam efficacem q̄ regni posceret sollicitudo, statum prouinciæ cōponebat. Et Phaselum quidē natu maximum filiorū suorum militibus præpositū, Hierosolymæ eiusq; territorio præfecit: Herodem uerò ætate posteriorem, nimisq; adolescentem, Galilææ destinat, similia curaturum: qui cū natura strenuus esset, citò materiā ubi animi magnitudinē exerceret, inuenit: captumq; latronum principem Ezechiam, quē prædari maximo agmine continentia Syriæ deprehendit, ipsum aliosq; latrones multos interfecit. Ea q; res adeo grata fuit Syris, ut per uicos atq; oppida caneret Herodes, ueluti per eum pace reddita, & possessionibus restitutis. Ex huius deniq; operis gloria, Sexto etiam Cæsari propinquo magni Cæsaris, & Syriam tunc administranti est cognitus. Quin & Phaselus fratris indolem contentione bona superare certabat, augendo erga se beneuolentiam Hierosolymis habitantium: atq; illam quidem ciuitatem possidens, nihil autem contumeliose per insolentiam potestatis admittens. hinc & Antipater obsequijs regalibus ab ea gente colebat, & honores ei tanq̄ rerum domino omnes habebant. Nec tamen ipse, ppter ea minus fidelis aut beneuolus Hyrcano fuit. Verū fieri non potest, ut liuorem quisquam in secundis rebus effugiat. Namq; Hyrcanus, quamuis & antea tacitē sua sponte mordebat adolescentium gloria, maximeq; rebus ab Herode gestis, & crebris nuncijs laudes eius p singula facta prædicantibus angeret: à multis tamen inuidis, q̄ re-

gias infestare solēt, quibusq; Antipatri eiusq; filiorū probitas officiebat, instigabatur: dicentibus q̄ Antipatro & filiis eius rebus traditis, solo contentus & hac potestate uacuo regis nomine sederet. Et quā diu sic errabit, ut in se reges p̄ducat? Nec em̄ eos uel simulare iam procurationē, sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis prāter Iudæorū legem tantam multitudinem peremisset Herodes: illumq; nisi regnet, sed adhuc priuatus sit, ad iudiciū uenire debere, rationem tam ipsi regi q̄ patrijs legib. redditurum, quæ indemnatos occidi nō sinerent. His paulatim accendebat Hyrcanus. Ad extremū autem iracundia prodita, causam dicturum Herodem iubet accersiri: atq; ille & patris monitu, & q̄ ei fiduciam res gestæ darent, firmata prius Galilæa præfidijs, ad regem proficiscitur. Ibat autem cum forti ceterua, ne uel derogare uideretur Hyrcano, si plures duceret, uel inuidiæ nudus pateret. Sextus autem Cæsar adolescenti metuēs, ne quid apud inimicos deprehensio mali fieret, ad Hyrcanum mittit, qui ei manifeste denunciarent, ut homicidij crimine liberaret Herodem. Hyrcanus autē qui eum diligeret, per se quoq; id cupiens, absolutionem decernit. Atq; is inuito rege euasisse ratus, Damascum recessit ad Sextum, nequaquam paratus obedire, si denuo fuisset accitus. Rursumq; ab improbis irritabatur Hyrcanus, qui dicerēt iratum Herodem abiisse, & ut se contra ipsum strueret, properasse. Hæc autem rex uera esse existimans, quid ageret nesciebat: quoniam potentiorē inimicum uidebat. Cum uerò a Sexto Cæsare dux militum per Syriam itemq; p̄ Samariam declaratus esset Herodes, neq; solum propter gentis fauorem, sed etiam uiribus suis terribilis putaretur, in timorē extremū incidit, iamiamq; illum cōtra se credens cum exercitu esse uenturum. Neq; opinione deceptus est. Namq; Herodes intentatæ sibi accusationis iracundia, conflata militū multitudinem in Hierosolymam ducebat, ut Hyrcanum regno deponeret. Idq; fecisset, ni pariter egressi pater & frater fregissent eius impetum, deprecantes ut & ipse uindictam minis tantum, solaq; indignatione metiretur: regi autem parceret, sub quo ad hoc potentia processisset: ac si propterea quod in iudicium uocatus esset, indignaretur: quia tamen absolutus est, gratias ageret, neq; tristibus quidem paria referret, saluti uerò esset ingratus. Quod si etiam momenta bellorum reputanda uiderentur, iniquitatem militiæ consideraret: neq; omnino de uictoria bene speraret, qui cum rege congressurus esset domestica consuetudine iuncto, & de se bene merito: sæuo autem nunquam, nisi quod maleuolorū consilijs impulsus, umbram ei tantum iniquitatis intētasset. Paruit his Herodes, qui speratis putauerat posse sufficere, suasq; uires demonstrare nationi. Et inter hæc discordia Romanorum circa Apamiā bellumq; domesticum oritur: quoniam Cæcilius Bassus fauore Pompeij Sextum Cæsarem dolo necauerat, eiusq; militem occupauerat. Alij uerò Cæsaris duces, mortis eius ulciscendæ gratia, cunctis uiribus Bassum petebant. Quibus tam interēpti quā superstitis Cæsaris causa, quod ambobus esset amicus, Antipater per filios suos misit auxilia. Cum autem bellum trahe retur, ex Italia successor antē dicti Sexti uenit Marcus.

De Roma-

Odem tempore magnū bellum inter Romanos conflatur, dolo Ant. lib. 14
cap. 20
Cæsij & Bruti Cæsare interfecto, postq̃ triennium septemq; men-
ses tenuit principatum. Maximo aut̃ motu cædis eius gratia concit-
tato, & optimatibus inter se dissidentibus, propria spe quisq; du-

cebatur ad id quod existimabat esse commodius. Itaq; Cassius Syriam petit,
occupaturus militē, qui Apamiam circumsidebat: ubi & Marcū & dissiden-
tes cohortes Basso cōciliauit, simulq; obsidione liberauit Apamiam. Ipse ue-
rò exercitū ducens stipendiū ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactio-
num. Cum autem Iudæos quoq; septingenta talenta iussisset conferre, minas
eius ueritus Antipater, filijs suis & alijs amicis mature pecuniæ cogendæ cu-
ram distribuit, & inter eos Malicho cuidam ex amicis: adeò necessitas urge-
bat. Primus aut̃ Herodes Cæsij fauorem promeruit, qui ex Galilæa parte sua,
talenta centū attulit, proptereaq; inter eximios amicos numerabatur. At ue-
rò cæteros tarditatis arguens Cassius, ipsis ciuitatibus irascebat. Eoq; Goph-
nam & Ammauntem, & duas alias ciuitates ex uilioribus depopulatus, ibat
quidem quasi Malichū interfecturus, q̃ remissior in exigendo fuisset. Verū
& huius & cæterarum ciuitatū interitū repressit Antipater, centum ilico ta-
lentis Cassio delinito. Nequaquam tñ Malichus post abitū Cæsij, beneficio-
rum Antipatri memor fuit. Sed illi ipsi, quem sæpenumero memorabat sui
seruatorē fuisse, periculū moliebat, iniquitatis suæ impedimentum abolere
festinans. Itaq; Antipater & uires eius & calliditatē metuens, flumen transit
Iordanem, ad ulciscendas insidias collecturus exercitum. Deprehensus autē
Malichus Antipatri filios impudentia superat. Nam & Phaselū apud Hiero-
solymam præsidij appositum, & Herodem, qui custodiam curabat armorū
multis excusationibus & sacramentis circumuentos impellit, ut ipsis interce-
dentibus reconciliaret̃ Antipatro: atque ita denuo per Antipatrum exorato
Marco, tunc in Syria militem regente, seruatus est: qui Malicū statuerat oc-
cidere, q̃ nouis rebus studuisset. Cæsare uerò adolescente & Antonio cum
Bruto & Cassio bellū gerentibus, Marcus & Cassius exercitu de Syria con-
flato, q̃ magnū momentū, ubi usus poposcit, Herodes fuisset, ipsum quidem
totius Syriæ procreatorem præficiunt, equitū illi manu peditumq; attributa:
si autem bellum desisset, regnum quoq; Iudææ Cassius se eidē delaturū esse
pollicitus est. Euenit autē, ut Antipatro & spes & fortitudo filij, causa mortis
fieret. Horum enim metu Malichus, ministro quodam regio pecunia corru-
pto, mixtum ei ueneno poculum dari persuadet. Atq; ille quidem iniustitiæ
Malichi præmium fuit post conuiuū mortuus, uir & alias strenuus rebusq;
administrandis idoneus, & qui regnum recuperatū conseruasset Hyrcano.
Malichus autem insensum propter suspicionem ueneni populum, negando
placabat: simulq; ut ualidior esset, armatorum sibi copias conquirebat. Nec
enim Herodē cessaturum arbitrabit̃, quinetiam mox cum exercitu necis pa-
ternæ ultor adueniret. Sed Phaseli fratris consilio, qui eū palam minimē per-
sequendum esse dicebat, ne uulgi seditio concitaret̃, & purgantē se tunc Ma-
lichum patienter admisit, & suspicione liberum esse concedens, clarissimas
paterno funeri celebrauit exequias. Cōuersus aut̃ in Samariam, & ciuitatem

composuit seditione turbatā, perq; dies festos in Hierosolymam remeabat, præmissis ac comitantibus armatis: cui Hyrcanus, ita suadente ob metū Malicho, denunciat, ne alienigenas superinducat indigenis festū pure casteq; celebrantibus. Herodes aut, & ipso qui præceperat, causaq; contēpta, nocte ingressus est. Iterumq; Malichus ad eum ueniens, Antipatrū flebat. Contraq; ille se falli, cum uix animi dolorē premeret, simulabat: & tñ de nece patris apud Cassiū per epistolas questus est, cui propterea Malichus inuisus erat. Itaque non modò ut mortem patris ulcisceretur, ei rescripsit: sed etiam tribunis quibus præerat, ut in causa iusta Herodi opem ferrent, occulte præcepit. Et qm̄ capta Laodicia, undiq; ad Herodē conuenerant optimates cum muneribus & coronis, ipse quidem hoc ultioni tempus destinauerat. Malichus autē id Tyri fore suspicabatur: & filiū suū tunc apud Tyrios ob fidem, statuit subducere, & ipse in Iudæam fugam parabat. Salutis aut desperatio stimulabat, ut etiam maiora cogitaret: nam & Iudæorū gentem contra Romanos exciturū se credidit, dum bello aduersus Antoniū Cassius occupabat, deiectoq; Hyrcano facillime regnaturū. Sed profecto irridebat eius spem fatale decretum. Etenim quò intenderet animū suspicatus Herodes, & ipsum & Hyrcanum ad cœnam uocat. Deinde seruorū quendam instruendi cōuiuij specie mittit. Sed res erat, ut tribunis prædiceret ad insidias egredi: atq; illi præceptorū Cassij memores, ad littus ciuitati proximū armati gladijs occurrunt, ibiq; circumseptū Malichū multis uulneribus interficiunt. Hyrcanus aut statim concidit stupore dissolutus: uixq; anima recepta, Herodē percontabatur quis Malichū occidisset. Et cum ē tribunis unus respondisset, Cassij præceptum: planē, inquit, & me & patriā meā Cassius seruat incolumē: qui ambo- rum insidiatorē peremit. Vtrū autē ex animo dixerit, an quod timore factū probaret, incertū est. Sed enim Malichū hoc modo ultus est Herodes.

De Herode accusato & uindicato. Cap. X

Ant. lib. 14
cap. 20

Postquam uero Cassius excessit ē Syria, iterū Hierosolymis orta seditio est, cum Felix in Phaselum mouisset exercitū, & in Herodem, fratris poena uellet necem Malichi uindicare. Casu autē Herodes cum Fabio Romano duce apud Damascum habitabat: & ne cupiens auxilio foret, morbo impediabatur. Interea Phaselus etiam sine cuiusquam auxilio superauit Felicem: probrumq; ingrati obijciebat Hyrcano, qui & Felici studuisset, fratremq; Malichi castella occupare permisisset. Iam enim multa tenuerat, omniumque tutissimum Massadam. Nec tamen ei quicquam contra uim Herodis potuit sufficere, qui mox ut conualuit, & alia recepit, & illum ex Massada supplicem dimisit, & Marionem Tyriorū tyrannum ex Galilæa pepulit: tria enim castella possederat: Tyrijsq; quos ceperat, uitam concessit omnibus: nōnullos etiam donatos abire iussit, unā & sibi ciuitatis beneuolentiam, & tyranno comparans odium. Marion autem à Cassio quidem meruerat tyrannidem, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat: sed ob Herodis inimicitias etiam Antigonom Aristobuli secum ducebat, & Ptolemæum, propter Fabiū, quem Antigonus sibi pecunia sociatum, adiutorem incepti habebat. Cuncta uero socer Ptolemæus Antigono subministrabat. Contra quos Herodes instructus, in aditu Iudææ commisso prælio, uictoria potitur

potitur: fugatoq; Antigono,redit in Hierosolymā,pro merito gestæ rei omnibus charus, ut etiam quibus antea despectus erat, tunc in eius familiaritatē sese dederint,propter Hyrcani affinitatem.Namq; is Herodes iampridem ex indigenis habuerat uxorem non ignobilem,quæ Doris uocabatur,& Antipatrum ex ea suscepserat filium. Tunc autem duxerat Alexandri, cuius pater fuit Aristobulus, filiam Mariammen, Hyrcani neptem ex filia, atq; inde regi familiaris erat.Sed ubi Cassio circa Philippos interfecto,Cæsar in italiam,& Antonius in Asiam discesserunt: legatis ab alijs ciuitatibus ad Antoniū missis in Bithyniam,etiam Iudæorū optimates accusatū ueniunt Phaselū & Herodem: q̄ illis rerū summam ui possidentibus,nomen tantū honorabile superesset Hyrcano. Ad quæ Herodes qui præsto erat magna pecunia placatū sic Antonium affecit, ut ne uerbū quidem inimicorū eius pateretur audire. Ant.lib. 14
cap. 21
Et tunc quidem ita digressi sunt. Quum aut̄ denuo Iudæorum primates centum uiri, Antiochię proximam Daphnen ad Antoniū uenissent,amori Cleopatraz iam seruientem,delecti à cæteris, qui eloquētia & dignitate præstabāt, aduersus fratres accusationē proponunt. Respōdebat aut̄ Messala, causæ defensor,astante etiam propter affinitatem Hyrcano. Auditis deinde utrisque partibus, Antonius percontabatur Hyrcanum, quinam essent regendis rebus aptissimi.Cumq; is Herodē, eiusq; fratres alijs prætulisset, uoluptate repletus (nam & hospes eorum paternus erat, humanissimeq; ab Antipatro susceptus, eo tempore quo in Iudæam cum Gabinio uenerat) tetrarchas ambo declarat, totius eis Iudæę procuratione permissa. Legatis aut̄ id ægre ferentibus, quindecim eorū correptos, carceri tradidit, quos etiam penē occidit. Cæteros autē reiecit cū iniuria: unde maior tumultus Hierosolymis excitatus est. Deniq; mille legati iterum Tyrū missi sunt, ubi cōmorabatur Antonius in Hierosolymam paratus irruere. Et contra eos uociferantes, magistratus Tyrriorū directus est, data ei licentia, ut quos cōprehendisset, occideret: præceptoq; ut eorū potestatem confirmare curaret, qui tetrarchæ ipsius essent Antonij suffragio constituti. Ante hæc autē Herodes usq; ad littus cum Hyrcano progressus, multis eos admonebat, ne & sibi interitus, & patriæ belli causa fierent, dum inconsiderate contendunt. Illis aut̄ tanto magis id indigne ferentibus, Antonius missis armatis, multos occidit, multos etiam uulnerauit. quorū & saucios cura, & mortuos sepultura Hyrcanus dignatus est. Non tamen ideo qui effugerant quiescebant: perturbando enim ciuitatē, Antonium irritabant, ut etiam quos in uinculis haberet, occideret.

De bello Parthorum contra Iudæos & fuga Herodis ac fortuna. Cap. XI

BArzapharne autem Parthorū satrapa Syriam biennio post cum regis filio Pacoro detinente, Lysanias patris sui mortui successor Ptolemæi Minnæi filij, mille satrapæ talēta pollicitus, & mulieres quingentas, ei persuadet ut Antigonom in regnum inducerent, Hyrcanumq; deponerēt. Impulsus igitur ab eo Pacorus, ipse quidem per maritima loca perrexit, Barzapharnem autem itinere mediterraneo iussit irrumpere. Sed maritimorum Tyrij Pacorum excluderunt, cum Ptolemaidenfes eum & Sidonij recepissent. Ille autem quendam regiū pincernam, cognominem suum, equitatus ei parte attributa, ad Iudæā iussit accedere, & exploraturū hostium

D d 4 consilium

consilium, & ubi usus exegisset, præsidio futurū Antigono. quibus Carmelū. populantibus, multi Iudæi ultro ad Antigonom cōfluunt, ad expeditionem alacriter animati. Ille autem ad locum qui Drymos dicitur, occupandum eos præmittit: ubi commissā pugna, depulsisq; hostibus & effugatis, Hierosolymam cursu petebant: auctiq; multitudine, usq; ad regiam processerunt. Excepti autem ab Hyrcano & Phaselo, forti acie in foro configunt. Ibiq; hostes in fugam uersos pars Herodis in fanū concludit: custodesq; his sexaginta uiros apponit, per ædes proximas collocatos. Sed hos quidē infensus fratrib. populus, igne consumit. Herodes autē iracundia peremptorum congressus cum populo, multos obtruncat: inq; dies singulos inuicē sese per insidias incurfantibus, assiduæ cædes erant. Instante uerò die festo, q Pentecoste uocatur, omnia circa templū, totaq; ciuitas plebe rustica repleta est, & pleraq; armata. Et Phaselus quidē muros, Herodes autē cum paucis domū regiam custodiebat. Inuasissq; de improviso hostibus in suburbano, cōplures quidem peremit, omnes autē in fugam uertit. & hos in ciuitatē, alios in fanū, alios in extremum uallum includit. Interea pacis arbitrū Pacorum Antigonus petit admitti. Exoratus autē Phaselus & ciuitate & hospitio cum quingētis equitibus Parthum recepit, prætextu quidē componendæ seditionis uenientem, re autē uera ut adiuuaret Antigonus. Deniq; Phaselū dolo perpulit, ut ad Barza pharnem legatus de pace proficisceretur: quamuis multa dissuadente Herode, atq; ut insidiatorē occideret, né ue se eius fallacijs dederet, admonente: natura enim Barbaros fidē negligere. Exijt etiā Pacorus cum Hyrcano, quo minus suspectus esset: nonnullisq; relictis equitibus apud Herodē, quos Eleutheros uocant, cum cæteris Phaselum prosequēbat. Sed ubi ad Galilæam uenerunt, indigenas quidē dissidentes atq; armatos offendunt: satrapam uerò conueniunt satis callide & officijs amicitiae dolos tegentē. Deniq; postquam dona eis dedit, redeuntibus insidias posuit. Illi autē in maritimū quendam locum deducti, cui nomen est Ecdippon, fraudē intelligunt. Ibi enim de promissis mille talentis audierunt: & quòd Antigonus plerasq; mulieres ex his quas ipsi haberent, inter quingentas Parthis deuouisset: quodq; sibi semper à Barbaris præstruerent insidiæ, ac olim capti essent, nisi mora fuisset, dum Hierosolymis caperet Herodes, ne sibi præscius quæ de his agerent, caueret. Hæc iam non uerba erant solū, nam & custodes huud procul abesse conspiciebat. Et tamen Phaselus Hyrcanū deferere non sustinuit, quamuis eum sapius moneret Offilius ut fugeret: cui Saramalla Syrorum tunc ditissimus dixerat, quemadmodū essent omnia de insidijs constituta. Sed conuenire satrapam maluit, atq; in os exprobrare, q se insidijs appetisset: ac maxime quia pecuniæ causa talis extitisset, cum plus ipse pro salute daturus esset, quam p regno promississet Antigonus. Ad hæc Parthus subdola satisfactione iureq; iurando suspicionē deprecatus, perrexit ad Pacorum: statimq; à Parthis qui remanserant, quibusq; iussu erat, Phaselus atq; Hyrcanus comprehendunt, periuriam simul ac perfidiā execrantes. At interim pincerna ad hoc missus, Herodē capere moliebatur: eumq; fallere, ut extra murū procederet, sicut sibi mandatū fuerat, conabatur. Ille autē suspectos habere solitus Barbaros, & tunc minimè dubitans in hostes incidisse literas quæ insidias indicaret, pro-
dire

dire nolebat: quanq̃ satis idoneam causam Pacorus obtēderet, epistolas por-
tantibus obuiam ire debere: nec enim ab hostibus esse captos, aut quicq̃ de
insidijs, sed quæ Phaselus gessisset, his contineri. Iam dudū aut̃ ab alijs audie-
rat Herodes, fratrem suum Phaselū esse correptū: & Hyrcani filia Mariamme
prudentissima foeminarū, multis eum precib. ne prodiret orabat: ne ue se cre-
deret manifestis iam conatibus Barbarorū. Adhuc aut̃ Pacoro cū socijs deli-
berante, quó nam modo clām patraret insidias, nec em̃ fieri posse ut tantæ sa-
pientiæ uir ex aperto circumueneret, nocte Herodes cū propinquis sibi
ad Idumæam ignaris hostibus proficiscit̃. Eo cognito, Parthi eum perseque-
bantur. Et ille matrem quidē fratresq̃ suos, desponsatamq̃ puellam cū ma-
tre, minimoq̃ fratre prætere dēre iter iussit. ipse aut̃ caute cū famulis suis Bar-
baros retentabat: multisq̃ per omnes conflictus interēptis, ad castellū Mas-
sada properabat. Grauiore aut̃ in fuga Parthis Iudæos expertus est. Qui cum
semper molesti fuissent, à sexagesimo tamen ciuitatis stadio aliquandiu etiā
acie decertauerunt. Vbi Herodes uictoria potitus, cum multos interfecisset,
ipsumq̃ locū in memoriā præclari facinoris ædificatū, locupletissima exor-
nauit regia, arcemq̃ in eo munitissimā cōdidit, ac de suo nomine Herodion
uocauit. Et tunc quidem cum fugeret, multos sibi adiungebat. Postea uerò q̃
Thresam Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus, turbamq̃ sequentiū
diminui persuadet: nec enim capacem esse tantæ multitudinis Massadam.
Erat autem supra quā nouem milliū multitudo. Itaq; paruit Herodes eius
cōsilio, & impares quidem necessitati per Idumæam dimisit cum uiatico, le-
ctissimos aut̃ maximeq̃ necessarios tenuit, atq; ita in castellum receptus est.
Deinde octingentis ibi relictis, qui mulieres defenderēt, itemq̃ commeatu,
qui satis esset obsessis, ipse in Petram ciuitatē Arabiæ perrexit. Parthi autem
apud Hierosolymam in prædam uersi, in fugientiū domos ac regiam irrue-
bant, solis Hyrcani pecunijs abstinentes: quæ trecēta talenta superabant, alio-
rum uerò spe minores inueniebant: quoniam Herodes iam pridem Barba-
rorum perfidiam suspicans, quicquid in opibus pretiosum, in Idumæā mul-
to antē comportauerat: eiusq̃ sociorum itidem quisq; fecerat. Veruntamen
postquā præda potiti sunt Parthi, ad hoc iniuriæ processerunt, ut omnē ter-
ram illam bello implacato replerent, Marisā quoq; ciuitate uastata: nec solū
Antigonū regem constituerent, uerum etiā Phaselum & Hyrcanū uinctos ei
traderent uerberandos. At ille Hyrcani quidē auriculas dentibus truncat, ut
ne solutus quidē mutatis rebus unquā pontificatū recipiat: ab integris enim
celebrari sacra oportet. Phaseli uerò uirtute præuentus est Antigonus. Qui
cū nec ferri copiam, nec manus liberās haberet, ad saxū fracto capite interiit:
atq; ita probato, q̃ uerus Herodis frater esset, Hyrcanusq̃ degenerasset, ui-
riliter moritur: dignū antea cta uita obitū assecutus. Fertur tñ & aliud, q̃ ex
illa quidē plaga resipuerit, sed ueluti curandi eius causa, missus ab Antigono
medicus, uenenis malis uulnus expleuerit, eoq̃ illū pacto peremerit. Vtrūuis
aut̃ uerius sit, præclarū habet initiū. Deniq; aiūt eū prius q̃ efflaret animā, co-
gnito ex quadā muliercula, q̃ Herodes euasisset, dixisse: Nunc bono animo
discedam, qui ultorem inimicorū reliquerim. Ille quidē hunc exitum habuit.
Parthi autē, quanquam mulieribus caruerint, quas maximē cupiebant, rebus
tamen

tamen cum Antigono apud Hierosolymam cōpositis, uinctū in Parthiā Hyrcanum ducunt. Herodes aut obstinatus in Arabiam, uelut adhuc uiuo fratre suo festinabat: ut pecunias ab rege acciperet, quib. solis exorātū iri pro Phaselo sperabat avaritiā Barbarorū. Etenim cogitabat, si Arabs minus memor fuisset paternæ amicitiae, animoq; liberali parcior, uel mutuū ab eo sumere, quod redemptionis causa praeberet: pignori opposito ipsius filio quem redimeret. Secum enim habebat fratris filium, septem annos natū: trecentaq; talenta dare decreuerat, interpositis precationi Tyrijs. Sed profecto studium fortuna preuenerat: & Phaselo mortuo nequicq; fratrem diligebat Herodes. Non tñ uel apud Arabas saluam amicitiam reperit. Deniq; Malichus rex eorum, premisis qui hoc admonerent, quamprimū reuerti eum ex finibus suis iubet, simulatione quidē Parthos per legatos petisse, ut Herodē Arabia pelleret: certa uero causa fuit, q̄ uicē Antipatro debitā negare, pposuerat, neq; pro beneficijs ab eo perceptis aliquid eius filijs gratiae rependere, cōsolationis egentibus. Impudentiae uero suasores habebat, qui Antipatri uellēt abiurare deposita. Erant aut circa eum potētissimi. Proinde Herodes ubi Arabas ex ea sibi causa hostes esse deprehendit, unde amicissimos existimabat, eaq; respondit nuncijs, quæ dolor imperauit, Aegyptum uersus recedit. & prima quidē uespera in quoddam agreste sanū, dum post se relictos reciperet, diuertit. Postero aut die cum Rhinocoluram peruenisset, fratris ei mors nunciatur. acceptoq; tanto luctu, quantum curarū æstum deposuit, ibat ulterius. Itaque Arabem sero facti poenituit: & qui reuocarent eum, quem contumeliose tractauerat, uelociter misit. Herodes aut in Pelusium peruenerat: ibiq; transitu prohibitus ab eius rei speculatoribus, rectores adit: & illi famam uiri dignitatemq; reueriti, Alexandriam eum prosequunt. Ingressus aut ciuitatē, a Cleopatra honorifice susceptus est, ducem sibi militū fore eum ad ea quæ parabat, existimante. Posthabitis aut reginæ precibus, neq; hiemis asperitatē, neq; marina discrimina, quo minus nauigaret Romam, extimuit. Circa Pamphyliam uero periclitatus, maiore oneris parte reiecta, uix in Rhodū uehementē bello Cassij uexatam, saluus euadit. Amicorū autē suorū, Ptolemæi & Saphinij receptus hospitio, licet rei pecuniariæ premere inopia, maximam tamen ædificat nauim triremem: eaq; cum amicis delatus Brundisium, atq; inde continuo Romam profectus, familiaritatis paternæ gratia primū conuenit Antonium: eiq; tam suas q̄ totius generis clades exponit: quodq; affectibus suis in castello relictis, atq; obsidione cinctis, ad eum hieme supplex nauigasset. Itaque tantę miserationis casum miseratus Antonius, & memoria quidē iunctę cum Antipatro dexteræ, tum uerò ipsius qui aderat contēplatione uirtutis, etiam tunc eum regē constituere proposuit Iudæorū, quem ipse tetrarcham antea fecerat. Non minus autem q̄ fauore Herodis, odio ducebat Antigoni. Hunc enim & seditiosum, & Romanis inimicum esse arbitrabatur. Cæsarem quidem habebat multo q̄ ipse paratius renouantem Antipatri expeditiones, quas in Aegypto cū eius patre pertulerat: & hospitium & in rebus cunctis beneuolentiam: cum præter hæc ipsius quoq; Herodis strenuitatem cerneret. Veruntamē & senatū conuocabat, ubi Messala, & post eū Atratinus, astante Herode, patris eius merita, & ipsius circa populum Romanum fidem prosequen-

Ant. lib. 14
cap. 13

quebantur, quo simul hostē Antigonū demonstrarent: nō solū q̄ intra breue tēpus is disfidere cōpisset, uerum etiā q̄ antea quoq; populo Rom. despecto, Parthorū suffragio regnū curauisset accipere. His autem cōmoto senatu, cum Antonius etiā bello cōtra Parthos gerēdo utile esse diceret Herodē regem creari, omnes assentiunt. Dimissoq; senatu, Antonius quidē & Cæsar egrediebantur, mediū stipantes Herodē. Consules aut cum alijs magistratibus antecedeabant, cæsuri hostias, decretumq; senatus in Capitolio reposituri. Primo autem die regni Herodis, apud Antonium cōnatum est.

De bello Herodis ē Roma redeuntis, pro Hierosolyma & contra latrones. Cap. XII

Eodem uerò tempore Antigonus apud Massadam inclusos obsidebat, alijs quidem uictui necessarijs abundantes, aquæ autē inopes. Vnde Iosephus quoq; frater Herodis cum ducentis familiaribus suis ad Arabas cōfugere cogitabat: audito q̄ eorum quæ in Herodem cōmiserat, Malichum pœniteret: castellumq; reliquisset, nisi circa noctem, qua exiturus erat, plurimum imbriū contigisset effundi. aqua em̄ repletis puteis, fugiendi causa nō erat, adeo ut etiam ultro in Antigoni militē eruptiones auderent: multosq; nunc aperto prælio, nunc insidijs neci darēt: non tamen illis omnia pro uoto cedebant, sed ipsi quoq; interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux Romani militis Ventidius, prohibitū missus Parthos à Syria, post illos in Iudæam uenit: uerbo quidē, ut Iosepho & qui unā obsidebantur, ferret auxilium: re autem uera, ut pecunias auferret Antigono. Itaq; cum non longe ab Hierosolymis tetendisset, quæstu expletus, ipse quidem cum maxima exercitus parte discessit. Silonem uerò cū paucis, ne furtum deprehenderetur, si omnes abduxisset, reliquit. Antigonus autem sperans iterum Parthos sibi adiumento fore, Silonem interim placabat: ut pendente spe, nihil inquietaret. Iam uero naui ex Italia in Ptolemaidē deuectus Herodes, nō parua manu coacta externorum atq; gentilium, per Galilæam aduersus Antigonum properabat; Ventidij & Silonis fultus auxilio: quibus Gellius ab Antonio missus, ut Herodem in regnum deducerent, persuasit. Hōrum autē Ventidius quidem turbas in ciuitatibus, quæ propter Parthos euenerant, cōponebat. Silonem uerò Antigonus in Iudæa mercede corruperat. Non tamen Herodes opis egebat: in dies enim singulos, quo magis iter promouebat, augebantur eius copię. nam præter paucos omnis ei Galilæa consensit, & propositū habebat præmium necessarium Massadam, ut primum affectus suos obsidione liberaret, sed impedimēto fuit Ioppe. Hæc em̄ prius, q̄ hostilis esset; eximenda uidebatur: ne dum ipse peteret Hierosolymam, receptaculū à tergo aliquod inimicis relinqueretur. Silo autem iungit agmina, inuenisse gaudens resistendi occasionem, quòd eum persecutio premeret Iudæorum. Hos autē Herodes parue manus excursionē perterritos, mature in fugam uertit: & Silonē male repugnantē, periculo eripit. Deinde capta Ioppe, suos liberaturus ad Massadam festinabat: dum indigenarū alios amicitia paterna sibi sociaret, alios ipsius gloria, nōnullos utriusq; beneficijs debita uicissitudo: plurimos tñ spes, ut à rege certissimo. Iamq; ualidissimas quæsierat militū copias: sed Antigonus iter eius impediebat, loca insidijs opportuna præoccupās, unde nullū aut minimū afferebat hostib. detrimentū.

Herodes

Ant. lib. 14
cap. 23

Ant. lib. 14
cap. 24

Herodes autē facile receptis ex Massada pignoribus suis & rebus, à castello in Hierosolymā perrexit. Cui se Silonis milites & multi ex ciuitate iunxerūt, uirium eius timore perculsi. Castris autē positis ad occiduam regionem oppidi, custodes eius partis ipsum sagittis & iaculis impetebāt: ab alijs uero per cuneos excurrentibus primæ frontis acies tentabant. Herodes autem primo circa muros præconis uoce declarari iussit, populi se bono & saluti ciuitatis aduenisse: pœnasq; ab nullo quamuis manifesto inimico repetiturū, sed discordissimis etiā offensarū obliuionē daturū. Deinde cum allocutionib. contrarijs pars Antigoni obstaret, quo minus aut præcones exaudire, aut uoluntatem mutare quispiā posset, quod reliquū erat, suis imperat murorū defensores deturbare: atq; illi statim sagittis cunctos ex turribus in fugā uerterunt. Ibiq; tunc Silonis detecta corruptio est. Multis enim militū subornatis, qui rebus egere se necessarijs acclamarent, pecuniamq; alimentis poscerent, atq; hyemandi gratia in loca opportuna dimitti (nam ciuitati proxima deserta erant, ita omnib. ab Antigono antē prouisis) & incitabat exercitū, & ipse recedere conabat. Herodes aut nō solum duces qui Siloni parerent, sed etiam milites ubi plurimi essent conueniendo, rogabat ne se destituerent, quem scirēt à Cæsare & Antonio & senatu deductū, in uno die pollicitus eos penuria soluere. Deinde hæc precatus ipse agros adit: tantamq; his exhibuit copiā com meatu, ut Silonis omnes accusationes perimeret: simulq; prospiciēs, ne uel in posterū ministrare desinerēt, accolæ Samariæ p epistolas admonebat (nā ciuitas eius se clientelæ dederat) ut alimenta & uinū & oleū & pecora in Hierichunta deferrent. Hoc ubi audiuit Antigonus, statim qui frumentatu hostes prohiberēt, atq; insidijs opprimerēt, per agros dimittit. Illiq; iussis obediunt, & magna iam manus armatorū super Hierichunta fuerat congregata. Discreti aut montibus insidebant, si qui exportarent uictui necessaria speculantes. Non tñ Herodes otiosus erat, sed decē cohortibus comitatus, quinque Romanorū, & quinque Iudæorū, quibus permixti erant etiam mercede conducti trecenti, præterea paucis equitibus Hierichunta peruenit: & ciuitatem quidē uacuam habitatoribus reperit, quingentos uero cum mulierib. ac familiaribus montium occupasse cacumina. & hos quidē captos dimisit: Romani autē in reliquam ciuitatem irruūt, eamq; diripere, cum plenas domos offendissent omnigenis opibus. Rex autem apud Hierichūta præsidio collocato, reuersus est: Romanumq; militem in his quæ sibi acceperant ciuitatibus, hoc est Idumæa, & Galilæa, & Samaria, hyematurū dimisit. Antigonus quoq; Silonis corruptione meruit, ut exercitus partē Lyddenses susciperent in Antigoni gratiam. Et Romani quidem armorū cura soluti, rebus omnibus abundabant. Herodes autē non quiescebat, sed Idumæam duobus millibus peditum, & quadringentis equitibus, misso etiam fratre suo Iosepho, cōmuniuit, ne quid noui cum Antigono tentaret. Ipse aut, matre cum alijs quos ex Massada liberauerat affectib. suis in Samariā translata, ibiq; tutissime collocata, ut cætera Galilææ subuerteret, atq; Antigoni præsidia expelleret, proficiscit. Cūq; Sephorim, licet uehementissime ningeret, peruenisset, facillime ciuitatē capit, custodib. eius ante aggrēssionē fuga dilapsis: ibiq; suis militibus, quos hyems fatigauerat, recreatis (erat em magna copia cōmeatus) aduersus latrones

Ant. lib. 14
cap. 24

nes in speluncis degentes direxit animū: qui pleraq; illius regionis incurſantes, non minoribus q̄ belli cladibus incolas afficiebant. Præmiſſis aut̄ tribus peditum cohortibus, unaq; ala equitū in uicum Arbelā, ipſe diebus quadraginta poſt cū reliqua manu ſuperuenit. Nec tamen eius incurſum hoſtes extimuerunt, ſed armati obuiā p̄cedebāt, peritia bellatoris fiſi, & ferocitate latronis. Deinde prælio cōmiſſo, dextro ipſorū cornu, ſiniſtrū Herodis in fugam pellitur. Ille aut̄ de ſuo dextro circūgreſſus, uelociter ſubuenit. & ſuos quidē à fuga retrahit: irruēdo aut̄ in hoſtes, impetū perſequentiū refrenabat, donec à fronte pugnantes uiolentiæ cōceſſerunt: qui tamen eos uſq; ad Iordanē cādendo perſequebat: & magna fugientiū parte perēpta, cæteri trans fluuium diſiecti ſunt: & Galilæa metu eſt purgata, niſi q̄ in ſpelūcis latitantes reliquerant, eorumq; cauſa diutius ibi remorandum fuit. Quamobrē primum laboris fructum militibus rependebat, centū quinquaginta argenti drachmas ſingulis diuidendo: eorūq; ducibus multiplicatā ſummā ad hyberna mittēdo. Pheroræ aut̄ fratri minimo ſcripſit, ut & foro uenaliū cōſuleret, muroq; caſtellum Alexandriū cingeret: quæ ab illo curata ſunt. Interea circū Athenas uerſabatur Antonius. Ventidius autē ad bellum cōtra Parthos Silonem atq; Herodem accerſit: mandato eis per epiſtolas, ut Iudææ ſtatum ante cōpōnerent. Sed Herodes, libēter ad Ventidiū Silone dimiſſo, ipſe aduerſum latrones in ſpeluncis habitantes mouet exercitū. Iſtæ autē ſpeluncæ in præruptis montibus erant, undiq; inaccessæ, tranſuerſosq; tantū ac perangultos aſcenſus habebant: ſaxumq; ab earū fronte uſq; ad fauces altiffimas pertingebat, rectū uallibus imminens, ut aliquādiu quidem rex pro loci difficultatē quid ageret, incertus eſſet. Poſtremo aut̄ placuit, ut molimine uteretur ſatis incauto. Etenim ualentiffimus quiſq; demiffus arculis exponebat in oſtia ſpeluncarum. Hiq; cum familijs eos mactabant, ignēq; repugnantibus iniiciebant. Cumq; aliquos ex his cōſeruare uellet Herodes, ut ad ſe accederēt, uoce præconis edixit. Sed illorū neq; uoluntarius ſe quiſq; ei tradidit: ſed & quos uis coegerat, multi mortē captiuitati prætulērunt. Vbi etiā ſenior quidā, ſeptem filiorū pater, orātes cum matre pueros, ut egredi ſibi ad fœdera permitteret, occidit hoc modo: Iuſſit exire ſingulos, ipſe ad oſtium ſtabat, & prodeuntē quenq; filiorū trucidabat. Herodes autē è ſpecula hæc proſpiciens, & dolore cōficiēbatur: & ut filijs parceret, ſeni dexterā cū precibus porrigebat. Ille autē dictis eius nequaquā mitior factus, inſuper humilem animum Herodi exprobrauit. & poſt filios occidit uxore: deiectisq; deſuper mortuis, poſtremo ſemetipſum præcipitem miſit. Speluncis igitur & qui in his erāt ita ſubactis, Herodes relicta exercitus parte, quantū ne quis rebellare tētare ſatis eſſe arbitrabatur, eiq; parti Ptolemæo præpoſito, in Samariā redijt: ſcutatorū quidem tria milia, ſexcētos uerò equites in Antigonū ducens. Tuncq; propter eius abſceſſum naſti licentiā, quibus Galilæam turbare mos erat, Ptolemæū quidē ducem aggreſſi, nec opinantē interficiunt. Agros aut̄ uafſabant, in paludes atq; in abdiſſima loca refugientes. Quibus cognitis Herodes mature ſuccurrit: & magnā quidē eorum multitudinē morte cōſumit. Omnibus autem caſtellis obſidione liberatis, huius mutationis cauſa mulctā exegit à ciuitatibus pecuniā, centum talenta. Iam uerò Parthis expulſis, occiſo etiā Paco-

Ant. lib. 14
cap. 25

ro, Ventidius Antonij literis monitus, equitū mille auxilia duarūq; legionū, aduersus Antigonū mittit Herodi. eorū autē ducē Machērā, ut se adiutū ueniret, per epistolas rogauit Antigonus, & de iniuria Herodis multa cōquestus, & pecuniā dare pollicitus. Sed is: nec enim ad quos missus fuerat, negligēdū putabat, cū præsertim plura daret Herodes: in proditiōe quidē ei nō paruit, simulata uero amicitia res Antigoni exploratū perrexit, nō admissō Herodis cōsilio, dissuadētis id fieri. Antigonus autē, quia præsens sit quid cogitaret, ciuitatē ei clausit, & tanq̃ hostem arcebat à mœnibus, donec Machæram inceptū pudit, & in Amathuntē ad Herodē recessit. Iratus autē q̃ res aliter cesserat, quoscunq; Iudæos offendisset interficiebat, ut nec uel Herodianis parceret: sed ut Antigonianis omnib. abutebat. Hæc cum ægre ferret Herodes in Machæram quidem uindicare uoluit, tanq̃ in hostē: iracundiā uero repressit, & ad Antonium properabat, apud eum accusaturus Machære iniquitatem. Ille autem delicta sua reputans, uelociter regem cōsequit: utq; in gratiā secum redeat, multis precibus efficit. Neq; tamen Herodes à proposito suo reuocatus est quo minus ad Antonium pergeret. Sed cum audisset eum magnis uiribus oppugnare Samosatam, iuxta Euphratem ualidissimā ciuitatem, acrius festinabat, opportunum hoc tempus esse perspiciens demonstrandæ uirtutis, & ut magis magisq; placeret Antonio. Deniq; mox ut ad eum uenit, finē attulit obsidioni, multis Barbaris interfectis, magnaq; prædæ parte sibi destinata: ut Antonius quidem, quanquam eius uirtutem antea mirabatur, tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet, multumq; ad honores eius spemq; regni adderet. Antiochus uero tradere Samosatam cogeretur.

De morte Iosephi, & obsidione Hierosolymæ per Herodem, & Antigono occiso. Cap. XIII.

Ant. lib. 14
cap. 25

I Vm hæc agerent, res Herodis in Iudæa fractæ sunt. Reliquerat em̃ Iosephū fratrem suū, qui om̃ia procuraret, cū mādatis huiusmodi, ut nihil ante reditū suū aduersus Antigonū moueret, q̃a nō firmū esset auxiliū Machære, quantū ex delictis superiorib. appareret. Verum Iosephus, ubi fratrem p̃cul abesse cognouit, immemor præceptorū, Hierichūta cū v cohortibus à Machæra secū missis petit, ut maturo mēsiū tēpore frumēta diripiat. In cursu autē hostiū p̃ mōtana atq; aspera loca oppressus, & ipse cadit, magnā uiri fortis in ea pugna gloriā cōsecutus, & om̃es Romani milites percūt. Recēs autē lectæ de Syria cohortes erāt, nec ueteranorū quenq̃ p̃mixtū habebant, qui belli imperitis opitulari posset. Antigonus autē uictoria minime cōtentus fuit, sed eō p̃cessit iracundiæ, ut mortuū quoq; Iosephū uerberaret. Deniq; nactus corpōra mortuorū, etiā caput eius abscidit, quīs l. talēta Phororas frater pretiū redēptionis offerret. tanta uero nouitas post Antigoni uictoriā Galilææ res occupauit, ut qui partibus eius magis fauerēt, productos primates Herodis studiosos lacu submergerēt: multaq; in Idumæa quoq; mutarent, ubi Machæra castelli cuiusdā instaurabat mœnia, cuius nomē est Githa. nec horū quicq̃ Herodes audierat. Captis enim Samosatis Antonius, & præposito Syriæ Sosio iussō ut Herodē quoq; aduersus Antigonū adiuuaret, discessit in Aegyptū. Sosius autē duab. cohortibus in Iudæā præmissis, quarū Herodes uteretur auxilio, ipse cū cetera manu militū sequebat. Herodi autē degenti prope Daphnen Antiochiæ, mortē fratris somnia manifesta significabant

cant. Cumq; turbatus profiluisset e stratis, ecce nuncij cladis intrabāt: quare
 prę dolore paululū questus, maxima parte luctus dilata, in hostes pperabat,
 ultra vires iter accelerās. & ubi ad Libanū uenit, octingētos mōtis accolās af-
 sumit auxilio, unāq; his iungit Romanorū cohortē. cum quibus nō expe-
 ta luce, Galilæā ingressus est, hostesq; obuios in eū quē reliquerāt locū auer-
 tit. & assidue quidē castellū oppugnare tentabāt: sed prius q̄ id caperet, asper-
 rima hyeme coactus, in uicū proximū recepit exercitū. paucis aut dieb. post,
 auctus etiā alterius cohortis præsidio, quā Antonius miserat, tāto hostibus
 terrori fuit, ut castellū nocte defererēt. Iamq; per Hierichūta pperās ibat, ut
 q̄primū interfectores fratris sui posset ulcisci, ubi etiā mirabilis ei mōstriq; si-
 milis casus euenit: unde præter spem liberatus, opinionē q̄ deo charus esset
 adeptus est. nā cū multi honorati uespera illa apud eū cœnauissent, postq̄ di-
 misso cōuiuio omēs egressi sunt, cōfestim cœnaculū cōcidit. Id aut cōmune
 sibi tam periculorū q̄ salutis præsagiū, quantū ad futurū bellū ptineret, esse
 cōijciens mane primo castra mouet: hostiūq; sex circiter milia de montibus
 decurrētes, prima tentabāt agmina. & manū quidē cū Romanis cōserere nō
 satis fidebāt: lapidibus aut ac telis eos, dūmodo plurimos sauciarent, eminus
 appetebāt. ubi Herodes quoq; ipse præteriēs, latus iaculo uulnerat. Antigo-
 nus aut se nō solum audacia suorū, sed etiā multitudine superiorē uideri cu-
 piens, Pappū quendā ex cōtubernalibus suis cum manu militū in Samariam
 mittit, quibus quidē Machæra erat prēmīū uictoriæ. Herodes uero terrā per-
 uagatus hostilē, quinq; municipia capit, duoq; habitatorū milia cōsumit. exu-
 stisq; donibus, ad exercitū redit, circa uicū qui appellat Cana tendentem. In
 dies aut singulos magna ei multitudo Iudæorū uel ex ipsa Hierichiunte, uel
 ex alijs regionibus accedebat: cum hos odiū motueret Antigoni, alios ipsius
 Herodis præclara facinora. Enimvero multos ratiōe carētes, mutationis cu-
 piditas impellebat. hoc aut cōgredi festināte, Pappi milites neq; multitudine
 hostiū, neq; impetu perterriti, acriter ad pugnā ex altera parte procedūt. sed
 ubi agmina cōflixerūt, ceteri qdā paulisper restiterūt. Herodes aut fraternæ
 cædis recordatiōe periculo sius dimitcās, dūmodo eius ulcisceret autores, ad-
 uersam acie facillime superat. deinde semp integros aggrediēdo, uniuerfos
 in fugā uertit. erat em plurima occumbentiū strages. cū alij quidē in uicū un-
 de uenerāt cōpellerent. nouissimus aut ipse instaret, atq; infinitos occideret.
 postremo ruēs inter fugiētes hostes in uicū irrupit: cū omēs domus armatis
 essent refertæ, plenaq; ppugnatorū desuper tecta: & quoniā foris deprehen-
 sos facillime superabat, disturbando ædes intus abditos extrahebat, alios cō-
 uulsis obrutos tectis, multos simul necabat. si quis aut subterfugisset ruinā,
 cum gladijs armati milites excipiebāt. tantaq; cadauerū per omēs uias multi-
 tudo coaceruata est, ut etiā uictorib. ipsis trāsitus obstrueret. hanc plagā ho-
 stes adeo nō tulerūt, ut cōfluentiū turba, cōspectis q̄ in uico perissent, fuga di-
 scederent. statimq; successu fretus Herodes ad Hierosolymā perrexisset, nisi
 eum hyemis asperitas phibuisset. Hæc em perficiendæ uictoriæ fuit impedi-
 mentū, & ne penitus opprimeret Antigonius obstitit, qui ciuitatē iā deferere
 cogitabat. Herodes aut ad uesperā, cū lassos amicos reficiendi corporis gra-
 tia dimisisset, ipse adhuc ab armis calidus, more militis lauātū ibat. Siquidem

unus tantum puer eum sequebat. Et prius q̃ in balneum perueniret, obuius ei quidā ex hostib, gladio armatus occurrit, deinde alter & tertius & plures. Et hi cōfugerant armati ex acie in balneum, sed perculsi etiā tum metu ac latitantes ut regē uiderunt, illū quidē stupore debilitati ac trementes, cum inermis esset prætereūt: exitus uerò quā fugerēt cursu petebāt. Itaq; cum alius casu, qui eos cōprehenderet nullus adesset, Herodi autē nihil pati satis fuisset, omnes effugiunt. Postero autē die Pappum quidē, Antigoni militum ducē, abscisso capite obrūcat: idq; Pheroræ magistro exercitus fratri suo mittit in perempti fratris ultionē. nāq; Pappus erat qui Iosephū interfecerat. Vbi autē rigor hiemis celsit, Hierosolymā repetijt: murisq; admoto milite (annus autē tertius agebat, ex quo Romæ rex fuerat declaratus) pro tēplo castra posuit, quā facilior erat expugnatio, & antea Pōpeius ceperat ciuitatē. Exercitu autē in opera distributo, suburbanisq; diuisis, tres quidē leuare aggeres, & super eos turres ædificare iubet. relictis autē qui operib, instarēt impigerrimis amicorū, ipse in Samariā uadit, uxore accepturus, Alexātri filij Aristobuli filiā, sibi desponsatā, ut diximus: & dum obsidet, subcisiua opera nuptias curaturus: q̃ppe iam hostes despiciebat. igit ubi eam duxit, ad Hierosolymam redit, auctus militū copijs: eiq; Sosius cum magna manu equitū peditumq; sociatur: qua mediterraneo itinere præmissa, ipse per Phœnicē iter fecit. uniuerso autē exercitu cōgregato, ad peditū legiones undecim, equitūq; sex milia, præter auxilia Syrorū, nō p̃ minima parte ducenda, propē à septētrionali muro castra collocarunt: Herodes quidē senatuscōsulto fretus, quo rex fuerat declaratus: Sosius uerò Antonio, à quo milites quib, præerat asciret missos Herodi auxilio. Iudæorū autē intra ciuitatem agentium populus uarie turbatus erat. Nam circa templū infirmior multitudo cōueniens furore agebat, multaq; ueluti diuinitus de temporib, dictitabat: & qui audaciores essent, in ceteruas cōglobati, multis modis latrocinabant: maxime ex locis oppido proximis uictui necessaria diripientes, neq; aut equis aut uiris alimēta relinquebant. bellatorū autē cōstantiores obsidentib, oppositi, ē muris opus aggerum phibebant, & cōtra instrumenta oppugnantū, semper nouū aliquod obstaculū moliebant. In nulla re autē æque ac in cuniculis superabant. Rex autem aduersus latrocinia quidē occultas excogitauit militū insidias, quib, eorū reprimerent excursus: inopiā uero alimentorū longinquis transuectionibus adiuuari disposuit. ac pugnæ intenti, quamuis omnē modum audaciæ supergrederent, Romanorum tamen peritia uincebant. nihilominus aperte cum his, certa morte proposita, cōfligebant. Ex improuiso autē Romanis per cuniculos intermedios emergentibus, prius q̃ muri aliqua pars dirueret, alteram eius uicē muniebāt. Prorsus autē neq; manib, neq; machinis deficiebant, quoniā usq; ad ultimū repugnare decreuerant. deniq; tanto exercitu circumfidente, per q̃nq; menses obsidiū tolerauerunt: donec quidam ex his quos lectos habebat Herodes, ausi murum transgredi, ciuitatē irrupere, & post eos Sosij centuriones. Igit ante omnia fano proxima capiebant: & infuso exercitu plurima ubiq; mors erat: Romanis quidem propter obsidionis moras iratis: Herodis uero manu Iudaica summo intenta studio, ne quis penitus ex aduersarijs euaderet. Mactabant autē quamplurimi, & per angustiores uicos oppidi

Ant. lib. 14
cap. 12.

oppidi, & in domos cōpulsi, etsi ad templum etiā confugissent: nec ulla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Deniq; licet rex ubiq; mit- tens rogaret ut parcerent, nemo tamen dexterā continuit: sed ueluti furētes, omnem persequēbant aetatem. Ibi tunc etiam Antigonus, neq; priorē neq; præsētem fortunā cogitans, domo descendit, & ad pedes Sosij prostrernit, Ille autē nihil eum tantæ mutationis causa miseratus, & intemperanter deri- sit, & Antigonom appellauit: neq; tamen etiā custodia liberum dimisit ut foe- minam. Itaq; ille quidē uinctus asseruabat. Herodes autem cum iam hostes uicisset, ut externa quoq; auxilia cōpesceret prouidebat. Visendi enim tem- pli, sanctorumq; eius studio, omnis multitudo peregrina fuerat incitata. Ob eamq; rem, hos minis, alios precibus, nōnullos armis etiam refrenabat: acer- biorem, quā si uictus fuisset, existimans sibi fore uictoriam, si quod uideri nefas esset, culpa sua uisum fuisset. mox autem etiam rapinas in ciuitate prohi- buit, multa inuectus in Sosiū, si uacuefacto uiris & pecunijs oppido, Roma- ni regē se solitudinis reliquissent: qui pro tanta ciuiū cēde, totius orbis terrę imperium, uile pretiū iudicaret. Illo autem iustum esse dicente, ut pro labore obsidionis prædandi licentiā milites haberent: ipse de suis facultatibus mer- cēdem singulis distributurum se asseuerauit. Atq; ita redemptis patriæ reli- quijs, promissa cōpleuit. Nam & militum quenq; liberaliter, & pro merito duces, ipsumq; Sosiū regia largitate donauit, ut nemo egēs pecunijs abiret. Post hæc Sosius aurea corona deo dedicata, ex Hierosolymis remeauit, An- tonio uinctū Antigoni ducens. & illum quidē uana spe uitæ cupidū usq; ad ultimum diem, ignauia digna securis excepit. Rex autē Herodes discreta mul- titudine ciuitatis, suarum quidem partium studiosos, quo magis beneuolos sibi faceret, honorifice tractabat: Antigonianos autē neci tradebat. & quum pecuniā defecisset, diuiso quicquid ornāmētorum haberet, Antonio eiusq; cōmitibus misit. nō tamen omnino ne quid pateret redemit. Iam enim An- tonius Cleopatraz amore corruptus, in omni re cupidini cesserat. Etem Cle- opatra, ubi tanta cognationē suam sæuitia persecuta est, ut neq; propinquus sanguine superesset, cædis rabiem cōtulit in extraneos: Syrorumq; optima- tes apud Antonium criminando suadebat eos interfici, ut eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facilius quæreretur. Postea uerō q̄ in Iudæos atq; A- rabes usq; extendit auaritiā, ut reges eorū Herodes & Malichus interirent, occulte moliebat. Cui cum uerbotenens annuisset Antonius, occidere quidē bonos uiros tantosq; reges iniustum esse duxit: uerū inter amicos ultra non habuit: sed multa terra ex eorum præcisā finibus, & quod erat in Hierichūte palmetum in quo balsamum gignit, & ciuitates præter Tyrum & Sidonem cunctas intra flumen Eleutherū ipsi dedit, Quorum potita dominio, ad Eu- phratem usq; Parthis bellum inferentē prosecuta Antonium, per Apamiā & Damascum in Iudæā uenit. Atq; hic Herodes, licet magnis muneribus in- sensum eius animum mitigasset, tamen ducentis talentis annuis abscissas re- gno suo possessiones impetrat sibi locari: ipsamq; omnib. obsequijs placās, Pelusium usq; deducit. Nec multum interea tempus & Antonius ex Parthis aderat, captiuumq; Artabazen Tigranis filiū dono Cleopatraz ducebat. Nā cum pecunijs omniq; præda, Parthus illi statim condonatus est.

Ant. lib. 15
cap. 1

De infidijs Cleopatraz in Herodē, et Herodis praelio cōtra Arabes, & ingēti terramotu. Cap. XIII.

Ant. lib. 15
cap. 5

Oncitato autē bello Actiaco, Herodes quidē cū Antonio profici
sci paratus erat, & alijs p̄ Iudæā turbis liberatus, & Hyrcanio poti
tus, quē uicū Antigoni soror tenebat: uerūtāmē à Cleopatra calli
de ne periculorū Antonij particeps fieret, interclusus est. Regib.
em, ut diximus, infidias tendēs, bellū in Arabas ut Herodi cōmitteret, persua
det Antonio. quos si uicisset, Arabiæ: sin autē uictus esset, Iudææ domina cō
stitueret: alterūq; potentiū per alterū pessundaret. Sed hoc eius consiliū He
rodi feliciter celsit. nā primū in Syros hostes ducens, magnū quē cōflauerat
equitatū, circa Diospolim in eos mittit, & quāuis fortiter resistentes, supera
uit. qui cū iam uicti essent, magno motu Arabes suscitant: & infinita manus
in Syriæ coeles Canathā cōgregati, expectabāt Iudæos. ubi rex eos Herodes
cum exercitu aggressus, bellū consultius administrare tentabat, castraq; mu
ro cingi præcipiebat. nō tamē ei paruit multitudo, sed priore uictoria freti A
rabas impetuit. & prima coitione in fugā uersos urgebāt: in persecutione ue
ro infidijs periclitat̄ Herodes, Canathensibus ab Athenione immisis, qui
ex Cleopatraz ducibus semp ei fuerat inimicus. Nanq; horū incurſu recreati
Arabes, pugnā repetūt: iunctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia, Hero
dis militē fugāt, plurimis cæde prostratis. Qui uerō ex praelio seruati sunt, in
uicū Ormizam cōfugiunt. ubi etiam castra eorum cum hominibus circum
uenta Arabes, sicut erāt plena ceperūt. Neq; multo post accepta clade, Hero
des aderat cū auxilijs, serius q̄ uſus poposcit. Huius ei uulneris causa fuit, præ
positorū militibus contumacia, q̄ iussis obedire noluerūt. nō em̄ repentino
cōmisso praelio ullum Athenio infidiandi tempus habuisset. rursus tamē ul
tus est Arabas, assiduis fines eorū incurſionibus infestans: quodq; semel ui
ctus est, sæpe rependit. Sed dum inimicos persequitur, incurrit ei diuinitus
alia calamitas, septimo regni anno & Actiaco bello feruente. nanq; ueris ini
tio terra mota, infinita quidem pecorū, triginta uero hominū milia peremit,
cū exercitus mansisset incolumis, quoniā sub diuo tendebat: ibiq; Arabas in
maiorē audaciā fama sustulit, tristibus nuncijs grauius semp aliquid affin
gens. unde uelut omni subuersa Iudæa, terræ obtinēdæ spe, quia neminē su
pereſſe credebant, in eā irruunt, legatis prius interfectis, qui ad se uenerant à
Iudæis. Herodes autē aduentu hostium perterritā suorū multitudinē, tam ma
gnitudine q̄ assiduitate calamitatū fractam, ad repugnandum incitare tenta
bat: hæc dicens: Rationē habere nō uidetur, cur uos præſens formido percu
lerit. nam diuinæ quidē indignationis plagas mœrori uobis eſſe non miror.
Ignauū autē est perpeti idē, etiā cū incurſus hominū repellendi sunt. Ego em̄
tantū abest ut hostes post terræmotū pertimeſcā, q̄ magis putauerim deum
hanc illis illecebrā immiſſiſſe, ut poenas redderent. nō enim tantum manu ar
misq; freti, quantū nostris calamitatibus, ueniunt. Fallax autē ſpes eſt, quæ nō
ſuis uiribus nitit̄, ſed alienis aduerſis. Neq; uerō uel ſecundæ res uel contra
riæ, apud homines certæ ſunt: ſed in utrāq; partē uideas: fortunā nutare uiciſ
ſim, & exēpla uobis, ppria demōſtrabunt. Nempe praelio ſuperiore uictores,
poſt ab hoſtibus uicti ſumus. & nūc ergo, quantū æſtimare licet, illi capient̄,
uictores ſe fore credentes. Nimis em̄ confidens incautus eſt: metus autē proui
dentiam

Ant. lib. 15
cap. 6

dentiam docet. Itaq; mihi quidem hoc ipsum quod timetis, fiducia suggerit. Nam cū ferociore q̃ opus erat fuistis, & præter uoluntatē meam in hostes egressi estis, Athenion insidiandi tēpus inuenit. nunc autē uestra cūctatio, & minus alacer animus, ut uidet, certam mihi uictoriā spondet. Conuenit tamē ante præliū sic esse affectos, in ipso autem opere uirtutē exerere: consceleratisq; hostibus planum facere, quod neq; humanum aliquod malū, neq; iracælestis unquā deprimit fortitudinē Iudæorum, donec spiritum uitæ ducūt, uel eorum quisquā in bonis suis Arabas dominari patietur, quos aliquoties penē captiuos abduxit. nihil autē uos terreat rerū anima carentiū metus: neq; arbitremini, terræ concussionē, alicuius futuræ cladis esse portentum. Naturalia nanq; sunt elementorū quoq; uitia: nullūq; damnū inferunt, nisi quod ex ipsis euenerit. nā pestilentia qdē, uel famis, uel terræmotus signū aliquod tardante malo fortasse præcesserit: ipsa uero cum extiterint, sui magnitudine finiunt. Cæterum quid nobis amplius q̃ terræ concussio, bellum nocere poterit etiā uictis? Imo enim uero maximū imminentis excidij monstrum, sponte sua, neq; alienis manibus inimicis accidit, qui legatos nostros præter omnium hominū leges crudeliter maētauerunt, talesq; deo pro belli euentu hostias ceciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictāq; dexterā, sed continuo pœnas dabūt: si patrio repleti spiritu, in uindictā uiolati foderis animos excitemus. pergite quisq; nō pro cōiugib. neq; pro liberis aut pro patriæ periculis pugnaturi, sed legatorū cedis ultores. Illi melius q̃ nos qui uiuimus exercitū regēt: uobisq; mihi obediētibus, periclitabor ipse pro ceteris. Pro certo em̄ sciatis, fortitudinē uestrā sustineri nō posse, nisi temeritate lædatur. His adhortatus milites, ubi eos alacres uidit, sacra deo celebravit: deinde cum exercitu Iordanē fluuiū transgressus est. Castris autē Philadelphię positis, haud procul ab hostibus, quasi de interiaccēte castello contēderet, pugnā eminus irritabat, quamprimū cupiens congredi. nā & hostes præmiserant, qui castellum occuparēt. Sed illos quidē regij facile repulerunt, collemq; tenuerūt. ipse uero quotidie producto ad prælium milite, instructaq; acie, Arabes laceſſebat. Cum autē nemo cōtra procederet (quēdā enim eos uehemēs formido tenebat, & ante multitudinē dux Althemus timore obriguerat) uallū eorū disturbat ipse aggressus: eoq; modo coacti ad pugnā cōfusus ordinibus, mixtiq; cū equitibus pedites egrediuntur: etsi multitudine superiores, Iudæis tamen alacritate impares, quāuis audaciores eos faceret uictorię desperatio. et quādiu quidē restiterūt, nō magna eorū cedes facta est: ubi uero terga nudauerūt, multi à Iudæis, multi uero à semetipsis cōculcati perierūt. Deniq; milia v. in fuga ceciderūt, cæteraq; multitudo intra uallū cōpulsa est, eosq; statim circūseptos obsidebat Herodes. & licet armis pp̄e adesset excidiū, tamen aquæ penuria uehemēter urgebat. Cumq; rex arrōgātius eorū legatos despiceret, & talenta quinquaginta pro redēptione offerentibus, magis instaret: deniq; ardescēte siti, cateruatim exeuntes, ultro se Iudæis tradebant, adeo ut quinq; dieb. quatuor milia uincirētur, sexto reliqua multitudo ad pugnā desperata salute procederet. Quibus congressus Herodes, iterū septē milia circiter sternit: & tā magna plaga ultus Arabiā, extincto uiro-
rum eius spiritu, tantum profecit, ut eius patronus ab ea gente optaretur.

Ant. lib. 15
cap. 7

Ox aut illum excepit desueta rerum sollicitudo propter amicitia Antonij, post uictoria Caesaris apud Actium: Veruntamen plus timoris habebat, quam ipse patiebatur. Nec enim Caesar uictum iudicabat Antonium, donec Herodes cum eo superesset. Itaque rex periculis decreuit occurrere: Rhodumque transmissus, ubi Caesar eo tempore morabatur, adiit eum sine diademate, ueste quidem cultuque priuato, sed fastu regio, neque dissimulata ueritate coram eo haec dixit: Ego quidem, Caesar, rex factus ab Antonio, fateor utilem me fuisse regem Antonio. Neque dissimulauerim, quod omnimodo armis quoque me grauem expertus esses, nisi Arabes prohibuissent. Veruntamen & auxilia ei pro uiribus meis misi, & multa frumenti milia: sed nec accepta apud Actium plaga, bene de me meritum deserui. Nam cum auxilij minus commodarem, optimu ei consilium dedi, unam esse dicens Cleopatrae mortem aduersoru correctione. quam si occidisset, & pecunias ei, & muros ad tuitionem, & exercitum, & memetipsum belli contra te sociu pollicebat. Sed profecto eius aures Cleopatrae amores, & deus qui tibi uictoria donaret, obstruxit. Vna ergo cum Antonio uictus sum, & diadema cum eius fortuna deposui. Ad te autem ueni, spem salutis de uirtute praesumens: & ut in examen adduceretur properans, qualis amicus alicuius fuerim. Ad haec Caesar: Imo uero saluus esto, inquit, & nunc regnato certius. Nam meritis es qui plurimos regas, cum amicitia tanta fide tuearis. Experire autem, ut etiam felicioribus fidus permanes: siquidem ego praclarissimam spem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamen fecit Antonius, qui magis Cleopatrae, quam tibi paruim. Te namque lucrati sumus propter eius amentiam. Prior autem ab officijs coepisti, quantum apparet, quem aduersus eorum gladiatores idonea auxilia misisse Ventidius perscribit. Quare interim tibi decreto firmitate regni praebeto. Experiar autem ipse quoque bene tibi aliquid facere, ut non desideres Antonium. Huius sermonis humanitate regem ne quid de amicitia sua dubitaret hortatus, & diadema illi imposuit, & indulgentiam decreto consignat: in quo multa magnifice in eius laudem commemorauit. Ille autem prius eum muneribus delinitum rogabat, ut Alexandru quendam supplicem, ex amicis Antonij, iuberet absolui. Sed uicit iracundia Caesaris, multa illu & graui pro quo rogabat admisisse dicentis, quibus repulit deprecantem. Postea uero ad Aegyptum euntem per Syriam Caesarem, Herodes cunctis accepit regni diuitijs, tumque primum cum eo milites recensente, circa Ptolemaidem quo uectus est, coenamque illi cum omnibus amicis exhibuit, atque insuper exercitus eius epulis cuncta distribuit. Prospexit etiam ut per arida loca proficiscentibus ad Pelusium, atque inde redeuntibus aquarum copia non deesset. Nec fuit quicquam utensiliu, quod desideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum esse Herodi regnum, tam Caesar quam milites existimabant. Ideoque postquam uenit in Aegyptum, iam Cleopatra & Antonio mortuis, non solum caeteros eius honores auxit, uerum etiam regno parte finiu addidit, quam Cleopatra dempserat. Et praeterea Gadara, Hippon, Samariam: maritimarumque insuper ciuitatu Gazam & Anthedone, & Ioppen, & Pyrgu Stratonis: & ad haec satellites quadringentos Gallos ei donauit, quos antea Cleopatra stipatores

tores habebat. nulla aut res magis liberalitatem Cæsaris incitabat, q̄ magnus animus accipientis. Post primā uero Actiada, etiā regionē quæ Trachon uocatur, eius ditioni subdidit, eiq; cōtinentem Batanzam, itemq; Auranitin, ex huiusmodi causa. Zenodorus qui domus Lysaniæ cōductor erat, nō cessauit unq̄ ex regione quæ Trachon dicitur, latrones Damascenis immittere. Illi autem ad Varum tunc rectorem Syriæ confugerunt, eumq; deprecati sunt, quo suas miseras Cæsari declararet. Cæsar aut his cognitis ei rescripserat ut latrociniiū penitus curaret extinguere. Varus autē milite aggressus loca suspecta, expurgauit latronibus terram, ipsamq; Zenodoro abstulit: quā Cæsar, ne latronum denuo cōtra Damascum receptaculū fieret, Herodi dedit, eumq; præterea totius Syriæ procuratorem constituit. Et decimo anno reuersus iterū in prouinciā, ne quid eo incōsulto procuratoribus liceret administrare præcepit: ac Zenodoro mortuo terram omnem quæ inter Trachonem & Galilæam erat, eidē attribuit. Quod autē maius his omnibus existimabat Herodes, à Cæsare quidem post Agrippam amabat, ab Agrippa uero post Cæsarem. Hinc ad summum felicitatis euectus, & ad maiore subleuatus animum, maximam prouidentiaē partem obsequio pietatis impendit.

De urbibus & ædificijs instauratis & conditis ab Herode, deq; munificentiā qua usus est erga exterar gentes, eiusq; felicitate. Cap. XVI.

Taq; anno regni sui quintodecimo, & templum instaurauit, & duplum terræ spatiū quā fuerat circa templum, muro amplexus est, ingeniti sumptu & magnificentia singulari. Argumento erant in ambitu fani magnæ porticus, eiq; iunctum à septentrione castellum. Et illas quidem à fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus, quā regni sedes largis opibus renouatum, Antoniam uocauit, in honorē Antonij. Quin etiam domo sibi regia in superiori parte ciuitatis exstructa, duas ædes in ea maximas atq; pulcherrimas, quibus ne templum quidem usquam cōferri posset, ædificauit: easq; amicorum uocabulis unam Cæsaream, Agrippium alteram nominauit. Nec uero solis tectis memoriam eorum & cognomina circumscripsit, sed in totas etiam ciuitates studium liberalitatis extendit. nam in Samaritica regione oppidum muro pulcherrimo per uiginti stadia circūdatum, Sebasten appellauit, deductis eō sex milibus colonorū, terraq; fecundissima his attributa: ubi templum quoq; maximum inter ædificia, & circum id arcem trium & semis stadiorū Cæsari dedicauit, eiusdēq; oppidi habitatoribus præcipua legū beneficia præstitit. Ob hæc alterius terræ adiectiōe donatus à Cæsare, aliud ei templū circa Iordanis fontem candido marmore posuit, qui locus appellat Paniū. Vbi montis quidam uertex in præcelsum editus, propter subiecti lateris uallem specus aperit umbrosus, quā profundæ altitudinis rupes, ad immensum liquentis guttæ receptaculum concauat, ut stagnantis aquæ copia demittentibus aliquid, donec terrā inueniant, longitudo nulla sufficiat. Foris aut ē speluncæ radicibus oriunt fontes: & (ut quidā putant) hoc est Iordanis principiū. Sed ueri fidem in posterioribus indicabimus. Quin & apud Hierichunta, inter castellū Cyprum & priores domos regias, meliores alias, & quæ cōmodiore usum præberēt aduenientib. fabricatas, eorundē amicorū nominib. uocitauit. Prorsus nō est idoneus regni lo-

An. lib. 15. ca.
10. 12. 13.
14

cus

cus, quē honore Cæsaris nudum reliquerit. Postea uero quā fines suos templis repleuit, in prouinciā quoque honores eius effudit, & in multis ciuitatib. templa quæ Cæsaria uocant, constituit. Cum autem inter maritimas ciuitates uidisset unam uetustate iam fessam, quæ Stratonos pyrgos uocabat, & pro loci natura munificentiae suae capacē, totam eam candido saxo reparatam, clarissima regia decorauit, & in ea maxime innatam sibi animi magnitudinē demonstrauit. Nam inter Doram & Ioppen, quarum media ciuitas sita est, omnis ora maritima adeo fuit importuosa, ut omnes qui ad Aegyptum ex Phoenice nauigarent, in salo fluctuare cogerent, minas Africi metuentes: cuius etiam mediocris aura, tantas undarum moles ad scopulos erigit, ut remeante aestu gurgitis, per aliquantum spatium maris feritas augeat. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura, Piræo maiore portum fabricauit, & in eius penētralibus alias nauibus stationes fecit altissimas. Et quanquā totus ei locus aduersabat, tamen ita cum difficultate certauit, ut firmitas quidem structuræ nequaquam mari cederet: pulchritudo uero tanta esset, quasi nulla res ardua præpedisset ornatum. Metitus enim quantum diximus portui spatium per uiginti ulnas in profundum saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, & altitudinis nouem, & latitudinis decem, nonnulla uero etiam maiora fuerunt. Expleto autem spatio quod unda cælabat, in ducētos pedes murum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante constructi, unde etiam procymia dicebant: cæteri autem saxeo portus quo cingit muro subiecti sunt, magnis turribus interpositis, quarum maxima atque pulcherrima ex nepote Cæsaris Drusium cognominata est. Crebri autem fornice ad deducenda quæ portus haberet: proque fornicibus. & circum eos crepido saxea, & lata, quæ naues egredientes exciperet, deambulatio. aditus autem septentrionalis erat. Ventorum enim pro situ loci placidissimus est boreas. ad ostium uero colossi tres, utrinque fulti columnis: quarum à leua quidē intrantibus stantes solida turris sustinet: dextra uero duo proceri lapides iuncti, & partis aduersæ turris magnitudinē superantes. domus autem portui cōnexa, candido itē lapide: parique mensura spatiorū, ciuitatis uiae tendentes in portum. Cōtra ostium uero portus, in colle, Cæsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum: in eoque Cæsaris colossus non minor quam Iouis apud Olympiā, cuius ad exemplar factus est, Romano autem par, & Iunoni quæ Argis est. Oppidum autem prouinciæ dedicauit, rebusque aduēcticijs portum, Cæsari uero conditoris honorem, unde ciuitati nomen Cæsareæ imposuit. Quinetiā & cætera opera, forum, theatrum, amphitheatrū, digna uocabulo collocauit: & quinquenniali certamine instituto, nomen ei Cæsaris donauit. Primusque ipse in centesima nonagesima & secunda Olympiade maxima præmia proposuit: ut non solum uictores, sed & proximi & tertij successores eorum regalibus diuitijs potirent. Anthedona quoque renouatā, quā bella subuerterant, Agrippiū uocauit: nimiaque beneuolentia, nomen amici etiā portui inscripsit, quā ipse in templo edificauit. sed nec parētes suos ita quisque dilexit. nam & patris monumentum optimo regni campo ciuitatē cōdidit, fluminū arborumque ditissimā, eamque Antipatridē nuncupauit. & super Hierichunta castellum natura tutū, & pulchritudine præcipuum, muro cinxit, atque in honorem

Ant. lib. 15
cap. 10. 12. et
lib. 17. cap. 5

norē matris Cyprum uocauit: fratrique Phaselo turrim cognōmine Phaseli-
 dē Hierosolymis ædificauit, cuius ambitus & in magnitudine liberalitas po-
 stea declarabit. Aliamq; ciuitatē in regione quæ à Hierichunte in boreā ten-
 ditur, Phaselū nominauit. Cognatis autē & amicis æternæ gloriæ traditis, ne
 sui quidē fuit immemor: sed castellū cōtra montē Arabici lateris propugna-
 culō permunitū, de suo nomine Herodium uocauit: tumultumq; in māmæ
 formam manufactum, qui stadiorum sexaginta spatio ab Hierosolymis abe-
 rat, similiter nominatū, munificentius accurauit. Etenim rotundis quidē tur-
 ribus cacumen eius amplexus est. Ambitum autem cōpleuit ædibus regijs li-
 beralissime exornatis: ut non solum interna membrorū facies clarior esset,
 uerum etiam foris parietes ac maceriæ tecta; largis infusa diuitijs elucerēt.
 Aquā etiam plurimā ingenti sumptu ex longo interuallo induxit, perq; du-
 centos gradus marmoris candidissimi fabricauit ascensum. Erat enim totus
 collis manu factus, & uehementer excelsus. Quin & aliā circa radices eius re-
 giā, ac diuersoria, quæ & sarcinas & amicos recipere possent, ædificauit: ut
 pro rerū quidē omniū copia ciuitas esse uideretur castellum: circumscriptio-
 ne uerò, domus regalis. Tantis autē constructis ædificijs, animi sui magnitu-
 dinem in plurimis etiā externis ciuitatibus demonstrauit. Namq; apud Tri-
 polim & Damascū & Ptolemaidem, publicas balneas quæ gymnasia dicunt:
 Bibli autē murum, exedras uero & porticus, foraq; & templa Beryti ac Ty-
 ri: necnō & apud Sidonē, & Damascum theatra condidit. Maritimis autem
 Laodicensibus aquæductū: apud Ascalona uero Nympha siue lacus orna-
 tissimos, & balneas, itē peristylia, tam opere q̃ magnitudine miranda consti-
 tuit. Sunt quibus etiā lucos portusq; præstitit. Multæ ciuitates ab eo, tanquā
 regni sociæ, agris quoq; donatæ sunt. Ad exhibitionē uero thermarum alijs
 redditus annuos ac perpetuos delegauit, quemadmodū Cois, ne quando be-
 neficij gratia deficeret, ad hæc frumēta cunctis ministrauit egētibus: & Rho-
 dijs ad instruendam classē pecunias sæpe multisq; in locis præbuit, incen-
 sumq; Pythium in meliorem formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam
 eius in Lycios aut Samios liberalitatem? perq; omnem Ioniam eorū quæ de-
 siderasset quisq; largitiones? Nōne etiā Athenienses & Lacedæmonij, &
 Nicopolitani, & in Mysia Pergamus, Herodis sunt plena donarijs? Nōne
 Antiochenſium Syriæ plateam, cum plena coeni ab omnibus uitaret, per ui-
 ginti stadia prolixa, strauit polito marmore: declinandisq; imbribus, quā-
 longa esset porticibus ornauit? Sed hæc quidē propria quis dixerit illorum,
 quibus ea detulit, populorū. Quod autem Elidensibus præstitit, non solum
 Achaïæ cōmune, sed etiam totius orbis terræ munus uidet, per quem Olym-
 piaci certaminis gloria diffundit. Nam cum hoc deficere sumptuum uideret
 inopia, quodq; solū ex ueteri Græcia restabat collabi, non solum agonothe-
 ta ipse factus est, eo lustrō, quod cum Romā nauigaret, offendit: sed etiā per-
 petuos pecuniarū redditus instituit, ut nunq̃ eius memoria agonothetæ mu-
 nere fungi desineret. Inextricabile opus fuerit, debitorū siue tributorū remis-
 siones exponere, sicut Phaselitas & Balaneotas, aliaq; circa Ciliciā municipia
 leuauit annuis pensionibus: licet multū eius animi magnitudinem timor fre-
 gerit, ne quam pateret inuidiā: uelut maius aliquid aucuparetur, si beneficijs
 amplio-

amplioribus afficeret ciuitates, quæ qui eas haberet. Quin & corpore usus est, quod animo conueniret. cumque summus uenator esset, in hoc tamen ipso, equitadi peritia quæ cuperet assequebat. Denique uno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aprorum altrix illa regio, sed magis ceruis & onagris frequenter. Bellator autem erat, qui sustineri non posset. itaque multos etiam in exercitacione terrebatur: quibus & torquendo iaculo directissimus, & sagittarum liberator uidebatur egregius. Præter animi autem corporisque uirtutem, fortuna quoque secunda usus est. Raro enim contra uotum eius, belli cessit euentus. & si quando id accidit, non ipsius culpa, sed aut prodicione quorundam, aut temeritate militum factum est.

De dissidio Herodis cum filiis Alexandro & Aristobulo. Cap. XVII.

Ant. lib. 15.
cap. 3. 8. 9. &
lib. 16, ca. 13.

T uero publicam ei felicitatem moerore inuidere domestici, & aduersi casus ex muliere coeperunt, quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem, repudiata quam prius acceperat uxorem ex Hierosolymis genus ducentem, quæ Doris uocabatur, Mariammen sibi coniunxit, Alexandri filiam Aristobuli filij: unde domus eius in discordiam uenit, & antea quidem, maxime uero postquam Roma regressus est. nam primum Antipatrum ex Doride filium, eorum causa quos Mariamme susceperat, expulit ciuitate: solis festis diebus eam comendi facultate concessa. Deinde auum coniugis Hyrcanum, ex Parthis ad se reuersum, propter insidiarum suspicionem peremit: quem captum quidem, occupata Syria, Barzapharnes abduxerat: miserati uero gentiles liberauerunt, qui ultra Euphratem colebant. Et si monitis eorum paruisset, ne ad Herodem transiret, non interisset. Verum mortis eius illecebra, fuit neptis matrimoniū. hoc enim fretus, multoque amplius patriam desiderans, uenit. Herodem autem commouit, non quod regnum affectaret, sed quod ipsi iure deberetur. Quinque autem filiorum quos ex Mariamme susceperat, duæ foeminae, cæteri mares erant. horumque minimo Romæ in studiis mortuo, duos maiores natu, & propter matris nobilitatem, & quod iam regnanti sibi fuissent geniti, regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariamnes suffragabatur: qui in dies singulos proficiens, adeo succendebat Herodem, ut eorum nihil sentiret quæ propter dilectam sibi dolerent. Tantum namque in eum Mariammes erat odium, quantum ipse illam amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipsis inimicitarum probabiles causas, ex amore uero fiduciam, in os eius, quæ Hyrcano auo suo fecisset obijciebat, quæque in fratrem Aristobulum egisset. Nec enim uel huic, quando puer erat, parcebat: quem pontificem in decimo septimo ætatis anno creatum, post honorem statim occidit. Atque ille quidem cum sacra ueste amictus ad aram accessisset festo die, populus omnis illachrymauit: & tamen noctu missus in Hierichunta, ibi sicut mandatū fuerat, lacu submersus à Gallis interijt. Hæc igitur Herodi Mariamme probro dabatur, sororemque eius & matrem maledictis atrocioribus dehonestabat. Sed ille quidem amore mutus erat. Graui autem indignatione mulieres sauebant: & quo maxime commoueretur Herodes, insimulabant eam adulterij: præter alia multa, quæ uerisimilia fingerent, hæc accusantes, quod in Aegyptum imaginem suam misisset Antonio: proque immoderata libidine, absentem se properasset ostendere uiro mulierum cupidine insanienti, & qui uim posset inferre. Id ueluti fulmen aliud quod emissum perturbauit Herodem, maxime quidem amoris causa zelotypia succensum

succensum, deinde etiā cogitantē Cleopatraz sœuitiā, cuius gratia & Lyfaniaz
 rex & Malichus Arabs erant perempti. Non enim coniugis amissione, sed
 morte sua periculum metiebatur. Itaq; profecturus Iosepho Salomes soror
 suā uiro, quem fidum habebat, & pro affinitate beneuolum, cōmendabat
 uxorem: mandato ei clām, ut eam interficeret, si etiā se occidisset Antonius.
 Verum Iosephus nō maligne, sed regis amorē mulieri cupiēs demonstrare,
 q̄ ab ea nec mortuus pateret diuelli, secretum ei sermonem aperit. Et illa re-
 uerso Herode, multa; inter fabulas de affectu iurante, quodq; nunq̄ esset al-
 terius mulieris amore captus: ualde, inquit, amor erga nos tuus mandatis Io-
 sepho cōprobatuſ est, quibus ut me occideret præcepisti. His auditis quæ oc-
 culta credebat, amens erat Herodes ilico: nec unquā Iosephum mandata sua
 proditurū fuisse ratus, nisi eam corrupisset, præ dolore insaniebat. Cūq; stra-
 tis exiluisset, in regia spatiaur: ibiq; tunc Salome soror eius arrepto tēpore
 criminandi, suspiciōē de Iosepho confirmauit. Vnde Herodes immodera-
 ta zelotypia furēs confestim utrūq; iussit interfici. Deinde poenitudo seque-
 batur insaniā: & postquam iracundiā concidit, amor iterum calescebat. Tan-
 ta uis autem cupidinis erat, ut ne mortuā quidem putaret eam, sed præ ægri-
 tudine tanquam uiuam alloqueret: donec processu temporis funere cogni-
 to, mœroris magnitudine cum quo superstitē dilexerat æquauit affectū. Ma-
 ternæ autem iracundiæ succedunt filij, & immanitatē sceleris reputātes, non
 aliter suspectum patrem q̄ si hostis esset, habebāt: idq; & antea, quā diu Ro-
 mæ in studijs erant, & multo magis postquā in Iudæam reuersi sunt. Siqui-
 dem cum ætatibus eorum, mentiū quoq; roborabat affectio. Iam uerō matu-
 ri coniugio, unus amitz suę Salomes, quæ matrem amborum accusauerat,
 filiam duxit: alter Archelai Cappadocum regis. Vnde accessit etiam libertas
 odio, & occasiones ex eorū confidentia delatoribus collatæ sunt. Itaq; aper-
 tius quidam cum rege colloquebant, q̄ ei per utrunq; filium struerentur in-
 fidia: & alter quidē ultrices materni exitij simul cum fratre armaret manus:
 alter uero, hoc est Archelai gener, socero fretus etiam fugā pararet, ipsum a-
 pud Cæsare accusaturus Herodem. His igitur criminationibus repletus He-
 rodes, ueluti propugnaculo sibi futurum aduersus filios, adducit Antipatrū
 ex Doride susceptū: hisq; illum præponere modis omnibus cœpit. Qui cum
 hanc mutationem tolerabilem non putarent, ac priuata matre æditū profici-
 entem uiderent, indignationē cohibere pro sua nobilitate nō poterant: sed
 in singulis quibus offenderent, iram prædebant. Et illi quidem in dies singu-
 los magis magisq; negligebant. Antipater autem etiam sui causa fauorabilis
 erat: nā & patri blandiri callide nouerat, & uarias in fratres suos calumnias
 conferebat, quædam ipse dictitās, amicos uero suos ad alia diuulganda sub-
 mittens, donec omnino spem regni abscidit fratribus suis. In testamento em̄
 ipse aperte quoque iam successor fuerat declaratus. Denique tanquam rex
 etiam ad Cæsare missus est, cultuq; regio & cæteris obsequijs præter diade-
 ma utebat. Tempore autem ualuit etiā suam matrem in cubile Mariammes
 inducere: duobusq; armorū generibus in fratres usus, blanditijs & calūnijs
 regi obrepſit, ut etiā de filiorum morte cogitaret. Quapropter Alexādrum
 quidē secū Romam pater abstractum, ueneni sibi dati reum apud Cæsarem

Ioseph.

Ff

postu-

Ant. lib. 16
cap. 4

postulauit. Ille autē uix deplorandi copiam nactus, & licet apud imperitissimum iudicē, tamen Herodē & Antipatro prudentiorem, delicta quidem patris uerecunde suppressit: in se uero delata crimina fortiter diluit: periculorumque socio fratre purgato, mox de Antipatri calliditate, & de suis iniurijs questus est: cum prāter innocentiae conscientia eloquentia iuuaret. erat em acerrimus in dicēdo. postremo prolocutus q̄ eos pater libēter occideret, crimen illi obiecit. & lacrymas quidē cunctis excussit: uerū Cēsare sic affecit, ut eorū accusationibus spretis, Herodē statim reuocaret in gratiā. Hac autē lege reconciliatio facta est, ut adolescentes quidē patri in omnibus obedirēt, ille autē relinqueret regnū cui uellet. Postea rex Roma reuersus, licet soluisse criminibus filios uiderēt, nondū tamen erat suspicionibus liberatus: quoniam argumentū odij sequebatur Antipater, etsi uerecundia recōciliatoris palam proferre inimicitias non auderet. Cum autē Ciliciā prāternauigans Elaeusam delatus esset, suscepit eum benignissime Archelaus, pro salute generi gratiā referens, & redintegratae cōcordiae causa lētus: quippe nihil moratus amicis Romae scripserat, ut in causa dicenda suffragaretur Alexandro: & usq; ad Zephyriū deduxit talētis xxx donatū. Postea uero q̄ Hierosolymam peruenit Herodes, populo cōuocato, tribusq; filijs prope astantib. causam reddit profectionis: multasq; deo gratias agit, multas etiā Cēsari, qui domus suae perturbationem sedasset: & quod regno maius esset, concordiam filijs praestitisset, quam ego, inquit, arctius copulabo. Nam ille quidē me regni dominū & successorum iudicem constituit. Ego autē cum mea cōmoditate illi gratias refero, tresq; filios meos reges designo, huiusq; sententiae meae socium primum deum fieri precor, deinde uos. Namq; huic aetas, illis nobilitas successionem regni conciliat, & quidem magnitudo eius etiam pluribus sufficit. Quos autē Cēsari iunxit, & pater instituit obseruate: nō iniustis eos, neq; disparibus, sed meritis colentes honoribus. Nec em tanta quis afficiet eum lētitia, cui prāter aetate obsequiū, quantum ei quem despiciet doloris infliget. Quos autē singulis coniunctos esse oporteat propinquos atq; amicos ego distribuam, & concordiae sponsores illos constituā: pro certo sciens, seditionū contentionūq; causas ex contubernaliū nasci malitia: hosq; si boni fuerint, affectiones tueri. Rogo autē ut non solū isti, sed etiā primates ordinū exercitus mei, in me solo spem habeant in praesentia. Non enim regnū, sed regni honorē filijs meis trado: & iucunditate quidē quasi rectores potient, pondus aut rerū tametsi nolim, meum est. Consideret autē quisque uestrū aetatem meam, uitaeq; institutum, necnō etiā pietatē. nam neq; senex adeo sum, ut de me citò desperet: neque uoluptatib. assuetus, quae adolescentiū quoq; uitā spacio breuiore concludūt. Diuinitatē uerò ita coluimus, ut in longū nos aeuū progressuros esse credamus. q̄ si quis in contemptū meū filijs meis placere maluerit, etiā pro illis mihi suppliciū dabit. Ego em, nō q̄ inuideā ex me genitis, honorifice eos haberi ueto: sed quia noui hae studia adolescentib. ferociae nutrimenta suggerere. Itaq; si cogitēt qui ad eos se applicant, bonis quidem apud me paratū esse praeмиū, seditiosis uerò apud ipsos etiā quibus lenocinabant, infructuosam fore malignitatem, omnes profecto mecum, hoc est, cum filijs meis sentient. Namque ipsis expedit me regnantem, meque his esse concordem. Vos autem

autē, o boni filij, sacra primū retinētes mente naturā, cuius affectiones inter
 feras bestias saluæ sunt, deinde Cæsare qui nos reduxit in gratiam, meq; ter-
 tium qui ea quæ iubere liceat rogē: fratres permanete. Iam nūc autem uobis
 & uestimēta & obsequia dabo regalia: deumq; oro ut cōseruet iudiciū meū;
 si cōcordes eritis. Hæc locutus, singulos benigne cōsalutauit, populumq; di-
 misit: alios cōuenientia dictis eius optantes: qui uero mutationis erant cupi-
 di, ne audisse quidem se quicq; simulantes. Fratres autem dissensio nō reliq;
 sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Nanq; Alexander & Aristo-
 bulus ægre ferebant cōfirmatum esse Antipatro meritum, Antipater autem
 succensebat uel secundo loco fratres haberi. sed tamen ille pro uarietate mo-
 rum, & reticere secreta nouerat, & quāto sibi essent odio multa fraude cela-
 bat. His aut pro nobilitate generis, in lingua erat quicquid uenisset in mentē.
 Et multi quidē his instigandis operā dabant, plures autē amicorū sese explo-
 randi causa insinuabant. Itaq; omne quod dictū esset apud Alexandrum, sta-
 tim apud Antipatrū erat, & ab Antipatro ad Herodē cum adiectione defere-
 batur. Nec uel simpliciter aliquid prolocutus, adulescens innoxius habebat,
 sed cuncta eius uerba in crimina uertebant: maximaq; minimis affingeban-
 tur, sicubi liberior paulo fuisset. Semp aut qui eum irritarent submittebat An-
 tipater, ut mēdacia sua ueras occasiones haberēt: multisq; falso uulgatis, unū
 quid cōprobatum fidē omnibus faceret. Sed huius quidē amicorum quisq;
 aut naturā taciturnus erat, aut muneribus parabat, ne quid occultum expro-
 meret: nec errasset aliquis, si Antipatri uitā malitię dixisset arcanum. Alexan-
 dri uero familiares, aut pecunia corruptos, aut impulsos blanditijs, quib. ex-
 pugnauit omnia, fures ac proditores eorum quæ contra se dicerent siue age-
 rent, effecerat. Cum autem caute uniuersa cōmitteret, astutis etiam crimina-
 tionibus aditus ad Herodem moliebat: fratrisq; personam gerens alijs dela-
 toribus subornatis utebat. Si quid in Alexandrum nunciaissent fauore simu-
 lato, id quod primo reprehendisset, mox otiose astruendo, regis iracundiā
 prouocabat: omniaq; ad insidias referebat, & ut necē patris Alexander optā-
 re uideret. nihil enim maiore fidem calumnijs suggerebat, q̃ si eum purgaret
 Antipater. His accensus Herodes, quantū in dies singulos de affectu adule-
 scentium detrahebat, tantū adiciebat Antipatro. In eandem uero partē incli-
 nati sunt etiam qui regno parebant: hi uolentes, alij pro imperio, sicut Ptole-
 mæus amicorū clarissimus, regisq; fratres, ac tōta pgenies. omnia namq; in
 Antipatro sita erant: & quod Alexandro fuit acerbissimū, cuncta in eorum
 perniciem, matris Antipatri consilio gerebant. Nouerca enim sæuior erat,
 multoq; plus q̃ priuignos oderat, quos regina mater ediderat. Sed quanq̃ o-
 mnes, ut Antipatro magis obsequerent, spes inducebat: nō minus tamē præ-
 cepta regis quenq; ab adolescentibus separabant: qui charissimis edixerat,
 ne quis ad Aristobulum uel eius fratrem accederet, aut se ad eos applicaret. nō
 solum autē regalibus erat formidini, uerum etiā externis amicis. Nulli enim
 regum tantum potestatis Cæsar dederat, ut fugitiuos suos quāuis ex ciuitati-
 bus non subiectis ei liceret educere. Adulescentes autē delata in se facinora
 nesciebant, hisq; propterea capiebant incautius. Nullus enim palam incusa-
 bat a patre: sed affectu refrigescēte paulatim intelligētes, aduersus dolorem

asperius excitabantur. Eodem autem modo etiam Pheroram patrum, & Salomen amitā, contra illos cōmouit Antipater, assidue uelut cum uxore sermocinando quibus in eos instigare. Huius autem inimicitias augebat Alexandri quoque; uxor Glaphyra, multa de sua nobilitate cōmemorās, cunctarumque se quæ in regno uiuerent dominā esse dictitās: paternū enim genus à Temeno, maternū autē à Dario Hystaspis filio ducere, multumque ignobilitatem despiciens sororis & uxorū Herodis: quarū quæque propter formam, nō propter nobilitatem esset electa. Namque multas ei fuisse diximus uxores: quod liceret Iudæis more patrio plures habere, quodque rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur propter superbiam & cōtumelias Glaphyræ inuisus erat Alexander. Salomen autē Aristobulus, & si socrus eius erat, ipse inimicam sibi reddidit, & ante quidē propter maledicta Glaphyræ sæuientē: frequenter enim humilitatē generis obijciebat uxori: quodque ipse priuatam, reginā uero frater suus duxisset Alexander. Hoc Salomes filia cum fletu matri nūciauit. Addebat autē, quod aliorum quoque fratrum matres idem Alexander & Aristobulus, si regnū obtinuissent, textrices cum ancillis facere minitarētur, ipsos quoque uicorum scribas, scilicet irridentes, quod literarū studijs operam darent. His cōmota Salome, quod iracundiam cohibere nō posset, Herodi cuncta indicauit. Satis autē idonea uidebat contra generū dicens. Et præter hæc alia quædam criminatio diuulgata est, quæ succendit animum regis. Audiuit enim Alexandrum & Aristobulum crebro matrem implorare, casumque eius cum gemitu atque imprecationibus conqueri: ac sæpe illo quædā ex Mariammes uestimentis posterioribus diuidente cōiugibus, minitari solitos esse, quod cito pro regalibus delicijs nigris uestibus induerent. His de causis Herodes licet constantē animum adulescentiū formidaret, tamen ne spem correptionis abscinderet, ad se eos uocauit: Romā enim migraturus erat: & quasi rex pauca interminatus, pluribus quasi pater monuit: rogauitque ut fratres diligenter, promissa priorum peccatorū uenia, si post hæc meliores fierent. Illi autem criminationum inuidiam deprecando, fictas eas esse dicebant, purgationisque suæ fidē rebus ipsis posse constare: uerum ipsum quoque debere, ommissa facilitate credendi, aditū maledictis obstruere. nunquam enim calumniatores defore, dum cui persuadeatur extabit. Cum his eum mature placauissent, ut patrem, præsentī metu reiecto, de futuris mœrere cœperunt. Etenim cognouere Salomē sibi esse infensam, & patrum Pheroram: uterque autem sæui & graues erant: sed amplius Pheroras, qui totius quidē regni præter diadema socius esset: proprios autē redditus haberet centum talentorū, totiusque trans Iordanē terræ fructus ipse caperet, à fratre sibi dono datæ. Quinetiam tetrarcham eum fieri beneficio Cæsaris, idē Herodes impetrauerat: regali quoque cōiugio dignatus erat, sorore uxoris suæ nuptum ei collocata. Et post illius mortē, desponderat ei filiarum suarum maximam, trecētis talentis in dotem datis. Sed regale matrimoniū Pheroras, ancillæ amore captus, refugerat. quā ob rem iratus Herodes, filiam nuptū dedit fratris filio, qui post à Parthis occisus est. Mox autē morbo Pheroræ uenia data, indignationem remisit. De hoc autē erat uetus opinio, quod etiam uiua regina Herodē opprimere uoluisset ueneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat, ut quāuis amātissimus

Ant. lib. 16
cap. 7

simus fratris esset Herodes, fide tamen eorū quæ audisset, adduceret ad metum. Itaq; de multis qui suspecti erāt habita quæstione, postremo ad Pheroræ amicos uenit, quorū nulla quidē fuit de maleficijs apēta confessio, sed q̄ cū amica subrepta in Parthos cogitasset effugere prodiderūt: huius aut̄ consilij & fugæ cōscium esse Aristobulum Salomes maritum: cui rex eam tradidit, postquā superior adulterij causa peremptus est. sed nec Salome criminatione libera manserat. hā & hāc frater Pheroras accusabat, q̄ cū Syllæo p̄curatore Obodæ regis Arabum de nuptijs cōstituisset, quem inimicissimū Herodes habebat. Conuicta aut̄ & in hoc, & in omnibus quæ Pheroras detulerat, indulgentiā meruit: itaq; ipsum etiā rex Pheroram criminibus soluit. Domus uerō tēpestas in Alexandrum transijt, totaq; capiti eius incubuit. Tres erant eunuchi regis charissimi, & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni em̄ uinū ministrare fuit cura, alteri coenam apponere, tertius aut̄ dormitum eum collocabat, & cum ipso cubabat: hos muneribus maximis Alexander cupiditati suæ subiecerat. Itaq; postquā regi hæc sunt indicata, ui tormentorum coacti, & stuprū statim cōfessi sunt, & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerunt: quō eos fefellisset Alexander, nullā in Herode spem habendam esse, improbo sene, cōmemorans, & qui capillos inficeret, ut ob hoc etiam eum iuuenem putarent: uerum se colī oportere, qui etiā inuito eo regni esset futurus successor: neq; multo post ab inimicis pœnas repeteret, fortunatosq; amicos suos beatosq; faceret, ac præ ceteris ipsos. Quin & obsequia potentiū Alexandro clām parere, militūq; rectores, itēq; ordinū principes occulte ad eū cōuenire dixerūt. Hęc Herodes adeo pertimuit, ut nō auderet statim delata proferre, sed exploratores die noctūq; submittens, dicta factaq; singula scrutabat: & de quibus suspicio esset, ilico trucidabat. Itaq; regnū eius acerbissima iniquitate repletū est. Nā pro suo quisq; odio uel inimitijs, calumnias finxere, multiq; regis iracūdia cædis cupida cōtra aduersarios abutebant. & mendacio quidē confestim fides habebatur: erant aut̄ criminationibus ipsis uelociora supplicia. Deniq; accusabatur qui modo accusauerat: & cū eo qui ante se cōuictus esset, ducebat ad pœnā. De uita namq; periculū regis quæstiones breuiore cōpendio terminabat. Ad hoc aut̄ sæuitiæ processerat, ut nec eorū quenquam humanius aspiceret, qui accusati nō essent: uerum etiā amicis immitissimū sese præberet. Itaq; multis etiā regno interdixit, & in quos potestātē nō habebat, in eos dictis asperis sæuebat. Accessit malis Antipater collectaq; propinquorū caterua, nullū criminationis genus omisit. Tantus aut̄ ineptia sua regē cōmentisq; delatorū timor inuasit ut stricto instare sibi gladio uideret uidere Alexandrū. Deniq; subito et ipsū correptū in uincula cōiecit, & in amicorū eius tormēta perrexit: multi aut̄ tace moriebant, nulla uoce supra cōscientiā prodita. alij uero quibus mendacium impatiētia doloris extorsit, de patris eū insidijs cū fratre Aristobulo cogitasse dixerunt: tēpusq; obseruare, ut illo dum uenaret occiso, Romam profugeret. His tamen uerisimilia nō erant, sed necessitate cruciatus ex tēpore fingeant, libenti tamē animo rex credebat, pro cōsolatione accipiēs uincti filij, ne id fecisse uideretur iniuste. Verum Alexander quoniam suspicionem patris nullo modo aboleri posse arbitrabatur, ultro malis assentiendū puta-

Ant. lib. 16
cap. 8.9

uit: ac digestis aduersus inimicos quatuor libris, fatet infidias, earūq; se pluri-
mos socios habere perscribit: ante oēs aut Pheroram & Salomen. Hāc enim
etiā stupro sibi quondā esse mixtā, cum uim noctu adhibuisset inuito. Iamq;
libri in manib. erāt Herodis: multa & graua de optimatib. clamātes, cū ma-
ture in Iudæā Archelaus uenit, metuēs genero simul ac filiæ, quib. etiā pro-
uidentissimo cōsilio succurrit, regisq; minas arte dissoluit. Mox em̄ cum eo
congressus, ubinā est, clamat, exitiabilis gener meus? aut ubi parricidale ca-
put aspiciā, quod meis manib. ipse lacerabo: addamq; filiā meā bono marito
nouo? nam etsi cōsiliij particeps nō est, qā tamē eiusmodi uiri cōiunx fuit, in-
quinata est. Miror aut patientiā tuā, cuius periculū agitur, q̄ adhuc uiuit Ale-
xander: ego namq; ita ex Cappadocia properās ueniebam, ut qui & illum re-
perirem olim dedisse suppliciū, & de filia quēstionē tecum habere, quam tui
tuæq; dignitatis cōtemplatione illi desponderā. At nunc de utroq; nobis cō-
sulendum est: licet nimiū pater sis, & ad puniendū insidiatorē filium minus
fortis. Permutemus dexteras, & alter alterius iracundiæ uicarij succedamus.
Talibus increpans, quāuis pertinacē fallit Herodē. Itaq; ille quos Alexander
perscripserat libros, legēdos ei præbet, singulisq; capitulis insistsens, cum eo
deliberabat. Vnde occasione sui cōsiliij nactus Archelaus, paulatim causam
in eos qui scriptis cōtinebantur, & in Pheroram cōtulit. Cum aut sibi crede-
re regē uideret, cōsiderandū est, inquit, ne forte adolescentulus tot nequis-
simorū insidijs circumueniatur, nō tu ab adolescentulo. nec enim apparere
causam, cur in tantū ruerit scelus, qui & nunc regno potiretur, & successio-
nem regni speraret, nisi aliquos haberet huius persuasionis autores, qui ad
deteriorē partē lubricū ætatis impellerent. Ab eiusmodi namq; hominib. nō
solum adolescentulos falli, uerū etiam senes, domosq; clarissimas totaq; re-
gna solere subuerti. Cōsentiebat dictis Herodes, iramq; paulatim remittebat
in Alexandro, & in Pherorā excitabat. nanq; hic erat librorū quatuor argu-
mentū. qui ubi propensiorē esse regis animū sensit, & in omnib. apud eum
amicitiā Archelai præualere, quā honeste nō posset, ex impudentia salutem
quæsiuit. relictoq; Alexandro, cōfugit ad Archelaum. & ille negat se uidere,
quo pacto eximat tot criminib. inuolutum, quibus manifeste conuinceretur
regem insidijs uoluisse decipere, omniumq; malorū præsentiū adolescenti
causa fuisse: nisi malit omisis artibus callidis, & negandi pertinacia, de qui-
bus insimulare omnia confiteri, & à fratre, præsertim cui dilectus esset, ue-
niam petere. nanq; ad hoc ei modis omnib. se quoq; opem laturum. Paruit
Archelao Pheroras, atraq; ueste cum lacrymis ut q̄ miserabilis appareret, in-
structus, ad pedes Herodis accessit: ueniāq; meruit postulans. & se quidē sce-
leratum esse fatebat: nanq; omnia quæ sibi obijcerent fecisse. horum autem
causam esse diminutionē mentis atq; insaniā, ex mulieris amore conceptam.
Itaq; postq̄ stetit Pheroras suimet ipse accusator ac testis, tūc cum iam Arche-
laus excusando, Herodis iracundiam mitigabat, proprijs usus exemplis: ete-
nim se quoq; à fratre multo grauiora perpeffum, naturā ius dicebat ante-
posuisse uindictæ. Quippe in regnis, uelut in magnis corporibus, semper
aliquam partem pondere ipso tumescere: quam recidi quidem non oport-
tere, leniter uero curari. Multa in hunc modum locutus Archelaus, He-
roden

rodē quidē Pherorē placidū reddidit. ipse autē Alexandro tādiu manebat iratus, filiāq; ab eo distractā secū abducturū se aiebat, donec Herodē cōpulit ultro pro adulescētulo deprecari, ut iterū ei filiā despōderet. Satis autē grauatim Archelaus cui uellet eam prāter Alexandrū collocari permisit: maximi enim pēdere, quo iura inter se affinitatis inuiolata permaneant. Rege autē sibi filiū ab eo donatū affirmāte, nisi matrimoniū diremisset, q̄ & liberos iam haberent, uxor quoq; ab adulescēte diligere: quæ si remaneret, peccatorū foret obliuio: si uerō discederet, causa de omnib. desperandi: molliorē nanq; fieri audaciā, si domesticis affectionib. distrahat: uix tandē cessit, unaq; & ipse redijt cū adulescēte in gratiā, & patrē eius reduxit. Procul dubio tamē cum Romam mitti debere ait, cum Cēsare collocaturū: de omnib. enim sese literas ad eum fecisse. Vāfrū igit Archelai consiliū, quo generū periculo liberauit, per actum erat, & redintegrata cōcordia in epulis & humanitate cōuictus familiariter uersabant. Abeuntē aut munerib. talentorū septuaginta, solio quoq; aureo gemmis ornato, & eunuchis, & concubina donat Herodes; quæ Pannychis uocabat: itēq; amicorū eius quenq; pro merito. quin & cognati regis omnes, iussu eius Archelao dona splendidissima dederunt: eūq; tam ipse q̄ optimates Antiochiā usq; prosecuti sunt. Non multo post quidā in Iudæā uenit, Archelai cōsilijs multo potentior: qui non solum reconciliationē gratiæ Alexandro quæsitā fecit irritam: uerum etiā causa fuit ut periret. Laco erat genere, nomine Eurycles, ad regni desideriū amore pecunię corruptus. Iam enim luxū eius regia tolerare non poterat. Is amplissimis donis Herodi oblatis, uelut eorū quæ aucuparetur illecebra, cum statim multiplicata recepisset, immaculatam liberalitatē nihil esse ducebat, nisi regum sanguine cōparasset. Itaq; regem adulatione falsisq; de ipso laudibus, & sermonis calliditate circumuenit: matureq; perspecto eius ingenio, dictis simul & factis quæ illi placerent, inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & oēs eius comites libenter ciuē Spartæ patriæ causa, præcipuo dignū honore ducebant. Ille autē postquam fragilitatē domus animaduertit, fratrumq; inimicitias, & quēadmodum pater in singulos esset animatus, Antipatri quidē hospitio præuentus erat. Simulata uerō amicitia fallebat Alexandrū, olim se & Archelai socium esse mentitus, quo etiam citius quasi probatus obrepfit. Moxq; ab eo fratri quoq; Aristobulo cōmendatus est. Pertentatis autem personis omnibus, aliam alio modo subibat: ac primum fit Antipatri mercenarius, & Alexandri proditor: illum exprobrando castigans, q̄ quum fratrum sit maximus, spei suæ negligat insidiatores: Alexandrū uerō, q̄ regina creatus, & regiæ uir coniugis, filium priuatæ mulieris pateretur regno succedere, præsertim quum haberet magnam occasiōē Archelaum: quæ quidē adulescenti bona fide suadere uidebatur, q̄ amicitiam simulasset Archelai. Vnde nec Alexander quicquam metuens, & de Antipatro quæ se mouerent apud eum querebatur: & quod nihil mirū faceret Herodes, si cum matrē illorū interemit, ipsis quoq; regnū eius auferret. quorū causa Eurycles & miserari eos & cōdolere simulans, etiam Aristobulum ad ea dicenda pellexit: atq; ita querelis in patrem utroq; deuincto, referens ad Antipatrū secreta discedit: afflicto quoq; insidiarum mendacio, quas ei fratres parasse affirmabat, ac penē iam strictis gladijs

Ant. lib. 15
cap. 11

in eū irruere. Ob hæc aut multa pecunia donatus ab Antipatro, laudator eius erat apud patrē: & ad extremū necis Alexādrī & Aristobuli redempta opera, ipse accusatoris partibus fungit. Cumq; adisset Herodē, uitā ei se rependere pro beneficijs sibi delatis, & lucē referre dixit pro hospitio: olim Alexandrū exacuisse in eum gladiū, & cōfirmasse dexterā: uerū sceleri tanto fuisse impedimento, q̃ societate facinoris assimulasset. Alexandrū enim dicere, nō bene secum Herodē actum putare, q̃ regnum obtinuisset alienū, & post matris eorum necem principatū eius dilacerasset, nisi etiam degenerē cooptaret hæredem, auitumq; ipsorū regnum Antipatro spurio traderet. Proinde semet Hyrcani manes & Mariammes ultum ire. Nec enim decere successione regni ab huiusmodi patre sine cæde suscipere: multis aut rebus ad hoc excitari quotidie, quia nihil sibi omnino loqui sine calumnia liceret. Nā si de nobilitate aliorū fiat mentio, sine ratione se cōtumelijs affici, patre dicente, solus generosus Alexāder, et cui pater sit pro ignobilitate dedecori. In uenationibus quoq; offendere, si taceat: si uero laudet, cauillatorē appellari. & prorsus imitem sibi patrem inueniri, soli q; Antipatro indulgentē: ob quæ uel emori non recusare, nisi ex uoto insidiæ successissent: sin eū occidisset, primū salutis occasione fore Archelaum socerum suum, ad quem facile possit effugere: deinde Cæsarē, qui nunc usq; ignoraret mores Herodis. nec enim sic ei adstaturum ut antea, patris præsentia formidando, nec de suis tantum criminibus locuturū, sed primū totius gentis ærumnas, & quod ad necem usq; tributis opprimeret uulgaturū. deinde in quibus delicijs, quibusq; actibus partæ sanguine pecuniæ consumptæ sint, & qui uel quales ex illis fuerint locupletati, quæ causa ciuitatis afflictæ: ibi aut lamentaturū & aui & matris necem, omniaq; scelera regis resecturū: quibus cognitis nemo se iudicauerit patricidā. His Eurycles in Alexandrū falso delatis, Antipatri laudes prosequēbat, illum solum qui patrem diligeret esse cōfirmans, quiq; adhuc insidias retardasset. Rex aut nondum præteritæ suspicionis dolore cōpresso, intolerabilis iracundiæ feritate perturbatur. Iterumq; hoc tempus nactus Antipater, alios accusatores fratribus subornauit, qui eos dicerent cū Iucundo et Tyrannio clam colloqui solitos esse, equitū regis olim principibus, tunc uero propter quādam offensiones ordinibus motis. Hac deniq; indignatione succensus, confestim eos tormentis Herodes subdidit. Illi aut nihil eorū se quæ crimini darentur, scire cōfessi sunt. Sed oblata est quædā uelut ad præfectū castelli Alexandrij ab Alexandro scripta epistola, deprecante ut cū Aristobulo fratre se in castellum reciperet, si patrem interfecissent: tamq; armis q̃ alijs subsidijs eos uti permitteret. Hanc Alexāder Diophanti cōmentū esse dicebat, qui regis erat notarius, homo audacissimus & cuius libet manus literas imitari percallidus. Itaq; multis sæpe falso cōscriptis, ob hoc postremo occisus est. torto aut castelli præfecto, nec eius indicio quicq; Herodes eorū quæ delata erant uerū esse cognouit. Sed quāuis nullum documentū ualidum proferret, filios tamen asseruari præcepit. Euryclem uero domus suæ pestē, ac totius sceleris fabricatorē, bene de se meritum datoremq; salutis appellans, talentis quinquaginta donauit. Ille autē prius quā certa fama nunciaret, ad Archelaum properat: aususq; dicere, q̃ Herodem recōciliaffet Alexandro, ab illo quoq;

pecunias

pecunias capit. deinde in Achaiā transgressus, ad similia facinora male questis abusus est. Postremo apud Cæsare accusatus, q̄ dissensionibus repleuisset Achaiā, & ciuitates spoliaret, in exiliū mitti: atq; hoc eū modo poenæ Alexandri & Aristobuli p̄secutæ sunt. Hoc loco dignū est Coum Euaratū huic Spartiatæ conferre. Namq; is cum amicissimus esset Alexandro, eodemq; tempore quo Eurycles ibidē erat aduenisset, percontanti regi super his quę ille insimularet, iuratus nihil se ab adulescentib. audisse affirmauit. nec tamē id quicq̄ miseris profuit apud Herodē, solis maledictis aures paratissimas aperientē: cumq; gratiosissimū sibi iudicantē, qui secū eadē crederet: iisdēq; moueret. Incitabat præterea Salome crudelitātē eius in filios. Nam ad hanc Aristobolus, quo periculis inuolueret, quam & socrū habebat & amitā, monitū miserat, ut salutē suā cōsuleret: quasi rex eam decreuisset occidere, iterū insimulatā, quorū ante fuerat accusata: q̄ Syllæo Arabi nubere cupiens, quē sciret eius inimicum, occulte illi secreta regis nunciaret. Et hoc fuit extremū quo tanq̄ tempestate oppressi adulescentes, nō secus ac turbine p̄fundati sunt. Salome em̄ protinus cōtendit ad regē, eiq; monita Aristobuli prodit: atq; ille ulterius durare nō passus, utrunq; filiū uinxit, & separatos afferuari præcepit. Deinde Volumniū militiæ magistrū, & ex amicis suis Olympū descripta ferentes iudicia, proficisci iussit ad Cæsare: qui postq̄ Romam nauī delati, regis literas reddiderūt, uehemēter quidē Cæsar ob adulescētes indoluit, uerū potestātē in filios à patre auferendā nō duxit. Deniq; rescribit ei, ut ipse sui dominus esset arbitrij: melius tamē facturum dicēs, si in cōmuni cōfessu propinquorū suorū prouincięq; rectorū de insidijs quæreretur: eosq; si delato crimini reperiret astrictos, occideret. si uero fugā tantū esse meditato, mediocri supplicio cōtentus esset. Paret scriptis Herodes: cumq; Berytū quō Cæsar iusserat, puenisset, cogit iudiciū. Præfederunt autē rectores, quibus à Cæsare scriptū fuerat, Saturninus & Pedanius legati, & cum his Volumnius procurator, itēq; propinqui regis & amici, necnō & Salome & Pheroras, & post hos optimates Syriæ, præter Archelaū regē: namq; hunc Herodes, q̄ Alexātri socer esset, suspectū habebat. Sed filios quidem satis prouido consilio in iudicium nō produxit: sciebat enim q̄ si tantū uisi fuissent, omni modo ad misericordiā cunctos impellerent: si uero etiā dicēdi copiā nacti essent, facillime Alexander obiecta dilueret. Igit̄ illi quidē custodiebatur in Platane, uico Sidoniorū. Exorsus autē rex, ueluti cum præsentibus ageret, cōmouebat. & insidias quidē timide obijciebat: nā probationibus deficiebat. maledicta uero & p̄bra & iniurias, & peccata plurimā in se admissa, p̄sequebat: eaq; morte grauiora esse cōfessorib. demonstrabat. postremo cū nemo cōtradiceret, semetipsum argui miserabiliter questus, acerbāq; uictoriā uincere, singulos sententiā proferre rogat in filios. & primus Saturninus cōdemnandos esse adulescētulos, sed nō morte p̄nunciauit. Nec em̄ fas esse cū tres ipse astātes habeat filios, mortē alienis decernere. Idē etiā duobus legatis uisum est, eosq; nōnulli alij secuti sunt. Tristē uero sententiā primus Volumnius dixit, cunctiq; post eū Herodis æmulatione, uel odio: neq; indignatione quisquā necandos esse adulescentes iudicauit. Tum autē uniuerſa Iudæa & Syria, suspēsa quidē operiebatur huius tragœdiæ finem: sed nemo existimabat

Ant. lib. 16
cap. 12

Ant. lib. 16
cap. 13

existimabat Herodis crudelitatem ad parricidium usque processuram. Ille tamen filios Tyrum traxit: atque inde naui Cæsaream deuectos, quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidam regis miles, Tiro nomine, qui & filium habebat Alexandro assuetum atque amicum, & ipse diligebat adulescentulos: præ nimia indignatione mentis postremo circūiens clamitabat cōculcatam esse iustitiā, ueritatem periisse, naturam esse confusam, uitamque hominum iniquitatis esse plenam, & omnia quæ dolor cōtemptori uitæ dictasset. Deinde ipsum etiā regem ausus adire: mihi uero, inquit, omnium uideris esse infelicitissimus, qui cōtra charissimos nequissimis credas. Siquidem Pheroras & Salome fidem apud te aduersus filios tuos habent, quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti: neque aduertis hoc eos agere, ut iustis successoribus destitutus, cum solo remaneas Antipatro, capi facile regem optantes. Veruntamen cogita, ne ille quoque militibus odiosus sit, propter cædē omnium fratrum. Nullus enim est, qui non adulescentium misereatur, principum autem plurimi etiam palam grauius ferunt. hæc dicens, simul eos quibus res indigna uideretur nominabat. Rex autem statim illos & ipsum cum filio cōprehendi iubet. Ibi quoque tum alius quidam regius tonsor, nomine Trypho, nescio qua exagitatus infania, semetipsum indicans, pergit: ac mihi quoque Tiro, inquit, iste persuasit, ut occasione tondendi nouacula te occiderem: magna quoque inde Alexandrum daturum munera pollicebatur. His auditis, Herodes & Tirone eiusque filium, & tonsorem subdidit quaestioni. Cumque illi pernegarent, tonsor autem amplius nihil diceret, Tirone uehementius torqueri iussit: tum quoque filius eius, patris miseratione commotus, cuncta se regi, si eum sibi cōdonasset, indicaturum promisit. Eoque relaxato, ipsius occidendi patrem suum habuisse uoluntatem dixit, impulsus ab Alexandro. Hoc autem quibusdam fictum ab adulescente uidebatur, quo tormentis eriperet patrem, nonnulli uerum esse affirmabant. Herodes tamen & militum principibus & Tirone pro cōfessione accusatis in eos armauit populum, ut ibidem cum tonsore lignorum & lapidum ictibus interirent. Filios uero in Sebasten missos, quæ non longo à Cæsarea interuallo distaret, præfocari iubet: eaque re mature perfecta, in castellum Alexandrium mortuos asportari, cum Alexandro materno uero sepeliendos. Hic finis Aristobulo & Alexandro uitæ fuit.

De conspiratione, Antipatri contra patrem. Cap. XVIII.

Ant. lib. 17
cap. 21

Nipatrum uero, cum iam sine controuersia successionem regni speraret, intolerabile gentis excepit odium, cunctis scientibus, illum omnes fratribus suis conseruisse calumnias: nihiloque minus timor, cum non mediocris sollicitabat, crescente sobole peremptorum. Erant enim Alexandro ex Glaphyra filij duo, Tigranes & Alexander: itemque Aristobulo ex Berenice Salomes filia, Herodes & Agrippa & Aristobulus, filiarumque Herodias & Mariamme. Sed Glaphyram quidem Herodes cum dote sua in Cappadociam dimisit, postquam Alexandrum interfecit: Berenicen autem Aristobuli coniugem, auunculo Antipatri nuptum dedit: ut enim Salomem, quam infensam habebat, sibi reconciliaret Antipater, istas nuptias excogitauit. Idem uero etiam Pheroram muneribus aliisque obsequijs, atque amicos præterea Cæsaris ambiebat, magnas Romam mittendo pecunias. Saturninum enim cum alijs omnibus apud Syriam donis expleuerat. Hoc autem magis inuisus erat

erat cunctis, quò plura donabat, uelut opes tantas nò munificentia largiret, sed metu còsumeret. Itaq; eueniebat, ut nec accipientiù beneuolentia quicquā profecerit: quibusq; nihil dedisset, acerbiores inimicos haberet. In distributionibus autè munerù quotidie largior erat, cum præter spem uideret orbos pueros ab Herode curari: quantūq; illum peremptorū cedis pœniteret, prolis eorū miseratione significari. Conuocatis enim propinquis atq; amicis suis, & pupillis astantibus cū lachrymis opplesset oculos, dixit: Horū quidem mihi patres fortuna quædā tristis eripuit, ipsos autè orbitatis misericordia cū natura commendat. Experiar itaq; ut etsi pater infortunatissimus fui, auus tamē sim prouidentior, & à quibus post me regantur, amicissimos mihi relinquā. Despondeo igitur filiam tuam Pherora maximo filiorū Alexandri, ut ei curator sis necessarius: tuo uero Antipater filio, Aristobuli filiā: eris em hoc modo pater orbatē. Sororē uero eius meus Herodes accipiet, ex pōtifice auo materno prògnatus. Et de his quidē hoc sit iudiciū meum, neq; id quisquā dirimat, qui me amabit. Precor aut etiā deum bono regni mei, meorūq; nepotū copulare nuptias, atq; hos pueros placidioribus, q̃ patres eorū oculis aspicere. Postquam hæc locutus est, fleuit, & puerorum dexteras iunxit, benignissimeq; còsalutatis singulis dimisit conciliū. Statim dirigit Antipater, quantoq; dolore affectus esset neminē latuit pupillorum. namq; honorem apud patrem quoq; sibi derogatum existimabat: iterumq; de rebus cunctis periculū fore, si Alexandri filijs præter Archelaum etiam Pheroram tetrarchā adiutorem habere licuisset. Ad hæc reputabat odium suum, & orbitatis miserationē, qua tota gens flectebatur, quanto uiuentium puerorum studio, & quanta memoria mortuorū ipsius scelere tenerētur Iudæi. Itaq; omnimodo dirimere sponsalia statuit. & callide quidē patri surrepere timuit, sæ uienti acriterq; uigilāti ad suspiciādum. palām uero eum supplex adire ausus est, corāq; deprecari, ne se honore priuaret, quo dignum esse iudicasset, nudumq; regis nomen habere uellet, regni autem substantiam penes alios esse. Nec enim posse rerum obtinere dominatū, si præter auum Archelaū, etiam Pheroras Alexandri filijs focer esset adiūctus. Instantissime uero precabatur quia numerosa esset regia p̃genies, nuptias permutari. Nouē nāq; regi uxores erant, sed harū septem unde filios susceperat, ipsum Antipatrum ex Doriade, Herodem autem ex Mariāmme pōtificis filia: itemq; Antipam & Archelaum ex Malthace Samaritide, filiāq; Olympiadē, quam frater eius Iosephus habuerat, ex Hierosolymitide uero Cleopatra Herodem & Philippū, necnò ex Pallade Phaselum. Habebat autè filias quoq; alias, Roxanen & Salomen, unam ex Phædra, & alteram ex Elpide: duasq; uxores sine filijs, còsobrinam & fratris filiā: & præter has Alexandri & Aristobuli sorores duas ex Mariāmme. Cum igitur tanta prolis copia superesset, aliter nuptias iungi postulabat Antipater. Rex autè perspecto eius animo, quid de pupillis cogitaret, uehementer iratus est: quippe filiorū quos interfecerat casum reputās uerebatur ne etiam hi quādoq; criminationū Antipatri præmium fierent. Sed tūc quidem sæuioribus dictis eum protelat. Postea uero blanditijs eius adductus, sponsalia reformauit: ac primum ipsi Antipatro Aristobuli filiam collocat, filium uero eius iungit filiæ Pheroræ. Hinc licebat aduertere: quantum Antipatri ualuerit

ualuerit adulatio, quod idē in simili causā impetrare Salome nō potuit. hanc
 em̄ quamuis soror esset, atq; hæc sæpe intercedente Iulia uxore Cæsaris po-
 stulasset, Arabi Syllæo nubere nō passus est: sed inimicissimā sibi fore iura-
 uit, nisi ab hoc studio destitisset. posteaq; inuitā Alexē cuidā ex amicis suis in
 matrimoniū dedit: eiusq; filiarum unā Alexandri filio, alterā Antipatri
 auunculo tradidit. Natarū autē Mariammes una, sororis filium habebat An-
 tipatrum, altera fratris Phaselū. Sic interrupta pupillorum spē Antipater, &
 pro sua cōmoditate affinitatibus iunctis, expectatione certa nitebatur: adie-
 ctāq; malignitati fiducia, nequaq̄ erat tolerabilis: nam quia singulorū odium
 uitare nō poterat, securitatē sibi ex terrore quærebat: cum præterea Phero-
 ras ei ueluti iam cōfirmato regi obsecundaret. Quin & mulierum conflata in
 aula cōflictio, nouas turbas excitabat. Etenim Pheroræ uxor cū matre ac so-
 rore sua, necnō & matre Antipatri, multa in regia insolēter agebat, ausa etiā
 duas regis filias cōtumeliose tractare: cui rei maxime ab Antipatro erat obie-
 cta. Itaq; cum illi inuisæ essent, alias quidē morigeras habebant: sola uero Sa-
 lome aduersabat eorum concordia: quodq; nō bono regis coirent, apud ip-
 sum insimulabat. Cognita uerō eius delatione mulieres, quodq; Herodes e-
 gre tulisset aperto quidē conuentu & familiaritate abstinerunt, contrā ue-
 rò & discordare inter se rege audiēte simulabant: cū his adeo colluderet An-
 tipater, ut palām Pherorā minime dubitaret offendere: occultos autem cœ-
 tus & nocturnas comestationes agebant: earumq; consensionē fecit obser-
 uatio firmiorem: cum horū nihil ignoraret Salome, sed Herodi cuncta nun-
 ciaret. Ille autē ardens iracundia, maximeq; aduersus Pheroræ coniugem, q̄
 eam præter cæteras accusaret Salome, aduocato cognatorū amicorūq; con-
 cilio, & alia multa mulieri & filiarū contumelias crimini dedit, quodq; Pha-
 risæis mercedē contra se præbuisset, fratremq; sibi hostem reddidisset expu-
 gnatum uenenis. Postremo conuersus ad Pherorā, utrum, ait, se fratrem an
 uxorem uellet optare? Cumq; ille se citius uita dixisset q̄ cōiuge cariturū, in-
 certus quid ageret, ad Antipatrū sermonem cōtulit: ac ne cum Pherora, uel
 eius coniuge, aut quouis alio, qui ad eam pertineret, unquā colloqueret edi-
 xit. Verū ille palām præcepta custodiēs, in occulto cū his pernoctabat: me-
 tuensq; obseruationem Salomes, per amicos in Italia degentes, ut Romam
 profisceretur, effecit ipsorum perlatis literis, ubi Antipatrum aliquanto post
 tempore ad Cæsarem mitti oportere perscriberent. Igit Herodes nihil mo-
 ratus, cum misit: cunctis quæ usui forent, magnaq; pecunia liberaliter instru-
 ctum, testamentūq; unā ei portandū dedit, in quo rex ipse Antipater inscri-
 ptus erat, & Antipatri successor Herodes, ex Mariamme pōtifcis filia pro-
 creatus. Quin & Syllæus Arabs itidē Romam, neglecto Cæsaris præcepto,
 nauigauit: de his cum Antipatro certaturus, de quibus cum Nicolao causam
 ante dixerat. Non leue autem cum Areta rege suo certamē habebat, cuius &
 alios amicos interfecerat & Soemum in Petra oppido potentissimū, redem-
 ptoq; Fabato procuratore Cæsaris fautore utebatur: etiam in Herodem. Sed
 maiore pecunia data Herodes Fabatū a Syllæo alienauit: ac per eum quæ Cæ-
 sar iusserat exigebat. ille aut cum nihil dedisset, accusabat apud Cæsare Fabā-
 tum, dispensatorem esse dicens, non quæ ipsi, sed quæ Herodi expedirent.

Quibus

Quibus cōmotus ad iracundiam Fabatus, adhuc autē apud Herodem in honore maximo habebatur, secretorum Syllæi proditor factus est: regi q; indicauit, q̃ Syllæus Corinthū eius satellitem pecunia corrupisset, cumq; asseruari oporteret. Neq; rex id facere dubitauit: quoniam Corinthus iste, licet in aula regis esset educatus, ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum solum corripit, sed etiā duos alios Arabas iussit apud eum repertos, unū Syllæi amicum, alterum Phylarchum. Qui subditi quæstioni, magna pecunia Corintho ut Herodē occideret, persuasisse confessi sunt: atq; etiam a Saturnino Syriæ rectore interrogati, Romam transmissi sunt.

De ueneno Herodi parato, & quomodo compertum sit. Cap. XIX

AT Herodes Pheroræ uehementius imminebat, ut repudiaret uxorem: neq; quomodo mulierē plecteret inueniebat, cum multas in eam odij causas haberet, donec ipsum etiam fratrem cum ea supra modum indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria, in tetrarchiam suam recessit, iuratus unū sibi exilij finē fore mortem Herodis, neq; ad eum reuersurū esse dum uixerit. Deniq; nec ægrotum quamuis sæpe accitus fratrem inuisere uoluit, cum quibusdam mandatis eum quasi moriturus uellet instruere. Sed ille quidē præter spem conualuit. Postquam autē Pheroras in morbū incidit, tum Herodis patientia demonstrata est. Nam & uenit ad eum, & humanissimē curatum uoluit: sed morbum superare non quiiuit: intra dies enim paucos est mortuus. Quem licet usq; ad ultimum uitæ diem dilexisset Herodes, tamē quod illum quoq; ueneno peremisset, fama uulgatū est. Verū eius corpore in Hierosolymam deportato, luctum maximum cunctæ genti denunciauit, clarissimāq; funus sepultura dignatus est. Vnus quidē interfecto Alexandri & Aristobuli, hunc exitū uitæ sortitus est. Transijt autem in Antipatrum auctorē poena sceleris, ex interitu Pheroræ nacta principium. Quidam enim ex eius libertis, cum regem tristes adijissent, fratrem ipsius Pheroram ueneno interceptum esse dicebant. nam quendam ei cibum obtulisse coniugē suam, non eo quo solebat modo conditum: eoq; sumpto illum morbo protinus esse correptum. Venisse autē ante biduū, matris ac sororis eius accitu quandam ueneficam mulierculā ex Arabia, ut uenenum Pherorę conficeret amatoriū: & pro amatorio dedisse mortiferum Syllæi consilio: namq; illi notam fuisse. Percussus igitur plurimis suspicionibus rex, ancillas & nonnullas libertinas quæstioni subiecit. Ibiq; tum exclamat aliqua doloris impatiēs: Deus cæli terræq; rector, in matrē Antipatri, quæ horū nobis malorū causa est, uindictet. Hoc rex initium nactus, persequabatur ulterius indaginē ueritatis. Mulier uerò & matris Antipatri familiaritē cum Pherora eiusq; mulieribus, & occultos eorū conuētus aperuit: quodq; Pheroras & Antipater redeuntē a rege, tota cū illis nocte potare soliti essent, seruis omnib. exclusis & ancillis. Vna quidē libertinarum hæc indicauit. Cum autē ancillæ separatim singulæ torquerētur, patuit omnium dicta congruere, qua de causa Romam quidē Antipater ex composito, Pheroras uerò trans flumē secedere curauisset. Nam sæpe illos in sermone dixisse, q̃ post Alexandrum & Aristobulum ad ipsos eorumq; coniuges transiturus esset Herodes. Nec alicui posse parcere, qui Mariammæ eiusque filijs minimē

Ant. lib. 17
cap. 5

Joseph.

Gg peper-

pepercisset: ideoq; melius esse, ab hac belua quàm longissime fugere. Sæpe aut dixisse matri Antipatrum conquerentem, q̃ cum ipse iam canus esset, pater in dies singulos iuuenesceret, seq; fortasse prius q̃ regnare incipiat moriturum: aut si unquam ille decesserit (quando aut istud futurum?) uoluptatem sibi successionis omnino fore breuissimam. Pullulare præterea hydræ capita, hoc est Alexandri & Aristobuli filios: sibi autem filiorum quoq; spem ademptam esse patris iniuria: qui nō eorum quenquam post mortem suam regni successorem, sed Mariammes filium scripsisset heredem. Qua quidem in re prorsus eum senectute delirare, si testamento suo standum arbitraret. se namq; ut ex eius progenie nemo superesset curaturum. Quinetiā cum omnes patres, quibus inuisi unquā filij fuerunt, odio uincat: plus tamen eum etiam fratres odisse. Deniq; nuper sibi ne cum Pherora colloqueretur, centum talenta donasse: atq; cum Pheroras diceret, quid enim per nos lædebatur? respōdisse Antipatrum, utinam cunctis ablati nudos se dumodo uiuos relinqueret. Verū hoc nequaquam fieri posse, ut tam pestiferam bestiam quicquam effugiat, sub qua nec amicis esse palam liceret. Deniq; nūc occulte, inquit, conuenimus: licebit autē apertē, si uirorum spiritum manusq; habeamus. Hac in tormentis ancillæ prodiderunt, & quod Pheroras cum illis Petram fugere cogitasset. Vt omnibus autem dictis Herodes crederet, centum talentis effectum est. De his enim soli Antipatro dixerat. Igitur ante alios in Doridem Antipatri matrē furor eius erumpit: eamq; omni ornatu, quem illi donauerat, spoliata, multis cōparato talentis, expellit. Deinde ira deposita, Pheroræ mulieres à tormētis recreabat. Timore autē pauidus erat, & ad omnes suspiciones excitabatur: multosque innocentes, metu ne quem nocentium prætermitteret, in tormenta ducebat. Hinc ad Samaritam se cōuertit Antipatrum, qui procurator erat Antipatri, & ex illius tormētis cōperit, necandi sui causā ex Aegypto Antipatrum uenenū malum petijisse, per quemdam Antiphili amicum: idq; ab eo Antipatti auunculum accepisse Theudionem, ac Pherorę tradidisse: cui mandasset Antipater ut Herodem occideret, dum ipse Romæ abesset, ac suspicione careret: Pheroram uero uenenū uxori suæ dedisse seruandū. Itaq; hanc euocatam, statim rex quod acceperat afferre iubet. Illa uero quasi allatura egressa, de tecto se præcipitē dedit, ut eodem modo probationes & regis tormēta præueniret. Sed dei prouidentia, sicut apparet, quæ ab Antipatro pœnas repeteret, nō in caput, sed in diuersam delata partē, periculū mortis euasit. Portataq; ad regem, ubi resipiscere potuit (nam casus eam perturbauerat) quāobrē se præcipitasset interrogata, adiutante rege, quod uera dicēti remitteret omne supplicium: sin falsa promere maluisset, corpus eius tormentis absumeret, neq; sepulturæ quicquam relinqueret: paulisper tacuit. deinde: quid, inq̃t, secreta custodio, cum Pheroras obierit, Antipatro qui nos omnes perdidit seruitura? Audi rex, & tecū deus testis mihi ueritatis, qui falli non potest. Cū Pheroræ morituro lachrymans assiderem, tunc ille me ad se uocauit: En multū, inquit, coniunx de fratris erga me animo sum deceptus. Nam qui sic me diligeret, inuisum habui, & necare cogitaui: qui tanto nunc mei, quamuis necdum mortui, dolore confunditur. Sed ego quidē impietatis precium fero: tu uero quod in eum seruas, relictum

relictum nobis ab Antipatro uenenū, huc affer propere, meq; uidente cōsumme, ne ad inferos quoq; ultricē huius sceleris conscientiam deferam. Ita ut iussit attuli: & magnam quidem ueneni partem sub obtutibus eius in ignem effudi: modicum uerō mihi propter dubios casus, & quē te metuerem, referuauui. His dictis, illa quidem omnino paululum quiddam ueneni habentē pyxidem profert: rex uero in matrē fratremq; Antiphili contulit quæstionem. Verū hi quoq; Antiphilum ex Aegypto attulisse pyxidē fatebant; illumq; uenenū à fratre apud Alexandriam exercente medicinā accepisse dicebant. Totū autem regnum circumeuntes Alexandri & Aristobuli manes, ipsi erāt incertarum rerū exploratores atq; indices, & à suspicionibus remotissimos ad probationes trahebant. Deniq; etiam pontificis filiam Mariammen, conscientiam esse maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratribus demonstratum est. Rex autē matris audaciam filij quoq; poena coercuit. Nam quem illa pepererat Herodem, patri successorem scriptum ex testamento deleuit.

De Antipatri in Herodem malignis studijs deprehensis & ultis. Cap. XX

Ost hęc etiam Bathyllus, nouissima consiliorum Antipatri fides documentis accessit. Namque is erat quidem libertus eius: aliud autem uenenum ferens, hoc est, aspidum uirus, aduenerat, aliorumq; serpentum succos: ut si prius fuisset inualidū, hoc se Phororas cum sua coniuge in regem armaret. Idem uero præter susceptā contra salutem patris audaciam, uelut operam subcisuiam, habebat epistolas aduersum fratres cōpositas ab Antipatro. Erāt autem Romæ in studijs Archelaus & Philippus, iam adolescentuli, magniq; animi, regis filij, quos Antipater uelut imminentes spei suæ remouere festinans, quasdam in eos literas ipse finxit, amicorum nomine Romæ degentium. Nonnullis autē corruptis scribere persuasit, q̄ multis patrem maledictis carperent, ac de Alexandri & Aristobuli nece manifeste quererentur, seq; accitos esse grauitē ferrent: iam enim pater eos redire præceperat, idq; maximē sollicitabat Antipatrū. Quinetiam prius q̄ proficiscerentur, in Iudæa constitutus Antipater, eiusdem modi contra eos Romæ literas mercabatur: patremq; adeundo, uitandæ suspiciōis causa, fratres purgare simulabat: quædam falso scripta, quædam uero adolescentiæ peccata esse cōmemorans. Quo quidem tempore scriptoribus epistolarum, quas in fratrum perniciem simulabat, plurimis pecunijs datis, sumptuū confundere tentabat indicia, uestem preciosā uariaq; stragula, poculaq; argentea necnon & aurea comparando, aliaq; plurima instrumenta, ut preciorum magnitudine mercedes falsarijs erogatas cælaret. Deniq; ducenta talēta retulit expensa, & eorum maxima fuit occasio causa Syllæi. Vniuersis autem malis tunc minoribus maiore contactis, cum omnia quidē tormenta de paricidio, epistolæ uero de iteratis fratricidijs conclamarēt, nemo tamen ex Iudæa uenientium, quo loco fortunæ domus essent ei nunciauit, quamuis inter scelus probatum & ipsius reditum septem mensium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autē etiam quibus indicandi uoluntas fuit p̄ interfectorum fratrum manes obmutescabant. Deniq; Roma literas misit, continuo se uenturum esse, quodq; honorifice dimissus esset à Cæsare nunciāns. Rex autē insidiatorem manibus tenere desiderans: timensq; ne si quid

Ioseph.

Gg 2 præ-

Ant. lib. 18
cap. 8

præscisset, forte caueret, ipse quoq; literis beneuolentiam simulans, & alia familiarissime scripsit, & ut reuersionem suam maturaret orauit. Nam si properasset, matris suæ quoq; offensionē posset cōponere, quam expulsam esse non ignorauit Antipater. Primam quidē iam de morte Pheroræ susceperat epistolam apud Tarentū, eumq; uehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: sed quantū intelligi datur, causa doloris erat, q̄ insidiæ pro uoto non cesserant: neq; tam Pheroram flebat, q̄ maleficiorū ministrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat, ne quando fortē deprehenderetur uenenum. Tunc autem in Cilicia patris epistola sibi reddita quam suprā memorauī, statim quidem festinabat: sed postq̄ in Celenderin delatus est, subit eum quædam materni casus cogitatio, animam p̄ semetipsam diuinante. Et amicorū quidem prudentiores ei suadebāt, ne prius patrem conueniret, q̄ pro certo cognosceret, quibus ex causis, matrem suam repudiasset: namq; timere, ne fortē criminibus matris adderetur. Minus autem prudentes, & uisendæ patriæ cupidi magis, q̄ quid Antipatro esset utile cōsiderantes, ut properaret monebāt, ne ex ipsa mora & patri causam prauæ suspicionis, & occasionem præberet calumniantibus. Nunc em̄ si quid motum est, in absentem esse factum: nec enim præsentē illo quenquā id ausurum fuisse. Absurdum autem uideri, propter suspensiones incertas certis bonis carere, neq; mature se patri reddere, ab eoq; regnū accipere, quod solo ipso niteretur. Paruit his Antipater, impellente fortuna, transmissusq; in Sebastum Cæsariæ portum desertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima solitudo cum omnes eum deuitarent, nullusq; auderet accedere. Nā etsi semper æque inuisus erat, odio tamē ut proderetur tunc data libertas est. Multos autem auertebat ex regē formido, quoniam cunctas iam ciuitates de Antipatro fama repleuerat, solusq; de se quid ageretur Antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quisquam deductus est, cum Romam nauigaret, uel ignobilius inde susceptus est. Enimvero clades ille domesticas intelligēs, calliditate cælabat, metuq; penē mortuus, uultu confidentiam simulabat. Et neque fugæ spes ulla erat, neq; circumstantibus malis emergere poterat: certūq; nihil ei de domo, ne ibi quidē nunciabatur: id enim regis interminatio prohibuerat. Vnde interdum etiam spes eum pertentabat hilarior, aut nihil esse deprehensum, aut si quid esset, hoc sese impudentia sua diluturum, ac dolis, quæ sola instrumēta salutis haberet. Itaq; his armatus, sine amicis in regiam uenit, qui à prima ianua cum iniuria sunt repulsi. Fortē autem Varus Syriæ rector intus aderat. Ingressus inde ad patrem, confirmatusq; audacia, uelut eius salutandi causa, propius accedebat: cum ille obiecta manu, & capite declinato, exclamat: Et hoc parricidæ est, ut me amplexari uelis, qui tot maleficij inuolutus sis. Dispereas, impium caput: neq; me attingas, prius q̄ criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudiciū & iudicē, qui opportune præsto est, Varum. Abi, & quemadmodū te purges in diem crastinum meditare. nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obstupescit Antipater, quia respondere nihil potuit, reuersus est. Cum autem ad eum uenissent mater & uxor, cunctas ei probationes exposuerunt. Tumq; recepta mente, quo pacto sese defenderet cogitabat. Postero autē die rex adhibito propinquo-

rum

rum atq; amicorum concilio, Antipatri quoq; amicos uocat. Ipse autē cum Varo residens, cunctos indices iussit adduci, in quibus erant etiam serui matris Antipatri quidam pridem cōprehensi, qui ab ea literas ad eum deportauerunt huiuscemodi: Quoniam illa omnia patri tuo cognita sunt, caue ne ad eum uenias, nisi aliquod auxilium à Cæsare impetraueris. Itaque his unā cum alijs introductis, ingreditur Antipater. Cumq; pronus ante pedes patris cecidisset: oro, inquit, pater, ne quid de me præiudices, sed integras aures satisfactioni meæ præbeas. Demonstrabo enim me innoxium, si tu uelis. Ille autem magna uoce imperato ei silentio, ad Varum locutus est: Quod & tu Vare, & quiuis iustus iudex, Antipatrum morte dignum iudicauerit, certo scio. Vereor autem ne mea quoq; tibi sit inuisa fortuna, omniq; calamitate dignum deputes, q̄ tales filios genuerim. Atqui hoc tibi magis miserandus uideri debeo, q̄ erga tam scelestos indulgentissimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adolescentulis regnum detuleram, eosq; Romæ educatos amicos Cæsaris feceram: sed quos alijs inuidendos regibus æmulandosq; cōstitui, meæ salutis hostes inueni, quorum tamē interitus Antipatro magis profuit. Isti em̄ q̄ iuuenis & successor meus futurus esset, maxime securitas quærebat. at uerò hic belua, patientia mea suprā q̄ satis erat expletus, in me satietatem suam profudit: eiq; diu uiuere sum uisus, meamq; senectutem grauiter tulit, rexq; fieri non nisi parricidio passus est. quæ quidē profectò noui qua ratione cogitauit: quòd cum ex agro abiectum reduxerim, & exclusis quos mihi regina pepererat filijs, regni mei uicariū declarauerim. Equidem tibi Vare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritaui, qui Antipatri gratia spes eorum iustas abrui. Quid enim tantum de illis, quantum de isto bene sum meritus? cui uiuus etiam potestatem meam penē concessi: aperte autem regni successionē testamento reliqui, & præter destinatos ei separatim quinquaginta redditus talentorū, sumptum passim mea pecunia subministraui: ac nuper Romam quoq; nauigaturo dedi trecenta talenta, quemq; solum ex omni familia mea, tanquam patris seruatore, Cæsari commendaui. Aut quid illi tantum sceleris, quantum Antipater admiserunt? quòd ue de his habui indicium, quale demonstraui huius insidias? etiam approbo, quia ausus est aliquid parricida, rursusq; ueritatem dolis sperat obtegere: tibi Vare cauendum. nam ego istam beluam noui: & q̄ sit uerisimilia dicturus, iam nunc prospicio, fletusq; simulatos. Hic est qui me quondam monebat, ut uiuum Alexandrū cauerem, neq; meum corpus omnib. crederem. Hic est qui usq; ad cubile meum solebat ingredi, & circumspicere, ne quis mihi forte parasset insidias. Hic somni mei custos erat, & securitatis dator, qui consolaretur luctum peremptorū, & uiuentium fratrum beneuolentiam dijudicaret: hic propugnator & satelles meus. Quum eius calliditas Vare in mētem uenit, & quemadmodū singula simulasset, uix me credo uiuere, tamq; grauē insidiatorem quo pacto effugerim miror. Veruntamen quia fortuna quædam excitat contra me, domū meam, mihiq; amicissimi semper infensi sunt, ego quidem factorum iniquitatem flebo, & mecum ipse solitudinē gemam. Nemo autem qui meum sanguinem sitierit elabetur, etiamsi per omnes filios meos indicia uentura sint. Hæc dicens, ipse quidē interrupto sermone tacuit, dolore

confusus. Nicolaum autem unum ex amicis probationes iussit exponere. Inter hæc autem Antipater sublato capite, cum prostratus ante patris pedes maneret, exclamat: Tu pater meas partes defendisti. Nam quomodo ego parricida, quæ tu semper seruatore te habuisse cõmemoras? Aut si ficta, ut dicis, simulataq; mea pietas fuit, cur in alijs tam callidus, in hoc adeo demens fui, ut nõ intelligerem, qd si homines lateret tanti sceleris cogitatio, cælestem latere iudicem omnino nõ posset, qui ubiq; præsto esset, & cuncta conspiceret? An fratrum exitus ignorabã, quos ob id deus ultus est, quia tibi male cogitauerant? Quid autem fuit cur me tua salus offenderet? Spes regni? Sed regnabam. Odij suspicio? Sed diligebam. An ex te metus aliquis? Quin tui seruans, alijs timendus eram. Fortassis egestas causa fuit? Multo minus. Quis enim magis expensarum habuit potestatem? Si autem omnium hominum perditissimus essem, immanisq; bestię animũ gererem, certe mansueti patris beneficijs uinceretur: quem, sicut tu dixisti, reduxeris, totq; filijs anteposueris, uiuusq; regẽ declaraueris, aliorumq; bonorum magnitudine reddideris inuidendũ. Ó me miserum, acerbissimamq; peregrinationẽ meam, quàm longũ liuori tempus magnumq; insidiantibus spatiũ præbui. Sed tamen tibi pater tuisq; rebus abieceram, ne Syllæus tuam contemneret senectutẽ. Roma mihi testis est pietatis, & princeps orbis terræ Cæsar, qui me patris amatorẽ sæpe uocitabat. Accipe pater has eius literas. hæc fictis in me criminationibus ueriores. his me defendo. hæc affectus erga te mei argumenta certissima. Recordare q̃ inuitus hinc nauigauerim, latentes in regno contra me inimicitias nõ ignorans. Tu pater imprudens me perdidisti, tu cõpulisti ut darem accusandi tempus inuidiæ. Verũ ad indicia ueniam. Ecce adsum, terra mariq; nihil usquam parricida perpeffus. Sed nondũ me hoc argumento diligas. nam & apud deũ, & apud te pater, condemnatum me esse scio. Condemnatus autem deprecor, ne aliorum tormētis fidem habeas: in me feratur ignis, per uiscera mea pergant instrumenta pœnarũ, ne parcas scelesto corpori. Nam si parricida sum, tormentorum expers mori non debeo. Talia cum lacrymis ac eiulatu uociferans, & omnes alios, & Varum ad misericordiam prouocauit: solum autem Herodem, quo minus fleret, iracundia continebat, documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus, iussu regis multa de Antipatri calliditate præfatus, & misericordiæ spem abstulit, & atrocissimã accusationẽ instituit, cuncta quidem regni maleficia ascribens: maxime uero fratrum interitũ, quos ipsius calumnijs interfectos esse demonstrans, etiam superstitibus eum insidiari quasi successione captatoribus affirmabat. Nam qui patri uenenum parasset, multo minus à fratribus abstineret. Cum autem ad ueneni probationẽ uenisset, per ordinem proferebat indicia, etiam de Pherora crimẽ exaggerans, ueluti illum quoq; Antipater fratricidam fecisset, corruptisq; regis amicissimis, scelere omnem domum repleuisset. Atq; ita multis alijs dictis & probatis perorauit. Varus autem cum respondere iussisset Antipatrum, & ille nihil amplius elocutus, quàm, deus testis est innocentiae meae, silensq; iaceret, uenenum petijt, idq; cuipiam damnatorum capitis ex custodijs bibendum dedit: eoq; statim mortuo, quædã in secreto cũ Herode sermocinatus, gesta in cõcilio Cæsari scripsit: posteroq; die inde discessit. Nihilq; minus rex Antipatro

tro uinculis tradito, cladis suæ nuncios ad Cæsarem misit. Post hæc Salomen appetisse insidijs arguebat Antipater. Quidam enim è seruis Antiphili Roma uenerat, epistolas ferens cuiusdā Acmes nomine, ancillæ Iuliæ: quibus ad regem scriptis, indicauerat Salomes epistola inter literas Iuliæ reperta, clām ei beneuolentiæ causā misisse. Ipse aut Salomes epistolis & maledicta in regē acerbissima, & accusatio maxima continebant. Sed hæ ab Antipatro erant fictæ: isq; Acmen pecunia corruptam, ad Herodē eas mittere persuaserat. Epistola enim eiusdē mulierculæ ad ipsum scripta id prodidit, cuius uerba hæc sunt: Sicut uoluisti patri tuo scripsi, & alias epistolas misi, certo sciēs, regem sorori suæ minime posse parcere, si eas recitauerit. Bene aut facies, si consummatis omnibus, pollicitationū tuarum memor fueris. Hac epistola & quæ in Salomen sunt cōposita deprehensis, regē subiit cogitatio, ne fortē etiam Alexander falsis epistolis fuisset oppressus: quodq; penē sororē propter Antipatrum occidisset, anxius erat. Itaq; non est ultra cunctatus, quo minus ab eo sumeret omniū causā supplicium: sed ne propositis satisfaceret, graui morbo impeditus est. De Acme tamen ancilla, & in Salomen fictione cōflata, dedit literas ad Cæsare. ac propterea testamēto mutato, exemit nomen Antipatri, regemq; scripsit Antipam, præteritis Archelao & Philippo natu maioribus. nam & hos Antipater insimulauerat. Cæsari aut post alia pecuniaria munera mille talenta, & uxori eius ac filijs, itemq; amicis & libertis, propē quinquaginta: cæterisq; omnibus agrorū & pecuniarū non parum distribuit, ac sororē Salomē luculētissimis donis honorauit. In testamēto qdē ista correxit.

De aquila aurea, morteq; Antipatri & Herodis. Cap. XXI

Orbus autē ingrauescebat, quod cum senectus pariter ac mœror urgeret, & annos iam septuaginta natus esset: & filiorum claudibus animum adeo habebat afflictum, ut nec bona ualitudine quicquam iucunditatis admitteret. Acriorem autē faciebat ægritudinem, q̃ Antipater uiueret. Hunc enim non obiter & aliud agens, sed cū ipse conualuisset, cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus. Erant in ciuitate sophistæ duo, qui summe scire leges patrias uidebātur: & propterea per omnē gentē maxima gloria prædicabantur: Iudas filius Sepphoræi, & alter Margali Matthias. Hos non pauci adolescentium sectabantur, cum leges exponerent, & in dies singulos puberum exercitum congregabant. Qui cum regē audissent mœrore ac morbo tabescere, apud notos loquebantur, opportunum iam tempus esse, ut deus uindicaretur, fabricataq; aduersus leges patrias opera destruerentur. Siquidem in tēplo nefas sit, imagines, aut uultus, aut cuiuslibet animalis cognomine simulachrum haberi. Hoc propterea dicebatur, quod supra maximam portā templi aquilam collocauerat auream. Eumq; tunc monebant sophistæ ut tollerent: pulchrum esse dicentes, etiam si quod inde periculum immineret, pro legibus patrijs mori non recusare: sic enim decedētibus, & animam immortalē, & bonarum rerum sensum perseverare perpetuo: minus autem fortes & sapiētiae suæ nescios amare animam imperitia: magisq; morbo cupere, q̃ uirtute defungi. Dum hæc illi differerent, rumor subito peruagatur, regem ferē iam mori: unde etiā confidentius adolescētes coronā adorti sunt: ipsoq;

Ant. lib. 17
cap. 8

meridie, quum plurima multitudo uersaretur in tēplo, crassis demissi funibus, aquilam ex tecto auream securibus abscedebant. Qua re statim regis duci nunciata, nō parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & propē ad quadraginta iuuenes comprehēsos, regi exhibuit. Qui primum interrogati, an aquilam ipsi auream concidere ausi essent, fecisse cōfessi sunt: deinde quo iubente, lege patria responderunt. Cum uero, quid exultarent tantū, quibus mors immineret, ab his quæreretur: quia post mortē bonis plurimis frui sperarent, asseruerunt. His itaq; rex cōmotus, magnitudine iracundiæ morbum superat, atq; in concionem procedit. Deinde multum in eos quasi sacrilegos inuectus, & quod occasione legis patriæ quædam maiora tētassent, uelut impios supplicio dignos esse iudicauit. Populus autem metuens, ne per multos quæstio iret, precabatur, ut primum facinoris suasoribus, deinde in eo deprehensis poenæ subditis, cæteris indignationē remitteret. Tandem igitur exoratus, & ipsos rex qui funibus demissi erant cum sophistis uiuos incendi, & reliquos qui unā cōprehensi sunt, obtruncandos carnificibus tradidit. Hinc totum eius corpus morbo occupatum uarijs doloribus differebatur. nam febris quidem non mediocris erat: prurigo autē intolerabilis habebat omnem corporis superficiem. Assiduis aut uexabatur coli tormentis, pedesq; tanquā ex intercutis uitio tumuerant. Quin & inflatio uentriculi, putredoq; uirilismembri uermiculos generans, ac præterea creber anhelitus, & irrupta cum suspiria membrorumq; omnium contractio fatigabat: ut qui hæc ad diuinitatem referrent, ultionem eam esse dicerēt sophistarum. Ille autem, quamuis cum tot morborū cruciatibus luctaretur, uitæ tamen cupidus erat, & remedijs excogitatis salutem sperabat. Deniq; Iordanem transgressus, apud Calliroen aquis calidis utebat, quæ in lacū feracem bituminis, qui Asphaltites uocatur, effluentes, præ dulcedine potui sunt. Ibi autem corpus eius, quod medicis oleo calidiori foueri placuerat, in solium plenum demersum ita dissolutum est, ut etiā lumina quasi mortuus resoluta torqueret. deinde perturbatis qui eum curabant, ad clamorem quidem illorū respicere uisus est. desperata uero salute, militibus quinquagenas drachmas, multamq; pecuniam rectoribus atq; amicis diuidi iussit. Cum autem rediens ad Hierichūta uenisset, atraiam bili correptus, & penē ipsi morti minabatur, factumq; nefarium excogitauit. Collectos enim cuiusq; uici ex omni Iudæa nobiles, in locum cui nomē est Hippodromus, concludi præcepit. Deinde Salome sorore & Alexa marito eius ad se uocatis: scio, inquit, mortem meam festis gaudijs celebraturos esse Iudæos. Verum per alios lugeri potero, & præclarissimos honores sepulturæ assequi, si quæ præcipio feceritis. Hos uiros qui habentur in custodia, cum animam efflauero, statim militibus circūdatos occidite: ut etiā inuita omnis mihi Iudæa, omnisq; domus illacrymet. Et simul his mandatis, legatorum quos Romam miserat, epistolæ sunt allatæ, quibus Acmen ancillā Iulix iussu Cæsaris interemptam, & Antipatrum morte damnatum esse indicabatur. Quin & si pater eum in exilium dare mallet, id quoq; permisisse Cæsarem, scriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuncio recreatus, doloribusq; rursum uictus (nam inedia tussisq; pariter uiolentia distendebatur) fatum præuenire conatus est: sumptoq; malo, etiam cultellū poposcit: sectum enim

enim comedere consueuerat. Deinde circumspecto ne quis arbiter impedi-
ret, tanq̃ se percussurus dexteram sustulit. Cum uero Achiabus consobrinus
eius accurrisset, manumq; cōtinuisset, ululatus maximus in regia statim, qua
si rex mortuus esset, excitatus est. Eoq; propere audito, Antipater fiduciā re-
cepit: lætusq; iam custodes promissa etiam pecunia, rogabat, ut se soluerent,
atq; dimitterent: quod eorū princeps non solum ne fieret obstitit, sed etiam
regi uelociter nunciauit. Ille autē fortius exclamans, quā uires ægrotantis
ualebant, continuo satellitibus missis occidit Antipatrū: mortuumq; sepeliri
præcepit in Hyrcanio. Deinde rursus corrigit testamētum, & successorem
quidem Archelaum natu maximū Antipæ fratrem scripsit, tetrarcham uero
Antipam. Post interitum autem filij quinq; diebus exactis morit: annos qui-
dem trigintaquatuor, ex quo interfecit Antigonom, regno potitus: triginta
uero septem, postq̃ rex à Romanis declaratus est. Et in alijs quidē omnibus,
secunda fortuna usus est, si quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi que-
sierat, tanto conseruatum tempore, filijs suis reliquit. In rebus autem dome-
sticis infelicissimus fuit. Salome autem, antequam resciret mortem regis
exercitus, cum marito progressa, uinctos absoluit, quos occidi mandauerat:
ipsum dicens mutasse consilium, & unumquemque iussisse domum dimit-
ti. Atq; ita post horum abitum militibus indicatur. Quibus in concionem
cum alia turba in amphitheatrum apud Hierichunta collectis, Ptolemæus
anuli regis custos, quo signare solitus erat, & fortunatū illum cœpit dicere,
& multitudinem cōsolari. Relictamq; ab eo militibus epistolam recitauit, in
qua multum rogabat, ut beneuolo animo successorē suum fouerent. Deinde
post epistolam testamentū legebat, in quo Philippum quidem hæredem Tra-
chonis, proximarumq; regionum: tetrarcham uerò, sicut suprā diximus, An-
tipam: regem autem Archelaum scripserat: eidemq; anulum ad Cæsare ferre
mandauerat, assignatamq; regni administrati notitiam. Omniū namq; dispo-
sitionum suarum dominum & confirmatorem Cæsarem esse uoluit, cætera
uerò seruari iuxta superius testamentum. Quo perlecto, cōfestim clamor se-
cutus est omnium Archelao gratulantium: militesq; per cuneos & populus
adeuntes, suamq; promittebant, deiq; beneuolētiā precabant. Hinc ad se-
peliendum regem operā contulerunt. Nihil autem munificētiæ prætermisit
Archelaus, sed omnem ornatum extulit regium in funeris pompa ducendū.
Lectus quippe totus erat gemmis auroq; distinctus, thorax autē purpura ua-
riatus, corpusq; super eum uelatum itidem purpura. Capiti autem diadema
erat impositum: corona uero desuper aurea, sceptrumq; in dextera, & circa
lectum filij cum propinquis. præterea satellites agmenq; Thracium, Germa-
ni; & Galli, uelut ad bellum instructi omnes antecedeabant. Cætera uerò mi-
litum manus armata, ducesq; suos ordinumq; principes sequebantur decen-
ter. Quingenti autem serui ac liberi odores ferebant: corpus autem per du-
centa stadia portatum est in castellum Herodion: ibiq; secundum
ipsius regis mandata sepultum est. Et Herodis qui-
dem regis hic finis fuit.

Ant. lib. 17
cap. 10Ant. lib. 17
cap. 12

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO

LIBER SECVNDVS.

De successoribus Herodis, & ultione direptæ aureæ aquilæ. Caput I

Ant. lib. 17
cap. 11Ant. lib. 17
cap. 12

VERBARVM autem nouarum principiū fuit, Archelao Romam proficiscendi necessitas: Diebus enim septem in lugendo patrem consumptis, epulisq; feralibus prolixè populo exhibitis (Hic autem mos apud Iudæos necessario multos ad inopiam redegit: nam qui eum neglexerat, impius æstimabatur) candida ueste indutus, pcedit ad templum. Ibiq; uarijs fauoribus exceptus à plebe, ipse quoq; in excelso tribunali, solioq; aureo residens, humanissime uulgus admisit: eisq; & quòd sepulturam patris sedulo curauissent, gratias egit, & q; sibi quasi certo iam regi, magnos honores habuissent. Verū se tamen ait nō potestate solū interim, sed etiam ipso regis nomine temperare, donec à Cæsare sibi confirmata fuerit successio, qui etiam testamēto rerum esset omnium dominus constitutus. Idcirco enim se apud Hierichunta uoluntati exercitus restitisse, cum sibi diadema uoluisset imponere. Cæterū pro alacritate ac beneuolentia, æque militibus ac populo plenam se uicissitudinem relaturum, si ab his quorū etiam esset imperiū, certus rex declaratus fuisset: studiumq; sibi esse, ut erga illos rebus omnib. patre melior appareret. His gauisa multitudo, statim eius mentē magnis tentare petitionibus cœpit. Namq; alij tributa leuari, alia uectigalia tolli, quidam solui custodias acclamabant. Cunctis autē postulatis, in gratiam populi facile annuebat Archelaus. Deindē celebratis hostijs, cum amicis erat in epulis. Ecce autē subito post meridiem congregati nō pauci nouarum rerum studiosi, ubi cōmunis luctus de rege cessauit, propria lamenta suscipiunt, flentes eorū casum, quos propter abscisam ex porta templi aquilam auream Herodes morte damnauerat. Dolor autem nō occultus erat, sed clarissimis questibus, fletuq; iusto & planctū ciuitas personabat, uirorum causa uidelicet, quos pro templo ac legibus patrijs interijssē dicebāt. Eorum autē mortis pœnas, ab illis quos Herodes pecunia donasset, repetendas esse clamitabant: ac primū, quem is cōstituerat pontificem reijciendum, aliumq; pietate præstantem, magisq; purū optari debere. Quibus etsi mouebatur Archelaus ad ultionem, tamen eum profectiois festinatio cōtinebat, metuentē, ne si sibi multitudinē reddidisset inimicam, motu eius impediret. Quamobrem monendo magis q̃ ui experiebatur sedare turbatos: missoq; magistro militū, ut quiescerent, eos rogabat. Sed illum seditionis authores, ubi ad templum uenit, prius quā uerbum faceret, lapidibus proturbarunt: & alijs post eum mulcendi sui gratia missis, multos enim legabat Archelaus, iracunde omnia responderunt: neq; si numero aucti fuissent, otiosi fore uidebant. Itaq; instante azymorū die festo, qui apud Iudæos Pascha uocitatur, plurima uictimarū copia plenus, infinita quidem ad templū ex agris multitudo

tudo religionis causa descendit: cum illi qui sophistas lugebant in tēplo consistērent, nutrimēta seditioni quærētes. Hoc autē metu Archelaus, anteq̃ omnem populū morbus iste corrumpere, cohortē militū & tribunū qui etiam seditionis principes cōprehenderēt, eō dirigit: cōtra quos omne uulgus excitatū, multos lapidū ictibus interfecit: saucius uero tribunus uix elabit. Et illi quidē statim, ueluti nihil mali actū esset, ad celebranda sacra conuersi sunt. Sed Archelao sine cāde iam multitudo cōprimi nō posse uidebat. quamobrem totū illis immisit exercitū, pedites p̃ ciuitatē simul omnes, equitesq; per campū: qui cum sacrificijs occupatos singulos inuasissent, prope ad tria milia hominū occidunt: reliquā uero manū per montes proximōs disiecerūt. praecones autē sequebant̃ Archelaū, iussu eius unumquemq; ut domū recederet admonendo. Itaq; cūcti neglecta diei festiuitate, abiēre. ipse autē cū matre, necnō & Popla, & Ptolemæo, & Nicolao amicis, ad mare descendit: relicto Philippo regni p̃curatore, itemq; rerū familiariū curatore. Vnā uerō egressa est cum filijs suis Salome, fratrisq; regis filij, generq;, specie uelut Archelao ad obtinendam successionē adiumento futuri: certa uero causa, quae contra leges in templū admissa fuerant, delaturi. Interea fit illis Cæsareæ obuiam Sabinus Syriae procurator, ad Iudæā ueniens, ad pecunias custodiēdas Herodis. quē ulterius progredi Varus inhibuit, multis accitus Archelai precibus, intercedēte Ptolemæo. Et tūc quidē Sabinus in gratiā Vari, neq; ad arces uenire p̃perauit, neq; thesauros paternae pecuniae clausit Archelao: sed usq; ad cognitionē Cæsaris se otiosum esse pollicitus, apud Cæsaream cōmorabatur. Postea uerō quā sibi obstantiū unus Antiochiam petijt, alter, hoc est, Archelaus Romā nauigauit, mature profectus in Hierosolymā, regiā tenet: custodumq; principibus, itemq; dispensatoribus euocatis, rationes pecuniarū discutere conabatur, & arces occupare tentabat. Non tñ immemores Archelai mandatorū custodes erant, sed in obseruando singula quaeque perseuerabāt, causam custodiāe magis Cæsari q̃ Archelao tribuētes. Ad hoc autē Antipas q; de regno certabat, posteriore superius Herodis testamentū firmitus esse defendens, in quo rex ipse Antipas fuerat scriptus: eiq; se tam Salome q̃ multi alij cognati, qui cū Archelao nauigarant, suffragio fore promiserant. Ducebat autem secū matrem, fratremq; Nicolai Ptolemæum, in quo pro fide apud Herodē probata, nonnihil uidebatur esse momēti. Namq; illi fuerat amicorū charissimus. Oratori autē Irenæo p̃pter dicendi acrimoniam plurimū confidebat, unde etiam qui se monuerāt, ut Archelao p̃ ætatis merito & secundi testamēti uoluntate cederet, audiendos esse non censuit. Romae uerō migrauerunt ad eum cūctorum studia propinquorum, quib. inuisus erat Archelaus, quiq; praeipue liberi omnes sui; iuris esse cupiebāt, & aut Romano magistratu administrari, aut si hoc nō impetrarēt, Antipam regē habere. Ad hoc etiā Sabini ope nitebat̃ Antipas, qui Archelaum per epistolas accusauerat apud Cæsare, Antipam uerō multū laudauerat. Itaq; digesta crimina Salome & cæteri q̃ cū ea sentirēt Cæsari tradiderūt, & post eos Archelaus gestorū suorū perscripta capitula, patrisq; anulū per Ptolemæū, rationesq; administrationis intromisit ad Cæsarem. Ille autē secum praeeditans ea quae ab utraq; parte dicerent, ubi & regni magnitudinē, multitudi-

Ant. lib. 17

cap. 13

nemq;

nemq; redituū animaduertit, atq; insuper Herodis familiā numerosā, perlectis etiā Vari ac Sabini literis, optimates Romanorū ad conciliū uocat, in quo tunc primū ex Agrippa ac filia sua natū Caiū sedere iussit, filiū adoptiuum: atq; ita partibus prosequendi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater (namq; is erat orator acerrimus eorū qui aduersabant Archelao) accusationē proposuit, insimulās Archelaū, quasi uerbis quidē de regno uideret contendere, re aut uera iam dudū rex esset effectus, & apud aures modo Cæsaris cauillaretur, quē iudicē successionis expectare noluisse. Nam post Herodis mortem, quibusdam ut diadema sibi imponerent subornatis, regis eū more in solio aureo residentem, partim ordines militiæ permutasse, partim cōdonasse promotiones: & insuper his omnia annuisse populo, quæ uelut à rege impetranda petiisset: maximorumq; reos criminū, quos pater suus uinxerat, absoluisse: qui cum ista fecisset, modo regni umbram à dño postulaturus uenisset, cuius sibi corpus ipse rapuisset, ut non rerū sed uocabulorū dominū esse Cæsare demonstraret. Ad hæc ei, q̃ etiam luctū patris assimulasset, obijciebat: cum interdū quidē personam cōponeret in mœrorē, noctu uero ad comestationes usq; potaret. Deniq; seditionē uulgi ex hac indignatiōe conflata esse dicebat. Totius enim orationis suæ uires, eorū multitudine qui circa templū cæsi fuerant, astruebat. Hos enim ad diem festū quidem uenisse; ad hostias uero, quas ipsi mactandas uenerant, crudeliter esse iugulatos: tantumq; in templo funerū esse congestū, quantū nullum ab externis illatū bellum implacabile congestisset. Itaq; huius crudelitatis Herode præscio, ne spe quidē regni unq̃ eum dignū esse uisum, nisi cum sanæ mentis inops erat, animo deterius ægrotante q̃ corpore, & quem in secundo testamento successorē scriberet, ignorabat: præsertim qui priore testamēto successorē scriptū incusare nihil posset, q̃ incolumi corpore, omniq; uitio purgata mēte fecisset. Vt tamē quis firmitus esse ponat morbo laborantis arbitriū, ipsum se Archelaū abdicasse regia dignitate, multis in eā cōtra leges admissis. Nam qualem fore si acciperet à Cæsare principatū, qui anteq̃ acciperet, tantū populum peremisset? Multa in hunc modū persecutus Antipater, multis ex numero circumstantiū propinquorū in singula crimina testibus exhibitis perorauit. Surrexit aut Nicolaus defensor Archelai, & ante omnia cædē in tēplo necessario factam esse perdocuit: nam quorū necis argueret, non regni solum, sed etiā ipsius iudicis, id est, Cæsaris hostes fuisse: aliorū aut criminū suasores aduersarios ipsos demonstrauit. Secundū uero testamentū idcirco ratū manere postulabat, q̃ Herodes in eo successoris sui firmatorē Cæsarem cōstituisse. nam qui tantum saperet, ut rerum domino potestate sua cederet, nec unquam in hæredis errasse iudicio, sed sano corde quem constitueret elegisse, qui per quem constitui deberet non ignorauit. Cum aut omnibus expositis, etiam Nicolaus perorasset, in mediū progressus Archelaus, ad genua Cæsaris accidit ocyus. Quo perbenigne Cæsar eiecto, q̃ paterna quidē successionē dignus esset, ostendit: certū uero nihil pronunciauit. Sed illo die dimisso concilio, secum ipse de cognitis deliberabat, utrum ex his qui testamēto continerentur, aliquem regni oporteret constitui successorē, an toti familię distribui principatū. Multitudo enim personarum egere subsidio uidebatur.

De

De pugna & strage Hierosolymis inter Iudæos & Sabinianos. Cap. II

Ed antequam de his quicquam statueretur à Cæsare, mater Archelai Malthace morbo correpta moritur. Et uariæ literæ de Syria perlatae sunt, Iudæos defecisse nunciantes: quod Varus fore prospiciens, in Hierosolymam postquam Archelaus nauigarat, ascendit, ut incētores seditionis prohiberet. Et quia multitudo cessatura nō uidebatur, ex tribus quas ex Syria duxerat secum legionibus, unam in ciuitate reliquit: atq; ita in Antiochiā ipse remeauit. At Sabinus cum postea in Hierosolymam uenisset, causas nouarū rerum Iudæis præbuit: modo uim custodibus, ut sibi arces traderent, adhibendo, nunc maligne regis exquirēdo pecunias. Nō autem solis relictis à Varo militibus fretus erat, sed etiam seruorum suorum multitudine, quos etiam omnes armatos auaritiæ ministros habebat. Festo autē quinquagesimo die, quæ Pentecoste à Iudæis uocatur, septies septem diebus exactis rediens, ex eorum numero uocabulū nafta, non religionis solennitas populū, sed indignatio congregauit. Deniq; cōcursus infinitæ multitudinis ex Galilæa, itemq; Idumæa & Hierichunte, transq; Iordanem positis regionibus, factus est: cum indigena ex ipsa ciuitate populus Iudæorū, & numero simul & alacritate præstaret: & tripartita manu terna castra collocauerunt, una in septentrionali regione templi, altera in meridionali Hippodromū uersus, tertiāq; in occiduo prope regiam tractu, circumfessosq; Romanos undiq; obsidebant. Sabinus autē multitudine pariter, eorumq; spiritu perterritus, crebris quidem Varū nuncijs precabatur, ut q̄ mature ferret auxilium, quasi occasione delenda legione, si quid moræ interuenisset. Ipse uero in altissimam castelli turrim, quæ Phaselus uocabatur, euadit, fratris Herodis cognominem, quem Parthi necauerūt. Hinc legionarijs ut in hostes irruerent, signū dabat. Nam præ timore nec ad eos quibus ipse præerat, descendere audebat. Eius autē præcepto milites obedientes, in templum uolant, uehementiq; cum Iudæis pugna cōfligunt: in qua dum nemo desuper adiuuaret, imperitos belli peritia superabant. Postea uero q̄ multi Iudæi porticibus occupatis, à uertice telis eos appetebant, plurimi conterebantur: & neq; ex alto iaculantes ulcisci facile poterant, neq; cominus dimicantes ferebant. ab utrisq; tamen afflicti succendunt porticus, opere, magnitudine atque ornatu mirabiles. ibiq; tum multi flamma subito cōprehensi aut ea cōsumebant, aut in hostes desilientes ab ipsis occidebant: alij retrorsum cedentes præcipitabant ex muro: nōnulli desperata salute, incendij periculum suis gladijs præueniebant. Qui tñ ex mœnibus obrepando in Romanos fecissent impetū, metu attoniti nullo negotio subigebant, donec omnibus aut interemptis, aut timore disiectis, thesauro dei defensoribus destituto manus milites attulerūt, & XL ex eo talēta diripuerunt: quorū q̄ furto sublata nō sunt, conquisiuit Sabinus. At Iudæos multo plures, magisq; pugnaces, tam uiorum q̄ opum interitus in Romanos contraxit. Obsessaq; his regia minitabantur exitium, nisi quā primū inde secederent: Sabino, si uellet, unā cum legione abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabātur regionum plurimi, qui ad eos sponte transfugerant. Pars tñ bellicosior erat, Sebastenorum tria millia, hisq; Rufus & Gratus præpositi, unus peditum rector, at uero equi-

Ioseph.

Hh tum

Ant. lib. 17
cap. 14

tum Rufus: quorum uterq; ui corporis atq; prudentia, etiam si nullam manum obedientem haberent, magnum tamen momētum belli Romanis addi dissent. Itaq; Iudæi quidem instare obsidioni, simul & castelli moenia tentantes, & ad Sabinum clamantes ut discederet, neu impediret habituros tanto post tempore patriam libertatem. Sabinus autem quamuis optaret euadere, fidem tamen pollicitationibus non habebat: sed eorum lenitatem, insidiarū esse illecebram suspicabatur: simulq; auxilium Vari sperans, obsidionis periculū perferebat. Eodem tempore per Iudæā plurimis locis tumultus erat, multosq; ad regni cupidinē tempus impulerat. Nam in Idumæa quidē duo millia ueteranorū, qui sub Herode militauerant, congregati, armisq; instructi cum regijs decertabant: quibus Achiabus regis consobrinus, ex uicis munatissimis repugnabat, campestre prælium declinando. In Sephori aut Galilææ, Iudas filius Ezechiae latronum principis, ab Herode quondam rege capti, q tunc illas regiones uastauerat, nō parua multitudo collecta, ruptisq; regijs armamentarijs, & omnibus quos circa se habebat armatis, contra potentiae cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; Simon quidam ex regijs seruis, pulchritudine simul & uastitate corporis fretus, imposito sibi diademate, cum latronibus quos cōgregauerat ipse circuiēs, & apud Hierichunta regiam, & multa alia magnifica diuersoria igni corruptit, facilem sibi prædam ex incendio cōparans. Omnesq; habitationes, in quibus aliquid decoris erat, concremasset, nisi Gratus regionū peditum rector, ex Trachone sagittarios, itemq; Sebastenorum pugnacissimos ducens, properasset occurrere. Vbi peditum quidem in pugna multi consumpti sunt: ipse aut Simonē cōpendio præuenit, ardua ualle fugientē, & ex transuerso percussum in ceruice deiecit. Incensæ sunt autem & quæcunq; Iordani proximæ fuerunt sedes regiæ, apud Betharantes, quorundam aliorū manu conflata ex locis ulterioribus. Tunc enim pastor quidā, cui nomen Athrongæus, regnū affectare ausus est: quod ut speraret, ui corporis animæq; fiducia mortē cōtemnentis impulsus est, ac præterea fratrum quatuor sibi similiū robore, quorū singulis tanquam ducibus & satrapis attributa manu armatorum, ad incursum utebatur. Ipse autem ueluti rex maiora negotia procurabat. Et tum quidem etiam diadema sibi imposuit. Non paruo aut post tempore, cum fratribus suis uastando territoria, & occidēdo præcipue Romanos, itemq; regios perseuerauit: cum nec Iudæorum quisquam effugeret, qui lucrum aliquod ferens uenisset in manus. Ausi sunt etiam apud Ammauntem repertum Romanorum agmen circumuenire, qui frumenta legioni atq; arma portabāt. Vbi Arium quidem centurionem & quadraginta fortissimos iaculis confecere: cæteri uerò in eodem periculo constituti, auxilio Grati qui cum Sebastenis aduenit, elapsi sunt. Multis in hunc modum contra indigenas, itemq; alienigenas per omne bellum gestis, post aliquod tempus tres ex his comprehensi sunt: natus quidem maximus ab Archelao, duo uerò qui ætate sequebantur, in manus Grati ac Ptolemæi delati. Nā quartus Archelao pactione concessit. Sed hic finis eos postea secutus est. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflammabant Iudæam.

De Vari

Arus aut acceptis Sabini & principum literis, toti legioni metuēs, opem his ferre properabat. Itaq; cum duabus reliquis legionibus, & quatuor alis equitum, in Ptolemaida profectus, eodem regum atque optimatum auxilia conuenire iussit. Ad hæc à Berytijs etiam, cum per eorū transiret oppidū, mille & quingētos accepit armatos. Vbi uero in Ptolemaidē tam cætera manus auxiliorū, q̄ propter Herodis inimicitias Aretas rex Arabum non cū exiguo numero equitū peditumq; peruenit, statim exercitus partē in Galilæā, quæ Ptolemaidi propinqua erat, dirigit, amici sui Galli filio his rectore præposito. Qui mox & aduersus quos ierat, omnes in fugam uertit: & Sephori ciuitate capta, ipsam quidē incendit, incolas uero eius seruitio subiugauit. Varus aut ipse cum omni exercitu Samaria potitus, ciuitate quidem abstinuit, q̄ inter aliorū turbas nihil eam mouisse deprehēdit: castris autē ad uicum positis, qui appellatur Arun, Ptolemæi possessionem, p̄pterea direptā ab Arabis, qui & amicis Herodis infensi erant, inde ad Sappho progreditur, alterū uicū tutissimū: quem similiter, omnesq; reditus ibi repertos depopulati sunt. Cædis aut ignisq; plena erant omnia, nec prædationi Arabū quicq; obstabat. Exusta est & Ammaus iussu Vari, necem Arii cæterorumq; indigne ferentis, habitatoribus eius fuga dispersis. Hinc progressus ad Hierosolymā cū exercitu, solo uisu Iudæorū castra disiecit: & alij quidē per agros abiire fugientes: qui uero intra ciuitatē degebant, suscepto eo, seditionis causas in alios conferebant, nihil quidē se penitus mouisse dicentes, sed propter diem festum receptam necessario multitudinē, in ciuitate obseffos esse potius cum Romanis, q̄ cum dissidentibus conspirasse. Ante uerò obuiam ei uenerant Iosephus, Archelai cōsobrinus, & cum Grato Rufus, ducentes exercitū regiū, & Sebastenos, & Romanos milites ornatos habitu consueto. Sabinus enim nec in os Vari uenire passus, iam dudum ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autē dispartitū aduersus autores tumultus per agros dimisit exercitū: multisq; sibi exhibitis, quos minus turbulentos inuenisset, custodiæ tradidit: maximē uerò nocentiū p̄pē ad duo millia cruci suffixit. Adhuc autē circa Idumæam superesse decem armatorū millia nunciato, cōfestim Arabas domū abiire iubet: q̄ eos non auxiliantiū more uti militiā, sed pro sua libidine, & supra quā ipse uellet, agros uastare perspexit: suis autem comitatus agminibus, in aduersarios properabat. Verum illi se Varo prius q̄ in manus ueniretur, Achiabi consilio tradiderunt. Varus aut multitudini uenia data, duces eius interrogandos misit ad Cæsarem. At ille cum ignouisset cæteris, in nōnullos regis cognatos (erant em̄ quidā inter eos Herodis propinqui) animaduertit, q̄ omnino contra regē suum arma cepissent. Varus aut hoc modo rebus apud Hierosolymā cōpositis, eademq; legione, quæ dudū in præsidio ciuitatis fuerat, ibi relicta, Antiochiam redijt.

Ant. lib. 17
cap. 16

Romæ autem Archelao alia rursus cum Iudæis causā cōflata est: qui ante seditionem permissu Vari, legati exierant, ius genti suæ liberum peturi. Erant autem numero quinquaginta qui uenerant, & astabant eis plus quā octo millia Iudæorum Romæ degentium. Itaq; con-

Ant. lib. 17
cap. 17

uocato à Cæsare optimatum Romanorum amicorumq; concilio in Palatini Apollinis templum, quod priuatum ipsius erat ædificium admirandis opibus exornatū, multitudo quidem Iudæorū constitit cum legatis, cōtraq; Archelaus cum amicis. Cognatorū aut amici ab utraq; parte secreti erant. nam & cum Archelao stare propter odium atq; inuidiam recusabant, & cum accusatoribus conspici pudore Cæsaris prohibebant. Inter quos erant etiā Philippus Archelai frater, beneuolo animo duabus ex causis præmissus à Varo, ut & Archelao subueniret, & si regnū Herodis nepotibus eius distribui placuisset, partē aliquā mereretur. Iussit aut accusatoribus exponere, quæ nam contra leges fecisset Herodes: primū non se regem, sed omniū qui usquam fuissent, tyrannorū crudeliissimū tolerasse dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis, ea pertulisse superstites questi sunt, ut beatiore mortui putarentur. Non enim tormentis solū eum lacerasse corpora subiectorū, sed etiam gentis suæ ciuitatibus deformatis exterarum ornauisse, populisq; alienis Iudææ sanguinem condonasse. Pro antiqua uero felicitate ac patrijs legibus, nationem suam tanta egestate simul ab eo atq; iniquitate repletam, prorsus ut plures ex Herode paucis annis clades sustinuerint, q̄ omni æuo maiores sui, postquā ex Babylone discessere, perpessi sunt, Xerxe tūc regnante ad discordias concitati. Verū se tamen ad modestiam ex aduersæ fortunæ cōsuetudine profecisse, ut etiam successionem uoluntariam acerbissimæ seruitutis subirent: qui & Archelaum tanti tyranni filium, patre mortuo regem appellassent nihil morati, & unā cum eo luxissent mortem Herodis, ac pro eius successore uota celebrassent. Illum autem quasi metueret, ne nō certus eius filius uideretur, à cæde trium millium ciuium regni sumpsisse primordia: & quia principatum meruerit, tot immolasse deo hominum uictimas, tot festo die templum cadaueribus impleuisse. Recte igitur eos qui de tātis malis superessent, aliquando respexisse calamitates suas, & belli lege cupere uulneribus excipien dis ora præbere: atq; ab Romanis precari, ut Iudææ reliquias misericordia dignas existimarent: ne uel quod ex ea natione restaret, his obijcerent, à quibus crudelissime lacerabatur: sed patriam suam coniungi Syriæ finibus, ac per iudices Romanos administrari decernerent: hoc enim modo probatum iri, Iudæos qui nunc ueluti turbulenti ac belli cupidi reprehendūtur, moderatis rectoribus obedire nosse. Iudæorum quidem accusatio eiusmodi petitione conclusa est. Cum autem surrexisset contra Nicolaus, primum criminibus quæ in reges erant, pposita, dissolutis, nationem cœpit arguere: quia neq; gubernari facilis esset, naturaq; regibus uix pareret. unā etiam propinquos Archelai, qui se ad accusatores contulerant, insimulabat. Sed tum quidem partibus Cæsar auditis, conuentū diremit. Paucis autē diebus post, mediam regni partem sub ethnarchiæ nomine dedit Archelao: etiam regem, si se dignum præbuisset, facturum esse pollicitus. Reliquam uerò dimidiam in duas tetrarchias diuisit, duobusq; alijs Herodis filijs attribuit: unam Philippo, alterā Antipæ qui cum Archelao de regno certauerat. Huius parti cesserat trans flumen regio, & Galilæa: quarum ducēta talenta redditus erant. Batanæa uero & Trachon, & Auranitis, & quædam partes domus Zenonis, circa Iamniam, Philippo destinatæ sunt: quæ talentorū centū redditus ministrabant

strabant. Archelai uerò ethnarchia Idumæam, omnemq; Iudæam, & Samariam habebat quarta tributorū parte leuatam, pro munere quia nō rebellasset cum cæteris. Ac ciuitates quib. imperaret ei traditæ sunt, Stratonis pyrgus, & Sebeste, & Ioppe, & Hierosolyma. Cæteras aut, Gazam & Gadaram & Hippon, regno auulsas, Syriæ Cæsar adiecit. Erant aut reditus Archelai, quadraginta talenta. Quin & Salomen præter illa, quæ testamento regis ei relicta erant, Iamniæ dominam, & Azoti, & Phaselidis idem Cæsar constituit: regiamq; apud Ascalonem largitus est: ex quibus omnibus talentorum sexaginta reditus colligebantur. Domū uero eius ethnarchiæ subdidit Archelai. Quum autē cæteris quoq; Herodis propinquis testamento relicta soluisset, duas eius filias uirgines extrinsecus quingentis millibus pecuniæ donauit: easq; nuptum Pheroræ filijs collocauit. Diuiso aut Herodis patrimonio, etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talenta eis distribuit: exceptis suo nomine quibusdam rebus uilissimis propter honorem defuncti.

De subditicio falsoq; Alexandro eoq; deprehensio. Cap. V

Nterea quidam iuuenis natione Iudæus, apud quendam libertinū Romanorum in Sidoniorum oppido educatus, illum se formæ similitudine, quem Herodes necauerat, Alexandrum esse mentitus, fallēdi spe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat socium quendam gentilem suum, omnes regni actus optime scientem: à quo instructus, affirmabat eorum se misericordia, qui sui atq; Aristobuli occidendi causa missi fuerant, similibus corporibus subditis, morti esse subreptos. Deniq; his multos iam Iudæos fefellerat, in Creta degentes: ac liberaliter illic acceptus, Melumq; inde transmissus, ibiq; ampliore quæstu cumulatus, etiā hospites suos magna uerisimilitudine Romam secum nauigare pellegerat. postremo delatus Dicæarchiā, multisq; muneribus ab Iudæis eius loci donatus, quasi rex à paternis amicis deducebatur. Ad hoc enim fidei processerat formæ similitudo, ut qui Alexandrum illum uiderant, planeq; nouerant, hunc eum esse iurarent. Igitur omnes etiā Romæ Iudæi, uisendi eius studio circumfusi properabant: & infinita multitudo per uicorum angustias, quocunq; ferebatur, conueniebat. Tanta namq; dementia multos ceperat, ut illum sella portaret, ac regale obsequium proprijs ei sumptibus exhiberent. Sed Cæsar Alexandri uultum optime sciens (accusatus enim apud eum fuerat ab Herode) & si prius quàm uideret hominē, fallaciam similitudinis aduerterat, hilariori tamen animi spei nonnihil indulgendum putauit: & Celadum quendam, qui Alexandrum bene cognosceret, misit, ut ad se adolescentem deduceret. Qui illo conspecto, statim personæ differentiam coniectura deprehendit. Maxime uerò, ubi corporis eius duritiam, & seruilem formam considerauit, intellexit omne commentum. Valde autem commotus est dictorum eius audacia: de Aristobulo enim percontantibus, saluum quidem illum esse commemorabat: consulto uerò non adesse, quia apud Cyprum degeret cauēdo insidias: minus enim se circumueniri posse disiunctos. Itaq; ab alijs ei separatam uitam dixit à Cæsare præmium fore: si tantæ fraudis prodidisset autorem. Id autem se facturum ille pollicitus, ad Cæsarem sequitur: & Iudæū indicat, qui formæ suæ similitudine abusus esset ad quæstū. Tanta enim dona ex ciuita-

Ant. lib. 17
cap. 18

tibus eum singulis abstulisse docuit, quanta uiuus Alexander nō accepisset. Risit his Cæsar: & falsum quidem Alexandrū, propter habitudinem corporis, remigum numero inseruit, suasorē uero eius interfici iussit. Melijs autē sumptuum detrimentum pro amentiaē precio satis esse iudicauit.

De Archelai exitio. Cap. VI

Ant. lib. 17
cap. 19

Thnarchia uero suscepta, memor discordiaē superioris Archelaus, non solum Iudæis, sed etiam Samariensibus crudeliter abusus est. Nonoq; principatus sui anno legatis contra se ab utrisq; ad Cæsare misis, ipse quidem in exiliū pellitur Viennam Galliaē ciuitatem: patrimoniū uero eius fisco Cæsaris adiudicatur: quem quidem prius q̄ euocaretur ad Cæsarem huiusmodi somnium uidisse cōmemorant: Nouem spicas plenas et maximas à bobus comedi somniauerat: accitos deinde uates, Chaldaeorūq; nōnullos, quidnam illo putarent indicari somnio, consuluerat. Alijs autē aliter interpretantibus, Simon quidam Essenus genere, dixerat spicas annos arbitrarī, bouesq; rerū mutationes: eo q̄ agros arando uerterent ac mutarent. Ideoq; regnaturū quidem illū esse tot annos, quot significasset numerus aristarum: uarias autē rerum mutationes expertū, esse moriturū. Hisq; auditis, Archelaus quinq; diebus post ad causam dicendam est euocatus. Dignū autem memoria duxi, etiā coniugis eius Glaphyræ somniū, Archelai filiaē Cappadocum regis, referre: quam cum Alexander prius habuisset uxore, frater huius de quo loquimur, Herodis filius regis, à quo ille interfectus est, sicut iam designauimus, post illius mortē Iubæ regi Libyæ nuptam, eoq; defuncto domum reuersam, domiq; apud patrē in uiduitate degentē, Ethnarches Archelaus ubi conspexit ad hoc amoris accensus est, ut eam statim repudiata coniuge sua Mariamme, sibi copularet. Hec igitur breui tempore postquā in Iudæā redijt, uidere uisa est superstantē sibi Alexandrū dicere: Satis fuerat tibi Libycum matrimoniū: sed tu illo nō contenta, rursus ad meos penates reuerteris auidissima uiri tertij, & quod grauius est, mei fratris iuncta matrimonio. Equidē non dissimulabo contumeliam, teq; licet inuitam recupero. Atq; hoc exposito somnio, uix biduum superuixit.

De Simone Galilæo, de tribus sectis apud Iudæos. Cap. VII

Ant. lib. 18
cap. 12

Gitur Archelai finibus in prouinciam reductis, procurator Coponius quidam eques Romanus missus est, ea sibi à Cæsare potestate mādata. Hoc disceptāte, Galilæus quidā, Simon nomine, defectio- nis arguebatur: quia indigenas increparet, si tributū Romanis pendere paterentur, dominosq; post deum ferre mortales. Erat autē propriaē sectæ sophista, nulla in re similis alijs. Etenī tria sunt apud Iudæos genera philosophiaē. Horum unū Pharisei profitentē, alterum Sadducei, tertiu uero, quod etiam probabilius habetur, Esseni colunt, gente quidem Iudæi, uerū inter se mutuo amore coniunctissimi: & qui præter cæteros uoluptates quidem quasi maleficia uitaret: continentia uero seruare, neq; cupiditati succumbere, uirtutem maximam ducerēt. Itaq; nuptias quidē fastidiunt, alienos uerò filios, dum adhuc molles sunt, eruditioni traditos, p cognatis habentes, suis moribus diligenter instituunt: nō quia coniugia uel humani generis successione censcant perimendā: sed quia cauendā putent intemperantiā foeminarū, nul- lam

lam earum uni uiro fidē seruare credentes. Quin & diuitiarū contemptores sunt, rerumq; apud eos cōmunicatio admirationi habetur, neq; inuenias alteri alterū opulentia præstare: legemq; sibi dixerūt, ut qui disciplinam suam sectari uellent, bona contuberniō publicarent. Ita enim fore, ne uel paupertatis humilitas, uel diuitiarum dignitas appareret: sed permixtis facultatibus, uelut inter fratres, unū esset omniū patrimonium. Probro autē ducūt oleum, & si quis uel inuitus unctus fuerit, munditijs corpus absterget: quoniā squa-lore decorē putant, dummodo semper in ueste sint candida. Designatos autem cōmunium rerum procuratores habēt, & ad usus omnium singulos indiuisos. Non est autē illis una ciuitas certa, sed in singulas multi domicilia transferunt: & aliunde aduenientibus sectæ suæ professoribus, quicquid habeant promptū exhibent quasi proprium. Deniq; tanquam cōsuetissimi ad eos ingrediuntur, quos nunquam antē uiderunt. Hinc est, quod cum peregrinantur, propter latrocinia tantum armantur, neq; præterea quicquam ferunt. In singulis autē ciuitatibus, ex eodem collegio specialis curator hospitū constituitur: qui eorum uestimenta cæteraq; usui necessaria tueatur. Amictus autem cultusq; corporis omnibus pueris, in metu & sub cura magistri agētibus, par est. Nec uero uestitū siue calceos mutant, nisi aut omnino confcisis prioribus, aut longi temporis usu consumptis. Nihil autē inter se mercantur aut uendunt: sed egenti quisq; quod habet præbēs, refert ab eo quod ipse nō habet: quamuis etiam sine permutatione cunctis libera sit facultas, à quibus libuerit accipiendi quod opus sit. Præcipue circa deū religiosi sunt. Namque ante solis ortum nihil profani loquuntur, sed ei patria quædā uota celebrant, quasi ut oriatur precantes. Deinde ad quas uenerūt singuli artes, à curatoribus dimittunt. Cumq; ad horam quintam studiose fuerint operati, rursus in unum cōgregantur: linteisq; præcincti uelaminibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atq; hac lustratione facta, in eadē secreta coeunt, quo neminē alterius sectæ hominē aspirare concessum est, ipsiq; purificati, uelut in sanctū quoddam templum in coenaculum ueniunt: quihus ibi cum silentio residētibus, pistor quidem panes ordine, unum autem uasculum ex uno pulmento singulis cocus apponit. Deinde uoce cibum sacerdos anteuenit: neq; gustare quenquam fas est, nisi prius deo celebretur oratio. Post finem quoq; prandij uota repetunt. Nam & cum incipiunt, & cum desinunt, quasi datorem uictus, deum laudibus canunt. Tunc ueluti sacris illis depositis uestimentis, in opere usq; ad uesperam uersantur. Similiterq; inde reuersi coenant, confedentibus etiam hospitibus, si quos fortē interuenisse repererint. Neq; uero clamor unquā tectum illud, neq; tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordine alijs alij cedant: eorumq; silentium, extra tectum constitutis arcanum quoddam uideatur uenerabile. Cuius quidem rei perpetua sobrietas causa est, quodq; apud eos edendi aut potandi modus saturitate definitur. Sed quamuis aliarū rerum nihil sine præcepto faciunt curatoris, tamē in his duobus, hoc est iuuādo & miserēdo sui iuris sunt. Nā & subuenire dignis, cū opus est, suo arbitrio cuiq; licet, & indigētibus alimēta porrigere. Sane cognatis dare aliqd sine curatoribus, interdictū. Idē iracūdię moderatores iusti sunt, indignationē cohibēt, fidē tuent, paci obsecundāt: & omne qd

dixerint, iureiurando fortius habent. Ipsum aut iusiurandum quasi periurio deterius uitant. Iam enim mendacij condemnatum arbitrant, cui sine deo non creditur. Summum autem studium ueterum scriptis adhibent: ea maxime inde, quae animae & corpori expediant eligentes. Hinc illis morborum remedia, stirpes medicae, quamque uim propriam singuli lapides habeant, rimantibus conquirunt. Sectae uero suae studiosis non statim cum eis una collectio: sed per annum integrum extrinsecus commoranti cuique eundem uictus ordinem tribuunt: dolabellam quoque, & quod praedictum est perizoma, & albam uestem tradentes. Cum uero processu temporis experimentum continentiae dederit, accedit etiam ad communem cibum: & purioribus, ob castificationem scilicet, aquis participat: neque tamen in conuictum assumitur. Post ostensionem quippe continentiae, duobus annis alij mores eius probant. Cumque dignus appa- ruerit, tunc demum in consortium assumitur. Prius uero quam incipiat com- munem habere cibum, magnis execrationibus adiurat se primum quidem co- lere deum, deinceps quoque erga homines seruare iustitiam, & neque propria sponte nocere cuiquam, neque ex praeepto obesse: quin imo iniquos omnes odisse, & collaborare semper iustitiae sectatoribus, fidem omnibus seruare, maxime uero principibus. Neque enim absque uoluntate dei, cuiquam posse principatus potentiam contingere. Si uero ipse ceteris praesit, nunquam se abu- surum uiribus potestatis ad contumeliam subiectorum, sed neque ueste aut am- bitioso aliquo ornatu reliquis eminere, ueritate semper diligere, & habere propositum conuincere mentientes. Manus uero a furto, & animam puram ser- uare ab iniustis compendijs: & neque aliquid de mysterijs consecratos celare, neque profanis eorum quippiam publicare, etiam si intentata quispiam morte com- pellat. Super haec aut addunt, nihil se de dogmatibus aliud quam ipsi susceperint tradere. Fugere aut latrocinia, & conseruatum ire simul & dogmatis sui libros & angelorum nomina. His quidem execrationibus explorant, & quasi praemu- niunt accedentes. Deprehensos uero in peccatis a sua congregatione depel- lunt: & qui taliter fuerit condemnatus, miserabili plerumque morte consumitur. Illis quidem sacramentis ac ritibus obligatus, neque capere ab alijs oblatum cibum po- test. herbas uero pecudum more decerpens, & fame exesus per membra corrup- pitur. Ob quod etiam plurimos plerumque miserati, extremum spiritum agentes re- ceperunt: sufficientem pro peccatis eorum quae usque ad mortem adduxerit, poenam luisse censentes. In iudicijs uero sunt diligentissimi atque iustissimi. Disceptant, aut non minus quam centum in unum coacti: quod autem his decretum fuerit, immobile ma- net. Veneratio quoque apud eos post deum magna legislatoris est: ita ut si quis eum blasphemauerit, morte damnetur. Senibus uero obedire & plurius quorumque decreto, probabile arbitrant officium. Cum simul denique sederint decem, nul- lus unus nouem loquitur inuitis. Expuere quoque in medium eorum, uel in dexte- ram sui partem, quisque deuicit. Sabbatis quoque operationem aliquam contigisse, omnibus Iudaeis diligentius cauent: neque cibum sibi solum pridie praeparant, ne uidelicet illo die ignem accendant: sed neque uas aliquod transponere audet, imo nec alium purgant. Alijs aut diebus fodientes foueam uno pede altam *συνα- λίστην*, hoc est, illa dolabella quam tradi nuper accedentibus diximus, demissa ueste sese diligentissime contegentes, ne scilicet splendori diuino iniuriam faciant, in eadem

eadem fouea ab onere uentris leuantur, ac deinceps terrā quā effoderāt reducunt: idq; ipsum faciunt in locis secretissimis: & cum naturalis sit ista purgatio, nihilominus tñ solenne habent, ut quasi ab immunditia diluant. Discernuntur autē inter se, secundū susceptæ abstinentiæ tempora, in ordines quatuor: tantumq; hi qui iuniores sunt, inferiores præcedentibus æstiman- tur, ut si aliquos eorū contigerint, quasi à contrectatu alienigenæ diluantur. Viuunt autem quàm longissimè, ita ut plurimi eorum usq; ad centenariam proferantur ætatem, propter simplicitatem uictus, ut equidem puto, & insti- tutionē bene in omnibus ordinatam. Sunt etiam contemptores aduersorū: cruciatus siquidem uincunt firmitate consilij. Mortem uero, si cum decore obeunda sit, iudicant etiam immortalitate meliorem. Prodidit autē eorum in omnib. negotijs animos, bellū quod gestū est cum Romanis. Tunc siquidē per artuum confractiones & ignes, ac per tormenta omnigena transeuntes, ut uidelicet uel in legislatoris aliquid loquerentī iniuriam, uel ciborū quip- piam quod non solent ederent, ad neutrū horum potuerunt cōpelli: sed ne- que deprecari suos tortores, aut inter ipsa flere supplicia: in medijs quinimo cruciatibus subridentes, & eis qui tormēta admouerant illudentes, constan- tes animas cum quadam hilaritate reddebāt, scilicet quasi qui eas essent de- nuò recepturi. Opinio quippe apud illos firmata cōsistit, corruptibilia qui- dem esse corpora, materiamq; eorū non esse perpetuā: animas autē immorta- les semper manere, & de æthere subtilissimo cōmeantes, quasi carcerib. ita corporib. implicari, uelut quas illecebra naturalis attraxerit. Quum uero fue- rint à carnalibus releuatæ uinculis, quasi de seruitute lōgissima liberatas, ita ilico lætari eas, sublimesq; ferri. Et quidē bonas, cōcinentes in hoc Græco- rum sententijs, pronūciant ultra Oceanū degere, ubi eis sit reposita perfrui- tio: illic quippe esse regionē, quæ neq; imbris, neq; niuibus, neq; æstibus aggrauetur: sed quam Oceano oriens Zephyrus, & leniter aspirans amœ- net. Malis autē animabus procellosa loca & hyberna delegant, plena gemitibus exercendarū sine fine poenarū. Videntur autē mihi secundum hanc ip- sam intelligentiam Græci quoq; fortibus suis, quos Heroas & semideos uo- cauerunt, beatorū insulas sequestrasse: improborū autē animabus locum a- pud inferos impiorum: in quo etiam cruciari quosdam cōmentati sunt, Sisy- phos uidelicet, & Tantalos, & Ixiones, & Tityos: principio quidē immorta- les esse animas existimantes, ob adhortationem utique uirtutis, dehortatio- nemq; nequitiae: bonos quippe fieri in huius uitæ cōseruatione meliores, p- spem bonorū etiam post lucē redhibendorū: improborum autē impetum re- tardari æstimantes: quoniā etsi in huius uitæ spatio latuerint, post obitum ta- mē sint immortalia tormēta passuri. Hæc sunt ergo quæ Esseni de diuinitate animæ philosophantur, planē illecebram ineuitabilē eis qui semel de eorum sapiētia gustauerint, reponētes. Sunt autē in eis qui etiam futura nosse promit- tant, sacris uidelicet libris, & uarijs sanctificationibus, prophetarūq; dictis à primis ætatib. adherētes: raro autē accidit ut prædictiōes eorū frustratio con- sequatur. Est autē aliud etiā Essenorū collegiū, cibos quidē & mores legesq; similes cū priorib. habēs, distans uero opinione de cōiugio. Maximā siqui- dem uitæ hominū partem, successionē scilicet, amputare eos qui abstineant nuptijs

nuptijs arbitrantur: quippe si in eandē uelint omnes ire sententiā, defecturum confestim genus humanū. Nihilominus aut cum tanta ipsi moderatione conueniunt, ut per triennium explorent ualitudinē foeminarū: & si cōstanti purgatiōe apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia asciscunt. Nemo tamen eorū cum pręgnante concumbit: ut ostendant, q̃ nuptias nō uoluptatis, sed liberorū causa inierint. Lauantibus aut foeminis, ita ut uiris perizomatum inest amictus: Tales sunt mores huius collectionis. Duorū autem priorū ordinū, Pharisei dicunt, qui certiorē legalium rituum notitiā profitentur: & hi primū dōgma habent, ut fato & deo uniuersa deputent: & quidem uel agere quæ iusta sunt, uel negligere, secundū maiore partē esse in hominibus profitent: adiuuare tñ in singulis & fatū. Animam aut omnem quidem incorruptā esse, transire aut in alia corpora solas bonorū, improborū uero interminabili supplicio cruciari. Sadducei porrō, secundus ordo, fatū omnino negant: & deum extra omnem mali patratiōem inspectionemq; constituunt. Aiūt aut electioni hominū uel bonū uel malū esse propositū: & secundū uoluntatē propriā, alterutrū unicuiq; contingere. Animarū aut generaliter uel supplicia denegant uel honores. Et Pharisei quidem sociales, & q̃ studeant se mutua dilectione cōplecti: Sadducei uero & inter se feris moribus discrepantes, & cōuersatio eorū circa exteros inhumana. Hæc sunt quæ de Iudæorū philosophis dicenda reperi: nunc ad inceptum reuertor.

De Pilati regimine. Cap. VIII

Ant. lib. 18
cap. 5Ant. lib. 18
cap. 5

Rchelai ethnarchia in prouinciā redacta, reliqui, id est, Philippus & Herodes, qui cognominabatur Antipas, tetrarchias suas regebant. Salome enim moriens Iuliæ Augusti coniugi toparchiam quā rexerat, & Iamniā, & in Phaselide palmeta testamenti reliquit. Delato aut ad Tiberium Iulię filium Romano imperio post mortem scilicet Augusti, qui pręfuit rebus annis septem & quinquaginta, mensibus sex, diebus duobus, manētes in tetrarchijs suis Herodes ac Philippus: hic quidem iuxta fontes ipsos, ē quibus Iordanis flumen exoritur, in Paneade condidit ciuitatē, quam Cæsaream uocitauit: aliamq; in inferiore Gaulanide, quam Iuliadē nominauit. Herodes uero in Galilæa Tiberiadem, in Peræa autem cognominem Iuliæ. Missus autem à Tiberio in Iudæam Pilatus, cum curandam accepisset regionē, nocte intempesta opertas in Hierosolymam intulit imagines Cæsaris, quę res post triduū ingentē inter Iudæos suscitauit tumultum: nam qui aderant stupore permoti sunt, quasi iam profanatas leges suas uiderent. Nullū enim fas esse collocari in urbe simulachrū. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erāt, subito etiam ex agris multitudo confluit. Euntes aut ilico Cæsaream ad Pilatum, intentissime deprecabant, ut ab Hierosolymis auferrentur imagines, & eis iura patria seruarentur. Pilato autē supplicantibus abnuente, circa domū eius proni corruerunt: & immobiles quinque diebus continuis noctibusq; mansere. Post aut Pilatus tribunal ascendens, studio magno conuocat multitudinē Iudæorū, quasi qui eis uellet dare responsum: cum subito milites accepto signo (sic em iam fuerat pręparatū) armati circumsteterunt Iudæos: circumdataq; triplici acie, Iudæi quidē stuporis erant pleni, uidētes insperatā rerū faciem. Tūc Pilatus denuncians

cians trucidaturū se omnes, nisi imagines Cæsaris susciperent; annuit militibus ut educerent gladios. Iudæi aut̃ quasi uno cōsilio omnes subito corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt, uociferantes uniuersos se interfici magis uelle q̃ legē profanari. Tunc Pilatus circa religionē studium populi demiratus, cōfestim de Hierosolymis statuas iussit auferri. Deinde uerò conturbationē alteram cōmouebat: Est apud eos sacer thesaurus quem Corban dicunt, hunc ad inductionē aquarū iussit expendere: erat aut̃ inducēda aqua ab stadijs trecentis. ob hoc itaq; uulgi oriebant̃ querelæ: ita ut etiā Pilati qui Hierosolymā uenerat, cum clamore circumdarēt tribunal. Ille aut̃ præuiderat tumultū corū: siquidē populo permiscuit armatos milites, qui tunc essent priuatorū uestibus induti: præcepitq; ut gladijs quidē nō uterentur, fustibus aut̃ acclamantes ferirent. Sicq; cōpositis rebus, dat ex tribunali signū, cōfestimq; cædebantur Iudæi: quorū multi quidē plagis, multi uero se inuicem conculcantes, in fuga misera contritione perierunt. Tunc ad calamitatē interfectōrū stupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accusator Herodis tetrarchæ Agrippa, qui fuit filius Aristobuli, quem pater Herodes interfecit, ad Tiberiū uenit. Illo aut̃ non suscipiente accusationem, residens Romæ & reliquorū quidem potentiū notitias ambiebat: maximis autē colebat officijs Germanici filiū Caium, cum adhuc esset priuatus. Et quodā die inter copiosum epularū apparatū, quibus eum demerebatur, ad ultimū extensis manibus, aperte deum cœpit precari, celeriter illū mortuo Tiberio dominū cunctōrū uidere. Hoc cum quidam ē familiarib. eius Tiberio nunciasset, statim cōcludi iussit Agrippam, qui sub grandi ærumna, usq; ad mortem Tiberij, in carcere p̃ menses sex tenebatur. Sed defuncto eo, post regnū annorū duorū & uiginti, sex mensium, trium dierū, succedens in imperium C. Cæsar absoluit Agrippā uinculis, & tetrarchiam Philippi (iam enim is decesserat) ei tradidit, regemq; appellauit. Cum uenisset aut̃ in regnū Agrippa, Herodis tetrarchæ cupiditates per inuidiā suscitauit. Irritabat aut̃ eū maxime in spē regni Herodias uxor, exprobrans ei socordiā, & dicēs, quia p̃ id quod noluerat ad Cæsarem nauigare, careret potestate maiore. nam cum Agrippā ex priuato regē fecisset, quomodo dubitaret illū ex tetrarcha eodem honore donare? His adductus Herodes, uenit ad Caium, à quo ob auaritiā uehementer increpitus, ad Hispaniam fugit: secutus eum quippe fuerat accusator Agrippa, cui etiam tetrarchiam illius C. Cæsar adiecit. Atq; ita Herodes quidem in Hispania, peregrinante secum etiam uxore, decessit.

Ant. lib. 18

cap. 14

De superbia Caij, & Petronio præside. Cap. IX

Aius uerò Cæsar intantū contumeliose abusus est fortuna, ut etiam & deum se putaret, & uellet uocari. Patriā quoq; suam multorum nobilium cæde truncauit. Extendit aut̃ impietatem suam etiam in Iudæam: Petroniū deniq; cum exercitu Hierosolymam misit, præcipiens ut in templo statuas eius locaret: quas nisi susciperēt Iudæi, contradicentes quidē ex his interficeret, reliquam uero multitudinē captiuaret. Per mouebat aut̃ hoc profecto deū. Et Petronius quidem cum tribus legionibus, multisq; ē Syria auxiliaribus properabat in Iudæam ex Antiochia. Iudæorū uerò quidam non credebant famæ bellū nuncianti. qui uerò credebant

Ant. lib. 15

cap. 15

credebant, nihil de resistendo poterant comminisci. Celeriter aut in omnes peruadit metus, nam iam Ptolemaidem peruenerat exercitus. Est autem hæc ciuitas Galilææ littore in magnō campo sita: circumdatur autē montibus ab orientali plaga per sexaginta stadia disparatis, sed ad Galilæam pertinētibus: à meridiana autē Carmelo, qui abest stadijs centum uiginti: à septentrionali quoq; monte qui est altissimus, quē uocant incolæ Scalā Tyriorum: & hic autē distat stadijs centum. Ab ea autem urbe distans duobus stadijs præterlabitur fluuius, quem uocant Beleū, exiguus prorsus: cui prope est sepulchrū Memnonis, habens iuxta se centum ferē cubitorum spaciū, sed admiratione dignissimum. Est enim specie uallis rotundæ, uitream emittens arenam: quā cum exhauserint multæ naues, pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Venti siquidem quasi dedita opera, cōuehant illuc de circumstantibus supercilijs arenam istam, utiq; cōmunem: locus aut metalli, statim in uitrum quod suscepit mutat. Mirabilius quoq; mihi illud uidetur, quod iam conuersæ arenæ in uitrū, quæcunq; pars super margines loci ipsius fuerit iacta, in uulgare arenam denuo cōuertitur. Igitur loci quidē illius natura talis est. Iudæi aut cum mulierib. & filijs collecti in campū, in quo est sita Ptolemais, Petronio supplicabant, principio ob patrias leges, deinceps uero etiam pro suo statu. Ille autem ob multitudinem precantium & precum inflexus, exercitum quidem & statuas in Ptolemaide reliquit: procedens autē in Galilæā, & conuocans in Tiberiadem tam populum Iudæorum q̄ omnes eorum nobiles, & uim Romani exercitus cœpit exponere, & minas Cæsaris: his addēs, q̄ & contumeliosa esset supplicatio Iudæorum: cum omnes siquidem gētes quæ parerent imperio Romano, in suis urbibus inter reliquos deos, imagines quoq; Cæsaris locauissent, soli Iudæi istud abnuerent. hoc siquidē quasi ab imperio deficere esset, etiam cum iniuria præsentis. Illis uero cōtra hæc legem moresq; patrios allegantibus: & quia ne dei quidem simulachrū, nedum hominis, nec solū in templo, sed neq; in profano aliquo totius regiōis loco fas sibi esset locare: arripiens dictum Petronius, respondit: Sed & mihi mei domini lex seruanda est. si eam quippe transgrediar, uobisq; parcam, iuste animaduersionem subibo. Impugnabit sanē uos, non Petronius, sed ille à quo sum missus. nam & ipse æque ac uos cogor implere quæ iussa sunt. Ad hæc tota multitudo unanimiter succlamauit, ante legis temerationē omnem se libenter subire perniciem. Sedato aut eorum clamore, Petronius ait: Pugnare ergo aduersus Cæsare estis parati? Responderunt Iudæi, pro Cæsare quidē & populo Rom. se per dies singulos offerre sacrificia: si aut in templo imagines æstimet collocandas, debere cum totam Iudæorū gentē prius immolare: præbere se quippe iugulos cum mulieribus & paruulis ei, qui interficere uoluisset. Ad hæc admiratio Petroniū miseratioq; peruasit, intuētē & insuperabilem religionē uirorū, & tantū uulgus ad mortē constanter paratum. Et tunc quidē infectis omnib. recesserunt. Postridie autē ac deinceps summates eorum priuatim uiritimq; compellans, populum quoque publice alloquens, nunc quasi consulens admonebat, interdum etiam minabā, extollens & uirtutē Romanam & indignationē Cæsaris: inter hæc etiam suam necessitatem, cui essent exequenda præcepta. Sed illis ad nulla horū experi-

menta

menta cedentibus, cum uideret etiam sementē regionis intercipi (ipsum quidem anni tēpus erat, & quinquaginta penē cōtinuis diebus multitudo in urbe otiosa morabat) ad ultimū conuocatis omnibus, ait, sibi met periculosam rem se uelle aggredi. Aut enim, inquit, deo cooperante placabo Cæsarem, ac nobiscum saluabor libenter: aut illo in ultionē irritato, pro tanta multitudine impendam animā meam. Atq; ita dimissis turbis, multa pro eo uota facientibus, Antiochiam ab Ptolemaide reuocauit exercitū: atq; illinc confestim misit ad Cæsare, referens & quo apparatu in Iudæam irruisset, & q̄ tota gens supplicasset: quibus si abnuendū putaret, nosset cum uiris etiam prouinciam esse perdendam. Seruare siquidē ipsos legē patriā, & nouis præceptis uehementer obsistere. His epistolis respondit Caius immodice, cōminans Petronio mortē, quoniā iussionū suarum segnis executor fuisset. Sed scriptorū talium uectores per tres continuos menses contigit aduersa tēpestate retineri: alij aut exitium C. Cæsaris nunciantes, prospere nauigauerunt: deniq; ante septem & uiginti dies epistolas Petronius accepit, finem Cæsaris indicantes, q̄ illi peruenirent, qui comminantia scripta portabant.

De imperio Claudij & regno Agrippæ ac morte. Cap. X

Aio per dolum interēpto, qui regnauerat annis tribus, mensibus sex, rapitur in regnū ab eo exercitu q̄ Romæ erat, Claudius. Senatus aut, referentibus consulibus Sentio Saturnino & Pomponio Secundo, mādāt tribus cohortibus urbanis ut essent præsidio ciuitati, & ipse frequens in Capitolium cōuenit: & propter immanitatem Caij, bellum agi cum Claudio decernebat, uolens imperiū ad optimates reducere: ut sicut olim, ad regendū dignissimi eligerētur. Accidit interim ut Agrippa adueniret: quem cum & senatus in conciliū & in castra Claudius euocasset, ut scilicet eo strenuo adiutore uterē in quibus res posceret, uidens Agrippa Claudium iam esse opibus Cæsarem, ad eum perrexit: quē ille ilico legatū ad senatum misit, indicatē suum propositum, quoniā primo quidem inuitus ab exercitu raptus sit, & iniquum esse, si militū erga se studia tam religiosa desereret, imō tutam aliter suam non esse fortunā: iam enim ad inuidiā satis fore, quod in regnum uocatus sit. deinde administrare paratum esse rempublicam non ut aliquis tyrannus, sed ut princeps benignus: sufficere sibi quippe honorē nominis. De singulis aut negotijs cōmunem omnium stare sententiam, nam & si non natura esset modestus, locuples tamen moderandæ potestatis exemplum Caij morte esse propositum. Quæ cum detulisset Agrippa, respondit senatus, quasi qui militi suo bonisq; consilijs fideret, nolle se subire uoluntariam seruitutē. Sed accepto patrum responso, Claudius rursus misit Agrippam, nunciantē eis, se nō posse adduci ut eos proderet, quorū consensu in imperium esset accitus. Inuitum aut se initurum esse pugnam aduersus eos, cum quibus configere minime uellet: proinde eligendū esse locum extra ciuitatem in quo configerent. neq; enim fas esse, propter illorū peruiaciam, patriam ciuili cæde fœdari. Et Agrippa quidē ista senatui nunciauit. Inter hæc unus ex illis militibus, qui cum patribus erant, educens gladium: Commilitones, inquit, quibus perturbati causis parricidia perpetrare cupimus, & cōcurrere aduersus propinquos nostros Claudiū secutos? maxime

Ant. lib. 19
cap. 3

Ant. lib. 19
cap. 4

Ioseph.

I i cum

Ant. lib. 19
cap. 5

Ant. lib. 19
cap. 7.8

cum habeamus imperatorem quē in nulla re culpāre possimus. & ad quē cum iustis magis allegationib. q̄ cum armis egredi debeamus. Hęc dicēs, per mediam egressus est curiā, omnib. se militibus consecutis. Hoc exemplo optimates deserti, in magno metu esse cōperūt. ac deinceps uidentes sibi aduersationem tutam nō esse, secuti milites, ad Claudiū transierūt. Occurrebant autē ei pro muris strictis gladijs hi qui fortunę regis ambiciosius adulabant: & penē accidit ut progressi quinq; interficerētur, ante scilicet q̄ militū impetum Cæsar agnosceret: nisi accurrens Agrippa, imminentis ei facinoris periculū nunciasset: dicens q̄ nisi coercuisset exercitū, iam in sanguinē ciuium furētē, cōfestim amissurus esset omnes per quos conspicuū esset imperium, fieretq; solitudinis imperator. Hęc audiens Claudius, continuit militū impetum. Suscepit autē in castris aduenientē senatum, & indulgenti honore cōplexus, egressus cum patribus cōfestim obtulit deo hostias, ut mos est pro imperio supplicari. Agrippam quoq; protinus donat regno paterno uniuerso, adiiciens ei etiam illam quæ Augustus Herodi donauerat, Trachonitidē scilicet & Auranitidem: præter hęc autē aliud quoq; regnum, quod Lysaniæ uocabatur. Et populo quidem donationē hanc per edictum indicauit. Patribus autē præcepit, ut incisam æreis tabulis in Capitolio collocarēt. Donat autē etiam fratrem eius Herodem, qui gener eiusdem erat, Berenicæ iunctus reginæ Chalcidis. Opinione autē celerius Agrippæ dati regni census maximus affluebat: quā fānē pecunia, non ille in rebus exiguis abutebatur, sed talem murum Hierosolymis circundare cōpit, qualis, si potuisset absolui, irritam prorsus obsidionem Romanis oppugnātib. effecisset. Sed antequam impleteret opus, decessit in Cæsarea. Regnauit autē annis tribus. Ante quoq; cum tetrarchiam regeret, alijs tribus annis tenuerat potestatem. Reliquit filias tres ē Cypride natas, Berenicen, Mariammen atq; Drusillam: filium autē ex eadem ipsa cōiuge, nomine Agrippam. qui cum admodum paruulus esset, Claudius regnū in prouinciā redegit, in cuius procurationem missus est Cestius Festus: post hūc autem Tiberius Alexander: qui nihil de cōsuetudine patria immutantes, gentem in pace tenuerunt. Post hęc uero & Herodes, qui regnabat in Chalcide, decessit, relinquens ex fratris quidē filia Berenice filios duos, Berenicianum & Hyrcanum: ex priore autē Mariamme Aristobulum. Alius quoq; eius frater Aristobulus mortuus fuerat priuatus, relicta filia Iopata. Hi quidem erant (sicut diximus) liberi Aristobuli, qui fuerat Herodis filius. Alexander autē & Aristobulus nati fuerant Herodi ē Mariamme, quos ipse parens occidit. Alexandri autem posterī in maiori Armenia regnauerunt.

De uarijs tumultibus in Iudæa & Samaria.

Cap. XI

Post obitum autē Herodis, qui regnauit in Chalcide, Claudius Agrippam filiū Agrippæ in patrum sui regno cōstituit. Alterius autē prouincię suscepit curā post Alexandrū Cumanus, sub quo oriri cōperūt tumultus, & denuo Iudæos calamitas cōprehēdit. Conueniente quippe multitudine ad diē festū azymorū in Hierosolymam, stante cohorte Romana super porticū templi (armati quippe milites semper custodiebant festos dies, ne quid cōuenientes populi nouare auderēt) unus ē militibus reductis turpiter uestimentis inclinans posteriora sua uertit ad faciem Iudæorum

Iudæorum: & ad hunc habitū uocem emittens similē sueclamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri, ita ut circumstarent Cumanū, ad supplicium militē deposcētes. Ex his aut̃ inconsulti iuuenes, & quasi natura apti ad seditiones mouendas, in rixam grauissimā p̃siliabant: cōtinuo quippe saxa rapiētes, p̃cutiebant milites. Tunc ueritus Cumanus, ne totius in eū uulgi impetus fieret, plures euocauit armatos: qui cū essent porticibus immissi, metus grauis incidit Iudæis. statimq; in fugam uersi, relicto tēplo refugere cœperunt. Tanta aut̃ per egressus de cōstipatione obtritio facta est, ut cōculcatione mutua super decē milia hominū cōsumpta sint. Facta est aut̃ uniuersæ genti luctuosa festiuitas, & planctus per domos singulas p̃sonabat. Successit aut̃ huic calamitati lātrociniū tumultus. Iuxta Bethoron quippe, per uiam publicam, Stephanus quidā seruus Cæsaris suppellectilē quandam uehebat, quæ ab irruentibus latronibus direpta est. Cumanus aut̃ ad inquisitionē mittens eos qui in proximis uicis essent, uinctos ad se adduci iussit, obijciēs q̃ latrones illos non cōprehendissent: qua occasione quidam militū in uico quodam libros sacræ legis offensos discidit atq; cōbulsit. Iudæi aut̃ quasi totam religionem inflāmatam uiderent, undiq; confluxerūt: & uelut machinamento aliquo, ita ui superstitionis attracti, oēs ad unam euocationem ad Cumanum Cæsaream concurrunt: precantes ut militē qui tantam cōtumeliam deo legiq; eius intulisset, non relinqueret impunitum. Ad hæc ille (uidebat enim multitudinē nequaquā quieturam, nisi aliqua esset satisfactio sedata) ad iudicatum militem per medium populum ad suppliciū iussit abduci: sicq; Iudæi placatis animis recesserunt. Denuo aut̃ Galilæorum & Samaritanorum cōflictus exoritur. In uico em̃ quem Geman uocant, qui est in magno Samariæ campo situs, quidā Galilæus de numero Iudæorū ad festiuitatē ascendens interficitur. Ad quod factum multi ex Galilæa regione concurrerūt, ut cum Samaritanis confligerent. Horū aut̃ nobiliores cōuenerunt ad Cumanum, rogantes ut anteq̃ grauis calamitas oriretur transiret in Galilæā: & in eos qui autores essent homicidij uindicaret. Cumanus uero his negotijs quæ habebat in manib. postponens illorū petitiones, sine effectu precatores remisit. Nunciato igit̃ homicidio Hierosolymā, omnis multitudo cōmota est: & relicta diei solēnitate, in Samariā uulgius impetū fecit, sine ullo duce, nec cuiquā principum suorū retinenti acquiescētes. Latrociniū aut̃ eorum & tumultus, quidā Dinæi filius Eleazarus, & Alexander, principes erant: qui in Acrabatenæ regioni cōterminos irruentes, promiscuā edidere cædem, & à nullius ætatis exitio tēperantes, uicos etiam inflāmauerūt. Cumanus aut̃ hæc audiens, adduxit secum unam equitū alam, quæ uocatur Sebastenorū, ut auxilio his qui uastabantur esset: sicq; eorum multos qui Eleazarum erāt secuti, cōprehendit, plures quoq; interfecit. Ad reliquam aut̃ multitudinē, qui in uastandos Samaritanorū fines irruerant, principes gentis de Hierosolymis occurrerunt: opertiq; cilicijs, & aspersis cinere capitibus precabant̃, ut ab incepto desinerent: nec propter exercendam in Samaritas ultionē, ad Hierosolymæ perniciē Romanos cōmouerent: misererētur aut̃ patriæ suæ atq; tēpli, filiorumq; & coniugum propriarum: neq; omnia pariter in discrimen adducerent, neq; ob unius Galilæi uindictam cuncta disperderent. His acquiescen-

tes Iudæi, à negotio recesserunt. Multi aut per idem tēpus in latrocinia cōspīrabant: sicut ferē solet insolentia crescere rebus quietis: per quē in omī regione agebant rapinæ, & audacissimus quisq; reliquis uim afferebat. Tunc Samaritarū primates ad Numidiū Quadratū, qui Syriam procurabat, Tyrum uenerunt, uindicari de his qui regionē eorū deprædati fuerant postulantes. Præsto aut fuerāt etiam Iudæorū nobiles: & Ionathas filius Anani, princeps sacerdotū, obiecta diluēs allegabat, initium quidē tumultus Samaritas fuisse, qui primi homicidiū perpetrassent: causam tamē calamitatū postea secularū præbuisse Cumanū, qui inter principia autores cædis noluisse ulcisci. Tūc Quadratus utranq; partem interim distulit, dicens se cū ad ipsas regiones uenisset, diligenter singula inquisiturū: deinceps uero prōgressus Cæsareā, eos omnes quos Cumanus uiuos ceperat, in crucē sustulit. Inde cū Lyddam uenisset, denuo audiuit Samaritanorū querelas, & accitos Iudæorū decem & octo uiros, quos cognouit pugnae fuisse participes, securi percussit. Duos autem principes sacerdotū, Ionatham & Ananiā, eiusq; filiū Ananum, & nonnullos alios Iudæos nobiles ad Cæsarem misit: similiter aut & Samaritarum nobilissimos quosq;. Præcepit etiā Cumano, & Celeri tribuno, Romam nauigare, reddituros Claudio rationē pro his quæ in regione gesserāt. His ita cōpositis à Lydda ascendebat Hierosolymā: & inueniens multitudinē festiuitatem azymorū celebrantē sine ulla conturbatione, Antiochiam redijt. Romæ aut Cæsar auditis allegationibus Cumani & Samaritanorū (aderat aut etiam Agrippa, Iudæorū causam magna cōtentione defendens: siquidem & Cumano multi potentiū aderant) pronūcians aduersus Samaritas, tres eorū nobilissimos iussit interfici: Cumanum aut in exilium deportari. Celerem aut tribunum uinctū Hierosolymā missum, Iudæis ad suppliciū tradidit, ut per urbem tractus, capite plecteretur. Post hæc Felicē Pallantis fratrem misit ad Iudæos, qui & eorū prouinciam cum Samaria & Galilæa curaret. Agrippam uero de Chalcide in regnū maius trāstulit, tradēs ei illam quoq; prouinciā, quæ Felicis fuisset. Erat aut ista Trachonitis & Batanæa & Gaulanitis. Addidit aut regnum etiā Lyfaniæ, & tetrarchiā quam Varus rexerat. Ipse aut per annos tredecim, menses octo, dies triginta administrato imperio, decessit, successorē regni Neronem relinquens, quem suadelis Agrippinæ uxoris suæ in imperium cooptauerat, & quidem cum legitimum haberet filium Britannicum ex Messalina natum, priore scilicet coniuge, & Octauiam filiam, quam ipse priuigno collocarat Neroni. Susceperat autē ex Agrippina Antoniam. Et Nero quidem, quemadmodum per magnitudinem felicitatis & opum, abusus sit fortuna: & qualiter fratrem suum, atq; uxorem, matremq; interfecerit, post quos in omnes proximos immanitatē suam conuertit, atq; ut ad ultimū per amentiam ad histrionum opera scenamq; peruenerit, quoniam scio esse narratione molestum, silentio præterire melius puto.

De tumultibus in Iudæa sub Felice. Cap. XII

Ant. lib. 20
cap. 11

Onuertar aut ad narranda quæ ab eo aduersus Iudæos gesta sunt. Minorem igitur Armeniam regnandam Aristobulo dedit, Herodis filio. Regno autem Agrippæ quatuor urbes addidit cum agris ad singulas pertinētibus; in Peræa scilicet regione, Abilam

&

& Iuliadem: in Galilæa aut Taricheam & Tiberiadem. Reliqua aut Iudææ Felici procuranda dedit. Hic principem latronum Eleazarum, qui per uiginti annos regionem fuerat deprædatus, aliosque cum eo multos cepit, uinctosque Romam misit: aliorumque quos in crucem sustulit, latronum uel in comunione sceleris deprehensorum popularium, fuit penè innumerabilis multitudo. Sic aut regio ne purgata, aliud genus latrocinantium in Hierosolymis oriebat. Hi aut sicarii uocabantur, die claro & in media ciuitate passim quosque interficientes. Potissimum uero diebus solennitate festiuis immiscebant uulgo, sicas sub ueste gestantes. His inimicos interficiebant: ac deinceps collapsis hominibus, illi inter reliquos de scelere querebant: qua fraude extra suspicionem manebant, diuque latuerunt. Primus igitur ab eis Ionathas pontifex interficitur. Post hunc aut quotidie plurimi cædebant, atque ipsis calamitatibus molestior timor ciuitatem premebat: sicut enim in medio bello per singula momenta omnes mortem operiebantur. Circumspiciebant autem eminus quosque appropinquantes: & neque amicis suis fidere poterant, dum tamen in medijs suspicionibus atque custodijs nihilominus interficerentur. Tanta erat latrocinantium temeritas, & ars quædam latendi. Ad hæc aut alia etiam malorum collectio facta est, cæde quidem abstinentium, sed consilijs magis impiorum, quæ pars non minus quam sicariorum felicitatem urbis statumque corrumpit. Seductores namque homines & circumuentores, sub specie religionis nouis rebus studentes, uulgus infamare fecerunt. nam in solitudines egrediebantur, promittentes deum signa eis ostensurum libertatis. Contra quos Felix (uidebant quippe semina defectio-
nis esse) mittens equites atque pedites armatos, magnam multitudinem interfecit. Maiore aut plaga Iudæos afflixit Aegyptius quidam pseudopropheta. Ad ueniens quippe in prouinciam, magus cum esset, prophetæ opinionem sibi arrogans, triginta ferme milia hominum congregauit, quos uana seductione deceperat. Et circumducens eos de solitudine in montem qui uocatur Oliuarum, inde ad Hierosolymam nitebatur ascendere: depulsoque Romanorum præsidio, in populares exercere dominationem. Vtebatur aut stipatoribus, qui ad id facinus conuenerant. Præuidit sane eius impetum Felix, & occurrens cum ipsis Romanis armatis, quos etiam Iudæorum reliqua multitudo iuuabat, iniit conflictum. Et Aegyptius quidem cum paucis fugit. Plurimi aut qui cum ipso fuerant comprehensi atque uinculis traditi sunt. Reliqua uero multitudo in regiones proprias dispersa est. Compresis uero his etiam, sicut ferè in ægro corpore, rursus pars altera tumescebat. Magi enim quidam & latrones collecti, multis afflictionem inducebant: et quasi ad libertatem uocabant, mortem apertissimam comminantes his qui Romanorum principatui obedire uoluissent: ut uel reluctantes auerterent eos, qui spontaneam ferrent seruitutem. Dispersi ergo per totam regionem diripiebant quorumque potentium domos, eosque insuper trucidabant: inflammabant etiam uicos, ita ut desperatione eorum tota Iudæa protinus impleretur. Et hoc quidem bellum indies ingrauescebat. Alter autem tumultus ortus est circa Cæsaream, inter Iudæos scilicet qui ibi permixti habitabant, & Syros, seditione commota. Hi siquidem postulabant, ut eorum fieret ciuitas, Iudæum eius fuisse conditorem dicentes: erat autem rex Herodes. Aemuli uero conditorem quidem consitebantur Iudæum,

Ant. lib. 20
cap. 12

Ant. lib. 20
cap. 12

ipsam uero ciuitatē fuisse gentiliū uindicabant. Neq; enim illic flatuas & la-
ha potuisse cōstitui, si ad Iudēos eam cōditor pertinere uoluisset. Ob has er-
go causas inter se populus uterq; iurgabat. Procedebat autē usq; ad arma con-
tentio: & quotidie ad confligendum audaces quiq; partis alterutrā prosilia-
bant. Neq; enim Iudaeorum seniores cohibere tumultus gentis suae poterāt
& Græcis turpissimū uidebatur, Iudæis inferiores uideri. Præstabant autē hī
quidem diuitijs & corporum uiribus. Græci uerò auxilio militum: magna si-
quidem pars Romanæ manus, de Syria illò fuerat cōgregata: & quasi cognati,
ad auxiliandum parati erant Syris. Præfecti autē militum curabant compri-
mere tumultum: & pugnaces quosq; cōprehensos, taureis ulciscebantur ac-
uinculis. Nec tamen supplicia comprehensorum, impedimentum aut timo-
rem reliquis inferebant: imò magis hoc ipso in seditionis iritabatur augmen-
tum. Tunc demum Felix minaci edicto præcepit cōtumaces quosq; urbe di-
scedere: non parentiū autem immisis militibus interfecit non paucos, quo-
rum etiam bona direpta sunt. Manente autem seditione, nobiles utriusq; par-
tis electos, legatos misit ad Neronem, de iure disceptaturos. Successit autem
ei Festus, & hos qui maxime infestabāt prouinciam solícite persecutus: latro-
num plurimos cōprehendit atq; interfecit.

De praesidibus Iudææ Albino & Floro. Cap. XIII

Ant. lib. 20
cap. 15

Erum successor huius Albinus nō eodē modo negotijs præfuit,
neq; enim fuit aliqua malignitatis species, quā ille præterierit. De-
niq; non solum causis ciuilibus furabatur & diripiebat bona sin-
gulorum, neq; solum tributorum additamentis in cōmune gen-
tem grauabat: sed etiam quos ob latrocinia decuriones ciuitatum compre-
henderūt, uel qui à prioribus iudicibus in custodijs erant relictī, accepta à co-
gnatis eorū pecunia, liberauit: & is solum qui nō dedisset, in carceribus quasi
nocentissimus remanebat. Per idē tempus, eorum quoq; qui res nouare cu-
piebant, in Hierosolymis crescit audacia. Ex quibus sanē qui erant opulenti
Albinum largitione redimebant, ut eis tumultū mouentibus nō indignaretur:
pars autē popularis quæ nō satis gaudebat quiete, Albini participibus iungeba-
tur. Vnusquisq; ergo improborum cohorte propria circumdatus, ipse qui-
dem inter cæteros quasi princeps latronum & tyrannus eminebat: stipatori-
bus uerò suis ad direptionem mediocrium abutebatur. Ita fiebat, ut hī quidē
quorum uastabantur domus, tacerent: illi autē qui extra incommodum stetit-
sent, metu ne similia paterentur, etiam officijs ambirent eos, quos constabat
dignos esse supplicijs. In cōmune autem omnium fuit intercepta fiducia. &
erat tunc multiplex dominatio, & semina captiuitatis futuræ iam ab illo tem-
pore spargebantur. Cum sanē eiusmodi morum fuisset Albinus, tamen succe-
dens ei Gessius Florus, optimum eum per cōparationem sui fecit uideri. Ille:
siquidē plura occulte & cum fraude nocuerat: Gessius uero iniquitates suas
in uniuersam gentem, tam palam quasi gloriaretur exercuit: ac uelut non ad
regendam prouinciā, sed ad damnatorum poenas carnifex missus, neq; rapi-
narum ullum morem, neq; afflictionum prætermisit. In miseris autem crude-
lissimus erat, in turpibus uerò impudentissimus. Neq; enim quis illo ampli-
us offendit fallacia ueritatem, neq; commentus est callidiores nocendi uias.

Ant. lib. 20
cap. 1

Huic

Huic siquidem uiritim illatis dispendijs lucra quærere exiguum uisum est: sed totas simul despoliabat urbes, & labe populis inferebat, tantum non uoce per totam regionem edicens, liberum esse omnibus latrocinari, dum ipse prædæ acciperet portionem. Denique ob illius auaritiā contigit totam penè deserti regionem, ita ut plurimi sedes patrias relinquentes, ad externas prouincias commigrarent. Donec autem in Syria Cestius Gallus prouinciā regebat, neque ausus quispian Iudæorum est aduersus Florum ad eum mittere legatos. Cum uero instante azymorum solennitate ipse Hierosolymā uenisset, occurrēs multitudo, quæ facile tricies centenorum milium fuit, precabatur, ut gentis suæ calamitatibus subueniret, & pestem illam prouinciæ Florum ut eijceret clamitabat. Qui tamen cum sub populi ore esset, & Gallo assisteret, non solum nihil mouebatur sed uoces illas etiam deridebat. Cestius tamen cōpescens impetum populi, & edicens quod deinceps placatiorem eis Florum redderet, regressus est Antiochiam. Deduxit autem eum usque ad Cæsaream Florus, illudens mēdacijs, & Iudæorum genti bellum sedulo cōminiscens, quo scilicet solo iniquitates suas occultari posse credebat. Pace siquidem permāente, habiturum se apud Cæsarem accusatores Iudæos: uerum si defectionem negotiatus fuisset, maiore utique malo abducendam a se esse inuidiam peccatorum minorum. Igitur ut gens ab Romano abrupteret imperio, sedulo indies augebat calamitates. Per idem tempus apud Neronem Cæsarienses gentiles uictores extitere, decretumque istud contestantes literas attulerunt: perque hoc bello Iudaico dabatur exordium, duodecimo scilicet anno regni Neronis, septimodecimo autem regni Agrippæ mense Maio.

De Floro seuitente in Iudæos Cæsarienses & Hierosolymitas. Cap. XIII

AD magnitudinem autem excitatorum de eo malorum, nequaquam idoneas causas habuisseprehenditur. In Cæsarea siquidem habitantes Iudæi, habebant synagogam prope locum, cuius erat dominus gentilis quidam Cæsariensis. & frequenter quidem egerat, ut ad eorum illa possessio iungeretur, multis partibus maius precium quam res meruerat offerentes. Dominus autem loci preces eorum despexisse non contentus, ad maiorem dolorem ædificauit in loco tabernas, ita ut angustum eis transitum & prorsus coarctatum relinqueret. Primum igitur seruētiore aliqui iuuenum profiliētes, ædificationem uetabant. Cum uero Florus hos a prohibendo cohiberet, non habentes Iudæorum nobiles quid agerent, inter quos erat etiam Ioannes publicanus, inflētunt Florum oblatione octo talentorum, ut ædificationem uetaret. Ille autem ob capiendum tantummodo, promittens se cuncta facturum, accepta pecunia statim de Cæsarea egressus est, uenitque in Sebasten, seditioni tribuens facultatem, quasi qui pugnae spatium Iudæorum summatibus uendidisset. Sequenti autem die, Iudæorum sabbato, cum plebs ad synagogam coisset, seditiosus quidam Cæsariensis uas Samium ante ingressum eorum ponens, alites immolabat. Hoc factum Iudæos incoercibiliter accendit, & legem suam quippe contumeliam pertulisse, & locum ipsum dicebāt fuisse pollutum. pars autem Iudæorum quæ erat constantior atque moderatior, denuo apud iudices esse conquerendum rebatur. Seditiosi autem & iuuentute turgentes Iudæi, effundebantur in rixam. Stabant autem ad cōfligendum parati etiam Cæsariensium tumultuosiores. Ex composito quippe missus fuerat, qui pro synagogæ foribus immolaret:

Ant. lib. 20
cap. 15

sicq; continuò est pugna cõmissa. Interueniens aut Lucundus, qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, uas illud quidem quod positum fuerat iussit auferri, & tumultum sedare pergebat. Cum uerò superatus esset præ Cæsariensium uiolentia, Iudæi statim libros legis rapientes secesserunt in Nabata: regio quædam eorum hoc nomine appellatur, dirempta à Cæsarea stadiis sexaginta. Primates aut eorum duodecim, cum Ioanne in Sebasten ad Florum uenerunt, de his quæ acciderant conquerentes, & ut auxilio esset rogabant, quamuis reuerenter, tamen cum & de octo talentis admonentes. Ille uerò ilico cõprehensos eos uinciri iussit, arguens cur leges de Cæsarea auferre ausi fuissent. ob hoc igit apud Hierosolymitas grauissima indignatio nascebatur: ueruntamē adhuc iram suam frenabāt. Florus uerò, quasi ad hoc operam suam locasset, ut bellum inflammaret, misit ad sacrum thesaurum, ut inde decem & septem talenta auferrentur, quasi eam pecuniam impensæ Cæsaris flagitaret. Tunc uerò statim inuasit populum multa confusio: cõcurrentes ad templum, maximis uocibus nomen Cæsaris appellabant, ut à tyrannide Flori liberarentur orantes. Quidam autem seditiosorum in Florum maledicta iaciebant ultima: & canistrum circumferentes stipem eius nomine postulabant, quasi inops & miserrimus talibus indigeret auxilijs. His autē omnibus nihil est à cupiditate deterritus, sed multo magis ad deprædandum irritatus est. Deniq; cum deberet Cæsaream ueniens ignem belli illic nascentis extinguere, causasq; tumultum submouere, pro quo etiam mercedem acceperat pactus: tamen cum exercitu equitum atq; peditum Hierosolymam contendit, ut Romanis armis ad quod uolebāt uteretur, ac timore & minis urbem circumdaret. Tunc populus lenire eius impetum uolens, obuiam militibus processit, cum solitis utiq; fauoribus, & Florum honorare officijs paratus. Ille uerò præmittens cum equitibus quinquaginta centurionem, nomine Capitonem, discedere eos iussit: Ne ue cum, in quem tam grauiam maledicta iecissent, falso denuo honore deheret. Oportere quippe eos, si uiri sunt fortes, animiq; cõstantis, etiā in presentem effundere cõtumelias: nec solum in uerbis, sed etiā in armis amorem libertatis ostendere. His dictis exterrita multitudo, simul etiā militibus qui cum Capitone uenerant, in medium uulgus irruentibus, diffugerunt, anteq̃ Florum salutarerent, aut militibus officia cõsuecta redderent. Discedentes igit in domos, cum metu atq; humilitate peruigile duxere noctem. Florus aut tunc quidem deguit in regia, postridie autē aduersum eos exstructo tribunali sublimius resedit: cõuenientesq; sacerdotum principes, & ciuitatis uniuersa nobilitas, astiterunt tribunali. His præcepit Florus, ut omnes qui maledicta in eum succlamassent, protinus dederent: edicēs in ipsos esse, nisi reos producerint, uindicandum. Ad hæc respondēt Iudæi, populum quidem pacifica quæq; sentire, illis uerò qui errauissent in uerbis, ueniam conferendam postulabāt. In tanta siquidem multitudine, nihil esse mirandum, offendi aliquos temerarios, & per ætatem insipientes: esse autē impossibile eorum quod deliquerint, discrimen agitari, cum & singulos nimirum poeniteat, & præ timore ad negandum sint parati. debere tamen illum si cõsuleret gentis quieti, & uellet Romanis imperio seruare urbem, magis propter multos innoxios dare ueniam etiā paucis delinquentibus, quàm propter paucos improbos perturbare multitudinem tantam bonorum. Ad hæc uerò ille magna indignatione inflammatus,

mili-

militibus exclamauit, ut forū rerū uenaliū, quod erat in superiori parte ciuitatis, diriperēt, ac passim obuios trucidarēt. Illi uero ad lucri sui cupidinē addita autoritate rectoris, nō solū illū diripuerunt locū in quē fuerāt immissi, sed in uniuerſas insiliētes domos, interficiebāt habitatores. Fuga aut erat p̄ angiporta oīa, & cædes eorū qui cōprehēdebant: direptiōis quoq; nulla species præteribatur. Multos aut etiā nobiliū cōprehēdentes adduxerunt ad Florum, quos ille uerberibus laniatos in crucē sustulit. Deniq; omnis numerus illo interfectorum die cū paruulis & mulierib. (neq; enim uel lactantibus pepercerant) fuit sexcenti & triginta. Grauiorē autē faciebat calamitatē uideri nouitas Romanæ calamitatis: quod enim nemo unq̄ prius, tunc Florus ausus est, ut uiros scilicet equestriſ ordinis pro tribunali flagellis cæderet, ac patibulis affigeret: quorum etsi origo Iudæa, tamen Romana dignitas erat.

De alia oppressione Hierosolymorum dolo Flori. Cap. XV

PEr idem tēpus rex quidē Agrippa Alexandriā erat, p̄fectus ut Alexandrū, qui Aegyptū procurabat missus à Nerone, iure hospitis cōueniret. Germanā aut suā Berenicen, Hierosolymis inuētā, & iniquitatē militū uidentē, grauis ob hoc angor inuaserat. & frequenter quidē præfectos equitū suorum, custodesq; corporis mittēs ad Florum precabat, ut à cede desineret. Ille uerò neq; in multitudinē interfectorū, neq; in nobilitatē precatricis, sed tantū in lucra sua, quæ de rapinis cōgregarentur, aspiciens, contempsit annuere: impetus aut militū etiam aduersum reginam efferatus est. Nō solum quippe sub oculis eius obuios quosq; mulcēbant atq; trucidabāt, sed etiā ipsam, nisi cōfugisset in aulam, interfecissent. Ibi aut peruigilē noctē cum intenta custodia egit, uerens utiq; irruptionem militum. Venerat aut Hierosolymā, ut uota deo solueret. His enim qui morbo uel alijs necessitatibus implicant, mos est orare per triginta dies, antequā immolent hostias: abstinere quoq; uino, & capillos radere. Quem morē Berenice regina illis exercens diebus, nudipes etiam ante tribunal stetit, deprecans Florum: & præter quod nihil honoris habitū est, etiam de uita sua periclitata est. Hæc aut facta sunt sextodecimo die mensis Maij. Postridie autē conueniens multitudo in forum, quod erat in superiori parte ciuitatis, magnis clamorib. de his qui interfecti fuerant, querebantur: potissimum aut inuidiosæ in Florum uoces erant: quod ueriti primates quiq; & pōtiffices, disruptis uestibus, & uiritim singulos comprehēdentes, postulabant, ut ab his uerbis, quorum causa tanta mala pertulerant, desisterent, neq; in maiorem indignationē Florum mouerent. Sicq; sedata est multitudo, tam reuerētia precantium, quā spe quòd nequaquam Florus ultra in eos sæuaret. Ille autem uidens multitudinis tumultum fuisse compressum, angebatur, & denuo eam inflammare cupiens, pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaq; unum ait argumentum fore, quod nihil ulterius de nouandis rebus cogitaret, si populus obuiam procederet militibus de Cæsarea uenientibus: ueniebant autem duæ cohortes. Qui cum cōuocasset populum ad occurrendum, mandat centurionibus, ut nullam salutationem redderent obuiantibus Iudæis. Ad quod si offensi petulanter quippiam essent locuti, statim in eos uterentur armis. Pontifices ergo collecta multitudine in tēplo, precabantur ut occurrerent Romanis, &

ante

ante graue incōmodū cohortes solenniter salutarēt. His hortationib. seditio si quiq; abnuebāt, & ob interfectōrū dolorē reliqua multitudo iungebāt audacibus. Tunc uerō oēs sacerdotes omnesq; leuitę sacra uasā proferentes ornatumq; tēpli, citharistę etiā & cantores cū musicis organis p̄cidebant ante multitudinē, & obnixissime precabant, ut illum tēpli honorē custoditū esse uellent, neq; ad direptionē uasōrum sacrorū Romanos cōtumelijs incitarēt. Erat aut uidere ipsos sacerdotū principes sparsis cinere capitibus, & pectora disruptis uestib. nuda mōstrātes, nominatim singulos quosq; nobiliū cōpellare, ac denuo in cōmune multitudinē precari, ne ob modicū peccatū patriā suam proderent his, qui direptioni eius inhierēt. Quam em̄ utilitatē uel militibus esse de Iudæorū salutatione tribuendā, uel illis quę acciderant correctionem, si in præsenti p̄cedere cessarēt? At contrā, si officiose susciperēt solenniter uenientes, auferri Floro occasionē pugnæ: ipsos uero saluare patriā suam, & providere ne quid ultra q̄ pertulerāt, experirent. His addunt, q̄ paucis seditiosis si tanta multitudo iungat, hoc magis ad pacificū consiliū suam deberent autoritatē trāsferre. Tali hortatu multitudinē inflectētes, etiā ipsos seditionis autores quosdam quidē minis, quosdam aut sui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps præcedentes cum quiete omni populo sequente, militibus obuiam prodierunt. Iamq; cominus factos salutauerunt: illis autē nihil respondentibus, seditiosi Iudæorū aduersum Florum, cuius hęc fierent consilij, succlamauerunt. cōfestimq; milites cōprehendentes eos, cedere fustibus adorti sunt: atq; in fugam uersos persequētes equites proculcabant. Coruebant aut multi quidem cum à Romanis caderentur, plures aut cum se mutuo propellerēt. In ipsis aut portis grauis facta est cōpressio, & uno quoq; alterum præuenire cupiente tardior fuga cunctis fiebat. Collabentiū uero durus erat interitus. Suffocatu enim atq; conculcatu miseri disperibant, & neq; ad sepulturam quisquā proximis suis cognoscendus remanebat. Irruebant aut etiā pariter milites immoderate, eos quos cōprehendissent cædentes: & per ingressum qui Bezetha uocat detrudebant multitudinē, transire cupientes ut Antoniā & templum obtinērent. Quos etiā Florus consecutus, eduxit de regia eos qui secum erant, & in arcem transire nitebat. Frustratus tamen est eius impetus. Cōuersus quippe aduersum eos populus repugnauit, & per tecta euadētes obruebant saxis Romanos. Qui cū superne uenientibus sagittis uincerentur, nec possent defendere multitudinē quę per angustos arcēbatur ingressus, ad reliquū se exercitū qui erat in regia receperunt. Seditiosi aut uerentes, ne superueniēs denuo Florus tēplum occuparet, p̄ Antoniā ex templo ascēdentes, porticus à tēplo ad Antoniā continētes interciderūt, quatenus auaritiā Flori desperatione cōpescerēt. Nam cū diuinis inhieret thesauris, proq; his in Antoniā trāsgredi niteretur, ubi intercisas porticus uidit, ab impetu cōquieuit. & cōuocans sacerdotū principes atq; curiā, se quidem ait urbe digredi, præsidiū tamen apud eos relinquere quantū ipsi uoluissent. Ad hęc illis respondentibus, nihil nouandū fore, si unam tantū relinqueret apud eos cohortē, dum tamen nō illam quę cū ciuib. paulo ante conflixerat: ob ea siquidem quę pertulere populum illis militibus infensum esse: cohorte sicut precabantur mutata, cū reliqua manu Cæsaream regressus est.

De

De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos, ad obediendum
Romanis hortantis. Cap. XVI

Aliud autem denuo pugnae consilium cōminiscens, retulit ad Cestium, & Iudæos defectionis criminatus est: impudenti mēdacio illos perpetrasse dicēs, quæcunq; eos pertulisse cōstabat. Nec sanē principes Hierosolymorū quæ gesta fuerant, tacuerūt: sed & ipsi & Bernice ad Cestium de his quæ Florus inique in urbe egerat retulerūt. Ille autē susceptis literis partis utriusq;, quid facto opus esset cū principib. deliberabat. Et quibusdā quidē uidebatur, cum exercitu in Iudæā Cestium ire debere, & aut uindicare defectionē, si fuisset admissa, aut magis fidos reddere Iudæos eorūq; accolas. Ipsi tamē magis placuit aliquem de suis præire, qui & negotia & consilia Iudæorū posset ei fideliter nunciare. mittit ergo tribunū Politianum, qui ab Alexandria reuertēti Agrippæ circa Iamniā occurrēs, & à quo fuisset missus, & ob quas causas indicat. Quo loci Iudæorū etiā pontifices, & reliqui nobiles, eorūq; curia adesse curauerant, ut circa regem scilicet officia nouarent. Postea uero q̄ illum congrua humanitate coluerūt, cōquesti sunt q̄ potuerūt flebiliter de calamitatibus proprijs, & inhumanitatē Flori explicauerunt. Quā licet argueret Agrippa, uasre tamen inuectionē suam in Iudæos transtulit, quorū maxime miserebatur, uolens scilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipsum quod uiderentur nihil perpessi iniuriæ, ab ultionis desinerent appetitu. Ad hæc ergo quicunq; egregij erant, & propter sua prædia desiderabant quietē, intelligebant regis redargutionē esse plenam benignitatis. Populus autē Hierosolymorū sexaginta stadijs obuiam progressus, officiose Agrippam & Politianū suscepit. Lamentabantur tamen interfectos cōiuges mulieres: quarū plangoribus reliquis quoq; populus ad lamenta conuersus, precabatur Agrippam ut genti cōsuleret. Succlamabant etiam Politiano, ut ingrederetur urbem, uideretq; quæ essent à Floro gesta: & ita ostendebant forum desertū domosq; uastatas. deinceps uero per Agrippam suasere Politiano, ut is cum uno tantū famulō ad Siloam usq; totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis, Iudæos omnibus quidem alijs parēre Romanis, soli autē Floro aduersari propter magnitudinem in eos factę crudelitatis. Ille igitur cum circuiisset urbem, & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret, ascendit in templum, quò etiam multitudinē conuocauit: & cum plurimis uerbis fidem eorum circa Romanos collaudasset, multa etiā ad conseruationē pacis hortatus, adorauit deum eiusq; sancta: in eo tamen consistens loco, in quo licebat per religionē: sicq; regressus ad Cestium est. uulgus autē Iudæorum, ad regem pontificesq; conuersus petebat, ut legati aduersum Florum ad Neronem mitterentur, neq; de tanta cæde tacentes suspicionem suæ defectionis præberent: uisum iri quippe eos principes capiendorū armorū fuisse, nisi præuenientes ostendissent illum esse qui dedisset exordium. constabat autē multitudinē non esse quieturā, si legationem aliquis impedisset. Ad hæc Agrippa, ordinari quidē legatos, qui Florū accusarent, inuidiosum putabat: despiciere autem Iudæos in bella commotos neq; sibi expedire cernebat. aduocata igitur concione in xystrum, & in suggesto constituens germanam suam Berenicen, in Asamonæorum domo (ea si-

quidem

quidem xyſto imminebat contra ſuperiorē partem urbis : nam xyſto tēplum erat ponte coniunctū) huiusmodi orationem habuit : Si quidē uiderē uos omnes ad pugnandū cum Romanis eſſe incitatos, neq; populi puriorē ſynce- riſſimamq; partē pacē uelle ſeruare, neq; proceſſiſſem ad uos, neq; cōſulere cōſiſus eſſem : ſuperuacua quippe de utilib. oratio eſt, quādo omniū audito- rum conſpirat ad deteriora conſenſus. Quoniā uero aliquos quidē atas, ma- lorum belli neſcios facit, quosdam uero incōſiderata ſpes libertatis : nōnul- los uero auaritia ſuccendit, & in cōfuſione rerum capiendū de inferioribus lucrum : quēadmodum ipſi ab hoc errore corrigantur, & nō per paucorum improba conſilia etiam boni diſpereant, exiſtimaui oportere, ut omniū. uo- bis in unū coactis ea exponerē, quæ arbitror expedire. Obſtrepāt aut nemo, ſi non ea audierit quæ ipſius fert libido. His ſiquidē qui ſunt ad defectionem irreuocabiler incitati, licebit etiā poſt meos monitus manere in priſtina uo- luntate. mea aut etiam ad illos qui audire cupiūt intercipietur oratio, niſi ab omnibus uobis ſilentium præbeatur. Noui quidē quod multi & iniurias pro- curantiū prouincias, & præconia libertatis quaſi tragice proſequant. Ego au- tem priuſquam diſcutiam qui ſitis, & cōtra quos bellū ſuſcipere tentetis, pri- mum ſeparabo cauſas, quas cōnexas putatis. Si enim uioladores ueſtros cupi- tis ulciſci, cur libertatē magna laude attollitis ? Si uero iſtud ipſum ſeruire in- tolerabile ducitis, ſuperflua eſt aduerſum rectores querela. illis ſiquidem uel moderatiſſime agentibus, nihilominus turpe erit ſeruire. Cōſiderate aut ſin- gillatim, & uidete q̄ exigua ſit materia bellorum. Et primum quidem ipſa re- ctorum conſideranda ſunt crimina. Colere ſiquidem officijs, nō exaſperare oportet iurgijs poteſtatē. Cum uero modicorū peccatorū exprobratiōes ma- ximas facitis, aduerſum uos proſecto eos quibus inferitis contumelias irrita- tis. Relinquentes quippe & quod antea clanculo & cum quadā uerecundia nocebant, palām uos confidenterq; populantur. nihil aut ita plagas coercet ut patientia, & uiolatorū quies uiolantibus inijcit pudorē. Fac aut eos, qui à Romanis in prouincias mittunt, eſſe grauiter moleſtos, nō tamen etiam Ro- mani oēs uiolant uos, neq; ipſe Cæſar, aduerſum quem pugnare uultis. Neq; enim ex præcepto illorū improbus ad uos quiſquam uenit : neq; poſſunt illi, quæ in oriente gerunt, poſiti in occidente conſpicere. ſed neq; facile ea quæ hic ſunt, illic audiuntur. eſt aut importuniſſimū, & propter exiguas cauſas, tantis, & ea de quibus querimur neſcientibus, uelle conſligere. Et quidē no- ſtrorum criminum cito erit futura correctio. neq; enim unus atq; idem pro- uincię ſemper curam tenebit, & ſucceſſores eius credibile eſt modeſtiores fu- turos. Motum aut ſemel bellum, neq; deponere facile eſt abſq; magnis cala- mitatibus, neq; ſuſtinere. Libertatis uero bona ſitiētibus prouidendum atq; certandum eſt, ut principio non ea careant. moleſta enim eſt nouitas ſeruitu- tis : quam ne utiq; ſubeas, iuſtū ſuſcipi certamen uidetur. Qui uero ſemel ſub- iectus eſt, & deinceps deficit, cōtūmax magis ſeruus q̄ amator libertatis oſtē- ditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne ſuſciperentur Romani, cum in prouinciā Pompeius intraret. Maiores uero noſtri eorūq; reges, pecunia, corporibus, animis multo uobis meliores, exigua parti potentiæ Romanæ obſiſtere nequiuerunt. uos autē qui hæreditariam obedientiam ſuſcepitiſ,

rebus

rebus autē omnibus illis qui primi paruere longe inferiores estis, contra omne Romanum regnum obsistere posse arbitramini? Et Athenienses quidem, qui ob Græcorum libertatē patriam suam quondam ignibus tradere, qui superbissimum illum Xerxem per terram nauigantē, per mare uerò ambulantem, & cuius classē non caperet amplitudo pelagi, latiore autem Europa duceret exercitum, hunc inquam cum una naue fugiētem gloriosissime persecuti sunt: circa paruam autē Salaminam, qui tantas opes Asiæ confregere, nunc tamen seruiunt Romanis, & illam regiam Græciæ ciuitatē administrāt Italiæ iussiones. Lacedæmonij quoq; post Thermopylas, & Plateas, & Agēfilaum Asiam perscrutatum, eosdem dominos uenerantur. Macedones uero qui adhuc penē imaginantur Philippum uidere cum Alexandro promittentem sibi orbis imperium, ferunt tamen rerum mutationem, & adorāt eos ad quos fortuna migravit. Aliæ quoq; multæ gentes ad libertatē fiducia subnixæ, & multo maiores, cesserunt tamen & obediunt: uos autē soli seruire dedignamini his, quibus uidetis uniuersa esse subiecta. Quibus exercitibus, quibus cōfiditis armis? Vbi est classis uestra, quæ peruagetur Romanorū maria? Vbi autē qui expensis possint sufficere thesauri? Contra Aegyptios fortē aut Arabas existimatis uos bellum mouere. Non circumspicitis Romanorū imperium? Non metimini uestram imbecillitatē? Nōne scitis uestram ciuitatē a conterminis gentibus frequenter esse superatam? illorum autem uirtus per totum orbem inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæsierūt. Neq; enim sufficit eis ad orientem quidem totus Euphrates, ad septentrionem Ister, neq; in meridie solitudine tenus perscrutata Libya, neq; in occidente Gades: sed ultra oceanum alium quæsierunt orbem, & usq; ad Britannias, inaccessas prius, arma & exercitum transtulerunt. Quid ergo? Vósne ditiores Gallis, fortiores Germanis, prudētiores Græcis? postremo plures estis omnibus in toto orbe degētibus? Quæ uos fiducia aduersum Romanos erigit? Sed dicet aliquis, seruire molestissimum est. At quanto magis id Græcis, qui uniuersis sub sole habitantibus uidebantur præstare nobilitate: & tam la tam quondam prouinciā possidentes, nunc bis ternis fascibus Romanorum obediunt. Totidem autem etiam Macedones obsequuntur, qui certe multo uobis iustius deberent libertatem tueri. Quid autem quingentæ Asiæ ciuitates? nunquid non absq; ullo præsidio, uni tantummodo rectori parent, & fascibus cōsulis obsequuntur? Quid autem pergam enumerare Heniochos, & Colchos, & Taurorum gentem: Bosphoranos quoq;, & habitātes circa Pontilitora nationes, Mæoticasq; gentes? apud quas nimirum olim neq; domesticus aliquis dominus noscebatur: nunc uerò militum subijciunt tantum tribus milibus, & quadraginta naues longę, innauigabile prius mare in pace custodiunt. Quanta autem Bithynia, & Cappadocia, & Pamphyliorum gens, Lydi quoq; & Cilices pro libertate dicere ualerent? tamē nunc sine armis tributa pendunt. Quid autē Thraces? quinq; quidem diebus in latum, septem autem in longum cōmeabilem prouinciā possidētes, asperioresq; multo quàm uestra est, ac multis partibus fortiores, altissimōq; gelu eos qui irruerint retardantē, duobus milibus Romanorum in præsidio manentibus obsequuntur. Post hos Illyrici usq; ad Dalmatiā, & Istro tenus incolentes, dua-

bus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipsi impetus cōpescūt Dacorum. Ipsi quoq; Dalmatæ, qui tam multa pro libertate conati, sæpiusq; capti, rursus cum maioribus opibus rebellarunt, nunc sub una Romanorum legione agunt quietē. Veruntamen si aliquos magnę causę ad defectionem incitare deberent, Gallos potissimū oporteret assurgere, quos uidelicet tantis munimentis natura cinxisset: ab orientali plaga Alpiū montibus, à septentrionali Rheno flumine, à meridie Pyrenæis montibus, ab Occidente uero Oceano. sed tali munitione gaudentes, trecētis & quindecim gentib. numerosis, fontes autē (ita ut dixerim) felicitatis domesticę habētes, omnibusq; bonis totū penē orbē irrigantes, ferūt nihilominus uestigales esse Romanorū, ac felicitatem suam in corū felicitate reponere: idq; sane ipsum, non per animorum mollitiem, nec ppter ignobilitatem parētum (quippe qui per octoginta annos pro libertate pugnauerunt) sed Romanorū admirati sunt horueruntq; cum uirtute fortunam, qua illi plura sæpe obtinuerē q̃ bellis. denique sub mille & ducentis militibus seruiunt, quibus penē plures habuerunt ciuitates. Neq; Hispanis nascens in agris aurū, pro libertate bella gerentibus profuit, neq; tanto terrarū marisq; spatio à Roma diremptę gentes, Lusitani scilicet & pugnaces Cantabri: nec uicinus Oceanus, etiā accolis suis fragore terribilis: sed ultra columnas Herculis prolatis armis, & per ipsas nubes Pyrenæorū montiū eluctati uertices, ditioni suę hos quoq; subdiderūt Romani: atq; ita bellicosiss gētib. tantoq; (ut dixi) spatio diremptis, legio in præsidio una satis est. Quis uestrū non audiuit multitudinē Germanorū, uirtutē quoq; & magnitudines corporū (ut arbitror) sæpe uidistis. siquidē ubique Romani earum gentiū captiuos habent. Sed illi ita ingentē spatijs regionem incolentes, spiritus autē maiores corporibus gerentes, & animā quidē cōtemptricem mortis, indignationes autē uehementiores feris, nunc Rhenū limitē habent, & octo Romanorū legionibus domant: & seruiunt quidem qui capti sunt, reliqua autē eorum gens uniuersa salutē in fuga nō in armis reponit. Considerate autē etiam Britannorū muros, qui Hierosolymę confiditis muris. Illos siquidem circumdatos Oceano, & penē nō minorem q̃ noster orbis est habitātes, Romani nauigantes redegerūt in ditionē suam: quatuorq; legiōes tantę magnitudinis insulam tuentur. Et quid opus est plura dicere? quando etiam Parthi, bellicosissimū genus, tantis prius populis imperātes, & tam magnis opibus circumdati, obsides tñ mittūt Romanis: estq; cernere, sub specie pacis seruientē in Italia præcipuam Orientis nobilitatē. Vniuersis penē qui sub sole incolunt, Romanorū arma uenerantibus, uos soli bellū geretis? Neq; Carthagenensium considerabitis finem, qui magnū illum Annibalem iactantes, & ex nobili Phœnicū stirpe uenientes, tamen sub Scipionis dextera corruerunt? Sed neq; Cyrenæi Lacedæmone oriundi, neq; Marmaridarū genus usq; ad inaquosas solitudines protentū, neq; terribiles etiā audientibus Syrtes, Nasamones quoq; & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarū uirtutes impedire Romanas. Sed tertiam partē orbis terrarū, cuius ne numerare quidē nationes facile est, quæ scilicet sub Atlantico mari & columnis Herculis usq; ad rubrū mare infinitos numero & locis Aethiopas continet, totam tamen ceperunt armis: & præter fruges annuas quib. Roma

nam

nam multitudinē octo mensibus pascunt, alia quoq; uectigalia pendunt, expensas quoq; deuotissimi imperio ministrant, nihil de his quæ iubent, sicut uos, contumeliosum putantes. & quidem una cum illis tantū legio cōmoratur. Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare Romanā? cum eam possitis de uicina uobis Aegypto diligēter inspicere. Hæc em̄ cum usq; ad Aethiopias porrigatur, opulentamq; Arabiā, contigua quoq; sit India, quinquaginta & septingētas myriadas incolarū habens, præter Alexandrinorū plebem, tamen uectigalia, quorū magnitudinē de censu singulorū capitū æstimari licet, deuotissime penditās, Romanū non dedignatur imperium: & certe q̄ magnum stimulū defectionis habens, Alexandram scilicet, multitudine & diuitijs abundantem, magnitudine quoq; non imparem. Habet siquidem in longitudine stadia xxx, in latitudine uero nō minus q̄ decem, tributorū uero multo amplius p̄ mēses singulos infert, q̄ uos toto anno penditis: & præter pecuniam, quatuor mensū Romanæ plebi annonā ministrat. Munitur aut̄ undiq; aut incōmeabili solitudine, aut importuoso mari, aut fluminibus, aut cœnosis paludibus, quorū tamen omniū nihil Romana fortuna forius fuit. Duæ enim legiones ciuitati insidentes, profundā Aegyptum cum illa Macedonū nobilitate frenant. Quos igit̄ in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis? Siquidē omnes qui in orbe habitabili degunt, Romani sunt: nisi fortē quis uestrū spes suas ultra Euphratem porrigat, & Adiabenorū regionem gentiles suos æstimet adiutores. Porrò nec illi propter irrationabilē causam tanto se bello implicabunt: nec si tam probroso operi assensum darent, Parthus tamen sineret. Est quidem ei cura tuendæ cum Romanis amicitia, & arbitrabitur fœdus esse temeratum, si quis de his qui subiecti sunt eius imperio, aduersum Romanos in bello procedat. Superest igit̄ ad diuinū confugiat auxiliū. uerū & hoc apud Romanos est. sine deo quippe impossibile esset imperiū tale consistere. Considerate aut̄, quæadmodū hæc ipsa erga ipsam religionē immoderatio, etiam si cum longe inferioribus bellū geratis, tamen ad dispensandū sit uobis difficillima, atq; eadē transgrediendo offendatis deum, per quæ eum auxiliaturū putatis. Si enim seruetis sabbatorum consuetudinem, & ad nullum actum moueamini, facile profecto capiemini. Sic quippe etiā maiores uestri experti sunt, hos maxime dies Pompeio ad bellum destinante: in quibus scilicet hi qui oppugnabant, otia gerebant. Transgredientes aut̄ in bello legem patriam, nescio propter quid in reliquum dimicetis. Vna siquidem nunc uobis intentio est, ne quid de patria institutione soluatur. Quemadmodū autem aduocabitis in adiutorium deum, si cultum ei debitum sponte uiolētis? Assumunt autem singuli quiq; bellum, uel diuinæ uirtuti, uel humanis opibus confidentes. Cum uero utraq; hæc, quantū ad ipsam pertinet consequentiā, deserunt, in manifestam utiq; captiuitatē uolentes pugnare profiliūt. Quid aut̄ prohibet, proprijs manibus filios uestros coniugesq; laniare, & hanc pulcherrimā inflammare patriam? Erumpentes siquidē in furorē, lucrabimini uel ignominiā superatorum. Bonū est, o amici, bonū est, dum adhuc stat nauis in portu, præcauere tempestatē futuram, & non eo tempore, quo in medias irrueris procellas trepidare. His siquidē qui in improuisa mala inciderint, superest ut digni uel

miseratione uideantur: qui uero se in apertum discrimen iniecerint, etiā exprobratiōibus onerent. Nisi forte aliquis uestrū æstimet secundū pacta conflictū ire Romanos, aut postq̃ uicerint, moderate uobiscū acturos, & nō in exemplū aliarum gentiū sacram hanc urbem inflammaturos, interfekturos aut uniuersum genus uestrū. Neq; enim qui superfueritis armis, usquā locū fugæ habebitis, uniuersis scilicet gentibus uel iam habentibus Romanos dominos, uel habere metuentibus. Periculum aut non solū uos manebit, sed etiam in reliquis ciuitatib. habitantes Iudæos. Neq; em̃ est in toto orbe populus, in quo nō uestra portio sit: quos certe omnes uobis rebellantibus, cede crudelissima diuersi quiq; conficient, & propter paucorū uirorū praua consilia, uniuersæ urbes Iudaico sanguine redundabunt. Manet aut uenia eos q̃ talia patrauerint, q̃ sint nimirū uestro uitio coacti. Si uero eadem exequi superfederint, considerate q̃ impiū sit, aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat aut uos misratio, & si non filiorum uestrorū atq; coniugum, saltem istius ciuitatis, quæ mater urbiū uestræ regionis uocatur. Parcite moenib. sacris, parcite uenerabilibus adytis, tēplumq; uobis & sancta sanctorū seruate. Neq; enim ulterius uictores Romani his abstinebunt, quibus primo parcentes nullam receperunt gratiam. Ego testor quidē sancta uestra, sacrosq; angelos dei, patriamq; cōmunem, quod nihil eorum consiliorum, quæ uobis uiderim expedire, subtraxerim. uos aut decernētes quæ oportet, mecum in pace degetis: si uero protuleritis iras, absq; me periculis subdemi. His dictis, astante etiam sorore lacrymauit, & multā partē de eorū impetu lacrymis infregit. Sacclamabant aut, non se aduersum Romanos, sed aduersum Florum ob ea quæ pertulissent, bellum gerere. Ad quos rex Agrippa: Sed opera uestra, inquit, talia sunt, qualia aduersum Romanos pugnantiū. Neq; enim Cæsari uectigal dedistis, & Antonianas porticus incendistis. Sopiētis autem causam defectionis, si & porticus denuo cōstruatis, & tributa reddere maturis. Neq; enim Flori hoc præsiidiū est, aut pecuniā Floro dabit. His consultis populus acquieuit, & cum rege ac Bernice ascendentes in templum porticus ædificare adorti sunt. Per uicos aut & regiones principes quiq; decurionesq; dispersi, uectigal colligebant: celeriterq; XL talenta (tantū enim erat reliquū) redacta sunt. Et belli quidē imminentes minas, eo tunc more Agrippa compescuit. Deinceps uero persuadere populo tentabat, ut parerēt Floro, donec successor ei à Cæsare mitteret. Ad quam orationē multitudo accensa, nec à uerborū in regem contumelijs temperauit, sed protinus eum urbe pepulerunt: ausiq; sunt nōnulli seditiosorū etiam saxa in eum iacere. Rex aut uidens tumultuantiū irreuocabilem impetū, & conquerendo quòd contumelijs esset affectus, principes quidem eorū unā cum alijs potentibus misit ad Florū Cæsaream, ut ipse ex eis eligeret, qui de tota regione uectigal exigent. ipse uero discessit in regnum.

De cœpta rebellionē Iudæorum contra Romanos. Cap. XVII

Er idem tempus quidam eorum qui bellum maxime mouebāt, congregati irruebant in quoddā præsiidiū, quod uocabat Massada: & occulte eo peruasos, Romanos oēs interfecerūt: alios autē de suis posuerunt custodes. In templo quoq; Hierosolymorum Eleazar us

Eleazarus quidā, filius Ananiæ pōtificis, iuuenis audacissimus, dux illo tempore militū, persuasit his qui sacrificijs ministrabant, ut nullius munus aut hostia, qui non esset de Iudæorū gente susciperetur. Id autē erat Romani belli seminariū atq; materia. Reiecit siquidē hostias Cæsaris, quæ pro Romano populo offerri solitæ erant. Plurimū autē super hoc pontificibus, alijsq; nobilibus deprecatis, ut nō præterirent eum morē, quo supplicabat pro regibus, nihil tñ acquieuerunt, non parū quidē & suæ multitudini confidentes: robur siquidē omne res nouare cupientiū, eorum uoluntates iuuabat: maxime autē aspiciebant Eleazarum, qui per idem tempus, ut dixi, princeps erat. Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus, & Phariseorum nobilissimis, & uidentes q̄ grauibus malis pergerent subijcere ciuitatem, decreuerunt seditiosorum animos experiri: & ante portam quæ ærea uocat, concionem aduocantes (erat autē in interiore parte tēpli posita, quæ respicit ad solis exortū) ac primo quidē multa de temeraria eorum defectione cōquesti, & q̄ tam graue bellum patriæ commouerent: deinceps irrationabilitē causæ ipsius arguebant, dicentes, maiores quidem eorū ornasse templū ex magna parte de muneribus gentium, semperq; eorum qui foris essent populorum munera suscepisse: & non solum nō prohibuisse aliquorū hostias (id siquidem esse impijssimum) sed etiam eas quæ uiferentur permanerentq; ad præsens usque tempus, oblationes eorum in templi cultibus collocasse. At nunc eos qui Romana arma iritarent, & desponderēt eorum bella, nouum statuere morem religionis, atq; cum periculis etiam ream facere ciuitatē impietatis uideri: siquidem ea sit, in qua præter solos Iudæos, nullus alius immolet externus, neq; ad orandū sinatur accedere. Et siquidē circa unius alicuius priuati personam lex ferretur eiusmodi, posset nimirū iure nos inhumanitatis arguere: nunc autē despiciuntur Romani, & iudicatur Cæsar profanus. Vnde uerendū esse, ne qui immolandas pro illis hostias repellunt, ipsi in reliquū etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre: fiatq; uere extra principatum ciuitas, nisi celerius resipiscētes reddiderint hostias, ac prius quā ad eos, in quorū contumeliam id tentatum est, huius ausus perueniat fama. Simul autē ista dicentes, producebant in medium scientissimos morum paternorū, sacerdotes quoq; narraturos quomodo omnes eorū maiores exterarum gentium semper sacrificia suscepissent. Attendebat autē nemo res nouare cupientium his quæ dicebant, sed neq; procedebant in medium altaris ministri, ut belli materiam præparantes. Videntes igit nobiles quiq; seditionem eò iam processisse, ut eorum non posset autoritate compesci, & Romanorum armorū periculum se primos esse sensuros, in quantū poterant consulentes, amoliri causas parabant. & legatos quidē alios ad Florū miserunt, quorum erat princeps filius Ananiæ Simon: alios autē ad Agrippam, inter quos nobilissimi Saulus, & Antipas, & Costobarus erant, qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabantur autē utrunq;, ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem, & seditionem opprimerent, prius q̄ ea intolerabilis fieret. Et Floro quidem malū istud quasi bonus nuncius fuit, uolensq; inflammare bellū, nihil respondit legatis. Agrippa autē pariter utiq; parcens, scilicet deficientib. & ijs aduersum quos bellū mouebatur, uolēsq; & Romanis

conseruare Iudæos, & Iudæis templū atq; patriā, ad hæc aut nec sibi conducere talem conturbationē sciēs, misit in auxiliū populo equites ter millē, Auranitas scilicet, & Batanæos, & Trachonitas sub præfecto equitū Dario, duce uerò Philippo Iachimi filio. His ergo ueniētibus, optimates quiq; cū pontificibus & omni multitudine quæ optabat quietē, superiorē occupant ciuitatem: inferiorē siquidē & templū, seditiosorum manus tenebat. Missilibus igitur & fundis indefinenter utebantur, & continua erat emissio sagittarum ex utraq; scilicet parte. erat aut quando ex insidijs procurrentes cominus dimicabant. Præstabant aut audacia quidē seditiosi, belli uero scientia regij. Et his quidē erat propositū maxime templū obtinere, profanatoresq; eius expellere. Seditiosis uero qui cum Eleazaro agebant, ut præter ea quæ obtinebant, etiam superiorē inuaderēt urbē. Per septem igitur dies grauis utriusq; partis cædes fiebat, & neutri de eo loco quem tenuerant depellebant. Deinceps uero adueniēte ea festiuitate, quæ Xylophorias dicit, in qua mos est omnibus grandē lignorū materiā conuehere ad templū, quatenus nunq̃ ignis deficiat esca (semper enī inextinguibilis perseverat) aduersarios quidē à cultu religionis excluderūt. inter infirmiorē autē uulgū irrumpētes multi sicciorū (sic enim uocant latrones, gladios in sinibus gerentes) recepti audacissime prosequerant opus quod adorti erant. Regij aut audacia & multitudine uincebant. Ita superiore ciuitate cesserunt, cū isti protinus irruētes, Ananiæ pontificis domū, & Agrippæ ac Berenices palatiū inflammauerunt: post quod ignē archiuo intulerunt, uolētes omnia creditorū documēta disperdere, ne esset unde ratio creditæ pecuniæ pateret, utq; omnem sibi debitorū adiungerent multitudinē, & aduersum locupletes egenis præberēt insurgendi facultatē liberā. Fugientibus uero chartarū publicarū custodibus, ignē ædibus iniecerunt: atq; ita incensis ciuitatis neruis, in hostes irruebant. Quo loco pontificū atq; nobiliū quidā in cloacis latuerūt, quidā cum regijs in superiorē regiam confugerunt, portas celeriter obserantes. Inter quos Ananias pontifex, & Eleazarus frater eius erant: & illi quos apud Agrippā functos legatione diximus. Tunc ergo uictoria & inflammatione cōtenti cessauerunt. Postridie aut, quintadecima scilicet die Augusti mensis, fecerunt impetum in Antoniam: & omnes in eo præsidio agētes, per biduum obsessos, ceperunt atq; interfecerunt, præsidiumq; incēderunt. postea uero transierunt in regiā, ad quā confugēre Agrippæ milites: & in quatuor partes agmen suū diuidētes, muros euertere moliebant. eorum uero qui intus erant, erumpere nullus audebat, ppter multitudinē oppugnantium: sed distributi per propugnacula & turres, subeuntes interficiebant, ac frequētes omnino latrones sub muris cadebant. Nec die aut conflictus nec nocte cessabat: seditiosis uidelicet existimantibus. in desperationē cogi eos q in præsidio erant, ppter inopiā uictus: regijs uero credētibus. oppugnatores suos cessuros labori. Interea Manahemus quidā, filius Iudæ Galilæi, callidissimi illius sophistæ qui quondā sub Cyrenio exprobrauerat Iudæis q post deū subijcerent Romanis: assumptis quibusdam nobilium, perrexit in Massadam, ubi armamentariū Herodis regis erat. eoq; perrupto populares aliosq; latrones diligēter armauit. hisq; utens stipatoribus, ueluti rex Hierosolymam reuertitur: factusq; princeps

ceps seditionis, oppugnationē disponebat. Machinarū autē inopia erat, nec poterat palām suffodere muros, superne hostibus tela iacentibus. cuniculū igitur longe coeptū sub unam turrim agentes, suspenderūt eam materie subiecta: ac postea in sustinētia ligna igne immisso egressi sunt. Sicq; subijcibus exustis, turris quidē extemplo emota est. alter autē murus intus ædificatus apparuit. Regij quippe molitiones eorū præsentientes, fortē etiā de concussione turris, alium sibi murum celerius ædificauerunt. Inter hæc autē hi quidem qui oppugnabāt, & statim se uictores credebant, cum uidissent alium murū stupore defecti sunt: regij tamen ad Manahemū aliosq; seditionis principes mittebant, precantes ut eis discedere liceret. Quod cum solis regijs eiusq; religionis reliquis Manahemus annuisset, protinus discesserūt. Romanos autē qui soli relictī erant, grandis animi occupauit defectus. Neq; enim ui cōtra tantam multitudinē pares erant: & precari ut exire liceret, ignominiā iudicabant: quanquā & si permitteretur, nequaquā tutum putabant. Derelinquentes igitur inferiorem locum, qui Stratopedon uocabatur, quippe quasi capi facilem, in turres regias confugerunt: quarum una appellabatur Hippicos, alia Phaselus, tertia Mariamme. Hi uero qui cum Manahemo erāt, protinus irruentes in ea loca ē quib. milites fugerant, si quos eorū comprehenderent trucidantes, omnem reliquum apparatus diripientes, Stratopedum incenderunt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis Septembris.

De cæde Ananiæ pontificis, Manahemi, & militum Romanorum. Cap. XVIII

Equenti autem die pōtifex Ananias circa Euripos regiæ domus latens capitur, & à latronib. interficitur cum Ezechia fratre. Circumsidentes autem etiam turres seditiosi, custodiebant ne quis militum posset effugere. Manahemū autē & munitorum locorū destructio, & pontificis Ananiæ mors, in crudelitātē erexit: & neminē parē sibi in negotijs arbitrans, intolerabilis erat tyrannus. Insurrexerunt autē duo de socijs Eleazari: & mutuo collocti, quod nō decet à Romanis desiderio libertatis deficiētes, eandē populari suo prodere, dominumq; ferre, & si nō uolentū, tamen seipsis humiliorem, nam si oporteat cunctis aliquē præesse, quemuis magis alium q̃ illum decere: atq; ita pacti, adoriunt eum in templo. magno enim fastu adoraturus accesserat, regali habitu indutus, & studiosos sui in armis habebat. Cum igitur hi qui circa Eleazarū erant, in illum profuissent, reliquus quoq; populus rapiens saxa lapidauit sophistam: existimantes q̃ illo interempto tota seditio solueret. Paululum autē stipatores Manahemi resistentes, postq̃ uiderunt totam aduersum se multitudinē irruere, quisque quò potuit diffugit. Et cædes quidem erat eorū qui comprehensi sunt, perscrutatio autē latentiū sequebatur: pauciq; ex eis clam in Massadam perferunt: cum quibus & Eleazarus filius Iairi, propinquus genere Manahemo, qui postea etiam in Massada tyrannidem egit. Ipsum autem Manahemū cum fugisset in locum qui Ophlas uocatur, atque illic humiliter delitesceret, capientes extraxerunt in publicum, multisq; tormentis excruciatum interfecerunt. Similiter autē sub eo agentes principes, præcipuumq; tyrannidis eius adiutorem Absalomon nomine. Et populus quidē, sicut dixi, in his adiutor fuit, suspicans aliquā totius seditionis correctionē futuram. Hi uero non ut

comprimerent bellū, sed ut cum maiori licentia gererent, interfecerunt Manahemum. Deniq; cum populus multū precaretur, ut oppugnationem militum relaxarent, uehementius insistebant, donec ulterius resistere nō ualentes, Metilius Romanorū præfectus & reliqui mittunt ad Eleazarum, precantes ut solam eorū pacifceretur uitam: arma aut & reliquā quæ haberēt, ipsis tradentibus sumeret. Qui precationem ilico arripientes, remittūt ad eos Gorionem Nicodemi filium, & Ananiam Sadducē, & Iudam Ionathæ, scilicet eis dextras & sacramentū datuos. Quibus actis, deducebat milites Metilius: sed quandiu Romani arma retinebant, nemo aduersus eos seditiosorū fraudis aliquid molitus est. postea uerò q̄ secundum pactiones omnes scuta gladiosq; posuerunt, neq; quicq̄ ulterius suspicantes discedebant, facto in eos impetu stipatores Eleazari, cōprehensos trucidabant, neq; resistentes, neq; supplicantes, solas aut pactiones & iuramenta quæ dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti sunt, præter Metiliū. Hunc em̄ deprecantem, & usq; ad circuncisionē Iudaizare se promittentem, seruauerūt solum. Detrimentum aut Romanis quidem erat leue: ex copijs siquidem amplissimis pauci fuerunt interempti: Iudæorū autē captiuitatis illud exordiū uidebatur. Videntes aut graues iam instare causas bellorū, urbem autem tali facinore fuisse respersam, ex quo nimirum diuina indignatio imminebat, etiam si à Romanis nulla ultio timeretur, lugebant publice, & tristitia ciuitas premebatur. moderati aut quiq; , quasi pro seditiosis causas reddituri, turbabantur. siquidē sabbato illam cædē contigerat perpetrari, quo scilicet die propter religionem à sanctis quoq; operibus agunt quietem.

De Iudæorū maxima strage Cæsareæ & in omni Syria. Cap. XIX

Odem autem die, eademq; hora, quasi aliqua cælesti prouidentia Cæsarienses quoq; Iudæos apud se habitantes trucidauerunt: ita ut uno tempore super uiginti millia hominum cæderentur, & cunctis Iudæis uacuata Cæsarea remaneret. Nam & eos qui effugerant comprehendens Florus, uinctos in arenam deduxit. Post Cæsariensem uero cladem tota gens efferata est. Diuisique Iudæi, Syrorum uicos ac finitimas ciuitates protinus uastauerunt: id est, Philadelphiam, & Gebonitin, & Gerasam, & Pellā, & Scythopolim. Deinceps uero irruerūt & in Gadarā & Hippon & Gaultanidē: & alia quidē subruētes loca, alia uero inflammantes, etiam in Cedsam Tyriorū & Ptolemaidē, Gabā quoq; Cæsareamq; tendebāt. Obstitit autem eorū incurfui neq; Sebeste, neq; Ascalon: sed his quoq; flamma uastatis Anthedona & Gazā euerterunt. Multa aut circa fines harum ciuitatum diripiebantur, uici scilicet & agri, eorumq; qui capiebant uirorum immensa cædes fiebat. neq; tamen Syri minorē numero multitudinē de Iudæorum gēte uastabant, sed etiā eos qui in ciuitatibus erant, cōprehensos disperdebant: non solū ob uetus odium, sed ut discrimen imminens præuenirent. Grauis ergo cōturbatio totam Syriam peruaserat, et omnis ciuitas in binos diuidebatur exercitus: unaq; alterutris salus erat, si puenissent alteros cæde facienda: & dies quidē ducebant in sanguine, noctes aut molestiores formido faciebat. Nam licet uiderētur amoliri Iudæos, tamen etiam aliarum gentiū Iudaiantes cogebant habere suspectos: & ob hoc ipsum quod in eis uidebatur ambiguum

ambiguum, neq; temere eos placebat interfici, & rursus ob ipsam religionis cōmixtionem quasi penitus externos timebant. Prouocabat autē ad cædes aduersæ partis, etiā illos qui prius fuerant mansueti, avaritia. siquidē substantias cæsorū passim diripiebant: & quasi uictores eorū prædam quos trucidauerant, in domos alias transferebant. Gloriosior autē erat qui plura collegisset, quasi scilicet plures uirtute superasset. Erat autē cernere ciuitates plenas cadueribus insepultis, & inhumatos passim iacere cum paruulis senes, foeminas autē neq; pudenda cōtectas. Et omnis quidē prouincia plena erat inenarrabilium calamitatū. maiorum autē metus q̄ quæ peracta erant, facinorū imminebat. Et hætenus quidē Iudæis aduersum alienigenas cōflictus erat. Incurrentes autē in Scythopoleos fines, etiam Iudæos qui illic habitabant, experti sunt hostes. Hi enim cū Scythopolitis cōspirantes, & consanguinitatē utilitati propriæ postponētes, aduersum Iudæos cum gentilib. dimicabant. Suspecta tñ eorum ipsa belli fuit auuiditas. Deniq; Scythopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adirent, & magna sua calamitate ciuib. excusarēt defectionē, edixerunt eis, ut si uellēt inter eos firmare cōsensum, & circa alienigenas ostendere fidē, transirent cum omnibus filiis suis in lucū. quibus quæ fuerant iussa sine suspitione facientibus, diebus quidē secutis duobus quieuerūt Scythopolitæ. tertia uerò nocte exploratores, alios incautos, alios uero dormientes inuadunt, subitoq; omnes interfecerunt, qui fuerūt numero tredecim millia: postq; eorū bona diripuerunt. Dignum autē etiam uidet, Simonis interitum enarrare. Hic enim Sauli cuiusdam non ignobilis uiri filius erat, fortitudine quoq; corporis et audacia animi insignissimus: quibus utrisq; ad incōmoda suæ gētis abusus est. Multos siquidē Iudæorū propinquos Scythopoli, quotidie obtruncabat, & frequenter integros cuneos fudit, ita ut totius aciei momentū solus existeret. Comprehendit autē eum digna ciuili cede poena. Nam cum Scythopolitæ circumfusi Iudæis, passim per lucum eos iaculis configerent, educto Simon gladio, in nullū quidem hostiū impetū fecit. Nihil enim se in tanta multitudine promoturū uidebat. Exclamans autē miserabiliter: digna, inquit, Scythopolitę his quæ gessi patior: quippe qui tam multa cæde ciuium meorū, benignitati erga uos nostrę fidē feci. Digne enim nobis extera gens infida est, qui in nostrū genus tāta impietate deliquimus: morior ego quasi profanus proprijs manibus: neq; enim decet hostili manu cadere. Ille autē ipse finis mihi & sceleris digna poena, & idoneū uirtutis decus erit: ut nemo scilicet hostium de meo interitu gloriatur, neq; insultet cadeti. Hæc dicens, miserantibus simul ac furentibus oculis circumspicit omnē familiam suam. erat autē ei uxor & filij, & prouecti in senectutem parentes. Ille igitur primū quidem patrem à cæsarie comprehendens, & super eum stans, ensē penetrauit: post quem non sane inuitam matrem suam interfecit. super hos autē coniugi & filiis intulit ferrum, singulis sanè horum penè occurrentibus gladio, & hostes præuenire cupientibus. Cum uerò omnem suam necessitudinem trucidasset, cæsis superstans extulit dexteram, ut neminē posset latere, & totum in uiscera sua ensē demersit: dignus quidem miseratione iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem, cæterum quantū ad fidem, quam alienigenis præstitit, digno fine consumptus.

De

AD eadem autem quæ in Scythopoli facta est, reliquæ quoq; urbes in Iudæos apud se habitantes irruebant: & duo millia quingētos Ascalonitæ, Ptolemais aut duo millia interfecit. Vixerūt quoq; nō paucos Tyrij: multosq; trucidauerunt: plures aut eorum uinctos custodijs tradidere. Hippeni quoq; & Gadarēses similiter audacissimos quidē amoliebantur, terribiles aut solícite adseruabant. Reliquæ quoq; urbes aduersum Iudæos singulæ, prout habebāt, uel timore uel odio mouebant. Soli aut Antiocheni, & Sidonij, & Apameni, suis cohabitatorib. pepercerunt, & neq; interfecere quempiā Iudæorū, neq; uinculis tradiderunt. forte aut & ppter multitudinē suā despexerunt eorū si qui motus fuissent. mihi aut uident magis erga eos miseratione moti, quos utiq; nihil moliri uidebant. Geraseni aut neq; in eos q apud se remanere delegerūt, quicq; gesserunt mali: & egredi uolentes usq; ad fines suos deduxerūt. Excitata est aut etiā in regnō Agrippæ aduersum Iudæos perniciēs. Ipse quidē perrexerat ad Cestiū Gallū Antiochiā, relicta administratione cuidā ex amicis, nomine Varo, Sohemo regi genere propinquo. Venerūt aut de Batanæa regiōe septuaginta numero uiri & nobilitate & prudētia ciuiū suorū præstantissimi, poscendi præsidij gratia: ut si qui scilicet apud eos quoq; motus fierēt, haberent idoneam custodiā, per quā possent insurgētes quosq; cōprimere. Hos Varus, quosdā armatos de regijs præmittēs, interfecit in itinere omnes. Ausus aut est tale facinus præter consiliū Agrippæ, & propter nimiam avaritiam impie in gentiles suos agere nō recusans, regnū omne corrumpit, perseverans post tale scilicet principiū in totū genus exercere iniquitatē: donec discussis Agrippa rebus animaduertere quidē in eum ueritus est, ppter propinquitatem Sohemi, procurāda tñ eum regione summouit. Seditiosi aut capto præsidio, quod appellat Cyprus imminens finibus Hierichuntis, custodes quidem interfecerunt, munimenta aut destruxerunt. Per eosdē dies etiā in Machærūte multitudo Iudæorū persuadebat in præsidio relictis Romanis, deferere castellū, eisq; tradere. Illi aut quod rogabant cogi metuētes, pacti sunt cum eis discessionē suam: & accipiētes fidē, tradunt præsidium, quod diligentibus cœperunt Machæruntij custodijs obtinere.

Iudæi Alexandria occisi. Cap. XXI

IN Alexandria aut semper quidē erat incolis aduersum Iudæos seditio, iam ab illo tempore, ex quo strenuis Alexander contra Aegyptios usus Iudæis, præmiū societatis tradidit eis, & habitandi apud Alexandriam facultatē, & ius ciuitatis equale cum gentibus: permanebat aut eis honor iste apud successores quoq; Alexandri: deniq; & in parte urbis locum eis propriū deputauerunt, quatenus haberēt conuersationē per omnia mundiorē a cōmunionē scilicet gentiū sequestratā: præstiteruntq; eis, ut etiam Macedones appellarent. deinceps uero cū in ditionē Romanorū Aegyptus uenisset, neq; Cæsar primus, neq; post eum quispiā, honores quos Alexander Iudæis decreuerat minuit. conflictus aut eorū aduersus Græcos penē cōtinuus erat: & iudicib. in multos quotidie ab utraq; parte animaduertētib. seditio accēdebat. Tūc uero cū & apud alios turbata res esset, illic ma

gis exarsit tumultus. Nam cum Alexandrini in concionē uenissent, ut ordinarerent pro certis negotijs legationē ad Neronē ferendā, occurrerūt in amphitheatrū permixti Græcis plurimi Iudæorū. Quos quum uidissent æmuli, extemplo clamare coeperūt, Iudæos hostes & exploratores esse: ac deinceps insilientes intulerunt eisdē manus: & reliqui quidē fugientes dissipati sunt, tres uero ex his cōprehensos, trahebant quasi uiuos incensuri. Cōmoti sunt aut̃ uniuersi Iudæi ad opem ferendam: & primū quidē in Græcos saxa iaciebant, postea uero etiā facibus raptis in amphitheatrū imperū fecerunt, comminantes quod in ipso loco tantū simul populū concremarent: & penē minas implessent rebus, nisi iras eorū compressisset Tiberius Alexander, magistratus ciuitatis. Nec tñ ipse coercendi principiū ab armis sumpsit, sed nobiles eorū quosq; submittens, hortabatur ut desinerēt, neq; aduersum se milites Romanos cōmouerent. Seditiosi aut̃ benignā deprecationē ridētes, Tiberium cōtumelijs appetebant. Qui postq̃ uidit absq; magna calamitate tumultuosos non posse cōpesci, immisit in eos duas Romanorū legiones, quę in ciuitate erant: & cum his alios quinq; millia milites, casu ad Iudæorū interitū de Libya uenientes: præcepitq; ut non solū interficerent, sed etiā bona eorū diriperent, domosq; inflammarent. Qui protinus concurrentes in locū qui uocat̃ Delta (illic quippe erat Iudæorū multitudo collecta) exequabantur strenue iussa, nec sanē sine cruenta uictoria. Cōglobati em̃ Iudæi his quos melius armatos habebant, in fronte positos, aliquandiu quidē restiterunt: semel uero in fugā uersi maētabant: nec unus erat exitij modus, cū alij sub diuo atq; in campo deprehenderent, in ædes aut̃ alij cōcluderent, & cas quoq; succenderēt Romani, unā etiā diripiendo quę in his reperissent: cum neq; illos aut̃ infantū misericordia, aut reuerētia senectutis moueret, sed in omnes ætates pari cæde sæuirent. Vnde totus quidē ille locus sanguine redundabat: quinquaginta uero cōgesta sunt millia mortuorū: nec tñ saltē reliquæ remansissent, nisi ad preces se cōtulissent, eorumq; misertus Alexander Romanos iussisset abscedere. Sed illi quidē quibus erat consuetū obedire præceptis, primo eius nutu necibus pepercerunt: populares aut̃ Alexandrini, ppter odij magnitudinē difficulter ab incepto reuocabant, uixq; à cadaueribus distrahebant. Apud Alexandriam quidē talis casus euenit.

De clade Iudæorum autore Cestio. Cap. XXII

Estio uero iam quiescendū esse non uidebatur, insensis ubiq; Iudæis, sed duodecimam legionē integram ex Antiochia secum ducens, & ex reliquis bina milia lecta peditū, & quatuor alas equitū: insuperq; regū auxilia, hoc est Antiochi duo millia equitū, & peditū tria millia, sagittarios omnes, Agrippæ uero tantundē peditū & equitū mille, & cum Sohemus sequeretur, quatuor millibus comitatus, quorū tertia pars equitū erat, pluresq; sagittarij, Ptolemaida, pgressus est. Plurimi aut̃ ex ciuitatibus auxilio cōuenere, peritia quidē militibus inferiores, quod aut̃ scientiæ deerat, in Iudæos odio, itemq; alacritate supplentes. Aderat aut̃ ipse quoq; Agrippa Cestio, & eorū quæ conducerent simul & itineris princeps. Ibi cum abducta exercitus parte Cestius in ualidissimā Galilææ ciuitatē contendit Zabulon, quæ appellatur uirorū, & ab Iudæorū finibus Ptolemaida discernit

discernit. Cumq; offendisset eam ciuibus destitutam (in montes enim multitudo refugerat) omnigenū aut rerum plenam, illas quidem militibus diripiendas cōcessit: ipsum uero oppidū, quāuis admiratus esset eius pulchritudinē, quippe domus habebat similiter ut apud Tyrū & Sidonā & Berytū ædificatas, incendit. Deinde cursu territorio peragrato, quicquid inuenisset obuiam depopulatus est: inflammatisq; etiam circum eam positis uicis, in Ptolemaida reuertit. Syris aut adhuc prædæ inhærentibus, & præcipue Berytijs, recepta Iudæi fiducia (Cestius enim recessisse cognouerant) repente in eos qui remanserant irruunt, & propè ad duo millia cædunt. Cestius autē ex Ptolemaide profectus, ipse quidē Cæsareā peruenit: in Ioppen uero partem præmisit exercitus cum præceptis huiusmodi, ut oppidū custodirent, si eo potiri possent: aut si oppidani impetū præsensissent, tam suum q̃ ceterorum militū præstolarentur aduentum. Illorum igitur alij mari, alij terra profecti, utrinq; Ioppen facillime capiunt: ita ut ne fugæ quidem habitatores copiam reperirent, nedum ad pugnam se pararent. Aggressi aut cunctos interficiūt cum familijs, direptamq; ciuitatem incendunt. Interfectorum aut numerus octo millia quadringenti fuerunt. Simili modo & in finitimā Samarię Narbatenen toparchiam non paucos misit equites, qui & partem finium uendicauerunt, magnamq; indigenarū multitudinem peremerunt: direptisq; patrimonijs, etiam uicos igni dederunt.

De pugna Cestij contra Hierosolymam. Cap. XXIII

IN Galilæam quoq; misit Cæsennium Gallum, ductorem duodecimæ legionis: eiq; tantam militum manum attribuit, quantam genti expugnandæ sufficere posse credebat. eum ualidissima Galilææ ciuitas Sepphoris cum fauore suscepit. Huiusq; prudens consiliū secutæ ciuitates aliæ, quiescebant. Qui uero seditionibus & latrocinijs operā dabant, in Galilææ montem undiq; medium recessere, qui est contra Sepphorim, & uocatur Asamon. Aduersus eos Gallus ductabat exercitum. Illi autem quā diu superiores erant, facile Romanos ad se ascendētes arcebant, & ex his plures quā ducentos interfecerunt. Vbi uerò eos uiderūt circumactō itinere ad celsiora progressos, mature uictoriam concesserunt: & neq; pugnam minus armati ferebant, neq; si terga dedissent, equitum poterant manus effugere: adeò ut pauci locis asperis delitescerent, amplius uero q̃ duo milia trucidarentur. Gallus igitur cum nihil iam tentari nouitatis apud Galilæam uideret, Cæsaream cum exercitu remeabat. Cestius uero cū omni manu reuersus in Antipatridem perrexit. Cognitoq; non paruam multitudinē Iudæorū in turrim quæ Aphæci uocabatur esse collectam, qui cum his congregarentur præmisit. Sed prius q̃ in manus uenirent, Iudæi metu dispersi sunt: eorumq; castra iam desolata milites adorti, cum uicis circūpositis incenderūt. Ex Antipatride aut Cestius in Lyddam profectus, uacuum uiris ciuitatē offendit. nam, ppter scenopegiarū dies festos, in Hierosolymam populus omnis ascenderat. quinquaginta uero quos ibi cōprehendit occisis, exustoq; oppido ulterius pcedebat: perq; Bethoron pfectus, in quodā loco, cui nomen est Gabao, castra posuit, distante ab Hierosolymis stadijs L. Iudæi uero cum iam ciuitati propinquare bellum uiderent, omisis diebus festorum solennibus

lennibus, ad arma properabant: satisq; freti multitudine, incompoti ad pugnam & cum clamore prosiliebant, ne dierū quidē septem habita ratione feriaturum. erat enim sabbatū, quod apud eos religiōe maxima curabat. idem aut furor qui eos ab obsequio pietatis emouerat, in prēlio quoq; superiores effecit. Tanto namq; impetu Romanos aggressi sunt, ut eorū & acie perurum perent, uiaq; aperta cādibus in medios ruerent: ac nisi ei militum parti, quæ necdum locū amiserat, equites ex circuitu subuenissent, quiq; nondū defecerant pedites, in periculo totus Cestij exercitus fuisset. Interfecti sunt autem quingenti & quindecim Romani milites: ex quibus quadringētī pedites, cæteri equites erant: Iudæi uero uigintiduo. fortissimi aut uidebantur Monobazi regis Adiabeni propinqui, Monobazus & Cenedæus, & post hos Peraita Niger, & Silas Babylonius, qui ad Iudæos ab Agrippa rege transfugerat, cui pridē militabat. A frōte igitur repulsi Iudæi, ad ciuitatē reuertebant. Romanos aut ad Bethoron ascendentes Gioræ filius Simon inuadit, multosq; postremi agminis coactores laniauit: ac multos carros cum sarcinis captos, in ciuitatē reduxit. Cestio uero in agris triduo cōmorante, Iudæi locis superioribus occupatis, obseruabant eius transitum: neq; cessaturos eos certum erat, si Romani proficisci cōpissent.

De obsidione Hierosolymæ à Cestio, & strage. Cap. XXIII

Taq; dum Agrippa, infinita hostium multitudine montes amplexa, ne Romanos quidē à periculo tutos esse perspiceret, uerbis Iudæos experiri decreuit, uel omnes sibi parituros existimans, ut bello desisterent: uel si qui aduersarent, reuocandos qui ab eorum sentētia discreparent. Misit igit ex comitibus suis Borcæū & Phœbum, quos illis sciebat notissimos: ut à Cestio foedus amicitiae, certamq; pro peccatis à pop. Ro. ueniam pollicerent, si proiectis armis, secum sentire uoluissent. Verū seditiosi metu, ne cuncta multitudo spe securitatis ad Agrippam sese conferret, legatos obtruncare statuerunt: & Phœbū quidē, priusquam uerbū faceret, peremerunt: nam Borcæus uulneratus effugit: populares aut, hoc indigne ferentes factum, cādendo fustibus atq; lapidibus in oppidum compulerunt. Cestius uero, quia intestinam eorū discordiam, opportunū ad irruendum tempus inuenit, totū in eos duxit exercitum: inq; fugā uersos, usq; ad Hierosolymam persecutus est. Castris autē in loco positis, qui appellat Scopus, intervallo septem stadiorum à ciuitate discedēs, nihil per triduum aduersus oppidum conabat: sperans fortasse intus degētes aliquid remissuros. In uicos autem circa ciuitatē, non paruam militū manum ad rapienda frumēta dimisit. Quarto aut die, qui tricesimus mensis erat Octobris, ordinatū in oppidum introduxit exercitū. Populus quidē à seditiosis custodiebatur: ipsi autē Romanorū disciplina territi, exterioribus cessere partib. ciuitatis, & in partem interiorē templi refugerunt. Cestius uero transgressus Bezethā, quæ sic uocatur, & Cænopolim & forū quod appellat materiārū incendit. deinde cum ad superiorē ciuitatē uenisset, prope aulam regiam castra posuit. Et si tūc uoluisset intra muros uiolēter irrumperē, ciuitatē ilico possedisset, belloq; finē dedisset. sed Tyrannus & Priscus præfectus castrorū & plures equitū magistri, à Floro pecunia corrupti, conatū eius auerterūt: & Iudæos intolerandis

repleri cladibus contigit. Interea plurimi populariū nobilissimi, & Ananus Ionathæ filius, Cestii quasi portas ei patefacturi, uocabant. Ille autē & ira fastidiens, & q̄ non satis ei credendū putaret, tam diu id neglexit, donec prodicione cōperta, seditiosi Ananū quidē cum cæteris, de muro deiectis lapidibus feriendo, in domos suas refugere coegerunt: ipsi uero p̄ turres dispositi, murū tentantibus repugnabant. Per dies igit̄ quinq; Romanis undique tentantibus frustrabat̄ conatus. Sexto autē Cestius cum plurimis selectis, itēq; sagittarijs, à septētrionali tractu templū aggredit̄, Iudæis ex portu resistētib. qui frequenter quidē Romanos ad murū adeuntes auertēre, postremo autē repulsi telorū multitudine, recesserunt. Itaq; Romanorū qui anteibant, scutis suis muro nixi, & qui eos sequebant̄, alijs ac per ordinē alijs similiter superadiunctis, quam sic ipsi appellant, testudinē contexuerunt. unde sagittæ in eam delatæ, irritæ delabebant̄: & sine aliqua noxa milites moenia suffodiebant: templiq; portas incendere moliebant̄. Vchemens autē seditiosos stupor inuaserat, iamq; multi ex ciuitate diffugiebant, ueluti continuo caperēt. His autē populus alacrior efficiebat̄: & quantū nequissimi cadebant, tantū ut ipsi portas aperirent, Cestiumq; q̄ optime de se meritū, reciperēt, appropinquabant. Et profecto si paululū in obsidione perseverasset, statim ciuitatem obtinuisset. sed credo iam tunc infestus deus pessimis, eiusq; sancta illo die finē bello dare prohibuerunt. Deniq; Cestius, neq; animis populi, neq; obsessorū desperatiōe perspecta, repente militē reuocat, & sine ulla spei repulsa, incōsulte nimis ac iniuste discessit. inopinata uero eius fuga, latronū fiduciam recreauit: insecutiq; nouissimos aliquot equitū, peditumq; peremere. Et tunc quidē Cestius in castra, quæ apud Scōpon munierat, tetendit: altero autē die ulterius recedendo, magis hostes prouocauit: iamq; postremos affectu multos necabant, tum utraq; itineris parte uallata, in transuersos tela iactabant. & neq; in eos se retorquere, à quibus à tergo sauciabant̄, nouissimi audebant, quandā infinitā multitudinē insequi existimātes: neq; à lateribus instantiū uim repellere sufficiebant: cum ipsi quidē graues essent, ordinēq; interrompere formidarent: uiderent autē Iudæos leues, & ad excurrendū faciles esse. unde eueniebat, ut multa mala perpeterent̄, cum nihil cōtrā inimicis nocerent. Tota igit̄ uia perculsi, deiectiq; agmine sternebant̄: donec multis occisis, in quibus erat Priscus sextæ legionis dux, & Lōginus tribunus, & Aemilius Iucundus alæ præfectus, uix in Gabao peruenirēt, ubi castra prius posuerant, multis impedimētis amissis. Hic autē Cestius biduum cōmoratus, inops consilij qd ageret, cum tertio die maiorē hostium uidisset numerū, & omnia circū loca plena Iudæis, tarditatem sibi obfuisse cognouit: et si adhuc ibi maneret, plures se hostes habiturū. Itaq; pro cōpendio fugæ, cuncta quæ militib. impedimento erant, amputari præcepit: occisisq; mulis atq; asinis, alijsq; iumentis, præter illa quæ sagittas & machinas ferrēt (hæc enim uelut usui futura seruabat, maxime quia timebat ne Iudæis contra se capta prodescent) Bethoron uersus antecedeat exercitū. At Iudæi latioribus quidē locis minus instabant: cōtractos uero in angustias atq; descēsus, alij ab exitu prohibebant, alij postremos agminis trudebāt in uallē: fusaq; omnis multitudo p̄ itineris iuga, militē sagittis operiebat. ubi etiā peditib. q̄ pacto sibi met subuenirent

uenirēt, hæsitātibus, equitū periculū prōptius erat. nec em̄ ordinate uīā p̄se-
qui poterāt, obstātibus iaculī: & ne cōtra hostes irent ascēsus ardui, p̄hibe-
bant equitantibus inuij. iaculatorib. aut rupes ac ualles tenebant: in quas de-
iecti q̄ aberrassent cōsumebant: nullusq; lōcus aut fugiēdi aut resistēdi rati-
onē habebat. Itaq; incerti qd agerēt, ad ululatus, qd desperati solēt, fletusq̄e
cōuersi sunt: quib. resonabat Iudæorū exhortatio, cū clamore lætantiū pari-
ter atq; sæuientium. totusq; penē q̄ cum Cestio fuerat, perisset exercitus, nisi
nox aduenisset qua Romani quidē in Bethoron cōfugerunt, Iudæi uerò ob-
sessis circū omnibus locis, eorū transitus custodiebant. Deniq; ubi Cestius
aperto itinere desperato, iam de fuga cogitabat, lectos p̄p̄e ad cccc omniū
fortissimos milites, tectorū fastigijs imposuit. hisq; præcepit, uigilum qui in
castris excubarēt, signa clamare: ut eo modo Iudæi omnē illic militū nume-
rum arbitrarent remanere. Ipse autē cum cæteris otiose usq; ad xxx stadia
progredi. Vnde mane cū Iudæi locū quo Romani tetenderāt desolatū uidis-
sent, in quadringētos à quib. decepti fuerant cōcurrerunt. & illos quidē sine
mora iaculis cōfecerunt: mox aut Cestiū persequi properabāt. sed ille cū no-
cte nō paruū spatiū itineris peregisset, die uehemētius quoq; fugiebat: adeo
ut metu p̄culli milites, machinas siue tormēta muralia, itēq; balistas, multaq;
alia instrumēta relinquerēt: quib. tūc ablatis Iudæi rursus cōtra illos q̄ ea reli-
querāt usi sunt. Insequēdo aut Romanos, Antipatridē usq; uenerūt. Dein cū
eos assequi nō potuissēt, inde redeūtes et machinas secū asportarūt mortuosq;
spoliarūt, & prædā quæ remanserat collegerūt: & p̄ena canētes in metropo-
lim remearūt, suis quidē paucis amissis, Romanorū aut & auxiliariū quinq;
milibus peditū ac ccc. itēq; nongētis & octoginta equitibus interēptis. Hæc
quidē Nouēbris mēsis viii die gesta sunt, anno xii Neronis principatus.

De Damascenorū sæuitia in Iudæos, deq; Iosephi studijs in Galizia. Cap. XXV

Ost Cestij uero casus aduersos, nobiliū Iudæorū multi, tanq̄ nauī
pessum itura, ex ciuitate enatabāt. Deniq; Costobarus & Saulus fra-
tres, unā cū Philippo Iachini filio, qui princeps erat exercitus regis
Agrippæ, inde dilapsi ad Cestiū transfugerunt. Qui uerò cū his in aula regia
fuerat obsessus Antipas, fuga despecta, quēadmodū à seditiosis interēptus sit
aliās indicabimus. Cestius aut Saulū & ceteros in Achaiā ad Neronē misit, et
p̄priā necessitatē indicaturos, & belli causas deriuaturos in Florū. sperauit
em̄, & iram in illū excitatū iri, & sua pericula summouēda. Tūc aut Damasce-
ni, cēde Romanorū cognita, Iudæos apud se degētes opprimere studuerunt:
et cū eos in publicis thermis collectos haberēt (nāq; id p̄pter suspiciōes me-
ditabant) faciliē quidē sui conatus exitū fore putabāt. uerebant autē mulieres
suas, ferē oēs p̄ter paucas Iudaizātes, & eorū religiōe imbutas. quare hic mā-
gna cura fuit eas celandi, qd agerēt: Iudæorū autē x milia, quippe ut in angu-
sto loco, atq; oēs inermes aggressi, una hora sine metu iugulauerūt. Qui ue-
rò Cestiū fugauerāt, in Hierosolymā reuersi, quos adhuc Romanorū studio-
sos inuenissent, partim ui, partim blāditijs sibi etiā sociabāt: et in templū con-
gregati, plures belli duces eligēdos esse cēsebāt. Declaratus est igit Iosephus,
Gorionis filius, & pōtifex Ananus: omnia q̄ in ciuitate gerēda essent, imperā-
turi: maximeq; ut ciuitatis muros erigerēt. Filiū nāq; Simonis Eleazarū, quī
Romanorū prædā, & creptas Cestio pecunias, & insup his plurima ex thesau-

ris publicis in potestate haberet, tñ nullis necessitatibus p̄posuerūt: qđ & ipsum tyrānidis supbia uiderēt efferrī, eiusq; studiosos siue imitatores, satellitū more uersari. uerū paulatim Eleazarus ambitioe pecuniæ, iteq; astutia p̄suasit populo ut omib. parerēt. In Idumæā uerò q̄s mitterēt, alios militū duces optarūt, Iesum filiū Sapphē, unū è p̄otificibus, & Eleazarū noui p̄otificis filiū. Nigro aut mandauerūt, q̄ tūc Idumæā regebat, ex regioe trās Iordanē posita genus ducēs, unde Peraites cognominabat, ut ducib. obtēperaret. Sed ne alias qđe regiōes omittēdas putabāt. nāq; in Hierichuntē Iosephus fili⁹ Simonis, & trās flumē Manasses, & Tamnā Ioānes Essæus, toparchias administraturi missi sunt. huic aut Lydda, & Ioppe, & Ammaus erāt additę. Gophniticę aut & Acrabatenę regionū Ioānes, filius Ananiæ, rector designat⁹ est: & utriusq; Galilæę Iosephus, Matthię filius. huius aut p̄fecturę iūcta erat & Gamala, munitissima ciuitatū q̄ ibi fuere. Aliorū igit̄ rectorū, p̄ alacritate ac prudentia sua, quisq; res sibi creditas administrabat. Iosephus aut cū in Galilæā uenisset, primū curę habuit, indigenarū sibi cōciliare beneuolentiā: multa sciēs ea cōfici posse, licet in alijs peccauisset. Dein cōsiderato, q̄ potētissimos qđe amicos haberet si eos participes potestatis fecisset, omnē uerò multitudinē si pleraq; p̄ indigenas et cōsuetos fieri p̄ciperet, LXX de seniorib. eius gētis prudentissimos elegit: eosq; rectores toti⁹ Galilæę cōstituit. VII uero p̄ singulas ciuitates minorū litiū iudices. nā maiora negotia causasq; capitales ad se referre iussit, & illos LXX. ceterū disposito p̄ ciuitates iure q̄ inter se uterent, etiā quēadmodū extrinsecus tuti essent animaduertit: certusq; in Galilæā Romanos esse uētueros, oportuna loca muro cingebat, hoc est Iotapatā, et Bersabee & Selamin, necnō & Perechō, & Iapha, & Sigoph, & mōtē cui nomē est Itaburio, & Taricheas, et Tiberiada: ad hęc etiā circa Genesar lacū spelūcas in ea q̄ inferior Galilæa uocabat̄ muniuit. Superioris aut Galilæę Petrā q̄ Achabrorū diciūt, & Seph, & Iamnith, & Mero: in Gaulanitide uerò Seleuciā, & Sogannen, & Gamalā munitioe circūdedit. Solis aut Sepphoritis p̄misit, ut murū sibi metipsis fabricaret: q̄ eos pecuniosos esse, & ad bellū promptos etiā sine p̄cepto uideret. Similiter aut Gischalā, Iosephi iussu p̄ se muro cinxit Ioānes Leuię fili⁹. Ceteris aut castellis omnib. ipse Iosephus intererat, iubēdo simul atq; opē ferēdo. Quin & exercitū ex Galilæa, supra c milia uirorū cōparauit: q̄s oēs undiq; collectis armis ueterib. instruebat. Dein reputās, hoc maxime Romanorū inuictā esse uirtutē, q̄ dicto essēt audiētes rectorib. suis, & armorū exercitatioi operā darēt, doctrinā qđe urgēte necessitate despexit: parēdi aut facultatē ratus regentiū multitudine posse cōtingere, ita ut Romani solēt diuisit exercitū, pluresq; fecit ordinū principes. diuersisq; militū generib. cōstitutis, alios decarchis, alios cēturionibus, alios tribunis subdidit: & insup his ipsis rectores, maiorū rerū administratores dedit. Docebatq; signorū disciplina, et puocatioes reuocatioesq; buccinarū, & principia cornuū, & circūductioes, & quēadmodū oporteret laborātib. succurrere fortiores, & cū defatigatis partiri pericula: quęq; ad fortitudinē animi corporisq; tolerantia p̄tinerēt, instituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellū, usq; quaq; Romanorū referēs disciplinā, & q̄ cū uiris essent p̄liaturi, q̄ & uirib. corporis & animi obstinatioe, totū penē orbē terrę superassent. His addidit, q̄ pacto bellitēpore suis essent parituri p̄ceptis, iam nūc periculū se facturū, si cōsuetis delictis

lictis, hoc est, furtis & latrocinijs & rapinis abstinuissent: sed neq; aut gētilib. fraudē facerēt, aut consuetissimorū damna propriū quæstū putarēt. Illa enim bella optime administrari, quorū milites bonā conscientiā gererēt: qui uero p se prauī fuissent, his nō solū inimicos, sed etiā deum hostē futurū. Multa in hūc modū admonēdo perseuerabat. Et iam qdē quantū prēlio parandū esset, cōflātū erat. Nā LX peditū milia, cēl eqtes, ac pter hos etiā mercenarios, qb. maxime fretus erat, habebat III milia quingētos: necnō & sexcētos circa se electos custodes corporis atq; satellites. Exceptis aut mercenarijs, facile ceteri milites à ciuitatib. alebant. nāq; singulę quas enumerauimus, cū mediā sui multitudinē mitterēt in militiā, reliquos ad cōparandū eis uictū tenebant: ut pars armis, atq; alia pars faciēdis operib. dirimeret, & armati securitatē repēderet suggerentib. cōmeatum.

De Iosephi periculis & euasione, & Ioannis Giscalci malitia. Cap. XXVI

Iosepho aut hoc modo administrati Galilæā, insurrexit quidā insidiator, patria Giscala ortus, Leuię fili⁹, noīe Ioānes, callidissimus, ac dolis plenus, & nequitia quidē nobiliss. omniū, antea uero pauper, & aliquandiu malitię suę impedimentū passus inopiā, facile mētiri paratus, mirusq; fidē adhibere mēdacio: & q fallaciā uirtutē putaret, eaq; aduersus amicissimos uteret: simulator humanitatis, & spe lucri appetētissimus cædiū: qui semp quidē immoderata cōcupisset, spem uero leuiorib. maleficijs aluisset. Latro em erat, sui moris, ac solitarius: deīn etiā comitatū inuenit audacię, primo qdē paruum, ampliōrē aut p̄ficiēs. Curę aut habebat, neminē ignauū asciscere: sed qui & habitudine corporis, & animi magnitudine, bellorūq; peritia p̄starent, hos eligebat: donec cccc uirorū cateruā cōgregauit, quorū plures ex Tyriorū finibus & uicis erant. Isq; omnē Galilæā depopulabat: & multos futuri belli metu suspēsos lacerabat. Hūc igit iam dudū regēdi milites cupientē, & maiora desiderantē, diu pecunię retardabat inopia. cūq; uideret Iosephū sua industria lētari, p̄suadet ei primū, ut fabricādī muri patrię solitudinē sibi cōmitteret. in qua re quæstus magnos à locupletib. fecit. Deīn callidissima fraude cōposita, uelut oleo, qd nō à gentilib. suis tractatū esset, uti cauerēt oēs apud Syriā Iudęi, ut ad confinia oleū mitteret depoposcit. nūmoq; Tyrio, q quatuor Atticos faceret, emptis quatuor amphoris, eodē precio amphorę dimidiū uenūdabat. cūq; Galilæa ferax esset olei, maxime illo tēpore magna ubertate redundaret, in ea loca ubi erat penuria solus multūq; mittēdo, infinitā summā pecunię cōgregauit: qua mox in eū usus est, q hoc sibi beneficiū pręstitisset. Deniq; existimās si Iosephū deposuisset, rectorē se Galilæę futurū, quib. pręerat latronib. imperauit prędā uehementius exercere, quo multis reb. nouis p eas regiones excitatis, aut insidijs alicubi rectorē perimeret, si cui ferret auxiliū: aut si latrocinia negligeret, ob hoc eū apud indigenas accusaret. Iam dudū aut rumores dissipauerat, q res Galilæę Iosephus Romanis, p̄dere cogitaret: multaq; in hūc modū ad eius perniciē cōparabat. Itaq; illo tēpore, cum quidā ex uico Dabaritarū, in magno campo custodias agētes, Ptolemēū Agrippæ & Berenices, p̄curatorē aggressi, oēs quas ferebat, sarcinas abstulissent, in quib. erant nō paucę uestes preciosę, plurimaq; argētea pocula, et dc aurei. neq; hāc prędā occultē administrare potuissent, omīa Taricheas ad Iosephū comportarunt. Ille aut reprehēsa uiolētia, quā regijs intulissent, reponi res ablatas apud aliquē eius ciuitatis potentiss. iubet: paratus eas dñis opportunē remittere, unde maximū ei periculū cōparatū

Ioseph.

Ll 3 est

est. namq; raptores earū, quia praeda nullā partē accepissent, ægre ferentes, & perspicientes q̄ Iosephus cogitauerat laborē suū regib. cōdonare, p̄ uicos nocte discurrūt, omnib; q; prędicāt Iosephū proditorē esse: eodēq; tumultu ciuitates, p̄ximas repleuerūt, adeo ut c̄ armatorū milia cōtra Iosephū prima luce cōcurrerēt. Deniq; multitudo q̄dē, in circo apud Taricheas cōgregata, plurima p̄ iracundiā cōclamabat, partim deponi, partim cōcremari uociferās, p̄ditorē: plerosq; aut incitabat Ioānes, & cū eo Iesus quidā Sapphæ filius, tūc magistratus Tiberiadis. Iosephi igit̄ amici & satellites, tantę multitudinis incursum p̄territi, oēs p̄ter quatuor diffugerūt. Ipse uero dormiēs, propē cū iam ignis admoueretur exurgit: & monētibus eū quatuor q̄ remanserāt ut fugeret, neq; solitudinis sua, neq; illorū qui cōtra se uenerāt copijs p̄turbatus, in conspectū illorum prosilit, ueste discissa, infusoq; capiti puluere, auersisq; post tergum manibus, suoq; ceruici gladio annexo. Hęc aut̄ amicos ei, maxime Taricheatas ad misericordiā cōmouerāt. rustica uero plebs, & finitimorū, q̄bus molestior uidebat̄, nō sine maledictis eū iuebāt publicas, p̄ferre pecunias, & facta proditiōis fateri, nam ex habitu eius opinabant̄, nihil eorū de quib. nata fuerat suspicio, penitus negaturū: & impetrādæ ueniæ causa fecisse omnia q̄ misericordiā prouocaret. At illius ista humilitas cōsiliū p̄struebat: & cōtra se indignātes arte circūueniens, ut sup̄ his, unde irascerent̄, inter se ipsi discordaret̄, oīa confessurū se pollicet̄. Deinde sibi loquēdi facultate cōcessa, ego, inq̄t, has pecunias neq; Agrippę remittere cogitabā, neq; in p̄pria lucra cōuertere: absit em̄, ut amicū putē unq̄, qui uobis sit inimicus: aut quęstū ex re capiā, q̄ uos cōmuniter lēderet. Sed quia uidebā ō Taricheatę, maxime ciuitatē uestrā munitiōis egere, & ad extruēda mœnia minus habere pecunię, timebāq; Tiberiensem populū, & alias ciuitates raptis pecunijs inhiantes, pedetētim eas retinere decreui, ut uos muro circūdarē. Si hoc nō uideť, profero q̄ ablata sunt, & diripiēda propono. Sin recte cōsului, bene de uobis meritū coerceatis. Hęc Taricheatę quidē ab eo dicta, cū fauore receperūt: Tiberiēses uero cū alijs deprauādo, insup̄ etiā minitabant̄: utriq; aut̄ relicto Iosepho, inter se litigabāt. Ille aut̄ fretus iam secū sentiētibus (erāt em̄ propē ad XL milia Taricheatę) cū multitudine liberius loquebatur: multūq; in eorū temeritatē inuectus, ex p̄senti quidē pecunia Taricheā ait esse muniendā. curę aut̄ sibi fore similiter, ut etiā cęterę tutę sint ciuitates. nec em̄ pecunias defore, si cōcordari uelint in eos, unde parādę sunt, & nō in eū moueant̄ q̄ parat. Itaq; tū alia quidē multitudo q̄ decepta fuerat, quāuis irata recedebat: duo uerō armatorū milia impetū in eū fecere. cūq; se ille tectō antē recepisset, instabāt ei minitantes. Iterū aut̄ Iosephus in hos q̄q; altera fraude utit̄. cūq; in summū tectū euasisset, cōpresso dextera strepitu, nescire ait se, qd̄ peterēt sibi p̄stari: uoces em̄ se nō exaudire cōfusas. om̄ia uero q̄ iuberēt esse facturū, si aliq̄s intrōmisissent, qui secū otiose colloquerent̄. His auditis, ilico nobiliores cū magistratibus ad eū ingrediunt̄. quos ille in intimas ædiū partes inductos, clausa ianua tādū uerberauit, quoad omniū uiscera nudata sunt: circūstabat aut̄ interim populus, existimās eos, p̄lixis allegationib. cōcertare, cū subito Iosephus forib. patefactis, cruētos eos dimisit. unde tāto terrore qui minabatur affecti sunt ut proiectis armis aufugerēt. Ob hęc Ioānis etiā atq; etiā crescebat inuidia, aliasq; nihilominus Iosepho moliebat̄ insidias: morboq; simulato p̄ epistolā postulauit, ut sibi medicinę gratia Tiberiēsis aquis calidis uti per-

permitteret. Iosephus aut, quia nondum ei suspectus erat insidiator, ad perfectos ciuitatis literas fecit, ut & hospitium & utilia Ioanni preberet. Quibus ille potitus, bi duo post cuius rei causa uenerat agebat: & his fraude circumuentis, alijs uero pecunia corruptis, ut Iosephum desereret persuasit. His aut cognitis Silas quem Iosephus custodire proposuerat, propter de insidijs ei scripsit: atque ille accepta epistola, nocturnumque itinere maturato, matutinus ad Tiberiadem peruenit. Et cetera quidem multitudo obuiam ei processit. Ioannes aut, quauis eum contra se uenturum esse suspicaret, tamen misso quodam ex notis, infirmitate simulata, quod lectulo detineretur, obsequio sese defuisse mandauit. Tiberienses aut a Iosepho in stadium congregatis, ut ad eos qui sibi scripta fuerant loqueretur, missis armatis Ioannes iussit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios perspexisset, populus exclamauit: atque ita conuersus ad eius uocem Iosephus, ubi ferrum prope iugulo suo imminere perspexit, in littus desiliit ex tumulo, excelsa cubitis sex, in qua uerba faciens cum populo steterat: ascensumque inde nauicula cum duobus satellitibus suis, qui illum applicuerat, in medium lacum refugit. milites uero eius, ilico raptis armis, contra insidiatores irruebant. Mox aut ueritatem Iosephus ne bello intestino concitato, propter paucorum inuidiam ciuitas consumeretur, nuntium suis misit, qui eos moneret, ut propriae tamen saluti consulerent: neque uero quemquam uel occiderent, uel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parces, conqueuerunt. qui uero circum ciuitatem per agros habitabant, auditis insidijs, & quis earum fabricator esset, contra Ioannem ueniebant. sed ille prius in Giscala patriam suam fuga receptus est. At Galilaei totis iam ciuitatibus ad Iosephum confluebant, & cum multa essent armatorum milia congregata, qui se aduersus Ioannem commune insidiatore adesse clamabant: unaque cum eo ciuitatem quam illum suscepisset, ignibus tradituros: ad ea Iosephus, probare se quidem eorum beneuolentiam, impetum autem cohibendum esse dicebat: prudentia magis inimicos uincere cupiens, quam perimere. His uero, qui de singulis ciuitatibus cum Ioanne rebellassent, nominatim exceptis, quippe alacri animo suos quisque populus indicabat, preconum uoce denunciabat, intra septem dies eorum qui Ioannem non reliquissent, patrimonia diripienda, domosque eorum cum familijs exurendas. Et tria quidem milia statim ab eo reuocauit, qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt. cum reliquis aut Ioannes prope mille Syris fugitiuis, transtulit se iterum in occultas insidias ex apertis: ac per nuntios in Hierosolymam clam missos, Iosephum accusabat, quod magnum exercitum collegisset: iamque nisi preueniatur, tyrannus metropoleos uenturus esset. Verum ea populus quidem presciscens negligebat: liuore autem potentes, nonnullique magistratum clam pecunias ad comparandos mercenarios milites misere Ioanni, ut per eos bellum cum Iosepho gereret. decretumque inter se coeperunt, quo idem Iosephus militum administratione decederet: non tamen id satis esse credebant: ideoque duo milia & non armatos, & IIII miserunt nobiles uiros, iurisperiti filium Ioazarum, & Ananiam Sadducaum, & Simonem & Iudam Ionathae filios, omnes eloquentia ualidissimos: ut eorum scilicet monitu auerteretur ab Iosepho beneuolentia multitudinis: et si quidem ipse sponte sua ueniret, paterentur eum rationem reddere: sin remanere cointenderet, pro hoste haberetur. Amici autem Iosepho militem quidem ad eum uenturum esse perscripserunt, causam uero non indicauerunt, quoniam secretum fuit inimicorum eius consilium. unde factum est, ut quia precauere non potuit, quatuor statim ciuitates ad inimicos transferret: hoc est, Sepphoris, & Gamala, et Giscala, & Tiberias: quas tamen continuo sine armis recepit. captos autem quatuor duces consilij armatorumque fortissimos, remisit Hierosolymam: contra quos populus haud mediocri indignatione

ne cōmotus, & ipsos, & à quib. prēmisi fuerāt, interfecisset, nisi ante fugissent.

Tiberias à Iosepho recuperatur & Sepphoris. Cap. XXVII

Ioannē uero iam intra muros Gischalę, Iosephi timor custodiebat. Et paucis dieb. pōst iterū rebellauit Tiberias, habitatorib. Agrippā regē uocātibus. Et cū ille cōstituto die ad eos nō uenisset, pauciq; Romani equites ibi tū cōparuissent, à Iosepho defecerūt. Hisq; apud Taricheas cognitis, Iosephus qui milites frumentatū miserat, neq; solus egredi contra desertores, neq; se cōtinere patiebat, metuēs ne dū ipse tardaret, regij ciuitatē occuparent. nec em̄ postero die obstāte sabbato quicq; facere poterat. itaq; dolo eos q; se de feruerāt circūuenire cogitabat. Et portas quidē Tarichearū claudi iussit, ne q; cōsiliū suū illis pderet, cōtra quos suscipiebat. omnib. aut scaphis quas in lacu cōperit cōgregatis (ducentæ aut & xxx fuerūt, quaterniq; nautæ nō amplius singulis inerāt) mature ad Tiberiadē nauigat. cūq; tanto ab eo distaret spacio, unde facile uideri nō posset, inanib. scaphis in salo relictis, septē ipse solos inermes satellites secū habēs, ppius ut cōspiceret accessit. Quē cū inimici adhuc maledicētes ei ex muro cōspexissent, metu perterriti, & scaphas armatorū esse plenas existimātes, arma projiciūt: manusq; supplices agitātes, ut ciuitati parceret precabant. Iosephus aut, postq; multis eos minis & expbratiōib. castigauit: primum q; bello cōtra po. Ro. suscepto, intestinis dissensiōib. uires suas antē confumerēt, inimicorūq; uota cōplerēt: deinde, q; securitatis suæ curatorē de medio tollere pperarēt, ciuitatēq; nō erubescerēt sibi claudere, q; eam muro cinxisset: nō repudiaturū se ait, si q; sibi satisfacerēt, quib. interueniētibus amicitia cū ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eū decē Tiberiēsīū potētissimi descēderūt. his aut in unā receptis nauiculā piscatoriā, & pcul abductis, alios L senatores uenire iussit, maxime nobiles, uelut illi q; fidē sibi p̄bere deberēt. Deinde nouas causatiōes excogitās, alios insup atq; alios obtentu fœderis euocabat: utq; mature Taricheas recurrerēt, gubernatorib. nauīū repletarū imperabat: q; auctiū essent, in carcerē collocarēt: donec omnē curiā, q; de haberet uiros, duoq; milia populariū cōprehēsa in Taricheas scaphis abduxit. Reliqs aut uociferātib. Clitū quendā esse p̄cipuū defectiōis autorē, irāq; ipsius pœna illius precantib. satiari, nullū quidē Iosephus uolebat occidere: suorū uero satellitū quendā Leuiā egredi iussit, q; Cliti manus abscideret. Cū uero is p̄ timore solū se globo inimicorū cōmissurū negaret, eaq; causa indignari Iosephū stantē in scapha uideret, ipsumq; uelle descēdere, ac de se suppliciū sumere, ut saltē unā manū sibi cōcederet, orabat. neq; hoc abnuēte Iosepho, dūmodo alterā sibimet Clitus ipse p̄cideret, educto ille dextera gladio, leuiā sibi trūcauit. tātus cū timor Iosephi inuaserat. Ita tūc Iosephus uacuis scaphis, & satellitib. vii populo capto, rursus Tiberiadē sibi sociauit. Paucis aut dieb. pōst, Gischalā q; cū Sepphoritis defece rat, militib. deprēdari p̄misit: omnēq; prēdā conquistā popularibus reddidit. Similiter etiā Sepphoritis & Tiberiēsibus. Nā & hos captos rapinarū damno corrigere uoluit: & redhibitione rerū rursus eos ad beneuolentiā reuocare.

Quō Hierosolymitā bello se preparauerint: deq; Simonis Giorā tyrannide. Cap. XXVIII

Actenus apud Galileā motus erat, iamq; ab intestinis dissensionib. quiescentes, aduersus Rom. instruebant. Hierosolymis aut Ananus pōtifex & potētiores, qui non cū Romanorū parte sentiret, muros instaurare properabāt: multaq; bellica instrumēta, perq; omne opidum

pidū sagittę, aliaq; arma fabricant: & exercitatiōib. iussis manus iuuenū operā dabat. Erātq; uniuerſa plena tumultus, magnaq; triftitia moderatos occupauerat: multiq; futuras clades pſpiciētes, fletū cohibere nō poterāt: infestā que pacē cupiētib. omīa uidebant. Belli aut incētoribus, q̄ illis placerēt, ex tēpore fingebant: statusq; iam tūc quasi periturę ciuitatis erat, anteq̄ Romani uenirēt. Anano aut apparatū belli omittere cura fuit: & seditioforū, q̄s Zeltas uocabāt, amentiā ad utiliora cōuertere: quī tñ uictus est, & q̄s illius finis fuerit, in posteriorib. explanabimus. At in Acrabatenā toparchia Giorę fili⁹ Simō, multis nouarū rerū cupidis cōgregatis, ad rapinas cōuersus, nō solū in domos locupletū irrūpebat, uerū etiā corpora uerberib. cōficiebat: iāq; tūc palām tyrannidē inceptabat. Ab Anano aut missis aduersus eū militib. magistratuū, ad latrones q̄ erant Masadæ, cū his q̄s habebat, effugit: ibiq; manēs, donec Anan⁹ & alij eius inimici perēpti sunt, Idumęā cū cēteris populabat: adeo ut magistratus eius gētis, ppter cēdiū multitudinē & prędarū assiduitatem, collecto milite, uicos pręsidij tuerent. Et Iudeorū qdē res ita habebāt.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO

LIBER TERTIVS.

De Vespasiani ducis aduentu, & clade duplici Iudæorum. Caput I

NERONEM aut, ubi res apud Iudæā nō pſperę gestas accepit, latens quidē, qd necesse fuit, cū timore stupor inuadit: aperte aut superbā simulās ultro etiā indignabat: magisq; ducis negligētia, q̄ uirtute hostiū q̄ contigerāt facta esse dicebat: decere se putās, ppter pōdus imperij tristiora contēnere, uideriq; malis omnib. superiorē animū gerere: uerū tamen curis arguebat mentis eius perturbatio, cū deliberaret cuinam cōmotum crederet orientē, q̄ unā & Iudeos rebellantes ulciscerēt, proximasq; his natiōes simili morbo correptas ante caperet. Inuenit igit solū Vespasianū his necessitatib. parē, & q̄ tāti belli magnitudinē suscipere posset, uirū ab adolescentia usq; ad senectutē bellis exercitatū, & q̄ po. Ro. iam pridē pacasset occidentē, Germanorū tumultu cōcussū: armisq; ante illud tēpus incognitā Britannia uēdicasset. unde patri qq; ipsius Claudio pſtiterat, ut sine pprio sudore triūpharet. Itaq; his omnib. fretus, ætatēq; illius cū peritia stabilē cernēs, obsidesq; fidei liberos, eorūq; florē manus esse paternę prudētię, iam tū fortasse de tota rep. deo aliqd ordināte, mittit eum ad regēdos exercitus in Syria cōstitutos, multis p tēpore blādimētis atq; obsequijs animatū, qualia necessitas imperare cōsuevit. Ille aut protinus ex Achaia, ubi cū Nerone fuerat, Titum quidē filiū suū mittit Alexandriā, ut inde quintā itemq; decimā legiones moueret. ipse uero trāsmissus ad Hellespontū, terreno itinere in Syria peruenit, ibiq; Romanas uires, multaq; à uicinis regib. auxilia cōgregauit. At Iudęi post malā Cestij pugnā insperata felicitate sublatis, animorū impet⁹ cohibere nō poterāt: sed tanq̄ fortuna eos exagitāte pciti, bellū ulterius pducebāt. Deniq; omī, quāta fuit, manu pugnaciss. cōgregata, Ascalonē petierūt. ea est ciuitas antiqua, dec et xx stadiorū spatio ab Hierosolyma distās et Iudęis semper

per iuuisa: q̄ res fecit, ut etiā tunc primis eorū incurſib. propior uideret̄. tres aut̄ uiros aggreſſiōis duces habebāt, & corporib. & prudētia p̄ſtantiffimos, Nigrū Peraitā, & Silā Babyloñiū, & Iohannē Eſſenū. Aſcalon uerò ualidiſſimo quidē muro cincta erat, ſed uacua penē p̄ſidijs. una em̄ cohors eā peditū, & una equitū ala tuebat̄, cui p̄fectus erat Antonius. Illi igit̄ ira multa uelocius itinere peractō, ac ſi ex p̄p̄inquo uenirēt, p̄ſto erāt. Antonius uero (nec em̄ eorū fore impetū nesciebat) equites iā ex ciuitate duxerat, & neq; multitudinē ueritus uel audaciā, primas hoſtiū coitiones fortiter ſuſtinuit, murūq; p̄perantes aggredi refrenauit. Itaq; Iudei q̄ cū peritiorib. imperiti, & pedites cū equitib. cū ſtipatis aut̄ inordinati, leuiterq; armati cū inſtructis, pluſq; indignatiōi q̄ cōſilio tribuētēs, cū morigeris et nutu rectoris omnia faciētibus dimicabāt, facile p̄fligant̄. nam ut ſemel eorū primę ab equitib. turbatę ſunt acies, fugā petūt: & murū uerſus ſe à tergo urgētib. incidētēs, ſuimetipſi hoſtes erāt, donec oēs incurſibus equitū uicti, p̄ totū campū diſperſi ſunt, q̄ fuit plurimus, totuſq; habilis equitantibus: quod qdē Romanos iuuuit, ut magna cede Iudęos p̄ſternerēt. nā & fugiētēs p̄uertēdo, curſum in eos flecībāt: et quos occupaffent, curriculo trāſfigēdo infinitos peremere. Alij uerò alios quocūq; ſe uertiffent circūdatos, exagitātes facile iaculis opprimebāt. Et Iudęis qdē p̄pria multitudo, p̄ deſperationē ſalutis, ſolitudo uidebat̄: Romani uero licet ad pugnā pauci eſſent, reb. tñ ſecūdis animati, etiā ſupfluere ſe putabāt. Et illi qdē res aduerſas ſuperare certātes, dū pudet cito fugere, mutari fortunā ſperāt: Romani aut̄, in his q̄ proſpere agerēt minime deſaſſati, ad maiore uſq; dici partē pugnā p̄trahūt: donec Iudeorū qdē perēpta ſunt x milia duoq; duces Ioānes & Silas: ceteri uero pleriq; faucij, cū Nigro, q̄ un⁹ reſtabat ex ducibus, in oppidū Idumęę qd Salis dicit̄ cōfugēre. nōnulli tñ etiā Romanorū in illo p̄lio uulnerati ſunt. ſed nō Iudeorū ſpiritus clade tāta ſedatus eſt, multoq; magis eorū dolor incitauit audaciā: & cōtemnētēs quantū ante pedes mortuorū iaceret, priſtinis reb. feliciter geſtis ad cladē alterā illicieban tur. deniq; paruo tēpore intermiſſo, qd ne curādis qdē uulnerib. ſatis eſſet, cūctiſq; aggregatis uirib; maiore cū indignatiōe multoq; plures Aſcalonē recurrebāt, eadē ſe p̄ter imperitiā aliaq; belli uitia, comitāte fortuna. Etenim cū Antonius quā trāſituri fuerāt, poſuiſſet inſidias, ex imp̄uiſo in eas delapſi & ab equitib. circūdati, prius q̄ ſe ad pugnā cōponerent, iterū ſup viii millia p̄cubuerūt: ceteri uerò oēs auſugerūt: cūq; his Niger multis dū fugeret magni animi facinorib. demōſtratis, & qm̄ hoſtes inſtarēt, in turrim quandā tutiſſimā cōpellunt̄ cuiuſdā uici, cui nomē eſt Bezedel. Antonius uero cū ſuis ne uel moras circū turrim, q̄ inexpugnabilis eſſet, diu tererent, uel ducē hoſtiū fortiſſimū uiuū relinquerēt, ignē muro ſupponūt. turriq; inſlāmata, Romani qdē exultātes recedūt, quaſi etiā Nigro cōſumpto: ille aut̄ in caſtelli ſpecus intimū ex turri ſaltu demiffus euafit: triduoq; poſt ſocijs cum fletu eū ad ſepulturā inueſtigātib. ſeſe oſtēdit, gaudioq; inſperato repleuit oēs Iudęos, tanq̄ dei p̄uidētia dux eis in poſterū ſeruatus. at Veſpaſian⁹ Antiochiā exercitu adducto (q̄ Syrię metropolis eſt, magnitudine ſimul aliaq; felicitate ſine dubio tertiū inter oēs quę in Rom. orbe ſunt locū obtinēs) ubi etiā aduentū ſuū regē Agrippā cū omī manu p̄pria offenderat p̄ſtolari, ad Ptolemaidē p̄perabat. In hac aut̄ ciuitate occurrerūt ei Sepphoritę ciues oppidū Galilęę colen-

colentes, soli mente pacata: qui tam suæ salutis prouidentia solliciti, quàm Romanarum uiriū gnari, etiam prius quàm Vespasianus ueniret, Cestio Gallo fidē dederant, dextrasq; iunxerant, præsidiumq; militare susceperant. tunc quoque benignissime duce suscepto, alacri animo etiam contra gentiles suos auxilia promiserunt: Quibus interim Vespasianus præsidij causa poscentibus, equitum peditumq; tantū numerū tradidit, quantū obstare posse arbitrabat̃ incurſibus, si quid Iudæi cōmouere tentassent. non enim minimū esse uidebatur futuri belli periculum, auferri ciuitatē Sepphorim Galilææ maximam & in loco tutissimo conditam, totiusq; gentis futuram præsidio.

Descriptio Galilææ, Samariæ & Iudææ. Cap. II

DVæ sunt aut̃ Galilææ, quæ superior & inferior appellant̃, easque Phoenice & Syria cingunt. Discernit uero ab occidēte Ptolemais territorij sui finibus, & quondam Galilæorū, nūc autem Tyriorum mons Carmelus: cui cōiuncta est Gabaa ciuitas equitū, quæ sic appellat̃, eo quod equites ab Herode rege dimissi, coloni eò deducebantur. A meridie aut̃ Samaritis & Scythopolis, usq; ad flumen Iordanē. Ab oriente uero Hippene & Gadaris, sed & Gaulanitis definit, qui etiam regni Agrippæ fines sunt. Septentrionalis aut̃ eius tractus Tyro, itemq; Tyriorū finibus terminat̃. Inferioris quidem Galilææ longitudo à Tiberiade usq; ad Zabulon, cui uicina est in locis maritimis Ptolemais, protendit̃. Latitudine autem patet à uico Xaloth, qui in magno campo situs est, usq; ad Bersaben: unde etiam superioris Galilææ latitudo incipit usq; ad Baca uicū, qui terrā dirimit Tyriorū. Lōgitudo uero eius à Thella uico Iordani, pximo usq; ad Meroth extendit̃. Sed cum tanta sint utræq; magnitudine, tantisq; gentibus alienigenis cinctæ, semper tamen omnib. belli periculis restiterūt. nam & pugnaces sunt ab infantia Galilæi, & omni tēpore plurimi, neq; aut formido unquam uiros aut eorū penuria regiones illas occupauit: quoniā totæ optimæ ac fertiles sunt, omniumq; generū arboribus cōsistæ, ut etiam minime agriculturæ studiosos ubertate sua prouocēt, deniq; excultæ sunt ab incolis totæ, nec pars ulla est earū otiosa: quin & ciuitates ibi crebræ sunt, & ubiq; multitudo uicorū propter opulentia populosa, ut qui sit minimus, supra quindecim milia colonorū habeat: prorsus ut etiam si quis magnitudine minorē Galilæam dixerit, quam trans fluuiū regionē, uiribus tamen eam prætulerit. hæc enim uniuersa colit̃, tota fructuū ferax: at illa quæ trans flumen est, licet multo maior sit, pleraq; tamen aspera atq; deserta est, & nutriendis fructib. mansuetis inhabilis. Perææ sanè mollicies & ingeniū fructuosum, campos habet cum uarijs arboribus cōsitos, tum maxime oliuetis ac uineis & palmetis excultos. irrigat̃ autem abunde montanis torrentibus, & fontib. aquæ perennis, quoties illi Sirio æstuante defecerint. Et longitudo quidē eius est à Machærunte in Pellam: latitudo uero à Philadelphia usque ad Iordanem. Et Pella quidem quā supra diximus, septentrionalis eius est tractus: occiduus uero Iordanis: meridianum autē Moabitis regio terminat. ab oriente autē Arabia & Silbonitide, necnō & Philadelphia, itemq; Gerasis claudit̃. Samariēsis autem regio, inter Iudæam quidē & Galilæam sita est: incipiens enim à uico in planicie posito, cui nomē est Ginæa, in Acrabatenā definit toparchiā: sed natura
nihil

nihil à Iudæa discrepat. nam & utræq; montosæ sunt & campestræ, agrosq; colendo molles atq; optimæ, necnon & arborib. plenæ: pomisq; tam syluestribus q̃ mansuetis abundant, eo q̃ natura sunt aridæ, imbriumq; satis habent. dulces aut per eas supra modū aquæ sunt, boniq; graminis copia præter alias earū pecora lactis abundant: quodq; maximū uirtutis atq; opulentiae specimen est, utraq; uiris referta est. Harū confiniū est Anuath uicus, qui etiam Borceos appellat, Iudææ limes à septentrione. Meridiana uero pars eius, si in longitudinē metiare, adiacenti uico Arabū finibus terminatur, cui nomen est Iardan. Latitudo sanè à Iordane flumine usq; ad Ioppen explicat. Media uerò eius est Hierosolyma: unde quidā non sine ratione, umbilicum eius terræ, eam urbē uocauerūt. Sed nec marinis quidē Iudæa delicijs caret, ad Ptolemaidē usq; locis extenta maritimis. In undecim aut sortēs diuisa est: quarū prima est tanq̃ regia Hierosolyma, præ cæteris inter omnes accolæ eminens, uelut caput in corpore. alijs uero post hanc toparchiæ sunt distributæ. Gophna est secunda, & post eam Acrabata. adhuc Thamna, & Lydda, itemq; Ammaus, & Pella, & Idumæa, & Engadda, & Herodiū, & Hiericus: deinde Iamnia & Ioppe finitimis præsumt. & præter has Gamalitica, & Gaulanitis, & Batanæa, & Trachonitis: quæ etiā regni Agrippæ partes sunt. Eadē uero terra incipiēs à monte Libano & fontibus Iordanis, usq; ad Tiberiadi proximū lacum, latitudine pandit. à uico aut qui appellat Arphas, ad Iuliada oppidū longitudine tendit: & habitat ab incolis Iudæis Syrisq; permixtis.

De auxilio Sepphoritis missō & Romanorū disciplina militari. Cap. III

E Iudæa quidē, & quibus esset cincta regionibus, quā maximē potui breuiter exposui. Quod autē Vespasianus miserat auxilium Sepphoritis, hoc est, equites mille, sexq; millia peditum, Placido eos regente tribuno, castris in magno campo positis bifariam diuiduntur. Et pedites quidē in ciuitate ipsius tuendæ causā, equitatus uero in castris degebat. utrinq; autē assidue prodeundo, & circa eam regionē loca omnia incurfando, magnis incōmodis Iosephum eiusq; socios, quāuis quietos, afficiebant. & præterea ciuitates extrinsecus deprædabant: ciuiumq; conatus, si quando excurrēdi habuissent fiduciā, repellebant. Iosephus tamē aduersus ciuitatē impetum fecit, sperans eam posse capere: quam ipse, anteq̃ à Galileis deficeret, ita muris cinxerat, ut Romanis quoq; esset inuicta. unde etiā spe frustratus est, cum nec ui nec suasu Sepphoritas in suas partes pertrahere potuisset: magisq; in Iudæa bellū accendit Romanis indigne ferētibus insidias, & ppter ea nec die nec nocte ab agrorū depopulatione cessantibus, sed passim diripientibus quicqd rerum in his reperissent: qui tamen cū mortem pugnacibus semper inferrēt, imbelles ad seruitiū capiebant: ignis uero & sanguis Galilæā totam repleuerat, nec quisquā expers eius acerbitalis aut cladis erat. unam salutis spem fugiētes habebant in ciuitatibus, quas murorū ambitu Iosephus cōmunierat. Titus aut Alexandriam transmissus ex Achaia citius q̃ per hyemem sperabat, manū militum cuius causā missus fuerat suscepit: contentoq; usus itinere, mature ad Ptolemaidē peruenit. Cumq; ibi patrem suum reperisset, duabus quas secū habebat legionibus (erant aut nobilissimæ quinta & decima) iunxit etiam quam ille adduxit quintamdecimam.

Eas

Eas autem sequebantur decē & octo cohortes : quibus accessere ex Cæsarea quinque cum una ala equitum , & alæ quinque Syrorū equitum . Decem autem cohortium singulæ mille pedites habebāt : in cæteris uero tredecim sexcenti pedites, & centeni uiceni equites erant. Satis autē auxiliorum etiam à regibus congregatum est . Antiochus enim & Agrippa & Sohemus bina milia peditum, & sagittarios equites mille præbuerūt: cum Arabiæ quoque rex Malchus præter quinque milia peditum , equites mille misisset, quorū pars maior erant sagittarij: ut tota manus computata cum regijs , sexaginta milia circiter peditum equitumque colligeret, præter calones: qui plurimi sequebantur, & meditationi bellicæ assueti nihil à pugnacissimis aberāt : quod tēpore quidē pacis dominorū exercitationibus interessent, belli aut pericula cum ipsis experirentur, & neque peritia, neque uiribus à quoquam nisi à dominis uincerentur. quæ quidem in re nimis admirandā quis existimauerit Romanorū prouidentiam, ita seruos instituentium, ut non solum uitæ ministerio, sed belli etiam necessitatibus utiles sint. Quod si quis eorum aliam quoque respexerit militiæ disciplinam, profecto cognoscet tantum eos imperium nō fortunæ munere, sed propria uirtute quæsisse. Armis enim uti nō in bello incipiunt, neque solum: si necesse sit, manus mouent, cum in pacis otio cessauerint: sed armis ueluti natura coherentes, nullas capiunt exercitatiōis inducias, nec tēpora præstolantur. Meditationes autem eorum nihil à uera cōtentione discrepāt: sed in dies singulos militum quisque omnibus armis, tanquam in procinctu positus, exercetur: quo etiam facillime prælia tolerant. Neque enim ordo neglectus eos à consueta dispositione dispergit, neque metus stupefacit, neque lassitudo exaurit, Vnde sequitur ut semper superent, quos non itidem cōfirmatos inuenerint. Nec errauerit si quis eorum meditationes cōflictus esse dixerit sine sanguine, cōtraque prælia meditationes cum sanguine . Nam ne repentino quidē hostium incurſu opprimi possunt: sed quocumque in hostilem terram irruerint, non nisi permunitis castris prælio decernunt . quæ quidē non leui opere, nec iniquo loco erigunt, nec inordinate describunt: sed siquidē inæquale solum fuerit, cōplanat : quatuor uero angulis horū dimēſio designat . Nam & fabrorū multitudo , & ferramentorū copia quæ usus exstructionis postulat, sequitur exercitum . Et interior quidem pars castrorum tabernaculis distribuitur, ambitus autem eorum extrinsecus muri faciem præfert : ordinatis etiam turribus pari spatio dispositis : quarum interualla catapulis atque balistis, & alijs machinis saxa intorquentibus, omnibusque instrumētis missilium cōplent, ut cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint. portas aut quatuor ædificant, tam iumētis aditu faciles, quam ipsis, si quid urgeat, intrò currentibus latas . Intus autem castra uici spatijs interpositis dirimunt, mediisque rectorum tabernacula collocant , & inter hæc prætorium diuūm templo simillimum: prorsus ut quasi repentina quædam ciuitas existat: forum quoque & opificum stationes: & sedes militum primatibus, ordinumque principibus, ubi si qua sit inter alios ambiguitas iudicent . Ipse uero ambitus , & omnia quæ in eo sunt, multitudine simul & scientia fabricantium opinione citius communitur. qui si res urgeat, fossa extrinsecus cingitur, depressa cubitis quatuor, pari que spatio lata . Armis autem septi, per contubernia cum de-

core atq; otio in tētorijs agunt : omniaq; ab his ordinate etiā alia cauteq; per contubernia expediunt: ueluti si ligno aquaue opus sit aut frumēto. nec enim coena uel prandiū cum uoluerit, in potestate cuiusq; est, simul aut omnibus somnus est, excubias & uigilandi tēpora buccinę significāt, neq; est omnino quicquā quod sine edicto geratur. Mane aut milites quidē ad cēturiones, illi uerò ad tribunos conueniunt salutatum : cum quibus ad summū omniū ducem uniuerſi ordinū principes. Ille aut his signum aliaq; dat ex more praecepta proferenda subiectis: quibus etiam in acie circumagunt quò opus est, ac uniuerſi pariter incurrunt itemq; sese recipiūt. Cum aut castris egrediēdum est, tuba indicium facit: nemoq; otiosus est. sed uel solo nutu moniti, tabernacula tollūt, omniaq; ad profectiōē instruunt. deinde iterū tuba ut sint parati significat. Illi aut cum mulos & iumenta farcinis onerauerint, uelut in curuli certamine signū expectant. Castra uero incendunt: eo q̃ sibi alia munire facile sit, & ne quando hostib. eadē usui sint. Et tamē tertio quoq; tubae signo indicant, ut exeatur: urgendo aliqua ex causa morantes, ne quis ordinē deferat. Dexterq; duci praeo astans, si ad bellū parati sunt, uoce patria ter percontatur. illiq; toties alacri & magna uoce paratos esse se respondēt, interrogantemq; praeueniunt: & Martio quodam spiritu repleti cū clamore dextras erigunt. Deinde otiose & cū omni decore progredientes ambulant suū quisq; ordinem uelut in bello custodiēs: pedites quidē thoracibus & galeis septi, & utroq; latere gladijs accincti. leuus aut gladius multo est longior, cum dexter mensuram palmæ non excedat. qui uero ducem stipant lecti pedites scuta & lanceas gestant: cætera manus hastas & clypeos longos, ferramq; & corbem & farciculum & securim, necnon & habenā & falcem & catenam, triduiq; uia-ticum, ut parum intersit inter onusta iumenta & pedites. Equitibus aut ad dexteram gladius est longior, & contus in manu, trāsuersusq; ad equi latus clypeus: ternaq; in pharetra uel amplius dependent lata cuspidē iacula, nihil ab hastis magnitudine differentia. Cassides uero & thoracas peditibus habent si-miles: nulloq; armorum genere ab equitum alis discrepant lecti, qui circum ducem uersantur. Agmina autem semper cui forte id obtigerit, antecedit. Talia quidem sunt Romanorum itinera & mansiones, itemq; armorū uarietas. Nihil uero nec in praelijs inconsultū aut subitum agunt: sed omnia semper sequuntur facta sententiam : opusq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut si peccauerint, facilis est errati correctio. Fortunę autem successibus meliores cōsiliorum, etiam si aliter successerit, arbitrantur euentus: quasi bonum quidem fortuitū ad rem inconsulte gerēdam illiciat: quæ uero ante cogitata fuerint, etiam si aduersus casus exceperit, bene iam meditados exhibeant ad cauendum ne idem rursus eueniat: & bonorū quidem fortuitarum non is autor sit cui cōtigerint, tristium uero quæ præter sententiam acciderint, saltem recte consulta uideantur esse solatium. Armorū quidem exercitatione comparant, ut nō modo corpora, sed animi quoq; militum fortiores sint. Maior autem illis est ex timore diligentia. namq; leges apud eos non desertionis solum, uerum etiam minimæ negligentiae sunt capitales: ducesq; magis quàm ipsæ leges terribiles. namque bonos honorando redimunt ne in coercendis noxijs uideantur crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus parent.

parent, ut & in pace ornamēto sint, & in acie corpus unū totius cōspiciatur exercitus. sic eorū copulati sunt ordines, ita circūduci sunt mobiles: & acutis auribus ad præcepta, oculisq; ad signa, & ad opera manibus: unde facere qui dem semper strenui sunt, pati uero tardissimi. nec est ubi præliātes aut multitudinē hostiū, aut consilia sensere ducū, aut difficultatē regionū: sed ne fortunæ quidem succubere. nam in ea certiorē putant esse uictoriā. Quorum igitur actus à consilijs incipiunt, cōsultaq; adeò strenuus exequitur exercitus, quid mirū si Euphrates ab oriente, & Oceanus ab occidente, itemq; à meridiano tractu Africę fertilissima regio, & à septentrione Rhēnus atq; Danubius sunt imperij limites, cū minorē esse possidentibus possessionē recte quis dixerit? Hæc ergo profectus sum, non tam proposito laudandi Romanos, q̃ solatio deuictorū, & ut nouarum rerum cupidos deterrerē: fortasse autem & ad experientiam proderunt bonarum artium studiosis, Romanę instituta militiæ nescientibus: redeo tamen unde digressus sum.

Impetus Placidi contra Iotapatam. Cap. IIII

Esasianus quidem unā cum Tito filio in Ptolemaide interim de gens, ordinabat exercitum. At uero Galilæam peruaserat Placidus, ubi maximam eorum quos comprehendisset multitudinem, interemit: hæc autem fuit Galilæorum imbellior turba, animisq; deficiens: pugnacissimos autem ut uidit semper in ciuitates confugere, quas Iosephus cōmunierat, in Iotapatam, quæ omniū tutissima erat, impetum uertit: existimās eam repentino aggressu facillime captū iri, magnāq; & sibi ex ea re alios apud rectores gloriā cōparandam, & illis cōmodum ad reliqua maturius explicāda, quasi metu cessuris alijs ciuitatibus, si quæ ualidissima esset, occupatam uidissent. Multum tamē opinione deceptus est: Iotapateni enim, cum eius impetum præsensissent, prope ciuitatē aduenientē excipiunt: congressiq; cum Romanis ex improuiso plurimi et ad pugnam parati, nec non & alacres (quippe ut pro salute patriæ, item coniugū liberorūq; dimicantes) in fugam eos uertunt, multosq; fauciant, septē solum interfectis: quia neq; inordinate pugna decesserāt, septisq; undiq; corporibus leuiter fuerant uulnerati: cum Iudæi quoq; magis eminus iaculari, q̃ manus conferere inermes cum armatis confiderent. ex ipsis autem Iudæis tres ceciderunt, paucis præterea fauciatis. Placidus igitur ab oppido repulsus aufugit.

Galilæa à Vespasiano Inuaditur. Cap. V

Esasianus uerò ipse Galilæam cupiēs inuadere, ex Ptolemaide proficiscitur, ordinato militum itinere, sicut Romani consueuerunt. Auxiliatores enim qui leuius armati essent, itemq; sagittarios præire iussit, ad repentinos incurfus hostiū cohibendos, & ut suspectas atq; opportunas insidijs syluas scrutarentur. Hos sequebatur Romani peditatus equitatusq; pars: post quos è singulis centurijs deni armaturam suam ferētes, mensurasq; castrorum. Post hos stratores uiarum ibant, qui aggeris maligna corrigerent, ac aspera cōplanarēt, syluasq; obstantes præciderent, ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde suas, itemq; subiectorum sibi rectorum sarcinas, & tutelæ causā multos cū his equites ordinauit. post quos ipse ueniebat, lectos pedites equitesq;, nec non & lancearios secum ducens, equitumq;

Ioseph.

M m 2

præterea

præterea suorum agmine comitatus. De singulis enim turmis proprios centum & uiginti equites deputatos habebat. hos sequebantur, qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portarent, deinde rectores, itemq; præfecti cohortibus tribuni, stipati lectis militibus. & post hos circum aquilam signa alia, quæ omnibus apud Romanos agminibus præest, q̃ & uniuersarum auium regnū habeat, & sit ualidissima. Itaq; illam & principatus insignem putant, & omen uictoriæ, quoscunq; bello petierint. Sacras uerò signorum effigies sequebant cornicines, & post eos acies, in latitudinē senis digesta militibus. hisq; adhærebat ex more quidam cæturio, disciplinæ atq; ordinis custos. Serui aut singularum legionū cuncti cum peditibus erant, mulis alijsq; iumentis uehentes militū sarcinas. Postremū agmen, in quo erat mercenaria multitudo, cogeant armati pedites, equitūq; non pauci. Ita peracto itinere, Vespasianus cum omni exercitu ad fines Galilææ peruenit: ibiq; positis castris, quāuis promptos ad bellum milites cōtinebat, unā & ostēdendo exercitum, quo hostes metu percelleret, spatiumq; indulgēdo poenitudinis, si quis ante prælium uoluntatem mutaret: nihilominus autem murorum instruebat obsidium. Itaq; multos quidem rebelliones fugere uel solus fecit ductis aspectus: metum uero uniuersis incussit. Iosephi enim socij, qui non longē à Sepphori castra posuerant, ubi bellum appropinquare cognouerunt, & iam iamq; Romanos prælio secum congressuros, non modo ante pugnam, sed antequā hostes omnino cōspicerēt, fuga disiecti sunt. cum paucis autem relictus Iosephus, ubi animaduertit neq; se ad excipiendos hostes sufficientē manum habere, & Iudæorum animos concidisse: ac, si fides his haberetur, plerosq; libēter ad hostes defectum ire: iam tum quidem bello omni abstinebat: quā longissime autem periculis abesse decreuit: abductisq; qui secum remanserant, in Tiberiada confugit.

Gadaræ expugnatio.

Cap. VI

Vespasianus autem Gadarensium ciuitatem aggressus, primo impetu capit, q̃ eam pugnaci multitudine uacuum reperisset. Deinde hinc trāsgressus interius, cunctos puberes interfecit, cum Romanos odio gentis, & cladis memoria, quam pertulerat Cestius, nullius ætatis misericordia cōmoueret. Incendit autem nō solum ciuitatem, sed etiam omnes circum uicos, & oppidula quædam penitus desolata, nonnulla quorum habitatores ipse cepisset. Iosephus autem, quam tutionis causa optauerat ciuitatē, ipse metu repleuit. Nam Tiberienses nunquam eum, nisi de omni bello desperasset, in fugam uersum iri credebant: neq; in hoc eorum uoluntatis eius fallebat opinio. Videbat enim res Iudæorum quorsum euaderent: unamq; illos uiam salutis habere, si propositum mutauissent. Ipse uero, quamuis adhuc sibi speraret à Romanis ueniam tribuendam, mori tamen sæpe maluisset, quā prodita patria, cum dedecore administrationis sibi creditę, apud illos feliciter agere, contra quos fuerat missus. Decreuit igitur Hierosolymam primatibus, quemadmodum sese res haberent, cum fide perscribere: ne uel nimis extollendo uires hostium, timiditatis mox argueretur: uel minus aliquid nunciando, fortasse coepti etiam poenitentes ad ferociam reuocaret: utq; si fœdus eis placeret, cito rescriberēt: aut si bellandum esset, dignum ei contra

ei contra Romanos exercitum mitterent. Ille quidem hac epistola scripta, mature mittit qui Hierosolymam literas ferret.

Iotapatæ obsidio. Cap. VII

Vespasianus autem Iotapatam excindere cupiens (nam in eam plurimos hostiū refugisse cognouerat, et præterea ualidissimū hoc eorū esse receptaculū) præmittit pedites cū equitibus, qui montanū iter coæquarent, saxis asperum, ac peditibus quoq; difficile, omnino uero equitibus inuium. Et hi quidem quatri duo fecere quod iussum est, latamq; aperuere exercitui uia. Quinto aut die, qui mensis Maii uigesimus & primus erat, prior Iosephus in Iotapatam ex Tiberiade uenit, abiectosq; Iudæorū spiritus erigit. Cum uero transitū eius Vespasiano quidā transfuga nunciasset, utq; mox ciuitatē peteret incitaret, ueluti cum ea totam Iudæā capere posset, si Iosephum subiugasset: hoc ille nuncio pro maxima felicitate percepto, dei prouidentia factū ratus, ut qui hostium prudentissimus uideretur, ultro se etiā in custodiam traderet uoluntariā: statim quidem cum equitibus mille Placidum mittit, unaq; decadarchum Ebutium, tam manu quam prudentia uirum insignem, circumuallare ciuitatem iussit, ne clām inde Iosephus elaberetur. Postero aut die cuncta manu comitatus ipse consequitur, & post meridiem usq; acto itinere, ad Iotapatam peruenit: adductoq; in septētrionalem eius partem exercitu, in quodā tumulto castra ponit, distante ab oppido stadijs septem. Consulto autem q̄ maxime conspici ab hostibus affectabat, ut uisu attoniti turbarentur. quod etiam factum est eosq; tantus continuo stupor inuasit, ut muris egredi nullus auderet. At Romanos tota die ambulando fatigatos, ciuitatem statim aggredi piguit: ob eam causam duplici acie circumdato oppido, tertiū extrinsecus agmen equitum posuere, oēs Iudæis exitus obstruentes. Sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit: quippe in bello nihil est necessitate pugnacius. Itaq; postridie impetu in muros facto, Iudæi primo quidem locis suis manentes, Romanis castra ante muros habētibus resistebant. postea uero quā Vespasianus & sagittarios & funditores, omnemq; iaculatorū multitudinem adhibitam, missilibus in eos pmisit uti: atq; ipse cum peditibus in aduersum collem, unde murus expugnabilis erat, niti coepit: tunc ciuitati metuēs Iosephus, & cum eo cuncta Iudæorum profiluit multitudo: omnesq; in Romanos pariter irruentes, procul à muris eos deterruere, multa manu simul & audacia patrando facinora. Neq; minora tamen patiebantur quā faciebant. nam quantum ipsos salutis desperatio, tantum pudor incendebat Romanos. & hos quidem peritia cum fortitudine, illos autem duce iracundia ferocitas armabat. Deniq; cum tota die pugnatum fuisset, prælium nox diremit: in quo Romanorum plurimis fauciatis, tredecim interfecti sunt: Iudæorum autem cum sexcenti essent uulnerati, septem & decem ceciderunt. Nihilōq; minus, Romanis postridie iterum irruētibus occurrunt: multoq; fortius restiterūt: ex eo scilicet fiduciā nacti, quod eos pridie præter spem sustinuerant. sed eos quoq; pugnaciores experti sunt, quod eorū iracundiam pudor incenderat, uinci credentium, nisi cito uicissent. Itaq; per dies quinq; Romanis minime ab aggressione cessantibus, etiam Iotapatæ norū excursus agebantur, muriq;

Ioseph.

M m 3 fortius

fortius oppugnabantur. Et neq; Iudæi uires hostium formidabant, neq; Romanos difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenim Iotapata paulominus tota rupes est, ex alijs quidem partibus undiq; uallibus immensis præceps, ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab una uero tatum Boreæ parte adiri potest, ubi per transfuersum latus desinentis montis ædificata est: quod quidem ipsum muro ciuitatis Iosephus fuerat amplexus, quo inaccessa essent hostibus superiora cacumina. Alijs uero circum mōtibus tecta, prius quàm in eam perueniretur, à nullo poterat conspici. Iotapata quidem sic erat cōmunita. Vespasianus autem & cum natura loci simul certandum putans, & cum audacia Iudæorum, incipere obsidionem acriter statuit: aduocatisq; rectoribus sibi subditis, de aggressu deliberabāt. Cumq; aggerem fieri placuisset, qua parte murus facilis erat accessui, totum ad comparandā materiam misit exercitum: oppidoq; propinquis montibus excisis, magnaq; ui lignorum & lapidum comparata, cratibusq; ad euitanda iacula desuper missa per uallos dispositis, his protecti aggerem construebāt. nulla autem noxa uel minima telorum erat, quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumulis eruentes, sine intermissione suppeditabant: cunctisq; trifariam distributis, nullus erat otiosus. At Iudæi super eorum tegmina saxa ingentia & omne telorum genus curabant immittere: quæ licet minime penetrarent, magnos tamen crepitus dabant, & horribile impedimentum erat operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis missiliū circumpositis (erant autem omnes centum sexaginta) in eos qui super murum astarent, iussit tela cōtendi: simulq; ex catapultis lanceæ percurrerant, saxaq; tormentis ingentia mittebantur, ignisq; & sagittarum frequentissima multitudo, quæ non solum murum, sed etiam totum intra iactum earum spatium Iudæis inaccessum fecere. Arabum enim sagittariorum manus, & iaculatores, itemq; funditores & omnes machinæ tela iaciebant. Neq; tamen his Iudæi prohibiti, ne desuper præpugnarent, quieti erant: sed excurrendo per cuneos more latronum, tegmina operantium detrahebant, nudatosq; feriebāt: & ubi illi cecisissent, aggerem dissipabant, uallorumq; munimenta cum cratibus igni tradebant: donec Vespasianus cognito, huius damni causam ex distributione operum contigisse, quod interiecta spatia Iudæis locum aggrediendi præberent, adunauit tegmina: coniunctisq; pariter uiribus obreptiones hostium præpeditæ sunt. Erecto autē propemodum aggere, pauloq; minus æquato propugnaculis, indignum esse ratus Iosephus, nihil contra moliri, quod oppido salutis foret, conuocat fabros, murūq; altius iubet extolli. Cūq; illi tam multis obstantibus iaculis minime ædificare posse affirmarent, hanc eis defensionem excogitauit. Sudibus fixis per eos bouum coria recentia extendi præcepit, quæ emissos tormentis lapides sinuata susciperent, quibusq; repulsa tela cætera dilaberentur, & ignis humore languesceret. hisq; ante fabros oppositis, illi murum die noctuq; operando, ad uiginti cubitorum altitudinem erexerunt, crebris etiam turribus in eo cōstructis, minisq; ualidissimis aptatis. Quæ quidem res Romanis iam intra ciuitatem se esse credentibus, magnum moerorem comparauit, tam Iosephi molitione, quàm oppidanorum obstinatione perterritis.

Obsidio

Obsidio Iotapatenorum à Vespasiano, & diligentia Iosephi: deq; Iudzorum excursionem in Romanos. Cap. VIII

AT Vespasianus & calliditate cōsiliij, & hostiū audacia magis irritabatur: qui iam recepta ex munitione fiducia, Romanos ultro incursabant: inq; dies singulos praelia cateruatim, & cuiusq; modi latrocinales doli, & eorū quæ casus obtulisset rapinæ, aliorumq; incendia fiebant: donec Vespasianus retēto milite à pugna, statuit obsidere ciuitatē, ut eam usui necessariorū penuria caperet. Aut enim coactos inopia sibi supplicaturos, aut si ad finē usq; in eadē pertinacia durauissent, fame consumēdos eius habitatores putabat: multoq; faciliores expugnatu fore, si post interuallū rursus anxij incubuisset. Itaq; oēs exitus eorū asseruari præcepit. Illi aut frumenti quidem, aliarūq; omniū rerum intus habebant copiam, præter salem. aquæ uero penuria eos affligebat: quia neq; fons erat intra ciuitatē, & imbre cōtentis habitatoribus, rara est in illo tractu æstiuus mēsis pluuia. quo tēpore obsessi etiam hoc uehemētius affliciebant, quod arcendæ siti fuerat excogitatū: quodq; fieri, uelut omnis aqua iam defecisset, ægre ferebant. Iosephus enim, cum & ciuitatē uideret abundare alijs rebus, fortesq; animo uiros esse, quo longiorē Romanis obsidionem faceret, q̃ sperabant, iam tum potum mensura ciuibus ministrabat. illis aut cōseruari aquam penuria grauius esse uidebatur: amplioremq; cupiditatē mouebat, quod ius bibendi liberum nō haberent: ac uelut ad extremam sitim peruentū esset, labori cedebāt. Hoc aut modo affecti, Romanos latere nō poterant, qui ex aduerso colle trās murum in unum eos cōfluere locum, & aquæ mēsuram accipere prospectabant: quō etiam balistarum perueniētibus telis, plurimos occidebant. Vespasianus quidem nō multo post, exhaustis puteis, ipsa sibi necessitate traditum iri ciuitatē sperabat. Iosephus aut, ut hanc eius spem frangeret, iussit q̃ plurimos per murorum minas dimersa undis atq; humida uestimenta suspendere, ut oēs repente aqua perfluere. ex quo moeror simul Romanis ac timor erat, cum tantum aquæ uiderent eos ludibrio cōsumere, quos potu indigere credebant. Deniq; dux belli etiam ipse, quia penuria ciuitatē posse capere desperasset, iterum cōsiliū ad uim atq; arma conuertit: Iudzis quoq; id maxime cupientibus: quod nec se nec ciuitatē saluam fore credebant, & prius q̃ fame uel siti perirent, mortem bello optabant. Iosephus tamen, præter hoc etiam aliud cōsiliū, quo sibi copia pararetur, per quandā uallem deuiam, proptereaq; minus curiose habitam à custodibus, excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes literas ad quos uellet Iudzæos extra ciuitatē degentes, ab his omnia usui necessaria, & quæ in ciuitate defecerant, accipiebat: mandato cōmeantibus, ut plerunq; ad excubias reperent, terga uelleribus tecti: quo si qui eos nocte uidissent, cantū similitudine fallerētur. idq; factitatū est, donec eius fraudem uigiles persenserunt, uallemq; cinxerūt. Itaq; tunc Iosephus nō diu ciuitatē sustinere posse prospiciens, suamq; pariter salutem, si uellet remanere, desperās, cum optimatibus de fuga tractabat. uerum id populus sensit, & circa eum fusus, ne sese negligeret, precabatur, in quo solo recumberent. ipsum enim saluti esse ciuitati manētem, uelut omnes eius causa alacri essent animo certaturi. quod si etiam capiantur, eundem solatio fore. decere autem

illū nec inimicos fugere, nec amicos deserere, aut quasi ex naui tēpestāte oppressa desilire, qui ad eā trāquillo mari uenisset. ipsum em̄ magis demersurū esse ciuitatē, cum iam nemo audebit hostibus repugnare, si discessisset cui cōfiderent. Iosephus autē q̄ sibi caueret occultans, illorum cōmodo se exitum parare dicebat. nam intra ciuitatē manendo, neq; seruatis grande aliquid se profuturū: & si caperentur, unā cum his esse frustra periturum: obsidione uero liberatum, extrinsecus maximo eis emolumento fore. mature enim cōgregatis ex territorio Galileis, alio bello Romanos ab eorū ciuitate reuocaturū. nunc autē non uidere, quid apud eos residens utilitatis afferret, nisi q̄ Romanos ad obsidionē magis incitaret, ut se caperent magnipendentes: quem si fugisse cognouissent, multū essent de obsidionis impetu remissuri. Non flexit his populum Iosephus, sed hoc circūstiterē se magis incendit. deniq; pueri & senes: itemq; mulierculæ cum infantibus flentes ad eius pedes accidebant, eumq; oēs complexi tenebant, & ut fortunæ socius sibi remaneret, cum ululatibus supplicabant: non inuidia salutis eius, quantū ego arbitror, sed propria spe. nihil enim se mali, remanente Iosepho, existimabant esse passuros. Ille autem si quidem paruisset, hæc preces esse ratus: custodiā uero, si per uim cogeretur (multum enim propositum discessus etiā querelarū misericordia fregerat) remanere statuit. cōmuniq; desperationē ciuitatis armatus, & nūc tēpus esse dicēs pugā incipere, cum spes nulla salutis est: pulchrūq; uitam pacisci pro laude, ac forti aliquo patrato facinore in memoriā posteritatis occumbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis ergo egressus, disiectis custodibus, usq; ad Romanorū castra excurrerat: & nunc pelles aggeribus impositas, sub quibus tendebant, discerpere: nunc operibus ignē immittere. posteroq; die similiter ac tertio & per aliquot deinceps dies ac noctes bellando nō defatigabatur. Sed Vespasianus Romanos his excursibus male affectos aspiciens (nam & terga dare Iudæis pudebat, & fugientes insequi armorum pondere tardabantur: cum Iudæi semper aliquid agentes, priusquā paterentur, in ciuitatem refugerent) armatis imperat, ut eorum impetum declinaret, neue cum hominibus mortis audis manū cōfererēt. Nihil esse fortius desperatis. Restingui autē illorum impetus, si proposito frustrentur, quasi flāmam si materiam nō inueniat. Ad hoc oportere Romanos cautius querere uictoriam, augendæ possessionis causa, non ex necessitate pugnātes. Per sagittarios autē Arabum & Syriæ & funditores, perq; saxa tormētis emissa plerunq; repellebat Iudæos. nulla enim telorū machina quiescebat. Illi autē his quidē male accepti cedebāt: uerum eminus missa intra iactum subeuntes, sæuius Romanis instabant: cum neq; corpori, neq; animæ parcerēt: sed per uicem utrinq; pugnarent, suorum quisq; laborantibus subuenientes.

De oppugnatione Vespasiani contra Iotapatam, ariete & alijs tormentis bellicis. Cap. IX

Gitur Vespasianus ultro se existimans longitudine temporis, hostiumq; incursibus obsideri, cū prope iam muris aggeres æquarentur, arietem ad mouere decreuit. Est autem aries, immēsa materia, malo nauis assimilis: cuius summū graui ferro solidatū est, in arietis effigiem fabricato, unde etiā nomē accepit. dependet autem funibus medius ex trabe alia, uelut ex trutina, palis utrinq; sultus, bene fundatis.

retorsum

retrosum autem magna uirorum multitudine repulsus, iisdemq; simul rursus impellentibus missus, in fronte prominente ferro moenia percutit: nec est ulla tam ualida turris, aut murorum ambitus adeo latus, ut etiam priores ictus fortiter sustinuerit, assiduos uincat. Ad huius periculum rei duci Romano transire placuit ui capere oppidum properanti: quoniam perniciofa uidebatur obsidio, Iudæis minime quiescentibus. Itaque Romani quidem balistis cæterisque missilium machinis, ut facilius feriretur qui de muris obstare tētaissent propius adhibitis utebatur: neque sagittarij aut funditores longius aberant. cum uero ea causa muros nemo auderet ascendere, ipsi arietem applicabant cratibus, desuper itemque pellibus septum, tam pro sui defensione quam machinæ. Et primo quidem impetu moenia cōcussa sunt: clamorq; oppidanorum, uelut iam capti essent, maximus factus est. Iosephus autem eundem locum sæpe feriri, neque multo post murum disturbatum iri prospiciens, quo cōmento uim machinæ paulatim falleret excogitauit. Saccos enim paleis confertos, quæ semper impetum arietis ferri uideret, demitti iussit ex muro: ut eo modo secundi ictus errarent, aut etiam excepta uulnera laxitas frustraretur. Quæ quidem res multum Romanis moræ attulit. nam quocumque hi machinam conuertissent, contra illi qui super murum stabant, palearum traducētes saccos, ictibus supponebant, nihilque murus percussione lædebatur, donec etiam Romani aduersus hoc aliud machinati sunt: proceris enim contis expeditis, in his summis falces quibus saccos abscinderent alligarunt. Cum autem hoc modo efficax esset opus arietis, ac murus (qui recēs ædificatus erat) ictibus cederet, quod reliquum erat, Iosephus eiusque socij ad ignis auxilium se contulerunt: accensumque totum quod aridæ fuit materiæ, tribus ex locis pariter inflammarunt, unaque machinas & propugnacula Romanorum & aggeres cōcremarunt. Illi uero non sine malo subueniebāt, audacia simul eorum territi, & ne adiuuēto essent, flāmis proruentibus impediti: quæ aridum nactæ fomitem, & præterea bitumen ac picem, necnō etiam sulfur, opinione citius uolitabant: operaque Romanorum multo labore curata, unius horæ spatio pessum dederunt. Hic etiā uir quidam Iudæus, prædicatione ac memoria dignus inuentus est, Samæi filius Eleazarus, cui Saab Galilææ patria fuit. Is enim saxum ingēs alte sublatum, tanta ui super arietem ex muro demisit, ut machinæ caput abrumperet, idque ex medijs hostibus saltu ad eos delatus auferret, nulloque metu reportaret ad murum. Postremo tanquā signum quò tela mitterent, hostibus propositus, nudo corpore quinque sagittarum uulneribus fixus est: earumque nulla respecta, ubi murum ascendit, unde iam uideri ab omnibus poterat, sua audacia ibi cōstitit, cōtractusque dolore plagarū cum ariete decedit. Post hūc fortissimi extiterunt duo fratres Netiras & Philippus de uico Ruma Galilæi. Qui cū super milites decimæ legionis profiliissent, tanto impetu uique irruerunt, ut & aciem Romanorum perrumperent, quique aduersum ierant, omnes in fugam uerterent. Præter hos Iosephus quoque & cætera multitudo, raptis ignibus, machinas & refugia, cum operibus quintæ itemque decimæ, eiusque terga dederat legionis, incendunt. Cæteri autem qui mox cōsecuti sunt, & instrumenta & omne genus materiæ obruerunt. Rursus autem Romani sub uesperam, erectum arietem ad eam muri partem, quæ pridem quassata fuerat, appu-

lere

lere: ibiq; propugnatorū quidam Vespasiani plantam sagitta percussam leuiter uulnerat, quia uis telispatio defecisset. Maximā tunc id Romanis perturbationem fecit. his em̄ qui propē aderant uiso sanguine perterritis, per omnem fama cucurrit exercitū: relictaq; obsidione, pleriq; cum stupore atq; formidine ad ducē belli concurrebant: & ante omnes Titus aderat metuens patri. Vnde contigit ut & beneuolentia circa rectorē, & filij trepidatio confunderet multitudinem. facile tamen pater & timore filiū, & perturbatione liberauit exercitū. superato em̄ dolore uulneris, & ab omnibus qui sui causa per timuerunt conspici studens, bellū in Iudæos seuius incitauit. nam uelut ultor quisq; imperatoris omne periculū adire cupiebat: & clamore alius alium ad hortantes, murum petebant. Iosephus aut̄ cum suis, licet assiduus balistarum itemq; tormentorū ictibus caderent, nequaquā tamen deterrebantur à muro: sed flāmis & ferro & saxis eos appetebant, qui arietē protecti cratibus impellerent. Nihil aut̄ aut parum proficiebāt, cum sine intermissione procumberent in cōspectu hostium positi, quos ipsi cōtra uidere nō possent. nam & suis ignibus collucebāt, tanquam si dies esset, & certū erant hostibus signum quo tela dirigerent: machinisq; procul nō apparentibus, missilia cauere non poterant. Ergo propterea tam catapultarū q̄ iaculorū ui simul multi transfigebātur: missaq; machinis saxa & murorum minas auferabant, & frangebāt angulos turrium. uirorum aut̄ nulli tam fortiter constipati erant, ut non usq; ad extremam aciem saxi magnitudine ac uiolentia sternerentur. Sciet aut̄ aliquis, huius machinæ uis quantum ualeat, ex his quæ illa nocte contigerunt. in muro cuidam ex circūstantibus Iosepho, saxo percusso caput auulsum est, eiusq; ad tertium stadium ueluti funda excussa caluaria. Interdiu quoq; prægnantis foeminæ transiecto utero, ad dimidiū stadium infans abactus est: tanta tormento uis fuit. Ergo machinis terribilior erat impetus & missilium strepitus. Crebri autem mortui, cum per muros deijcerentur, sonabant. & acerbissimus quidem intus excitabatur mulierum clamor: extrinsecus autem occumbentium gemitus concrepabant: totusq; ambitus muri, ad quem pugnabatur, sanguine cōfluebat: iamq; ascendi poterat cōgestione cadauerū. montes aut̄ resonātes, multo amplius horrorem augebant: nec quicquā illi nocti defuit, quod uel auribus uel oculis terrorē posset incutere. Plurimi quidem pro Iotapata decertantes, fortiter ceciderunt, plurimi etiam sauciati sunt, & tamē uix circa matutinas uigilias murus assiduus machinarum ictibus cessit. Tumq; illi quidem corporibus atq; armis eam partem quæ deiecta fuerat, priusquam Romani pontes apponerent, munierunt.

De iterata impugnatione Iotapatenorum. Cap. X

NAne autem Vespasianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitum, ex nocturno labore paululum recreatum. Idemq; cupiens de cōuulsa muri parte alios propugnatores depellere, equitum quidem fortissimos equis depositos trifariam collocat: ut toti armis dirutum latus undiq; obsiderent, contosq; prætenderent: & cum pontes admoueri coepissent, ipsi priores introirent. Post illos autem pedites ualidissimos ordinauit. Reliquam uero equitum multitudinē secundū muri spatium per montana loca distendit, ne quis fugiens excidiū ciuitatis lateret.

deinde

Deinde qui hos sequerentur cōstituit sagittarios, paratas sagittas habere iussos: funditores quoq; similiter, & appositos machinis. Alijs aut̃ integris muri partibus scalas applicare præcepit, ut qui hos prohibere tētaſſent, deiectæ partis defensionē relinquerent: cæteriꝫ omnibus simul telis oppressi, uolentiae irrupentiū cederent. Iosephus aut̃ hoc cōsilio cognito, per murum integrum labore fatigatos itemꝫ senes disposuit, quasi lædi non possent: in parte uero collapsa ualidum & potentissimū quemꝫ: senosꝫ ante omnes uiros, in quibus & ipse fuit, ad pericula subeunda sortitus est: hisꝫ præcepit, ut agminum ululatus ne metu quaterentur, aures obstruerent: contra sagittarum uero multitudinem cōmuniti protegerentur desuper scutis: paulatimꝫ recederent, donec sagittarij pharetras exinanirēt. Si uero pontes à Romanis apponerētur, ipsos proſilire mandauit: atq; hostibus perſuaſit per sua instrumenta resistere: unumquenꝫ uero ita certare debere, non quasi conseruandam tueretur, sed quasi perditam iam patriam uindicaret: atq; oculis suis proponere mactari senes ac liberos, coniugesꝫ suas propemodum ab hostibus capi: uimꝫ futurę cladis iam nunc collectā in autores eius effundere. ita quidem in utroꝫ disposuit. Ciuitatis aut̃ uulgus imbellē, mulieres ac pueri, postquam oppidum triplici acie uidere circumdatū (nullus enim ad pugnam translatus fuerat à custodijs) stric̃tisꝫ gladijs ad partem muri deiectam hostes instare, armisꝫ montana loca omnia desuper collucere, atq; Arabum quēdam sagittarijs tela suggerere, tunc extremo ululatu quasi capta urbe consonuerunt, nō ut impedere mala, sed ut adesse iam crederes. Quare Iosephus mulieres, ne misericordia suorū animos effoeminarēt, intra domos cū interminatione cōcludit, silere iussas: ipse uero ad partē muri quæ sibi obtigerat transiuit. & scalas quidē applicantibus animū non intendit, sed tantum speculabat̃ impetum sagittarū. Simul aut̃ ac tubicines uniuersarū legionū cōsonuerunt, & grauiter infremuit exercitus: signoꝫ dato, missis undiq; sagittis lux obscurari cœpit: Iosephi socij memores præceptorū, & aduersus clamorem obstric̃tis auribus, & cōtra sagittarum uulnera corporibus cōmunitis, cum admouerentur pontium machinæ, ipsi eas cursu, & antequam hostes pedem in his ponerent, occupant: eosꝫ ascendere nitentes prælio deturbant, uaria manu itemꝫ animi facinora demonstrātes: & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderentur, qui sine periculo fortes contra se essent, curabāt. nec prius à Romanis diuellebantur, q̃ uel caderent uel occiderent. Itaq; Iudæis perpetuo dimicantibus, cum nec unde mutarent propugnatores haberēt, defessis autem Romanorum assidue substituerentur: proꝫ his quos uolentia repulſissent, alij succederent: inuicem se adhortati latera copulant: protectiꝫ desuper lōgiorib. scutis, inexpugnabilis globus effecti sunt: totaꝫ acie uelut uno corpore repellendo Iudæos, in muro iam pedē ponebāt. Tum Iosephus, his rerū angustijs cōsilio necessitatis adhibito, machinis excogitandis cum desperatione stimulat̃: feruentiꝫ oleo perfundi milites iubet, scutorū coniunctione defensos. id autem Iudæi multi, qui & paratū haberent, & plurimum, cito Romanis infundunt: ipsis etiam in eos ahenis missis calore bullientibus. Hæc res Romanorum ardentium aciem dissipauit, & cum dolore sanissimō deuoluebāt̃ à muro. siquidem facile à uertice ad pedes usq;

sub

sub armatura oleum per totū corpus fluebat, carnēq; nō secus ac flāma depa-
 scebatur: quod natura facile calefceret, seroq; pro sui pinguedine refrigeret.
 Thoracibus aut & galeis illigatis incendiij fuga nō erat. Nunc aut salien-
 tes, nunc incuruati dolore, de pontibus decidebant. Ad suos aut cōtraniten-
 tes tutō recedere nō poterant, quoniā facile ab insequentib. uulnerabantur.
 Sed neq; Romanis uirtus in rebus aduersis, nec Iudæis prudentia defuit. Ro-
 mani enim licet oleo perfusi mirabilia pati uiderent, tamē in eos qui perfude-
 rant ferebantur, præcedentē quisq; incurfando, tanquā ipse impetum retar-
 daret. Iudæi uero progressum eorū dolo altero deceperunt, cū foeno græco
 decocto pontium tabulata perfunderent: quibus illi dilabentes retrahebant,
 ut neq; fugientiū quisquā, neq; aggredientiū firmo posset eniti uestigio: sed
 alij quidem resupinati per ipsas pontiū tabulas calcarentur, multi uero super
 aggeres deijcerent: & qui cecidissent, à Iudæis feriebantur: qui Romanis desi-
 lientibus conflictu iam liberi, facillime tela dirigebant. Cum aut multa milites
 mala in hac perpeti pugna dux uideret, sub uesperā eos reuocat: quorū non
 paucis trucidatis, plures sunt uulnerati. Ex Iotapata uero sex uiris mortuis,
 plures q̄ trecenti faucij translati sunt. Hoc aut modo pugnatū est Iunij men-
 sis die uigesimo. At Vespasianus, eorū causa quæ acciderant, cōsolatus exer-
 citum, postquam ira uidit accensum, neq; tam exhortationem q̄ opus depo-
 scere, aggeres quidem altius tollit. Tres uero turres quinquagenum pedum
 in excelsum iubet erigi, ferro undiq; tectas, ut & pōdere stabiles essent, neq;
 ignibus expugnarent: easq; super aggeres collocat, iaculatoribus & sagitta-
 rijs, itemq; leuiorib. missiliū machinis plenas, funditorū quoq; fortissimis.
 Qui cum non cōspicerentur propter altitudinē turrium & loricas, ipsi eos
 qui super murum astarent facile cōspicuos, telis feriebant. at illi cum neq; à
 uertice uenientes sagittas facile declinarent, neq; ulcisci possent quos non ui-
 derent: altitudine quidem turrim librata manu iacula superāte: ferro autem,
 quo erant septæ, flammis obstante: ob hæc defensionē muri deserunt: oppu-
 gnationemq; tētantibus prompte occurrunt. Et Iotapateni quidē ita resiste-
 bant, quāuis multi in dies singulos occūberent, neq; contra mali quicq; hosti-
 bus facerent, quòd eos sine periculo prohibere non poterant.

Iaphæ expugnatio à Tralano & Tito.

Cap. XI

Is autem diebus Vespasianus ad finitimam quandam Iotapatæ ci-
 uitatem euocatus, cui nomen est Iapha, nouas res affectantē, &
 propterea, quòd Iotapatenos præter spem restitisse audierat, inso-
 lescentem, mittit eò Traianum decimæ legionis rectorē, dans eī
 duo milia peditum & equites mille. Ille aut cum oppidū contra expugnatio-
 nem munitissimū reperisset (nam præter naturā qua tutū erat etiā muro du-
 plici cingebat) habitatores uero eius uidisset paratos ad pugnā sibi obuios
 processisse, prælium cum his cōmittit: eosq; paulisper reluctatos, in fugam
 uertit: quos uestigijs cōsecuti Romani, exterioris muri ambitū quò confuge-
 rant, cum ipsis irrūpunt. secundū aut murum petētibus, ciues sui clausere ci-
 uitatē, metu scilicet, ne cum his rursus hostes intrarēt. Profecto aut deus Ga-
 lilæorum clades Romanis donabat, qui etiam tunc ciuitatis eius uniuersum
 populum exclusum mœnibus proprijs, ad interitum hostibus dedit auidissi-

mis

mis cædiū. Multi enim simul ruentes ad portas, multumq; nominatim prepositos inclamantes, inter ipsas preces mactabant, quibus hostes unum murum, alterum ciues clauferant: & inter medios coacti murorū ambitus, multi quidem sociorū gladijs transfigebātur, infiniti uero à Romanis interficiebantur, ne ad ulciscendum quidem recepta fiducia. nam præter hostilē metum, etiam domestica proditio eorum animos fregerat. Deniq; moriebant, non Romanos, sed Iudæos execrando, quoad omnes interiere numero hominum, duodecim millia. Vnde Traianus uacuam esse ciuitatē pugnatoribus reputans, & si qui adhuc intus essent, nihil eos ausuros esse existimans p̄ timore, imperatori excidiū reseruauit. eumq; per nuncios rogauit ut filium suum Titum mitteret, finem uictoriæ impositurū. ille aut laboris aliquid superesse ratus, cum milite filiū misit, hoc est, quingentis equitibus, & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatem profectus sic ordinauit exercitū, ut in leuo quidē latere Traianū cōstitueret, ipse uero in dextro obsidioni præfesset. Itaq; militib. scalas muris undiq; applicantibus, cum paulisper desuper Galilæi obstitissent, cōtinuo moenia reliquerunt. Titus uero eiusq; comites saltu demissi, mature ciuitatē obtinuerunt. Tumq; uehemēs cum his qui se intus cōgregauere, pugna cōmissa est: nunc per angusta uiarū irruentib. ualidissimis, nunc fœminis ex tectorū culminibus, quæ forte inuenissent, tela iactantibus. Et hoc quidē modo usq; ad sextā horam sustinere conflictū. absumptis aut bellatoribus, cætera multitudo, & sub diuo, & per domos, senes pariter ac iuuenes mactabant. Deniq; uirilis sexus præter infantes nullus remansit, qui cū mulieribus abducti sunt seruitio. Interemptorū quidē in ciuitate, & in primo cōgressu, numerus fuit xv millia: captiuorū aut duo millia cxxx. Hæc Galilæis clades contigit quinto & uigesimo die Iunij mensis.

De Samaritis à Cereale deuictis. Cap. XII

Sed ne Samaritæ quidē alieni à calamitatibus remansere. Hi namq; in monte Garizin, qui est illis sanctissimus, cōgregati, locis suis expectabant: belli aut minas eorū conuentus ac spiritus habere uidebatur: nec saltem uicinorū malis corripiebant, sed inconsulta suarū uiriū infirmitate, secundis Romanorum rebus exterriti, prona in tumultum uoluntate pendebant. Vespasiano aut placebat motus antecapere, eorūq; impetus præuenire. Nam & si præsidij tota Samaritica regio cincta erat, tñ eorum multitudo qui coierant & cōspiratio timebatur. Ea q; causa Cercalē quintæ legionis tribunū, cum sexcentis equitibus tribusq; peditū millibus mittit. Ille aut ad montē quidem accedere, prælioq; congredi nequaquā tutum esse duxit, q̄ hostes plurimi desuper essent: milites uero circumuallatis undiq; montis radicibus, tota eos die custodiebant. Euenit aut aquæ tunc indigentib. Samaritis, etiam graues accendi æstus (erat enim tempus æstatis, neq; se rebus necessarijs uulgus instruxerat) adeo ut nōnulli quidem una die siti morerentur, multi uero eiusmodi morti seruitiū præferētes, ad Romanos transfugerent: ex quibus cognito Cerealis, illos etiam qui adhuc perseverarent, malis infractos, montē ascendit: & circum hostes exercitu cōstituto, primum eos ad fœdera hortabatur, atq; ut salui esse mallēt rogabat: si arma proiecissent, tutos fore p̄mittēs: deniq; quia persuadere nō posset, aggressus eos occidit.

Ioseph.

Nn omnes

omnes. Erant autem undecim millia & sexcenti. Hæc Iunij mensis uigesimo & septimo die gesta sunt: atq; his calamitatibus Samaritæ oppressi sunt.

Iotapatæ excidium. Cap. XIII

Iotapatensis autē diu durantibus, & præter spem aduersa tolerantibus, quadragesimo quidē ac septimo die, Romanorū aggeres super murorū altitudinē sunt elati. quidam uero ad Vespasianum eodem die profugus uenit, paucitatem ciuiū & infirmitatem simul eorū enuncians: quodq; diuturnis uigilijs, & prælijs assiduis consumpti, minime quidē ulterius uim ferre possent, uerū dolo etiā caperent, si quis instaret. circa extremā namq; uigiliam, qñ & malorum requiem habere uiderent, & maxime defatigatos custodes matutinus somnus occupat, dormire eos dicebat, eademq; hora inuadendos esse suadebat. Vespasiano aut, quia fidē nosset inter se Iudæorū, quantaq; superbia poenas contēnerent, trās fuga suspectus erat: nam & antea quidam ex Iotapata captus, omne tormentorū genus fortiter pertulit, & cum ne flammis quidē coactus, quid intus ageret, hostibus exquirētibus prodidisset, mortē deridens cruci suffixus est. Fidem tñ proditori coniectura faciebat, fortasse illū uera dicere: ipse aut nihil ex eius fallacia magnum sibi existimans esse metuendū, asseruari hominē iussit, & ad occupandam ciuitatem parabat exercitū. Hora igit quæ fuerat indicata, silentio muros petebat: primusq; incedebat Titus cum uno ē tribunis Domitio Sabino, paucis ex quintadecima legiōe comitatus. Interfectis aut uigilibus, in ciuitatē ingrediuntur, & post eos Sextus Cerealis tribunus, & Placidus, subiectos sibi milites introducebant. Arce uerò occupata, cum hostes in medio oppido uersarentur, iamq; plane dies esset, ne tunc quidē illi qui capti tenerent, adhuc excidium sentiebāt, multo labore somnoq; pariter dissoluti. Et si quis euigilasset, nebula uisus eius hebetauit, quæ casu tñ plurima se circa oppidū fuderat, donec totus irrupit exercitus: soloq; malorū periculo exuscitati sunt, morientesq; demū se perijsse crediderūt. Romanos autē memores qd ob si diōis tēpore pertulissent, neq; parcēdi cuiquā, neq; miserendi quenq; tangebatur. sed ex arce plebē ad prona cōpulsam facili mē trucidabāt, ubi loci difficultas pugnacibus q; negaret copiam resistendi. uiarū nanq; angustijs pressi, ac p decliuiā dilabētes, fluente desuper bello obterebant. Id multos etiā qui circa Iosephū lecti erant, ut manib. proprijs liberarent incitauit. nam cum se uiderent Romanorū neminē posse occidere, ne Romanorū manibus oppeterent præuenerunt, & in extrema parte ciuitatis cōgregati, semet interfecerunt. Quicunq; tñ uigilum primi captam ciuitatē senserant, in quandam turrim septentrionalē fuga recepti, aliquādiu quidē restiterūt. deinde circūfusi hostiū multitudine, sero dēxtras dedere: hisq; instantibus, mortē suam ē quo animo præbuerūt. Potuissent aut incruēto Romani obsidionis fine gloriari, nisi unus ex ipsis occidisset cēturio, Antonius, peremptus insidijs. Nam quidam ex his q ad speluncas cōfugerant (erant aut plurimi) rogabat Antoniū, dextrā sibi porrigere, ad fidē salutis ac præsidii, quo tutus ascēderet. cūq; is manū porrexisset incaute, hasta ille præuentū sub inguine perculit, statimq; cōfecit. Illo quidē die cōparentem multitudinem peremere Romani. postea uero secutis diebus scrutando latebras, per cuniculos & speluncas in omnē

sæuic-

sæuiebant ætatem, præter infantes ac foeminas. Itaq; captiui quidẽ mille ducenti cõgregati erant: quadraginta uero millia cõnumerata sunt excidij tempore pugnisq; superioribus mortuorum. At Vespasianus ciuitatẽ ipsam excindi iubet, castellaq; eius omnia exurit. Iotapata quidem ita deuicta est ter-tiodecimo imperij Neronis anno, calendarum Iuliarum die.

Quomodo Iosephus captus uitã suam redemerit facto & uerbis. Cap. XIII

ROmani uero Iosephũ requirẽtes, & propriæ indignatiõis causa, & quod imperatori operæprecii uidebat (captus enim, maxima pars belli esset) mortuos itemq; abditos rimabant: ille aut in exitio ciuitatis fortunæ quodã usus auxilio, per medios se hostes surripuit, & in quendam profundum puteum saltu demissus est, cui amplum specus adiunctum erat à latere, quod supra scrutantes uidere nõ possent: ubi XL insignes uiros latitantes offendit, rerumq; utiliũ apparatus, qui nõ paucis diebus sufficeret. Hostibus autẽ omnia cõplexis, interdium quidẽ se occultauit: nocte uero sursum ascendens, uigilias explorabat, ut fugeret. Cumq; omnia undiq; ipsius causa maxime custodirent, neq; fallendi spes esset, in speluncã iterũ descēdebat: biduumq; ibi delituit. Tertia uero die, capta quadã muliere, quẽ cum ipsis fuerat, indicatus est. Tumq; Vespasianus properẽ duos tribunos, Paulinũ & Gallicanũ, iussos pacẽ dare Iosepho, & hortari eũ ut ascēderet, mittit. Quibus tñ ille rogantibus, postq̃ ad eum uenerũt, fidemq; pro salute dantib. minimẽ paruit. Ex his aut magis quæ pati meritis esset, qui plurima cõmisisset, q̃ ex naturali mansuetudine rogantiũ, suspiciõẽ colligens, uelut ad pœnam euocaret, timebat: donec Vespasianus tertiũ quoq; tribunũ Nicanorẽ, Iosepho notũ, atq; olim consuetũ misit. Is aut, q̃ mite in eos Romanorũ esset ingeniũ, quos semel subiugassent, referens: quodq; ipse Iosephus uirtutis causa magis admirabilis, q̃ inuisus ducibus haberet: essetq; imperatori studiũ non eum ad suppliciũ ducere, quod etiam sine deditiõne sibi liceret exigere, sed conseruare potius uirum fortem: his addebat, q̃ nec Vespasianus, si quid dolo moliret, amicum ad id mitteret, ut rem optimã pœsimã, hoc est, perfidiæ prætexeret amicitiam: neq; semetipsum illi, ut amicũ falleret, obtemperaturum fuisse. Verũ Iosepho etiam post Nicanoris dicta hæsitante, milites quidẽ irati, speluncæ ignẽ submittere properabant. sed retinebat eos belli ductor, uiuũ Iosephũ capere plurimi pendēs. Nicanore aut uehemẽter instãte, ubi etiã hostilis multitudinis minas cõperit Iosephus, nocturna somnia reminiscit: quibus ei deus & futuras Iudæorũ clades, & quẽ Romanis essent euentura principibus, ostēdit. erat aut interpretãdis quoq; somnijs idoneus, & cõiectare quæ ambigue diuinitus dicerent, sciebat: qui & sacros prophetarũ libros nouerat, q̃ & ipse sacerdos esset, & parentibus sacerdotibus procreatus. Illa igit hora quasi deo plenus, & recentiu somniorũ, quæ horrẽda uiderat, simulacra mēte cõplexus, occultas preces deo offert. Et quia Iudæorum, inq̃t, labefactari tibi rem creator placuit, fortuna uero ad Romanos tota migravit, animamq; meã quæ futura prædiceret, elegisti, do quidẽ manus sponte Romanis, & uiuo. testor aut, q̃ nõ proditor, sed tuus minister ad eos ibo. Simulq; his dictis, Nicanori cõsentiebat. Verũ qui unã cõfugerant Iudæorũ, postq̃ intellexerunt Iosephũ rogantibus cedere, uniuerſi circumſtan-

tes clamabant, certe plurimū ingemiscere leges patriæ. Vbi sunt, quæ Iudæis deus annuit, quibus mortē contemnentes animas indidit? Vita Iosephe captus es, lucemq; pateris intueri seruientem? Quæ cito tui oblitus es? Quæ multos pro libertate mori persuasisti? falsam profecto opinionem fortitudinis habebas, falsamq; prudentiæ, si salutē apud eos speras, cū quibus ita dimicasti: aut si hæc etiam certa sunt, ab illis tñ te seruari cupis. Sed quamuis te Romanorū fortuna tui obliuione perfuderit, nos tñ patriæ gloriæ consulentes, & dexteram tibi & gladium cōmodabimus: Tu uero siquidem sponte moriare, dux Iudæorū: si uero inuitus, proditor morieris. Vix hæc elocuti sunt, & intentatis ei gladijs, occidendū illum cōminabantur, si Romanis pareret. Timēs igitur impetū Iosephus, & se dei præceptorū proditorem esse ratus, si ea nō renunciaffet morte præuentus, argumentis eos philosophiæ necessario tractare incipit. Et quid em̄ tantopere, inquit, o socij propriæ cædis auidi sumus? aut cur amicissimas inter se res, corpus & animam in diffensionē uocamus? mutatu me esse quispiā dicet? sed Romani hoc sciunt. Optimū in bello mori? sed lege belli, hoc est à uictoribus trucidari. Proinde siquidē Romanorū ferrum deprecor, uere meo gladio meaq; manu sim dignus: sin illi hosti suo parcendū putant, quanto iustius nos ipsi nobis pepercerimus? Quippe stolidum est ea circa nos admittere, pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrū em̄ esse pro libertate mori, & ipse fateor, pugnando tñ, & illorū manibus q̄ eam præripuere: nunc aut̄ neq; prælio nobis obstant, neq; nos interficiunt. Itidē aut̄ timidus est habendus, qui mori non uult cum opus est, & qui uult cū nō oportet. Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos ascendere? nempe mortis. Ergo quæ ab hostibus dubie suspecta formidini est, eam certam ipsi nobis irrogabimus? Verū seruitutē dicet aliquis. Valde quidē nūc liberi sumus. At uiri fortis est semet occidere. Imo uerò ignauissimi, quantum opinor. Nam & gubernatorē timidissimū puto, qui tempestatem metuens, ante uim turbinis nauē sponte submergit. Quinetiā propria manu perire, à cōmuni omniū animalū natura discrepat, eoq; modo in creatorē nostrū deū sumum scelus admittit. Nullū est animal, quod ex industria uel per se moriat̄. Siquidē naturæ lex ualidissima, ut uelint uiuere, in omnib. sita est: idcirco & qui nobis adimendū id putant, hostes ducimus, & quos nostros insidiatores putamus poena persequimur. Deū uerò indigne ferre nō arbitramini, cū donum eius homo despiciat? Ab illo enim accepimus ut essemus: rursumq; ut esse desinamus, illi reddendū est. Corpora quidē cunctis mortalia sunt, ex cadauca materia fabricata: anima uero semper immortalis est: deiq; particula in corporib. collocata. Si quis ergo depositū hominis surripuerit aut male tractauerit, pessimus statim ac perfidiosus habet̄. Si dei depositū ex proprio corpore q̄s eiecerit, eum se latuisse quē læserit æstimabit. Et seruos quidē fugientes ulcisci, iustū credit̄, quamuis nequā dominos fugerint: ipsi uero deum fugientes, & optimū deū, impie facere nō uidebimur? An ignoratis q̄ eorū qui lege naturæ uita exeunt, acceptūq; deo debitū soluunt, cū id qui dedit recipere uoluerit, ppetua laus domusq; ac familia stabiles sunt? purē aut̄ & q̄ inuocātes exaudiāt animę, retinēt locū in cēlo adeptę sanctissimū: atq; inde rursum, uoluētib. seculis, casta corpora iubent incolere. Quorū uero manus in se

seipſos inſanierunt, corū animas tenebroſior Orcus ſuſcipit. pater autem illorū deus autores iniuriæ per nepotes ulciſcitur. Hinc & deo inuiſum eſt, & à ſapiētiſſimo legis noſtrę cōditore coerceſ. Deniq; ſi q ſe occiderint, apud nos quidē uſq; ad ſolis occaſum inſepultos abijci decretū eſt, cum etiam hoſtes ſepeliri fas eſſe ducamus: apud alios aut & dextræ iubent abſcindi eiufmodi mortuorū, quæ in ipſos armatæ ſunt: qm̄ ut corpus ab anima, ita manum eſſe à corpore alienā exiſtimarent. Pulchrū eſt igit, o ſocij, iuſta ſentire: neq; humanis cladibus addere, ut creatorē omniū impietate lædamus. ſi ſalui eſſe uolumus, ſalui ſimus. nec em̄ ſalus apud eos ignobilis eſt, quib. tantis uirtutē operibus demōſtrauimus. ſin mori placet, ab his occidi perpulchrū eſt q nos ceperint. Nō migrabo ego in hoſtiū locū, ut ipſe mei proditor fiā. multo enim ſtolidior ſim, q̄ qui ad hoſtes ultro profugiunt, ſiquidē illi ſalutis ſuæ cauſa id faciūt: ego uero interitus, & quidē mei. Romanorū tamē inſidias uotis expeto. nam ſi me & poſt iunctas dextras perimant, magno animo paratoq; moriar, mendacij perfidiā pro uictoriæ ſolatio mecū auferēs. Multa quidē in hunc modū Iosephus ut à cæde propria ſocios dehortaret, dicebat. Illi aut obſtructis auribus deſperatiōe, qua ſe iamdudū morti deuouerant, concitant: & alij aliunde cū gladijs accurrētes ignauia exprobrabāt: & quaſi cum mox percuffurus, quiſq; adoriebat. Ille autē cum aliū nominatim uocaret, aliū uultu ducis intueretur, alterius dexterā prēhenderet, alium precibus exoraret, uaria mentis affectione (ut in tali neceſſitate) diſtractus, ferrū omniū à cæde ſua prohibebat, nō ſecus ut feræ beſtiæ circumcluſæ, ad eum ſemper qui ſe contingeret, ora cōuertens. Illorum aut, qui ducē in extrema quoq; clade reuerendū putabant, debilitabant dextræ, gladij q; de manibus elabebant: multi cū manus ei afferrent, ſpōte frameas dimittebāt. Iosepho aut nō defuit in deſperatione conſiliū, ſed fretus dei prouidentia, ſalutē in periculū mittit. Et quoniā mori decretū eſt, inq̄t, agite, cædes mutuas ſortiamur: & cui obtigerit, manu ſequētis occūbat, atq; ita omniū fortuna perambulet, neq; ſua ſe quis dextera feriat. iniuſtū eſt enim cæteris interemptis, ex alijs quenq;, ſi poenituerit, ſaluū eſſe. Viſus eſt uera dicere, & quod perſuaſit agitur: ut ſors cuiq; obtigit, paratam ei qui ſequeret necem ſuam præbebat, quaſi mox etiā duce perituro. cum Iosepho enim perire, uita dulcius æſtimabant. Remanſit aut ipſe cum altero, ſiue fortuna dici poterat, ſiue dei prouidētia. Cōſultoq; proſpiciēs, ne uel ſorte grauaret, uel ſi nouiſſimus reſceſſiſſet, gentilis cæde pollueret: illi quidem, fide interpoſita, ut uiueret perſuaſit: ipſe uero hoc modo & Romanorū & domeſtico bello liberatus, ad Veſpaſianū per Nicanorē ducebat. Omnes aut Romani uiſendi eius gratia occurrebāt: et cū ſe circa ducē premeret multitudo, uariuſ tumultus erat: his exultantibus, q̄ captus eſſet, alijs minitantibus, nōnullis aut propius eum uidere certantibus. Et qui longius quidē aberant, hoſtē interficiendū eſſe clamabant: qui uerò propius erant, facta eius reputantes, mutatiōe ſtupeſcebāt. Reſtorū aut nemo fuit, qui licet antē iraceret nomini eius, uiri aſpectu nō mitior factus ſit. Titū uero præter alios & fortis Iosephi animus in calamitatibus, & ætatis eius miſericordia capiebat: qualisq; pridē fuiſſet in prælijs reminiſcenti, & qualis nūc ſit in hoſtiū manibus poſitus intuenti, ſuccurrebat

quanta esset fortunæ potentia, quamq; uelox belli momentū. humanarū aut rerū nihil firmū atq; perpetuū. quāobrē multos ad miserationē Iosephi pertraxit: plurimaq; salutis eius pars Titus extitit apud patrem. Vespasianus tñ, quasi missurus eum Cæsari, ut cautissime custodiretur præcepit. Quo audito, Iosephus aliquid ei soli se dicere uelle ait. Summotisq; ab illo omnib. alijs præter filium Titum, ac duos amicos: Tu quidē, inquit, Vespasiane, tantum hoc putas, Iosephum te habere captiuum: ego aut maiorum ad te nuncius uenio, præmissus à deo: alioquin Iudæorū legem sciebam, & quēadmodū duces exercituū mori deceret. Ad Neronē me mittis? quid ita? quasi qui Nero ni usq; ad te successuri sunt, mancant. Tu es Cæsar Vespasiane & Imperator, atq; hic filius tuus: me aut colligatum arctius tibi asseruato: nam dñs quidem non mei solius es tu Cæsar, uerumetiā terræ marisq; ac totius hominū generis. me autem ad maiore poenam custodiri oportet, si ex tēpore & subito in dominū ista confingo. His dictis Vespasianus statim quidem fidem non habere uidebatur, eaq; Iosephū existimabat salutis gratia cōminisci. paulatim uero ad credendū impellebatur, iam pridem illum excitante ad imperiū deo, sceptraq; multis præmonstrante alijs portentis. Sed & in alijs uerū esse Iosephum deprehenderat. Altero namq; amicorū qui secretis intererant, admirari dicente, quēadmodū (nisi hæc deliramenta sint) neq; Iotapatenis de excidio, neq; sibi de captiuitate quicq; diuinasset, ut à se irā depelleret: Iosephus Iotapatenis ait se prædixisse, q post diem septimum & quadragesimū eos maneret exitium, quodq; ipsum Romani uiuum essent in custodia retenturi. Hæc in secreto quæsitā, Vespasianus ubi uera esse comperit à captiuis, etiam quæ de se dixisset credibilia coeperat existimare: sed neq; custodiam Iosepho nec uincula remittebat: uestimentis aut alijsq; muneribus eum donare benignissimeq; fouere non desinebat, etiam Tito magnam honori eius operam cōmodante. Quarto autem die mēsis Iulij Vespasianus in Ptolemaida reuersus, inde in loca maritima Cæsaream peruenit, Iudææ maximam ciuitatē, & quæ maiorem incolarum partem Græcos haberet. Igitur & exercitum & rectorem indigenæ omni fauore ac benignitate suscipiunt, affectu quidē quo Romanos diligerent. plus aut illorū qui excisi fuerant odio: unde etiam multi simul, ut de Iosepho suppliciū sumeret, cum clamore precabantur. Vespasianus aut de ista quidem petitione, uelut ab inconsulta multitudine oblata, nihil respondendo dissoluit. legionum uero duas quidem hyematum apud Cæsaream posuit, q opportunam uideret esse ciuitatem. Decimam uero & quintam Scythopolim misit, ne totius exercitus molestia Cæsaream premeret. Erat autem illa quoq; aprica per hyemem, quantum æstatis caloribus æstuosa, ut in planicie sita atq; maritima.

Ioppe denuo capitur. Cap. XV

I Vm hæc aguntur, collecta non exigua multitudo, qui uel ab hostibus seditione defecerant, uel ex ciuitatibus euersis effugerant, Ioppen sibi receptaculo renouant, quam antea uastauerat Cestius. Et quia terra quam uastauerat arcebant, migrandum in mare censuerunt: ac piraticis nauibus fabricatis, in Syriam ac Phœnicen, itemq; in Aegyptū comēantes, plurimos latrocinij prædabantur: omnibusq; nauigijs inuium faciebant

ciebant illarum partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid constitui-
 sent, equites in Ioppen necnō & pedites mittit. hiq; nocte in ciuitatem, q̄ in
 custodia erat, ingressi sunt. Eius aut̄ habitatores, postq̄ irruptionem pr̄sen-
 serant, ne tunc Romanos arcerēt, metu deterriti, naues fuga petierunt: & in
 his, ultra contiguū sagittæ spacium, pernoctauere. Cum uero Ioppe natura
 esset importuosa (namq; in asperū cæteraq; arduum littus desinit, ac summis
 utrinq; cornibus leuiter incuruū, quæ uaste supersunt, & ingentibus procel-
 lis pelagus turbant: ubi etiam nunc Andromedæ catenarū signis extantibus,
 fabulæ ueteris fides ostendit: aduersus aut̄ aquilo feriens littora, summos in
 obiectas cautes fluctus affligit, solitudineq; intuiorē efficit stationē) in co-
 salo fluctuantibus Ioppenis, prima luce uiolentius, quē illac nauigantes Me-
 lamboreā uocant flatus incumbit: & alias quidē naues inter se, alias uero col-
 lisit in scopulos. multæ aut̄ cum magna ui aduerso æstu niterent̄ ad pelagus
 (nam & littus saxis infestū, & hostes in eo constitutos timebant) sublata in
 sublime gurgite mergebant̄. & neq; fugæ uspiā locus erat, neq; manentibus
 spes salutis: cum & mari uentorū, & ciuitate Romanorū uiolentia pellerent̄.
 Itaq; multi ululatus collisis nauibus audiebant̄, & multi crepitus fractis: Iop-
 penorū aut̄ fluctibus pars obruti, pars naufragijs implicati moriebant̄. non-
 nulli aut̄ ferro se interficientes, uelut id satius esset, mare præueniebant: plu-
 rimi aut̄ euecti fluctibus, scopulis carpebant̄: ut & pelagus sanguine redun-
 daret, omnisq; ora maritima cadaueribus impleret̄: cum etiā ad littus appul-
 sos, in eo stantes Romani milites trucidarēt. eiectorū autē corporū quatuor
 milia ducēta fuerūt. Ita captā nullo prælio ciuitatē Romani funditus eruunt.
 Ioppe quidē hoc modo breui tēpore bis à Romanis excisa est. Vespasianus
 aut̄, ne rursus eò piratæ confluerent, castris in arce munitis, ibi cum peditib.
 paucis equitatū reliquit: ut hi quidem locis suis manētes, eadē castra defen-
 derent: equites uerò omne circū territoriū peragrantes ad fines Ioppes, ui-
 cos & oppidula simul exurerēt. Illi igit̄ præceptis obediētes, in dies singulos
 incurfando, exscindebant totas regiones atq; uastabant. Vbi uero Iotapata
 apud Hierosolymam casus nūciatus est, primo quidē plurimi & pro magni-
 tudine calamitatis, & q̄ nemo qui se uidisse diceret quæ iactabant̄ aduene-
 rat, nō credebant. nec em̄ uel nuncius aliquis superfuerat: sed ipsa p̄ se fama
 excidiū prædicabat, uelox nuncia tristiū: paulatimq; p̄ finitimos ueritas am-
 bulabat, & apud omnes ambiguitate certior habebat. quinetiā rebus gestis
 plura quæ facta non erant affingebātur: & in excidio ciuitatis peremptus di-
 cebatur esse Iosephus: quæ res maximo luctu repleuit Hierosolymā: & p̄ sin-
 gulas domos itēq; cognatiōes, amissorū quisq; lugebatur à suis: luctus uerò
 ducis publicus erat. & hi quidē hospites, alij, p̄p̄inuos, amicos alij, nōnulli
 etiā fratres flebāt: Iosephū aut̄ uniuerſi, adeo ut p̄ dies xxx nunq̄ lamēta in
 ciuitate cessarēt, magnaq; mercede cōducerentur tibicines nēniarū. Tēpo-
 re aut̄ ueritate reuelata, ut de Iotapata qdē ubi res habebat, fictū uero qd̄ de
 Iosephi morte uulgabat̄, eūq; uiuere & cū Romanis esse compertū est, ac su-
 pra captiui fortunā à ducibus honorari: tantā in eum uiuū iracundiā, quan-
 tam prius cum mortuū crederēt beneuolentiā, conceperunt. Et ab alijs qui-
 dē ignauis, apud alios prodicionis arguebat̄: totaq; in eum ciuitas plena erat

indignatione atq; cōuitijs. Vltro aut̃ his uulneribus excitabant̃, magisq; accendebantur rebus aduersis: & offensio quæ prudentibus ne similia perfectant cautionis & custodiæ causam præbet, ad alias calamitates tanq̃ stimulus incitabat: & malorū semper incipiebat ex fine principium. deniq; maiore in Romanos impetu ferebant̃, uelut in Iosephū pariter uindicaturi. Hierosolymorum quidem habitatores eiusmodi turbis agitabantur.

Deditio Tiberiadis. Cap. XVI

Vespasianus aut̃ studio uisendi regnū Agrippæ (nā & ipse rex inuitabat, rectorē cū exercitu simul paratus accipere domesticis diuitijs, ac per eos ægras partes regni cōpescere) motis ex Cæsarea maritima castris, in eam quæ Philippi dicūt Cæsareā demigravit: ibiq; per dies xx milite recreato, ipse quoq; rerū gestarum gratias deo referēs in epulis erat. Postq̃ uero Tiberiada quidē nouas res cupere, ac deficere Taricheas audiuit (ad regnū autē Agrippæ utraq; pertinebat) decreto apud se undiq; Iudæos excindere, opportunū esse credidit aduersus eos exercitū ducere, simul ut Agrippæ hospitio uicē rependeret, potestati eius ciuitatibus creditis. Igitur filiū suū in Cæsareā, ut inde militē Scythopolim traduceret, mittit. Hæc autē ciuitas Decapoleos maxima, & Tiberiadi uicina est. Quò cum ipse uenisset, ibi filiū præstolabat̃. Deinde cum tribus ultrā legionibus progressus, ad trigessimū à Tiberiade stadiū, in quadā mansione conspicua nouarū rerum studiofis, cui nomen est Enabris, castra ponit: atq; hinc decarchū Valerianū cum equitibus L mittit, qui pacifico sermone oppidanos alloqueret̃, & ad fidem inuitaret. audierat enim q̃ pacem populus desideraret: à nōnullis autē ad bellū eum cogentibus, seditionē pateret̃. Itaq; Valerianus ubi muro appropinquauit, & ipse de equo desiliit, & suos comites idē facere iussit: ne lacerandi prælij causa, potius uenisse uideret̃. Sed priusquā uerbū faceret, armati excurrere in eū seditiosi, qui erant ualidiores, rectorē quodā nomine Iesu, Tobia filio, latrocinialis agmine principe. Valerianus aut̃, neq; præter mandata ducis prælio cōgredi tutū ratus, etiā si de uictoria certus esset: pugnamq; periculosam esse, si cū multis pauci, & instructis imparati cōfligerent, inopinata præterea Iudæorū stupefactus audacia, & ipse pedes refugit, & quinq; alij similiter equis relictis: quos Iesus eiusq; socij, ueluti pugna nō insidijs captos, læti in oppidū adduxerūt. Id aut̃ ueriti seniores, & q̃ eminere in populo uidebant̃, in Romanorū castra profugiūt: adhibitoq; sibi rege, ad Vespasiani genua suppliciter accidūt, ne se despiceret obsecrantes: neue quæ paucorū esset, totius esse ciuitatis insaniā existimaret: sed populo parceret, q̃ semp̃ amica Romanis sentiret: magisq; ultū iret defectionis autores, à quib. ipsi olim ad foedus uenire properantes, nūc usq; ne id facerēt asseruati fuissent. His eorū precibus, quanq̃ toti ciuitati, ppter equorū rapinā infensus esset, indulgit. nā & Agrippā uidebat eius oppidi causa trepidare. Fide aut̃ per eos populo data, Iesus eiusq; socij, tutū sibi nō esse rati apud Tiberiada cōsistere, ad Taricheas cōfugiunt. Posteroq; die Vespasianus in arcē p̃mittit eū equitib. Traianū, qui multitudinē añ oēs pacē cuperet, experiret. cognito aut̃ populū eadē sentire q̃ supplices, ad ciuitatē ducebat exercitū. Illi aut̃ portis ei patefactis, cū faustis ominacionib. obuiā prodeūt, salutis datorē ac benemeritum

ritum acclamātes. Cum uero militem angustī aditus remorarent, murorum partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iussit, eoq; pacto dilatauit ingressum: ut praeda tamen & iniurijs abstinerent, in gratiam regis edixit: eiusdemq; causa muris pepercit, spondentis habitatores eius posthac cum reliqs fore cōcordes: alijsq; modis malis affectā ciuitatē ex dissensione recreauit.

Tarichearum obsidio. Cap. XVII

DEinde ab ea digressus, inter ipsam & Taricheas castra posuit, muroque firmavit, belli sibi moras illic fore prospiciēs: quod omnis turbarum cupiens multitudo ad Taricheas cōflueret, munitione cōfissa ciuitatis, & lacu qui Genesār ab indigenis appellat. Etenim ciuitatē ita ut Tiberias sub monte positā, qua lacu non alluebat undiq; muro ualidissimo, sed minore tamen q̃ Tiberiada, Iosephus cinxerat. nam illam quidē in principio defectionis, pecuniarū itemq; uiriū copia cōmunierat: Taricheis uerō largitatis eius reliquiae profecerunt. Scaphas aut plurimas in lacu paratas habebant: ut in eas uidelicet, si terrestri praelio uincerent, refugerēt: simulq; ad nauale bellū, si opus esset, instructas. Romanis aut castra munientibus, Iesus eiusq; socij neq; multitudine hostiū, neq; disciplina militiae perterriti, cursu eos irruūt: primoq; impetu disiectis muri fabricatoribus, ac parte aliqua edificij dissipata, ubi armatos cōgregari uiderūt, anteq̃ mali aliqd paterent, ad suos refugiunt: eosq; insecuti Romani, ad nauigia cōpulere. Et illi quidē tantum prouecti, unde Romanos cōtingere missilib. possent, anchoras iaciūt: & sicut acies assolēt, densatis inter se nauibus, aduersus hostes in terra cōstitutos, nauali praelio decertabant. Audito aut Vespasianus magnā eorū multitudinē in proxima ciuitati planicie congregatā, filiū suū cum sexcētis equitibus lectis eō mittit. Qui cum infinitū hostiū numerū reperisset, patri quidē maiorib. auxilijs opus esse mandauit. Ipse uero equitū plerosq;, etiā priusquā subsidia uenirēt alacres esse uidēs, cū nōnulli eorū multitudinē Iudeorū formidarēt, unde exaudiri posset cōstitit: & ó Romani, ait, pulchrū est nanq; in principio sermonis admonere uos generis uestri, ut qui cum quib. pugnaturi simus sciatis: nostras enim manus nemo unq̃ toto orbe hostis ullus euasit: Iudaei uero, ut etiā pro his dicamus aliqd, ad hoc usq; tēpus uicti nō defatigantur: itaq; oportet illis in aduersis rebus cōstanter dimicantibus, etiā nos insecūdis perseuerantius laborare: aperta quidē frōte uobis plurimū alacritatis inesse cōspiciens, gaudeo: uereor aut, ne cui uestrū tanta timorē multitudine hostiū latēter incutiat. Igit̃ quisq; iterū cogitet, qualis cum quibus decertabit: quodq; Iudaei, licet satis sint audaces, mortemq; contemnant, incōpositi tñ bellorumq; imperiti sunt, uulgus recte potius q̃ exercitus appellandi, de uestra uero peritia atq; ordinatiōe referre quid opus est? Nempe idcirco soli armis exercemur, pacis etiam tēpore, ut ne in bello nos cum hostib. numero conferamus. nam quod perpetuae militiae cōmodum, si pares cum rudibus cōgrediamur? Quin reputate, q̃ armati cum inermibus, & equites cū peditibus, & ducis tuti cōsilio cū uagis neq; rectorē habentibus decertabitis: quodq; nos hae uirtutes multo plures efficiant, multū autē uitia de hostiū numero detrahant. Nec sola hominū multitudo, quamuis pugnacissimi fuerint, in bello obtinet: sed etiā si uel in paucis sit fortitudo. hi enim & ordina-

ri faciles sunt, & sibi met subuenire: numerosæ aut copię plus incōmodi ex se metipsis, q̃ ex hostib. capiūt. Itaq; Iudæos audacia & ferocitas ac desperatio siue mētis sæuitia ducūt, quæ rebus secūdis aliquantū ualent, minimis uero offensionibus extinguunt. nos aut uirtus regit, & morigera uolūtas, itēq; fortitudo, quæ & in prospera fortuna uiget, nec ad finē usq; inter aduersa decipit. Ad hoc maiores nobis sunt, q̃ Iudæis, causæ certaminis. nam si illi pro libertate ac patria belli pericula sustinēt, quid est nobis inclyta fama præstantius? & ne post orbis terræ imperiū uideamur hostium aduersariorū loco Iudæos habere? Præterea cōsiderate, q̃ ne patiendi quidē alicuius intolerabilis mali metus est. multos enim eosq; in proximo adiutores habemus. Rapere aut uictoriam possumus: & quos a patre mitti nobis speramus auxilio, cōuenit antecapere, ut & maior sit et sociū nō habeat uirtutis effectus. Equidē puto nunc de me ac patre meo uobisq; pariter iudiciū fieri, si ille quidē rebus ante gloriose gestis dignus fuit, ego uero eius sum filius, uosq; milites mei. nā illi uincere consuetū est. ego uero reuerti ad eū perpetiar uictus? quo pacto aut uos non puduerit, duce uestro periculis occurrēte, nō superare? appetam em̃ pericula mihi credite, primusq; in hostes irrūpam. nemo aut uestrū a me discesserit, persuasum habēs, impetū meū sustentari ope diuina, & manifestissime præsumite, quod multo plus mixti hostib. efficiemus, q̃ si extrinsecus pugnaremus. Postquā Titus hæc prosequutus est, diuina quædam alacritas militibus incidit. Et quia Traianū aduenire cū c c c c. equitibus ante præliū contigit, ægre ferebant, tanquā minueret uictoria societate. Misit aut Vespasianus & Antonium Silonem cum duobus milibus sagittariorū: ut occupato monte, qui ex aduerso erat oppido, murorū propugnatores repellerent. Et ab illis quidē ita ut præceptū fuerat, circūuenti sunt, ex ea parte subuenire tētantes. Titus aut primus perrexit citato equo in hostes, & post eum cæteri cū clamore, tanto spacio fusi, quantū aduersa acies occupauerat, unde multo etiā plures q̃ erant apparuerūt. Iudæi uero, licet incurſu eorū & disciplina conterriti, paulisper quidē primos sustinere cōgressus. Perculsi aut contis, equorūq; impetu deturbati cōculcabant: atq; ita multis passim peremptis disperduntur, & in ciuitatem, ut quisq; uelocitatis habebat, effugiūt. Titus aut aliquos a tergo instās, alios per transitū occidebat, nōnullos cursu antecapiens, ictu ora trāsuerberabat. multos aut, alium super alium lapsos inuoluēs, cōficiebat: omnesq; ad mœnia cōfugientes præueniens, detorquebat ad campū, donec ui multitudinis elapsi, in oppidū confugerūt. Excepit aut illos acerba dissensio. nanq; indigenis, & fortunarū suarum & ciuitatis gratia, & ab initio bellum gestū, maximeq; quod male pugnatū fuerat, non placebat. sed populus aduenarū qui plurimus esset uim adhibebat, & inter se discordatiū clamor erat, ueluti iam arma caperēt. Quibus auditis, nec enim procul a muris aberat, Titus exclamat: Hoc tēpus est, quid moramur cōmilitones? deo nobis dedente Iudæos suscipite uictoriā. Nō auditis clamores? q̃ manus nostras euasere, discordāt: habemus ciuitatē, si modo properamus. Veruntamē cum uelocitate animis opus est. nihil enim magnū effici sine periculo consueuit. non solum aut hostium cōcordiā, quos cito necessitas in gratiā reuocabit, sed etiā nostrorum auxilia præuenire debemus: ut præter uictoriam, qua tantas copias pauci superamus

peramus, etiā ciuitate soli potiamur. Simul his dictis cōscendit equū, atq; ad lacū decurrit, & p̄ eum properē ciuitatē ingredi, quem ceteri cōsecuti sunt. paup̄ aut̄ eius audaciæ murorū defensores inuasit. & pugnare quidem, uel prohibere uenientē, nemo sustinuit. relictis aut̄ excubijs, Iesus quidē cum socijs in agros effugit: alij uero decurrētes ad lacū, in manus hostiū contrā uenientiū incidebāt. mactabant autē alij cū scaphas scanderēt, itemq; alij, cum iam prouectas assequi natando conarent: plurimaq; p̄ ciuitatē fiebat hominum cædes, aduenarū quidē resistentiū, qui non effugissent: indigenarū uero sine pugna, qm̄ spes eos foederis, & cōscientia q̄ belli consiliū nō habuerant, à prælio deterrebat, donec Titus nocentibus interēptis, miseratus indigenas ab internecione requieuit. At qui in lacū confugerant, ubi ciuitatē captam uiderunt, q̄ longissime ab hostibus recesserūt. Titus uero missis equitibus res gestas patri nūciat. Quibus ille compertis, quod necesse fuit, & filij uirtute admodū lætus, & facinoris claritudine (maxima em̄ belli pars uidebatur exempta) tum quidē statim circumdari ciuitatē custodibus iussit, ne q̄s ex ea subterfugeret, cædemq; euaderet. postero aut̄ die cum descendisset ad lacum, rates aduersus illos qui eō refugerāt, fabricari iussit. quę tam materialium q̄ artificum multitudine mature contextæ sunt.

De lacu Genesar, & fontibus Iordanis. Cap. XVIII

Lacus aut̄ Genesar quidem à terra continente appellat̄. xl uero stadijs in latitudine patens, centumq; in longitudine, aquæ dulcis est atq; potabilis. Palustri enim crassitudine tenuiores habet latices: & undiq; in littora ac arenas desinēs, purus est, ac pręter hoc tēperatus ad hauriendū. & fluuius quidē siue fonte lenior est. semper aut̄ frigidior, q̄ lacus diffusio patit̄, manet: æstiuusq; noctibus eius aquę sub diuo perflatę, nequaquā æstibus cedūt: id enim facere indigenis moris est. Varia aut̄ sunt in eo pisciū genera, ab alterius loci piscibus tam sapore q̄ specie discreta: mediūq; fluuius Iordane secatur. Cæterū Iordanis fons Paniū esse uidetur: sed re uera huc terra conditus fert̄ ex ea quæ uocatur Phiale. Hæc aut̄ est, quā in Trachonitidē ascenditur ad cxx stadiū à Cæsarea, ad dexteram nō longe à uia. Et proprie quidem ex rotunditate Phiala dicit̄ lacus, rotæ speciem præferens. semper autem intra eius labra cohibet̄ unda, nunquā deficiens uel exuberans. Cumque interim hoc esse Iordanis principiū nesciret, à tetrarcha quondam Trachonitidis Philippo deprehensum est. Is namq; missis in Phialen paleis, inuenit eas apud Paniū redditas, unde antea fluuius nasci credebāt. Naturalis quidē pulchritudo Panij, regijs opibus & Agrippæ diuitijs magnificentius accurata est. Manifestum aut̄ flumen Iordanis ex hoc antro incipiens, Semechonitis quidem lacus paludes secatur cœnoscas: centum aut̄ & uiginti alijs præteritis stadijs, post oppidū Iuliada, Genesar lacū mediū transmensus, deinde multā per solitudinē in Asphaltiten lacū exit. Ad Genesar uero lacū eiusdē nominis terra prætendit̄, natura simul & pulchritudine admirabilis. Nullū enim ipsa pro ubertate sui negat arbustum, totamq; plantis conseruere cultores. cæli uero temperies etiam diuersis aptissima est. nuces enim, quę arborum maxime frigoribus gaudent, infinitæ florescunt: ubi etiam palmæ, quas nutrit calor æstiuus: has iuxta ficus & oleæ, quibus aura mollior destinata est: ut natu-

ræ magnificentiâ hanc esse q̄s dixerit, uim adhibētis ut in unum conueniant inter se repugnātia, anniq; temporū contentiōē bonam, ueluti singula peculiari studio terræ fauerent. nō enim solū nutrit præter opiniōē poma uaria, sed etiam seruat, egregia quidē, & quodammodo regnātia. Vuas sanè & caricas sine intermissione decē mēsisbus suggerit, cæteros uero fructus, anni spacio senescentes. Nam præter aeris lenitatē, & fonte quoq; irrigatur uberrimo, qui Capernaū ab indigenis appellat. Eum nōnulli uenam esse Nili fluminis opinant, q̄ similes coracino Alexandrino generat pisces. Longitudo autē regionis secundum littora cognominis lacus xxx stadijs extendit, & latitudo xx. Horum quidem natura eiusmodi est.

Tarichearum excidium. Cap. XIX

Vespasianus autē perfectis ratibus, imposita manu militum, quanta in eos qui lacu effugerant satis esset, unā prouehitur. Illi autē neq; compulsi ad terram euadendi facultatem habebant, infestis omnibus, neq; nauali bello pari cōditione pugnādi. nam & scaphæ parua, atq; piraticæ aduersus rates infirmæ erant: & cum pauci singulis ueherentur, cunctis simul instantibus Romanis appropinquare metuebant. Veruntamen circum rates nauigando, nonnunq̄ etiam propè accedendo, lapidibus Romanos eminus appetebant, aut cominus etiam irritando feriebat: plus autē ipsis utroq; modo nocebat. nec enim saxis quicquā præter crebros sonitus agebant, quoniā cōtra septos armis iaciebant, cōtiguīq; sagittis eorum efficiebant: et si accedere propius ausi fuissent, priusquā facerent aliqd, patiebant, cumq; ipsis nauigijs mergebant. Multos autē uulnera inferre tantium, qui pilis contingi possent, alios desiliendo in scaphas Romani gladijs transfigebant: nōnullos, cōcurrentibus inter se ratibus in medio deprehensos, cum nauculis capiebant. Submersorū autē qui capita sustulissent, aut sagittis præueniebant, aut ratibus occupabant: & si desperatione cōpulsi inimicis adnatare tentassent, eis uel manus uel capita truncabant, plurimusque passim ac uarius erat interitus eorū, donec in fugā uersi, cæteri terræ appulsi sunt, circumclusis nauculis suis. Exclusi autē multi quidē in ipso lacu telis cōfigebant, multos uero in terram egressos peremerūt Romani. Mixtū autem sanguine, plenumq; cadaueribus cerneret totum lacum. nullus enim saluus euasit. Acerbus autē secutis diebus odor illā regionē oppressit & facies. nam littora quidē naufragijs simul plena erant, & corporibus tumidis. calescētes autē ac tabefacti mortui, cœli tractū corrumpebant, ut non Iudæis solū ille casus miserabilis uideret, uerum etiam autoribus ipsis esset inuisus. Iste quidē illius prælij naualis exitus fuit. Perierunt cum his, qui pridē in ciuitate cecidere, sex millia & quingēti. At Vespasianus, pugna peracta, pro tribunali apud Taricheas residēs, aduenā populū ab indigenis secernebat, q̄ autor belli extitisse uidebat: & an hi quoq; seruandi essent, cū rectoribus deliberabat. his autē affirmantibus eorū liberationē, detrimento futurā: nec em̄ dimissos quiescere posse homines, qui & patrijs carerēt, uimq; adhibere ac bellū inferre possent ad quos cōfugissent: Vespasianus salute quidem indignos esse eos, contraq; seruatores suos nouerat euasuros: sed de eorū mortis genere cogitabat. Nā si ibi occiderent, nō perpeffuros suspicabatur indigenas, tot apud

apud se supplices obtruncari: fideq; interposita deditis uim pigebat afferre: uerū ab amicis superabat, nihil in Iudæos non licere dicentibus: quodq; utile esset, honesto debere præponi, cum utrunq; obtineri nō posset. Indubitata igit concessa licentia, solo eos itinere, quod Tiberiada duceret, exire permisit. Cūq; illi facile his quæ cupierant credidissent, & quò iussum fuerat comitati, neq; pecunijs suis quicq; metuentes abirent: totam ad Tiberiada usq; uiam Romani, ne quis euaderet, occupauerunt: eosq; in ciuitatē conclusos, mox insecutus Vespasianus omnes in stadio constituit. Et seniores quidem cum imbellibus, qui mille ducenti erant, iussit occidi: iuuenum aut ualidissimos sex millia lectos, ad Isthmon Neroni transmisit. Cæteram uero multitudinem triginta millia & quadringentos uendidit, præter alios quos Agrippæ donauerat. nam his qui ex eius regno essent, facere quod uellet ipse permisit. Verū & istos rex uendidit. Reliquū uulgus erant Trachonitæ & Gaulanitæ & Hippeni, pluresq; Gadaritæ, seditiosi & fugitiui, & quibus proba pacis bellum conciliant. Capti sunt autem vi idus Septembris.

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO

LIBER QVARTVS.

Obsidio Gamalehsum. Caput I

VICVNQVE autem Galilæorum Iotapatis excisis à Romanis defecerant, hi se ad eos postq; Tarichæatē superati sunt, applicabant: omniaq; Romani castella & ciuitates ceperant, præter Giscalā, & qui montem Itaburium occuparant. Cum his autem rebellarat Gamala ciuitas, contra Tarichæas posita supra lacum, quæ ad fines pertinebat Agrippæ, itemq; Sogane & Seleucia. Et hæ quidem Gaulanitidis regionis erant ambæ: Sogane superioris partis, cui nomē est Gaulana: & inferioris Gamala. Seleucia uero ad lacum Semechonitem, triginta latum, & LX stadijs longum, paludesq; suas ad Daphnen usq; tēden tem. Quæ regio cum aliàs sit deliciosa, præcipue tamen fontes habet, qui minorem (quem sic appellant) Iordanē alentes, sub aureo Iouis templo in maiorem deducūt. Soganen quidē ac Seleuciā colentes, in principio defectionis Agrippa sibi foedere sociauerat. Gamala uero ei nō cedebat, freta locorū difficultate, amplius q̃ Iotapata. Iugum namq; asperum, ex alto monte deductum, mediam ceruicem erigit: & ubi supereminet, in longitudinem tendit: tantum contrā decliue, quantum à tergo, ut cameli similitudinem præferat: unde nomen etiam duxit, nisi q̃ expressam uocabuli significationem indigenæ seruare non possunt. Et à fronte quidem ac lateribus, in ualles inuias scinditur. Pars uero qua de monte pendet, paululū difficultatem refugit. Verū & hanc partem per obliquum excisa fossa, indigenæ inuiam fecerunt. Domus autem crebræ per prona erant ædificatæ, nimioq; præcipitio casurę

Ioseph.

O o similis

similis ciuitas intra se decurrebat, in meridiem uergens. Australis uero collis immēsa æditus altitudine, usum arcis sine muro ciuitati præbebat, rupesq; superior ad profundam pertinens uallem. Fons aut intra muros erat, in quē oppidū desinebat. Quāuis autē natura inexpugnabilis esset ciuitas, tamē etiā Iosephus cum murorū eam ambitu cingeret, fossis & cuniculis reddidit firmiorem. Eius autem habitatores, natura quidem loci confidentiores erāt, q̄ Iotapateni: sed multo pauciores, minusq; pugnaces: situsq; freti difficultate, plures se hostibus putabant. nam plena erat ciuitas, multis in eam q̄ esset tutissima, cōfugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmissis ad obsidionem, per menses septem resistere. Vespasianus aut profectus ex Ammaunte, ubi pro Tiberiade posuerat castra (Ammaus autem, si quis nomē interpretetur, aquę calidę uocantur. Ibi enim eiusmodi fons est, sanandis corporum uitijs idoneus) Gamalam peruenit. & totam quidem ciuitatem, ita ut diximus positam, custodia circūuallare nequibat. quā uero fieri posset, excubias collocauit: montemq; occupat superiorem: in quo milites castris, ita ut assolet, muro circundatis, opus aggerum postremo aggrediunt. Et à parte quidē Orientis summo supra ciuitatē loco turris erat: ubi & quintadecima legio, nec non & quinta contra mediam ciuitatē operabat. fossas aut decima repleuit & ualles. Inter hæc Agrippam regem, cum accessisset ad muros, eorumq; defensoribus de traditione loqui tentaret, funditorum quidam ad dextrum cubitū lapide percutit. Et ille quidem propterea familiaribus suis circumseptus est. Romanos aut ira simul ob regem, suiq; metus ad obsidionem protinus incitauit: nullum Iudæos crudelitatis modum in alienigenas atq; hostes prætermisum ire credētes, qui circa gentile suum, & eorum q̄ ipsis cōducerēt suasorem, tam immanes fuissent. Aggeribus autē manus multitudine, operisq; consuetudine cito perfectis, machinas applicabant. Chares autē & Iosephus (namq; ipsi erant oppidanorum potētissimi) armatos licet metu percussos ordinauere: & quanq̄ non diu obsidionem posse sustinere arbitrabant, quibus aqua itemq; alia usui necessaria non sufficerent, adhortati tamen eos ad mœnia produxerunt. Et paulisper quidem machinis aduenientib. repugnarunt. balistis enim tormentisq; perculsi, in oppidum recesserunt. Itaq; Romani tribus ex locis aggressi, murum arietibus quatiunt: & qua deiectus fuerat, infusi magno cum armorum strepitu ac turbarum sonitu, ipsi quoq; insuper ululantes cum oppidanis confligebant. illi autē ad primos aditus interim pertinaces, Romanis ne ultrā progredierent obstabant. Cæterū ui & multitudine superati, undiq; ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incumbunt: illosq; impingendo per decliua, locorum difficultate & angustia depressos interficiebant. Romani aut cum neq; à uertice imminentibus repugnare, neq; in partē aliquam euadere possent, pronos eos urgentibus hostibus, in domos hostiū plano contiguas refugiebant. sed hæ repletæ labebant, quod pondus sustinere non poterant: unaq; deiecta multas inferiores, itemq; illæ alias deturbabant. Ea res plurimos Romanorū morte consumpsit. incerti enim quid facerent, quis subsidere tecta uiderent, tamen cō conuolabant. atq; ita multi quidē ruinis opprimebantur: non pauci uerò subterfugientes, parte corporis mulctabant. Plurimi autem

pulcre

puluerē suffocati moriebantur. Sed ea Gamalenses pro se fieri existimabant: propriaq; incōmoda negligentes, magis instabant: hostesq; in sua tecta urgendo cōpellebant. qui uero per angustos uiarū cliuos cecidissent, eos telis desuper missis interficiebant. Et ruinæ quidem lapidum copiam, ferrum uero eis mortui hostes dabant. cæforū enim gladios auferentes, his cōtra semineces utebant. Multi iam procumbentibus tectis, semet inde proijciēdo moriebant: tergaq; dantibus, ne fuga quidem facilis erat. uiarū namq; ignorantia, & caligine pulueris alius aliū nō agnoscentes pererrabāt, & circa se sternebantur. Sed illi quidem uix reperto exitu, ab oppido recēsserūt. Vespasianus autē qui laborantibus semper interfuit, sæuissimo dolore perculsus, cum super militem ruere ciuitatē uideret, propriæ tuitionis oblitus, clām paulatim superiore in oppido locūprehendit: ibiq; inter media pericula cū paucis omnino relinquit. nec enim aderat tunc ei filius Titus, ad Mutianū pridē in Syriā missus. Et dare quidē terga, neq; tutū neq; honestū sibi putabat. rerum autem quas ab adolescētia gesserat, ac propriæ uirtutis memoria, quasi deo repletus, corpora sociorum atq; arma condensat, & cum his bellū unā à uertice defluens sustinebat: et neq; uirorū neq; telorum multitudinem formidans manebat, donec eius animi obstinationem hostes diuinā esse reputantes, impetū remiserunt. illis autē iam infirmius oppugnantibus, ipse pedē referens, non prius terga ostendit, q̄ extra muros egressus est. Plurimi quidē Romani milites in ea pugna ceciderunt, & inter eos Ebutius decadarchus, uir non eo tantum prælio quo periit, sed ubiq; antea fortissimus comprobatus, quiq; plurimis malis Iudæos affecisset. In ea pugna centurio quidā nomine Gallus, cum decē militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatoribus dum coenarent, quod in Romanos fuisset consilium populi sui, inter se fabulantibus, hoc audito (nam & ipse Syrus erat, & hi quos secum habebat) nocte illos aggredit: omnibusq; mactatis ad Romanos saluus cum militibus euadit. Vespasianus autē moerere exercitū aduersis casib. uidēs, quodq; nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pudere, q̄ solum ducē in periculis reliquissent, cōsolandos putabat: de se quidem nihil dicens, ne quem uel initio culpasse uideret. Oportere autem inquit, quæ cōmunia essent fortiter ferre, naturā belli cogitantes, quodq; nusquā eueniat sine cruore uictoria, iterūq; habeat fortuna regressum. Multis tūc Iudæorū millibus interfectis, exiguam pro his stipem se inimicę pepēdisse fortunæ. Atq; ut iactantiū esse, nimis secundis reb. inolescere, ita esse ignauorum, in offensionib. trepidare. uelox enim est, inquit, in utrunq; mutatio: & ille uir fortis habet, cuius sobrius erit animus in reb. quoq; infelicitè gestis: ut idē scilicet maneat, rectis consilijs peccata corrigens. Quāq; ea quę nunc acciderūt, neq; mollitia nostra, neq; Iudæorū uirtus effecit. nā & illis pugnae melioris, & nobis deterioris, causa fuit difficultas locorū. Qua in re nimirū quis reprehēderit alacritatis uestre temeritatē. nam cum hostes in excelsiora loca refugissent, manus cōtinere debuistis, neq; in summo uertice cōstitutā sequi pericula: sed capta inferiori ciuitate, paulatim eos q̄ refugerāt, ad tutiorem uobis & stabilem pugnā reuocare. nunc autē immoderata festinatione uincendi, quā id incautē fieret, nō curastis. Inconsultus autem & furibundus

impetus belli, à Romanis alienus est, qui cuncta ordine peritiaq; perficimus, Barbarisq; cōueniens, & quo Iudæi maxime possident. Oportet igitur nos ad propriam uirtutē recurrere: atq; indignæ offensionī irasci potius q̃ mœrere. Optimū autem quisq; de sua manu solatium quærat. ita enim fiet, ut & amissos ulciscamur, & in eos à quib. perempti sunt, uindicemus. Ipse autem, ita ut nunc feci, experiar æque ac uos pugnando primus ad bella pergere, & nouissimus inde discedere. Ille quidē his dictis recreauit exercitū. At Gamalenses bene gesta re, paulisper animos erexere: quæ nulla ratione, magna magnificeq; prouenerat. mox autē reputantes ablatam sibi esse fœderis spem, quodq; minime possent effugere (iam em̃ uictus eos defecerat) uehementer dolebant, animosq; remiserant. Nec tñ quatenus ualebant, salutem suam negligebāt: sed tam disturbatas partes muri, qui erant fortissimi, q̃ integras, cæteri amplexi custodiebant. Romanis autē construendis aggeres, iterūq; tentantibus irruptionem, multi ex ciuitate per ualles deuias, qua nulli custodes erant, & per cloacas diffugiebant: eos, qui metu ne caperent ibi remanerēt, inopia consumebat. solis enim undiq; alimenta qui pugnare possent, congebant. Sed illi quidem in huiusmodi calamitatibus perdurabant.

Itaburius mons occupatur à Placido. Cap. II

Esphasianus autē inter curas obsidionis, subcisiuū opus aggredit̃ aduersus eos qui montem Itaburiū occupauerant, inter campum magnum & Scythopolim situm: cuius altitudo quidem xxx stadiis consurgens, septentrionali tractu inaccessa est. in uertice autē, xx stadiorū planicies patet, tota muro circumdata. Hunc autē tantum ambitū quadraginta diebus ædificauerat Iosephus: & alias ei materias, & aquas suggerentibus locis inferioribus. solam enim incolæ pluuialem habebant. Magna igit̃ in eo multitudine cōgregata, Vespasianus Placidū cū sexcētis equitibus mittit. Huic autē subeundi quidē montis ratio nulla erat. multos autē fœderis ac ueniæ spe hortabat̃ ad pacem: & descendeabant ad eū ipsi quoq; insidias molientes. nam & Placidus eo studio mitissime cū his loquebat̃, ut eos in planicie caperet: illiq; tanq̃ dictis obediētes, ad eum ueniebant, ut incautum aggredierent̃. Vicit tñ astutia Placidi. cœpto em̃ à Iudæis prælio, assimulat fugam: & postq̃ insequentes ad magnam partem campi pellexit, reflectit in eos equitū manus: plurimisq; in terga uersis, aliquos interfecit. semotā uero multitudinē cæteram, ab ascensu prohibet. Itaq; alij quidem Itaburio relicto, in Hierosolymam refugiebant. indigenę autē fide accepta, q̃ eis aqua defecerat, & se, & montem Placido tradiderunt.

Excidium Gamalæ. Cap. III

Pud Gamalam uero degentium audacissimi quiq; fuga dispersi latebant, imbelles autem fame corrumpebant̃. At uerò pugnantium manus obsidionem sustinebat, donec euenit secundo & uigesimo die mensis Octobris, ut tres ex decimaquinta legione milites, circa matutinas uigilias editissimam præ cæteris turrim, quæ in sua parte fuerat, subirēt: eamq; occulte suffoderent: cum apppositi ei custodes neq; adeuntes eos (nox enim erat) nec postquam adiere, sensissent. Iidem autem milites, cauendo ne strepitus fieret, quinq; saxis durissimis euolutis resiliūt: subitoq; turris cum
magno

magno fragorē decidit, unaq; custodes præcipitant. At uero qui per alias custodias erant, perturbati fugiebant: multosq; euadere ausos, peremere Romanis: inter quos etiam Iosephū, super dirutā muri partem quidā iaculo percussū, interfecit. Intus autē in ciuitate degentibus, sono concussis, multus erat pavor atq; discursus, tanq̃ omnes essent hostes ingressi. Tuncq; Chares ægrotus & iacens defecit, cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortē. Romani tamen prioris cladis memores, usq; ad uigesimā & tertiam diem supradicti mensis oppidum non sunt ingressi. Titus autem (iam enim aderat) indignatione uulneris, quod Romanos se absente perculerat, ducentis equitibus præter pedites lectis, otiose in ciuitatem introiuit. eoq; prætergresso, uigiles quidem ubi senserunt, ad arma cum clamore properabant. cognito autē intus constituti eius ingressu, alij raptis liberis, trahentes etiam coniuges, cum ululatu & exclamationibus in arcē refugiebant: alij Tito occurrentes, sine intermissione trucidabant. qui uerò prohibiti essent in arcem recurrere, nescij quid facerēt, Romanorū præsidij incidebant. ubiq; autē infinitus erat morientiu gemitus: perq; prona loca effusus cruor, totum oppidū diluebat. In eos autē, qui arcem occupauerant, omnem Vespasianus induxit exercitum. Erat autē saxosus & accessu difficilimus uertex, in immensum æditus, & undiq; circū rupiū multitudine præceps: unde Romanos ad se adeuntes partim telis partim saxis deuolutis arcebant Iudæi, cum ipsos in excelsō loco positos nullæ sagittæ contingerent. Verū ad eorum interitū diuino munere quodam, turbo exoritur, Romanorū quidem tela in eos ferens, ipsorum autē à Romanis repellens, & obliqua traducens: ut neq; in præruptis consistere, ppter uiolentiam flatus possent, cum nihil esset immobile, neq; hostes ad se accedentes uidere. Itaq; supergressi Romani, eos circūueniunt: alios quidē repugnantes antecapiebant, alios manus dantes, in omnes autē uehementius sæuiebant, illorū memoria quos in primo aggressu perdidderant. Multi autē undiq; circumclusi, desperatione salutis, filios & coniuges & semetipsos in uallē præcipientes dabant, quæ sub arce in profundū patebat. Euenit autē, ut ipsorū in se qui capti fuerant, immanitate lenior existeret iracundia Romanorum. ab his enim quatuor milia perempta sunt: qui uero se præcipitauerunt, quinque milia sunt reperti. Neq; quisquā, præter duas mulieres saluus euasit: quæ sorores erant, Philippi filiæ: qui Philippus Iachimo genitus erat, insigni uiro, & qui sub Agrippa rege dux exercitus fuerat. seruatae sunt autē, q̃ excidij tempore Romanorū impetum latuere. nec enim uel infantibus pepercere, quorū multos singuli raptos ex arce proijciebant. Gamala quidem hoc modo excisa est, tertio & uigesimo die mensis Octobris: quæ uigesimo & primo die mēsis Septembris cœperat rebellare.

Giscala à Tito capitur. Cap. IIII

Amq; solū Giscala oppidulū Galilææ restabat indomitū: cuius multitudo pacis studio tenebat, quod erāt pleriq; agricolæ, spemq; suā semper in fructibus collocauerant. non paruæ autem manus latrocinialis permixtione corrupti erant, quo morbo etiam nōnulli ciuium labōrabant. Hos autem ad defectionem impellebat atq; conflagabat Leuiæ cuiusdā filius, nomine Iohannes: homo ueneficus & fallax, uariisq; moribus, & im-

Ioseph.

O o 3 mode-

moderata sperare promptus, miroq; modo quæ sperasset efficiens: atq; omnibus iam cognitus, q̄ affectandæ sibi potentiæ causa bellum amaret. huic apud Giscala seditioforum turba parebat: quorum causa populus etiam legatos fortasse de traditione missurus, Romanorum tamen congressum in parte belli præstolabatur. At Vespasianus contra hos quidem Titum cum equitibus mille, decimam uerò legionē circa Scythopolim mittit: cum reliquis autem duabus Cæsaream ipse regredit̄, dandam his ex labore continuo requiē putans, ex ciuitatū copijs: eorumq; corpora, itemq; animos ad futura certamina existimans esse refouendos: nec enim exiguū sibi laborem superesse de Hierosolymis præuidebat, quæ & regalis esset ciuitas, & cūctæ nationi præstaret. His autē qui ex bello fugissent in eam confluentibus, etiam naturalis munitio, itemq; murorū eius constructio, nō minimam ei sollicitudinē comparabat: cum uirorū spiritum & audaciam, & sine muris inexpugnabilē esse cogitaret: ob eamq; rem milites, uelut athletas, ante certamina oportere currari. Tito autē ciuitas Giscala (equitando enim ad eam accesserat) aggressiōe capi facilis uidebat̄: sciens tamen q̄ ea ui capta, passim à militib. populus absumeretur (namq; satiatus erat ipse iam cædibus) miserans multitudinē etiā ipse sine ullo discrimine cum nocentibus intereuntem, pactione magis subigere ciuitatē uolebat. Itaq; plenis hominū muris, quorum pleriq; perditæ factionis erant, mirari se ait, quō nam freti consilio, cunctis iam ciuitatibus captis, illi soli Romanorum arma operirent̄, cum uiderent multo quidem munitiora oppida uno impetu fuisse subuersa: securos autē fortunis suis potiri, q̄ Romanorum dextris credidissent: quas quidem etiam nunc illis ait se porrigere, neq; ob insolentiam succensere, quia spei libertatis ignoscēdum putaret: non tñ, etiam si quis impossibilia uelle perseveraret. Quod si dictis humanissimis nō paruissent, fidemq; dextris nō habuissent, experturos arma crudelia: iam iamq; cognituros esse, moenia sua ludū fore machinis Romanorū, quibus fidentes, soli ex Galilæis sese ostentarent arrogantes esse captiuos. His dictis, populariū quidem neminem non modò respōdere, sed ne ad murum quidem licuit ascendere: quia totum latrones occupauerant: & custodes erant portis appositi, ne quis uel ad foedus prodiret, uel equitū quenq; in ciuitatē reciperet. Ioannes autē accipere se conditiones ait, & aut persuasurū, aut necessitatem belli renitentibus adhibiturū. Illum tamen diem Iudeorum legi oportere concedi: quoniam sicut arma mouere, ita etiam de pace cōuenire nefas haberent. Nam & Romanos scire, q̄ ab omni cessaret opere dierū septem circuitio, quam si temerassent, non minus coactos, quàm qui cogerent, piaculum cōmissuros, ipsumq; Titum: nullum enim illi ex mora esse dispendium formidandum, q̄ unius noctis spacium propter fugæ consilium ceperit, præsertim cum id obseruare circūsedentē nemo prohibeat: sibi autē magnū esse lucrū, nulla in re despicere patrios mores. Et illū decere, qui pacem nō sperantibus indulget, legē quoq; seruare seruatis. His Titū Ioannes fallere conabat̄, non tñ pro septimi diei religione, quantū pro sua salute sollicitus. uerebat̄ autem, ne statim capta ciuitate, solus destitueret, qui totam in nocte ac fuga uitæ spem collocasset. Verū profecto dei nutu in excidiū Hierosolymorū Ioannē saluū esse cupientis, factū est ut nō solū induciarū causam

tionē Titus admitteret, uerum etiā in superiori parte oppidi castra poneret, ad Cydoessam, qui mediterraneus est Tyrionū uicus ualidissimus, Galilæis semper exosus. Nocte aut Ioannes, cum nullas Romanorū excubias circa oppidū uideret, arrepta occasione, nō solū his quos circa se habebat armatos; sed etiā senioribus plurimis cū familijs abductis, in Hierosolymā fugiebat. Sed usq; ad uigesimū quidem stadium fieri posse uidebat, ut mulieres ac pueros, aliamq; multitudinē secum duceret, homo quem captiuitatis, itemq; salutis metus urgeret. ultra uero procedēte eo, relinquebat: & oriebat atrox remanentiū fletus. quanto enim quisq; longius à suis aberat, tanto propiorē se hostibus esse credebat. Iamq; affore qui se caperēt existimantes, necessario pauitabant: & ad strepitū, quem ipsorū cursus faciebat, assidue respectabāt, uelut instantibus quos fugissent: multiq; simul ruebant, & circa uiam plurimos certamen præcedentiū conterebat. Miserabile autem foeminarum & infantium erat exitium. Aut si quam iactarent uocem, nōnullæ uiros aut propinquos, ut se operirent, orabant. Sed Ioannis exhortatio superabat, ut seipsos seruarent inclamantis: eoq; confugerent, unde pro remanentib. etiam si raperent, poenas à Romanis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant, ut cuiq; uiriū fuit, cito dispersa est. Luce uero facta Titus ad muros aderat, foederis causa: populus aut portis ei patefactis, cum cōiugibus occurrentes, tanq̃ benemerito, & qui custodia ciuitatem liberasset, acclamabāt: simul que Ioannis fugam significantes, ut & sibi parceret obsecrabant, & eos qui ex nouarū rerum cupidis reliqui superessent, ulcisceret. Ille aut precibus populi postulatus, equitum partem ut Ioannem persequeret, mittit. Sed eū quidem occupare nequiuerit, q̃ antequā uenerant, in Hierosolymam sese receperat. unā uero fugientiū propē ad duo millia perimunt: mulieres ac pueros paulo minus q̃ tria millia circumactos reducunt. Titus autem indigne ferebat, non statim à Ioanne poenas fraudis exactas. irato uerò animo satis esse q̃ spe deciderat ad solatium putans, captiuorū & qui trucidati fuerant multitudinem, in oppidum cum fauore ingredit: iussisq; militibus minimam muri partem iure possessionis abrumpere, minitendo magis q̃ puniendo reprimebat perturbatæ ciuitatis autores. Multos enim propter odia domestica, uel pprias inimicitias, delatores innocētiæ fore credebat, si dignos poena discerneret: meliusq; noxium relinquere metu suspensum, q̃ immeritum quenquā cum eo perdere, existimabat. Illū enim fortassis modestiorē futurū, uel metu supplicij, uel q̃ erubesceret præteritorum criminum uenia: sine causa uero morientium poenas, nullo modo corrigi posse. Præsidij tamen ciuitatē circumdedit, quæ tam nouarum rerum studiosos cōpescerent, q̃ pro pace sentientes, quos ibi relicturus erat, maiore fiducia firmarent. Galilæa quidē tota, postquam multo sudore Romanos exercuit, hoc modo subacta est.

Hierosolymitani excidij initium. Cap. V

Pud Hierosolymam uero, ad Ioannis introitū, omnis populus erat effusus, & circa singulos, q̃ unā confugerant, numerosa turba collecti, quas foris clades experti essent, percontabant. Illorū autem feruens quidē adhuc atque interruptus anhelitus, necessitatē significabat. Veruntamē in malis quoq; sibi arrogabant: nō Romanorū

uim fuisse dicentes, sed sponte uenisse, ut cum his ex tutiori loco pugnarent. Inconsultorū enim atq; inutiliū esse hominū, incaute pro Giscalis & inualidis oppidulis periclitari, cū arma uigorēq; oporteat pro metropoli suscipere, atq; seruare: significando tñ excidiū Giscalorum, etiā quam dicebant honestam discessionē suam, ut multi fugam esse intelligerēt, prodiderūt. Auditis aut quæ captiui pertulere, non mediocris populū perturbatio tenuit, magnumq; id esse argumentū proprii reputabant excidij. At Ioannes eorū quidem quos fugiētes reliquerat, causa minus erubescerebat. singulos aut circueīs spe ad bellum incitabat, infirmitatē Romanorū asserens, propriasq; uires extollens, & imperitorū ea cauillatione inscitā decipiens, q̄ etiam si pennas sumerent, nunq̄ Hierosolymorū moenia transgredierentur Romani, qui p̄ Galilæorum uicis tanta mala pertulissent, atq; in eorum muris machinas cōtriuissent. His eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenum manus. prudentiorum aut atq; seniorum nemo erat, qui non futura prospiciens, uelut iam perditam ciuitatem lugeret. Et populus quidem in ea confusione tunc erat. At uero per territorium manus agrestium, ante seditionem quæ Hierosolymis orta est, discordare iam coeperat. Titus enim à Giscala Cēsareā, Vespasianus aut à Cēsarea Iamniā & Azotum profectus, utramq; subegit: impositisq; illic praesidijs, reuertebat, maximam ducens eorum multitudinem, qui se foedere sociauerant. Singulas aut ciuitates tumultus bellumq; intestinum exagitabat: quantumq; à Rom. respirassent, in semetipsos manus uertebant: cū inter amatores belli ac pacis cupidos esset saeva cōtentio: dudumq; discordiū pertinacia primo inter domos accenderet: deinde inter se amicissimi populi dissideret: & ad similia uolentes quisque conueniens, aperte iam coacta multitudine rebellaret. Itaq; dissensiones quidem apud oēs erant: nouitatis autē armorumq; cupientes senibus ac sobrijs iuuentute atq; audacia praestabant. Primo autem indigenarū singuli praedari coeperunt: deinde ex composito cōfertis cuneis, per territorium latrocinabantur: ut quod ad crudelitatem atq; iniustitiā spectat, nihil à Romanis gentiles abessent: atq; ipsis qui uastabant, illatum à Romanis excidiū leuius uideretur. Ciuitatum uerō custodes, partim quia defatigari pigeret, partim odio nationis, aut nulli, aut minimo erant male affectis auxilio: donec rapinarū societate undiq; cōgregati collegiorū latrocinialium principes, atq; in agmen cōflati Hierosolymis irrumpunt. quæ ciuitas à nullo regebat: & more patrio gentiles omnes sine obseruatione recipiebat: tunc praecipue cunctis existimantibus, uniuersos q̄ superinflueret, adiuuēto ex beneuolētia uenire. Quæ quidem res etiam sine dissensione ciuitatē postea pessundedit, eò q̄ iners & inutilis multitudo quæ pugnacibus sufficere possent, alimenta consumpsit: hisq; praeter bellum etiā seditionē famemq; comparauit: alijq; latrones ex agris eò transgressi, ac multo seuioribus quos intus inuenere sociati, nullū atrox facinus intermittebāt. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebant audaciā, sed usque ad cades ruebant: nō clām, neq; per noctē, aut quoslibet homines, uerum luce palām nobilissimos quosq; adoriēdo. Nam primū Antipam regij generis uirum, & adeo potentissimū ciuiū, ut etiā publicos thesauros fidei suę permissos haberet, cōprehensum custodiæ tradiderūt: post hunc etiam Leuiā quendā, insignem

gnem uirū, & Sopham filiū Raguelis, regalis similiter utrunq; familiæ, omnesq; præterea, qui præstare alijs uidebant. Grauis aut̃ metus populū possidebat: & uelut capta ciuitate, salutē propriam quisq; curabat. Illi aut̃ clausorū uinculis non fuere contenti, neq; tutum arbitrabant̃ ea potētia uiros diutius custodire. nam & ipsos, & domos eorū non paucis uiris frequentari, ac per hoc ad ulciscendum esse idoneos, & præterea rebellaturum fortasse populū, iniquitate cōmotum. Decreto igit̃ eos occidi, mittunt quendam de suo numero Ioannem, ad cædes promptissimum, qui lingua patria Dorcadis filius dicebat: eumq; alij decem armati gladijs, secuti ad carcerē, ibi quos reperissent interficiunt. Fingebant aut̃ huius immanissimi sceleris causam, cum Romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuisse, cōmunisq; libertatis proditores interemisse dicebant, prorsus, ut audacia sua tanq̃ seruatores ciuitatis, ac bene de ea meriti gloriarent̃. Euenit autem populum quidem ad hoc humilitatis ac formidinis, illos uerò insolentiæ progredi, ut in eorū esset arbitrio etiam pontificum designatio. deniq; familijs abrogatis, unde per successionem pontifices creabant̃, incognitos atq; ignobiles constituebant, ut impiorū facinorū socios haberent. nam qui supra meritū summos honores adepti erant, his obediebāt necessario, qui sibi eos præstiterāt: qm̃ & dignitate præditos, uarijs machinis fictisq; sermonibus cōmittebant, opportunitatem sibi ex eorū qui se prohibere poterant, contentione captantes: donec hominū persecutione satiati, in diuinitatē contumelias transtulerunt, pedibusq; pollutis in sanctū locū introire cœperunt. Iam uerò populo cōtra eos cōcitato (namq; autor erat Ananus, æuo maximus pontificū, itemq; sapientissimus: & qui fortassis ciuitatē conseruasset, si insidiatorū manus potuisset effugere) illi templū dei aduersus populi turbam, castellū ac profugiū sibi fecere, quod pro domicilio habebant tyrannidis. Acerbis aut̃ malis admiscebatur etiā cauillatio, quæ præ cæteris eorū factis erat dolori. tentando enim quanto metu populus teneret, suasq; uires explorādo, sorte pōtices creare conati sunt, cū his (ut diximus) ex familijs successio deberet. huic aut̃ fraudi mos antiquus obtendebat. nam & olim sorte pōtificatū deferri solitū fuisse dicebant. re aut̃ uera, legis erat abrogatio firmiter, per eos qui ad potētiam designandorū magistratuū licentiam cōpararent. Itaq; una sacratarū tribuū accita quæ Eniachin appellat̃, pontificem fortiebant: casuq; fors exit homini, per quē maximè eorū iniquitas demonstrata est, Phani cuidam, filio Samue lis, ex uico Aphthasi, non solū non expōtificibus orto, sed apertè quid esset pontificatus, propter rusticitatē penitus nescienti. Deniq; inuitū eum rure abstractū, ut in scena fieri solet, aliena ornauere p̃sona: indutūq; sacra ueste, qd̃ facere deberet, subito instituebant: ludumq; & iocū esse tantum nefas arbitrabant̃. cæteri uero sacerdotes, procul spectantes ludibrio legem haberi, lacrymas uix tenebant, honoresq; sacrorū solui grauius ingemebant. Populus aut̃ hanc eorum audaciam nō tulit, sed omnes quasi ad deponendam tyrannidem animos intenderant. nam qui præstare cæteris uidebant̃, Gorion Iosephi filius, & Simeon Gamalielis, tam singulos circumeūtes, quā simul uniuersos in concionibus hortabant̃, quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent, sanctumq; locū ab hominibus sceleratis purgare properarent

perarent. Pontifices etiā probatissimi, Gamala quidem filius Iesū, Anani autem Ananus, populū frequēter in coetib. exprobrando eius segnitie, contra Zelotas excitauerunt. ita enim se ipsi uocabāt, uti bonarū professionū æmulī, ac non qui pessimam facinorū immanitatem superassent. Itaq; in concionem populo congregato, cunctisq; indignantib. occupationes sanctorum, itemq; rapinas & cædes, nondū aut promptis ad ulciscendū, ppter ea q̄ inexpugnabiles (id enim uerū erat) Zelotæ putabantur, stans inter eos medius Ananus, & ad legē crebro respectans, cum lacrymis opplesset oculos: Equidem, inquit, mori potius deberē, quā dei domiciliū uidere tantis refertum piaculis: atq; inaccessa & sancta loca sceleratorū pedibus frequentari: uerū tamen sacerdotali ueste amictus, & sanctissimū uenerabiliū nominū ferens, uiuo: atq; animæ amore teneor, nec p̄ senectute quidem mea mortē sustinēs gloriosam. Igitur solus ibo, & tanquā in solitudine animam meam solam dabo pro deo. nam quid opus est uiuere in populo, clades suas minime sentiente, & apud quos mala præsētia nemo prohibet? siquidē spoliati patimini, ac uerberati reticetis, & ne gemitu quidē aperto quisquā prosequitur interemptos. O acerbam dominationē. Quid de tyrannis querar? Nunquid nō à uobis uestra potētia nutriti sunt? nunquid non despectis qui primi erant, cum adhuc pauci essent, uos dum tacetis, plures eos fecistis? atq; illis armatis quiescentes, in uosmetipsos arma uertistis? cum primos eorū conatus oportuisset infringi, quando cognatos conuiuijs appetebant. Vos aut negligendo, ad depredationē noxios irritastis, quia uastatarū etiā nulla ratio erat. Itaq; iam domini ipsi rapiebant, eisq; cum per mediam ciuitatē traherent, nemo erat auxilio. Illi aut à uobis proditos, etiam uinculis affecere: non dico quales & quantos, sed q̄ non accusatos, indemnatos, uinctos nemo adiuuit. restabat eosdem uidere trucidari. hoc etiam uidimus: uelut è grege brutorum animalium cum præcipua quæq; duceretur hostia, ne uocem quidē quisquam emisit, nedum dexteram mouit. Patiemiini ergo, patiemiini, etiā sancta conculcari uidentes? Cumq; omnes audaciæ gradus nefarijs hominibus subieceritis, eorū præstantiam reueremini? nunc enim profecto ad maiora procederent, si quid maius quod euerterent inueniretur. Tenetur quidē munitissimus ciuitatis locus, sanū appellatione, re arx quædam siue castellū. Tāta igitur contra uos tyrannide munita, & inimicis super uerticē positis, ut uidetis, qd cogitatis? aut quibus uestras sententias applicatis? An Romanos exspectatis, ut sanctis uestris opitulentur? Ita quidē se nostræ ciuitatis habent res, eoq; iam calamitatis uentū est, ut misereatur nostri etiam hostis. Nō exurgetis o miseri respectisq; uulneribus uestris, quod etiā feras bestias facere uidemus, nō ultum ibitis in hos, qui uos percussere? Nō suas quisq; recordabitur clades, & ante oculos positis quæptulerit, ad ultionē animos acuet? Perijt apud uos (ni fallor) affectionū omniū carissima, & maxime naturalis, cupiditas libertatis. seruitutis aut ac dominorū amantes facti sumus, tanquā subiugari à maiorib. didicerimus. Atq; illi quidē multa & maxima bella, ut in libertate uiuerent, pertulerūt, ne aut Aegyptiorū aut Medorū potētiæ cederent, dummodo ne facerēt quæ iuberentur. Et quid opus est de maioribus loqui? Hoc ipsum bellū quod cum Romanis nunc gerimus, utrum cōmode an contra incommode

cōmode non referam, palām quid habet causæ, nisi libertatem? Ergo qui dominis totius orbis seruire non patimur, gentiles nostros ferimus tyrannos? Quanq̃ externis obedientes, ad fortunam semel id referunt, cuius iniuria uicti sunt. At uero pessimis suorum cedere, ignauorum est, & cupientium seruiendi. Ad hæc autē, quia Romanorū mentio facta est, non uos celabo, quid dum loquor interuenerit, mentēq; retraxerit: quod etiam si ab his capti fuimus (absit aut huius dicti periculum) nihil acerbius experiemur, quā isti nos affecere. Quo pacto aut non lacrymis dignum sit, illorū quidem in templo donaria cernere, gentiliū uero spolia, qui nobilitatē huius maximæ omnium ciuitatis compilauerunt: eosq; uiros trucidatos uideri, quibus etiā illi post uictoriam obtemperassent? Et Romanos quidem nunq̃ transgredi auctos esse limitem profanorū, aut sacratæ quicq̃ consuetudinis præterire: sanctorum autem ambitum, quamuis procul aspectum perhorrescere: quosdā uero in his locis natos, ac sub nostris moribus educatos, & qui Iudæi uocentur, inter media sancta deambulare, manibus adhuc suis gentili cæde calentibus? Quis igitur externum bellum metuat, ex cōparatione domestici? Multo nobis æquior est hostis. nam si proprie rebus sunt aptanda uocabula, fortasse reperiatur, legum quidem conseruatores nobis fuisse Romanos, hostes uero intus haberi. Verū hos insidiatores libertatis exitio deberi, neq; facinorum eorum dignū excogitari posse supplicium, certū est: idemq; omnib. uobis, & ante orationem meam esse persuasum, atq; ipsis uos rebus quas pertulistis, in eos esse cōmotos. pleriq; aut fortasse multitudinem eorū, atq; audaciam reformidant: & præterea q̃ in loco superiore consistunt. Sed hæc ut uestra negligentia conflata sunt, ita nunc magis proficient, si morabimur. nam & numerus illorum in dies singulos alitur, eo q̃ nequissimus quisq; ad similes profugiat: & audaciam plus accendit, q̃ nullum adhuc eius impedimentum interuenit: locoq; superiore utentur, & quidē cum apparatu, si his tempus demus. Quod si aduersus eos ire cœperimus, humiliores erunt, mihi credite, cōscientia: & celsioris loci beneficiū, reputatio scelerū perdet. Fortasse aut dei pariter spreta maiestas, in ipsos tela retorserit, suisq; missilibus consumentur impij. Videāt nos tantūmodo, & deiecti sunt: quanq̃ pulchrum est, ut etiā si quod periculū immineat, pro sacris ianuis moriamur: ac si nō liberis & coniugibus, pro deo tñ eiusq; sanctis animas profundamus. Præbebo aut manū, atq; sententiā: & neq; consiliū uobis ullū dēerit ad cautionē, neq; me corpori meo parcere uidebitis. His Ananus contra Zelotas populū hortabatur: nō quidē nesciens iam expugnari uix posse propter multitudinē ac iuuentutē animorumq; pertinaciam, multoq; magis ppter conscientiā commissorū: nec enim concessum iri ueniā his quæ perpetrauerant, sperabāt: ueruntamen quiduis perpeti præstabilius existimabat, q̃ in tanta rerū perturbatione remp. negligere. Populus aut duci se clamabat in eos, cōtra quos rogabatur: & ad subeūda pericula quisq; promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos discerneret, atq; ordinaret ad præliū, Zelotæ cunctis conatib. eius cognitis (certos enim qui omnia sibi nunciaret habebant) in pontificē commouent: ac modo p cuneos modo simul uniuersi piliunt: neq; obuiō cuiq̃ parcebat. Cito autē & Ananus populum congregauit, multitudine quidem superio-

superiorem: armis uero constipatis, nō erant Zelotæ inferiores. alacritas uerò, quod deerat, in utrifq; supplebat. nam & ciues armis iram conceperant fortio- rem: & qui de templo exierant, quauis multitudine maiore audaciam. quippe illi quidem habitare se in ciuitate minime posse arbitrabant, nisi Zelotas eximerent: hi uero nisi uicissent, nullum se non subituros esse supplicium. Manus aut conseruere, pro ducibus obedientes motibus animorū. Et primo quidē in ciuitate ac pro templo eminus missis lapidibus semet inuicē appetebant. si uero aliqua pars terga uertisset, uictores gladijs utebant. cūq; plurimi sauciarent, multæ cædes utrobique fiebant. Et populares quidē in domos referebant à suis. Zelotarū autem quicumq; uulneratus fuisset, in templum ascendebat, sacram humū cruore perfundens, ut solo eorum sanguine uiolatam religionē recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrendo in cōgressionibus præualebāt. Irati uerò populares, proficiēte quotidie numero suo, cum desides increparent, quicq; à tergo sequebant, nō aperiendo fugientibus uiam inuitos eos repugnare cōpellerent, uniuersos quidē suos in hostes conuertunt. illis aut, quia uim ferre nō poterant, paulatim ad templum recedentibus, irrumpit unā cum socijs Ananus. Vnde factū est, ut eos q̄ ambitu exteriori expulsi essent, metus inuaderet: ideoq; in murum interio- rem fuga recepti, mature ianuas occluderent. Verū Anano portis quidē sacris manus afferre non placebat, hostibus quoq; desuper tela torquentibus, nefas esse existimanti, etiamsi uicisset, non lustratū prius populum introducere. Ex omni aut suorum multitudine sex ferē armatorum milia sortitus, custodes eos in porticibus collocat. his aut qui succenderent, in excubijs alios per ordinem ponit. Multi aut honestorum ab optimatibus ad id electi, mercede conductos pauperes uice sua præsidij destinabant. Fit aut his omnib. exitij causa Ioannes, quem ex Giscalis effugisse prædiximus. is enim dolis plenus, & uehementē dominationis cupiditatē mente circumferēs, iam dudum rebus cōmunibus moliebat insidias. Itaq; tunc eadem quæ populus sentire se simulans, aderat Anano: tam diebus cum proceribus capienti consilium, quàm noctibus peragranti custodias: omniaq; secreta Zelotis renunciabāt nullumq; populi consilium non prius q̄ caperetur, inimici sciebant eius indicio. immoderatis uero & Ananū, & populi principes placabat obsequijs, ne in aliquam suspicionem ueniret affectans. Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebat. Erat enim ex adulationū uarietate suspectior: eoq; ipso quod etiam nō accitus assiduus erat, arcanorū proditor habebat. Etenim perspiciebat Ananus, omnia sua consilia hostes intelligere: & quæ Ioannes faceret, suspicionē proditiōis habebant. submouere aut illum non erat facile, neq; possibile, q̄ malitia præualeret: ac præter hoc multorū non ignobilium, qui summis rebus adhibebant, patrociniū succinctus erat. Visum est igit ab eo sacramentum beneuolentiæ causa peti: nihilq; dubitans, & fidē populo se seruaturū iurauit, neq; factum eius inimicis ullū, neq; consiliū prodituum: unaq; deponendis rebellibus, & manu & uoluntate operam collaturū. Itaq; Ananus eiusq; socij, quoniā iurato crediderūt, nulla iam suspiciōe suis cum consilijs adhibebant: moxq; ab iisdem concordia causa legatus in-
tromittitur ad Zelotas. curæ namq; habebāt, nefanum culpa sua pollueret,
né ue

necne quisquā in eo procūberet Iudæorū. Ille aut, quasi Zelotis ac nō contrā
 prō beneuolētia iurauisset, ingressus ad eos, medius cōstitit: & sæpe quidem
 se illorū causa in magno periculo fuisse dixit, ne quid secretorū ignorarent,
 quæ in eos Ananus cū socijs cogitasset. nunc aut ingens cum ipsis omnibus
 subiturū esse discrimen, nisi diuinū quoddā præsto fuerit auxiliū. nihil enim
 tam morari Ananū: sed persuasisse quidem populo, ad Vespasianum legatos
 mittere, ut ad capiendā ciuitatē quamprimū uenire properaret, indixisse autē
 lustrationē postero die, ut religiōe simulata intromissi, uel etiā ui prælio ma-
 nus confererent. Se autē non uidere, q̄ diu aut obsidionem sustinebunt, aut
 cum tanta manu acie cōgrediētur. Ad hæc addebat, quod ipse dei providen-
 tia trāsactionis esset causa legatus. hanc enim spem Ananum his proponere,
 quo nihil suspicantes eos subito aggredieretur. Itaq; oportere, si quis haben-
 dam uitæ rationem duceret, aut obsidentibus supplicare, aut foris aliquod
 præsidium petere. Quos aut si uicti essent, ueniæ spes foueret, immemores au-
 daciæ suę credere, simul ac factores pœnituerit admissorum, in gratiam sta-
 tim eos qui perpepsi sunt reddituros. Sed nocentū quidem sæpe inuisam eti-
 am pœnitudinem fieri, læsis autem iram in licentia sæuiorem: imminere au-
 tem illis ait interfectorum amicos atq; cognatos, totūq; populum pro disso-
 lutis legibus ac iudicijs indignatione flagrantē: ubi etiam si qua pars miseri-
 cordiæ fuerit, maiori eam irascentium turbæ cessuram. Talia quidē uariabat
 Ioannes, terrorem incutiens multitudini. externum uerò auxiliū aperte qui-
 dem indicare quod diceret non audebat: Idumæos autem significabat. utq;
 principes Zelotarum priuatim etiam commoueret, crudelitatis Ananum ar-
 guebat, ipsis eum maxime minitari confirmans.

Idumæorum aduentus pro Hierosolymitanis & acta. Cap. VI

IRant aut Eleazarus Simonis filius, qui etiā præter alios idoneus esse
 uidebatur & recte cōsulere, & quæ cōsulisset efficere, iteq; Zacha-
 rias filius Amphicali, uterq; à sacerdotibus genus ducēs. Hi præter
 cōmunes, etiā priuatis interminationibus cognitīs, quodq; Anani factio po-
 tentiæ sibi cōparandæ causa Romanos accerferet (nam & hoc Ioannes affir-
 xerat) diu quidē quid agerēt dubitabāt, angustijs tēporis cōclusi. populū em
 haud multo post eos aggredi paratū esse cogitabāt: externi uero subsidij fa-
 cultatē, insidiarū sibi celeritate præreptā: priusq; fore ut omnia paterent, q̄ au-
 xiliariū quisq; ista cognosceret, aduocari tamē Idumæos placuit. scriptaq; bre-
 uiter epistola, q̄ circūuēto populo Ananus uellet Romanis metropolim p-
 dere: ipsi aut pro libertate dissidētes, in tēplo obsiderent: minimūq; tēporis
 salutē sibi promitteret: ac nisi mature subuenirēt, ipsos quidē Anano atq; ini-
 micis, at uero ciuitatē Romanis ilico subiugandā: pleraq; nūcijs ad rectores
 Idumæorū referēda mandat. Ad hoc aut lecti sunt duo uiri strenui, & dicen-
 di peritissimi, & ad persuadēdū satis idonei: quodq; his rebus esset utilius pe-
 dum uelocitate præstātes. nā Idumæos cōfestim parituros certū erat, q̄ turba-
 rum cupiēs & incōdita esset natio, semperq; ad motus facilis atq; suspēsa, &
 rerū mutationib. læta, minimisq; petentiū blanditijs ad bella prōptissima: &
 uelut ad festorū quandā solennitatē, sic ad prælia properās. celeritatē autem
 nuncijs exigebāt: atq; istis nihil deerat alacritatis, uterq; autem Ananias uoca-

Ioseph.

Pp

batū

batur. Iāq; apud rectores aderāt Idumeorū. Illi aut simul epistola mādatisq; attoniti, quasi furibūdi circūcurrere gentē, militiāq; denunciare cōeperunt. Itaq; mox & dicto citius multitudo cōuenerat, omnesq; pro libertate metropoleos arma rapiebāt. Cōgregati aut propē ad x x m, cum ducibus quatuor Hierosolymā ueniunt: hoc est Ioāne & Iacobo Sosa filijs, & præterea Simone Cathlæ, & Phinea Clusoth filijs. Ananū aut profectio legatorū, itēq; uigiles eius latuit, sed nō etiā impetus Iudæorū. hoc em̄ antē cognito, portas eis clausit, & muris custodes apposuit. nō tamē uisum est bello cū his congredi, sed uerbis eis ante p̄suadere cōcordiā. Stans ergo in aduersa turri Iesus, post Ananū æuo pontificū maximus. Cū multæ, inquit, & uariæ turbæ tenuerint ciuitatē, in nulla re sic miranda fortuna est, ut in eo, q̄ pessimis etiā inopinata cōspirāt. etenim perditissimis hominib. cōtra nos auxilio uenistis, tanta cū alacritate, quanta nec in Barbaros aduocāte uos metropoli uenire decuisset. Et si quidē uiderē consensionē uestram simlē esse horū hominū qui uos rogauerūt, nō existimarē impetū carere ratione. nihil em̄ æque ac morū cognatio concordiā firmāt. Nunc uero illi quidē, si quis eorū singulos exploraucrit, mille mortibus digni reperient. nam ludibria & purgamenta totius rusticæ plebis, luxu absumptis patrimonijs suis, postq̄ in uicis & ciuitatib. proximis audaciā exercuere, postremo in sacrā ciuitatē clām influxere ut latrones, solūq; religiosum immanitate polluerūt scelerū: eosq; uideas sine metu inter sancta ebrios, & auditate uētris peremptorū spolia cōsumentes. uestra uero multitudo armatorūq; talis ornatus est, qualē deceret esse, si publico uos cōsilio metropolis inuitaret, in alienigenas laturos auxilia. quid igitur hoc esse quis dixerit, nisi fortunæ iniuriā: cū pro nequissimis cōuenisse & integræ nationis uestre arma uideant cōspirare? Iam dudū quidē reperire nequeo, quid nam fuerit quod uos tā cito cōmouerit. nec em̄ sine magna causā fieri potuisset ut arma pro latronib. aduersus cognatū populū caperetis. quid? Romanos audistis & proditiōē? his enim quidā uestrum obstrepebant nunc, liberādæ metropoleos causā uenisse dicentes. unde mirati sumus præt̄ alia, noxiorum tale cōmentū. uiros em̄ natura libertatis amatores, eoq; cū externis hostibus pugnare paratissimos, aliter cōtra nos efferare nō poterāt, q̄ uastatæ libertatis proditiōe mētita. Sed em̄ uos cōsiderare oportet, qui nos insimulauerint: fidemq; in nos ueritatis ex rebus cōmunibus, non ex ficto sermone colligere. Quid enim passi, nunc demū nos dedimus Romanis, cum ab initio licuerit aut ab his nō deficere, aut quia defecimus, cito redire in gratiā, priusq̄ circa nos omnia uastarent? nāq; iā, ne uolentib. quidē nobis, transactio facilis est: cum & superbos eos effecerit Galilæa sub iugū missa: morteq; grauiorem afferat turpitudinē, appropinquātes placare. Equidē quod in me est, pacem morti antepono. semel aut bello appetitus, postq̄ pugna cōmissa est, gloriosā mortē uita captiui existimo potiorē. Sed utrum nos populi principes aiunt clām misisse aliquē ad Romanos, an etiā totum populū cōmuni suffragio? Siquidē nobis dicāt, quos amicos miserimus, qui serui fuerint proditiōnis ministri. Cum iret aliquis deprehensus est, rediens captus est, literas nacti sunt? Quemadmodū aut tantam ciuium multitudinem lateremus, cum quibus omni hora uersāremur? Paucis aut, atq; his inclusis, qui de templo ne in ciuitatem

ciuitatē quidem pro dire possent, quo pacto sunt cognita, quæ occulte extra ciuitatē fierent? An uero nunc cognouere, quando auctorum poenæ reddendæ sunt? donec aut sine metu fuere, neminē nostrum proditorē suspicabant? Sin ad populū causam referunt, publicū habuit nempe cōcilium, nemo aberat cōcioni: ideoq; manifestior ad uos nuncius fama citius properasset. Quid aut opus erat legatos mittere, cum certa nobis esset de transactione sentētia? Et quis designatus sit dicant. Sed hæc quidē male periturorū, & instantes poenas euitare cupiētū causationes sunt. Quin etiā si ciuitatē prodi in fatis esset, id quoq; ipsos qui nos criminant auctores opinor: quorū audaciæ unum malum uidet deesse proditio. Vos aut oportet, quia semel cū armis adestis, primum (id quod est iustissimū) iuuare metropolim, et unā nobiscū tyrānos eximere, per quos iudicia dissoluta sunt: qui calcatis legib. iura suis gladijs permisere: deniq; nobiles uiros nō inculatos, ex medio raptos foro, primū uinculis cruciarūt: deinde nō uoce neq; prece eorū morati, neci tradiderunt. Licet aut uobis nō belli lege ingressis, horū uidere argumentū, quæ dixi, desolata domos rapinis, cōiuges in ueste lugubri ac familias peremptorū, & per totam ciuitatē ululatus & fletus. nullus enim non persecutionē expertus est impiorum. Qui ad hoc insanix prorupere, ut latrocinalem audaciam nō solum ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc, quæ & caput & facies gētis est, sed in phanum etiā ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc sibi & ad excursus et ad per fugium elegerunt, isq; fiscus illis est eorū quæ in nos cōparantur: & locus toti orbi terræ uenerabilis, quiq; ab uniuersis alienigenis, ab extremo limite mundi ueniētibus, honorat, per hæc quæ apud nos nata sunt portenta conculcatur. Exultant aut rebus desperatis, populos committi populis, & ciuitatibus ciuitates, gentesq; in sua uiscera delectū habere, cū debueritis (ut dixi) quod factū esset optimum ac deceret, nobiscum nocentes eximere: atq; hanc ipsam fallaciam ultum ire, quod auxilio uos aduocare ausi sunt, quos metuerē uindices debuissent. Quod si eiusmodi hominū preces reuerendas putatis, attamen licet uobis armis depositis, cognatorū habitu introire ciuitatem: medioq; inter hostes atq; auxiliares suscepto nomine, de nostris discordijs iudicare: quanquam reputate quid habebunt cōmodi, cum de manifestis ac tantis criminibus apud uos causam dicturi sunt, qui hominibus non accusatis, ne uerbum quidē facere permisere. Ferant igitur hanc ex uestro aduentu gratiā. Si uero neq; nobiscum indignari neq; iudicare uultis, tertiū restat, ut relictis utrisq; partibus, nec nostris cladibus insultetis, nec cum insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam etsi maxime quenq; nostrū suspicamini Romanis collocutū, obseruare uobis itinera licet: tūq; demū tueri metropolim, cum factum aliquid huiusmodi patuerit, quale delatū est, & in autores eius, si conuicti fuerint, uindicare. Nō em̄ uos præueniunt hostes, iuxta ciuitatem sedibus positis. Sin horū nihil uobis gratū aut mediocre uidetur, ne portarū claustra miremini, quatenus arma portabitis. Hæc quidē Iesus loquebat. Idu mæorum aut multitudo nequaquam animum aduertebat, ardens iracūdia, quod non paratū habuisset introitū: proq; armis inter se duces indignabantur, captiuitatem esse existimantes, si ea quibusdam iubentibus deposuissent. Vnus autem ducum Simon filius Cathlæ, uix placato suorum tumultu, stans in eo

loco unde exaudiri à pontificib. posset, nō iā mirari se ait, si libertatis propugnatores in tēplo obsiderent inclusi, cū illi cunctæ genti cōmunē clauferint ciuitatē: & Romanos quidē sortasse, coronatis etiā portis recipere sint parati, Idumęos autē ex turribus alloquant, captaq; iubeant pro libertate arma proijcere: cognatisq; non credentes custodiā ciuitatis, iudices eos discordiarū fieri uelint: & alios accusando q̄ indemnatos ciues occiderint, ipsi totā damnēt ignominia nationē. deniq; urbem omnib. alienigenis religionis causa patentem, nunc domesticis præclusistis. Valde em̄ contra uos festinabamus, & ad gerendum cum gentilibus bellū: qui ob hoc adesse properauimus, ut uos seruaremus liberos. Nempe taliter uos etiā hi quos obsidetis lēdere, tamq; ueris miles puto suspiciōes in illos quoq; colligitis. Deinde q̄ reip. defensores sunt intus in custodia tenentes, genere cōiunctissimis gentibus simul uniuersis ciuitatem præclusam tyrannidē perferre dicitis, cū tam cōtumeliosis nos iubeatis obtēperare præceptis: nomenq; potentiæ alijs, qui uos tyrannos patiunt, annectitis. Quis cauillationē uestri sermonis tulerit, cum rerum repugnantia uideat? Etenim uobis etiam nunc Idumęos excludentibus ciuitate (namque ipsi nos à patrijs sacris arcetis) recte quis eos incusauerit qui custodiūtur in templo, q̄ cum ausi essent plectere proditores, quos uiros nobiles & innocentes pro societate facinoris dictitatis, nō à uobis inceperint, summaq; proditoris membra præciderint? Sed licet illi molliores quā res poscebat inuenti sint, nos tamen domiciliū dei seruabimus Idumæi, & pro cōmuni patria propugnabimus: tamq; foris irruentes, q̄ intus insidiātes, hostes pariter ulciscemur. Hic autē manebimus pro muris armati, donec aut uos Romani respiciendo liberent, aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

De clade Iudæorum ab Idumæis facta. Cap. VII

Is dictis Idumæorū quidē multitudo clamore cōsensit: Iesus autē tristis recessit, cum nec Idumęos quicq̄ sentire moderatū, & duplici bello oppugnari ciuitatē uideret. Quippe nec Idumæorū tumor & spiritus quiescebat, indigne ferentiū cōtumeliā q̄ essent ciuitate prohibiti: & q̄ Zelotarū uires esse firmas crediderāt, erubescentiū, postq̄ nihil eos sibi auxiliari posse uiderēt, ut iam uenisse poeniteret. Pudor autem nulla re penitus gesta redeundi, poenitudinem superabat. Itaq; ibidē prope murum temere tabernaculis positis, manendū esse statuere. Infinita uerō hyems nocte illa uenit, uentiq; uiolēti cum imbribus orti sunt, & crebra fulgura, horrendaq; tonitrua, cōcussæq; terræ uasti mugitus: certūq; erat apud omnes, hominū exitio mundi statum esse turbatū, neq; paruum quid rerum hæc signa portēdere. Vna uerō Idumæis & oppidanis erat opinio: illis quidē irasci deū militiæ causa, existimantibus: neq; se posse euadere, si aduersus metropolim arma mouissent: Anano autē eiusq; socijs, etiā sine prælio uicisse, deumq; pro se bellū administrare credētib. Sed profecto falsi erāt interpretes futurorū, & quæ sui passuri essent, cōtra hostes fore diuinabāt. Verū Idumæi quidē cateruatim densatis corporibus inuicē sese fouebāt, scutisq; contextis protecti capita, minus pluuia lædebātur: Zelotæ autem magis illorum quā suo periculo cruciabantur: collectiq; deliberabant, si quam reperire subsidij machinam illis possent. Horū autē ardentioribus uidebatur, ui armorum

rum

rum custodes inuadere: atq; in ciuitatē impetu factō palā portas auxiliatoribus aperire. nā & custodes ex improviso, & q̄ plures inermes ac belli expertes essent, facile turbatū iri, & multitudinē ciuiū difficulter colligi posse: quoniam domi quisq; propter hyemē cōtineret. quin etsi periculū aliquod interuenerit, q̄d uis subire satius q̄ negligere tot copias sui causā turpiter perituras atqui prudētiores erāt, uim adhiberi dissuadebāt. nō em̄ sui tantū causā custodes ampliari, sed etiā ciuitatis murū uidebāt propter Idumēos diligētius custodiri: & ubiq; adesse Ananū, omnibusq; horis inuisere custodias existimabant. sed hoc alijs noctib. ita habuerat. illa uero, nō sua desidia requieuerat, sed ut & ipse & custodū manus fato duce interirēt. Nāq; iā nocte prouecta, & gliscēte hyeme, custodes in porticu dispositos opprimit somnus. At Zelotis consiliū subit, ut ferris tēplo sacratīs portarū uectēs secarēt. affuit aut̄ illis, ne exaudiret crepitus, uentorū sonus, & crebra tonitrua: fanoq; egressi, ad murū clanculo ueniūt: seratāq; portā, quæ uersus Idumēos erat, aperiunt. Illi aut̄ primū Ananū conari aliquid suspicati, unusquisq; dextrā ad gladiū, quasi repugnaturi applicant mature: deinde his qui ad se uenerāt agnitis, introibant. Qui quidē, si tunc manus uertere in ciuitatē uoluissent, nihil obstabat quo minus totus populus interiret: tāta ira ferebant. uerū Zelotas primo eximere custodia festinabāt: illis quoq; multū precantibus, q̄ eos receperant ne despicerēt malis obsessos, quorū gratia uenerāt, neq; his acerbius periculum importarēt. captis em̄ custodibus, faciliore illis in ciuitatē impetū fore: sed si semel eos cōcitassent, iā illos cōtineri nō posse, quin si senserint cōgregent, & per ascensus nitentib. se opponāt. Idē igit̄ Idumæis uisum est: iamq; in templum per ciuitatē subibāt, cū suspensi Zelotæ aduentū eorū præstolarent. Deniq; his ingressis, etiā ipsi cōfidēter ex interiori fano progressi sunt, mixtiq; Idumæis in custodes irruerūt. Cæsis aut̄ nōnullis, quos somnus oppresserat, omnis multitudo ad clamorē uigilantiū suscitata est, raptisq; armis ad repugnandum non sine stupore properabant. Ac primū quidem Zelotas solos conari aliquid suspicantes, quasi eos superaturi numero cōfidebant: ubi uero foris alios circumfundi uiderent, Idumæos irrupisse sensere. Et maior quidem pars eorū, armis pariter animisq; depositis in questibus erant. pauci uero iuuenū fortiter cōmuniti, occurrēdo Idumæis, aliquandiu segniorē multitudinem protegebant: alij cladem ciuitatis habitatoribus nunciabāt. Illorum aut̄ auxilio uenire nullus audebat, cognito Idumæos irrupisse: sed ipsi quoq; irrita uociferantes, cum fletibus respondebant: plurimusq; mulierū ululatus suscitabatur, si quando custodum quisquā in periculū aliquod incidisset. Quin & Zelotæ Idumæorum clamorē geminabant, magisq; horribiles tempestas faciebat omnium uoces. Nemini aut̄ Idumæi pepercere, quod natura crudelissimi ad cædes erant, & hyeme grauiter afficiebantur, proptereaq; his qui se excluderant ut inimicis utebantur, tam supplicantibus quā repugnantibus infensi. Multos enim cognationem referentes, utq; cōmune fanum reuererentur orantes, gladijs transfigebant. Nullus autem fugiendi locus, neq; spes salutis erat. Compulsi autem circa se, magis quā ui oppressi laniabantur, cum recedendi spatium non daretur, nec interfectores à cædibus temperarent. Incerti autem quid agerent, in ciuitatē se præcipitabant: miseri

(ut mihi uidetur) eo quod fugiebant crudelius subeuntes exitiū, donec templum exterius sanguine redundauit. Octo autē milia & quingentos mortuos dies inuenit. Nec tamen his Idumæorū ira satiata est: sed uersis in ciuitatē manibus, oēs domos diripiebant: quemq; fortuito inuenissent, morti dabāt. Et cæteræ quidem multitudinis cēdem superuacuā esse ducēbant: pontifices autem peruestigabant: & in illos pleriq; ferebantur, statimq; cōprehensos obtruncabant: stantesq; super eorū cadauera, nunc Anano populi beneuolentiā, nunc Iesu quæ de muro dixerat, exprobrabant. Ad hoc autē impietatis progressi sunt, ut etiā insepultos eos abiecerint: cū præsertim Iudæis tanta sepulturæ cura sit, ut etiā iudicio cruci suffixos, ad occasum solis deponāt atq; sepeliant. Et quidem nō errauerim, si Anani mortē dixerō excidij ciuitatis fuisse principiū, & ex illo die muros euersos, remq; publicā Iudæorū perijsse, quo pontificem rectoremq; salutis suæ iugulatū in media ciuitate uiderunt. Erat autem & alias uir laudabilis atq; iustissimus, & præter nobilitatis ac dignitatis & honoris, quo erat præditus, amplitudinē, infimis amabat æquari. Libertatis autē maxime fautor erat: & is qui populi affectaret imperium. Cōmodis autem proprijs cōmunes semper utilitates anteponebat, super omnia paci studens. Sciebat enī Romanos non posse expugnari: ac prospiciebat, si pacisci utiliter nequissent Iudæi, omnino eos perituros, ut aut breuiter dicam, cum Anano uiuo ad transactionem uenissent. Mirus enim erat dicere, mirus populo persuadere quæ uellet. Iam uero impediētes bellantesq; subegerat. Plurimum autem moræ sub tali duce attulissent Romanis. Huic iunctus erat Iesus, illo quidem comparatione inferior, sed præstās cæteris: ut putem deum, qui tanquam uiolatam ciuitatem perire flammis, purgariq; sancta uellet, consulto defensores eorum, & qui ea charissima ducerent, amputasse. Itaq; paulo ante sacris indumentis amictos, & toto orbe celeberrimæ religionis auctores, quiq; undiq; in ciuitatem comitantibus uenerabiles habebantur, jaccere nudos prædam canibus ac feris uideres. Quos quidem uiros ipsam puto gemuisse uirtutem, tantum licuisse uitij flentem.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO

LIBER QUINTVS.

De altera strage, & reditu Idumæorum, Zelotarumq; crudelitate. Cap. I

Nano quidem & Iesu eiusmodi finis euenit. Post illos uerò tam Zelotæ q̃ Idumæi passim plebem, quasi nefandorū animalium gregem, irruendo mactabant. Et uulgus quidem in quolibet loco deprehensum necabat: correptos autē nobiles & adolescentes, uinctos in carcerem cōcludebant, spe, nōnullos eorū sibi posse sociari nece dilata. Verum hæc nullum mouebāt, sed cuncti mortē præoptauerant, dūmodo ne aduersus patriam cōmunem nequissime cōspirarent: sæuissima tamen ante eadē uerbera

bera sustinebāt, exulcerati plagis atq; tormētis. cūq; iā corpus non sufficeret cruciatibus, tandē gladiū merebant. quos autē die cepisset, eos in custodiā nocte ducebāt: extractosq; inde, si quos mori cōtigisset abijciebāt, ut uinctis alij locus esset. Tātus autē populū pauor occupauerat atq; formido, ut ne flere quidē palām quisq;, siue sepelire propriū funus auderet, sed erant occultae clausorū etiā lachrymæ, & ne quis inimicorū audiret, circūspectantes gemebant. paria nanq; his qui lugebant, etiā qui luxissent ilico patiebant. exigua uero nocte sublatā terrā manibus, corporib. inijciebāt, et nōnunq; die, si q; fuisset audacior. Duodecim autē milia hoc modo nobiliū periere. Illi autē iā cedes exosi, nullo pudore iudicij uim & cognitionis cauillādo imitabant. Itaq; cū illustriū quendā Zachariā Baruch filiū interficere decreuisset (iritabantur em̄ q; nequissimis inimicus nimis erat, & probis amicus, iteq; locuples) neq; solum fortunarū eius direptionē speraret, sed etiā remotū iri uirum ad se deiiciendos potentē, septuaginta plebeiorū honestissimos ex praecepto cōuocant, iudicū specie potestate carētes, & apud eos Zachariā, quasi res proderet Romanis, accusant: quodq; ad Vespasianū proditiōis causā misisset. Sed neq; argumētū, neq; ulla probatio criminis erat, ipsi autē misisse dixerūt, & hoc haberi pro fide ueritatis uolebāt. Zacharias autē ubi nullā spē salutis sibi relictā esse uidit, per insidias nō in iudiciū sed in carcerē ductus, uitae suae desperationē libertate nō priuauit: sed exorsus ueri quidē similitudinē obiectorū derisit, & illata sibi crimina breuiter diluit: in accusatores autē oratione cōuersa, oēs eorū iniquitates per ordinē psecutus est, multaq; de perturbatione rerū querebat. Zelotæ uerò obstrepentes, uix à gladijs tēperabant, spēcietem cauillationēq; iudicij sui usq; ad finē permanere cupiētes, & prēter hoc iudices experiri, an periculoso tēpore iustitiæ memores forent. Igitur oēs septuaginta pro eo sententiā ferunt, & pro eo mori, q̄ sibi ascribi eius interitū maluerē. Illo uerò absoluto Zelotarū clamor tollitur, & uniuersi quidē iudicibus irascebant, qui simulationē datæ sibi potestatis nō intellexerāt. duo uero ex audacissimis aggressi Zachariā, in medio tēplo interficiunt: & illudendo, habes, inquit, & à nobis de absolutione sententiā certiorē: eumq; statim in subiectam uallem de tēplo proijciunt. Iudices uero, contumeliæ causa uersis gladijs ferientes, tēpli ambitu pepulere. cædi em̄ eorū pepercerant, ut disiecti per ciuitatē, nuncij fierent apud oēs seruitutis. Idumæos autē iam uenisse poenitebat, neq; his gesta placebant. Quibus collectis, Zelotarū quidā secretò indicabat uniuersa: & quæcunq; hi qui eos aduocauerant scelerate fecissent, omnia demonstrabat: arma quidē cepisse eos, quasi Romanis à pontificibus metropolis proderetur, reperisse autē nullū proditiōis indicium. Illos uero qui tutari eam simularent, & belli facinora ausos & tyrānidis, ab initio quidē prohibendos fuisse. Verū quia semel in societate intestinae cædis incidissent, finē delictis adhibendū, neq; uires hominibus suggerendas morem patrum destruentibus. Nam etsi portas grauiter ferrent sibi atq; in oppidum aditū esse praeclusum, poenas ab his qui prohibuerāt esse repetitas: & Ananū quidem peremptū: una uerò nocte populum totū penē cōsumptū. Quarum rerum multos quidem suorum poenitere sentirent: eorum autem uiderent, à quibus rogati essent, crudelitātē immensam: ne ipsos quidem per quos sal-

ui erant erubescētū. in oculis em̄ auxiliatorū pessima facinora cōmittere, illorumq; iniurias Idumæis imputari, quatenus ea nō p̄hibeāt, neq; ab his separēt. Debere igitur (quoniā de p̄ditione quæ dicta sunt, calumniā fuisse patuisset, nullusq; Romanorū impetus timeret, aduersus ciuitatē uero inexpugnabilis esset potētia corroborata) illos domū recedere: malorūq; societate uitando cuncta diluere flagitia, quorū nō sponte, sed decepti participes extitissent. Persuasum est Idumæis. Et primū eos qui erāt in custodijs soluūt, prope ad duo milia populariū, statimq; relicta ciuitate ad Simonē ueniūt, de quo paulo post cōmemorabimus: deinde domū ex Hierosolymis abiere. Euenit aut̄ corū discelsū utrisq; pariter inopinatū uideri. nā & populus nescius poenitudinis, paululū fiducia recreatus est, ueluti inimicis leuatus: & Zelotarū creuit insolentia, quasi nō auxilijs caruissent, sed ijs essent liberati, quorū pudore ac reuerētia criminib. tēperabant. Deniq; nulla iā erat facinorū mora neq; cunctatio: sed festinatis quidē cōsilijs in rebus singulis utebant: quæ uero placuissent, ipsa cogitatione citius peragebāt. Maxime aut̄ in uiros fortes atq; insignes cædibus sæuebant: cū inuidia nobilitatē absumeret metu uirtutum: unamq; cautionē putaret, nullū optimatū superesse. Itaq; occisus est cū multis alijs Gorion, dignitate simul & genere præstans, & plus posse populum gaudens, plenusq; spiritu, libertatis amator ut nullus alius Iudæorū, quē tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed ne Peraita quidē Niger eorum manus effugit, bellis cū Romanis gestis uir strenuus cōprobat: qui etiam sæpe uociferans, & cicatrices ostendēs, per mediā ciuitatē trahebat. Ductus uerò extra portas, desperata iā salute, ne sepultura careret supplicabat. Illi aut̄ prius interminati, q̄ humum ei quā desiderabat concessuri non essent, mox etiā mortē intulere. Qui tamen cum occideret, Romanos eis ultores imprecatus est: famemq; præter bellū ac pestilentia, & ad hæc omnia ipsorū mutuas manus: eaq; uniuersa cōfirmavit apud impios deus, & quod iustissimū esset effecit, ut audaciam suam q̄ primum experirentur inter se dissidentes. Niger quidem occisus, quem habebant de oppressione sui metu eos leuauit. Pars aut̄ plebis nulla erat, cui non ad interitū excogitabatur occisio. Namq; alij quod iamdudum alijs ciuib. restitissent interficiebantur: qui uerò nihil offenderant, subitas pacis tēpore causas excipiebant. Et qui omnino libere eos non adissent, pro contemptoribus: qui uero obsequentes, pro insidiatoribus habebantur: unaq; maximorū criminum & mediocrium pœna, mora erat. neq; euasit quisquam, nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

De intestina discordia Hierosolymorum. Cap. II

Omani aut̄ omnes ad ciuitatem animos intendebant, hostiū dissensionē lucrū sibi esse censentes: & Vespasianū, penes quē summa rei potestas erat, incitabāt, diuinæ prouidentia dicētes auxilio in semet hostes esse cōuersos: ueruntamē uelox esse momentum, & Iudæos cito in concordia redituros, aut intestinis malis defessos, aut redactos in poenitudinē. Ad quos Vespasianus ait: Plurimū eos quid fieri cōueniat ignorare, tanquam in theatro cupientes quantum armis ac manibus possent ostētare potius cum periculo: quā secum quid esset utile reputare. Nam si statim ciuitatē aggredierētur, ipsos causam hostibus fore concordia,

ac uires

ac vires eorū etiā nunc uigentes in se prouocatu-
ros. Sin operirentur, paucio-
ribus ac moderatiorib. his usuros domestica seditione cōsumptis. Deū nāq;
melius q̄ ipsos disponere, qui sine labore Iudæos Romanis traderet, nulloq;
periculo exercitui uictoriā cōdonaret. Proinde manib. proprijs intereunti-
bus inimicis, maximoq; malo, hoc est seditione turbatis, debere se potius pe-
riculorū spectatores esse, q̄ cū hominib. mortē appetentibus atq; intestina ra-
bie insanientibus cōfligere. Si quis aut putauerit uictoriæ gloriā sine prælio
fieri uiliore, sciat, inquit, armorū incerto exitu cōmodius esse cōmode perfi-
cere quod intendit. Neq; em̄ manu præclaris esse minus laudabiles, qui pa-
ria gesserint moderatione atq; prudentia. Simul aut dum hostes imminue-
rentur, etiā milites ex laboribus assiduīs recreatos ualentiores ductū iri. Præ-
terea nō id esse tēpus, ut maturæ occupanda uideatur uictoriæ claritudo. nec
enim armis fabricandis aut muris, uel auxilijs congregandis Iudæos operam
dare, atq; ideo moras differentibus nocituras: sed bello domestico ac dissen-
sione tumidos, miserabiliora pati quotidie, q̄ ipsi eos capti afficerent intro-
missi. Proinde siue quis securitatē consideret, sinendos esse qui semet absu-
merent: siue facti gloriā clariore, nequa q̄ manus intestino morbo laboran-
tibus afferendas: si quidem ratione recta diceretur, non ipsorum sed discor-
diæ fuisse uictoriam. Hæc Vespasianus: eiq; dicenti rectores militū cōsentie-
bant: moxq; apparuit q̄ utile fuisset eius cōsiliū. Namq; in dies singulos multi
ad eum cōfluebant fugiēdo Zelotas. Erat aut fuga difficilis, q̄ omnes exitus
custodibus obsidebantur. Et si quis ibi qualibet ex causa deprehensus fuisset,
uelut ad Romanos ire cuperet, interficiebatur. qui tamen eis dedisset pecuni-
am, saluus abibat: & qui nō dabat, solus proditor habebatur. Restabat igitur,
pecuniosis fugam redimentibus, solos pauperes iugulari. Mortui uero per
omnes uias coaceruabantur innumeri, multiq; etiā transfugere cupientium,
rursus in ciuitate perire præoptabant. nam spe sepulturæ in patria mori tole-
rabilius uidebatur. Illi aut ad hoc crudelitatis deuiauerant, ut neq; intus neq;
per itinera occisis humū cōcederent: sed ueluti cum patrijs legibus etiā natu-
ræ iura disturbare pepigissent, suaq; in homines iniustitia diuinitatē quoq;
polluere, ita sub sole putrescere mortuos relinquebāt. Sepelientibus aut suo-
rum corpora, idem quod transfugis, imminabat supplicium mortis: statimq;
sepultura indigebat, qui hanc alteri præstitisset: & ut breuiter dicā, nulla tam
bona, q̄ misericordia, perierat in illis cladibus mentis affectio: hisq; iritaban-
tur noxij, quæ miseranda uidissent, à uiuis in mortuos, à mortuis in uiuos ira-
cundiā transferētes. Modum aut excedēte metu, superstitibus mortui adepti
requiem beatiore uidebant: & qui erant in custodijs cōparatione sui crucia-
tus, insepultos quoq; fortunatissimos demonstrabant. Omne quidē ab illis
ius hominū calcabatur, ridebatur etiā diuinitas, prophetarūq; respōsis tanq̄
uulgaribus fabulis illudebant. Cum uero multa cōtempnissent de uirtute ac
uitijs statuta maiorū, etiā quæ de patria olim prædicta fuerant, uera esse exitu
probauere. Vetus enim quidam sermo ferebatur, tunc demum ciuitatem ca-
ptum iri, sancta quoq; flammis exurenda esse lege belli, cum seditio fuisset ex-
orta, fanumq; dei propriæ manus ante uiolassent. Quibus Zelotæ, nihil de
eorum fide dubitantes, ministros se præbuerunt.

T Ioannes iādudū tyrannidē affectās, parē cū ſimilibus honorē habere dedecus exiſtimabat: paulatimq; ſibi nequiores adiūgēs, ab eorū affectione ſeparabat. Semper aut aliorū decretis nō obediendo, ſuaq; iubendo imperioſius, q̄ ſolus dominari cuperet nō latebat, eiq; ſociabant nōnulli metu, alij gratia (mirus enim erat oratione atq; fallacia perſuadere quæ uellet) multi uero propterea q̄ ſibi tutū eſſe ducebant, priorū delictorū cauſas uni potius aſcribi q̄ omnibus. Ad hæc quia manu ſtrenuus erat, & bonus cōſilio, ſatellites nō paucos habebat, etſi magna pars eum cōtrariæ factionis reliquerat. apud quos etiā liuor nō nihil ualebat, graue putantes ut paulo ante pari ſuccūberent. Plus aut metus eos, ne ſub unius poteſtate uiuerēt, exagitabat. nec enim facile ſperabāt eum, ſi ſemel obtinuiffet, deiſci poſſe: occaſionēq; in ſe habiturū timebant, quod in principio reſtitiffent. Proinde quiſq; bello potius quiduis pati decreuerat, q̄ ſponte ſeruiens mancipij loco perire. Hinc igit ſeditio diuidit, & Ioannes in contraria diſſentientibus parte regnabat. Sed inter ipſos quidē munita omnia erant cuſtodibus: nihilq; aut parum agebatur, ſi quando armis prælium laceſcebant. in populum uero uel maxime contentionē ſuſceperunt, & quis maiorem prædam caperet, utrinq; certabant. Cū tamē ciuitas trium malorū ingenium tēpeſtate laboraret, hoc eſt belli, dominationis, itemq; ſeditionis, eorum cōparatione bellum popularibus mediocrius uidebatur. deniq; relictis ſedibus patrijs ad alienigenas profugiebant, & Romanorum beneficio ſalutem, quam inter ſuos deſperauerant, aſſequebant. Quartū uero præterea malum cōmotum eſt gentis exitio. Haud procul ab Hieroſolymis caſtellum erat ualidiſſimum, reponendis opibus ad munimēta belli, tutandisq; corporibus ab antiquis regibus ædificatum, quod Maſſada dicebatur: id occupauerant qui uocantur ſicarij, q̄ à rapinis amplioribus timore continebantur. Hi cum Romanorum exercitum otioſum eſſe uiderent, apud Hieroſolymam uero Iudeos dominatione atq; diſcordia ſeceſſiſſe, maiora facinora aggrediuntur. Die feſto azymorum (qui apud Hebręos ad memoriam ſalutis, qua ex Aegyptiorum ſeruitio liberati, in terram patriam deueniunt, ſolenniter celebratur) nocte deceptis qui ſibi erant oppoſiti, municipium quoddam Engaddi inuaſere: ubi pugna quidem Iudæos autē præuentos atq; diſperſos, quam arma caperent ſiue concurrerent, ciuitate pepulere. eos uero qui in fuga defecerunt, mulieres uidelicet ac pueros, ſupra ſeptingentos interfecerunt. ædibusq; deinde compilatis, fructus quoq; iam maturos depopulati in Maſſada portauerunt. & illi quidem oēs circum caſtellum uicos, totamq; regionē populabantur, nō paruo undiq; perditorū ad eos numero in dies ſingulos confluente: ſimul aut cōcitati ſunt etiā per ſingulos Iudææ tractus in latrocinia, qui interrim quieſcebāt. Ac ueluti in corpore, ſi quādo principale mēbrū tumor afficit, omnia pariter egrotare neceſſe eſt: ita propter ciuitatis tumultū atq; diſcordiā, etiā qui foris erāt nequiſſimi prædarū inuenere licentiā. Singuli uero uicis proprijs dilaceratis, deinde in ſolitudinē recedebāt. Congregati aut & caſeruati cōiurantes, exercitu quidē pauciores, plures uero q̄ latrocinialis cōſpiratio, in tēpla & oppida ferebātur. Et ſequebatur quidem, ut in bello fieri ſolet

solet, ab his eos male affici quos petijissent. uerum præueniebatur ultio, cum mox latrones à præda refugerent: nullaq; pars erat Iudææ, quæ nõ unà cum Hierosolymis præcellentissima ciuitate interiret. Hæc Vespasiano à trāsugis indicabatur: nam licet oēs exitus à seditiosis custodirent, & cum quis ad eos accessisset interficeret, tamen erāt qui ad Romanos clām profugerēt: ducēq; Romanorū & opē ferre ciuitati, et reseruari populi reliquias hortarent. multos enim, q̃ bene Romanis uellent, perijsse, multos adhuc in periculo dicebant esse superstites. Ille aut iam tū miserans eorū calamitates, propius ad eos uelut Hierosolymā obsessurus accedit, re aut uera ut ciuitatē obsidione liberaret: spe aut ante reliqua subigēdi, nullūq; impedimētū extrinsecus obsidioni relinquēdi. Cū igitur uenisset in Gadara, trāsamnanæ regionis metropolim ualidissimā, mēsis Martij quarta die ciuitatē ingredit. iam em̃ optimates, ignorantibus seditiosis, legatos ad eū de traditione miserant, tam pacis desiderio q̃ suis patrimonijs metuētes. multi em̃ apud Gadara locupletes habitabāt, quorū legationē inimici nesciebāt, nisi q̃ Vespasiano appropinquāte id cognouerūt. Et ciuitatē quidē se retinere posse desperabāt, q̃ & intestinis inimicis numero inferiores erant, neq; procul abesse uidebāt à ciuitate Romanos. si uero fugere decreuissent, sine sanguine id facere, nullaq; à noxijs poena repetita, nõ honestū sibi putabant. Itaq; Dolesum cōprehensum (nanq; is nõ dignitate solū ac nobilitate ciuitatis princeps habebat, sed etiā legationis autor erat) interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato, extra ciuitatē dilapsi sunt. Iam uero propius accedēte Romano exercitu, Gadarensiū populus Vespasiano cum acclamationibus in ciuitatē recepto, fidei dextras ab eo accepit: equitūq; & peditum præsidia contra fugitiuorū excursus. muros em̃ prius q̃ id Romani peterēt, ipsi destruxerāt: ut eo sibi fides esset, q̃ pacem diligerent, si bellum gerere ne uolentes quidē posse uiderent. Vespasianus aut misso Placido cum d. equitibus ac tribus millibus peditum aduersus eos qui ex Gadaris fugerant, ipse cū cēteris militū copijs Cæsareā regreditur. At fugitiui postq̃ equites repēte à tergo insequētes uidere, prius q̃ in manus uenirent, in uicum quendam, cui nomen est Bethenabro, se recepere. ubi reperta non paucorū iuuenum multitudine, hisq; partim uolētibus, partim uir armatis, temere contra Placidum eiusq; milites prosiliunt. Illi aut primo quidem impetu paululum recesserunt, ea simul arte, ut eos à muro longius prouocarent. deinde loco opportuno circumdatos, telis agentes eminus fauciebant. Itaq; fugientes quidē, ab equitibus præueniebant Iudæi, qui uero manus conseruissent, à peditibus trucidabantur, nihil plus audacię demonstrantes. cōdensos enim aggrediendo Romanos, armis nõ secus ac muro septos, ipsi quidē telis aditum non inueniebant, neq; sufficiebant aciē rumpere: illorum aut transfigebantur telis, & immanissimis feris similes ruebant ultro in ferrum, & sternebant, alij gladijs ora percussi, alij ab equitibus dissipati: quoniam cura erat Placido, cursum eorū à uico intercludere: assidueq; prætercurrens ea parte, cedentesq; reflectens, unā etiā libratis sagittarū ictibus utebatur: hisq; p̃ximos interficiebat. metu uerò lōge fugiētes auertebat, donec elapsi qui fortiores erāt ad murū effugēre. Eius aut custodes quid agerent nesciebant. Nec em̃ excludi Gadarenses suorū causā patiebantur, & si eos recepissent

pissent, unā cum his se perituros uidebāt. quod etiā cōtigīt. Illi enim cōpul-
 sis ad murū, penē cum his Romanorū equites irrupere. Portis autē antē prae-
 clusis, admoto milite Placidus ad uesperam usq; acerrime oppugnato muro
 pariter ac uico potitus est: ibiq; tūc uulgus quidē incers occidebat, fortiores
 uero fugā petebant. domus uero à militibus diripiēbant, & uicus igni tradi-
 tus est. Qui uero inde euaserāt, totā secum illam regionē ad fugā incitarūt: &
 extollendo proprias calamitates in maius, totūq; Romanorū exercitū aduen-
 tare dicēdo, metu oēs undiq; cōmouerūt. plurimo autē numero aucti, in Hierichunta
 secesserūt. hēc enim etiā tunc eorū spem salutis fouebat, q̄ esset ua-
 lida et populosa. Placidus uero equitibus, rebusq; ante prospere gestis fretus
 eos insequēbatur: & usq; ad Iordanē quidem semper quos occupabat, morti
 dabat. omnem uero ad flumen coactā multitudinē, fluminis impetu prohi-
 bitā, q̄ auctum imbris uadum transire nō poterāt, aperto praelio aggre-
 ditur. Itaq; necessitas eos ad pugnā compulit, q̄ fugæ locū non haberēt: pre-
 tentiq; ad ripæ longitudinē, tela equitum & incursus excipiebant. à quibus
 multi perculsi, in fluuium ceciderunt. nam qui manibus eorū cēsi sunt, trede-
 cim milia fuerunt. alij cū uim sustinere non possent, in Iordanē sponte de-
 silierunt. erat autē numerus infinitus. et præterea capta sunt circiter duo milia
 uirorum ac ducenti, cum præda maxima ouium & asinorū, itemq; camelorū
 & bouum. Iudæis quidē hoc uulnus inflictū quamuis par superioribus;
 maius tamen seipso uisum est: nō solum q̄ eam totam regionē quā fugerant,
 cædes repleuerant, sed etiam q̄ refertus mortuis Iordanis peruius nō erat. &
 Asphaltites quoq; lacus repletus erat cadaueribus, quę per multa flumina de-
 uoluta sunt. Placidus autē secunda fortuna usus, in uicos proximos & municipia
 cōtēdit. captisq; Abila, & Iuliade, & Besemoth, omibusq; ad lacū Asphal-
 titem usq;, idoneos ex trās fugis ubiq; collocat. deinde milite scaphis imposi-
 to, eos qui in lacum refugerant subegit. Et trans fluuium quidem tota regio
 Romanis cēsit, & ubiq; omnia usq; ad Machærunta deuicta sunt.

De captis oppidis quibusdam, descriptioq; ciuitatis Hierichuntinæ. Cap. IIII

D Vm hęc autē aguntur, motus circa Galliam nunciāt, & quod Vin-
 dex unā cum optimatib. indigenarū à Nerone defecisset, de qui-
 bus alibi diligentius scriptū est. Vespasianū uero ad impetū belli
 quæ nunciata sunt incitarunt, iam tunc futura bella ciuilia toti-
 usq; imperij pericula prospicientem: cum si partes orientis ante pacasset, mi-
 nus Italiæ metuēdum existimaret. Obstante autē hyeme, per subactos interim
 uicos atq; oppida præsidia collocabat: & decuriones ciuitatibus apponens,
 multa etiam eorū quæ uastata fuerant instaurabat. Prius tamen comitatus mi-
 litum copijs quas Cæsareā adduxerat, in Antipatridem uenit: ibiq; per bīdu-
 um ciuitate composita, tertia die uastando, inflammando, omnemq; subuer-
 tendo circum Thamnam toparchiam, in Lyddam & Iamnam procedebat.
 Et cū sese utraq; tradidisset, cōstitutis illic habitatorib. idoneis in Amma-
 unta peruenit: occupatoq; ad metropolim earū aditu, castra muro circūdat.
 Quinta q; in his relicta legione cū cetera manu in Bethleptō toparchiam pro-
 ficiscitur: eaq; & uicina regione itemq; circum Idumæam igne consumptis,
 castella quidem locis opportunis muniuit. Captis autē duobus uicis in media
 Idumæa

Idumæa positus, hoc est Begabri & Caphartophan, plus quàm decem milia hominum peremit: propè autè ad mille cepit. exactaq; inde cætera multitudine, non paruam militum suorum partem ibi constituit, qui omnia montana loca incurfando uastabant. Ipse autè cum reliquo exercitu in Iamnam redijt: unde per Samaritidem ac per Neapolim, quæ dicebat ab indigenis Mabortha, secundo Iunij mensis die in Coream descendit: ibiq; positis castris, postridie in Hierichunta peruenit: in qua unus ei rectorum Traianus quem e locis trans Iordanem ducebat militem iungit, cunctis illic deuictis. Sed ex Hierichunte quidem multitudo ante Romanorum aduentum in aduersam Hierosolymis montanam regionem diffugerat: non pauci autè qui remansere perimunt. Desolatam uerò offenderat ciuitatem, cui in planicie sitæ nudus mos ac sterilis imminet, idemq; longissimus. à septentrionali enim regione usq; ad Scythopolitanos agros: à meridiàna uerò usq; ad terram Sodomiticam & Asphaltitis lacus terminos extendit. totus autè asper est: & quod nihil gignat, non habitatur. Huic obiacet circa Iordanem mons alius, incipiens à Iulide ac septentrionali regione; prolixius autè in meridiem usq; ad Bacra, quæ Petram disternit Arabiæ ciuitatem. In hoc est etià Ferreus mons appellatus, ad Moabitidem usq; longus. Inter duos autè montes regio, quæ Magnus campus uocatur, à Gennabara uico ad lacum Asphaltitem usq; patens, habet ducentorum & triginta stadiorum longitudinem, latitudinem uero centum & uiginti, mediusq; ab Iordane diuidit. Sunt autè illic duo lacus, Asphaltites & Tiberiësis natura contrarij. namq; alter salus ac sterilis est, Tiberiensis uulgo dulcis & fecundus. æstatisq; tempore illa planicies ardore solis incendit, & uitioso opprimit aeris tractu, omnibus circum aridis præter Iordanem. unde euenit, ut palmæ quæ in ripis sunt magis florent, & fertiliores sint: minus autè, quæ longe remotæ sunt. Ad ipsam uero Hiericho largissimus fons est, rigandisq; aruis uberrimus, iuxta ueterem scaturiens ciuitatem: quam Iesus Naue filius, Hebræorum ductor, primam in Chanaanorum terra bello possederat. Hunc fontem aliquando ferunt non solum terræ atq; lignorum fructus, sed etiam foeminarum partum obtundere solitum, cunctaq; pariter morbo ac peste corrumpere. Postea uero mansueuisse, contraq; saluberrimum ac feracissimum esse factum ab Helisæo propheta, qui Heliae notus fuerat atq; successerat. Receptus enim hospitio ab Hierichuntinis habitatoribus, quod humaniores eos expertus erat, ipsos & omnem illam regionem perpetua gratia remuneratus est: progressusq; ad fontem, lagenam fictilem salis plenam in profluentem aquam misit. Iuxta deinde ad coelum dexteram tendens, fontiq; inuergens blanda libamina ipsum quidem precabatur ut fluentia leniret, ac dulciores aquarum uenas aperiret: deum uero ut fecundioribus auribus flumina temperaret orabat: tamq; ubertatem fructuum quam successione proles daret indigenis, nec eos genitrix filiorum aqua deficeret, quoad iusti manerent. ad has preces ex disciplina manibus quoq; multa operatus, fontem immutauit: & qui antea causa erat his orbitatis ac famis, idem uictus ac fecunditatis autor est effectus. Deniq; rigationis eius tanta potentia est, ut si attigerit modo terram, sapidior sit, aquis diu perseuerantibus. unde eo quæ largius abutuntur, exiguum emolumentum habet: quæ uerò parcius, plurimum. Amplius tamen quam cæteri fontes spacium rigat, & septuaginta quidem stadiis longam, uiginti autè latam planiciem permeat.

Ioseph.

Quod optimos

optimos aut in ea paradisos ac densissimos educat, palmarumq; irriguarum genera, tam sapore quam nominibus uaria: quarum pinguisima calcibus pressae, plurimum mellis emittunt, non multum alio melle deterius: quam & mellis atrix est illa regio, & opobalsami ferax, qui omnium carissimus est fructus ibi nascuntur. itemque cyprum & myrobalanum gignit: ut qui diuinum esse illum tractum dixerit, non errauerit, ubi & larga & optima generantur quae sunt carissima. Sed nec in alijs ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod satum est reddit. Cuius rei causa mihi uidetur esse aquarum uis laeta, & aeris calor: cum hic prouocet quae nata fuerint atque diffundat: liquor aut firmis singula radicibus stringat, uiresque suggerat aestiuo tempore: quo sic perusta est illa regio, ut nihil facile procedat ac pullulet. aqua tamen, si ante solis ortum hauriatur, aurae spiritu refrigerescit, naturamque contrariam aeri sumit. hyeme uero contepescit, eaque meritis mitissima efficitur. Tanta est aut caeli temperies, ut quo tempore in alia Iudaeae regione ningit, lino illic tantum indigenae uestiantur. Distat aut ab Hierosolymis centum stadijs, & ab Iordane stadijs LXX, totumque habet a Hierosolymis spatium desertum atque saxosum: ad Iordanem uero & lacum Asphaltiten, licet humilior, aequae tamen incultum ac sterile. Sed de Hiericho, quam sit fortunatissima, satis dictum est.

Lacus Asphaltites. Cap. V

Commemoratione aut dignum puto, Asphaltitis quoque naturam exponere lacus. Is enim salsus quidem ac sterilis est: nimia uero leuitate, etiam quae grauissima sunt, in eum iacta fluitant. demergi aut quod in profundum nec de industria facile potest. Denique Vespasianus, quod eius uisendi causa illuc uenerat, iussit quosdam natandi inscios, uinctis post terga manibus, in altum proijci: & euenit omnibus, tantum ui spiritus sursum repulso desuper fluitare. Ad haec mirabilis est coloris mutatio, quae ter in singulos dies superficiem uertit, & solis radijs uariata resplendet. Multis aut locis uomit nigras bituminis glebas, quae super undam & habitu & magnitudine tauris sine capitibus asimiles natant. Ad eas aut cum lacus exercitores accesserint, nacti quod aggestum est, ad naues trahunt: & quia lentum est, repletas eas abrumpere nequeunt: sed quasi religata scapha, pendet a cumulo, donec menstruo mulieris atque urina soluat. Est aut utile non modo ad compages nauium, sed ad corporum etiam curationem multis remedijs admisceat. Longitudo lacus est quingentorum & octoginta stadiorum, qui ad Zoara usque Arabiae tenditur. latitudo aut centum quinquaginta stadijs patet. Huic Sodomitica terra uicina est: olim quidem tam fructibus quam diuitijs ciuitatum fortunata, nunc autem omnis exusta, ut quae habitatorum impietate fulminibus conflagrasse memoratur. Denique adhuc in ea diuini reliquias ignis, & oppidorum quinque uidere licet imagines, & renascentes in fructibus cineres: qui colore quidem sunt edulibus similes, carpentium uero manibus in fumum dissoluuntur & cinerem. Terrae quidem Sodomiticae fabula eiusmodi fidem habet ex facie.

Gerasae deuastatio, simul de Netonis morte, Galbae, & Othonis. Cap. VI

At Vespasianus Hierosolymorum habitatores concludi undique cupiens apud Hiericho & Adidam castellis erectis, utroque auxiliarium pariter ac Romanorum praesidia collocat. Mittit autem Gerasam L. Annium

nium, equitatus ei parte multisq; peditib. attributis. Qui primo aggressu ciuitate capta, mille iuuenū, qui ne fugerent præuenti erant, interficit: familias captiuas ducit, bona militibus prædari permittit. Incensis deinde domibus, proximos petijt. Erat aut fuga potentiū & interitus infirmorū: quodq; occupatū fuisset, flammis dabatur: omnibusq; tam montanis locis quàm tota planicie bello oppressis, apud Hierosolymā degentes exeundi copiam nō habebant: cum transfugere quidē cupientes à Zelotis asseruarent: eos uero, qui etiam tunc à Romanis dissidebant, undiq; ciuitate uallata cohiberet exercitus. Vespasiano aut Cæsaream reuerso, & cum omnib. copijs in ipsam Hierosolymam proficisci paranti nunciat Nero peremptus, cum per annos tredecim & octo dies imperasset. De quo referre, quemadmodū dehonestarit imperiū, nequissimis hominibus Nymphidio & Tigillino, & indignissimis libertorū permissa republica: quodq; horū captus insidijs, ab omnib. suis senatoribus destitutus, cū quatuor libertis fidelibus in suburbanū fugerit, ibiq; semet occiderit: & q̄ multo pōst tempore, qui eum deposuerāt pœnas dederint: bellumq; per Galliā quo pacto desierit: & q̄ Galba creatus imperator, Romā redierit ab Hispania: & quemadmodū incusatus à militibus, tanq̄ humilioris esset animi, in medio foro necatus sit, & Otho declaratus sit imperator, militesq; suos contra Vitellij duxerit exercitū: necnon & Vitellij turbas, & circum capitoliū pugnam: & quemadmodū Antonius Primus & Mutianus Vitellium interfecerint, & Germanorū agmina bellumq; ciuile sedauerint: hæc omnia recusaui narrare, confidens q̄ à multis Græcorū itemq; Romanorū ea cuncta copiose perscripta sunt. ordinis aut rerū continuandi gratia, ac ne intercisa pendeat historia, summatim singula designaui. Igit Vespasianus primo quidē in Hierosolymam expeditionem differebat, exspectans quō nam uergeret imperiū post Neronē. deinde ubi Galbam imperare cognouit, nihil conari decreuerat, prius q̄ ille quoq; ad se de bello aliqd perscriberet. Mittit aut ad eum Titū filium suū & salutatū simul, & ut de Iudæis mandata acciperet. Ob easdem causas & rex Agrippa nauigauit ad Galbam. Sed dum Achaïam, q̄ hyems erat, longis nauibus præteruehunt, interfici Galbā contigit, septē mensibus post & totidē diebus. Deinde Otho suscepit imperium, ac tres menses rempub. gubernauit. Agrippa uero nihil mutatiōe deterritus, Romā pergere statuit. Titus uero diuino quodā impulsu, ex Achaia ad Syriam nauigat, & mature inde Cæsareā uenit ad patrē. Suspēsī aut de omnibus, quasi nutante Romano imperio, Iudæorū militiam negligebant. patriæ quoq; metuentes, aggredi alienigenas importunum arbitrabantur.

De Simone Geraseno, nouæ conspirationis principe. Cap. VII

INterea tamen bellum aliud in Hierosolyma excitatur. Erat Simon Gioræ filius, patria Gerasenus, ætate iuuenis, sed calliditate posterior Ioanne, a quo iam pridem ciuitas possidebatur, uiribus autem corporis audaciaq; præstantior. ob quam ex Acrabatena quoq; toparchia, cuius rector erat, pulsus ab Anano pontifice, ad latrones peruenerat, q̄ Masadam occuparant. Is autem primo quidem ita suspectus erat, ut eum ad inferius castellum cum mulieribus, quas secum adduxerat, transire permetteret, ipsi excelsius incolentes, rursus autem propter necessitudinem morum, si-

Joseph.

Qq 2 delis

delis esse uidebat. nam & ductor erat prædatum exeuntibus, & cum ipsis territorium Massadæ populabat. nec tamen eos ad maiora exhortando metuebat. dominandi enim cupidus magnorumq; appetens, quia mortem Anani cõperit, in montana loca discessit: ac uoce præconũ seruis libertate pmissa, itemq; liberis præmio, cunctos qui ubiq; fuerant nequissimos congregauit. Iamq; ualidis cõflatis copijs, mōtanos uicos diripiebat. Semper aut accedentibus pluribus focijs, audebat etiã in humiliora loca descendere, & ciuitatibus quoq; iam terribilis erat: multosq; potentiũ uis eius & prospere gesta sollicitabant. nec iam seruorum tm siue latronũ exercitus erat, sed multorũ etiã popularium, tanq̃ regi, parebat obsequiũ. Excursus aut agebat in Acrabatenam toparchiam, & in maiorẽ usq; Idumæã. Vicũ enim cui nomẽ est Nain, muro amplexus, ad tuitionẽ sui pro castello habebat. In ualle aut quæ appellatur Pharan, multas quidem dilatauit speluncas, multas uero paratas inuenit, atq; his conditorũ prædæ receptaculis utebat. Quin & direptos illic fructus reponebat, multaq; cateruæ diuersabant: neq; dubitabat, quod in Hierosolymam copijs & apparatu præluderet. Vnde insidias ueriti Zelotæ, ac præuenire eum qui contra se cresceret cupientes, pleriq; cũ armis egrediuntur. His aut Simon occurrit, commissioq; prælio multos occidit, & reliquos cõpellit in oppidũ. Nondum aut uiribus fretus, ab obsidione deterret. Prius aut Idumæam subiugare conatus est. Itaq; cũ xx millibus armatorũ ad fines eius properabat. Idumæorũ aut principes maturẽ ex agris uiginti quinque ferẽ milibus pugnaciũ ciuiũ congregatis, pluribus aut qui sua seruaret domi relictis, propter sicariorũ qui Massadæ uersabant incursus: Simonẽ in finibus præstolabant. ubi cõflictu habito, ac per totum diem tracto prælio neq; uictor neq; uictus abscessit. Et ipse quidẽ in Nain uicũ, Idumæi uero domũ regressi sunt. Nō multo aut post, Simon cũ maioribus copijs eorũ fines petebat: castrisq; in quodã uico cui nomẽ est Thecue positis, ad custodes Herodij, quod non longe aberat, de focijs suis Eleazarũ misit, ut castellum sibi traderet persuasurũ: quẽ quidem sine mora suscepere custodes, causẽ nescij cur uenisset. mox aut de traditione prolocutũ, strictis gladijs persequēbant: donec fugæ locũ non reperiens, de muro in subiectam uallem se proiecit. & ille quidẽ hoc modo statim morit. Idumæis aut uires Simonis formidantib. placuit, priusquam bello congredere explorare hostium copias. ad hoc autem se ministrũ obtulit parato animo Iacobus, unus ẽ rectoribus, cogitans prodicionem. Deniq; profectus ab Oluro (in hoc enim uico tunc Idumæorum collectus erat exercitus) ad Simonem uenit: primumq; se patriam suam traditurum esse paciscit, accepta fide q̃ semper ei charissimus foret. mox etiã de tota Idumæa operam pollicet. Ob quas res humanissime apud Simonem cœnatus, amplissimisq; promissis animatus, ubi ad suos redijt, primo Simonis exercitum multiplici numero mentiebat esse maiorem. deinde rectorib. etiam paulatimq; multitudine uniuersa perterritis, ut Simonem reciperent suadebat, eiq; sine pugna rerum omnium permitterent principatum. simul aut hoc agens, & Simonem ipsum per nuncios euocabat, disiecturũ se pollicitus Idumæos, quod & præstitit. Nam cum iam appropinquaret exercitus, equũ primus inscendit, & cum socijs corruptionis effugit. pauor autẽ occupa-

pat

pat uniuersam multitudinē, ac priusquā ad manus uenirent, domum quisq; suam soluti ordine recesserunt. Simon uero præter opinionē sine sanguine Idumæam introiuit: primūq; aggressus ex improviso Chebron municipiū capit, in quo maxima præda potitus est, multosq; fructus diripuit. Chebron aut indigenæ ferunt non eius terræ modò ciuitatibus, uerum etiam Aegypti Memphi antiquiorem. deniq; duo millia & trecenti eius cōnumerant anni. hoc aut narrant Abraham quoq; parenti Iudæorū fuisse domiciliū, posteaq; Mesopotamiæ sedes reliquit: eiusq; posteros hinc ad Aegyptū esse pfectos: quorū etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate, peroptimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur aut sexto ab oppido stadio arbor maxima: te rebinthus: eamq; memorant ab initio mundi creati nunc usq; durare. Hinc totam Simon peruasit Idumæam, non modò uicos eius & ciuitates depopulando, sed excidendo etiam territoria. nam præter armatos XL cum milia sequebant, ut his ne uictui quidē necessaria satis essent. Ad has aut necessitates accedebat eius crudelitas & insuper iracundia, quo magis uastari cōtigat Idumæam. Et quemadmodū post locustas sylua cerni solet frondib. spoliata, sic etiam quā Simonis transisset exercitus, à tergo solitudinē relinquebat: & alia quidē comburendo, alia diruendo, & quicquid in ciuitate uel in agris natū esset conterendo calcibus, aut depascendo debebant: perq; terrā cultam iter agendo, faciebant eam sterili duriorē, prorsus ut ne signū quidē uastatis relinqueretur, q̄ aliquando fuissent. Hæc omnia rursus Zelotas incitauerunt, & aperto quidē bello configere pertimere: insidijs uero per itinera collocatis, uxore Simonis rapiunt, eorumq; præterea quos habebat in obsequio plurimos. deinde tanq̄ Simonē ipsum cepissent, in ciuitatē exultantes redeūt. continuo namq; sperabant, armis eū depositis p uxore sibi supplicaturum. Illū autem nō misericordia, sed ira coniugis raptæ peruaserat. cumq; ad muros Hierosolymorū uenisset, ut fera saucia quę percussores prædere nequisset, ita in quos reperisset, effundebat insaniā. deniq; olerū sarmentorūq; causa progressos è porta, imberbes pariter ac seniores correptos uerberabat ad necem: ut animi indignatione id solū abesse uideret, q̄ nō etiam uesceretur corporibus mortuorū. multos aut abscissis manibus dimittebat in ciuitatē, unā perterrefaciēs inimicos, & populū reuocare cupiens à nocētibus. Hisq; mandabat ut dicerēt, iurare Simonē per deū qui cuncta regeret, q̄ nisi citò sibi redderent coniugē suam, muro perrupto omnib. qui in ciuitate essent similiter uterēt, neq; cuiq̄ ætati parceret, aut ab innocentib. discerneret nōxios, donec his eius mādatis nō modò populus, sed etiā Zelotę metu pculsi, remisissent ei mulierē. atq; ita delinitus, paulisp̄ ab assidua cæde requieuit.

De Galba, Othone, Vitellio & Vespasiano. Cap. VIII

On solum aut per Iudæam erat seditio bellumq; ciuile, uerum etiā per Italiā. In medio namq; Romanorū foro Galba perempto, creatus Otho imperator cum Vitellio imperium affectante pugnabat: quem Germanicæ tunc legiones elegerant. Habito aut apud Bebriacum Gallia Cisalpinæ prælio cum Valente & Cæcinna Vitellij ducibus, primo die Otho superauit, altero Vitelliani: multisq; trucidatis, & aduersæ partis audita uictoria, Otho apud Brixellum semet occidit, postquam biduum tresque

Ioseph.

Qq 3

mensēs

mensis imperium tenuit. Accesserunt aut Vitellij ducibus Othonis milites, & ipse iam Vitellius Romā cum exercitu ueniebat: dum interea Vespasianus quinto die Iunij mensis Cēsarea profectus, eas quas nondū subegerat Iudæe partes petiuit: & in montana regione, quo primū ascendit, toparchias duas Gophniticā & Acrabatenā subegit: deinde post has Bethel & Ephrem municipia: ibiq; præfidijs collocatis, usq; Hierosolymā equitabat. multos uero tūc deprehensos necabat, multosq; capiebat. Ducum aut unus Cerealis cū equitum parte ac peditū, superiorē quæ dicit uastabat Idumæam, & Caphetram quidem castellū ex itinere captū incendit. alterum uero quod Capharin dicitur, admoto milite oppugnabat, muro satis ualido cinctū. diutius autē ibi se moraturum speranti, oppidani subito portas aperuere, & supplices ei se tradidere. Quibus subiugatis, Cerealis in Chebron alteram ciuitatē antiquissimam tendit, sitam (ut dixi) in mōtanis locis, haud procul ab Hierosolymis. Vi aut irrumpens in eam, reliquā multitudinē, quā ibi offendit, cum puberibus interemit: oppidū uero ipsum exurit. Omnibusq; iam captis, præter castella Herodiū & Massadā & Machærunta, quæ à latronibus tenebant, sola iam Hierosolyma Romanis ante oculos erat, quæ expugnanda restabat.

De Simonis gestis contra Zelotas. Cap. IX

Imon aut ubi uxore suam à Zelotis recepit, ad reliquias Idumæe tendit persequendas: & undiq; circumacta natione, Hierosolymam compulit plerosq; fugere, cum ipse quoq; ad eam sequeretur. Deinde muro eius obfesso, si quē operariorū ex agris aduentem multitudinem cepisset, interficiebat. Eratq; populo foris Simon Romanis terribilior: intus Zelotæ utrisq; sæuiore: quos etiā Galilæi nouis inuētis & audacia factionum corrumpebant. Nam & Ioannem ad potentiā ipsi pro uexerant: & Ioannes eis pro potentia quam sibi cōparauerat, uicē referens, omnia quæ desiderarent ut facerent permittebat. Insatiabilis aut rapinarum cupiditas erat, domorumq; locupletum perscrutatio. Cædes aut uirorum & foeminarum iniuriæ, pro ludo habebant, prædamq; cum sanguine deuorantes sine aliquo metu, post satietatē muliebri libidine calecebant: cōptiq; crines, ac foeminarū ueste induti, lotiq; unguentis, & ut forma placeret, oculos illiti, non solum ornatum, sed impudētiam quoq; mulierū imitabant: & obscenitate nimia nefarios coitus exigentes, ut in lupanari uersabantur, ciuitatemq; totam impuris facinoribus profanabant. Effoeminantes aut uultum, dextras ad cædē promptas habebāt: delicatoq; incessu eneruati, subita incursione bellatores fiebant: & de paludamentis uersicolorib. eductis gladijs, casu obuios transfuerberabant. Eos aut qui Ioannē fugissent, excipiebat sæuior in cædibus Simon: quiq; intestinū euasisset tyrannū, ab eo qui propè erat occidebatur. Omnis aut fugæ uia trāsire cupientib. ad Romanos, abscessa erat. Inter Ioannis aut copias quantum erat Idumæorum dissidebant: separatiq; ab alijs, aduersum tyrannum tam liuore potentię q̄ crudelitatis eius odio armantur. deinde pugna congressi, multos Zelotarū perimunt, cæterosq; in aulam regiam cōpellunt, quam Grapte ædificauerat. hæc aut fuerat cognata Izatæ regis Adiabenorū. Vnā uero irrumpere Idumæi, atq; inde Zelotis in fanum pulsas, Ioannis pecunias prædabant. in aula em̄ supradicta & ipse degebat

bat, & tyrannidis spolia deposuerat. Inter hæc aut Zelotarum qui per ciuitatem dispersi erant, ad illos qui in templū fugerant aggregati sunt: eosq; Ioannes aduersus populū & Idumæos educere cogitabat. Istis aut non tam impetus eorū metuendus erat, cum pugna plus possent, q̄ confidentia, ne de templo nocte subreperent, seq; pariter occiderent, atq; oppidū concremarent. Itaq; collecti cum pontificibus deliberabant, quó nam pacto impetū præcauerent. Sed profecto deus sententias eorū in deterius uertit, & interitu acerbius excogitabant salutis remediū. nam ut Ioannē deijcerent, Simonē recipere statuerunt, & cum precibus alterū sibi tyrannū imponere. Itaque decreto obtemperat, missoq; Matthia pontifice, rogant Simonem ut ad se introiret, quem sæpe timuerant. cum his aut precatores erant, etiā qui Zelotas Hierosolymis fugerant, domus quisq; suæ desiderio & fortunarum. Ille aut nimis superbe se dominū fore pollicitus, ueluti ciuitatē liberaturus ingredit, cum salutis eum latorē ac defensorē sui populi clamor designaret. ubi uero cum suis copijs introijt, mox de ppria potentia deliberabat: nec minus eos à quibus rogatus erat, q̄ eos cōtra quos fuerat aduocatus, inimicos putabat. Ioannes aut cum multitudine Zelotarum templo exire prohibitus, amissis etiam quæ in ciuitate habebat (nam statim res eorū Simon cum socijs diripuerat) salutē iam desperabat. Templū tamen adiuuante populo Simon aggreditur. Illi aut in porticibus, perq; propugnacula stantes impetū propulsabant: multiq; ex Simonis parte oppetebant, multi faucij referebant, qm̄ Zelotæ ad dexteram superiores erant, eoq; ictus impenetrabiles habebant. Et quāuis loco plus possent, turres tñ quatuor maximas fabricauerant, ut ex alto uidelicet missilia torquerent: unam ad orientalem angulū, ad septentrionalē alteram, super xystū tertiam, in angulo alio contra ciuitatē inferiorem. Quarta uero turris supra uerticē Pastophoriorū condita erat: ubi mōris est unū de sacerdotibus astantē post meridiē, quod septimus quisq; dies inciperet, tuba significare: rursusq; uesperi, q̄ desineret, nūc ferias populo, nunc ut opus faciat, denunciantē. Per turres aut disposuerunt balistas saxorūq; tormenta, & sagittarios, & fundarū sciētes. Itaq; tūc Simon pigrius ad impetus mouebat, cum suorū pleriq; mollescerēt: amplioribus tñ copijs fretus, propius accedebat. machinarū enim missilia delata longius, multos pugnantiū perimebant.

De Vespasiano in imperatorem electo Cap. V

PEr idem tēpus Romanos quoq; sæuiora mala circumueniūt, aderat enim ex Germania Vitellius cū exercitu, aliā præterea ingentē multitudinē secum trahens. Et cum eum destinata militi spacia non caperent, totam urbem pro castris habebat, omnemq; domū repleuit armatis. illi aut conspectis Romanorū diuitijs oculis insuetis, & auri argentiq; stupore perfusi, uix cupidinē continebant, adeo ut in rapinas se conuerterent, & eos qui obstare conarent occiderent. Et in Italia quidē ita res erant. Vespasianus aut postq̄ Hierosolymis proxima depopulatus, Cæsaream reuertebatur, audijt Romanorū tumultus, & Vitelliū principē. Hoc aut, licet ipse imperiū pati, sicut bene imperare nosset, ad indignationē perductus est: dominumq; dedignat eum qui ueluti desertū inuasisset imperium. Doloꝛe autem saucius cruciatum ferre non poterat, neq; alijs uacare bellis, cum patria uastaretur.

Veruntamen quantum ira impellebat ad ulciscendum, tantum longinquitatis cogitatio reprimebat: multa enim fortunam posse noua facere, priusquam ad Italiam, praesertim hyemis tempore ipse transiret: plusque iam crescentem iracundiam cohibebat. Rectores autem cum militibus conuenientes, aperte iam de mutatione tractabant: & cum indignatione uociferantes, incusabant Romae constitutos milites, & in delicijs agentes, qui ne famam quidem belli sustineant, quibus libuerit decernere principatum, & spe quaestus imperatores creare. Se autem laboribus tot exactis sub galeis senescentes, alijs condonare potestatem, cum apud se digniorem habeant imperio. cui si hanc amiserint, quam iustiorē, uel quando referret erga se beneuolentiae gratiam? Tanto autem Vespasianum quam Vitellium iustius esse principem fieri, quanto illis qui eum declarassent ipsi praestaret. non enim se minora pertulisse bella, quam qui ex Germania uenissent: neque illis qui tyrannum inde deducerent, in armis deteriores esse. Nullum autem in creando Vespasiano fore certamen. non enim senatum populum uel Romanum, Vitellij libidines pro Vespasiani pudicitia perpeffuros: nec pro bono imperatore crudelissimum tyrannum, aut filium pro patre optaturos principem. Maximum enim pacis tutamen esse, ueram in imperatore praestantiam. Ergo siue peritiæ senectutis debeat imperium, habere se Vespasianum: siue adolescentiæ uiribus, Titum. ex amborum enim ætate quod sit commodum decerpturos. Non solum autem se ministraturos declarati imperij uires, qui tres legiones, regumque habeant auxilia: sed etiam totum orientem partemque Europæ extra Vitellij timorem constitutam: atque insuper qui essent in Italia propugnatores Vespasiani, fratrem atque alium filium: quorum alteri multos dignitate praeditos iuuenes sociatum iri sperabant, alteri uero etiam urbis esset commissæ praefectura: quæ pars ad imperij principia non parum ualeret. Postremo si ipsi cessarent, senatum fortasse declaraturum eum principem, quem conseruatores milites dehonestarent. Hæc primo per cuneos milites loquebantur. deinde se adhortati inuicem, Vespasianum imperatorem appellant: eumque ut in periculo constitutum imperium conseruaret, orabant. Illi autem olim quidem rerum omnium cura fuit, nequaquam uero imperare uolebat, dignum quidem se factis existimans, priuatæ autem uitæ securitatem, clarioris fortunæ periculis anteponens. Recusanti autem rectores magis instabant: & circumfusi milites cum gladijs mortem ei minitabantur, nisi uiuere uellet ut dignus esset. diu tamē reluctatus, quod renuebat imperium postremo cum his qui se designauerant minime dissuadere posset accepit.

Aegypti descriptio, & Phari. Cap. XI

Vitiano autem cæterisque rectoribus, qui eum ad imperium inuitauerant, & exercitu alio uociferante, ut se in hostes omnes duceret, prius res Alexandrinæ procurandas putauit: sciens Aegyptum plurimam esse partem imperij. propter frumentariam functionem: eaque si potitus esset, ui quoque, si perstaret, Vitellium deiiciendum sperabat. nec enim perpeffurum esse populum fame oppressum. Simul etiam duas legiones, quæ apud Alexandria degerent, sibi cupiebat adiungere. Cogitabat etiam propugnaculo sibi fore illam regionem, aduersus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis accessu, marique importuosa est: & ab occidente quidem aridam Libyam habet obiectam, à meridie uero limitem qui Syenem ab Aethiopia dirimit, nauibusque inuias

inuías Nili fluminis cataraçtas. itemq; ab oriente mare rubrú, ad Copton ciuitatem usq; diffusum. Septentrionale uero munimentú habet terrá usq; ad Syriam, & quod dicit Aegyptiú pelagus, totú portubus carés. Hoc quidem modo Aegyptus ex omni parte tuta est. Inter Pelusiú uero & Syenem, p duo millia stadiorú porrigit. Ex Plinthine auté ad Pelusiú, nauigatio est stadiorú trium milliú & sexcentorú. Nilus aut ad Elephantinem oppidú usq; nauibus ascendit. namq; ulterius progredi, ut suprà diximus, cataraçtæ non sinunt. Portus aut Alexandrinus etiá in pace nauibus aditu difficilis est. nam & ostiú perangustú habet, saxiq; latentibus à directo cursu deflectit: & læua quidē pars manu factis brachijs cingitur: à dextera uero Pharus obiecta insula, turrim maximá sustinet, ad ccc usq; stadia nauigantibus igne lucentē, ut q̄ longissime difficultatē applicandarú nauiú præcaueant. Circū hanc aut insulam, opere instructo ingentes muri sunt: quibus afflictú pelagus, & aduersis obicibus fractú, asperiorē facit meatú, eoq; periculosum per angustia aditú. Intus tñ portus ipse tutissimus est, & xxx stadijs magnus. in quē tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinē deuehunt: quàm quæ superāt ex domesticis & indigenis, in totú orbem diuisa exportant. Itaq; non sine ratione, Vespasianus Alexandrinarú rerum erat cupidus, ad totius imperij firmamentú. Proinde statim ad Tiberiú Alexandrú literas dedit, qui Aegyptú & Alexandria regebat, indicans militú alacritatē: quodq; ipse (quod necesse fuit) suscepto munere principatus, operam atq; adiumentú eius assumeret. Alexander aut, simul ut Vespasiani legit epistolam, prompto animo, & legiones eius sacramento rogauit & populú: utriq; aut libētissime paruere, uirtutē uiri ex proxima administratiōe sciētes. Et ille quidē permissa sibi potestate, omnia quæ imperij usus exigeret, aduentui quoq; principis necessaria iam parabat.

Vespasianus Iosephum captiuitate liberat. Cap. XII

Pinione uero citius declaratum in oriente Vespasianú imperatorē, ubiq; fama nunciauit. Et uniuersæ quidem ciuitates festos dies habebant, nuncijq; lætitiā pro eo simul & sacrificia celebrabant. legiones uero apud Mœsiā Pannoniamq; degentes, quæ propter Vitellij audaciam paulo antè fuerant concitatæ, iusiurandú Vespasiano maiore gaudio præbuerunt. Vespasianus aut Cæsareā reuersus, iam Berytum uenerat, ubi multæ quidem è Syria, multæq; ab alijs prouincijs legatiōes aderant obuiā, coronas ei & gratulatoria decreta à singulis ciuitatibus offerētes. Affuit aut rector etiam prouinciæ Mutianus, populorú alacritatē, iurataq; per ipsum principē sacramenta renunciāns. Vbiq; aut Vespasiani uotis obsecundante fortuna, rebusq; ad eum plurima ex parte inclinatis, cogitare coepit, q̄ nō sine dei prouidentia sumpsisset imperiú: sed iusta quædā fati ratio, ad eius potestatē circumduxisset rerú omniú principatú. Recordatus aut signa, & alia (multa enim sibi contigerant imperium præmonstrantia) & Iosephi dicta, quibus eum Nerone uiuo ausus fuerat appellare imperatorē, admirabat uirum quē adhuc habebat in uinculis: aduocatoq; Mutiano cū amicis et rectoribus alijs, primū q̄ strenuus fuisset Iosephus, quantūq; Iotapatenis expugnandis, ppter eum laborasset exponit. deinde uaticinationes eius, quas ipse quidē timoris causa suspicaret esse figmenta: tempus aut diuinas fuisse, & rerum

rum exitus probauisset. Tumq; inhonestū esse ait, ut q sibi augurasset imperium, uocisq; dei minister ac nūcius extitisset, adhuc captiui loco haberetur, fortunāq; sustineret aduersam: uocatūq; ad se Iosephū solui iubet. Hoc autē facto, alij quidē rectores ex ea gratia quam alienigenæ retulisset, præclara etiam de se sperāda esse arbitrabant. Titus uero, q cum patre aderat, iustū est, inquit, pater, unā cū ferro etiā probro Iosephū solui. erit enim, tanq nec initio uinctus sit, si nō dissoluerimus, sed inciderimus catenas. namq; id agi solet in his qui nō recte fuerint uincti. Eadē Vespasiano placebāt. & quidā interueniēs securi catenas abrupit. Iosephus quidē p his quæ prædixerat, præmio famæ donatus, & de futuris iam dignus cui credendū esset habebat.

De Vitellij morte & moribus. Cap. XIII

Vespasianus aut responso legationibus reddito, iusteq; pro meritis administratiōibus ordinatis, Antiochiā uenit. Et quonā primum tenderet cogitans, Alexandrino itinere præstabilius esse duxit, quæ Romæ agerent curare. Alexandriam enim stabilem esse, Romanas aut res à Vitellio perturbari. Mittit igitur in Italiam Mutianū cum multis equitū pedumq; copijs. qui tamen propter hyemis asperitatem ueritus nauigare, per Cappadocas & Phrygas ducit exercitū. Inter hæc aut Antonius Primus adducta legione tertia ex his quæ apud Mœsiā morabant (illam enim regebat prouinciam) bellū gerere cum Vitellio properabat. Vitellius aut cum magna manu Cæcinnam obuiam ei mittit. Is aut Roma profectus, quamprimū circa Cremonam Galliæ Antoniū consequit, quæ confinis Italiæ ciuitas est: ibiq; conspecta hostiū ordinatione ac multitudine prælio quidem congregi non audebat. discessum aut periculosum reputans, de proditione deliberabat. Conuocatis aut centurionibus & tribunis sibi subditis, ut transirent ad Antoniū suadebat: Vitellij quidē rebus detrahēs, Vespasiani aut uires extollens: & alterū nomē imperij tantū, alterū uirtutē habere cōmemorans: ipsis quoq; melius esse, si id sponte faciant, quod necesse est: cumq; se multitudine superatū iri sciant, uoluntate periculū præuenire. Nam Vespasianū quidē idoneū esse etiā sine ipsis ad reliqua uindicanda: Vitelliū uero ne cum ipsis quidē præsentia posse seruare. Multa locutus in hunc modum quod uoluit persuasit: & cū milite transfugit ad Antoniū. Eadē uero nocte milites pœnitudo simul ac metus eius, si uicisset, à quo missi fuerāt, occupauit, eductisq; gladijs, Cæcinnā obtrūcare uoluerūt. fecissentq; nisi his aduoluti tribuni supplicassent. quamobrē cede quidē se abstinerunt, uinctū aut quasi proditorē Vitellio trāsmittendū habebant. His auditis Primus Antonius cōtinuo suos mouet, eosq; cū armis in defectores ducit. illi aut instructi ad præliū, paulisp quidē restiterunt. mox aut loco pulsī, Cremonā fugerunt. Primus aut comitatus equitibus cursus eorū præuertit: & ante ciuitatē circūclusā plerāq; multitudinē peremit. aggressus aut reliquos, oppidū militib. prædari permisit. in quo multi quidē hospites mercatores, multi uero indigenæ periere, totusq; Vitellij exercitus, uirorū xxx milia & ducenti. quin & Antonius eorū quos de Mœsia adduxerat quatuor milia & quingētos amittit. solutū aut uinculis Cæcinnā, rerū gestarum nunciū ad Vespasianū mittit. qui ad eū intromissus & collaudatus est, & pditoris dedecus insperatis protexit honoribus. Romæ autem

autē Sabinus ubi Antoniū appropinquare cognouit, fiducia recreatus est: collectisq; uigilū cohortibus, nocte occupat Capitoliū. luce uero facta multi nobiliū sociati sunt ei, & Domitianus fratris filius, pars ingens obtinendę uictorię. Sed Vitellius de Primo quidē minime curabat. his autē iratus qui cum Sabino defecerant, & nobiliū sanguinē pro ingenita crudelitate sitiens, immittit Capitolio quā secū adduxerat militū manū. ubi multā ab his itemq; ab illis qui templū tenebant pugnantibus, audacter admissa sunt: postremo autē Germani, q̄ multitudine superabant, collē obtinuerūt. Et Domitianus quidem cum multis Romanorū uiris insignibus, diuina quadam ratione saluus euasit: reliqua uerò multitudo tota lanīat. Et Sabinus quidē ad Vitelliū ductus occidit. milites autē direptis donarijs, templū incendunt. Tumq; postero die cum exercitu uenit Antonius, eumq; Vitellij milites excipiunt: & trifario cōmisso intra urbē prælio, omnes interiire. Procedit autē ebrius de palatio Vitellius, & ut assolet in extremis longiore luxu prodigę mensę reuertus. tractus autē per populū, uarioq; contumeliarum genere dehonestatus, in media urbe iugulat, octo mēses ac dies quinq; potitus imperio: quē si uiuere diutius cōtigisset, ut opinor, eius luxurię minime sufficere potuisset imperium. aliorū uero mortuorū supra 2 millia numerata sunt. Hęc quidē gesta sunt die tertio mensis Octobris. Postero autē die Mutianus cum exercitu Romam ingredit, & Antonij militib. à cæde repressis (adhuc em̄ hospitia perscrutando, & Vitellij milites, & ex populo plurimos qui cum illo senserant, occidebant, examinationis diligentia iracundia præuenientes) Domitianū productū populo rectorē insinuat, usq; ad patris aduentum. populus autem iam timore liberatus, imperatorem prædicat Vespasianum: simulq; & illum confirmatum, & Vitellium esse deiectum festa lætitia celebrabat.

Titus mittitur contra Iudæos à patre. Cap. XIII

Vm autē Vespasianus Alexandriā uenisset, gesta ei Romę nūciata sunt, & legati ei ex toto orbe congratulantes affuerūt. cumq; maxima post Romam ciuitas esset, angustior multitudini uidebatur. Firmato autē iam totius orbis imperio, rebusq; pop. Ro. p̄ter spē conseruatis, Vespasianus in Iudæę reliquias intendit animū. Et ipse quidem exacta hyeme, Romā proficisci parabat, resq; apud Alexandriā mature cōponere proponebat. filiū uerò Titū cum selectis copijs ad excidendam Hierosolymā mittit. Qui terreno itinere Nicopolim usq; progressus, ab Alexādria ciuitate xx stadiorum interuallo distantē, inde militem longis nauibus imponit: Niloq; flumine post Mendesium tractum, Thmuin usq; uehitur. hinc autē egressus in terram, apud Tanin ciuitatem diuertit. unde secunda ei mansio fuit ciuitas Heraclea, & Pelusium tertia. Hic autē milite per biduū recreato, tertio die Pelusij fines transijt: unamq; mansionē profectus per solitudines, ad Casij Iouis templū castra posuit. posteroq; die apud Ostracinen, quę mansio aquę inops est, ob quam causam aduectitia utunt indigenę. Hinc apud Rhinocoluram requiescit: & inde progressus in quartam mansionē, Raphiam uenit, quę prima occurrit Syrię ciuitas. Gaza uero quintę mansionis castra suscepit: & postea in Ascalonē, atq; hinc Iamniā, deinde Ioppen, & ex Ioppe Cæsareā peruenit: decreto apud se, alias militū copias congregare.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO

LIBER SEXTVS.

De triplici seditione apud Hierosolymam. Caput I

ITVS quidem ad eum modum quem prædiximus, censa ultra Aegyptū ad Syriam usq; solitudine, Cæsaream uenerat. ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo aut̃ adhuc apud Alexandriam unā cum patre imperium, quod nuper ei deus permiserat, disponente, contigit etiam seditionē, quæ apud Hierosolymam erat, auctā trifariam diuidi, & aliam partē in aliā uerti. quod ut in malis optimū quis dixerit, factumq; iustitiæ. nam Zelotarū quidem in populū dominatio, quæ autor erat excidij ciuitatis, unde coeperit, & per quos creuerit, diligenter superius declaratum est. hanc aut̃ non errauerit quisquā, dicens seditionē in seditione esse factā, ac ueluti rabida fera, externorū penuria, in sua uiscera sæuire solet: sic Eleazarus Simonis filius, qui & ab initio Zelotas in templū à populo separauerat, uelut indignari simulans ob ea quæ in dies singulos Ioannes auderet, cū ne ipse quidē à cædibus quiesceret: re aut̃ uera sese posteriori tyranno subiectū esse minime ferēs, summæ rei desiderio, propriæq; potētiae cupiditate, ab alijs defecit: ascitis etiam Iuda Chelciæ filio, & Ezronis Simone potētissimis: præter quos erat etiā Ezechias Chobari filius, nō ignobilis. Horū singulos Zelotæ nō exigui sequebant: occupatoq; interiore templi aditu, super eius portas in sacris foribus arma ponunt. & abundare quidem se suis necessarijs confidebant: sacrarū enim rerū copia suppetebat, nihil impiū existimātibus: paucitati uero suorū timentes, pleriq; in locis suis otiosi manebant. Ioannes aut̃ quanto superior erat uirorū multitudine, tanto loco superabat: hostesq; habēs à uertice, neq; sine metu conabat̃ incursus, & præ iracūdia cessare nō poterat. Plus aut̃ mali perferens, q̃ Eleazari partē afficiens, tamen non remittebat. crebri enim fiebant impetus, & missiliū iactus, totūq; polluebat̃ cædibus templū. Filius aut̃ Gioræ Simon, quē rebus desperatis inuitatū, ultro sibi tyrannū spe auxilij populus introduxerat: & superiorē ciuitatē retinēs, & inferioris plurimā partē, animosius iam Ioannē eiusq; socios adoricebat, quasi qui desuper impugnarent, subiectus aut̃ illorū manibus erat, sicut & illi superiorū. Et Ioannē eueniebat duplex præliū perferentē, lædi pariter ac lædere: quantoq; uincebat, eo q̃ Eleazaro esset humilior, tanto plus lædebat, Simone celsior constitutus: cum inferiores aggressus etiā sola manu sine labore prohiberet: desuper uero ex fano iaculantes, machinis deterreret. Quippe balistis & non paucis lanceis utebat̃, saxorūq; tormentis: quibus non solum bellantes ulciscebat̃, sed multos etiam sacra celebrantiū perimebat. Quāq; enim ad omne impietatis genus rabidi ferebantur, tamen eos qui sacrificare cuperent recipiebant, cum suspicione & custodibus indigenas perscrutando. Hospites enim etiam qui exorassent eorū crudelitātē, post exituri subci-

sua

sua seditionis opera consumebant. Missilia namq; machinarum ui ad aram
 usq; templūq; peruenientia, in sacerdotes sacra celebrantes cadebant: ac mul-
 ti qui properantes ab ultimis finibus terræ ad sanctissimū locū uenissent, an-
 te ipsas hostias procubuerunt: aramq; uniuersis Græcis & Barbaris adoran-
 dam, suo sanguine imbuere. Indigenis aut mortuis alienigenæ, ac sacerdoti-
 bus profani miscebant: perq; atria diuina, stagnū fecerat diuersorū cadaue-
 rum sanguis. Quid tantū passa es o miserrima ciuitas à Romanis, qui tua inte-
 stina scelera purgaturi flammis introiere? Iam enim dei locus non eras, neq;
 manere poteras, domesticorū funerū facta sepulchrū, & quæ fanū ciuili bel-
 lo tumultū constitueras: poteris aut denuo fieri, poteris, si unquam uastato-
 rem tui deum placaueris. Sed enim reprimēda sunt quæ dolent, lege scriben-
 di: quando nō domestici luctus, sed exponendarū rerum hoc tēpus est. Pro-
 sequar aut seditionis facinora cætera. Ergo diuisis trifariam insidiatoribus,
 Eleazarus quidē eiusq; socij, qui sacras primitias conseruabant, in Ioannē
 ebrij ferebant. Qui uerō huic parērent, plebē diripientes in Simonē rebella-
 bant, cum ipsi quoq; Simoni contra diuersæ partis seditiosos adiumento ef-
 set ciuitas. Si quando igitur ex utraq; parte appetebat Ioannes, obuertebat
 socios suos: & de ciuitate quidē subeuntes, missis ex porticibus telis, de tem-
 plo uero iaculantes, machinis ulciscebat. Quoties aut desuper instantiū mo-
 lestia caruisset (frequenter enim ebrietate & lassitudine cessabant) liberius
 in Simonē eiusq; socios cum plurib. irruebat. Semper aut quantū in ciuitate
 pepulisset in fugam uersos, ædes frumenti plenas omniumq; utensiliū incen-
 debat: idēq; hoc illo regrediente, Simon insecutus agebat: ueluti cōsulto
 pro Romanis omnia corrumpere quæ ad obsidionē ciuitatis erant præpa-
 rata, suarūq; uiriū neruos abscinderent. Deniq; contigit unā exuri omnia
 circū templū, & inter proprias acies solitudinē atq; aream pugnæ fieri ciuita-
 tem: concremari aut paulo minus omne frumentū, quod non paucis annis
 sufficere potuisset obsessis: denique fame capti sunt, qua minime quiuissent,
 nisi eam sibimet cōparauissent. Vndiq; aut insidiatoribus & confinibus op-
 pugnantibus ciuitatē, medius populus uelut aliquod magnū corpus lacera-
 batur. Senes uero ac mulierculæ intestinis malis attonitæ, pro Romanis uota
 faciebant: externūq; bellū, quo domesticis malis liberarent, expetebāt. Gra-
 uis aut metus ac terror foetissimus occupauerat: & neq; consilij capiēdi tem-
 pus erat, ut uoluntatē mutarēt, neq; pactionis aut fugæ spes cupiētibus. Ete-
 nim custodiebant omnia: dissidentesq; latronū principes, quoscūq; Roma-
 nis pacatos esse, uel transfugere ad eos uelle sentirent, quasi cōmunes hostes
 interficiebant: solūq; in occidendis uitā dignis cōcordes erant. Et pugnan-
 tium quidē nocte dieq; clamor perpetuus erat: sed metu acerbiores erant lu-
 gentiū questus. Et assiduas quidē lamentatiōis causas, calamitates præbebāt:
 timor aut includebat ululatus: atq; obmutescēte dolore præformidine, tā-
 cito gemitu cruciabant: neq; iam aut reuerētia uiuis apud domesticos erat,
 neq; mortuis cura sepulturæ adhibebat. Quorū amborū hæc causa erat, qd
 de se quisq; desperabat. In omni em re animos remiserāt q cum seditiosis nō
 erant, quasi cōtinuo modis omnibus morituri. At uero seditiosi cōgesta in
 tumultū cadauera cōculcantes dimicabant: & ex mortuis hauriētes audaciā,

quos sub pedibus cerneret, immanius sequebatur: semperque aliquid in se perniciosa sum excogitantes, & quod visum fuisset sine miseratione facientes, nullam cædis aut crudelitatis viam pretermisere: adeo ut etiam sacris materiis ad bellica conficienda instrumenta Iohannes abuteretur. Nam cum olim fulcire templum populo itaque pontificibus placuisset, idque xx cubitis altius ædificare, rex quidem Agrippa ex monte Libano aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc est, ligna & magnitudine simul & directa proceritate spectabilia. Interuentum autem belli opere interrupto, Iohannes his sectis, quæ sufficere longitudinem reperit, turres ædificauit: & aduersus eos constituit, quæ desuper à templo pugnarent, post muri ambitum contra exedram occidentalem admotas, quæ solū poterant, quæ aliæ partes gradibus ex longinquo fuerunt occupatæ. Et ille quidem fabricatis ex impietate machinis subactum iri sperauit hostes. Deus uero laborem eius inutilem demonstrauit, & priusquam in his quicquam poneret, Romanos adduxit. Etenim Titus, postquam partem ad se collegit exercitus, alijs uero ut ad Hierosolymam occurreret scripsit, Cæsaream profectus est. Erant autem tres legiones, quæ pridem sub eius patre Iudæam uastauerant, & duodecima, quæ olim cum Cestio male pugnauerat, quæque licet per id fortitudine esset insignis, tunc tamen eorum etiam memoria quæ pertulerat, alacrius ad uindictam properabat. Harum quidem quintam legionem iussit sibi per Ammaunta occurrere; decimam uero ascendere per Hierichutam. Ipse quidem cum cæteris egressus est, quas regum quoque auxilia plura quam dudum, multique Syri auxiliares comitabantur. Suppletum est autem quatuor legionum quantum Vespasianus selectum cum Mutiano miserat in Italiam, ex his qui cum Tito accesserant. duo namque millia de Alexandrino exercitu lecta, tria milia uero ab Euphrate eum sequebantur, & amicorum spectatissimus beneuolentia simulque prudentia, Tiberius Alexander, qui antea quidem Aegyptum administrauerat, tunc autem dignus qui exercitum regeret, propterea iudicatus, quod primus incipienti fuit hospes imperio, & cum fide clarissima incertæ fortunæ sociatus est: idemque consultor in usus bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Titus explorator Hierosolymam peticitatur. Cap. II

Progredientem uero in hostilem terram Titum, antecederant regia omniaque auxilia, post eos uiarum stratores, castrorumque metatores. Deinde rectorum sarcinæ atque armati. Post hos ipse Titus, & alios lectos habens & signiferos, quorum agmen equites sequebantur. Hi uero ante machinas ibant, & secundum illos una cum lectis tribunum, & præfecti cum cohortibus. Post autem circum aquilam signa, & ante signa tubicines, deinde acies senum uirorum ordinibus dilatata. Seruile autem uulgus à tergo cuiusque legionis, & ante hos sarcinæ. Omnium uero nouissimi mercenarii, eorumque custodes coactores agminis. Procedens autem deceter cum exercitu, ita ut mos est Romanis, in Gophnam per Samaritidem uenit, quæ & prius ab eius patre fuerat occupata, & tunc præsidij tenebat. Ibi autem unam moratus uesperam, mane inde proficiscitur: peractaque diei mansionem, castra ponit in loco quæ Iudei sermone patrio Acanthaulona uocitant, iuxta uicem quandam Gabath Saul nomine, quod significat uallē Saul, distantē ab Hierosolymis stadiis fere xxx. Hinc sexcentis propè lectis equitibus comitatus, perrexit in ciuitatem, quæ tuta esset, Iudeorumque animos exploraturus: si forte se cōspecto, priusquam ad manus

manus ueniret, metu cederent. audierat enim quod erat uerū, à seditiosis & latronibus oppressum populū desiderare quidē pacē: sed quod rebellātibus infirmior esset, nihil conari. Quandiu quidē per uiam quæ ad murū duceret equitabat, nemo ante portas apparuit: ubi uero itinere ad turrim Psephinon declinato, trāuersum agmē equitū duxit, infiniti subito profiliūt, quā Muliebres turres uocant: & per eam quæ contra monumentū Helenæ porta est egressi, equitatū intercidūt. atq; alios quidē etiā tunc uia currētes, ne cum his qui diuertebant sese iungerent, à fronte oppositi, prohibuerūt: Titū uero cū paucis separant. Ille aut̃ ultrā quidem minus progredi poterat: à muro enim cuncta fossis patebant, & transuersi erant horti, multisq; macerijs impediti. ad suos aut̃ in aggere constitutos recursus, intercedēte hostili manu, desperabatur. Quorū pleriq; imperatoris periculū nesciebāt: sed existimantes eū secum reuerti, etiā ipsi fugiebant. Titus aut̃ in sua tantū fortitudine sitam esse prospiciens spem salutis, flectit equū: & ut se sequerent̃ cum clamore comites adhortatus, in medios hostes irruit, ui ad suos trāsire festinans. Quo quidem tēpore maxime intelligi potuit, & belli momēta & imperatorū pericula deum curare. Tot enim aduersus Titū missilibus iactis, cum neq; galea neq; thorace septus esset (non bellator em̃ sed explorator, ut dixi, processerat) nullum in eius corpus delatū est: sed tanq̃ ne eum ferirēt, ex industria mitterentur, omnia præteruolabant. gladio uero semp̃ à laterib. instantes dirimens, multosq; ante ora subuertens, super cadētes agebat equū. Illorū aut̃ clamor erat, ppter audaciā Cæsaris, ut eū aggrederent, cohortatio: fugaq; & discessio repētina, quocūq; diuerteret cursum. Huic aut̃ se periculi participes, cū à tergo & à laterib. funderent̃, adiunxerāt. una enim erat unicuiq; spes salutis, uia cū Tito patefacere, priusquā circūuentus opprimeret̃. Deniq; duorū ex nimis pertinacibus, alter cū equo pcussus est: altero uero deiecto & occiso, equus eius abductus est. Titus uero cū cæteris in castra saluus euadit. Iudæis quidē, q̃ aggrēssione prima superiores fuerant, incōsulta spes animos extulit, magnamq; his in posterū fiduciā momentū temporaneum cōparauit.

De eruptionibus Iudæorū contra Romanos castrametantes. Cap. III

Aesar aut̃, postq̃ ex Ammaunte legio sibi coniuncta est nocte, luce inde digressus ad Scopon accedit, unde iam & ciuitas & clara tēpli magnitudo cōspici poterat: qua parte septentrionalē regionem ciuitatis cōtingēs locus humilior, proprie Scopos nominatus est, distans à ciuitate stadijs vii. ibiq; duabus legionibus simul, quintæ legioni uero retrorsum stadijs tribus castra muniri iubet. labore nāq; nocturni itineris attritos milites progredi uisum est, ut sine formidine murū struerent. Mox aut̃ coepto ædificio, decima quoq; legio per Hierichunta aderat à Vespasiano præoccupatā: ubi quædā pars armatorū in præsidio fuerat collocata. His aut̃ præceptū erat sexto ab Hierosolymis stadio castra ponere, qua in parte mons, qui appellat̃ Elæon, cōtra ciuitatē ab oriēte situs est, altaq; interiacente ualle discernit̃, cui nomen est Cedron. Intra ciuitatē uero sine requie confligentū dissensionē, tum primū ingens subito bellū foris interueniens refrenauit: & cum stupore seditiosi Romanorū castra inspectantes, triariā distributa mala, inter se iniere concordia: rationēq; huicē requirebāt,

Ioseph.

R r 2 quid

quidnam expectarent, quidue perpessi, tres muros contra uitā suā paterent opponi: belloq; tanta se fundente licentia, tanq̃ spectatores bonorū operū sibiq; utiliū residerent mœnib. clausis, remissisq; armis ac manibus. In nosmetipsos profecto, exclamat aliquis, tantūmodo fortes sumus: Romanorū aut̃ lucro ex nostra seditione sine sanguine oppidū cedit. His alios atq; alios congregantes exhortabant: raptisq; armis, subito in legionē decimā ruunt: perq; uallem facto impetu, cum ingēti clamore murū ædificantes Romanos aggrediunt̃. Illi aut̃ in opere distributi, armis ob eam causam pleriq; depositis (nec em̃ excursus Iudæos ausuros esse credebant, & si maxime uellēt, animos eorū seditione distractū iri arbitrabantur) præter opinionē perturbati sunt: atq; opere quisq; derelicto, confestim alij recessere: multi aut̃ ad armā properantes, priusquā se in hostes cōuerterent, feriebant̃. Plures aut̃ Iudæis semper adiciebant̃, eorū freti uictoria qui præcesserāt, & quod cū pauci essent, multiplex numerus & sibi & hostibus uidebant̃, quod secunda fortuna uterent̃. Romani aut̃ maxime ordinari cōsueti, & cum decore atq; præceptis bellū gerere scientes, ex perturbatione trepidabant. unde tūc quoq; præuenti aggressione cedebant. Si quando tñ sese conuerterent ab insequentib. occupati, & à cursu reprimebant Iudæos, & ob impetū minus cautos feriebāt. Semper uero excursione gliscente magis magisq; turbati, postremo castris pulsi sunt: totaq; legio tunc in periculū uentura fuisse uidebat̃, nisi hoc mature sibi nūciato, Titus eis tulisset auxiliū: multisq; increpans ignauia, & suos à fuga reuocasset: Iudæisq; à latere ipse cū his irruens, quos circa se habebat electos, multos quidē occidisset, plures uero sauciaisset, omnes aut̃ in fugam uertisset, atq; in uallē præcipites cōpulisset. Illi aut̃ prono in loco multa mala perpessi, postq̃ in aduersam partē euasere, flectunt se iterum, & ualle intercedente cum Romanis dimicabāt. Igit̃ ad mediū diem ita bellatū est. Paulo aut̃ post meridiē, Titus his qui secū erant in subsidio collocatis, alijsq; de cohortibus aduersus excurrentes oppositis, reliquum agmen ad murū in summo montis ædificandū remisit. Iudæis aut̃ hæc fuga esse uidebatur. Cumq; speculator quem in muro posuerant, amictu agitato signū dedisset, frequentissima multitudo tanto impetu prosiliit, ut eorū cursus immanissimis bestiis esset assimilis. Deniq; in aduersa acie stantiū nemo impetū sustinuit: sed tanq̃ machina percussi, continuo dissipati, pulsiq; in montē refugiunt. In ascensu aut̃ medio Titus cum paucis relictus est: multumq; monentib. amicis, qui imperatoris reuerentia contempto periculo perdurauerant, ut mortē appetentibus Iudæis cederet, neq; pro his in discrimen ueniret, quos ante ipsum saluos esse nō oporteret: sed pōtius fortunā suam reputaret, q̃ nō militis officio fungeret, uerū & belli & orbis dominus esset: né uē in tanta fuga subsisteret, in quo omnia niterent̃: hæc ne audire quidem simulans, & ad se accurrentibus obstabat: eosq; in ora feriens, cum ui obniterent̃, occidebat, & per decliue repente incumbens, multitudinē proturbabat. Illi aut̃ & uiribus eius et obstinatione perterriti, ne tum quidē in ciuitatē fugere: sed in utrūq; latus ab eo declinantes, rursus fugientes insequerant̃. quos tamen aggressus à latere, ipsorū quoq; impetum præpediebat. Dum hæc aguntur, etiam illos qui superiora castra muniebant, ubi fugere inferiores uidere, metus ac turba occupat

cupat: totumq; agmen dispergitur, suspicantium excursus quidem Iudæorum ferri non posse, Titum uero in fugam uersum: nec enim unquā illo manente alios fugituros fuisse. & tanquam Panico terrore circumdati, alius aliò ferebantur: donec quidam cum in media pugna uersari imperatorem uidissent, plurimum metuentes, uniuersę legioni eius periculū cum clamore nunciauerunt. Itaq; pudore reuocati, & fuga maius aliquid sibi exprobrantes, q̃ Cæsarem deseruissent, totis uiribus in Iudæos utebant, & semel impulsos urgebant per decliua. Illi autem paulatim recedētes pugnabant. cumq; Romani plus possent, eo q̃ superiores erant, in uallem omnes coacti sunt. Titus autem contra se positus imminabat: & legionem quidem ad muri fabricam redire iubet: ipse uero cum his quibus antea resistendo hostes arcebat. Itaq; si me nihil addentem obsequio, neq; inuidia detrahentem, uerū dicere oportet, ipse Cæsar bis totam legionem periculo liberauit, atq; ita castra munien-
di copiam militibus præbuit.

De intestina pugna azymorum diebus. Cap. IIII

REmisso aut paulisper bello externo, iterum intestinum seditio suscitauit. Azymorumq; instante die, qui est Aprilis mensis quartusdecimus (hoc enim se primū tempore opinantur Iudæi ab Aegyptijs esse liberatos) Eleazarus quidem cum socijs portam subaperiens, introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent. Ioannes autem die festo ad protegendas insidias usus est: & suorum quosdam ignotiores, armis sub ueste latētib; instructos, quorum pleriq; impuri erant, occulte inter alios fani occupandi gratia submittit. illi autem postquam intrauere, uestimentis abiectis, subito armati apparuerunt. Magna uero statim turba circa templū ac tumultus erat, cum alienus quidem à seditiōe populus, omnibus sine discrimine putaret, Zelotæ uero sibimet solum insidias comparatas. Verū hi quidem relicta portarum custodia, & alij ex propugnaculis desiliētes, priusquam manus confererent, in templi cloacas confugēre. Populares autem ad aram delati, & circum templum appulsi conculcabantur, cum lignis passim ferroq; cēderentur. Multos autem occisorum inimici priuato odio, quasi diuersę factionis socios interficiebant. Et quicumq; antehac insidiatorem aliquem offenderat, tūc agnitus quasi Zelotes ducebatur ad mortem. Sed qui atrocitate magna innocentes afficerent, inducias cōcessere nocentibus, progressosq; ex cloacis dimiserunt. ipsi autem interius templum & omnes eius apparatus tenentes, confidentius oppugnabant Simonem. Seditio quidem hoc modo, quæ tripartita fuerat, in duas partes diuisa est. Titus autem castrā propius ciuitatem transferre cupiens de Scopo, contra excursus quidem lectos equites ac pedites, quos satis esse arbitrabatur, posuit: alium uero exercitum iussit totum quod erat usq; muros spaciū complanare. Cunctis igitur macerijs ac sepibus dirutis, quibus hortos ac prædia incolæ præmunierant, omniq; opposita quamuis frugifera sylua excisa, repletum est quicquid erat cauum & uallibus impeditum. saxorum autem eminentissimis ferro truncatis, humiliorem totum illum tractum à Scopo usq; ad Herodis monumenta fecerunt, serpentiū stagnum continentia, quod olim Bethara uocabatur.

Ioseph.

Rr 3 De

Is deniq; dieb. Iudæi Romanis huiusmodi insidias parauere. Seditiosorū audacissimi extra muliebres (quæ sic appellabantur) progressi turres, simulato q̄ pacis eos studiosi pepulissent, & q̄ timerent impetū Romanorū, ibidem uersabant, & alter sub altero uitabundi latebant. Alij uero per muros dispositi, populūq; se esse simulant, clamore pacē implorabant, foedusq; poscebant: portasq; se patefacturos esse pollicentes, inuitabant Romanos. Hoc aut uociferantes, unā etiam contra suos, ueluti portis eos abigerent, lapides iaciebant. illiq; se uiperrum pere aditus uelle simulabant, & ciuibus supplicare. cumq; ad Rom. sēpissimē ire conarent, reuersi perturbatis similes uidebant. Verū hæc eorū calliditas, apud milites quidem fide non carebat, sed tanq̄ hos quidē in manibus haberent paratos ad suppliciū, illos uero ciuitatem sibi aperturos speraret, opus aggredi festinabant. Tito aut suspecta erat inuitatio, quia rationē non haberet. pridie nāq; prouocatos eos ad pactionē per Iosephū, nihil mediocre sentire cognouerat, etiā tunc igit milites manere loco suo præcepit. Iam uero quidā operibus appositi, raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi aut qui expulsi uidebant, primo quidē cedebāt: deinde ubi ad turres portæ propinquabant, cursu eos circumueniunt, & à tergo persequerant. qui uero in muro stabant, lapidū his multitudinē, omnigenūq; telorū simul infundunt: adeo ut multos quidē necarent, plurimos uero sauciarent. nec em̄ facile erat à muro diffugere, alijs retro uiolenter instantibus. & præter hoc pudor q̄ rectores peccauerant, itemq; metus, in delicto perseverare suadebat. Quamobrē cum hoste diu decernētes, multis uulneribus acceptis, neq; paucioribus redditis, postremo eos à quibus circumuenti fuerant repulere, quos tñ recedentes usq; ad Helenæ monumentū, Iudæi urgendo iaculis sequebant. deinde insolenter fortunę maledicentes, & Romanos uituperabāt fraude pellectos: scutaq; alte sublata crispantes tripudiabant, & cum lætitia uociferabant. Milites aut interminatio principū, & Cæsar iratus, huiusmodi oratione corripuit: Iudæi quidē, quos sola regit desperatiō omnia cū deliberatione faciūt atq; prudentia, fraudes & insidias cōponendo, eorūq; dolos fortuna psequit, q̄ sunt morigeri, sibiq; inuicē beneuoli ac fideles: Romani uero, quibus ob disciplinā & consuetudinē obediendi rectorib. fortuna famulatur, nunc contra peccant, & intēperantia manūū debellant: quod omnium est pessimū, præsentē Cæsare, sine rectore dimicantes. Certe, inquit, plurimū ingemiscēt militiæ leges, plurimū pater, cum hoc uulnus audierit: ille quod cum bellando senuerit, nunq̄ isto modo peccarit. leges aut, si cum in eos qui minimū quid præter ordinē mouerint, morte uindictent, nunc totum desertorē exercitū uideant. Modo aut scituros esse eos ait, qui arroganter egere, quod apud Romanos etiam uincere sine præcepto ducis, infamia est. Hæc Titus ad rectores locutus cum indignatione, certus erat, qua lege in omnes erat usus. Et hi quidē abiecerunt animos, quasi iam iamq; iuste morituri. circumfusæ uero legiones Titū pro cōmilitonib. obsecrabāt: paucorumq; temeritatē condonari cunctorū obedientiæ precabant: emēdaturos enim peccatū præsens, futuræ cōpensatione uirtutis. Placatus est Cæsar utilitate

tate simul ac precibus . namq; unius hominis animaduersionē usq; ad factū promouendam putabat, multitudinis uero ad ueniā. Militibus quidē reconciliatus est, multū monens ut post hęc prudentius agerent. ipse uero, quēadmodum Iudæorū ulcisceret insidias, cogitabat. Interuallo aut, quod usq; ad muros ciuitatis erat, per quatrīduū cōequato, sarcinas aliamq; multitudinē cupiens tutō traducere, militū ualidissimos à septentrionali tractu in occiduum septēplici ordine cōtra murū prætendit, peditibus in fronte, ac post eos equitibus acie terna dispositis, medijsq; inter utrosq; sagittarijs. Excursibus aut Iudæorū tanto præsidio præclusis, impedimenta trium legionum, itemq; alia multitudo sine timore transijt. Ipse quidē Titus cum propē duobus stadijs abesset à muro, ad anguli eius partē contra turrim quę appellatur Psephinos, castra ponit: ad quā muri ambitus ex aquilone pertinens, flectit ad occidentē. altera uero pars exercitus eam turrim uersus, quę appellatur Hippicos, muro circumdat, duū stadiorū spacio similiter à ciuitate discedens. decima tamen legio in Elæon monte, ubi erat, manebat.

Descriptio Hierosolymorum. Cap. VI

ciuitas aut trino muro circumdata erat, nisi quā uallib. inuijs cingebat. ex ea namq; parte, unius muri habebat ambitū. & ipsa quidem super duos colles erat cōdita, contrarijs frontib. semet inspicientes, interueniētē ualle discretos, in quā domus creberrimæ desinebant: colliū uero alter, quo superior ciuitas sedet, multo est excelsior, & in prolixitate directior: adeo ut qm̄ tutus erat, castellū à Dauid quondam rege uocaret (is pater Salomonis fuerat, qui primus templū ædificauerat) à nobis aut forū superius. alter aut, qui appellat Acra, inferiorē sustinet ciuitatē, & undiq; decliuus est. Cōtra hunc aut tertius collis erat, natura humilior q̄ Acra, & alia lata ualle antē diuisus. uerū postea qua tēpestate Asmonæi regnabant, & uallē aggeribus repleuerūt, ut tēplo coniungerēt ciuitatē, & Acræ altitudinē cæsam humiliorē fecerunt, ut ex ea quoq; sanū supereminens cerneret. Vallis aut quę Tyropœon appellatur, qua diximus superioris ciuitatis collē dirimi ab inferiori, usq; ad Siloam pertinet. ita enim fontē, qui dulcis est ac plurimus, uocabamus. Foris aut ciuitatis duo colles profundis uallibus cingebant, & utrinq; obstantibus rupibus, nulla ex parte adiri poterant. Triū uero murorū uetustissimus quidē, ppter ualles imminentēq; his desuper collē quo erat cōditus, facile capi nō poterat. ad hoc aut q̄ loco præstabat, etiam firmissime structus erat, Dauid & Salomonis, aliorumque interea regū largissimis impensis operi insumptis. Hac autē parte incipiens à turri, cui nomen est Hippico, & ad eam quę dicit Xystus pertinens: deinde curiæ coniunctus, in occiduam templi porticū desinebat. parte aut altera ad occidentē ex eo loco ductus, per eum qui uocat Betiso descendens in Esfenorū portā: deinde supra fontē Siloam in meridiē flexus, atq; inde rursus in orientē uersus, qua stagnum Salomonis est, & usq; ad locum pertinens, quem Ophlan uocant, cum orientali porticu templi coniungit. Secundus autem murus, à porta quidem habebat initiū, quam Genath appellabant. hęc aut fuerat muri prioris. septentrionalem uero tantummodo tractū ambiens, usq; ad Antoniā ascendebat. Tertio muro turris Hippicos principiū dabat:

Rr 4 unde

unde ad Boreæ tractū pertinens, deinde ad Psephinā turrin ueniens, contra munimentū Helenæ, quæ Adiabenorū regina fuerat, Izatæ regis mater, & p speluncas regias in longū ductus, à turri quidē in angulo posita flecebatur contra Fullonis quod dicit monumentū. cum uetere aut ambitu iunctus in Cedron uallē, quæ sic dicit, desinebat. Hoc muro eam partē ciuitatis, quam ipse addiderat Agrippa cinxerat, cum esset omnis antē nuda. exuberans enim multitudine, paulatim extra mœnia serpebat: tēpliq; septentrionali regione colli proxima ciuitati adiuncta nō paululū processerat. quin & quartus collis incolebat, cui nomē est Bezetha, situs quidem ex aduerso Antonia, fossis aut altissimis separatus: quæ de industria ductæ sunt, ne Antoniae fundamentis colli cohærentibus, & accessui facilis sit, & minus edita: unde etiā fossę altitudo plurimū turribus celsitudinis adijciebat. Nominata est aut pars addita ciuitati uoce indigena Bezetha, quod latino sermone dicit noua ciuitas. Eius aut partes incolis protegi desiderantibus, pater huius regis eodem nomine Agrippa, murū quidē ita ut prædiximus inchoarat. ueritus aut Claudiū Cæsarem, ne magnificentia constructionis ad nouarū rerum ac discordiæ suspicionem traheret, fundamentis tantūmodo iactis, ab opere destitit. Nec enim expugnabilis esset ciuitas, si perfecisset muros ut coeperat. Saxa enim xx cubitis longa, & decē lata contexebant: quæ neq; ferro facile suffodi possent, neq; machinis dimoueri: hisq; murus dilatabat. profecto autem altitudinis quoq; plus habuisset, si eius magnificentia q̄ ædificiū aggressus erat, minime fuisset inhibita. Rursus autē idem murus, etiam Iudeorū studio fabricatus, ad xx cubitos creuit. & minas quidem binis cubitis, propugnacula uero trinis habebat: totaq; altitudo ad xxv cubitos erigebat. Murum aut supereminabant turres, uiginti quidē cubitis in latitudinē, uiginti uero in altitudinem, quadratis angulis structæ, & sicut ipse murus plenæ ac solidæ. præterea structura ac pulchritudo saxorū nihil erat tēplo deterior. post altitudinem uero turris solidam, uiginti cubitis elatam, cellæ desuper ac coenacula erāt, aquarumq; pluuialiū receptacula, & tortuosi lati; singularū ascensus. Eiusmodi quidē turres nonaginta tertius murus habebat: earū autem interualla cubitos ducentenos. medius uero murus in quatuordecim turres, & antiquus in sexaginta, diuisi erant. omne aut ciuitatis in gyro spaciū trigintatribus stadiis finiebat. Cum aut totus admirabilis esset tertius murus, admirabilior Psephina turris ad septentrionē occidentemq; surgebat in angulo, qua parte Titus castra posuerat. ex ea namq; per lxx cubitos ædita, sole orto Arabia prospici poterat, & usq; ad mare, itemq; ad ultima finium Hebræorū. Erat aut octo angulis. Contra eam uero turris Hippicos, & iuxta duę, quas Herodes rex in antiquo muro edificauerat: quæq; magnitudine siue pulchritudine ac firmitate, uniuerfis quæ toto orbe essent, præstabant. nam præter naturalē animi liberalitatē, rex p amore ciuitatis, operū excellentiā proprijs affectib. indulgebat: personisq; tribus charissimis, quarū nominib. turres appellauit, fratri & amico, & cōiugi memoriā dedicādo: huic quidē, ut dixi, amoris causa peremptæ, ijs aut bello amissis, cū fortiter decertassent. Hippicos quidem turris, amici uocabulo dicta, quatuor angulis erat. Singulæ autē xxv cubitos in latitudine iteq; longitudine habebāt, & excelsæ xxx cubitos erant, nusquam inanes

inanes. supra soliditatē uero saxisq; adunatā compaginē puteus xx cubitis altus erat imbribus excipiēdis: super hanc aut duplici tecto domus, xxv cubitis alta, inq; uaria membra diuisa: & desuper eam minē quidem binis, propugnacula uero ternis cubitis ambiebant: ut omnis altitudo ad octogintaquinq; cubitos numeraret. Secunda uero turris, quam fratris nomine Phaselon appellauerat, & que lata fuerat ac longa, cubitis quadragenis: per totidem autem cubitos in pilæ modum facta & solida eius altitudo surgebat. & super hanc decem cubitis ædita porticus erat, instructa brachijs, itemq; propugnaculis septa. In media uero porticu supereminens alia turris stabat, in mēbra magnifica & balneas diuisa, ne quid regalis ei usus uideret deesse: in summo aut propugnaculis minisq; erat ornata, cum omnis eius celsitudo propē ad xc cubitos tolleret. & specie quidem uidebat assimilis Phari turri, quæ Alexandriam nauigantibus ignem procul ostendit: ambitu uero ampliore dilatata. tunc autem tyrannicum domicilium exhibebat Simoni. Tertia uero turris Mariammes (sic em̄ regina uocabat) usq; ad xx cubitos facta, per xx alios cubitos in latitudinē tendebat, & magnificentiora cæterisq; ornatiores diuersoria sustinebat: cum id propriū, seq; dignū esse rex putauisset, ut uxoris nomine appellata turris, plus haberet pulchritudinis, q̄ quæ uirorū nominibus uocitatae sunt: sicut illæ hac munitiores erant, cui foemina nomen dederat, & cuius omnis altitudo per lv cubitos erigebatur. Sed quanq̄ tres turres tantæ magnitudinis erant, ex loco tamen, quo erant sitæ, multo uidebantur esse maiores. nam & ipse antiquus murus, in quo erant, excelsio loco fuerat cōditus, & ipsius collis uelut quidam uertex alius propē ad xxx cubitos eminebat, supra quem turres positæ multum sublimitatis assumpserant. Mirabilis etiam fuit lapidū magnitudo. nec enim ex uulgaribus saxis, aut quæ homines ferre possent, uerū secto marmore candido, & singulis per xx cubitos longis, latisq; decem, ac per v altis erant ædificatae. quæ ita inter se copulata erant, ut singulae turres, singula saxa uiderent: sic aut manibus artificum in faciē angulosq; formata, ut nusquā iunctura cōpaginis appareret. His aut in septentrionali parte positus, intus aula regia coniungebat: narratiōe omni præstantior. Nec enim magnificentia uel structura operis, aliqua ex parte superari poterat: sed tota quidē muro p xxx cubitos edito cincta erat. æqualis aut distantia turribus ornatissimis ambiebat, ornata uirorū receptaculis & coenaculis lectorū centū capacibus. Inenarrabilis aut fuit marmorū uarietas in ea, collectis ibi plurimis quæ ubiq; rara uidebant, & fastigia simul proceritate trabiū & ornamentorū claritudine mirabilia. membrorū etiā multitudo, & innumeratae species ædificij, plenaq; omnia supellectilis, cū pleraq; in singulis ex auro essent, atq; argēto. ad hæc multæ porticus, alia p aliā in circulū flexæ, colūnæq; in singulis, & quæ inter eas sub dio patebāt spacia, cum essent utiq; uiridarijs syluisq; uariata. tū plixas ambulatiōes habebat, altis euripis cinctas, cisternas ubiq; signorū æncorū plenas, quib. aqua effundebat: multasq; turres mansuetarū circū latices columbarū. Sed em̄ neq; p merito exponi regia, qualis fuerit, potest: habetq; memoria cruciatū, referēs, quātas res latrocinialis flāma cōsumpserit. nec em̄ hæc à Rom. incēsa sunt, sed ab insidiatorib. intestinis, ut suprà memorauim⁹ in principio dissensiōis. et ab Antonia

nia quidē omnia corripuit ignis: trāsiit autē in regiā, triumq; turriū tecta corripuit. Fanū autē conditū erat, ut dixi, supra durissimū collem. Et initio quidē uix templo atq; areę sufficiebat, iacēs in summo planicies, quōd undiq; p̄ceptus erat atq; decliuus. Cum autē rex Salomon, qui etiā templū ædificauerat, muro eius partē ab oriente cinxisset, una porticus aggeri est imposita: & manebat ex alijs partibus nudū, quoad seculis posterioribus, semp̄ aliqd aggeris accumulāte populo coæquatus collis latior effectus est. Perrupto autē septentrionali quoq; muro, tantū assumpsere spaciū, quantū postea totius fani ambitus incluserat. Triplici autē muro colle circūdato, spē maius opus extructū est: in quo longa secula cōsumpta sunt, omnesq; thesauri sacri, quos toto orbe missa deo munera repleuerant, tam in superiore ambitu, q̄ inferiore tēplo ædificatis: cuius quōd humilimū fuit, trecētenis cubitis munierāt, in quibusdam uerō locis pluribus. nō tñ omnis altitudo fundamētōrū uideri poterat, multū uallibus obrutis, ut angustas uias oppidi coęquarēt. Saxa uerō quadragenū cubitorū magnitudinis erant. nam & pecuniarū copia, & populi largitas, maiora dictu conabat: quodq; nunq̄ posse perfici sperabat, diuturnitate ac perseuerātia explicabile uidebat. Tantis autē fundamētis digna erāt opera imposita. Duplices porticus omnes, quas columnæ sustinebant quinīs & uicenis cubitis altæ, de singulis faxis marmore candido, & laquearia cedrina protegebant. quorū naturalis magnificētia, quodq; ligno rasili erant, apteq; cohærebāt, operæ preciiū spectantib. exhibebat: nulloq; aut pictoris aut sculptoris opere extrinsecus ornabat. Latæ autē per xxx cubitos erant: omnisq; gyrus earū, sex mēsurā stadiorū cum Antonia cōcludebat. Totū autē sub diō spaciū uariabat, omniū quidē generū lapidibus stratū: quā uero ad secundū templū ibatur, cancellis septū saxeis ad tres cubitos altis, nimiūq; grato opere factis: ubi æquis depositæ interuallis colūnæ stabāt, legē castimonie p̄monētes, aliæ Græcis, aliæ Latinis literis, in locū sanctū transire alienigenas nō debere. Sanctū enim uocabatur alterū fanū, & quatuordecim gradibus ascēdebat à primo: quadratūq; sursum erat, & proprio muro circumdatū, cuius exterior celsitudo, quamuis xl cubitis surgeret, tamen gradibus tegebatur. interior autē xxv cubitorū erat: quoniā in altiori loco per gradus ædificata nō tota pars interior cernebat, colle obtecta. Post xiiii autē gradus, spaciū erat usq; ad murū ccc cubitis planū. Hinc rursus alij quinque gradus, & scalæ ad portas ducebant: à septentrione quidē ac meridie octo, quaternę utrinq; uidelicet, duæ uerō ex oriēte. Necessario nāq; p̄prius locus, religionis causa mulierib. destinatus, muro discernebatur: altera quoq; porta opus esse uidebat. Cōtra primā uerō, secreta erat ex alijs regionib. una porta meridiana, & una septētrionalis, quib. ad mulieres introibatur: per alias em̄ trāfire ad mulieres nō licebat. Sed nec suā portā interiecto muro transgredi licebat. Patebat em̄ locus ille pariter indigenis & hospitibus fœminis, religionis causa ueniētibus. occidua uerō pars nullā portā habebat, sed p̄petuus ibi murus erat extructus. Inter portas autē porticus, à muro intrō propē à thesauro aduersæ, magnis & pulcherrimis colūnis sustinebantur. erāt autē simplices. ac p̄ter magnitudinē nulla re ab inferioribus aberāt. Portarū autē, aliæ quidē auro & argēto undiq; tectæ erant, iteq; postes ac frōtes: una uero extra templū

ære Corinthio, quæ multū argento inclusas & inauratas honore superabat. Et binę fores quidē in singulis ianuis erant tricenis cubitis altæ, quinisdenis etiam latæ. post introitū uerò, ubi latiores fiebāt, tricenis utrinq; cubitis exedras habebant: exēplo quidem turriū longas & latas, supra uero quinginti cubitis celsas. singulas aut binæ columnæ duodenū cubitorū crassitudine sustinebant. Et aliarū quidem portarū magnitudo par fuit. quæ uero supra Corinthiā posita, quò mulieres conueniebant, ab oriente aperiebat, porta tēpli sine dubio maior erat, quinquaginta enim cubitis surgens, quadraginta cubitorū fores habebat, ornatūq; magnificentiorem: quā crassiori argēto atq; auro uestiebat: quod quidē nouem portis infuderat Tiberij pater, Alexāder. Gradus aut quindecim, a muro, qui mulieres segregabat, ad maiorem portā ducebant. namq; illis qui ad alias portas iter dirigerent, quinq; gradibus erant breuiores. Ipsum uero templū in medio positū, hoc est, sanum sacrosanctum, duodecim gradibus ascendeat. Et à frōte quidem altitudo eius & latitudo, centenos cubitos habebat: pone aut XL cubitis angustius erat. aditus enim, ueluri quibusdam humeris, utrinq; uicenū cubitorū producebantur. Prima uero eius porta LXX cubitis alta erat, & XXV lata, neq; fores habebat. cælum enim undiq; cōspicuum lateq; patens significabat. erantq; totę frontes inauratæ: ac prima edes omnis perlucebat extrinsecus: auroq; circum interiorem sani partem splēdida cuncta cernētibus occurrebant. Cum autem interior eius pars contignatione intersepta esset, adiacens ei prima edes patebat in altitudinem perpetuam: perq; nonaginta cubitos tollebat, cum longa XL cubitos esset, ac XX transuersa. Interior uero porta tota inaurata erat, ut dixi, & circū eam auratus paries. desuper aut habebat aureos pampinos, unde racemi statura hominis pendebant. & quia cōtignatio iam intercedebat, templum exteriore humiliter uidebat: & fores habebat aureas, quinquaginta & quinq; cubitis altas, sexdecim uero latas. ad hæc aulæum lōgitudine pari: hoc est, uelum Babyloniū, hyacintho, & bysso, & cocco, & purpura uariatum, mirabili opere factum, neq; cōtemplationis expers colorū permixtione, sed uelut omnium rerum imaginem præferens. cocco enim uidebat ignē imitari, & bysso terram, & hyacintho aerem, ac mare purpura, partim quidē coloribus, bysso autem ac purpura origine: quoniam byssum quidem terra, mare autē purpuram gignit. eratq; in eo perscripta omnis cæli ratio, præter signa. Introgressos aut inferior pars excipiebat: cuius altitudo quidē habebat LX cubitos, & longitudo totidem, ac latitudo XX. rursus autem XL cubiti diuisi erant. Et prima quidem pars ad XL cubitos auulsa, hæc tria mirabilia & prædicanda opera cunctis hominibus habebat, candelabrum, & mensam, & thuribulum. Septem uero lucernæ, stellas errantes significabant: tot enim ab ipso candelabro oriebant. Duodecim uero panes in mensa positi, signorum circulum, atq; annum. Thuribulum aut per tredecim odores, quibus replebat, ex mari & inhospito & inhabitabili, designabat oīa dei esse, deoq; seruire. Intima uero templi pars, XX cubitorum erat. discernebat aut similiter uelo ab exteriore, nihilq; prius in ea erat positū: inaccessa uero, & inuiolata, & inuisibilis omnibus habebat, sanctiq; sanctum uocabat. Circa latera uero inferioris tēpli, multa erant membra peruia, triplici tecto suspēsa: & ad

utrunq;

utrumq; latus, ad ea introitus à portâ patebat. Superior aut pars eadē mēbra non habebat, quo minus erat angustior, celsior aut XL cubitis, nec ita ut inferior ambitiosa. Colligit enim centū cubitorū celsitudo uniuersa, cū in solo XL cubitos habuerit. Exterior aut facies, nihil quod animus aut oculi mirarentur non habebat. crustis em aureis grauissimis undiq; tecta, ultra primos ortus igneo splendore lucebat: ut cum intuerent contendentiū oculi, quasi solis radijs auerterent. Hospitibus quidē adeuntibus, procul monti nioo similis uidebat. nam ubi deauratū nō erat templū, candidissimum erat. In summo aut aureis uerubus horrebat acutissimis, ne ab insidentib. auibus pollueret. Nonnullorū aut saxorū eius, longitudo XLV cubitorū erat, altitudo quinq;, & latitudo sex. Ara uero pro templo, XV cubitis alta, lata uero & longa cubitis quadragenis, quadrataq; stans, ueluti cornutis angulis eminebat, & à meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabat. sine ferro autem constructa erat, nec unquam eam ferrū tetigerat. Templū autē aramque cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima, usq; ad cubitū surgens, quæ populū à sacerdotib. segregabat. Gonorrhoeos, hoc est, semine fluētes, itēq; leprosos tota ciuitas arcebat, & foeminis menstrua soluentibus clausa erat. prædictū aut limitē, ne puris quidē mulieribus transgredi permittebatur. Viri aut, qui non per omnia casti fuissent, ab interiori aula, & q puri essent, à sacerdotibus prohibebant. Qui uero ex origine sacerdotū genus ducētes, cæcitatē causa munere non fungebant, cum incolumibus intra limitē aderant, partesq; generis consequebant: uestibus tantū utebant plebeijs: quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrabat amiciebat. Ad altare uero templūq; accedebant carētes omni uitio sacerdotes, ueste quidē amicti byssina: maxime uero mero abstinentes, ac sobrij religionis metu, ne qd rem diuinā faciendo peccarent. Pontifex aut cum ipsis non tamen semper ascendebat, sed diebus quibusq; septimis, & per singulos menses Calendis: uel si qn patria festiuitas atq; annua ab omni populo agebat. Et sacrificabat uelamine præinctus, eoq; tectus femora usq; ad genitalia: lintheū uero habēs intrinsecus demissum usq; ad pedes, & hyacinthinū desuper indumentū rotundū, ex quo fimbriæ pendebant, alternis nodis aurea tintinnabula, malaq; granata sustinentes: tintinnabulis quidē tonitrua, malis uero fulgura designantibus. Pectoris aut uestimentū uittæ cingebant, quinq; uariatæ coloribus: hoc est, auri, purpuræ, cocci, byssi, & hyacinthi: quibus etiā uela tēpli diximus esse cōtexta. iisdem aut habebat etiā epomidem temperatā, in qua plus auri erat: & habitu quidē indumento thoraci similis uidebat: duabus aut fibulis aureis, aspidum specie uinciebatur: quibus inclusi erāt optimi, maximiq; sardoniches, scripta tribuū gentis Iudææ nomina præferētes. ex altera uero parte, duodecim pendebant alij lapides, in quatuor partes terni diuisi. hoc est, sardius, topazius, smaragdus: carbunculus, iaspis, sapphirus: achates, amethystus, lyncurium: onyx, beryllus, chrysolitus. quorū singulis singula itē cognomina erant scripta. Caput aut byssina tiara tegebat, hyacinthis coronata. Et circa eam alia corona erat aurea, scriptas ferēs sacras literas, quæ sunt quatuor elementa uocalia. Ea quidē ueste nō semper, sed alia ambitiosa utebatur, illa uero si qn adyta introibat. solus aut atq; semel in anno intrabat, quo die cun-

Et os ieiunare deo mos erat. Sed de ciuitate ac tēplo & moribus & legibus iterum diligētius referemus. nō em̄ pauca super his exponēda sunt. cēterū Antonia in angulo quidē duarum porticuū sita erat prioris tēpli, quæ ad occidentem septētrionemq; spectarent. in saxo aut̄ fuerat extructa, quinquaginta cubitis alto, & undiq; prærupto: quod opus Herodis regis fuit, ubi maxime ingenij sui magnificētiā demonstrauit. Primū em̄ à radicibus saxū ipsum leuibus crustis obtegebat, quo & decus adderet operi, & facile dilaberentur, qui uel ascendere uel descēdere tentauissent. deinde ante turr̄is ædificiū murus erat cubitorū trium. intra hunc omne spatiū Antonie in quadraginta cubitos erigebatur. Intus aut̄ regie latitudinē ad descriptionē habebat, diuisam in omnē usum habitationū & speciē, id est, atria, & balnea, & aulās castris aptissimas: ut quantū ad usum necessariū pertinet, ciuitas uideretur, magnificentia uero palatiū. Instar uero turr̄is toto habitu formata, quatuor alijs per angulos turribus cingebatur: quarū ceteræ quinquaginta cubitis erant altæ: quæ uero ad meridianū orientālēq; angulum sita erat, LXX. cubitis eminebat, ut ex ea totum tēplum uideri posset. Quā uero porticibus iungebatur, utrinq; descensus habebat, unde custodes cōmeabant. semper nāq; in ea Ro. milites residebāt: & cū armis appositū custodes, ne quid populus festis diebus noui cōmitteret obseruabant. castrū enim erat impositum oppido quidē templum, templo uero Antonia. In hac aut̄ porticu custodes erāt, & superioris ciuitatis aliud castellum, regia Herodis erat. Bezetha autem collis, ut ita dixi, ab Antonia separabatur: qui cum omniū esset altissimus, etiam parti nouæ ciuitatis coniungebatur, temploq; septentrionali solus obstabat. De ciuitate quidem, ac muris eius, iterum scribere plenius cupiens, in præsentia satis dixi.

Deditionem Iudæi reculant, & Romanos adoriuntur. Cap. VII

PVgnacissima aut̄ maximeq; dissentiens, multitudo circa Simonem erat, hominū decent milia, præter Idumæos: quinquaginta uero decem miliū duces, quibus ipse quasi dñs omniū præerat. Idumæi aut̄ qui erant eius partiū, cum essent numero quinq; milia, duces decē habebāt. Horum aut̄ principes uidebātur, Sosæ Iacobus, & Cathlæ filius Simon. Ioannes aut̄ qui templum occupauerat, sex armatorū milia habebat, quos uiginti duces regebant: tunc aut̄ illi accesserant etiam Zelotarum, depositis discordijs, duo milia quadringenti: qui Eleazaro, quem ante habuerant, & Simone Arini filio utebantur ducibus. His autem (ut diximus) bellum inter se gerentibus, populus erat præmiū: & plebis pars, quæ nō eadem quæ illi cōmitteret, ab utrisq; diripiebatur. Tenebat aut̄ Simon quidem superiorē ciuitatem, murumq; maiorem usq; ad Cedronem, & antiquioris muri, quantum à Siloa flēt̄itur ad orientē, & usq; ad Monobazi aulam descendit. Is rex erat Adiabene gentis, ultra Euphratē habitantis. Tenebat etiam montem Acræ, quæ inferior est ciuitas, usq; ad Helenę regiam, quæ Monobazi fuerat mater. Ioannes autem, templum & circum templum aliquatenus, itemq; Ophlam, & uallē quæ Cedron appellatur. & alijs quæ interiacebant incensis, mediū bello quod inter se gerebant spaciū aperuere. Nec enim castris Romanorū prope murum posit̄is, intra ciuitatem seditio quiescebat: sed ad primum eorum impetum paulisper sanitate recepta, mox ad pristinum morbum rediere. Rur

Ioseph.

S s susq;

susq; discreti, pro sua quisq; parte pugnabat: oīa faciēdo, quæ obsidētes optārēt. nihil em̄ acerbius à Romanis passi sunt, q̄ ipsi se tractarūt: neq; post illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta est. Sed illa quidē grauiores prius casus pertulit, anteq̄ subuerteret. qui uero eam debellarūt, maius aliquid p̄fēcere. Dico em̄, quod seditio ciuitatē, Romani uero seditionē cepere, quæ multo erat mœnib. tutior. & res quidē aduersas suis, iusticiā uero recte quis Romanis ascriberet. intelliget aut̄ quod dies cuiq; suggererit. Veruntamē his intra ciuitatē ita se habētibus, Titus cū lectis equitib. foris circuiens, quā muros aggrederet explorabat. Hæsitati aut̄, quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus, quā ualles erāt, & ab alio latere, prior murus machinis firmior uidebat, placuit ad Ioānis pōtificis monumentū (hic em̄ tantūmodo & primus humilior erat, nec secūdo muro cōiungebatur) inuadere. neglecta em̄ fuerat munitio, propterea quia nō sātis noua ciuitas frequentabat. Sic in tertiū murum facilis aditus illac erat: per quē, superiorē ciuitatē, & per Antoniam, tēplum capī posse cogitabat. Hæc eo collustrāte, quidā ex amicis eius, Nicanor nomine, ad humerū læuū sagitta percutit: cū propius unā cū Iosepho accessisset: pacemq; in muro stantibus (dicēdi em̄ peritus erat) suadere tentaret. Vnde cognitis eorū conatibus Cæsar ex eo, quod nec ad salutē se hortantib. abstinueret, excitatur in obsidionē: simulq; suburbana militib. uastare permittit. collectaq; omni materia, iubet aggerē construi. Tripartito aut̄ exercitu ad opera, medios in aggeribus iaculatores & sagittarios cōstituebat, & ante eos ballistas, aliasq; machinas atq; tormēta: quib. & excursus hostiū in opera prohiberet, & qui ex muris obstare tentarent. Cēsis aut̄ arboribus, momēto suburbana nudata sunt: Collectis aut̄ lignis in aggeres, cū totus operi intētus esset exercitus, nec Iudæi segnes erant. populū quidē in rapinis ac cædibus constitutum fiducia tūc habebat, quod respiraturus esset: illis aduersus hostes distractis, existimantē pœnas se ab noxijs repetiturū, si Romani superassent. Ioānes aut̄ quāuis in externos socij sui irrūpere properaret, metu tamē Simonis manebat. Verū Simon nō quiescebat, p̄ximus em̄ erat obsidioni, missilibus per murū dispositis, quæ pridē Romanis abstulerat, quæq; apud Antoniam capta fuerāt. Sed horū possessio, propter imperitiā plerisq; nō erat utilis. pauci aut̄ à transfugis docti, male utebant̄ instrumētis. Sed cū lapidibus & sagittis aggerem iacentibus militib. imminebant, perq; cuneos excurrētes, manus etiam cōserebāt. Operātes aut̄ crates super uallum oppositæ protegebāt, om̄ibusq; legionibus contra excursus erāt machinæ cōparatæ mirabiles. præcipue uero decimæ legionis ballistæ uehemētiores, & tormēta saxorū, quib. nō solum irruentes, sed etiā super murum stantes auertebant. nam & singula saxa talenti pondus æquabāt, & ultra stadij modū torquebant. ictus aut̄ nō solum primis quos offendisset, sed aliquādo posteriorib. quoq; intolerabilis erat. Iudæi sanē cauebant à lapidibus, quod erāt candidi: nec tantū sono ac fremitu noscebantur, sed etiā claritudine prospiciebantur. deniq; speculatores in turribus præsidētes, prædicebant, quādo impelleret machina, saxūq; ferret: patria lingua clamātes, filius uenit. itaq; præsciebāt, in quos ueniret, atq; ita uitabāt: & hinc eueniebat, ut illis declinatibus, lapis irritus intercideret. Proinde Romani excogitant, atramento decolorare lapides. tunc enim missi, non similiter incertos

incertos ictus habebāt, multosq; simul unius impetu corrūpebāt. Sed ne male quidē affecti Iudæi, aggeris instruēdi Romanis copiā dabāt. omī uero eos molitione atq; audacia, die noctuq; prohibebāt. Perfectis aut operibus, plūbo & lino ab aggerib. iacto, fabri quod erat ad murū spaciū metiuntur. nec enim alioqui id fieri poterat, qm̄ desuper telis petebantur. Cumq; pares intervallo arietes inuenissent, eos applicant: propiusq; dispositis machinis, Titus, ne ex muro arietes prohiberētur, ex tribus partibus murū pulsari iubet. Sonitu aut circūstrepente ciuitatē, clamor ingēs ciuiū sublatus est, itēq; seditiosos pavor inuasit. Et quia periculū cōmune utrisq; uidebatur, cōmuniter iam repugnare cogitabāt. uociferantib. inter se discordibus, quia omīa pro cōmoditate hostiū facerent: cum si nō perpetuā cōcordiā sibi deus præbeat, saltē in præsētia cōtra Romanos oporteat cōspirare. Simon aut præcone misso, uolentibus ex tēplo ad murū egrediendi copiā dedit: idemq; & Ioannes, licet minus crederet, permisit. Illi aut obliti odiorū, ac discordiarū suarū, in unum corpus coeunt: murūq; amplexi, faces inde quāplurimas iaciebant cōtra machinas Romanorū, cōtraq; impulsores arietū: eosq; sine intermissione telis petebant. audacissimi uero cateruatim, p̄silientes, machinarū tegmina dissipabant: hisq; appositis irruentes, peritia quidē pauca, plura uero audacia perficiebant. Semper aut aderat ad iumētō laborantib. ipse Titus: & iuxta utraq; machinas equitib. ac sagittarijs ordinatis, ignē quidē ferētes, p̄hibebat: iaculantes uero a turribus, reprimebat, nō cēdi tēpus arietibus faciens: & tamen murus ictibus nō cedebat, nisi quod quintæ legionis aries cōmouit angulū turris: murus aut stabat incolumis. nec em̄ statim cum turri periculum sensit, quæ multo altius eminebat, nullāq; partē muri secū trahere pōterat in ruinā. Cum aut ab excursib. paululū quieuisent, obseruato Romanos per opera & castra esse dispersos, quia labore & formidine Iudæos discessisse arbitrarent, excurrunt oēs quā turris erat Hippicus, porta latēter: ignēq; operib. iniiciūt. Vsq; ad castrorū quoq; munimēta, in Romanos animati, p̄cedebāt. Horū aut periculo mature, & qui erant propius excitati sunt, & qui procul aberant cōuenere. Romanorū aut disciplina uincebat audaciam Iudæorū: & quos prius offenderant in fugā uersis, alijs qui colligerent instabant. Grauis aut circum machinas pugna cōmissa est, illis incēdere, his incendiū p̄hibere certantibus, incertusq; clamor utrinq; tollebat, & multi qui in fronte steterāt, ceciderūt. Sed Iudæi cōfidentia superiores erant, ignisq; opera tetigerat, incensaq; omnia cū instrumentis penitus essent, nisi lecti de Alexādria restitissent pleriq; præter opinionē sui uiriliter dimicātes. nam gloriosissimis in hoc bello prælati sunt, donec imperator equitū ualentissimis, cōmitatus, in hostes irruit: & ipse quidē duodecim repugnatores pemit: metu aut cladis eorū cætera multitudine in fugam uersa, oēs cōpulit in ciuitatē, eoq; modo aggeres liberauit incendio. In hac aut pugna, unum ex Iudæis uiuum capi cōtiguit, cumq; Titus crucifigi pro muro iussit, si forte reliqui uel hoc spectaculo territi cōcederent. Post eius uero discessum, etiam dux Idumæorū Ioannes, dum ante muros cum noto milite loquitur, a quodam Arabe pectus sagitta percussus, continuo perijt: magnumq; & Iudæis luctum, & seditiosis mœrorē reliquit. nam & manu promptus erat, & sapientia nobilis.

Oste uero quæ secuta est, incredibilis tumultus Romanis incidit. Nam cū tres turres imperator Titus quinquagenū cubitorū construi præcepisset, ut his per aggeres singulos positis, hinc hostes in muro stātes facilius in fugā uerteret, una earū sponte sua nocte intēpesta lapsa est. ingēti uero sonitu factō, metus occupauit exercitū. Conari autē aliquid ludæos suspicati, ad arma currebāt, eaq; re turba in legionib; ac tumultus erat. cūq; nemo quid accidisset referre posset, diu queruli alius aliud opinabant: nullisq; interuenientib; hostibus semetipsos timebāt: signūq; diligēter singuli à proximis requirebāt, tanquā ludæi iā castra possiderēt: Panicoq; terrore capti uidebant, donec Titus, cognitis quæ res erāt, uerū cunctis indicari iussit: tandēq; tumultus eo nuncio cōquieuit. ludæi quidē cætera fortiter sustinētes, male turribus affecti sunt. machinis em̄ leuioribus, & iaculatoribus, ac sagittarijs, saxorūq; tormētis inde feriebant. Sed neq; harū æquare ipsi poterant celsitudinē, & turres excidēdi spes nō erat, cūq; neq; eueri propter grauitatē, neq; incēdi propterea quod ferro tegebant, facile possent, ultra iactū teli fugiētes, arietū impetus nō uetabant: qui sine intermissione feriētes, paulatim aliquid proficiebāt. Itaq; muro iā cedēte magno arietī Romanorū, quē ludæi Niconā uocabāt, quod omnia uinceret, quāuis & antea defēsi erāt pugna & uigilijs, cū lōge ab oppido pernoctarēt: tamē etiā negligētia, uel quod male cōsulerent, murū sibi superuacuū esse credentes, quibus alia duo munita superessent, lassatiq; plurimi recessere. cū autē Romani, quā primū murum Nicon perruperat, ascēdissent, ad secundū oēs ludæi relictis custodijs refugerunt. portis autē Romani qui trāsierunt patefactis, exercitū recepere. Et hī quidē hoc modo potiti muro, quinto nonas Maij, & partē eius maximā diruunt, & septētrionalē ciuitatis regionē, quā ante Cestius uastauerat. Titus autē notato quā Assyriorū castrū est, milite transfert, occupato omni quod inter Cedrona fuerat spaciō: & ultra sagittæ iactū à secundo muro separatus, oppugnationē statim aggressus est. Tunc igit̄ partiti murū ludæi, fortiter restiterunt. Et Ioānes quidē, eiusq; socij, ex Antonia & septētrionali portē u tēplā ab Alexandri monumēto pugnabāt. Simonis autē manus iuxta monumētum Ioānis aditū clauferant, usq; ad portā, quā in Hippicon turrim aqua inducebatur. Sæpe autē prosiliētes ē portis, cominus dimicabāt: cōpulsq; intra muros in cōflictu quidē Romanorū disciplina, propter imperitiā uincebant: in murali autē certamine superabāt. eos em̄ fortuna atq; scientia, ludæos uero audacia, quā timor aleret, sustentabat: q̄ natura erant in calamitatibus duri. Ad hanc autē, & istis suberat spes salutis, & Romanis citæ uictoriæ. neutros autē lassitudo fatigabat: sed aggressiones, murorūq; oppugnationes, & excursus crebri per cuneos; diebus totis agebant: nullaq; præliorū species aberat, cū à prima luce incipiētia utrisq; insomnis & die grauior nox dirimeret: his quidem occupatū iri murū cōtinuo metuentibus, illis uero ne ludæi castra peruaderent. Itaq; in armis pernoctantes, prima luce utriq; pugnae parati erant. Et ludæi quidē certabant, quis esset prōptior ad periculū, eoq; modo gratia emineret apud duces suos. maxime uero Simonis eos metus ac reuerētia cōmouebat, eoq; modo illū singuli subiectorū colebant, ut ad semet quoq; interficiendos

ciendos parati essent, si hoc ille iussisset. Romanos aut ad uirtutē hortabat cōsuetudo uincendi, & quia uinci nō affueuerāt, crebręq; militiæ, exercitationesq; ppetuæ, & imperij magnitudo: ante oīa uero Titus semper ubiq; præsens. nam & inertia, spectāte atq; opitulante Cæsare, grauissimū facinus uidebatur: & ei qui bene decertasset, testis aderat, qui repēderet præmiū. præterea fructus erat, uel cognosci solū principi uirū fortē: idcirco multorū maior uiribus alacritas demonstrata est. Deniq; istis ipsis diebus, ualidissima Iudæorū acie instructa pro moenibus, telisq; utrinq; missis, quidā Lōginus de numero equitū ex acie Ro. progressus, in mediā aciem Iudæorū irruit: hisq; disiectis, hoc impetu duos fortissimos perimit, unius obuiā tendētis ore percussos, alterius eodē telo quod priori extraxerat, trāsfixo latere refugientis: & ex medijs hostibus ad suos primus occurrit. Ille igitur ob uirtutē insignis erat: æmuli aut eius fortitudinis multi extiterūt. Et Iudæi quidē negligentes, quid paterentur, tantūmodo qualiter afficerent cōsiderabant: morsq; his leuissima ducebat, si quo interfecto hoste cecidissent. Titus aut nō minus salutē militis, q̄ uictoriæ cōsulebat: & temerarios impetus desperationē dicēs, solā uero esse uirtutē, si quis prudenter & caute sine proprio incōmodo fortiter faceret, in ea re potius, quæ periculum nō haberet, uiros esse præcipiebat.

De Castore Iudæo Romanis illudente. Cap. IX

ITaq; à septentrionali parte, mediæ turri applicat arietē: in qua Iudæus quidā uersutus ac subdolus, Castor nomine, cū decē alijs militib. suis delituerat, fugatis cæteris formidine sagittarū. Hi cū pauidi subloricis aliquādiu quieuisent, cōcussa turri surgūt. extētisq; manibus, Castor ueluti supplex Cæsare implorabat: & uoce miserabili, ut sibi parceret, obtestabatur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus, iamq; Iudæos existimans belli pœnitere, arietes quidē impulsioe cessare iubet, ac sagittarios supplicib. prohibet. Castori aut quid uellet eloqui pmittit. Cūq; ille respōdisset, ad foedus uelle descēdere: Titus gratulaturū se ait, si oēs eadem sentire uoluissent: paratq; animo fidē pacis etiā ciuitati daturū. Sed cū ex illis decē Castoris socijs quinq; itidem supplices esse simularent, cæteri nunq̄ se Romanis seruituros clamant, dum mori liberis liceat. Deniq; illis super hoc ambigentibus, cessabat expugnatio. Castor aut interea Simonē per internuncios admonebat, ut dum uacū esset tēpus, de rebus urgentibus cōsiliū caperet: paulisper enim se illudere imperatori Romano. Simul aut hoc agēs, ad pacē hortari cōtradictentes socios uidebatur. illi aut uelut ægre ferentes, in thorācas nudos fixere gladios: hisq; percussis uelut interfecti ceciderūt. Titus uero eiusq; socij obstupuerē tanta eorum pertinacia, cum ex inferiori loco quod factum erat, uere uidere non potuissent: mirabanturq; simul audaciā, & calamitatem miserabantur. Interea Castorem ad natem quidam sagitta percutit. tumq; ille telum extractū imperatori ostendēs, iniqua se perpeti querebatur. At Titus incusato qui hoc emiserat, astantē Iosephum mittit, ut Castori dexterā porrigeret. uerum is neq; se iturum, nihil enim sanum supplices cogitare, respondit & amicos qui uoluere ire prohibuit. Cum uero quidam ex perfugis Aeneas, iturum sese dixisset ad eum, inuitante Castore, ut etiam secum in quo ferret argētum aliquid susciperet: ad hæc ille studiose aperto sinu accurrit: alter uero

Ioseph.

Ss 3 super

super eum saxum demisit. Et ipsum quidē, quoniā prēcauerat, ferire nō potuit: sed alium militē qui aderat, uulnerauit. Cēsār uero fallaciā reputās, intellexit misericordiā in bello nocere. minusq; decipi calliditate sēuitiā: arietisq; impulsione, iracūdia fraudis, uehementius utebatur. Castor autē eiusq; socij turrim ictibus iam cedentē incendūt: perq; flāmas in eiusdem missi cuniculos, iterū magni animi opinionē apud Romanos habuere, tanquā se ignibus tradidissent. Capit autē hac parte murū Titus, die quinto postquā primū ceperat: fugatisq; inde Iudæis, intro cum lectis mille transiit, quos circa se habebat, armatis: ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erant, fabriq; erarij, uestiūq; mercatus, & ad murum angustæ uiæ transuersæ tendebant. Enim uero si uel statim muri disturbasset maximā partem, uel quæ ceperat lege belli uastasset, nullum credo damnum uictoriæ fuisset admixtum. nunc autē Iudæos exortum iri sperans, cum liceret capere facilem discessioni aditum dilatauit, nec enim quibus consulebat, insidiaturos sibi putabat.

De secundo muro bis obtento à Romanis. Cap. X

Eniq; postquā ingressus est, neq; occidi quenquā permisit eorū qui cōprehendebantur, neq; domus incendi: sed tam seditiosis, se pugnare uellent, sine populi detrimento copiā dabat, q̄ ipsi populo fortunas proprias se redditurū pollicebatur. Plurimi nāq; petebant sibi ciuitatē seruari, tēplum uero ciuitati. At em̄ populū quidē ad ea quæ hortabatur & antea paratū habebat, bellicosi autē pro inertia ducebant humanitatē: Titūq; imbelli animo, quod cæterā ciuitatē tenere non posset, has proponere cōditiones putabant. mortē autē populo denunciantes, & si uerbum quisquā de traditione fecisset, pacē uē nominasset, mox interficiendū eum esse minitantes, Romanis qui introire, alij per uiarū angustias obstabāt, alij ex ædibus: alij murū per superiores portas egressi, pugnare cōeperāt. quibus rebus perturbati custodes, de muro sese demiserunt, relictisq; turribus in castra recesserunt. clamor autē audiebāt militū intra ciuitatē, quod ab hostibus cingerent: foris autē degentiū clausis cōtubernalibus metuentiū. crescēte autē numero Iudæorum, & propter locorū peritiam uiarūq; scientiā præualente, multi Romanorū trucidabant, & ab incumbentibus pellebantur, cum magis necessitate resisterent. nec enim multis simul fugiendi copia per angustias muri patebat: omnesq; penē qui trāsierant, perempti fuissent, nisi Titus eis opem tulisset. Dispositis em̄ per summa uiarū sagittarijs, & ubi plus erat multitudinis astans, missilibus hostes abigebat, & cū eo Domitius Sabinus, uir bonus etiā in illo prælio cōprobat: durauitq; tā diu, sagittis eos prohibens irruere, donec oēs milites recessere. Romani quidē ita secūdo muro potiti, ad extremū pulsi sunt. Oppidanis uero qui pugnaces erant, spiritus creuit: & secundis rebus amentes erant, neq; Romanos ausuros esse ad ciuitatē accedere suspicātes, neq; uinci se posse, si ad præliū processissent. nā quia iniqui erant, officiebat eorū sentētijs deus: & neq; Romanorū uim, multo maiore illa, quæ pulsa fuerat, superesse cernebant: neq; famē, iam iamq; serpentē. adhuc enim malis publicis alebātur, & sanguinē ciuitatis bibebāt. boni autē iam dudū inopia laborabant, & penuria uictus iam multi defecerāt. populi tamen interitū, seditiosi pro leuamine sui ducebant: & solos eos qui pacem non probarent, saluos

saluos esse cupiebāt, quiq; uiuere cōtra Romanos optarent. cōtrariam uero multitudinē, uelut onus quoddā, cōsumi gratulabant. & ita quidē circa suos affecti erant. Romanos aut, quod ciuitatē iterum ingredi conabantur, armati prohibuerunt, disiectis muri partibus obiectu corporū prēmunitis: ac per triduū sustinere fortiter dimicantes. Quarto aut die, Titum uehementius aggreſsum nequaquā ferre potuerunt: sed ui coacti, rursū quò antea refugerunt. ille aut interim muro potitus, totam eius septētrionalem partem statim deposuit: in meridiana uero per turres præsidia collocauit.

De aggeribus in tertium murum, & oratione proluxa Iosephi pro deditione facienda, & fame obsessorum. Cap. XI

IAmq; tertium murum Titus aggredi cogitabat. Videbatur aut breuissimi tēporis eius obsidio: spaciūq; cōsiliij seditiosis esse dādum, si quid disturbance secundi muri aut famis metu remitterēt. nec enim diutius eis prædas posse sufficere: ipse ocio cōmode utebat. Nam cum dies aduenisset, quo militibus oportebat alimēta distribui, in cōspicuo hostibus loco ductis, iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi aut prolatis armis ex inuolucris muniti procedūt, equitib. ornatos equos ducentibus: locaq; suburbana per multū spaciū auro argētoq; lucebant. Illo aut spectaculo nihil aut iucundius suis, aut horribilius hostibus uidebatur. spectantibus em & uetera plena erant mœnia, & septētrionalis regio. quin & domos refertas intuentibus cerneret, nullāq; ciuitatis partē quam nō infusa multitudo tegebat. metus aut quamuis audacissimos ceperat, omnem simul exercitū armorūq; pulchritudinē cōspicientes, & ordinationē uirorum. Et fortasse ad illam speciem seditiosi animos mutauissent, nisi malorū immanitate, quæ in populum cōmiserant, dandā sibi ueniā à Romanis desperassent: imminente aut, si destitissent, morte supplicij, bello mori præstabilius esse ducebant. præualebat etiā fatū, quod innocentes cū nocentibus, & ciuitatē cū seditiosis perire decreuerat. Quatriduo per singulas legiones alimēta cōsecuti sunt. Quinto aut die, cum omnia faciens Titus, nihil Iudæos pacatum cogitare sensisset, bifariā diuiso exercitu, Antoniā uersus ad Ioannis monumentum aggeres inchoauit: ista parte superiorē ciuitatē captum iri cogitās, & per Antoniam templum, nanq; hoc nisi cepisset, ne oppidū quidē tutū erat obtinere. In utraq; aut parte duo aggeres erigebant, à singulis legionibus singuli. Et iuxta monumentū quidē operantes, à Iudæis & Simonis socijs infestantibus prohibebantur: ad Antoniā uero ab Ioannis socijs cum multitudine Zelotarum, nō solum quia de superiore loco pugnabant, uerum etiā quia machinis iam uti didicerāt. paulatim enim usus quotidianus aluit peritiā. Habebāt aut balistas trecentas, & quadraginta tormēta saxorū, quibus difficiliorē aggerū extructionē Romanis efficiebant. Titus aut sibi saluā fore fortunā sciens, & periturā esse ciuitatē, unā & obsidioni uehementē instabat: nec poenitudinē Iudæis suadere cessabat: cōsiliūq; factis admiscēs, & orationē sæpe armis efficaciorē cognoscēs, tā ipsos ut saluari uellent rogabat, tradita sibi ciuitate, quæ iam capta uideret, q̃ & Iosephū allegabat, patria lingua uerba facturū, sperās eos hominis gētilis monitu aliquid remissuros. Itaq; Iosephus murū circuiēs, simulq; extra teli iactum stans, unde exaudiri facilius posset, multis orabat,

ut sibi ac populo parceret, tēplo ac patriā, néue cōtra hęc fierent alienigeni-
duriores. Romanos em̄ sancta reuereri, cum quibus nulla sibi societas esset,
manusq; suas ad hoc usq; cohibere. ipsos uero in his edoctos, cum seruare
possent, sponte ad eorū interitū ruere. quin potius uiderent muros cōcidisse
firmiores, excisis uero infirmiores superesse: Romanorūq; uires cognosce-
rent sustinere nō posse, hisq; seruire nō esse nouū, neq; inexpertū Iudæis. Nā
licet pulchrū sit p̄ libertate pugnare, tamē id in principio decere fieri. semel
aut subditū, qui multo tēpore paruisset imperio, iugū excutientē, malæ mor-
tis cupidū, nō libertatis amatorē uideri. Debere aut dedignari dominos hu-
miliores, nō quorū in potestate sunt omnia. Nam quid Romanos effugisse,
nisi quod propter æstus aut frigora esset inutile? imō uero trāsisse ad eos un-
diq; fortunā, deumq; per singulas nationes ducentē imperiū, nūc esse in Ita-
lia. Hāc aut ualidissimā legē, tam feris bestiis q̄ hominib. esse præfinitā, poten-
tioribus cedere: apud eosq; esse uictoriā, apud quos robur fuerit armorū. Id
circo etiā maiores eorū, quanquā multū & animis & corporibus & alijs sub-
sidijs meliores, celsisse Romanis: quos nisi deum scissent illis fauere, nunquā
perpessi fuissent. ipsos uero qua tunc re fretos resistere, cū ex magna parte ca-
pta sit ciuitas: ciues aut etiam si muros integros haberent, excidio pariter affe-
cti sint. Nec enim latere Romanos, quæ fames teneat ciuitatē: & modo quidē
consumi populū, cōtinuo uero etiā bellatores interituros: nam etsi Romani
desierint, & ab obsidione cessauerint, neq; ciuitatē strictis gladijs irruerint,
Iudæis tamē inexpugnabile bellū intus assidere, quod horis singulis aleret:
nisi forte cōtra famē quoq; arma caperent ac dimicarēt, soli q; possent etiam
infortuniū superare. His addebat, optimū esse ante intolerabilē calamitatem
mutare sententiā: dūq; liceret, salutare cōsiliū sequi. Nec enim antea gesto-
rum causa succensere Romanos, nisi ad finē usq; insolētes essent: natura eos
esse in imperio māsuetos, atq; iracundiæ præferre quod utile est. Vtile aut pu-
tare, neq; ciuitatē uacuam uiris, neq; desertā habere prouinciā: idcirco uelle
imperatorē cum his dexterā iungere: nec enim cuiquā salutem daturū si ui ce-
perit ciuitatē, præsertim qui nec in extremis ei cladib. rogati paruerint. Bre-
ui autem murū quoq; tertiū captum iri, priores qui capti sunt, fidem face-
re, & quāuis perrūpi tutamina non possint, famē pro Romanis pugnaturam.
His monentem Iosephū multi in muro stantes uituperabāt, multi uero cōui-
cijs, nōnulli etiā iaculis appetebant. Ille aut cum manifestis eos calamitatibus
minime flecteret, ad gentiles trāsit historias: O miseri, uociferās, uestrorūq;
auxiliatorū immemores, armis & manib. cum Romanis bellum geritis, quasi
quem aliū sic uicerimus. Quando aut non deus omniū conditor, Iudæorum
defensor est, si lædantur? Nō resipietis? Vnde progressi pugnatis, quantūq;
auxiliatorē uiolatis? Non recordamini opera diuina parentū, atq; hunc san-
ctum locū, quāta bella nobis aliquādo peremit? Ego aut facta dei narrare au-
ribus indignis horresco: sed tamē audite, ut cognoscatis nō solū uos Roma-
nis, sed etiā deo resistere. Nechias, qui tū erat rex Aegyptiorū, idēq; Pharao,
uocabatur, cum infinita manu descendit, regināq; Saram materni nostri ge-
neris rapuit. Quid igitur uir eius Abraham proauus noster? Armis credo
ultus est iniuriam? Atqui ccc & xviii præfectos habebat, quorum singulis
infinita

infinita multitudo parebat. An ipse quidē quiescere maluit absente deo? pu-
 ras aut manus ad hūc locū tendēs, quē uos polluiſtis, inuictū sibi auxiliatorē
 ad militiā legit? Nōne secunda uespera incorrupta regina remissa est ad ma-
 ritum? Adorās aut quē uos gētili cæde cruētaſtis locū, ac tremēs nocturnis
 somnijs Aegyptius exagitatus aufugit, atroq; & argēto amatissimos deo do-
 nauit Hebræos. Dicā trās lata in Aegyptū maiorū nostrorum domicilia. Qui
 cū annos quadringētos tyrānis an regib. alienigenis subiacerēt, armis ac ma-
 nibus ulciſci poſſent, ſemetipſos deo potius pmiſere. Quis neſcit Aegyptum
 repletā omī genere ſerpentiū, omīq; morbo corruptā? Quis terrā infructuo-
 ſam? quis Nili defectionē, & cōtinuas decē plagas? & ob hoc parētes nostros
 cū præſidio incruentos, & ſine periculo deduci, quos deus ſibi ſacerdotes
 ducebat? An nō ab Aſſyrijs raptam nobis ſanctā arcam, Palæſtina & Dagon
 ſimulacrū gemuit, & tota gens quæ rapuerat? corruptis uero occultis corpo-
 rum, ac per ea cū cibo uiſceribus exhaustis, cymbalorū ac tympha norū ſono
 manibus noxijs reportauerūt, ſanctū placationibus expiantes? deus erat qui
 hæc parentib. adminiſtrabat, propterea quod omiſſis armis ac manibus, eius
 ſe iudicio pmiſere. Rex Aſſyriobrū Senacherib, cum totam ducenſ Aſiam ad
 hanc urbem caſtra poſuiſſet, num manib. humanis cecidit? nōne ab armis
 quieſcentes in uotis erant, & angelus dei in una nocte infinitū de leuit exerci-
 tum? poſteroq; die excitatus Aſſyrius CLXXXV. milia reperit mortuorū, atq;
 ita cū reliquis Hebræos inermes, nec perſequentes fugiebat? Scitis etiā in Ba-
 bylone ſeruitiū, ubi per annos LXX. populus exulans, nō ante libertatē rece-
 pit, q̄ eam deo Cyrus donaret: qui eos etiā eſt proſecutus, iterūq; auxiliatori
 ſuo ſacerdotū more ſeruebant. Breuiter dicam, nullū eſt operæ precii quod
 armis parētes noſtri fecerint, aut nō ſine armis deo permiſſa poteſtate impe-
 trauerint. Domi aut manentes, ut placebat iudici ſuperabant. Pugnantes ue-
 ro, ſemper de ſpe deciderūt. Nam ubi rege Babyloniorū urbē obſidente, cō-
 tra Hieremiæ prædicationē Sedechias rex noſter cum eo cōgreſſus eſt, tam
 ipſe captus eſt, q̄ cū tēplo ciuitatē uidit excindi. Atqui uidete, quāto ille rex ue-
 ſtris ducibus, eiſq; populus uobis erat moderatior. Deniq; Hieremiā uoci-
 ferantē, inuiſos eſſe eos deo propter delicta quæ in eum cōmiſerāt, captū iri
 aut niſi traderēt ciuitatē, neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos (ut intus
 geſta prætermittā, neq; digne poſſum iniquitates ueſtras exponere) me, qui
 uobis ſalutē ſuadeā, querimini, telisq; appetitis irati, qđ uos ueſtorū cōmo-
 nefacio peccatorū, nec dici ea toleratis, quorū quotidie facta cōmittitis. Idē
 tūc fuit, cū Antiocho qui dictus eſt Epiphanes obſidēte ciuitatē, multis mo-
 dis offenſa diuinitate, maiores noſtri cum armis pgreſſi, ipſi quidē in pugna
 perēpti ſunt, oppidū uero ab hoſtibus direptū eſt: ſanctūq; per trienniū ſexq;
 menſes penitus deſolatū eſt. Et quid pluribus opus eſt? Ipſos Romanos quis
 cōtra Iudæorū gētes ad militiā prouocauit? nōne indigenarū impietas? Vn-
 de ſeruire cœpimus? Nōne à ſeditione maiorū, quando Ariſtobuli & Hyr-
 cani furor, & inter eos cōtentio, Pompeiū intulit ciuitati, et Romanis deus in-
 dignos libertate ſubiecit? Deniq; tres menſes obſeſſi, quanq̄ nihil quale uos
 in ſanctum legesq; deliquerant, & maioribus ad bellum ſubſidijs uteban-
 tur, ſeſe tradiderunt. Antigoni aut filij Ariſtobuli neſcimus exitum? quo re-
 gnum

gnum obtinente, deus iterū captiuitate persequēbat̃ populū delinquentem. Et Herodes quidē Antipatri filius, Sosium & Romanū adduxit exercitū. circumdati uero per sex mēses obsidebant, donec capti peccatorū suorū supplicia pependerūt: direptaq; est ab hostib. ciuitas. Ita nunq̃ genti arma data sunt. Oppugnationi uero sine dubio cohæret excidiū. Oportet ergo, ut opinor, sacri loci possessores iudiciū deo de omnib. permittere: manusq; tūc humanas cōtemnere, cū a superno ipsi iudice nō recedāt. Vos aut̃ quid ex his, quæ legis cōditor bene dixit, egistis? Quid, quod is execratus est, prætermisistis? Quantū aut̃ illos, qui cito periere, impietate superaistis? nā occulta dedignātes peccata, hoc est furta, insidiasq; atq; adulteria, rapinis, cædibus certatis, nouasq; maleficiorū excogitastis uias. Sanctū uero tēplū, factū est omniū receptaculum: & indigenarū manib. pollutus est locus, quē Romani ex tam longinquo adorabant, multa per legē nostrā de suis moribus derogantes. Deinde post hæc in quē fuistis impij, hunc auxiliatorē speratis? Valde quidē iusti estis, supplices, purisq; manib. adiutorē uestrū rogatis. Talibus rex noster precibus aduersum Assyriū supplicauit, cum magnū illum exercitum deus una nocte, pstrauit. Similia uero Assyrijs Romani cōmittunt, ut etiā similē ultionem speretis? Nam ille quidē ab rege nostro accepta pecunia, ut uastitati parceret ciuitatis, neglecto iureiurando ad incendiū tēpli descēdit. Romani aut̃ solenne poscunt tributū, quod parentes nostri eorū parentib. pensabant. Et si hoc impetrauerint, neq; populantur ciuitatē, neq; sancta omnino tangunt. Concedunt aut̃ uobis familias liberas & possessiones tenere, sacrāsq; leges saluas manere patiūtur. Insania est profecto, sperare deum talem circa iustos fore, qualis iniustis apparuit: præsertim qui statim ulcisci nouerit cum oportet. Deniq; Assyrios prima nocte, qua castra ciuitati admouerāt, fregit. Quod si etiā uestrā progeniē liberaret, Romanos uero dignos poena iudicaret, confestim eis illo tēpore sicut Assyrijs irasceretur, quo genti manus Pompeius attulit, quo post illum Sosius ascēdit, quo Galilæa Vespasianus excidit, postremo nō nunc Titus ciuitati appropinquaret. Sed neq; Magnus, neq; Sosius quicquā passi sunt, & ciuitatem uictoria ceperunt. Vespasianus aut̃ ex bello quod nobiscum gessit, etiā imperiū adeptus est. Nam Tito quidē etiā fontes nunc uberiores profluunt, qui prius uobis aruerant. Deniq; ante eius aduentum scitis & Siloam & oēs extra ciuitatē fontes adeo defecisse, ut ad utrūq; aqua mercaret̃. nunc aut̃ ita hostibus nostris largi sunt, ut nō modo ipsis & iumentis eorū, sed etiā hortis sufficiant. Deniq; huius prodigij & ante periculū factum est in excidio ciuitatis, quādo supra memoratus Babylonius rex cum exercitu aduenit, qui & captā ciuitatē incēdit & tēplum: quāuis ut opinor nihil tunc illi tantū, quantū nos impie nūc, cōmisisissent. Itaq; sanctis relictis, deum fugisse putauerim: hisq; nūc adesse, quib. cū bellum geritis. An bonus qui dē uir domū flagitiosam fugiet, et domesticos oderit: Deū uero malis uestris inherere arbitramini, q̃ etiā occulta cōspicit, & audit omnia quæ tacent? Quid aut̃ apud uos tacetur? quid celatur? quid nō etiā inimicis planū factū est? Iniquitates em̃ uestrę uelut in prōptu neminē latent: inq; dies singulos, q̃s peior sit, certamē habetis, atq; ita nequitiam, ut uirtutem demonstrare contenditis. Veruntamen reliqua salutis uia est, si uelitis, & diuinitas confectis ac poenitentibus

tentibus solet sese placabilis offerre. Arma p̄iicite, pudeat uos patriæ iā diruta. cōuertite oculos, & aspiciate eius quā proditis pulchritudinē, quale oppidum, quale tēplū, q̄ multarū gentiū munera. Quis in hæc flāmas adducit? q̄s hæc iam nō esse desiderat? Et quid est hoc quod saluū esse debeat dignius? ō duri & lapidib. stupidiores. Si hæc nō ueris luminib. cernitis, saltē familiarū uestrarū miseremini. Versentur in cōspectu cuiusq; filij, cōiuges, & parētes, quos paulo post aut bellū aut fames absumpserit. Scio quia unā cū his periclitabit mihi mater & cōiunx, & familia nō ignobilis, domusq; olim clarissima. Et fortasse propterea me quisq; hæc suadere crediderit. Interficite illos, accipite mercedē salutis uestre sanguinē meum. Ipse quoq; mori paratus sum, si post me resipiscitis. Hęc Iosepho uociferāte cū lacrymis, seditiosi quidē neq; animos flexerūt, neq; tutā sibi mutationē fore iudicauerūt. Populus uero ad profugiendū cōmotus est, & alij possessionib. suis, alij rebus charissimis ex quo precio uenundatis, aureos, ne latrones eos deprehēderent, transglutiebant. quū uero ad Romanos elapsi fuissent, exonerato uētre habebāt usui necessaria. Titus em̄ plerosq; per agros, quō uellet quisq; pergere, dimittebat: idq; magis eos ad perfugiū hortabat, quod et intestinis malis carebāt, nec Romanis seruebant. Ioānes autē & Simon cū socijs, ne his magis pateret exitus, q̄ Romanis aditus, obstruebant: & qui uel umbram suspicionis dedisset, continuo necabatur. Ditioribus quidē manere etiam sicut profugere, par causa erat percundi: nam quasi trāsugere uoluisset, propter patrimoniū quisq; occidebatur. Cū fame autē crescebat desperatio seditiosorū, & in dies singulos utrūq; malū amplius accendebat. Et palām quidē nulla erant frumēta, irrumpentēs autē scrutabantur domos. Et siquidē inuenissent aliquid, eos qui negauerant uerberabāt: si uero nihil inuenissent, quasi diligētius celauissent, tormentis itidem afficiebant. Habendi autē argumēto erant corpora miserorum, cum ea quæ sōlidis uiribus starēt, abundare cibo putarētur. Tabidi autē transfigebant: nec rationis esse uidebatur, statim famē morituros occidere, multi uero clām uniuersa bona sua uno frumēti modio, qui ditiores essent, itemq; pauperes ordeī pmutarunt. Inclusi deinde intimis ædium tectis, quidā summa penuria infectū triticū comedebant. panē alij cōficiebāt, ut necessitas metusq; monuisset. Et mensa quidē nusquā apponebatur, sed incoctum subtrahentes igni cibum diripiebāt. Miserrabilis autē erat uictus, dignūq; lachrymis spectaculum, cum potentiores quidē plus haberent, infirmiores autē iniuriam deplorarent, quippe cū fames super omnes clades haberetur. Nihil enim sic perdit hominē ut pudor: nam quod reuerentia dignū est, in fame negligitur. Deniq; uxores uiris, & filij parentibus, & quod miserrimum, matres cibum infantibus ex ipso ore rapiebant: & marcescētibus inter manus charissimis nemo parcebat, quin uitæ guttas auferret. Edētes uero talia nō latebant, sed ubiq; aderant qui ista diriperent. Nam sicubi clausam domum uidissent, eos qui intus erant, cibū capere hoc suspicabantur indicio: statimq; ruptis foribus irruebant, uictūq; iam cōtusum dentibus, ex gutture penē reuocabāt, ipsos faucib. strāgulantes. Pulsabant autē senes ne cibū defenderēt: lacerabant mulieres, ea quæ haberēt in manib. occultantes: nullaq; miseratio uel cani erat capitis, uel infantie: sed abstractos pueros & ex bucella pendentes, humo allidebant

allidebant. Si quis autem incurrētes anteuenisset, quodque rapturi fuerant deuorasset, tantum læsi cruentiores erant. Acerbissimos autem cruciatus excogitabant, dummodo alimēta reperirēt: nunc excruciatēs genitālīū uias, nūc uirgis acutis podices trāsfigendo. horrendaque etiā auditu quis patiebat: in unius panis cōfessionē, & ut unū pugnū farine abditū indicaret. Tortores autem nec esuriebāt (minus enim crudele uideret, quod necessitas impetraret) exercētēs autem demētiam suā, sexque sibi dierum cōmeatum pręparantes, hisque occurrētes, qui per Romanorū custodias agrestis oleris herbarūque gratia colligēdarū nocte crepissent, cū iam se hostes euasisse credebāt, quę attulissent eripiebāt: multūque supplicantibus, & horribile dei nomen implorantibus, ut aliquā partem sibi cōcederent eorū, quę cū periculo sibi collegissent, nihil penitus dabāt: gratumque uidebat, si spoliati nō perirent. Hęc quidē humiliores a satellitibus patiebantur. Honorati uero ac diuites ad tyrānos perducebant, quorū alij insidiarū falso accusati occidebant, alij quia Romanis proderent ciuitatē. Et plerumque delator subornatus indicabat, quod profugere uoluissent. Si uero quē Simon expilasset, eum ad Ioannē remittebat: & quē Ioānes expilasset, eū Simon excipiebat: sibi que inuicē propinabāt sanguinē populariū, miserorūque cadauera partiebant. Et dominandi quidē causa erat in utroque dissensio, scelerum uero cōcordia. Nā qui ex alienis malis partē alteri, sibi totū uendicās, nō dedisset, nequissimus uidebat. Et qui nō accepisset, uelut boni alicuius dāno dolebat, quia crudelitatis parte caruisset. Singillatim quidē iniquitates eorū explanare nō potero: ut autem breuiter dicā, neque aliam ciuitatē unquā talia perpeffam puto, neque ullam nationē post hominū memoriā malicia ferociorem fuisse. Postremo etiā genti Hebræorū maledicebāt, ut minus impij uiderent in alienos. Veruntamen, quod erant, & seruos se, & cōuenas & degeneris gentis abortiones esse cōfessi sunt. Denique ciuitatē ipsi euertere, & Romanos inuitos hanc tristē admittere uictoriā coegere: tardiusque uenientē in templum ignem penē traxere. Denique cū hi ardere superiorē ciuitatē uidissēt, neque dolere, neque illachrymauere: sed apud Romanos qui hęc paterentur inuenti sunt. Verum hęc quidē suo loco postea cum rerum documentis dicemus.

De Iudæis crucifixis & aggeribus combustis. Cap. XII

Tito autem aggeres proficiebant, quāuis a muro milites male afficerentur: parte uero equitatus missa, iussit per ualles ad alimēta cōportanda exeuntibus insidias tendi. Erant autem in his nonnulli etiā pugnatōres, quib. iam minime praeda sufficeret: maior uero pars ex populo pauperes, quos profugere deterrebat pro affectibus suis metus. nec clam enim seditiosis fieri posse sperabāt, ut cum cōiugibus ac liberis diffugerent: eosque latronibus relinquere nō patiebant uice sua iugulandos. Audaciores autem faciebat ad exeundum fames, restabatque iam latitantes egredi, & ab hostibus capi. Deprehensi autem necessitate repugnabant: metu supplicij, seroque uidebantur supplicare: post pugnam itaque uerberati, & ante mortem modis omnibus excruciatī, contra murum cruci suffigebantur. Tito quidem miserabilis uidebatur ista calamitas, cum Iudæi in dies singulos quingenti, nonnunquam etiam plures caperentur. Sed neque captos dimittere tutum erat, tantaque asseruare multitudinem custodum uidebat esse custodiam: maxime uero propterea nō prohibuit

habuit, citius eos existimans ea facie remissuros, tanq̃ similia passuros, nisi se dedidissent. Milites aut̃ diuersis modis suffigebāt, ira & odio & ludibrij causa: & propter multitudinē quā cepissent. iā spaciū crucib. deerat, & corporibus cruces. Seditiosis uero tantū defuit, ut ea clade mouerent, quod etiam in contrariū eis celsit, ad deterrendā reliquā multitudinē. Transfugarū enim familiaribus ad murū tractis, & si qui erāt populariū prouiores ad pacē, & quę paterentur qui ad Romanos profugerēt, demonstrabāt: & qui cōprehensi tenebantur, eos supplices nō captiuos esse dicebāt. Ea res multos perfugere cupientiū, donec uerū cognoscerēt inhibuit. Fuerūt aut̃ qui statim dilapsi sunt, quasi ad uerū suppliciū properantes. Illatā enim ab hostibus mortē, cōparatione famis requiem esse ducebant. Multis aut̃ captiuorū Titus etiā manus ab scidi præcepit, eosq; ad Ioannē & Simonem intromisit, ut propter calamitatem nec uiderentur profugi, nec crederent: saltē nunc desinerēt admonens, neue se cōpellerent ad excidiū ciuitatis: sed lucrarētur in extremis mutata uoluntate, & proprias animas, & patriā tantam & tēplum, cuius participem non habebant. simul aut̃ aggeres circūeundo, operantes urgebat, ueluti factis uerba non multo post secuturus. Ad hęc in muris stantes, & ipsi Cæsari, & patri eius maledicebant, mortemq; se contemnere clamabant, eamq; seruituti recte præferre, multa uero mala Romanis facere dum sperant, nec se nec patriā curantes, ut ipse diceret, perituros: mundūq; deo tēplū hoc melius esse: quam uis & id seruaturus sit qui incoleret: quem ipsos quoq; auxiliatorē habentes, omnibus interminationibus illufuros. quibus facta non adfore: finem enim dei esse. Talia cōuicijs admiscētes uociferabantur. Et inter hęc Antiochus quoq; aderat Epiphanes, multos alios armatos secum ducens, & præterea ceterua stipatus qui Macedones appellabantur, oēs ætate pares & paulo maturiores adolescentibus, more Macedonum instructi armis & eruditi. unde etiam nomen habebant, pleriq; tamen famā gentis æquare non poterant. Omnium enim regū qui Romanis parebant, felicissimū Comagenum fieri contigit, prius q̃ fortuna mutaretur. Ostendit aut̃ ille quoq; in senecta ætate, nullum ante mortē beatū dici oportere. Cæterū filius eius adhuc eo uigente præsens se mirari aiebat, quidnā esset quod Romanos adire pigebat muros. erat enim bellator ipse naturaq; promptissimus, tātusq; uiribus, ut multū peccaret audacia. Cū uero Titus ad hoc subrisisset, laborēq; cōmunē esse dixisset, sicut erat Antiochus cū Macedonibus in murum impetū fecit. & ipse quidē pro uiribus suis ac peritia cauebat tela Iudæorū, sagittis eos appetens: adolescentes aut̃ oēs præter paucos attriti sunt. Nā pudore pmissionis diutius pugna certauerant, & ad extremū multi faucij recessere: hoc reputantes, quod etiā uiris Macedonibus uincere cupientibus, fortuna opus sit Alexātri. A Romanis enim duodecimo die mensis Maij aggeres inchoati, uix nono & uigesimo perfecti, sunt cū totos dies septem & decē laborassent: ingentes enī quatuor iacti sunt. & unus quidē qui erat ad Antoniam, & à quinta legione fuerat extructus, contra medium stagnum, quod Struthium uocatur: alter uero à duodecima uiginti cubitis distans. Decima uero legio, quę supra memoratis præstat, in septentrionali parte opus erexerat, ubi stagnum est quod appellatur Amygdalon. Ab hoc autem quintadecima legio triginta disce-

dentem cubitis aggerē fecit ad pōtificis monimentū. Iam uero admotis aggeribus, Ioānes sub fossa intus terra usq; ad aggeres Antoniā uersus, dispositis per cuniculū sudibus, opa suspēdit: illataq; sylua pice ac bitumine illita, ignē immittit: succēsis aut fulcimētis, fossa repēte sub sedit, cūq; magno sonitu in eam aggeres decidēre. ac primo quidē cū puluere fumus ex alto excitatus est, cū ignē ruina cōcluderet. peresa uero materia qua premebat, flāma iam clarior apparebat. Et Romanos repētinī quidē facti stupor occupat: molitionē uero Iudæorū ægre ferebāt, iamq; se uicisse credentiū & spes eo casu refrixit, & in posterū subuenire aduersus ignē minus utile uidebat, etiā si esset extinctus semel aggeribus deuoratis. Biduo uero post, alios etiā aggeres Simon cū socijs aggreditur. illa enim parte Romani admotis arietibus cōcutere murū cōeperant. Tephthæus aut quidam ex Garisi ortus, ciuitate Galilææ, & Megassarus ex regalibus famulis Mariammes, cūq; his Adiabenus quidā, filius Nabataei, nomē habēs ex fortuna Agiras, cuius est interpretatio claudus, raptis facibus in machinas euolarunt. hisq; uiris neq; audaciores in illo bello extra ciuitatē apparuere, neq; magis horrendi. nam uelut in amicos, nō in agmen hostium excurrerēt, nihil cunctati sunt aut subistitire: sed per medios inimicos facto impetu, machinas incendēre. acti aut missilibus, & gladijs detrusi, non prius à piculo demoti sunt, q̃ ignis instrumenta corripere. Sublata uero iam flamma, Romani quidē cōcurrentes ē castris, auxilio properabant: Iudæi uero ex muro eos prohibebant, manusq; cū his cōferebāt, qui flāmas extinguere conarent, proprijs corporibus nullo modo parcentes. Et illi quidē arietes igni subtrahere, cum eorū tegmina cremarentur: Iudæi uero etiā per flāmas eos retinere certabant. & quāuis feruens nacti essent ferrum, tamē arietes nō amisere. Hinc aut flamma transiit in aggeres, & auxiliātes præueniebat incendium. Itaq; Romani flāma circundati, quoniā seruare posse opera desperabant, in castra discedūt. Iudæi uero magis instabāt, cū semper eorū numerus cresceret, ex ciuitate accedentibus adiuuētis, minusq; cautos haberēt impetus, freti uictoria. progressi aut usq; ad munimēta castrorū prælio cum eorū custodibus decertabant. Est enim statio pro castris per uices succedentiū armatorū, et acerbissima in eos sanctio Romanorū, ut qui loco de qualibet causa celsisset, occideretur. hi poenali exitio gloriosa morte prælata, steterunt fortiter: eorumq; necessitate simul ac pudore, plurimi fugientiū redierunt: ballistisq; in muro dispositis, ex ciuitate accedentē multitudinē prohibebant, nihil pro cautione siue tutamine suorū corporū prouidentē. nam quoscunq; obuios habuissent, cū his cōgrediebant Iudæi: & in spicula irruētes incaute, ipsis corporibus inimicos feriebāt. Sed neq; hi actis magis q̃ fiducia superabant, & Romani plus audaciæ q̃ quod male tractarentur, cedebant. Iam uero Titus aderat ab Antonia, quō secesserat, locum alijs aggeribus prospiciens: multūq; increpatis militibus, si cum hostium muros obtinerent, in suis periclitaretur, & uelut ex carcere cōtra se dimissis Iudæis, obessorū paterent ipsi fortunā, ipse cū electis militibus hostes à latere circūuenit, illi aut cū in ora ferirentur, contra eum conuersi durabant. mixta uero acie, puluis quidem lumina, clamor uero aures exuperabat, neq; aut amicum quisquā internoscere poterat aut inimicum. Iudæis autē non tam uirium fiducia, quantum salutis despe

desperatiōe perseverantibus, etiā Romanos pudor armorū et glorię & pręsentia periclitātis Cęsarē reddidit fortiores. Itaq; putauimus eos ad extremū nimia ferocitate animorū, uel totā multitudinē Iudęorum fuisse rapturos, nisi pręuēto pugnę momēto, in ciuitatē se recepissent. Corruptis aut aggeribus Romani męrore tenebant, quod tam longū laborē una hora perdidere, & multi quidē solutis machinis captum iri ciuitatem iam desperabant.

De muro extructo ab exercitu Romano circum Hierosolytam triduo. Cap. XIII

Itus aut cū ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidē placebat, omī admoto milite ui muros experiri: adhuc em Iudęos cum exercitus parte dimicasse, uniuersi uero militis impetum tolerare nō posse, uerū sagittis esse obruendos. Prudentiores aut rursus aggeres fieri suadebāt: alij & sine aggeribus assideri, egressus eorū tantūmodo obseruando, ac ne uictus intro ferretur monebāt, & ciuitatē fami relinquere, neq; cum hoste manu cōfligeret: nec em expugnari eorū cōfidentia posse, quibus optatum est ferro procūbere, uel etiā sine hoc interficere, quę sauior est cupiditas. Ipsi aut Tiro, cessare quidē prorsus tanto cum exercitu, honestū non uidebatur: & pugnare cum his superuacuū, qui semetipsos perdituri essent. Aggeres aut fieri, impendiorū penuria operosum iudicabat, egressus uero ciuitatis obseruari, operosius. Nec em circundari eam propter magnitudinem locorumq; difficultatē, ab exercitu posse, & pręterea ad excursus incautum: contra manifestā enim uiam obseruatā, occultas uias excogitatuos Iudęos, tam necessitate q̄ locorum scientia. Si quid aut clām esset illatum, diutius obsidionem trahendam, uerendumq; ne uictorię gloriā diminuat temporis longitudo. Hęc enim cuncta quidem effici posse, sed celeritatē ante gloriā duci: debere tamē si celeritate uti uelit & cautione, totā muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo oēs exitus posse pręcludi: & Iudęos aut omnib. modis salute desperata, ciuitatē tradituros, aut fame uictos facillime capiendos, aliter enim se nō posse quiescere. Verū & aggeres curaturū esse, cum infirmiores habeat qui prohibeant. Quod si cuiquā magnū opus & inextricabile uideatur, cum considerare debere, quod neq; parū opus Romanos decebat facere: & sine labore magnū quid perficere, ne deo quidē facile sit. His dictis duces exhortatus, iubet eos exercitus in opera distribuere. Diuinus aut quidam impetus militibus incidit: ambitūq; partiti, non solum rectores inter se, uerum ipsi etiam ordines certabant. Et miles quidem decadarcho, decadarcho aut hecatontarcho, isq; chiliarcho placere properabat: chiliarchorum uero ostentatio, ad duces usq; pertinebat, ducum uero certamina Cęsar ipse dijudicabat. In dies enim singulos circuiēs, opus sapissime inspiciebat. Coeptum em a castris Assyriorū, ubi ipse tendebat, ad inferiorē Cænopolim murum duxit. Hinc per Cedronē ad Eleōn montem reuertens, a meridie montem cōplectitur, usq; ad saxum quod Peristereonos uocatur, eiq; proximum collem, qui super uallem imminet Siloam, ac inde ad occidentem flexo ædificio, ad uallem fontis descendit. Hinc subiens ad Anani pontificis monumentum, circundato monte, ubi Pompeius castra posuerat, ad septentrionalem redit regionem. Et cum pręcessisset ad uicū, cui nomen est Erebinthonicus, post illum Herodis monumentū ab oriente clausum castris suis coniun-

xit, unde cœperat. Murus quidē uno minus XL. stadiorū erat. Ad hoc autē foris castella tredecim ædificata sunt: eorū gyros denis stadijs numerabat. Totum autē opus triduo cōstructū est, ut id quidē dignū mensibus uideret, celeritas uero fide careret. Muro autē circūclusa ciuitate, per castella custodib. collocatis, primā quidē uigiliā noctis ipse circūcēs explorabat: secundā uero Alexandro permiserat: tertia uero obtigit legionū ducibus. Somnos autē uigiles inter se sortiebantur, totaq; nocte per castellorum spacia circuibant.

De fame Hierosolymorum & secundo aggere extructo. Cap. XIII

Vdæis autē cum exeundi facultate, omnis etiā spes salutis adēpta est: auctaq; iam fames, totas domos ac familias depascebat. Et tecta quidē plena erant mulierib. exanimatis, atq; infantibus: uiarū autē angustia senibus mortuis. Adolēscētes autē ac iuuenes turgidi, uelut umbræ mortuorū, per fora uersabant: & ubi quē casus occupauerat, decidebant. Sepelire autē funera, neq; poterāt præ labore, & eos quibus aliqua uis supererat, pigebat, & propter multitudinē mortuorū, & quod de ip̄is erat incertū. Deniq; super eos quos sepelierāt, multi moriebant. Multi autē ad sepulchra, priusquā fui dies ueniret, & uiui properabant: neq; luctus in illis calamitatibus, neq; fletus erat, sed fame superabantur affectus. Siccis autē oculis, & corruptis oribus, qui tardius morerētur, eos qui ante se requiescerēt, tuebant. Altū uero si lentiū ciuitatē, plenāq; mortuis nox cōprehenderat, & latrones his acerbiores. domos eīm, quę tum sepulchra erant, & cadauera spoliabant, & uelamina corporibus detrahētes, cū risu egrediebant. hisq; gladiorū mucrones probabant: nōnullosq; iacentiū adhuc spirātes, ferro experiendi causā transuerberabant. Si quis autē manum rogasset aut ferrū sibi cōmodari, quo famē euaderet, superbissime negligebat. Animas uero efflantiū quisq; in morte tēplum obtutibus intuebat, cum uiuos relinqueret seditiosos. Illi autē, primo quidem sumptu publico iuebant mortuos sepeliri, cum foetorē ferre non possent: deinde quod non sufficebant, in ualles eos ex muro præcipitabāt. Quas circūcēs Titus ubi plenas cadaueribus uidit, altāq; saniem tabefactis corporibus defluentē, ingemuit: & extentis manibus deum testabatur, factū illud suū non esse. Ciuitas quidē ita erat affecta. Romani uero, cum iam nemo seditiosorū auderet excurrere (nam etiā eos moeror, famesq; tangebant) dies lætos agebant: frumētī, aliarūq; rerum necessariarū habētes copiam, de Syria proximisq; prouincijs. multi autē iuxta murū stantes, magnāq; alimētorū abundantiam demonstrantes, satietate sui famem hostium incēdebant. Seditiosis autē nihilo magis calamitate cedentibus, Titus reliquias populi miseratus, & properans saltem hoc liberare quod superest, iterū aggeres inchoabat, quanquā difficulter materiā reperiret. omnes enim ciuitati proximas syluas, opera prima consumpserant. a nonagesimo uero stadio milites alias congregabant: & ad Antoniā solam ex quatuor partibus, maiores prioribus aggeres struebantur. Cæsar autē agmina circūcēs, atq; opus urgens, quod in manibus eos haberet latronibus ostendebat. Sed illis poenitudo planē perierat: & animis ac corporibus separati, utrisq; uelut alienis utebantur. Nec enim uel animas affectio mansueta, uel corpora dolor tangebant, qui etiam mortuam plebem, quasi canes lacerabant, replebantq; languentibus carcerem.

De

DEniq; Simon Matthiã, per quẽ obtinuerat ciuitatẽ, excruciatũ peremit. Boethi filius erat, ex p̃tificibus populo maxime fidelis & charus. Is, cũ a Zelotis male populus tractaret, quibus iam Ioãnes accesserat, ut adiutorẽ Simonem reciperet, populo persuasit: nulla cũ eo prius habita pactione, nec aliquid mali metuens. Ingressus autẽ ille, postquã obtinuit ciuitatẽ, inimicũ eum æque atq; alios esse dicebat, qui pro se cõsiliũ dederat, uelut hoc simplicitate suasisset: productũq; eum & accusatũ, quod cũ Romanis sentiret, morte damnauit, ne purgationis quidẽ ei facultate cõcessã, cũ tribus filiis suis. quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autẽ se occidi, q̃ filios obsecrantem, atq; hanc pro illa, quod ciuitatẽ ei aperuisset, gratiã postulantem, ut augetet eius dolorem, nouissimũ iussit interfici. Ille quidem super cæsos in cõspectu suo filios iugulatur, coram Romanis productus: ita enim Simon Anano Bamadi filio præceperat, qui erat eius satellitũ crudelissimus, cauillatus si quid eum iuaret, ad quos exire uoluisset. corpora uerò sepeliri prohibuit. Post hos Ananias quidam, p̃tifex, filius Masbali, nobilis, & scriba curiæ, uir fortis, ex Ammaunte genus ducẽs, & cum his quindecim ex populo clariore necant. Iosephi uero patrẽ cõclusum asseruabant: missosq; præcone denunciant, ne quis in ciuitate degentiũ uel colloqueretur cum eo, uel in unum ueniret, proditiõis metu proposito: & eos qui hæc cũ illo deferrent, ante quæstionẽ perimebant. Ista uidens quidã Iudas filius Iudæ, unus ex numero præfectorũ Simonis, qui turrim ab eo sibi creditã custodiebat, fortasse quidem nõnihil etiã misericordia crudeliter pereuntium, magis autẽ sui prouidentia, cõuocatis decem fidissimis cõtubernalium: quousq; tandẽ, inquit, hæc mala sustinebimus? quãmuẽ salutis spem habemus, seruantes pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat. Romani uero penẽ intus sunt. Simon autẽ bene quoq; meritis infidelis est: metusq; etiã apud eũ poenæ, & apud Romanos certa foederis dextera. Ergo age, tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatẽ. Nihil autẽ graue Simon patietur, si cum de se desperauerit, poenas citius pendet. His ubi decem assensũ sunt, mane cæteros quos subiectos habebat, per diuersum dimittit, ne quid eorũ quæ cogitauerat proderetur. ipse uero de turri hora tertia Romanos inuocabat. illorũ autẽ alij præ superbia contemnebant, alij non credebant, alios etiam pigebat, uelut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea uero, cum Titus ad murum cum armatis succederet, ante rẽ Simon cognouit, turrinq; uelociter occupat: Romanisq; eos inspectatib. custodes peremit, & per murũ proiecit corpora mortuorũ. Ibiq; circuiens Iosephus (nec em̃ rogare cessabat) caput uulnerat lapide, statimq; attonitus cadit. Excursus autẽ ad eius casum factus est Iudzorum: abreptusq; esset in ciuitatẽ, nisi Cæsar misisset qui eum protegeret. Illis autẽ pugnantibus, Iosephus quidẽ tollitur, parum quod ageretur intelligẽs. seditiosi uerò, tanquam interfecto quẽ maxime cupiebãt, cum lætitia cõclamauerunt. Spargit autẽ hic rumor per ciuitatẽ: ex quo residuã multitudinẽ mœror tenuit, uere perisse credentẽ, cuius fiducia profugere cogitabãt. Audito autẽ Iosephi mater in carcere, mortuum esse filium suum, ad custodes quidẽ, ex Iotapatis hoc ait certo se credere, nec enim uiuo potiri. Secreto autem flens, ad ancillas:

Ioseph.

T t 3 hunc

hunc, inquit, fecunditatis recepisse fructū, quod ne sepelire quidē sibi filiū scuiisset, à quo sepeliri sperasset. Verū ne illā quidē mēdaciū diutius cruciauit, neq; latrones refecit. Cito em̄ curato uulnere Iosephus resipuit: progressusq; clamabat, illos sibi nō multo post uulneris poenas duros. populū aut̄ rursum ad fidē hortabatur. unde populo quidē fiducia, seditiosis uero stupor incidit eius aspectu. Profugorū aut̄ alij statim de muro necessitate prosiliebant: alij uelut ad pugnā cū lapidibus progredi simulantes, mox ad Romanos profugiebant. Hos aut̄ sauior ea q̄ intus pertulerant fortuna cōsequebatur: & fame, quā domi reliquerāt, uelociorē apud Romanos inueniebāt ad exitum satietatē. aderant nanq; inflati ex inedia, & uelut morbo intercutis aquae turgidi. deinde uacuata replentes corpora disrūpebantur: nisi qui periti desideria cohibuissent, paulatimq; cibum defueto corpori obtulissent. Verū & eos qui hoc modo seruarent, alia plaga suscepit. Quidā apud Syros ex transfugis deprehendit, ē fimo uentris aureos colligens. Transglutientes aut̄ (ut suprā diximus) eos ueniebāt, quod cunētos seditiosi scrutabantur: & maxima uis auri fuerat in ciuitate: deniq; duodecim atticis cōparabant, quod antea uigintiquinq; ualebat. Verū hac arte per unum detecta, totis castris fama pererebuit, quod auro transfugae pleni uenirēt. Arabum aut̄ multitudo & Syri, scissis uentribus suppliciū minitabant. Et hac ego clade nullā credo sauiorē cōtigisse Iudaeis: una deniq; nocte duorū milium patefacta sunt uiscera. Et hac Titus iniustitia cognita, penē iussisset autores circūfuso equitatu iaculis appeti, nisi magna fuisset multitudo noxiorū multoq; plures puniendi, q̄ qui fuerāt interēpti. Cōuocatis aut̄ auxiliariū ducibus, itemq; militū Romanorū (nam etiam militum quosdā hac tangebatur inuidia) utriq; iratus dicebat: si qui militum suorū hac cōmitterent lucri causa incerti, nec arma propria quisquam erubesceret auro argentoq; facta: Arabes aut̄ & Syri, primo in alieno bello licenter calamitates inferrēt: deinde crudelitātē in cædibus & in Iudaeos odia Romanis ascriberent. hac em̄ quosdā suorū milites infamia participare. et his quidē mortē interminatus est, si quis in eadē postea repertus fuisset audacia. ad legiones aut̄ mandata dedit, ut suspectos inuestigarēt, atq; ad se deferrent. Verum profecto auaritia contēnit omē suppliciū, sauisq; hominib. lucrandi amor innatus est: nullaq; omnino calamitas plus habēdi cupidini cōparatur. Imò uero hæc aliās, & modū habēt, & metu subiugantur. Deus aut̄, qui damnauerat populū, omnē uiam salutis ad interitū uerterat: deniq; id quod cum poena interdixerat Cæsar, occulte in profugos admittebat. Et si quis transfugisset, circūspectantes ante ne quis Romanorū uideret, eos scindebant, & ex uisceribus quæstū nefarium trahebant. in paucis aut̄ reperiebatur, & plerosq; sola spes consumebat. Hic quidem casus multos transfugarum reduxit.

De sacrilegio circa tēplum & relatis ex urbe cadaueribus & fame. Cap. XVI

Oannes aut̄, ubi rapinæ ex populo defuere, ad sacrilegiū sese cōuertit: multaq; donaria templi retinens, multaq; uasa diuinæ rei ministerio necessaria, crateras, & lances, & mensas, ne urceolis quidem abstinuit, quos Augustus eiusq; uxor miserat. Romanorum quidem imperatores honorauerunt semper templum atq; ornauerunt: tunc autem Iudæus etiam alienigenarū dona distrahebat. ad socios autē dicebat, sine metu diuinis

nīs abuti debere, qui pro deo, qui p tēplo militarēt, & ex ipso ali. Proptereaq; sacrū uinū, et oleū, quod sacerdotes sacrificijs referuabāt, tutū erat effudisse. nāq; in tēplo & multitudini distribuit, & illi sine horrore ungebant & potabāt. Nō equidē recusabo dicere, quā dolor iubet. Puto si Romani cōtra nōxios uenire tardassent, aut hiatu terrā deuorandā fuisse ciuitatē, aut diluuiū periturā, aut fulminū ac Sodomæ incēdia passurā. multo em magis impiam progeniē tulit, q̄ quā illa pertulerat. deniq; cum corū pertinacia desperata, totus populus interijt. Et quid opus est singulatim narrare clades? Mannaus Lazari filius, trāsgressus ad Titum, per unā portā quā sibi credita fuerat centum & quindecim milia & octoginta dixit elata cadauera, ex quo die castra propē ciuitatē posita sunt, ex die quartadecima mēsis Aprilis, usq; ad calēdas Iulij. hēc aut immēsa est multitudo: nec tamē ipse fuit appositus portæ, sed publicam mercedē diuidens, mortuos ex necessitate numerabat. ceteros enim propinqui sepeliebāt, sepultura aut fuit, elatos ex oppido proijcere. Post hūc aut nobiles profugi, omnia mortuorū egenorū sexcenta milia portis eiecta nunciabant: aliorū uero numerū minime posse cōprehēdi: cum aut pauperibus efferendis non sufficerent, congesta in maximis ædibus cadauera esse inclusa, & frumenti quidē modiū uenisse talento. post aut ubi muro circumdata ciuitate, ne herbas quidē legere iam liceret, ad hoc necessitatis quosdam fuisse cōpulsos, ut cloacas rimarentur, boumq; ueterē fimum alimentū haberent. stercusq; collectum, quod ne uisui quidē tolerabile fuerat, cibus erat. Hęc Romani quidem audientes miserati sunt: seditiosos aut ne uidentes quidem pœnitebat, sed patiebantur usq; ad ea progredi. fatum enim eos reddiderat cæcos, quod iam & ipsis imminēbat & ciuitati.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO

LIBER SEPTIMVS.

De suffossione murorū, succensione aggerū & Sabino oppugnante murū. Cap. I

Lades quidē Hierosolymorū in peius quotidie procedebant, cū & seditiosi magis accenderent aduersis inclusi, postquā populū fames ipsosq; iam possederat. Quin & multitudo cōgestorū in ciuitate cadauerū, & uisu horrenda erat, odorēq; pestiferū emittebat, cum excursus etiam pugnantū moraretur. Nam ueluti per aciem ruerent, plurima cede excitata: cōculcare mortuos cogebantur: & qui super eos pedem ponerent, neq; miserabantur, neq; horrebāt: nec saltem sibi augurio fore putabāt contumeliā mortuorū. Gentili aut cæde polluti, dexterās ad externum bellum præparabant, tanquam exprobrantes deo (ut mihi uidetur) supplicij sui tarditatem. non enim spe uictoriæ maior pars eorum, sed desperatione salutis ferocius ferebatur. Romani autem quamuis plurimum in aggreganda materia laborarent, tamen intra uiginti & unum dies aggeres erexerunt, atton-

T t 4 sis

sis omnibus ad nonaginta usq; stadia circa oppidū lucis. Erat aut miserabilis
 terræ facies, nam quæ antea arborib; & paradisis ornata fuerat, ea tūc deserta
 præcisis undiq; arborib; cernebatur: nec ullus qui pridē Iudæā uiderat alieni
 gena & suburbana pulcherrima ciuitatis, cū eius solitudinē tunc uideret, cō-
 tinere lachrymas poterat, uel nō gemere mutationē quātū pristinis derogas-
 set. Omnia nanq; insignia pulchritudinis, bellū deleuerat: nec si quis subito
 aduenisset; quī locū prius scierat, eum cognosceret, sed præsens quæreretur ci-
 uitatē. Romanis aut ac Iudæis, finitum opus aggerum, par faciebat timoris ini-
 tium. nanq; hi, nisi eos quoq; exurerent, captum iri ciuitatē putabant: Roma-
 ni aut, fortasse nec uoluntatē sibi fore illis incensis alios parare. nam & mate-
 rię defecerant: & labori quidē corpora militū, crebris uero offensionibus a-
 nimi cesserant. Verū ciuitatis cladibus tristius Romani q̄ ciues in ea degentes
 afficiebantur. ad mala enim quę hinc accidebant, etiā pugnantibus nihilo se-
 gnioribus utebātur. Sed eorū spes frangebat, cum aggeres insidijs, machinæ
 soliditate muri, manus uero cōflictus audacia repugnantīū superaret: & præ-
 cipue, quod cū seditione fameq; ac bello totq; malis præstantiores Iudæorū
 animos inuenirent, uirorū quidē inexpugnabiles esse impetus arbitrabātur,
 inuictam uero animorū magnitudinē quæ calamitatibus aleretur. nam quis
 eos in rebus secūdis sustineat, qui malis ad uirtutē incitarent? Illi quidē pro-
 pterea cautius custodias præparabāt. Ioannis aut factio apud Antonia, simul
 & quæ futura timebant, si disliceretur murus cauebat, & antequā arietes ad-
 mouerentur operibus instabat: nisi quia conatus eorū irritus fieret. Aggres-
 si enim cū faucibus aggerē, spe decepti remeauerunt. Nam primū ne cōcorda-
 re quidē eorū uidebatur cōsiliū, paulatim & per interualla, & cōtanter, nō
 sine metu prosilientīū, neq; Iudæorū more, ut breuiter dicā. deerant em̄ quæ
 propria gētis essent, audacia, cursus, & omniū simul impetus: & ut non sine
 offensione recederent. Languidiores uero progressi q̄ solebant, etiā Roma-
 nos solito prōptiores offendere: qui corporibus quidē atq; armis ita undiq;
 aggeres sepsere, ut nusquam igni aditum relinquerent: animū uero ita cōfir-
 mauerunt, ne quis loco antequā occūberet moueret. nam præter omniū re-
 rum desperationē si etiā illud opus esset exustū, acerbissimus pudor milites
 occupauerat, si aut calliditati uirtus cederet, aut arma temeritati, aut peritia
 multitudini, aut Iudæis Romani. Simul aut missilia pro illis faciebāt in p̄siliē-
 tes delata: & qui cecidisset, posteriores impediēbat, ac periculū antecedētis
 molliores eos efficiebat. Qui uero intra teli iactum uenire properassent, alij
 disciplina hostiū & densitate perterriti, alij cōfixi hastis retrocedebāt: & ad
 extremū alius aliū timiditatis arguens, re infecta reuertebant. Calendis aut Iu-
 lij tentata fuerat expugnatio. Iudæis aut inde digressis, Romani machinas ad-
 mouere: quāuis ab Antonia saxis atq; igni ferroq; peterentur, & quodcunq;
 hostibus telum necessitas attulisset. nam licet multū moenibus Iudæi cōfide-
 rent, machinasq; cōtemnerent, tamē eas applicare prohibebāt Romanos. Illi
 aut Iudæis studiū esse rati, ne murorū infirmitate Antonia læderetur: & fragi-
 libus eam fundamentis suspicantes, contra certabant. Nec tamen quod ferie-
 batur, ictibus obediebat: sed ipsi quidē crebris in se missilibus iactis, cū nullis
 periculis desuper uenientibus lassarētur, arietum opus urgebant. cum uero
 infe

inferiores essent, ac lapidib. frangerent, alij scutis super corpora cōcamera-
tis, fundamēta manib. & uectibus suffodiebant. Itaq; saxis quatuor obstinato
labore cōcussis, quietē utrisq; nox attulit: & in ea murus arietib. labefactatus,
ex qua parte prioribus Ioānes aggeribus insidiando murū suffoderat, subsi-
dente cuniculo repente labitur. Verū prāter spē utrorūq; animi affecti sunt.
Nam Iudæi quidē quibus mœrorē esse oportebat, quod ruina prāter spem
acciderat, & aduersus eam prācauti nō fuerant, tanquā maneret Antonia cō-
fidebant. Romanorū aut inopinatā lætitiā ex celeri subuersione natam, cōspe-
ctus alius murus, quē intrinsecus Ioānes ædificauerat, cito restinxit. Verunta-
men priore faciliior oppugnatio uidebat. Tunc enim & ascensum per ruinas
promptiorē, & Antonia esse infirmiorē murū qui recens erat, citoq; destrui
posset arbitrabant. Nemo tamen eum audebat ascēdere: quod ei qui primus
id tentauisset, certissimū esset exitiū. Titus uero spe atq; oratione putans ala-
critatem pugnantium excitari, & adhortatione atq; promissis sæpe quidem
periculorum nasci obliuia, interdum aut mortem solere contemni, in unum
congregatos fortissimos experiebatur dicens: Cōmilitones, hortari quidem
ad ea quæ periculum nō afferūt, aperte & ipsis qui rogātur, & qui eos rogāt,
ignauia reprehensionē parit. exhortatione aut opus est in solis rebus ambi-
guis: quippe illa per se quenq; gerere dignum est. Itaq; difficilē uobis in mu-
rum esse ascensum ipse profiteor: quod aut uel maxime oporteat gloriæ cupi-
dos pugnare cū difficillimis rebus, pulchrūq; sit cū laude mori, nec erit infru-
ctuosum si qui primi fortiter fecerint, prosequar. Primū quidē uos illud hor-
tetur, quod nonnullos fortasse deterreat, Iudæorū patiens animus, & in aduer-
sis rebus dura cōstantia. Romanos em̄ eosq; milites, quib. in pace bella disce-
re, in bello aut uincere cōsuetū est, à Iudæis manu uel animo superari turpissi-
mum est: idq; in fine uictoriæ, cū etiā dei nitamur auxilio. nanq; offensiones
nostræ, Iudaicæ desperationes sunt. Illorū aut clades, fauore dei uestrisq; uir-
tutibus crescunt. Etenim seditio, fames, obsidio, murorūq; sine machinis ca-
sus, quid sit aliud q̄ in illos ira dei, nostrumq; adiumentū. Igitur non solum
deterioribus inferiores uideri, sed etiam diuinū prēsidiū prodere, uobis non
conuenit. Quo pacto aut non turpe uideatur, Iudæos quidem quibus nō ma-
gni pudoris est uinci, qui seruire didicerint, quo minus in posterum id pati-
antur, mortē contemnere atq; in nos medios frequenter excurrere, non ui-
ctoriæ spe, sed ostentationis gratia: nos aut totius penē terræ marisq; uicto-
res, quibus etiā non uincere probro habetur, ociosos sedentes, ne semel qui-
dem in hostes aliquid audaciter expertos, famem ac fortunam cum his armis
operiri? maxime cum paruo discrimine totum possitis efficere. Deniq; in An-
toniam si ascēderimus, habebimus ciuitatē. Nam & si pugnandum sit aduer-
sum intus positos, quod nō arbitror, attamē capiti ac respirationi hostiū inse-
dere uictoriā nobis plenissimā repromittit. Equidem prētermisā nunc eorū
laude, qui in bello cecidere, & immortalitate, qui Martio furore p̄strati sunt,
ex morbo pacis tempore mortem aliter sentientibus imprecor, quorum ani-
ma cum corpore sepultura damnatur. Quis enim uirorū fortiū nescit, quod
animas in acie ferro corporibus absolutas, purissimum elementum æther ho-
spitio receptas inter sidera collocat: manesq; se bonos ac propitios heroas,
uident

uidendos offerunt posteris suis? Quas uero morbus corporis tabesq; cōsum-
pserit, & si maxime probris ac piaculis purgatæ sint, subterraneæ tenebræ o-
periunt, altaq; obliuio suscipit, corporis simul & uitæ ac memoriæ sine cir-
cumscriptionibus. Quod si necessario mors homini decreta est, ad hoc autem omni
morbo leuius est, ferri ministerium, cui non uideatur ignauum negare usui,
quod debito redditurus sit. Et hæc quidem ueluti seruari nequeant, uel qui
conati fuerint, profectus sum. est aut saluti spes in maximis quoq; periculis
qui uirilem animum gerunt. Primum enim quod decidit patet incessui: dein
de totum quod ædificatum est, facillime dissolui potest. Vosq; plures hoc o-
pus aggrediētes, alius alij pro adhortatione fietis atq; subsidio: uestraq; obsti-
natio breui animos hostium franget: ac fortasse nobis, si eam tantū coeperi-
mus, incruenta res efficietur. Etenim ascendentes quidē nos prohibere scili-
cet conabuntur. si uero clam, uel etiam per uim aliquid egerimus semel, quā-
uis paucos non sustinebunt. Me autem profecto pudeat, nisi qui primus hoc
fecerit, inuidendum remunerationibus fecero: & qui uixerit quidem nunc
equalibus præsit: beatissima uero præmia sequantur occisos. Talia dicente Ti-
to, cætera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit: eorum uero u-
nus, qui in cohortibus militarent, Sabinus nomine, genere Syrus, uir & ma-
nu simul & animo fortis apparuit: licet si quis eum ante uidisset, quantum ex
habitu corporis, ne specie quidem militem esse credidisset. erat enim colore
nigro, exilis habitudine: sed anima quædam heroica in macro corpore, atq;
angustiore uiribus suis habitabat. Cum primus itaq; surrexisset, dedo me, in-
quit, tibi alacri animo Cæsar, & ante omnes in murum ascendo: atq; opto qui-
dem, ut uires ac uoluntatem meam sequatur fortuna tua. quod si cœpto ca-
sus inuiderit, scito me non præter spem, quod res aliter cesserit, sed quod sic
decreuerim, pro te moriturū. His dictis, & scutum læua manu capiti præten-
dens, strictoq; dextera gladio, circa horam diei sextam murū petebat. seque-
bantur aut ex alijs, qui soli eius uirtutis æmuli esse cupiebāt, undecim uiri. Mul-
to aut omnes antecedebat diuino quodā impetu excitatus, cum de muro cu-
stodes iaculis & sagittis undiq; infinitis appeterēt, atq; ingentia saxa deuolue-
rēt, quæ nonnullos de undecim deiecerunt. Sabinus aut missilibus occurrēs,
licet obrueretur sagittis, non tamen ante impetum cohibuit, q̄ summa muri
prehenderet, hostesq; in fugam uerteret. uiribus enim eius atq; animi perti-
nacia territi, pluresq; ascendisse rati non steterunt. Qua in re fortunam quis
ueluti uirtutibus inuideat, semperq; præclaris facinoribus officiat non incu-
sauerit? Siquidem hic uir neq; ab incepto errauit, & offensione lapidis cum
maximo crepitu pronus decidit. Vnde factū est, ut Iudæi reuersi, ubi solum
& iacentem uidere, ex omni eum parte iaculis peterent. Ille uero genibus ni-
xus, & scuto protectus, primo quidē ulcisceretur hostes, multosq; ad se ap-
propinquantes sauciavit: uulnerum autem multitudine remisit dexteram: &
ad extremum priusquam redderet animā sagittis est obrutus, uir dignus pro
fortitudine qui meliori fortuna uteretur. pro mensura uero cœpti facinoris
cecidit. Cæteri autem tres penē iam summa tenentes, obtriti lapidibus perie-
runt, & octo sauciati detracti, & in castra relati sunt. Hæc quidem tertia die
mensis Iulij gesta sunt.

Romani Antoniam inuadunt, & à Iudæis repelluntur. Cap. II

BIduo aut post, uiginti de numero excubantiū per aggeres militū cōgregati, signiferū ordinis sui, & duos quosdā ex ala equitū, & tubicinem unū ad se uocant; nonaq; noctis hora per ruinas ad Antoniā ociose procedunt. occisis aut primis custodibus somno oppressis, murū obtinent, ac buccina signū dari præcipiūt: quo cæteri quidē uigiles subito excitantur, & fugiunt priusquā multitudinē quæ murū ascenderat, cernerent. nam & timor illis, & tuba imaginē quandā, ut magnum hostium numerum ascendisse crederent, ostendit. Cæsar aut signo audito, propere armat exercitum: & cū ducibus primis licitorū caterua comitatus, ascendit. Cū aut Iudæi ad templū interius cōfugissent, ipsi quoq; per cuniculū irruperunt, quē Ioannes aduersum Romanorū aggeres aperuerat. Dispositiq; amborū agminum seditiosi, tam Ioannis q̃ Simonis, arcebant eos summa ui atq; alacritate repugnandi. siquidē excidij finē putabant, locū sanctū penetrasse Romanos, quod & his uictoriæ principiū fuit. Ad ipsum aut adytum ualidissima pugna cōmittitur: his quidem tēplum ui occupare certantibus, Iudæis uero Antoniam uersus eos repellentibus. Et sagittæ quidē ac hastæ utrisq; inutiles erant, strictis aut ensibus dimicabant. Neq; cōflictu discerni poterat, ex qua parte quisq; pugnaret, permixtis uiris & propter angustias permutatis, cū & uocis intellectū magnitudo cōfunderet, multa; mors esset utrinq;, arma; simul & cadauera iacentiū cōculcata frangerent præliantes. Semper aut si bellū fluctuans grauasset alteram partē, potiorū exhortatio & inferiorū conquestio nascebatur. Neq; aut fugæ aut persecutioni locus erat: sed propinquæ mutationes cōfligentiū, & inclinationes permixte fiebant exercitus. Qui uero inter primos stetissent, aut occidendi aut moriendi necessitatē habebant, quod refugere nō dabatur. nam & posteriores utriusq; partis, suos in frontē urgebant, nullūq; inter dimicantes bello uacuū interuallum reliquerant. Cū autē Iudæorū animi Romanorū peritiam uincerēt, iamq; omnino tota acies pelleretur (à nona enim hora noctis ad septimā usq; diei pugnabant) hi quidē simul omnes excidij periculum pro nutrimento uirtutis habebant: Romani uero exercitus parti (nondū em̃ ascenderant legiones, illisq; spes pugnantū nitēbatur) satis esse uisum est in præsentia, Antoniam obtinere.

De Iuliano Romano milite insigni fortitudine. Cap. III

Iulianus uero quidam cēturio ex Bithynia nō ignobilis, quē in illo bello & armorū peritia & uiribus corporis & animi spiritu omniū fortissimū ipse cognoui, ubi Romanos iam cedere & male repugnare conspexit (propter Titum aut apud Antoniā stabat) subito profiliit, iamq; Iudæos uincentes solus ad interiorem usq; templi angulum persecutus est. Fugiebat autem uniuersa multitudo, neq; uim eius neq; audaciam hominis esse opinantes. At ille per medios ruens, quos alios aliō disiecerat, ipsos quos occupasset interficiebat: ea; facie nihil Cæsari admirabilius, aut alijs horribilius uisum est. Verū & ipsum profecto fata persequēbant, quæ ab homine uitari nō possunt. Calceos nāq; habens, creberrimis atq; acutis clauis, ut cæteri solēt milites, fixos, dū strato saxeis crustis solo curreret, labitur: magnoq; cum armorū sono deiectus, in tergū fugientes reduxit. Et Romano-

rum

rum quidē clamor ex Antonia sublatuſ eſt, ſaluti eiꝯ metuentiū : Iudæi uero multi ſimul gladijs & haſtis undiq; feriebāt. Ille autē multā quidē ferri uim ſcuto excipiebat: ſæpe autē conatus erigere ſe, percutientiū multitudinē reuolutuſ eſt, & iacens tamen gladio multoſ perculit. nec enim cito peremptuſ eſt, quādo galea & thorace omnia mēbra neci opportuna ſeptuſ erat. nanq; diu ceruicē cōtraxerāt, donec cōciſiſ alijs eiꝯ mēbris remiſit uires, cum ei nemo auderet ſuccurrere. Nimiuſ autē dolor Cæſarem tenuit, ubi tantæ fortitudinis uirum in cōſpectu tantæ multitudinis uidit occidi: & quod locus ſe quidē intercludebat auxiliū ferre cupientē: alioſ autē: ne poſſent, metꝯ impediēbat. Iulianuſ igitur diu cū morte luctatuſ, cū non paucos interfectoꝝ ſuoꝝ ſaucioſ reliquiſſet, ægre peremptuſ eſt: magna ſui gloria, non apud Romanos tantum & Cæſarē, uerū apud hoſteſ quoq; relicta, Iudæi uero etiā mortui raptu corpore, Romanos in fugā uerſoſ, in Antoniā concludere. Fortiter autē in eo prælio decertauere, Alexas quidē & Gypthæuſ, ex agmine Ioāniſ: ex parte uero Simōiſ, Malachiāſ, & Mertoniſ filiuſ Iudaſ, & Soſæ filiuſ Iacobuſ, dux Idumæoꝝ: Zelotæ uero fratres duo filij Iairi Simon & Iudaſ.

Iosephi oratio pro deditione Iudæorum & profugium eorum. Cap. IIII

Ituſ autē militib. ſuiſ imperat Antoniæ fundamēta diruere, facilēq; aſcenſum cuncto exercitui præparare. Ipſe uero Iosepho ad ſe uocato (nāq; audierat eo die qui erat menſiſ Iulij ſeptimuſ decimuſ, diuinā obſeruantia, quæ entelechiſmoſ uocat, uiroꝝ penuria deſuiſſe, eaq; re populū nimis dolere) iterū dici Ioāni præcepit quæ ante mādauerat: quod etiam ſi quiſ eū pugnandi ſæuiſ amor teneret, cū qua placeret ei multitudine, ad bellū progredi liceret: dum modo nō unā ſecum & ciuitaſ interiret ſimul & tēplum: ſanctū tamē locū uiolare deſineret, neue in deum neſaſ admitteret. Poſteſtatē autē haberet ſi uellet, ſacra intermiſſa celebrare p Iudæoſ quos ipſe delegiſſet. Itaq; Iosephuſ, ne ſoli Ioāni hæc intimarent, ſed etiā pluribuſ, unde exaudiri poſſet conſtitit, & mandata Cæſariſ Hebraico ſermone diſſeruit. Multū autē eoſ quo patriæ parcerēt precabatur, ignēq; depellerēt iam templo contiguū, deoq; uota redderent conſueſta. Hiſ dictiſ populꝯ triſtitia ſimul & ſilentio tenebat. Multis autē cōuicijs tyrānuſ Iosepho cū execrationib. lacerato, poſtremo addidit, nunquā ſibi excidiū eſſe metuendū, qm̄ dei ciuitaſ eſſet. Atq; cū exclamatione: ſanē uero, inquit Iosephuſ, eam purā deo conſeruasti, inuiolataq; ſancta manſere: nec in eum cuiuſ ſperas auxiliū, quicquā impiuſ deliquiſti: ſed ſolēnia ſacra conſequiſ. Et ſi quidē tibi quiſquā quotidianuſ auferat cibum, impiū eum hoſtem putabiſ: deū uero, quem perpetua religione priuaueriſ, belli auxilio ſperas futurū? Et Romanis peccata impuſtaſ? qui noſtraſ leges etiā nunc tuent: & quæ ipſe intercidisti ſacra, deo reddi cōpellunt. Quiſ nō inopinatæ mutationiſ cauſam gemat, ac deſſeat ciuitatē cum alieni quidē, hoſteſq; impietate tuā corrigant: tu uero Iudeuſ, & inter leges educatuſ, illiſ quoq; in haſ ſæuior inueniaris. Atqui Ioanneſ etiā poenitere malorū, non eſt turpe in rebus extremiſ, bonūq; tibi exemplum patriā ſeruare cupienti propoſituſ eſt, Iechonias rex Iudæoꝝ: qui quondam Babyloñiſ bellum ſibi inferentibuſ, ſponte ciuitate priuſquam caperetur exceſſit, & cum cognatione ſua uoluntariam captiuitatem ſuſtinuit, ne hæc ſancta hoſtibuſ

hostibus proderet, deiq; domū uideret exuri. Ob hoc sacra Iudæorū cōmemoratione laudatur: cumq; memoria transmissa per secula semper noua immortalē posteris tradidit. Bonū ō Ioannes exemplar, & si periculū præstos: ego aut ueniam quoq; tibi à Romanis spondeo, dum memineris, q̃ gentilis moneam, & Iudæis ista promittam, spectariq; oporteat, quis sit author, & unde cōsiliū. Absit enim unquam me ita captiuum uiuere, ut genus aut leges patrias obliuiscar. Rursum indignaris & clamas, mihiq; maledicis. Etiam acerbiora mereor, qui hæc aduersus fata suadeo, deiq; sententia condemnatos seruare contendo. Quis ignorat scripta ueterum prophetarum, & responsum impendens miserrimæ ciuitati? Iam tunc enim eius excidiū prædixere, cum quis homicidium gentile cœpisset. Vestrorum aut cadauerum non ciuitas tantū, sed etiam templum omne repletum est. Deus planē, deus ipse cum Romanis ignem sibi lustrationis infert, totq; scelerum plenam exurit ciuitatem. Hæc Iosepho cum fletu & lacrymis prosequente, uox eius singultibus interrupta est. Et Romani quidem miserati dolorē, admirati sunt. Ioannes aut eiusq; socij magis contra Romanos irritabant, illum quoq; capere cupientes. Nobilium tamen plurimos cōmouit eius oratio. Et nōnulli quidem seditiosorū custodias formidantes, locis suis manebāt, iamdudum certi de suo pariter & ciuitatis exitio. Fuerunt autem, qui capto discessione tempore, ad Romanos cōfugere: in quibus erant pontifices Iosephus & Iesus. Filij uerò pontificum, tres quidem Ismaelis, cui apud Cyrenen fuerat caput abscisum, & Matthiæ quatuor: alterius uerò Matthiæ unus, qui post interitum patris aufugerat, quem Simon Gioræ cum tribus filijs, ut suprā dictū est, interemit. Multi autē nobiles cum pontificibus defecere: eosq; imperator cum per alia humane suscepit, tum sciens in alienigenis morib. illis uersari molestū esse, in Gophnam dimisit, ut ibi manerēt interim, multas etiam pollicitus possessiones cuiq; peracto bello se redditurum. Illi quidem in destinatum municipium læti cum omni cautione discedunt. His autem in ciuitate non uisis, rumor seditiosis iterum diffamatus est, q̃ Romani transfugas occidissent, ut hoc metu uidelicet à fuga reliquos deterrent. Et paulisper quidem hæc calliditas eorū, sicut antea, ualuit, timor aut profugere cupientes inhibuit. Rursus autē postquam eos Titus reuocatos à Gophna cum Iosepho murum circumire, & populo conspici iussit, multi ad Romanos fugiebant. In unum uerò congregati, & ante Romanos stantes, cum lacrymis atq; ululatu seditiosos rogabant, primo quidē ut in ciuitatē Romanos susciperēt, patriamq; seruarent. si hoc displiceret, saltem de fano exirent, templumq; sibi liberarent. Ne enim ausuros sine maxima necessitate Romanos ignē sanctis immittere. His illi magis aduersabant, multaq; in transfugas uociferati conuitia, supra sacras portas iacula & balistas & saxorū disposuere tormenta, ut omne quidem circum fanum spaciū multitudine mortuorum sepulchro, templum uero ipsum castello simile uideret. In loca uerò sancta & inaccessa, cum armis adhuc & manibus gentili cæde calentibus insiliebant: & ad hanc processere legis iniuriam, ut quam Iudæos indignationem oporteret exercere si hæc Romani admitterent: ea tunc in Iudæos propria sacra temerātes, uterent Romani milites. Nemo sanē fuit eorū, qui nō cum honore

Ioseph.

V u templum

templū aspiceret, atq; adoraret: latronesq; optaret, anteq̃ immedicabile malum contingeret, poenitere. Titus aut̃ dolens uicem eorū, iterum Ioannem eiusq; socios increpabat, dicens: Nōne uos, o sceleratissimi, cancello sanctum locum protexistis? Nōne literis Græcis ac nostris incisas tabulas constituistis, quibus ne septa cuiquā transgredi liceret edicitur? Nōne eos qui transissent, quamuis Romanus quis esset, uobis necare permisimus? Quid igit̃ in eo etiam mortuos conculcastis, o nocentissimi? Aut cur templū & externi & gentilis sanguinis confusione polluistis? Testor ego patrios deos, et si quis unquam hunc locum antè aspexit (nunc enim neminē credo) itemq; testor & exercitū meū & Iudæos qui apud me sunt, & uos ipsos, q̃ non ego uos uiolare hæc cōpellam: quin & si locum acies uestra mutauerit, neq; accedet ad sancta quispiam Romanorū, neq; quicq̃ in eorum contumeliā faciet. seruabo autem uobis etiam templum nolentibus.

De iterata pugna, exstructis aggeribus, & excursionibus Iudæorum. Cap. V

HAec Iosepho internūciante principis dicta, latrones ac tyranni existimantes non beneuolentiā, sed timiditate hos sermones fieri, in superbiam tollebant. Titus aut̃, qui neq; seipsum miserari eos, neq; templo parcere prospiciebat, rursus bellum gerere decreuit. Sed uniuersum quidem his militem, quod locus eum non caperet, inferre non poterat. Tricenis autem de singulis centurijs uiris fortissimis lectis, etiā chiliarchis singulis millenos attribuit: hisq; duce præposito Cereali, hora noctis nona iubet in custodias impetum fieri. Cum autem ipse quoq; in armis esset, unaque descendere statuisset, amici eum propter periculi magnitudinem ducumq; dicta continuerunt. plus enim operis eum in Antonia præsidētem militum certamini facturum esse dixerunt, quā si periculum subisset: omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores. His dictis paruit. Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites, ut de eorū uirtute iudicaret: ne aut fortis quisquam indonatus abiret, aut contra impunitus ignauus lateret, sed omniū spectator ac testis fieret ipse, qui & ulciscēdi & remunerādi esset dominus: illos quidem ad aciem hora qua supra memoratū est, dimisit. Progressus autem ad speculam in Antonia quid fieret exspectabat. Verū hi qui missi fuerant, nō ita, ut sperabant, somno oppressos inuenere custodes: sed coortis cum clamore, confestim manus conseruere, excubitorū autem tumultu exciti ceteri cateruatim excurrere. Itaq; primorum quidem impetum excipiebant Romani: qui aut̃ illos sequerent̃, in agmen proprium incidebāt, multisq; suorum uelut hostibus utebant̃. Vocis namq; agnitionem cōfusus partium clamor, oculorū autem singulis nox ademerat: cum præterea quosdam furor cæcos, alios iracundia, alios timor efficeret: idcirco obuiū quēq; sine discretione feriebant. Romanis quidem scutorum coniunctione septis, & per globos profiliētibus, ignoratio minus nocebat: signi enim sui quisq; meminerat. Iudæi uerò disiecti, tam impetus quā recessus temere faciētes, sæpe imaginem inter se hostium alijs alijs demonstrabant: cum reuertentem suum quisq; per tenebras, quasi Romanum aggrediētem exciperet. Deniq; plures a suis quā ab hostibus sauciati sunt, donec orto die, uisu iam pugna discerneretur: & in acie stantes ordine, sagittis atque telis uterentur. Neutri uero

uero cedebant, neq; labore fatigabant. Sed Romani quidem & sigillatim, & multi simul in cōspectu imperatoris de uirtute certabant: illumq; diem sibi quisq; promotionis initium fore putabat, si fortiter dimicasset. Iudæis autē & proprium cuiusq; periculum, & q̄ templo metuerent, ministrabat audaciam: quod tyrannus stans hos rogaret, alios uerberaret, & ad pugnandum interminationibus incitaret. Cominus autē plerunq; pugnatū est, sed cito & breui momento prælia mutabant. neutra enim pars prolixum fugę spacium uel persecutionis habebat. Pro suorum autē euētu ex Antonia tumultus erat, & confidere superantibus, & stare si fugerent, acclamantium: eratq; ueluti quoddam belli theatrum. nec enim uel Titum uel alios, qui unā erant quicq; eorum quę in pugna gerebātur latebat. Postremo nona hora noctis cœpto prælio, quinta diei dissoluti sunt, cum neutri eo loco unde pugnam iniere certa fuga cessissent, uerūm mediam in ancipiti prælio uictoriā reliquissent. Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudæorū uero partis quidem Simonis, Iudas Mertonis filius, & Simon Iosif: Idumæiq; Iacobus, & Simon, hic Cathlæ filius, Iacobus autē Sosæ: de Ioannis autē socijs Gyphthæus & Alexas: & de Zelotis, Simon filius Iairi. At Romanorū reliqua manus, die septimo subuersis Antoniaę fundamentis, latam uiam usque ad templum fecit: admotæq; muro legiones, mox aggeres inchoabant: unum contra interioris templi angulum, qui ad septentrionem orientemq; spectabat: alterum contra exedram, ad aquilonis partem inter duas portas ædificatam. aliorum duorū unum contra porticum occidentalem templi exterioris, alterum contra septentrionalē. Magno tamen opus cum labore ac miserijs proficiebat, cum materias à centesimo usq; stadio deportarēt. Interdum autem insidijs lædebant, cum ipsi quidē uincendi facultate minime cauerēt, Iudæis uero propter desperationē salutis audacioribus uterent. Nonnulli em̄ equitum, quoties ad ligna siue foenū colligendū exissent, interea dum id facerēt, equos suos frenis exutos pasci sinebant: quos Iudæi per cuneos erumpentes rapiebant. Itaq; cum id crebro fieret Cæsar existimans, quod erat uerū, negligentia suorum magis q̄ Iudæorū uirtute rapinas contingere, tristi animaduersione ceteros ad equorum custodiam reuocare statuit: unoq; milite qui equum perdiderat morte damnato, eo metu equos suos cæteris cōseruauit. Nunquam enim eos posthac in pascua dimittebant, sed tanq̄ natura his connexi ad necessitatē egrediebant. Illi quidē templum oppugnabant, aggeresq; erigebant. Altera uero die post eorū ascensum, multi seditiosorū, quos rapinæ defecerant & fames urgebat, congregati, in præsidia Romanorum, quæ Eleōn montem uersus collocata erant, circa undecimam dici horam impetum faciunt. sperabant enim primo quidem inopinatos, deinde curandi corporis causa quiescētes, facile decipi posse. Verū cognito illorum conatu, Romani de proprijs custodijs celeriter collecti obstabāt eis, murū transcendere ac perrumpere uiolenter ambitū conatis. Conflato autē uehemēti prælio, & alia multa ab utraq; parte fortiter gesta sunt: cum Romani præter fortitudinem etiam bellandi peritia, Iudæi uerò immoderato impetu & effrenatis animis uterent. Dux autē his pudor erat, illis necessitas. nam & amittere Iu

dæos, ueluti laqueis irretitos, Romanis turpissimum uidebatur: et illi unam spem salutis, si murum uirum perrumpere possent, habebant. & quidam ex ala equitum, Pedanius nomine, Iudæis in fugam uersis, atq; in uallem coactis equo in aduersum montem à latere incitato præteruectus, rapit unum ex hostibus fugam petentem, iuuenem et grauem corpore, & armis undiq; septu, talo comprehensum. Tantum se inclinauit equo currete, tantamq; dexteræ uim itemq; cæteri corporis, & equestris peritiæ demonstrauit. Ille quidem tanquā munus aliquod rapuisset, captiuum ferens, ad Cæsarem uenit. Titus autem uires eius qui ceperat admiratus, & captiuo, quia murum aggredi tentauerat supplicio tradito, ipse templi oppugnationem curabat, utq; aggeres mature fierent perurgebat. Inter quæ Iudæi aduersis prælijs male tractati, tumefcente paulatim bello & in templi serpente perniciem, sicut in putrefacto corpore affolet, membra peste occupata, præuenientes ne ulterius procederet, abscindebant. Porticus enim parte, quæ ab Aquilone in orientem pertinens Antoniae iungebat, incensa, deinde ad xx ferè cubitos abrupte, immisso sanctis incendio manibus suis. Biduo aut post, prædicti mensis uicesimo & quarto die, Romani porticum inflammauerunt: & usq; ad quartumdecimum cubitum igne progresso, Iudæi similiter culmen abijciunt, neq; omnino recedentes ab operibus, & Antoniae continentiae dirimētes, cum liceret eis ac deberent incendium prohibere. Itaque immisso igne, cursum eius otiose pro sua utilitate metiebantur. Circa templum autem nunq; prælia cessauere: sed frequens erat paulatim contra se excurrentium pugna. Iisdem autem diebus, quidam ex Iudæis, uir & corpore breuis, & uultu despicabilis, tamq; genere q̃ rebus alijs uilissimus, Ionathas nomine, progressus ad Iohannis pontificis monumentum, cum alia multa superbe ad Romanos prolocutus est, tum quem fortissimum haberent ad singulare prælium prouocauit. At qui contra stetere, multi quidem dedignabantur: erant aut inter eos (ut affolet) etiam qui timerent: quosdam uero non inconsulta mouebat ratio, cum mortis cupido non debere configere. Nam qui de salute desperassent, eos neq; cautos impetus habere, neq; deum uereri: & cum his in discrimen uenire, quos neq; uincere magnum sit, & uinci cum dehonestamento periculosum, non fortitudinis sed ferocitatis uideri. Quum autē diu nemo procederet, multaq; Iudæus eorum timiditati illuderet, homo arrogans & superbus, Romanus ex ala equitum nomine Pudens, insolentiam eius exosus, fortasse autem etiam corporis breuitate sublatus, inconsulte prosiliit: & cæteris cōmissa cum eo pugna risum præbuit, à fortuna proditus. Lapsus enim Ionathas interfecit: deinde pede supra mortuum posito, læua scutum, dextraq; cruentum gladium coruscabat: armisq; cum fremitu concussis, exercitui & iacenti insultans, spectantes Romanos increpabat: donec eum tripudiantem & uana iactantem, Priscus centurio sagitta transfixit: eoq; facto, & Iudæorum & Romanorum clamor uariis excitatus est. Ille autem dolore in uertiginem tortus, supra corpus hostis incubuit: belliq; felicitatem ratione carentem quā uelox ultio sequeretur ostendit.

Romani

Romani flammis pereunt dolo Iudaico, & de Artorio quodam. Cap. VI

Editiosi uero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in aggeribus positis repugnabāt. Vicesimo autem septimo die prædicti mensis, huiusmodi dolum excogitant. Occidentalis porticus spacium, quod inter culmen & trabes erat uacuū, syluis aridis, itemq; sulfure ac bitumine repleuere. Deinde uelut oppressi cedebant. Quare multi quidem temerarij fugientibus instabant, & in porticum ascendere positis scalis nitebantur. qui uero prudentiores erant, nullam fugæ causam Iudæis fuisse cogitantes, locis suis manebant. Verū porticu repleta his qui ascenderant, ignem immittunt Iudæi. excitataq; undiq; subito flamma Romanos & qui extra periculū steterunt ingens stupor inuasit, & desperatio quos incendiū ceperat occupauit. flammis enim cincti semetipsos retrorsum in oppidum, alij uero in hostes præcipitabant: multi spe salutis desilientes in puteos, ilico debilitabātur: alios, dum conantur, præueniebat incendium: alij ferro flammam anteuertebant. statim uero & alios fugientes ignis comprehendebat, plurimū peruagatus. Cæsarem uero licet morientibus indignaretur, q̄ iniussi porticum ascenderant, misericordia tamē eorum tetigit. Cūq; nemo prohibere posset incendium, hoc erat tamen solatio pereuntibus, quā uidebant eius dolorem, pro quo ipsi animam perderent. Vociferans enim, & ante alios prosiliens, & comites suos q̄ possent auxilium ferre obsecrans, cernebat. Eiusq; uoces & affectiones quisq;, uelut aliquam præclarissimam sepulturam, secū auferens moriebat. Nonnulli tamen recepti in partem porticus latiore, flammarū quidem periculū euasere. obsessi autem à Iudæis, cum diu saucij restitissent, postremo uniuerſi cecidere. Post omnes aut quidam iuuenis, nomine Longus, toti huic ornamēto fuit calamitati: & quamuis sigillatim digni sint memoria qui periire, omnium tamē fortissimus demonstratus. Quem Iudæi quidē, & quia fortis erat, & quia interficere eū cupiebant, ad se descendere promissa fide hortabant. Frater uero eius Cornelius, qui ex altera parte stabat, ne gloriam suam Romanamq; militiam dehonestaret orabat: cui magis obtemperauit, sublatoq; altius gladio, ut ab utrisq; partibus cerneretur, semetipsum occidit. Eorum aut quos ignis obsederat, Artorius quidam, calliditate seruatus est. Appellato enim clara uoce Lucio quodam, cōmilitone & contubernali suo: hæredem te, inquit, relinquo totius patrimonij mei, si me exceperis. Cum aut ille prompto animo accurrisset, ipse quidem qui se in eum proiecerat, uixit: Lucius uero pōdere oppressus, conſtratoq; lapidibus solo allisus, continuo moriē. Ea calamitas paulisp̄ quidem Romanis tristitiam comparauit, in posterum tamen cautiores effecit, & aduersus Iudæorū insidias iuuat, quibus plerunq; loca moresq; hominum nescientes lædebant. Exusta est uero porticus ad turrim usq; Ioannis, quam ille belli tempore quod cum Simone gerebat, supra postes qui in Xystum ducerent ædificauerat. reliquum uero Iudæi, postquam cōsumpti fuerant qui ascenderant, absciderunt. Postero aut die Romani quoq;, porticū quæ in Boreæ parte fuit, ad orientalem usq; totam incendunt: continentem angulos eius, quæ appellatur Cedronos, super uallem ædificata: unde etiam profunda erat & horribilis eius altitudo.

Irca templum quidem ita se res habebant. Eorū uero qui per ciuitatem fame corrumpebantur, infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles autē clades eueniebant. Per singulas namq; domos sicubi aliqua uestigia cibi apparuissent, bellū ilico gerebat: & amicissimi inter se ad manus ueniebant, miseris diripiētes animis uiaticū. Fides autē penuriæ nec morientibus habebatur: sed etiam quos uiderent exspirare, scrutabantur latrones: ne quem fortē cibum sinu occultans quispiam, moreretur. Ipsos autē spes egestate uictus hiantes, ueluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in ostia, tanq̃ ebrij ferebant, easdemq; domos bis ac ter eodem momento desperatione inquietabant: omniaq; dentibus necessitas subigebat: & ea colligentes quæ nullum, quamuis sordidissimum mutorum animalium, nō horreret, comedere patiebant. Deniq; nec cingulis nec calciamentis abstinuere, coriaq; scutis detracta mandebāt. Quin etiam foeni ueteris laceramenta uictui habebantur: cuius nōnulli exiguum pōdus quatuor Atticis uenundabant. Et quid opus est famis improbitatem ex rebus anima carentibus demonstrare? Factum enim relaturus sum, neq; apud Græcos, neq; apud Barbaros cognitum, & dictu quidem horrendum, auditu uero incredibile. Itaq; libenter hanc calamitatē intermitterem, ne mentiri me posterī aestimarēt, nisi testes multos haberem, & fortasse patriæ frigidam referrem gratiam, parcius ea differens, quorū fata perpeffa est.

De muliere quæ per famem filium cōxerat. Cap. VIII

Ulier quædam ex numero trans Iordanem habitantium incolarum, Maria nomine, Eleazari filia de uico Vetezobra, quod significat domus hyssopi, genere ac diuitijs nobilis, cum alia multitudine refugiens in Hierosolymam recepta, cum cæteris obsidebatur. Huius alia quidem bona tyranni diripuerunt, quæ ex transamnanis locis in oppidū comportauerat. Reliquias uero conditorū, & si alimēta reperissent, irrumpentes domum eius satellites, quotidie auferabant. Grauius autē mulier indignabatur: proptereaq; sæpissime raptoribus maledicens, & imprecans, eos contra se uehementius iritabat: cum neq; iratus, neq; miserans, eam quisquā uellet interficere. Sed uictū quidē parando alijs parabæ: undiq; autē adempta iam erat ei etiam rapiēdi facultas; famesq; uisceribus & medullis irrepserat. Plus uero quā fames iracundia succendebat. Igitur ui animi ac necessitate impulsā, rebus aduersis contra naturam excitat: raptoq; filio, quem lactentem habebat, miserum te, ait, infans, in bello & fame & seditione cui te seruauero? Apud Romanos etiā si uixeris, seruiturus es: fames autē præuenit seruitutē: his uero seditiosi sæuiore sunt. Esto igit mihi cibus, & seditiosis furia, & humanæ uitæ fabula, quæ sola deest calamitatib. Iudæorum. Et hoc simul dicens, occidit filium, coctumq; medium comedit. adopertum uero reliquum seruauit. Ecce autem aderant seditiosi, & cōtaminatissimi nidoris odore capti, mortem ei statim, nisi quod parasset, ostēderet, minabant. Illa uero bonam partem se reseruasse respondens, aperit filij reliquias. Illos autē confestim horror cepit atq; demētia, uisuq; ipso dirigerūt. At mulier: & hic, inquit, est uere filius & facinus meum. comedite: nam & ego

ego comedi. Nolo ut sitis aut scemina molliores, aut matre misericordiores. Quòd si uos pietatem colitis, & mea sacrificia repudiatis, ego quidem comedi. Reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidē tremantes exierūt, ad hoc solum timidi, uixq; hoc cibi matri cessere. Mox autē repleta est eo scelere tota ciuitas: & unusquisq; ante oculos sibi cladem illam proponens, tanquā hoc ipse admisisset, horrebat. Ab omnibus autē quos fames urgebat, properabat ad mortem: & beati appellabantur, qui priusquā id paterent interijissent. Cito autē Romanis etiam nunciata est illa calamitas: eorumq; alij non credebāt, alij miserabant, multos autē uehementius eius gentis odium cœpit. Cæsar autem super hoc deum placabat: siquidem Iudæis pacem obtulisset, eisq; liberam proposuisset omnium obliuionem quæ cōmiserant. Illos autē pro concordia seditionem, bellū pro pace, pro satietate atq; opulentia famē optasse: & qui proprijs manibus templum, quod ipse eis seruasset, incendere cœperant, huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Veruntamē scelus huius nefandi uictus, ruina sese patriæ operturū: neq; relicturū in orbe terræ, ut sol inspiciat ciuitatem, in qua matres sic uescerentur. Ante matres autē patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerēt. Simul hæc dicens, desperationem hostium reputabat, nec eos sanam mentē recepturos existimabat, qui cuncta iam pertulissent, quibus anteq̃ paterent, mutare sententiam sperabantur.

De expugnatione iudei, & incendio templi. Cap. LX

Quinto autem die mensis Augusti, cum duæ legiones aggeres perfecissent, ad exedram occidentalem templi exterioris admovent arietes iussit: cū diebus antē sex, qui firmissimus erat aries, parietē sine intermissione pulsando, nihil omnino profecisset. Verū & huius & cæterorum magnitudinem structura lapidum superabat. Septentrionalis autem portæ alij fundamenta suffodiebant: multumq; fatigati, exteriores tantum lapides euellere potuerunt, ab interioribus autē portæ sustinebantur. tamq; diu mansere, donec instrumentorū & uestium conatibus desperatis, Romani scalas porticibus applicuere. Iudæi uero præuenti, ne eas subire prohiberēt, cum his congressi dimicabant. Et alios quidem retro depellentes præcipitabant, accedentes alios subsidio trucidabant: multos de scalis egredientes, prius quā se scutis obtegerent, ferientes gladijs præueniebant, nonnullas autē scalas armatorum plenas, in latus declinantes, deijciebant. Vnde Romanorum quoq; non parua cædes sequebatur. Alij signis ablatis pro his decertabant, rapinam eorū grauissimæ fore turpitudini ducentes. Postremo tamen Iudæi & signis potiuntur: & eos qui unā ascenderant interficiunt, cæteri uero clade intereuntium perterriti descendūt. Romanorum quidem nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditioforū autem, qui priorib. prælijs etiam tunc fortiter pugnauerunt, & præterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autem cum uideret se alieno templo cum damno & nece militum parcere, ignem portis subijci iussit. Inter hæc autē ad eum profugi ueniūt, Ananus Ammauntinus, Simonis satelles crudelissimus, & Archelaus filius Magadati, idcirco sperantes ueniā, q̃ Iudæos uictores reliquerāt. Titus autē, cū hanc eorū in Iudæos crudelitatem audiuit, utrūq; obtruncare decreuit.

V u 4 Dicebat

Dicebat enim necessitate, nō uoluntate uenisse: nec salute dignos esse, incensam ipsorum causa patriam deferentes. Veruntamen cohibuit iracundiam fides, eosq; dimisit: sed non eo loco habendos, quos etiā alios credidit. Iam uero portis milites ignē admouerant, liquefactoq; argento cito lignū flammæ absumpserant, cum subito auctæ proximas inde porticus corripuere. Iudæis uero ignem circū se uidentibus, corpora simul animiq; ceciderunt: & stupore attoniti, adiuuare quidem uel extinguere nemo conatus est: stantes uero aspiciebant, nec tamen his quæ absumeretur dolentes, saltem ut quod reliquum esset saluum haberent, animū colligebant. Illo quidem die, & quæ secuta est nocte, crescebat incendium: paulatim enim nec simul undiq; inflammari porticus potuerunt. postero autem die Titus parte militum iussa incendium restinguere, perq; proxima portis loca uiam sternere, ut facilius agminibus esset ascensus, rectores ad se conuocat: sexq; collectis qui erant procures, Tiberio Alexādro totius militiæ præfecto, & Sexto Cereali quintæ legionis præposito, & Largio Lepido decimæ, & Tito Frigio quintædecimæ, cum quibus erat etiam Aeternius Fronto magister duarum Alexandrinarum legionum, & Marcus Antonius Iulianus procurator Iudææ, congregatisq; præterea chiliarchis & procuratoribus, consiliū de templo proposuit. Alijs quidem uidebatur lege belli utendum esse: nunquam enim Iudæos à nouis rebus posse desinere templo manente, quò omnes ubicunq; essent colligerent. Nōnulli si templum reliquissent Iudæi, neq; armis pro eo quisquam certaret, conseruandum esse suadebāt: si uero id pugna obtinuissent, ignibus consumendum: quoniam castellum iam uideret esse non templum: & piaculum non ipse, uerū illi qui id fieri coegere, cōmitterent. Tito autem, nec si super stantes dimicarent Iudæi, pro hominibus anima carentia ulciscendum esse dicente, neq; se unquam tantū opus incensurum: iam enim Romanorum fore hoc damnum, sicut ornamentum quoq; fore imperij, si maneret: iam certi quid uellet, ad eius accedunt sententiā, Fronto, Alexander & Cerealis. Tunc quidem consilium dimisit: iussisq; militibus quiescere, itemq; ducibus ut his in procinctu ualidioribus uteretur, uiam sternere per ruinas lectis ex cohortibus imperat, ignemq; restinguere. Illo quidem die Iudæos labor timorq; ab impetu continuit. Postero autem collectis uiribus, & recepta fiducia, per orientalem portam contra templi exterioris custodes, secunda hora diei procurrunt. Illi autem primam quidem coitionem fortiter exceperunt: septiq; scutis, à fronte murum cōdensa acie imitantur: certum tamen erat eos non diu duraturos, q̃ & multitudine infestantiū & animis uincerentur. Cæsar aut priusquā uerteret acies (nam pugnam ex Antonia prospectabat) cum equitibus lectis uenit auxilio, impetum uero eius nō sustinuerunt Iudæi: sed primis interfectis, pleriq; fugam petunt: & cedentibus quidem Romanis, reuertentes instabant: cum aut illi retorsissent, iterū refugiebant: donec circa horam quintā, Iudæi ui coacti templū introire cōclusi sunt. Titus aut discessit in Antoniam, decreto postridie mane cum omni exercitu aggredi, templumq; oppugnare. Sed id planè dei sententia iam dudū igne damnauerat: euolutisq; téporib. aderat fatalis dies, q̃ erat decimus mensis Augusti, quo etiā prius à rege Babyloniorū fuerat cōcrematū. A domesti-

cis autem causam principiumq; sumpsit id incendium. Nam cum paulisper Titi discessu seditiosi quieuisent, Romanos rursus aggrediunt, custodūq; templi cum ignem exterioris fani restinguentibus pugna cōmittitur. Hicque Iudæis in fugam uersis, usq; ad templum accesserunt.

Quemadmodum templum incensum est inuito Tito. Cap.X

Ic itaq; tunc militum quidam, non expectato cuiusquam edicto, neq; tantum facinus ueritus, sed diuino quodam motus impetu, à contubernali suo sustollitur, & ex ardente materia raptum ignē in fenestram inserit auream, unde ad membra circum templum ædificata de septétrionali regione aditus erat. Flamma uero excitata, Iudæorum quidem calamitate dignus clamor exoritur, & ad subueniendum properabāt: neq; iam uitæ parcendum rati, neq; uiribus temperandum, amisso eo cuius gratia cautissimi uidebantur: mature autem hoc Tito quidam nunciat. Et ille (namq; casu in tabernaculo quiescebat sicut à prælio redierat) exilit, templumq; curriculo petit, prohibiturus incendium: omnesq; post eum duces, & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autē ac tumultus erat tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar autē uoce simul ac dextera pugnantibus signo dato, ignem iubebat extinguī. Sed neq; uox eius audiebatur, quòd aures eorū maior clamor obstrueret, nutumq; dexteræ non attendebant, cum alios bellum, alios ira distraheret. Introcurrentium uero agminum impetum, nō præcepta neq; interminationes continebant: sed quò furor eos duceret, sequebant. Ad ipsos autem introitus conferti, multi quidē sese inuicem conculcabant: multi uero ardentibus adhuc & fumantibus porticum incidentes ruinis, eadem quæ uicti patiebantur. Cum uerò ad templum accessissent, edicta quidem Cæsarī non audire simulantes, præcedentem quisq; ut ignem immitteret hortabatur: seditiosis autem iam subueniendi quidem spes nulla erat, sed fuga & cædes omnia possidebat. Magna uero populi multitudo inualida & inermis, ubicunq; occupati fuerant, interficiebantur. Et circum aram quidem ingens mortuorum numerus congerebatur: per gradus uero templi, & sanguis multus profluebat, & eorū corpora qui supra ceciderant delabebant. Cæsar autem ubi neq; impetum insanientium militū continere poterat, & flamma dominabatur, intrò cum rectoribus ingressus, & sanctum templi, & quæcunq; illic erant aspexit, ea quidem quæ apud alienigenas erat fama meliōra, iactatione uero & opinione domestica non minora. Cum autē flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circū templum erant depascere, quod erat uerū, existimās adhuc illud posse seruari, & ipse prosiluit, militesq; rogare ut ignē restingerent conabatur: & Liberalem centurionem de stipatoribus suis, fuisse mulctatos qui non obedirēt iussit arcere. Illorū autem furor belliq; impetus quidam uehementior, Iudæorumque odia, & Cæsarī reuerentiam & prohibentis metū superabant: plerosq; autem prædārū spes incitabat, suspicantes intus omnia pecunia referta esse: quoniam fores auro factas cōspicerent. Præterea quidam miles ex his qui intrauerant, cum Cæsar ad inhibendum incendium cucurrisset, ignem iam cardinibus portæ subiecerat. tumq; subito

subito, postq̃ flamma intus apparuit, & duces cū Cæsare discedebant, & stantes extra succendere nemo prohibebat. Templū quidem hoc modo inuito Tito exurit. Sed quamuis hoc multū quis desendū putet, ut opus omnium quæ audiuius aut uidimus maxime admirabile, tam exstructionis genere, quā magnitudinis, itemq; munificētiæ in singulis rebus, & gloriæ quæ de sanctis habebatur, maximum tamen ex fato capiet solatium: quod ut animalibus, ita operibus locisq; fatū sit ineluctabile. Mirabitur aut in eo etiam circumacti temporis & fidē. Nam & mensem, ut dictū est, eumq; diem seruauit, quo primū à Babylonijs templū erat incensum. Et à prima quidē structione templi, quam Solomon rex inchoauerat, usq; ad hoc excidiū, quod euenit secundo anno principis Vespasiani, mille centū triginta colliguntur anni, & septē menses, ac dies quindecim. A posteriore uero, quā secūdo anno Cyri regis Aggæus fecerat, usq; ad excidiū quod Vespasiano imperante sustinuit ciuitas, anni sexcenti trigintanouē, & dies quadragintaquinq;.

De sacerdotibus, gazophylacioq; & porticu. Cap. XI

Vm templum autem incēderetur, etiam quicquid in manus fortē uenisset rapiebatur, & cædes erat infinita deprehensorum. Nec actæ fuit ætatis miseratio, aut reuerentia castitatis: sed & pueri & senes & sacri & profani similiter interficiebantur, atq; omne genus hominū belli calamitas persequēbatur, unaq; supplices cum repugnantibus necabantur: flammaq; ulterius progrediens, cum gemitu occumbentium concrepabat. Et pro altitudine quidem collis, ardētisq; operis magnitudine, totam quis ardere crederet ciuitatem. Illo autem clamore nihil maius aut horribilius excogitari potest. Nam & Romanorum legionum fremitus erat, & seditiosorum ferro igniq; clausorū clamor ingens, & populi sursum deprehenso ad hostes fuga cum stupore, ac calamitatis conuestio: in colle autem constitutis, etiam multitudo oppidi consonabat. Iam uero multi fame maridi, in mortem penē luminibus clausis, postq̃ ignem templi uidere, in questus interim uires clamoremq; receperunt. Resonabat autem & trans fluuium regio, & montes circumpositi grauiorem sonitum reddebāt: & tamen erant clades acerbiores tumultu. Nam collem quidem in quo templum erat exuri radicitus quis putaret, ita undiq; flamma plenum: uidebat autem sanguis igne largior esse, pluresq; intersectoribus interfecti: omnisq; terra cadaueribus tegebatur, & supra corpora mortuorum gradientes milites cursum fugientium sequebantur. Latrocinalis quidem multitudo, tandē pulsus Romanis, in exterius templum, deinde in ciuitatem inuadit: populi autem quod fuit reliquum, in exteriorē porticum confugerat. Sacerdotū autem nonnulli, primū ueribus, itemq; sedibus suis, quæ ex plumbo factæ erant, auulsis, in Romanos pro missilibus utebantur: deinde cum nihil proficerent, ignisq; in eos euomeretur, in parietem secedētes octo cubitis latum ibi manebant. Duo tamen ex nobilibus, cum ad Romanos transeundo seruari possent, aut cōmunē cum cæteris durare fortunam, semetipsos in ignē iniecere, & cum templo concremati sunt, Meirus filius Belgæ, & Iosephus Dalæi. Romani autem, quod frustra se circum templum ædificijs parcere iudicabant

dicabant, cum ipsum templū arderet, omnia simul incendunt, & quicquid ex porticibus reliquum erat, & portas: præter unam ex parte orientali, alteram ex meridiana, quamuis eas quoq; postea funditus euerterint. Quinetiā arculas, quæ gazophylacia uocant, incendunt, in quibus magna uis erat pecuniæ, ac plurimum uestium, aliq; bona, & (ut breuiter dicam) omnes Iudæorum congestæ diuitiæ, q̃ opulētissimus quisq; illuc totas domos exhaurerant. Venerunt autem etiam in eam quæ restabat unam porticum, extra templum quò confugerant ex populo mulierculæ, itemq; pueri & p̃miscua multitudo, propè ad sex hominū millia. Sed prius q̃ de his Cæsar quicquam decerneret, uel ducibus imperaret, ira flagrantē milites incendunt porticum. Hinc contigit, ut alij quum se ex flamma præcipitarent morerent, alios ipsa corrumpere: ex tanto autem numero nemo seruatus est. His causa interitus quidam pseudopropheta fuerat, qui eo die prædicauerat in ciuitate, q̃ eos in templum deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim à tyrannis tunc subornati prophetæ, populo denunciabant, ut expectarent dei auxilium, quo propterea minus profugerent, & eos qui supra timorē & custodiam fierent, spes retineret. Cito aut in aduersis homini persuadetur. Quòd si etiam malorum instantium liberationem polliceatur qui fallit, necessario qui ea patitur, spei totus efficitur.

De prodigijs excidium Hierosolymæ præcedentibus & prælagijs. Cap. XII

Eniq; miserabilis populus, illis quidem fallacibus deumq; calumniantibus, credulus erat. Certis uero prodigijs & futuram solitudinem prænunciantibus, neq; attendebant animo, neq; credebant: sed uelut attoniti, nec aut oculos habentes, aut animas, edicta dei dissimulauere: modò cum supra ciuitatem sidus stetit simile gladio, & per annū perseuerauit cometes: modò cum ante defectionē primiq; belli motus ad diem festum Azymorū populo conueniente (octauus autem dies erat Aprilis mensis) nona hora nocturna, circum aram itemq; templum tantum lumen effulset, ut clarissimus dies putaretur: & hoc usq; ad mediam permanisset horam: quod imperitis quidem bonum augurium esse uidebatur: sacrorū uero peritis, prius quàm eueniret, statim dijudicatū est. Eodemq; festo die etiam bos cum ad hostiam duceret, agnum in medio fani peperit. Orientalis aut porta interioris templi, cum esset ænea atq; grauissima, & sub uesperam uix à xx uiris clauderet, serisq; ferro uinctis obseraretur, pessulosq; altos haberet in saxum limē demissos, uno perpetuo lapide fabricatum, uisa est noctis hora sexta sponte patescere. His aut curriculo per custodes tēpli magistratui nunciatis, ascendit ille, uixq; eam potuit claudere. Verum & hoc iterum ignaris quidem signum optimum uidebat. Deum nanq; bonorū portam aperuisse dicebant. Prudentiores uero templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant: & hostium donum esse, portas aperiri: solitudinemq; illo ostento signari inter se pronuntiabant. Post dies aut festos diebus paucis, uicesimo primo die mensis Maii uisio quēdā apparuit fidē excedēs. Pro fabula aut fortasse quod dicturus sum haberetur, nisi qui uiderunt superessent, & clades dignæ prælagijs secutæ fuissent. namq; ante solis occasum uisi sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies transientes nubila, & ciuitati

tati circumfusæ. Festo autem die, quam pentecosten uocant, nocte sacerdotes intimū templum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi, primum quidem motū quendamq; strepitum senserunt, postea uero subitam uocem audire, quæ diceret, Migremus hinc. Quod autē his horribilius fuit, Iesus quidam, filius Anani, plebeius & rusticus, quadriennio prius quā bellum gereretur, in summa ciuitatis pace atque opulentia, cum ad festum diem uenisset, quo ategias in honorē dei componi in templo ab hominib. mos est, repente exclamare coepit: Vox ab oriēte: Vox ab occidente: Vox à quatuor uentis: Vox in Hierosolymam & templum: Vox in maritos novos nouasq; nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atq; hæc interdiu noctuq; clamitās omnes ciuitatis uicos circuibat. Nonnulli autem uirorum insigniū, aduersum omen indigne ferentes, corripunt hominem, multisq; uerberibus afficiunt. Ille autem neq; pro se, nec ad eos qui se mulctabant, secretò quicq; loquutus, eadē quæ prius uociferans perseuerabat. Magistratus aut rati, quod erat uerū, magis diuinum esse hominis motum, ducunt eum ad Romanorū præfectum: ubi plagis usq; ad ossa laceratus, neq; supplex cuiquam fuit, neq; lacrymauit: sed ut poterat inclinans maxime flebiliter uocem ad singulos iectus respondebat: Veh ueh Hierosolymis. Albino aut interroganti (is nāq; iudex erat) quis esset, uel unde ortus, aut cur ista diceret, nihil retulit. Non prius autem cessauit à luctu miseræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatum dimisit. Ille autem ad belli usq; tempus neq; adibat quenq; ciuium, neq; loqui uisus est: sed quotidie uelut orationem quandā meditatus, Veh ueh Hierosolymis querebatur. Sed neq; imprecatus est cuiquā, cum in dies singulos mulctaret, nec uictū offerentibus bene dicebat. Sola uerò eius responsio ad omnes erat, triste præsagium. Maxime autem diebus festis uociferabatur: idq; per annos septem, & quinq; menses continuos faciens, neq; uoce raucior fuit, neq; delassatus est, donec obsidionis tempore ipsa re perspectis augurijs ipse quieuit. Supra murū enim circumiens iterum, Veh ueh ciuitati ac phano ac populo, uoce maxima clamitabat. Cum autem ad extremum addidit, ueh etiam mihi, lapis tormento missus eum statim peremit, animamq; adhuc illa omnia lugentem dimisit. Hæc si quis reputet, profectò inueniet deum quidem hominibus consulere, modisq; omnibus præmonstrare quæ sint eorum generi salutaria: ipsos autem ob dementiam suam malis uoluntarijs interire: quando quidem & Iudæi post Antoniam captā quadratum phanum fecerant: cum in sacris libris scriptum haberent, capiendā ciuitatem ac templum, si fanum quatuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat, responsum erat ambiguum, itidem in sacris libris inuentum, quod eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terræ habiturus imperium. Id enim illi quidem quasi proprium acceperunt, multiq; sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc aut planè responso, Vespasiani designabat imperium, qui apud Iudæam creatus est imperator. Sed enim homines fatum uitare non possunt, etiam si præuiderint. At uerò hi signorum quædam pro sua libidine interpretati sunt, alia contempsere: donec patriæ excidio suaq; perniciē, eorum iniquitas confutata est.

De

Omani quidem, postquā seditiosi ad ciuitatē cōfugēre, templo itēq; omnibus circum locis ardentibus, signa in fano reposuere contra portam orientalem: hiq; ibi sacrificio celebrato, maximis cum clamoribus declarabant Titum imperatorē. Vsq; adeo uero praeda satiati sunt milites uniuersi, ut in Syria dimidio q̄ pridem fuerat pretio pondus auri ueniret. Ex his autē sacerdotibus, qui in templi pariete perdurauerant, puer sititiens à Romanis custodibus pacem petebat, sitimq; fatebatur. Sed ubi illi tam ætatis q̄ necessitatis miserti, dedere ei dexteram, & ipse bibit, & quam secum attulerat lagena repleta, sursum refugiēs abiit ad suos: nec eum quisquam custodum assequi ualuit, sed eius perfidiæ maledicebant. Ille autē nihil se præter placita fecisse dicebat. Dexteram enim sibi datā, non ut apud ipsos remaneret, sed ut tantum descenderet, atq; ut aquam acciperet: quæ cum fecerit, in fi de mansisse. Astutiam quidem propter ætatē, maxime pueri, qui decepti fuerant, mirabantur. Quinta uero die sacerdotes oppressi fame descendunt, & à custodibus ad Titum perducti, ut salutem sibi cōcederet orabant. Ille autē ueniæ quidem tempus illis præterisse fatus, perisse uero id cuius eos gratia merito conseruasset, decere autē sacerdotes interire cum templo, duci homines ad supplicium iubet. Sed tyranni cum socijs, quoniam bello undiq; tenebantur, circumdatis autem nusquam erat fugæ copia, Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali semper oppidum seruare cupiens, & amicis præterea suadentibus (latrones enim iam moderatiores factos esse arbitrabantur) in parte occidua templi interioris consistit. Hic enim super Xystum erant portæ, ac pons qui ciuitatem superiorē templo iungebat, isq; tunc inter tyrannos ac Titum interueniebat. Multi autem militum utrinq; densi astabant: Iudæi quidē circum Simonem ac Ioannē suspensi spe uenię: Romani uero ad Cæsarem speculandi studio, qualiter eos reciperet. Edicto autem dato militibus, Titus, ut & iracundiam & sagittas continerent, adhibitoq; interprete, quo argumento superior ostendebatur, prior alloqui cœpit. Etiamne saturati estis patriæ malis, ô uiri? quibus neq; uirtutis nostræ, neq; infirmitatis propriæ uenit in mentē: sed inconsulto impetu ac furore perditis populum & ciuitatē simul ac templum, ipsi quoq; iuste perituri: qui primū quidem, postquā uos Pompeius fortiter debellauerat, nouas res affectare nō destitistis, deinde etiam bellum apertum contra Romanum populum extulistis: utrūne multitudine freti? atqui parua manus uobis Romani exercitus satis restitit. Auxiliorum fidē? Et quæ gens imperio nostro libera, Iudæos præ Romanis optaret? Sed uiribus corporum? Atqui scitis nobis seruire Germanos. Firmitate murorū? Et qui maior Oceano murus, atq; obstaculum? quo septi Britanni, adorant arma Romanorum. Animorum obstinatione, uel astutia ducum? Atqui Carthaginenses captos esse noueratis. Itaq; uos contra Romanos ipsorum excitauit humanitas, qui primum uobis & terram dedimus possidendam, & gentiles imposuimus reges, deinde leges seruauimus patrias, & uiuere uos non solum discretos, sed cum alijs etiam uestra uoluntate concessimus: quodq; maximum est, tributum capere dei nomine, ac donaria colligere permisimus: eaq; offerentes neq; monuimus, neq; prohibuimus

buimus, ut hostes nobis efficeremini ditiores, nostraq; pecunia uos contra nos instrueretis. Ergo tātis bonis affecti, satietatē in eos qui hęc uobis pręstiterāt, extulistis, & immitiū exēplo serpentū uirus blandientibus infudistis. Esto, Neronis negligentia cōtempnistis, & ueluti ruptū aliquod mēbrum, siue contractū aliās, male quieti in maiore uitio detecti estis, & ad spes improbas, etiā cupiditates immodicas explicastis. Venit pater meus ad patriā uestrā nō ut poenas à uobis ob ea quę in Cestium cōmiseratis, exigeret, sed monitis emendaret. Deniq; cū deberet, si depopulandę nationis causa uenisset, stirpē uestrā petere, atq; hanc delere ciuitatē, Galilęā & circa eam loca uastare maluit, ut poenitendi uobis pręberet inducias. Sed hęc eius humanitas infirmitas uidebat, nostraq; lenitate aluistis audaciā. Et Nerone mortuo, fecistis quod nequissimi solēt, & ex intestinis nostris dissensionib. fiduciā pręsumpsistis: meq; ac patre meo digressis ad Aegyptū, ad struendū bellum tēpus illud utile putauistis. Neq; uos puduit perturbare principes declaratos, quos etiā duces humanissimos fueratis experti. Deniq; ubi ad nos confugit imperiū, & omnibus in eo quiescētibus, per legatos aut gratulantib. exteris nationibus, ecce iterum hostes Iudęi: & legationes quidē à uobis trans Euphraten usq; nouarum rerū gratia missę, murorū aut noui ambitus: seditio etiam, tyrannorūq; contentio, & bellū intestinū, quę sola huiusmodi nequissimos decēt. Iussus ergo ab inuito patre cū mandatis tristibus ad ciuitatē uenire, letabar, cognito populū de pace sentire. Ante bellum rogabā uos desistere, pignantib. aliquandiu parcebā, sponte ad me uenientibus dexterā dedi, fidem seruauī cōfugientibus, multos captiuos miseratus, uerberibus urgentes bellū coercui, muris uestris machinas inuitus admoui, semper cedis uestre cupidos milites continui. Quoties uici, toties uos ad pacē tanq̃ uictus prouocaui. Cum propē ad templū accessissem, consultō iterū legis belli oblitus parcere uos proprijs sanctis orabā, tēplumq; seruare, data uobis exeūdi copia & fide salutis: uel etiā pugnare alio tēpore si uelletis, in alio loco facultatē prębui. Ista omnia spreuistis, & tēplum manibus uestris incendiistis. Deinde sceleratissimi nunc me ad colloquiū prouocatis, ut quid tale cōseruetis quale perijt? Qua uosmet ipsos salute dignos esse post tēpli excidium iudicatis? Quinetiā nunc armati statis, & nec in extremis supplices assimulatis. O miseri, qua fiducia? Nōne populus uester exanimatus? Templum uero perijt, mihiq; subdita est ciuitas: in manibus aut meis habetis animas uestras. Et tamen fortitudinis esse gloriā mortem arbitramini? Nō cōtendā cū pertinacia uestra. Proiectis aut armis, traditisq; corporibus, uitam uobis indulgeo, & sicut in priuata domo, domus mitis ultus grauiora, cętera mihi seruo. Ad hęc illi mihi respōderūt, fidē quidē se ab eo minime posse accipere: nam iurasse nunq̃ id esse facturos: exeundi uero per munitiones, quā murū sepserat, cū cōiugibus ac liberis facultatē petebāt. Ituros em̃ se in solitudinē, ipsisq; oppidū relicturos. Ob hoc Titus uehemēter iratus, q̃ in sorte captorū cōstituti, uictorū sibi cōditiones ponerent, declarari quidem his iussit uoce pręconis, ne ulterius ad se profugerent, neue fidem sperarent: nulli enim esse parcendum: cunctis autē uiribus dimicarent, & quantum possent, salutis suę cōsulerent: iam enim se omnia iure belli gesturum. Militibus autem diripere ciuitatem, atq; inflammare per-

misit

misit. Illi aut ipso quidē die nihil egerūt, postero aut die Archiuū, & Acram, & curiā, & qui uocat Ophla, succedere: & progrediebāt ignis usq; ad Helenę regiam, quæ in media erat Acra: nec minus ciuitatis mortuis plenæ uici domusq; ardebant. Eodē die Izatæ regis filij, & fratres, cūq; his multi nobiles ex populo cōgregati, ut fidē sibi daret, Cæsari supplicarūt. Ille aut, quanquā cæteris omnibus iratus erat, mores tamē non mutauit, sed eos suscepit. Et tunc quidem omnes in custodia habebat: regis aut filios ac propinquos postea uinctos Romam perduxit, fidem obsidium præstatu-
 rōs.

De præda seditioforum & succensione interioris ciuitatis. Cap. XIII

Editioni aut ad domū regiam profecti, ubi (quia tuta erat) multi facultates suas deposuerant, & Romanos hinc pellunt, & omnib. popularibus qui eō cōuenerant propē ad octo milia & quadringentos occisis, pecuniā etiā diripuerunt. Viuos aut duos milites Romanos cepere, unum equitē, alterum peditē. & peditē quidem interfectū per omnē traxere ciuitatem, uelut uno corpore omnes Romanos ulciscerent. eques uero quidam his quod saluti foret, suadere pollicitus deducitur ad Simonē, cumq; ibi quæ diceret nō haberet, Ardalæ cuidam ex numero ducū traditur puniendus. Is aut cum reuinctis post terga manibus, oculisq; fascia obstrictis, in conspectum Romanorū ueluti capite cæsurus produxit. Verum ille dum gladiū Iudæus educeret, ad Romanos refugit. Hunc Titus quoniā ab hostibus esset elapsus, non est passus quidē occidi, indignū uero esse Romanorū militem iudicauit, quia uiuus fuerat captus: & armis ablatis eū agmine pepulit, quæ res prudenti uiro grauior esse morte uidebatur. Postero aut die Romani, uersis in fugam ex inferiori ciuitate latronibus, omnia Siloam usq; igni tradidere. & oppidum quidem gaudebant absumi, rapinis uero carebant: quoniā latrones exinanitis prius omnibus, in superiorē ciuitatem recedebant. Erat namq; illis malorum quidem nulla pœnitudo: arrogancia autem tanquā in rebus secundis. Deniq; ardere ciuitatem lætis uultibus aspicientes, alacri uoto mortem se expectare dicebant, q̄ perempto populo, incenso tēplo, & flagrante oppido, nihil essent hostibus relicturi. Sed tamen Iosephus in extremis eorum rebus, pro reliquijs ciuitatis obsecrādo laborat. Sed multa quidē in eorū crudelitatem atq; impietate locutus, multa uero pro salute adhortatus, nihil amplius q̄ elusus est: quia neq; se tradere propter iusiurandum patiebātur, neq; pugnare cum Romanis ex æquo iam poterant, ueluti custodia circumuallati: cædisq; insuper consuetudo dexteris commouebat. Dispersi autem per ciuitatem, per ruinas latitabant, profugere parati insidiantes. Multi autem capiebantur, omnesq; interficiebantur: nam propter inediam fugere non ualebant: mortuos autem canibus proijciebant. Omne autem pereundi genus, fame leuius uidebatur: adeo ut ad Romanos quoq; sine licentia, etiam desperata misericordia, tamen fugerent: atq; in seditiosos à cæde non cessantes, sponte inciderent. nullusq; in ciuitate locus uacuus erat: sed cuncta mortuos habebant, quos fames aut latrones cōfecerant, & cadaueribus eorum plena erant, qui alimentorū penuria uel seditione perierant. Tyrannos autem fouebat, factionemq; latronū, spes ultima sita in cloacis: quō si fugissent, minime inueniri posse arbitrabantur: sed peracto excidio, post Romanorum digres-

sum prodire ac fugere cogitabāt. Id autē planē illis erat somnium. Nec enim uel deum, uel Romanos fuerāt latituri. Tūc quidem subterraneis freti, plura quā Romani cōcremabant, & qui ex incendijs fugientes in cuniculos descendissent, eos improbe necabant, itemq; spoliabant. Quinetiam cibū sicubi reperissent concretum sanguine rapiētes, deuorabant. Erat autem inter se illis iam rapinarū causa bellū: eosq; putauerim, nisi excidio praeuenti essent, nimia crudelitate mortuorum quoq; corpora degustaturos fuisse.

Superior pars ciuitatis oppugnatur, & confugiunt aliqui Iudaeorum ad Titum. Cap. XV

Aefar autē fieri nō posse prospiciēs, ut sine aggeribus superiorem caperet ciuitatē, in praeupto undiq; loco sitā, distribuit operib. militē uicesimo die mēsis Augusti. Erat autē transuectio materiā difficilis: omnibus, ut dictū est, circū ciuitatē usq; ad cētēsimū stadiū in priorū aggerū exstructionē detōsis. Quatuor quidē legionū opus in occidentali parte ciuitatis cōtra aulā regiā erigit: auxiliariū uero manus, & cētera multitudo xystrū uersus, ac pontē, & Simonis turrim: quā cū Ioanne bellum gerens, pro castello sibi aedificauerat. His autē diebus, Idumaeorū duces clām congregati, consiliū de sui traditione cepere: missisq; ad Titum quinq;, ut dexteram sibi daret, precabantur. Ille uero tyrānos sperās esse cessuros Idumaeis abstractis, quoniā belli pars uidebantur, sero quidē, ueruntamē uitā his pollicitus, legatos remisit. Discessum autē parantibus Simō præsensit, & eos quidē, qui ad Titum perrexerāt, quinq; uiros statim occidit: duces uero, quorū nobilissimus erat Sosæ filius Iacobus, correptos in custodiā cōijcit. Nec multitudinem Idumaeorum, abductis rectoribus, quid ageret nesciētem, sine custodia habebat: sed diligētioribus eam custodijs amplectebatur: & tamen custodes profugientibus obstare non poterant. Quamuis enim multi necarent, plures tamen erant qui fugerent. Omnes autē suscipiebant à Romanis, quod Titus nimia lenitate priora praecepta neglexerat: ipsiq; milites iā & spe lucri, & satieta te, cēdibus temperabant. Sola enim relictā plebe, aliud uulgus cum coniugibus ac liberis, paruo quenq; pretio uenūdabant. Cum multi autem distraherentur, & emptores pauci essent, quanq̃ uoce praconis edixerat, ne quis solus transfugeret: ut eo modo familias suas educerēt, tamē hos quoq; recipiebat: appositis, qui ab his fecernerēt, si quis dignus supplicio uideretur. Et infinita quidē multitudo uēniit. Ex populo uero seruati sunt plus q̃ quadraginta milia, quos imperator quomodo cuiq; gratum erat, dimisit. Iisdem autē diebus, etiam sacerdotū unus, filius Thebuthi, nomine Iesus, accepta fide salutis à Cæsare, ut de sacris donarijs quædā traderet, egreditur, ac tradit ex fani pariete cādelabra duo, his quæ in templo erant posita, similia: mensasq; & crateras, & pateras, omnia ex auro solido & grauiſſimo facta. Tradit etiam uela, et pōtificum indumenta, cum gemmis, & uasa multa sacrificio cōparata. Quin etiam custos sacrae pecuniæ comprehensus, Phineas nomine, uestes & cingula sacerdotum ostendit, multamq; purpuram & coccum, quæ ad usum reposita catapetasmatis seruabant. Cum quibus aliquantum cinnami erat, casiae, pigmentorumq; aliorum multitudo, quibus commixtis deo in dies singulos adolebāt. Tradita sunt autem ab eo & ex alijs opibus multa, & sacra ornamenta nō pauca: quorum gratia: licet ui capto, ut transfugæ tamen data est uenia.

De

IAm uero perfectis aggeribus, Septēbris mēsis die septimo, qui erat à cœpto opere octauus & decimus dies, Romani quidem machinas admouebant. Seditioforum autē alij, qui ciuitatē desperauerant, muris relictis in Acram recedebant, alij se in cloacas demittebant: multi dispositi prohibebant eos qui arietes applicarent. hos autē superabant multitudine ac uirtute Romani: quodq; maximū est, læti mœstos atq; iam debiles. Cum autē pars esset aliqua muri subruta, nōnullæq; turres arietibus pulsatae celsissent, statim quidem propugnatores earum diffugiunt: timor autem etiam tyrannos necessitate maior inuadit. nam & prius q̄ transgredērētur hostes, torpore tenebantur, & ad fugiendum suspensi erant. Videres autē paulo antē superbos, & factis impijs arrogantes, ita tunc humiles esse ac tremere, ut miseranda esset, quanquam in nequissimis, tanta mutatio. Conati sunt quidem ambitu & muro, quo mœnia cingebātur, inuaso atq; perrupto, custodes pellere, atq; egredi: cum uero, quos antea fideles habuerant, nusquā uiderēt, fugiebant quò quemq; necessitas impulisset. Adeuntes autē alij cum totum ab occidente murum subuersum esse nunciarēt, alij subijssē Romanos, ac etiam propinquare se quærētes, alij etiam uidere hostes in turribus affirmarent, metu fallente conspectū, in ora prostrati, pro sua demētia querebant: ac ueluti succisi neruos, quā fugerēt hæsitabant. Vnde & maxime quis, & uirtutē dei perspexerit contra iniustos, & fortunam Romanorū. Tyranni siquidem semet ipsos tuitione priuauere, ac sponte de turribus descēdere: unde ui nunq̄, sola uero fame capi poterant. Romani uero qui tantū in muris inferioribus laborauerant, eos quos instrumentis nō potuissent, nunc fortuna cepere. Omnibus enim machinis, tres turres ualidiores erant, de quibus supra memorauimus. Relictis itaq; his, uel (quod est uerius) dei nutu ab his depulsi, cōfestim quidem ad uallem Siloam cōfugere. rursus autē ubi à metu paululum respira uerunt, munitionem qua murus erat accinctus ex ea parte petiere. Vsi autē in firmiori audacia, q̄ necessitate (iam enim uires eorum labor, metus & calamitas fregerat) à custodibus retruduntur, & per diuersa disiecti, in cloacis delitescūt. Romani uero muris potiti, signa in turribus posuere: & plausu atq; lætitia uictoriā & tantu celebrabāt, q̄ principio finem belli multo senserant leuiorem. Deniq; sine sanguine murum nacti, nouissimū non esse credebant: cumq; nullum reluctantē uiderent, pro incerto mirabantur. In angustias autē uiarum strictis gladijs fusi, & quos cepissent interficiebāt nullo discrimine: domosq; totas, cum omnibus qui eò cōfugerant, igni tradebāt. Multas uero uastantes quas prædæ causa penetraffent, integras mortuorū familias, & plena mortuis tecta, quos fames cōfecerat, ostendebant. Ipsum deinde horrendum aspectū, uacuis manibus egrediebantur. Nec tamen eo modo peremptos miserātes idem etiam circa uiuos patiebantur: sed unumquenq; obuiū transfigendo, & angusta uiarum cadaueribus obstruendo, totam ciuitatem sanguine diluere, ut pleraq; incensorum cædes extinguerent. Et occidentes quidem uespere cessabant, nocte uero crescebat incendiū. Ardentibus autē Hierosolymis, illuxit dies Septēbris mēsis octauus ciuitati, tot clades cum obsideretur expertæ, quot bonis, si uisa esset ex quo fuerat cōdita, inuidenda fuisset.

set: nulla tamē alia re tantis infelicitatib. digna, nisi q̄ talem progeniē qua subuerſa eſt, edidit. Intro aut Titus ingreſſus, & alia, & ciuitatis munitiōes ac turrium cautes miratus eſt, quas tyrāni per dementiā deſeruerant. Cōſpecta quidem earum ſolida altitudine, itemq; magnitudine, ſubtiliq; lapidum cōpagine ſingulorum, quantumq; paterent uel quantū erigerentur, deo, inquit, plane adiuuante pugnauiſus, & deus erat, qui detraxit ab iſtis munimentis ludæos. Nam quæ hominū manus, aut quæ machinæ ad iſtas ualercnt? Tunc quidem multa eiſmodi cum amicis collocutus eſt, quos uero à tyrannis uinctos in caſtellis reperit, relaxauit. Cū aut alia ciuitatis deleret, muroſq; ſubuerteret, eas turres fortunæ ſuæ monimentū reliquit: qua cōmilitātē hiſ potitus fuiſſet, quæ capi nō potuiſſent. Quia ergo milites interficiēdo deſatigabātur, magnaq; adhuc extabat ſuperſtitū multitudo, ſolos quidem armatos Cæſar, & qui manum opponerent, iubet interfici, reliquā uero multitudinē ſaluam eſſe. Illi aut cum hiſ, quos occidi mandatum fuerat, etiā ſenes, ac debiles trucidabāt: uegetos aut atq; utiliōres coactos in tēplum, in deſtinatū mulieribus ambitum cōcluſerunt. Cuſtodem aut hiſ Cæſar appoſuit unum ex libertis, & amicum ſuum Frontonem, qui fortunā quam quiſq; meritus eſſet, decerneret. Ille aut latrones quidem omnes, atq; ſeditioſos, cum alius ab alio indicaretur, occidit: iuuenes aut lectos, qui procero atq; formoſo eſſent corpore, triumpho ſeruabat: ex reſidua multitudine ſeptē & decē maiores annis, uinctos mittit ad Aegyptū, operib. deputādos. Pluriſimos aut per prouincias Titus diſtribuit, in ſpectaculis ferro & beſtijs cōſumendos. Qui uero infra decimū & ſeptimū annū ætatis agerent, uenditi ſunt. Iſdem aut diebus, quibus ſecernebātur à Frontone, mortui ſunt fame duodecim milia, quibus partim odio cuſtodū non præbebatur cibus, partim ipſi uictus ſatidio tenebantur. Erat autem præ multitudine hominū frumenti penuria.

De numero captiuorum & peremptorum. Cap. XVII

Incaptiuorū quidē omniū qui toto bello cōprehenſi ſunt, nonaginta & ſeptē milia cōprehenſus eſt numerus. mortuorū uero per omne tēpus obſidionis undecies centū milia. Horū pleriq; gentiles fuerunt, ſed nō indigenæ: ab omnibus em regionibus ad azymorū diem feſtū cōgregati, bello ſubito circūfuſi ſunt: ubi primo quidē illis peſtifera lues ex loci anguſtia naſceretur, deinde citius fames. Quod aut caperet tantam hominū multitudinē ciuitas, certum erat ex hiſ, qui ſub Ceſtio fuerāt enumerati. Is em tunc uires ciuitatis ac florem Neroni ſignificare cupiens, contēnenti nationem, à pontificib. petijt, ut ſi quo modo poſſent multitudinē numerarēt. Illi aut, cum dies feſtus adeſſet, qui Paſcha uocatur, quando à nona quidem hora uſq; ad undecimā hoſtias cædunt, per ſingulas uero contubernia nō pauciorum quàm decem uiroꝝ ſunt: ſolum enim epulari non licet, multi etiam uiceni conueniunt: hoſtiarum quidem ducenta & quinquaginta ſex milia & quingentas numerauere. Fiunt autem, ut denos epulatores per ſingulas imputemus, uicies centena ac ſeptingenta milia, ſancti omnes ac puri: nec enim leproſis ſiue uiriliginofis, aut ſemine fluentibus, quos gonoroicos uocant, neq; mulieribus mēſtruo cruore pollutis, neq; alijs inquinatis participare ſacrificia permittebatur: ſed nec alienigenis quidē, niſi qui religionis cau-

sa uenissent. Magna uero hæc multitudo ab extraneis cōgregabat. Tunc tamen uelut in carcere tota gens fato cōclusa est, et facta hominib. ciuitas bello obsidebat. Itaq; superat omnē humanā, & diuinitus emissam pestē numerus peremptorū, quos partim palām occidēre, partim cepere Romani. Rimantes enim cloacas, & sepulchra eruentes, quos offendissent iugulabant. Inuēti aut sunt ibi quoq; plus q̄ duo milia, quorū alij manu sua, plures autem mutuis se uulneribus interfecerāt, cū alios fames corrupisset. Fœdus aut corporū odor introcuntibus occurrebat, adeo ut statim multi recederēt: alij plura habendi cupidine, cōgesta cadauera calcantes, se immergerēt, multę nāq; opes in cuniculis inueniebant, nefasq; omnē uia lucri faciebat. Subducebantur aut multi, quos tyrāni uinxerāt: nec enim in extremis à crudelitate cessauerāt. Vltus est aut deus utrunq; merito. Et Ioānes quidē oppressus fame cū fratribus in cloacis, quam sepe despexit, à Romanis dexterā sibi dari precatus est. Simon uero multa ui cū necessitate luctatus sicut infra designabimus, semet tradidit. Seruatus est aut alter triumpho. Ioannes aut uinculis sempiternis. Romani uero extremas urbis partes incendunt, murosq; subuertunt.

Hierosolymæ urbis historia breuis. Cap. XVIII

ITa quidē Hierosolyma capta est, secundo anno principatus Vespasiani, Septēbris mensis octauo die. Quinquies aut prius capta, tunc iterū uastata est. Aegyptiorū quidē rex Asochæus, & post cum Antiochus, deinde Pompeius, & post hos cum Herode Sosius captā urbem seruauere. Antea uero rex Babyloniorum ea potitus excidit: post annos ex quo edificata est, mille trecētos sexaginta, & mēses octo, & dies sex. Primus aut cōditor eius fuerāt Chananæorū dynasta qui patria lingua iustus appellatus est rex. Erat quippe talis. Ideoq; sacerdotiū deo primus exhibuit, & fanō primū ædificato, Hierosolymā ciuitatē uocauit, cū antē Solyma uocaretur. Chananæorū quidē populo rex Iudæorū Dauid pulso, colendam suo populo tradidit: & quadringentesimo sexagesimo quarto anno post, ac mēsis tribus, à Babylonijs euersa est. A rege aut Dauide qui primus Iudæus in ea regnauit, usq; ad id quod Titus fecit excidium, anni mille centū septuagintanouē. Ex quo primum autem condita est, usq; ad excidium, anni duo milia centum septuaginta septem. Sed enim neq; antiquitas, neq; ingentes diuitiæ, neq; per totum orbē terræ diffusa fama, nec magna religionis gloria quicq̄ iuuat quominus periret. Talis quidem finis Hierosolymorū obsidionis fuit. Postquam uero quos occideret quidē raperet, nō habebat exercitus, q̄ iratis animis omnia decrant (nec enim parcendo si esset quod agerent, abstinuissent) iubet eos Cæsar totam funditus iam eruerē ciuitatē ac templum: relictis quidē turribus, quæ præter alias eminebāt, Phaselo, & Hippico, & Mariamme: muriq; tanto, quantum ciuitatem ab occidente cingebat. Id quidem, ut esset castrum illic custodiæ causā relinquendis: turres autem, ut posteris indicarent qualem ciuitatem, quā uic munitissimam, Romanorum uirtus obtinuisset. Alium uero totum ambitū ciuitatis ita cōplanauere diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitatā aliquando esse uix crederent. Hic quidem finis eorum dementia, qui nouas res mouere tentauerūt, Hierosolymis fuit, clarissimę ciuitati, & apud omnes homines prædicatissimæ.

Cæsar autem præsidio quidem illic statuit relinquere decimā legionem, nōnullasq; alas equitum, ac peditum cohortes. Omnibus aut belli partibus administratis, & laudare uniuerſum cupiebat exercitum, pro rebus fortiter gestis, & debita uiris fortibus præmia persolvere. Cōposito aut in medio ante castra magno tribunali, stans in eo cum procerum eminentissimis, unde ab omni milite posset audiri, magnam illis ait habere se gratiam, q̄ beneuolentia erga se utendo perseuerassent. Laudabat autē, q̄ per omnia bella morigeri fuissent, quodq; præliando fortitudinem in multis magnisq; periculis monstrassent, patriæ per se amplificantes imperiū: omnibusq; planum facientes hominibus, quia neq; hostiū multitudo, neq; munitiones regionū, neq; magnitudines ciuitatum, uel audacia incōsulta, & immanitates efferæ aduersantiū, possint unquam Romanorū uires, uel manus effugere, quamuis in multis rebus aliqui fortunam opitulantem habuerint. Pulchrum quidē esse, ait, illos etiam bello finem imponere, quod multo tempore gestum sit. nec enim optasse his quicquam melius, cum id ingrederentur. Hoc autem pulchrius atq; præclarius, quod duces Romani & administratores imperij, ab his declaratos ac præmissos in imperium cuncti libenter suscipiunt. & his quæ ipsi decreuere, standum putant, agentes his gratias, qui legissent. Mirari autem se eos ac diligere omnes, quia nemo uiribus alacritatē habuit tardiores. Et illis tamē, qui pro maiore uiclorius decertassent, uitāq; suam cōdecorassent fortibus factis, & re bene gesta militiam suā nobiliorem fecissent, dixit se & honores & præmia redditurum: nec ullum eorū qui plus alio laborare uoluisset, iusta uicissitudine cariturū: magnamq; sibi huius rei fore diligentiam, quod magis uellet honorare uirtutes eorum, qui militiæ socij fuissent, q̄ punire peccata. Confestim ergo iussit eos quorum partes sunt, indicare, quosnam scirent fortiter aliquid in bello fecisse: & nominatim singulos appellās, præsentēs collaudabat, quasi qui domesticis recte gestis nimium lætaretur: & coronas eis aureas imponebat, & torques longasq; hastas, & signa ex argento facta donabat, & uniuscuiusq; ordinem mutabat in melius. Quin & ex manubijs aurum & argentū, itemq; uestes, aliamq; prædam largiter distribuebat. Omnibus autem ita donatis, ut quisq; se meritum præbuerat, uotisq; cum uniuerso exercitu factis, magno fauore descendit uertitq; se ad sacra pro uictoria celebrāda: magnaq; astante boum multitudine circum aras, immolatos omnes exercitui dedit ad epulas, ipse uero cū honoratis per triduum lætatus, milites quidem alios quō quēq; cōueniret, dimittit. Hierosolymorum autem custodiam decimæ legioni credit: neq; ad Euphratem, ubi pridem fuerat, eam remisit. Duodecimam uero legionem, memor q̄ Cestio duce Iudæis cesserat, totam Syria pepulit: erat enim olim apud Raphanæas: ad Meliten autem, quæ sic uocatur, misit. Hæc ad Euphratem in confinio Armeniæ & Cappadociæ sita est. duas uero sibi obsequi satis esse duxit, donec ad Aegyptum perueniret, quintam & quintamdecimam legiones. Deinde cum ad maritimam Cæsaream cum exercitu descendisset, in eam manubiarum multitudinem reposuit, captiuosq; ibi asseruari præcepit, quod ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

De nauigatione Vespasiani, deq; cōprehensio Simone & spectaculo die natalis exhibito. Ca. XX.

PEr idē uero tēpus, quo Titus Cæsar obsidionis causā apud Hierosolymā cōmorabat, ascensā naui oneraria Vespasianus Rhodū transmittit. Hinc aut uectus triremibus, postq̃ oēs quas præternauigauit ciuitates inuisit, ab his cū uotis exceptus, in Græciā ex Ionia transit. Egressus deinde Corcyra in Iapygiā delatus est, unde iā terra iter agebat. Titus autē ex maritima Cæsarea reuersus, in Cæsareā quæ Philippi uocat, aduenit, diuq; ibi cōmorabatur, celebrās omnia genera spectaculorū: multiq; in ea captiui cōsumpti sunt, alij bestiis obiecti, alij aut cateruatim more hostiū inter se depugnare coacti. Hic Simonē etiā Giorē filiū cōperit hoc modo cōprehēsum. Ille Simō cum Hierosolyma obsiderē in superiore ciuitate cōstitutus, postq̃ muros ingressus exercitus totā uastare ciuitatē cōperat, tūc fidelissimis amicorū ascitis, et lapidarijs cū ferramētis eorū necessitati cōgruis, & alimētis quę multis dieb. sufficere possent, unā cū illis omnib. in quandā occultiorē cloacā sese demittit: et quoad fossā patebat, illi progrediebant: ubi uero soliditas obstitisset, eā suffodiebāt, sperātes posse ulterius progressos tuto emergere, atq; ita seruari. Sed hāc expectationē uerā nō esse, rei periculū refellebat. Vix em̃ paulū fossiores processerāt, iāq; alimēta, quāuis parce his uterentur, eos deficiebāt. tūc igit uelut stupore posset Romanos fallere, albis tunicis, innexaq; fibula, ac chlamyde purpurea indutus, illo in loco ex terra editus ubi tēplū antea fuerat apparuit. Ac primo quidē obstupere qui eū uiderūt, locisq; suis manebāt. deinde propius cū accessissent, quis esset, percōtati sunt. & id quidē Simō nō dicebat, iubebat aut ad se ducē uocari, statimq; accersitus ab his qui ad eū cucurrerāt, uenit Terētius Rufus: nāq; is rector militiæ relictus erat. Omni aut ab eo ueritate cōperta, ipsum quidē uinctum custodiebat: Cæsari uero quēadmodū esset cōprehensus, indicauit. Simonē quidē in ultionē crudelitatis, qua in ciues suos amare ac tyrānice fuerat usus, in potestate hostiū quibus maximē inuisus erat ita deus posuit, nō ui subditū eorū manibus, sed sua sponte ad suppliciū adductū: ppter ea q̃ plurimos ipse crudeliter interemerat falsis criminationib. in simulatos, defectionis scilicet ad Romanos. Nec enim potest iram dei effugere nequitia, nec inualida res est iustitia, sed quādoq; sui temeratores ulciscit, & grauiorē poenā ingerit criminosis, cū iā se liberatos esse crediderint, eo quod nō statim luere cōmissa. Id etiā Simō didicit, postq̃ in iras Romanorū incidit. Illius aut ascēsus ē terra, magnā etiam aliorum seditionum multitudinē iisdem diebus fecit in cloacis deprehēdi. Cæsari aut maritimam Cæsaream reuerso, uinctus Simō oblatus est. & illum quidē triūpho, quem Romæ acturus erat, seruari iussit. Ibi aut moratus, fratris sui natalē diē clarissime celebrabat, multam partem damnatorū eius honori attribuēs. Numerus enim eorum qui cum bestiis depugnarūt, quiq; ignibus cremati sunt, & inter se digladiatores periere, duo milia quingētos excessit. Omnia tñ Romanis uidebant hęc licet mille modis illi consumerent, minus esse supplicij. Postea Cæsar Berytū uenit (hec aut est ciuitas Phœnices prouinciæ, colonia Romanorū) & in hac quoq; diutius demoratus est, maiore usus claritudine circa natalē patris diē, tā magnificētia spectaculorū, q̃ sumptibus alijs excogitatis, cum etiam captiuorum multitudo eodem quo antea modo periret.

De

EVenit autem per idem tempus, Iudæos qui apud Antiochiam reliqui erant, acerba & exitioſa pericula perpeti, concitata in eos Antiochenſium ciuitate, tam propter criminationes illatas eis in præſentia, quàm propter eà quæ fuerant nō multo ante cōmiſſa. De quibus neceſſarium mihi uidetur pauca prædicere, ut etiā quæ poſtea geſta ſunt, cōſequenti narratione referamus. Iudæorū namq; gens multū quidē totius orbis indigenis aſſeminata eſt. Plurimū autē Syris uicinitate permixta, præcipue apud Antiochiā uerſabāt, propter magnitudinē ciuitatis. maxime uero his liberā domicilij facultatē reges, qui poſt Antiochū fuerant, præbuerūt. Namq; Antiochus quidē, qui Epiphanes dictus eſt, ualtatis Hieroſolymis tēplum ſpoliauit. Qui uero poſt eum regnū aſſecuti ſunt, quicquid æneum in donarijs fuit, hoc Iudæis apud Antiochiā degentib. reddidere, in eorū ſynagoga dedicatū: conceſſeruntq; ut pari cum Græcis iure ciuitatis uterentur. A ſecutis quoq; poſtea regibus eodē modo tractati, & multitudine profecere, & exſtructione itemq; magnificentia munerū templū clariſſe reddidere: ſemperq; religione ſibi ſociātes magnam paganorū multitudinē, etiam illos quodāmodo ſui partē fecere. Quo tēpore autē bellum fuerat conclamatū, & recens in Syriam Veſpaſianus delatus eſt nauigio, Iudæorū uero odium apud oēs pullulabat, tunc unus eorū Antiochus quidā plurimū patris cauſa honorabilis (erat em̄ princeps apud Antiochiam Iudæorū) cum Antiochenſium populus concionaretur in theatro, progreſſus in mediū, patrē ſuū & cæteros deferēbat, inſimulans eos q̄ una nocte totam ciuitatē incendere ſtatuiffent: & uelut huius conſilij participes quosdam hospites Iudæos tradidit. His autē auditis, populus iram cohibere nō poterat: ſed in eos quidē qui traditi fuerant, ignē iuſſit afferri: ſtatimq; omnes in theatro cōcremati ſunt. In multitudinē uero Iudæorum properabat irruere: ſi eos celeriter ulti eſſent, patriam ſuam ſeruātū iri exiſtimantes. Antiochus autē iracundiam magis accendere, mutatae uoluntatis argumentū, quodq; Iudæorum mores odiſſet, exhibere ſe credens, ſi paganorum ritu ſacrificaret: idemq; iuſſit & cæteros cōpelli facere: renuendo enim manifeſtos inſidiatores fore. Huius autē rei periculo ab Antiochenſib. factō, pauci quidem cōſenſerunt: alij uero qui noluerunt, perempti ſunt. Antiochus autē acceptis à Romanorum duce militibus, ſæuius inſtabat ſuis ciuib. nequaquā eos die ſeptimo ab opere ceſſare permittens, ſed omnia cogens facere, quæ diebus alijs agerent. Tamq; ualidam neceſſitatē impoſuit, ut non modo apud Antiochiam ſeptimi diei feriæ ſoluerētur, ſed ab hoc exordio in cæteris quoq; ciuitatibus ad breue ſimiliter tēpus fieret. Iudæis autē apud Antiochiam tūc eiufmodi mala perpeſſis, altera denuō calamitas accidit: de qua narrare conati, hæc quoq; perſecuti fuimus. Namq; quod quadratum forum exuri contigit, & archiua monimentorumq; receptacula publiſcorū, itemq; baſilicas, uixq; ignis inhibitus eſt ſuper omnem ciuitatem magna nimis uirrens, huius facti Antiochus Iudæos accuſat: & Antiochenſes, quos ſcilicet ſi his infeſti antea non fuiſſent, recenti tamen ex incendio tumultu facile calumnia perpuliſſet, multo magis ex anteaſtis fidem habere dictis ſuis perſuaſit, ut penē ſe uidiſſe ignem à Iudæis iniſci arbitrantur: & tanquam furorē correpti

correpti, magno cū ardore cūcti aduersus eos qui accusabant, impetus facerēt. Vix autē motus eorū potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, postulans sibi permitti referre ad Cæsare gesta. Rectorē nāq; Syriæ Cæsennium Pētum iam quidē Vespasianus ad eam miserat, nondū autē ille peruenerat. Habita uero diligēti quæstione Collega reperit ueritatē. & eorū quidē Iudæorū quos Antiochus accusauerat, nemo cōsciū fuit. omne autē facinus admiscere homines quidā nocentissimi necessitate debitorū: rati q̄ si forum & scripta publica cōcremassent, exactione liberarent. Iudæi quidē pro suspensis criminatōibus futura expectantes, magno timore fluctuabant.

Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est. Cap. XXII

Itus autē Cæsar à patre sibi allato nūcio, quod uniuerſis quidē Italię ciuitatibus desiderabilis peruenerat: maxime uero, q̄ urbs eum Roma summa cum alacritate & claritudine suscepisset, in maximam lætitiā uoluptatēq; translatus est, curis de eo ita ut sibi erat suauissimū liberatus. Vespasianū enim etiā longē absentē, omnes homines Italię uoluntatibus ut præsente colebant: expectationē suam, q̄ nimis eum uenire cupiebāt, pro eius aduentu ducentes, & omni habentes necessitate liberam erga illū beneuolentiam. Nam & senatus memor calamitatū, quæ mutatione principū cōtigissent, optabat imperatorē suscipere senectutis honore bellicorūq; gestorū maturitate decoratū, cuius præsentiā sciebat soli saluti subiectōrū cōmodaturā: & populus malis intestinis sollicitus, magis eum uenire cupiebat: tunc se calamitatibus quidem pro certo absolundū esse confidens, antiquā uero libertatē cum opulentia recepturū. Præcipue milites ad eum respiciebant. hi enim maxime bellorū per illum patratorū nouerant magnitudinē. imperitiā uero aliorum ducum experti atq; ignauia, magna quidē se optabant turpitudine liberari. eū uero qui se & seruare & honestare solus posset, recipere precabantur. Cum uero hac beneuolentia diligere ab omnibus, honore quidē præcipuis uiris ulterius expectare intolerabile uidebatur, sed eum longissime ab urbe Roma cōuenire antè properabant. Nec tamē quisquā moras eius cōueniendi ferebat, sed ita simul oēs effundebantur, & uniuerſis facilius & promptius ire q̄ manere uidebatur, ut etiam ciuitas ipsa tunc primū inter se iucundam sentiret hominum charitatē. Erant autē pauciores abeūtibz remanentes. Vbi uero eum appropinquare indicaretur, quamq; mansuete singulos suscepisset, qui præcesserant, nūciatū est, omnis iam reliqua multitudo peruias cum cōiugibus & liberis præstolabant: & quò trāsire aduenisset, uidendi eius uoluntatē, uultusq; lenitatē omniū generū uocibus prosequabantur, benemeritū & salutis datorem, solumq; dignū Romanorū principē appellantes. Tota uero ciuitas ueluti tēplum erat, fœtis atq; odoribus plena. Cū uero uix per circumstantē multitudinē in palatiū uenire potuisset, ipse quidē penatibus dijs aduentus sui gratulatoria sacra celebrauit. Vertunt autē se ad epulas turbę, perq; tribus & cognationes & uicinas cōuiuia exercētes, deo habebant, & ab eo precabant ipsū Vespasianum quamplurimū temporis in Romano imperio perseuerare, & filium eius, & qui ex his nascerentur seruari inexpugnabilem principatū. Vrbs quidem Romana Vespasiano ita suscepto, statim maxima felicitate crescebat.

Domitiani

Nte hæc uero tempora, quibus Vespasianus quidem apud Alexandriam erat, Titus uero Hierosolymā obsidebat, magna pars Germanorum ad defectionem mota est: quibus etiam Gallorum proximi conspirantes, magnam spem contulerant, quod etiam Romanorum dominio liberarentur. Germanos autē deficere uelle, bellumq; inferre, sustulit primò natura bonis consilijs uacua, parua spe appetens periculorum: deinde odium principum, quoniam solis sciunt gentē suam ui coactam seruire Romanis: nec non equidem maximam tempus eis fiduciam dedit. Nam cum uiderent Romanum imperium crebris imperatorum mutationibus intestina seditione turbari, omnemq; his subditam orbis terrę partem pendere ac nutare cognoscerēt, hoc sibi optimum tempus ex illorum rebus aduersis atq; discordijs oblatum esse putauerunt. Id autem cōsiliū dabant, & hæc eos spe decipiebant, Classicus quidam & Ciuilis, ex eorum potentissimis: qui olim quidem res nouas cupiebant: occasione autem inducti, suam sententiam prodidere. Iamq; alacriter affectæ multitudinis periculum facturū erant: uerum maxima parte Germanorum defectionē pollicita, & cæteris fortasse non dissentiētibus, ueluti quadam diuina prouidentia, Vespasianus ad Petilium Cerealem, qui pridem Germaniam rexerat, literas mittit, quibus eum cōsulem declarauit, iussitq; ad Britannias administrandas proficisci. Igitur ille quò iussus erat abiens, audita rebellione Germanorum, eos iam congregatos aggressus magna clade affecit, depositaq; amentia ad sobrietatem coegit. Sed etiā si ille ad ea loca non peruenisset, tamen haud multo post erant supplicia luituri. Nam ut primum defectionis eorū nuncius allatus est Romam, Domitianus Cæsar hoc audito, non sicut alter in illa ætate fecisset (nam admodum adulescens erat) tantam rei magnitudinem suscipere non detrectauit: sed à patre habens ingenitam fortitudinem, & supra ætatem excitatus, ilico tendebat in Barbaros. Illi autem expeditionis fama perculsi, ei se permiserunt: lucrum hoc ex ea re maximum naçti, ut sine clade pristino iugo subijcerentur. Omnibus ergo circa Galliam ut oportuit ordinatis, ne facile rursus unquam turbarentur, Domitianus clarus atq; insignis, ætatem superantibus factis, & patrium decus afferentibus, Romam regreditur. Cum supradicta uero Germanorū defectione, iisdem diebus etiam Scytharum conuenit audacia. Nam qui appellant Sarmatæ, maxima multitudine clām transgressi flumen Istrum, uiolenti atq; sæuissimi, propter inopinatum impetum multos Romanorū quos in præsidijs offendere, interficiunt: & consularem legatum Fonteium Agrippam, qui fortiter his obuius pugnauerat, occidit: proximasq; regiones totas ferendo atq; agendo, omniaq; incendendo per-uagabantur. Vespasianus autem hoc factò, & uastitate Mœsiæ cognita, Rubrum Gallum mittit poenas de eis sumpturū. à quo multi quidem in prælijs trucidati sunt. qui uero salui esse potuere, cum timore domū refugere. Hoc autem bello magister militū finito, etiā futuri tēporis cautioni consuluit. Pluribus em̄ & maioribus præsidijs loca circundedit, ut omnino Barbaris esset impossibilis transitus. In Mœsia quidem ea celeritate debellatum est.

De amne

De amne sabbatico & triumpho Vespasiani ac Titī celeberrimo. Cap. XXIII

Rinceps uero Titus aliquandiu quidem Beryti cōmorabatur, ita ut diximus: inde autē reuersus, & per omnes quas obiret Syrię ciuitates magnificētissima celebrans spectacula, Iudæorum captiuis ad ostentationē cladis eorum abutebatur. Conspicit autē in itinere fluuium cognitione dignissimum. Is fluit medius inter Arcas & Raphanæas Agrippæ regni ciuitates. Habet autē quoddam peculiare miraculum. Nam cum sit quando fluit plurimus, neq; meatu segnis, tamen interpositis sex diebus à fontibus deficiens, siccum exhibet locum uidere. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur: atq; hunc ordinem semper eum obseruare pro certo compertū est. Vnde etiam Sabbaticus appellatus est, à sacro Iudæorū septimo die sic denominatus. Ciuitatis autē Antiochenſium populus, postq̃ Titum aduentare cognouit, manere quidē intra moenia præ gaudio non sustinebat. omnes autē obuiam ei pergere prope rabant, & usq; ad tricesimū uel eo amplius stadiū progressi, non modo uiri, sed etiam foeminæ cum pueris exspectabant. Et cum appropinquantē uidissent, ex utroq; uiæ latere stantes dextras cum salutatione tendebāt: multisq; fauoribus exultātes, cum ipso reuertebant. Crebro autem inter omnes alias laudes precabantur, ut Iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil precibus istis indulſit, sed otiose quę dicebant audiebat. Incerti autē quid sentiret, quidūe facturū esset, Iudæi magno & atroci metu tenebant. Nec enim cōmoratus est Antiochiæ Titus, sed continuo ad Zeugma Euphratem uersus iter contendit. Quō missi etiam ab rege Parthorum Vologeso uenere, aureā ei ferentes coronam, q̃ Iudæos uicisset. Eaq; suscepta etiam conuiuium exhibuit regijs, atq; ita Antiochiam remeauit. Senatu uero & populo Antiochenſi multū petentibus ut in theatrum ueniret, ubi omnis eum multitudo præstolabatur, humanissime paruit. Rursus autē fortiter ijsdem instantibus, & crebro postulantibus expelli ciuitate Iudæos, ingeniose respondit, patriā eorū dicens quō expellendi fuerant interijſſe, nullumq; iam esse locum qui eos reciperet. Vnde ad aliam petitionem sese conuertunt Antiochenſes, q̃ priorem impetrare non potuerunt. Aeneas enim tabulas eum precabant eximere, quibus incisa essent priuilegia Iudæorū. Sed ne id quidē Titus annuit. uerū in eodem statu relictis omnibus quæ habebant apud Antiochiā Iudæi, ad Aegyptū inde discessit. Iter autē agendo cum ad Hierosolymam uenisset, tristēmq; solitudinē quam uidebat, antiquæ ciuitatis claritudini compararet, disiectorū operū magnitudinem & ueterem pulchritudinē recordatus, miserabatur excidium ciuitatis, non sicut alius fecisset exultans, q̃ talem ac tantam funditus excidisset, uerū multa imprecans seditionis authoribus, & qui hanc poenam ei inferre coegere: ita certus erat, q̃ nunq̃ uirtutē suam uoluisset punitorū calamitate clarescere. Ex magnis enim diuitijs, non minima pars in ruinis adhuc inueniebat. Quædam enim eruebant Romani, plura uero captiuis indicantibus auferebant, aurū atq; argentum, aliaq; instrumenta pretiosissima, quæ domini propter incertam belli fortunam terræ condidere. Titus autem propositū iter ad Aegyptum tendens, emensa uelociter solitudine, peruenit Alexandria: decretoq; ad Italiam nauigare, cum se

duæ legiones comitarent, utramq; unde uenerat remisit: quintam quidem in Moesiam, quintam uero decimam in Pannoniam. Captiuorum autem duces Simonem & Ioannem, & alios numero septingentos uiros electos, tam magnitudine corporum quam pulchritudine præstantes, ilico ad Italiam portari præcepit, cupiens eos in triumpho traducere. Peracta uero nauigatione pro uoto, similiter quidem Roma in eo suscipiendo erat affecta, & occursum exhibuit ei quos patri. Claritudinem uero Tito pater attulit, qui uenit obuiam, eumque suscepit. Multitudini autem ciuium diuinam quandam lætitiā suggerebat, quod uidebat in unum tres conuenisse. Non multis autem diebus post, unum communem triumphum ob res gestas agere statuere, quamuis utrique senatus proprium decreuisset. Prædicto autem die, quo futura erat pompa uictoriæ, nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remansit. Omnes autem cum exissent, loca ubi tantum stare possent occupauerant, quantus spectandis imperatoribus modus sufficeret, concessio necessario transitu. Cuncta uero turba militari ante lucem per turmas atque ordines progressa cum rectoribus suis, & circa ostia constituta non palatij superioris, sed prope Isidis templum (ibi enim principes nocte illa quiescebant) prima iam aurora incipiente procedunt Vespasianus & Titus lauro quidem coronati, amicti uero patria ueste purpurea: & ad Octauianas ambulationes transeunt. ibi enim senatus, & ducum proceres, & honorati equites, eorum præstolabantur aduentum. tribunal autem ante porticus factum erat, sellaque eburneæ in eo præparata. Quò cum ascendissent, confederunt. Statimque eos militaris fauor excepit, multis uirtutis testimonijs prædicans. Illi autem inermes erant, in ueste serica laureis coronati. Perceptis autem laudibus eorum Vespasianus, cum dicere adhuc uellent, silentij signum dedit. Magnaque omnium quiete facta surrexit, & amictu magnam partem capitis adopertus, solennia uota celebrauit: idemque Titus fecit. Perfectis autem uotis, Vespasianus in commune omnes breuiter allocutus, milites quidem ad prandium, quod his ex more ab imperatore parari solet, dimittit. ipse uero ad portam recedit, quæ ab eo quod per illam semper triumphorum pompa ducitur, nomen accepit. Ibi & cibum prius capiebant, & triumphalibus uestibus amicti, dijs ad portam collocatis cæsa hostia, inter spectacula transeuntes triumphum ducebant, ut multitudini facilius præberet aspectus. Pro merito autem narrari multitudo eorum spectaculorum & magnificentia non potest, in omnibus quæ quisque cogitauerit, uel artium factis, uel diuitiarum opibus, uel naturæ nouitate. Nam penè quæcunque hominibus qui usquam sunt fortunatis paulatim quæsitæ sint, alijs alia mirabilia atque magnifica, hæc uniuersa illa die Romani imperij magnitudinem probauere. Etenim argenti aurique necnon eboris in omni specie operum multitudinem, non ut in pompa ferri cerneretur, sed ut ita dixerim omnia fluere. & alias quidem uestes ex rarissimis generibus purpuræ portari, alias diligentissima pictura uariatas arte Babylonia: gemmæ autem clarissimæ tam multæ, aliæ coronis aureis, aliæ alijs operibus inclusæ traductæ sunt, ut appareret frustra nos earum usquam rerum esse aliquid suspicari. Ferebant etiam simulacra, quæ illi deos habent, & magnitudine mirabili, & arte non defunctorie facta. horumque nihil non ex pretiosa materia. Quin & animalium diuersa genera producebantur, proprijs ornamentis induta. Erat autem etiam quæ singula portaret

ret magna hominū multitudo, purpureis uestibus atq; inauratis ornata. Ipsi etiā qui ad pompam fuerant ab alia turba discreti, præcipua & mirabili ornamentorū magnificentia culti erant. Insuper his, ne captiuorū quidē uulgus inornatū uideres, sed uarietas & pulchritudo quidē uestiū natam ex fatigatione corporum deformitatē, oculis subtrahebat. Maxime autē stupori erat, pegmatum quæ portabant fabricatio, pro cuius magnitudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant. multa enim in tertiū nidum quartumq; surgebant: & magnificentia fabricæ cum admiratione delectabat: multis aurata ueste circumdatis, cum aurū præterea factum atq; ebur omnib. esset affixum. Multis autē imitationibus bellū aliter in alia diuisum, certam sui faciem demonstrabat. Erat enim cernere uastari quidem fortunatissimam terram, totas uero interfici acies hostiū: & alios fugere, alios captiuos duci: murosq; excellētes magnitudine machinis dirui, & castellorū excindi munimina, & populosarū ciuitatū mœnia disturbari, exercitumq; intra muros infundi: cædisq; omnia loca plena, & eorū qui manu resistere nō poterāt preces: ignemq; tēplis immissum, ædiūq; super dominos post multam uastationem euersiones: atq; annis tristitiam, defluentis non in arua culta, neque ad hominum uel pecorū potum, sed per terram ex omni parte flagrantem. Hæc enim Iudæi bello passi sunt: ars autē & confectorum operū magnitudo, nescientibus adhuc facta tanq̃ præsentibus ostendebant. Erat autem per singula pegmata captæ ciuitatis dux, ita ut captus fuerat ordinatus. Multæ etiā naues sequebant. Spolia uero alia quidē passim ferebant. eminebant autem ea quæ apud Hierosolymam in templo reperta sunt, mensa aurea ponderis talenti magni, & candelabrū similiter quidem auro factum, sed opere cōmutato ab usus nostri consuetudine. nam media quidē columna basi hærebat, tenues autē ab ea cannulæ producebant, formatæ ad similitudinē fuscinæ, ad summū quæq; in lychni speciem fabricatæ. erant autē numero septē, septimidici, qui apud Iudæos est, indicantes honorē. Post hæc autē portabat lex Iudæorum, nouissima spoliōrū. Deinde transibant plurimi uictoriæ simulacra portantes, omnia ex auro & ex ebore facta. Post hæc Vespasianus prioribat, & Titus deinde sequebat. Domitianus autē adequitabat, ipse quoq; ornatus pulchritudine, dignūq; spectari exhibens equū. Pompæ autē finis fuit Capitolini Iouis templū, quō postq̃ uentū est, constitere. Erat autē uetus mos patrius, operiri donec ducis hostiū mortē quispiā nunciaret. Is erat Simon Gioræ, tunc inter captiuos in pompa traductus: laqueo uero circumdatus per forum trahebat, quo eum simul caderent qui ducēbant. Lex autē Romanis est, ibi necare criminū reos morte damnatos. Postq̃ igitur eum finem uitæ habere nunciatū est, omniūq; fauor secutus est, tūc hostias inchoauere. hisq; secundo per uota solennia omine peractis, in palatiū recessere. Et alios quidem epulis ipsi excepere, alijs autē omnibus domi cōuiuiorū instructi erant apparatus. Hunc enim diem urbs Romana celebrabat, uictoriæ quidē in hostes gratulatoriū, finē uero malorū ciuiliū, & spei bonæ pro felicitate principium. Post triumphos uerò, & Romani imperij firmissimū statū, Vespasianus Paci templū ædificari decreuit. Itaq; mira celeritate, & quæ hominū cogitationē superaret, effectū est. Magna enim diuitiarū largitate usus, insuper

perfectis id picturæ ac figmentorū operibus exornauit. Omnia namq; in illud fanum collecta ac deposita sunt, quorum uisendorum studio per totum orbem, qui ante nos fuerunt, uagabantur: quomodo aliud apud alios situm esset, uidere cupientes. Hic autem reposuit etiam quæ Iudæorum fuerant instrumenta, his se magnifice ferens. Legem uerò eorum, & penetralium uela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

Herodium & Machærus à Basso capta. Cap. XXV

IN Iudæam uero legatus missus Lucilius Bassus, suscepto à Cereali Vetiliano exercitu, castellū quidē Herodion cū præsidio deditiōe cepit. Post aut omni manu militari collecta, multi aut in partes diuisi erant, & legione decima bellū inferre Machærunti statuit. Valde enim necessariū uidebat id excindi castellū, ne multos sui munimine ad defectionē inuitaret. Nam & salutis spem habitatorib. certā, & aggredientib. hæsitatiōnem atq; formidinē, natura loci præstare maxime poterat. Nam ipsum quidem quod muro cinctū est, saxosus est collis, in procerā altitudinē surgens, & ob hoc etiā capi difficilis uidet: sed ne uel accedi posset eò natura excogitat, quæ uallibus eum ex omni parte uallauerat, quarū altitudo oculis comprehendī nō posset: nec transire erat facile, nec aggestu ulla ratione cōpleri possibile. Nam ea quæ ab occidente secatur uallis, LX stadiis distendit, unde Asphaltites lacus ei limitē facit. ex hoc uero tractu ipse Machærus altissimo uertice supereminet. A septentrione aut & meridie, ualles magnitudine quidem supradicta cingunt, similiter uero sunt inextricabiles ad oppugnationem. eius uero uallis quæ ab oriente est, altitudo nō minor centū cubitis inuenitur: montē uero ex aduerso Machærunti posito terminat. Ea loci natura perspecta rex Alexander, primus in eo castellū cōmuniuit, quod postea Gabinius bello cū Aristobulo gesto deposuit. Herodi aut regnanti, omnib. locis dignior cura uisus est, & cōstructione tutissima, propter Arabū præcipue uicinitatē. namq; opportune situs est, eorū fines prospectans. Magno ergo locū muro amplexus ac turribus, ciuitatē illic fecit incolis, unde in arcē ipsam ferebat ascensus. Quin & circa ipsum uerticē rursus murū ædificauerat, turrestq; in angulis sexagenorū cubitorū erexerat. In medio aut ambitu regiā struxerat, magnitudine simul habitationū & pulchritudine locupletē. Multas uero cisternas recipiēdis aquis abundeq; inppeditandis, locis maxime idoneis fecerat: ueluti cum natura certaret, ut quod illa situ loci expugnabile fecerat, ipse manu structis munitionibus superaret. Insuper enim & sagittarū multitudinē machinarūq; reposuit: & omnē apparatū excogitauit, q̄ habitatorib. posset magnæ obsidionis præstare contemptū. Erat aut in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis: à nulla em sicu uel celsitudine uel magnitudine uincebat. Ferebant aut eam ex Herodis tēporibus perseuerasse: mansissetq; ulterius profecto, sed ab Iudæis qui locum ceperant excisa est. Vallis autē, qua ciuitas à parte septentrionali cingit, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur: quæ flammæ quidē assimilis est colore, circa uesperā uero ueluti iubare fulgurans, accedentibus eamq; euellere cupientibus facilis nō est: sed tam diu refugit, nec prius manet, q̄ si quis urinam muliebre uel menstruum sanguinem super eam fuderit. quinetiam tunc

tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicē ferat de manu pendentē. Capitur autem alio quoq; modo sine periculo, qui talis est: Totam enim circūfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum. deinde ab ea religant canem: illoq; sequi eum à quo religatus est cupientē, radix quidē facile euellitur: canis uero continuo moritur, tanquam eius uice à quo herba tollenda erat, traditus. nullus enim postea accipiētibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam operæpretium est. Nam quæ uocātur dæmonia, pessimorum hominum spiritus, uiuis immerfa, eosq; necantia quibus subuentum nō fuerit: hæc cito, etiam si tātummodo admoueat agrotantibus, abigit. Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum, multū inter se sapore diuersi. Alij namq; amari sunt, alijs nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidaæ aquæ ortus, non solū in humilioribus locis fontes alternos habent: sed quod amplius quis miretur, in proximo quædam spelunca cernitur, non quidem alte caua, saxo autē imminēte protecta: super hoc ueluti duæ māmæ inter se paululum distantes eminent: & altera quidem frigidissimum fontem, altera calidissimū fundit: qui mixti lauacrum suauissimum præbent, multisq; morbis ac uitij salutare: maxime uero neruorum curationi cōueniens: habetq; idem locus metalla sulfuris & aluminis. Bassus autem contēplatus undiq; regionem, ualle orientali repleta accessum parare statuit: opusq; inchoauit, properans aggerem quamplurimū extollere, facilēq; per eum oppugnationem facere. Qui uero intus fuerāt deprehensi, ab externis segregati Iudæi, illos quidem coegere, inane uulgius esse existimātes, inferiorem obseruare ciuitatē, ac pericula priores excipere: superius uero castellum ipsi occupatū tenebant, & propter munitionis firmitatē, & ut salutis suæ consulerent. Impetraturos enim se ueniā opinabantur, si locum tradidissent Romanis. Prius aut uolebant spem declinandæ obsidionis experiēdo cōvincere: ideoq; alacri animo in dies singulos excursus habebāt, & cum his quos fors obtulisset consertis manibus, multi moriebātur, multosq; Romanos interficiebant, semper autē utrisq; ex tempore plus uictoriæ captabatur: Iudæis quidem, si incautiores aggredērētur: in aggere autem positus, si improuisum excursum eorum bene septi armis exciperēt. Sed non is erat finis obsidionis futurus. Res autē quædam fortuito gesta, inopinatā castelli tradendi necessitatem Iudæis imposuit. Erat inter obsessos iuuenis & audacia ferox, & manu strenuus, Eleazarus nomine. is autem fuerat excursibus nobilis, multos egredi aggestūq; prohibere cogitās, & in prælijs semper grauitè Romanos afficiens: audaciāq; sua socios prosequens, impetum quidem facilem his, periculo autem uacuum discessum efficiebat nouissimus recedēdo. Itaq; discreta quodam die pugna, & utraq; parte digressa, ipse tanq̃ despiciēs omnes, existimās neminem tunc hostium prælium excepturū, extra portā remansit: & in muro stantes alloquebatur, tota mente illos attendens. Hanc autē opportunitatē uidit quidam ex castris Romanorū Aegyptius, nomine Rufus: & quod nemo sperasset, impetu facto cum ipsis cum armis repente correptum, cū hoc uiso stātes in muro stupor teneret, in castra Romanorū traduxit. Postq̃ uero dux nudum præcepit extendi, & in aperto constitutū, ut ex ciuitate cōspiceret, cædi uerberibus, uehemēter Iudæos cōfudit casus iuuenis, uniuerſaq; ciuitas in

fletu erat & questibus, unius uiri clade perculsa. Id ubi Bassus animaduertit cōsiliorū aduersus hostes hoc principiū sumpsit: eorumq; miserationē augere cupiēs, quatenus coacti pro eius salute castelli traditionem facerēt, q̄ sperauit adeptus est. Nā ipse quidē, uelut mox Eleazarū suspensurus, crucē defigiiussit. ea uero cōspecta, maior castellanos dolor inuasit, & ululando querebatur, intolerabilē esse calamitatē uociferantes. Tunc igitur Eleazarus eos orabat, ne uel se despicerēt, mortem miserrimā subiturum, sibiq; ipsis salutē praberēt, postq̄ iam subacti omnes Romanorū uiribus ac fortunæ concederent. Illi autē & eius sermone fracti, & quod multi intus pro eo precabant (ex magna enim & numerosa cognatione genus ducebat) & contra ingeniū suū misericordia uicti sunt: & quibusdā celeriter missis colloquebatur, castelli traditionem facere petētes, ac reddito sibi Eleazaro, sine metu dimitti. Cum autē his assensus esset dux Romanorū, multitudo ciuitatis inferioris, inita separatim cū Iudæis cognita pactiōe, ipsi clam nocte aufugere statuere. Cū uero portas aperuissent, ab his qui deditiōē promiserant ad Bassum nuncius uenit, siue inuidia salutis eorū siue formidine, ne eorum fugę causam ipsi pręstarent. Sed fortissimi quidem fugiētium, qui pręcesserant, euasere. reliquorū autem uiri quidem mille septingenti perempti sunt, mulierculæ uero & pueri in seruitium ducti. Spōsiones autem cum his qui castellum deditere habitas, Bassus conseruandas esse ratus, & ipsos dimisit, & Eleazarum reddidit.

De Iudæis à Basso interemptis & Iudæa diuendita. Cap. XXVI

Ils autem administratis, in saltū, qui appellatur Iardes, ducere properabat exercitum. multi enim illuc congregati esse nunciabantur, qui pridem tempore obsidionis, ex Hierosolymis & Machæruate profugerant. Ergo cum ad locum uenisset, neq; falsum fuisse nūcium reperisset, primo quidem omnem locum cum equitibus cingit: ut si quis Iudæorum conatus fuisset euadere, fugiendi per equites copiam non haberet. pedites autē syluam iussit cedere, in quam confugerant. Hoc modo ad necessitatem adducti sunt fortiter aliquid faciendi, uelut ex audaci certamine fortasse fugam etiam reperirent. Itaq; simul uniuersi, & cum clamore impetu facto, in eos à quibus cincti fuerant, irruunt. Illi autem fortiter excipiebant: multaq; his audacia illis contentione usis, diu quidem prælium tractum est, non autem similis euenit finis pugnæ certantibus. Nam Romanorum quidem duodecim tantum contigit occumbere, neq; multos sauciari: Iudæorū uero ex illo prælio nullus euasit. Sed cum non essent pauciores tribus milibus, prostrati sunt omnes: eorumq; dux Iudas Iairi filius, de quo supra meminimus, qui ordini cuidam præpositus cum Hierosolyma obsideretur, quibus demersus fuerat cloacis, latenter effugit. Eodem uero tempore Cæsar etiam ad Liberiū Maximum scripsit (erat aut procurator) ut oēm terrā uēderet Iudæorū. nec enim ciuitatem in ea condidit proprium seruans sibi eorū agrum. Solis autē octingentis militibus illic relictis, locum dedit quem incolerent, qui uocatur Ammaus. distat autem ab Hierosolymis triginta stadijs. Stipendium uero ubicūque degerent Iudæis indixit: binasq; drachmas singulis annis deferre in Capitolium iussit, ita ut antehac Hierosolymorum templo pendebant. Et res quidē Iudæorum illo tempore hunc statum habebant.

De

IAm uero quarto anno Vespasiano administrate imperiū, contigit Comagenes regē Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere, ex causa huiusmodi. Cefennius Petus, qui tunc Syriā administrabat, siue re uera, seu propter inimicitias Antiochi (certum nō ualde patefactū est) literas ad Cēsare mīsit, Antiochū dicēs deficere ab Romanis cū Epiphane filio decreuisse, pactis habitis cū rege Parthorū: proptereaq; debere illos antē capere: ne si priores nouas res adorti essent, totū Romanorū imperiū bello perturbaret. Nō erat autē Cēsar huiusmodi nūciū ad se perlatum neglecturus. Nam uicinitas regū, maiore negotiū prouidentia dignū esse faciebat. Samosata enim Comagenes maxima ciuitas iuxta Euphraten sita est, ut esset Parthis (eo namq; id cogitauere) facillimus trāsitus, tutum autē receptaculū. Fide igit̃ habita, & potestate sibi permissa, ut ageret quod expetire uideretur, negligēdū nō putauit. Subito tamē, Antiocho eiusq; socijs nihil opinantibus, in Comagenē ingressus est, ex legionibus quidē sextā ducēs, & insuper quasdā cohortes alasq; equitū. habebat autē auxilio reges, Chalcidicæ Aristobulū, Emesæq; Sohemū. Introitus autē illis erat sine certamine, quod nemo indigenarū manus ualebat opponere. Antiochus em̃ insperato percussus nūcio, bellum quidem cōtra Romanos nec cogitatione concepit. Decreuit autē, toto regno in eo quo erat statu relicto, cū cōiuge ac liberis egredi, hoc se Romanis purū ab ea suspiciōe quæ sibi ingereretur probaturū esse ratus. progressusq; de ciuitate centum triginta propemodū stadijs, in campo tabernaculum ponit. Petus autē in Samosatam qui eam capefferent mittit, & per eos ciuitatē tenebat. ipse uero cum alio milite in Antiochum ire tēdebat. Non tamen rex uel ipsa necessitate adductus est aduersum Romanos aliquid bellicū gerere: sed fortunā suā questus, quiduis pati sustinebat. adolescentib. autē, belliq; peritis, uiq; corporis præstantibus filijs eius non erat facile in calamitate sine pugna durare. Itaq; ad uirtutem se conferunt Epiphanes & Callinicus. Vehementi autem pugna per totā diem habita, insigni fortitudine demonstrati sunt: nullaq; parte suarum uirū diminuta discedunt. Antiocho uero neq; pugna hoc modo peracta manere domi tolerabile uidebat: sed abducta cōiuge cū filiabus in Ciliciā fugit, atq; hoc facto militū suorū animos fregit. nam ueluti desperato ab eo regno defecere, & ad Romanos se trāstulere, omniumq; erat desperatio. Ergo priusquam penitus destituerentur auxilijs, Epiphani cum cæteris seruare se ex hostibus erat necessarium. fiuntq; omnes equites decē, qui cum his unā trāsgressi sunt flumen Euphratē. hinc iam sine metu profecti, cū ad Vologesem Parthorum regem uenissent, nō quasi profugi despecti sunt: sed ac si fortunam pristinam retinerēt, omni honore dignati sunt. Antiochū uero, ubi Tarsum Ciliciæ uenit, missō centurione Petus uinctum Romam transmīsit. Vespasianus autē ita regem ad se deduci non passus est: dignius esse ratus, ueteris amicitiaē habere rationē, q̃ belli occasiōe inexorabilem iracundiā seruare. Itaq; iubet ei iter agēti auferri uincula, intermissaq; interim profectiōe Romam, apud Lacedæmonem degere: magnos uero ei pecuniæ redditus præbet, ut nō modo copiose, sed etiam regie uictū haberet. His Epiphanes & ceteri cognitis, qui patri ante metuebāt, magna cura & in-

extricabili animos relaxarūt, & ipsi quoq; spem recōciliandi cū Cæsare concepere. Cum autem etiā Vologeses de his scripsisset ad Cæsare (nec em̄ quam uis feliciter agerēt, extra Romanum uiuere patiebantur imperiū) & cum Cæsar his mansuete facultatem dedisset, Romā uenerunt. patre autem ad eos ex Lacedæmone statim aduecto, cū omnis honor eis haberetur, ibi māfere. Alanorum autem natio, quod quidem Scythæ sint, iuxta flumen Tanain & Meotides paludes sedes habentes, iam quodam loco memorauimus. His uero temporibus inito cōsilio, ut terram Mediam, & ulterius prædādi causa peruererent, cum rege Hyrcanorum colloquūtur. namq; is est illius transitus dominus: quem rex Alexāder ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem sibi præbito, uniuerſi nihil suspicātibus Medis incumbūt: eorumq; fines populosos, omnigenumq; pecorum plenos diripiebant, cum resistere nullus auderet. Nam qui regnū eius terræ obtinebat Pacorus, metu percussus, in difficiliora loca refugiēs, cæteris quidem bonis omnibus cesserat: uix autem ab illis coniugem ac concubinas suas captas, datis centū talentis redemerat. Summa ergo facultate sine pugna prædabundi, & usq; ad Armeniā uastantes omnia processere. Eius autem Tyridates rex erat. Qui cum his obuius bello conflisset, nō multum abfuit quin uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam misso eū laqueo circūdatū tracturus fuerat, nisi celeriter gladio rupisset laqueum, atq; ita fugisset. Illi autem pugna multo magis efferati, terrā quidē depopulati sunt: magnā uero hominum multitudinē, aliamq; ducentes prædam ex utroq; regno, ad sua domicilia rediere.

Excidium Massadæ castelli munitissimi.

Cap. XXVIII

Pud Iudæā uero mortuo Basso, Flavius Silua in administratione succedit. & aliā quidem terrā bello subactā uidens, unum autē adhuc rebelle superesse castellū, omni quæ in illis locis habebat manu collecta, aduersus id militē mouit. Nomē est autē castello Massada. Princeps uero sicariorū, à quibus fuerat occupatū, erat uir præpotēs Eleazarus, ex origine Iudæ, qui nō paucis Iudæis persuaserat, ut ante diximus, ne professionē facerēt, quando censor Cyrenius in Iudæam missus est. Tunc enim sicarij conspirauerunt in eos, qui Romanis dicto audientes esse uellēt: omniq; modo his quasi hostibus utebātur, diripiendo quidem & abigendo eorum bona, ignem uero domibus iniiciēdo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebāt, qui pugna etiam petendam Iudæorum libertatem tanta ignauia prodidissent: magisq; se optare sub Romanis seruitiū professi essent. Erat autem id plane causatio, & crudelitatis atq; auaritiæ dicebatur obtentu: manifestum autē rebus effectum est. Nam iidem illi & defectionis socij fuerunt, & bellum cum Romanis cōmuniter susceperunt. Causa uero peior illorū in eos facta est: & cum mēta prior eorum refelleretur occasio, peius tractabant eos, qui nequitiae suæ iustis assertionibus exprobarēt. Fuit enim quodāmodo illud tēpus apud Iudæos omniū generū malitiæ focundissimū: ut nullū opus intermitteretur infectū: nec si quis excogitādo fingere uoluisset, haberet quo magis nouū aliquid inueniret. Ita & priuatim & communiter omnes unum erant, & exuperare alium alius tam impietate q̄ iniquitate in proximos certabant: potētes quidē multitudinem male tractando, multitudo uero ad interitum

tum potentium properando. Illis aut erat dominandi cupiditas, his aut uim faciendi, bonaq; locupletū diripiēdi. Primi quidē sicarij fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis autores, nullo neq; uerbo indicto ad iniuriam, neq; facto intentato ad exitiū eorū quibus insidiarent penitus prætermisso. Verū & hos Ioannes moderatiores esse demonstrauit. Non solū enim omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderent, tanq̃ inimicissimos maxime ciues eiusmodi impetens, sed etiam patriā malis plurimis cumulauit: qualia facturus fuerat qui deū quoq; iam esset ausus impietate cōtemnere. Nam & mensa nefaria uescebat, & legitimā patriamq; exterminauerat castimoniam: ut iam sit minime mirū, si mansuetudinis cōmunionem minime seruabat hominibus, qui dei pietatem furore contempserat. Rursus Simon Gioræ, quid mali non cōmisit, quā ue liberorum corporum iniuria temperauit, qui eum creauere tyrannum? Quæ uero eos amicitia, quæue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit? namq; alienos quidē male tractare, inertis nequitiae opus esse arbitrant: clarissimam uero gloriam parere crudelitātē in familiarissimos existimabant. Horū furoris æmuli, etiam Idumæi fuere: illi enim sceleratissimi peremptis pōtificibus, ne qua pars conseruaret pietatis in deū, totū quod ex ciuitatis facie supererat, abscidere, summamq; per omnia iniustitiam induxerunt: in qua illud hominū genus, qui Zelotæ appellati sunt, uiguit: qui nomen factis uerū probauerunt. Omne enim malitiæ facinus æmulati sunt, nullo in æmulato, quod ante commissum memoria tradidit, prætermisso: quamuis nomen sibi ex bonorū æmulatiōe imposuissent: qui eos quos læderent, propter efferam sui naturā cauillando fallebant, qui malorū quæ maxima essent, bona ducebant. Itaq; debitū uitæ finē inuenere, merita illis omnibus pœna dei uoluntate decreta. Cuncta em̃ quæ natura hominis posset ferre supplicia, in eos usq; ad extremū uitæ terminū congesta sunt, quæ uarijs perempti cruciatibus pertulere. Fortasse dixerit aliquis minora eos q̃ commiserere perpeffos, uerū qua tandē digna tantis sceleribus pœna affici poterant? De illis aut qui in eorū crudelitatem inciderunt, nō est huius temporis pro merito conqueri. Rursum igit̃ ad eam narrationis partē redeo, unde digressus sum. Venit em̃ dux Romanorū contra Eleazarū, & qui cum eo Massadam tenebant, sicarios, exercitū ducens. & fines quidē statim omnes obtinuit, præsidijs ubiq; locis opportunissimis collocatis: castellū aut muro circumdedit, ne quis obfessorū fugiendi facultatē haberet, utq; custodes perseuerarent. ipse uero castris locū occupat, ad obsidionem quidem idoneū, quem delegerat, qua parte castelli rupes mōti proximo applicabant, cæterum difficilem ad copias utensilium. Non solū enim cōmeatus ex longinquo, & cum labore Iudæorum maximo portabant, quibus hæc fuerat cura mandata, uerum etiam potus aliunde in castra ducebant, quoniam in eo loco nullus fons proximus nascebatur. His autem dispositis, Silua obsidionem aggressus est, artis ac laboris egentē, propter castelli munitionem, cuius natura huiusmodi est: Saxum gyro non exiguum, & excelsum longitudine, undiq; abruptis atq; altis uallibus cingitur inuisibili super fundo habens scopulos: ipsaq; omnium sunt animalium gressibus inaccessæ, nisi quod duobus modis idem saxum in difficilem explicatur ascensum. Est

autem

autem unū iter ab lacu Asphaltite ad solis ortū, & alterū ab occidēte facilius ambulari. Vocat autem unū coluber, ex angustia crebrisq; flexibus capta similitudine. Quæ enim prominet rupes, frangit, ac sæpe in se reuertens, paulatim rursum producit: uixq; illo itinere gradiens promouet pedem. namq; mutanti uestigiū, necesse est altero pede niti. Est aut certa perniciēs, si quis labat. altitudo enim rupiū utrinq; dehiscit, ut quæ horrore quemuis terrere audacissimū possit. Per eiusmodi uiam cum xx stadijs ascenderis, quod restat uerticis est non in acutū finē coacti, sed ut habeat in summo planiciē. In hac primus quidē Ionathas pontifex castellū ædificauit, & appellauit Massadam. Post aut Herodi magno studio fuit loci illius structio. Nam & murum per omnem eius gyrū crexit, stadiorū spacio septem, è candido lapide factū, & duodecim altum, latumq; octo cubitis: & xxvii turres quinquagenorū cubitorum in eo stabant: ex quibus aditus erant in ædes circa omnem murū intus ædificatas. Rex enim uerticem, q̄ fecundus, omniq; planicie mollior esset, culturæ destinauerat: ut si quando externorū alimentorū penuria cōtingisset, ne hac quidē laborarent, qui salutem suam castello credidissent. Quin & regiam sibi ædificauerat, ab occidentalis partis ascensū, intra mœnia quidem arcis positā, uergentem aut ad septentriouē. regię uero murus erat magnus, ac firmissimas quatuor celsitudine sexagenorū cubitorum in angulis turres habebat. Membrorū autem intus, & porticuū itemq; balnearū uaria erat & sumptuosa constructio, columnis quidem è singularibus saxis undique substitutis, parietibus aut membrisq; solida cōpage lapidū uariatis. Ad singula uero habitacula, & in summo, & circa regiam, & ante turres multos magnosq; puteos in scopulis exciderat, custodes aquarum: tantam molitus abundantiam, quantam qui fontibus uterent haberent. Fosse uero iter ex regia in arcem summā ducebant, quas foris nemo cernebat. Sed ne manifestæ quidem uiæ facilē sui usum præbere hostibus poterant. Nam orientalis quidem uia natura est inaccessa, ut supra memorauimus. Occidentale uero, magna in angustia posita turri conclusit, quæ non minore mille cubitorū spacio ab arce distaret, quam neq; transire posse, neq; capi facile uidebat. Inextricabilis aut, quamuis licenter ambulantibus, fuerat fabricata. Ita quidē aduersus hostiles impetus natura simul & manu castellū erat cōmunitū. Intus aut repositi apparatus, magis & diuturnitatē & opulentiam iuere. nam & frumentū multum erat conditū, & quod in longū tempus sufficere posset: uinumq; multū & oleum: insuper aut cuiusq; leguminis fructus, & palmule coaceruatae. Cunctaq; reperit Eleazarus, castello per dolū cum sicarijs occupato, matura, nihilq; recens depositis deteriora: quanq̄ ferē ex quo appadata sunt, ad excidiū à Romanis illatum, cētum annorū tempus agebat. Quinetiā Romani fructuū reliquias incorruptas offendēre. Si quis aut causam diuturnitatis auram esse existimet, nō errauerit, quod arcis altitudine ab omni terrena ac foeculenta materia sit remota. Inuenta est autem omnigenū quocq; armorū multitudo, ab rege cōdita, quæ decem millibus uirorū sufficerent, ferrumq; infectū, necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de causis factū crederes apparatus. Aiunt enim Herodem id ipsum castellum sibi ad refugiū parauisse, duplex periculū suspicantem: unū quidem ab Iudæorum

rum populo: ne se deposito, illos qui antea reges fuerant, ad principatū reduceret. Alterū uero maius atq; atrocius, ab regina Aegypti Cleopatra. Hęc em̄ suam sententiā non celabat, sed cum Antonio sæpe uerba faciebat, postulās Herodē interfici, sibi aut̄ obsecrans regnū Iudæorū donari. Et magis q̄ miraretur, nondū eius imperio Antoniū paruissē, male eius amore mancipatū q̄ non donaturū sperasset. Propter eiusmodi metus Herodes conditā Massādā, extremum belli contra Iudæos Romanis opus reliquit. Nam quia foris iam locū omnem muro cinxerat dux Romanorū, sicut sup̄a diximus, ac ne quis effugeret diligentissimē procurauerat: incipit oppugnationē, uno tantum loco reperto, qui aggerum iactū posset excipere. Nam post eam turrim quæ iter ab occidente, quod ad regiam summūq; montē duceret, præcludebat, erat quædam continentia saxi uastior latitudine, multūq; porrecta: celsitudine aut̄ Massadæ trecentis cubitis inferior, quam Leucen appellabāt. Hanc igitur Silua ut ascendit ac tenuit aggerem apportare militibus iussit: illis aut̄ alacri animo & magna manu operantibus, solidus ad ducentos cubitos erectus est tumulus. Verū neq; firma neq; sufficiens machinis ferendis hæc mensura uidebat: sed super eum tribunal, constructis saxis ingentibus, factū est, altū itemq; latū cubitis L. Erat aut̄ & aliarū machinarum fabrica illis asimilis, quas primo quidē Vespasianus ad oppugnationes, postea uerō Titus excogitauerat: & turris LX cubitorum effecta est, tota ferro conscripta, unde multis balistarum tormentorumq; iaculis Romani cito eos repulere, qui de muro pugnabāt, & caput exere prohibuere. Simul aut̄ ingenti etiā ariete fabricato, Silua crebro murū pulsari iubet: ac uix quidem tamen aliquam eius deijcit partem interruptam. Cito aut̄ præuenere sicarij muro intus altero constituto, qui ne machinis quidem simile aliquid pateret: mollis enim adhuc erat, & impetus laxare uiolentiam poterat, hoc modo constructus. Trabes proceritate magnas, & quæ sectæ sunt continentes cōposuere: earū autē ordines erant duo similes, tantūq; distantes quanta esset muri latitudo: & inter eos ambos replebant aggere spatiū. ne uero crescente cumulo terra deflueret, alijs trāsuersis trabibus quas in longitudinē posuerāt colligabant. Erat ergo illis opus quidem ædificio simile: sed quod cedenti inferbant machinarū ictus euanescebant, lutoq; subsidente strictiorē fabricam faciebant. Hoc ubi Silua considerauit, igni magis murū captum iri putans, multas quidē ardentes faces militibus intrō iaculari præcepit: murus autem, quippe ut magna ex parte lignis constructus, ignē cito cōprehendit: & usq; ad limū sui laxitate calefactus, ingenti flamma colluxit. Incipiente quidē adhuc incendio, spirans aquilo Romanis erat horribilis: auertens em̄ desuper flammam in eos abigebat, & penē machinas quasi iam conflagraturas desperauerant. deinde flatu mutato, ueluti diuina prouidētia excitatus auster, multa ui in aduersum eum murum repulit: iamq; totus ardebat ex alto. Romani quidē cum dei uterent̄ auxilio, ad castra lēti digrediebant̄, decreto hostes luce aggredi, & nocte uigilias accuratiores facere, ne quis eorū clām subterfugeret. Sed neq; ipse Eleazarus de fuga cogitabat, neq; alij cuiquā permissurus erat ut faceret. Videns autem murum igne consumptum, alium uero nullum salutis modum neque uirtutis excogitans: sed his quæ Romani in se liberosq;

liberosq; suos & coniuges facturi essent si uicissent, ante oculos positis, de omniū morte consiliū cepit: idq; ex præsentibus fortissimū ratus, ualidioris animi socijs uesperī cōgregatis, talibus eos uerbis ad facinus inuitabat. Cum olim uobis decretū sit, uiri fortes, neq; Romanis, neq; cuiq; alij seruire, nisi deo: is enim solus est uerus & iustus dominus hominū: ecce nunc tēpus ad-est, quod factis uestros probare animos iubeat. Ne igit nos dehonestemus, antē quidē seruitutē nec sine periculo passi, nunc aut cum seruitute intolerabiles pœnas subituri: si uiuos in Romanorū potestātē uenire cōtingat. primi enim omniū ab his defecimus, & nouissimi cū his bellū gerimus. Puto aut et hanc nobis à deo gratiā datā, ut bene ac liberē possimus mori, quod alijs nō euenit præter spem superatis. Nobis aut certū est, orto die futurū excidium. Libera est aut strenua mortis cōditio cum affectibus: nec em̄ prohibere id hostes possunt, qui profecto nos optant uiuos abducere, neq; nos illos iam possumus superare pugnādo. Nam fortasse quidē ab initio statim oportuit, quando libertatē defendere cupiētib. omnia & à nobis ipsis acerba peioraq; ab hostib. eueniebant, de dei uolūtate cōijcere, & scire q̄ amica ei quondam Iudæorū natio damnata esset interitu: manens em̄ propitius, uel saltē nobis leuiter infensus, nunq̄ tantorū quidem hominū perniciē neglexisset: sacratissimā uerò urbē suam igni hostiū excidioq; prodidisset. Nos autem soli scilicet ex omni genere Iudæorū sperauimus seruata libertate superare, tanquā nil in deū deliquissemus, nulliusq; culpæ participes fuisset, q̄ alios quoq; docuimus. Itaq; uidetis quemadmodū nos uana exspectasse redarguit, fortiore nobis speratis reb. malorū necessitate illata. Nec em̄ quicq; nobis castelli natura inexpugnabilis profuit ad salutē: sed & alimentorū copiam, & armorum multitudinē, aliumq; habētes abundantissimū apparatū, ipso deo manifestissime auferēte spem salutis perdidimus. Ignis em̄ qui ferebat in hostes, in ædificatū à nobis murū non sponte reuersus est. Sed hæc multorū ira sunt sunt criminū, quæ furore capti contra gentiles ausi sumus: pro quib. quæso ne Romanis inuictissimis pœnas, sed per nos ipsos deo præstemus. istæ autē illis moderatiores sunt. morientur enim coniuges iniuria uacuæ, liberi seruitutis expertes. Post illos aut ipsi nobis honestā inuicē gratiam præbeamus, libertate seruata optima sepultura. Prius tamen & pecunias & castellū igne exuramus: Mœrebunt enim Romani, certe scio, si neq; corpora nostra tenuerint, cōpendioq; caruerint. Alimēta sola relinquamus. hæc enim nobis erunt testimoniū mortuis, q̄ non penuria uicti sumus: sed ita ut ab initio statueramus, mortē seruituti prætulimus. Hæc dicebat Eleazarus: sed non in eundē modum præsentīū sententiæ congruebant. Sed alij quidē ei obedire properabant, & quasi uoluptate replebant, pulchrā esse mortē existimantes. Qui uero molliores erant coniugū ac familiarū suarum misericordia, uel etiam proprius quemq; apertissimus deterrebat interitus, aliusq; aliū intuēs, contrariū uoluntatis suæ motum lacrymis designabant. Quos cum uidisset Eleazarus formidare, ac magnitudinē consilij animis frangi, ptimuit ne etiā eos qui fortiter dicta perceperūt, effoeminaret flentes ipsi ac deplorantes. Ergo exhortationē nō intermisit: sed erectior, multoq; repletus spiritu, clariorē de immortalitate animæ orationē incipit: magnaq; usus exclamatione, lachry-

lachrymātes attētiꝯ aspectans: Plurimū, inquit, opinione deceptus sum: qui putarē uiros fortes pro libertate certātes, mori bene malle, q̃ uiuere. Vos autē ne cui libet quidē homini quicquā neq; audacia neq; uirtute pręstatis, qui etiā magna mala effugituri, mortē timetis: cū oporteret uos super hoc neq; cū c̃tari, neq; expectare monitorē. Olim em̃ & à primo sensu nos erudire sacrę patrię orationes, maiorū quoq; nostrorū factis & animis cōfirmātibus, perseverabāt: quod uiuere hominis est, non mori, calamitas. Nā mors quidem libertatē animis pręstans, ad propriū purūq; locum eas dimittit, ab omni clade futuras intactas. Donec autē mortali corpore uinctę sunt, unaq; malis eius implentur, quod uerisimile dicitur mortuę sunt. Diuino enim cū mortali societas turpis est. Multū quidē potest anima iuncta cū corpore: instrumentum enim facit suum, latenter id mouēs, & ultra mortalem naturam gestis producēs: Veruntamē cum pondere, quo in terrā detrahitur, quodq; ab ea pendet, absoluta, propriū locū receperit, tunc beatā & undiq; liberam participat fortitudinē: humanis oculis, ut ipse deus, inuisibilis manēs: nec enim cum est in corpore, conspicitur. Nā & accedit occulta, neq; rursus cum recedit uidetur, unam quidem ipsa habens incorruptā naturā, corpori autē causam prębens mutationis. Nā quod anima attigerit, hoc uiuit atq; uiget: unde uero digressa fuerit, hoc marcidū moritur: tantū immortalitatis ei superat. Et huius orationis argumētū uobis sit somnus: in quo in se collectę animę, nusquā eas distrahēte corpore, iucundissimā quietē agunt: cū deo uero pro cognatiōe degētes, ubiq; adsunt, ac multa futura prædicūt. Cur igitur mortē timere conueniat, qui somni diligimus quietē? quēadmodū autem nō sit dementissimum, breuitatē uitę sequētes, sibi met inuidere perpetuā? Oportebat quidē nos domesticā institutione meditados, alijs esse exēplo promptę uoluntatis ad mortem, Attamē si ab alienigenis etiā rei fides petēda est, Indorū uideamus sapiētię professores. Illi enim cū sint boni uiri, uitę quidē tempus, quasi quoddā necessariū naturę munus, inuiti sustinent: properāt autē animos corporibus soluere: nulloq; urgēte neq; exagitāte malo, propter immortalis conuersationis desiderīū, alijs quidē prædicūt se esse abituros, nec est qui prohibeat quisquam, sed omnes fortunatissimos appellātes eos, ad familiares suos mandata mittunt: ita certā ueramq; animis esse inter se cōsuetudinē credidere: ipsi autem cū mandata perceperint, igni traditis corporibus, ut immaculata puraq; anima secernat, laudatū moriunt. Facilius enim ad mortē illos amicissimi prosequunt, q̃ exterorū hominū quisquam suos ciues, in longinquam peregrinationē ituros. Et se quidē ipsos deflent: illos autē beatos dicunt, quod immortalitatis ordinē iam recipiāt. Non ergo nos pudebit, si deterius Indis sapiamus, propriaq; ignauia leges patrias, quę omnibus hominibus æmulandę uidentur, inhoneste despiciamus? quāquā & si cōtraria nos à principio instituisset eruditio, quod summū bonum est hominibus uiuere, mors aut calamitas: at tamen tēpus nos adhortat eam bono animo & facile tolerare, dei uoluntate & necessario morituros. Olim enim quantū apparet, cōtra omne Iudæorum genus hoc decretū posuit deus, ut uita careremus, qui ea nō eramus quemadmodum oporteret usuri. Nō ausim em̃ nobismetipsis ascribere, neq; Romanis gratificari, quod nos omnes eorū bellū absumpserit. Nō enim uiribus il-

lorū hæc accidere: sed causa fortior interueniēs, illis præstitit ut uincere uiderent. Quibus enim armis Romanorū perempti sunt, qui Cæsareā incolebant Iudæi? ac ne defecturos quidē ab illis, dum diem septimū celebraret, aggressa Cæsariensīū multitudo, neq; repugnātes cum coniugibus ac liberis mactauerūt: nec uel ipsos erubere Romanos, qui nos tantūmodo hostes, quod defeceramus, putabāt. Sed dicet aliquis, Cæsariensibus semper eū suæ ciuitatis Iudæis fuisse discordiā, tēpusq; nactus uetus odiū exsaturasse: quid ergo de Scythopolitanis dicemus? Nobiscū em̄ illi ppter Græcos bellū gerere ausi sunt, ac non cū propinquis nostris Romanos ulcisci. Multū igitur his fides illorū ac beneuolentia profuit: siquidē ab ipsis cū totis familijs acerbissime trucidati sunt, ac pro auxilijs gratias eis reddidere: nam quæ illos à nobis pati prohibere, hæc passi sunt, uelut ea ipsi cōmittere uoluissent. Lōgum fiet, si uelim nūc separatim de singulis dicere. Nostis enim, quod Syriæ ciuitatū nulla est, quæ nō Iudæos apud se habitantes occiderit, nobis q̄ Romanos plus inimicos. Vbi etiā Damasceni, cū ne causam quidem probabilē cōfingere potuissent, ciuitatē suam cæde nefaria repleuere, octodecim milibus Iudæorū cū cōiugibus ac familijs iugulatis. Eorū aut multitudinē plagis in Aegypto peremptorum LX. miliū numerū audiebamus excedere. Illi quidē, fortasse in aliena terra, cū nullū inuenissent hostibus aduersariū, ita sunt mortui. At omnibus qui domi cū Romanis bellū susceperere, nihil deerat eorū, quæ spem totā possent præbere uictoriæ. Arma enim & muri, & castellorū inexpugnabiles fabricæ, atq; interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda, cunctos ad defectionem reddūt fortiores: sed hæc ad paucū tempus cū suffecissent, seq; sustulissent, maiorū malorum extitere principiū. Omnia enim capta sunt, omniaq; hostibus succubuerunt, uelut illorum nobilioris causa uictoriæ, nō ad eorū salutē, à quib. instructa fuerāt, apparata sint. Et in prælio quidē mortuos beatos existimari oportet: repugnātes enim & libertate nō perdita periere. Eorū uero multitudinis, qui à Romanis subiugati sunt, quis nō misereatur? quis uē nō antequam illa patiatur, mori properet? quorū alij torti, tāq; igne q̄ uerberibus excruciiati periere, alij semesi à bestijs ad secundū carū cibū uiui seruati sunt: illorū quidē miserrimi habendi sunt, qui adhuc uiuunt, qui sæpe mortem optātes nō accipiūt. Vbi est aut illa magna ciuitas? Aut ubi est quæ totius gētis Iudææ metropolis fuit? Tantis quidem murorū septis munitissima, tot uero ante muros castellis turriūq; obiectis moenib. tuta, belliq; apparatū uix capiens, tot aut uirorū pro se pugnantiū multitudinē continens, quid nobis facta est, quæ deū habere incolam credebatur? Radicitus ex fundamentis erepta est, solaq; eius monumenta restant, eorū à quibus excisa est imposita reliquijs castra. Senes uero infelices ad cineres tēpli assident, & paucae mulieres ad turpissimā pudoris iniuriā ab hostibus reseruatae. Hæc secū reputās quicquam nostrū, aspicere solē durabit, etiam si uiuere sine periculo possit? Quis inimicus adeo patriæ, quis tam imbellis, aut parcus animæ, ut eū non poeniteat hucusq; uixisse? Atq; utinā omnes fuissetus mortui, priusquā illam sacram ciuitatē hostiū manibus uideremus excindi, priusquā templum sanctū tanta impietate funditus erui: sed quoniā spes nō instrenua nos illexit, quod forte poterimus pro ea hostes ulcisci: nunc autē euauit, ac solos necessitati dereliquit

quit, mori bene pperemus, nostrimet ipsi misereamur, & cōiugū liberorūq; dū nobis licet à nobis ipsis misericordiam capere. Ad mortem nanq; ipsi nati sumus, & quos ex nobis genuimus, eāq; fugere ne fortissimi quidē possunt. iniuria uero & seruitus, & uidere cōiuges ad turpitudinē duci cū liberis, non est malum hominibus ex naturæ necessitate profectum: sed hæc sua timiditate perferūt, qui ante mori cū licuit noluerē. Nos autem multū freti fortitudine, à Romanis defecimus: & postremo nūc illis ad salutem hortantibus, non paruimus. Cui igit non est eorum iracūdia manifesta, si nos uiuos subiugare potuerint? Miserandi quidem adolescētes erūt, quorū uires corporis ad multos sufficiēt cruciatus: miserādi autē prouectiores, quorū ætas clades ferre nō poterit. Videbit alius coniugē abduci, alius manibus reuinctis uocem filij patre implorātis exaudiet. Sed dū liberi sunt & gladios habēt, pulchrū ministeriū nobis præbeāt, expertes seruitutis hostiū. Moriamur liberi, cū filiis & coniugibus uita decedamus. Hæc nobis leges præcipiūt, hæc nos cōiuges & filij deprecant, horū necessitatem deus misit, his contraria Romani uolūt, & ne quis nostrū ante excidiū pereat, timent. Festinemus igit eis, pro sperata potiūdi nostri uoluptate, stuporem mortis admirationemq; relinquere audaciæ.

Adhuc cū orare cupientē omnes interpellabāt: & effrenato quodā impetu pleni, ad opus incitabant: ac ueluti laruis exagitati, alius aliū antecapere cupiebat: hoc specimen esse fortitudinis, rectiq; consilij existimantes, ne quis extremus remanere uideretur: Tantus eos & coniugū & filiorū & propriæ cædis amor inuasit. Sed nec, id quod aliquis putauerit, cum facinus accederēt obtusi sunt, uerū eam seruare sententiā, quā cū dicta perciperēt, habuerūt: propriū quidē charūq; affectum retinētibus cūctis, rationi uero cedentibus, quia iam optime filijs cōsuluissent. Simul enim ualere uxorib. cū amplexu dicebant, ac liberos gremijs captos extremū lachrymātes osculabātur: & simul tanquā manibus alienis iussa peragētes uolētes eos cōfigebant: malorū quæ subditi hostibus passuri fuerāt, cogitationē habentes pro solatio necessitatis ad cædem. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est. Cuncti autem cōiunctissimos trāsfixere: miseri, quibus id necesse fuit, quibusq; filios atq; uxores occidere, malorū omniū uidebatur esse leuissimū. Igitur neq; horum iam factorum dolorem tolerātes, & interfectos læsos existimātes, si uel breuissimū tempus eis superuenirēt, cito quidē uniuersis bonis in unū congestis ignē inijciunt, sorte uero ex numero suo decē lectis omniū percussorib. uniuersi etiā propter liberos ac cōiuges prostratos cōpositi, eosq; cōplexi manibus, parato animo se mactādos præbebāt infelicissimum illud exhibentibus ministeriū. Isti autē intrepide cūctis occisis, eādem sortis legem in sua quoq; morte statuerūt, ut cui obtigisset, nouem peremptis semet super eos occideret. ita omnes sibi cōfidebant, quod neq; in audendo, neq; in sustinendo facinore, præstaret alius alij. Et ad extremum cæteri quidē se neci supposuere: unus uero atq; nouissimus, circūspecta multitudine mortuorū, ne quis forte in multa cæde superseset qui suæ manus egeret: ubi cognouit omnes peremptos, ignē quidē immittit regiæ: uehemēti uero manu toto per se trāsfecto gladio, iuxta suos affectus occubuit. Et illi quidē perierant, nullā credentes animam ex numero suo Romanis subditā reliquisse. Latuit autē una mulier senior, & alia quædā Eleazari

cognata, plurimū doctrina sapiētiāq; mulieribus præstās, et quinq; pueri per cuniculos qui aquā sub terra potui ducebāt abditī, cū alij cædibus occupatas mētes haberēt, qui erant nongenti numero & sexaginta, cū mulieribus simul ac pueris. Hæc aut calamitas acta est Aprilis mēsis quintodecimo die. Romani aut adhuc pugnā expectantes mane aggeribus scalarū pontibus iūctis muros aggrediebātur. Cum uero hostium neminem uiderēt, sed undiq; uersum acerbam solitudinē, ignemq; intus ac silentium, quid factū esset conijcere nō poterāt: & ad extremū uelut impellentes iētū arietis, ululatum, si quem forte prouocarēt, dederūt. Clamorē autem sensere mulieres, & ex cloacis emersæ, factū Romanis ut erat indicarūt, altera earum quemadmodū dicta uel gesta fuissent omnia narrāte manifeste. Nō tamē Romani facile his uerbis adducebantur, ausi magnitudinē uerisimilem nō credētes. Ignē uero extinguere conabant, perq; hunc uiam sectantes cito in regiam peruenere: cōspectaq; multitudine mortuorū, nō ut in hostib. gauri sunt: sed consilij fortitudinē, & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contemptum mortis admirabantur.

Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant.

Cap. XXIX

Iuiusmodi autem peracto excidio, in castello quidem præsidium dux reliquit, ipse uero cū exercitu ad Cæsarem profectus est. Nec enim quisquam supererat in illis regionibus hostium, sed iam tota Iudæa belli fuerat longinquitate subuersa: multisq; suorū etiam procul incolentibus sensum perturbationis ac periculū exhibuerat. Nam & circū Alexandriam Aegypti ciuitatem postea cōtigat multos Iudæorum perire. His em̄ qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerunt, nō satis erat saluos esse: uerum & illic nouas res conabantur, ut libertatem defenderēt, & Romanos quidem nihil se meliores putarent, deum uero solum dominum dicerent. Cū autem quidam ijs Iudæorū non ignobiles aduersarētur, illos quidem mactare, alijs uero instabant, ad defectionē eos hortantes. Eorum autē uidentes confidentiam principes seniorū, iam cohibere tutum sibi nō esse arbitrabantur: sed cōgregatis omnibus in cōgregationē Iudæis, sicariorū temeritatē publicabant, illos omniū malorum causam esse demonstrantes: & nunc aiebant illos, quod nec si fugissent certam spem salutis habituri uiderent, à Romanis enim cognitos statim perituros esse, sibi debita calamitate replere eos quod nullius fuissent delicti participes. cauendū igitur ab eorum exitio multitudinem monebāt, & ut pro se Romanis ipsorū traditione satisfacerēt. His dictis, prospecta periculi magnitudine paruere, multoq; impetu sicarios aggressi corripuere. quorū sexcenti quidem statim capti sunt: qui uero in Aegyptum Thebasq; illius tractus elapsi sunt, nō multo post comprehēsi reducti sunt: quorum nō est qui duritiā, siue cōfidentia siue pertinacia uoluntatis sit dicenda, nō obstupescat. Omni enim genere tormētorum & uocationē corporum in eos excogitata, ob hoc solummodo ut Cæsarem dominū faterent, nemo cessit, neq; dicere uelle uisus est: sed omnes illa necessitate ualidiorem sententiā cōseruauere, tāquam brutis corporibus nō animis etiā cruciatus ignēq; susciperent. Maxime uero puerorum ætas, miraculo spectantium fuit: nec enim uel eorum quisquam commotus est, ut dominum Cæsarem nominaret: usq; adeo corporum infirmitatem uis audaciæ superabat.

Oniz

Oniæ templum clausum apud Alexandriam.

Cap. XXX

EVpus tunc Alexandriam rector administrabat, & de hoc ad Cæsare motu uelociter retulit. Ille autem inquietum Iudæorum circa res novas studium cauendum esse existimans, ac ueritus ne rursus in unum congregarentur, & quosdā sibi adiungerent, præcepit Lupo, ut templum Iudæorum, quod esset apud Onion (quæ sic appellatur) ciuitatem, destrueret. Hæc autem est in Aegypto: quæ ob hanc causam & coli coepit, & nomē sumpsit. Onias Simonis filius, unus ex pontificibus, & Hierosolymis fugatus, Antiocho rege Syriæ cum Iudæis bellum gerente, Alexandriam uenit: & à Ptolemæo suscipitur humanissime, propterea quod Antiocho erat inimicus: ait se gentem Iudæorum eius auxilio sociaturum, si dictis suis obtemperasset. Cum autem rex ea quæ possent fieri annuisset, rogauit ut in aliqua parte Aegypti templum sibi ædificare permitteret, & more patrio deum colere. Ita enim & Antiochum magis odiosum Iudæis, qui templū apud Hierosolymā uastauisset, ipsiq; beneuolentiores eos fore, eoq; multos ad eū religionis diligentia colligendos. Paruit his Ptolemæus, eiq; locū dedit centum & octoginta stadiis à Memphi distantem: Heliopolitanus autem ille tractus dicitur: ubi castello fabricato, Onias templum quidē dissimile ei quod est in Hierosolymis, turrim autem similem extruxit, ingentibus saxis sexaginta cubitis erectam. Aræ autem fabricam secundum patriam imitatus est, & donarijs similiter exornauit, præter candelabri cōfectionem. Candelabrum enim non fecit, sed informatū aureum lychnum tanquam iubaris luce radiātem, de aurea catena suspēdit. Totum uero circa templum spacium cocto latere circūdedit, saxas portas habēte. Concessit autem rex etiam multum agri modum, ac pecuniæ redditus: ut & sacerdotibus esset copia ad multa, quæ dei cultus desideraret. Nō tamen hæc Onias sana uolūtate faciebat, sed erat ei contentio cum Iudæis apud Hierosolymam degētib; propter fugæ memorem iracundiam: & hoc templo ædificato, arbitrabatur ad id se omēm ab Hierosolymis multitudinē reuocaturū. Fuerat autem olim prædictio quædā annis noningentis septuaginta: Esaiasq; prædixerat huius templi futuram in Aegypto constructionē à quodam uiro Iudæo. Templū quidem ita fuerat ædificatum. Lupus autem rector Alexandriæ susceptis literis imperatoris cum ad templum aduenisset, nonnullis ablatiis donarijs templum claudit. Postmodū Lupo mortuo Paulinus, qui eius potestati successit, neq; donariorum quicquam reliquit (uehementē enim sacerdotibus comminatus est, nisi omnia protulissent) neq; ad templū religionis causa adire uolentes admisit: sed clausis foribus ita inaccessum fecit, ut ne uestigium quidem diuini cultus in eo resideret. Tempus autē fluxerat usq; clausum templum, ex quo fuerat conditum, anni trecenti trigintatres.

De interfectione Iudæorum apud Cyrenem.

Cap. XXXI

AVdacia uero sicariorum, ueluti morbus quidam, etiam ea quæ circum Cyrenem oppida erant, contigerat. Elapsus enim ad eam Ionathas homo nequissimus, arte textor, nō paucis imperitorum ut se attenderent persuasit: perduxitq; eos in solitudines, cum signa & umbrarū imagines se polliceretur ostendere. & alios quidem hæc agendo atq; fallendo latebat, dignitate uero præstantes Cyrenensium Iudæorum apparatus eius

Ioseph.

Z z 3 &

& profectiōem Pentapolitanæ Libyæ rectori Catullo prænunciant. Ille autem equitibus ac peditibus missis, inermes facile comprehendit: & magna quædam pars manibus interijt, nonnulli aut uivi capti, ad Catullum perducti sunt. Autor aut consilij Ionathas tunc quidem potuit effugere: multum uero ac diligenter per omnes quæsitus regiones captus est, adductusq; ad Catullum, sibi quidē moram pœnæ moliebatur, Catullo autem iniquitatis præbuit occasionem. Nam ipse quidem locupletissimos Iudæorum falso in simulās, autores sibi huius cōsiliij fuisse dicebat. Catullus autem criminationes alacri animo suscipiebat, remq; delatam multimode cumulabat, tragicis etiā uerbis exaggerans, ut & ipse quoddam bellum Iudæorū confecisse uideretur: quodq; hoc atrocius est, præter credēdi facilitatem, etiam doctor erat calūniandi sicarijs. Deniq; cum iussisset Iudæum quendam Alexandrum nominare: cui iam dudum infensus odium publicauerat, etiā uxore eius Berenice criminationibus implicata, hos quidē priores occidit, deinde omnes simul pecuniarū copijs eximios, tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabat, quod eorum patrimoniarēditibus Cæsaris adiungebat. Ne uero uel alibi degentium quisquam Iudæorū eius iniustitiam confutaret, etiam longius mendaciū propagauit: ac Ionathæ nonnullisq; alijs qui comprehensi fuerāt persuadet, nouarum rerum accusationem uiris inferre probatissimis Iudæorū, apud Alexandriam Romamq; degentiū. Horū autem qui per insidias accusati sunt, unus erat Iosephus qui hæc scripsit. Nō tamē Catullo fictio ita ut sperauerat cessit. Nam Romam quidem uenit, Jonathan cæterosq; uinctos ducens, finemq; arbitrabatur esse quæstionis apud se ac per illum conflata calumniā: Vespasianus aut rem suspicatus, ueritatem requirebat: cognitoq; non iure hominibus accusationē illatam illos quidem Titi studio criminibus soluit, merito uero pœnam in Ionatham statuit: prius enim uerberatus, uiuus exustus est. Catullo autem tūc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid amplius castigationis experiretur: non multo autem post, multiplici morbo & insanabili correptus, acerbissime tortus est nō corporis tantū cruciatum sustinēs, sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus em expauescebat, & crebro uidebat sibi instantes umbras eorū quos peremerat, & clamitabat. Cūq; se tenere nō posset, exiliebat stratis, tanquam tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc autē semper multum proficiente malo, extisq; defluentibus, ac intestinis exhaustis, ita est mortuus: nulla re alia magis diuinæ prouidentiae facto indicio, quā quod nequissimos ulciscatur. Hic nobis est finis historiæ, quā promissimus nos cum omni ueritate tradituros, cognoscere cupientibus, quemadmodum hoc bellum Romanis gestum est cum Iudæis. & qualiter sit quidem expositum lecturis, ut dicant, relinquatur: de ueritate autem confidenter dicere non pigebit, quod eam solam scopum mihi per omnia quæ scripsi proposuerim.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO
libri septimi & ultimi, Finis.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

RERVM OMNIVM APVD IOSEPHVM ME

MORABILIVM INDEX SECVNDVM ALPHABETI ORDINEM.

- A**ron Moyſi in Aegyptu redeunt occurrat 49
- Aaroni** ſacerdotiu conſertur 69. conſirmatur 85. eius filij quatuor 69. quomodo purificatus 70
- filij eius** duo ſeniores dam offerunt exuſti ibidem. uirga eius ſtoret & profert amygdala 85. moritur 86. primus fuit pontifex 545
- Abaneth** qualis zona 66
- Abaris** mons 105
- Abaffarus** à Cyro præfectus reſtituendo templo Hieroſolymus 287
- Abdaſturtus** rex Tyrioru Beleaſtarto patri ſucceſſit 835. eius mors ibidem
- Abdemonus** Tyrius adoleſcens problema tum diſſoluendoru peritus 212. 835
- Abdonis** principatus Hebræorum 127
- Abel** quid ſignificet, occiditur à fratre 5
- Abelmachea** urbs 190
- Abemerigus** Iſate ſuam filiam dat uxorem 532
- Abenerus** præfectus exercitus 144. 153
- Ieboſthum** Sauli filium conſtituit regem 166. pugnat contra Iobabum 166
- transfert** regnum ad Dauidem 167
- ab Iobabo** fraudulenter occiditur 168
- Aber ſecundi** ex fratribus Machabæi ſupplicia crudeliſſima, tolerantiâq; eius 879 880
- Abſalomus** Amnonem fratrem iugulat. 180. fugit in Geſura, unde à patre reconciliato reuocatur, item forma eius & caſaries qualis, tum quomodo Iobabum tractarit 181. popularem auram capiat & regnũ 182. cum patris concubinis rem habet 185. cogit magnũ exercitum contra patrem 185. pendens in arbore interimitur 186
- Abias** Arabum rex prælio uictus ſibi ipſe manum inſert 536
- Abias** Salomonis filius quomodo ſe geſſerit in adminiſtratiõe principatus 136 173
- Abiatharus** Achimelech filius ſeruatus à Sauli ſeuitia 155. confirmatur ei pontificatus 190. quomodo à Davide ultus, eius domus ſacerdotio priuatur 200 201
- Abibalus** rex Iromi pater Tyriorum rex 834. 835
- Abigea** Nabali uxor Dauidem commotum placat 158. 159
- Abilamarodachus** Naſu: hodonofori filius in paternum regnum ſuccedit & Iochimum è uinculis eximit 276
- Abimelechi** Bethlemita in Moabiticã terram cum ſuis proſectio 130
- Abimelechus** Gedconis nothus, fratres leguimos occidit, & imperium arripit 124. urbe & tribu pellitur ibid. Sici-mas captus ſolo æquat 125. occiditur ibidem
- Abimelechus** Paleſtine rex Saram concupiſcit 17
- Abironi** cum ſuis terra debiſcit 84
- Abiſace** puella calefacit ſenem Dauidem 195. ambit eam uxore Adonias 200
- Abiſeus** Iobab frater, uir fortis 166. 183
- 192.** cum fratre Sabæum perſequitur 190. iudicat regem ab interitu occiſo Acnone 191
- Abrahamus** quando natus 12. Lotum nepotem adoptat 13. è Chaldaea migrat in Chanaanem, & dei uerum cultum inſtituit ibid. hinc in Aegyptum proficiſcitur, ubi uxorem fingit eſſe ſorem ſuam 14. 17. Aegyptijs diſci-plinas inſtituit 14. Aſſyrios uincit 15. decimas dat Melchiſedeco, & promittitur ei filius à deo 15. 16. genuit Iſmaelem ex Agare 16. hoſpitatur angelos tres 16. migrat in Gerara 17. à deo tentatur 18. monumētum ſibi & poſteris comparat 19. ducit Cheturam uxorem, ſuſcipit liberos 20. Iſaco querit uxorem ibid. moritur 21. eius arma contra Pharaonem 768 769
- Abrahami** domicilium, uicus 13
- Abſalomon** tyrannidis Manahemi adiutor 671
- Abſalomus** patruus et ſocer Ariſtobuli captus 370
- Accaron** non potuit capi ab Hebræis 115
- Achabus** Amarin filius regnũ paternum naſtus maioribus contaminat id ſceleribus quàm antecceſſores ſui 229
- agnoscit** ſuum fatũ & poenitet 230
- cedit** Adadi filio bellum inferenti 231
- eundem** uincit 232. occiditur 235. ipſius liberoru capita præciduntur 246
- Achar** furtũ cõmittit 108. pleſtitur 109
- Acha,** quinti ex fratribus Machabæi immania ſupplicia, eiusq; inſignis tolerantia 881
- Achazes** Iothami filius regnũ paternum arripens, idolis filium holocausta offert, bulloq; impetitus, magnam patitur ſtragem 255. Aſſyrioru regis auxilio ulciſcitur Syres, ſtultus et impius moritur 256
- Achabus** Herodis nepos cui uim prohibet 466. impetitur à 2000 militibus diſmiſſis 473. Herodem manum ſibi inferentem prohibet 637. militibus multuantibus reſiſtit 473
- Achias** pontifex 142
- Achias** propheta Hieroboamo regnũ & alia uaticinatur 217. 222. 223
- Achilaus** princeps cõmentarienſiũ 190
- Achimanus** Berzellai filius apud Dauidẽ manet 189
- Achimas** Dauidi uictoriam nunciat 187
- Achimelechus** pontifex Dauidem cõmetu iuuat 154. acciſus ad Saulum occiditur cum omni ſua familia 155
- Achitophel** à Davide ad Abſalomũ deſignat 182. male conſulit domino ſuo 183
- 184.** propter ſpretum conſilium relinquit Abſalomum & ſe ſuſpendit 158
- Acmeſ** Iulie famule dolus 463. 635
- Acmon** gigas Dauidem occiſurus, ab Abiſeo perimitur 191
- Acuſilaus** Argiuus quo tẽpore hiftoriam condere inceperit & in quibus Heſiodum corrigat 828
- Adadus** Azaelis filius paternũ in regnum ſuccedit, quo ab Ioa Iſraelitarum rege priuatur 251
- Adadus** Syriæ & Damafci rex cum Damasco deſcendens uincitur 174
- Adadi** huius poſteri dicti reges Syriæ, ſicut Aegypti reges Ptoleme ibid.
- Adadus** tertius Samariam uafat ibid.
- Adadus** Syrus Achabo bellum inferens cõdenti, ab eo tandem uincitur 231. 232 & recipitur in gratiam 233. Ioramo inſidians & Eliſeum capere conatus fruſtratur 240. 241. bello aggreditur Ioramũ 241. fugatur à deo 242 præfocatur ab Azaele 243
- Adami** creatio, & quid ea uox ſignificet 3. lapſus & mulcta. 4. 5. eius ſoboles poſteritas & mors 5. 6
- Adar** menſis 105. 288. 249. 300. 333
- Adar** menſis dies XIII. & XV. cur feſti Iudeis 300
- Aderus** Syriam occupat, & rex eius efficitur 217
- Adoma** quid ſignificet 28
- Adomus** dictus Eſaus ibidem
- Adoni** quid ſignificet 115
- Adonias** Dauidis filius regnum paternum aſſectat 195. fugit ad aſylum, & ueniam commiſſi à patre impetrat 196
- ſalutat** matrem Solomonis, & Abiſaces connubiũ ambiens occiditur 209

fff Adoni

INDEX

- Adonibezecus capitur ac truncatur mani-
bus & pedibus, sic uti ipse alios reges
mutilauerat 115
- Adoramus quaestor tributorum ordinatur
190. lapidibus obruitur 218
- Adulterij suspecta quomodo purgetur 75
- Adramalechus Senacheribi filius patri-
cida 261
- Adrazarus Sophenorū rex à Dauide ui-
sus 174
- Aegyptius uates seductor Iudeorum 542
- Aegyptij populus qualis 11. 43
- Aegyptijs quis astronomiam & arithme-
ticam primus tradiderit 14
- non licere eis greges curare 42. cur
quintam fructuum portionem regibus
pendant 42. pugnant cum Aethiopi-
bus 46. Hebraeos insequantur 53
- quare Babylonē abducti 273. eorum
antiquissima rerum memorabiliū tra-
ditio 827. 829. testimonium de Iu-
deis 832. 841. quid eis Graecorum
cōmerciū conciliarit 831. sexaginta
milia Iudeorum peremerunt 822
- Aegyptijs gratificari uolentes ueritatem
de gestis Iudeorum corrumpere 842
- Aegyptiorum dii descripti 844. 854
855. seruitus 858. eorū mali mores
taxati 854
- Aegyptijs nemo regum aut imperatorum
ius ciuitatis largitus est 854
- Aegyptiū mare totū portibus caret 745
- Aegyptum fames ingens occupat 35. 42
- Aegypti regina Solomonem inuisit 214
- Aegypti descriptio 667. 744. 745
- Aegyptus unde nomen acceperit 834
- Atternius Fronto magister duarum legio-
num Alexandrinarum 792
- Aethiopes, populus 11. bello Aegyptios
inestant 46. quō à Mose uicti 47
- Aethiops ab Aegyptijs circumcisionem
accepisse 222
- Aelius Gallus dux auxiliariarum ab He-
rode missorum Caesari 418
- Aemilius Iucundus à Iudeis occisus 678
- Aemilius Regulus Corduben. 508
- Aeneas, qui Aretas postea dictus Arabum
rex constituitur 445
- Aeoles populus 11
- Aeraria quis inuentor 6
- Aeris genus auro preciosius 174
- Acinaces persicus, qualis 543
- Aeta, petra, Sampsonis habitatio 128
- Agaris insolentia ob cōceptum infantem
punitur 15. 16. ablegatam unā cum
filio consolatur angelus 18
- Agatharchides historicus 841
- Aggeus propheta 287. 288
- Agire Nabathae facinus 774
- Agrorum terminos quis primus fixerit 5
- Agriculturam quis inuenerit ibidem
- Agrippa Aristobuli filij soboles 489
- uaria fortuna 490. usq; 496
- M. Agrippa in Iudeos beneuolentia 313
- Agrippa in Asiam mittitur 421. ab He-
rode magnificē exceptus epulum prae-
bet populo 427. eius in Iudeos stu-
dium 437. 455
- Agrippa rex Herodem apud C. Caligula-
m accusat 497. accusati tetrar-
chias ac bona consequitur 498. conui-
uium sumptuosissimo Caesarem excipit
501. Iudeos reconciliat Caio 500
501. hortatur Claudium ad retinen-
dum principatum 522. tergiversator
bilinguis ibid. quae beneficia à Claudio
Caes. acceperit 524. 525. eius in Iu-
deā reditus 526. Silam uinctū ad ser-
uat 527. reliqua eius gesta usq; mor-
tem 528. 529. 530. & 654. 656
661. 663. 664. 667. 670. 674
675. 687. 714. 739. 750. 757
- Agrippa filius Agrippae 530. impetrat
pontificiae stolis custodiam Iudeis 531
- Chalcidi praeficitur 538. Claudio au-
tor ut Iudeorū causam legitime cogno-
scat 540. Chalcidem aufert ei Caesar,
et multis alijs toparchijs donat ibi. nu-
ptias instruit ibid. Galileā parte dona-
tur à Nerone 541. domū extruit 543
- Neroniada nominat & munificus est
544. Magdala certat capere 556
- uenit Tyrum cum Vespasiano 575
- Agrippa regni fines qui 687
- Agrippina Claudij Caes. uxor 540. ma-
ritum ueneficio tollit ibid. filium Nero-
nem imperio praeficit 541
- Agrippinum à quo conditum 613. 614
- Ainā inuadunt Hebraei, & fugantur 108
- capitur & succenditur 109
- Alabarchia magistratus 537. 540
- Alanorū nationis descriptio 816. eorum
irruptio in Mediam & Armeniā ibi.
- Albinus Iudae praesidet 544. Iudeam la-
tronibus explet. 545. malus 547
- Albinus Romanorum praefectus Iesum A-
nani misere multatum dimittit 796
- Albini procuratoris direptiones & iniu-
sticia 568
- Alcinus in pontificatum succedit alias la-
cimus dictus 331. profugit ad Deme-
trium ibid. perit 333
- Alexander Alabarcha mutuatur pecuniam
Agrippae 491. infra Alexander Ly-
simachus
- Alexander Antiochi Epiphanis fil. bello
aggreditur Demetrium 336
- uincit 338. Ionathae amicitiam ambit
337. Ionatham in summo honore ha-
bet 340. Ptolemaeo Philometori ho-
stis factus occiditur 342
- Alexander Aristobuli fil. Iudeam inestans
à Gabinio uincitur 371. 372. rebel-
lans Romanos quotquot potest interficit
372. 373. Hyrcano bellum infert
591. 592. cum Gabinio pugnat 593
- securi percutitur 374. 593
- Alexandri fictitij actus & fallacia 645
- Vide Pseudalexander
- Alexander Herodis filius Roma reuersus
ducit uxorem 427. accusatus à pa-
tre causam dicit, & reconciliatur 432
433. 434. calumnijs oppressus cōiū-
gitur in uincula à patre 442. reconcili-
atur patri per socerum 443. iterum
calumnijs urgetur ab Eurycle alijsq;
446. 447. & in carcerem detru-
ditur ibid. accusatus à patre Beryti, dam-
natur 450. strangulatur 451
- Alexander Herodis filius ueneficij accusa-
tur à patre 617. 618. iterum accusa-
tur 621. & in uincula cōiūgitur 621
- accusatur 625. strangulatur 628
- eius soboles ibid.
- Alexandri Herodis filijs posteri in maio-
re Armenia regnauerunt 654
- Alexander Iamneus Hyrcani filius, rex fa-
ctus fratrem insidiantē interimit 357
- circumuenit astu Ptolemaeum Lathu-
rum, à quo postea uincitur 358. ite-
rum belligeratur cōtra eum 359. prae-
liatur cum suis 360. 361. cum Deme-
trio Eucero ibidem. inhumanitatis cau-
sa Thracides dictus: alijsq; gesta &
mors 261. 363. & 585
- 586 587
- Alexander Lyfimachus Alabarcha solu-
tus uinculis à Claudio 525. eius diu-
tie quantae 537
- Alexander rex primus Machabaei edifi-
cavit 812. quo tempore mortuus
839. eius morte Iudei in Aegyptum
& Phoenicem translati 840
- Alexander Philippi filius patri in regno
succedens quas tulit uictorias 301
- Damascum & Tyrum capit atq; Ga-
zam 302. pontificem Iadadum uene-
ratur, & Hierosolymis deo immolat,
Danielisq; prophetiam interpretatur,
& Iudeis quaecunq; possiderant con-
cessit 303. 674. eo mortuo quomo-
do regna eius occupata 304
- Alexander Tiberij pater portam templi
supra Corinthiā crassiori auro & ar-
gento perfudit 759
- Alexander Vcles rex 342
- Alexander Zebinae Demetrii uicti loco
rex

IN IOSEPHVM

rex constitutus foederatur Hyrcano
353. in bello cedit ibidem
Alexandra Alexandri Iamnei uxor quomodo
modo à morituro marito instructa regnum
seruauit & administravit 362
363. morbus eius & mors 364
365. 787. 788
Alexandra Hyrcani filia, uxor Alexandri
Aristobuli, insensa Herodi 399
400
Alexandra Phasaeli filia 439
Alexandria plus singulis mensibus quam
Hierosolyma toto anno pendit Roma
nis 667. iisdem quatuor mensium
annonam ministrat ibid.
Alexandria ciuitas post Romam maxi-
ma 748
Alexandriae portus descriptio 745
urbis situs descriptus 667
Alexandrinorum seditio contra Iudeos
674 675
Alexandrini Vespasianum pro imperato-
re prompti agnoscunt 745
Alexandrinorum fortitudo & praestantia
in oppugnatione Hierosol. 763
Alexandrini quandiu cesserint Iudeorum
solennitatibus 854
Alexandrini seditioni Apionis similes
ibidem
Alexandrium arx 369. 371. 589
Alexas ducit Salomem uxorem 453. iu-
betur ab Herode nobiles Iudeos se de-
functo occidere 466. pie agit 467
Abisai, Abisai 11
Abisragimuthosis rex contra pastores ge-
rit bellum 833
Aliurus mimorum actor 550
Allus Samarita, libertus Neronis 491
Alchemus praetore obrigit 611
Amalecita gens 58
Amalecita bellum Israelitis inferunt &
vincuntur 58. 59
Amalecita Hebraeos subigunt 122
eorum rex captus et occisus 145. 146
Amalecitis quanto deus odio sit: prosecu-
tus, & quomodo Saulus eos extirpa-
uerit 145. David cedit eos 164
Amalecus nothus Aliphaze filius 28
Amalecitis regio ibidem
Amanus quanto in honore apud Artaxer-
xem habitus, & quantum in Iu-
deos propter Mardocheum concepit
odium 295. consulit contra seip-
sum 297. in crucem Mardocheo
paratam sustollitur 298. & filij
eius 300
Amaraei filij quomodo Ioannem Gaddim
interfecerint, & quas eius cadis poe-
nas dederint 335

Amarames Moysis pater & Aaronis,
deum inuocans ut Hebraeos redimat
exauditur 44
Amaramus seditiosus exulat 531
Amarinus constituitur rex 226. obit di-
em suum, relicto principatus successore
Achabo filio 227
Amasus Absolomi copijs praeficitur 185.
impetrat ueniam à Dauide, cui gratula-
tur regni restitutione 188. constitui-
tur praefectus exercitus 189. occidi-
tur à Ioabo 190
Amasias filius Ioasi regis Iudae, uir bonus
& pius patri in regnum succedit 250
251. paterna necis autores tollit, A-
malecitas, Idumaeos & Gabelitas praefi-
lio uincit & ad idola deficit 251
inceptatur à propheta ibid. minatur
Ioe regi, & praefectus uictus capitur in-
terficiturq; 252
Amasias sacerdos 236
Amathus, Amathe 11. 12
Amathus castrum ad Iordanem 359
Ambuio quantum malum 168
M. Ambuius praeficitur Iudae 481
Amenophis regni terminus 833
Amesses regni terminus 833
Amias Achaz fil. bello superatus à Zacha-
ria trucidatur 255
Aminadabus leuita 135
Ammanus Ammanite 17
Hebraeorum genti bellum inferentes
male excipiuntur 125. 126
Ammanitarum contumelia in Dauidem,
& quae de eis ultio accepta 176
excinduntur 179
Ammanite & Moabite socij mutuo sese
occidunt 237
Ammaus exusta 643
Ammaus thermae sanandis corporib. ido-
neae 714. uide & Emmaus
Ammonius insidiator Ptolemaei Philome-
toris occisus 342
Amnon sorore Thamarum stuprat 179
occiditur à fratre Absolomo 180
Amoraei cum suis regibus deleti. 87. 88
qui eorum ditionis termini 87
Amoritae regio duabus & dimidia tribu-
bus conceditur 93
Amosus Manassis filius regno paterno
substituitur, quod propter impietatem
non diu tenens occiditur 263
Ananias constituitur pontifex ab Hero-
de 399. honore priuatur 400. res-
tituitur ei 401
Ananias Masbali pontifex cum quindecim
alijs crudeliter necatur 777
Ananias mercator Iudeus regias mulieres
Iudaicam religionem docet 533

Ananias Nebedei fil. pontificatum acci-
pit 537. uinctus mittitur Romam 539
Ananias nominatur Sedrachas 273
Ananias Onia filius copijs Cleopatrae praefi-
citur 354. 358
Ananias Phariseus Iosepho se opponit
562
Anania pontificis liberalitas, eiusq; seruo-
rum iniquitas 544. 545
ipsius filius capitur à saccarijs 544
Ananiae pontificis domus incenditur 670
Ananias pontifex cum Ezechia fratre &
pontificibus alijs in cloacis latuit pro-
pter seditionem 670. cum fratre in-
terficitur 671
Ananus Anani filius pontificatum acqui-
rit, & Iacobum lapidat 544
Anani senioris felicitas ibid.
Ananus Ionathae filius Cestio portas pro-
dere uoluit 678
Ananus Iudeorum dux uinctus Romam
mittitur 539
Ananus pontifex cum Hierosolymitis bel-
lo contra Romanos se preparat 684
685. apparatus belli rursus amitte-
re noluit 685. milites contra Simonem
Gorie mittit ibid.
Ananus pontifex, eiusq; gesta 721. 723
724
Anani mors Hierosolymae excidij princi-
pium 730. eiusq; uirtutes celebrate
ibidem
Ananus Sethi filius pontifex constituitur
481. eo priuatur 482
Ananus Simonis satellites ad Titum profu-
git 791
Anarabaches, pontifex Hebr. 66
Anaxagore Clazomenij mors 868
Anchus rex Gitta 154. 160. exercitum
ducit in Hebraeos 161. 163
Andromacho amicitiam renouat Hero-
des 442
Andronicus Messalam filius orator 339
Angelus, quale nomen 407
Angelos cum mulieribus coisse 6
Anilei & Asinaei Neerdensium facinora
503. 504. 505. 506
Animi unde certissimum argumentum col-
ligatur 157
Anna Helcanis uxor 131. 132
Annibae seditiosus plebs 531
Annius Minutianus 508. 511. 523
Annius Rufus Iudae praeficitur 481
Annius magnus quot annis constet 9
Anni septimi, quinquagesimi seu Iobeli re-
missio 75
Anni quot ab exitu Israelis ex Aegypto
usq; ad templi Salomonis extructio-
nem 546
Fff 2 Antej

I N D E X

Anteij interitus 515
 Anthedo, postea Agrippas dicta 359
 Antigonus Asiam occupat morto Alexan-
 dro 304
 Antigonus Aristobuli filius cū patre trāf-
 fugiens capitur 372. accusat apud Ce-
 sarem Hyrcanum & Antipatru 375
 paternū regnum affectans profligatur
 383. reducitur in regnū per Barthos
 386. amputat Hyrcano auriculas 388
 accusatur Rome et plicat pecunijs ho-
 stem 390. quomodo ab Herode oppu-
 gnatus sit 391. & inde. quomodo ex-
 pugnatus & irrisus à Sosio 396
 Antonius Herodis pecunijs corruptus
 eum occidit 397. 398. Antipatrum
 & Hyrcanum accusat 594. uincit-
 tur ab Herode 599. rex constituitur
 601. quā in solens ex unica uictoria
 factus 606. dat seuinciendum Sosio
 609. securi percutitur ibidem
 Antigonus Hyrcani fil. Samarie obsidio-
 ni praeficitur 354. quomodo à fratre
 & cur occisus 356. 584
 Antiochia Mygdonia, urbs 535
 Antiochia, Syria metropolis 686
 Antiocheni Demetriū ciectum recipiunt
 342
 Antiocheni soli cum Sidonijs & Apame-
 nis pepercerunt Iudeis cohabitatori-
 bus suis 674
 Antiochensium odium in Iudeos 312
 Antiochensiu petitiones apud Titū 809
 Antiochus Antiochi Grypi filius uictus
 & occisus ab Antiocho Cyziceni fi-
 lio 360
 Antiochus Antiochi Cyziceni filius supe-
 rat Antiochum Grypi, & superatur
 inde ab Eucero & Philippo fratri-
 bus ibidem
 Antiochus Aspendius ab Hyrcani filiis ui-
 ctus 583
 Antiochus Comagene rex 483. 529
 Antiochus Cyzicenus cum fratre Antio-
 cho Grypo belligatur 353. 357. uin-
 citur ab Hyrcano 354. occiditur à
 Grypi filio Seleuco 360
 Antiochus deus Alexandri f. adolescēs rex
 coronatur & amicitiam cum Ionatha
 inuit 344. trucidatur à Tryphone suo
 tutore 350
 Antiochus Dionysus Antiochi Grypi fil.
 Damasci regno potitus quid gesserit
 361. 362. eius cum Alexandro &
 Arabibus bellum 586. 587
 Antiochus Epiphanes Seleuci fil. 320. e-
 ius gesta cōtra Iudeos 320. usq; 329
 806. 855. ad Elymaida uincitur
 328. cōmissa regni cura Philippo mo-

ritur ibid. 329. aliāq; eius gesta 874
 876. 857. 878
 Antiochi Epiphanis cū Ptolemao Sexto
 contentio propter Syriam & in Iu-
 deam irruptio seuā 581
 Antiochus Epiphanes quomodo ceperit
 Hierosolymam 769. 773
 Antiochus Eupator Antiochi Epiphanis
 fil. rex constituitur 329. Bethsaritas
 expugnat 330. Philippū tutorem re-
 gnū inuadentem occidit 331. captus
 à Demetrio trucidatur ibidem
 Antioch. Eupator Antiochi Epiph. f. quo-
 modo Iudeam afflixerit 582
 Antiochi Magni bellum cum Ptolemao
 Philopatore & beneficia in Iudeos
 313. dat filiam Ptolemao uxore 315
 Antiochi Pharañx, loci nomen 587
 Antiochus Seleuci nepos Deus cognomi-
 natus 313
 Antioch. Soter, etiā Pius dictus frater De-
 metrii rex natus Tryphonē persequi-
 tur & interficit 350. Simonem Mat-
 thie in amicitiam receptum conatur
 subigere, sed infelicitur 350. oppug-
 nat Hyrcanum Hierosolymis, & cog-
 nominatur Pius 351. 352. regno &
 uita priuatur ab Arsace ibid. Seleu-
 cum Grypi uincit 360
 Antiochus Grypus qui & Philometor
 Demetrii Nicanoris f. Alexandrū Ze-
 binam bello occidit, & regnum Syrie
 occupat 353. Hetracleonis insidijs oc-
 cisus 360
 Antiochus, Agrippa & Sohemus Vespā-
 siano in auxiliū miserūt bina milia pe-
 ditū, et sagittarios equites mille 689
 Antipas Herodis fil. cōstituitur tetrarcha
 467. affectat regnū 469. portionē
 paterni regni acquirit 476. 644
 Antipas pro Antipatro fratre rex consti-
 tuitur testamento 635. tetrarcha in-
 stituitur 637
 Antipas pater Antipatri Iudaeae prae-
 ctus ab Alexandro 366
 Antipas regij generis uir cōprehensus cu-
 stodie traditur 720. occiditur 721
 Antipater Herodis fil. à patre uocatur do-
 mum 431. honoribus augetur 432
 fratres crebris calumnijs infestat 432
 442. 447. malicia eius 453. 454
 eius i patrē insidie 455. 457. 458
 capitis damnatus uincitur 436. occi-
 ditur 467. ab Herode patre pellitur
 ciuitate 616. fratrib. insidiatur 617
 619. 621. 623. pdigit 626. 627
 fratrū occisorū liberis etiā male uult,
 & cōspirat cōtra patrem 627. 628
 ueneno eū tollere conatur 630. 631

alijs duobus fratribus calumnias struit
 631. causam dicit 633. 634. occidi-
 tur 637
 Antipater Idumaeus Hyrcanū in regnum
 restituit 588. 589. aliāq; eius gesta
 593. usq; 597
 Antipater accusatus, declaratur prae-
 ctus Iudaeae à Iulio Cef. & Hierosoly-
 morum muros reficit, & filiis suis prae-
 fecturas attribuit 595
 Antipater qui prius Antipas, quomodo se
 suosq; euexit, & Aristobulū regno
 eiecerit 366. 367. Scaurum cōmea-
 tu inuat 371. 372. eius autoritas, u-
 xor & liberi 374. qualem operā na-
 uari Cefari aliāq; eius gesta 374
 375. dynasta & procurator Iudaeae
 constituitur à Cefare 376. suos libe-
 ros ad gubernacula prouehit 377
 Antipater Salomes fil. accusat Archelaum
 470 640
 Antipater Samarita Antipatri Herodis
 filij procurator 458. ueneficiū appa-
 ratum Herodi indicat 630
 Antipatris ciuitas edificatur 435. 614
 Antiphilus cum suo fratre uenenum ap-
 pararunt in Herodis interitum 458
 Antiquitatum libri xx. quod tempus com-
 plectantur, & quas historias 548
 Antonia Drusi maioris uxor, Germanici
 & Claudij mater Agrippae dat mutuo
 pecuniam 490. 491. eius fauor
 in Agrippam 493. 494. eius priu-
 dentia 496
 Antoniae edificij Herodiani descr. 761
 Antonia porticus incensa, & praesidium
 ex ea deturbatum 670
 Antonia turris ab Herode condita 425
 486 613
 Antoniae fundamenta subuersa 787
 M. Antonij decreta pro Iudeis 381
 M. Antonius, dux Ro. 371. in Asiam pro-
 ficiscitur & Herodem defendit 384
 599. amore Cleopatrae captus He-
 rodem & Phasaelum tetrarchas coh-
 stituit 385. 399. ad regium fastigium
 eundem promouet 390. ab eodem pec-
 unijs corruptus Antigonum ē mediū
 tollit 397. 398
 M. Antonius donatur ab Herode 398. ho-
 mo impurus 399. Herodi nimium in-
 dulget 402. multa indecore agit in
 gratiam Cleopatrae 404. subigit Ar-
 meniam 404. uincitur apud Asium
 à Cefare 408. occisus 412. qualem
 operam Gabinio praestiterit 592. He-
 rodem exulē regno Iud. praeficit 602
 603. propter Cleopatram multa facit
 indecore 609
 Antio-

IN IOSEPHVM

Antonius centurio à Iotapateno insidijs
interemptus 702
Antonius prefectus ale equitū contra Ro-
manos 686. eius gesta ibid.
Antonius Primus è Moesia contra Vitel-
liū cum legione tertia properat 746
eius gesta ibid. Vitellium interficit
739. in conflictu cum Vitellianis qua-
tuor milia & quingentos amisit 746
Romam properat 747
Antonius Silo Taricheas missus cū duo-
bus milibus sagittariorum 710
Aod. uide Iodes
Apache regni termini 832
Apamia obsidione liberata 597
Apelleus, mensis 291. 321. 326
Aphrica unde sic denominata 20
Aphri & Aethiopes quantum annue pen-
dant Romanis 666
Apion Alexandrinorum legatus contra
Iudeos 498
Apion grammaticus res Aegyptiacas con-
scripsit 849. eius portentosa menda-
cia de Iudeis & tota uita taxata ibid.
& 850. 851. eius calumnie & men-
dacia cōfutata 852. 853. 854. 855
propheta factus fabulam tragicam de
Iudeis impudentissime fingit 855
856. 857. 858. 859
Apionis mors 858
Apobaterion locus 8
Apochis regni termini 832
Apollodoti Gazareorum ducis prelium
cum Iamneo & mors 119. 359
Apollonius Antiochi dux, à Iuda Maccha-
beo uictus occiditur 324
Apollonius Dams prefectus Alexandri
filij Antiochi Epiph. 340. uincitur à
Ionatha 341
Apollonij Molonis mendacia de Iudeis
855. 859. 860. 866. 867. 868
Aponius senator fauciatur 524
Apsanes Iudeis preficitur 126
Aquila aurea supra portam posita deijci-
tur 464. 635. 636
Aquila quare Romanorum insigne 692
Aquila Caligule interfectior 514
Ara tabernaculi, & Arula suffumigato-
ria 66
Arabia, confinis Iudae 366
Arabes qua etate infantes suos circumci-
dant 18
Arabes Hebraeos subigunt 122. ab ipsis
rursus ceduntur 123
Arabū prelium cum Herode 405. 406
Arabum Iudeam deuastantium seuitia
474
Arabum gesta in Iudea post mortem He-
rodis 643

Arabes Iudeorum transfugarum uiscera
patefaciunt, aurumq; eximunt 778
Aramus, Aramei 12
Arami liberi quibus gentibus appellationem
indiderunt ibidem
Aranes ubi mortuus ibidem
Araſci templum 261
Arbela uicus 569
Arbori interdictae quae uia indita fue-
rit 4
Arca Noe 7
Arca Noe reliquiae ubi seruentur 532
Arca tabernaculi forma 65
Arca in potestatem hostium uenit 133
quantorum malorum his fuerit autor
ad quos peruenit, & quomodo He-
brais reddita 133. 134
Arca transfertur Hierosolymam in tem-
plum Salomonis 208
Arcades de antiquitate gloriantes, post
Athenienses literis eruditi 828
Arce, alio nomine Arctipus, ciuitas 112
Arce, quae nunc Petra, ciuitas 86
Archelaus uicus conditur 478
Archelaidis palmeta 481
Archelaus Cappadocum rex 427. 435
Herodem ad sanam mentem reducit
443. eius prudentia 622. 623
Archelaus Herodis filius à patre regno
prefectus ipsius funus curat 467
populo se accommodat, & incidit in
seditionem 468. 469. accusatur apud
Augustū 470. 476. ethnarcha
non rex cōfirmatur ab Augusto 476
Glaphyram fratris defuncti uxorem,
ducit 478. accusatur apud Augustum
& relegatur Viennam Galliae 478
646. uenditur eius bona 481. 646
à fratre false calūniatur 631. rex con-
stituitur 637. in seditionem incidit
638. 639. 643. quod nō rebellasset
quarta tributorū parte leuatus 645
eius reditus quanti ibidem
Archelaus Magdali ad Titū pfugit 791
Arcyon medicus 5
Arethis, sexti ex fratribus Machabaei im-
mania supplicia, eiusq; cum insigni to-
lerantia sermones 881. 882
Aretas Arabum rex fugientē Hyrcanum
recepit hospitē, oppugnationē Aristobuli
cogitur intermittere 366. 367
cum Scauro foedus init 371
Aretas qui antea Aeneas cōstituitur Ara-
bum rex 445. confirmatur 449
Aretas Coeleſyriae regnū adipiscitur 362
587. cū Herode bellatur 487. 488
& Iudae infert bellū 587. à Scauro
multatur ccc. talentis 591
Aretas Petreus Rom. auxiliatur 474

Argolicae historiae scriptores discrepan-
tes 828
Ariphanes Graecus historicus Iudeorum
mentionem facit 841
Arietis instrumenti bellici descriptio 696
Ariochus Nabuchodonosori satellitū prae-
fectus 274
Arion procurator Iosephi Tobiae filij 318
Aristaeus Iudeorum negotium agit apud
Ptolemeum Philadelphū 305. 306
Aristocratiam esse optimā administr. 97
Aristotelis apud Clearchum uerba de Iu-
daeis 839
Arius centurio confossus 474. 642
Aristobuli odiū erga frat. Agrippā 490
Aristobulus Agrippae frater, Iudeorū cau-
sam agit apud Petronium 499
Aristobulus Aristobuli fil. adolescens pul-
cherrimus 399. ab Herode constitui-
tur pontifex, & occiditur ab eodem
400 401
Aristobulus Alexandri Iamnei fil. genero-
sus 363. quō adsecutus sit regnū 364
365. obsessus ab Areta liberatur per
Scaurū 367. quale donū Pōpeio mi-
serit, & cōtrouersia cum fratre apud
eundem disceptauerit 368. quomodo
à Pōpeio tractatus 369. uinctus abdu-
citur Romā 371. uinculis elapsus Ite-
rum capitur & mittitur Romā 372
ueneno sublatus est 374
Aristobulus Herodis fil. reuersus Roma
ducit uxore 427. conijcitur in carce-
rem falsis calumnijs oppressus 447
accusatus à patre Beryti dānatur 450
strangulatur 451. 626
Arist. filij Herodis, liberi qui 654. 626
Aristobulo Herodis filio Armenia minor
à Nerone data 656
Aristobulus Herodis frater, priuatus mor-
tuus, filia unica relicta 654
Aristobulus Herodis dynasta Chalcidis f.
dominijs multis donatur à Ner. 541
Aristobulus Hyrcani fil. obsidioni Sama-
riae preficitur 354. quō imperarit, et
seuerit in matrem ac fratres 355
fratris cede pollutus moritur philellen-
dictus 356. primus diadema regium
usurpauit, & quomodo se gesserit in
matrē et fratres 584. mors eius 585
Aristobuli & Hyrcani furor & conten-
tio 769
Aristobulus rex Chalcidis contra Antio-
chum 815
Armenia regio 12
Arnon flumens 86. 87
Arphas uicus 688
Arphaxades Arphaxadai 12
Artabanus Vonone uicto Parthorum re-
ff 3 gnum

I N D E X

gnum assequitur	483	Asphaltites lacus repletus cadauer.	736	Azotum captum & concretatum	348
Artabanus a Vitellio uictus	486. recupe	Asphaltites Lacus Tibericensi natura con-		Azymorum festiuitas restauratur	257
rato imperio foederatur Neroui	487	trarius 737. eius descriptio	738	Azymorum festiuitatis institutio	52. 73
Artabani cum Asineo & Anileo reconci-		Asphar lacus	335	B	
liatio & amicitia	504	Assrenatis prodigium & interitus	513	B Aaras loci, & herbae descriptio	812
Artabanus regno pulsus restituitur per		Assamonai principatus quando desierit		813	
lratem	534. 535	397		Babe liberi occiduntur ab Herode	415
Artabazes rex Parthorum donatus Cleo-		Assamoneorum familia quando et quan-		Babel quid significet	10
patre	609	diu principatus Iudeorū cōcess. 546		Babylon locus cur sit dictus	ibidem
Artabazes Tigranis fil. captus	404	Assaracodas Senacheribi filius patri suc-		Babylonis extractio	52
Artaxerxes regnum paternum accipiens		cedit in regnum	261	Babylon in Cyri potestatem uenit	278
quale conuiuium instruxerit	293. ac-	Assaron quantum contineat	66	Babylonica captiuitas quando & quomo-	
cusat uxorem & diuertit ab ea	294	Assis regni termini	832	do acciderit	266. 267. 268. 269
ducit aliam nomine Estheram	ibid.	Assuras Assyrii	12	270	
Amanē in summo habet honore	295	Assyriorum imperium quando dissolutum		Babylonice turris institutio 9. & quanta	
eundem cruci suffigit	298. Iudeos pe-	fuerit	261	fuerit	10
richitantes liberat	299. 300	Astabbari populus	11	Babylonij Iudeos persequuntur	506
Artaxias Tigranis fil. regno non diu po-		Astapus fluuius	47	Babylontorum antiquissima rerum memo-	
titus pellitur	404	Astares templum	165	rabilium traditio	829
Artemisius mensis	205	Astartis rex Tyriorū, eiusq; successores		Bacca uicus	687
Artorius quemadmodum ex incendio per		enumerati	835	Bacchides dux Demetrij contra Iudā Ma-	
Lucium cōmilitonem seruatus sit	789	Astoborta fluuius	47	chabeum mittitur frustra 331. mitti-	
Aruceus Arcem condidit	12	Astronomie qui primi inuentores	6	tur iterum ac cum Iuda confugens uin-	
Arudaus, Aradus insula	ibid.	Athenienses quando & quemadmodum		cit 333. 334. adigitur ad pacem cum	
Aruntius praeo retundit Germanorū mi-		Romanis subiecti	665	Ionatha inuendam	336
litum impetum	516	Atheniensibus nulla cura fuit historiae con-		Bacchidis scuitia in Iudeos, & eius inter-	
Arus uicus	474	scribende	828	ritus	581
Aruum loci nomen	154	Athenienses religiosissimi crediti	858	Bactriani populus	12
Asamoneorum gens Iudeorū reip. statum		scriptis legibus utebantur	861	Badus, qualis mensura	205
mutauit	288	Athenio legatus Ptolemæi Euergetis ad		Beonis regni termini	832
Asanonis montis Galilæe situs	676	Iudeos	315. 316	Bagoas eunuchus	456
Asanus Abie filius regnum paternū ac-		Athenio dux Cleopatrae, Herodem repe-		Bigoses copiarum Artaxerxis impera-	
cipit 224. eius pietas, & bellum cum		lit iam uictorem	495. 610	tor quomodo Iudeos ob homicidiū in	
Zareo Aethiopū rege ac uictoria	225	Atrongeus pastor regnum affectat	473	templo factum tractarit	301
mors	226. 227	642		Bagothous & Theodestes eunuchi conis-	
Ascalon capitur	115	Auaris urbs Aegyptia	832. 833. 843	rant in necem Artaxerxis, & plebun-	
Ascalon Iudeis semper inuisa	685. eius	Augusti Caesaris in Iudeos beneficia	447	tur	294. 295.
situs ibid.	& 686	778. in Herodem odium & Aretam		Babales Ammanitarum rex	271
Ascaloniae quingentos & duo milia Iu-		445. reditus cum utroq; in gratiam		Baie, oppidulum Campaniae ubi & cali-	
deorum apud se habitantium interfe-		449. confirmat testamentum Hero-		de	497
cerunt	674	dis 476. in Italiā proficiscitur	599	Bal quis deus fuerit 247. sacerdotes eius	
Ascalonitis quantum incommodi arca at-		Augusti mors, & quot annis imperarit		uniuersi sublati ibid. edes ipsius a fun-	
tulerit	134	482	610	damentis diruitur	248
Aschanes eunuchus praepositus Hebraeo-		Aule regiae descriptio elegans	757	Balachus Moabitarum rex Balamm ad	
rum nobilium curae obsequitur Danie-		Aulice deliciae quae	189	Israelitas execrandum mittit	88. 89.
li	273	Aurca terra, regio	214. 215	Baladas Babyloniorū rex amicitiam cum	
Aschanaxes Aschanaxi	10	Azael ab Adado cum muneribus mittitur		Ezechia mire cupit	261. 262
Aser natiuitas 25. filij	41	ad Eliseum unde se regem futurum co-		Balamus uates contra dei mandatū pro-	
Aseritarum sors in Chananaea	112	gnoscit 243. contra Israelitasellige-		fectus ab asina compellatur	88. bene
Asiae quingentae ciuitates uni rectori &		ratur & Hierosolymitanos, a quo pa-		precatur his quos execrari uolebat	
consuli Romano parere	665	cem redimit Iosus rex	249. 250.	89. malum consilium dat Madiani-	
Asineus & Anileus Neerdeses grassa-		moritur	251	tis	90.
tores quomodo cum Artabano amici-		Azarias propheta uaticinatur Asani ag-		Balsamus ubi nascatur	215.
tiam ineunt	503. 504. 505. 506	mini	225	Balsamū ubi proueniat	369. 404. 889
Asiongaber, loci nomen	214	Azarias compellatur Abdenago	273	Balthasar Nabonidel dictus arripit reg-	
A'orius ciuitas	121	Azizus Emesenorum rex Agrippae iunio-		rum Babylonicum	277. ipse cum suo
Asi fra fuccina	76	ris sororem duxit	540	regno in Cyri Persarum regis potesta-	
Asperiorum tabernaculi	64	Azotum pestis propter arcam detentam		tem uenit	278. occidit Adoniam
Asphaltites lacus	14. 636	innadit	133	200	

Banaias satellitibus præponitur 190
 unus fortium Davidis 192
Banaias Salomonis copijs præficitur 201
Banaobas et **Thamius** occisores **Iabothi**
 supplicio afficiuntur. 169. 170
Barachus autor israelitis ut captiuos lu-
 deos & **Beniamitas** dimittant 255
Baracus Hebræos in libertatem iudicat
 121
Baraja expugnata concremata 327
Baruchus **Neri** filius **Hieremie** propheta
 scriba 266. liberatur è carcere 271
Baris castellum, postea **Antonia** 588
Baris mons 8
Barzapharnes **Parthorum** satrapa 386
 Syriam obtinet 599
Basanes **Hieroboami** totam familiam su-
 stulit 224. regnum occupat 225
Basane impietas a **Gimone** propheta gra-
 uiter carpitur, sed frustra, regnumq; ab
 hostibus infestatum tueri non ualens
 moritur, **Elano** filio successore relicto
 226
Bassus addit se **Cassio** 597
Batanææ, **Trachonis** & **Auranitidis**, par-
 tiumq; quarũdam domus **Zenonis** cen-
 tum talenta reditus erant 644
Bathuel **Nachoris** filius 913
Bathyllus **Antipatri** libertus uenenum he-
 ro adfert 631
Batibij dictum 513
Beelsepbon ciuitas 52
Bezai **ridumææ** uicus 737
Beleasartus rex **Tyriorum** **Hiramo** patri
 successit 835
Beili leges 102. 103
Beniaminis natiuitas et nominis ratio 28
 filij decem 41
Beniamitarum fors in **Chanaanæ** 112
Beniamite post **Iesu** ducis mortem quieti
 & agriculturæ student 115
Beniamitarum fortitudo & peritia milita-
 ris 117. cedes omnium usq; ad sexcen-
 tos uiros 118. quomodo ea tribus resti-
 tuta 118. 119
Berenice, locus 214
Bernice **Agrippæ** filia 489. 525
Bernice **Costobari** filia 498
Bernice **Polemoni** nubit 540
Bernice **Salomes** filia datur nuptum **Ari-**
stobulo **Herodis** filio 427 fit exosa
Glaphyræ 439 datur alij mari-
 to 626
Bernices supplicatio ante tribunal **Flori**,
 & eius uitæ pericula 661
Bernice & **Iudei** ad **Cestium** de **Flori** ge-
 stis retulerunt 663
Berotha ciuitas 110
Berosus **Chaldeus** de astronomia & **Chal-**

IN IOSEPHVM.

deorum philosophia Græcè scripsit
 835. 836. eius historie uerba & com-
 pendium de **Iudeis** 836. Græcos scri-
 ptores taxauit ibid.
Bersabe, ciuitas 229. 249
Bersabe puteus 17
Berytus domicilium Romanorum 449
Berytus **Phœnices**, colonia Romanorum
 805
Berytus quomodo ab **Agrippa** exornata
 528
Berzelleus quantis beneficijs iuuerit **Da-**
 uidem regno pulsum 185. quam gra-
 tiam ei obtulerit rex 189. 190
Besana oppidum 556
Beselel architectus 63. 70
Besemmathe uxor **Isaci** 23
Bethalaga uicus 336
Bethel quid significet 23
Bethenabem uicus 735
Bethleem toparchia 736
Bethmaus uicus 553
Bethona locus 110
Bethsabs forma **Dauidem** ad adulterium
 pellicit 117
Bethsama uicus 134
Bethsamitarum prophani lxx. arcam con-
 tingentes moriuntur 135
Bethsana, quæ **Scythopolis** 328. 347
Bethsana ciuitas 112
Bethsuritarum deditio 330
Bettea capta & prædata 174
Bezedel uicus cum turri inexpugnabili
 686
Bezetha collis descriptio 761
Biblia quot annorũ historiã complectan-
 tur 2
Bitynos, **Cappadoces**, **Pamphylis**, **Ly-**
dos & **Cilices** Romanis tributa pende-
 re 665
Borceus **Agrippæ** legatus à **Iudeis** uulne-
 ratus effugit 677
Borceos uicus 688
Bonis cornupete noxa quomodo iudican-
 da 101
Buz columna uestibuli templi 206
Bozus quomodo **Ruthem** acceperit uxore
 rem 130. 131
Britannicus **Cl. Caesaris** filius 540
Britanic. **Claudij** ex **Messalina** fil. **Neroni**
 priuigno in imperio posthabitus 656
Britanni quomodo & quando Romanis
 subiugati 665. 666
Broccus trib. plebis 522
Buccinarian excogitatio & usus 76
Burrus præfectus prætorianorum militum
 541

C **Abrothaba** locus

Cadmus **Milesus** quo tempore historiã
 conscribere incepit 828
Caduceatores sacros esse et iudolab. 407
Cecilius Bassus occiso **Sexto** **Cæsare** pro-
 uinciam occupat 381
Cecilius Bassus **Sex.** **Cæsare** interfecit &
 copias eius occupat 596
Cecinna ab **Antonio Primo** rerũ gestarũ
 nunciis ad **Vespasianũ** mittitur 746
Cecinna de proditiõne cogitat, & cũ mili-
 te ad **Antonium** transfugit 746
Cadesa ciuitas 110. 112
Cænopolis suum quod uocatur materia-
 rium à **Cestio** incensum 677
Cæron regio amoni strax 532
Cæsar **Iudeorum** et **Archelai** cõuentum di-
 remit 644. **Archelao** ethnarchiã seu
 mediã regni partẽ dedit ibid. eius pro-
 missio **Archelao** facta ibid. reliquã re-
 gni dimidiã partẽ in duas tetrarchias
 diuisit ibid.
Cæsar quæ **Salomæ** largitus sit 645
Cæsar quas ciuitates **Iudeorũ** regno auul-
 sas **Syriæ** adiecerit 645
Cæsaris liberalitas in duas filias **Herodis**
 uirgines ibid.
Cæsar falsum **Alexandrum** deprehendit ibid.
 eum remigum numero inserit 646
Cæs. uocatos imperatores **Rom.** 213
Cæsarea conditur 613. 614
Cæsarea **Philippi** dicitur **Neronis** 544
Cæsarea **Iudeæ** maxima ciuitas 706
Cæsaria templa 614
Cæsariensium contumeliã in mortuum **A-**
grippam 530
Cæsarienses cõtra **Iudeos** apud **Neronem**
 uictores 659
Cæsarienses omnes **Iudeos** apud se habitã-
 tes trucidant 672
Cæsennius Gallus duodecimẽ legionis du-
 ctor à **Cestio** in **Galileam** missus 676
 duo milia **Galileorum** cedit ibid.
Cæsennius Pætus rector **Syriæ** 807
Cæsennius Pætus **Antiochum** regẽ **Coma-**
genes apud **Vespasianum** deflectionis
 accusat 815. bellũ mouet cõtra eũ ibi:
 uinctum **Romam** è **Cilicia** mittit ibid.
Cæsonia iugulata cum filia magnanimitas
 529
Caiphæ constituitur pontifex 482
Cain quid significet, sacrificat, iugulat fra-
 trem, totus malus multa inuenit 5
 eius posteri 6
Caius Agrippæ & **Iulie** fil. **Augusti** ado-
 ptiuus 470
Caius **Cæsar** **Agrippam** uinculis soluit, et
 tetrarchia **Philippi** tradita, regẽ appel-
 lauit 651. ei etiam **Herodis** tetrarchi-
 am addidit ibidem

I N D E X

Caij uxor & filia occise 519. eius inge-	Cassius Lōginus Syriae praeses 424. 531	Citta ciuitas	256
nium & mores 519. 520	Cassius Iulio Caf. interfecto Syriam petit	Cillanos à Palestinis bello uexatos Dauid	ibid.
Caius Caesar Deum se uocari uoluit 651	et qd gesserit 597. 598. occis. 599	iuuat	ibid.
Petronium ob statuas in templo locan-	Castor rerum Iudaicarum scriptor 855	Cimbres idem quod talentum	66
das, Hierosolymam misit	Castoris Iudei uersutia & dolus erga Ti-	Cinnira, instrumentum musicum	191
ibid.	tum 765	Cinira fabula	513
Caij litera ad Petronium 653	Castra Iudeorum, locus 375. 594	Circenses ludi	509
Caius per dolum interemptus, quanto tem-	Catullus Libya Pentapolitana rector sica-	Circuncisionis prima institutio 16. 17	
pore imperauerit	rijs calumniandi doctor erat 826. tria	Cirius Saulis pater	137
Calebas explorator Chanaanæ 78	milia Iudeorum trucidauit ibid. eius	Cithara quis inuentor	6
Calide ad Baias 497	cruciatu & mors horrenda ibid.	Ciuitatem quis primus instituerit	5. 6
Calide ad Emmaumtem 482	Cedasa urbs 345	Claudius à militibus constituitur Caf. 517	
Calide apud Callirhoen 465. 636	Celadus Augusti libertus 477. quæ Cesa-	Claudius Agrippam ad senatum legatum	653
Caligo tabernaculi qualis fuerit 70	ris nomine cū falso Alex. egerit 645	mittit	653
C. Caligula constituitur Caesar 488	Celer accusatus Romæ causam dicit, et ple-	Cl. Romæ cōtra Samaritas pronūciās tres	
C. Caligula Germanici fil. 494. designa-	titur 539. 540	eorū nobilissimos interfici iussit 656	
tur Caesar à Tiberio 495. occiso Tibe-	Celer tribunus uinctus à Claudio Iudeis ad	Claudius quādiu imperiū administrauerit	ibid.
rio fratre opprimitur & ipse 495	supplicium Hierosol. mittitur 656	ibid. Agrippinae uxoris Neronē primi-	
Herodem cum coniuge mittit in exili-	Cēdebaeus praefectus uincitur à Sim. 350	gnium in imperium cooptauerat ibid.	
um 498. quali fuerit ingenio 500	Cenizus Hebr. in libertatē restituit 119	Clearchus peripateticus Aristotelem pra-	
501. Iudeis bellū illaturus renocatur	Cephalio fr. Antip. cadit in prelio 367	ceptorem suorum de Iudeis narratē	
à Petronio & Agrippa 500. 501	Cestius Gallus Syriae praeses inuadit Gali-	inducit	839
moritur 502. eius in omnes seuitia, et	leam 563. 571	Clemēs praefect. urbanarū cohortiū 510	
diuini honoris uendicatio, insaniaq;	Cest. Festus à Claudio in Iudeā procura-	Cleopatra Antiochi filia nubit Ptolemeo	
tum coniuratio in ipsam, & eius inte-	tor premissus 654. eius malitia 659	Philopatori 315	
ritus 507. usq; 514 519	Cestius Saulū cum ceteris legatū ad Nero	Cleopatra Flori uxor 547	
Callimander ab Hyrcano uictus interiit	nem in Achaia mittit 679	Cleopatra Ptolemei Epiphanis filia datur	
354	Chabalon terra cur sic dicta 212	nuptum Antiocho 315	
Callistus Caligulae libertus 511	Chabalo uicinus 563. 564	Cleopatra Ptolemei Philometoris filia du-	
Calumniarum quantitas 585	Cherea Caij uxorem & filiā interficien-	citur uxor ab Alexandro Antiochi, qui	
Cambyses Cyri filius patri in regno succe-	das curat 519	& Demetrius dictus 340	
dit & Iudeos à templi & urbis aedifi-	Chalamas Syrorum transcuphratensium	Cleopatra M. Antonium in sui amorē per-	
catione prohibet, moritur 282	rex 176	trahit 385. 599. Mariammē cum fia-	
Campus regius, loci nomen 15	Chalebo donatur pars agri Hebronis 115	lio ad se uocat, & Antonium contra	
Cana, loci nomen 405	Chaldei, populus 12	Herodem incitat 400. usq; 503	
Cana uicinus Galilaeae 554. 607	Chaldeorū cōsensus cū sacris literis 838	610. 819. contra omnes omnium opi-	
Cana seu Canatha 610	Chamis patris irrisor 12	bus inbians 403. 404. 609. Hero-	
Canathenses ibid.	Chanaan, Chanaan 11	dem ad stuprum sollicitat 404. occi-	
Candelabrum tabernaculi 66	Chananeorum terra praestantia 78	ditur 412. 612	
Capernaum fons, Nili uena esse creditus	Charetis mors apud Gamalam 717	Clitus Tiberiensis altera manu multatur	
712	Chariathiaris ciuitas 135	560 684	
Capharsaba, campi nomen 435	Chasleus mensis 321. 326	Cluuitus 513	
Caphartophan Idumae uicinus 737	Chebronis ciuitatis antiquitas 741	Colossus Caesaris 614	
Capito cēturio à Floro premissus ad Hie-	Chelcias Onie fil. copijs Cleopatrae praefe-	Comagenensium ciuilis contentio 483	
rosolymitanos 660	citur 354. 358. moritur 359	Commeatus centum annorum qua de cau-	
Capitolij templum à militibus direptis do-	Cherubeis quid fuit 65	sa in Massada incorruptus manserit	
narijs incenditur 747	Cherubimorum descriptio 206. 208	818	
Cappadoces populus 10	Chetim quid Hebraeis significet 11	Conon Graecus Iudeorum mentionem fa-	
Carmeli montis situs 687	Chetimus, & Chetima insula ibid.	cit 841	
Carræ, Mesopotamiae ciuitas 12	Chetomene qualis uelitus 66	Conuallis laudationis 237	
Carthagenensium originis & sui descri-	Cheton quid significet ibid.	Conuentus ciuium quæ utilitas 96	
ptio 666	Chetiei populus 12	Coponius Iudeis praeficitur 479. 481	
Carus, deliciae Herodis 456	Chiramus operarius insignis 206	Coponius procurator constitutus, Arche-	
Casander occupat Macedoniam mortuo	Christus & Christiani 484	lai sinibus in prouinciam reductis	
Alexandro 304	Chusarthes Assyriorum rex Hebraeos sibi	646	
Cassia portæ 486	subijcit 119	Corban iuramenti explicatio 838	
Cassius Cherea 508. 509. 510. 514	Chusus, Chusai 11	Corban, quomodo se liberent 86	
523. occiditur 524	Chusis amicus Dauidis cōstātissimus quō	Corea, loci nomen 589	
Cassius quæ gesserit in Iudea 374. 543	se gesserit apud Absalomum 183	Cores seditionem contra Moysen & Aa-	
affligit Iudeos 382		ronem	

IN IOSEPHVM.

ronem excitat 81. dat eius poenas 84
 Cornelius Faustus Sylia filius qualem se
 praestiterit in expugnatione templi
 370
 Cornelius Sabinus sibijpsi mortem infert
 510. 514. 523. 524
 Corona triplex pontificis 68
 Correi, locus 136
 Corus mensura qualis 79. 418
 Costobarus Idumaea Gazae praefectus ab
 Herode, lucro intentus, repudiatur ab
 uxore 414. 415. eius uolentia 545
 Costobarus et Saulus fratres una cum Phi-
 lippo ad Cestium transfugiunt 679
 Coturnices ubi copiose inueniantur 57
 Cotys Armeniae rex 529
 Crassus in Parthos proficiscens Hierosoly-
 mitanum templum spoliatur periturus
 373 cum omnibus suis copijs perit
 374
 Crassus in Syriae prouincia Gabinius suc-
 cedens quid gesserit 593
 Creteneses moribus, non uerbis erudiebantur
 861
 Ctesiphon, urbs 507
 Cumanius Iudaea praefectus constituitur 537
 654. et quid sub eo Iudeis acciderit
 ibid. et 539. accusatur a Iudeis 539
 exulat 540. 656
 Cuspius Fadus Iudeorum regno praefecit
 tur 242. 530 seditiosos punit
 531 537
 Cydoessa Tyrionum uicus 719
 Cyprus insula 11
 Cyprus praesidij locus in finibus Hieru-
 salymitae 674
 Cypros Herodis filia 489. alia Phasaeli
 filia ibid.
 Cypron, castellum 435. 615
 Cyprus Antipatri uxor 593
 Cyrenaei, Marmaridae et terribiles Syries
 quemadmodum Romanis subditi 666
 Cyrus Persarum rex Babylonem et regem eius
 capit 278
 Cyrus Iudeis Hierosolyma repetere per-
 mittit templumque restituere, ac uasa tem-
 pli eis reddit, multa quoque praestat benefi-
 cia 281. 282. 287. 769. perit 282

D
 Dabarieni uxorem Ptolemai regij pro-
 curatoris inuadunt 557
 Dacchari herba descriptio 68
 Dagon, rex 351
 Dagon praecipitatus 133
 Dagonis templum exustum 341
 Dalila, meretrix Sampsonis 129
 Dalmatas bellicosissimos sub una tantum
 legione Romanorum quietem agere
 666

Damascus a quo condita 12
 Damascus imperio Davidis subijcitur
 174
 Damascus a Metello et Lollio capta est
 367
 Damascenorum in Iudeos seueritas 550
 679 822
 Dana oppidum 119. 219
 Danaus Argiurum antiquiss. 834
 Daniel uocatur Balthasar, et cupit duri-
 us uiuere propter uoletudinem et stu-
 dia 273. infomnia diuina uidet 274
 regi somnia interpretatur 274
 275. Balthasaris uisionem in parie-
 te explicat 277 abducitur a Dario
 in Mediam et constituitur summus sa-
 trapa 278. insidias patitur, sed insi-
 diatores eius luunt poenam 278. 279
 apud Ecbatana turrim edificat ibid.
 quam carus deo fuerit, et quantum
 ceteros prophetas superauerit
 279 280
 Danielis prophetia 326
 Danitarum fors 112
 Danitae a Chananeis sedes mutare coacti
 119
 Danus, fons Iordanis 15
 Danus nascitur 25 filij eius 41
 Darabita uicus 569
 Darius Artabani filius Neroni obses mis-
 sus 487
 Darius Astyagis filius imperium Babylo-
 niorum uastat, et Daniele abductum
 constituit satrapam, quem inuitus postea
 leonibus obijcit 278 hostes Danie-
 lis iisdem obijcit, et deum eis predi-
 cat 279
 Darius equitum praefectus sub Agrippa
 670
 Darius Hystaspis filius rex Persarum cre-
 atur, questionem proponit quam om-
 nium rerum fortissima aut potentissi-
 ma 283. 284. commonitus uero a Zo-
 robabele Iudeos libertati instituit et
 immunitati, urbemque et templum re-
 stituere promittit et uiuat 285. 289
 mortuus successorem filium Xerxem
 relinquit ibid.
 Dathamo cum uniuerfa sua familia terra
 dehiscit 84
 Dauid filius Iessei 131
 Dauid qualis, et quomodo rex a Samuele
 unctus prophetat, et Saulo furioso
 hymnos occinit ad citharam 147
 eius magnanimitas 148 uictoria de
 Goliatho 149 amatur a Sauli filia,
 et sexcenta hostium capita Saulo ad-
 fert, et filiam eius uxorem ducit 150
 socerum fugit 150. 151. 152. spicu-

lo ab eo petitur 151 accepto Golia-
 thi gladio fugit in Gittam, et insanum
 se fingit 154. fugit inde alio atque al-
 io ibid. Cillanis auxiliatur ac ite-
 rum Saulum effugit 157. 159
 cum Saulum occidere potuisset noluit
 157. 159. reconciliatur Saulo 158
 Nabali defuncti uxorem ducit 159
 Amalecitas praedatur 160 iungit se
 Ancho contra Hebraeos 161. 163
 abducitur ei ab ea uxores captae 163
 Palaestinos cedit et uxores recuperat
 164. Sauli interfectorem supplicio af-
 ficit, et epitaphia ipsi ac Ionathae con-
 scribit 166. rex unius tribus decla-
 ratur, et cum Abner pugnatur 166
 eius filij 167. 171. Abneri foedere
 iungitur et amicitia 168. interfe-
 ctum luget 169 regnum in uniuersum
 ei confertur 170. dominorum
 suorum occisores punit 166. 170
 quantae copiae ad eum in Hebronem
 conuenerunt 170 Iebuseos illuden-
 tes capit 170. 171 amicitiam cum
 Iramo parat, et Hierosolyma ciuita-
 tem Davidis appellat ibid. Pale-
 stinos superat, et arcam Hierosoly-
 mam transfert 172. 173 Palaestina
 nos frangit ut et Moabitas Adrazarumque
 Sophenorum regem 174
 Theronem in amicitiam recipit, Idu-
 meam subigit, et officia distribuit
 175. 190. Ionathae posteros benefi-
 cijs afficit 175 legati eius iniuria a
 Naase afficiuntur, Syri, Mesopotami-
 te, Ammanitae debellantur 176
 177 Bethsaben adulteram facit et
 ducit uxorem, Iriamque interficiendum
 curat 177. 178 Ammanitas exci-
 dit 179 a filiis molestatur 180. 181
 Absalomum filium regem saluatum
 fugit 182. patienter audit conuiciantem
 Semeim 183 fugiens benigni-
 ter excipitur ab optimatibus regionis
 trans Iordanem 185 prior filium ag-
 greditur ibid. occisum luget 187
 ignoscit hostibus et recipit regnum
 saluatur rex 188. 189. decem tri-
 bus ab eo deficiunt autore Sabao 189
 Palaestinos ultimo fundit, hymnos ac
 musicam instituit 191. fortissimi ui-
 ri ipsius qui 192. populum recen-
 sendo deum offendit 192. 193 et tri-
 bus malis infligendis pestem eligit et
 Oromne arcam emittit 193. 194. tem-
 pli extruendi locus ei indicatur, ad quod
 opifices et materiam comparat, filium
 umque instruit Salomonem quomodo se
 debeat gerere natus imperium 194. al-
 siosus

I N D E X

siosus calefacit se Abisaces accubitu		Dido soror Pygmalionis regis Tyriorum		Drusus turris	420
195. Solomonem confirmat regem,		in Africa Carthagine edificauit	835	Drymos, loci nomen	599
officiis; distribuit et tribus, tum tem-		Diebus singulis quid deus condiderit	3	Dystrus mensis	105. 288. 300. 333
pli uasorumq; descriptionem tradit		Diglatb, quid significet	4	E	
196. 197. Davidis principum alacri-		Dilunij uniuersalis descriptio	7.8	EButius decadarchus sub Vespasiano	
tas in contribuendo ad templi fabri-		Dina Iacobi filia 25. stupratur, quapro-		693. Gamale occisus	715
cam 198. quid sub mortem Solomoni		pter Sicimitæ uniuersi trucidat	27	Ecdippon locus	600
cõmiserit 198. 199. expirat ac sepe-		Diodotus Trypho Apamenus, uide Tryp.		Edom, uide Adomus	
litur, maximusq; cū eo thesaurus 199		Diogenes Alexandri amicis. à Phariseis		Edraus dux militum Ionathæ	234
Dauidici generis regum finis, et quot eo-		interficitur	587	Eglon Moabitarum rex qui Hebræos sub-	
rum fuerint	270	Dionysius Tripolitanus securi percussus		ugarat, ab Iode interficitur	120
Debora prophetis	121	368		Ela capta et habitatores eius extincti à	
Decime datæ	15. 23. 85	Diophantus notarius sceleratus	447	Syrie rege	255
Decius Mundus quantū insanierit in Pau-		Discipline militaris exemplum pulcher-		Elanus Basane filius altero regni anno oc-	
linam	484	rinium	681. 682	ciditur, una omnis eius soboles tollitur.	
Delatorib. quid præmij fuerit apud C. Ca-		Disciplinas à Chaldeis ad Aegyptios, ab		per Zamarem	226
ligulam	515	his ad Grecos esse deductas	14	Elcana Iude copiarum dux occisus	255
Demetrius Alexandrinus	340. 450	Dissimiliū communionem etiam naturam		Elcias Magnus, legatus Iud.	499
Demetrius Demetrij filius amicitiam cum		horre	97	Eleazarus pontifex	2
Ionatha inuit 341. Alexandrum uin-		Dius in historia Phoenicum integerrimus		Eleazarus Moysis filius	49
cit	342	Dius mensis	7 (834	Eleazarus Aaronis filius 84. fit pōt. 86	
Demetrius Eucerus Antiochi Grypi filius		Doecus mularum nutritor	154	Eleazarus pont. moritur	115
rex apud Damascus constituitur, et		occidit Abimelechum pont.	155	Eleazarus Dodeie filius unus fortium Da-	
Alexandrum Ianneum superat	360	Dolefus nobilitate potens à Gadarenisibus		uidis	192
361. cōtra fratrem pugnavit captiuus		interficitur	735	Eleaz. quidā arreptitiōrū medicus	204.
ducitur ad Parthos	361	P. Dolobelle decreta pro Iudeis	381	Eleazarus Auranus Matthie filius	323
Alexandrum prælio superat	586	Domitianus cum multis Romanorum sala-		fortiter ab elephanto confosso oppri-	
Demetrius Gadarenensis libertus Pompeij		uus euadit 747. à Mutiano produ-		mitur	330
371		ctus populo rector insinuat	ibid.	Eleazarus phariseus homo seditiosus con-	
Demetrius Nicanor rex 342. clementer		Domitiano Germani subiiciuntur et Gal-		uitatur Hyrcano	354. 355
agit cū Ionatha Iudeisq; 343. uicitur		li	808	Eleazarus quō pontificatū adeptus 307	
à Tryphone 344. capitur à Parthis		Domitianus in triumpho Vespasiani et		Eleazarus thesauri templi custos quō par-	
347. dimittitur, et in regnum resti-		Titi eis adequitabat	811	ctus cum Crasso	373
tuitur ab Arsace 352. uincitur, capi-		Domitius Aenobarbus	540	Eleazarus Anani fil. pontifex cōstituitur	
tur et occiditur	353	Domitius Aenobarbi filius	ibid.	unius tantum anni	482
Demetrius Phalereus quō bibliothecam		Domitius Nero consalutatur Imperator		Eleazarus Boetbi pontifex constituitur	
Ptolomeo Philadelpho comparauerit		541. fratrem, matrē, uxorem, uirosq;		478. priuatur pōt.	ibid.
305. legem Iudeorū transscribendam		illustris. trucidat ibid. Casarea exclu-		Eleazarus gigas, quā uasto fuerit corpo-	
curauerit	207. 311	dit Iudeos	543	re	487
Demetrio Phalereo in historia Iudeorum		Domitij Neronis uxor à marito occiditur		Eleazari Asamonei filij fortitudo et	
uenia concedenda quod Hebraice nesci-		541		mors	582
uerit	842	Domitij Sabini fortitudo	766	Eleaz. Dinei, latro 539. 541. 655. 657	
Demetrius Seleuci filius regnum Syrie oc-		Dora Phoenices urbs	551	Eleazarus seditiosus exulat	531
cupat, Antiochumq; et Lysiam occi-		Dore ciuitatis situs	857	Eleazarus Ananie pōtificis filius, Roma-	
dit 331. Iudam occidit in prælio 334		Doras Hierosolymitanus pontificem peri-		ni belli seminarium fuit 669. reiecit	
Ionathæ amicitiam ambit 337. 338		mit	541	Cesaris hostis	ibid.
occiditur	338	Doris mater Antipatri Herodis filij accu-		Eleaz. Semei facinus memorabile	697
Dei castra, locus	26	satur ueneficij, et quomodo se gesserit		Eleaz. duo socij cōtra Manahemū	671
Deus Galileorum clades Romanis dona-		457. 458. 599. 630		Eleazari Simonis filij factio 660. 748	
bat	700	Doritarum in Iudeos insolentia	526	749	753
Deus Iudeis omnem uiam salutis ad inte-		Dorotheus lxx. interpretib. additur	311	Eleazari Simonis Gioræ socij mors 740	
ritum uerterat	778	Dositheus Hyrcanum et Alexandræ He-		Eleazarus Sicariorū princeps Massadani	
Dei decretum contra omne Iudeorum ge-		rodi prodit	409	obinet 816. eius ad suos oratio 820	
nus	821	Draconis leges de supplicijs antiqis.	828	altera oratio de immortalitate animæ	
Dei definitio apud Moysen	861. 863	Druma Gedeonis concubina	124	ibid. et 821. 822. 823	
Dextra porrecta quid apud barbaros si-		Drusilla Agrippæ filia	498	Elephantis quomodo pugnatam sub An-	
gnificet	503	Drusium turris	614	tiocho Eupatore	829
Diagoras Melius in mortis periculo uersa-		Drusus Agrippæ filius	489	Eleusa oppidum, Sebaste dictum	435
tus propter Athenienses	868	Drusus Neronis filius	490. 494	Elcutherus fluuius	341. 346. 609
				Elu-	

IN IOSEPHVM.

Eleutherie equites 600
 Eliabus architectus 63. 70
 Eliacius pontif. sub Iofia rege 263. 264
 Eliacimus Iofie fil. antea Iocimus dictus
 accepit regnum paternum, sed tributa
 rium iam factum Aegyptijs 265. eti-
 am Babylonijs tributum cogitur pen-
 dere 266. occiditur ibid.
 Eliacimus Iocimi filius in pontificatu pa-
 tri succedit 291
 Elias propheta tempore Achabi que pre-
 nunciauerit et gesserit 227. 228
 229. 230. 237. 238. exemptus ex
 hominibus 238
 Elie epistola ad Ioramum Iofaphati filium
 sceleratum regem 244
 Elienus Gethai fil. pontificatum accepit
 529
 Elis pontifex princeps Hebræorum 130
 filij eius scelerati 131. exitum suum
 cognoscit ibid.
 Elis pontificis filij scelerati 131 exitum
 suum et suorum filiorum cognoscit
 132. tum ipsius et filiorum mors 133
 Eliseus prophetie donum accipit, et Eli-
 am comitatur 230. uaticinatur et a-
 quam suppeditat Ioramo Achabi filio
 239. uiduam à debitis liberat 240
 Ioramo insidias Syrorum indicat, et
 Adadum capere ipsum uolentem elu-
 dit 240. 241. famis tempore utilita-
 tem annonæ prenunciat 242. Adado
 mortem indicat 243. Ieum ungit re-
 gem Israelitarum 244. 245. Iosaphum
 Ioraze filium ad se egrotum uenientem
 consolatur 250. uita defungitur 251
 cad. mer occisi à latronib. in ipsius mo-
 numentum iniectum reuixit 251
 Elymus, Elymi 12
 Emiam zona sacerdotalis 66
 Emmaus concremata 474
 Emmaus uicus 482. Vide etiam Ammaus
 Engaddi à sicarijs inuaditur 734
 Eniachim tribus sacrata 721
 Enochi mors nemini cognita 138
 Enofa ciuitas 6
 Epaphroditus 1
 Ephodes, uestitus 67
 Ephorus historicus Gallos et Hispanos
 prorsus ignorauit 831
 Ephorus Hellanicum in plurimis ostendit
 mendacem 828
 Ephremes Iosephi filius 35. 41
 Ephremes in numerum Iacobi filiorum ado-
 ptatur pro patre Iosepho 42. 76
 Ephremi pars que cesserit 112
 Ephremite Gedeoni bellum inferre conan-
 tes placantur 123
 Ephremitis tribus quomodo Bethel pro-

ditione cepit 116
 Epicrates pecunia corruptus Scythopo-
 lim cum alijs aliquot ciuitatibus Iude-
 is prodit 354
 Epicureorum error refutatur 280
 Epiphania, ciuitas 12
 Epiphanes et Callinicus filij regis Antio-
 chi Casennio Peto pugna forti obuium
 tur 815. à Vologeso Parthorum rege
 magnifice excipiuntur ibid. Roman
 ad Vespasianum ueniunt 816
 Epomidis descriptio 67
 Epule ferales Iudeorum 638
 Equitum Romanorum arma 690
 Equus Modius Varo succedit 553. 556
 Erebinthonicus uicus 775
 Erica pratorianorum Achaze prefectus
 occiditur 255
 Esaias prodigium Ezechie regi exhibet
 261. obiurgat eundem propter thesau-
 ros Babylonijs monstratos 262
 Esaias prophetia cognouisse et credidisse
 Cyrum regem 281
 Esaias uaticinium deprauatum 825
 Esdras Iudeorum apud Babylonem degen-
 tium pontifex, à Xerxe que et quan-
 ta impetrauerit 289. 290. quomodo
 populum mundauerit, et legem ei præ-
 legerit, ac rempub. reformarit, mor-
 tuusq; sit 290. 291
 Escon puteus 22
 Esther puella quali fuerit forma 294
 ducitur uxor Artaxerxi et corona-
 tur regina ibid. Iudeorum cladem su-
 turam cognoscens regi indicat 296
 297. impetrat Iudeis uitam 299
 Esai natiuitas 21 uxores 22 circum-
 uenitur à fratre ibid. iratus fratri
 reconciliatur 26. 27 partitur cum
 fratre habitationem, uocaturq; Ado-
 mus 28
 Essen, uestis qualis 67. 71
 Essenum secta 480. 646. 647
 648. 649. eorum mirabilis constan-
 tia et uirtus in bello cum Romanis
 649. opinio de anime diuinitate ibid.
 aliud eorum et diuersum collegium
 ibid. et 650
 Etheo Githeus Davidis sectator præfi-
 citur exercitui 185
 Eua quid significet 4
 eius lapsus 4. 5
 Euai populus 12
 Euaratus Cous 625
 Euemerus Græcus Iudeorum mentionem
 facit 841
 Euilas, Euile 11
 Euodus Neronis libertus 494
 Eupolemo Greco in historia Iudeorum

uenia cōcedenda quod Hebraice nescia
 uerit 842
 Euphrates, fluius 4
 Eurycles Iaco impostor maximus Hero-
 dem circumuenit, et domum eius sub-
 uertit 446. 623. 624
 Eutychus Agrippæ libertus et auriga in
 uinculis detentus 491. 492
 aperit Neroni maleuolentiam Agrip-
 pæ 493
 Eutychus, auriga Caij Caf. 523
 Execantis aliquem poena 101
 Ezechielis prophetia 265. 267
 Ezechias Achaze filius regnum obtinet pa-
 ternum Hierosolymis, religionem col-
 lapsam restituit 256. 257. Palestin-
 os bello uincit 252. à Senacheribo
 oppugnatur 259. in summam adactus
 desperationem Esaiam implorat 260
 posteritatem à deo exorat 261. mon-
 ritur 262
 Ezechias latronum princeps interficitur
 595
 F
 Fabatus Augusti seruus 455
 456 457
 Fabatus procurator Cesaris, pecunijs cor-
 rumpitur 682. 629
 Fabij centurionis fortitudo 590
 Fames ingens 229. 241. 242
 417 418
 Fati potentie nemo potest resistere 452
 Fauces locus 77
 Faustus Cornelius primus Hierosolyma
 conscendit 590. 591
 Felix Pallatis frater à Claudio ad Iudeos
 missus 656
 Felix prefectus militum Romanorum in-
 uadens Phasaelum uincitur 383
 Cl. Felicis procuratoris gesta 657
 658. uide Cl. Felix
 Ferrei montis situs 737
 Festus procurator successit Felici 658
 uide Porcius
 Festorum descriptio 73
 Filij contumaces et proterui in parentes
 quomodo multandi 100
 Filiorum hereditatis ius 95
 Flaccus Syria prefes 490
 Flavius Iosephus. uide Iosephus
 Flavius Sylua in administratione Iudea
 Basso succedit 816. contra Massa-
 dam militem mouet 816. 817
 et 819 Massadam occupat et præ-
 sidium imponit, cum exercitu ad Cesa-
 rem redit 824
 Fletus, Sylua 172
 Florus templi thesauris frustra inhiat, à ca-
 ius expugnatione depellitur 662
 Flori

- Flori nouus dolus & auaritia in oppres-
 sione Hierosolymorum 662. menda-
 cium apud Cestium 663. uide Gessius
 Fortes uere qui 163
 Fortunatus Agrippa libertus Romā mis-
 sus a suo patrono 497
 Fratris uxorem ducere prohibitū 478
 Fratres ueri quos & interitus ipse socia-
 uit 883
 Frontonis gesta in custodia 802
 Fructus intēpestiuus & prematurus 97
 Furij centurionis animositas 590
 Furum poena 101
- G
- Gaba, quid significet 146
 Gaba equitum ciuitas cur sic uocata 687
 Gabaenorum iniuria in uxorem Leuite,
 et quomodo ea propter multatū 116
 117 118
 Gabaon uicus 190
 Gabaonite astu foedus ineūt cū Iesu 109
 qui ipsis contra Hierosolymitarū re-
 gem succurrit 109. 110
 Gabaoth, Saul uicus 750
 Gabinius praefectus militū Pompeij 369
 eius gesta 371. 372. 373
 Gabinus Scauro succedens quid gesserit
 clari 591. 592. 593. 812
 Gadara restaurata 591
 Gadare optimates legatos ad Vespasia-
 num mittunt, seq; dedunt 735
 Gadarense Herodem frustra apud Cesa-
 rem accusant 421
 Gade natiuitas 25. & filij septem 41
 Gadius propheta Dauidi unus ē tribus ma-
 lis offert electionem 193
 Galades collis & Galadene regio 26
 Galata a quibus denominati 10
 Galba imperator creatus 739. in medio
 furo necatus ibid. & 741
 Galcs infectans Abimelechum Gedeonis
 nothū, proditur a Zebello 124. 125
 Galgala quid significet 108
 Galilee & regionis trans Iordanē quan-
 ti redditus fuerint 644
 Galilea minor quae 687
 Galilee utriusq; descriptio 687
 calamitas 688
 Galilea tota a Romanis subacta 719
 Galileorum & Samaritanorum consli-
 tius 655
 Galilei contra Romanos 684
 Galilei ab infantia pugnacissimi & om-
 ni tempore plurimi 687
 Galileorum quot milia Iaphae occisa 701
 Galileorū noua inuēta & factiones Hie-
 rosolymis 742
 Gallie motus 736
 Gallie bellum desit 739
- Gallie situs descriptus 666
 Galli centurionis facinus apud Gama-
 lam 715
 Gallos sub mille & dūctis militibus ser-
 uire, quibus penē plures habuerint ci-
 uitates 666
 Gamala filius Iesu 722
 Gamala ciuitas rebellat 713. 717. eius
 situs ibid. & 714. 717. excisa 717
 Gamalensium fides in Romanos 550
 Gamalensium cum Romanis acres consli-
 tius 714. 715. 716
 Gamalensium cedes a Romanis 717
 Ganges fluiuius 4
 Garizin mons 302. 701
 Galanitis regio deficit ab Agrippa 561
 Gazam nequeunt capere Israelitae 115
 Gazai a Iamneo obfessi captiq; 359
 Gazara Palestinae urbs a Salomone bis
 edificata 213
 Gedeon quomodo Hebraeos seruitute exe-
 merit 122. 123. quot filios habue-
 rit 124
 Germani uici situs 655
 Genesar lacus descriptus 482. 711. ter-
 ra eiusdem nominis descripta ibid.
 Gentium enumeratio quae Romano impe-
 rio subduntur 665
 Gentium qui uerenda Iudeorum more cir-
 cūciderunt, enumeratio 838
 Gentibus singulis quomodo a suis autori-
 bus nomina sunt indita 10. 11. 12
 Gemello renūciat amicitia Herod. 442
 Geon fluiuius, & quid significet 4
 Geraseni quomodo se erga Iudeos coha-
 bitatores suos gesserint 647
 Gergesei, populus 12
 Germanicus ueneno sublatu 483
 Germanicus qualibus moribus 494
 Germanicus Claudij Cae. frater 540
 Germanus augur uinctus Agrippae uincto
 uaticinatur 495
 Germani qualis gens 515
 Germanorum descriptio 666. eos octo
 tantum legionibus Romanorum domi-
 tos ibidem
 Germanorum agmina & bellum ciuile ab
 Antonio Primo & Mutiano sedan-
 tur 739
 Germani Capitolij collem occupāt 747
 Germani uiribus corporum laudati 797
 Germanorum magna ex parte defectio a
 Romanis 808. defectionis causa ibid.
 Gersius Moysis filius 49
 Gessius Florus Iudae procurator quomo-
 do Iudeos ad arma contra Romanos
 capeffenda compulerit 471. 547
 & quā malus fuerit uir 558
 Gessij Flori procuratoris qui Albino suc-
 cessit, crudelitas, impudentia et uersu-
 tia 658. 659. auaritia apud Cesa-
 rē 659. 660. noua crudelitas in
 Hierosolymitanos 660. 661. Vide
 etiam Florus
- Getheris Arami filius 12
 Getuli, populus 11
 Gigantum reliquiae in Hebrone 115
 Gigantum posteritas a quibus perdomi-
 ta 14
 Gimon propheta Basani quae mala ipsum
 mancant uaticinatur 225
 Ginea uicus 687
 Giscala Gal. oppidulum indomitū 717
 Giscala succenditur & diruitur 551
 Giscala a Iosephi militibus diripitur, pra-
 daq; popularibus conceditur 684
 Giscalorum status 551
 Glaphyra Archelai Cappadocum regis fi-
 lia nubit Alexandro Herodis fil. 427
 620. odio prosequitur Salomē 439
 occiso marito remittitur ad patrē cum
 dote 453. moritur 626. nubit Ar-
 chelao Herodis filio, Alexandri fratri
 478. itē Iuba 479. eius sonū 646
 Gobolitis regio 28. 56
 Godolias Acani filius praeficitur reliquijs
 Hierosolymorū 271. humaniter tra-
 ctat Iudeos profugos ibid. eiusdem pie-
 tas, sed illi noxia 272. occiditur ibid.
 Goliathi Gittai statura & insolētia 148
 interitus 149
 Gomar, Gomarense 10
 Gorgias a Iuda Macchabeo uictus 325
 uincit Iosephum Zachariae 328
 Gorion filius Iosephi, & Simon Gamalie-
 lis contra libertatis corruptores hor-
 tantur & concionantur 721
 occiditur 732
 Gotarzes Parthorum rex 535
 Gotholia Achabi filia, uxor Iorami Hie-
 rosolymorum regis 244. Dauidis fa-
 miliam quātum potest tollit & regnū
 administrat 247. & regno & uita
 priuatur opera Ioadi 248
 Graecorum & Iudeorū dissidium 498
 Graecis turpissimum uisum Iudeis infir-
 res fore 658
 Graecos bis ternis fascibus Romanorū
 obdire 665
 Graecorum omnia noua & heri nuperq;
 facta 827. eorum regiones innumerae
 corruptiones inuasere rerū memoriā
 delentes ibid. Sera cognitio literarum
 ibid. & 828. philosophi primi Aegy-
 ptiorum Chaldaeorumq; discipuli ibid.
 Graeci posteriores Timaeum in plurimis
 mendacem ostendunt 828
 Graecis ab initio nulla cura fuit historiae
 conscri-

conscribende 828
 Græcorum historicorum elegans descri-
 ptio 828. 829. 830
 Græcorum leges antiquissimi qui
 860 861
 Græcorum dii descripti 866. 867. 868
 corum leges poetas potestatem
 dederunt ut quos uellent deos introdu-
 cerent, rhetoribus uero ut decreta de re-
 bus publicis quæ uellent conscriberent
 Grædo apud Aegyptios ante Moysen nun-
 quam uisa 51
 Græpe cognata Isate regis Adiabenorū
 aulam regiam Hierosolymis edifica-
 uit 742
 Gratus militum præfectus, Simonem He-
 rodis fil. obtruncat 473. suis succur-
 rit 474. 641
 Grauidam calce percutiens quomodo ple-
 cendus 101
 Gymnasia Herodis 615

H

Hai. uide Aina
 Heberus Hebræorum autor 12
 Hebræorum declinationis forma ibidem
 Hebræorū nullus regnante Salomone ser-
 uile opus faciebat 214
 Hebræi bis ultra Euphratem ducti capti-
 ui 273
 Hebræorū decem tribuum captiuitatem,
 et reliquarum duarum tribuum trans-
 migrationem quantum temporis inter-
 cesserit 27. uide etiam Israelitæ
 Hebron expugnatur et conceditur Le-
 uitis 115
 Hebronis oppidi antiquitas 14
 Hecateus Abderita 839. 840. 841
 Hecotambæon mensis 86
 Hecatontomachi Alexandri Iamnei 358
 Hellanicus ab Acusilao de genealogijs
 multum discrepat 828
 Helcanes Lemita et eius uxores ac liberi
 131 132
 Helena Adiabenorū regina transit ad re-
 ligionem Iudaicam 532. 533. 534
 eius monumentum Hierosolymis 756
 Helena Monobæzi regis matris regia Hie-
 rosolymis 761
 Helias. uide Elias
 Heliopolis 42
 Helonis principatus Hebr. 126. 127
 Heniochi Romanis subiecti 665
 Heron, arca tabernaculi 65
 Herennius Capito procurator Ianiæ 491
 Hermæus qui et Danæus denominatus
 843
 Hermippus Græcus historicus diligentis-
 simus 838
 Hermogenes Græcus Iudeorum mentio-

IN IOSEPHVM.

nem facit 841
 Herodes Agrippa frater, rex Chalcidias
 529. 530. moritur 537
 Herodes Antipatri f. 374. Hierosolymo-
 rū dux constituitur, Ezechiaq; cū alijs
 prædonibus afficit supplicio 377. in-
 fantum ob eadem exosus dicit causam
 378. præficitur Cælesyrie ibidem. Ro-
 manorū beneuolentiam captat et asse-
 quitur 382. Malichum trucidat 383
 Antigonom Aristobuli, profligat ibid.
 uxores et liberos sibi parat, ac M. An-
 tonium corrumpit 384. accusatus te-
 trarcha constituitur 385. 386. strenue
 pugnat 386. elabitur ex hostium insi-
 dijs 387. 388. difficilibus profectio-
 bus exercetur usq; Romam 389. rex
 Iudæe a senatu Rom. declaratur 390
 ex Italia nauigat, et pugnat contra
 Antigonom 391. 392. auxilio ue-
 nit M. Antonio 374. prodigio se ser-
 uatus bis 395. Hierosolyma expu-
 gnat, et Antigonom capit 396. Anto-
 nium donat 398. Aristobulum ponti-
 ficem occidit 400. 401. à Cleopa-
 tra ad stuprum sollicitatur 404. bel-
 lum Aretæ infert 405. concio ad mili-
 tes 406. Hyrcanū occidit 409. quo-
 modo amicitiam Antonij excusarit a-
 pud Cæsarem, et regnū ab eo obtinue-
 rit 410. 411. Mariammē uxore in-
 terficit et magnifice donatur à Cæsa-
 re 412. necatā à se uxorem luget mi-
 ris modis 413. 414. offeratur ad e-
 dem amicorū quorumcumq; et ad om-
 nia mala inclinat 414. 415. 416
 arces in suam tutelam extruit 417
 fami urgenti succurrit 418. quomodo
 subditos in officio continuerit 419
 Cæsaream condiderit, et à Cæsare sit
 muneratus 420. 421. 422. salutat
 Agrippam 421. extruit templū Cæ-
 sari, et tributorum partem subditis re-
 mittit et conuenticula populi probi-
 bet, et Essenos magnificat 422. templū
 nouū edificat Hierosolymis sumptuo-
 siss. 423. 424. legem statuit de furi-
 bus nouam 426. nauigat ad Cæs. et
 reductis Romæ liberis dat uxores, A-
 grippamq; honorat 427. 428. quar-
 tam tributorum partem suis remittit
 430. ipsius familia domesticis agita-
 tur dissidijs 431. filios suos apud Cæs.
 accusat 432. quinquennale certamen
 celebrat, arces cōdit 435. multa q; a-
 lia 436. qualis ingenij ibid. pecunijs
 destitutus Dauidis sepulchrum reclu-
 dit 438. omnes conuinctos habet su-
 spectos 440. 441. 442. 443

à Syllæo inique accusatur apud Cæsare
 444. 445. accusat filios apud con-
 cilium Berytense 450. strangulat
 451. liberis ipsorum prospicit 454
 quas ipse uxores habuerit et sobolem
 454. 489. Antipatrū damnatum in
 uincula cōiicit 463. morbo correptus
 testamētū cōficit 463. 464. morbus
 qualis fuerit 465. sub mortē libera-
 lissimus et crudeliss. 465. 466. uim
 sibi conatur inferre, et Antipatrū in-
 bet occidi 466. 467. testamento mu-
 tato moritur ac funeratur 467. testa-
 mento eius confirmato quantum filijs
 ipsius patrimonium superfuert 476
 præficitur Galilee et strenue agit
 595. accusatur Hyrcano à maleuolis
 596. uindictæ patris mortem 598
 eius uictoriæ ibid. accusatur 599
 quomodo se gesserit in pugna contra
 Antigonom et Parthos 600. 601
 edificat et multis premitur malis
 601. 602. Romā nauigans iacturam
 facit 602. rex Iud. constituitur 603
 Antigonū expugnat et latrones 603
 604. 605. 606. 607. fratris mor-
 tem ulciscitur 607. in grauiā incidit
 pericula 607. 608. Syro et Ara-
 bes uincit 610. 611. conciliat sibi Iu-
 lium Cæs. 612. edificat, amicos ac pa-
 rentes honoribus afficit 613. 614
 615. 756. 761. athletā et uenato-
 rem agit ac bellatorem 615. 616
 dissidet cum filijs duob. et uxore 616
 617. reconciliatur filijs 618. iterum
 dissidet cum ipsis 621. accusat filios
 apud Cæs. et Beryti 625. occidit 626
 654. occisorū liberis prospicit 627
 quot uxores et liberos habuerit ibidē
 eius domus iterum conturbatur dissi-
 dijs 628. Pherorā extrudit 629. ac-
 cusat filium Antipatrum 633. 634
 morbo corripitur lethali 635. 636
 crudelitas eius et mors 636. 637
 quomodo Romanū adduxerit exerci-
 tū 770. instaurat ciuitates 812. 819
 Herodes Herodis fil. Iuliada condit 481
 489. tetrarcha fit 481. recipitur in
 amicitiam Neronis 482. quomodo pe-
 rierit ibid. Vitellij iram in se conci-
 tat 487. bello ab Aretæ superatur ib.
 488. Herodiadis amore capitur 487
 489. uxoris importunitate in exiliū
 detruditur 497. 498. quali fuerit
 ingenio 528
 Herodes Herodis fil. Tiberiadē et Iulio-
 polim cōdidit 650. à Caio Cæsare ob
 auiditiam increpitus, in Hispaniā cum
 uxore fugit 651. quando decesserit,
 Ggg

- et quos liberos reliquerit 654
 Herodias Agrippæ soror, Herodis iunioris uxor 487. 488. odio prosequuta fratrem se suumq; maritum in exilium coniecit 497. 498. eius exprobra-
 tiones et stimuli 651
 Herodion conditur 388. 601. 615
 Herodoti lapsus 261
 Herodotum cuncti mendacem ostendunt 828. Romanorum meminisse 831
 Herodotus erroris argutus 221
 Herodotus Halicarnassicus Iudeorum gen-
 tem non ignorauit 838
 Heroum oppidum 41
 Hesiodus ab Acusilao in quam magnis cor-
 rigatur 828
 Hettan prædium 216
 Hezabunus dux captus 123
 Hieremie prophete uaticinium et epice-
 dion Iosie conscriptum 265. 266
 267. 268. 269. damnatur, iterum ab-
 soluitur 266. aufugit ibidem
 Hieremias in carcere coniectus torquetur
 268. in cenosum puteum præfocan-
 dus demittitur uerum rursus liberatur
 268. non uult proficisci Babylonem
 271. donatur magnis munerib. et a-
 lia eius gesta ibidem
 Hieremias consulens Iohanni Careæ abdu-
 citur ab eo in Aegyptum ubi Aegyptiis
 captiuitatem indicat 272. 273. eius
 uaticinia celebrata 769
 Hierichus urbs 88. excinditur, et restau-
 rator ipsius diris deuocetur 108
 Hierichus desolata 737. eius agri descri-
 ptio 737 et 738
 Hierichontis fons ex pestilenti et infru-
 gifero saluberrimus et feracissimus
 ab Heliseo factus 737
 Hierichuntij agri bonitas 111
 369 404
 Hieroboamus Nabathæi filius uaticinio
 cognoscens se futurum regem, populum
 ad defectionem sollicitat, effugit Solo-
 monis iram 217. 218. decem tribuum
 rex eligitur et Sicimis habitat 219
 duasq; uittas aureas facit et templa
 219. brachium eius apoplexia tangi-
 tur, et inde a pseudopropheta seduci-
 tur 220. 221. filio suo egrotante
 quid responsi acceperit a propheta
 222. 223. contra Abiam ducit exer-
 citum 223. uincitur ac moritur reli-
 cto regni successore Nadabo 224. fa-
 milia eius cuncta tollitur ibidem
 Hieroboamus Ioe filius regnum Israelita-
 rum excipit 251. 252. Syriam suo re-
 gno licet impius adiecit ibid. moritur
 Zacharia filio hærede relicto 253
 Hieronymus historicus Iudeorum 841
 Hierosolyma rex cum uicinis regibus oc-
 ciditur 110
 Hierosolyma oppugnatur, infrioreq;
 parte capitur 115
 Hierosolyma ciuitas Davidis dicta et
 quomodo exedificata 171. 333
 Hierosolymorum thesauri auferuntur, moe-
 nia ad trecentorum cubitorum spacium
 diruantur per Ioram 252
 Hierosolymorum captiuitatem qui prophe-
 te prædixerint 265
 Hierosolymorum captiuitas, direptio, et
 a fundamentis uastatio 270
 Hierosolyma capitur ab Antiocho Epi-
 phane, templumq; eius spoliatur et pro-
 phanatur 321. restituitur tam urbs
 quam templum 326
 Hierosolyma et templum a Pompeio ex-
 pugnat 369. 370
 Hierosolyma diripitur a Parthis 388
 Hierosolyma eiusq; templum cur deus ad-
 uersatus 542
 Hierosolyma ad summum felicitatis eua-
 sisse fastigium, et ad extremam esse deie-
 ctam miseriam 579. expugnantur ab
 Antiocho Epiphane 581. a Pompeio
 Migno capiuntur 589. 590
 diripiuntur a Parthis 601. oppugnan-
 tur ab Herode 608. 609
 Hierosolyma Iudæe umbilicus eiusq; situs
 688. descriptio 755. 756. 840
 Hierosolyma bello, dominatione, seditione
 ne laborat 734
 Hierosolyma quando et quoties capta uas-
 tata 803. quando in ea templum edi-
 ficatum ibid. eius origo et finis ibid.
 Hierosolyma non idem uoce Iudaica quod
 Græca significat 849
 Hierosolymitanis fame laborantibus suc-
 currit Helena 534
 Hierosolymitanorum supplicatio 655
 Hierosolymitani officiose Agrippæ et Po-
 litiano obuiam progressi 663
 Hierosolymitanorum et Romanorum se-
 ditio 670
 Hierosolymitanorum luctus publicus 672
 Hierosolymitanorum turbe et indigna-
 tiones propter Iosephum 797. 798
 Hierosolymitanorum miserabilis clades,
 et fuga ad Vespasianum 733
 Hierosolymitani prima aggressionem su-
 periores 751. in legionem decimam
 excurrunt 752. eorum insidia contra
 Romanos 754. seditiones perpetue
 761. 762. confectus cum Romanis
 762. 763. 764. 765. 766. 767
 pugnant circa machinas Romanorum
 763. ualde terrentur 767. eorum
 pertinacia 768. aurum deglutiant
 771. crudeliter afficiuntur ibidem
 et 772. Romanos inuitos ad suam
 excidium coegere 772
 Hierosolymitanorum calamitas et da-
 des miserrima 772. 773. pertinacia
 eius crudelis ibidem confectus 774
 fames 776. profugia ad Romanos
 778. eorum qui transfugerunt, una
 nocte uiscera duorum milium pate-
 facta sunt ibidem. famis incrementum
 horribile 779
 Hierosolymitanorum quam multa milia
 paucis diebus per unam portam cla-
 ta 779. egenorum quot milia por-
 tis eiecta ibidem. confectus cum Ro-
 manis circa aggeres 780. 781. pugna
 magna et ferox 783. mendacia inter
 seditiosos 785. pertinacia
 insana ibid. pugna atrox circa custo-
 dias 786. 787. pugna circa tem-
 plum 788. dolus contra Romanos
 789. fames 790. pugna circa por-
 ticus 791. circa templum 792. 793
 strages et fuga in censo templo 793
 794. sex milia in porticum confugi-
 unt, seq; saluari ex propheta falso sen-
 duntur 795. plurimi confugiunt ad
 Titum 800. infinita multitudo uenit
 ibidem. strages crudelissima, mcen-
 dium fames captiuitasq; 801. 802
 Hierosolymitani soli quanta bonitas 113
 Hiezezielis prophetia 265. 267
 Hin, mensura qualis 69. 72
 Hippeni Iudeos suos cohabitatores male
 tractant 674
 Hippici turris descriptio 756. 757
 Hippodromos, locus 636
 Hiram Tyriorum rex, Salomoni quid
 ad templum Hierosolymis contulerit
 834. multatus, quod Salomoni pro-
 posita enigmata soluere non potuit
 835. eius gesta ibidem
 uide etiam Iromus
 Hispani quando et quemadmodum Ro-
 manis subditi 666
 Historia apud Barbaros solennior quam
 Græcos 831
 Historie scriptori que curanda 365
 Historie ueritatem a Iudeis honorari, a
 Græcis uero negligi 579
 Historie uere quod indicium 829
 Historiarum scriptoribus non idem sco-
 pus 1
 Historicus mendax quantum a falsario in-
 strumentorum differt 570
 Historicus quis lamde dignus 579
 Historici quod officium 571
 Holocaustoma sacrificium cur dictum 78
 HOMERI

Homeri poemate nullum uctiusius 828
 quomodo conseruandum ibidem
 Homicidarum inuictorum afyla 93
 Homicidij incerti inquisitio qualis fiat
 97
 Hominis creatio 3
 Hominis etatis quis terminus preferi-
 ptus 7.13
 Homines quando degenerare à uirtutibus
 ad uitia coeperint 6
 Hominum comercia quibus uitanda 74
 Homini ingenium quam sit malum 155
 Homonea, loci nomen 567
 Hortos pensiles à Nabuchodonosoro ex-
 tructos 276
 Hospitij reuerentia 16.117
 Hyc uocis significatio 832.833
 Hyofcyami descriptio 68
 Hyperberetæus mensis 72.208.228
 Hyrcanium uicus 610
 Hyrcanus Alexandri Iannæi filius consti-
 titur pontifex 383.587. foederatur
 fratri, & ociosam uitam elegit 365
 366.587.588. cur ignauus habitus
 & fugerit ad Arctam 366. Scauri a-
 micitiam frustra ambit 367. disceptat
 apud Pompeium cum fratre 368
 redditur ei pontificatus 370.376
 honoratur ab exteris gentibus 376
 honoribus ab Iulio Cæs. afficitur 379
 capitur & amputantur auricula eius
 387.388.600.601. à Parthis di-
 missus ad Herodem reuertitur à quo
 perfide tractatur 398.399. occidi-
 tur tandem ab eodē 409.616. quali
 fortuna per omnem uitam fuerit agi-
 tatus ibidem
 Hyrcanus primus eius nominis pontifex
 486
 Hyrcanus quomodo à Ptolemæo sororio
 tractatus & Antiocho Empatore, tum
 gesta ipsius 582.583
 eius felicitas 584. eius bellum cum
 Arabibus 589. iterum fit pontif. 591
 594. pontificatus confirmatur & re-
 gnum datur Iudæe 596
 Hyrcanus Iosephi Tobie filius, adolescens
 ingeniosus 317.318.319. eius gesta
 & mors 320
 Hyrcanus Simonis Matthie filius effugit
 Ptolemæi insidias, & principatu poti-
 tur 350.351. oppugnatur ab Antio-
 cho Sotere ibidem. pacem ab eo redi-
 mit ccc. talentis, Davidisq; thesaurum
 tribus milibus talentorum imminuit
 352. urbes ab hostibus ablatas recupe-
 rat, pacemq; cum Rom. init 352.353
 Samaritiam obsidet & radicibus tollit,
 cumq; deo colloquitur 354.355

IN IOSEPHVM

eius felicitas & mors 355
 somnium de filiis quale aliquando ha-
 buerit 357
 I
 Abinus rex Hebræos opprimit oppri-
 miturq; ipse 121
 Labissa ciuitas, & Labissenorū officium in
 Saulum & filios eius extinctos 165
 Labisus ciuitas capta, & omnes eius habi-
 tatores cæsi præter cccc. uirgines 118
 Iachim, columna uestibuli templi 206
 Iacimus, uide Alcimus
 Iacimus Zamaris filius eques 455
 Iacobi, filij Isaci natiuitas 21. præcipit fra-
 tri benedictionem paternam 22. fu-
 git fratris iram 23. dormienti uisio of-
 fertur ibidem. & nuptias celebrat
 24. uisiones iterum 26. aufugit à son-
 cery 25. redit cum fratre in gratiam
 26.27. lucatur cum spectro 27
 Iacobus uocatur Israel 27. desedit Laba-
 ni deos ibidem
 Iacobus partitur cū fratre hereditatē pa-
 ternam 28. opulentia eius & felicitas
 29. Iosephū iugit 31. mittit filios fru-
 mentatum in Aegyptum 35. profici-
 scitur ipse etiam cum omni familia 41
 moritur 42
 Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij agun-
 tur in crucem 537
 Iacobus frater Christi Lapidatur 544
 Iacobi rectoris Iudæeorū proditio 740
 Iacobi, septimi ex fratrib. Macchabei sup-
 plicia & constantia 883
 Iaddus filius Ioannis pontifex patris loco
 fit 301. Alexandro Magno negat fo-
 rum uenialium rerum 302. placat eun-
 dem & impetrat quod uult 303. mo-
 ritur 304
 Iadon propheta Hieroboami idolola-
 triam obiurgat 219. discepsitur à leo-
 ne 220
 Iabel, uide Iale
 Iairus Galadenus, princeps Hebræorum
 125
 Iale Iabinum occidit 121
 Ialus custos thesaurorum Davidis 198
 Iania regni termini 832
 Ianneus Alexander. quere Alexander
 Iapha uicus 564
 Iaphæ munitiones 700
 Iaphetus filius Noe
 eius soboles quanta & quibus genti-
 bus nomina dederit 10
 Iaphthes accitur ad principatum Israeli-
 tarum 125. 129. uictor filiam suam
 deo mactat ibidem
 Iar, mensis 205
 Iardan uicus 688

Iason, aliàs Iesus, Onia pont. filius, ponti-
 ficatum fratri extorquet 320
 Iason ut pontifex constituatur quantum nu-
 merarit Antiocho 874
 Iauanes Iapheti filius 10
 Iazarus pontificatu priuatur 481
 Ieziel propheta uaticinatur Iosaphato
 237
 Iazonon urbs spoliata & concremata per
 Iudam Macchabeum 327
 Iberi, populus 10
 Ibes serpentibus infeste 47
 Ides scelus & supplicium 484.485
 Idumæa unde dicta 28. Davidi subdita
 175. eius tumultus 642
 Idumæi, quomodo circumcisionem & re-
 ligionem admiserint 352
 Idumæorum nationis descriptio 725
 727. uiginti milia cum ducibus qua-
 tuor Hierosolymam ueniunt 726
 seditio & tumultus 728.729
 Idumæi cum uigintiquinq; milibus contra
 Simonem Gorie 740. Ioannis Leuie
 pecunias prædantur 742. ad Titum
 supplices ueniunt 800. scelerata eorū
 facta repetita 817
 Iebothus Sauli filius constituitur rex 166
 amittit regnum 167. 168. occiditur
 per insidias 169. sepelitur honorifice
 à Dauide 170
 Iebusei populus 12
 Iebuseorum ludibrium in Dauidem male
 ipsis cecidit 171
 Iechonias. uide Ioachimus. nam binomi-
 nis fuit
 Iaphthe. uide Iaphthes
 Iesraela urbs 229
 Iesseus filius Obedæ 131
 Iessei filij qui 147
 Iesus Christus describitur 484
 Iesus Anani filius prædixit Hierosolymæ
 excidium 796
 Iesus Dammei filius fit pontifex 544
 Iesus Gamalielis filius fit pontifex 545
 Iesus Iason dictus Onia frater pontificatu
 honoratus & mox eo priuatus 320
 Iesus Iosedeci potificis filius potifex 287
 288
 Iesus Nauæci filius exercitui præficitur,
 & uincit Amalecitas 59. Chananæe
 explorationem indicat suis commili-
 tonibus & terris reddit animum
 78. Moyses cum sibi successorem de-
 signat 93. prædicit, quæ gesturus erat
 104. Chananæam explorat 106
 Iordanem cum exercitu superat 107
 Hierichuntem sine labore capit 107
 108.737. & Ainam excindit 108
 109. Gabaonitis foederatur capitq;
 Ggg 2 quinq;

INDEX

quintus reges 110. reges Libano uicia
nos expugnat 111. munit ciuitates
ibidem. terram uictoria quesitam di-
uidit tribubus 111. 112. precipit eis
ut reliquias Chananæorum tollant
112. Sicima eligit sibi domicilium, ubi
moritur 114. 115
Iesus Phabetis filius pontificatu priuatur
419 420
Iesu pontificis ad multitudinem Hieroso-
lymitanam oratio 726. 727
mors 730. eius uirtutes celebratæ
ibidem
Iesus Saphie filij facinora 553. 557
558. 567. 568
Iesu Sapphe filius 680
Iesus Thebuti sacerdos Tito sacra dona-
ria tradit 800
Iesus Tobie filius, quid gesserit 708
709 711
Ieus Amasis fil. Ramatham expugnat &
iungitur rex Israelitarum 244. 245
Iezabelam & omnem Achabi & O-
chozie cognatione tollit 246. 247
Bali sacerdotes extirpat 247. cõtem-
ptor & ipse numinis moritur Ioaza fi-
lio successore relicto 249
Ieus propheta arguit Iosaphatum 236
Iesabela quàm mala mulier 227. 228
minatur Elie interitum 229. Nabai-
thum curat lapidib. obruendum 230
precipitata de turri ab equitibus pro-
culcatur 246
Illyricos Romanis subditos 666
Ilys, ager qualis 56
Immundi qui Moyse 74
Impedimentorum custodibus æque ac pu-
gnantibus prædam partiendam 164
Imperatores Rom. semper honorauerunt
& ornauerunt templum Hierosolymi-
tanum 778
Imperij Romani fines quousq. 665. 691
Indorum mortis descriptio enarrata 821
Iniuria maxima que 96
Inuenta debere restitui 101
Inundationis uniuersalis descriptio 7
Ioabi cum Abenero pugna 166. 167
Abenerum turpiter occidit 168. exer-
citus preficitur Dauidis 175. Syros
uincit 176. Dauidis nomine bellige-
ratur fortiter 177. 178. ingeniosum
commentum fingit 181. Abesalomum
interimit 186. Dauidem Abesalomum
lugentem increpat 187. prefectura
priuatur 189. Amasam interficit &
Sabæum persequitur caputq. ipsius ad
regem perfert, & restituitur pristina
prefectura 190. populum cõset 192
193. occiditur 201

Ioabius quomodo Gotholiam regno spoliat
& occidit, Ioasumq. regno preficit
247. 248. studet templo restauran-
do & moritur 249
Ioachabis natiuitas et quid significet 133
Ioacimus Iesu filius pontifex 289
Ioachimius Ioacimi fil. in regnum pater-
num constituitur 266. abducitur in ca-
ptiuitatem Babylonem 267. liberatus
& uinculis regie preficitur 276
Ioacimus Iosie, uocatur Eliacimus, acci-
pit regnum patris tributarium Aegy-
ptijs factum 265. tributarius etiã sit
Babylonijs 266. occiditur ibidem
Ioacimus pont. mortuus 291
Ioannes, alias Hyrcanus. uide Hyrcanus
Ioannes Ananie filius Gophnitice & A-
crabatene regionum rector designa-
tus 680
Ioannes Asamonei fil. occisus 582
Ioannis Baptiste interitum 488
Ioannes Caræ filius dux profugorum Hie-
rosolymitanorum fideliter consulit Go-
dolie 271. Ismaelem Godolie interfec-
torem persequitur 272. consulit Hie-
remiam, & ipsam in Aegyptum abdu-
cit ibidem
Ioannes dux militum Ionathæ 234
Ioannes Esseus Tannam missus, ut topar-
chiam administraret 680
Ioannes Gaddis Marthie fil. 322. à Me-
dabensibus Amareis occiditur 335
Ioannes Idumeorum dux ab Arabe quo-
dam sagitta occisus 763
Ioannes Iude fil. in pontificatu succedit pa-
tri, & fratre in templo occidit, ac mo-
ritur 301. Ionathæ ac Iude fratris
Ioannis interitum uindicat ibidem
Bacchidem adigit ad incundum secum
amicitiam 336. eius amicitiam tam
Demetrius quàm Alexander Antiochi
Epiphanis ambiuit 337. 338. Alexan-
dro quàm fuerit gratus 340. uincit
Apollonium Daurum 341. amicus fit
Demetrio Nicanori 343. sociat se An-
tiocho Alexandri contra Demetrium
344. 345. deseritur à suis, tamẽ um-
cit, & renouat foedera 345. capitur
per proditiõem 347. occiditur 349
Ioannis Leui filij Gischalensis facinora
551. 553. 554. 555. 561. 562
564. 566. Gischalam Iosephi iussu
matro cinxit 680. eius proditio & do-
liuarius 681. dolus nouus 682. 683
fuga cum mille Syris fugitiuis 683
ad defectione incitat 717. Titum sal-
lere conabatur 718. Hierosolymã fu-
git 719. eius excusatio apud Hieroso-
lymitanos 720. Hierosolymitanis &

xitij causa 724. 725. malitia crudeli-
tas et gesta 734. 742. 743. 761
762. 764. 765. 771. 772. 775
778. 780. 781. 783. 785. 789
797. 803. 817
Ioannis Leuie conflictus 748. 749. im-
pietas 759. 753
Ioannis pontificis monimentum 762
Ioas seu Ioases Ioaze fil. patris regno pon-
titur 250. moriens regnum filio Hiero-
boamo relinquit 251. cõtemnit Ama-
sie minas, quem capit in pugna 252
perit ibidem
Ioasus Ochosie filius quomodo à Gotolie
seuitia seruatus & rex constitutus
247. 248. 249. à religione deficit
& legibus ibid. Zachariam Ioadi fi-
lium in ipso templo lapidat 250. egro-
tans occiditur ibidem
Ioazarus dux missus contra Iosephum Ma-
thie filium 683
Ioazarus Iosepho inuidet 562. 570
Ioazarus priuatur pontificatu 481
Ioazus Ieu filius regnum paternum assi-
quitur 249. 250. dei beneficio libera-
tus moritur 250
Ioazus Iosie fil. regnum paternum capit,
uir impius captiuus in Aegyptum ab-
ducitur & moritur 265
Iobachus torrens 2787
Iobel fil. Lamechi 6
Iobelis quid significet 76
Iobeli anni remissio & libertas 75
Iochabel mater Moysi 44
Iodes à Moabitibus oppressos Hebreos li-
bertati restituit 120
Iobel Samuelis fil. quomodo se in princi-
patu gesserit 136. 137
Ionas propheta uaticinatur Hieroboamo
Amasie filio 252. quomodo ad Ninia-
uitas missus sit, & in mare proiectus
ac à cetò haustus post triduum uiuus in
terram reuomitur 252. 253
Ionia unde sic dicta 10
Ionici Iudei apud Agrippam queruntur
Gentilium iniurias 429
Ionum in Iudeos odium 313
Ionathas Anani sit pontifex 498. bo-
nore priuatur ibidem
Ionathas Anani fil. 527. pontificatũ obla-
tum respuit ibidem
& eius gesta 656
Ionathas Asamonei fil. Antiochi Epiph.
filio reconciliatur, capitur à Tryphone
& occiditur 582
Ionathas Sauli filius castrum Palestinorum
expugnat 141. hostes unico tantũ ar-
mifero comitatus aggreditur 142
143. animositas & honestas 144
159

159. et moritur in Dauidem 151. 153
 foedus cum eo 152. 153. 156. cadit
 in pugna contra Palestinos 164. eius
 posterius quo honore à Dauide affecti
 175
 Ionathas cuiusdam Saducei cum Phariseis
 contentio 355
 Ionathas homo uilis. prouocat ad singu-
 lare certamen Romanos 788. Puden-
 tem equitem Romanum interficit, et
 à Prisco centurione sagitta transfigi-
 tur ibidem
 Ionathas Matthie fil. 322. defunctio fra-
 tri Iude succedit imperij administratio
 ne 335
 Ionathas phariseus 562. insidiatur Iose-
 pho, seruatur 565. 566. iterum insi-
 diatur eidem 567. 568
 Ionathas pont. perimitur 541
 Ionathas pontifex primus Massadam edi-
 ficauit et nomen id imposuit 813
 Ionathas qui alias Ionadab, socius Ammo-
 nis 179. solatur Dauidem 180
 Ionathas Same fil. sternit uirum sex cubi-
 torum 191
 Ionathas sicariorum princeps circa Cyre-
 nem 825. eius supplicium 826
 Ioppe à Cestij militibus capta, direpta et
 incensa 676. bis à Romanis funditus
 excisa 707. eius situs descriptus ibid.
 Ioppensium interfectorum quot M. 676
 Ioramus Achabi fil. in regnum paternum
 succedit 238. Moabitae expugnat
 239. monitus ab Eliseo cauet Syrorum
 insidias 240. fame urgente Eliseum
 iubet interfici, cuius madata cum mox
 poenitet 241. liberatur ab obsidione
 Adadi 242. in oppugnatione Rama-
 the sagitta uulneratur 244. occidi-
 tur ab Ieu, et cadaver eius in agrum Na-
 bathi proiecitur 245
 Ioramus Iosaphati fil. succedit in regnum
 paternum 240. fratres et amicos
 paternos occidit 243. deficiunt ab eo
 Idumaei alique gentes aliquot 244
 cognoscit suum fatum ab Elia et mor-
 tuus tractatur pro merito ibidem
 Iordanis fontium origo 12
 Iordanis refertus mortuis 736
 Iordanis fontes et cursus 711
 Iosabeta Ochozia soror germana quo-
 modo Iosaphat seruari 247
 Iosadochus pontifex Babylonem uinctus
 ducitur 270. eximitur uinculis 271
 Iosaphatus à commentarijs Dauidis 175
 Iosaphates Asani fil. in regnum paternum
 succedit 227. praesidia urbibus suis im-
 ponit, et collapsam religionem resti-
 tuit 233. 234. quantos habuerit exer-

IN IOSEPHVM

citus paratos 234. increpatur ab Ieu
 propheta pietatemque ac iustitiam colit
 236. Ammanitis et Moabitae citra
 sanguinem uincit 237. cum Ioramo
 bellum infert Moabitae 238. mori-
 tur 240
 Iosephus Antipatri filius 389. 593. op-
 pugnatur ab Antigono 390. quomo-
 do perierit 394. 606. arcani non sa-
 tis continens 402
 occiditur 403. Idumae praesidio pre-
 ficitur ab Herode 604
 Iosephus Salomes maritus Herodis man-
 datorum proditor occiditur 617
 Iosephus Cabeus pontifex 543. priuatur
 munere 544
 Iosephus Caiaphas. quare Caiaphas
 Iosephus Canei uel Camyde pontifica-
 tum acquirit 532
 eo priuatur 537
 Iosephi Dalei fatum miserabile 794
 Iosephus Ellemi filius 465
 Iosephus et Iesus pontifices cum alijs mul-
 tis ad Romanos profugunt 785
 Iosephus Gorionis filius belli dux contra
 Cestium 679
 Iosephus Herodis nepos occurrit Varro
 475
 Iosephus Itaburij montis planiciem muro
 circumdedit 716. interfectus Gama-
 le 717
 Iosepho Matthie filio quare causa fuerit
 Antiquitatum Iudaicarum et Belli Iuda-
 ci historiae descriptionis 1. suam hi-
 storiam ueracem affirmat et incor-
 ruptam 438. ipsius genus filij, insti-
 tutio et doctrina, profectio Romam
 549. naufragium passus à Poppea be-
 nigniter donatur, et mittitur legatus
 in Galileam 550. committitur ea ip-
 sius tutela 553. in quibus uersatus sit
 periculis 554. bello necessaria com-
 parat et oppida expugnat ibidem
 Ioannis insidias effugit et Iesu latro-
 num principis 555. ignoscit capto
 Iesu, et cum Euduo bellum gerit 556
 insidijs calumnijs uarijs peritus euasit
 557. 558. 559. deficientes Tiberi-
 enses cohibet 560. ciuitates munijt
 561. insidias patitur, et somnio con-
 solatur 562. astutia eius in cognos-
 cendis insidijs 563. Ioannis consi-
 lijs contra ipsum quomodo occurrerit
 565. Ionatham insidiatorem seruat,
 et legatos mittit Hierosolyma 566
 in salutis discrimen incidit 567
 568. accusatur à Tiberiensibus et
 irridetur, eorumque urbem cepit 569
 570. Simonem et Ionatham Hie-

rosolyma mittit 570. calumnias
 falsi historici depellit 571. historia
 suae ueritatem adstruit 572. Sepphorim
 ritae seruat 573. Tiberiada seruat,
 et Sepphorim capit, et profligatur
 à Romanis 574. in pugna contra Sim-
 lam prolabitur cum equo 575. cam-
 ptus honorifice tractatur à Vespasia-
 no Titoque, et captiuorum multos libe-
 rat falsoque accusatur 576
 uxores ducit et liberos procreat 576
 577. qua diligentia quoque ordine
 bellum Iudaicum conscripserit 578
 579 580
 Iosephus Matthie filius utriusque Galilee
 rector designatus 680. eius singu-
 laris industria ibidem. et 281
 dolo Ioannis Giscalae subito oppres-
 sus 682. contra Ioannem Giscalium
 profectus 683. 684. gesta contra
 Romanos 688. aduentu Vespasiani
 in Tiberiada confugit 692. prima-
 ribus Hierosolymis et Tiberiade de ra-
 tionibus belli scribit ibidem. Iotapa-
 renis auxilio uenit 693. 694. 695
 696. eius machina excogitata contra
 arietis ictus 697. sortia facta 699
 700. quomodo è catenis liberatus
 per Titum et Vespasianum 745
 746. eius proluxa oratio ad Hie-
 rosolymitanos 767. 768. 769. 770
 881. in deditione in puteo delitescit
 703. eius socij ipsam persequuntur
 ibidem. eius oratio philosophica ad
 socios 704. eius socij cum ipso cades
 murus fortuantur 705. cum altero
 sortem euadit ibidem. ad Vespasia-
 num ducitur ibidem. uaticinatur Ve-
 spasiano imperium Romanum 706
 ferme exanimatur 777. eius mater
 occisum credens craciatur animo ibid.
 et 778. curato uulnere rursus mu-
 rum circuit hortando 778. mandata
 Titi Ioanni Hebraice nunciat 784
 eidem colloquitur 785. 786. pro re-
 liquijs ciuitatis frustra obsecrat 799
 Iosephus medicaster defectionis autor
 561
 Iosephi filij Iacobi natiuitas 25. fratribus
 cur exosus 29. uenditur in Aegyptum
 30. sollicitatur ad stuprum à domina
 31. 32. somnia explicat 33. 34. è uin-
 culis liberatur 34. praeficitur Aegy-
 pto nominatur Psontomphanecus 35
 fratres capit ibidem. et miris exa-
 gitat modis 36. 37. 38. 39. cognos-
 cendum se ipsis exhibet 40. patri
 aduentanti occurrat 41. moritur et
 ossa eius in Chananeam transferun-

tur 43. 53. laudatur 872
 Iosephus apud Vespasianum accusatus 826. quinq; milium annorum historiam Græco sermone contexuit 827 eius historie certitudo 830. dux ipse Galilæorum à Romanis captus ibid. solutus uinculis cum Tito ad obsidionem Hierosolymorum profectus ibid.
 Iosephus belli historiam primum Vespasiano & Tito obtulit, ut sibi testes essent 830. Agrippæ regi eam dedit ibidem. Antiquitatis libros ex sacris literis interpretatus est 831
 Iosephus Simonis filius toparchiam administrat 680
 Iosephus Tobie filius quomodo Ptolemæum Evergetē reconciliavit Iudeis 315 316. festinum eius responsum 316 uxores & liberi 317
 Iosephus Zachariæ f. præficitur præsidio Hierosolymorum 327. uincitur à Gorgia 328
 Iosias Amasi filius patri in regnum succedit, optimam remp. & ueram religionem instituit sublatis idolorum aris et sacerdotibus 263. 264 moritur 265
 Iosue, uide Iesus
 Iothamus Ozie filius uir pius patri in regno succedit, Ammonitisq; tributa pendere cogit & moritur 254. 255
 Iothamus Zachariæ regis filius patri in principatu succedit uir pius & iustus 254. Ammanitis tributarijs factis decessit, filio Achaze successore relicto 255
 Iothanes Gedonis filius parabolis ad Hebræos loquitur contra Abimelechum 124
 Iotape Sampsigerami regis filia 489
 Iotapæ situs descriptus 694
 Iotapæ excidium Hierosolymæ nuntiatum quali luctu urbē repleuerit 707
 Iotapæ tenorū conflictus acer cum Romanis 693. 694. 696. 697. 698. calamitas miserabilis 698. 699. 700
 Iotapæ teni cuiusdam capti à Vespasiano constantia 702. Vespasiano produntur ibidem. denum expugnantur ibid. eorum quot milia occisa et capta 703
 Iouis mensis 86
 Iozarus constituitur pontifex 465. priuatur eo 478
 Iramus amicitiam cum Dauide init 175
 Irenæus orator 469. 639
 Iris quid designet 9
 Iromi cum Solomone amicitia & mutua eorum beneficentia 204. 205. 214 quibus donis fuit remuneratus à Solo-

none 212
 Isacus nascitur & circumciditur 17. ducitur sacrificandus 18. ducit uxore 21 nascuntur ei gemini 21. Abimelecho exosus, reconciliatur & fodit putros 22. fallitur ab uxore ibidem. moritur 28
 Isacharis fors 112
 Isoseth, uide Iebosthus
 Iseremth locus 77
 Isiacorum scelus & supplicium 484
 Isidis statua & templum tollitur 485
 Ismael Fabi filius pontificatu uix dum nato exiuit 482
 Ismaelis Abrahami filij natiuitas & circumcisio 16. 18. Arabū autor est 18 ducit uxorem, gignit fil. xij. 18
 Ismael Phabei filius constituitur pontifex 542
 Ismael regij generis Iudeus Godoliam interficit 271. 272. quantam cadem etiam aliorum hominum fecerit præter Massphatenses abductos 272
 Issa quid Hebræis 4
 Issacharis natiuitas 25. filij quatuor 41
 Issæmus fil. Athemæi, unus fortium Davidis 192
 Israel quid significet 27
 Israelite inhumaniter tractantur ab Aegyptijs necantur, & grauius laboribus atteruntur 43. 44. labor augetur 50. quantos eorum ex Aegypto migrantium numerus 52. transcunt mare rubrū 54. armis Aegyptiorum se muniunt 55. obmurmurant Moysi 56. coturnicibus pascuntur mannaq; 57. ab Amalecitis prælio infestantur 58. 59. collatio ad tabernaculi structuram 63. seditionibus agitantur & puniuntur 77. 78. negatur eis ingressus in Chananeam 78
 Israelite inscio Moysi cum Chananeis pugnantes uincuntur 80. quæ eis triginta octo annis in deserto obuenerint 85 86. quales milites fuerint 87. Amoreos extinguunt 87. 88. à Madianitarum puellis seducuntur 90. 91. eos excindunt 92. Hierichuntem delent 108. item Ainā 109. partiuntur Chananeam, & quisq; in suam sortem mittitur 112. 113. comomentur inter se propter aram in ripa Iordanis extructam 113. quomodo se gesserint post Iosue mortem 115. omisso bello agriculture dant operam 116. eorū prælium cum Beniamitis 117. Chusarthe Assyriorum regi subiiciuntur octo annis 119. à Moabitibus subiungantur, & à Iode libertati restituntur 120

iterum à labino opprimuntur 121
 per Deborah redimuntur ibidem
 ab Amalecitis & Medianitis septem annis misere tractantur 122. restituntur libertati per Gedeonem 123 sub Abimelecho male habentur 124 125. iam ab Ammanitis sed per Iaphthem liberantur 126. caduntur à Palestinis & fugantur 132. uindictantur in libertatem à Samuele 135. 136 male tractati ab Ammanitis liberantur à Saulo 139. 140. caduntur à Palestinis 164. 165. ciuili bello laborant 166. 167
 Israelite quot annis post Iesum nequaerint Chananeos ex Hierosolymis eijcere 171. Reliqua ipsorum gesta sub regibus cōprehenduntur, Ezechia regē restituere religionē conantem condemnant, & prophetas occidunt 257 transferuntur in Mediam et Persidem & quo tempore id factum 258
 Itabarius mons 112. 119. situs 716
 Ithacie seu Hircenes concubina Ptolemæi Physconis sobrietatis 852
 Ithamari domus priuatur sacerdotio 208
 Ithobal Tyriorum ac Sidoniorum rex 247
 Italie bella ciuilia 741
 Iubal, & eius inuenta 6
 Iudas Heberi filius quos liberos habuerit 12
 Iucundus equitum præfectus tumultū Cesare sedat 660
 Iucundus Herodis satellites falso accusatus torquetur 447. 624
 Iudæa latronibus expletur 544. 545
 Iudæa regio ubi præstantissima 589
 Iudæe descriptio 688
 Iudæe nulla pars erat quæ non unā cum Hierosolymis interiret 735. 824
 Iudeus uiuus captus, Titi iussu crucifigitur pro muro Hierosolymæ 763
 Iudæi quando primum coeperint appellari 292
 Iudeis permittitur à Cyro redire Hierosolyma, & templum ibi edificare iterum 281. impediuntur ab edificando 282. à Dario Hystaspis filio liberi & immunes facti iuantur in urbis & templi restauratione, & quot eorū Hierosolyma reuersi sint 285 quando templum absoluerint 288 eorum reip. quæ forma fuerit & quomodo mutata ibid. duas tribus Hierosolyma redire uolentes per Asiam & Europam degere, reliquas uerò decem ultra Euphratem esse 290. armati laborant 293. in summam calamitatem per

IN IOSEPHVM.

per Amanem deueniunt 295. quomo-
do à Bagoſe tractati 301. quomodo ab
Alexandro Magno 303. quomodo ſub
Ptolemaeo Philadelpho 307. & inde
quomodo ab Aſie regibus alijsq; hono-
rati 312. 313. miſere ab Antiocho E/
piphane tractati 321. uſq; 329. ſub
Demetrio 331. cum Romanis primū
fœdus incunt 333. in ſumma calamita-
te conſtituti poſt Iude caſum 334
335. quando primum Romanis ſubdi-
ti 371. quibus honoribus et beneficijs
ab iſdem affecti 379. 384. 385
Iudeorum cum Samaritis contentio pro-
pter templum 339. 538
Iudeorum ſecte quot 346. 480
Iudei quā ſint religioſi 370. 414
Iudeorum Cyrenenſium & Aſiaticorum
legatio ad Cæſ. propter Græcorum mo-
leſtiam 437
Iudei ſeditionem excitant 464. 468
471. 472. 473
Iudeorum conſtantia pro tuendis legibus
483. 499. 490
Iudeorum miſerie ſub Pilato 485. item
alibi 502. & inde 507. ſub Felici
541. 542
Iudeorum & Græcorum apud Alexan-
driam ſeditio 498. 525
Iudei malè à Babylonijs tractati Seleuci-
an migrant 506
Iudeorum & Philadelphenſium diſſidi-
um 531
Iudeorum 30000. à ſciſpis cōtrita 538
eorum & alia clades ibid.
Iudeorum cum Syris diſſidium 542
Iudeorū pontificatus & principatus ſuc-
ceſſio & mutatio 546
Iudeorum epule ſerales 638
Iudeorum cōtra Archelaum accuſatio &
petitio 644
Iudei Petronio ſupplicant 652
Iudeorum tumultus ſub Cumano & cala-
mitas 654
Iudeorum & Syrorum ſeditio circa Cæſa-
ream 657
Iudeorum ſub Albino Hieroſolymis ſedi-
tio 658. alia ſub Floro Cæſaræ 659
Iudeorum diſperſio in datum 668
Iudei legatos ad Florum & ad Agrippam
regem mittunt 669
Iudeorum contentio cum Romanis 669
captiuitas eorum exordium 762
Iudei contra Iudeos in Scythopoli 673
Iudeorum Alexandria occiſorū quinquā-
ginta milia 673
Iudeorum & Romanorum ſtrages in ſce-
nopegijs Hieroſolymæ 676. 677
Iudeorū uictoria inſignis contra Ceſtium

678. 679. unde elati facti 685
Iudei à Romanis proſtigati 686. 701
Iudeorum clades ab Idumeis facta 729
Iudeorum circa ſepulturam cura 730
Iudeorum in Maſſada immane facinus
823 824
Iudeorum apud Alexandriam & Thebas
interitus 824
Iudeorum genus uetuiſtiſſimum ex origi-
ne domeſtica 827
Iudeorū cura conſcribende hitorie 829
Iudeorum cur rara mentio in Græcis hi-
ſtorijs 827. 831. eorū apud antiquiſſi-
mos nomina 833. 834. eorū egreſ-
ſus ex Aegypto mille annis ante Iliacū
bellum 834
Iudeorum magnanimitas & clementia in
quo conſiſtat 877. eorū leges optime
869. omnes populi eorū emuli ibid.
Iudeorum fides & auxilia contra Aegy-
ptios Rom. præſtita 853. merita Au-
guſti Cæſ. epistolis cōprobantur ibid.
Iudeorum integritatis teſtimonia ab Ale-
xandro, Ptolemaeis omnibus & ſenatu
Romano, imperatoribusq; maximis fa-
cta 853. 854
Iudan Amaſie regis mater 251
Iudas, Iudei 11
Iude portio in terra Chanaanæ 112
Iude natiuitas 25. conſilium de fratris cæ-
de uitanda 30. homo uehemens 36
filij tres 37
Iude tribus geſta poſt Jeſu mortem 115
Iudam inter xij. fratres principatum obti-
nuiffe 197
Iudas Aſamonai filius quid contra Antio-
chum utruq; fecerit & quomodo reli-
gionē inſtaurari ac pierit 581. 582
Iudas Chapeſei, uir ſtrenuus 345
Iudas Eliaſibi fil. in pōſticationem patri ſuc-
cedit 301
Iudas Eſſenus propheta 585
Iudas Ezechie latronis filius Archelai re-
gnum affectat 473
tumultum excitat 642
Iudas Gaulanites Galileus ſeditionem in-
ter Iudeos concitat 479. 480. eius
ſecta 481
Iudas Iairi latenter inter Romanorū ma-
nus effugit 814
Iudas Iude filius præfectus Simonis cū de-
cem contubernaliſibus deliberat murum
tradere Romanis 777
Iudas Macchabeus 322. fratri in admini-
ſtratione ſuccedit 324. Apollonii &
Seronem præfectos ſuperat & occidit
ibid. Gorgiam & Nicanorem uim-
cit 325. itidem Lyſiam 326. templū
purgat & inſtaurat 326. uicinos mo-

leſtos domat magnis ſtragibus 326
327. 328. Nicanorē cum ſuis copijs
delet 332. creatur pontifex, & fœde-
ratur Romanis 333. cadit 334
Iudas Sephorei ſophiſta 635
Iudas uates 356
Iudicium ſtatus quis 140. 141
Iudiciū imp. apud Iud. quantum durauerit
388
Iulia uxor Cæſ. Auguſti 435
Iulie Auguſti quid à Cæſare legatū 467
Iuliani centurionis fortitudo & fatum
783 784
Iulius Cæſar Pompeium fugat, & bellum
cum Aegyptijs gerit 374. amicus &
beneficus eſt in Iudeos 376. 379. pa-
rat expeditionem cōtra Scipionem et
Catonem 379. occiditur 381
Iulij Cæſ. magnificentia, & liberalitas in
Herodem 410. 411. 612. 613. uim-
cit M. Antonium 408. occidit eū cum
Cleopatra 412. beneficia in Ari-
ſtobulum Alexandri 594. itē in Hyr-
canum & Antipatrum 595
Iulius Capella 551. 553
Iulius Lupus Caſoniam cum filia interfi-
cit 519. interficitur & ipſe 524
Iupiter Olympius 508
Iuriſſurandi modus 20
Iuſtus Iosephi ſatelles cadit 578
Izate regis filij & fratres Tito ſuppli-
cant 799

L

Labanus Batuelis filius 13. doſe cum
Iacobo agit 24. 25. perſequitur fugi-
entem generum 25
Labofardachus Niglaſaris filius in pater-
num regnum ſuccedit 276
Lacedæmoniorum amicitia cū Onia pon-
tifice 319. 320
Lacedæmonij cum Iudeis ſocietate & fœ-
dus faciunt 346
Lacedæmonij quando & quemadmodum
Romanis ſubditi 665
Lamechus, pater liberorum lxxviij. 6
Largius Lepidus decimæ legionis præpo-
ſitus 792
Latopolis 52
Latronum colluuiæ Hieroſolymis 720
721. eorum facinora 721
Latronum turba in Iudæa 541
542 550
L. Lentuli decretum pro Iudeis 381
Lepidus à Caligula occiſus 508. 511
Leproſi quatuor Syrorum caſtra urgente
media inuadunt 242
Leproſorum conditio 74. & quod alicu-
bi ſint in precio ibidem
Leuces loci deſcriptio 819

I N D E X

Leui, militum praefectus. 561
 Leuis natiuitas 25. ulciscitur sororis stuprum 27. filij ipsius tres 41
 Leuias traditur 720. occiditur 721
 Leuite uxor quam nefande à Gabaeonitis tractata 116. 117
 Leuite eius prudentia 117
 Leuitarum numerus 76
 Leuitis ac sacerdotibus ciuitates cum suo agro, et decime adscribuntur 85. earum ciuitatum nomina 112
 Leuite usum uestis lineae impetrant 545
 Leuitica tribus deo dicatur, cui tabernaculi cura committitur 74. 76
 Lex Moysis cur à poetis aut prophanis historicis non tractata 307. 312
 Legis et preceptorum Dei pulcherrima explicatio 863. 864. 865. 866
 Legis nomen apud Graecos olim non fuisse 860
 Leger Moysis ad mores pietatemque pertinentes 45. 46. 95. 96
 Lie et Rachelis emulatio 25
 Libri duo et uiginti apud Iudeos chronici 829
 Liberius Maximus iussu Vespasiani Iudeis stipendium indixit 814
 Lybia dicitur Aethiopia 20
 Libys, Libya 11
 Linguarum multarum cognitione cur Iudei non magni faciant 548
 Longeui cur primi homines 9
 Longinus tribunus à Iudeis occisus 678
 Longini equitis Romani forte factum 765
 Longini iuuenis Romani facinus 789
 Lotus adoptatur ab Abrahamo 13. captiuus abducitur 14. seruatur de excidio Sodomitarum 16. 17. filiae cum patre coeunt 17
 Loti uxor in salis statuam uersa 17
 Lucilius Bassus legatus Herodum castrum capit 812. Macherunta quoque 813. Iarden Syluam oppugnat 814
 Lucius Annius Gerasam capit, et mille iuuenum interficit 738. 739
 Lucius tempus 100
 Ludas, Ludi 12
 Ludi Circenses 509
 Luminum festiuitas, et eius institutio 326
 Lupus Alexandriae rector ad Vespasianum scribit de seditione Iudeorum 825
 templum Onie ablatis donarijs claudit ibidem
 Lustrandi populum modus 86
 Lustrationis tabernaculi modus 69
 Lydda ciuitas à Cestio exusta 676
 Lydi olim Ludi dicti 12
 Lysanias Ptolemaeo Mennei patri successit in regnum 386. interficitur à Cleo patre 404
 Lysanias Partibos in Iudeos incitat 599
 Lysiae committit Antiochus Epiphanes filium suum et bellum contra Iudeos 324
 Lysias uincitur à Iuda Macchabeo 326
 occiditur à Demetrio 331
 Lysimachus fratrem suum occidit, et Gazam prodit 359
 Lysimachus Hellepontum occupat mortuo Alexandro 304
 Lysimachi portentosa de Iudeis mendacia consutata 848. 849. 850. 859 860 866

M

Macedones transisse pedes mare Pamphylum 55
 Macedones quando Romanis subditi 665
 Macedones Aegyptios subiugarunt 858
 Macchabei natus maximi et primi inter septem fratres supplicia crudelissima et ipsius cum insigni tolerantia sermones 878. 879. ubi historia Macchabeorum fratrum
 Machera dux Rom. legionum qualiter se gesserit apud Herodem 393. 606
 Machir, tertij ex fratrib. Macchabei constantia 880
 Macheruntij Romanis persuadent, ut praesidio suo decedant 674
 Macherus quomodo capta à Romanis 813. 814. situs eius descriptus 812
 Macho capta et depredata 174
 Macro praefectus praetorianorum militum 493
 Madianitarum filiae Israelitis illicitant ad delinquendum 90. 91. ceduntur cum suis regibus 92
 Madianite Hebraeos subigunt 122. ceduntur maxima strage 123
 Madiana ciuitas 47
 Madus, Madei 10
 Magnus campus regio 562. eiusque descriptio 737
 Magog et Magogae populi 10
 Magus Aegyptius pseudopropheta triginta milia hominum seduxit 657. cum paucis fugit ibid.
 Magi et latrones iterum Iudeos affligerunt 657
 Magorum turba in Iudea 541
 542 543
 Malichus exactionum collector pro Cassio 597. nouas res molitur et ueneno tollit Antipatrum ibidem luit poenas 598
 Malichi Arabum regis perfidia 389. 602
 Malchus Arabiae rex Vespasiano in auxilium misit quinque milia pedum, equites mille 689
 Malichus Iudeorum dux 592. auxiliatur Gabinio contra Alexandrum Iannaeum 371. Antipatrum ueneno tollit 382
 interficitur 383
 Malihace uxor Herodis moritur 641
 Malorum hominum mos 462
 Man uox interrogatiua 57
 Manachases uestis qualis 66
 Manahemus Essenus Herodem puerum scholas frequentantem saluat regem 422
 Manabenus Iude Galilei filius Massadum inuadit 670. uelut rex Hierosolymam redit, et princeps seditionis fit ibid. interficitur 671
 Manahemus occiso Seleuco regnum sibi uindicat et Thapsenses excindit, ac post à Phullo pace redempta moritur 254
 Manasses Iosephi filius 35. 41
 Manasses in numerum Iacobi filiorum adoptatur 43. censetur loco Leui 76
 Manasse pars dimidia Chanaan 112
 Manasses Execiae filius regni paternum assequatur, impiissimus, et prophetaeum occisor captus à Babyloniorum rege tandem in principatum restituitur, et pietati studet prioribus mutatis moribus 262. 263. moritur relicto successore regni filio 263
 Manasses Ioannis pont. fil. ducit uxorem Sanaballitis filiam Hicaso uocitatum 301 302
 Manasses fit pontifex 315
 Manasses trans Iordanem missus, ut toparchiam administraret 680
 Mandra, locus 272
 Mane, quae dici pars 3
 Manethon Aegyptius historicus 832. eius historiae compendium 832. 833. 834
 Manethon antiquitatem Iudeorum confirmat 834. Aegyptiacam historiam se ex sacris literis interpretaturum professus 842. eius historia emendata ibid. et 843 844
 Manethonis mendacia consutata 844 845. 846. 847. 850
 Manna qualis cibus 57
 Manna quando defecit 107
 Manneus Lazari ad Titum profugit 779
 Manoches Zelotypus Sapphonis pater angelum excipit 127
 Mar locus cur sit uocatus 55
 Mara quid significet 130
 M. Agrippa, uide Agrippa
 Marcus Alexandri Alabarche fil. 525
 M. Antonius, quare Antonius
 M. Anton. Iulian. procurator Iudae 792
 Marcus

IN IOSEPHVM.

Marcus Sexti Caesaris successor in Syria 507
Mardocheus dux Iudeorum Babylone de
ducendorum Hierosolyma 286. 289
Mardocheus Esfere patruus 294. regi
insidias prodit 295. Iudeorum cala/
mitatem Esfere indicat ibidem. affi
citur summo honore 298. Amanis po/
testatem & bona accipit 299
Mare rubrum Iudeis transitum concessisse,
& Pamphylum Macedonibus 455
Mare uas templi cur sic dictum 206. &
quam fuerit capax eiusq; usus 207
Mareone Græcis Samaria 226
Marsa urbs 225
Maria Eleazari filie facinus horrendum
comedentis filium 790
Marianne Agrippæ filia 489
Marianne Alexandri Aristobuli & Ale
xandra filia, uxor Herodis 399
occiditur à marito 412. 413
Marianne Alexandri filia, uxor Hero
dis Antipatri 599. eius insolentia in
maritum 616. occiditur 617
Mariame Archelai uxor repudiata 476
Marianne ab Archelao marito transit in
thorum Demetrii Alexandrini 540
Mariamne Moyses soror 45. moritur 86
Mariamne turris descriptio 757
Maria ciuitas deusatur 601
Marsonane, mensis 7
Marsus Syria preficitur 527. desert A/
grippam Claudio Cæs. 528. excipitur
ab Agrippa, cui fit exosus 529
Marsyas Agrippæ libertus 490. Tiberij
mortem patrono suo nunciat 496
Marthace Archelai mater moritur 471
Marullus preses Iudæe constituitur 496
Massabazanes quid 67
Massade castelli descriptio 734
Massade castelli situs descript. 817. 818
commectus & apparatus qui decem milia
libus uirorum sufficerent 818
Massanaemphthes pileus 67
Massphatis ciuitas, & quid significet 135
Matthias Asamonæ filius occidit Bacchi
dem, & duces expellit Iudæa ac mori
tur 581
Mathanes Balis sacerdos trucidatur 248
Matthias Anani fit pontifex 527. prius
tur sacerdotio 529
Matthias Apfalomi, uir strenuus 345
Matthias Ioannis filius sacra prophanare
renuit ueramq; religionem fortiter tue
tur 322. 323. instructis filiis moritur
323. 324
Matthias Margaloti seditionem mouet
464. exurit uinum 465

Matthias Margali, sophista 635
Matthias pontifex mittitur ut Simonem
Gioræ Hierosolyma introducat 743
Matthias Theophili constituitur ponti
fex 458. priuatur eo munere
465
Matthias Boethi mors crudelissima 777
Maxilla, locus 129
Maxia ciuitas 10
Medabenses Amarae Ioannem Gaddim
interficiunt 335. expugnantur ab Hyr/
cano 352
Medimnus Atticus & Siculus 79
Medi populus 10
Medi quod in Asia regnauerunt Græcis co
gniti 831
Megassari facinus audax 774
Megasthenes historicus 837
Meicri filij Belse fatum miserabile 794
Mela legatus Archelai ad Herodem 447
Melcha Aranis filia 12
Melcha Sauli filia datur nuptum Dauidi
marito, periclitanti succurrit 151
datur alij nupti 150. 159. ridet ma/
ritum 173
Melchisedecus rex Solymæ Abrahamum
conuiuio excipit 15
Melijs imposuit Pseudalexander 645
646
Memnonis sepulchri descriptio 652
Memphibostus Ionathæ filius humanissi
me à Dauide habitus 175. delatus Da/
uidi occurrit uictori 188
Memphitarum deditio 594
Menander Ephesius singulorum regum
actus apud Græcos & Barbaros con
scripsit 835
Mende ciuitas 265
Menedemus philosophus 311
Menelaus, qui alias Onias, Simonis filius
propter amissum pontificatum deficit
à patrijs legibus 320. abducitur ex/
ptius & occiditur 330
uide Onias
Mensa tabernaculi 65. 66
Mense à Ptolemæo Philadelpho Iudæis do
nate descriptio 309
Mensis anni primus Moysi quis & cur
7
Mensuras quis excogitarit 5
Meroe unde dicta 47
Mesas, Mesanæi 12
Meschus, Meschini 10
Mesopotamiae difficilis transitus 20
Mesre, Mesrei 11
Mesrei filij quibus populis nomina impo
suerunt ibid.
Messala rhetor patrocinator Herodi
385

Messalina à marito Claudio Cæs. ob æro
typiam trucidata 548
Methir, tunica pontificalis 67
Metilius prefectus à cæde reseruatus
672
Metilius Romanorum prefectus legatos
mittit ad Eleazarum ibid.
Michæas propheta, cadere ipsum nolenti
male ominatur, & Achabo malū nun
ciat quare in carcerem conijciatur 233
est impius, Achabo interitum predicat
234 235
Michæas propheta 266
Michole uxor Dauidis, uide Melcha
Milesius arcis Damasci prefectus quomo
do Philippum Grypi filium tractarit
361
Militis cuiusdam facinus contra senatum
Romanum 654
Militis Rom. impudentia quantā cladem
Iudæis dedit 538
Militis Moscos libros disceptantis per
na ibid.
Militia qui non commodi 103. & qui ab
ea immunes ibid.
Mina quātum pendeat apud Iudeos 373
Mineus Aegypti rex, Memphis conditor
213
M. Minucianus 514. 523
Misael appellatur Mesachas 273
Misas Moabitarum rex propter negatū
Ioramo tributum quō necessitatis per
uenerit 238. 239
Misenum oppidum 507
Mithridates erarij Cyri prefectus 281
Mithridates occisus 369
Mithridates Pergamenus Pelusium expu
gnat & Aegyptios uincit 374. 375
eius gesta 594
Mithridates quomodo ab Anilæo tracta
tus, quomodo ab uxore. deq; eius uicto
ria 505. 506
Manaseas Græcus historicus 841
Moabite penitus fracti à Dauide 174
Moabite & Ammanite socij, mutuo sese
interimunt 237. iterum sternuntur &
predantur 239
Moabus, Moabite 17
Molonis mendacia de Iudæis 850
Monobazus Bazeos Adiabenorum rex
quomodo Iudaismū sit amplexus 533
534. eius regnum 761
Monobazus Monobazi filius prorex con
stituitur 533. rex fit 537
Mons Samaron, locus 223
Montem in alium locum deuolutum 254
Mortem præter dei uoluntatem non ueni
re 105
Moses, qualis fuerit uir 23
Moyses

I N D E X

<i>Moyſis natiuitas</i> 4.4. quomodo ſeruatus	<i>Mundus quomodo Paulinam conſuprarit</i>	<i>Nasamonēs quomodo Romani ſubiga-</i>
4.5. cur ſic uocatus ibidem. adoptatur	4.8.5	runt 666
à regina ibid.	<i>Murus trigintanouem ſtadiorum cum tre-</i>	<i>Nathan propheta</i> 173. mittitur ad Dau-
<i>Moyſes diadema regum pedibus calcat</i>	decim caſtellis circum Hieroſolymam	dem increpandum 178. indicat quomodo
4.6. preſcitur exercitui Aegyptiorum	triduo edificatus 775	Adonias ſibi regnum uſurparet
et Archiopus bello uincit 4.6.47. du-	<i>Muſicorum inſtrumentorum Davidis regis</i>	195
cit Tharbin uxorem 4.7. fugit Aegy-	deſcriptio 191	<i>Naumi propheta de excidio Nininita-</i>
ptios 4.7. Raguelis filiabus opitulatur	<i>Mutiani & ceterorum rectorum petiti-</i>	rum 255
contra paſtores ex quibus unam ducit	nes 744	<i>Nazarei, deo deuoti</i> 86
uxorem 4.8. conſpicatur rubrum arden-	<i>Mutianus Romam ingreditur cum ex-</i>	<i>Neceſſitate in bello nil pugnacius</i> 693
tem in Sina ibid. confirmatur ei libera-	citu 747	<i>Neceſſitate laborantes ſubleuare, homini</i>
tiō Iſraelitarum 4.9. edit miracula,	N	decentiſſimum & deo gratiſſimum
nomen Dei cognoscit, redit in Aegy-	<i>N Aamis uxor Abimelechi Bethlemita</i>	162
ptum 4.9. edit prodigia apud Phara-	& quid ſignificet 130. quomodo Ru-	<i>Nechias qui et Pharaō Sarā rapuit</i> 768
them 50.51. 52. educit Iſraelitas ex	them inſtituerit 131	<i>Nechas Aegypti rex contra Babylonios</i>
Aegypto, & quantus eorum numerus	<i>Naſes Ammanitarum rex Hebræos cru-</i>	proſciſcēs impeditur à Iofia, quem occi-
52. cuius ætatis fuerit cum eos edu-	deliter tractās à Saulo occiditur 140	cidit 265. captiuum abducit Ioazum
ret 53. traducit eos per mare rubrum	<i>Naſes iunior Ammonitarum rex iniuria</i>	filium eius ibid.
incolumēs 54. aquam amarā facit	afficit Davidis legatos 176	<i>Necham bello petit Nabuchodonoso-</i>
potabilem 55.56. coturnices & man-	<i>Nabætes, Nabatæa regio</i> 18	265. uincit 266
na impetrat à deo 57.77. ex petra	<i>Nabalus uacors & malus conuiciatur Da-</i>	<i>Neemias quantum iuuerit Iudeos apud Xer-</i>
aquam elicit 58. cum Amalecitis pu-	uidi 158. quid ſignificet 159. moritur	xem 292.293
gnat 59. decem præceptorum tabulas	ibid.	<i>Nerda urbs</i> 502
à deo acceptas populo exhibet 61.62	<i>Nabla, inſtrumentum muſicum</i> 191	<i>Nemrod, uide Nabrodes</i>
quadraginta diebus in Sina detinetur	<i>Nabrodes, qualis uir</i> 9.11	<i>Nephani ſingulare certamen cum fortiſſi-</i>
62. Aaroni fratri ſacerdotium conſert	<i>Nabuchodonosorus rex Babylonis bello</i>	mo Paſtimatorum 191
69. dedicato templo uictimas offert 70	inſtat Nechaum Aegypti regē 265	<i>Nephthalimi natiuitas</i> 25. filius eius 41
in tabernaculo Deum conſulit 71. tri-	Ioacinum occidit, & Hieroſolymitano-	<i>Nephthalitarum ſors</i> 112
bium Leuiticam Deo dedicat 74. cen-	rum præſantiſſimos Babylonem ab-	<i>Neronis geſta & præcipue contra Iudeos</i>
ſet omnes tribus præter Leuiticam, &	ducit 266.267. duces eius qui urbem	656
ordinat proſſioni belloq; neceſſaria	Hieroſolyma ceperunt 269. quomo-	<i>Neronis imperiū quandiu durauerit</i> 739
76. mittit exploratores in Chanane-	do captum Sedeciam tractarit 270	<i>Nero contemptor nationis Iudeorum</i>
am 77. Coræ factionem conſpicit 81	Hieroſolyma penitus excindenda &	802
82. eius iuſtitia 83.84. luſtrat popu-	templū ſpoliandum, populūq; Baby-	<i>Nero indignatur ob res minus proſperè</i>
lum 86. Schonem & Ogem reges de-	lonem traducendum curat 270. Cælen-	geſtas in Iudea 685
let 87.88. Madianitas cum ſuis regi-	Syriam ac Aegyptum perdomat 273	<i>Veſpaſianum ad regēdos exercitus in</i>
bus cedit 92. Ieſum ſibi deſignat ſuc-	Iudeorum nobilium quorundam pue-	Syriam mittit ibid.
ceſſorem 93. moriturus quid ſuis præ-	ros inſtituit & caſtrat ibid. ſoma-	<i>Nero, quare Tiberius & Domitius</i>
dixerit 94.95. quas leges præcripſe-	nium, cuius erat oblitus, uult ſibi indi-	<i>Neronias dicitur Cæſarea Philippi</i> 544
rit 95. uſq; 103. exhortatur Ieſum ut	cari & explicari, quod facit Daniel	<i>Neruis cur Iudei abſtineant</i> 27
in Chananeos exercitum ducat 104	274.275. moritur ibid. geſtorum	<i>Netiræ & Philippi fratrum fortia facta</i>
nube circumdatus diſparuit 105. lu-	eius repetitio 276. poſteriorum eius ſi-	697
getur triginta diebus à populo ibid.	nis 278	<i>Nicanor perfidus contra Iudam Maccha-</i>
<i>Moyſes fabuloſe dicitur fuiſſe leproſus</i> 74	<i>Nabutus propter negatum regiſundum la-</i>	baum pugnans, cum ſuo exercitu uicto
uir admirandus 79	pidibus obruitur 230	extinguitur 332
<i>Mofcos quinque librorum ſcopus</i> 830	<i>Nabuzardanēs mittitur Hieroſolyma ad</i>	<i>Nicanor amicus Titi ſagitta uuln.</i> 762
<i>Mofes apud Manethonem prius Oſarſi-</i>	templum ſpoliandum 270	<i>Nicaule regina Aegypti</i> 213
phus ſacerdos Ofireos dei Helioſolita-	<i>Nacebus Arabum dux caſus</i> 445	<i>Nicolaus Damascenus Iudeorum patro-</i>
ni dictus 844	<i>Nachores Serugi filius</i> 12. quot habuerit	nus 313
<i>Mofes Aegyptiſ uir diuinus habitus</i> 846	liberos 13	<i>Nicolai Damascen. hiſtoria de Herode cuſ</i>
eius tempora quibus uiuit deſcripta ibi.	<i>Nadabus Hieroboami filius accipit regnū</i>	patur 438
eius uirtus & geſta 858.860	paternum cum paterna malicia, occi-	<i>Nicolai Damasceni legatio nomine Hero-</i>
861 862	diturq; cum omni familia 224	dis ad Cæſarē 448. ſententia de duo-
<i>Mofollami Iudei nobile factū</i> 840.841	<i>Naim uicus</i> 740	bus eius filiis damnatis 450 actio
<i>Muchæus fert ſententiam contra Vaſten</i>	<i>Nais à Caine condita</i> 5	cōtra Antipatrū Herodis filium 460
regem 294	<i>Nais uicus</i> 538	patrocinaur Archelao 471.476
<i>Mulierum potentia</i> 284	<i>Narbathæ regionis ſitus</i> 660	<i>Nicolaus Damascenus rerum Iudaicarum</i>
<i>Mundi & uniuerſorum creatio</i> 3	<i>Narbatene toparchia à Ceſtij equitib. ua-</i>	ſcriptor 855
<i>Mundum prouidentia dei regi</i> 280	ſtata 676	<i>Nicolai rhetoris oratio pro Iudeis Ioni-</i>
		cis

cis 423. Iudeos corā Cæsare arguit,
 et reges purgat 644
 Nigro Peraita qui Idumeam regēbat à lu-
 deis mandatum ut ducibus pareret
 680
 Niger Idumæe rector in Salis oppidū Idu-
 mæe confugit 686. iterum fugit ibid.
 Niger Peraita, Silas Babylonius et Ioan-
 nes Essenus, duces Iudeorū contra Ro-
 manos 686. quomodo occisus 732
 Niglifar Abolamarodachi filius regnū pa-
 ternum accipit 276
 Nilus fluuius 4
 Nilus usq; ad Elephantinem nauigabilis
 745
 Ninus quis condiderit 12
 Ninus regia Assyriorum 261
 Nisan, mensis 7. 52. 73. 288
 Nisibis regio 535
 Nisibis urbs 502
 Noba oppidum sacerdotum 154. excin-
 ditur cum uniuersis habitatorib. 155
 Nobilitas generis nulla inter Iudeos 82
 Nobilitatem generis unde Iudei discernāt
 549
 Noe uel Nochus uir pius sceleratorū com-
 mercia fugit 6
 Noe quomodo arcam construxerit et ē di-
 luuiū sit seruatus 7. 8. eius filij quales
 9. 10. uini usus rector inebriatur 12
 Norbani interitus 515
 Nubis supra tabernaculū presentia quid
 significarit 76. 78
 Numidius Quadratus Syrie procurator
 539. et eius gesta 656
 Nymphidius homo nequiss. 739
 O Badanus arcam hospitatur 172
 Obedes filius Bozi et Ruthes 131
 Obedias, iumentorum Achabi curator, uir
 pius, propheta liberat 228. 240
 quomodo uxor eius uidua per Eliseum
 sit à debitorū molestijs liberata 240
 Obelias propheta captiuus Beniamitas et
 Iudeos liberat 255
 Obedas seu Obodas Arabum rex 440
 444. superat Alexandrum Hyrcani
 586
 Ochobatus militum Ionathæ dux 234
 Ochozias Achabi fil. regnū paternum ac-
 cipit 236. ex casu moritur 237. 238
 Ochozias Iorami fil. paternum regnū re-
 cipit 244. sagitta ictus ab Ieu perit
 246. cognati ipsius interimuntur ibid.
 Octauia Claudij Cæs. filia 540
 Octauius Claudij Cæs. filius ibid.
 Officiosi quando plerunq; sint homines
 162
 Ofilius Phasaelum monuit de insidijs ca-

IN IOSEPHVM

uendis et iuuat cum 387
 Oges rex excinditur 87. quantus uir fue-
 rit et quanta eius ditio 88
 Olda prophetissa uaticinatur Iosæ regi
 Oliueti mons 542 (264)
 Olurus uicus 740
 Olympus ad Cæs. mittitur 625
 Olympius Iupiter 508
 Onias et Dosithæus Iudei duces liberauc-
 runt Alexandriam 852
 Onias Iaddi filius patri in pontificatū suc-
 cedit 304
 Onias Onie fil. templum in Aegypto edi-
 ficat 338. 339
 Onias Onie fil. pōtifex quanta mala fece-
 rit Hierosolymis propter Tobie filios
 ciuitate eiectos 581
 Onias filij Simonis amicitia cum Ario La-
 conum rege 319. 320. Menelaus dici
 uoluit 320. Vide Menelaus.
 Onias Simonis Iusti s. pont. 307. 315
 Onias alius Pont. 319 (319)
 Onias Simonis pontifex à Ptolemæo rege
 Aegypti impetrat locū condendo ma-
 gnifico templo 825
 Onie pro Cleopatra regina bellum susci-
 pientis gesta 852. 853
 Onias, uir iustus qui pluuiā precib. impe-
 trarat lapidibus obruitur 367
 Onie regio 375
 Onij ciuitatis Aegypti origo 825
 Ophnes scelestus filius Elis 131
 Ophres Abrahami filius occupat Libyam
 20
 Opobalsamum ubi et quomodo proueni-
 at 369. 404
 Optimatum administratio Hierosolymis
 qualis et quandiu 137. 140. 288
 Ordeum, frugum omnium uilissimū. 122
 Oribus rex occisus 123
 Orientis totius nobilitatem præcipuam in
 Italia feruire 666
 Orodes Artabani fil. Parthorum rex con-
 stituitur 483
 Oseas rex Israelis constituitur, uir impius
 256. uiuum capitur ab Assyrijs. et tras-
 fertur cum uniuerso regno Israelitarū
 in Mediam et Persidem 218
 Otho imperator declaratus milites suos
 contra Vitellij exercitum duxit 739
 741. semet occidit ibid.
 Othonis imperij termini ibid.
 Otrus Armeniæ dominus 12
 Oza attingens arcam exanimatur 172
 Oze percussio, locus 172
 Ozias Amasie fil. regnū Iudæe patre mor-
 tuo capit 252. 253. natura bonus et
 gnauus multis deuictis gentibus urbem
 restituit ibid. deficiens à pietate le-

pra percussus moritur 253. 254

P

Pacorus rex Mediæ 535. coniugem
 et cōcubinas captas ab Alanis centum
 talentis redemit 816
 Pacorus Parthorū rex contra Iudeos per-
 git 599
 Pacorus Pacori regis pincerna explorat
 Iudæā 599. insidiatur Phasaelo 387
 600. et Herodi 601. rex Syriam oc-
 cupat 386. occiditur 393
 Petina Claudij Cæs. uxor 541
 Palestina situs, et eius gentis odium in
 Hebræos 53
 Palestinos Sampson uocat 128
 Palestinarum contra Hebræos expeditio
 et uictoria 132. arcam eius finibus
 remittunt Hebræis 134. 135. 769
 Palestini cum Iudeis præliantes nunc uin-
 cunt nunc uincuntur 132. 135
 136. iterum bellum eis inferunt 148
 ceduntur 149. denuo redintegrāt bel-
 lum. sed infelicitè 151. Cillanorū ad-
 grum inuadunt 156. Sauli ditionem
 inuadunt 157. cum cum filijs occidunt
 164 165
 Palestinos David superat 172. 173. pe-
 nitus subigit 174
 Pallas Neronis libertus 543
 Palmarum fructus præstantia 481
 Palmira urbs 213
 Pamphiliū mare Macedonibus transi-
 tum præbuisse 55
 Panes propositionis 66. 74
 Panium, locus 422. 613
 Panij pulchritudo naturalis Agrippæ diui-
 tijs accurata 711
 Pannychis concubina 623
 Paphlagones populus 11
 Papinius tribunus 510
 Pappus Antigoni dux quid contra Hero-
 de gesserit 395. 607. occiditur 608
 Paradisi descriptio 4
 Parricidiū quam graue sit crimen 462
 Parthi Antigoni reducant in regnū Hyr-
 canumq; cum Phasaelo captiuos abdu-
 cunt 386. 387. Hierosolyma diripi-
 unt 388. profligantur 393
 Parthorum mutabilitas 483
 Parthi Armeniam bello amittunt 486
 Pasche institutio et celebratio 52. 73
 77. 107. 469. 481. 538
 Pasini castrum 12
 Patriæ causa nihil non faciendum 162
 Paulina quō à Mundo constuprata 484
 Paulinus Lupo in administratione Alexā-
 drie succedit 825. templū Onie penia-
 tus spoliat. et inaccessum facit ibid.
 Pausanias Ceraste fil. Philippi Macedo-
 nis

INDEX

nis interfectior	301	Pharaohes Aegypti rex Abrahami con-	Philippus Herodis fil. constituitur tetrar-
Peccata unde maxime nascantur	145	iugem concupiscit	cha 467 succurrit fratri Archelao
Pecoribus olim omnis barbarorū posses-		Pharaohis duritas et malitia in Hebræos	475. portionem regni paterni conse-
sio constabat	43	49. 50. 51. 52. dimissos insequitur	quitur 476. calūniatur à fratre Anti-
Pecuniam publicam nullam esse Iudeis,		53. cum omni exercitu deletus	patro 631
quā sacram illorum templi	373	Pharæ filij duo	Philippo Herodis filio quæ regiones cesser-
Pecuniam uotiuam ubi deposuerint Iudæi		Phari insule descriptio	runt 644. Cesarcam ad Iordanis font-
502		Phariseorum secta 346. autoritas	tes & Iuliam condidit 650
Pedanius legatus	625	362	Philippus Herodis fr. moritur & quā-
Pedanij equitis forte factum	788	Phariseorum secta qualis	honestus fuerit uir 487
Pelusium urbs	145. 745	Pharisei 480. 646. 650	Philippus Iacini fil. Agrippæ copiarum
Pelusium capitur	375. 594	Phariseorum existimatio 587. &	praefectus 455
Pentecostes festiuitate Iudeos iter non fa-		quomodo se gesserint regnante Ale-	Philippus Iacini fil. Agrippæ praefectus
cere	352	xandra 587	552. 670. quomodo in periculis ser-
Pentecoste unde dicta	641	Pharmuthi mensis	uatus eiusq; gesta 553. 560. 561. fia-
Peræ regionis descriptio	687	Pharnaces filius Mithridatē Pōti regē oc-	lia eius duæ in excidio Gamale seruia-
Percussus in rixa quomodo iudicandus		cidit 369	te 717
101		Phasaelus Antipatri fil. 593. praeficitur	Philippi Macedonis interitus 301
Perse populus	12	militibus 595. superat Felicem 598	Philippo uni amicorum committit Antio-
Perfarum mos in bibendo	293	accusatur à Iudeis 599. circumuenitur	chus Epiphanes regnum & filij tute-
Perfarum lex de uxoribus	ibid.	à Pacoro 600. occidit sese 601. eius	lam 329. regnū affectās afficitur sup-
Perfarum contra Græcos expeditio	828	progenies 489. Galilææ praeficitur	plicio 331
contra Aegyptios	858	377. Felicem se inuadentem uincit	Philistinus, Philistini 11
Perse in Asia regnauerunt	831	383. accusatus constituitur tetrarcha	Philo Iudeorum legatus à Caligula repul-
Perficarum rerum scriptores probatissi-		385. 386 captiuus abducitur à Par-	sus 498
mi inter se discordant	828	this 387. sese occidit 389	Philo historicus 842
Pestis quā seua inuasit Dauidis regnū		Phasaelus ciuitas 615	Philosophie tria genera apud Iud. 646
propter recensitum populum	193	Phasaelus, turris & oppidū 436. 472	Philosophi apud Indos Calani, apud Syr-
Petephres liberaliter tractat Iosephū	31	615. 641. 757	ros Iudæi dicuntur 839
Petilius Cerealis proconsul Germanos ad		Pheroræ Antipatri filio committitur cura	Philosophorum de Deo discordes senten-
sobrietatem coegit	808	cōmeatus 392. donatur ei caput Pap-	tia 862
Petra magna, locus	157	pi praefectum 395. assequitur tetrarchi-	Philostratus Ptolemæi Laërtii dux
Petra, quæ olim Arce, ciuitas	86	am 422. Herodis filiā unam respuit	358
Petra quæ Reccine	92	uxorem ducere 439. alteram eius du-	Philostratus historicus 837
Petronius Aegypti praefectus Herodem in-		cit ibid.	Phineas sacra pecunie custos 800
uat famis tempore	418	Pheroræ Antipatri fil. Herodem fratrem	Phineas Zambriam occidit, & exercitui
Petronius praefes Syriae constituitur	498	accusat ipsum filio 439. Salomen ac-	contra Madianitas praeficitur 92
gratificatur Iudeis cum suo periculo		cusat Herodi 440. 441. disidet fi-	Phineas domus sacerdotio donatur 201
500	502	de cum Antipatro fratris filio 455	Phineas fil. Elis pontificis malus 131
Petronij epistola ad Doritas pro Iudeis		moritur, & uxor eius accusatur uenefi-	Phineas legatur ad Rubenitas & Gaddi-
526		cij 456. 457	tas cum reliqua dimidia tribu
Petronij aduentus terribilis ex Antiochia		Pheroræ Antipatri filius 593. quid ges-	113
in Iudeam	651	serit 605. odit Herodis filios 620	succedit patri in pontificatum 115
Petronius Iudeos adhortatur ad Cesaris		accusat Salomen 621. seipsum prodit	Phison fluuius, & quid significet 4
status recipiendas	652	& reconciliatur Herodi 622. reijci-	Phoebus Agrippæ legatus à Iudeis inter-
Phaceias Manaemi filius, patri in regnum		tur ab eodem & moritur 629	ptus 677
et crudelitātē succedit, trucidatur	254	Pheroræ uxoris insolentia 628	Phoenicibus pecunie amor Græcorū com-
Phaceias Romelia fil. uir impius, regnum		Phiala lacus 711	mercium facit 831
Israelitarum occupat 254. Achazem		Philadelphensium cum Iudeis dissidium	Phoenicem antiquissima rerū memorabi-
oppugnat 255		531	lium traditio 827. testimonium de Iu-
Phalec quid significet	12	Philippus Ptolemæi Minnei filius 594	deis 832. 834. 835
Phalegus Heber fil.	ibid.	Philippus Amyntæ filius casus 513	Phoenicum historie 837. 838
Phanasus Samuelis filius è rure abstractus		Philippus Antiochi Grypi fil. Syriae parti	Phora quid significet 4
ad pontificatum	721	imperās Antiochū Cyzicēnū superat	Phraates Parthorum rex humaniter tra-
Phanasus pontifex à seditiosis constituitur		360. cum fratre Demetrio pugnans	ctat Hyrcanum 398. à suo filio occisus
545	546	totius Syriae dominus constituitur	482
Phanuel locus cui sic dictus	27	361	Phraates Phraatis fil. parentem occidit et
Pharaones cur Aegyptiorum reges dican-		Philippus Archelai frater quamobrem à	matri miscetur, exul perit ibid.
tur, & quādo sic appellari desierūt	213	Varo Romam premissus 644	Phrygia festi dies 300
			Phryges populus 11
			Phutes

IN IOSEPHVM

Phutes, Phuti 11
 Phiscon Ptolemæi Epiphani filius 320
 Pilatus à Tiberio in Iudeam missus 650
 Cesaris imagines Hierosolymæ intulit
 ibid. quæ cum Iudeis Cesaræ egerit
 ibidem. Hierosolymis status iterum
 auferit 651. Iudeorum tumultus pro-
 pter Cesaris imagines 650. tumultus
 alius ob Corban thesaurum sacrû 651
 Pileus pontificis qualis 68
 Pineæ ligna ex terra aurea 215
 Piso legatus Pompeij 369
 Pistus nobilis, defectionis à Romanis am-
 tor 551. 554
 Pitholaus Hierosolymorû prefectus 371
 592. transfugit ad Aristobulum 372
 occiditur à Cassio 374. 593
 Placidi et Iosephi uelitationes circa Pto-
 lemaida 563. 575
 Placidus tribunus in exercitu Vespasiani
 688. in Galilea maximam multitudi-
 nem occidit 691. à lotapata repulsus
 aufugit ibid. quomodo Itabyrium mō-
 tem occuparit 716. gesta contra
 Gadarense 735. 736
 Platane, uicus Sydoniorum 625
 Plato ueritatē de deo pferre timuit 861
 865. Moſen imitatus 867
 Plinbines situs 745
 Plistorum apud Dacos secta 481
 Polemon, Ponti regulus 529
 Polemon circūcisionem admittit, et Ber-
 nicem ducit uxorem 540
 Politianus tribunus cur à Cassio Hieroso-
 lymam missus 663. eius oratio et ge-
 sta ibid.
 Pollio Phariſæus Herodi amicus 396
 397 422
 Polybius Megalopolitanus historic. 855
 Polyocrates Lacedæmoniorum nobilitatē
 fœdare tentauit 842
 Pompeius qualibus numeribus honoratus
 et quæ geſſerit 368. 369. 370. 371
 eius uirtus 370
 Pompeius Magnus Hyrcani et Aristobu-
 li causam cognoscit 589. Hierosoly-
 ma capit 590. 591
 Pompeius COS. 524
 Pompeij malitia in oppugnandis Iudeis
 667
 Pondera quis inuenerit 5
 Pontificis connubium et puritas 75
 Pontificis ornatus qualis 67
 Pontificis summi qualis electio 862
 Pontifices Hierosolymus qua fraude crea-
 ti sint 721
 Pontificū et sacerdotum disidium 542
 Pontificum iniquitas 544. origo, et qui
 ad eam dignitatem admittantur, quotq;

fuerint ab Aarone usq; ad finē belli Iu-
 deorū cū Romanis 545. 546. 547
 Pontificum templi Solomonis enumera-
 tio 271
 Pontificatus quando primum ad plebeios
 translatus 371
 Pontificatum solere perpetuū esse 400
 Pontificie stole custodia apud quos fue-
 rit 486
 Pontificie stole custodia repetitur à Fa-
 do 531
 Pontius Pilatus Iudeæ presidet 482. Iu-
 deos afficit contumelijs 483. 484
 485. accusatur à Iudeis et redit Ro-
 mam 485. 486
 Popedius 509
 Poppæa Neronis uxor 543. 550
 Porcius Festus Iudeæ procurator, et quæ
 sub eo sint gesta 543. quæ Festus
 Posidonij mendacia de Iudeis 855
 Pretoriani milites 520
 Pretorij in ciuitatib; Rom. descriptio 689
 Prandium qua hora faciunt Iudei sabbat-
 to 567
 Principes singuli dedicato tabernaculo
 quid donarint 71
 Priscus centurio Ionatham Iudeum sagit-
 ta transfixit 788
 Priscus sextæ legionis dux à Iudeis occi-
 sus 678
 Procymatium unde dictum, et quomodo
 extructum 420
 Procymia 614
 Prodigia excidium Hierosolymæ prece-
 dentia 795. 796
 Prophetis et pontificibus solis potestas
 data historia condenda 829
 Prophetico spiritu ubi multi sint correpti
 152
 Proſeucha, domus precationis 567
 Protagoras ab Atheniensibus uix mortem
 effugit 868
 Prouidentia dei mundum et omnia regi
 280 311
 Pseudalexandri gesta 477. quomodo de
 prehensus ab Augusto et remex fa-
 ctus 478. uide etiā Alexander falsus
 Pseudopropheta Hieroboami seductor
 220 221
 Ptolemæus Agrippæ et Bernices procu-
 rator à Ioanne Giscælo spoliatus 681
 Ptolemæus Epiph. moritur 120
 Ptolemæus Euergetes Philopatoris filius
 quomodo ab Onia irritatus 315. et
 iterū reconciliatus ei per Iosephū ibid.
 Ptolemæi Euergetis gesta post captam to-
 tam Syriam 852
 Ptolemæus Galilee ab Herode prefectus
 interficitur 393. 605

Ptolemæus Herodis parrator 438. 439
 Ptolemæus Lagi Soter dictus Alexandro
 mortuo Aegyptum occupat et Hiero-
 solyma 304. tradit Iudeos in Ae-
 gyptū 305. et pugna cum Demetrio
 circa Gazam 839. irruptio in Hiero-
 solymam die sabbati 841. liberalitas
 et beneuolentia erga Iudeos 852
 Ptolemæus Lathurus Ptolemæi Philome-
 toris et Cleopatæ filius auxiliatur Sa-
 maritis 364. dissidens cum matre re-
 gno priuatur 354. 357. obsidet Pto-
 lemaidem 357. 358. Asiochim oppi-
 dum capit, Alexandrumq; Iamneum
 uincit, et quanta eius scuitia 358
 Ptolemæus Menneus quomodo se à suppli-
 cio apud Pompeium redemerit 368
 Ptolemæus Menneus Damascum bello ue-
 xat 354. Aristobuli coniugem et li-
 beros quomodo tractarit 374. mori-
 tur 386
 Ptolemæus Minnei filius 587. 594
 Ptolemæus Philadelphus 1. Iudeos in Ae-
 gypto seruantes liberos dimittit, et
 legem Moſis in linguā Grecam ma-
 gnis muneribus transferendam cura-
 uit 305. usq; 312. 852
 Ptolemæus Philometor Ptolemæi Epipha-
 nis 320. succurrit suo genero Alexan-
 dro seu Demetrio 341. duobus diade-
 matibus coronatur simul uincitq; Ale-
 xandrum et moritur 342
 Ptolemæi Philometoris et Cleopatæ u-
 xoris liberalitas erga Iudeos 852
 Ptolemæus Philopator 313
 moritur 320
 Ptolemæi Phisconis immanis crudelitas et
 iniustitia 852. 853. pœnitentia 853
 Ptolemæus Simonis Asamonei gener for-
 cerum occidit et alia scelera cōmit-
 tit 350. 582. 583. quomodo oppu-
 gnantem Hyrcanum eluserit, cuius ma-
 trem et fratres interfecit 351
 Ptolemæi dicti Aegypti reges 174
 Ptol. unde Alexandrini reges dicti 213
 Ptolemæis bis expugnata 358. 369
 Ptolemaidis situs descriptus 652
 Ptolemæis duo milia Iudeorū apud se ha-
 bitantium interfecit 374
 Ptolemaidenses à Iuda Macchabeo uicti
 327
 Puellarum hereditas 98
 Pueri sitientis astutia et fallacia contra
 Romanos 797
 Puerperarum purgationis tempus 74
 Purgatio post coitum cum uxore ibidem
 Purificationis leges 74. 75
 Puteoli urbs 507
 Putei bituminis 14
 H h h Puti

I N D E X

Putiphares, uide Ptephres

Pythagoras Samius emulatus Iudeorum

scripta 835. multas Iudeorum leges

translulit in suam philosophiam ibid.

Pythagoræ & aliorum stoicorum de diuina

natura sententia

Pythium templum edificatur

Q

Vadrigæ solis sublata piosia

Quercus Mambre

Quercus Ogis

Quinquagesimi anni remissio

Quintilia fortitudo

Quintilius Varus Syriæ prefectus

cognoscit causam Antipatri

usq; 463. seditiosos Iudeos expugnat

474

Quirinus ab Augusto mittitur ad censendam

Iudeam & Syriam

R

Abatha ciuitas

Rabatha capta diripitur

Rachabe speculatores Hebræorum tucitur

à ui Chananeorum & securitatem ab

hostilitatem impetrat 106. 107. inco-

lunitatem promissam recipit, & mu-

nifice donatur

Rachelis pulchritudo 24. emulatio erga

fororem 25. mariti cōplexum forori

uendit, furatur idola patris 25. eius

astutia 26. mors ex partu

Ragaus Heberi filius

Raguel, qui & Iethoglaus, sacerdos, fi-

liam suam Moyse adoptato tradit uxo-

rem 48. Moyse ob uictoriam gratula-

tur, & consilium dat ei distribuendo-

rum officiorum

Ramatba ciuitas

Rapfacis Senacheribi copiarum prefecti

insolentia 256. 260. ipse cum exer-

citu diuinitus deletus

Rafes Damascenorum rex Achacem bel-

lo petit 255. quem mox Syrorū rex

impugnat ibidem. & occidit

Rebecca Batuelis filia 13. petitur in con-

nubium Isaco 20. parit geminos 21

fallit maritum

Receme urbs quæ aliàs Petra

Rechemus rex

Repudij libellum mittere maritis non uxo-

ribus ex lege permissum

Rex quis & qualis sit

Regis potentia

Regum imperiū quandiu durauerit apud

Iudeos

Regum uirtutes præcipue quæ

Regibus non licet esse ignauis

Regibus subditi quæ ferant

Rhægines populus

Rhinocura

Rhiphates, Rhiphatai

Rhoa petra

Roboamus Solomoni in regnum succedit

insolens in populum 218. decem tri-

bus regni amittit 219. quot et quas ur-

bes condiderit 221. itē arma cōpara-

uit, foederibusq; suum auxit regnū, &

ductis xviij. uxoribus liberos gignit,

adq; impietatem deficit ibid. dedit

urbem Susaco 222. pro aureis scutis

amissis erca sustinuit & moritur ibid.

Roma sub Vespasiano creuit et floret 807

Romanorū in Iudeos beneficia 312. 313

Romani quibus honorib; & beneficijs Iu-

deos affecerint

Romanorū disidium inter se

Romani Germanos captiuos ubiq; circu-

duxere

Romani in presidio Massade interfeciti à

Iudeis

Romanorum strategema in oppugnando

templum

Romanorū quot milia à Iudeis cæsi

Romanorū quantum fuerit exercitus con-

tra Iudeos

ipsorum castrorum

descriptio

Romanorum industria in seruis domesti-

cis instituendis

disciplina mili-

taris

Romani omnia, præter Giscalam, cepe-

runt

Romani muro Hierosolymæ potiuntur,

eiusq; partē maximam diruunt

cum Iudeis acriter confligunt ibidem.

& alterū murum capiūt

Romanos sancta Iudeorū reuereri

per legem Iudeorum multa de suis mo-

ribus derogasse

illachrymasse

incendio Hierosolymæ

incendio defendunt

Hierosoly-

mam capi desperant

Romani intra xxi. dies aggeres extruunt

779. 780. pugnant cum Iudeis circa

aggeres

Antoniā magna

pugna obtinent

circa custodias

pugnam atrocē instaurant

Romanorum notitia sero ad Grecos per-

uenit

Romus, Romæi

Rooboth puteus

Rubelite & Gaddite altare construū su-

per ripa Iordanis

Rubelus, aliàs Ruben nascitur 25. eius

pietas in fratrem Iosephum

ac fratres proditionis insinuilatos ex-

cusat 35. eius filij quatuor

Rubrius Gallus Sarmatas superat

Rufus magister equitum

Rufus prefectus militum Archelaus

Ruma nicus

Rata mirabilis magnitudinis in regia Ma-

cheruntis descripta

Ruthes amor erga socrum suam, & eius

fortuna

S

Saba Acthiopum regia, quam ualida,

uocatur postea Maeroc

Sabæus seditiosus persuadet decē tribubus

defectionem à David

Sabæus, Sabæi

Sabathes, Sabatheni

Sabatias, Sabacteni

Sabatias à commentariis principis

Sabba mensis

Sabbæus orator supplicio addicitur

Sabbaticus annis

Sabbaticus annis à Tito spectatus

Sabbatum, & eius uacatio à laboribus ser-

uatur

Sabbatum magno malo obseruatum

negligendum aliquando ibidem

Sabbion Alexandræ Herodi prodiit

Sabæus exercitus Syrorū prefectus uul-

neratur & moritur

Sabinus procurator Syriæ Hierosolymis

regiam occupat

uexat Iudeos

propter auaritiam suam

Sabini Syri forma, habitus & fortitudo

insignis

Sabinus Romæ capitolium nocte occupas

occiditur

Sabuchadas eunuchus indicat regi, crucē

in Amanis & dibus extructā pro Mar-

dochei suspendio

Sacchæus transfuga Iosepho prodiit insi-

dias Ioannis

Sacerdotis sacrificaturi habitus

Sacerdotum castitas & connubium

Sacerdotum & pontificis cum eorū uesti-

tu & insignibus descriptio

Sacerdotum immunitas

Sacerdotum mos Hierosolymis

Sacerdotum nobilitas apud Iudeos

nuptie

Sacerdotibus quæ cedant

Sacrificiorum genera quibus fiant modis

71. 72. 73. 74

Sacrorum scribe

Sadeus Xerxis prefectus

Sadocus pontifex constituitur

Sadducus nouas res molitur

Sadduceorum secta

Salampso Herodis filia

Salmanasar Cuthæos in Iudeam transfert

273

Salmanasaris contra Iraelitas uict.

603

11

118

218.

219.

221.

222.

312.

313

379.

596.

597

666

668

678

679

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

689.

<

IN IOSEPHVM

Salome, alias Alexandra, uxor Aristoboli,
soluit uinculis fr. mariti defuncti 357
Salome que Iulia Augusti coniugi testa-
mento reliquerit 650. eius reditus ca-
rant sexaginta talenta 645
Salome Antipatri filia 593. soror Hero-
dis prodit Iosephum maritum suum fra-
tri 403. alteri marito Costobaro reu-
pudi libellum mittit 415. odium exer-
cet in Herodis filios et eorum uxores
431. 439. 620. 621. accusatur He-
rodi 440. 441. Alexe iungitur con-
nubio 453
Salome uxor Herodis moritur 481
Salomon promittitur Dauidi successor et
templi extructor 173. nascitur 179
instruit cum pater 194. constituitur
rex 196. 198. quomodo regnum na-
tus se de hostibus sit ultus 200. 201
regis Aegypti filiam ducit uxorem 201
petit a deo et accepit sapientiam 202
controversiam mulierum duarum diu-
dicat ibidem. toparchas quos habue-
rit et quantas diuitias sapientiamque ac
philosophiam 203. coniurationes et
incantationes composuit 204. eius
cum Irom amicitia et materie cedende
petitio et concessio 204. 205. 834
835. templum cum uasis quomodo ex-
truxerit, et arca eo transtulerit 205
usque 211. somnum uidet et regiam ex-
truit cum domo regine 211. 212. qui-
bus donis remunerauerit Iromum 212
834. Hierosolyma muris et turribus
instruat et urbes condit 213
ingentes thesauros ex Aurea terra et
aliunde accipit 215. quali satellitio sti-
patus incessest ibidem. quanta opu-
lentia Hierosolyma auxerit 216. defi-
cit a pietate, ac ducit uxores DCC. et
concubinas CCC. 216. predicatur ei
filium ipsius poenas pro se daturum ibi.
multis hostibus a deo excitatis infesta-
tur 217. moritur, Roboamo successore
regni relicto 318. quo tempore edi-
ficauit templum Hierosolymis 834
Salpadii filiarum hereditatis ius 93
Saltis regis gesta 832
Saltus Libani, aula Salomonis 214. 215
Sameas propheta Hieroboamo minatur
222
Sameas uir iustus accusat Herodem, et ua-
ticinatur Iudeis mala imminere 378
Samarei populus 12
Samarita que Mareone unde dicta 226
Samarita ab Hyrcano expugnata solo e-
quatur 353. 354
Samarita urbs, uide Sebasto 353. 414
Samarie regionis descriptio. 687. et quid a

Iudea discrepet 687. 688
Samaritae qui ante Chutthei 259. 287
Samaritarum odium in Iudeos 288. accu-
santur apud Darum 289
Samaritae Iudeos infestant 315. Iudeos se
esse negant felicitate 322
Samaritarum dissidium cum Iudeis pro-
pter templum 339
Samaritanorum facinus in festo Azymo-
rum 481
Samaritanorum seditio 485
Samaritanorum et Iudeorum dissidium 538
Samofata capitur 606
Samofata ciuitatis situs 815
Sampsigeramus Emezenorum rex 529
Samson quid significet, et quomodo natus
128. conubium et gesta eius 128. 129
Samuelis natiuitas et prophetia 132. co-
filium de libertate recuperanda 135
Samuel senio grauatus filijs reip. admini-
strationem concedit 136
Samuel propheta Saulum inuergit regem
138. ostento indicat Hebraeis deum tra-
tum propter regem petitem 141
Saulum docet Amalecitarum interme-
tionem 144. eidem regni amissionem
nunciat 146. Dauidem ungit regem
147. moritur. 158. ab inferis reuoca-
tur per uentriloquam 161
Sanaballetes Darij praefectus dat filiam
suam Nicaso uxorem Manassi fratri Iad-
di pont. 301. deficit a Dario, Manassi
templum et sacerdotium confert, mo-
riturque 302
Sanctum, quae tabernaculi pars 65
Sanctum sanctorum ibidem
Sangarus princeps Hebraeorum 120
Sanguinis esus interdicatur 9. 74
Sapha, loci nomen 303
Sapbanus scriba 263. 264
Saphora oppidum 372
Sapientes qui Iudeis 548
Sappho uicus 643
Sara Aranis filia 12
Sara Abrahamo marito famulam adducit
prolis procreande gratia 15. nuncia-
tur ei partus sterili 16. expellit Aga-
rem cum puero 18. moritur 19
Sarabazanes 287. 288
Saramalla Syrus Phasaelo insidias indi-
cat 600
Sarepta oppidum 227
Sareptane uidua fiducia 227. 228
Sardoniches XII. cum uestitu pont. 71
quibus inscripta sunt nomina filiorum
Iacobi, in Effene 67. quae uirtus eis
insit et quando cessarit 71
Sarmata Istrum transgressi praesidium Ro-
manum et Fontem Agrippa interfi-

ciunt 808. proximas regiones totas
peruastant ibidem
Saturnus quantum capiat 243
Saturninus legatus 625. 626
Saturninus Syria praefes 444. eius sen-
tentia in filios Herodis 450
Saulus asinas patris querens a Samuele
rex constituitur 137. 138. 140. quam
decora fuerit statua 139. nuncit Ama-
monitas 140. Palestinos superat, et
aram extruit 143. quot liberos habue-
rit 144. Amalecitas delet, et regi par-
cens peccat 145. 146. regno exiit
146. numine priuatur et fit demo-
niacus 147. commouetur contra Dau-
idem 149. insidiatur uita ipsius 150
151. Dauidi reconciliatur 158. consu-
lit uentriloquam 161. fortitudo eius
162. cadit una cum suis filijs in pre-
lio 164. 165. ipsius progenies datur
ad supplicium Gabaonitis 191. eius
uolentia 545
Scaurus Hyrcanum in societatem recipit
et obsidione liberat 367. cum Areta
foedus init 371. in Syria praefes mis-
sus 589. pecunijs corrumpitur 589
Aretam multat 591
Scena, locus 27
Scipio Alexandrum Aristoboli percutit
securi 374
Scopas dux Ptolemei Epiphanis 313
Scopi loci descriptio 751
Scythe populus 10. a Grecis qui Pontum
nauigant cogniti 831. Anacharsim a
Graecia redeuntem quare interfecerint
868
Scythopolis ciuitas 112
Scythopolis ciuitas Decapoleos maxima
708
Scythopolitarum immanitas 550
Scythopolitae Iudeorum tredecim milia
perfidoie interficiunt 673
Scythopolitarum clades enarrata 822
Sebas fil. Ili. unus fortium Davidis 192
Sebasto conditur 613. olim dicta Sama-
ria 353. 414. 417. expugnata et
diruta 583
Sebasteni, equitum ala sub Cumano 655
Sebastenorum contumelia in mortuum A-
grippam 530
Sebast. portus 632. a quo sic dictus 459
Sedecias Ioachimi patris rex constituitur
267. eruditur ab Hieremia et Eze-
chiel, sed frustra 268. expugnata ur-
be capitur cum uxoribus et liberis, cru-
deliterque tractatur 269. 270. mori-
tur 271
Sedecias pseudopropheta cornibus ferreis
sibi aptatis quid Achabo uat. c. natus
H h h 2 fit

INDEX

fit	235	Septimi diei observatio.	590	ministrat	482																																																												
Sehon rex negato Hebræis transitu, prælio uincitur & occiditur	87	Septuaginta interpretes legē tantū Iudeorum in Græcam linguā transtulisse	2	Simon Canthara constituitur pont.	526																																																												
Seianus Neroni insidians occiditur	492	Septuaginta interpretes legis transferendæ causa ad Ptolemeum Philadelphum mittuntur	308. quomodo excepti & tractati	310. 311. 312	Simon priuatur eo	527																																																											
Seir quid significet	21	Serebeus dux Iudeorum Babylonem deducendorum Hierosolyma	286	Simon Cyprius, magus	540																																																												
Selene, alias Cleopatra, Syriæ regina Tigranem offendit	364	Serpentis inuidia, & quomodo Euam seduxerit	4. multatio	5	Simon Essæus Herodi somnium explicat	478																																																											
Selennarus Senacheribi filius patris interfectus	261	Serpentes uolucres Aegypti	46	Simon & Ioannes cum socijs in cloacas properant	799. 800																																																												
Selestinus Iabesi filius Zachariam Hieroboami occidit, et regnū occupat, quod trigesima post die amittit interfectus	254	Serugus Ragai filius	12	Simon Galileus defectiois arguitur	646																																																												
Seleucia urbs à quo condita & denominata	506	Sethon & Aegyptus denominatus	843	Simō Gamalielis filius struit insidias Iosepho	561. 562. capitur à Ioseph. 570																																																												
Seleucus Antiochi Grypi filius patri succedens cum patre Antiocho Cyzice no belligeratur cumq; necat	360. uincitur ab Antiocho Pio, & in Cilicia cum amicis concrematur	360	Sethus filius Adami & eius filij quales, & quas artes inuenerint	ibidem	Simon Giora filius Romanos apud Bethoron inuadit	677. Acrabatena teparchiam tyrannide opprimit	685. cum latronibus qui erant Massade, Idumeam populatur ibid. ex Acrabatena teparchia pulsus est ab Anano pontifice	739. eius gesta ibid. & 740. 741. 742. 743. 743. 749. 757. 761. 762. 771. 772. 774. 777. 783. 797. 798. 799. 800. 803. 805																																																									
Seleucus Asia rex opes Iudeorū sacerdotio auxit	873	Sextus Cerealis quintæ legionis præpositus	792	Sica qualis gladius, & Sicarij unde dicti	543. eorum impia facinora	544	Sicarij Hierosolymis palam latrocinantur	657. eorum fraus	ibidem	Sicariorum in Massada crudelitas	734	Sicella loci nomen	159. donatur Dauidi à Saulo	160. diripitur & incenditur ab Amalecitis	183	Sicima urbs	27	Sicima caput Samaritarum	303	Sicima capte & solo equate	125	Sicimitarum exitium	ibidem	Sicimitis parit Saulus	145	Sicimite quid petierint ab Alexandro Magno	304	Siculus numus qualis	69	Sideralis scientie quis inuentor	6	Sidonius, & Sidon urbs	11	Sidonij materiem præstant Iudeis ad templi edificium	286	Signi dandi autoritas penes quos Romæ	519	Sila militibus Agrippæ præficitur	526	offendit Agrippā	527. occiditur	530	Sila Tiberiensium dux	554. 567	Silas Iosepho de insidijs & perfidia Ioannis Giscaleni scribit	683	Silo dux Rom. exercitus	390. 603. corripus deprehenditur	391. 604	Silus urbs	111	Simæonis natiuitas	25. uindex ingenium, filij sex	41	Simæoni quæ terræ portio cesserit	112	Simæonitidis tribus facta post Iesum mortuum	115	Simonis Asamonei filij gesta	582	Simon Boethi filius pontifex constituitur	419. priuatur sacerdotio	458	Simon Camithi annum pontificatū ad-	

IN IOSEPHVM.

filium natu minimum 882
 Solomone matris Macchabeorum laudes
 883. 884. 885. 886. eius immania
 supplicia & insignis toler. 885. 886
 Solymaque Hierosolyma 15. 171
 Somnia cur deus immittat 34
 Sophaces unde dicti 20
 Sophira regio 214
 Sophiste concitant tumultum 635
 Sosius provinciam cum exercitu ab Antio
 nio accipit 394. Antigomum suppli
 cem factum irridet & unctum custo
 dit 396. Hierosolymis discedit 397
 quomodo se gesserit in expugnandis
 Hierosolymis 608. 609
 Spadones abominandos 102
 Spasini castrum 532. 533
 Spelunca Galilee quomodo expugnata
 ab Herode 392. 393
 Spelunca latronum quales fuerint 605
 Stola pontificia quando fuerit deprompta
 & a quibus custodita 424. 425
 Stratonis turris, postea Caesaria 417
 524. 542. 591. edificatur 419
 Stratopedum munimentum incensum 671
 Subditi quomodo contineantur in officio
 419 420
 Supplicandi mos apud Syros 233
 Susa scribis praeficitur 190
 Susacus Aegyptiorum rex Hierosolyma spo
 liat 174. contra Roboanum ducit exer
 citum 221. Hierosolymam in deditio
 nem accipit templumque spoliat ac thesau
 ros Solomonis aufert 222. & quomo
 do imbelles notauerit ibid.
 Syllaeus ambulo Salomes connubio frustra
 tur 440. 441. latronibus Trachoni
 titis auxiliatur, & credita pecuniam
 Herodi reddere non uult 444. 445
 deserti Caesari Herodem 445. accusa
 tur apud eundem per Nicolaum, & dam
 natur capitis 448. 449. iterum ac
 cusatur 456
 Syllaeus procurator Obode 621. 625
 Syene puteus 22
 Syria subditur Davidis imperio 174. Iu
 deos apud se habitantes occidit 822
 Syrus Mesopotamiae rex uincitur 176
 Syri populus 12. Iudeorum ciuitates ua
 stant 672
 Syrorum cedes 676
 Syrorum cum Graecis dissidium & recon
 ciliatio 506. 507
 Syrorum cum Iudeis dissidium 542
 Syrorum uici & ciuitates enumeratae quae
 a Iudeis uastabantur 672
 Syrorum auaritia & crudelitas 778
 Sysares dux labini exercitus quomodo oc
 cijus 121

T
 Tabernaculi uasorum descriptio 65. 66
 Tabernaculi institutio & constructio 63
 64. eius interpretatio 64. 68. illu
 stratio 69
 Tabernaculo dedicato quae dona principes
 singuli contulerunt 71
 Tabernaculi perfectionis modus 76
 Tabernaculorum festiuitas 73
 Talentum quot minas contineat 66
 Tanis Aegypti urbs 14
 Tarichearum situs 709
 Tarichearum incolae quingenti & sex mi
 lia ceciderunt 712
 Teglabphassar Assyriorum rex quomo
 do Israelitas traiecit 254. auxilia
 tur Achaze contra Syros 256
 Tepestatis horrede descriptio 728. 729
 Templum in Garizin constructum 302
 304 305
 Templum Chutheorum in Garizin quan
 do desolatum 352
 Templi structure apparatus 204. 205
 exordium & tota cum uasis descriptio
 205. 206. 207. 208. templo abso
 luto inferitur arca 208
 Templum Solomonis spoliatum & con
 crematum quando 270
 Templum Hierosolymae instauratur 286. 287
 288. spoliatur et prophanatur ab An
 tiocho 321. restituitur & repurgatur
 a Iuda Macchabeo 326
 Templi Hierosolymitani descriptio 758
 759 760
 Templi incensi fatalis dies 792. 793
 794. causa & principium 793. tem
 pus a prima constructione per Solomo
 nem usque ad excidium 794
 Templi Hierosolymitani constructio & sacro
 rum ratio exposita 856. 857. lanua
 rum descriptio 857
 Tephthai Garsensis facinus 774
 Terebinthi circa Chebron miraculosa an
 tiquitas 741
 Terentius Rufus rector militiae a Tito re
 lictus 805
 Terminos terrae non mouendos 97
 Terra uera, qualis 3
 Terramotus ingens in Iudea 406. 610
 Terre Onie 594
 Testes qui sint, qui minus 97
 Testis falsi poena ibidem
 Thadamora urbs 213
 Thano Amathenorum rex cum Dauide a
 micitiam init 174. 175
 Thamanus occiditur 226
 Thamara Davidis filia, Absalomis ger
 mana 171. stupratur a fratre Amno
 ne 179

Thamna & Thamnite 128
 Thamna oppidum 115. toparchia 736
 Tharbis Aethiopum regis filia Moysi nu
 bit 47
 Tharrus Nachori fil. Abrahami pater 12
 Tharrus migrat Carras ibidem. moritur 13
 Tharsices Aethiopum rex 260
 Tharsus, Tharsenses 11
 Tharsus Ciliciae urbs ibid.
 Thaumastus Caij seruus 495. oblata A
 grippae aquae quam gratiam accepit 493
 Theatri Rom. descriptio 513
 Thebethus, mensis 291
 Thecoa uicus 576. 740
 Thella uicus 687
 Theosis regis gesta 833
 Theodectes poeta cur glaucomate infesta
 tus 312
 Theodorus Zenonis filius impedimenta
 Iannai diripit 359
 Theodori contra Alexandrum Hyrcani
 gesta 585
 Theodosius orator supplicio addict. 339
 Theodosius Graecus non obiter Iudeorum
 mentionem facit 841
 Theophilus Anani sit pontifex 488
 submouetur pontificatu 526
 Theophilus Graecus Iudeorum mentio
 nem facit 841
 Theophrastus Iudeorum & Tyriorum me
 minit 838
 Theopompus Atheniensium nobilitatem
 sedare tentauit 842
 Theopompus cur mente motus 312
 Thermusa Phraatis ancilla, & uxor ma
 la 482
 Thermutis, regis filia Moysen educat 45
 adoptat eum ibid.
 Theudas prestigiator seducit Iudeorum
 uulgus 537
 Theudio Antipatri auunculus 630
 Theudio Doridis frater 458
 Thiras, & Thires populus 10
 Thobelus & eius inuenta 6
 Thobelus, Thobeli populus 10
 Thobie filij Antiocho Epiphani autores
 urbis Hierosolymorum expugnando
 rum 581
 Tholomaeus latronum princeps plectitur
 531
 Thraces populus 10
 Thraces asperissimos Rom. subditos 665
 Thraces propter uicinitatem Graecis co
 gniti 831
 Thucydides in multis tanquam fallax ac
 cusatur 828
 Thuri, mensis 208
 Thygrammes, Thygrammai 11
 Tiberias urbs 571. a quo condita & no
 minata Hbb 3

INDEX

minata	482	muros urbis oppugnat et expugnat	517	nerosum dictum	517
Tiberiadis seditio et secte tres	551	766. 767. captivus manus amputat	482	Valerius Gratus Iudae praeficitur	482
Tiberias iterum rebellavit Iosepho, et iterum recuperatur	684	773. pugnat fortiter 774. periclitatur 775. eius gesta et virtutes 775.	535	Varianus Artabani filius Parthorum rex bellum Izate indicit occiditurque	535
Tiberienses Vespasiano se dedunt	708	776. 778. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 791. 792. 793. 794. 797. 798. 799. 800. 802. 803. 804. 805. 807. 809. 819	640	Varus Syriae praefes 632. 639. 640. quid gesserit in Iudea	643
Tiberiensis lacus Alphatiti natura contrarius	737	Titus Syriae praefes reconciliatur Archelao	643	Varus Agrippae iunioris regiae praefectus eiusque malitia	552
Tiberiensium defectio quomodo prohibita	560	Toparchiae Iudae ordine enumeratae	674	Vari procuratoris Agrippae perfidia et crudelitas in legatos Bataneorum	674
Tiberienses spoliatis praeda redditur	684	Tormetorum bellicorum vis mirabilis descriptio	293	Vastae regina uxor Artaxerxis	293. inacidit in regis indignationem et repudiatur
Tiberius Alexander Iudae praeficitur, ac Iudae Galilei filios crucifigit	537	Trabs ex solido auro in templo Hierosolymitano	65	Veneficiorum poena	101
Tiberius Alexander a Claudio procurator missus 654. praecipuus exercitus rector apud Titum	750. 792	Trachonitae bis deficientes ab Herode, rediguntur sub imperium	101	Ventidius dux Rom. quomodo se gesserit in bello contra Antigonium	390. 393. 603. 606
Tib. Claudius, uide Claudius		Trachonitis regio	161	Ventriloquorum uaticinia qualia	161
Tiberius Drusi filius, Tiberij Neronis nepos, occiditur	495	Trachonitidis latrocinia et quomodo ab Herode sublata	522	Veritatis potentia omnium summa	284
Tiberius Nero Caesar constituitur	482	Traianus decimae legionis rector contra Iapham civitatem a Vespasiano missus	284	Vespasiani et Titi erga Iudeos animi qualis	312. 313
Isiacos et Iden supplicio afficit	485	700. Tiberiadem missus ut civium animos experiretur 708. ad Titum Taricheas missus 710. cunctis trans Iordanem devictis se Vespasiano iungit	575. 576	Vespasiani imperatoris laudes, et expectatio in Syriam 685. 686. Sephoritis auxiliatur 688. gesta eius in Iudea passim habetur 691. 692. usque 698. et 703. 706. 707. 708. 709. 711. 712. usque 720. et 732. 733. usque 739. et 742. usque 747. 770. 796. 807. 808. 810. 811. 814. 815. 819	575. 576
pellit regno Artabanum 486. cum restituito in regnum init foedus	487	Trebellius Maximus	3	Vespera, quae dici pars	3
quantus fuerit cunctator 491. 492		Trogloditarum foeminae gregum curam gerunt	71	Victime salutaris	71
morbo correptus designat successorem 494. 495. mathematicorum studio	495	Troianarum rerum notatio	75	Victime sint integrae	75
fiss. 495 moritur ibidem		Tryphonis scurra dictum in Hyrcanum	687	Vicus in Galilea minimus, supra quindecim milia colonorum habet	687
Tiberij imperium quanto tempore steterit	651	Trypho tonsor garrulitatis poenas luit	687	Vindex cum optimatibus Galliae a Nerone deficit	736
Tigranes Armeniorum rex quid gesserit	364	451	736	Viri potentia	283
Tigris fluvius	4	Tymius Cyprius	283	Vir statua sex cubitorum, et senis digitis in manibus et pedibus	291
Timagenes Graecus rerum Iudaicarum scriptor	855	Tyrannidis natura	7. 12	Vita humanae terminus	7. 12
Timaus rex Aegypti	332	Tyrannus, Herodis stipator falso accusatur	424	Vitellius Syriae praefes Iudeis impetrat rursus stola pontificiae custodia	424
Timidius deserti Popedium Caio	509	Tyrannus et Priscus praefecti castrorum cum pluribus equitum magistris a Floro pecunia corrupti	486	485. beneficus est in Iudeos	486
Timotheus Ammanita pugnat contra Iudae Macchabeum saepeque vincitur	327	Tyridates rex Armeniae ferme in acie ab Alanis captus effugit	488	adigit Iudeos in fide C. Caligulae	488
Tirathaba uicus	485	Tyriorum in re navali peritia, et pugna contra Assyrios	498	exiit provincia	498
Tiridates Armeniae rex	536	Tyrii Iudeos apud se habitantes partim vivos custodie tradunt, partim trucidant	739	Vitellij pugna circa Capitolium	739
Tiro, veteranus miles Herodem honeste monens occiditur	626	674	747. mors ibid.	Vitellij uictoria apud Bebricam contra Othonem	741
Titus Frigius quintadecimae legionis praepositus	792	Tyriorum publice literae et historiae	741	Vitellius cum exercitu ex Germania Romanam proficiscitur	742. 943
Titus imperator semper miseratus Iudeos 579. cum exercitu Ptolemaidem peruenit 688. ob famam patris vulnerati perturbatur, et perturbatione iterum liberatur	698	Tyronis libertas in loquendo quanto ipsi malo fuerit	746	Vitellius Cecinnam cum magna manu Antonio Primo obviam mittit	746. eius exercitus totus deletus ibid.
Titus Vespasiani filius Iapham expugnat 701. Iotapam capit 702. item Gischala 719. Taricheas excindit 711. Galileam ingreditur. Ioannem Leui persequitur 719. proficiscitur ab Alexandria Caesarem 747. 748. eius expectatio contra Hierosolimam et exploratio urbis 750. obsidet urbem acriter 751. 752. 753. 754. 762. 763. 764. fortitudo eius et prudentia cum misericordia 765. 766. 771. 772		Tyrus, edificium Hyrcani filij Iosephi	747	Viri	
		Tyrus quando condita			

IN IOSEPHVM

Vitri apud Memnonis sepulchrū natura
miraculosa 652
Volumnius, Syrie praeses 444. eius sen-
tentia in Herodis filios 450. 625
Vologesus Parthorum rex 535. 536
537. Tito auream coronam mittit ob
denictos Iudeos 809
Vonones Parthorum regnum cōsequitur
483. amittit ibid.
Vna dies, pro prima dies 3
Vra Chaldeorum, urbs 12
Vrie uirtus, et quomodo à Davide pericu-
lis fuerit obiectus ut occideretur 177
Vrbem quis primus condiderit, & insti-
tuerit 5. 6
Vses Damasci conditor 12
Vxores plures permittere Iudeorum le-
ges 454
Vxores quando, & quales ducendae 99
X
X Alouthicus 687
Xanthicus mensis 7. 52. 73
Xerxes Darij filius paterni regni haeres.
in Iudeos beneficus quicquid petierūt
Esdras & Nehemias gentis suae nomine
concedit 289. 290. 291. 292. 293
ei mortuo succedit filius Artaxerxes
293

Z
Z Abadis magistratus 236
Zabelus dynasta 342
Zabulonis natiuitas 25 filij 41
Zabulon ciuitas Galilaeae à Cestio direpta
& incensa 675. 676
Zabulonitarum fors 112
Zacharias Hieroboami filius patri in re-
gnum succedit 253. sexto regni men-
se occiditur 254
Zacharias Ioddi pont. filius in ipso tem-
plo lapidibus obruitur 250. 731
Zacharias propheta 287. 288
Zacharias supremus Israelitarum dux A-
miam Achaze filium superatum truci-
dat 255
Zamares Elanum regem cum uniuerfa sa-
milia tollit, & se regem constituit,
quo regno septem diebus potitus sei-
psum exurit 226
Zamaris Babylonij gesta & posteritas
454 455
Zambrias alienigenae se miscens & Moy-
si obloquēs occiditur à Phinice 91. 92
Zareus Aethiopum rex Asano bellum in-
ferens uincitur 225
Zaraza Amanis uxor mali consilij mari-
to autor 297

Zebis dux captus 123
Zelote cum Idumaeis plebē mactant 730
Zelote insidijs uxore Simonis Giorae ra-
piunt 741. metu percussi eam remit-
tunt ibid.
Zelotarum dominatio, causa excidij Hie-
rosolymitani 748
Zelotarum scelerata facta repetita 817
eorum immunita supplicia ibidem
Zenon Cotyla Philadelphensium tyrannus
351. 583
Zenodorus Trachonitarum praefectus, la-
trociniorum fotor, ditone priuatur
420. 421. 613. moritur 422
Zibus rex occisus 125
Ziphem Dauidem Saulo prodere conan-
tur 156. 157
Zona pontificis qualis 67
Zoor rusculum 17
Zopyrion Graecus non obiter Iudeorum
mentionem facit 841
Zorobabel soluta questione Darii uoti
commonefacit 284. reducit Hieroso-
lyma dimissos à Dario Iudeos cuiq; pa-
trocinatur 285. 286. 289
principes Iudeorum captiuorum 281
283 286

FINIS.

BASILEAE, PER HIER. PROBENIVM ET NIC.
EPISCOPIVM, MENSE MARTIO
ANNO M D LIIII

